

ॐ

పురాణములు

విచారణ

సంపూర్ణ దేవీ భాగవతము

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుంక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాశిష్ఠి మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాజీ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి పరమహంస

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ కారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

నన్ను “నేను” చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020010007823

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, EARNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

[Home](#) [Vision](#) [Mission](#) [Goals](#) [Benefits](#) [Content Selection](#) [Current Status](#) [People](#) [Funding](#) [Copyright Policy](#) [FAQ](#) [RFP](#)

Books

Journals

Newspapers

Palm-Leaves (Manuscripts)

Title

Author

Year

Subject

Language

Scanning Centre

Ramayanam

Any Subject

Telugu

Any Centre

Clear

Search

Presentations and Report

[Statistics Report](#)

[Status Report](#)

[Feedback](#) | [Suggestions](#) | [Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection

DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ
దే వీ భా గ వ త ము

(మ హా పు రాణ ము) 7965

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవి
ప్ర శీ శ కు.

.....
రెండవ కూర్పు

1953

వెయ్యి ప్రతులు
.....

ప్ర కా శ కు లు :

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

క డి య ము P. O.

కూర్పు గోదావరిజిల్లా.

విజ్ఞాపన

నేను అస్వస్థుడనై యుండునగానే దీని సత్యవసరముగా ముద్రింపవలసిన యావశ్యకత గలుగుటచే నిందలి పూర్వ ముద్రణమున విడువబడిన సమాచరములు పూర్తిగా సవరింప వీలుగాక తప్పనిసరిగా శుద్ధపత్రిక వేయవలసి వచ్చినందులకు పాఠకులను క్షమింప వేడుకొందును.

ఇది మా తండ్రిగారి జీవితకాలములోనే ముద్రింపబడవలసియున్న సుకాలానుకూల్యము లేక ఆ పని నెఱవేఱినది కాదు. అట్టి అనకాశ మేర్పడునరేకి వారు శివసాయుజ్య మలంకరించినారు. ఇందలి సవరణలను వారే నాకు గొన్నింటిని దెల్పియున్నారు. మఱికొన్నింటి నాయా యా గ్రంథముల వీతికలలో వ్రాయుచు వచ్చిరి. వాని నన్నింటి నిందుఁ బూర్తి గనే త్రొడికరించితిని గాని యెందోని పొరిపాటు పడియుండు నేమో? అది గమనించి నాకుఁ దెల్పు సహృదయులకుఁ గృతజ్ఞుడను.

ఇందలి సవరణమును ఆంధ్రీకరించినవారు మువ్వరు కవులు. అందొకరు ఆకొండి రామమూర్తిగారు. వీరు ఆనువంశిక సుప్రసిద్ధాయు ర్వేద వైద్యులు, ప్రకృతము మాకు అత్యంత సన్నిహిత బంధువులును; ఇక రెండవవారు సిశ్యంకుల కృష్ణమూర్తిగారు. వీరు ప్రకృతిమునఁ గీర్తి మాత్రశేషులు. వీరుభయులును తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని మురుమల్ల పోలవర గ్రామవాసులు, సహపాఠులును; రెండవవారాయూరి కరణము. వైద్యప్రసక్తిగో మా తండ్రిగారి కప్పుడు (అచుళః 1898 క్రీస్తుశక ప్రాంతమున) ఆకొండి రామమూర్తిగారిం బున్న సమయములో నీ గ్రంథ మును దేలించుచు, ప్రైవేటుయందలి పుస్తకమున గౌరవములు కారణముగా— వారి సహితముగాఁ జక్కఁగ గ్రహించి వారి కీర్తి చిరస్థాయిగా నుండుటకై ఇందలి సవరణము నొసంగి యుండిరట;

అప్పుడు వారు పూర్ణముగనే తెలిసింది యున్నను ఏలూకో కొంతభాగము ప్రక్షేప్తమూటచే దివిమీలా ఆ ప్రక్షేప్తభాగములను శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యునిగారు పూరించుట చట్టించినది. ఏమి దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారి బ్రహ్మచర్యం. శ్రీ ఆకొండ్ల రామమూర్తిగారు నేటికిని సజీవ్యులైయున్నను దీనిని పాంధ్రీకరించుటయే? అనునొక ప్రశ్న కలదు. దానికి నారి వాత్సల్యమే సరియైన ప్రత్యుత్తరమని నేను విశ్వసించును. ఇది దశమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇక ఏకమస్కంధ మున్నదో? మా పినతాతగారి కొమరులైన చెళ్లపిళ్ల చినవేంకటశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపబడినది. ఏమి బాల్యమున మా తండ్రిగారి వద్దనే కవితాభ్యాసము గావించు సందర్భములోనే దీని పాంధ్రీకరించినది. అనగా అన్నతనెఱింగి మా తండ్రిగారే వారికి ప్రోత్సహ మొసంగినట్లుయేగదా! ఈ చినవేంకటశాస్త్రిగారు ముప్పదేడులకు పైబడిన వయస్సుననే పరమసంపించిన వారగుటచే వీరితర గ్రంథములేమియును వ్రాసియుండలేదుగాని అవధానిగా పండితకవిగా మాత్రమా ప్యల్లు జీవితముననే వన్నె కెక్కి యిందుఁ జిరస్థాయియగు ఖ్యాతి గడించు కొన్నవారు — ఇది దశమస్కంధ విషయము.

ఇట్లు బురజనవిధేయుడు

వి ద్వాన్,

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి.

గ్రంథపరిష్కర్త.

విషయ సూచిక.

పుట.

పుట.

ప్రథమ స్కంధము

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము	1
వేంకటశాస్త్రి వంశము	2
గ్రంథారంభము	7
స్కంద సంఖ్యావివరము	9
పురాణ సంఖ్యాకథనము	10
వ్యాసుండు తపం దొనర్చుట	13
విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీమహాత్మ్యంబుచెప్పుట	15
హయగ్రీవావతారమట్టము	16
మధుకైటబోత్పత్తి	21
బ్రహ్మ యోగవిద్రును స్తుతించుట	23
శక్తిస్వరూప కథనము	24
మధుకైటభ యుద్ధము	28
వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట	30
బుభోత్పత్తి	31
పురూరవశ్శరీరక	37
శుకోత్పత్తి	43
శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట	47
దేవీభాగవతావతరణము	50
శుకుండు మీదిలానగరమును కరుగుట	53
శుజనక సువాదము	57
దృతిరాష్ట్రామృత్పత్తి	64

ద్వితీయ స్కంధము

వ్యాబోత్పత్తి	71
శంఖమాపాఖ్యానము	76
వీర్యోదయము	80
శంఖముండు సత్యవతిం బెంద్రియారుట	85
కర్ణయుద్ధిష్ఠిరుల జననము	90
పరిశీల్తు పుట్టుట	93

దృతరాష్ట్రాదుల మరణము	97
ప్రమద్యరావివాహము	98
జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి	104

తృతీయ స్కంధము

బ్రహ్మాదిదేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట	115
హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని సుతించుట	118
బ్రహ్మాదులకు దేవి తన రూపం బుపదేశించుట	123
బ్రహ్మాంధోత్పత్తి	127
సత్త్వాది గుణస్వరూపము	129
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము	134
దేవీయజ్ఞవిధానము	139
ద్రువసంధ్యుపాఖ్యానము	144
యదాజిప్సీరి పేనుల యుద్ధము	147
యదాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట	151
సుదర్శనునకు కామవీజప్రాప్తి	156
సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట	165
సుభాహుడు చింతించుట	170
శక్తిలావివాహము	173
సుదర్శని యదాజిత్తుల యుద్ధము	177
సుదర్శనుఁ డయోధ్య కరుగుట	182
నవమాత్ర పూజావిధానము	184
నవమాత్ర మహోత్సవము	188
శ్రీరామవర్చి	190

చతుర్థ స్కంధము

వ్యాసుండు క్షిప్రవిధము తెలుపుట	203
సంసారమునకు పుష్కలము	207

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట	209
నవంశిప్రసేకము	212
తత్త్వవిచారము	216
ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము	220
భృగువు హరిః శపించుట	225
కుక్రుందు దైత్యులకితకు వచ్చుట	230
సురలు దేవిని స్తుతించుట	233
విష్ణుని యవతారములు	236
కృష్ణావతార కారిణము	239
దేవీస్తుతి	243
దేవకీసుతి వచ	250
శ్రీకృష్ణోపదేశము	255
శ్రీకృష్ణలీలలు	257
శ్రీరామాదులు కించిచ్ఛ్ఞానములు	261

పంచమ స్కంధము

శివశేఖర కారతప్యము	266
మహిషాసురోత్పత్తి	269
ఇంద్రుడు విమర్శించుట	274
దేవదానవయుద్ధము	279
దేవతలు పాణిపోవుట	283
దేవీవాడుర్వావము	286
దేవీమహాశయూరి సంవాదము	291
మహిషుడు దేవికిడకుఁ దామ్రుంబింపుట	295
తామ్రుంబు దేవితో సంభాషించుట	298
బాన్కలదుష్టులును దేవితో బోరుట	301
తక్షిర తామ్రు యుద్ధము	304
అనిలోమదీశాలానులవిక నెడలుట	307
దేవీమహిషి నిలవాండు	310
మందోరి వృత్తాంతము	313
దేవీమహిషాసుర యుద్ధము	318
ఇంద్రుడు దేవిని ముతించుట	321
దేవ్యంశిద్రావోత్తర వృత్తాంతము	325
ఇంద్రుడు వివాహయామ్యువ కరుగుట	329

దేవి కుంభనికుంభుల పురమ్మున కరుగుట	331
కాళిక దూస్తులోననునితో యుద్ధంచేయుట	338
చండముండాసురుల యుద్ధము	342
రక్తవీణ యుద్ధము	348
నికుంభ యుద్ధము	355
సురదోపాఖ్యానము	360
భువనసుందిరీ మాహాత్మ్యము	363

షష్ఠ స్కంధము

విశ్వరూపుడు తపమ్ము నల్పుట	370
వృత్రాసురోత్పత్తి	373
వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట	377
మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రి	
గొలుపుట	381
వృత్రుండు చచ్చుట	384
నహాసుండు స్వర్గమ్ము నేలుట	387
శని యింద్రునికడ కరుగుట	390
ఇంద్రుడు స్వర్గమ్ము నొందుట	393
తర్కవిశేషములు	394
యుగవర్తములు	397
తీర్థవిశేషములు	399
అడివిక యుద్ధము	401
వనీపునికి దేహాంశరప్రాప్తి	405
నిమికి దేహాంశరప్రాప్తి	408
హైహయకృతివిప్రవర	411
బౌరోత్పత్తి	414
హైహయవంశము	416
ఏకవీణనినిము	421
ఏకావళివృత్తాంతము	425
వ్యాసుని పశ్చాత్తాపము	433
నాంది వివాహము	438
నాందిని ప్రీతియ నంకరి గనుట	444

సప్తమ స్కంధము

బ్రహ్మద్యుత్పత్తి	457
-------------------	-----

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

కా. శ్రీయుక్తా బార్వతీయు సరస్వతీయు స్వశ్రీలేశసంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరిరుద్రసీరజభవాద్యాదిత్యసంఘమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాస్వరూపాధ్య కే
ధ్యేయప్రాభవ కట్టి శక్తి నతి భక్తిన్ గొల్తు మిష్టాప్తికిఁ.

1

2

వ. ఇట్లు.

ఉ. అంబకు మ్రొక్కి మీద జలజాంబకులన్ గొనియాడి యంత హే
రంబుని నన్నుతించి గుణరాసుల మూర్తుల భార్యలన్ గృహ
లంబితచిత్తలన్ దగఁదలంచి యిహమ్ముఁ బరమ్ము నెంచి వం
శంబు తరింపఁజేయ నవిశంబు మనంబునఁ గాంచి యంతఁబన్.

3

వ. అష్టాదశమహాపురాణమ్ముల యందుఁ బంచమం బగు దేవీభాగవతంబు దెనిఁ
గింప నారంభించి శిష్టాచారంబగు కతన మామా వంశమ్ము లొక్కింత చెప్పుచు
నాబాల్యప్రవర్తమానంబగు నన్నదీయోదంతంబు గొందొక విస్తరించెదము.

4

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము

సీ. సతతాగ్నిహోత్రదీక్షకాలి ధన్యుఁ డం , తర్వేది యెవని ముత్తాతతాత
యెవని తాతకుఁ దాత యీరేడు విద్యలఁ , బాటవమ్మున మించు పానకాలు
చదువుమైఁ దండ్రితో నముఁడువేంకటజోగి , తతకిర్తి యెవ్వని తాతతండ్రి
సాంగవేదాధ్యేత యనమచర్యుండు నుం , దరరాముఁ డెవ్వని తండ్రి తండ్రి

గీ. సర్వకర్మస్వతంత్రుండు కామ్రవేత్త , యనఘుఁడు క్రయీమయుఁడు వేంకటావధాని
యెవనిజనకుండు శేషమ యెవని తల్లి , నూగు రన్న లెవనికిఁ దమ్ముం దొకండు.

- సీ. హరితనగోత్రంబు యాజుషశాఖ ది , వాకరవంశ మెవ్వని కలరు
మప్పులార్యస్వయాయుడు రామజోగి సి , ధ్రాంతివర్యుండు మాతామహాండు
జనకుండు శంకరశాస్త్రి సుబ్బమ తల్లి , సూర్యవ్రకాకుండు సోదరుండు
గాఁ గంసాధ్వీ వేంకటలక్ష్మి యనఁచు చా , వలివంశజాత యెవ్వనితరుణి
- గీ. గౌతమీమండలాంతరకలిత మెండ , గండియను గ్రామ మెవ్వని కాపురమ్ము
నతఁడ వెలనాటివాడను వితతయకుడఁ , చేరు తిరుపతి పండితులార : నాకు*

వేంకటశాస్త్రి వంశము

- కా. ధూమిన్ బ్రహ్మణశాఖలం దొకటియై పొల్పొందు నెంతేని నా
రామద్రామిదశాఖ, దానఁ గవితారంభప్రియంభానుకం
పై మా వంశము వొల్పు యాజుషసుశాఖాంతర్గతంబై నదా
రామంపై లెగదెంపులేక తగు భారద్వాజగోత్రమ్మునన్ . 7
- గీ. అందుఁదెళ్లు మహామహు లవతరించి, పేరు గాంచిరి గుణరత్న పేటలనగఁ
దనరి రచ్చారిలోన ముత్తాత లగుమఁ , గామయాన్నయనరసయ ఘనులు నాకు. 8
- వ. గౌతమీమండలమ్మునఁ దుల్యాతటమునం దనరు కడియ మ్మును గ్రామమ్మున
వసించు మూర్తిత్రయమ్మునుం బోని య మ్మువ్వరండు. 9
- సీ. పెద్దకవీంద్రుడై పేరుచెందినవాడు , పిన్నముత్తాత నర్సన్నగారు
ప్రతి లేవి సంవత్సర బరిధవిల్లినవాడు , తాత వెంకన్న విఖ్యాతికరుడు
కామయ్య సుమఁడు రామాంబకొమరుండు , తండ్రి కామయ్య సత్య నిరతుండు
తదనుగుణ్యవర్తన గల్గి వర్తించు , సాధ్వీ చంద్రమ్ము మజ్జనవి యేను
- గీ. వేంకటేకుండ లక్ష్మి నా వెలఁది కులవి , ధమ్ములెల్లను బిన్నముత్తాత తనదు
గ్రంథముల విస్తరించె నాకన్న నింటి , పే రెఱుంగఁ జెప్పెదను జెళ్ళవిళ్ళవారు.

*పాఠాంతరము.

- వీ. హరిదశ్యశాఖావరాయణత్వప్రసం , గమువాడు తండ్రి వేంకటవధాని
అన్న మెన్నం దేరితైన లే దనని యు , త్రమురాలు తల్లి శేషమ సుపాధ్వీ
అజ్ఞాదర్శవిద్యద్వాపకత్వ మిం , పగువాడు గురువు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి
గోరి పెట్టకమున్ను కోమలకవిక చె , ప్పిసవాడు పహపాతి వేంకటకవి
తే. గీ. లలితగుణవిని వేంకటలక్ష్మీపత్ని , కలితకవికావిలాసిని వలపుసాని
యందు గ్రామంబు జల్లిలో నెండగండి , పేరు తిరుపతి పండితులార : నాకు.

మ. అనఘుండై మదనాభిరామన్మకన్యాచిత్రచారిత్రముఁ

జనమత్యంబగు వేంకటేశ్వరవిలాసంబున్ దగన్ జెప్పి రా

మున కర్పించి పరంబు గన్న మహితుఁ ముమ్మాటికిం గొల్తు నా

పినముత్తాత నగణ్యపుణ్యవిభవాద్ధి న్నారసింహాఖ్యునిన్.

11

ప. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మైన యీ మేము బాల్యమ్మునన పరదేవతా విరుపాధిక
కరుణాభరణకారణంబగు కవితావైభవమ్మునం బ్రబలి చిటిపొటి వద్యమ్ముల నల్లి
కొనుచు వేర్వేఱు ననేకగ్రామమ్ముల ననేక గురుసాన్నిధ్యమ్మున సాహితీసంపా
దనం బొనర్చికొని,

12

గీ. తెలివియును దేటయును బిక్కబలిమి కలిగి, చెలఁగియును విష్ణుబుండగుచీకువగిది
దంబు మీఱియు హాస్యాస్పదంబ కాదె, శబ్దకామ్రవిహీనుని సరసకవిక.

13

ప. అని యెంచికొని తచ్చాస్త్తాభ్యాసనమాదృతాంతరులమై కడియెద్ద యనునొక చిఱుత
గ్రామమ్మున వసియించు వతంజలింబోని వాని ననఘచరిత్రు నాపస్తంబసూత్రు
లోహితనగోత్రుఁ బాపమాంబాగర్భకు క్తిముక్తాయమాను వీరనపుత్రు పుల్లయార్య
వేంకటార్య దుర్గయార్య బ్రాతృత్రితయానుజన్ము నన్నపూర్ణానతిచిత్తజన్ము.

14

శా. స్వర్ణీలారమణీమణీవినుతదీవ్యద్దానధర్ముండు ప్రా

తర్లక్షీసదనాభిరామహృదయాంత స్తస్సంభితశ్రీకుఁ డం

తర్లక్షీకృతవేదకామ్రవివిధార్థజ్ఞానసంధానుఁడౌ

చర్లబ్రహ్మసుధీశ్వరున్ విని మదిన్ సంతోషమెంతేఁదగన్.

15

ప. ప్రత్యేకంబ దైవవశమ్మునఁ దత్సన్నిధిం గలసి గురుకులవాసంబు పేయుచు నవ
యస్కత్వమ్మును నమానబుద్ధిమత్తయుం గలుగు కతన విద్వజులయ్య నొక్కవి
వగిది సహాధ్యాయిత్యమ్మునం బొదలుచు నైదువత్సరమ్ముల కా భాష్యంబుఁ
బఠించి, తన్మధ్యకాలంబునన కాశీసహస్రధాతురత్నాకరవీధీనాటకశుకరంభాసంవా
దాదికమ్ము లగు సంస్కృత గ్రంథమ్ములు రచియించియు, దత్తపూరదేశమ్ముల
కరిగి శతానధానాష్టానధానాదికంబు లొనర్చి తత్తన్నైవమణులచేఁ గవత్కనక
ఖూషణనాగమంబుపారోహణాది సమ్మానమ్ములును జయవక్త్రమ్ములును తత్పూర్వ
కంబులగు బంగరు బిరుదమ్ములును నంది, పదంపడి గురుసాన్నిధ్యమ్ము విడిచి,
యాంధ్రకవిశాకుంతాహలం బుప్పతిలఁ దత్సాదకమ్ములగు భారతాదుల వరసి శ్రవ

- జానందం బను నొక కల్పితప్రబంధమ్ము రచించి, యంతం దనివి ననక
యెద్దియేని యొక మహాపురాణం బాంధ్రీకరింప నుంకించు మాకు, 16
- క. యోగము మంచిదనుచు వే, తే గొణగఁగ నేల వ్యాసముషిరచితంబై
యాగము మనఁదగు దేవీ, భాగవతము తెలుఁగుసేయు భాగ్యము గలిగెన్. 17
- క. ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా, మన్నియు నాంధ్రీకరించి, యనుకంపను గా
కున్నన్ దీనిన్ విచుతురె ? నన్నయభట్టాదికవిజనమ్ములు మాకున్. 18
- మ. “ఇవి వ్యాసుం దొనరింపలే దనియు శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించు న
య్యదియేతత్కృత” మండ్రుగొంద; తెటులేనెఁగాక మాకేమి ? భా
గ్యదముఁ ముక్తిద మంచు దీనిఁదెలుఁగుం గావించు ముద్యద్దయా,
స్వదుల న్నాకుజవాదరాయణుల విశ్వస్తుల్యులఁ గొల్పుచున్. 19
- ఉ. వ్యాసుఁ దొనర్చినట్టి యల భారత మన్యపురాణజాలమున్
రోపినమీఁద దీనిఁ దగ రోపితిరేనిఁ గవిత్వతైలి యొం
నై సరివచ్చు వేతొకటి యన్యకృతం బని తోఁచుఁ గాని యా
వ్యాసునితైలిగా దిది మహాకవివేద్యము గాక యుండునే. 20
- వ. అవి యేతత్పురాణరత్నం బాంధ్రీకరించుచు నధునాతనభవిష్యన్మహాకవులంఁగూర్చి,
గీ. ఎచ్చరేనియుఁ దప్పుండు తేరికైన, ధర్మమే; భ్రాంతి పురుషుల ధర్మమగుటఁ
బుటకు దెబ్బదిపచొకొండు తొటకు లుండు, వారు వీరును నొకతీరువారు గారు.
- గీ. భారతాదులలో యతిభ్రంశమాది, యైనదోషమ్ములును గల; వంతమాత్ర
వారిపాండిత్యమునకు లోపమ్ము రాదు, భ్రాంతి గడవంగ శక్యమే ? బ్రహ్మతైన.
- క. కోవిదులమంచుఁ గొందఱు, దేవానాంధ్రీయులు దమకుఁ దెలియక గుణముఁ
గావించురు దోషముగా, భావించి కనంగ రాదె : భారతమెల్లన్. 24
- గీ. కేవలగ్రామ్యపదముల నేవగించి, జనులు వాడెడిపదములు నమ్ముతములు,
“కలవు లే” పని పెనఁగ శక్యంబె; భార, తాదులను లేని పదములు నవనిఁగలవె;
- క. వ్యాకరణ మొక్కత్రోవ, మ, హాకవు లొకత్రోవ, కోక మఖిల మ్మొక త్రో
వై కమవదైది, నీ భా, షాకావ్యమ్ములను దఱచు చదివిన కొలఁదిన్. 26
- క. కేవలసంస్కృతమర్యా, దావిదులును గేవలాంద్రతత్పురులును గా
కేవార లభయభాషా, కోవిదు లవ్వారు దీనిగురువులు జగతిఁ. 27

- ఉ. భారత సారవేదు లగు పండితు లిందలి దోషమున్ గుణం
భారసి విశ్వయంపఁ గల; రన్యుల కిందలి సుప్రయోగవా
ద్ధోరణు లన్యథాగతినిఁ దోచకమానవు; వేయునేల ! సా
ధారణు లీకృతీంద్రమునఁ దప్పలు పట్టక యుండు టొప్పగుఁ. 28
- ఉ. భారత మాంద్రసత్త్వపులపాలిఁటి వేదము దాన నుండు వా
ద్ధోరణులెట్టివైన నవి త్రోయఁగ రావివి “తప్ప” లంచు సా
ధారణరీతిగాఁ గుకవితండము లాడు ప్రయోగజాల మా
భారతమందుఁ గన్పడెడిఁ బండితు లయ్యవి స్వీకరింపరే ? 29
- ఉ. తా నొకకట్టు చేసి యది దాఁజెను నన్నయ కొన్నిచోట్ల; వా
వైని స్వతంత్రుడై తనదుపాండితి చూపెను దిక్కయజ్ఞుఁ యా
పై నొకకొంతసాహసము పన్ని రచించెను నెఱ్ఱనార్యుఁ; డే
మైనను భారతమ్మునకు సంజలి సేయక తీర దేరికిఁ. 30
- ఉ. మూగురియందు నన్నయ సమున్నతుడై కడు లక్షణంపుఁ బ్రో
వై గుదిగూర్చునేర్చుగలఁడై తగు; వింతుక కేమి యజ్ఞయఁ
లోఁగక యాతనిం జెనయు; న్యూనుఁ డనం దగఁడెఱ్ఱనార్యుఁ డెం
తే గడుసుందనమ్ము గలఁ డిద్దురకున్ సరివచ్చు నన్నిఁటఁ. 31
- మ. “అసిధారావ్రత మూని తిక్కన కవిత్వారంభముం జేసె” నం
చు నడిఁ విందుచు కాని, నన్నయక యీస్తోత్రమ్ము చెల్లన్ గడుఁ
రసవంతమ్ముగుఁగాక శబ్దములచంద మ్మొప్పియో దోసముల్
పొసఁగుఁ నన్నయకన్నఁ దిక్కనకు; నల్పందెనె ? తన్మాత్రలోన్ 32
- గీ. నన్నయకుఁదక్క నేటిదస్కను గవీంద్రు, లకట; శకటరేఫము యతులందుఁబ్రాస
ములను రేఫమ్ముతోడను గలుపుచుండు, రెవనిశక్యము ? తిక్కనయే త్రమించె.
- ఉ. అప్పకవీంద్రుఁడున్ మఱియు నంతకుఁ బూర్వులు నవ్యులఁ గృతుల్
సెప్పిరి భారతమ్మున విశేషములం దిలకించి; వారి క
స్థప్పి విశేషముల్ శతము గన్పడుచున్నవి భారతమ్మునం
దిప్పటికిన్; సముద్రమున కెవ్వఁడు పారము విర్ణయించెడిన్ ? 34
- చ. తెలుఁగున కున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది గ్రాహ్యమంచుఁ బె
ద్దులు కొనియాడుభారతము తప్పన శక్యము గాదు; దానిలోఁ

- గదిగిన లక్ష్మభేదములు కాదన కాదృతి సంగ్రహించి ని
శృంగతి విందుఁ గూర్చెదరు చక్కఁగఁ దిర్బతివేంకటేశ్వరుల్. 35
- చ. ఒకటికి నొండుగ్రంథమున కుండు విరోధము దానికేమి ? వ్యా
స కృతములైన పౌత్రములె నైవ వొకం దొకఁడున్; మఱింత యే
భక్తి నొకపౌత్రమేనియుఁ జరించిన దానికి దానికే లగిం
పక పెజ్జిరితి గల్గు, నది బ్రహ్మకునైన లగింప శక్యమే ? 36
- వ. అవి నొక్కొక్క వక్కాణించి. 37
- క. నన్నయకుఁ దిక్కనకు నె, జ్ఞన్నకుఁ బోతన్నకుఁ మహాకవులని మా
కన్న మతిగన్న యితరుల, కున్నతుల న్నించి వేడుకొందుము పేర్కొన్. 38
- క. మును పోతన భాగవత, మ్మును దెనుఁ గొనరించి రాజముఖ్యుల కిడి త
ద్దనమును గొనకే న్నీరా, మున కిడి తత్కృపను భుక్తిముక్తులు గొనియెన్. 39
- వ. కావున, 40
- క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవంబు శివుఁడు గురువె పరుండన్
వరమాహ్మయము చొప్పున, గురుపురకే దీని నిచ్చికొందుము కృతిగా. 41
- వ. అదియునుంగాక, 42
- సీ. అ ఇ ఉ ష్ ఠ మొదలు గాఁగ నాభిష్యవర్యంక , మే మహామహాదు మాకిచ్చె విద్య
కన్నసంతానమ్ముకన్న నెక్కుడుగాఁగ , నే దయాకుండు మ మ్మారరించె
పెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెలర్పఁగఁ జేసి , యే గుణనిధి మమ్ము బాగు చేసె
తిండితై యిల్లియై దిరుగ నీయక యన్న , మే యన్నదాత మా కింట నిడియె
- గీ. పకలెద్దేశరాజన్య సఖలయందు , దంబు మీట శతావధానం బొనర్చి
విర్యహింసఁగ నెవ్వఁ దాశీర్వదించె , నట్టిగురునకుఁ గృతి యిచ్చు టర్హము కద :
- వ. అవి యమ్మహానుభావునకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మే మాంధ్రీకరింపఁబోవు
దేవీభాగవతంబునకుఁ గథాక్రమంబు :— 44

గ్రంథాంతము.

- తే. గీ. సర్వచైతన్యరూపయు సర్వమునకు, నాదిభూతయు నగు విద్య యన్మదీయ
హృదయమున నిల్చి తను జపియించుటొంటె, బుద్ధి ననయముఁ డ్రేరేపిఁజ్రోచుఁగాక.
- శా. సూతుం గన్గొని శౌనకుం డను; మునీకుండైన వ్యాసుండు ప్ర
ఖ్యాతిం జెందఁ బురాణముల్ మును రహస్యముల్ వెలింజేసి యెం
తోతాత్పర్యముతోడ నిన్ను మతిమంతుం గా విచారించి యా
యా తంత్రములు నూటిపోసె భవదీయాదృష్ట మింతింతయే ? 2
- క. ఈవఁట చెప్పెడివాడవు, పావను లీమునులు వినిడివారఁట; క్షేత్రం
వీ విదికిఁదగిన దగునఁట, కేవల మిదియెల్ల మా సుకృత మనఁ దగదే ? 3
- ఉ. కావునఁబుణ్యదం బగు నొకానొక మంచి పురాణసంహితన్
నీ వలనన్ గ్రహింపఁగ మునిప్రకరం బిది గోరుచున్న దీ
భూవలయమునకా దగినపుట్టువు పుట్టియు నిట్టిగోష్ఠికిన్
భావముఁ జొన్ననేరని యభాగ్యులజన్మ మదేం కాలినే ? 4
- గీ. జిహ్వ కెలమి షడ్రసములచేతఁ గృప్తి, యగువలులు, గర్జములకు దివ్యప్రభావ
భాగవతవాక్యపరిపాటివలనఁ గాక, కలునే ? తృప్తి వేరొండు కతలవలన. 5
- ఆ. వె. చెవులు లేనియట్టి చిలువలు సయితము, సౌఖ్య మనుచు శబ్దసరణి వీనఁగఁ
జెవులు గలిగి వినని చెనఁటుల కర్ణరం, ద్రముల కేమి ఫలము ? విమలచరితః 6
- క. కాన నొకానొక పుణ్యక, ధానిగమము వినఁ గడంగెదము; పజ్జను లే
దేని యుపాయాంతరముకా, బూని కదా ? కాలనియతిఁ బుచ్చుట యెందున్ ? 7
- వ. మఱియు మూర్ఖులు దుర్వ్యసనమ్ములం దవులుదురు; పండితులు శాస్త్రచింతన
మ్ములన్ బ్రవర్తింతు; రట్టిశాస్త్రములు సత్వరజస్తమోరూపమ్ములను వాదప్రధాన
మ్ములును సర్థవాదమ్ములును నగాథంబులును నై యున్నవి. అందు వేదాంతంబు
సాత్వికంబు, మీమాంస రాజసంబు, న్యాయంబు తామసంబు. 8
- క. మున్ను ప్రసంగవశమ్మున, నెన్నియొ సత్కథలు పెప్పునెడ భాగవతం
బున్నది యటంచుఁ జెప్పితి, వన్నా ! యద్దాని మాకు నానతి యీవే. 9
- క. విన్నారము మును నీవల, న న్నానాసంగతుల ననంతముగా నో
యన్నా! తృప్తింజెందక, యున్నారము; దీనఁ దృప్తి నొనరింపఁగదే. 10

- గీ. ఆమృతపానమ్ముచేఁ దృప్తి నందనట్టి, యమరులునుబోలె నున్నార; మమృతపాన
మునఁ దటస్థముగావి యాముక్తిపదము, భాగవతకథామృతమునఁ బడయవచ్చు.
- ఉ. జన్మము లెన్నియే నమృతసార విమిత్త మొనర్చియుంటి; మా
జన్మము లిచ్చునట్టి ఫలసంపద స్వర్గమ; యద్ది నిత్యమై
యున్నది కాదు; నిత్యమయి యొప్పెడిముక్తి నొసంగఁ జాలు న
త్యున్నత మైన భాగవతయుక్తంచేఁ దనియింపవే మమున్. 12
- క. విసిపింపుచుయ్య మాకున్, మునులకు నిర్వాజముగఁ బ్రమోదముమై నో
యనఘాః దీప్తియుష్మ, త్రను గొని వర్తిల్లుచుయ్య తదౌజ్జల కరుణన్. 13
- చ. అని వినయమ్మునంబిల్చుఁ తొనకుంగవి సూతుం దిట్లనియె. 14
- ఉ. నేనె మహాత్ముఁడన్, మఱియు నేనె కృతార్థుఁడ నేనె పూజ్యుఁడన్,
నేనె మునీంద్రసమ్మతుఁడ, నేనె బుధేంద్రుఁడ, నుత్తమోత్తమం
ప్రస మహామునీశ్వరుఁడు వ్యాసుఁ దొనర్చిన యట్టి దీని మీ
కేను వచించువాఁడనఁది; యేమనుకొందును నాయదృష్టమున్. 15
- క. శ్రీరాజీవమముఖ్యనిర్ణయస్సేవ్యంబు మౌనీంద్రచి
త్తవాసంబు ముముక్షుయోగిజనకామ్యంబైన తత్పాదరా
జీవం బాత్మను బాదుకొల్చి, రసపుంజీహితమై యొప్పు నీ
దేవీభాగవతంబు నాయెఱుఁగు రీతి న్మీకు వాక్రచ్చెదఁకా. 16
- సీ. ఏదేవి విద్యయం చెల్ల వేదమ్ములు, తేవతేపకు సన్నతించుచుండు
నేయమ్ము తన్నాశ్రయించు వారల సంస్థ. తిక్షేళపాశంబుఁ దెరలఁ జేయు
నేతిల్లి తనకునై చేతుల్గొనివారి, చిత్తాంబుజములందుఁ జెలఁగియాడు
నేమాత సర్వమౌనీంద్రసంభావనా, పాత్రీకృతాంఘ్రియై ప్రబలుచుండు
- గీ. నే జనవి జగములనెల్ల సృష్టిజేసి, ప్రోచి సమయించుచుండు నా పుణ్యరాశి
ద్రొవ వరశక్తి కరుణాకటాక్షములను, జిలికి నను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాత. 17
- చ. ప్రళయమునన్ విభాతృవకుఁ బంకజనాభునినాభి, వానికిన్
జిలవలఁజేఁడు, నాతనికి నీరదియుకా శరణంబు; లట్టిచో
జలవిది కాస్పదంబు వరశక్తియ కా యని విశ్వయించి, యం
జవి మణియింతు సర్వమయశక్తిసమేతకు లోకమాతకున్. 18

ఉ. యోగపునిద్ర నొప్పు పురుషోత్తము నాభిసరోజమందుఁ బెం
పొ గతి నుండి ధాత పరమాతురుడై “జగదంబః దేవిః నీ
వే గతి” యంచ నే జగదధీశ్వరికిం బ్రణమిలై నీ మహా
భాగవతమ్ము నా జననిపట్టునఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ.

19

స్కంధ సంఖ్యా వివరము

క. ఈ దేవీభాగవతం, బాదిపురాణములకెల్ల నత్తు త్రమః మ
ష్టాదశసహస్రపద్యము, లాదియు నంతమ్ము దీన నారసి చూడఁ.

20

వ. మఱియునుఁ బండ్రెండు స్కంధమ్ములునుఁ మూఁడువందల పదునెన్నిది యధ్యాయమ్ములునుఁ గలిగి యొప్పుచుండు; నందుఁ ద్రితమ స్కంధమ్మునం దిరువదియు, ద్వితీయమ్మునఁ బండ్రెండును, దృతీయమ్మున ముప్పదియుఁ, జతుర్థమ్మునఁ బంచవింశతియుఁ, బంచమమ్మున ముప్పదియైదును, షష్ఠమ్మున ముప్పదియొకటియు, సప్తమమ్మున నలుపదియు, అష్టమమ్మున విరువదినాల్గును, నవమమ్మున నేఁబదియు, దశమమ్మునఁ బదుమూఁడును, నేకాదశమ్మున విరువదినాల్గును, ద్వాదశమ్మునఁ బదునాల్గును నధ్యాయమ్ములు గలవు. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితమ్ములను నీపంచలక్షణమ్ములుం గలయది పురాణంబు నాఁబరగు, నిందు సత్వరజస్తమస్స్వరూపిణు లగు మహాలక్ష్మీ సరస్వతీ కాళికల జన్మప్రకారంబు సర్గమ్ము నాఁ బడు. పాలనోత్పత్తినాశమ్ములకై హరి విరించి రుద్రులసముత్పత్తి ప్రతిసర్గమ్ము నాఁబడు. సూర్యచంద్రవంశోద్భవులగు రాజుల చరిత్రమ్ములును, హిరణ్యకశిపాదిరాక్షసుల జన్మ ప్రకారమ్మును వంశమ్ము నాఁబడు. స్వాయంభువాదిమనుకథా వర్ణనమ్మును వారల కాలవియమమ్మును మన్వంతరమ్ము నాఁబడు. వారల వంశానుక్రమణిక వంశానుచరితంబు నాఁబడు. సపాద లక్షగ్రంథ యుక్తమ్మును వేదసప్తకమ్మును నగు భారతం బితిహాసమ్ముగాని పురాణమ్ము గాదని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుండు తత్త్వపురాణమ్ములును బద్యసంఖ్యయుఁ గర్తృ వివేచనమ్మును దెలుపు మని మఱియును,

21

సీ. కలికాలభయసమాకలితులమై యున్న , మమ్ముఁ గాంచి విరించి మానస మగు
చక్ర మొం డిచ్చి “యాచక్రనేమికిని తై , ఖిల్య మెచ్చోట నాదేశ మతివ
విత్ర మచ్చోటఁ గలిఖీతిలే” దని చెప్పి , చనియె నంతట నేము చక్రముఁ గొని
సకలదేశమ్ములు సంచార మొనరింప , విచ్చోట నా నేమి విచ్చి పోయె

గీ. నచి వివిధముగా నై మిళింప మయ్యె , నయ్య : యిత్రేత్రరాజ మత్యంతపావ
నంబు యోగ్యతరంబు దివ్యంబు దానఁ , జేసికాదె? మే మిదట వసించుటయును.

గీ. చేసినారము కలిధీతిఁజేసి మేము, జన్మములు పెక్కు వకుహింస నలువకుండఁ
గృతయుగము వచ్చుచునుక నీ త్రేత్రమంద, పుణ్యగోష్ఠినిఁ గాలంబుఁ బుచ్చవలయు.

కా. వ్యాపారములులేవు మాకు; వినఁగా నానక్రియకా మెందు; నీ

వాః పాండిత్యము గల్గుపుణ్యుఁడ; వగణ్యం బైన మాపుణ్యురే

భాపారీణత లభ్యమైతివి; జగదగణ్యంబు పుణ్యంబు నం

తావధ్వాంతహరంబు భాగవతముకా మాకుం గటాక్షింపవే !

24

ఆ. వె. వ్యాసమునికృతంబు నతిపవిత్రంబు మ, నోరమంబు పావనోదనంబు

కామదంబు నైన కత యెంత వినినను, జెవికిఁ దృప్తిగలుగు చెనఁటి కలఁదె!

క. సకలగుణములకుఁ బాత్రం, బకలంకం బమవిశాళ మఖిలజగన్మా

తృకచిత్రచరిత్రం బో, పికొలఁదిన సూత ! మాకు వివిపింపఁ గదే !

26

క. ఆచిన వివి సూతుఁడిట్లను, మునులారా ! వినుఁడు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు నా

కు నెఱింగించిన విధమున, వివిపించెద నాయెఱుంగు విధమున మీకున్.

27

పురాణసంఖ్యాకథనము

౪. మోచివ్యయంబును భాదిద్యయమ్మును బాదిత్రయమ్మును వాది చతుష్టయమ్మును
ననావలింగకూష్మాదులును గలసి పురాణమ్ములు పదునెన్నిది. అందు మాతస్య
మ్మునం బదునాల్గవేలును, మార్కండేయమ్మునకా దొమ్మిదివేలును, భవిష్యమ్మునకా
బదునాల్గవేల యైదువందలును, భాగవతమ్మునకా బదునెన్నిదివేలును, బ్రహ్మపురా
ణమ్మునకా బదివేలును, బ్రహ్మాండమ్మునన్ బండ్రెండువేలును, బ్రహ్మకైవ రమ్మునన్
బదునెన్నిదివేలును, వామనంబునకా బదివేలును, వాయువ్యమ్మునకా బదునాల్గవేల
యాఱువందలును, వైష్ణవంబునన్ బదుఱూఁడువేలును, నారదమ్మున విరువది
యైదువేలును, వారాహమ్మున విరువదినాల్గవేలును, నగ్నిపురాణమ్మునకా బదియాఱు
వేలును, బాద్రమ్మున నేఁబదియైదువేలును, లింగమ్మునన్ బదునొకండువేలును,
గారుడమ్మున నేకోనవింశతి సహస్రమ్ములును, కూర్మమ్మున సప్తదశసహస్రమ్ము
లును, స్కాందమ్మున నేకాశీతి సహస్రమ్ములును గలవు. ససత్కుమారమును

నారసింహమ్మును నారదీయమ్మును తైవంబును దౌర్వాసనంబునుఁ గాపిలరంబును
మానవంబును నౌశనసంబును వారుణంబును గాలికంబును సాంబంబును సౌరం
బును నాదిత్యంబును మాహేశ్వరంబును మారీచంబును భార్గవంబును భాగవతం
బును వాసిష్ఠంబు నను నివి యుపపురాణంబులు. సాత్యవతేయం దష్టాదశమహా
పురాణమ్మల రచియించి పిదపఁ దమవబ్బంహితం బగు భారతంబు రచియించె.
ప్రతిమన్వంతరమ్మునకా బ్రతిద్వాపరయుగమ్మున నాయుణుండు వ్యాసస్వరూప
మ్ముచే నల్పాయుష్యులును నల్పబుద్ధులు నగు భూసురులకొఱకు వేదంబులు
విభజించి శ్రీకూద్రద్విజబంధువులకు వేదమ్ములు శ్రవణార్హమ్ములుగామిం జేసి
యీపురాణమ్ములు రచించుచుండు నని చెప్పి మఱియును, 28

గీ. ఆట మన్వంతరములు మున్నరిగె నేడ, వది జరుగుచుండె నిదియ వైవస్వతంబు
ఇరువదియు నేడుజరిగెద్వాపరయుగమ్ము, లిరువదియెనిమిదవదిదియెఱుఁగుఁడయ్య.

క. ఇరువదియేడ్గురు వ్యాసులు, పురాణములు సేసి రిట్లు పూర్వం బిన్న
ద్గురువగు సాత్యవతేయం, డిరువదియెన్నిదవవ్యాసుఁ డీక నిటమీదన్. 30

వ. ఇరువదితొమ్మిదవ ద్వాపరయుగమ్మున ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ వ్యాసుండు
కాఁగలఁ డని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. 31

చ. ఇరువదియేడు ద్వాపరము లేగె నటంటివి; మున్నొక్కొక్కద్వా
పరయుగమందు నొక్కొక్కఁడు వ్యాసుఁడు పుట్టెనటంటి; వారె
వ్వరొ? మఱి యేపురాణము లవారణకారుణికత్వ మొప్పు జె
ప్పిరొ? వివరింపవే విసంగ వేడుక గల్గెడి రామహర్షణి: 32

క. అను మునుల రోమహర్షణ, తనయుఁడు గడు భక్తి యుక్తితాత్పర్యములన్
గనుఁగొని పల్కెను వ్యాసుల, వినిపించెద వినుఁడటంచు వేడుక మెఱయన్. 33

వ. ప్రథమద్వాపరమ్మున వేదములు స్వయంభువుచే వ్యస్తంబులయ్యె; ద్వితీయద్వాపర
మ్మునఁ బ్రజాపతి యా వ్యాసకార్యం బొనరించె; నట్లు తృతీయమ్మున శుక్రుం
డును, జతుర్థమ్మున బృహస్పతియుఁ, బంచమమ్మున సూర్యుండును, షష్ఠమ్మున
మృత్యుదేవతయు. సప్తమమ్మున దేవేంద్రుఁడును, నష్టమమ్మున వసిష్ఠుండును,
నవమమ్మున సారస్వతుండును, దశమమ్మునఁ ద్రిచాముండును, నేకాదశమ్మునఁ
ద్రిపుపుండును, ద్వాదశమ్మున భరద్వాజుండును, ద్రయోదశమ్మున నాకాశమ్మును.

జతుర్దశమ్మున ధర్మమ్మును, బంచదశమ్మునఁ ద్రయ్యారుణీయు, షోడశమ్మున
దశంజయుండును, సప్తదశమ్మున మేధాతిథియు, నష్టాదశమ్మున వ్రతీయు,
నేకోనవింశమ్మున నత్రియు, వింశమ్మున గౌతముండును, నేకవింశమ్మున హర్యా
త్మయు, ద్వావింశమ్మున జేనుండును, ద్రయోవింశమ్మున వాజీశ్రవుండును, జతు
ర్వింశమ్మున నామష్యాయబుండగు సోముండును, బంచవింశమ్మునఁ దృణబిం
దువును, షడ్వింశమ్మున భార్గవుండును, సప్తవింశమ్మున జాతుకర్ణుండును, నష్టా
వింశద్వాపరమ్మున సస్మద్గురుండగు సాత్యవతేయుండును, వేదంబులు విభజించి
పురాణంబులు రచియించి రవి చెప్పి మఱియు విట్లయియె. 34

క. పారాశర్యమునీంద్రుఁ డ, పారశ్రమపారసము జనులపైఁ గల్గినవాఁ
డై రచియించెఁ బురాణము, లారయ నవి యన్నియును రసాంబుధులందున్. 35

పీ. జగదధీశ్వరియాపు సారెసారెకుఁ జూపు , పరమాంజనము దేవిభాగవతము
ముత్తైకాంతము దార్పు మూలమంత్రము నేర్పు , ప్రాథమూతిక దేవిభాగవతము
కామితమ్ము లొసంగఁ గల్పద్రుమ మనంగఁ , బ్రథితమైనది దేవిభాగవతము
దోషమ్ములను దుంపకోఁ గూడఁ దెగఁద్రెంప , వాడిగుద్దలి దేవిభాగవతము

గీ. పతనపాతన యోగ్యంబు భాగవతము , పరమముమలకు పేవ్యంబు భాగవతము
అగమాఖిలసారంబు భాగవతము , భారతికిఁ బ్రాణతుల్యంబు భాగవతము. 36

చ. అరణి జవించినాడు, తవయంతవ విద్యల నేర్చినాడు, సం
పరణము రోపినాడు, మువిసమ్మతుఁ డంచు కుకుం గుమారు డు
స్తరవియమాధికుండయిన సాత్యవతేయుఁడు బుద్ధి నెంచి య
వృరమునకున్ వచించె రసవంతము భాగవతప్రబంధమున్. 37

క. కొడుకునకుఁ జెప్పనవ్వడు. గడు భక్తిశ్రద్ధ లలరఁగాఁ గై కొంటిన్
“గుడుచుట యెల్లఁ గలిసియు, గొడుకుఁ గలిసి చదు”నవి యనుకొనుటలువినరే;

మ. కుకుఁ డీ భాగవతామరాగమఫలౌత్సుక్యంబుచేఁ దండ్రి ప్రా
పకుడై తా మసదేశ మీగ బహుళోపాఖ్యానకర్తాతిరం
జకమై యొప్పెడి దీవి విచ్చఁ గొవి సంసారాంబుదించఁబె; దే
వి కథాసారముఁ గ్రోలియున్ భవభయాల్చిన్ మున్గువారుదురే ; 38

క. పాపాత్ముండగుఁగాక, కేవల కులభ్రష్టాత్ముఁడొఁగాక, కు
ర్తాపాత్రుండగుఁగాక, యెట్టిఁడయినన్ న్యాజమ్ముచేనైన నా

- నీ పౌరాణకథానుధం గొవి యిహోద్భష్టమ్ములఁ గాంచి దు
ష్ప్రాప్తంబై తనరారు నా భగవతీసాయుజ్యముం జెందెడిఁ. 40
- చ. పలుకులు పేయనేల ? యొకపల్కవచించెద ; నెవ్వఁడేని స
త్ఫలగతి నొప్పు నీ పరమభాగవతంబు వినంగలాడొ, వాఁ
డలఘుఁడు ; వానిచి త్తనిలయమ్మునఁ గాపురముండుఁ బేర్చితో
జలజభవాదులఁ గనఁగఁజాలని యా జగదంబ విచ్చలుఁ. 41
- చ. తెలివియుఁ దేటయుఁ గలుగు దేహముగల్గియు, నెక్కుడైన స
త్ఫలములొసంగు ని ప్పరమభాగవతంబు లభించియున్, వృథా
కలనలఁ గాలమున్ గడపు కష్టపుజన్మము గల్గినట్టి మూ
ఢులు విధివంచితల్ గడుఁగఱోరులు గఱ్ఱలు దుష్టలిమ్మహిఁ. 42
- చ. కటకట ! పాపపుంగతలు కర్ణములొగ్గి గ్రహించు రాగలం
పటు లిటువంటి సత్కథల భావముఁ జొన్నుట కిచ్చగింపఁ రు
త్కట మగు పంకముఁ గని ముదంబు మదిన్గను గ్రామసూకరం
బెటువలె విచ్చగించు ? సుఖహేతుకమై తగు మంచిగందమున్. 43

వ్యాసుండు తపం బొనర్చుట

- క. అవి పల్కపల్కలన్ వివి, మును లిట్లని రరణీయందుఁ బుట్టెను శుకుఁ డం
చునుఁ జెప్పితి వాతఁడు వ్యా, సున కెట్లు తనూజఁడాయె సూతాఁ చెప్పుమా. 44
- గీ. శుకుఁడయోవిజఁ డంటి వీవకట ! గర్భ, యోగిగా మేము మునువంటిమోమహాత్మః
గర్భగతువ కయోని నందర్ప మెట్లు, తెలిపి యీ నందియము మాకుఁ దీర్చవలది.
- సీ. అవి పల్క మౌనులఁ గని సూతుఁ డిట్లను , మునులార ! వినుఁడు శుకునిచరితము
రమణ వ్యాసుండు సరస్వతీతటమునం , దుగ్రతపంబున నుండి యచటఁ
గలవింకదంపతుల్ గలిసి పిల్లలనోటి , కాహారమందిచ్చి యవి భుజించు
చందమ్మునకు మోదమందుట వీక్షించి , మనమునఁ గామంబు పెనఁగొనంగ
- గీ. బళిరః సంతానమందుఁ బక్షిలకుఁ గూడ , వింత ప్రేమాతిశయమున్నదింకమనుజు
లైన వారల కుండుట యబ్బురంబెఁ , యనుచు సంతానచింతాకులాత్మడగుచు. 46
- ఉ. సుందరి చేయునట్టి గడుసుందనపుం బలు ముద్దుసుద్దు లం
దంద ముదంబు నింపఁగ రసాంబుధి నోలల నాడవచ్చు; నా

సంద మొసంగఁజాలు, తగునందనులకా బడయంగ వచ్చు; ను

ర్విం దలపోసి చూచినను బెంకిరికిన్ నను మొందు గల్గునే? 47

అ. వె. కొడుకు గల్గినేది గొడుకునకును బెంకిరి, జేసి కాపురమ్ముఁ జేయుచున్న
ముగుడమైన యట్టి ముద్దుకోడలి, మొగముఁ గనుటకన్న ముదము కలదె?

సి. వార్తకావస్థ సంప్రాప్తమైనను నతి, శ్రద్ధాకుండై పరిచర్య సేయు
ధనము సంపాదించి తగువస్తువులు తెచ్చి, తనికిచ్చి మిగుల సంతసమొనర్చు
మృతిఁజెందినను బరగతికి సాధనమైన, ప్రేతకార్యమొనర్చి ప్రీతి వించు
గయకు నేగి పితృనర్హతికినై విష్టుపా, దంబుపైఁ బిండదానంబు నలుపు

గీ. సుతులఁ గనకున్నఁ బరలోకగతులు సున్న, పుత్రగాత్ర పరివ్యంగమున జవించు
సుఖముకన్నను వేఱొందు సుఖములేదు, కానఁ దగునట్టి బుత్రులఁ గాంచవలదె?

చ. కొడుకులు లేనివాఁడు తనకున్ మృతికాలము సంభవించిన
ప్పుడు తనద్రవ్యమున్ గృహము భూమియు నేమయి పోవునొక్కొ యె
వ్వఁ దనహరించునో యనెడిత్రాంతి వహించి తనంతఁ దాన పె
క్కినుమలఁ జెందుఁ గానఁ గొడు కేర్పడి యుండుట ముఖ్యమేరికిన్. 50

క. అని బహువిధములఁ జింతిలి, తనయునకై తనము పేయతలఁపున ద్వైపా
యనమువిచంద్రుఁడు వనె హే, మనగాగ్రప్రధితసానుమండలమునకున్. 51

కా. ఏ దేవుం గొనియాడుదున్ మఱియు నేనే దేవుఁ బ్రార్థింతు నా
తే దేవుండు వ్రనన్నుఁ దొనొకా మనోబీష్టంబు నే దేవుఁ దా
పాదించం గలఁదో? యటంచు మది సంభావించు చున్నంతలో
నా దివ్యాత్మునిఁ జూడ నారదుఁడు విద్యాజస్తికిన్ వచ్చినన్. 52

ఉ. వచ్చినమోనిఁ గాంచి మునివల్లభుఁ డల్లన లేచి మ్రొక్కి యో
పచ్చరితా! మనమ్మున విచార మొకం దొనరించుచుంటి; నీ
విచ్చటి కేగుదెంచుట త దీప్తివసిద్ధికి ముఖ్యకారణం
బిచ్చఁ జరించు నమ్మను లహేతుకజాతదయామయుల౯గదా! 53

క. అను పలుకులు విని నారదుఁ, డను, సకలము నెఱుగునట్టి యనఘండపు నీ
కు నసాద్యం బొం దుండునె? యనుమానం జేల తెల్పుమన నతఁడనియెకా, 54

చ. “కొడుకులు లేక యున్నఁ దనకుం బరలోకము సున్న” యంచుఁ జె
ప్పెడి వచనంబులన్ జెవివి తెట్టిన దాదిగ నాకు లోనఁ దుం

- దుడుకు జవించెఁ గావున సుతుం గన నెవ్వని వేడ్చుకొందు నె
వ్వఁదొనఁగువాఁడు తెచ్చు మటువంటి మహాత్ముని నాకు నారదా ; 55
- వ. అని తనకు శుజాగతుం డగుసాత్యవతేయుం గాంచి నారదుండిట్లను; నీ యడి
గిన యర్థమ్ము దెలిసికొనువాడై మున్ను మజ్జనకుండగు విరించి విష్ణులోకమ్ము
నకుం జని, 56
- సీ. కోటిసూర్యులకాంతి గోటమీటఁగఁ జాలు , డంబు జిమ్మెడి కొస్తుభంబువాని
శంఖచక్రగదాది సాధనమ్ములు దాల్చి , హవణించు నాల్గు బాహువులవాని
నీరనీరదనమ శ్రీలీలఁ దగుమేని , పై నొప్పు బంగారు వలువవాని
వింద్రనీలవిలాస మినుమడింపఁగఁ జాలు , హెచ్చుగల్గిన పుట్టుమచ్చవాని
- గీ. కలము లీనెడి కందోయి గలుగువాని , నెల్ల లోకమ్ములును లోన విముడువాని
ధ్యానవిశ్చర మైన హృదయమువాని , విష్ణు బొడఁగాంచి తా విట్లు విన్నవించె. 57

విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీ మహత్త్వంబు చెప్పుట.

- సీ. నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నే సృజింతు జగమ్ము , హరియించుఁ బ్రళయమ్మునందు శివుఁడు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నీరేజిబాంధవుం , దుదయాస్త్రయముల నొందుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! వాయుదేవుఁడు సుఖ , సుఖరీతిఁ దనశక్తిఁ జూపుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! యా యగ్నివెల్గుఁ బ , ర్జన్యదేవుండు వర్షంబు గుణియు
- గీ. నీవె సర్వోత్తముఁడవు సర్వేశ్వరుఁడవు , సర్వభూతమయుండవు సర్వశక్తి
వట్టి నీ విట్టి ర్ధాననమాది నుంటి , వెనఁడు సంపేవ్యుడో తెల్పువే మహాత్మా ; 58
- గీ. నీకు బరుడున్న వాఁడని నే నెఱుంగ, నీకు శరణాగతుఁడ నైతి నీ కృపార
నమ్ము నాపయిఁ జిలికి యీ సందియమ్ముఁ, బాపవే! భక్తులకును గోవ్యములు గంపెః
- క. అని పలుకు సరసిజాననుఁ, గవి విష్ణుం డను మనమ్ముఁ గడు నిశ్చలతన్
గనఁజేసి సావధానత, వినుమా ! నా పల్కుపల్కు విధము గుమారా ; 59
- ఉ. ఈవు సృజింతువంచు, మఱి యే గరుణించి భరింతునంచు గౌ
రీవిభుఁ డాగ్రహమ్మున హరించునటంచు, జనుల్ వచింతు; రీ
త్రోవలు తప్పుత్రోవలు; బుధుల్ “మనలన్ సృజియించె నొక్క తే
జోవతి యాదిశక్తి” యనుచున్ వచియింతురు కాదె పుత్రకా ; 60

- క. మృదునకుఁ దామసి తాఁ దో, దృఢఁ రాజసి నీకుఁ దోడుపడె; సాత్త్వికి తో
దృఢె నా; కటుగాకుండినఁ గొడుకాఁ యొకగవ్వకైనఁ గొఱగాము సుమీ! 62
- సీ. పరతంత్రతను డెంది పఠేరాజశయ్యపై , శయనింతు శక్తి ప్రసాదముననె
ఆరామముల విహారార్థంబు లక్ష్మితోఁ , జరియింతు శక్తి ప్రసాదముననె
సతతంబును దపంబు వికతంబు గాఁగఁ దో , సంగింతు శక్తి ప్రసాదముననె
పొగరుపట్టిన రాక్షసగణములనుఁ బట్టి , చంపును శక్తి ప్రసాదముననె
- గీ. నాఁడు మఱుకైటభులను దానవులతోడ, నైదువేలేండ్లు సంగ్రామ మాచరించి
జయము గైకొంటి శక్తిప్రసాదముననె, యెఱిగి యెఱిగి నన్నడుగగనేల! పుత్ర.
- మ. సిరిసాంగత్యముఁ గోలుపోయి, సుఖముల్ చేసేఁత ఎర్పించి, సూ
కరకూర్మాంబుచరాదితుచ్చకబాషాకారమ్ములకా దాల్చి, సం
గరిముల్ నల్పుచు బాములకా బడుచు నజ్ఞానాబ్ధి నోలాడఁగాఁ,
బరతంత్రుండను గాకయున్న నది నాప్రాప్తిమా? పుత్రకా! 64
- చ. మును పొకనాఁడు నాడుశిరమున్ హరియించె ధనుర్గుణంబు దా
వినిఁ గవి నీవ యపు తగునేరుపు గల్గిన వేవశిల్పవ
ద్యునిఁ బిలిపించి యొక్కతురగోత్తమశీర్షముఁ గూరిపించి తి
య్యనుపున నేహయాననుఁడ నైతి నెఱుంగవె? పద్మసంభవా! 65
- గీ. కావ నేను స్వతంత్రుఁడఁ గాను శక్త్య, ధీమఁడను శక్తిసేవనాధీనమతిని
శక్తికన్నను వేటొందు జగములందుఁ, బరము గలదని వలుకనాతరముగాదు. 66
- చ. ఆనుచు విరించికిన్ సరసిజాక్షఁడు దెల్పెను; దాని నాకు న
య్యనముఁడు దెల్పినాఁడు; జగదంబికయై పరతంత్ర గాక యం
దివ పరిదేవతన్ హృదయ నీరజమందు వసింపఁజేసి, పే
ర్కొనఁ గదవయ్య; కోర్కె నమకూడు వదెట్టిది యైన నన్నునీ! 67
- క. ఆను వారదువచనము విని, యనుమానం బుడిగి శక్తి యగుఁ బరదైవం
బని తనము చేసె వ్యాసుఁ డ, వివ మాకుంగాంచి యిట్లనిరి మును లెల్లన్. 68

హయగ్రీవావతార ఘట్టము

- ఉ. ఆగమవేద్యుఁ డైన పరమాత్ముశిరమ్మున కేలగల్గె నీ
యోగము దాని కెట్లతికిరో తురగానన మీకథావిధం

జేగతి నమ్మువార మిదియెల్ల ననంశయరీతిఁ దెల్పు నీ

వే గతి, దెల్పువే యనుముసింద్రులఁ గన్గొని సూతుఁ డిట్లనుఁ.

69

సీ. మును రక్కసులతోడ దనుజారి పదివేల , సంవత్సరములు సంయుగము

చేసి పరిక్రాంతిఁ జెంది నజ్యంబగు , ధనురగ్రము నవలంబనముఁజేసి

కొని తానొకట నిద్రఁగొనియున్నతఱి దేవ , తలు యజ్ఞమొనరింపఁ దలఁచి విష్ణు

లోకమ్మలోఁ బద్మలోచనుఁ గానక , యోగముచే నున్న యునికి నెఱిగి

గీ. వచ్చి విద్రావకుం దైన వానిఁగాంచి , చేయునదిలేక యూరక చింతసేయ

వారిఁ గరుణించి వాగీకు వలను చూచి , పార్వతీపతి దెల్పు నుపాయ మొకటి. 70

కా. కీటంబున్ సృజియింపు మీ వొకఁడు పంకేజాననా ! యీధను

షోఁటీన్ భిన్నముఁజేయఁజాలు నది; తత్కృత్యగ్ర ముచ్చిన్నమై

మీటున్మీదికి; దాన నీతఁడును దా మేల్కొందు; దాన న్నిరా

ఘటంబౌ మఖ, మన్న మంచదని వేడ్కన్ ధాత సృష్టించినన్.

71

క. పుట్టించిన ధాతన్ గని, నెట్టన నా కీట మిట్లనియె నో దేవా !

యెట్లు లొనరింతు నీవని, కట్టా ; కడుఁ బాతకంబు గాదే నాకున్.

72

కా. తల్లిన్ బిడ్డలఁ బాయఁజేయుటయు, నిద్రాభంగమున్, భర్తతో

విల్లాలికా విడఁదీయఁ బూనుటయు, దుష్కృత్యప్రవృత్తిన్ గఢా

నల్లావమ్ముల కంతరాయకృతులన్ సంధించుటల్, తుల్యమై

చెల్లన్ ఏకము బ్రహ్మహత్య; కిది నాచేఁ జేయఁగాఁ జేతురే :

73

క. ఇటు లొనరించిన నాకుం, గటకట ! పాతకము తక్కుఁ గలదే ఫలమొ

క్కటి, దెల్పెద లాభము లే, కిటువంటి పనుల నొనర్తురే : యెందైనఁ.

74

క. అవి కటకటఁ బడు పురువున్, గని యిట్లనె ధాతయున్ మఖంబున నీ క

ప్పనఁ జేసెద మిది మొదలుగ, ననలహాతము కాని యప్పదార్థంబెల్లన్.

75

క. వావుడు వప్రియు నంతో, షావిర్భావంబు వొదల నావంటికొనన్

వేవేగఁగొఱియె; ధనలో, భావిష్ట లొనర్పరాని యనుములు కలవే !

76

కా. దానన్ నాదమొకండు ఏక్కటియె, బాతాళంబుఘార్జిలై; నా

కానాగమ్ములు నందలింపె; ధరణీచక్రంబు కంపించె; గో

త్రావీకంబు వడంతె; సుష్టకిరణుం డస్తంగతింపె; న్నుభ

స్థానం బిల్లం నాడె; దిక్కులు ప్రతిధ్వానమ్ములన్ గర్జితఁ.

77

- గీ. వింటికొన తాకుచేత న విష్ణుచేపు, శిర మెగిరిపోయె దాన నిర్జరులు భీతి
చెంది యుత్సాహములు దక్కి చేపవీడి, చేయునది లేక మదిఁ జింతచేసిరిట్లు. 78
- గీ. ఈవె నర్హోర్తరుడవు నర్హేశ్వరుండ, నీ వభేద్యుండ వఖిలలోకైకకర్త
వీవె భర్తవు సంహర్త పీవె కావె, నీకు వింతటి గతి గల్గెనే మహాత్మా! 79
- గీ. యక్షరాక్షస దైత్యుల యందు నీకు, నిజ్జీ యవకార మొనరింప నెవ్వఁడోపు ?
దిక్కుచూరిన యట్టి యీ దేవనంద, యం బొనర్చిన పాపకర్మంబు కాక. 80
- గీ. మాయకుఁ బరుండ వైన నీ మ స్తకంబు, మాయహరియించెనన్ననమ్మదగునయ్య;
యందు నేమేమొ విరిపించు నమరవరుల, కిట్టులనియె బృహస్పతి యెనకమెనగ. 81
- గీ. తగు సుపాయమ్ము యొజింపఁ దగును గాక, వ్యర్థముగఁ జింతఁ జేసినఫలముకలదె;
మన మొనర్చు సుపాయంబు మంచి దగును, దైవతంత్రమ్ము దానికిఁ దవిలెనేని. 82
- వ. అనిన వింద్రుం డిట్లనియె. 83
- గీ. దేవతలు సూచు చుండఁగా దేవదేవు, శిరము విష్కారణమ్ముగాఁ జెరరిపోయె
పౌరుషమ్మున నీర్ధించు వనులు కలవె ? దైవబలమ బలమ్ముగాఁ దలంప వలయు. 84
- వ. అనిన విరించి యిట్లనియె. 85
- చ. శివునకు లింగపాతము, శచీపతికిన్ భగవద్ధి, యేను నా
భవుని కతమ్మనఁ దలకుఁ బాయుటయుం, దలపోసి చూడఁ గా
లవశము కాక వేతొక బలమ్ము గిలమ్మును గల్గినే ? నను
ప్రవిధములఁ ముఖమ్ము గొవసాగునె సంసృతి నీఁదువారికిన్ ? 86
- ఉ. ఈ నకలంబు తాన యియి యే జగదీశ్వరి వెల్లువండుఁ దా
నే సృజియించి తాన భరియించియుఁ దాన హరించు నే కృపా
బాసురశీల యావరమపావని నా జగదంబు నా భవ
క్రావహరణ భజించిన ముదమ్ము లొనంగక మిన్నకుండునే ? 87
- వ. అని మఱియును. 88
- క. ఆ జగదంబు మఠింపం, గాఁజొంము మన మటంచుఁ గడువేగముగా
రాజీవభవుం డాగును, రాజిం బిలిపించి వేడ్క రాజిల్లంగఁ. 89
- క. మఠియింపుఁ దాదిశక్తీవి, శ్రుతులారా ; మీర లెలమి చొప్పుడ వని యా
వతి యిచ్చిన వది గైకొని, శ్రుతివకు లిట్లని మఠింపఁ జొచ్చిరి కడఁకన్. 90
- ఉ. తల్లి ; జగత్ప్రయాభరణదక్షకటాక్షకావిలాస ! యు
త్పల్లినమల్లనక్కమలతుల్యముఖి ; ప్రకృతిస్వరూపిణి ;

- పల్లవపాణి : నిత్యశివభాగ్యవిదాయని ! సర్వరూపసం
వేల్లితదేహ : దివ్యపదవీపరిణాసిని ! మత్తకాశిని ! 91
- గీ. భూతములకెల్ల నాధార భూమివైతి, ప్రాణవంతులకెల్లను బ్రాణమైతి
ధీముఖాకారములచేత దీప్తిగంటి, వంబి : గాయత్రికిని వాచ్యమైతి వీవ. 92
- ఉ. పావహరంబు సర్వపరిపాలనశౌండ మకౌండసత్కృపా
దీపిత ముత్తమోత్తమము దివ్య మఖండ మజౌండనిర్మితి
ప్రాపక మాద్య మాగమవివాస మనంతవిలాస మైన నీ
రూపు పితామహాదులు నిరూపణఁ జేయఁగ లేరు కాంకరీ. 93
- చ. సకలముఁ జేయు నిచ్చఁ గొని సారససంభవముఖ్యదేవతా
వికరము మున్నుఁగాఁ దగ జనింపగఁ జేసి తటస్థవై సమ
స్తకృతులు వీరిచేతఁ గొనసాఁగఁగఁ జేయుచునుండు; వంతె కా
క, కలవె నీకు సంసరణ కష్టసుఖమ్ము లొకించుకేనియున్ ? 94
- కా. నీ నామమ్మలు లెక్కపెట్టుటకుఁ గానీ నీదు రూపం బొకిం
తేనిన్ వర్ణనఁ జేయఁ బూనుటకుఁ గానీ లేఁ దొకండేని; యెం
దేనికా ద్వచ్ఛరితంబు దెల్పుటకునై యెవ్వఁ డగుం దేని ? కు
ల్యాసీరమ్మును దాఁట భీతి పడువాఁ డంభోవిధిం దాఁటునే ? 95
- గీ. నీదు విభవంబు దేవతావికరమందు, నొక్కఁడేనియు నెఱుంగమి విక్కమంబి :
నీవ సకలంబునకు వియంత్రి వను పట్ల, నేమ సాక్ష్యమొసంగి జయింపఁ గలము.
- ఆ. వె. అస్త లేనిదాన వయ్యును సకలంబుఁ, జేయుచుండు వనెడి చిత్రచరిత
మంబి; నీక దెలియ దన్నచో మాబోఁటి, జడమతుల కెఱుంగఁబడుట యెట్లు?
- ఉ. ఈ దురవస్థ మాధవున కీ గతి నబ్బుటకేమి హేతు వం
బా ! దయ మాలి నీవు పరిపాంస పేయ కుపేక్షఁ జేసితో ?
నీదెస నెద్దియేని యవినితి యొనర్చెనొ ? లేక పూర్వసం
పాదితపాపకర్మపరిపాకమొ ? శక్తి పరీక్ష పేయుటో ? 96
- ఉ. లేక దురాగ్రహమ్మున విలింపు లొనర్చెడి పాతకమ్ము లీ
వీ కమలాక్షునం దిడితొ ? యీతని గర్వ మడంపఁబూనితో ?
కాక సురారు లిట్టి వరకాంక్షఁ దవం బొనరించి యుండిరో ?
కా కితఁ డీగతిన్ బొగులఁగాఁ గను విచ్చ జనించెనో మదిన్ ? 97

- ఉ. “ఐదువ లందు నాకు నమమైన యదృష్టవిశేష మెచ్చటఁ
లే” దని విజ్ఞపిఁగు నల నీరదిచ్చుతికి నమ్రధాన మా
పాదవఁ జేయఁ బూనితివా ? భక్తుల యం దిటువంటి నిర్దయా
హ్లాదము పూన మంచి దగునా ? తగునా మగనాలివంచనల్ ? 100
- గీ. ఇతని శిర మేడ కేగెనో యెఱుఁగరాదు, ప్రాణములొసంగుటకు నుపాయమ్ముఁగాన
మంబఁ యీతని బ్రతికించి యమరవయలఁ, గరుణనీక్షించిలచ్చినంకటము తీర్పు.
- గీ. ఆనుచు నుతియించు వేదమ్ములందుఁ గరుణ, కలిగి జగదంబ పరితె నాకాశకలన
వినుఁడు సురలారఁ వేదముల్ విన్నవించు, విన్నవం బాదరించి ప్రసన్ననైతి.
- క. ఈ విగమ ద్రవ మెవ్వం, దేవి విచిన వాని కేన యిచ్చెదఁ దగు వి
జ్ఞానమ్మును దీర్చియుపు, నానంద మఖండ మైన యైశ్వర్యంబున్. 103
- గీ. ఇతని శిర మూడిపోవుట కేమిహేతు, వన్న సురలారఁ చెప్పెద నాలకింపుఁ
దహహః కారణహీన కార్యములు గలవె ? సావేత్తల కెందు సంసారమందు.
- మ. ఒకనాఁ డీతఁడు కేశికాసదనమం దున్నట్టి వారాశి పు
త్రకమోముం గని నవ్వె; నపుటయు నారీరత్న మా లక్ష్మి “యే
మి కతంబో యితఁ డిట్లొనర్చుటకు, నేమిఁ నామొగం బంతఁగా
వికృతాకారము చెందెనే” యనుచుఁదా వేమాటు, జింతించుచున్. 105
- కా. నాకన్నన్ మఱియొక్క చక్కవగు కన్యన్ జూచి మోహించెనో ?
కాకున్నన్ వినుఁ జూడకున్న దినముల్ కల్పమ్ములొఁ జుమ్మి నా
కో కల్యాణిః యటంచుఁబల్కి వితఁడోహోః యంతయెగ్గించునే !
నీః కాంతుం డఁటఁ యెగ్గొనరై నఁటఁ తత్తేమంబు గామింతునే ? 106
- క. అని తానునమునఁ దనకాం, తుని శీర్షం బల్లిఁ బడఁగ దుడుకుమెయి శపిం
చెను; వపతిపోరుకన్నను, దనపతి మృతి కొంత సౌఖ్యరము మానివికిఁ. 107
- పీ. దయమాలి బ్రియుతోడఁ దప్పఁ జేసియు నబ , ద్దమ్ము లాడుట యాఁడుదానిసొమ్ము
ప్రాణమ్మునకు గడ్డివరకంత వెలయైనఁ , దలఁవకుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అత్యంతలోభమ్ము నంది యూరక మోహ్య , మూని యుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అపమానమునకు లోనై దూరచార వ , ద్దతి వహించుట యాఁడుదానిసొమ్ము
- గీ. కష్టసంపారమునకు లోఁగా నొవర్చి , దఁట నీకుండు బది యాఁడుదానిసొమ్ము
లేనిపోవి విలాసమ్ములూని మోక్ష , దశను జెడఁగొట్టు బది యాఁడుదానిసొమ్ము.

సీ. ఆకాపవశమునఁ గేశవు శిరమున , కిట్టి దుర్దశ మూఁడె నిదియుఁగాక
మును హయగ్రీవుఁడనా దనుజుండు గడు నిష్ఠ , చే సరస్వతియొద్దఁ జేరి తపము
నాచరించె మదర్థమై వేయినవత్స , రములు నమస్తభోగములు వీడి
యతని కేఁ దామన మగు రూపము ధరించి , ప్రత్యక్ష మగుటయు బహువిధముల

గీ. సన్నుతించి ప్రసన్నునై యున్న నన్నుఁ , గాంచి “యెవ్వారిచేనైనఁ గానిచావు
తొరయ కుండెడి రీతిని వర మొసంగు” , మనుడు నవ్వానితోడ నిట్లంటి నేను.

గీ. పుట్టు జంతువు లెల్లను గిట్టుటయును, గిట్టు జంతువు లెల్లను బుట్టుటయును
వరమధర్మంబు వేటొండు వరముఁ గోరు, మిచ్చెద నటన్న రక్కసుం డిట్టులనియె.

క. ఏను హయగ్రీవుండను, గాన హయగ్రీవుచేతఁగాని యెరులచేఁ
బ్రాణములు వీడ కుండం, గా నిమ్మన నట్టివరము కరుణ నొసఁగితిన్. 111

ఉ. వాఁడిపు దెల్లలోకము లవారణ, రీతిని వీడఁ బెట్టుచు
న్నాఁడిక వానిఁ జంపుటకు నాదుఁ దొకిండయినన్ జగత్ప్రయన్
లేఁ డటుగాన మీరు తగునేర్పున వాజిశిరమ్ము, దెచ్చి మా
తాడక యీ రమాధవు హయాననుఁగా నొనరింపఁగాఁదగున్. 112

క. అటచేసిన నీతం డ, క్కుటిలుని హరియించు మీకుఁ గోర్కెఁఫలించున్
దటుకున నొనరువుఁడని యం, తట నంతర్దానమందెఁ దజ్జనని వెనక. 113

గీ. పిదప సురలెల్ల దేవశిల్పివరుఁగోర, నతఁ డరుగుదెంచి యసిక్యత్తమైనవాజి
శిరము గైకొని నేర్పున హరికి నతికె, నీ విధమ్మున హరి హయగ్రీవుఁ డయ్యె.

గీ. ఈ హయగ్రీవుఁ డా రాక్షసేంద్రుఁ జంపె, దానిచే లోకములు ప్రమోదమ్ముఁగాంచె
నిట్టి కుభవరితము వినునట్టివారి, కతులితైశ్వర్యములు గల్గె నమము లడఁగు. 115

మ ధు కై ట భో త్ప త్తి .

క. అన వివి మధుకైటభులను, దనుజులు గల రంటి వట్టి దనుజుల జగ్ముం ,
బును మరణంబును వినియెద, మనఘా ! నీవంటియొగ్గుఁ డబ్బునె మాకున్ ?

గీ. విషము దుర్జనుఁడును నొక విషమువారు, సుధయుఁ బండితుఁడునునొకవిషమువారు
బుధులు దొరకినయట్లు సత్కథలు వినని, వార లెల్లరుఁ బుకువుల వంటివారు. 117

క. అశనమ్మును విధువనమును, బుకువులకును మనుజులకు స్వభావ గుణమ్ముల్
పకువులకన్నను మనుజులు, ప్రళయతను గనుట తెలివిఁ బడయుటఁగాదే ? 118

- గీ. వేదశాస్త్రాదిగోష్ఠి సాత్త్వికి యనఁబడు, సరససాహిత్యగోష్ఠి రాజసి యనఁబడు
నసమయద్వాదిగోష్ఠి తామసియనఁబడు, నందుఁ బుణ్యులు సాత్త్వికియందు నుండు.
- వ. అట్టి సత్త్వగోష్ఠియు సుత్రమమధ్యమాధమ భేదమ్మున మూఁడువిధమ్ము. లండు త్ర
మంబు ముక్తిసాధనంబును, మధ్యమంబు స్వర్గప్రాప్తి సాధనంబును, సధమంబు
భోగసాధనంబు నై తనరు. అట్ల పాణిగృహీతయం దుపచరించునది యుత్తమ
రిజోగోష్ఠియుఁ బాణిగృహీతయం దుపచరించునది మధ్యమంబును బరోధయందు
పవరించునది యధమంబునాఁ బరఁగు; దుష్టశిక్షనిమిత్తంబగు యుద్ధం బుత్తమ
తమోగోష్ఠియు దాయాదభాగనిమిత్తంబగునది మధ్యమంబును నిర్నిమిత్తం బగు
నది యధమంబును నగుం గావున మోక్షసదంబులగు పూజాగాథలు వినుటకన్న
నొండు శుభంబుఁడునే? యను మునివరులంగంచి సూతుం డిట్లనియె. 120
- సీ. పాలమున్నీటి లోపల కేషళయ్యవై , వెన్నుండు నిద్రించుచున్న కాల
మునఁ గర్ణమలమువలన విద్ధ అన్నద , మ్ములరీతిగా రక్కసులు జనించి
జలది లోపలఁ గ్రీడ నల్పుచు నచట న , ల్లడల మూర్ఖిలు న క్కడలిఁజూచి
ఆధార మొండు లే కాధేయ ముండునే? , యనిమిత్తమైన కార్యములు గలవె:
- గీ. యమఁ దమజన్మమునకు శంకాకులత్వ , మంది చింతిల్లి యాశ్చర్యమంది మోద
మంది యేమియుఁదోచవియట్టియెడల , గైటకుఁడునెప్పెచుదువుతోఁగారణంబు.
- క. ఎననిధిగాని మనముగా, వి విమిత్తము లేక యుండనేర్తుమె? మనకుఁ
వననిధికిని నాధారం, బనఘాః యొకక క్తి యున్నదని యెఱుఁగవాకో? 122
- వ. అను నవసరమున నాకసంబు మండి యొక్క వాగ్మీజం బుద్భవింప నయ్యది
గైకొని వారిరువురు దృఢమ్ముగ జపించుచుండ గగనంబున నొక మెఱుపు మెఱసి
వట్లయ్యె. దైత్యు లద్దానిం గాంచి విదిగా నియ్యది దేవీతేజం బని విశ్వయించి
యమ్మంత్రంబు మహామంత్రంబుగా భావించి జితేంద్రియులై యాహారంబు
వర్జించి యొక వేయి వత్సరంబులు తపంబు నల్పుటయు, 123
- క. వారల ఘోరతపం బెడ, వారపి కరుణించి యంబ యశరీరిజీయె
“కోరుకొనుఁడు వర” మన న, వ్వారును ప్లేచ్ఛామరణము వాంఛించుటయుఁ.
- క. మెచ్చితి వెద మీ తపమున, కిచ్చితి భవదీప్తికంబు విదిమీదన్ మీ
రెచ్చెఁ బోయినఁ బోవుఁడు, హెచ్చు గలుగుఁ గాని దైవ్య మెనయదు మిమ్మున్.
- క. అవి చెప్పి యా పరాంబిక, భవిష ఏదన జలమునంద చరియించుచు బ్ర
హ్మను గవి యొకఁఁడు యొద్దం, బునకుఁ రారమ్మటనిరి పొగరు మిగులఁగఁ.

- గీ. యుద్ధ మొనరింపఁ జాలక యున్న పీఠ, భోగ్యమగు పీఠాసనమునకుఁ దగవు
కావ నాసనము డిగి యెందేవిఁ బొమ్ము, లేక యున్న యుద్ధమునకు లేచిరమ్ము.
- క. అని దనుజులు వలుకుటయును, వనజాసనుఁడంత భీతిపడి యోగసమా
ధినిఁ జెంది యున్న విష్ణుం, గని యిట్లని మొఱ్ఱవెట్టె గద్గదగళుఁడై. 128
- సీ. రాకాసులకునై యనేకావతారముల్ , మేల్మీఁ దాల్చినతండ్రి : మేలుకొనుము
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధిచేఁ దనరారు , లీల గల్గినతండ్రి : మేలుకొనుము
ఆరులై నట్టి భక్తాగ్రగణ్యులఁ బ్రోవ , జాలి బూనినతండ్రి : మేలుకొనుము
సాత్త్వికంబైన తేజఃబుజేతనె దుర్జ , నాఁగి ద్రుంచెడి తండ్రి : మేలుకొనుము
- గీ. శంఖచక్రగదా ముఖ సాధనములు , కేరిదాల్చిన నా తండ్రి : మేలుకొనుము
దుర్లమంబగు నిక్కట్టు దొలఁచునేర్పు , చాలఁగల్గిన నా తండ్రి : మేలుకొనుము.
- క. చలపెద మంచు విరువురు ని, లింపారులు మీఁదఁ బడిరి; లే లేమ్ము; కటా
క్షింపుము కంపితునను, నను, కంపాకంపిత రసానుగతహృదయుఁడవై. 130

బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట.

- క. అనుచు నుతియించినను మే, ల్కనని జనకుపాటుఁ జూచి కార్యము లేదం
చును యోగనిద్ర నిట్లని, కొనియాడఁ దొడంగె మేలుకొలుపు మటంచుకా. 131
- ఉ. అంబ! జగత్ప్రయమ్మునకు నాదివి నీ పని నాకు వేదవా
క్యంబులు నెప్పె విక్క; మటుగావియెడన్, సవరాచరస్వరూ
పంబగు నెల్లలోకమును బాలనఁజేయు మహామహాండు ప
ద్మాంబకుఁడిట్లు నీకు వళుఁడై సుఖసుప్తి మునింగిపోవునే? 132
- ఉ. దానపు లిత్తతీన్ మిగులఁ దత్తరపాటొనరించుచున్నవా
రే విఁక వారిబాదల సహింపఁగలే నటుగాన నాకు నీ
దానవవైరిచే నభయదాన మొసంగఁగఁ జేయుచుమ్ము; లే
దా, ననుబాధలన్ జొనుపు దానవయుగ్మము నడ్డగింపుమా. 133
- ఉ. నీవశమై తనర్పు వితవిం గవి దగ్గటి మేలుకొల్పి పౌ
ఖ్యావహయైన లచ్చియు ననర్హుగదా! జగదంబ! నీదు లీ
లా విభవంబు లెల్లెడ నలంఘ్యము లేరికిగాని యున్నచో,
గేవల మస్మదాదుల నకించ్చునులకా గణియింప నేటికిన్. 134

- ఉ. వారు మహాద్రసిద్ధి గలవారు జగదగ్రణీయవై భవుల్
వారు పురాకృతంబు గలవా రలవా రిల వేతెఱుంగ కె
వ్వారు భవద్వరాంఘ్రియుగవారిరుహాబ్రమరాయమాణు లె
వ్వారు భవానయాపహభవద్యునితవ్యకటాక్షవీక్షితుల్. 135
- ఉ. ఎక్కడదాగె నా తెలివి ? యేమయిపోయె శుభప్రవృత్తి ? యిం
కెక్కడఁజొచ్చె నా గుణము ? లీ హరి యీ గతి నిద్రనొందె న
మ్మక్కః భవద్విలాసకల లక్కజముల్ జననీ ! జగమ్మలో
నొక్కతె వీపు దక్క మఱి మొందారు లిట్టిసమర్థులుండిరే : 136
- ఉ. మొట్టమొదల్ జగమ్మల సమర్థులిఁ బ్రోవుమటంచు నీతనిఁ
బుట్టఁగఁజేసి యప్పనినిఁ బూని చరించుచు నున్న వానిపైఁ
గట్టిడివై కిదమ్మ కడకంటను జూడఁగ వియ్యకొంటి; నీ
కెట్లు దోచునో యటలయేర్పడఁజేసెద; వద్దవారమే : 137
- గీ. పుట్టఁ జేసిన యట్టి నఁ గిట్టఁజేయ, విచ్చయే నీకు లేకున్న నిట్టి రక్క
సుల సృజింపఁగనేల; భీతిలేడి నన్ను, గని హసించుటకై యేమొ జనవి చెప్పును.
- ఉ. నీ చరితంబు నే నెఱుంగనే ? జగమెల్ల సృజించి పెంచి నం
కోచము లేక చంపఁ దొరకొందువు ; నీ కెటు నన్నుమాత్రమున్
గాచుట కిచ్చువుట్టు ? మృతి గల్గఁగఁ జేసిన నీవ చేయు, మీ
వీచుట చంపిరేనిఁ గడు విందకుఁ బాత్రుడనొడుఁదల్లిరో : 138
- ఉ. ఆమ్మరో ! లెమ్ము వేగమె మహాద్భుతమై తనరారు నీ స్వరూ
పమ్ము ధరించి నన్నయినఁ బట్టి వదింపుము ; లేకయున్న న
న్నిమ్మొయి బాధలం జొనుపు విక్కుటిలాత్ముల నైనఁ జంపు ; క
న్దమ్మువకోర్వఁజాఁ ; పకటా ! హరినైనను మేలుకొల్పుమా. 139
- క. అని నుతియించెడి వనజా, నమపైఁ గరుణించి, నిద్ర వనె పరసీజా
క్షుచి విడిచి; పరసీజవిలో, చనుఁడును మేల్కొంచె, ధాత సంతసపడఁగన్. 141

శక్తి స్వరూప కథనము

- క. ఆన విని మును లిట్లవి రో, యనఘా ! మా కొక్క సందియము కల్గెను; దా
నిని వినిపించెద; చుది నీ, వినినంత యెఱుంగఁ జెప్పవే. దయమీఱున్. 142

గీ. హరిహరబ్రహ్మలనఁగమూగురుమహాత్ము, లందొకఁడుపెంచునొకఁడులయంచొనర్చు
నొకఁడునృజియించుఁగానియందు త్తముండు, హరిసమర్థుండుసర్వకార్యములయందు

గీ. అట్టి హరి యోగవిద్రచేఁ గట్టువడిన, యప్పు దాతని శక్తియు నతని తేజ
మెచటి కేగెను : శక్తికి నితనికన్న, నెక్కుడగు శక్తికల్గుటయేల : చెప్పు. 144

గీ. నారదది మహాత్ము లందఱును మాకు, హరియ కారణకారణం బనుచుఁ జెప్పి
రీపు మాత్రము శక్తియం చెఱుఁగఁ జెప్పి, తెద్దియో నిక్కువంబు మాకెఱుఁగరాదు.

వ. అనిన విని సూతుండీట్లును. మునీంద్రులారా : మీ యడిగిన యర్థంబు సావధాన
మనస్కులరై యాలకింపుఁడు. మహామతి గోచరంబగు నీవిషయంబున బ్రహ్మ
పుత్రులగు నారదాదులును మోహమ్మునంజేసి దురవగాహంబగు శక్తిప్రభావం
బెఱుఁగలేక జనార్దనుండు పరుండనియు సర్వకర్త యనియు సకలాగమవేద్యుం
డనియు భ్రమించుచున్నవారు. 146

ఉ. అంగజవైరి సర్వహృదయంగమచిత్రచరిత్రుఁ డద్రిణా
లింగితమూర్తి మూర్తిపరిలిప్తవిభూతి విభూతిదాత శ్ర
య్యంగనకుం బ్రియుండు రిజతాచలవాసుఁడు శంకరుండు మా
కుం గులదైన మంచు మఱికొందఱు సేవ యొనర్తు రెంతయుఁ. 147

ఉ. కొందఱు సూర్యుఁ డంచు మఱికొందఱు పావకుఁడంచుఁ గొందఱా
యిందుఁడటంచుఁగొందఱు సురేంద్రుఁడటంచు నబిందుఁడంచుఁచే
ర్కొందురు; కొంద 'తెయ్యదియొకో' యని నందియమందు చుదురీ
చంద్రమునన్ జగంబు పలుదాయల మాయలలోన మున్నెడిఁ. 148

గీ. “ఎవఁ డెవనిఁగాని సేవించు నేమి కొదవ, సకల నదులును జలధికిఁ జనుతెఱుగున
సర్వదేవనమస్కృతుల్ సరసిజాక్షి, నంద వర్యాప్తము లటంచు” గొంద అంద్రు.

వ. కొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమాన
శబ్దంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానశబ్దార్థాపత్తులనియుఁ బ్రమా
ణంబులు నెప్పుదురు. పౌరాణికులు మాత్రము సాక్షియు నైతిహ్యమ్మునుంగలియఁ
బ్రమాణంబు లేడని యొప్పుదురు. తత్తత్ప్రమాణాగోచరంబై యొప్పునది వర
శక్తియ కాని వేఱొండు కాదు. అమ్మహాశక్తియందు సృష్టిరూపమ్మునను విష్ణు
నంచుఁ బాలనరూపమ్మునను శివునియందు సంహారరూపమ్మునను సూర్యునియందు
దీప్తి స్వరూపమ్మునను వాయుపునందుఁ బ్రేరణస్వరూపమ్మునను వహ్నియందు
దాహకతారూపమ్మునను వెలుంగుచుండు. 150

- ఉ. శక్తివిహీనుఁ డేవనికీఁ జాలఁడు; శక్తియ సర్వభూతసం-
సక్తకఁ జెంది సర్వకృతిసాధనమై తనరారుచుండు; నా
శక్తియ ముక్తికారణము; శక్తియ సర్వము; శక్తిలేనిచో
శక్తులు గారు రుద్రహరిసారసంభవముఖ్యవిర్జరుల్. 151
- గీ. ఆ మృహాశక్తి సగుణయు సగుణయు వన, రెండుదెఱుఁగులఁదనరారుచుండు; నందు
రాగులకు సగుణ సేవ్య; విరాగులకును, విర్గుణాత్మిక సేవ్య; మునివరులారా. 152
- క. ఈ కలికాలమునందు న, నేకు లనేకులను గొల్చి యిహముం బరముఁ
బోకడఁ బెట్టుడు, రల దే, వీకారజ్యమ్ముఁ గాంచువిధము నెఱుఁగమిన్. 153
- ఉ. వేయి కడుక్తు లేల : యింక విష్ణువు గిష్టు వటంచుఁ జెప్పుబల్
మాయలమారిపండితుల మాటలు నమ్మక, సర్వశక్తియై,
మాయకు లోను గాక, ప్రరమప్రణత ప్రథితప్రభావను
శ్రీయుత యైన యజ్ఞనిసేవయై పావన మంచు నెంచుడి. 154
- క. హరికతన విరించియు న, వ్యిరించి కడ నారదుఁడును, విని రియ్యది; మ
ద్గురునకు న మ్మునిచెప్పెన్, గురుఁడిది యెఱిఁగించె నాకుఁ గోవిదులారా. 155
- క. ఆ శక్తి యనుగ్రహమునఁ, గేశవుఁ డటు మేలు కాంచి తెలన నభయదా
నాకుండై తగువిధిఁ గవి, పేశలపణితి విటు వల్కెఁ బ్రేమదలిర్పన్. 156
- క. తపమును మాని యిచటి కే, నెవమున నచ్చితివి వత్స : నీ మనమిట్టుల్
దవయింప నేమి హేతువు, నెపుమా యన ధాత యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 157
- క. భవదీయకర్ణమల సం, భవులై మధుకైటభు లనఁ బరఁగెడి రక్షః
ప్రవరులు వసుఁ జంపెద మవి, బసరమునకుఁ బిల్చి రింకఁ దపంబెటు తండ్రీ :

మధుకైటభ యుద్ధము

- స. ఇవ్వధంబునఁ గుయి వెట్టుటయు జలజలోచనుండు, 159
- క. భయపడఁగ నేం ? కరు దు, ర్జయు లగు దానవులనెల్లఁ జంపెడి నాచే
వ యెఱుంగవె : యమ నాలోఁ, బయిఁ బడి రద్దమజనరులు పద్మజ నొంపన్.
- ఉ. వచ్చి విరించి గాంచి "విమఁ బట్టఁగ లేమని పాటి వచ్చి తి
వెచ్చట డాగినకా విరుకుమే : విమఁ గావఁగ నీకఁ దోపునే :
చచ్చెడినాడ వొక్కఁడవె చావక యీతవిఁ గూడఁ జంపఁగా
వచ్చినవాడ : వింతగుణవంతులు లోకమునందుఁ గల్గిరే ; 161

- ఉ. చేసినఁ బాటిపోక యవి సేయుము వీరుఁడవేని; లేక మీ
దాసుఁడనంచుఁ బట్కము: వృథావచనంబుల లాభమేమి? " యం
చా సుంపైరు లిరువురు రయమ్మునఁ బైఁ బడినంతఁ, గేశవుం
దోసరిలంగ నెంచు కమలోద్భవు వెన్కకుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 162
- ఉ. క్రిందును మీఁదునుం గనక ప్రేరేద రింత మదంబు హెచ్చెనే?
తొందర మానుఁ డిప్పుడ కుతూహలము న్నెఱవేర్తు రం డటం
చుం దలపడ్డ దానికి నసూయమెయిం గవ యమ్మధుండు గో
విందుని మార్కొనెన్ నమరభీకర బాహుబలాభికోభియై. 163
- గీ. అంబ యాకనమందుండి యరయుచుండ, నంచ రౌ తంబునిధినుండి కాంచుచుండ
హరియు న య్యమరారియు నణిముఱిగఁ బె, నంగ సాఁగిరిసంద్రంబుపొంగిపొరల.
- గీ. బాహుయుద్ధంబుచేఁ గొంత బడలి యున్న, యన్న వారించి కైటభుం డనమభుజబ
లంబు దీపింప మల్లయుద్ధం బొనర్చ, దలపడియె ధాతమది కొంత తల్లడిలంగ.
- ఉ. అన్నయుఁడమ్ముడుం గలసి యా హరి నాహవలీల బాహగ
రొన్నతి మార్కొనెన్, జలధు లూరక తల్లడిలంగ సాఁగె; వి
లైన్నఁగ రావి విక్రమము నేఁబడివందల యేండ్లు సూప నా
పన్నగళాయికన్ మిగుల భారముదోఁచెఁ గ్రమక్రమమ్మునన్. 166
- క. ఏదియుఁదోచక కడుఁ బెం, పేది ముదముఁ దక్కి యెట్లు లీ రక్కసులన్
బాధింతు నిచట విఠ ది, కేగిది: యనుచుఁ జింతసేయునెడ నాతనితోన్. 167
- వ. ఉక్కు మిగిలి రక్కసు లిట్లనిరి. 168
- చ. బసరము సేయఁ బూనుటకు బాహుబలం బుడివోయెనేనిఁ బెం
పు విడిచి 'మీకు దాసుఁడను త్రోవు' మటంచును బట్కఁ మట్టు ప
ట్కొనిదికి నొప్పవేని, వినుఁగూల్చి, యనంతరమందుఁ బంకజో
ద్భవుఁ గడకేర్తు మన్న బెడిదంబునకున్ హరి సామమొప్పగన్. 169
- క. అలసినవారల మిక్కిలి, సొలసినవారలను భీతి జొక్కినవారిన్
దలఁకి యిలఁ బడినవారిన్, దలపడ రిది వీరవరులధర్మమ యెందున్. 170
- చ. అదియును గాక మీ రిరువురొకను నేనొకరుండనొట మీ
రదనుఁ బరిశ్రమాపహరణార్థముగా దొరకొంటి రేమనున్
గదన మొనర్తు నొక్క క్రుటికాలము దన్నును విశ్రమించి; యం
తదనుక నోపుఁడి: కదనధర్మము మర్మము మీ రెఱుంగరే? 171

- చ. అనుదనుజారిపల్కు విని యద్దనుజుల్ తగ విశ్రమింపు మం
చును నమరంబు మాని యొకచోటను దామును విశ్రమించి: 'రి
ద్దనుజులు శక్తిదత్తవరదర్శితు' లం చొగి దివ్యదృష్టిచే
తనతఁడెఱింగి "దేవీతి వృధారణ మేమి యుపాయమియ్యదన్, 172
- క. వీరలు స్వేచ్ఛాచరణము, గోరి వరంబంది యున్న కుమతులు ప్రాణం
చేరికినైనను జేదే ? వీరికి మృతి యెట్లు" లనుచు విహ్వలమతియై. 173
- అ. వె. ఎట్టి రోగియేని యెట్టి యావన్నుండు, నేని యెట్టి రిక్తుఁడని బ్రదుకు
నానసేయుఁగాని, యానింపఁడెంతటి, మండుఁడేని తాను వ్రుందు తెఱవు. 174
- చ. ఇట్లు, 175
- క. పారెకుఁ జింతిలి "దేవీ, కారుణ్యము లేక వీరిఁ గడతేర్చుఁగ రా
దేరికి" నంచును నద్దను, జారి నుతింపం దొడంగె నజ్జగదంబన్. 176
- చ. జనని ! జగద్విరోధిజనసంహరణప్రవణ ప్రభావ ! మో
హిని ! పరతత్త్వరూపిణి ! మహేశ్వరి ! కామితదాయినీ ! జగ
జ్జనవనిదాయినీ ! నతతజాగరిణీ ! కరుణానుసారిణీ !
నిను నుతియింపనేరఁగరుణింపుము నింపుముకూర్మినావయన్. 177
- క. నీ విచ్చిన వరమునఁ గడుఁ, గావరముం జెంది యనికిఁ గాల్ ద్రవ్వెరి త
ల్లి ! నీ రిరువు రాకరుఁడను, నే వాఁడిమి చూప నేర్తునే ? వీరలపై. 178
- క. ఈయెడ వీరల జంపు ను, పాయము వేఱొందు నీ నహాయము దక్కన్
నా యెఱిగివంతలో లే, దో యమ్మా ! యూరకుంట యుక్తమే ? నీకున్. 179
- గీ. ఈ వృషేక్ష యొనర్చిన విపుడ నన్నుఁ, బట్టి చంపెదరమ్మ ! యీ పాపకర్ము
లనుచు విలపించుహరిఁ గాంచి యంబ వలికెఁ, జీఱునగవు నెమ్మొగమ్మునఁజెంగలింప.
- క. "నా మాయచేతఁ గప్పెద, నీ మానవ భక్షకుల జయింపు" మనుడు నం
గ్రామమున కభిముఖుండగు, దామోదరుఁ గాంచి మిగుల దర్శమెలర్చన్. 181
- చ. 'జయముఁబరాజయమ్ము నహజమ్ములుకూరులకున్ బరాజయో
దయమువకున్ గృహింపకుము; దానవులెందఱిసేని మున్ బరా
జయమున ముంపవే ! జయము శాశ్వతమే ?' యివిపల్కు దానవ
ద్వయఁగని మాధవుం డనుగతప్రణుకప్రథితప్రతాపుఁడై. 182
- క. కడుఁ గర్కశ మగుగతి వె, క్కుడు క్రోధము గదుర నెదురుకొని ధీరత్వం
బడఁగఁ దనుజులఁ బిడికిఁ, బొడిచిన నప్పొరుపునడియుఁ బొగరుమిగులఁగన్.

క. ఒక్కమ్మడి నా యిరువురు, రక్కసు లార్చులు నెలంగ రక్తము తోడ్తోఁ
గ్రక్కుచు స్రుక్కుంగ నెక్కివి, యక్కమలాక్షని యురంబు నదరన్ బొడువన్.
వ. హరియును మరలన్ బొడిచె నిట్లు పరస్పరజయేచ్ఛం గొంతవడి సంకులంబగు
సంగరంబు ప్రవ ర్తిల్లుటయు. 185

క. తొమ్మన నెత్తురు గ్రమ్మంగ, సొమ్మసిలి రమాధవుండు చూడ్కుల దీన
త్వమ్ము గదురఁగాఁ దన కూ, ర్వమ్మునఁ గనుపట్టుదేవి బావనిఁ గాంచెన్. 186

ఉ. చూచినయంత నా త్రిపురసుందరి లో దయమీఱ, మార నా
రాచములో యనందగు నరాళకటాక్షవరంపరఁ దమి
స్రాచరయుగ్మముఁ బొడువ రక్తిమెయిఁ దనుజన్ము లా యమం
జూచుచుఁ గామబాణముల సొక్కిరి తక్కిరి యుద్ధవద్ధతిన్. 187

కా. ఆ మందస్మిత మా కటాక్షవిభవం బా బావ మాహావ మా
గోమున్నోమును బ్రేమ మీఱఁ గని సంకోచించుచుఁ గామసం
గ్రామార్థంబు ప్రయత్నమున్సలుపు రక్షస్వాములఁ మాధవుం
డామోదమ్మునఁ జేరి యిట్లనియె దైర్యవైర్యసంపన్నుడై. 188

ఉ. ఎందఱివేని మున్ను దనుజేంద్రులఁ జూచితిఁగాని మిమ్ము బో
లం దగువారలే రణకలావిభవమ్మున ? మీ రణంబు నా
డెందమునందు మోదము ఘటింపఁగఁ జేసె ; భవన్మనోరథం
బుం దెలియంగఁజేయుఁడది పూర్తి యొనర్తునటన్న రక్కసుల్. 189

తే. గీ. ఆ మ్రహామాయచే మోహితాత్ములైన, కారణంబున నభిమాన శూరులగుచుఁ
గల్గఁ గనటంబు నెఱుంగక కంజనేత్రు, నీనడించుచు దరహాన మినుచుడింప.

గీ. ని న్నడుగువారమే మేము; నీవు మాకు, దాతవే ? చాలు వింత యంతరములేదె;
వలసె నేనియఁ గోయకొమ్మెలమిమేమ, పరమునీకిచ్చెదమునాఁగహరియునెఱిఁగి.

క. ఏఁ గోరినవర మొనఁగెద, రౌఁగా ; నాయుద్ధ మంత యానందము మీ
క్రిఁగలిగెనేని వధ్యులు, గాఁగోరెద ననుడు వాంఛ్రుకళవళపడుచుఁ. 192

వ. కొండొక చింతించి, 193

గీ. సత్యపరిపాలనమ్మును నలిపెదేవి, మాకు పర మిచ్చెద నటన్న మాటదలఁచి
జంములేని విశాలదేశమున మమ్ము, త్రుంపు చుట్టేని నీకు పధ్యులను మేము. 194

- క. అవి దనుజులు వల్కిన వ, వ్యవజాక్షం దట్ల సేయవచ్చై నగి య
మృగజాళుల వధింపగఁ, దన యూరులు పెంచి “రండు దానవు” లనుచుకా.
వ. వాధును దదధికంబుగ శరీరమ్ము పెంచిన. 196
- క. అనురారి యూరువులు ర, క్కను లంగము లిట్లు పెనుపగఁ దుడకా రా.
క్షనుల శరీరమునకు వె, క్కన మయ్యెఁ దదూరువు లధికము లగుకతనన్. 197
- వ. అంత, 198
- క. తనయూరుభాగమును జెం, దిన హరియును వారలకా వధింపగఁజక్రం
బును దలంచిన నది వైశమ, దనుజన్ములఁ బ్రాణములకుఁ దక్కున్ జేసెన్. 199
- ఆ. వె. వారిమెదడు జలధివారిలోఁ బడి పెద్ద, తిప్ప యయ్యె వసుమతికిని నాడు
మొదలు ‘మేదిని’ యనునదము తటస్థించెఁ, దాన మున్ను తినఁగరానిదయ్యె.
- గీ. వాయెఱిగినంత మీకు విన్నవము చేసి, కొంటి నగుణయొ లేక నిర్గుణయొ సేవ
నీయ పరశక్తియే యంత విజము విజము, వేదకాత్తంబు లియ్యెడ విశ్రుతములు.

వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

- క. అవి చెప్పిన సూతుం గవి, మును లిట్లని రట్లు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు హే
మనగమునకుఁ దవమునకై, చనే నని చెప్పియును దత్ప్రసంగవశమునన్. 202
- గీ. ఇతరకథ లెన్నియో చెప్పి తీవు మాకు, మొదటివృత్తాంత మది తుదముట్టదయ్యె
నదియ మా తెఱిగింపవే యనెడి మునుల, కిట్లనియె సూతుఁ డాదరంబెనక మెనఁగ.
- సీ. అట్లు హేమనగమ్మునందలి, కర్ణికా , ర వనమ్మునందు నారదుఁడు మున్ను
తనకుఁ జెప్పిన మంత్రమును జపించుచు, “బంబ , భూతపీడ్మండుగుపుత్రుఁడుదృ
వింపఁగావలె” నంచు వేదాంతవేద్యయై , తనయశక్తిని జిత్తమునఁ దలంచి
శకవత్సరమ్ము లళనము వర్ణించి త , పం బొనర్చుచున్న వ్యాసమునికి
- గీ. కెంజడలు గట్టై శిరము, శుష్కిభవించెఁ, దనువు, కంపించెభూనభోంతరములెల్ల
దాన నింద్రుఁడు భయమంది తామ సురలు , శివునిపాలికిఁ జని యిట్లుచెప్పికొనిరి
- గీ. దేవ ! దేవేశ ! సత్యవతీ సుతుండు; తప మొనర్చుచు నుండె వత్సరములొక్క
నూలు గతియించె దానఁ దుందుడుకు పుట్టె, బ్రోవవే! యన నమ్మహాదేవుఁ డనియె.
- గీ. తాననుల కవచారముల్ దలఁప రాదు, వార లొరులను బాధించువారు కాదు
ఇమ్ముని సుతార్థయై నన్ను వెడఁద శక్తి, సంయుతుని నిల్చి జపించు జంభభేది!

వ. అని చెప్పి యద్దేవుండు సకక్రికుం డగుచు మునికిఁ బ్రత్యక్షమై యతని మనో
రథంబు సఫలంబుగా వరం బొసంగినఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డయ్యవమునకు
నమస్కరించి తదాజ్ఞ వడసి స్వాశ్రమంబున కరిగి, 207

మ. అరణిం దెచ్చి మథించి యగ్నికయి యం దావిర్భవం బందున
గ్నిరుచిం గాంచి యెసంగు తేజమున వీనింబోలు పుత్రుఁ యశ
స్కరు నే నేగతిఁ గాంచువాడ ? నుతసంస్కారమ్ము గావించున
య్యరణుల్ యోగ్యత గల్గకామినులు నా కాభాగ్య మిష్టమైదే : 208

వ. అని మఱియును, 209

సీ. తనయిచ్చఁ బోవుజంత్రపుముద్దుకీల్పొమ్మ , విందుగాఁ దగుచేదువేముడెట్లు
అనుమానములకుఁ గట్టనికొంప ప్రక్కలో , నొజపు విందెడి వాడికజకుటమ్ము
పొల్లుగాఁ బున్నెముల్ జల్లించుజల్లెడ , బ్రాంతి పుట్టించు నబ్రంపుచుందు
పెనుదోషములకుఁ బెట్టినపేరు దుఃఖంబు , సౌఖ్యమ్ముగాఁ జూపఁజాలువిద్య

గీ. కాలినంతెల బొంకులకాలయంబు , మచ్చికమటించుసాము కామములదీము
కోపములప్రాపు మిత్తిగైకొన్నరూపు , గాదె కామినిఁ యిట్టిసంగాత మేల : 210

గీ. అనుచుఁ జింతించుచున్న యావ్యాసమునికిఁ, గన్నదె పుత్రుఁడచి గగనభాగమ్మునందుఁ
దానిఁ గనుఁగొన్నమాత్రన గాననయ్యె, మదనుఁడును గోపఘర్జితవదనుఁడగుచు,

క. కనుఁగొని యయ్యది తనువం, చనఁ జేయఁగ వచ్చినదని నందియవడి కా
మునిబారిఁ బడియుఁ గనుగం, దని తెలివికతమున నిట్లు తలపోపె మదిన్. 212

అ. వె. ధర్మచింత నేయుతతీ నేలవచ్చె నీ, కలికిమిన్న : వచ్చుఁగాక దీనిఁ
గొని సుఖింపరాదె ? కొవిసుఖించిన మునుల్, వవ్వకుందురెట్లు వమ్మఁ జూచి :

గీ. నగిన నేమగు? నీకాంత వా కనంత, నుఖ మొనఁగి మది నావయిఁ జొనుపునొక్కాఁ
మును పురూరపు సూర్యకేవలితవిధము, చేసి వలవంతలకుఁ బాలు పేయనొక్కాఁ :

క. అని వ్యాసుఁడు చింతాకుల, మనస్కుఁడయ్యె వన మౌనిమణులెల్లరు మా
కునిఁగాంచి యవ్వరూరపుఁ, డవనెవ్వఁడు తెల్పుచువిన వతఁ డిట్లనియె. 215

బుధోత్పత్తి.

అ. వె, కలదు తార యనెడికామిని యలబ్ధిహ, స్పృతికి దార గుణవిచారదూర
విజితమారదార విపులకటీభార, కడునుదార చారుకాంతిపూర. 216

- క. ఆరామ యొక్కదినమునఁ, దాదాపతియింటి కరుగ వానియొరం
బరసి యాసితాగ్రజే, మారసిముఖవిదార్యమాటుం దయ్యెన్. 217
- క. ఆకాంత తమికాంతుని, యాకారముఁ గాంచి విస్మితాంతపయై యు
ద్రేకంబాఁకొని యూఁకొన, నా కామునిదారిఁ బడియెనట యేమందుకా. 218
- మ. ఇటు లన్యోన్యమనోనురాగములసెం పేపార నాతారయన్
గుటిలాత్మండగు చంద్రుడుకా గలసి కోర్కుల్ మిన్ను ముట్టంగ లం
పటలై సొక్కుచు సోలుదుండి ఁటః దెప్పన్ శక్యమే దైవనం
మటనానైపుణి, యాశఁడయ్యనియైః యక్కంజాక్షిమేయాశఁడోః 219
- గీ. ఇటు లనేకదినమ్ము లయ్యించుఁట, నుండి రాకున్న గురుఁడు నయ్యదకొఱకు
శిష్యు నొక్కని నంపె దేశకునియాజ్ఞ, నాఁడు దెచ్చిన వినదయ్యె వారిజాక్షి. 220
- వ. పిదప నయ్యంకేదాని గురునమీపమ్మునకుం జని నకల వృత్తాంతమ్ము నెఱింగిం
చుటయు బృహస్పతి చింతాకులందై మఱియొకరు వింకొకరు వేతొకరు నంపి
యంపి విసివివిసివి తుదకు రోషారుచితాక్షండగుఁడుఁ జంద్రుపారికింజని తన్నుం
గాంచి మదమ్మువ నగు నరవి కిట్లనియె. 221
- కా. దేరాః చంద్రః వివేకహీనః గురుభార్యన్ గైకొనన్ జెల్లనేః
యీరామన్ మరుతేశి కానపడిగా కిందెట్లు నీవుంచి తో
రీః రాత్రించరః యూరకే గృహమునం దీక్షంతిఁబోషింతువేః
మేరకా మీతివనీకు నేడ యగుఁ జాప్యి. కాస్తీ దుస్సేలుఁడాః 222
- గీ. బ్రాహ్మణునిఁజంపువాఁడుకల్ బ్రాహ్మణుఁడు, కనకహరియుగురుకాంతఁగవయువాఁడు
వీరలును వీరితోఁ జెర్చిఁ గోరువాఁడు, గలసి వంచమహాపాతకులు దలంప. 223
- ఉ. కాపున విట్టిపాతకికిఁ గల్గినె స్వర్గనివాన, మోరింప
ద్రాః విడు మీవెలంది, గురుదారయుఁ దల్లియు నొక్కరూప కా
దేః వివరించి చూడుము మదిన్, మతిమంతుడ వీ నెఱుంగవేః
దేవతలెల్ల నవ్వరెః విధింపఁదె శిక్ష విలింపభర్తయున్ః 224
- వ. ఆని తోబోద్రేకంబునం బల్కుదేవమంత్రిం గవి చంద్రుం దల్లన విట్లనియె. 225
- ఉ. కోపము బ్రాహ్మణోర్తమలకున్ దగునేః యిదె జేపొమాపొ తా
నే పయనంబు నేయఁగల దిప్పుడ యిందొక దర్మకాత్రమాః
కాపురముండునేః యచటఁ గాపుర మున్నను రోషమాః మవ
ప్రాసము చెందనేటికిః బాదప్రసరత్వ మదెల్లఁబొల్లుగన్. 226

- క. వనిత పరపురుషుఁ గలిసియు, ననఘ యగు రజఃప్రసక్తి; నగ్రజాఁ డభుముం
దొనరించి వైదికకర్మం. బున శుద్ధుండగు; నటంచు మును నీ వనవే ? 227
- వ. అవి నయుక్తికమ్ముగాఁ బల్కుశిష్యునికి మాతాదం జాలమి మనమ్మున విషాదంబు
పెనంగొనంగ నిజగృహమ్మునకుం జవి కొన్ని దినమ్ములు ప్రతీక్షించి భార్య
రాకుంటకుఁ జింతాక్రాంతుండై మదనప్రేరితుండై మరల శిష్యునిపాలికిం జనునెడ
దొవారికువిచే నివారింపం బడి కన్నుల విన్నదనంబు నొడమఁ గోపాటోపంబు
దీపింప నెలుఁగెత్తి యిట్లనియె. 228
- ఉ. ధౌర ! దురాత్మ ! యెంతటి దురాచరణం బొడిగట్టినావురా !
దారను చూడనేగు నను ద్వారమునం దొక్కఁడాఁగువాడె ? నా
నీరజనేత్ర నా యతివ నీకు స్వతంత్రమె ? నాకు దూరమే ?
ధీరవినిద్యు విన్నుఁ గడతేరెప్ప కాపమొసంగి నావుడున్. 229
- చ. వెలది వెలంది యంచుఁ బరివిందెదవేల ! నమస్త లక్షణం
బులు గల యీనెలంత నినుబోటి దరిద్రునియింట నుండ రా
వలయునె ? యింతి కావలసివచ్చిన నీ కెనయైన బోటితోఁ
గలిసి సుఖింపు, మీ జలజగంధివిఁ గూడి సుఖింప నేర్తువే ? 230
- క. చదివితిని సకలవిద్యలు, మదనాగమ మీ వొకింత మది నెఱుఁగవయో !
ముదిత తగువానిదొందున్, వదలున్ దూరమునఁ దగనివాడగు నేనికా. 231
- ఉ. ఇంత విచార మేల ? విను మే బహుభాషలవాడఁ గాను; నీ
యింతి నొసంగ; నీవిక యభేచ్ఛ జనం దగుఁ; గామభాధిత
స్వాంతుఁడవైన నీ వొసఁగుకావము నన్ దగులంగఁ బోదు కా
సంతయు; నీకుఁ జేయఁదగునంతయుఁ జేయుము పొమ్ము నావుడున్; 232
- వ. గురుండు చేయునది లేక యింద్రుపాలికిఁ జనుటయు, 233
- ఉ. వచ్చిన దేవమంత్రమునవై శిరి వేటాకరీతిఁ దోవఁగా
నెవ్వట నే యుపద్రవము నెవ్వరిచే నితఁడొందె నొక్కా ? యం
చచ్చపు భక్తిమై నతని నర్చితుఁ జేసి మహాత్మ ! యెంతయున్
పచ్చరితుండ నీ విటు విచారము నొందఁగ నేల తెల్పుమా. 234
- గీ. నాకు గురువైన నీకు బన్నం బొవర్చు, గా నెవఁడు పాహసించె; నవ్వానిఁడెల్పు;
మీక్షణము సంహరించెద; నిందు నాకు, హరిహరబ్రహ్మలును బాస బగుట ద్రువము.

- క. అన గురుడిట్లను నా భా, ర్యను జంద్రుం డపహరించె నకటా ! బతిమా
లిన 'నీను పొమ్ము పొ' మ్మని, యెను నా గృహజీలము నిప్పింపఁగదే. 236
- సీ. అంగనామజితేని యాశ్రమంబు శ్రమంబు , భార్య లేకున్న సంపత్తిమిత్తి
అద్దాంగిపెట్టని యన్నంబు సున్నంబు , నహధర్మిణీః గాని శయ్య కొయ్య
గృహితపొందికలేనికేలిక తేలిక , యిల్లాలు లేకున్న యిల్లు ముల్లు
సహచారిణీఃగాని సంగంబు భంగంబు , సతిచేతఁ దెరుగని సుతులు మృతులు
- గీ. శిష్యుడవు గాన నీతోడఁ జెప్పికొంటి , నా తలోదరి నిప్పించి నా మనోర
థమ్ము నొడఁగూర్చు ; మీరీతిఁ దలఁపవేని , నన్యసిందెడఁగాని సంసార మొల్ల .
- చ. అని వనఁటన్ మునుంగు గురు "నాతురతం గననేటికయ్య ? యా
పెను నొకయింతలోన విడిపించెడఁ, గాదని చంద్రుఁ డెంతయున్
వినక బలాత్కరించినఁ బనిం జవిఁజూపి చుదం బడంతు దు
ర్జనుఁ డెటువంటి దుష్కృతము సల్పెనహా" యని చింతనొందుచున్; 238
- వ. వక్తవ్యం బుపదేశించి దూతం బుచ్చుటయు వాడు శశిపాలికిం జని, 239
- సీ. కన్నసంతాపంబుకన్న నెక్కుడుగార , వించి 'పెంచుటయైన నెంచవైతి
గురుభార్య తల్లి కెక్కుడటంచు వచియించు , ధర్మశాస్త్రంబైనఁ దలఁపవైతి
మునులకెల్లను శిరోభూషణం బగుతండ్రి , పరు వొకింతైనఁ గాపాడవైతి
సరిగాఁ జదువుకొన్నసహపాఠు లగు మాద్య , కుల ప్రతిష్ఠలనైనఁ జూడవైతి
- గీ. ధర్మవిదుడవు నీతిశాస్త్రజ్ఞుమతివి
రాజపు కలావిధివి ద్విజరాజులన్న
యశము గైకొన్న మేటి వయ్యయ్యో ! చంద్ర !
గురుకళత్రంబుతోఁ బొందుఁ గోరఁదగునె ? 240
- క. ఇరువది యెవమంద్రు తలో, దరులుండఁగ మేనకాది ధనకామిను లు
ద్దుర యౌవనవతు లుండఁగ, దొరకెనె గురుకాంత నీకుఁ ; దోయజవైరీ ! 241
- క. నీవంటి తెలివి గలిగిన, కోవిదుఁ డిటువంటి వసుంకుఁ జొరఁబడఁగా
నేవ్వారు సంశయించును ? , నీవెఱుఁగనె, ధర్మవియతి విలుచునె యింకన్? 242
- క. పలుమాట లేల దేశికు, కళత్రమును విడిచి పెట్టఁగాఁ దగు, మనకుఁ
గరహమ్ము పొడియగునే ? , కలహమువకుఁ గాంత ముఖ్యకారణమకదా ! 243
- క. తపవడఁతి నొకరుఁడంటఁ, దపకున్ మన మెట్లు పొగులుఁ దా వన్యవతిన్
గొన వాని మనము వట్లే, యనుకొనఁదగు భార్య గోవ్యయగు నెల్లరికిఁ. 244

- క. అవి పలుకు మనియే నీతోఁ, దన పలుకులుగా బలారి తగ ననఁ జంద్రుం
దనుమానింపక దూతం, గని యిట్లనెఁ గనుల నగ్ని కణములు రాంక. 245
- చ. పరులకు బుద్ధులం గఱవవచ్చునుగాక, మఱిమీ ? కోడియై
పరమ పతివ్రతన్ దవసి భార్యను బట్టిననాడు బుద్ధిఁ జె
ప్పిరె తన తెప్పరేనిఁ ? దన వెట్టి తనున్ మఱిపించుఁగాక, యెం
దొరు మఱిపింప నేర్చునె; యహో ! బలవైరియుఁ జెప్పనంపెనే ! 246
- క. గురుభార్య తల్లి యనెడి ప్ర, కరణమ్మున భ్రాతృభార్యఁ గవయుట వేశ్య
తరుణిం గూడుట యవి తన, గురువునకున్ జెప్పె నేమొకో ! ధర్మమ్ముల్. 247
- గీ. ఓఁగదా ! యెల్లవారు బృహస్పతి ప్ర, జీతమౌ ధర్మశాస్త్రమ్ము నూఁతఁ గొనుట
అతఁడ చెప్పఁడె“తనకుఁదానయివలచిన, తరుణిగవఁగూడకున్నఁబాతకమటంచు.
- గీ. బలవిహీనుని కన్యవిభార్య యంచుఁ, ధన కళత్రం బటంచు భేదంబు గాని
సౌగను గలదెల్లఁ దనచేతి స్సొమ్ము కాక, బలము గలిగిన వాని కేర్పాటు కలదె ?
- క. ఈ గుబ్బెత నాయం దను, రాగాతిశయమ్ము మై భరంబిడె విఁక నే
నేగతి విడిచెద ధర్మం, దేగతి నొప్పికొను న్యాయ మేగతిఁ జెల్లన్ ? 250
- క. న్యాయంబు విడిచి యీ యెల, ప్రాయంపుం గుబ్బలాడి వదలిన నన్నుఁ
బాయుటయ తక్కఁ దన్నుం, జీ యని రోయక సుఖింపఁజేయునె చెప్పుమా ? 251
- గీ. సోదరుని భార్యఁ దాఁ గూడు టాది గాఁగ, నీతలోదరి కెంతయు నేవ మొదవి
నేమి లాభమ్ము గురునియం దీవెలంది, మనము రమియింప దెందు కీ మమతతనకు ?
- గీ. పలుపలుకు లాడ నేలఁ యీ పలుకువినుము, దీనితైప్రాణములకైనఁదెగుడుఁగాఁవి
యొండుఁదలఁపనటంచుఁజంద్రుండుసెప్పె, ననుచునీరాజతోఁజెప్పికొనుముపొమ్ము.
- చ. అనుటయు దేవదూత చవి యంతయు వింద్రునకున్ వచించె దా
విని విని “చంద్రుఁ డింతటి పవన్ బొనరించియు వింత సాహసం
బొనరుప నెంచినాడె” యని యుద్ధరకోపవిఘ్నార్జునాలో
చనుఁడయి చంద్రునిం బొదువ నన్నహసం బొనరించె సైన్యముఁ. 254
- క. శీతాంకుశకును వింద్రున, కీ తీరుగఁ బోరుగలుగ విశ్యాహితుఁ దా
దై తేయగురుఁడు శిష్య, వ్రాతముతోఁ దోడువడెఁ గువలయ హితునకుఁ. 255
- క. గురువైరి కుక్రుఁ డింద్రుని, బురికొల్పెఁగదా ! యటంచుఁ బురవైరి కృపా
కరమతి గురుపక్షమునం, దురమున్ బొనరింపవచ్చె దుస్సహాక్షిఁ. 256

- గీ. వారలకు పీఠలకుఁ బోరు హేరమయ్యెఁ, సంపరించెను సర్వ ప్రపంచములును
హంస వాహనాఁడుఁడై యజుఁడవచ్చెఁ, బోరువారిచికార్యంబు పొసఁగఁజేయ.
క. పదపడి చంద్రుం గనుఁగొని, "పదలము గురుభార్య, నట్లు పదలవ యేనిన్
మద మడఁగించెదఁ జుట్టు, గదాభయతోడఁ జెప్పి కమలారాతీః" 268
- వ. అవి శుక్రునిం బలిచి, 269
- క. తగునె బృహస్పతిపైఁ గల, వగచేఁ జంద్రునకుఁ బోడుపడి యిప్పట్లఁ
బగదీర్చుటః యిది విని యే, మగనిన్ విడనాడ దే రమణి వ్యాజమునన్ ? 260
- క. అవి చెప్పిన శుక్రుడు "నీ, జనకుఁడు నన్ గోరె గురుని జాయఁ" పదలఁ
జనుఁ, దాద కూడఁ జెప్పెడి", నన విడిచెన్ గురుని పత్ని సంతర్పత్నిన్. 261
- ఆ. వె. చంద్రముక్త యైనసతిఁ గొని యా బృహ, స్పతి గృహమ్ముఁ జేరి సంతసించె
శంకరాది సునిలు చనిరి యథేచ్ఛనుఁ, గొమరుఁ గనియె సంత గురునిభార్య.
- ఆ. వె. గురుఁడు మోదమంచి కొమరునకును జాత, కర్మమాచరింపఁగడఁగుటయును
నాయదంత మంత నాలించి కీలెంచి, పితకిరణ్ణఁ దొక్కదూత సంపె. 263
- వ. మాతయు బృహస్పతి పాలికిం జని చంద్రు నచనమ్ములుగా నిట్లనియె. 264
- గీ. పీఠు వీడుకుమారుండు గాఁడు మామ, కీనతేజోభవుం డట్టి వీనికెల్లు
జాతకర్మాదికంబును సల్పితీ వ, టండుఁ బల్కినఁ దా పట్టులనియె గురుఁడు. 265
- గీ. వాతమాజుండు పీఠు చిహ్నములచేత, గాని రూపమ్ముచే గాని వానిబోలు
వాడుగాఁడు; మత్సదృశుఁడే, వాస్తవమిది, యనుడు; సకలమ్ముదెప్పఁజంద్రునకుదూత.
- క. తెలివిన సరసిజవైరియుఁ, గలహమునకు వచ్చె దై త్యగణములు గొలువన్
గలహం బీగతి బునరు, తక్కులికంబై యెసఁగె దేవదానవతతికిన్. 267
- వ. అంత, 268
- గీ. సరసిజాననుఁడేతెంచి సంయుగమ్ము, వలదనుచు వారి వారింబి కలహమునకుఁ
గారణంబగు గురుదాఁడ గాంచి పలికెఁ, గోపమును బెద్దఱికమును గొంతయెసఁగ.
- క. పడుచుఁడవచ్చుఁబనిచే నీ, గొడవం గొని తెచ్చి తీవు కోమలి ; నీ కీ
కొడు తెవవివలనఁ గలిగెనొ, తడయంగా నేల చెప్పఁ దగదే మాకుఁ : 270
- ఆ. వె. పిగ్గు చిహ్నవాఁడ చెడిపోయెఁ బోఁ కొంత, కొంతపోయెఁ జంద్రుఁ గూడునాఁడు
కొడుకుఁ గంటిగాదె కోమలి; యిఁకమన్న, దియును లేనిదియును బయలఁ బడియె.
- గీ. నీవలవఁగాని వీరి సందియము తీఱ, దతివఁ గురుతేజమోః లేక యబ్జవైరి
తేజమోః తెచ్చారాదె; యీ తీరు వీడు, తలన పుట్టెనె; తప్పనే దైవకృతము. 272

- క. అను కమలాసను మొగమున్, గనలేక శిరమ్ము వంచి కడుసిగ్గున మె
ల్లన నిట్లనెఁ వారయుఁ “జం, ద్రునకే చంద్రునకే చందురునకే” యంచుకా. 273
- ఆ.వె. పద్మసూతి యంత బాలు విశ్వంకఁగాఁ, దొగలజేవి కిచ్చి తగవు దీర్చె
మిగుల సంతసించి మేలెంచి బుధుఁడంచుఁ, బేరుఁ బెట్టికొనెఁ దుషారకరుఁడు.
- ఆ.వె. గురుకళత్రమందుఁ గువలయహితునకు, బుధుఁడు పుట్టె నిట్లు బుధుని వలన
నల పురూరవుండు కలిగిన చందంబు, నెఱుంగఁ జేసెనను మునీంద్రులార : 275

పు రూ ర వ శ్చ రి త్ర.

- క. ఖిద్యోతలేజఁ డతి సం, పద్యతుఁ దుద్యద్యశః ప్రభావుం డవర
ప్రద్యమ్నుఁడు సుద్యమ్నుఁ డ, భేద్యాఖిద్యోతమాన వీర్యుండలరున్. 276
- వ. ఆతం దొక్కనాఁడు కతివయామాత్య నహితుఁడై వైన్యసమేతంబుగా సైంధవం
బెక్కి ధనుర్పాణమ్ములు దరియించి మృగయావినోదమ్మున నానావిధ మృగమ్ముల
సుక్కుడంచుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁడు ముందట, 277
- చ. చని చని కొంచె నొక్కెడఁ బ్రకస్తతరస్తబకాభికోభి నూ
తనకనదాగమాగమనదాగతి చాలిత మాలతీ లతాం
త విబిడకుంజపుంజ సుఖితప్రమదప్రమదావిపంచికా
న్యనమిశితాశికోకిలరవంబు కుమారవనంబు డంబుగకా. 278
- క. కని యవ్వనముఁ బ్రవేశిం, చిన తత్క్షణమంద వింత చెలువున పవితా
జనతాఘనతారుణ్యం, బెనసిన యొక కన్నెరూప మెరిమిన్ గాంచెకా. 279
- గీ. తోడవచ్చిన పేనయు నాఁడురూపు, గాంచె నశ్వంబు బడబయై కానిపించె
నిట్లగుట కాత్మ వాశ్చర్య మినుమడింపఁ, గారణంబించు కేనియుఁ గానలేక, 280
- సీ. సామంతరాజన్య సంఘంబుతోఁ గొల్వ , కూటమ్ములో నెట్లు గూరుచుండు
నంతఃపురీవనస్కాంతామణుం కోర్కె , లెఱిగి వారల చిత్త మెట్లు గొందు
గర్వించు శత్రువర్గంబు పైఁబడి రాఁగ , వారలతో నెట్లు పోరానర్తు
పురుషయోగ్యులైన భూపాలకత్వంబు , సిగ్గు లే కే రీతిఁ జేసికొందు
- గీ. కటకటా : పూర్వకృత పాతకంబు గాక , పవిత్రమాలిన యీ యాఁడుతనముకన్నఁ
గలదెదురవస్తః దైవంబు కరుణదప్యేనంచయోజించుఁ గడువిలపించు నృపుఁడు.
- వ. అను సూతుం గాంచి మునీంద్రు “లోమహాత్మా : యివ్వభుం డవ్వనంబున నేమి
కతంబున శ్రీత్వంబునందె” నని యడుగుటయు నతం దిట్లనియె. 282

- చ. సనకసనందనాదిముని సత్తము లొక్కడ దేవదేవుని
గనఁ జన, దేవదేవి తనకాంతుని దాతొడ పత్రహీనయై
మనసిజకేళి మండి, యట మౌనమాజము గాంచి, సిగ్గు చే
కొన వసనంబు చాల్చె గడుఁ గొం తెసఁగఁ, ధరియించునంతలో. 288
- గీ. కాముకులసౌఖ్యమునకువిప్పుండొనర్చు, దగచెరికేవియనిమునుల్ త్వరయెలర్చ
నరిగి రటనుండి నారాయణాశ్రమంబు, పార్వతియు సిగ్గుచే దలవంచి యుండె.
- గీ. సిగ్గుచే మ్రగ్గు సతిఁ గాంచి శ్రీగతుడు, పలికె “నెవ్వఁడు గాని యివ్వనముఁ జొచ్చు
వంతనే శ్రీ స్వరూపంబు నందు” నంచు, నచికతమ్ముగ శ్రీత్వంబు నందె వితఁడు.
- క. ఆన విని మును లవ్వలికత, వినుపింపు మటన్న నట్లు వెలఁదియయి యతం
డనుఁగుం జెరికి తెలితో, వనమున విళ యనెడి పేర వర్తించునెడన్. 286
- క. వనమునఁ దిరుగుచు బుధుఁ డ, వ్యవితామణి పసిడిదొమ్మ వడుపునఁ దనలో
చనములకు ముదం దొనఁగుచు, వనజాతాంబకుని బారిఁబడి వగఁజెందెఁ. 287
- క. ఇళయును బురుపిం గవి మేల్, బిళి యని తగ మెచ్చి తనకుఁ బతిగా నతనిన్
వలచె; నిరుపురకు నుతుడై, వెలవెఁ బురూరపుఁ డమానవిభవోజ్జ్వలుండై. 288
- క. ఇళ కొమరుఁ గాంచి తనకుం, గుల గురుని వసిఠుఁ దలఁచికొనె వగపునఁ గొం
దల మందెడి సుద్యుమ్నుని, కల తెఱఁగు నెఱింగి యతఁడు కరుణార్ద్రుండై. 289
- ప. బిగవంతుండగు నమ్మహాదేవుం గుఱించి తపం బొనరింప నతండు ప్రసన్నుండై
వరప్రదాత యయ్యె. వంత సుద్యుమ్నునకుఁ బుంస్త్యం బనుగ్రహింపు మని
ప్రార్థించుటయు శంకరుండు, 290
- క. తనవాక్యము వ్యర్థంబై, చనకుండ వసిష్ఠమౌనిసత్తమునకుఁ గో
రిన వర మిడి నొకమానము, వనితయు మానంబు బురుషవరుడుం గాఁగన్. 291
- క. ఈ సరణి విసిప్పునిదయ, నా సుద్యుమ్నుండు పుంస్త్యమంది పురికి వి
చ్చేసి యథాగతి రాజ్యము, శాపించెం గాని ప్రజకు సరిపడదయ్యెన్. 292
- గీ. మగతన స్థూమవేళంజగతివేలు, వాఁడుతన మూనునెడల హర్మ్యములనొదుఁగు
తనుజనకు వీడు వచ్చెడివనుక విట్టు, లవని పాలించి యతఁ డరణ్యమున కరిగె.
- ప. అట్లు చని నారదోపదిష్టంబగు నవాక్షర మంత్రరాజంబును జిహించుఁ దపం
బొనరించునంత, 294
- క. పింగముపై నెక్కి కడున్, పింగారం బడర వారుజీమదపూర్ణ
పాంగయగు పర్వమంగళ, మంగలఁ గన్నట్టై నతనిపుణ్యముకలిమిన్. 295

- క. కనుపట్టిన జగదంబు, గవి మ్రొక్కిడి పేర్మిమీఁగా నానందా
శ్రునయనుడయి మన మలరన్, వినుతింపఁ దొడంగె భక్తివివశత్వమునన్. 296
- గీ. దివ్యమననోపు నీ రూపు తేట తెల్ల, ముగఁ గనుంగొంటి నా పూర్వపుణ్య రేఖ
భక్తకల్పద్రుమంబు నీపాదపద్మ, యుగమునకుమ్రొక్కెదం బ్రోవుమో మదంబః
- ఉ. అంబ! సురాసురాదులు నవర్తులు తావకదివ్యభవ్య తే
జంబు గనుంగొనంగ, మనుజున్ము లనంగ నికెంతవారు? నా
కుం టొడకట్టి తీ వనుటకున్ మది విస్మయ మందకున్నె? నీ
చుం బరమాసురాగమునఁ జూచుట చోద్యము గాదె? కాంకరీ! 298
- క. శంభుండును విధియును వి, శ్వంభరుఁడు సూర్యచంద్రవరుజాదులు నా
జంభారియు నినుఁ గనుఁగొను, దంభం బెఱుంగ రన నాదు తరమే? జననీ! 299
- గీ. జలధిజాపతి నీ సత్వశక్తి నెఱుఁగు, శారదాపతి నీరజశ్శక్తి నెఱుఁగు
చండికాపతి నీ తమశ్శక్తి నెఱుఁగు, గావి నీ విర్గుణత వారు గాంచువారె? 300
- గీ. మూఁడుదైనట్టి యే నేడః పూర్ణమైన, యీకటాక్షప్రసార మదేడః నీకు
భక్తజనులందుఁ గల్గిన పక్షపాత, మింత యవి చెప్పఁ గలనె? లోకైకజననీ!
- సీ. ఒకవేళఁ బ్రణయకోపోద్రేకమున శిరో , భాగమ్ముపై వాసుపాద ముంచి
ఒకవేళ నసురాగవికలీభవశ్రోధ , వై యురఃపీఠమ్ము నధిగమించి
ఒకవేళఁ గడుఁ జాకచకి నొప్పుమెఱుపు నా , జపునప్రదేశమ్ము సంశ్రయించి
ఒకవేళ సింగార మొల్కి ముద్దులుగుల్కి , నంకభాగమ్ముపై నధివనించి
- గీ. వాహనము నాఁగఁ దగు మధువైరి కీవ , లక్ష్మీవై మోద మిదెదు విలాసగతుల
నీ కటాక్షమ్ము లేకున్న నీరజాక్షుఁ , డంబః యొక గవ్వయైనఁ జేయఁడు విజంబు.
- చ. జనని! భవత్పదంబు లవిశంబును గొల్చి విరించిముఖ్యు లం
గన లెటుకారు : శ్రీత్వమును గైకొనియుఁ బురుషస్వరూపమున్
మును భవదీయసత్కరుణఁ బొందిరికాదె? యెవం డెఱుంగు నీ
యనువమశక్తి దీనిఁ గొనియాడఁ దరంబె? పరాంబ మాద్యుకుల్. 303
- క. ప్రీతుంపభేదశూన్యం, బై పరతత్వస్వరూపమై దుర్జ్ఞేయం
బై పూర్ణంబై యెసఁగెడి, రూపము నెవ్వఁడు నేర్చు రూపింపంగన్? 304
- గీ. నిను విరూపింప నే నేర; నేర్చుకొలఁది. నీవదాంబుజభజనంబు నిర్వహింతుఁ
గానఁ బ్రాణాంతమందు ననూనమైన, భక్తినొసఁగుము నీపదద్యయమునందు 305

- గీ. ఇట్లు సుతియించి సుద్యుమ్నస్థపతివడుడు, శాంకరీకరుభాకటాక్షంబు కలిమి
మువిజనల్లాడునీయచౌ ముక్తిఁ గాంచె, నందికాభక్తుంకు నసాధ్యంబు కలదె ?
- క. సుద్యుమ్నసుతుడు మనసం, పయ్యతుడు పురూరపుండు పరిపాలించెన్
హృద్యనింపద్యగురు కీ, త్రిన్యోతితమై తనరుద్రతిష్ఠానిపురిన్. 307
- వ. అస్సహూరపుండు రాజ్యం బొనర్చునెడ సామాది చతురుపాయమ్ములను ప్రభుమం
త్రోద్వాహశక్తులును నర్వివర్ణాశ్రమ భర్తంబులును విరుపల్లవంబు లయ్యె, 308
- క. బన్నము బొనర్చె నాతం, దెన్నేనియు విద్రుమతుల కిదె విప్రుల కి
య్యన్నత మగువానంబుల, నన్నన్న; నుతింపఁ దరమె; యాతని గుణముల్. 309
- ఉ. ఆతనిహవనంపవయు నాన్యపుతేజము నాన్యపాలు వి
భ్యానియు నా దిరావరియుదాంత యావిభుశీల మాజగ
న్నేత కృపాధికత్వమును నేర్చును నీతియు భూతియుకా యశ
స్పిరియు నెంచి యూర్జ్వరి వశీకృతమై వగఁ జెందు నంతటకా. 310
- గీ. పంకజోద్భవప్రపంచువలనఁ బుడమి, కరుగుట తటస్థ మగుడు నయ్యమరవేళ్య
చిమనఃకాంతుడైన యన్నరవరేఱ్యు, నెంచి వరియించి యతవితో నిట్టులనియె.
- చ. గొజియలు రెండు నాకుఁ గడుఁ గూరుచు ద్విధలకన్న నెక్కు; డీ
గొజియలఁ బ్రోచుదొక్కటియుఁ, గూటమివేళంఁ దక్క నీవు ని
గ్గటి ఎననంబు లేవి తఱిఁ గన్నడకుంక్కియు, నేయధుక్తికై
తలుచుగ నిచ్చుచుంక్కియును దప్పిప; తప్పినయిష్ట వీడెదకా. 312
- గీ. దీవి కంగీకరించితివేని నన్నుఁ, గైకొని రమింపు మనెడి యక్కరికిమిన్న
ప్రతిప కెమరాడ వెఱచి చేపట్టి దాని, వలచి క్రీడించె నొకకొన్ని వత్సరములు.
- పీ. ఉత్కటిస్తంభుండుఁ దవిలి చిత్తము ధరా , వలయమ్ముపై నానఁ గొలుపదయ్యె
దానినూగాదుపైఁ దవిలి చిత్తము కత్తి , చేతఁ బూనుటకు వాంఛింపదయ్యె
తద్వచనంపత్తై దవిలి చిత్తము కావ్య , కలనా వినోదంబు దలంపదయ్యె
దానికొగిటియందుఁ దవిలి చిత్తము వరా , ద్వైతభాషంబుపైఁ బాఠదయ్యె
- గీ. అపురః యేమందు నప్పురూరపునిచరిత , ఘటిత మూర్వయే యని యందుఁగాని
ధర్మ మర్థంబు మోక్షంబు దలంపదయ్యెఁ, గాముకుం కన్యసంగతుల్ గానఁబడునె;
- క. దుర్గముఁ దీవృపుఁ దంచు న, వర్గకరాగాతిశయమునకా మరగి పువ
ర్విర్గమ మెఱుంగక యూర్వశి, వ్యర్గమ్మును మఱచెఁ బాకానను మఱచెన్. 315

- గీ. వార లిరువురు నీతీరు వార లగుచు, నున్న యంతటఁ బాకారి యూర్వశీ త
 తోదరీమణి రప్పింప నూహఁజేసి, పలికె గంధర్వులను జూచి ప్రాభవమున.
- గీ. రంభ మొదలుగ నప్పరోరమణు లున్న, వార లైనను, నూర్వశీ వనిత లేక
 యున్న కారణమున, స్వర్గమున్న దివుడు, చంద్రకళ లేవి యంబరస్థలము పగిది.
- వ. కావున నేదేని యొక నెవమ్మునఁ బురూరపు పంచించి గోతీయల నవహరించినఁ
 గార్యమ్ము పొసఁగునని చెప్పి పంచిన, 318
- క. గంధర్వులు రతికేళీ, బంధురుఁడగు నృపతి కెఱుంగఁబడకుండఁగ ధౌ
 రంధర్వపటిమ గోతీయల, వంధతమనమందుఁ జోరులై హరియింపన్. 319
- క. ఆయురణమ్ములు మే మే, మే యని రొదసేయఁ దన్నిమిత్త మెఱిగి నీ :
 నీ : యని రోయచు వృపుతో, నా యూర్వశీ శోకత ప్రయై యిట్లనియెఁ. 320
- ఆ. వె. కొడుకులవలెఁ బెంచుకొనుచున్న నా గోతీ, యలను జోరులిట్లు లవహరింప
 నాఁడుదానికన్న నధముండవై యూర, కుంట యుక్తమగునె? కువలయేక.
- క. రక్షించెద వీవంచు ను, పేక్ష యొనర్పితిని గాని యెఱుఁగనయితి నీ
 దక్షత యిట్టిది యని యో, కుక్షింభర : విన్నుఁ గూడి కుత్సిత నైతిన్. 322
- క. ఇటు కటకటఁ బడి తన్నుం, బెటిలి పడం దిట్లుచున్న స్రియులారికి న
 క్కటికము చూపుటకై వి, వృటుఁడై తస్కరుల వెంటఁబడి పరుగిడియెఁ. 323
- గీ. వగ్గుఁడై వచ్చు నృపతిచందమ్ము నూర్వ, శీ వనిత కేఱుఁగఁ బడఁగఁ జేయువిచ్చుఁ
 జంపలాకాంతులను మెఱవించి రపుడు, ధరణిపతి గేహమందు గంధర్వపతులు.
- వ. అంత, 325
- క. ఉరణమ్ములఁగొంచు దిగం, బయఁడై తోతెంచు నృపతిఁ బరికించి వియ
 పుర వారవనిత యాతని, చరణములకు మ్రొక్కిపలికె సాధ్వస మెసఁగన్. 326
- ఉ. చెప్పితిఁగాదె : మున్ను నృపశేఖర : నాడు ప్రతిజ్ఞ : దానికిం
 దప్పిన యట్టి నీడు దరిదాపునఁ గాఁపుర మెట్లొనర్తు : నే
 విన్నద పోవలెన్ గరుణ యించుక నావయినుంచు; మయ్యయో
 తప్పక తీరునే : విధివిధానము తప్పినపట్లఁ గూరుముల్ : 327
- వ. అవి యూరదించి, 328
- గీ. పార్థివోత్తము వలవంతపాలుఁజేసి, యరిగె నూర్వశి విక్సితయై తనంత
 స్వర్గముననుండి వచ్చినవచ్చుగాక, యమ్మరో : చెల్ల : లంజెల వమ్మఁదగునె. 329

చ. తను విడనాడి యూర్వకి యభాగతి నేగఁ, బురూరపుండు చిం
తను గొవి, వెజ్జఁ బూని, మతిఁ దప్పి, తదీయవిలాసపై బరుల్
మనముననెంచుచున్ విషయమగ్నుకఁజెందుచు లోనఁగుంచుచుం
టచి చవి కాంచె నచ్చటలచాచకటాక్షగతిఁ గురుక్షితిఁ. 330

గీ. చూచినంతన యాతని లోచనమ్ము, లతులితంబైన సంకోషగతి నెసంగెఁ
జీరవిరహానంగతులకు నెచ్చెలివి గనుట, కన్న చేతొందు భాగ్యంబు గలదె తలఁపఁ

వ. అట్లుకవి దగ్గటి కరుణరసం బుట్టిపడ గద్గదగళుండై యిట్లనియె. 332

చ. కివిసి యెఱుంగ నెన్నఁడును; గీ దొనరించి యెఱుంగ; నీకు దా
సునిగతి నుంటఁగాని యొకచోనయినన్ బ్రతిఁ జెప్పలేదు; నీ
వనిచివ కార్యమెప్పుడు నెపంబిడి చేయక యుండలేదు; హా!
వనువిడనాడి పోతివిది నాయమె ? నీకుఁగురంగలోచనా : 333

గీ. ఓసి : దుర్మార్గులారా : వ న్నినడించి, తేని యీ మేను నే భరియింపఁజాల
నా మన మెఱింగియును గలివత్సమూనఁ, దలఁపుఁ బూనెద వెంతటిదాన వయయి :

క. వలచి వనుఁ గలయనేటికిఁ, గలసి యిటుల్ విడిచి పెట్టఁగా నేటికి : నీ
వలపు వతమంచు వమ్మితిఁ, గలికి : ననుఁ జింతపాలుగాఁ జేయుదువే : 335

పీ. రమణి : నీ యాలింగనమ్ము చొప్పుడమి నాకు , రాత్రు లెల్లను శివరాత్రులాయె
పూటోడి : నీదు శాంబూల మబ్బమి నాకు , దినము లెల్లను హరి దినము లాయె
తెఱవ : నీ కెమ్మోచి తేనెలబ్బమి నాకు , ఋతువు లెల్లను గ్రీష్మఋతువులాయె
కలికి : నీకోఁ బొత్తు గలిగి యుండమి నాకు , క్షణము లెల్లను గతక్షణములాయె.

గీ. లలవ : నీనెన్నగవు వెన్నెలంకుఁ జొక్కు , భాగ్య మబ్బమి నాకెల్ల పక్షములును
గృష్ణపక్షమ్ము లాయె, నీరీతి నొప్పు , కాం మేగతి వేగించునే : లలాంగి : 336

క. అచి బహువిధముం విలపిం, చు వృషాలోత్తమనిఁ గాంచి సూక్ష్మత గతి వ
వ్వనితామణి యతని విర, క్తునిఁ జేసి మరల్చు తలఁపుకో నిట్లనియెఁ. 337

మ. వెలయాండ్రెక్కడ : గూర్మలెక్కడ : దయాధిక్వావభావమ్ము రె
క్కడ : లోలోఁ దలపోయ నేరకిటు మౌర్ఖ్యంబునఁగా జెల్లవే :
కలలోనైనను వాంకామిమల సాంగత్యంబు వాంఛించురే :
కందే చూత్రము గట్టనట్టి పుగఁదొక్కండంచు మాజాతికిన్. 338

క. పనికల యెడఁ జోరులయెడ, జనపాలురు విశ్వసింపఁ జనదటుగానన్
ననుఁ దలఁచి విచారింపక, చని రాజ్యం బేలుకొనుము జననాధమణీ. 339

ఆ. వె. అనుచు నొప్పఁజెప్పి యరిగె నా యూర్వశి, మనుజవిభుఁడు దాని మఱవ లేక
వంతుఁ జెందె, నెంతవాడైన వారకాం, తలను జేరఁదీయ వలదు వలదు. 340

గీ. వేద విస్తృత మీ కథావిధము దీవి, జెప్పినాఁడను మీకు సంక్షేపగతివి
ఇట్టివలనంత తనకబ్బునేమొ : యంచు, వ్యాసుడు పుతాచిఁగనినందియమ్మఁజెందె.

కు కో త్ప త్తి.

క. ఈ రీతి సంశయించెడి, పారాశర్యుఁ గని శావభయ విహ్వలయై
చేర వెఱుంగంది కుక పని, తా రూపముఁ దాల్చి చనె పుతాచి యథేచ్ఛన్. 342

వ. అట్లు చనుటయు, 343

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లెవని దాసానుదాసు, లెవని యావేళ మెట్టి జితేంద్రియులకుఁ
గనులు పొంగవచ్చు జేయు న క్తమలకరుఁడు, పట్టి పాలార్చుదొడఁగెనావ్యాసమునివి

ఆ. వె. తపము లెన్నియేనిఁ దగ నొనర్చఁగనిమ్ము, జపము లెన్నియేని నలుపనిమ్ము
కమల కింపుగల్గు కాంతఁ గన్గొనినంత, మారుబారిఁ బడనివారు లేరు. 345

వ. ఇట్లు పుతాచీగతం బగు మనమ్ము మరల్చియు భవికవ్యతానిమిత్తమున మరల్చి
నేరక చింతించుచు నరణి మదించుచున్నంత, 346

క. అలవంచకరుని తాఁకునఁ, గలకలముం జెంది యున్న కతమున వీర్య
స్థలనము గల్గి యరణిలో, వలఁ బడె నది యెఱుంగ కతఁడు పట్టి మఱించెకా. 347

గీ. అరణి జనియించె నంతట వ్యాస సదృశుఁ

దై యనలకొంతి భాసుచుండై కుకుండు

కాంచి "యది యేమి వింతయో" యంచు "శివుని

వర మహిమ," యంచు మది నెంచి వ్యాసుఁ డంత, 348

క. గంగావదికిం దన తన, యుం గొని చని యచటఁ బావనోదకములఁ బూ

తుం గావించి ముదం బెనఁ, గంగా నాతనికి జాతకర్మ మొనర్చెకా. 349

గీ. నలమహా దంత-దేవదుండుభులు మ్రోసెఁ, బుష్పవర్షోదయమ్మునఁ బుడమి నిండె
నారదాది మునీంద్రు లందఱును గూడి, పాడి రాడిరి రంభాది వారసకులు. 350

ఆ. వె. చిలుకరూపుఁ గనిన చెలువ కారణమునఁ, బుట్టె నీకఁ డంచుఁ బైఠై బేరు
కుకుఁ డఁటించు మోవి సుతునకుఁ; గ్రమముగా, వృద్ధిఁజెందె నకఁ డభేద్యగరిమ.

గీ. అంబర స్థలినుండి కృష్ణాజినంబు

దండము కనుదలుపు తదర్థముగఁ బుడమిఁ .

బడియె నొకనాఁడు మునులారః వ్యాసుఁడంతఁ

గొమరువ కొనరై సువనయనముఁ గ్రమముగ.

352

గీ. జనకుఁకిఁ దోలె వికవికి జన్మకాల, మంద వేదవేదాంగదు లయ్యె వశము

లైనను బృహస్పతిం గొల్చి యాగమ శ్ర. తమ్ము సల్పుచు నవి యెల్లఁ దవిలి చదివె.

వ. ఇట్లు సంపూర్ణుడై గురుదక్షిణ నొసంగి తదాజ్ఞ వదసి తండ్రి పాలికిం జనుటయు,

ఉ. వ్యాసుఁడు కొఁగిరించుకొని “వచ్చితివాః తనయా” యటంచుఁదే

రాసఁ బ్రియమ్ము వల్కుచు “బృహస్పతియొద్ద నమస్త విద్యం

భ్యానమొనర్చితే?” యనుచు నాదరముం బచరించి పుత్రు భా

ర్యానముపేతుఁ జేయుటకనై మనమందుఁ బ్రియత్న ముండుచున్,

355

వ. పుత్రుండు విరక్తుండగు నవి యెఱింగిన వాఁడుంబోలె సత్వరంబుగ నొక్కెడ

కరిగి నత్కుల ప్రసూతయు మనోహరిణీయు నగు నొక మునితనయన్ వివాహ

ర్థంబు విఘ్నయించి యాశ్రమమ్మున కేఠించి కుకుం గాంచి యిట్లనియె.

356

చ. చదివెతి వెల్లె వేదములు; శాస్త్రములుఁ బఠింపినాఁడ; వి

య్యదను వివాహయోగ్య మగునట్టిది గానఁ, గళశ్రమకా వరిం

పఁదగు; మఖత్రయల్ పొనరుపందగు; బుత్రులఁగాంచఁగాఁదగుఁ

ముదమలరన్ మమున్ బుణవిమక్తులఁ జేయఁ దగుం గుహరకాః

357

పీ. పుత్రవంశానంబు పౌరయవివరునకు , వద్గతి లేదు యశంబు లేదు

గావున నొకకన్నెఁ గైకొని తనయులఁ , గాంచి నన్నాపందకలితుఁ జేసి

పితృదేవతలకు సంప్రీతి యొనర్చుము , మూతాదకుము వాడుమాట వినుము

వీ విమిత్రము తపం బేనొనర్చితిఁ బెక్కు , వత్సరమ్ములు తపఃఫలము వీవు

గీ. వీవలనఁ గీర్తి గనవలె వీవలనవ , వద్గతివి బొందఁగా వలె పౌఖ్య మందఁ

గావలెను వీవలన వంచుఁ గానియుంటి , నమదు జనకువికోడ విట్లనియె కుకుండు.

క. పరిణయమొల్లమ వన్నుం, గరుజింపుము తత్త్వభోధఁ గానింపుము దు

స్తరవంశారాంభోవిధి, వరసి యరసి వన్నుఁ ద్రోయుటర్హ మెః తండ్రిః

359

వ. ఆచు పుత్రుం గాంచి వ్యాసుం డిట్లను.

360

మ. విమఁ గంటిన్ శతవత్సరమ్ములు తపోవిష్ణవ్ బ్రవర్తించి; వా

కనుకూలుండవు గమ్ము; యోవనము వీ కొవిర్వపం బందె; భా

ర్యనుగైకొమ్ము; సుఖమ్ములం బడయు; మేరాజేంద్రునో చూచెదన్
దనమున్ దెచ్చెద; నీ కొనంగెదను; నా దత్తవృక్షఁ దాతం డనున్.

361

చ. వచితను జేరి తద్యశత వర్తిలి దుఃఖము సౌఖ్యమంచు బ్రాం
తిని గొని సంస్మృతిం బడి గతిం గన లేక కృశించువారలం
గనుఁగొనియున్ వివాహము సుఖం బనియే నెటు సమ్మతించు ? దుః
ఖనియతమైన సౌఖ్యము సుఖం బనఁ గూడునె : మౌనిసత్తమా :

362

గీ. శృంఖలాబద్ధులు విముక్తిఁ జెందఁ గలరు, గాని కాంతాకటాక్షపాశానుగతుల
కబ్బునే ముక్తి యెన్నటిఁకైన నుట్టి, విట్టుఖం బేమనుచుఁ బై ని వేసికొందు? 363

గీ. మలమయంబైన కామినీమణులదేహ, మందు బుధుఁడైనవాని కెట్లానపుట్టు ?
యోనిసందర్శ మొక్కంతయును నెఱుంగ, నట్టి నాకేల యీ హేయమైన గొడవ?

క. కర్మములను నెవమున దు, ష్కర్మంబగు హింస నలువఁగాఁ జేయుచు నం
తర్మదము పెంచునాగను, మంత్రింబుల నాచనంబు మనలదు తండ్రి :

365

గీ. వేదవేదాంగములకల్మి విస్తరించె, గాని వాక్పతి తత్త్వంబు గణపఁడాయె
పుత్రచారానుషక్తిమై, బొరలుగురుని, గొలిచి తరియించు వెఱ్ఱులు గలరె? యెందు.

గీ. అట్టిగురునకు నొక్క మొక్కాచరించి, తత్త్వవేత్త వటించు నీదరికిఁ జేర
దుష్టసంసారమునఁ బడద్రోయ నగునె, భవ మెవరికైనఁ గాలనర్పంబ కాదె? 367

క. పురుషులు హేయంబగు వి, బ్బురణం జరియించువగిది జడమతులును సం
సరణమునఁ బడెద రకటా, పరికించిన భవము సౌఖ్యభాజన మగునే? 368

గీ. వేదశాస్త్రాధికంబెల్ల వెదకి తెలిసి, కొనియు సంసారవాన్నిది మునిఁగితేలు
బుధునికన్నను మూఁడుండు పుడమిఁ గలఁడె? యతఁడపో! సూకరాదులయట్టివాడు.

గీ. పుత్రదారానుషక్తుని బుధుఁ డటించు, గారించుటకన్న నజ్ఞానమున్నె ?
వాఁడపో బుద్ధిమంతుఁడు వాఁడ బుధుఁడు, వాఁడ శాస్త్రజ్ఞఁ డెవ్వఁడవంచితుండు.

క. భవబంధకరం బయిన చ. దువు చదు వగునే? ననుస్త దుఃఖద్యంస
ప్రవణం బగునద్దానిఁ జ, దు వనం దగు; దాన ముక్తి దొరకును దండ్రి :

371

క. ఎందుం జన వీయక తన, యందుం బందించుటన్ గృహం బయ్యెన్ దా
విం దవులుబ బంధనగృహ, మందుంబయ భేద మించుకైవం గలదే? 372

క. మందులు విధి ప్రశారితు, లుం దగులఁగనిమ్ము గృహముభోవల వారిన్
విందింపనేల మనుజుత, నందియుఁ జదువుకొని యిందు నడుగంటుదునే? 373

వ. అను కుమారునకు వ్యాసుం దీట్లవియె.

374

క. మన మతివిర్మల మైనం, దనకు గృహం జెట్లు బందనం బగు మనముం
దనయిచ్చబోవనియక, యనికి గృహస్థునకు ముక్తి నొసగుఁగుమారా. 375

గీ. వ్యాయముగ ధనసంపాదనం బొనర్చి
యన్మతమాడమి యకుచిత్వమాచరింప
మియును విధిబోదితంబుగా మెలఁగుటయును
గదిగి వర్తించు గృహి ముక్తి గాంచు బుత్ర.

376

సీ. వేదవ్రతముల నాపాదించి చరియించు , బ్రహ్మచారులకెల్లఁ బట్టుఁ గొమ్మ
అతిభులై యేకేంచునట్టి గృహస్థుల , నాదరింపంగఁ గల్పగమంబు
భార్యైకయుక్తులై వనమునఁ దిరుగు వా , నప్రస్థులకు రక్షణ ప్రసక్తి
సంసారహింసారిరంసావిరక్తులౌ , సన్యాసులకును విశ్రాంతిభూమి

గీ. యైనగార్హస్థ్యమున నుండి యఖిలధర్మ , ముల నొనర్చి తుదకు ముక్తిఁబొందవచ్చు
నట్లు కాదేమి యవ్వసిష్ఠాదిమునుల , కేల గార్హస్థ్యమున నుండు తెఱుంగఁ జెప్పును.

గీ. అగమోక్తకర్మంబుల నాచరింపఁ, దలంచి వర్తించుగృహి తెల్లధర్మములును
గరతలామలకమ్ములు గాన లాఁతి, యాశ్రమమ్ములు సరియె గార్హస్థ్యమునకు ? 378

ఉ. అదిని బ్రహ్మచర్యము ననంతరమందు గృహస్థధర్మ మా
మీదవనప్రవాస మటుమీద యతిత్వ మటంచు బ్రహ్మవి
ద్యుదరు లంధ్రు గాదె తనయా ? వినయమ్ముగలాఁడ వాగమా
పాదితమైన ధర్మము నెఱమ్మున వమ్మొనరింపఁ బాడియే ?

379

గీ. కాన గార్హస్థ్యధర్మమ్ముఁ బూని పుత్ర, వంతుఁడవుగమ్ము పితృదేవవర్గములకుఁ
ప్రీతి పేయము నామాట వినుము సన్య, సింపు బిచ్చుడుగాదు యోజించుకొఱుము.

క. మనమును బంచేంద్రియములు, తనయా : కడుఁ జంచలములు దారవిహీనుం
జెవకి యధోరోకమునకుఁ, బనుచు వాఁడెంత పెద్ద నండితుఁ డైనన్. 381

గీ. ఇంద్రియజయమ్ముకొఱకునై యింతి వెంతఁ, వాఁడయవఁగాని వరియింపవలయువార్ధ
కమ్ము సంప్రాప్తమైనఁ దనమ్ము పేయ. వలయుఁ గాని వేతొకగతి వలదు తనయ.

పీ. మేనకాతరుణిసమ్మేళనమ్మునఁ గాదె : , గాదిపుత్రుతనమ్ము గంగఁ గలిసె
దాశపుత్రకతోడఁ దగులు చెందుటచేతఁ , గాదె : పితాత భంగమ్ము గనియె

నలపుత్రాచ్ఛి జూచి యాపించుటను గాదె ? , నాకుఁ దేజస్థులనంబు గలిగె,
తనపుత్రుకను మోహమున వరించుటచేతఁ , గాదె విరించి ప్రమాద మందె
గీ. గాన నొకకన్నె వరియించి దాన నింద్రి , యముల నిర్జించి మీఁద వియమము గాంచి
తనము సేయఁగబూనుట త్రమముగాని , యుభయతోఁబ్రవృత్త నుగాంచుటచితమగునె :

శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట.

క. అవి యపదేశము నొనరుచు, జనకుం గని శుకుఁడు వల్కు సౌఖ్య విహీనం
బును వాగురానమానం, బును నగు గృహమందు బుద్ధిపుట్టదు తండ్రీ : 384

క. ధనహీనులు స్వజనులచే, ననయము బాధింపఁ బడుదు రది గాక ధనా
ర్జనచింతావ్యాకులు లగు, జనులకు నెచ్చోటనై న సౌఖ్యము కలదే ? 385

• పీ. ఈజగత్త్రయమేలు వింద్రునకైన న , న్యాపి కున్నంత సౌఖ్యమ్ము లేదు
సాక్షిన్మహాలక్ష్మి వక్షమందున్న వి , ప్తునకైన యతి కున్నసుఖము లేదు
త్రిజగత్కుటుంబియౌ నజనికైనను విర , క్తుల కున్న యంత విశ్వలత లేదు
అణిమాదియత్తుడౌ హరునికైనను గోచి , పాఁతరాయని కున్నభాతి లేదు

గీ. తపములకు విఘ్నము లొనర్చు దలచుటయును
దైత్యుల హరింపఁ దలచి భేదంబు గొనుట
యుమగదా వీర లొనరించుపనులు ; నే నె
ఱింగియును సంగమునఁ బడి బ్రుంగనేల ? 386

క. ధనవంతునకే సౌఖ్యం. బవిశ్వతప్రాయ మన్నయప్పుడు ధనహీ
నునకు సుఖమెట్లు చేకులు ? , జనకౌ : సంసారమందు సౌఖ్యము కలదే ? 387

అ. వె. నన్నయోనిజన్ము నయ మొకింతయు లేక, ఘోరదారరూప కూపమునను
బట్టి త్రోయ వగునె ? భవమేడఁ సుఖమేడఁ , రక్తియేడ బంధముక్తి యేడ :

అ. వె. మొదల జన్మదుఃఖమును మీఁద ముదిమిచే, నై నదుఃఖమును ననంతరంబు
మరణకాలదుఃఖ మరయ నాపైఁ బున, ర్జననదుఃఖ మిందు సౌఖ్యమేది ? 388

కా. ఆకాపాశముచేతఁ జిక్కువడి ప్రాణాచారముం బూని యా

ఛాళంకా విడనాడి బుద్ధిబలవైశద్యంబు వోనాడి వి

త్తేశద్వారనివాసభిన్నమతియై యేతెంచునంపారికిన్

లేశంబైనన్ సౌఖ్యఘన్నయదియో లేదో విచారింపుమా :

- క. కొడుకులు, గూతులు మొదలగు, గొడవ పెరిగెనేని వారి కుడుపునకై యె
క్కుడు కష్టము పడవలె, నొక, కడుపుకుడుపుచెనుకొనుట కష్టమే తండ్రి! 391
- వ. కావున యోగశాస్త్రంబును సుఖకరం బగు జ్ఞాన శాస్త్రంబును నా కుపదేశింపు మని
మఱియును, 392
- క. దయ గలిగి నాకుఁ గర్మ, క్షయ మగు పద్ధతి వచించి సంపాదము నా
పయః బెట్టక విజ్ఞానా, శ్రయ మగు మార్గమ్ము, జూపఁ జనదే తండ్రి! 393
- చ. జంగ శరీరముందొదిలి చయ్యున నెత్తురు గ్రోలభంగిఁ, గం
తలు తమ పీర్కముం దమ ధన-బు ఋనంబు హరింతురంచు మూ
ర్ఖు లెఱుంగ రిక్కటా! మిగుల రోతంపాతఱలైన యీ వెలం
దులు సుఖహింసఁజూడదురె దుఃఖముదక్క మునింద్ర యేరికి? 394
- క. వేయేటికి నిద్రాసౌ, భ్రాతృభి చెడఁగొట్టుకొనుట కంగనఁ జేచ్చున్
బో! యెఱుకలేని మనుజుఁడు, నాయన! యిది యెల్లగతుల నరకంబకదా! 395
- వ. అవి సంపారంబు రోయు కుమారుం గాంచి వ్యాసుండు దుఃఖాక్రాంతం డగుటయు,
సీ. వేదమ్ములెల్ల దుర్వేదంబులై యున్న , విభజనఁ జేసిన విక్రతుండు
జనులకు విజ్ఞానమును దేటవఱన వే , దాంతశాస్త్ర మొనర్చినట్టి మనుఁడు
అమహాభారతం బిష్టాదశపురాణ , ములు రచించిన మహాబుద్ధికారి
మునులలోపలఁ బెద్దతనము గల్గిన యశః , ప్రతిభ నొప్పినగొప్పనండితుండు
గీ. దివ్యవిజ్ఞాని సత్యవతీసుతుండు , మాయవలలోనఁ బడి పెదమార్గములకుఁ
గాఢవెట్టచునుండెనొంగరెఁయింక , నొరులనుచునెంతయునువంతనొందెకుఁడు.
గీ. హరిహరబ్రహ్మలకును దురావ యగుచు, జగములన్నియుఁదనమాయఁదగుంజేయు
నేమహాదేవి నకలలోకైకజనని, యమ్మహాదేవి నర్చింతు నాశ్రయింతు. 398
- గీ. విష్ణుసంకమ్ముచే భువి వెంసి నకల, ధర్మము లెఱింగి వ్యాసునంతటి మహాత్ముఁ
డిట్టిప్రాకృతచింత ప్రైఁబెట్టకొనియె, నకట! చిత్రంబ కాదె మాయాబలంబు. 399
- ఆ. వె. నేను నీవు నాది-వీయది నాతండ్రి, నాతమాజుఁ డవి యనారతంబు
ప్రీతి గొంద్రు పంచభూతమయంబు దే, హం బటం చెఱుంగ రకట! జదులు. 400
- క. వ్యాసుండఁట వేదాంత, వ్యాసంగ మొనర్చినట్టి యవముండఁట తా
నీవరణిఁ జింతఁ గొనునఁట, సీ! సీ! మాయాబలం బజేయుచు కాదే? 401
- క. ఆనుచుకా మాయాబలవిరి, సవమున కచ్చెరువుచెంది జనకుం గవి శా
స్త్రవిదావస్తుగ కుకుఁ డి, ట్లవైఁ డవ విజ్ఞాన మహిమ యతనికిఁ దెలియన్. 402

గీ. సకలము నెఱుంగునట్టి బోధకుఁడ వీవు, దివ్య విజ్ఞాన, సత్యవతీ తనూజ :
వీడు నావాఁ డనెడి భ్రాంతి వీడలేక, ప్రాకృతునిఁబోలె శోకాద్విః బదుదురయ్య.

ఉ. ఎందఱికిపు తండ్రివొ సుతెందఱి కేఁ దనుజుండనో మదిన్
గొందల మందనేం ? కనుఁగొమ్ము విచారణపేయ మయ్యయో
తుందుడు కింతచెల్లనె ? బుధుండపు కావె ? యెఱుంగవే ? దృతిం
జెందక చిత్తవృత్తి నిటు చిందఱ పందఱఁ జేయ నాయమే ? 404

సీ. ఆకలి దీర్చుంగ నన్నమ్ము కలదు పి , పానఁ దీర్చుటకునై వారి కలదు
ప్రాణతృప్తికినై సుగందమ్ము గలదు క , ర్హములఁ దప్పంగ శాస్త్రములుగలవు
కామ వివృత్తికై కాంతలు గలరు ద్ర , వ్యమ్ము నార్జింప భూపతులు గలరు
విజ్ఞానమునకుఁ దత్వజ్ఞులుగలరు మో , త్తమ్ము పొందుటకుఁ దపమ్ము గలదు

గీ. గావి కొమరువిచేఁ బొందఁగలుగునట్టి, దొక్క సుఖమైన లేకున్కి విక్కమరయ
నట్టి కొమరులకై మది నానఁజేయు, వావికన్నను వెఱ్ఱు లెందేని గలరె ? 405

గీ. ఎంచి వలసిన విత్త మార్జించికొనుము, సుతునికన్నను విత్తంబు సుఖకరంబు
ము న్నజేగర్తుఁ డనుముని కన్నసుతుని, యజ్ఞవళువుగ నమ్మివేయఁడె? మహాత్మ్యః

క. నను సంసారాంబుధిలోఁ జొనువక తత్త్వమ్ము గఱపి సూన్యతరీతిన్
మనువుము నే నింకఁ బను, ర్జనవ భయంబనుభవింపఁ జాలను దండ్రీ. 407

గీ. జన్మములలోన మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యం బదియుఁగాక కర్మభూమి
యందు ద్విజాఁడై జనించు బుత్యధిక కష్ట, సాధ్య మది గాంచి సంసారసరణియేం:

క. అవి తిరుగవి వైరాగ్యం, బును గొవి సన్యాసమందు బుద్ధిఁ జొనుపు పు
త్రునిఁ గవి సత్యవతీసుతుఁ, డనుమానం బుడిగి యిట్లు లావతియిచ్చెన్. 409

మ. తనయా : మున్నొనరించినాఁడను మునీంద్రస్తుత్యమై సత్యమై
మనపాపౌఘవిनाశమై సకల దుఃఖధ్వంసమై యొప్పి ము
క్తివొసంగం దగునట్టిభాగవత మెంతే శ్రద్ధ మీఱంగ దీ
నివి విత్యమ్ము పతింపు మియ్యదియ పొందించున్ మనోభీష్టముల్. 410

అ. వె. అతిశుభప్రదంబు నాతివి స్తీర్ణంబు, బ్రహ్మసమ్మితంబు భాగవతము
వినిన యంతమాత్ర విజ్ఞాన మఱ్ఱు న, ద్ధానిఁ జదువుకొనుము జ్ఞానివగుము.

దేవీ భాగవతావతరణము.

గీ. ద్వాదశస్కంధయుక్తమై పంచలక్ష, అయతమై పుణ్యమై పూజముల కెల్ల
భూషణం బయి యొప్పునప్పుస్తకంబు, వరస సేయుము సంసారబాధ బాడుగు.

సీ. పటవక్రమున బాలవైఖరి నుండి తా, వీప్రపంచస్థితి నెఱుగ లేక
యే నిటు బాలండ నేకతమ్ముననైతి. నేవిధమ్ముని దీని నెఱుగువాడ
నిటు నన్ను నిట్టించె నెవ్వడో యని చింత, నొందుచు నున్న ముకుందునందుఁ
గరుణించి భగవతి పరమరహస్యంబు, గాఁగ శ్లోకార్థంబు గాఁగ దీని

గీ. దెలిపి “యయ్యది సకలంబు దీనిదెలిసి, కొనుటయే నన్నెఱుంగుట” యనియెనంత
విష్టుడయ్యది విని దానివిధము దెలియ, నేర కిట్లని చింతించె నెమ్మనమున. 413

కా. కాంతంబై యకలంకమై సహజమై సత్యంబునై చిత్తమై
యెంతే మోదమొసంగఁ జాలునిది దా నేఘాత్రి నాకృత గృహ
స్వాంతంబై యిదెనో? పదార్థమదిపుంస్తానిబియో? పండమో?
కాంతాకారమో? యెట్టిదో యని తదాకారమ్ము నూహించుచున్. 414

వ. శ్లోకార్థ రూపమ్ముగు నబ్బాగవతంబు పఠించుచున్నంత, 415

సీ. శంఖపత్ర గదాది సాధనమ్ములు దాల్చి, హవణించు నాల్గు బాహువులతోడ
క్రొక్కారు మెఱుగునాఁ గొమరారు పదియాలు, వన్నె బంగారు దువ్వలువతోడ
మగరాలవత్తుపెన్నిగవిగల్ నగఁజాలు, పొగను గల్గిన చిన్ని నగవుతోడ
తవతోడఁ దులఁదూఁగఁ దగు నొయారము గల్గి, యలరారు నెయ్యంపుఁ జెలులతోడ

గీ. తొగలవగకానిఁ దెగదు నెమ్మొగమలోడ, నునుమెఱుంగు నెడందకందోయితోడ
డంబుచెన్నారు సత్త్వరూపంబుతోడ, నాతనికి శక్తి మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 416

వ. మతీయు రతియు భూతియు బుద్ధియు మతియుఁ గీర్తియు స్మృతియు ధృతియు
క్రద్ధయు మేధయు స్వాహాయు ఊధయు విద్రయు గతియు దృష్టియుఁ బుష్టియు
క్షమయు లజ్జయు జ్ఞాంభయుఁ దండ్రయు ననుశక్తులతోడ నెదుటం బొడకట్టిన
మహాలక్ష్మీవ్వరూపిణి యగు శక్తింగంచి విస్మయవిష్టచిత్తుండై. 417

మ. వలిలం బెక్కడఁ మట్టి యెక్కడఁ వినిస్త్రండ్రుండనై తప్పుద
స్థలంబు దేను వనించుచెక్కడఁ మహాశక్తి వ్వరూపంబు ముం
గలఁ గప్పట్టు బిదేడఁ నాకు నెదుటం గప్పట్టు వీసర్యముం
గలయో? మాయయో? లేక మజ్జనని వేడ్కన్నాకుఁ జూపట్టుదో? 418

- వ. అవి నానాప్రకారంబుల శంకించుచు మౌనంబుని యున్నంత జగజ్జననియు మంద
హాసకందళిత ముఖరవిందయై యతనికిట్లనియె. 419
- గీ. మఱితిని నన్నుఁ బరశ క్రిమాయకతనఁ, బ్రళయమునయందు నిర్గుణప్రతిభ నొప్పు
నమ్మహాశక్తిః సగుణుండవై యెసంగె, దీవు నను సత్త్వశక్తిగా నెఱిఁగికొమము.
- క. నీనాభికమలమునఁ జతు, రాననుఁ దుదయించు వతఁడ యఖిలజగమ్మున్
బూనియెనర్చు రిజోగుణ, మూనినవాడై నకతన మజ్జ్వలరితన్. 421
- గీ. ఆతఁడు సృజించినట్టి బ్రహ్మాండమునకు, నీవు పరిపాలకుఁడ వయి నెగడఁ గలవు
ఆ న్నశినగర్భభూమధ్యమందుఁ గ్రోధ, వశముచే రుద్రుఁడును సుదృఢంబునందు.
- గీ. ఆతఁడును హేమమగుతపం బాచరించి, దానఁ దామసి యగుశక్తిమావి ప్రలయ
కాలమునయందు సంహర్త కాఁగలాఁడు, బ్రహ్మనిర్మితమైన ప్రపంచమునకు. 423
- వ. ప్రపంచ రక్షణంబునకు నాసాహాయ్యకం బావశ్యకంబు గాన సత్త్వశక్తి నగు
నన్నుం గైకొమ్ము. భవద్వక్షిస్తలంబున నెల్లప్పుడును వసించు నన నతం డిట్లనియె.
- క. ప్రాకటవర్ణముతంబగు, శ్లోకార్థం బొకఁడు వింటి సుందరి : యది నా
కేకతమున వినఁబడియెనొ, నీకతమునఁ దెలియవలయు విక్రమనవుడు. 425
- వ. మహాలక్ష్మియు నెలనగ వలర నిట్లనియె. 426
- ఉ. నాపలుకాలింపును యనంత గుణాలయ నై నయట్లినా
రూపముమాత్ర మొప్పుగ నిరూపణఁ జేయగ నేర్తు వీవు దు
ష్ప్రాప్తము నీకు నిర్గుణత భాసిలు నప్పరదేవతామహా
రూపము తెల్పె నాపె యిది రూఢిగ భాగవతాఖ్యమంత్ర మౌ. 427
- ఆ. వె. వేదసార మైనవిద్యయై సుభగమై, పుణ్యమై సమస్తగణ్య మగుచు
నొప్పుభాగవతము నొనఁగెఁ బరాంబిక, నీయదృష్ట మేమొ నేనెఱుంగ. 428
- క. నీయందుఁ గృపామతియై, యాయంబిక నీకుఁ జెప్పె ననఘా : నిత్య
ధ్యేయంబు నమేయం బన, పాయంబు న్నడంచు దీవి నరయుము మదిలోన్. 429
- గీ. దీవి మఱవక పరియించితేవి కుభము, లబ్బు ననులచ్చినలుకుల నాలకించి
హరియుఁ బరమోత్తమం బగునట్టిమంత్ర, మంచు నద్దాని జపియించు ననవరతము.
- వ. ఇ ట్లమ్మహామంత్రంబు జపించుచుఁ గొందొకకాలమ్మునకు మధుకైటభ భయ
మ్మునఁ దవకుశరణాగతుం డగువిరించి ననుగ్రహించి యద్దనుజల వధించి పిమ్మటఁ

దదభ్యర్థితుండై యతని కువదేశించె నతఁడు నారదునకు నతఁడు నాకును మపదే
శించిరి దానిం గొని యేనష్టాదశ సహస్రసంహితాహువమ్ముగా విస్తరించితి. 431

సీ. పంచలక్షణయుక్త మంచితజ్ఞానదం , బిజ్ఞానతిమిరమార్తాండబింబ
మాగమాఖింసార మనువసు మఖిల ధ , ర్మప్రతిపాదక మప్రతిహత
ముక్తిసాధనము ముముక్షుసేవ్యము దివ్య , మాఖ్యానబహుళము వ్యాప్తమహిమ
మాయుష్యవర్ధనం బతిశాంతిదంబు ధ , న్యంబు పుణ్యంబు గణ్యంబు శివము

గీ. సంశయచ్ఛేదకంబు సంసారతార

కం బయిన భాగవతపురాణంబు రోమ

హర్షణాత్మజతోఁ గూడి హర్ష మెసఁగఁ

జనువుకొనుమయ్య దాన మోక్షంబు దొఁకు.

432

క. అవి తనయునకుం జెప్పెడి, యనువునఁ గైకొంటి నేను నాతఁడు దానిం

గొల్చి పరియించుచు నాశ్రమ, మన నుండెన్ నకలసౌఖ్యముక్తుండగుచున్. 433

వ. ఇట్లు ఋణగ్రస్తువివగిది విర్ధనువచందంబున వైకల్యంబున శూన్యహృదయుండై
వేటొకభంగిఁ జింతావిప్రుడగు కుమారుం గాంచి సాత్యవతేయుఁడు సంశయ
గ్రస్తుండై యిట్లనియె. 434

క. జ్ఞానాభ్యాస మొనర్చుట, మావి వృథాచింతఁ జేసి మన మజ్ఞానా

ధీనముగఁజేయ నేల : ను. భానుభవము గాంచి ముదము నందఁగరాదే : 435

గీ. నాకుఁ గొమరుడవయ్యు విజ్ఞానమునకు, వింతగాఁ జింత నేయ నీకేల : నాదు

వచనములు నీమనమ్మునఁ బట్టివేసి, వేటొక యుపాయ మెఱిగింతు వినుముపుత్ర :

వ. మిథిలావగరమ్మున జనకుం డనునొక్క వృథానీపతి గలఁడు. 437

గీ. అతఁ డతిశాంతుఁ డతిదాంతు డమలహృదయుఁ

డు త్రమజ్ఞానసంపన్నుఁ డూర్జితఁడు

అతని దర్శించి నీసందియముల నెల్లఁ

దీర్చుకొనుమయ్య సత్యము దెలుపఁ గలఁడు.

438

వ. అవివ కుకుం డిట్లనియె.

439

గీ. రాజ్య మదమత్తు లై నట్టి రాజు లేడ

నకలముని దుర్లభంబగు జ్ఞానమేడ

దంభ మగుగాక విజ మని తలఁప నగునె :

కలఁడె : పంధ్యాసుతుండు లోకమున నెందు.

440

శుకుండు మిథిలా నగరమ్మున కరుగుట.

క. పాపములకు మూలంబు ధ. రాసాలన వృత్తి దాన రక్తుండై యీ
భూపాలుడు విజ్ఞాన, ప్రాపకుఁ డని చెప్పె దిది యబద్ధమ కాదే ? 441

గీ. పద్మవక్త్రము జలమునఁ బరిధవిల్లు, చందమున నీతఁ డెట్లు సంసారమందు
నంటి యంటని విదమున నమరి యున్న, వాఁడో? యాతనిఁ గనుఁగొన వలదెనక్క?

వ. సంసార చక్రమ్మునఁ బరిభ్రమించు చానికి నిది మాత యనియు నయ్యది భార్య
యనియు వీఁడు పుత్రుండనియు నది సోదరియనియు నిది కులబి యనియు నది
చేఁ దనియు నిది మధురం బనియు నది జ్వరంబనియు నిది శీతమనియు నది యుష్ణ
మనియు నానాభేదంబులు చొప్పడక తప్ప దట్టి భేదజ్ఞానంబు కలవాఁడు ముక్తుం
డెట్లగు ? నంతియగాక రాజ్యభార నిర్వాహకుండగు నరపాలునకు శక్ర మిత్రాది
పరిశీలనం బావశ్యకం బిన్నిటం దవిలియు జీవన్ముక్తుండగు పురుషుం డదృష్టచరుం
డగుటంజేసి యాతని దర్శింపఁ గుతూహలంబు పొడమఁ బోయి వచ్చెద నాజ్ఞ
యిమ్మునుటయు వ్యాసుండు, 443

చ. అరిగెదవే కుమార ! శుభ మబ్బెడుఁ గావుత నీకు నెల్లెడఁ
దిరిగియు వైశమే యరుగు దేఁగదవయ్య ! భవన్ముఖంబు నే
నరయక తాళఁజాల విపులాయువు నీ కగుఁగాక యొండుచో
నరిగెడునుమ్ము బాసయిడు మావయి నిచ్చొటువీడు మిమ్మెయిఁ. 444

క. జనక వృషభాంబ సంశయ, వినివృత్తింబొరసి మరల వేగమ యిటకున్
జనుదెమ్మి, ప్రాణము నీ, పని నమ్మిన నన్ను నంగలార్చింపకుమి. 445

వ. అని మాటి మాటికి నమనయించు తండ్రికి ననుస్మరించి యనుజ్ఞాతుండై ధనుర్ము
క్తంబగు శరంబు వడుపున నతిశీఘ్రగమనందై యరుగుచుఁ ద్రోవ నక్కడక్కడ
ననేక విదమ్ములగు దేశమ్ములను వనములను బర్వతమ్ములను క్షేత్రమ్ములను నానా
వ్రకారులగు మునులను కైవ వైష్ణవ శాక్తాదులను గాంచుచు ననేక ప్రకారంబులగు
వారి వారి ధర్మంబుల కత్యాశ్చర్య పర్యాప్తుండగుచు రెండు వత్సరంబులకు మేరు
పును నొక వత్సరమునకు హిమవగంబును నతిక్రమించి మిథిలానగరంబు చొచ్చి
యచ్చటి విశేషంబు లాలోకించు చున్నంత దొవారికుండు వారింది “నీ వెవ్వండ
వేమి కార్యంబున నరిగెద” వనుడు నవ్వాని కేమియుం జెప్పక మరలి నగరద్వార

బహిఃప్రదేశమ్మున స్థామిపుంబోరె నచయందై కూర్చుండుడు వెండియు దొవారికుం
డిట్లవియె. 446

క. మూకునివలె లోనికిఁ జవ, నీ కెవ్వఁ డానతిచ్చె నృపు దర్శింప
న్నీ కేమి కార్య మబ్బెనొ ? నీ కులధర్మ స్వధావ నియతులు సెపుమా. 447

గీ. బ్రాహ్మణుండపు నాగమ పారగుండ
వంచుఁ దోఁడెడి వినుఁ జూచినంత నాకు
నైనఁ గులమును గార్యఁబు నరయఁ దెల్పి
యేగవలె న్యాయ్య మియ్యది యిట మునింద్ర. 448

వ. అనిన శుకుం డిట్లవియె. 449

క. ఏ కార్యమ్మునకేఁ బృ, ద్వీకాంతునిఁ జూడ నరుగుదెంచితిన్ నా
కా కార్యము నీకతమున, వాకిటనే యెదురు పడియె వగవెఁకనేలా ? 450

మ. హిమవన్నేరు నగమ్ములకా గడచి నే వీరాజు దర్శింపఁ గ
ష్టము నొక్కింతయు లెక్క సేయక దురాశన్ దండ్రీవాక్యంబు వి
క్కముగా నెమ్మది నమ్మి వచ్చుటచి నాకర్మంబు గా కిందు దో
నము వేటొందును గల్గ నేర్చునె ? మదజ్ఞానంబ యీ సర్వమున్. 451

క. విను దేశ పరిభ్రమణం, బునకు ధనాశయ ప్రధాన మూలము నాకుకా
ధనలోభము లేకుండియుఁ, జనుదెంచితిఁ గర్మ గతి యసాధ్యమ కాదే ? 452

ఆ. వె. ఆన లేవివాని కధికంబు సౌఖ్యంబు, మోహవార్ధియందు మునుఁగఁదేవి
యాన లేవివాడ నయ్యును మోహంబు, చాయఁ దనిలి వెడలఁ జాలకుంటి. 453

గీ. మేరువస్త్రత మది యేడ ? మిథిలయేడ ?
కాలినడలవ యిటకు రాఁ గలుగు జేడ ?
అహహ ! యిది యెల్లఁ బ్రారబ్ధ మహిమ కాక
యెంచి చూచిన ఫల మొకింకేనిఁ గలదె ? 454

క. వేదమొ కాత్రమొ పుణ్య, పాదక మగుశీర్థమో నృపాలనిఁజూడన్
రాఁ దగునె ? యిటకుఁ బ్రార, బ్దదేశముఁ దప్పఁద్రోయవగునే యెందుకా ? 455

క. పరిశీలించక యే నిట, కరుదెంచివసవికి లాభ మబ్బెను బురిలోఁ
జొరఁదోకుము పొమ్మంచుకా, బిరిచారకుఁ దడ్డ పెట్టుపాటియె తలఁపకా ? 456

- క. ప్రారబ్ధకర్మవశమునఁ, దారసిలు శుభాశుభములు దప్పికొనంగా
నేరికిఁ దరమౌ నని శుకుఁ, డూరక మౌనంబు నూని యుండెఁ దనంతకా. 457
- వ. ప్రతిహారియు నీతండు మహానుభావుం డని విశ్వయించి వినయమ్మున డగ్గఱం
జని సామపూర్వకంబుగా విట్లనియె. 458
- క. నీయిచ్చ కడ్డువెట్టిన, నాయవచారంబు పైఁచి నావచనంబుల్
రోయక పురిలోనికిఁ జను, మా యేరికినైన నిన్ను వడ్డందరమే? 459
- క. ఆన శుకుఁ డిట్లను నీదగు, పని నీవొనరింప దీనఁ బాతక మగునే?
విను పరతంత్రుడ వగు వి, న్నను అనుచిత మదిపునాజ్ఞ యట్టిద కాదే? 460
- క. నరపతియునుమాఘ్యుఁడు గాఁ, డరయక యిట కేగుదెంచు అది నాతప్పే
పరిశీలించిన నెందుం, బరగేహగమనము గౌరవప్రదమగునే? 461
- క. ఆన ద్వారపాలకుం డి, ట్లను సుఖ మన నెద్ది? దుఃఖ మన నెయ్యది? శో
భన మిచ్చగించునరుఁ డె, ప్పని సేయఁగ వలయు హితుఁడెవం డెవఁడరి యో? 462
- వ. నావుడు శుకుం డిట్లను లోకమ్మున జనుఁడు రాగి యనియు విరాగి యనియుఁ దగు
నందు విరాగి జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేదంబులు గలవాఁడు రాగియును మూర్ఖుండుఁ
జతురుండునా ద్వివిధుండు శాస్త్రప్రయుక్తమ్మును మతిప్రయుక్తంబును నని చాకు
ర్యంబును ద్వివిధంబు, మతియును యుక్తయుక్తభేదంబున ద్వివిధ్యంబుగలయది
యన విని ప్రతిహారి మహాత్మా: నీ చెప్పిన పదపంబులయందలి యర్థంబు నా కబో
ధ్యంతై యున్నది. న న్ననుగ్రహించి తెల్లంబుగాఁ జెప్పుమని వేఁడుటయు. 463
- గీ. ఎవఁడు సంసారమునయందు విచ్చగలదో, వాడపో రాగినాఁబడు వాని కఖిల
సౌఖ్యములు దుఃఖములుగూడ సంభవించు, నందు మగ్నుండు పరగతి చెందఁబోఁడు 464
- క. ధనదారమానవిజయము, లను గొని సుఖ మందునట్టిలాభము లేకు
న్నను దుఃఖము గనుఁ గావున, నొనరుచు యత్నము నతఁడు సుఖోదయమునకున్.
- గీ. వానికి సుఖమ్ము నొడఁగూర్చువాడ హితుఁడు;
విష్ణుము నొనర్చువాడ పో: విద్విషుండు
చతురుఁ డెల్లెడ మోహసంగతుఁడు గాఁడు
మూర్ఖుఁ డన నెల్లెడల మోహమును వహించు. 466
- గీ. ఇక విరక్తున కగు సుఖ మెట్టిదనిన, తత్త్వబోధయు నాత్మవిత్త్వమును, దుఃఖ
మనఁగ వానికి సంసార మనుగమించు, వారి చరితంబు విని వలవంతఁ గొనుట.

క. పరతత్త్వాదరుఁ డగున, పురుషునకున్ గ్రోధలోభములు మోహంబున్
బరికింప శక్తువు లగుం, బరమానందంబి వానిబంధువు దలఁచన్. 468

వ. ఇట్లు బోధించుకును విజ్ఞానమ్మున కచ్చెరువంది ద్వారపాలకుండు యథేచ్ఛాగమనం
బున కంగీకరించుటయు నతండు ద్వారమ్ము నతిక్రమించి రాగద్వేషాదిసంకులమ్మును
క్రయవిక్రయోపలక్షితంబును విపణీద్రవ్యమనోహరంబును వివదమానజనసంకులం
బును వసుపూర్ణంబును నగు నప్పురంబు నల్లడల నాలోకించుచుఁ జనువాడు రాజ
మందిరద్వారమ్మున దొవారికుచే నివారింపంబడి శీతోష్ణాదికంబుల సమదర్శనంబై
మోక్షోపాయంబుఁ జింతించుచు నచలంబై స్థాణువుం బోలి నిలిచి యున్నంత
నమాత్యుం దొక్కఁ డేతెంచి బద్ధంజలిపుటుండై లోనికిం దోడ్కొని పోయి దివ్య
పాదపరితాళోభితం బగు నొక్క రాజోద్వానమ్మున నతిథి సత్కారమ్ము నెఱవేర్చి.

సీ. సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యలయందు , నేర్పు గల్గి చరించువిపుణమతుల
వాత్స్యాయనాది దీవ్యత్కామకలలందుఁ , బ్రజ్ఞ గల్గినమహాభిజ్ఞకుల
రంభాముఖాపూర్వరమణీమణులకన్న , నందంబు గల్గిన యతులగతుల
రాజసేవాసమారాధన క్రియలందుఁ , బ్రోడలై వర్తించుభోగవతుల

గీ. వారసకులను రావించి ధీరుడైన , కుకముసింద్రునిపేన కుక్కుకలఁ జేసి
మంత్రినత్తముఁ డేగ నహ్లాదిపుత్రుఁ , డట నతంద్రితుడై తనయంత నుండె.

క. ఆనెంత లమ్ముసింద్రుని, నానావిధ భక్త్యభోజనంబులఁ దగ న
హ్లాదించిరి యాతం డ, త్యానందము చెందె వారి యారాధనలకా. 471

కా. మానూగున్ వయసొప్పి పూవిలుతుచెమ్మం దన్నఁగాఁజాలు న
హ్లాసింద్రాత్తజఁ జూచి కామియలు కామగ్రస్తలై పుష్పితో
ద్యావమ్ముండుఁ జరింపఁజేసి తమమోహసక్తి సూచింపఁగా
లో మాహించె నతండు తల్లరిని యారోలేక్షణల్ పిగ్గిలన్. 472

గీ. కామిమ లొవర్చునట్టి వికారములకుఁ, గాముకుల మానసమ్ములు గరఁగుఁగాక
పుట్టకయమున్న సంసారమునకు భీతి, పడెడి మునిమకుమది మెత్తఁబడునెయెందుఁ

వ. అక్కంతలును వాతని జితేంద్రియుండవి విశ్వయించి భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగు
రొత్తఁ దత్తదుపవార కల్పనమ్ముల సేవించుచుండిరి. కుకుండును నిర్వికార
చిత్తుండై యాత్మారాముండై యథావిధిగ సాయం సంద్యోపాసనం బొనర్చికొని
యాచుమాత్రంబు ద్యావవిశ్వంబుండై నదఁనడి తదంగవాదభృతంబగు నొక మనో

హరతల్పంబున శయనించి వేగుజామున మేల్కొంచి యుషఃకాలంబు దనుక
ద్యానవిప్లవం దై పిదపఁ గాల్యకృత్యమ్ములు నెఱవేర్చికొని మరల సమాధియుక్తుండై
యున్నంత, 474

శుక జనక సంవాదము.

క. శుకముని యాగమనమ్ము జ, నకుఁడెఱిగి పురోహితుం దనకు ముందుగఁ జే
సికొని శుకునిఁ దగ నద్వైత, దికమున వర్పించి కడు విధేయుం డగుచుఁ. 475
ప. కుశలం బడిగి యొక గోవును సమర్పించి వివరణమితుండై యున్నంత శుకుం
డును జనకునిఁ దగు గౌరవ భాషణంబుల గారించె నంత జనకుండు, 476

ఆ. వె. నిస్సృహుండవైన నీ వేమికతమున, నిటకు వచ్చినాఁడ వెఱుంగఁ జెప్పుమి :
యనుడు నన్నరేంద్రు నాదరమ్మునఁజూచి, యారజేయుఁ డిట్టులనియెఁ గడఁగి.
ప. రాజేంద్రాః మా తండ్రి యగు వ్యాసుండు నాకువసయనాదికం బొనరించి సమాప్త
వ్రతుండనైన నన్నుం దారపర్గిహం బొనరింపుచునుడు సంసారబంధమ్మునకు
భీతిల్లి యే నొల్లనైతి నాయనయు గృహస్థాశ్రమం బుత్తమం బనియు నవశ్య
గ్రాహ్యంబనియు ధర్మార్థకామమోక్షసాధనంబనియు నుపదేశించి యంగీకరింపని
నన్నుం గాంచి మిథిలానగరమ్మున కేగితివేని నీ సంశయంబు నిర్లతంబగు నని
చెప్పినకతమ్మున నిన్నుం గనవచ్చితి. మోక్షకామినగు నాకుం గర్తవ్యం బెయ్య
దియో యానతివలయుననిన నతని కాతం డిట్లనియె. 478

గీ. వినుము విప్రేంద్రః మోక్షంబుఁ గొనఁగ నిచ్చ
కలుగువారలు వర్తించు క్రమము మొదట
నువసయన చుంది వేదంబు నొంది దేశి
కునకు దక్షిణ నొనఁగి మీదను దదాజ్ఞ. 479

క. దారం గైకొని విమలా, చాచుండై న్యాయరీతి జవదాటక క
ర్మారంభ మొనరించుచు, సారిగతిన్ మెలఁగుటొప్పు సంసారమునఁ. 480

పీ. పుత్రులఁ బౌత్రులఁ బొడఁగాంచి మీద వా , నవ్రష్టుఁ డగుచు వసమ్మునందుఁ
దప మాచరించి షడ్రిపుజయం బొనరించి , యగ్నుల నాత్మ యం దావహింపఁ
జేసి భార్యను వీడి చిత్తము వైరాగ్య , మనుగమింపంగఁ దుర్యాశ్రమంబు
వంగీకరించి శుద్ధాంతరంగుండయి , చరియించుటేది వేదసమ్మతంబు

- గీ. గావి మొదలనె నన్నానమూనుటది వి
రుద్ధము విరక్తికలన సంకుద్ధుడైన
యనఘుఁడేకావి నన్నాన మదిగమింపఁ
దగఁడు తగఁ డియ్యదియ నా మతము మునీంద్ర. 481
- క. నలువది యెదిమిది సంస్కృతు, లిల వేదాపాదితమ్ము లిందు గృహ కగున్
నలువది తుర్యాశ్రమవం, తుల తెన్నిదియగు ననుచు శ్రుతులువదియించున్. 482
- క. అనిన శుకుఁ డిట్లులను నో, జనపాలవరేణ్య ! మానసమ్ము విరాగం
ఁబున తెనసినంత నన్య, ననియతి గొనుటొప్పుకున్నె సారజ్ఞునకున్. 483
- ప. అనిన జనకుం డిట్లనియె. 484
- గీ. ఇంద్రియమ్ము లజేయమ్ము లెంత పెద్ద, పండితునకైనఁ గావి లోఁబడకయుండు
నాజితేజవివారల కడుగవలెనె ? ప్రతిపదమ్మును మదివికారమ్ము గ్రమ్ము. 485
- గీ. భోజనానక్తి శయనేచ్చ భోగరక్తి, పుత్ర సంసక్తియును మదిఁ బొడమెనేని
యతియయినమీఁదఁ దన తెలు లనుభవింప, వచ్చుఁ గోరిక లనఁగ నవారితములు. 486
- గీ. కానగ్రమమున సర్వభోగములు ననుభ, వించి త్యజియించి గ్రహించిమించవలయుఁ
గావి యువ్వెత్తుగా వీడఁగాఁ దరంబె ? యార్థ్యనుప్తుండు పతనమ్ము నొందకున్నె. 487
- క. ఎవఁడు యతియయ్యు వైరా, గ్య వివేకం బెడలి భోగమం దాసక్తిం
దవులునొ క్రొవ్వుండై వాఁ, డవల విరంతరము నరకమంద కృశించుకా. 488
- గీ. చీమ మెలమెల్లఁగాఁ జవి చెట్టు తుదకు, నేగు కరణిఁ గ్రమమ్ముగా నెఱుక గలిగి
సన్యసింపఁగవలెఁ గావి సన్యసించి, రెంటికిం జెడ్డ రేవడ రీతి చనునె ? 489
- గీ. వడివడిగఁ బోవు పక్షుల వడుపు గనక, మందగతి నంది యరుగు చీమల వడుపునఁ
గ్రమముగా నుత్తమ పదంబు గాంచవచ్చుఁ, గావి తత్తపపాటు సుఖప్రదంబె? 490
- గీ. మన మజేయంబు దావి గ్రమక్రమమున
యొ క్రమార్గమ్ములకుఁ జొచ్చి యుడువ వలయు
పనమఘాతేంద్రియసుఖాత్ములై నవారి
కింద్రియమ్ములు శత్రులై యెదురుకొనవె ? 491
- మ. గృహమం దుండియు శాంతిగల్గి తగుభంగిం బోవుచుకా లాభసం
గ్రహవంత్కవుండు లాభ మన్నిమిది దుఃఖగ్రస్తుండుం గాక ప

- ద్విహితంబుల్ పొనరించుచున్ సతత మావిరూపమోదోదయుం
డహితత్యాగియునై చరించుపురుషుం డండుం దుదన్ మోక్షమున్. 492
- చ. ననుఁ గనుఁగొమ్ము భోగము లనంతముగాఁ గొనుచున్ జనానురం
జన మగురీతి రాజ్యమును సల్పుచు విద్యఁ జరించుచుండియున్
మన మతివిర్మలంబుగ నొనర్చి చెలంగుటచే విదేహము
క్రివి గొనువాఁడ నీ వనుమతింపగ రాదె ? సుఖమ్ము లిమ్మెఱుకన్. 493
- గీ. ఆత్మవస్తు వెవ్వరికైన నక్షిగోచ, రంబుగా దనుమేయ మరంజనంబు
విర్వికారంబు దానికి నెగడుటెట్లు, బంధనం బింత దెలియంగఁ బడదె మౌని 494
- ఆ. వె. సలుపవిమ్ము తపము జప మొనర్పఁగ విమ్ము, తిరుగవిమ్ము సర్వతీర్థములును
చిత్తకద్ది లేవి చెనఁటులు చేయు ప, నులు దలంప వ్యర్థములు మునీంద్ర 495
- ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది యనెడి సం, బంధ కారణంబు మనము విసుము
మనము శాంతమైన మునినాధ బంధమ్ము, కలుగు నెట్లు ? ముక్తి గలుగదెట్లు ?
- గీ. శత్రు మిత్రాదిభేదమ్ము సకలమును మ
నోగతమ్ము నవిద్యా వినోదమును న
టంచుఁ దెలియుము విద్యోదయంబు వొడమె
నేని యివి యన్నియును వశియింప కున్నె ? 497
- క. విద్యకా దెలియుట కొఱకు న, విద్యా కార్యముల ననుభవింపన్ వలె సూ
ర్యద్యుతిఁ బడలవి వానికి, హృద్యంబై చెట్టునీడ యెసకం బిడునే ? 498
- గీ. భూతములు భూతములయందుఁ బొరలెనేని
గుణములు గుణమ్ములను గూడికొనియెనేని
ఇంద్రియము లింద్రియార్థమ్ము లెనపెనేని
యాత్మ కరయఁగ దోష మింతైనఁ గలదె ? 499
- క. వేదము లోకములకు మ, ర్యాదాపాదకము దాని నవమానింపన్
రా దవమానించిన ధ, ర్మాదులు నశియించు సౌగతాదులకు బలెన్. 500
- గీ. ధర్మ మడఁగినయంత నధర్మ మెనఁగు, దాన వర్తాక్రమాదివద్దకు లడంగుఁ
గాన వేదోదీతములగు కర్తవ్యములను, దగ ననుష్ఠించుటయ నప్తుతము మునీంద్ర.
- క. అవి జనకుం దుపదేశిం, చిన వివి కుకుఁడనియె నీవు సేప్పినవిధమున్
మనమలరన్ వింటిని నా, యనుమానము తీరదయ్యె ననఘవిచారా. 502

గీ. వేదధర్మములన హింసవిధము దెలుపు, తలఁపు గలయవి హింస యధర్మమకద
అట్టి ధర్మేతరము దెచ్చునట్టి యాగ, మమ్ము లవియును ముక్తిప్రదమ్ములగునె : 503

గీ. పశులఁ జంపించుటయు మాంసభక్షణంబు, సోమపానమ్ము ప్రత్యక్షసురతవిధి యె
వర్పఁజేయుట మొదలు జన్మమలయందు, నలుపుచుర్వీత్తులివియుమోక్షప్రదములే :

సీ. ధర్మరతుండు వదాన్యుండు శిష్ట సం , రక్షకుండును దుష్టశిక్షకుండు
ననఁ దగు శశిబిందు వసుదాజ్ఞ మును దా నొ , నర్చిన మేటిజన్మమ్ములందుఁ
జంపిన పశువుల చర్మంబు లవి వింధ్య , వర్షత సదృశభావంబునందె
రక్త మంతయును జర్మజ్వతి యను నొక , నది యయ్యె నట్టి మానవపతికిని

గీ. గతి దివంబాయెఁ గాని మోక్షంబు దొరక , దాయె; నాతని యశము సాక్ష్యమ్మొనంగు
నాగమోక్ష కర్మంబుల నాచరించు , వారలకు మోక్షపదము చుట్ట్రావ మనుచు. 505

గీ. కాన వీద్యకధర్మముల్ గలపు నాగ, మముల నాకించుకయు బుద్ధి మనల దనమ
సంస్మృతికిఁ గారణంబు ప్రీతి సంగమంబు, దానిఁ గనువాఁడు ముక్తుఁ డెట్లొను? చెప్పుచు.

ఉ. ఆగమధర్మ మానఁగ గృహవ్రతియే యధికారి వానికిన్
సాఁగదు దారతోడ సుఖసంగతిమై వసియింపకున్న నా
భోగము చేకుఱన్ మనము పొంగును జేకుఱకున్న భిన్నుఁడై
తాఁగృహియించు విట్టిపరతంత్రుఁడు మోక్షముఁజెందనేర్చునే? 507

వ. అనిన జనకుం డీట్లను; మునీంద్రా! యజ్ఞాదికంబుల వేదోదితంబగు హింస యుపా
దిభేదమ్మున నహింసయ యగు నది యెట్లంచేవి? 508

మ. ఫలముం గోరి యొనర్చుహింస తనకుం బాపమ్ము సంధించుఁ గా
ని లవమ్మైన ఫలమ్ము గోరవియెడన్ లేదట్టి పాపమ్ము ని
ర్మలమై యొప్పెడివహ్ని కిందనపుసంబందమ్ముచేఁ గాక తా
గలుగన్నేర్చునె ధూమ మూరకయ, విక్కింబింత యూహింపుమా. 509

గీ. రాగి కాక యొనర్చు కర్తమ్ము లవి కృ, కర్ములయ్యును విను మకృతమ్ము లగును
గావ మోక్షేచ్ఛ నొనరించుకర్మములకుఁ. ఖాతకము లేదటంచు విద్వాంసు లంద్రు.

వ. అనిన కుకుం డీట్లనియె. 511

గీ. సందియం బొక్కఁడు మనమ్మునందుఁ దోచు
చున్నయది మాయలో ముద్ది యొప్పవాఁడు

విస్ఫుహం డెట్టు లగు : మోహవియతులకును

గేవలము శాస్త్ర మగునె ముక్తివదంబు :

512

అ. వె. దీపవార్తచేతఁ దిమిరంబు వాయవి, యెట్లు శాస్త్ర మబ్బినంతమాత్ర

లోననున్నతమము లోకొవి యడఁగునే? యనుభవమునఁ గాక జనకభూప : 513

క. వరహంస నలువకుండుట, వరమహితంబ కద : మోక్షపదగామికి సం

సరణమున మునిగి తేలేడి, నరులకు నది యెట్లు జరుగు నరనాథమణి.

514

క. ధనవాంఛయు సుతవాంఛయు, వనితావాంఛయును రాజ్యవాంఛయు నీ నె

మ్మనమున వదలవు నీకుఁ ద, గునె జీవన్ముక్తపదము? కువలయనాదా :

515

గీ. శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమ్ము, నవనిష్ఠివైన నీ కవశ్యములు కావె

యిట్టి భేదమ్ము చొప్పుడునట్టి నీ వి, దేహముక్తికి నే నమ్ముతించుఁజెల్లు :

516

మ. కలుతిక్తాప్తు కషాయభేదము లెఱుంగన్ లేవో? యిష్టార్థలం

పటభావమ్మును బొందవో? కడు నరమ్యంబైన వస్తుక్రియా

ఘటనకాహేయతఁగాంచకుంటివోకొ? జాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులం

దటులే మగ్నతనొందకుందువో? తురీయావస్థ నీకొప్పునే?

517

మ. ఇది నాసేన, మదీయరాజ్య మిది, నాయేణాక్షి యీనాతి, యి

య్యది నాపుత్రిక, నీఁడు నాసుతుఁడు, నాకాహ్లాదకం బిద్ది, యి

య్యది నాకుంబ్రతికూల మంచు మది నూహల్ సేయు నీవెట్లు ము

క్తదళం జెందెడు? నీకు లోష్ఠమును బంగారమ్మునుం దుల్యమే?

518

సీ. వేవింప గతి లేదు చేయంగఁ బని లేదు , విలిచి వసింపంగ నీడ లేదు

కామింప సతి లేదు గణియింప మతి లేదు , దుఃఖించుటకు లోనదుడుకు లేదు

తిట్ట శత్రుఁడు లేఁడు దీవింప హితుఁడు లేఁ , దేలంగ నొకపల్లెయేని లేదు

మానమ్ము లే దవమానమ్ము లేదు క , ప్లమ్మును లేదు సుఖమ్ము లేదు

గీ. పుష్పఫలమూలములఁ బొట్టఁ బోసికొంచు

నరయ నాయంతవాడనై యడవిమృగము

వడుపునఁ జరింతు నావంటిబడుగు చెందు

వాడు కాఁడె? జీవన్ముక్తపదము నధిప :

519

చ. పవిత గృహమ్ము విత్తమనువాంఛలతోఁ బనియేమి నాకు నా

పని పెఱవారి కేమి? గుణవర్గము వీడి చరింతు; నీవనన్

వవిత గృహస్తు విత్తమనువాంఛ మదిన్ వదలంగ లేవు నీ
కనువగునేని ముక్తిపద మన్యులు పొందనివార లందురే ?

520

క. ఒకవేళ ధనము లేమి మ, తొకవేళను సేన లేమి నొకవేళను శ
శ్రుకృతభయం బెడఁబాయమి, నకదా : చింతించుచుందు వవనిపాలా !

521

తే. గీ. అనఘులు జితవ్రతులు మితాహూయై న, యట్టి వైభావసులు దీని నత్యసార
మంచు గుర్తించియును నడుగంటుచుండ, నీవు సంసారివై ముక్తి నెట్లు గంటి ?

ప. భవదీయవంశోత్పన్నులగు రాజులకందలకు ననూచానంబుగా విదేహవదంబు
చెల్లఁబోయిఁ గాదేని పీపూర్వుండగు నిమి జన్మంబొనరింపఁ గులగురుం డగు
వసిష్ఠుం గాంచి విన్నవించిన నతండునో “సురేంద్రుండు యజ్ఞం బొనరింప నున్న
దాఁడు తదధ్వరమ్ము సమాప్తి నొందించి నీచుంబు నెఱవేర్చెద” ననుడు వేతొ
కని వశమ్మునఁ దనజన్మంబు నెఱవేర్చికొని కుపితుండగు వసిష్ఠుడే “నీశరీరంబు
భూపతితం బగుఁ గాక” యని శపింపఁబడి “నీకును వియ్యదియ కావం” బని
యెదురు శపించె నని వింటి. విదేహముక్తు లగువా రిట్టివను లొనర్తురే ? యని
మఱియును,

523

క. విను మీవిదేహబీరుదం, బనఘా : పృథకోశమట్టులయ్యె దరిద్రున్
జనునే లక్ష్మీధరుఁడనఁ, ననువే విద్యాధరాహ్వయము మూర్ఛనకున్ ?

524

ప. వావుడు జనకుండిల్లను,

525

మ. భవదుక్తం బనృతమ్ము గాదు విను విశ్రా : నీవు నీతంద్రియా
జ్ఞ వృథా చేసి వనాంతరమ్మునకు వేడ్కన్ బోవనుంకించె ద
య్యవనిన్ మాత్రము సంగముం గనక యేలా యుమ్మి నీకొప్పున
య్యఁ : విలోకింపు మరణ్యమందు మృగవిత్త్యవ్యాప్తి లేకుండునే ?

526

క. దండం బేమయ్యెడినొ క, మండలు వేమగునొయంచు మాటికి నెట్టుల్
గొండాడె దీవు, నే భూ, మండలభరణమును వల్లె మది సంధింతున్.

527

గీ. విత్తమును బొట్టికై చింత నీకుఁ దప్ప, దట్టులే రాజ్యచింత నాకభిమతంబు
నందియముఁ జెంది యీవు విచార మొందె, దేను విన్వంశయందడనై యెసఁగువాఁడ.

మ. అనుమానం బొకయంత లేక సుఖివై యాహారముం గొందు వి
ద్రవ్యగైకొందు సుశ్రుతంబుడయ్యుదున్ రాజ్యమ్ముకాసింతుఁ గ

- ని విబద్ధుండ నటంచు భీతిని గొన నీని వన్నియున్ వీడి వి
త్యనిబద్ధుండ నటంచుఁ జింతిలెడు నీకా : ముక్తి సిద్ధించుటల్. 529
- గీ. కాన పేవు నిబద్ధుండఁ గా నటంచు, నకలము నొనర్చు మదియ మోక్షమ్ముసుమ్ము
బద్ధబుద్ధిని నీ వెంత పాటువడిన, ముక్తిఁ గాంచుట సున్న యోమునివరేణ్య. 530
- ఆ. వె. మమతవీడి యెట్టిక్రమమున వర్తించె, నేని వాడు ముక్తి కేగువాడు
మమత నొందువాడు మఱి యెట్టిక్రమమునఁ, బోయినేముక్తి బొరయలేడు.
- గీ. ఆనఘ : రాజ్యాదికంబు నాయది యటంచు, నిచ్చ గలిగి ప్రవర్తింప నింత విజము
గాన నేమ జీవన్ముక్తగతిని గంటి, వెట్టిఁబడ నేల ? నామాట వినుఁగదయ్య. 532
- క. అని జనకుం డువదేశం, బొనరించిన కుతుఁడు మోద మొంది తనంతఁ
జనె నాశ్రమమ్మునకు సుతుఁ, గని వ్యాసుండును బ్రమోదకలికుండగుచున్. 533
- క. తనయా : జనకునివలనఁ, మనమునఁ గలసందియమ్ము మానెఁగదా : నీ
కనుడు కుకుడిట్టులనె న, జనకునివలె నునికి నాకు నమ్మక మనఘా : 534
- వ. అట్లు సమ్మతించిన వ్యాసుండు సంతుష్టాంతరంగుడై పీఠరి యను నొకకన్వియం
దెచ్చి వివాహం బొనరించె. 535
- క. ఆ రమణీయండు కుకుఁ డా, త్మారాముండయుఁగనియె ననఘుల సుతులన్
గౌరవ్రభు దేవక్రతు, భూరిఁ గృష్ణున్ సమ స్తబుధమానితులఁ. 536
- గీ. నలుపురకు వెన్క నొక్కకన్యకను గీర్తి, యనేడి దానివిగని దాని నణుహఁదనఁగ
వెనఁగు విభ్రాజపుత్రున కిచ్చె నతఁడు, బ్రహ్మరత్ననిఁ గనియె నప్పడఁతియందు.
- క. కుకకన్యాతనయుం డ, త్యకలంకుఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డవనీవతియై
సకలముఁ బరిపాలించుచు, నొకతఱి నారదుని మునికులొ త్రముఁ గాంచెన్. 538
- వ. తదువదిష్టం బగు మాయా బీజోవదేశమ్ముకతన నిరర్గళజ్ఞాన సంపన్నుండై విరక్తిం
గాంచి రాజ్యభారంబు పుత్రునందీడి బదరికాశ్రమమ్మునకుం జనియె. కుకుండును
బిత్తుపావ్నిద్యంబు విడిచి కైలాస శిఖరంబున కరిగి యచ్చట విరంతరధ్యానసంప
న్నుండై కొందొకకాలమ్ము వసియించి పీఠుటఁ దగ్గరి శిఖరమ్మునుండి యోగబల
మ్మున సుతృతనంబొనర్చి సకలయోగిజన దుష్ప్రాపంబగు నెద్దిం బొరసి యంబరతల
మ్మున రెండవ భాస్కరుం బోలె వెలుంగుచుండె. 539
- క. వ్యాసుండును సుత విరహఁ, యాసమ్మునఁ బెచ్చుపెరుఁగు నడచున మిగులన్
గాలిసి యట విలుబోవమి, హా సుత : యనుచుం జనె రజతాచలమునకున్. 540

- ఆ.వె. అచట నంగలాచ్చ వమ్మహాభాగుని, యందుఁ గరుణ గలిగి యఖిల గతుఁడు
ప్రతి రవం బొనర్చెఁ బరముఁ డిప్పటికి న. పురస్కరమున నెగడుఁ బ్రతి రవంబు.
- చ. అటు విలపించు వ్యాసుకడ కంగజ మర్తముఁ దేగుచెంచి "నీ
విటు దిగులొంద మంచెదగునేః భవదీయ సుతుండు యోగ దు
ర్వటమగు మోక్షముం గనె నఖండుఁ డతం డీక వాని కింత య
కృటికము పూని దుఃఖపడఁగఁ దగునయ్యః పరాశరాత్మజా. 542
- క. అని యోదార్చు శివుం గని, యనియెఁ వ్యాసుండు పుత్రు నరయకయున్నఁ
గనుటకుఁ జల్లన గలుగదు, చినఁబోవు మనంబిఁకేమి సేయుదు దేవా : 543
- చ. అని పునఃపునర్విషాదంబునం దిగులొందు వ్యాసుం గరుజేంచి శంకరుండు "నీ
సుతుండు ఛాయారూపమ్మున నెప్పుడును నీ నన్నిది నుండు" నని వరంబిచ్చి
యంతర్హితుండయ్యె. 544
- క. హరుఁ డటువోయినమీఁదఁ, బరాశరాత్మజుఁడు దుఃఖభరమగున్తుడై
యరుడెంచె నాశ్రమమ్మున, కరయఁగ శుకచరిత మిది మహామహాలారా : 545
- చ. అని చెప్పు సూతుంగంచి శౌనకాదు లో మహాత్మా : శుకుండట్లు సిద్ధిం గాంచిన
పిదప వ్యాసుం దేవిధమ్మున వర్తించె వివరింపుచున నతఁ డిట్లనియె. 546
- నీ. వ్యాసుని శిష్యులై వఱచు దేవతలు వై , శంపాయనుండును జై మినియును
నసేతుండును సుమంతుఁ డంతకుమున్న యా , తని యాజ్ఞఁ గైకొని చనిరి వ్యాసుఁ
డటు శిష్యు లరుగుట కిటు పుత్రుఁ డంతరిం , చుటకును నెమ్మది శోక మంది
తానును నెందేని బో మద్యమించి యం , తటఁ దన తల్లి యా దాశరాజ
- ఆ. వె. సుతను నత్యవతిని శుకగుణ సంపన్న , సంతరాత్మఁ దలఁచి యచొటు వీడి
జన్మదూమి కడకుఁ జని విషాదులఁ గాంచి , యాపెజాడ వారి నడుగుటయును.

ధృత రాష్ట్రాద్యుత్పత్తి.

- చ. వారు నత్యవతిని శంతనున కిడిన వార్త తెల్పిరి. పదఁపడి దాశరాజ తగు సత్కా
రమ్ముల వాతని గారవించి స్వాగతం బిడిగి విషయ వివమిత శిరస్కుండై బద్ధాం
జరిపుటండై. 548
- క. దేవా ప్రాశస్త్యం బైతగు, తానక పందర్శనం బొడపు కతమున నేఁ
బావనుఁడ వైతి జన్మము, పావనమై యెనఁగెఁ గులము పావనమయ్యెఁ. 549

వ. భవదాగమనకారణంబు వినవలకు ననుడు వ్యాసుండు మఱేమియుం జెప్పక యట కనతిదూరమ్మున నున్న సరస్వతి యొడ్డున వాశ్రమం బేర్పఱచుకొని తపం బొన రించుచుండె. బదఁపడి శంతనుండు సత్యవతి యందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లను గొమరులఁ బడయుటయు నయ్యది విని వ్యాసుం డమితానందంబు నందె. ఇట్లు తనయులం గాంచి వారి కారణమునఁ దన్ను ధన్యుగా నెంచికొనుచుఁ గొండొకకాలమ్ము రాజ్యమ్ము శాసించి కాలగతిం బొనరిన పిదపఁ బ్రథమండగు గాంగేయుండు తన తండ్రికిఁ గాలోచితంబు లొనరించి వైతృకంబగు రాజ్యం బొల్లక దేవవ్రతుండై తనతమ్ములలో నగ్రజుండగు చిత్రాంగదునకుఁ బట్టంబుగట్టె.

శా. ఆ చిత్రాంగదుఁ దొక్కనాడు మృగయావ్యాపారలీలకా మృగ ప్రాచుర్యంబున నొప్పు సప్తదవిశ్రోవంబోయి క్రీడించుచో నాచెంతన్ నృపు నాత్మనామధరు డాయం జూచి నాచవి ద్యాచాతుర్య మెలర్పఁదాకె నొకగంధర్వం డవార్యమ్ముగఁ. 551

క. ఆ యిరువురు నొక ఘూడేం, ధ్లాయతగతిఁ బోరునల్పి రా బదరుఁడు గాం గేయానుజమ్ము స్వర్గ, స్థాయిగ నొనరించె నిశితశరపాతములకా. 552

వ. భీష్ముం డయ్యుదంతంబు విని తమ్మున కుత్తరక్రియ లొనర్చి విచిత్రవీర్యుని రాజ్య మ్మున కభిషిక్తుం జేసె. సత్యవతి పుత్రశోకోపహత యయుఁ గనియఃపుత్రరాజ్య లాభమ్మునకు నంతసించె. వ్యాసుం డియ్యది విని యామోదించె నంత విచిత్ర వీర్యుండు క్రమముగా నంప్రాప్త యౌవనందై రాజ్యమ్ము శాసించ గాంగేయుం డతనికిం బరిణయం బొనర్చ నుంకించుచుండె. 553

ఆ. వె. అంతఁ గాశిరాజా సంతనమ్మునఁ దన, యాత్మ జాతలకు స్వయంవరమునఁ బెండ్లి పేయునిచ్చఁ బిలిపించె రాజన్య, వరుల నెల్లఁ దగినవారిఁ బంచి. 554

వ. భీష్ము డచ్చటి కేగి నిఖిల రాజన్యుల జయించి యంబాంబాలికాంబికలను నమ్ము వ్వరఁ గన్యకలం దనరథమ్మున నిడికొని మాత్రాది భావమ్మున వారిం జూచుచుఁ బురిమ్మున కరుదెంచి తల్లికిఁ గన్నియలఁజూపి దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుము హూర్తమ్మునఁ దమ్మునకుం బరిణయంబొనర్చ సమకట్టియున్నంత వారిలోఁ బెద్ద యగు నంబ లజ్జావనతాననయగుచు శాంతనవున కిట్లనియె. 555

శా. నాకుకా సామ్యనియందు నానృపతికిన్ నాయందు నెయ్యంబు దా నేకాకారముఁ జెంది యున్నయది, నీ వెంతే బలాధ్యుండవై

యాకర్షించితి నీ యదీన వగు నా కారాజా ప్రాపించునే :

నీకుం దోచుని ధర్మముం గలదె : మన్నింపంగదే నావుడున్. 556

వ. దేవప్రతుండును పృథ్వీబ్రాహ్మణజననీసచివానుమతంబున నద్దాని యథేచ్ఛాగమన మ్మున కంగీకరించిన నయ్యదియు సాయ్య నికేతనమ్మునకుంజని యతనితో విట్లవియె. 557

క. నీయం దనురాగము గల, నా యాధార్మ్యమైతింగి నను విడిచెను గాం
గేయుం దో నృపమన్మథ, న్యాయముగఁ బరిగ్రహింపుమా నాకరమున్. 558

ఉ. నావుడు సాల్వఁ డిట్టులను నాతిరా : నేఁ గనుచుండ నాఁడు విన
గేవలమంటె భీష్ముఁ డెటు నే గ్రహియింతు : నెవండు గైకొనున్
బో : వెలఁదిన్ బరుండు గొనిపోయి త్యజించిన దానిఁ, బొరుష
శ్రీ వెలిదొక్కి స్రుక్కువడదే : చనుమీ చనుదెంచినట్లుగన్. 559

గీ. అట్లు త్యజియింప నయ్యంబ “యకట! చెడితి”
నమచు విలపించుచును వెన నరుగుదెంచి
భీష్ముఁ గని పల్క “ధర్మజ్ఞ బేలనైతిఁ
జెడితి పాశ్వుండు న విరసించె నురక. 560

క. ననుఁ గైకొను మీ” వని కడు, వినయము దైన్యంబు దోచ వేఁడుకొనుడు కాం
తనవుం “దవ్యాసక్తః, వినుఁగొన రా దేగు మిపుడ నీ తండ్రీఁ గనఁ. 561

గీ. అమటయును జేయువది లేక యంబ పుట్టి, వింటి కేగక వనమేగి యొంటి నచటఁ
దవము పేయఁగఁబూనె శాంతనవుఁ డంత, దమ్మువకుఁబెండ్లిచేసె న త్తలిరుఁబోండ్ల.

క. ఆ యిరువురు భార్యలతో, నా యవనీపాలుఁ డువవనాది క్రీడా
వ్యాయామ గతిఁ జరించుచు, న్యాయంబుగ భూమిపాలనం బొనరించెఁ. 562

గీ. అట్లు నవ వత్సరములు భార్యలను గూడి, కేళి నల్పుచు నా భూమిపాలుఁ డంత
రాజ యక్షైర్లుఁ దగుచు మరణము నందె, నతివిధువనంబు మృత్యుసంగతముకాదె :

వ. సత్యవతి సుతుండు మృతుం దగుటకు దుఃఖించి మంత్రులవలనఁ గాబోచిక
కృత్యమ్ము లొనర్చుజేసి గాంగేయుం బిలిచి యేకతమ్మున విట్లవియె. 563

క. శంతను మహిపతి కీపును, సంభావను వగుటఁ బృథివి కాసింపుము నా
వంతఁ దొలఁగించి నాకుఁ, సంభావపుఁ గొఱఁతఁ దీర్చు జనదె : కుమారా :

- క. అంబాలి కాంబికల యం, దుం బడయుము పుత్రకుల, సుతుల లేమిని వం
శం బడఁగు నకటః యిది విం, ద్యంబని తలపోయ నగునె, ధర్మమకాదే : 567
- వ. అను తల్లికిం గొడు కిట్లనియె. 568
- కా. తల్లీ : నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు వివరేదా ? రాజ్యభారంబు నే
నొల్లక దారఁ బరిగ్రహించుటకు నే నొప్పక గులీనుం ద్వితం
దల్లీలావతులందుఁ గూర్చి తగు సంతానంబు నందింపఁగాఁ
జెల్లకా కాత్రము బిట్టి ధర్మమును శాసించుకా గూర్ధంబుగా. 569
- గీ. ఇట్లు మనుమనిఁ బడసి మహితలమున, కతని నభిషిక్తుఁ గావింపు మంబి : వాని
శాసనంబు నాకెంతయు సమ్మతంబి, యనుడు వ్యాసునిఁ దలఁచె సత్యవతి మదిని.
- క. స్మరియించి సంతమాత్రన, యరుదెంచి నమస్కరించి యట విల్చిన యే
పురమున్ వ్యాసుని భీష్ముం, దరసి తగినరీతిఁ బూజింపఁచె వెనక. 571
- వ. సత్యవతియు వ్యాసుం గాంచి యిట్లనియె. 572
- క. తనయా : నాయనుమతి నీ, యనుజుని క్షేత్రమ్మునన్ నయంబుగఁ బుత్రుం
గనుమా నా శాసనమున్, వినుమా వంశంబు నిల్చి విశ్రుతి గొనుమా. 573
- క. అను తల్లిమాట లాప్తవ, చనములుగా నెంచి వ్యాసనయమి యనుజాం
గవ ఋతుకాలమ్మున గను, దనుకం దా నట వసింఁచెఁ దద్దయు నెమ్మిన్. 574
- వ. అంబికయుఁ గొందొకకాలమ్మునకు ఋతుస్సౌతయై యత్తయానతికతన వ్యాసుం
గలయుట కంగీకరించివ, 575
- అ.వె. వ్యాఁడు దా విలాసవతిఁ గూడి శ్రీదీంప, వనిత యంధు నొక్క తనయుఁ గాంచె
సతఁడు రాజ్యమునకు నర్హుండు గతున్కి, సత్యవతియుఁ గడు విచారమంది. 576
- వ. తెండవ కోదలగు సంబాలికం బిలిచి యంగీకరింపజేసిన నాపెయును యోగ్య
కాలమ్మున వ్యాసుం గలిసి పొందురోగగ్రస్తుండగు నొక కుమారుం బడపె. ఆతం
డును రాజ్యమున కర్హుండుగామి నంబికం బిలిచి మరల నొక్క కుమారుం గను
మచిన నాపెయు సత్తమాట కుత్తరం బీజాలక వల్లె యని తన దాసింబనిచె. 577
- క. దానియు వ్యాసునిమది కు, ల్లానం బొవరించి తగు విలాసములొప్పం
జేసినకతమున దానికి, వ్యాససముండు విదురుఁ డనెడివాఁ డుదయించెకా. 578
- వ. ఇవ్విధమున ధర్మవేదియగు వ్యాసునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజు విదురు బుద్ధు
నించి భరతవంశం బుద్ధరించిరిని నుడువుటయుః 579

స్కంధాంత పద్యములు.

శా. సారాచార విలాస : విస్తరియశస్సంభార : గంభీర : సం
సారాత్యంతవిరక్తచిత్త : త్రిజగత్సంస్తుత్య : షడ్ధర్శనీ
పారావారవిశాకళిత్ర : కరుణాపారీణచారిత్ర : వీ
లారాజీవభవావతార : గురుచర్లబ్రహ్మవిద్యస్మతే : 580

క. హృద్యావపద్యవిద్యా, విద్యోతితనకల దేశవిభుమండల సం
సద్యోషాఘాషాయిత, విద్యార్థివిశేష : బ్రహ్మవిద్యద్భుషా. 581

మాచినీవృత్తము. ధవళగిరి నివాసా : ధర్మరాజద్విలాసా :
శివతరసుచరిత్రా : శీలవద్భాత్రపుత్రా :
భవపరిచితచిత్తా : బ్రహ్మనూత్రార్థవేత్తా :
త్రివిధమతవిహారీ : దేశిక బ్రహ్మనూరీ : 582

గద్య.

ఇది శ్రీ....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీ భాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పుర దేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దే వీ భా గ వ త ము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీచర్ల కులాంబుది రా, కాచంద్రః సమస్తమాచకసురద్రుమః ధీ
వాచస్పతిః దుర్మత దు, ర్వాచాదుర్వల్లిశప్తిః బ్రహ్మయశాత్రీః

1

గీ. అవధరింపు మనంతరం బఖిలమునులు, సూతుఁ గన్గొని హర్షనమేతులగుచు

“సత్యవతి నెట్లు కైకొనె శంతనుండు, మున్నె యామెకు వ్యాసుండు పుట్టుటెట్లు ?

వ. వ్యాసుని జన్మంబును సత్యవతి యాథార్థ్యమును సవిస్తరముగా నెఱిగింపు” మన
వుడు సూతుండు.

3

ఉ. అంబ! వినుం దలంచు జనులందఱు దర్శము నర్థకామమో

క్షంబులు గాంతు రీవకద సర్వనియంత్రివి నీచు మంత్రరా

జంబు పఠించువారలకు శాశ్వతసిద్ధి మఱించు మత్స్రజా

మంబును సేకరించి నను మాన్యవచోవిభవుం బొనర్చుమా.

4

క. అని యంబకు మ్రొక్కిడి యో, యనఘలు వినరయ్య మును లహర్పతితేజం

దనఘం డుసరిచరవసుం, డను చేదిధరాధినాథుఁ డలరుకా ధరణిన్.

5

గీ. అతని తపమున కెద మెచ్చి యమరనాథుఁ, దొక్క వివ్య విమానంబు నొనఁగె దాని

నెక్కి యుప్పురవీరుల నేగుచుండు, కతన నుసరిచరాఖ్యను గాంచె నతఁడు.

6

క. ఆతని సహధర్మిణి తరు, జీ తిలకము గిరిక యనఁగ నెగడు ఘటి తనూ

జాతులు గల రాతనికి గు, జాతకు లైదుగురు వార లధిక బలాధ్యుల్.

7

క. వారలఁ దత్తద్దే ధ, రారమణులఁగా నొనర్చి రమణీమణి త

న్నారాధింపఁగ నుఖియై, స్వారాజంబోలె నుసరిచరవసు వుండెకా.

8

వ. అంతఁ గొండొక కాలంబున నొక్కనాఁడు గిరిక ఋతుస్నాతయై తనరాక తెదురు

చూచుచుండె నయ్యవసరమ్మున,

9

- గీ. శ్రార్థ మొనరించుకొనఁదగు నమయ మిపుడు
గానఁ గానకు నేగి మృగములఁ గొట్టి
తెచ్చునుచుఁ బితరులు గడు నెచ్చిమెయి వి
ధించుటయు లోనఁ గొంత చింతించి యతఁడు, 10
- క. పితృవాక్యం బొనరింతునొ, సతివాక్యం బొనరుతునొ విచారించినచోఁ
పితృవాక్యము పేతయ న, మృతమవి తాఁ దుట్టతుదకు మది నూహించెకా, 11
- క. బిత్తరిపైఁ జిత్తము కడు, హత్తినవాడయ్యు మృగయ కరిగెన్ పనికికా
జిత్తము సాఁబడివునిపై, బిత్తి మఱొక్క యెడ వించి పార్థివుడంతన్, 12
- వ. ఇట్లు చని కానం జరించుచున్నంత, 13
- క. ఆ లావణ్యవతీమణి, పై లోలుపుడైనకతనఁ బంచాస్తుఁడు పూఁ
గోలలు నాచిన రేత, స్థూలిత్యము వొడమె నుపరిచువసువునకుకా, 14
- క. అటవొడమిన శుక్లమ్మును, వటపత్రమునందుఁ బట్టి వ్యర్థముగాకుం
డుటకై ఋతుమతి యగు తన, కుటిలాలకయొద్ది కనుపఁగోరి కడంకన్, 15
- వ. ఎదుటం జరించు నొక డేగం బిలచి పత్రపుటఁజీప్తంబగు వీర్యంబభిమంత్రించి
యట్లనియె. 16
- గీ. దీవి గొనిపోయి గిరికానతీమణికి నొ, నంగు మమ్ముద్దియకు ఋతునమయమిప్పు
డీయ్యది యమోఘవీర్య మెందేని దీనిఁ, బాటవై చెడవేమొ యో పక్షిరాజః 17
- వ. అవి యద్దానిం బనిచిన వదియు నవ్వటపత్రపుటంబు ముక్కునం గణచుకొని
యుప్పరిమ్మున కెగసి యడుగునెడ ముందట, 18
- గీ. దానిఁ గనుఁగొని మణియొక శ్యేన మామి, పత్రమంజేసి వేవేగ సమరమునకు
డీకినిన నయ్యదియు దానిఁ దాఁకి యోపి, నంతపాటిగఁ బోరాడు నవసరమున, 19
- వ. చంచూపుటచిక్షిప్తంబగు నప్పత్రపుటంబు యమునోదకమ్మునం జాటి వడిన నద్దాని
విప్రశాఖోపహతయై మత్స్యమై వడియున్న యాద్రిక యను నొక యచ్చర మ్రింగె
నని చెప్పు సూకుం గాంచి తచ్చావకారణం బెఱింగింపు మవపుడు నాకండ్రిట్లనియె. 20
- మ. యమునాతీర్థమునం ద్వితాం దొకఁడు సంధ్యావందనాపక్రీ దో
యములోనం దిగి వార్పుచున్న సమయంబం దద్రికాకాంత శో
యములాదం జనుదెంచి ముగ్ధి ద్వితా దాయం బోయి తత్పాదయు
గ్మము హేలాగతిఁ బట్టి లాగుటయుఁ దత్కంజాక్షిపై నాతఁడుకా. 21

- క. అలిగి విసారాంగనవై, జలమునఁ బడియుండు మనుచు శపించిన న
వ్వెలఁదియు నాతవివరణం, బులఁ బడి దీనస్య యగుచుఁ బొక్కెన్. 22
- వ. దానిం గరుణించి కొండొకకాలమ్మునకు నీగర్భంబున నొక బాలుండును బాలికయుఁ
బుట్టుదు రాక్షణంబు నీకు విజన్వరూపంబు ప్రాపించు నదియ కాపాంతం బని చెప్పి
యరిగె నయ్యచ్చరయుఁ దచ్చాపవళమ్మున నయ్యమునాజలమ్ముల మత్స్యమై
యుండి. 23
- క. ఉపవిచరవసుపువీర్యం, బు పరిగ్రహియించి గర్భమును దాలిచి యం
దుపచితగర్భయగుచు ను, న్నపుడు వలం బడియె దాళయంత్రిత యగుచున్. 24
- వ. వాఁడు నద్దావిగర్భంబు భేదించిన నొక బాలుఁడును నొక బాలికయుం బొడమిరి.
వారిం గొవి వసురాజునొద్దకుం జని నకలం బెఱింగించిన వసుపు విష్ణుయావిష్టుండై
బాలకుం గ్రహియించి బాలికను మత్స్యజీవి కొసంగె. అబ్బాలిక కాలికయనియు
మత్స్యోదరి యనియు మత్స్యగంధి యనియు నామత్రయమ్మున నొప్పి తద్గృహ
మ్మున వర్ధిలుచుండె. బాలుండు మత్స్యగంధను నామమ్మున వసురాజగృహమ్మున
వర్ధవిధములఁ బితృకల్పండై వృద్ధినందె. 25
- గీ. మత్స్యరూపమ్ము వదలి యమరవరాంగి, యగుచుఁ దనయిచ్చ నరిగె నయ్యధికయును
మత్స్యగంధియు దాళనమ్మతిని వాని, పుత్రికయుఁబోలె వృద్ధిని బొందెఁ బిదప. 26
- ఉ. జన్మన మంది యెన్నదగు చక్కఁదనంబును మేల్మి చెక్కులున్
మవ్వపుఁగమ్ములున్ మురువునూటలు గుల్మపిసాళిగుల్మలున్
నవ్వల తేటలున్ పొలపునం దగు మేటివిలాసపున్నదర్
విన్నటిలంగ నక్కరికి నేరుపుకూరుపు నాఁ జెలంగుచున్. 27

వ్యా సో త్పత్తి.

- గీ. ఉన్నయెడఁ దీర్థయాత్రార్థ మొక్కనాఁడు, యమున కేగి వరాళరయతివరుండు
దాఁబువిచ్చును నక్త న్నైతండ్రీఁ బిలువఁ, గూడుఁగుడుచుచుఁ దనచిన్నికూఁతునవిసె.
- క. మువివరుఁ డీతం డీతవి, ననుపు మవలియొద్దనకు రయంబుగ నని చె
ప్పినఁ దండ్రీమాటఁ గొవి య, వ్వనజాక్షియు వచ్చె మౌనివరు దాఁటింపన్. 28
- వ. వచ్చి యుడువం బెక్కించుకొని నడుపుచున్నంత,

- ఉ. ఆయువతీమణిం గలసి యా యమునం దరియించువట్టునన్
గాయజుఁ దాగ్రహించి మునికాంతువిపైఁ జిగురాకు బాకులం
గోయని యార్చి యేయఁ దనకుం గల దైత్యముఁ దక్కి యాతఁ డ
త్తోయజనేత్రచారుకరతోయజ మల్లన ముట్టై ముట్టుకున్. 31
- క. సకియ యెలనగవు నగుచుఁ ద. నకరం బెడఁజేసికొని యనఘః మీబోట్లం
చుకయును సందేహింపక, యకటా! నాబోట్టిబోటి నంటం దగునే? 32
- ఉ. నీవు వసిష్ఠమగ్నఃడవు; నేను నిషాదురికాఁతునన్; దగఁ
భావమునందుఁజూడు; మిది భావ్యము గాదిటు చేసినన్ గులం
బా! వెలిఁజెందు; మౌనివరులా! హసించు; తపంబు నష్టమై
పోవు; భవాదృశుల్ వెడఁగుఁ బోకలకుం దగువార లొదురే? 33
- క. తపమునకును వంశంబున, కుశద్రవము సంభవించు నూహింపక యి
ట్టివనికిఁ జొరఁబడ నగునే, తపసుల కెందేవి యిట్టి తగులము లున్నే? 34
- మ. ఆనఘా! మానవజన్మ మెత్తుట యసాధ్యం; బిగ్రజత్వంబు గై
కొనుటన్నం గదు దుర్లభం; బిదియు నీకుం జేకుటెఱ; మీద గా
సివి లెక్కింపక మౌనివై తపము వాసిం జెంది పెంపొందు నీ
వనిమిత్తంబుగ మారుబారిఁబడి న న్నాసింపఁగాఁ జెల్లనే? 35
- వ. ఆదియునుం గాక, 36
- ఉ. చేఁవల కంపుచే నెగడి చెప్పఁగరావి యసహ్యభావముం
జూపెడి నాశరీరమును జూచి వయం బడ నిచ్చగించె దీ
వోపిక మాని; దీనసుఖ మున్నదొ లేదొ గ్రహింపవయ్యయో;
పాపపు మారుబారిఁ బడి వండిత భావము రిత్తపుత్తురే? 37
- వ. ఆట్లు బోదించెడి తన వలకులు వినని వానిం బోలె నటించి మరలఁ గరగ్రహణం
బొనర్చుటయు వయ్యతివ తప మనంబున, 38
- ఉ. ఈతఁడు పంచబాణిత హేతివరంపరచే గృహీతుడై
యాతురుఁ డయ్యె. ఏక్క- మిఁక నాఁగఁడు; కాముకులైన వారికి
స్నేహియుజాతియుం దెలియనేర్చునె? యంచుఁ దలంచి యెంతయుం
జాతురి మీఱ నచ్చటల చారునిలోచన మౌని కిట్లనుక, 39

- ఉ. తుందుడు కింత చెల్లనె ? బుధుండవుగావె ? మనంబునన్ ధృతిం
జెందుము; చిత్తవృత్తి వికరఁ జిందఱ వందఱఁ జేయఁబోకు; నా
యందము నీ మనమ్మునకు నందినదేని, భవన్మనోరథం
బుం దగఁ దీర్తు; నొడ్డునకుఁ బోవఁగ నిమ్ముడువంబు నావుడున్. 40
- క. హితమగు నమ్మాటకు న, మృతిఁ జెంది, పరాశరాఖ్య మౌనివరుఁడు నా
నతికరము వీడి యవ్వలి, కతిరయమునఁ జేరి, మరల నాకర్షించెన్. 41
- మ. అటు పైపైఁ బడు నమ్మునీంద్రుఁగని యయ్యజ్ఞాక్షి యాకంపితో
తక్కుట భీక్కుదృఢదేహమై మునివరుం గమాతురుం జూచి తా
విటు వట్కా; విను నాడు దేహమిది యెంతే మీనదుర్వాసనా
ఘటితం; బీద్యత మైన వస్తువులు భోగ్యం బొనె; మీ జాతికిన్ ? 42
- గీ. అదియునుం గాక సంయోగ మన సమాన, రూప యోవన వంతులకే పొసంగు
ననుఁడు నమ్మౌనివరుఁడ డత్తాదరమునఁ, గాంచి యద్దాని యోజనగంధిఁ జేసె. 43
- మ. మృగనాభీముసుఘంఘుమార్పటల పేర్మికా మించు మైతావితో
సౌగసుం గుల్కెడి ముద్దు నెమ్మొగముతో, సొంపారుకెమ్మొవితోఁ
దొగల న్నివ్వపెఱుంగుఁ గన్నుఁగవతో, దోరంపుగాముతోఁ
దగు వత్తవికరంబు వట్టె ముని కందర్ప జ్వరావిప్లవై. 44
- క. కరముం బట్టెడి యమ్ముని, వరునిం గని వల్కె; మౌనివర విను లజ్జా
విరహితమతివై నయముం, బరికింపక పట్టవగలు పట్టం దగునే ! 45
- గీ. అరయుచున్నాఁడు నాతండ్రి యవలియొడ్డు, వందు; నదిగాక మార్గస్థు లరుగుదెంచు
వారొయేమొ; యిటుల్ వత్తవై ఖరిని ర, మింపుటకు నామఘము నమ్ముతింపదనమ.
- గీ. కాలనియమము పకులసాంగత్యమువ క, నవనరము గాని మనుజుల కట్లుగాదు
కాన నామాట విని రాత్రికాలమబ్బు, దనుకఁ దాకుము పాపకృత్యం బిడెల ? 47
- గీ. వీకుఁ బ్రతి చెప్పఁగా నోప; నీ వెఱుఁగని, యట్టివర్తంబు కలదె ? కామాతురత్వ
మింతగా నీ మనము నలయించెఁగాక, పట్టవగ లిట్టి వనిఁ జేయఁబాడి యగునె ? 48
- గీ. దాశపుత్రికతోడఁ బరాశరుండు, పట్టవగలు నదీతటిభాగమందు
తగు లొనర్చె నటంచు వింతగ జనమ్ము, లాడుకొనుమాటలు సహింపనగునె పిదప;
- క. అవి పలుకు వత్తలోదరి, గని యుక్తమ పల్కి తీవు; కల్పించెద మం
చు; నిదియ చీఁకటివలె మన, కనుకూలం బగు నటంచు నటులొనరించెకా. 50

గీ. మంచు నాలుగు దెనల వ్యాపించి తమము, గలుగఁ జేయుడు నవ్వునికాంతుఁడంత
నించువిల్పావికేళి కానించుటయును, బలికె నత్తప్పి మధురసంభాషణముం. 51

గీ. కన్నియను నేను; నాతోడఁ గలసి సుఖము
వడయ నుంటి వమోచు పీఠ్యఁడవు నీవు
దేవ వీయిచ్చకొలది నెందేనిఁ జనెద
వయ్యయో : నాదుబ్రతు కేమియగునొ పిదప. 52

మ. తలదండ్రుల్ దలలెత్త లేక కడువంతన్ మున్ని యెగ్గింతు; ర
న్నలుఁ దమ్ముల్ పెఱవారిమోములు గనన్ శంకించి లజ్జింతు; నె
చ్చెలు లన్నం గడు గేలి సేయుదురు; వానిన్ దెండ్లిగాఁబోదు; క
న్నెలఁకఁ జారుఁ యొనర్చువేఁకటు లవెంతేఁ జింతఁ గల్పింపవే ? 53

గీ. గర్భవతిసాదునేని పీఠన నేను
నీవు నీత్రోవఁ బోవ నానేర మెట్లు
తల్లి యెఱుఁగని విధమున దాచికొందు ?
ననఘ : యోజించి చెవు ముపాయంబు నాకు. 54

వ. అవి పట్టరాని భయమ్మునఁ గొంకు నద్దాని కాతం డిట్లనియె. 55

గీ. నీకు నాసొందుజేసి కన్నెఱకమునకు, హావి వాటిల్ల కుండెడు నదియుఁగాక
గోరుకొను మిచ్చెదను మీకుక్కెల్లెల్ల, ననుడు ముని కిట్టులనియె నవ్వనజనయన.

సీ. తల్లిదండ్రుల కీముదంత మించుకయేనిఁ , దెలియకుండంగ సంధించు తొకటి
విన్నుఁ బోలంగల్లు చిన్నారిపొన్నారి , చిఱుతపాపని దయసేయుతొకటి
కవ్యాత్సమన కించుకయు విందు నందు లో , పమ్ము లేకుండఁ గాపాడు తొకటి
యక్షయం బగునట్టి యౌవనం బేవేళ , మించురీతివి గటాక్షించు తొకటి

గీ. మీనగండంబు వాని నామేవి కిప్పు , డీ వొనంగిన కస్తూరితావి చేవ
చెడక వాపించుపద్ధతి చేయతొకటి , నాకు దయచేసి యామీద నన్నుఁ గొనుము.

వ. అనునద్దాని కతం డిట్లనియె. 58

మ. విగమమ్ముల్ విడఁడియువాడు సౌబగున్ నేర్పున్ దయాళుత్వముం
దగువాఁ డుత్తముఁ డూర్జితాత్ముఁడు పురాణంబుల్ వెలిం జేసి యీ
జగతిం బేరును గాంచువాఁడు హరితేజ స్సూర్తిమమ్మూర్తి నా
దు గుణంబుల్ గలవాఁడు నీ కొకసుపుత్రుం డుద్భవించుం జెలి : 59

వ. తక్కిన నీకోర్కెలెల్ల నట్లయగునవి మఱియును,

60

ఉ. అచ్చరమచ్చెకంటుల యొయారము లారసి యారకున్న నా
కిచ్చ జనించె నేడు కమలేక్షణః దైవవశంబుఁ జేసి, నీ
మచ్చెపుఁదావి యేడః నిను మన్నన చేసి వరించుచేడః నా
సచ్చరితం బదేడః తనశక్యమై దైవకృతంబు దాఁటఁగన్ ?

61

గీ. నీకు నాకారణమున సుశ్లోకుఁ డైన, పుత్రుఁ డుదయింపఁగాఁగల పుణ్యమండెఁ
దప్పుఁ జేయఁగ నెవ్వరితర మటంచు, దాశపుత్రిక నెవసెఁ బరాశరుండు.

62

క. తనవశమగు నక్కన్నియ, నెనసి పరాశరమునీండ్రుఁ డెంతయు సుఖశీ
లను దేలి యమున లోవల, మునిగి శుచియగునుఁ దనంతఁ బోయిసపదపన్.

63

క. ఆగుణవతియును దా స, ద్యోగర్థము దాల్చి మిగుల సుజ్ఞుల తేజ
శ్శ్రీ గలిగి చెన్నుమీఱు మ, హాగుణవిధియైన యొక్క యనఘం గవియెన్.

64

గీ. పట్టనంతన యామహాపురుషుఁ డంబ, తెఱగి యిట్లునుః నీవు యథేవ్రఁ జనుము
నేను దపమునకేగెదః నీవు నన్ను, నెపుడు దలఁచిన నప్పుడ యేగుదెంతు.

65

వ. అనపుడు సత్యవతి నిశ్చింతయై తనతండ్రి పాలికిం జని సుఖంబుండెః సతండును
ద్వీపమ్మునఁ బుట్టినకతమ్మున దైవపాయముం డవియు పేదంబులు విభజించిన
కతన వ్యాసుం డనియుఁ బరఁగి యష్టాదశపురాణమ్ములను మహాభారతమ్మును
రచియించి సుమంతజైమినినైలవై శంపాయనాసితచేవలముఖ్యులగు శిష్యులకును
సుతుండగు శుకునకును నుపదేశించె.

66

గీ. సత్యవతి పుట్టె నట్లు, వ్యాసముని పుట్టె, నిట్లు లిట నందియ మొకింతయేని వలన
దనఘులగు వారివరితలయందు గుణము, గ్రాహ్యమగుఁ గానిదోషంబుగ్రాహ్యమగునె.

గీ. కారణం బిట్లు లందిన కతన సత్య
వతికి మత్స్యోదరమ్మునఁ బడుటయును బ
రాశరునిఁ బొందుటయును సంప్రాప్త మయ్యెః
నట్లు గాకున్న మునియుఁ గామార్తుఁ డగునె ?

68

గీ. శంతనునృపాలుఁ డాపీఁడ సత్యవతిని, దా గ్రహించి సుఖించి సంతతిని బడసెఁ
జిత్రముఁ బవిత్ర మిక్కఁథఁ జెప్పినాడ, దీని వినువారలకు శుభస్థితులు గలుగు.

69

వ. అని నుడువు సూతుం గని మహాత్మా! నీ చెప్పిన సత్యవతీ జన్మంబును వ్యాసో
త్పత్తియును సంతోషదాయకంబులయ్యె వింకొక సందియంబు గలదు. పురుషంశ

జుండును ధర్మాత్ముండును మహాభాగుండును నగు శంతనునృపాలకుండు కుల
హీనయగు విషాదపుత్రిక నెట్లంగీకరించె ? నతనికిఁ బ్రథమపత్ని యెవ్వతె ? ఇతని
కొమరుం డగు భీష్ముండు వన్దంశసంభూతుం డగు కతందేవి ? నకలగుణసంప
న్నుండును జ్యేష్ఠుండును నగు భీష్ముండు రాజ్యంబు సత్యవతీతనయుల కేలయిచ్చె ?
సత్యవతి తన కోడండ్రయందు గోళకుల నెట్లు జనియింపం జేసె ? భీష్మునికి దార
సంగ్రహంబు లేవితకందేమి ? ఇది యిట్లుండ.

70

- సీ. వేదముల్ విభజించి మీఁద వేదాంతసూ , శ్రము లొనర్చినయట్టి బ్రహ్మవేత్త
పదియునెన్నిది యనంబడు పూణమ్ములు , ఒచరించినట్టి సర్వజ్ఞమో ?
అదిగాక భారతంబన నొప్పు పంచమా , గమ మొనర్చిన కహాకవివరుండు
ఇది పుణ్యకృత్య మియ్యది పాపకృత్యం బ , టం చెఱింగి చరించునట్టి తపసి
- గీ. వ్యాసుఁ దాసిం చె బ్రాతృభార్యాసుఖం బ , టంచుఁ జెప్పితి వకట ; పరాంగనాసు
ఖంబె పాతక మన, ద్రాతృకాంతతోడఁ , గ్రీడనయ్యట తెట్టు లంగీకరించె ? 71

శంతనూపాఖ్యానము.

- గీ. వ్యాసశిష్యుండ వైన నీ కఖిలధర్మ. సూక్ష్మత లెఱుంగవచ్చు నో సూత : దీని
కుత్తరము పెప్పు మాదరాయత్రమతి వ, టంచుఁ బల్కెడి మునుల కిట్లనియెనతఁడు
- క. కలఁడు మహాభిషుఁ డను భూ, తలనాదుం; డతఁడు సత్యతత్పరుఁడు; ధరా
తలనాయకమకుటమణీ, విలసితచరణుండు; బ్రహ్మవిద్యాధికుఁడున్.
- గీ. అశ్వమేదసహస్రమ్ము లాచరించి, దాన వింద్రుని సంతుష్టఁగానొనర్చి
స్వర్గమున కేగి యచ్చట నకలసౌఖ్య, ములను రెండవయింద్రుడై పొందుచుండి.
- వ. ఒక్కనాఁడు దేవతలతోడఁ జతురావను సేవించుటకై సత్యలోకమ్మునకుం జనియె.
- క. గంగానదియును బరమే, ప్తిం గని కొనియాడ నచ్చటికి వచ్చి, విరిం
చిం గాంచి మ్రొక్కి, యొక్క యె, డం గాలాది వియవంబడం దెమ్మెరయున్.
- చ. బలవడి నీవ నాపెతోడవైఁ గల చీరచెఱుంగు దూఁగి యా
వల కొకకొంత యొరపిలె; వప్తము దూయటఁ దా నెఱుంగ క
క్కలికియు మిన్నకుండె; నటు గాంచుట తప్పని యొక్కపెట్ట నొ
దలలను వంచి రీన్మపుండుదక్క నభాసదులై ననిర్జుర.

77

- ఉ. తన్ను మహాభిషం డతిముదమ్మునఁ గన్గొనుచుండ, గంగయుఁ
గన్నులవిల్లు బారిఁ బడి కన్గొన సాగె నృపాలుమోము; వి
ల్లెన్నఁగరానిమోహమున నిద్దఱు గాఢతరానురాగులై
యున్నతఱిం, గనెఁ గమలజోద్భవుఁ డెక్కుడు కామనమ్మునన్. 78
- క. పెద్దలు గల యీనభ వీ, రిద్దఱు అపత్రవఁ ద్యజించి యిటు నిర్భయులై
మొద్దులవలె నటియించెద, రిద్దాని సహించుటొప్పునే ? నుజనులకున్. 79
- వ. ఇట్లెంచి వారలం గాంచి “మంచిచెడ్డ లెఱుంగక వర్తించితిరి గావున మీరిరువు
రును మర్త్యలోకమ్మునం బుట్టుం” డని శపించె ; నంత వారును శాపంబునకుఁ
జింతిల్లుచు నచ్చోటు వీడి వెడలిరి. 80
- గీ. ఆ మహాభిషనరపాలుఁ డంత మర్త్య, లోకమున నెవ్వనికులమ్ములో జరింతు
ననుచుయోజించిపురువంశమునఁబ్రతీపుఁ, డనునృపుని దండ్రీగానెంచె నాత్మయందు. 81
- వ. ఇది యిట్లుండె. 82
- గీ. అష్టవసువులుఁగూడ భార్యానమేతు, లగుచు విహరించుచును వసిష్ఠాశ్రమంబు
వందుఁ జరియింప నందొక్క యతనిభార్య, నందినీధేనువును జూపి నాయకునకు. 83
- వ. ఇది యెవ్వరిది ? యని యడుగుడు నత్తవి కౌతం డిట్లనియె. 84
- గీ. చెలియ యిది గలవాఁడు వసిష్ఠమౌని, దీని నెల్లరు నందినీధేను వంధ్రు
దీనిపా లిన్ని గ్రోలినఁ దెవులు జరయు, మృతియు దరిఁ జేర వని తనవతి వచింప. 85
- వ. అనతియు ముదం బంది “నాకుశీనరరాజకన్యక కడు నెయ్యంబు గలయది. అపె
మర్త్యలోకవివాసిని యగుకతన జరామరణాదికంబుఁ బోరయఁ గలదు. తన్ని
వృత్తికై యీధేనువు నద్దాని కొనంగి యుపకృతి నొనర్ప వలయు నిద్దాని నాత్మ
తెమ్మ”నుడు, 86
- గీ. అవసువు భార్యమాట పథ్యమ్ముఁ జేసి, తక్కుఁగలవసువులఁ గూడి దాని నపహ
రించె; రాబోవు నావద నెంచఁడయ్యె, నంగనానక్తు లాపత్తు లరయఁ గలరె ? 87
- వ. పిమ్మట వసిష్ఠుండు తనధేనువుం గానక వెడకించి విసిరి తన యోగబలమ్మున
వసువు లపహరించుట యెఱింగి మనుష్యయోనిం బుట్టుండని వారలకు శాపం
బిచ్చె. పడఁపడి దాని నెఱింగి వార లతని కడ కేతెంచి శాపమోక్షం బనుగ్రహిం
పవే యని వేఁడుడు మునివరుండు కరుణించి యిట్లనియె. 88

మ. అనునంవత్సర మొక్కొక్క కగు శాపాంతంబు; నాచేనువుం
బిదిగా భార్యకునై హరించె నెవఁ డా పాపాత్ముఁ డా కష్టఁ డ
మృదుజత్వమ్మును దీర్చకాలము వహింపంగఁ గలఁడంచు న
మ్మవి శాపాంతము నెప్ప, నవ్వసువు లిమ్ముల్ చేరుచున్ ముందటఁ. 89

వ. విదిశావశమ్మున దీనానయై భువికేతెంచు గంగం గాంచి తమ శాపప్రకారం
చెఱింగించి “తల్లీ నీగర్భమున జనించెదము మమ్మునుగ్రహించి శంతనునృపాం
కున కీపు నత్నివగు మదియునుం గాక, 90

క. పుట్టినతోడన మమ్ముం, గిట్టింపుము నీట వైచి కీ డెంచక నీ
విట్టు లొనరించుకతమున, నెట్టిన మాశాప మది వివిర్ముక్త మగున్. 91

క. అని వసువులు తనుఁ బ్రార్థిం, చివ నంగీకరించి చెచ్చెర గంగా
భువి తనయిచ్చుం జనియెన్. జనిరి వసువులును గడంగి స్వర్గమ్మునకుఁ. 92

వ. పిమ్మట ప్రతీవుఁ డొక్కనాడు గంగాతటమ్మునకుం జని సూర్యోపాస్తి యొనర్చు
చున్నంత. 93

ఉ. ఆ సరిలమ్మునకా వెడలి యంకురితప్రథమానయావనో
ల్లాసిని చారుహాసిని విలాసిని వే చని రాజ శేఖరుం
దాసి యశంకితాత్మయయి దక్షిణపుండ్రదఁ గూరుచుండఁగా
నాసుసీరుహాక్షిఁ గని యాచుఱిపరిజేత యిట్లనున్. 94

ఉ. ఎవ్వతె వీవు ? నాడు కురు వెక్కుట కేమి కతంబు ? వయ్యమో
జవ్వవి : యన్న. నచ్చటల చారువిరోచన ముద్దు లొక్కఁగా
నవ్వమొగమ్ము వంచి, నయనమ్ము లొకానొకవింత చెల్లునన్
వివ్వటింగఁ బల్కె, దగునేరువు తోఁపుఁదీరువుం దగన్. 95

ఉ. ఎవ్వతెవైన నేమి పృథివీః ! సుమాత్రురమానరూప ! నా
జవ్వవి మంత వీతయి వశం బొనరింపఁ దలంచి వచ్చితిఁకా;
'జిన్నకు వచ్చు నమ్మదమచెయ్యుల కోరువఁ జాల నక్కటా !
నవ్వలు గాఁ దలంపకుము నావచనమ్ము లటన్న నిట్లనుకా, 96

క. కన్నెరొ : యవత్యమునకుం, దన్నునినాజీలకు యోగ్యతగల కుడి తొడన్
గ్రన్న నధిష్ఠించితి కా, నన్నిను నేఁ గొనఁగఁ దగదు నా; కటుమీదన్. 97

అ.వె. భార్యదక్త నొందు పడఁతిఁగూడ నటంచు, వ్రతము గలదు; నాయపత్వమునకుఁ బిల్చిపై సుఖమ్ము వడయుము; నాకు నం, తానమొదవెనేనిఁ దలిరుఁబోజి. 98

క. సంతానహీనుఁ డితఁ డని, వంతం గొనఁబోకుమీ; భవత్పుణ్యమ నా సంతానకారణం బగు, నింతయు నిక్కమన నాపె యేగెఁ దనంతన్. 99

వ. అంతఁ గొండొక కాలమ్మునకు మహాభిషుండు ప్రతీపునకుఁ దనయుండై శంత నుండు నాఁగ పర్థిల్లుచుండెఁ బ్రతీవుఁడును, 100

క. గంగకుఁ దనకుం జరిగిన, సంగతి కొమరునకుఁ జెప్పి వనియెం దా రా జ్యాంగమ్ము విడిచి యడవి న, నంగుడై యుండి తపమునలుపు నెవమునన్. 101

వ. శంతనుండు పైతృకంబగు రాజ్యమ్ము నేజును నొక్కెడ మృగయార్థంబు వనమ్ము నకుం జని న్యాఘ్రాదిమృగమ్మల నుక్కిడంచుచు గంగాతటకుంజపుంజమ్ములం జరించువాఁడు ముందట, 102

సీ. మృగశాఖములకు నేర్పెడి నేర్పుగలచూపు , సోయగం బొలుకు కందోయిదాని కుంభికుంభములయుక్కును చ్రొక్కి విక్కి నీ , లెడిగుల్చి చందోయి బెడఁగుదాని మాటమాటకు ముద్దు మాటఁగట్టఁగఁ జాలు , సొగసుచే నెగడు నెమ్మొగముదాని ముకురమ్మలకుఁ జొకచకీఁ దీర్చిఁగాఁజాలు , తక్కుఁజెక్కుల తళత్తళలదాని

గీ. తొగవగకావిజిగిలిగి నగ డొనర్చు , నిగనిగలఁ దగు నగవుసోయగముదానిఁ దావులకు దీవి యగు కావిమోవిదాని , గనియె నొకకన్నె గన్నులకటవుదీఱ.

క. సురకన్యవోవి యయ్యం, బురుహాననఁ జూచి తండ్రి మున్నతనకు నే విరిబోజిఁ జెప్పెనీసుం, దరి యయ్యతివయొకొ యంచుఁ దనమది నెంచున్. 104

ఉ. సుందరుడైన యావృవతిసూనునిఁ జూచి తదంబుజాక్షి “యా యందపుటిక్క విక్కిము మహాభిషుడే” యని రాగమగ్నయై కంది మనోజతాపమునఁ గ్రాగి పునఃపునరాదరోదయా వందమునం దదీయవదనంబునఁ జూడ్కి నిగుడ్చి యున్నెడన్. 105

క. శంతనుఁడు దానిరీతిం, గొంత గనుంగొని రసమ్ము గులుకఁ బలికె “నో యింతీ ! మరుదంతీ ! విరి, బింతీ ! నీవెవ్వతెవో ? కృపం బిలుకఁగదే. 106

ఉ. ఎవ్వతె వైన నేమి కమలేక్షణ ! విం గనుఁగొన్న మాత్ర న పృష్ఠిలు కావితె న శ్రమ పుట్టక మానదటన్నఁ బ్రాకృతుం

- దెవ్వఁడు విన్నుఁ జూచి నహించు ? ననుంగరుజించి నాకు నీ
జవ్వనపున్ విన్నోదము లొసంగగదే తగదే యలంచుటర్. 107
- వ. అవి మదనశరదశితహృదయుండై పల్కు నజ్జనపతిని మహాభిషునిగా నెఱింగిన
యది గావునఁ బూర్వసంఘటిత ప్రేమవశమ్మునఁ గించిత్పితపూర్వకంబుగా
విల్లవయె. 108
- చ. తెలియఁగ నయ్యె నీవల ప్రతీపునిపుత్రుఁడ వత్సదారన
త్కులుఁడవు; విన్నుబోఁటిన్మనకోటిశిరోమణి నెట్టికామినీ
తిలకములైనఁ గోరుదురు; దేవనమానుఁడవైన విన్ను నే
వలచియ యుంటి; నైన నొకపల్కు వచించెద నాలకింపుమా. 109
- ఉ. ఏ నొనరించు కార్య మది యెట్టిది యే నగుఁ గాక, నీవు న
ద్దానికి నడ్డురాఁ జనదు; దాని నటుండఁగ విష్ము; విప్రియం
లైన విభమ్మున న్నును నొకప్పుడు గావి వచింపఁ బోల; ది
యైన నినుక వరించి సుఖ మందెదఁ గోరుక్కులు మిన్నుముట్టఁగన్. 110
- క. ఈవియతి కెపుడు ప్రత్యా, ఖ్యానంబొనరింతు వపుడ యరిగెదఁజుమ్మి
భూనాథ నిను విడిచి నా, పైనేరము మోపవలదు వలికితి విపుడే. 111
- క. అవి వసువులప్రార్థన నె, మృనమునకుం దెచ్చుకొని క్షమానాధుని పే
ర్మి నెఱిగి సమయం బొనరిం, చిన నందుల కొప్పె నెదురు చెప్పక యతఁడున్.
- వ. గంగయు వతవియందుఁ జిరకాలబాధురాగయైన కతమ్మున్, దన్నుపమందిరమ్ము
నకుం జని సుఖభోగమ్ము లనుభవించుచుండె. 113

భీష్మోదయము.

- సీ. వనరత్న ఖచితసుందరతరా ప్రతిమాన , వైచిత్ర్యయిత సౌధవాటులందు
కోకిలాకాశీ కేకిలీలాకం , ధ్వని కవడుద్యాన వనములందు
హంసాది సంభోభితానమానాంభోజ , షండ మండిత సరస్వతులయందు
గంభీరరంభా విజృంభమాజ నవీన , ఘనసారసున బంజగజములందు
- గీ. శంతమస్పృశాలకుండు వక్తాంతయుమ స , వా శచీంద్రులమాడ్కిఁ బద్మాహార వి
ధమ్మున వఖండభోగ భాగ్యమ్ము లనుభ , వించు కాలంబు పెద్దయ్యు నించు కయ్యె.

- ఉ. తా నెవఁడో ప్రపంచపువిభాన మ దెట్టిదో యన్యు లెవ్వరో
తా నివసించు వాసమువిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ క
మౌనవనాధుఁ డక్కలికిమక్కువలోఁ బది యున్నయంత న
మౌనిని దాల్చె గర్భ మనమానవసుప్రవరాంశమై తగన్. 115
- వ. గర్భంబు నవమానపూర్ణంబై యొక్క బాలకుండుదృఢించుడుఁ దత్క్షణంబి వానిం
గొనిపోయి నీటం బడవైచె; ని ధైరేటం బొడమివ బాలర నేడ్వర నేటం బడ
వై చిన శంతమండు మనమ్మున నిట్లు విచారించె. 116
- మ. ఆకటా ! యేడ్వరుపుత్రులన్ గుసుమబాణాకాదులన్ విర్దయా
త్మికయై యేటికి నప్పగించె విఠ వృద్ధిం జెందు బెట్లొక్కో? మా
మకవంశం, బిది కూడదన్నను ననుక మన్నింప కీకాంత లే
చి కడు న్వేగమ పోవు; నిట్లగునె దుశ్శీలాంగనాసంగముల్ : 117
- క. అష్టమగర్భం బిది మద, దృష్టముకతనన్ లభించె నిపుడై నను నీ
దుష్టాత్మురా లొనరెడి, కష్టపుఁబని నాకు నాఁగఁగాఁ జెల్లదొకో? 118
- వ. కావున నేవిధంబుననైన వంశరక్షణంబు కర్తం బని విశ్వయించి యున్నంత, 119
- క. అంగనకై మునివరు గో, వుం గొనిపోయినవసుండు పుత్రుండై పు
ట్టం గని గంగయు వైశమ, గంగం గలువంగ నెంచఁగా నృపతి వెనన్, 120
- వ. అడ్డమ్ము పొచ్చి వినయమ్మున నబ్బాలెంతరాలి కిట్లనియె. 121
- ఉ. దానుఁడనైతి, నా పలుకు దబ్బుఱసేయకు; కన్నపుత్ర వ్య
త్యాపివై వధింపు టిది న్యాయమె? జాలి యొకింత లేదె? యే
దోనము వీకొనర్చునిసుతుక వదియించెడి గొడ్డురాల! నీ
బాసలంకా మదిం దలఁకి వంశము నాశ మొనర్చు నెంతునే? 122
- క. ఆకటా ! యేడ్గరఁ జంపితి, విఠనైనకా జాలిలేదె? యేజాక్షిరో! యీ
యొకనిం బ్రతికింపుము తా, వకచరణయుగంబుమీఁదఁ బది మ్రొక్కిడుదున్. 123
- క. సుతులం బొరయనియెడ న, దగ్గతి లే దని పెద్ద లంఠ్రు గావున వంశ
స్థితికై యీసుతునొక్కని, బ్రతికించిన నీవ్రతంబు భగ్నంబగునే? 124
- క. అని బహువిధములఁ బ్రార్థిం, చిన వినకా వనిత చిన్ని శిశువుం జంపం
గొనిపోవుచుండ నిట్లనె, జననతియుకా గనుల వహ్ని జలజల రాలకా. 125

- గీ. ఓసి పాపాత్మురాలః నానాననం బి, తిక్రమించియు నరకభీతియును లేక
కన్నకొడుకుల గంగదోఁ గలువ నగునె, యకటః వినుఁ గనినట్టి దుష్టాత్ముడెవఁడొ.
వ. ఉండువుగాక పోదువుగాక యీ కుటుంబం జంప నీ నవి యద్దమ్ము సొచ్చెడిశంతనం
గాంచి యక్కోమలి యిట్లనియె. 127
- చ. నమయము నెంచవైతి, విక సాగదు నీకును నాకుఁ గూటః ము
త్తముఁడవు నీవు; నివ్వెడు టధర్మమ కాని, వచింతుఁ దన్నిమి
త్తము; ననునొక్కకాంతఁగ నెడఁగజేయింపకు గంగఁగా నెఱుం
గుము సురకార్యముఁ నయఁగోరి వినుఁ వరియించితిం జామి. 128
- క. ఎనుపులు మునిశాపమ్మున, వసుమతిఁ బుట్టుటకు నన్నుఁ బ్రార్థించిన నేఁ
బ్రసు వైతి వారిలకు నీ, తు నతినయి నృపాలః దెలిసికొను మిదియెల్లన్. 129
- క. చిరకాలము ముద్దులమై, ధరణిన్ వసియింప లేము తత్క్షణమ మృతిం
గరుణింపు మన్న నే నీ, దురితం బొడిఁగట్టి నీటఁ ద్రోచితి సుతులన్. 130
- క. ఈతం దష్టవనసుకళ, చేతఁ జనియించె నధిపః చిరకాలము నీ
చేతము గుఁగించెడి ప్ర, ఖ్యాతిం జెందం గలాఁడు కాఁగలాఁడు సుమీః 131
- గీ. ఈడువచ్చెడి దస్కను వీడు నా న, మీపమంద వసించు నామీఁద నీకు
నప్పుఁజెప్పెద దీనికి నొప్పికొనుము, తల్లి లేకున్న బ్రతుకు వృథా నృపాలః 132
- క. అని నుడివి గంగయును దన, తనయుం గొని చనినమీఁద ధరణీపతి య
వ్యవితారివరహమ్మునకుం, దనయ విరహమునకుఁ జాలఁ దల్లడపడుచుఁ. 133
- వ. ఒకభంగి రాజ్యం బొనర్చుచుఁ గొందొకకాలమ్మున వేఁటఁ జని మృగమ్ముల
హంపించుచు విరహభరమ్మునఁ జిక్కినయదియుం బోలె మన్నగంగనదింగాంచి,
క. ఆ కల్లోలివిచిత్రధ్వరంగమున దీప్యద్వాణబాణానన
శ్రీతై పేయ విరంతుకప్రతిభమైఁ గ్రీడించుచుఁ జాపవి
ద్యాకోశల్యముఁ జాపు నొక్కరుని గందర్పున్ విడంబించు ది
వ్యాకారంపు బెడంగు వానిఁగవితా నాశ్వర్యవర్యాప్తుఁడై. 135
- క. తన తనయుండని యనుకొనుఁ, దన తనయుఁడు గాఁడకుంచుఁ దలఁచున్ మరలన్
దనయానక్త్రం గను శం, తనుఁ డబ్బాలకునిఁ గాంచి తద్దయాఁ జేర్చిన్. 136
- క. కరలానువమును దుష్కర, శరలానువమును నమానుషత్వముఁ దెలుపఁ
నరపతి దరి కరిగి మహా, దర ముట్టివడంగ నిట్లతనితోఁ బలికెఁ. 137

అ.వె. తల్లి యెవతె నీకుఁ దండ్రీ యెవ్వఁడు; నీదు, నామధేయ మెద్ది; నగర మెద్ది; చెప్పు మనుడుఁ బట్టు పెనిదిబెట్టక తన, యంత నాడుచుండె నతఁడు పేర్కొని. 138
వ. అంతఁ గొంత తదవు గ్రీడించి యాతం దంతర్హితుం డగుదు జనపతి చింతాకు లుండై గంగం గొనియాడి తొంటిరూపునఁ బొడసూపిన నాపె కిట్లనియె. 139

పీ. చిన్నారిపొన్నారి చిలుకప్రాయమువాడు , ముద్దు లొల్కెడినవ్వు మొగమువాడు కళలనీనెడి గొప్ప కనుల నొప్పెడి వాడు , కరికలభాకార గరిమవాడు ఆజానులంబిభాహాస్థానము వాడు , హరి నీనడించు మధ్యమ్మువాడు శరశరానవవిభాసురకరమ్ములవాడు , డంబు చెన్నారు వక్షంబువాడు

గీ. నాకుఁ బొడకట్టి యంతట నన్ను మొఱుగి
చవియె నొకమద్దులాఁడు వాడనఁగ నెవఁడు
తెలిపి వైశమ యవ్వనిఁ దెచ్చిచూపి
గారవింపుము నావుడు గంగ నగుచు. 140

క. ఎవిమిదవ వసుని యంశం, బునఁబుట్టినవాడు వీకుఁ బుత్రుఁడు గాంగే
యునిగా నెఱుఁగుమువానిన్, గనఁజేసెదఁ గనుము కమలకట వెడలంగన్. 141

వ. అని యబ్బాఁకుం దెచ్చి చూపి యితండు సకలవేదమ్ములను వసిష్ఠునియొద్దఁ బఠించె. వేయేల వీబాలుండు పరశురామునికి గూడ శిష్యుండును సర్వథా యయ్య వఘనకుఁ దుల్యుండును భవత్తులొద్దారకుండును ననిచెప్పి యంతర్ధానంబుఁ గనుడు శంతనుండు పుత్రుం గొఁగిలించుకొని రథముపై విడికొని రాజధానికిం జని మంత్రి పురోహితానుమతంబుగ సుముహూర్తమ్మున యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసి గంగా వియోగజంబగు దుఃఖమ్ము మఱచి సుఖం బుండె. 142

క. ఇయ్యది వసుపులచరితం, బియ్యది కుభదంబు; దీని వెంతయు నాపై
నెయ్యమ్మున ద్వైపాయనుఁ, డయ్యరణిజాతోడఁ గలిపి యానతియిచ్చెన్. 143

వ. అనివ సూతుం గాంచి మును లవ్వలికత చెప్పు మనవుడు నతం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

గీ. యౌవరాజ్యమ్ము గాంగేయునందు విలిపి, శరవణోద్భవుచే మహేశ్వరుఁడునోలె
సర్వసుఖములు కైకొంచు శంతనుండు, నాలుగేడు లానందాబ్ధి నోలరాడె. 145

వ. పదఁపడి యొకనాఁడు మృగయానక్తుండై విరంతరకుంజపుంజ మండితంబగు
కాళిందీతటమ్మునకుఁ జని యచ్చట, 146

- సీ. ఏనుగున్నలవంటి యెనకమ్ము గల్గెకా • రదవివందుల ఓర మడచియడచి
భూధరమ్మలపాటి పొడవుగల్గిన యేమఁ • గుల మొత్తముల నేలఁగూల్చికూల్చి
శమనాహనమునైన నమయింపఁగాఁ జాలు • పులులగుంపులతోడఁ బోరిపోరి
విక్రమాబోపదుర్వేదమ్ము లగు సింగ • ముల గములెల్లను గలఁచికలఁచి
- గీ. జనముమెయి గాలితోఁ బోలఁ జాలులేడి • కడుపులన్ బ్రదఁకమ్ములఁ జదిపివదిపి
ప్రళయకాలకిరాకుని వగిది జంతు • మండలమ్మును వేటాడి మగిది యతఁడు. 147
- వ. ఒక్కశీతలతరుచ్చాయాతలమ్మున విషణ్ణుండై యున్న యెడ. 148
- క. ఆనందోద్ధీపకమై, నానాపరిమళవిశేషనవసౌరభమై
జానొప్పఁజాలు నొకగం, ధానిల మేతెంచి నరవరాగ్రణి నెనపెన్. 149
- వ. ఆతండును దత్పరిమళమ్మున కచ్చెరువంది, 150
- మ. మృగనాథిం బురణించి, యబ్జముల పేర్కిం గ్రిందుగాఁజేసి, సం
పెఁగలం దీకొని, కేతకీసుమములన్ బిచ్చేచి, కుండమ్ములం
దిగు లొందించియు, మాలతీసుమములం దీండ్రించి, విర్హే కుకం
బుగ నేతెంచు వరీమళం బిది సుఖాంభోరాశిలో ముంచెడిన్. 151
- క. దీవికి గారణ మేమొకొ, కావఁగవలెనంచు వేడ్క గడలుకొనంగా
నానాపుష్పకీర్ణం, బై నెగడు వనాంతమెల్లవరయుచుఁ జనుచున్. 152
- చ. ఆమరిన వేడుకం గవియె వబ్బముఖిన్ వవసౌరభోజ్జ్వల
ద్దుచుమును విగ్రహన్ గమలకుట్టలచారువయోధంద్వయన్
యమితశిరోజభార మలినాంబర నాతివిభూషణాంబితం
దములపుటాకువంటి యొక తామరప్రతిమానలోపనన్. 153
- క. ఆకలికి నాతలోదరి, నాకంకంఠీలలామ నాకవకాంగికా
భూకాంతుం డిటు గన్గొని, యాకన్నియమేనితానియే యిది యనుచుకా. 154
- ఉ. దాని పిసాకి గుబ్బులును దాని యొయారపుఁ జాపుఁదీపులున్
దాని వశిత్రయాగరిమ దాని శరీరపరీమళంబు న
ద్దాని వయోవిలాసమును దాని వదక్రమపొష్టవంబుమన్
దేవికి నగ్గలం బనుచుఁ దీరవికూరిమిగారవంబునన్. 155

శంతనుండు సత్యవతిం బెండియాడుట.

వ. డగ్గటి సిగ్గరితనమ్మునన్ మొగ్గు నగ్గజగమనం బునఃపునరాదరోదయమ్మునం
గమఁగొమఁచుఁ దన మనమ్మున. 156

క. ఈ మగువ దేవతాకాం, తామోయి : కిన్నరాంగనామణియై : ఫణి
శ్రీమూర్ధన్యయై : కాకి, భూమిన్ గలపొలఁతి కిట్టి పొలుపుంగలదే : 157

క. అవి తలపోయుచు నా శం, తనుజనపతి తొల్లి దైవతధుని దనువరిం
చినభంగిఁ దలఁచుకొని య, త్తనుమధ్యక బేర్మిఁజూచి తగవిట్లవియెన్. 158

ఉ. ఎవ్వతె వీవు : నీజనకుఁడెవ్వఁడు ? జవ్వని : యివ్వనమ్మునం
దెవ్వనికై చరింతు ? కులమెయ్యది ? నీ విటు లొంటిపాటునకా
మవ్వపుమేవికాంతి కనుమాయఁ జరింపఁగ నేమి వచ్చె ? నీ
తెవ్వఁడు భర్త ? దెల్పఁగదవే ? మదవేల్లి తదంతిగామినీ. 159

క. నీసోగను నీవిలాసము, నీ సౌరభ్యంబుఁ జూచి నేనెంతయు నీ
కాసించి మదనభూత, గ్రాసీభూతుండ నైతిఁ గరుణింపఁగదే. 160

వ. అన నక్కంత చిఱునగవలర నిట్లనియె. 161

ఉ. కన్నెనుగాని వేతొక ప్రకారము దాననుగాను; దాకరా
జన్మయభిఖ్యగన్న సుగుణాత్ముఁడు నాజనకుండు; వన్ను “నా
వ న్నడిపించుచుండు మిదె వచ్చెద” నంచు వచించి డించి పో
యె వ్పరవాద : యింటి; కదియే యతఁడుండెడితావు నాపుడుకా, 162

చ. నరపతియిట్లు వల్కు నరనాథుఁడ నేఁ గరువంశజాతుఁడన్
దరుణి ప్రతిక్షణప్రబలితం బగుజవ్వనమున్ వృథాగతిం
బొరయఁగఁ జేయ నేల : వనుఁ బొందు మసంశయరీతిఁబిత్నివై
వరమసుఖస్మృతం గొమము పత్నియు గిత్నియు వేఱలేదికన్. 163

ఉ. ఓసరపీరుహక్షి విను మొక్కలతాంగి ననుకా చరించి వే
రావలు గొల్చిపోయె; నది యాదిగ నేను మతొక్కలేమవై
నాన విగుడ్చునైతి; విను నారసిసంతన బుద్ధి వుద్దై; నీ
దాసుఁడనైతి; నావిధురతం బెడఁ బాపుట కిచ్చగింపుమా : 164

వ. అవి నరసంబుగాఁ బల్కు నజ్జననాయకునియందు బద్ధానురాగయ్యు యత్తైయ్యలి
లజ్జించుచు నిట్లనియె. 165

- క. వినునేచెడి యమ్మదనుడు, ననుమాత్రము విడిచిపెట్టనా : యెందేవికా
వినుమొక్క మాట ధర్మ, మ్మనకుం గట్టువడవలదె పూవుంజోడుల్. 166
- ఉ. పెద్ద లెటింగి కన్నెలకుఁ జెండిలిసేయుట పాడిగాని తా
గద్దరియై తనంతవ యొకానొక నాయకుడెట్లవట్టినన్
బెద్దజీకంబు వాయదొకొ : పెద్దలకుం దలపంపు వింపదో :
హద్దు నతిక్రమించుట కులాంగనకు స్విహితప్రచారమే : 167
- ఉ. ఈవరతంతురాలి విటు లీపు వృథా మొగమొటవెట్టి సం
తాపము నొందజేయకుము, దర్మముమర్మ మెటింగి యించుకే
నోపిక చేసి చుజ్జనకునొద్దకు నేగి తదాజ్ఞా బూని న
న్నాపయి స్వీకరింపు; మతఁ దన్నిట ధీపరుఁ డింత యొప్పుదే. 168
- గీ. ఇట్లు లొప్పంగఁ జెప్పునయ్యంతి కెదురు, మాటచెప్పఁగలేమి, నమ్మునుజ విఘ్నఁడు
దాశగృహమునకేగెఁ దత్కన్య నతని, యమమతింగొని వరియింప నాత్మనెంచి,
- అ.వె. వచ్చుచున్న స్వపతివరుని దొదవ్వల, నరసి ధీవరుఁడు గృతాంజలి యయి
యెదురువల్లి వినయ మెనఁగంగ విట్లనె, గౌరవప్రసత్తి గడయింపఁగ. 170
- ప. ఏనుభవద్దాసుండ విచ్చోటికి మీరు విచ్చేసిన కితవ ధన్యుండ నైతి నావలనికార్యం
బావతిమ్మమడు నతం దీట్లవియె. 171
- క. నీ కనుమతి యగునేపికా, గైకొనియెద రర్చపత్నిగా నీతమజ్జ
రాకాచంద్రవిభావన, నాకోరిక చంద మిది యనన్ మనమలరకా. 172
- చ. అనఘుడు బయ్య నాతఁ; దధిపా : కడుభాగ్యముగాదె నాతమా
జను వరియించి నాకులము. శస్త్రముగా నొనరింపు తెన్ను; నీ
కు నొనఁగు వాడ, నైన నొకకోరికఁ గోరెద; మత్కుమారికా
తనయఁడు నీ యవంతరము భారుణికిం బతి గావలెం జూమి : 173
- ప. అనుదాకువినవనంబులు వివి శంతమండు గాంగేయుం దలంచుకొని విరుత్తరుండై
చింతాక్రాంతుండై యచ్చోటు విడిచి తన గృహమ్మున కేతెంచి దాశకన్యాగతమన
స్కుం దగుచు పశవాదికంబు వర్జించి యున్నంత, 174
- క. గాంగేయుఁ దెలమిఁ దనతం, ద్రింగని యిట్లవియె, బేరిరికిని విటు గుం
దం గతమెయ్యదియొకొ : త, త్పంగతి యొక్కింతనాకు దయఁ దెల్పఁగదే. 175

- గీ. దుర్జయుండగు శత్రుండు దొడరె నొక్కొ. నలువఁగా రావికార్యంబు గలిగెనొక్కొ
యేనుగలుగఁగఁ గొదవ నీకెట్లు గల్గు, నేల చింతింప ? వచియింపవే మహాత్మ !
- క. జనకుని చింతం దీర్చని, తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁదగ దంధ్రుబుధుల్
మనమున దాఁపక చెప్పమా, యనఘా : నీకున్న కోర్కెయది నేఁ దీర్తున్. 177
- సీ. తండ్రియాజ్ఞనుగదా : దశరథాత్మజుఁడు భా , ర్యానుజోపేతుఁడై యటవికరిగె
నలహరిశ్చంద్రమాపాత్మజుఁడగు రోహి , లాస్యండు జనకాజ్ఞ నమ్ముదువదె
యాజ్ఞపతువుగాగ నంగీకరించె ను , నశ్శేపుఁడు దనజనకునియాజ్ఞఁ
బురురాముఁడు తల్లిశిరము దొల్లఁగనేసె , జనకాజ్ఞ దాఁటరాదనియకాదె
- ఆ. వె. చేయఁదగని చెట్టపేతయైనను బూర్వు , లాచరించు టెందు నరయఁ దండ్రి
యాజ్ఞకన్న ముఖ్యమైనది వేఱొందు , గాదటంచుఁ దెల్పఁగాదె యధిప : 178
- క. తాను సమర్థుండయ్యును, బావికమై జనకుకోర్కెఁ బూరింపని య
వ్యానిది జన్మమె ? వాఁడును, మానినయే ? పశువుగాక మానవనాథా : 179
- ఆ. వె. తండ్రి కోర్కెఁదీర్చి తనియింపఁగాలేని, పుత్రుండు జగతిఁ బుట్టినేమి ?
గిట్టినేమిపలము : గిట్టవా : పుట్టవా !, స్వేదజములు మఱియు భేదమేమి ? 180
- క. అని పల్కాతనయుఁ గని శం, తనుఁ డిట్లను లజ్జ మనముదరికొనఁ దనయా :
గనుఁగొనుము చింతగాదే ? తనయుండొక్కరుఁడ యైనఁ దండ్రికిఁదలఁపకా. 181
- క. ఒకకొడుకు కొడుకుమంగా, దొకకన్నును గన్నుఁగాదయో : పుత్రా : దై
వికగతి వాఁడందినఁ దం, డ్రికి వేఱొందుగతి గల్గనేర్చునె యెందున్ ? 182
- వ. ఇట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తండ్రి యుదంతంబు సాంతంబుగాఁ దెలియఁగోరి
యమాత్యులంబనిచిన వా రున్నయునికి నెఱిగి భీష్మునకుం జెప్పిన నతండు తద
మాత్యులతోడం గలసి దాశరాజనదనమ్మునకుం జని యతనితో నిట్లనియె. 183
- ఆ. వె. ఓయి : దాశరాజ : యొనఁగు నీపుత్ర మ, జ్ఞునకుఁడైన శంతనునరపతికి
మాతయైన నీదుకూఁతున కే నెల్ల, యెడల భక్తుఁడనని యెఱుఁగు మనఘ : 184
- క. అన దాకుం డిట్లను నో, యనఘా : నీ కిచ్చెదను మదాత్మజ నతిగాఁ
గొను మీవుండఁగ నేత, త్రవయుం దీనేల నేల ధర్మమె ? చెప్పమా : 185
- క. అనుదాశరాజనకు శం, తనుతనయుం డిట్లు పల్కఁగఁ దగ నీనుత మా
తను జేయుము నా కేత, త్రవయుఁడ రాజ్యమ్ము నేలఁదగుఁగా కనఘా : 186

వ. అనుడు మహాత్మా! నీవు రాజ్యం బొల్లమియ నిశ్చయంచైనను నీతనయుండు
మద్దహిత్తు రాజ్యమ్మునకు సమ్మతించునే యన భీష్ముండతని కిట్లనియె. 187

గీ. ఏను దారపరిగ్రహం బిచ్చగించ, నిట్టి నా కేల పుత్రుడుపుట్టుఁ జెపును
నావని శంక మనమునఁ బోవఁ ద్రోచి, తల్లిగాఁజేయు బొప్పు నీతనయ నాకు.

వ. అనుగాంగేయువల్కులకు సమ్మతించి దాకుండు శంతనునకు సత్యవతి నొసంగి
పరిణయం బొనరించె. 189

ఆ.వె. సత్యవతిని ధర్మసతిగాఁగఁ గైకొని, సంతసించెఁ గాని శంతనుండు
పెండ్లి గాకమున్నె బిడ్డఁడు వ్యాసుండు, కలిగె ననెడిమాటఁ దెలియఁ డయ్యె. 190

వ. పిదప నతండు కొందొక కాలమ్మునకు నానతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను
తనయులంగాంచె. వా రిరువురును గాలవశమ్మున మృతులగుడు విచిత్రవీర్యపత్ని
యగు వందిక యత్తయాజ్ఞ వ్యాసుం గలయనెడ నేత్రనిమిలనం బొనర్చుకతనఁ
బుట్టండుండగు ధృతరాష్ట్రుం డుదయించి రాజ్యార్థుండు గాఁడయ్యె; బిదప రెండవది
యగు నంబాలికం బినుప నాపె వెలవెలఁ బాటుకతనఁ బొందురోగగ్రస్తుండగు
పాండురా జుదయించె నతండును రాజ్యార్థుండు గామి సత్యవతి పెద్దకోడలిఁ బిలిచి
మరల వ్యాసుంగవయు మనుడు నాపె యొల్లక కామకలావేదినియగు తన దాసి
బిచిన దానికి ధర్మాంశమ్మున విదురుం డుద్భవించె. 191

క. ధృతరాష్ట్రం డంధుండగు, కతనన్ విదురుండు దాసికాన్మగుటను స
మ్మతిగాక సత్యవతియా, నతి భీష్ముం డిడియెఁ బొందునకు రాజ్యంబుకా. 192

వ. అతండు విదురుండు మంత్రిగా రాజ్యం బేలుచుండె. 193

క. అలధృతరాష్ట్రుండును సౌ, బలియగు గాంధారి యొకతె వైశ్య యొకతె భా
ర్యలుగా మతిశతమును సౌ, బలియందున్, వైశ్యయందుఁ బదపె నొకరునిన్.

ఆ. వె. శౌరసేని కుంతి సదమల మద్రభూ, పాలపుత్రి మాద్రీ భార్యలుగను
బొందుభూవిదుం డఖండసౌఖ్యాంబుధి, నోలలాడి రాజ్య మేలుచుండె. 195

క. పుట్టిం బ మన్నయప్పుడ, నట్టి నొకనిఁ గనియెఁ గుంతి పొందువృసతి యా
గుత్తెఱుఁగమి వావడఁతిం, గట్టికొనియె నేమి పెప్పగల ముమలారా! 196

క. అన విని మును లిట్లని రో, యనఘా! కన్నెఱకమునన యక్కుంకికి నం
దనుఁ డెట్లుగర్గెనో? పాం, డువృసతి దావెట్లుకొనియెనో? తెల్పుగదే. 197

వ. అవివ మూకుం డిట్లమఁ దొల్లి శౌరసేనాత్మజయగు కుంతినిఁ గుంతిభోజుండను

- వాడు సంతానంబు లేమిం జేసి పుత్రింగఁ గైకొని పెంచికొనుచు నొక్కడ
దుర్వాసుండు తనగృహంబేగుడు నతనికిఁ బరివర్యార్థంబుగాఁ గూతు నియోగించె.
క. కుంతియు దుర్వాసున క, త్యంతము భక్తియును బేర్చి దనరంగ సేవల్
గొంతవడిఁ జేయ నాతం, దెంతయు సంతసము లొన వినుచుడి గాఁగన్. 199
- అ. వె. కన్నె! వేల్పునెవనిఁ గామించి మనమున, దలంచి కొనెదొ వాడు తత్క్షణంబ
వచ్చి నీడుకోర్కె ఫలియింపగాఁజేయు, మం దటంచు నొక్కమంత్ర మొనఁగె.
క. ఇటులొనఁగి యతఁడు ననె న, కృటిలాంక యొక్కనాడు కుతుకమ్మన న
జ్జటిలఁ దొనంగిన మంత్రపుఁ, బటిమం దిలకింప నెంచి పతియించి వెనకా. 201
- వ. ఉదయించుచున్న సూర్యునిం బిలుచుటయు నతండు మనుష్యరూపమ్మునఁ జను
దెంచె; సంతఁ గుంతియు వేవమానయగుచు రజోదోషసంగతయై యతనిం గాంచి
కృతాంజలియై యిట్లనియె. 202
- క. దేవా ! తావకదర్శన, మీవగ నొకమా తొనర్చ నే నెంచి తగన్
భావించి వేడితిని నా, భావము ఫలియించె నీవు వచ్చినకతనకా. 203
- వ. కావున మదనదారమ్ము కతన దేవరకుఁగల్గిన పరిశ్రమంబువైచి కోపింపక భవ
దీయమందలమ్మునకు దయసేయుమని ప్రార్థింపుడు నహర్పతి మదవిహ్వలఁడై
యత్తలోదరి కిట్లనియె. 204
- క. విలిచితివి వచ్చియుంటివి, గలయకయే నన్నుఁబంపఁగాఁదగునే ? యో
కలికీ యలరుల ములుకుల, కులుకంగాఁ జేయ నీకు నొప్పిద మగునే ? 205
- అ.వె. ఎవతెత్తెనఁగాని యే దటస్థింతునే ? మంత్రపాటవమున మగువ ! నీకుఁ
జిక్కినాడ నన్నుఁ జిక్కులు వెట్లక, కలయు మబల ! పేర్చి దొలకరింప. 206
- వ. అనవుడుఁ గుంతి సిగ్గున ప్రగ్గుచు నిట్లను, 207
- గీ. కన్నియను గాని వేతొందు గాదు; విజము
తెలియవే ? సర్వసాక్షివి దేవదేవ !
విమ్మ నేఁ గోరుటయుఁ దప్పె; నన్ను నీవు
గలయ నుంకించుటయుఁ దప్పె; కను మొకింత ! 208
- చ. అనవుడు సూర్యుఁ డిట్టులను; పంగవ : నిన్ గవఁగూడ కేను బో
యినయెడ నన్ను దేవత లిహీ : యని గేలి యొనర్చరోటు : కా

దని గిఱరింతువేని విను నమ్మువి విద్దటివిన్ శపింతు; నే

మని యిటువంటిమంత్ర మదిలా; కులబాలిక కిచ్చెఁ జూచెదన్.

209

వ. నన్ను మన్నింతువేని మత్సంపర్కమ్మున నీకన్యాత్వంబు వాసి చెడకుండఁ గాపాడు
భారము నాయదియ.

210

క. ఒరు లెవ్వ రెఱుంగకుండఁగ, వర మొసఁగెదఁ గోర్కెదీర్చి వగలాఁడిరొ; నన్
బురజించు ముద్దులొలుకు కొ, మరువిం గవరాదె; మరువిమాటగువానిన్.

211

క. అవి పేర్మి గడలుకొనఁ బ, ఓక్కిన నచ్చెలి మెత్తవడియొఁ గ్రీడారతులం
దవిపి వర మొసఁగి రవియును, జనియెం దివమునకు మనము సంతన మెనయన్.

క ర్ణ యు ధి ష్ఠి రా దు ల జ న న ము.

వ. పిమ్మట నక్కుంతి చూలుదాల్చి దాదికిందక్కఁ దక్కుఁగలవారికిం దెలియనీక
యంతఃపురమ్మున నుండునెడ సహజకర్ణకుండలకవచాభిరాముండును నర్కప్రతి
మానుండును సర్వలక్షణోపేతుండునునగు కర్ణుం డుద్భవించిన లజ్జితాననయయి
చింతించు నక్కుంతికి ధాత్రేయ యిట్లనియె.

213

* క. కడచినపనికిం జింతన, గడలుకొలుపనేల; భావికార్యమ్మునకుం

బడఁతిరొ; యాలోచింతము, తడఁబా చేలయనఁ గుంతి తత్తటనడుచున్.

214

వ. ధాత్రేయికానీతం బగు మందనమ్మునందు,

215

క. బాలునిడి కన్నుఁగొనలం, గాలువలై నీరు పాటఁగాఁ గడుఁ జేర్మిన్

బాలిండ్లు స్రవింపఁగఁ జిం, తాలోలమనస్క యగుచు నడలుచుఁ బలికెన్.

216

ఆ. వె. ఏమి పేయుదాన నే మాచరించెడి, దాన నేమి నలుపుదాన మంద

భాగ్య నై నవాకు బహులక్షణయుతుండ, వీవు దక్కువాఁడవే కుమార;

217

మ. తనయా; యేజగదంబ లోకము లనంతంబుల్ కృపం త్రోచి వృ

ద్దివి బొందించు మహానుభావ నినుఁ బ్రీతిం గాచు నాకక్తి; నీ

కనయం బాఁకలి దీర్చు సారెకును స్తవ్యం బిచ్చి యమ్మాత; నే

జనవిం గామ, గుమార; నీకభిలమున్ సత్వాత్మ యద్దేవియే.

218

* ఈ విషయమును ఈ వృందమునందలి మఱియొన్ని విషయములును విపులముగాఁ జూచు
వారు మా పాదవజ్రసమునఁ జూడఁదగు.

- గీ. మరల నీమొగ మింక నొక్కమాటుఁ గాంచు, భాగ్య మబ్బవి నాకిట్టి పాపజాతి
కకటః స్వైరిణీఃబోలె వి న్నడవిఁ ద్రోచు, సంతగతి వచ్చె నేమని యందుఁబుత్రః
చ. కనియును నిన్నువంటి తగుకానుపు, నెన్నఁడుఁగాని సంతతిఁ
గనని యనాభవోలె, గొడుకాః యుడుకారెడివంత నెంతయుఁ
గనవలసెన్; బురాభవమునకా సుతసంపద పెట్టిపుట్టకుం
డిన ననువంటి దాని కిడునే; జగదంబ సుతుకా భవాచృకున్. 220
- వ. పిదప దాది యామె నోదార్చి మంజూషం గొవి రహస్య ప్రకారమ్మునఁ జనునెడ
వంధ్యయగు రాధయను సూతగృహిణి తన కిమ్మవి యడుగ నద్దాని కొసంగె.
రాధయు నతనిం గన్నకుమారుంబలెఁ బోషించుచుండె. 221
- క. ఆమీఁదఁ బాండునరపతి, యామగువం గొవియెఁ దా స్వయంవరమున న
త్తామరసాప్తవరమ్మున, నామదితయుఁ గన్నెవన్నె నతనికిఁ దోచెన్. 222
- క. ఒకనాఁ దాపాండునృపా, లకుఁ దడవిన్ వేఁట లాడ లాంసుఁడై యే
గి కడుం దుష్టమృగములఁ జె, నకి చెనకి యనంతరమ్మునకా మృగరీతిన్. 223
- క. క్రీడించెడి జడదారుల, జోడుం గని యందు మగవి సూటియెలర్చకా
గాదంగనేయ శరసం, తాడికుఁడై కుపితుఁ దగుచుఁ దాపసి నృపునికా. 224
- క. కనుఁగొని యగ్నికణంబులు, కనుఁగొవలన్ రాలఁ బలికెఁ గటకటః పాపా
త్ముని ని న్నేమనఁ గలః వి, ప్పుని యే మని చేసి తీ వపాస్తనయుఁడవై. 225
- క. క్రీడించు వన్ను శరసం, తాడికుఁ గాఁ జేసి తీ యధర్మమ నిన్నుం
బీడించు మృత్యువై విరి, బోడుల కూటములవంకఁ బోయితివేనిన్. 226
- క. ఆవి శవీయించిన నాపాం, దునృపాలుండును మనం బమావనిషాదం
బును జెంద నయ్యరణ్యం, బున రాజ్యము వీడి వాసమును బొనరించెన్. 227
- ఆ. వె. అంత నతనిభార్య లైన కుంతియు మాద్రీ, యును బతిప్రతాత్వ మనుగమించి
చని రరణ్యమునకు; నకులకుఁ బతిపేవ, కన్నభాగ్య మొందు గలదె తలఁచః 228
- గీ. గంగ యొద్దునఁ బాండుఁ దఖండతపముఁ, జేయుచు మునీశ్వరులపేవఁ జేసి పుణ్య
కథలు వింటును గాలమ్ము గడపుచుండె, రాజ్యసంగతి మఱచి విరాగి యగుచు. 229
- వ. ఒక్కనాఁ దతం “దప్తత్రస్య గతి ర్నాస్తి” యను ధర్మశాస్త్రవచనంబు విని
తనకుం గతి యేమి యని వారి నడుగుడు మును లిట్లనిరి. రాజాః యోరసుండును
దోహత్రుండును క్షేత్రజుండును గోశకుండును గుండుండును నహోదుండును గాసి

మందును గ్రీతుండును వనప్రాప్తుండును దత్తుండును నా దళవిధపుత్రు బుత్తరో
త్తరంబు లొచ్చుగా గణేయంపం బడుదు రిట్టి పుత్రులలో నొక్కండేనిఁ గల్గినఁ
బున్నామనరక ప్రాప్తి లే దని చెప్పిన విని యొక్కెడఁ గుంతి కిట్లనియె. 230

కా. సౌదాసుండు వశిష్ఠమౌవివలనన్ సంశాసముం గాంచి యా
మోదం బందె నటించు వింటిఁ దరుణీ! మోమోటమిం దక్కి దా
యాదప్రాప్తికి నొక్కమౌవివరు నీ వారాధితుంజేయఁగా
రాదే : యన్వయ ముద్ధరించుట యధర్మంబౌనె నాయానతిన్. 231

క. పతియానతిఁగొని నతి పర, పతియై యక్కతన సుకులఁబడసియు దోషా
వ్యిత గా దొక్కింతయు నని, శ్రుతి స్మృతివిదుల్ వచించు సూక్తులు వినవే. 232
ప. అనవుడుఁ గుంతి మున్ను మంత్రంబొక్కండు నేర్పియుంటి నయ్యది పఠించి
యే వేల్పుంగోరిన నతం డేతేరకతీరడు. తద్బలమ్మున దేవతల నారాధించి తన
యులం బడయుదాన. 233

క. అని పతియానతి ధర్ముని, మనమునఁ దలపోయ నతఁడు మంత్రబలమునం
జనుదెంచె నతవిపొత్తున, జనియించెకా ధర్మరా జనమతేజాండై. 234

క. ఒకయేట వాయుదేవు మ, తొకయేటన్ దేవనాధు నొగి మంత్రబలం
బు కతన రప్పించి తగన్. వృకోదరాక్షసుల నప్రవిదులం గనియెకా. 235

గీ. ఇట్లు గుంతికి సంశాస మెనకమెనఁగఁ, గని నహింపక మాడ్రి భర్తను గనుఁగొని
తనయు నొక్కని దయసేయఁ దగదె; నాక, టంచుఁ బ్రార్థింపఁ గుంతికినాజ్ఞయిడియె.

క. పతియానతిచే మాడ్రి, సతికికా మంత్రం బొసంగెఁ జయ్యనఁ గుంతి
సతి తన్మంత్రంబున నా, సతి నావత్కులను బొంది సంతన మెనఁగన్. 237

గీ. వకుల సహదేవు లనెడి తనయులఁ గాంచె, విట్లు పొందున కాత్మజాలేవు రుదయ
మంది రవ్వారు పొండవులవనఁగఁ బరఁగి, రంత నొకనాఁడుపొందుభూకాంతుఁడెలమి.

చ. వల దని మాటిమాటికి వివారితుఁ డయ్యును గామబాజనం
చలితమవస్కుండై తపసికావము నెంచక మద్రరాట్టుతం
గలసి గతానుండై చనియెఁ గాముకు లాత్మతమావిసప్తికిన్
దలఁక రటన్న, వేతొక విధంబగు హానికి జంక నేర్తురే; 239

గీ. చెట్టువడినంకఁ జెట్టును జాట్టుకొన్న, తీవయును బోలె నవుడు మాడ్రింశాంగి
యాన్మపాలునిపైఁ బడి యడల సాగెఁ, గాంతలకు వింతకన్న దుఃఖంబు కలదె :

గీ. కుంతియు వగం బొగల సాగె; గొమరులెల్లఁ

గరముఁగుందిరి; మునివరు లరుగుడెంచి

వారి వారిచి పొందుభూపతికి నుత్త

రక్రియలు దీర్చిరంత విధిక్రమమున.

241

వ. మాద్రియుఁ దనకొడుకులం గొంతి కప్పగించి సహగమనంబొనర్చె; బిష్ముట
మునులు సంతానసహితంబుగాఁ గుంతి మారార్చి దంతిపురంబున కవిపిరి. ధృత
రాష్ట్ర విదుర గాంగేయాదు లాయును నోవార్చి పీఠలెవ్వ రని యడుగఁ గురుకులో
ద్భుతార్థంబుగా మత్పతి యానతి సురలవలనం గన్నసంతానంబని చెప్పి విశ్వాసా
ర్థంబుగా వారల నప్పుడు రావించుటయు.

242

క. ధృతరాష్ట్రప్రముఖులు న, మృతి నాయును నాదరించి మమత మెయిం ద

త్తుతుల నమ స్తవిధముల, నతులగతులఁ జూచుచుండి రణమరలేమిన్.

243

అ.వె. పొందుభూమిపతికిఁ బత్నులయం దిట్లు, సుతులు సంభవించి రతులమతులు

వారివరితఁ జెప్పవాడ నాకర్ణింపుఁ, డాదరం బెసంగ ననఘలార.

244

గీ. వారి కేవురకును నొక్కనవిక ద్రుపద, పార్థివునిపుత్రి ద్రౌపది వత్నియయ్యె

నేవురకు నక్కలికియందు నేవు రుద్భ, విందిరి తనూజు లత్యంతవిమలమతులు.

క. నరునకుఁ గృష్ణుని చెలియలు, పరమోవారగుజూపభద్ర సుఖద్రా

తరుణి సతీయగుచుఁదగె న, తరుణికి నభిమన్యుఁ డనెడితనయుఁడు పుత్రున్.

245

అ.వె. ఆతఁడు నమరరంగమందుఁ గాలవశంబుఁ, జెందె; ద్రుపదపుత్రి వందనులును

నతవివోలె మదిసి రాయుద్ధమునన సౌ, భద్రభార్య మశ్వసతితనూజ.

247

ప రీ షీ త్తు పు ట్టు ట.

వ. ఉత్తరయనునది యప్పటికి గర్భవతియై యుండి ద్రోణిశరాగ్ని దగ్గుండగు నొక్క
కుమారుం గనుటయుఁ గృష్ణుం డనుగ్రహించి కురుకులాంకూరమ్ముగా నక్క
మారుం బ్రతికించె.

248

గీ. కులము క్షీణించునప్పుడు గలుగుకతన, నా కొమరుఁడు పరీక్షిదాఖ్యాకుఁ డయ్యె
పొందవులచేతఁ దనమతుల్ పడినకతన, నాంబికేయుండు పుట్టండుఁ డడలుచుండె.

గీ. అతవిభార్య గాంధారియు నట్ల పుత్ర, శోకమునఘగ్గె నిరువుర కేక రీతి

ధర్మతనయుండు పరిచర్య తగ నొనర్చి, వారియనుమతి రాజ్యంబు వడసి యలరె.

- క. విదురుండును ధృతరాష్ట్రుని, మచికింపగురీతి ధర్మమార్గంబులు న
మృదమున బోధించుచుఁ గడుఁ, బదిలముగా నతనియొద్దఁ బాల్పడియుండెన్. 251
- క. తనయులు మడిసిన దుఃఖం, బును మఱపించుచును ధర్మపుత్రుఁడు పితృసే
వన మొనరింపఁగ భీముం, డనుడినమును నతనియొడుట నను నీరీతికా. 252
- సీ. దుర్యోధనునితొడల్ తువియలు సేసి దు , క్షౌరనునల్లఁ జేరానఁద్రావి
తక్కినసుతుల నందఱ నుగ్గుగావించి , తినఁ దిండిలేమిఁ జేసినతమున
మాయంబుఁ బది యధిమానవిహీనుడై , కాకంబువలె సిగ్గులేక భుక్తి
నలుపుచున్నాఁడు జనపాంధుఁ డితనికిఁ , బిండము మేమింతపెట్టకున్న
- గీ. వేఱుగతి లేదటం చిటుల్ విసుపుమాట , లెన్నియో భీముఁ డాయమ్ము లెత్తివలుక
వంతఁగొనునట్టి ధృతరాష్ట్ర చింతఁ దీర్పుఁ , డమ్మునికి బుద్ధిసెప్పచు ధర్మసుతుఁడు.
- వ. ఇట్లష్టాదశవత్సరమ్ము లటవసించి ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయు నానతి వనమ్మున
కరుగం దలఁచి వృకోదరుని కారణమ్మున నింత దనుకఁ దనపుత్రుల కౌర్వదైహి
కంబులు జరుగమి ననున్మరించి వారలకు నివాపక్రియార్థంబుగాఁ గొంతధనంబు
నడుగుడు విదురానుమతంబున నట్లొనర్పసుంకించి తమ్ములతో యోజించు నన్నం
గని వృకోదరుం డిట్లను. 254
- సీ. నీకారణముననే నెలఁతతో మవమెల్ల , వనవానమున బ్రుంగవలసివచ్చె
ద్రువదపుత్రి కనేకదుఃఖము లందంద , నీ విమిత్రముననే నెఱిఁపుటిల్లె
నల విరాటునికి దాన్యం బొనర్పుట మన , కబ్బె నీమూలాన నందఱికిని
నీవగ్రజుండవు గావేని వమ్ముగా , మనకదికార మెమ్మాడ్కిఁ బోవు
- తే. గీ. పుట్టినదిగోలఁ జేసినచెట్టలెన్నఁ , డరముగాని సుయోధను తర్పణమున
కనఁకు; ధన మీదలంచెద వక్కటకట! , మెంత వెట్టి వోయన్న! నిన్నేమియందు.
- క. మునుగంధర్వుఁడు దుర్యో, డనునిం జెఱగొన్న నతనిఁ దప్పింపఁగఁ జే
సెన నీ వెఱ్ఱితనం బది, మనమునఁ దలపోయ మంటచుండును వాకుకా. 256
- క. నీవెఱుగకుండఁ గీచకు, లేచిధమునఁ జంపఁబడిరి నృప! యావిధి దు
ర్వాపుల సుయోధవాదులఁ గావలల వధింపకునికిఁ గట్టము లబ్బెన్. 257
- వ. వేయే దుర్యోధనహితార్థంబుగా నీతనికి ధనం బొసంగుటకు నేనొల్ల; నింతనిక్కు
వందిని సానుజుండై భీముండు ననుటయు నది లెక్కింపక యుద్ధిష్ఠిరుండు ధనం
బొసంగి తత్కృత్యంబులు వెఱవేర్పించె. 258

- అ.వె. తర్బణములొనర్చి తనవారికుత్తము, గతులు గలుగఁ జేసి కొరవాది
నాదుఁ డరిగె వనము నాతితో విమరసం, జయులతోడఁ బూర్ణనయులతోడ. 259
- వ. కుంతియు వారిపిఱుందన చనియెఁ బాండవు లాయను మరలించు దలఁపునఁ దోన
చని వ్యర్థప్రయత్నులై పురికేతెంచి రంతవారలు. 260
- క. పాపాపహమగు గంగా, ద్వీపవతీతీరమున యతివ్రతరగణ
ప్రాపకమై యలరెడిశత, యూపాశ్రమమందు నుండి రుదజములందున్. 261
- వ. ఇట్లాఱుసంపత్సరమ్ము లటఁ దపంబున నుండినవిదవ యుద్ధిష్ఠిరుండొక్కనాఁ
డనుజుల కిట్లనియె. 262
- గీ. నాకు నిన్నటిరేయి స్వప్నమునఁ గుంతి, కడుబడలి యున్నవడుపునఁ గానుపించె
నమ్మహాసాధ్వి గాంధారి ననుఁగుఁ దండ్రి, నరసి రా మనసాయె నోయన్నలార. 263
- వ. మఱియు నయవిదుత్తములగు సంజయవిదురులం గూడఁ గన మననయ్యెడి, వల
సినరండు మీరలును ననుడు వల్లెయన ద్రౌపదియు సుభద్రయు సుత్తరయుఁ
దక్కుంగల పౌరులును బలసి కొలువ నతండు శతయూపాశ్రమమ్మునకుం జని
కుంతీగాంధారీధృతరాష్ట్రులఁ గవి విదురుఁగనరామికి శంకించి తండ్రితో మహాత్మాః
విదురుఁడెక్కడ, నవి యడుగుడు నతండు విరక్తుడై యియ్యెడనే యొకఁట
నేకాంతంబుగఁ దపం బొనరించుచున్నవాఁ డనిన మఱునాఁడు గంగాతట మెల్ల
నరసి. 264
- గీ. ఘోరతపమాచరించు నాధీరుఁ గాంచి, ధర్మజుఁడ ననిచెప్పి వందన మొనర్చి
యెదుట విల్చిన మత్తరం బీక మిన్న, కుండె నీగతి నొకక్షణ ముండునంత, 265
- అ.వె. విదురు మొగమునుండి వెడలి యుండతే, జం బొకం దజాత శత్రుముఖము
నందుఁ దగఁ బ్రవేశ మందె నాతండు ధ, ర్మాంశమున జించినట్టి డగుట. 266
- వ. ఇట్లు విదురుండు గతానుం డగుటకుఁ జింతించి యతనికి దహనాది సంస్కారం
బొనర్చు నుంకించుడు నశరీరవాణి యిట్లను. 267
- గీ. ఈతఁడు విరాగి గాన నీవికవి కిట్టి, కృత్య మొనరింపుటకు మది నెంచఁబోకు
మనుడు ననుజులతో గంగ నతఁడు స్నాన, మాడి చని ధృతరాష్ట్రతో నది వదించె. 268
- గీ. మీఁద నయ్యాంబికేయు నమీవమంద, పాండవులు గొంతకాల మిట్లుండ నటకు
వ్యాసనారదమునివద్యు లరుగుదెంచి, రనుగమించు మహాముని జనులతోడ. 269

- క. వ్యాసుం గనుగొని తగఁ గుం. తీసతి యిట్లనియె నోమునివరేణ్యః । నా
కాసజనియించెఁ గర్ణుని, నాసుతు నొకసారి గన్గొనం జేయఁగదే. 270
- ఆ. వె. కన్నెప్రాయమందుఁ గంటిని గనుగొంటి, నంతెకాని యతని యభ్యుదయము
చూడ నోచ నైతి నేఁడైన నొకవరి, వేగ వానిఁ జూపవే మహాత్మ. 271
- వ. గంధారి యిట్లనియె. 272
- ఆ. వె. కడుపు పగుల వింతకామపుఁగంటిని, గాని యొకని చేతిలోనైన
వెడల నోవఁనైతిఁగొడుకుల నూర్వర, నొక్కసారిమాపు మోమహాత్మ. 273
- వ. సుబ్రద యిట్లనియె. 274
- గీ. చిన్నతనమున వీరుఁడై వన్నెకెక్కి, తుదకుఁ గడుపునఁ జిచ్చిడి తొలఁగిపోయె
నక్కటా! యభిమన్య మదాత్మజాతుఁ, బ్రాణనముఁ జూపుమిఁక నొక్కపరిమహాత్మ.
- చ. అవి కరుణంబు పొంపిరిగ నయ్యమ లందఱుఁ దన్నుఁ గోర న
మ్మునివరుఁ డాత్మ నిట్లు దరిపోపె జగజ్జననిన్ సనాతనిన్
సనక సనందనాదిమునిసన్నత సున్నత దేవదేవమూ
ర్తహితపాదపద్మఁ బ్రసరత్కరుణారసపూరపూరితన్. 276
- గీ. అష్టదిక్పాలకులును బ్రహ్మాది దేవ, తలు నహమ్మును బంచభూతములు నింద్రి
యాదికమ్మును లేకన్నయపుడు నొప్పు, నేజనని యాపె వీవని యే నుతింతు. 277
- సీ. దేవదేవిని మణిద్వీపవాసినివి స్ర , కృతివి బ్రహ్మాదికాకృతివి నకల
జీవరోకమ్మును జిత్రమునం దిడి , గుణములచే లింగకోశమందుఁ
జొపివి సమాధినిష్ఠను జెంది కల్ప వ , ర్యంతమ్ము స్వాతంత్ర్యమనుగమించి
యుండెడి సీశక్తి యొరు లెఱుంగఁగ లేరు , మాదృకు లెట్లు నీమాయఁ దెలియ
- గీ. నేర్తు రోయమ్మ! వీర లక్ష్మార్తు లగుచు, మృతులఁజూపింపు మనెదరుమృతులఁ జూప
వీకటాక్షంబు లేకున్న నే సమర్థ , తం బొరయు పాటివాఁడనా ? తల్లి చెప్పుమ. 278
- క. అవి సంజప్రొద్దునం దను, విమతింపఁగ రోకజనని విస్మయగతి నా
కనివాసులైన వారలఁ, గనుపింపఁగఁ జేపె గమలకళ వెడలంగఁ. 279
- వ. గంధారీసముఖు లవ్వారిం గాంచి సంతసించిరి. విదవ సత్యసతీతనూజుండును,
క. వారల మరలన్ దివికిం, జేరం జేయుటయు వట్టిచెయిది మహాశ్వ
ర్యారోపకమై చూచెడి, వారలకు మహేంద్రజాలవైఖరి దోచెఁగా. 281

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము.

వ. ధర్మజుండును వ్యాసున కెరఁగి సపరివారంబుగా హస్తీపురి కేతెంచి సుఖంబున్న మూడవదినంబున గాంధారియుఁ గుంతయు ధృతరాష్ట్రుండును దావాసలంబుకతనఁ గాలదర్శంబుఁ జెందుటయు సంజయుం డంతకు మున్న తీర్థయాత్రయందు గతుం డగుటయు నారదుని వలన విని దుఃఖితుండై యుచితక్రియ లాచరించె. కౌరవ జ్ఞయంబయిన ముప్పది యాఱు వత్సరములకుఁ బ్రభాసతీర్థమున యాదపు లంద టును విప్రశాపవశమృతతన మదిరా పానమత్తులై యన్యోన్య కలహమున మడిసిరి. బలరాముండును దేహత్యాగం బొనరించెఁ గృష్ణుండు శాపంబుకతనఁ గిరాతబాణ తాడితుండై పరమపదం బలంకరించె, ననుదేవుండు బుత్రశోకమున భువనేశ్వరిఁ డెందఱునఁ బొందుపఱచి పరలోకగతుండయ్యె. పిదప నర్జునుండరిగి దుఃఖితుండై బలరామకృష్ణులకు సవత్సీకంబుగా సంస్కారము నిర్వర్తించి ద్వాపకౌపురం బుద దిచే నాశ్రమింపంబడకయమున్న యందలి జనంబులతో హస్తీపురం బరుదెంచు నెడ మార్గమధ్యమునం జోరులు గోపికలం గొట్టి ధనం బంతయు నపహరింప నిస్తేజాంధగుకతనఁ జేయునదిలేక మిన్నక యింద్రప్రస్థమున కరుడెంచి యనిరుద్ధ పుత్రుండగు వజ్రానకు నవసరంబు వట్టంబు గట్టి పడఁవడి సాత్యవతేయునకుఁ గడ చినప్పత్తాంతమునొడిచి దుఃఖించుటయు నతండు భవిష్యద్యుగమున నీపును గృష్ణం డును నవతరింతు రయ్యెడ నీకేజంబు యధాపూర్వముగ విలసిల్లనని వచించిన పిమ్మట హస్తీపురముఁజేరి యుద్ధిష్ఠిరున కేతద్వృత్తాంతము జెప్పిన నతండు దుఃఖించి షట్రింశద్వత్సరుం డగు నభిమన్యునుకు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భార్యానుజో పేటుండై హిమాచలమున కరిగి యట దేహత్యాగం బొనరించె పని చెప్పి సూతుండు మునుల కిట్లనియె.

282

గీ. బౌత్తరేయుండు పాండురాజ్యమును ధర్మ, మింతయును దప్పకుండఁగ నేలుచుండ నరిగె నొకరీతి పద్వీవత్సరము లిట్లు, లోప్పుగతి రాజ్యమేలుచు నొక్కనాఁడు, 283

వ. మృగయావ్యసనమున వనమున కరిగి మృగంబులం బరిమార్చుచుఁ గొంత తడవు గ్రుమ్మరి విద్ధంబై పలాయితం బగు నొక మృగము వెంటఁ జనిచని మధ్యాహ్నం బగుటయు,

284

క. అఁకలియును డప్పికయును, మేకొన నిలుపొపలేక మిక్కిలి వెతచే నాకులుండై యచటఁ దప, శ్రీకరమగు నాశ్రమంబు చేరం జనియెన్.

285

వ. చవి తపం బాచరించు నొకమువివరుం గాంచి జలం బడుగుడు సమాధినిష్ఠం డగు
కతన నతండు వలుకడయ్యె. దానఁ గుపితుండై కలిసమావేశ వికలచిత్తుండై
మృతసర్ప మొకండు ధనుష్కృటిందగిల్చి యతని మెడం బడవైచి పురంబున
కరిగె; మునియు యథాపూర్వముగ విశ్చలండై యుండె. 286

క. ఆతని తనుజాతుఁడు గవి, జాతుఁడు నా బాలమౌని జనకు నుదంతం
బాతటి మిత్రుల కతనన్, బూతాత్ముఁడు విని యమర్ష పూరితుఁడగుచుకా. 287

వ. జలంబు కరంబున ధరియించి “మజ్జనకు గళంబున నెవ్వండీ మృతసర్పంబు
దగిలై నా చుష్టం దేడు దినమ్ములకుఁ దక్షకదప్తుండై మృతుండయ్యెడు” మని
కావం బిచ్చినఁ దదవృత్తాంతంబు ముని శిష్యుం దొక్కఁడు సరేంద్రునకు విన్న
విందుడు నతండును నవివార్యంబగు మునితనయు కావమ్మున కులికి మంత్రి
వృద్ధంజూచి యిట్లనియె. 288

ఆ. వె. మునికుమారుఁ దొక్కఁడు కనలుచు శపియించె, సర్ప విషముకతనఁ జచ్చునట్లు
గాన దాని దాటగాఁ గల యొక్క యు, పాయముండెనేని బ్రతుకు గలదు.

గీ. మృత్యు వెన్నటికైనను విత్యమైన, దైనఁ బొరుషయత్నంబు మానదగద
టంచుఁబెద్దలు వచియింతు రరసి యిపుడు, తగినయత్నంబొరన్నఁగాఁదగదె మనకు.

వ. మణిమంత్రోషధ ప్రభావమ్ము లగణ్యంబులు, ము న్నొక్క మునివద్యునిభార్య సర్ప
దప్తయై యమ్ముని యాయువునం దర్థమ్ము గొని పునర్జీవితయయ్యెనని విందు;
మిట్లు ప్రత్యక్ష రృప్తాంతమ్ము లనేకమ్ము లుండ నొదాసీన్యంబున మిన్నకుండు
టయుక్తంబు, సర్పంబు దైవాధీనం బని యెవ్వండు విరుద్యోగి యగు నతం డల
నుండు నాఁబడు. 291

క. దైవాధీన మటంచును, గేవల సూహింపఁదగదు; గృహి భిక్షనకుం
దా వాత వప్నమిడుఁగా కావల మ్రింగుటకు నతని యత్నము వలదే. 292

వ. అనుసరీక్షిత్తుం గాంచి మంత్రులు మహాత్మా; సర్పదప్తయైన మునిభార్య పునర్జీవిత
యయ్యెనని నుడివెతి వాపె యెవ్వతె యేకకమ్మున సర్పంబు గణచె మాకెఱింగిం
పుము నావుడు రా జిట్లనియె. 293

ప్ర మ ద్వ రా వి వా హ ము.

పీ. మంత్రులారా! పురోమ యనెడిభృగుభార్యఁకుదయించెఁ జ్యవనుఁ డత్యుగ్రమూర్తి
యతనికి శర్వాతి యనుఁగుఁగూఁతురు మక , న్యాపతి భార్యయై యలరె; నాపె

- యందుఁ బ్రమతి యనునందనుఁ డుదయించె, నతనిభార్య ప్రతాపి; యామె కొక్క
రుఁడు కుమారుఁడు పుట్టె రురు వనువాఁ డతం , డక్కగ్ర మగు తపం బాచరించె
- గీ. నయ్యవసరమునంద మాన్యమతి స్థల
కేకుఁ డనుమావియును హృషికేకుఁ డగుచుఁ
దవము నల్పుచు నుండె నత్తటిని మేన
కయును విశ్వావసుకతన గర్భ మంది, 294
- క. ఆలస్థులకేకునాశ్రమ, తలమున కేతెంచి యొక్క తనుజన్ జగతీ
తలమునఁగల కన్నెలకున్, దలమానికమగుచుఁ దవరుదానిం గనియెన్. 295
- క. బిడ్డం గని యట నొకనది, యొడ్డున నక్కుఁతు విడిచి యుగ్మలిచవియెన్
గొడ్డుదినా; “లంజెలకుం, బిడ్డలు తెవు” లన్నవలకు వృధవోకుండన్. 298
- క. ఆ పసిబిడ్డంగని యా, తాపసి తా నెత్తి పెంచి దానికిఁ బేరున్
బ్రాపించెఁ బ్రమద్వరనా, నా పాపయు వృద్ధిచెందియంతఁ గ్రమమునన్. 297
- క. సుమశ్రుని బాజమో నాఁ, గొమరారుచు మిగుల వలపుఁగొఱపుచు దృక్ష్మ
ర్గమునం బడ నా రురువుం, బ్రమద్వరం గాంచి కామబాజార్దితుఁడై, 298
- క. తనయాశ్రమమునకుం జని, యనుగతచింతాభరాత్తుఁడై యొక్కెడ ను
పునివిధిమున నున్నరురుం, గని జనకుం డడుగ వతనిఁ గని యతఁడనియెన్. 299
- గీ. స్థల కేకుండనెడి మునీకునివనమున, వలలు నొక చంద్రముఖి ప్రమద్వర యనంగ
నాకు నక్తున్నెమిన్న యందంబు గనిన, యది మొదలు భార్యగాఁ గొన నాన పుట్టె.
- వ. ఆనుడుఁ బ్రమతియు నయ్యాశ్రమమ్మునకుం జని యమ్మునికి నమస్కరించి ప్రస
న్నుఁగాఁజేసికొని యక్కన్నియం దనతనయువ కిమ్ముని ప్రార్థించుటయు, 301
- గీ. ఆతఁ డంగీకరించె ననంతరంబు, వార లిరువురుఁ గలసి వివాహమునకుఁ
దగినయత్నుం బొసర్పిరి తదవసరము, నంద సర్వమ్ము గలచె నయ్యబ్రహ్మఖిని. 302
- గీ. అంతకంతకు విష మెక్కి యవ్వరాంగి, ప్రాణములు వీడి పరలోక మనుగమించె
నంత మునులందఱును జేరి యార్తు లగుచుఁ, జింతచేసిరి చేసెడి సేత లేమి. 303
- వ. రురువు నవ్వార్తవిని యట కరిగి యామృతకళేబరముం జూచి దుఃఖార్తుండై
కొంచె మావలకుం జని యిట్లు విలపించె. 304
- క. నాదుసుఖమునకు విఘ్న, పాదకుఁడై యిట్లొనర్చెఁ బాపపువిది నా
గాదిలి నామతి నాధృతి, నాదగుజీవితము పోయెనా, యకటకటా ! 305

సీ. దౌదవ్యలన చూచి మోద మందితిఁగాని , దరిఁ జేరి మాటాడఁ దలఁపనైతి
మోము నాలోకించి మురిసి మించితిఁగాని , తెమ్మొవ్విచుచు లారగించనైతి
కులుకుగుబ్బలు గాంచి యులుకుఁ జెందితిఁగాని , చెలినొక్కపరి యక్కుఁజేర్పనైతి
మేలికాంతికి మిఱుమిట్లు గొంటిని గాని , యంగన నంతగా నరయనైతి;

గీ. పాణిమాత్ర గ్రహణమైనఁ బడయనైతిఁ , బరమపాపికి నా కట్టి బాగ్యమెట్టు
లక్కటా! దైవ మెటువంటి ఓక్కు దెచ్చె , జీవితం బేల ప్రియురాలి చావు గంటి.

క. చనుమా! జీవనమా! యిత, ననుమానం బేల : నీకు నఖిల విధములన్
జనుమాన మొసఁగఁ దగు చెలి, కనుమనెను దానికన్న పునమయ్యెదవే. 307

చ. జలమునఁ బోదువో? యనలసంగతిఁ బోదువో? ఘోరపాశమున్
గళమునఁ బూసిపోయెదవో? కా దీది తప్ప దలంచినాడ నా
వలపులదీవి తా విషముపల్ల మృతిం గనినప్పు డీవు న
ప్రొల్లఁతుకవోపుమార్గమునఁ బోఁదగు నెమ్మొయి నట్లొనర్చుమా. 308

వ. అని మఱియును, 309

ఆ.వె. చచ్చుమీఁద నేమిసాధింపఁదగు జీవి, తమ్ముగల్గపై సుఖమ్ములబ్బు,
దరలి పోవఁ దల్లిదండ్రులు చింతింతు, గాని దైవమునకుఁ గరుణ గలదె? 310

క. ఒకవేళ నాదుమరణము, నకు నెల్లరు నమ్మతించినను నాప్రియు రా
లికి నేఁ బరలోకమున ను, పకార మే మాచరించువాడ మృతుడనై? 311

గీ. ఆత్మహత్య నొనర్చి యే నటకు నేగఁ, బాతకుం డని యచ్చెలి పరిహరించు
“వెనుక కేగిన నూయి ముందునకుఁ జనిన, గోయి” యక్కట! యే నేమి సేయువాడ.

వ. ఇట్లు విచారించుచు నమ్ముచితనయుండు గృతస్నానుండై యంజలి పుటమ్మున
జలంబులు గొని, 312

ఉ. ఇంచుకయేనిఁ బుణ్యలవ మే నొనరించితినేని గౌరవా
భ్యంచుకులైనవారలకు భక్తుడనేనిఁ దపఃప్రసక్తిఁ గా
వించితినేని వహ్నులను వ్రేల్చితినేనిఁ ద్రయాప్రసత్తిమై
మించితినేని యిక్కలికిమిన్న దటాలున లేవ కుండునే. 314

గీ. లేవకుండిన జీవనం బేవగింతు, ననుచుఁ గృతవిశ్వయుండయి మునిసుకుండు
కరగతంబగుజలమును ధరణి విడువఁ, బోవు నాయంకలో నొక్క దేవదూత.

- ఆ. వె. రోదనం బొనర్చురురునియొద్దకు వచ్చి, యేల చింతఃగోనెడ వేలయింత
పాహసం బొనర్చు సమకర్తై దయ్యయోః, చచ్చినట్టి కాంత వచ్చు తెల్లు? 316
- క. కావలసిన మఱియింకొక, పూవుంబోడిం గ్రహింపఁ బోలదె? మరణం
జేవారు తప్పఁద్రోయుదు. రో వెట్టిమునీంద్ర! చింతనొందఁగదగునే? 317
- వ. అనునతని కతం దీటనియె. 318
- ఆ. వె. బ్రతికెనేని దీనిఁ బాణిగృహీతగాఁ, జేసికొనెన, బ్రతుకుఁ జెందదేని
దీనిలోకమునక యేనును బోయెదఁ, గాని యింకనొక్కకన్నె నొల్ల. 319
- వ. అనవుడు దేవదూత యతని నిశ్చయ మృత్యువంశ్యముని యెంచి మునీంద్ర! దేవ
కల్పితంబగు నొక్కయుపాయం బెఱింగింతు నీయాయువునం దర్థ మిదఁ గలవేని
యిక్కన్నె పునర్జీవిత యగు ననిన సతండు ఎల్లె యని యట్లు సేయ నుంకించుడు
విశ్వావసుండును దనపుత్రి మృతయగుటఁ దెలిసి యట కేతెంచె సంత దేవదూత
యతనిం గలసి యమ్మునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 320
- ఆ. వె. ధర్మరాజ! రురునితరుణి ప్రచుద్వర, యతనిపుత్రి విషముకతన మృతిని
జెందె, రురుఁడు మృతిని జెందఁగ నున్నవాఁ, దతిని యాయువందు నర్థ మొనఁగి.
- క. బ్రతికింపు మిత్తలోదరి, నతిరయమున ననుడు ధర్మఁ దట్టలె యాపెఁ
బ్రతికించిన నక్కన్నెన్, సతిగాఁ గైకొనియె రురుఁడు సంతస మెనఁగన్. 322
- చ. ఇటు సదుపాయయోగముననే కద! జీవన మావహించె న
చ్చటులమ్మగాక్షి కల్లగుట సాధ్యముగాఁ గనుపట్టుదన్క న
ప్పటి కనుకూలమై తగు సుపాయములన్ మణిమంత్ర ముఖ్యసం
ఘటనములఁ బొనర్చుటయ కర్తము ప్రాణమురక్ష సేతకున్. 323
- వ. అనిచెప్పి సదివాసుమతమ్మున సాప్తభూమికంబగు ప్రాసాదం బొక్కండు నిర్మించి
యందు మంత్రులతో వసించె. 324
- గీ. దానిచుట్టును మణిమంత్రధరులు కూరు, లును నయినవారు కాఁపుండి జనవరేణ్యుఁ
గచుచుండిరి నృపతి యక్కడన భోజ, నాదికంబులు నెరవేర్చునట్టియెడల. 325
- గీ. కశ్యపుండను నొకమునికాంతుఁ డర్థి, యగుచు నేతెంచె శాబీపహతు నృపాలుఁ
దనదు మంత్రబలమ్మునఁ దక్షకవిష, ముత్తుఁ గాఁ జేసి తగ ధనమ్మును గ్రహింప.
- వ. మార్గమధ్యమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణస్వరూపుండై తక్షకుం డరుదెంచి నీ వెందుల

తేకతమ్మున నరిగె దని యడుగుడుఁ దక్షకోపహతుండగు పరీక్షిత్తు బ్రతికింపం
బోయెద ననిన నతండును, 327

గీ. తక్షకుండను నేనె యాతవిని గజుచు, వాఁడ మద్విషవిహతుల బ్రతుకఁజేయ
మంత్రముల్ గింత్రముల్ మహిమఁ గనఁజాల, వింత విక్కువ మీకష్ట మేలఁచనుము.

గీ. అనినఁ గళ్యపుఁ డిట్లను నన్నదిష్ట, దేవతాప్రాప్త మంత్రప్రభావగరిమ
బ్రతుకఁజేసెదఁ ద్వద్విషబద్ధ మునికు, మాంశాపోషవిహతు నమ్మనుజునిభువి. 328

క. అనుడు భవదీయశక్తిం, గనుగొందుంగాక యనుచుఁ గజచెం దంష్ట్రల్
చొవిపి యొక మట్టిచెట్టున్, ముని సూచుచునుండ భస్మముగఁ దక్షకుఁడున్, 330
వ. కళ్యపుఁ డద్దానిం బ్రోవుపేసి మంత్ర బలమ్మున యథాపూర్వమ్ముగా నొనర్చిన నక్క
జంపడి యతం డతని కిట్లనియె. 331

క. మెచ్చితి నీ మంత్రమ్మున, కచ్చెరువుం జెందితిని మహాత్మ : యిపుడు నీ
వచ్చోటి కరుగు కార్యము, పొచ్చెములేవి గతిఁ బేర్చి పొనఁగం జెప్పుమా. 332

వ. అనుడుఁ గళ్యపుం “దస్మన్మంత్రవిద్యాపాటవమ్మున నతనిం బ్రతికించి ధనంబు
సంపాదించం బోయెద” ననిన నతండు నీవలసినధనం బే నీనోపుదు నిచ్చెదఁ
బుచ్చుకొని మరల మనుడు నతండిట్లు యోజించె. 333

గీ. మును హరిశ్చంద్రుఁడును రఘుబామివతియుఁ, గర్జుఁ డాదిగఁగల ధరాకాంతు లఖిల
ధనము యశమునకై విడిచినది వినమె, యశమునకుఁగాని ద్రవ్యంబు వ్యర్థమరయ.

గీ. మంత్రబలమున నమ్మహిమండనునకు, జీవితంబు నొసంగినఁ జెప్పికొంద్రు
ధనమునుంగల్లఁ; ప్రజలకు జననరుండు, గల్లఁ; రాజ్యమ్మునకు మేలుగల్లఁ దలఁవ.
అ.వె. లోభగుజమొకండు లోన నూఁతినేని, రా జడంగు, మీద రాష్ట్ర మడఁగుఁ
బ్రజయు నాశ మందుఁ బాపంబు ననుఁజెందు, నవయశం బహ్వ్యమై పొసంగు.

వ. అవి తనలోఁ గొంతతడవు విచారించి దివ్యదృష్టిం గాఁగల తెలుం గెఱింగి తక్షక
దత్తంబగు ధనంబు సంగ్రహించి మరలి చనియెఁ దక్షకుండు వస్త్రము దివసమ్మున
హస్తీపురికింజని వృషతి దుర్గమ ప్రదేశమ్మున నుండుయు మణిమంత్రోషధజ్ఞుండే
రక్షింపఁ బడుచుండుటయుఁ గని యిట్లు విశిర్కించె. 337

కా. ఏరూపమ్మున లోని తేగుచునో యే నేరీతి వంచించునో
కౌరవ్యాన్వయమందుఁ జాతకములం గావించు వాఁడీతఁ డీ
దూరాజాకా జమియింతునే సుజన సంశోషమ్ము వాటిల్లునే;
ప్రారంభించిన కార్యమియ్యది యొనర్పం జెల్లనో చెల్లదో. 338

గీ. గర్హిత మొనర్చియును గాలగతి నెఱింగి

రక్షకులు చుట్టవాట హర్మ్యమృత్యునందు

మృత్యువును దాటు నిచ్చమై మెలఁగుచుండెఁ

గాని యనివార్య మని యెఱుంగఁ దీతఁ డకట !

339

గీ. కోటియత్నము లొనరించుకొనినఁ గాని, దైవ కృతమగు మృత్యువు దాటఁ దరమె
యంతకన్నను దాన ధర్మాదికమ్ము, చేసికొనరాదె యందైనఁ జెందు నుభము. 340

గీ. విప్రశాపమ్ము తప్పునే? వెఱ్ఱిఁబడక, యతిరయమ్మున దాన ధర్మాదికంబు
చేసికొను మని యొక్కడైనఁ జెప్పఁ డకట !, విప్ర లున్నారు నన్నిది వేనవేలు.

వ. అని తన కడనున్న సర్పమ్ములం గాంచి మీరు విప్రవేషమ్ముల ఫలమాలాదులు
గ్రహించుకొని రాజదర్శనంబునకుం బొందని తా నొకకీటరూపమ్మునఁ దత్ఫల
మ్ముల నొదిఁగియుండె. వారును రక్షకులంగాంచి యేము కురుకులాభరణంబగు
పరీక్షిత్తు రక్షింపవచ్చితిమి గాన మీరాజునకుం దెలుపుఁడు నావుడు “వారిది నమ
యంబు గాదు విప్రశాపభయమ్మున నృపాలం దేకాంతంబగు దుర్గంబున నున్నవాఁ
డట కేరికిం జన నశకక్యంబు రేపకడ రం” డనుటయు.

342

క. భారతకులమున మున్నెపు, డారయ మీటు ద్వారమందు నభ్యంతరముల్
ధీరులగు విప్రవరులకు, నీరాజన్యుని ప్రభుత్వ మిదిగల్పించెన్.

343

క. అనవుడు నృపుతోఁ జెప్పిరి. వివి వరపతి వారికేను వినయమున నమ
స్సొనరించి రేపు వచ్చుట, కును బ్రార్థించుట వచించి కొనుఁడు ఫలాదుల్.

344

వ. అనుటయు దొవారికు లట్లొనర్చిరి. రాజు తత్ఫలమ్ములు వేఱువేఱుమంత్రుల
కొనంగి కాంవశమ్మునఁ దక్షకాదిష్టితంబగు ఫలంబు దాను భక్షింపుటకుఁ జిరుము
టయు,

345

క. అరుణమును గృష్ణదృగ్గీ, కరమును నగు కీటకంబు గనుపట్టఁగన
చెర్చు వంది పరీక్షిన్నర, వరుండు తనమంత్రవరులవంకం గనుచున్.

346

అ. వె. అరుణుఁ డస్తగిరికి నరుగుచున్నాఁడు, తక్షకార్తి యింక దాటిపోయె

విప్రతనయుమాట విత పేయఁగా రాదు, గానఁ గీటమిదియ కలుచుఁగాక. 347

వ. అని యప్పురువుం దనగళమ్మున నిడికొనిన నయ్యది భయంకరంబగు తక్షక
స్వరూపమ్ము ధరియించి చుట్టికొనియె, నంతఁ బరుగిడు వాడును నచ్చెరువండు

- వారును హాహాకారము లొనర్చువారునై యెల్లరును జెల్లాచెదరైరి, మహిమతియు
దుర్వారతక్షకభోగిభోగవృత్తగతుండగుచు మిన్నకుండె. 348
- క. తత్తక్షకవదనవిని, రిక్త తీవ్రవిషానలంబు రాజన్యు మహా
ద్యత్తాప మధర బొరిగొనె, సత్తాపసుకాప మది యథార్థముగాఁగన్. 349
- వ. ఇట్లు పోలియం జేసి తక్షకుండు గగనమార్గంబునఁ దన యిచ్చం జనుడు
మంత్రులు పురోథఃపురస్కారంబుగా నతని కౌర్వ్యదైహికంబులగు కృత్యములు
నెఱవేర్చి. 350
- క. జనమేజయు శుభలగ్నం, బున రాజ్యన్యునకుఁ బట్టిముం గట్టి కన
త్కనకమణిమండితం బగు, ఘనసింహాసనము నెక్కఁగాఁ జేసి రొగిన్. 351

జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి.

- గీ. రాజ్యచిహ్నంకితుఁడు జనమేజయుండు, క్రమముగా దాది శిక్షలు గఱపుకతన
నిపుణుడై వర్ణమానుడై నేర్చె రాజ్య. తంత్రములనెల్ల మంత్రసత్తములు వొగడ.
గీ. అంత నేకాదళాబ్దింబు లరుగు నమయ, మునఁ బురోహితుఁ డాన్యసపుత్రకునకు
వేదవేదాంగములు ధనుర్వేద మాది, యగు సకలవిద్యలును నేర్చె నతిరయమున.
గీ. సకలవిద్యలు నేర్చి యాజనవరుండు, క్షితివి బాలించె ధర్మరా జితఁడనంగ
వతని కిడియె సువర్ణవర్ణాక్షఁ డనెడి, కాశిరాజు వపుష్టమాఖ్యాకఁ దనయ. 354
- వ. ఇట్లు కాశిరాజుసంతంగైకావి పురోమజం జేకొన్నయింద్రుఁడు నా సమస్తసుఖమ్ము
లనుభవించుచు రాజ్యం బొనర్చుచున్నంత. 355
- క. తత్తక్షకపరిభూతిం, జిత్త మెఱియ బదులుపేత పేయింపంగ
నుత్తంకుండను నొకముని, దత్తమున నేగుదెంచె దంతినగరికిన్. 356
- వ. వచ్చి జనమేజయుం గాంచి యిట్లనియె. 357
- ఉ. ఎప్పుడు చేయునట్టివను రెయ్యవియో యెఱుంగంగ లేవు నీ
విప్పటి చిన్ని బాలకుఁడ వేమమవాఁడ ; నమాత్యు లైన నీ
కొప్పిరమైన కార్యముల నొప్పుగఁ జెప్పరు తప్పుకార్యముల్
చొప్పుడుగాఁచి పిన్నలకుఁ జొప్పుడునే ; విహితప్రచారముల్. 358
- వ. అనుడు వినయమ్మున నా యకృతంబును గర్తవ్యంబు నెఱింగింపవే యన జన
పతి కిట్లనియె. 359

క. నీ తండ్రిం బరిమార్చిన, యాతక్షకు నెడల వైర మణుమాత్రమ్ముం
జేకోగతిఁ దలపోయవు, నీతియె యిది నీకు ధాతుజీవరతింకా : 360

వ. ఈ యుదంతంబు నీ వెఱుంగవేని నీ యమాత్యులం బిలిచి యడుగు మనుడు వా
రున్న యుద్ధి నెఱింగించిన, 361

క. జనమేజయుఁ డిట్లను నో, మునివల్లభ : విప్రశాపమున మృతి గనె మ
జ్జనకుఁడు, తక్షకుపై మన, మునిమిత్రంబైన వైర మందం దగునే ? 362

గీ. అనిన నుత్తంకుఁ డిట్లను నధిప : తప్ప, దలఁచుచున్నాఁడ వేమనఁ : దక్షకుండు
ధన మొసఁగి కళ్యపుని మరల్చినకతమునఁ, జచ్చె నీతండ్రి లేకున్కిఁ జచ్చువాఁడె :

వ. తొల్లి రుద్రువను నొకముని తనభార్య సర్పదష్టయై మృతిం గనుడుఁ దనయాయ
పున నర్థం బొసంగి పునర్జీవితం జేసి ప్రతిసంబూనె నది యెట్లంటేని, 364

క. కాకోదర మేదేవియు, నాకంటం బడియె నేని నాశ మొనర్తుం
గాక యని దండమొక్కటి, గైకొని దేశములు తిరుగఁగాఁ జనియె నృపా : 365

వ. ఇట్లు దేశంబులం గ్రుమ్మరుచుఁ గనుపట్టినంతవట్టును సర్పమ్ములఁ బరిమార్చుచు
నొక్క యంజ్యంబున మురుసలి కొండచిలువం గాంచి వధింప మంకించుడు నది
మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 366

క. నాచేసిన తప్పేమి : య, యోగి చంపఁగ నేమివచ్చెనో : తెల్పు మటం
చాచిలువరాజా వేడిన, నాచతురానకలీనుఁ డాగ్రహ మెసయన్. 367

క. నీజాతిసర్ప మొక్కఁడు, నాజాయం గఱచు కారణంబునఁ గోపో
ద్వేజితుఁడ నగుచు నమయం, బే జేసితి సర్పజాతివెల్ల హరింపకా. 368

వ. అనుడు యుద్ధుభమ్ము నే నెవ్వరిం గఱవఁగల దానఁగాను : కఱచు భుజంగమమ్ము
లని వేఱు, దేహ సామ్యంబునం జేసి నమ్మం జంపఁబోకు మనవరాదుల దండిం
చుట దర్శువే : నావుడు నద్దావి మనుష్యభాషణంబులకు సంతసిల్లి నీ కీజన్మం బెట్లు
ఘటించె నుడువు మన నది యిట్లనుఁ దొల్లియేను బ్రాహ్మణుండ, అగముఁ డను
నొక్క ధుఃఖేసురుండు నాకు మిత్రుం డతని నొక్క నాడు తృణమయంబగు
సర్పంబు నొనర్చి జంకించితి నతండు భయంపడి యగ్నిహోత్రగృహమ్మున దాగి
వేపమానుండగుచు “సర్పంబవగు” మని నమ్ను శపించె, నది నిమిత్తంబుగ నేను
సర్పంబనై “నాయవరాధంబు వైపు” మని వేడినఁ “బ్రతుతి పుత్రుండగు రుద్రుని

వలన నీకు శాపమోక్షణంబగు" నని యనుగ్రహించె నాతండవునీవకా యని తలం
చెద ననుంగరుణింపవే ? యనుడు రురువును నెత్తోవర్చిన పిదప స్వస్వరూపమ్మున
నతం దీట్లనియె. 369

క. రురుమునివర : పాముల విఃకః, బొరిగొనఁజూడకుము పరమమునులకు యజ్ఞే
తరకార్యముల "నహింసా, పరమో దత్మ" యని దర్శవద్దతి కాదే. 370

వ. అనుడు నదిమొదలు రురు వక్కుత్వంబు విడిచె, నీవు క్షత్రియుండవయ్యు బ్రాహ్మ
ణుని పాటియైన వైరంబు సాధింపవైతి. 371

క. పితృవైరము దీర్చుని డు, ర్మతులకు పద్గతులు లేవు రాజేంద్రా : య
ప్పతితుఁడు బ్రతికియుఁ జచ్చిన, గతివాడే తండ్రి నరకగతుఁడగుకతనన్. 372

ఉ. కావున నీదుతండ్రికి సుఖంబగు సద్గతి గల్గనట్లుగా
భూవర : సర్వయాగమును బూచి యొనర్చి సమస్త సర్వవి
ద్రావము చేసి వైరము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింపు ము
ద్దేవికిఁ దృప్తిగా ననుమతింపుము మద్వచనంబు నావుడున్. 373

క. జనమేజయుండుఁ దనజన, కుని దుర్మరణమున కడలు గొల్పుచుఁ గనులం
గొనకొని బాప్సము లొలుకఁగ, మనమునఁ జింతించె మాటిమాటికి నిట్టుల్. 374

క. ఏ నా యనుఁగుంజనకుఁడు, ప్రాణములం గోలుపోయెఁ బాముకతన న
ద్దానికి బదు లొనరింపని, యీ నాజన్మంబు కాల్యనే ? యేమిటికిన్. 375

వ. అని సంజాతక్రోధుండై మంత్రుల రావించి యిట్లనియె. 376

ఉ. ఆగడ మూచి మజ్జనకు నత్యమలున్ సుగుణాంచితున్ మహా
బాగు వధించినట్టి తలవన్నగజాతిని బట్టి యంబికా
యాగమిషమ్మువన్ హతవహజ్వలదుగ్రశిఖావరంపరం
గ్రాఁగఁగఁ జేసి దవ్యతమ గాంచి పితృహింసామక్తిఁ జెందెదన్. 377

ఉ. అంకితుడై వ తక్షకుఁడు యాగపతుత్వము గాంచునంట : యు
త్తంకుఁ దక్షంకితుం దగుచు దానికి హోతృతఁ గాంచునంట : దు
బ్బంకిలచిత్తుడైన జనపాలకుఁ డీజనమేజయుం దనా
తంకుడు కర్తయుంట : ఘవతకా జగదంట ముదంబుఁ జెందడే. 379

క. పిలుపుఁడు భూసురవర్యుల, సలుపుఁడు యజ్ఞార్థమైన సంభారమ్ముగా
విలుపుఁడు గంగాతీర, స్థలమున నొకకాలయున్ శత స్తోమగన్. 379

వ. మంత్రులును యజ్ఞసంభారమ్ములు సన్నర్తసఱచుడు నుత్తంక పురస్సరంబుగా వేద
వేదాంగాదిపారగులగు విప్రులు ఋత్విక్కులుగా సర్పయాగం బొనర్చునెడఁ దక్షకుం
డింద్రుపాలికిం జని శరణంబు వేడిన వింద్రుం డభయం బొసంగి తనయాసన
మ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొనుడు సంత నుత్తంకుండును, 380

క. అనుగతకోపభరమ్మునఁ, గవలుడును “సహేంద్రతక్షకాయస్వాహా”
యని యభిమంత్రించిన భయ, మున వాఁ డాస్త్రీకుఁడనెడి ముని సఱుఁ దలఁచెన్.

క. అకలంకుండు జరత్కా, రుకుమారుఁడు మోఁజనవరుఁడు యోగ్యుఁడు త
క్షకహితుఁ డాస్త్రీకుఁడు రా, జకుమారుని జన్మమునకుఁ జనుదెంచెనెన్. 381

వ. జనమేజయుండమ్ముని నర్పించి భవద్వాంఛితం బే మని యడుగుడుఁ దక్షకహితం
బాచరించువాడై యియ్యాగంబు విరిమించుటయ మదభీష్టం బనుడు సత్యసంధుఁ
డగు జనమేజయుం డా జన్మంబు విరిమించి పదఁపడి సాత్యవతేయశిష్యుండగు
వైశంపాయనునివలన మహాభారతంబు వినియె. 382

క. వినియుం దృష్టిం జెందక, జనమేజయ నృపతి వ్యాససంయుమి వరునిం
గనుఁగొని యిట్లును “ననమా !, మనమునకున్ శాంతి గల్గు మార్గము నెపుమా !

గీ. క్షత్రియుం డగు వానికి సంగరముఁ, గాని గృహమునఁ గాని యుక్తమగు రీతి
మంజ ముత్తమ మారీతి మరణ మబ్బి, దయ్యె మజ్జునకునకు పౌఖ్యంబు కలదె :

క. కాపున మజ్జునకునకు ను, తావిర్భావంబు పరమునం దొదవ యశ
శ్రీ వర్ధిల్లఁగ నదుపా, యాపహ మగుదాని నాకు నానతి యావే. 383

వ. అని ప్రార్థించు జనమేజయునకు సత్యవతీ తనుజాం డీట్లనియె. 384

ఉ. పాపహరంబు మోక్షదము భద్రకరంబు పురాణరత్న మ
ద్యాపక శిష్య విత్త్యసుఖదం బగు భాగవతంబు మత్సుకుం
డోపి పఠించె నయ్యది మహోత్తమ మాగమసార మాత్మసం
తాపహరంబు దాని వినినన్ దుదముట్టు సమస్తమున్ నృపా ! 385

వ. జనమేజయుం డద్దాని నా కెఱింగింపు మని మఱియు విల్లనియె. 386

గీ. అవమా యాస్త్రీకుఁడన నెవ్వఁ దతవి నెవఁడు, గన్నవాఁడుఁ మహాత్ముఁ దేకారణముప
వస్యదీయాహియాగంబు నాఁగె వఁతడు, దగఁ దెలిపి మీద భాగవతంబుఁ జెప్పును.

వ. వ్యాసుం డిట్లను జరక్కారు వను నొక ముని దారవర్తిగ్రహం బొల్లక యష్టలిత
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు పూని యున్నంత నాతని పితరు లొక్కవనమ్మునం దొక్కెడ
నొక గర్తమ్మున వ్రేలుచుం గననై యట్లవిరి. 391

క. దారం బరిగ్రహింపుము, నారకబాధాపనోడు నందనుఁ గని మ
మ్మారాధింపుము స్వర్గ, ద్వారకవాటమ్ము విప్పఁదలంపుము నాఁగన్. 392

ఆ. వె. నా కయాచితముగ నాపేరు గలయట్టి, కాంత దొరకెనేని గారవించి
పెండ్లి చేసికొనెదఁ బెజ్జరితు లిఁక నొల్ల, ననుచుఁ తీర్థయాత్ర కరిగె నతఁడు. 393

వ. ఇది యిట్లుండ నొక్కెడఁ గళ్యపునిభార్య లగు కద్రువ వినతయు ననువార లాది
త్యరభాశ్యంబుం గనుఁగొని నలు వనియుఁ దెలుపనియుఁ గొంతవడి చర్చించి
యిట్లు పజబంధంబు సల్పికొవిరి. 394

గీ. నలువయిన నాకు దాన్యంబు సలుపు మీవు, తెలు వయిన నీకు దాసినై కొలుతు నేను
వాద మిట్లొనరించి యవ్వచిత లింటి, కరిగి యథార్థము మఱునాఁ డరయ నెంచి.

వ. ఆనాఁటిరాత్రి కద్రువ తనయులగు సర్పమ్ములం బిలిచి రవిరభాశ్యరోమంబుల నాక్ర
మించి కృష్ణవర్ణంబులుగా నొనర్చుఁడవి యాజ్ఞాపించిన నంగీకరింపనివారిం గొందఱి
జనమేజయ యాగహూతాశనమ్మునం బడుండవి శపియించెఁ గొంద టా శాపమ్ము
నకుఁ దంకి శ్వేతవర్ణం బగు నవ్వారువంబును గృష్ణవర్ణంబుగా నొనర్పిరి.
మఱుచునాఁ డా సవతు లిరువురు నట కేగి హయమ్ముం జూచునంత నల్లనై యున్న
వినత యోడి విన్ననై యప్పకు చాన్యం బొనర్చుచుండెఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ
గద్రువ తమ్మున దన కుమారులను వీఁపున నెక్కించుకొని మోయు మనవుడు
శోకార్త యగుచుఁ గుందుచున్న తల్లిం జూచి గరుడుం డిట్లవియె. 396

క. రవిసారథి యరుణాహ్వయుఁ, డవిరళ బలశాలి యగు మదగ్రజాఁడుండన్
నవయఁగ నేటికి : నే నుం, డ చచ్చిపుము శోకకారణము నాతల్లి : 397

ఆ. వె. తనయు లాన్నతల్లియును పెనుదుఃఖంబు, పొందెనేని వారు పుట్టనేల :
శోకకారణంబు నా తెఱఁగింపుము, వేగతీర్తు నన్న వివత పలికె. 398

క. ఏమని చెప్పుదుఁ దండ్రీ, స్వామివిగద : నాకు సవతి సతతం బేనా
భామినికి దాసి నాపెనా, దా మోయుమా నన్నటంచుఁ దరుణి విధించెన్. 399

వ. అవి దుఃఖించు తల్లికిఁ గొమరుం డిట్లవియె. 400

- క. ఆత్మా ! నీబదులుగ నే, నమ్మానివి మోయువాడ నడలకు మిఁక నం
చమ్మానకాలి సుతనహి, తమ్ముగ నమ్మగువ భుజగతయై చెలంగన్. 401
- వ. మోయువాడు నముద్రతీరమ్మున కరిగి పెదతల్లికి వినయమ్మున మ్రొక్కి యిట్లనియె.
- క. తల్లి ! నీదాస్యము మా, తల్లికి నేరీతిఁ బాయు దయఁ దెల్పుమటం
చల్లనమ్రొక్కుడు గరుడున, క ల్లలన విడిచె నమృత మర్పించుటకున్. 402
- క. గరుఁడుం దెంత యటంచు న, మరలోకం బరిగి బాహుమద మడర సుధా
పరిపూర్ణంబగు కుంభ మ, మరుల గెలిచితెచ్చె గగనమార్గానుగతికా. 403
- వ. తెచ్చి యయ్యమృతకుంభంబు పెదతల్లి కప్పగించి తల్లిదాస్యంబు వాపె
సంతఁ దదృక్షణార్థంబు కాద్రవేయులు స్నానం బొనరింపనేగు నీలోన వింద్రుం
డయ్యమృతకుంభంబు నవహరించె. దాని కాస్తరణంబుగాఁ బఱచినకుళలయం
దంటిన యమృతలేశము నాస్వాదించిన కతన వారలకు నాలుకలు చీలికరై
రెండయ్యె. 404
- గీ. జనవిశాసంబు దవలిన స్వప్నములు భ, యమున వాసుకి మొదలుగ వజ్రవికడకుఁ
జని శరణుఁ జెంద విట్లనె జలజభవుఁడు, కరుణ నెమ్మదిసేంతయుఁ గడలుకొనఁగ.
- వ. జరత్కారుం డనుముని తనకు ననామికయగు కన్నెందక్క నొండు పడఁతి
వరింపనని ప్రతినవట్టినవాఁ డతనికి వాసుకిచెలియలగు జరత్కారు వసుదావిం
జెండ్లిపేయుడు ; వారిరువుర కాస్త్రీకుం డనువాఁ డుదయించి మిమ్ము రక్షింపం
గలాఁ డనవుడు వాసుకియు నతని పెదకి తన చెలియలి నర్పించిన నమ్మునివరుం
డును వాసుకిం గని నీ చెలియలు నాకెన్నం డప్రియం బాచరించు నప్పడ వీడం
గలవాడ నని నమయం బొనరించి పరిగ్రహించి వనాంతరమ్మునఁ బర్ణకుటీరం
భేర్పజుకొని యందు సుఖమ్ము లనుభవించుచు నొక్కనాడు కృతభోజనుండై.
- క. వసు లేవ వలవ దని తన, వనితకు బోధించి యాతపస్వివరుఁడు భా
వి వియతి నయ్యెడఁ దా ని, ద్రను జెందుడు నస్తగిరికి రవియుం జేరెన్. 405
- వ. ఇట్లు సంధ్యోపాసనానమయం బగుడు నాపె యిట్లని వికర్పించె. 406
- గీ. వియర లేవిన భర్తకు నెదురుపేత. లేవకుండినచోఁ గర్మలోన మొదవు
కర్మలోనమ్ము పేయుటకన్న భర్త, కెదురుపేతయ వరమని యెంచి కడఁక. 407

అ. వె. అరుణః డ ప్రగిరికి వరుగుచు నున్నాఁడు, సంధ్య వార్చికొనెడి సమయ మయ్యెఁ గాన విదుర లేచి కాల్యకృత్యంబులు, దీర్చుకొనుఁ డటంచుఁ దెఱవ లేపె. 411

వ. లేచిన నమ్మునివరుండును గోపీద్రేకమున నాకెదురుజేసితివి గాన నీకన్నయింటికిం బొమ్ము నాయచ్చ నే నేగెద ననవుడు భయసంబ్రమాక్రాంతహృదయ యగుచు నమ్మునిం జూచి యయ్యతివ మెల్ల న విట్లనియె. 412

క. మాయన్న నీకిడిన నదు, పాయం బిట్లేని నెట్లుపలియించు వృథా
పాయకా న్యాయమె యను నా, ప్రోయాలికి భర్త “య స్తి పొ” మ్మునివలికెన్. 413

వ. అయ్యతివ పుట్టిదింటి కరిగి కొందొకకాలమ్మున కాస్త్రీకుంగవియె నాతం డిక్కార
ణమ్మున భవన్మథంబున కేతెంచి సర్వవక్షపాతి యగుట నీయాగం బాఁగె నీవు
నయ్యాగంబు విరమించి మంచి చేసితివని ప్రశంసించి మఱియు నిట్లనియె. 414

గీ. భారతం బఖిలము విన్నపావనుఁడవు, నీయదృష్టం బొరులకు వర్ణింపఁదరమె
నీజనకుఁ దొక్కరుఁడ కాఁడు నీసుకృతము, వలన నన్వయమది యెల్లఁ బావనంబు. 415

క. దేవీయజ్ఞము పేర్కొన్, గావింపుము భాగవతపుగాదల నెల్లన్
వావలన వినుము శ్రీపర, దేవతకున్ మించినట్టి దేవత కలదే ? 416

క. దేవీపూజకులగు కుల, పావనులకు వృద్ధిచెందు బాహుకైశ్వర్య
శ్రీవిజయాయుర్దాయను, భావిర్భూతులను వఖిలచుగు భోగములున్. 417

వ. కావున శ్రద్ధాపంతుండవై దేవీభాగవతంబు వినుము. 418

గీ. ఎవరు పరదేవతాపూజ నేవగింతు, వారపో దుఃఖభాక్కులు వారమూర్ఖు
లెవరు పరదేవతాపూజ కిచ్చగింతు, వారపో సౌఖ్యభాక్కులు వార కృతులు. 419

గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దేవతల్ భక్తి నే జ, గజ్జునిసేవ లొనిరించి కాలయాప
నం బొనర్తురొ యాజగదంబ పూజ, కిచ్చగింపని మానవుఁడెవఁడు జగతి ? 420

క. మును భగవతి శ్రీరా, యణునకు వచియించె నే మహాభాగవతా
ఖ్యనెనఁగు దివ్యచరి తము, వినుమా : యద్దాన పీయభీష్టము లొలయుకా. 421

వ. అవి పాత్యవతేయుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనవి సూతుండు శౌనకాదులకుం
జెప్పిన వారును వ్యాసుం డెట్లు నెప్పె నెఱింగింపు మనుటయు. 422

స్కంధాంత పద్యములు.

క. వీరనవి ప్రేశానకు, మార : ధరారమణమా? మండిత పదపం
తేరుహ : గౌరవధీరసు, తారామ బ్రావిడాన్వయాభరణమణి. 423

క. దుర్గయశాస్త్రి సహోదర : భర్గపదాంభోజ యుగళబంధర : రిపుష
ద్వర్గ జయజనితకీర్తి ని, రర్గళ ధారామరాప గాంచితభవనా. 424

సగ్విణేప్పత్తము. పాపమాంబోదరప్రాజ్యపూజ్యోదయా
ప్రావకీభూతభూపాలదీప్యద్దయా
దీపితాశాంతకీర్తిస్తుతప్రాభవా
వ్యాప్యతామప్రదానాన్నపూర్ణాధవా. 425

గ ద్య.

ఇవి శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణమునందు ద్వితీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరమహంసాచార్య

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

తృతీయ స్కంధము.

శ్రీకర కడియెద్ద భుజా, శ్యాక గ్రామావజననః హరనీహర
శ్రీకలిత దివ్యకీర్తిః, ప్రాకటగుణ చక్రవర్తిః బ్రహ్మయశాశ్రీః.

1

వ. అవధరింపు చుక్కధకుండు మునుల కిట్లను నట్లు భాగవత కథనాభిముఖుండగు
సాత్యవతేయునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.

2

గీ. వ్యాసః సత్యవతీసుతః భగవతీమ, ఖంబుచుఁ జెప్పితివి తద్భగవతి యెట్టి
దోయెవరో యెట్టి గుణములతో నెసంగు, నో తదీయ మఖం బెట్టిదో వచింపు.

వ. బ్రహ్మాండోత్పత్తియు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల స్వతంత్రత్వా స్వాతంత్ర్యములును
మహారం కాంవశగత్వా ఏకగత్వములును వారల యుత్పత్తులును వారల శరీర
విచారమును సవిస్తరముగా నానితియు నాపుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె.

4

గీ. కలివనుగు స్రన్న మొనరింపఁ గడఁగి తీపు, దీవి కుత్తరమును సావధానముగ వ
చించెదను మున్ను నారదులెంత కరిగి, యడగితివి గంగ యొద్దున నమ్మహాత్ము.

5

క. ఈ సకల బ్రహ్మాండము, చేసినవాడెవడుః తెలియఁ జేయు మసత్యం
బోః సత్యమోః బహుకర్తృక, మోః సకలమృతకుఁ గర్త యొకఁడొ మహాత్మా.

వ. కొందఱు శంకరుండనియుఁ గొందఱు నారాయణుండనియు విరించియనియు
సూర్యుండనియు వానవుండనియు పరుణుండనియు యముండనియుఁ గుబేరుం
డనియుఁ బావకుండనియుఁ బనసుండనియు సోముండనియు గణేశ్వరుండనియు
ననేకు లనేక ప్రకారముల జగత్కరిణులు పచియించుచుండురు. మఱికొందఱు
వారాహియు నారసింహియు మహాలక్ష్మీయు శాంకరియు బ్రాహ్మీయు వాసవియు
వారుణీయు నా ననేక నామంబులు గల యదియు సనాతనియు ననాదివిధనయు సర్వ
వ్యాపియుఁ బురుషానుగతయు నాదిమాయయుఁ ద్రిగుణాతీతరూపయు గుణవిస్తార
కారిణీయు విర్గుణయు నగుణయు నగు పరదేవతయ సకల కారణంబని చెప్పు

దురు. మఱికొందఱు విరంజనమ్మును విరాకారంబును విధేసమ్మును విధుజంబును నగు తేజంబని చెప్పుదురు. మఱికొందఱు వేదోపనిషత్ప్రతిపాదితుండగు తేజో మయందని యందురు; కొందఱు సహస్రనయనుండును సహస్ర శీర్షుండును సహస్రకరకర్ణుండును సహస్రపదుండును నగు పురుషోత్తముం డనియు; గొందఱు విరంజంబును విరాజంబును శాంతంబునగు నాకాశంబని యందురు. మఱికొందఱు అవి శ్చిత బ్రహ్మవాదులును గొందఱు అసీశ్వరవాదులును కొందఱు స్వభావవాదులును గొందఱు ప్రకృతి కర్తృత్వ వాదులును నై యుంటుంటేసి నందిగ్ధంబగు విష్ణుహావిష యమ్మున మనంబు దోలాయమానంబగుమన్నయది ధర్మావర్మంబులు నిర్ణయంప నశక్యమ్ములు ధర్మవంతులును నత్త్యగుణోత్పన్నులు నగు దేవతలు పాపాత్ము లగు రక్కసులచే బీడింపఁబడుటయు ధర్మాత్ములును సాధారులును నగు పాప వులు కష్టముల పాలగుటయు; గనుంగొన ధర్మమ్మునకు వ్యవస్థ గానరాకున్నయది. నా సంశయచ్ఛేదం బొనరింపు మనవుడు, 7

క. నారదుఁడు వచించిన తెఱ, గారసి వివరింతు నీకు ననఘా : చేతో
ధీరత నాకర్ణింపుము, పారంగతుఁడైన యట్టి వండితుఁ డున్నే : 8

క. నారదుఁడు శంక మదిఁ జె, న్నారంగ నొకవాఁడు వీరజానను నడుగఁ
గారాని మెనఁగ నతఁడు గు, మారునకుం జెప్పినట్టి మార్గము వినుమా. 9

ప. కుమారా : భవదీయప్రశ్నంబు దుర్బోధం, బియ్యది వివరింప నస్మదాదులక కాక
విష్ణువునకుఁ గూడ సపాధ్యం బైనను నాయెఱింగి వంతవట్టు వివరించెద వినుమని
యట్లనియె. 10

గీ. మున్ను సకలంబు సంధ్రమైయున్నతఱిని, భూతములు వుట్టె నేమి గంజాతమందుఁ
బొడమితిని బొడమియు నెలుగడలు చూడ, వర్ణవముదక్క వేఱొక్కఁడరయరాదు.

క. ననుఁ బుట్టించినపునుఁ డే, యనఘఁడొ యివ్వంకజమున కారారంబే
మని విశ్చయింతు నీజల, ము విలుచుకత మేమొ! యనుచు మోహమయఁడనై .

గీ. పుడమిపై నీరు విల్చుట పొనఁగు నట్టి, పుడమి నల్గడలను జూడఁబడ దటంచు
వనది నీఁడుచు నొకవేయివత్సరములు, వెదకుచున్నంత నాకాశవీధియందు 11

గీ. “తవ తవ” యటంచు నొకమాట దరలుటయును
వేయిసంవత్సరమ్ము లశ్శాయతముగఁ

దనము సల్పితి నొం దేమి దలఁవకుండ

జలగతంబగు నల జలేజాతమందు.

14

వ. పిదప “సృజ” యను నొకపలు కంబరముననుండి వెడలె దానిని విని “యే నేమి సృజింతు ?” పని యాలోచించుచున్నంత మధుకైటభు లను రక్కసులు యద్ద సన్నద్ధులై నను భయపెట్టుడుఁ బద్మనాశం బవలంబించి తజ్జలమ్మున మునిఁగి. 15

పీ. కారుకమ్ముల నేలఁగల దాలు గలవాని , బంగారువల్వ మైఁ బరఁగువాని
నెల్లలోకము లేలనెనకంబు గలవానిఁ , జల్లచూపులు వెదఁజల్లువాని
పాపరాపాన్సుపైఁ బవ్వళించినవాని , వనమాం గళమునఁ దనరువాని
యోగవిద్రావహాభోగంబు గలవానిఁ , జలవ మింతయులేక యలరువాని

గీ. శంఖచక్రగదామూలపాదనములఁ , దవిలి చెలువారు నాల్గబాహువులవాని
నద్భుతమ్మున కాస్పదం బైనవానిఁ , గంటి నొకదివ్యపూరుషుఁ గలుపు దీఱ. 16

వ. కవి యోగవిద్రాస్వరూపిణి యగు నద్దేవిని వినుతించిన నామెయు నతని శరీరంబు విడిచి దివ్యవిగ్రహయై నభమ్మున నిలిచె నంత నతండును మేల్కొంచి సన్నద్ధులగు రక్కసులఁ దనయూరుభాగమ్మున వధించునంతలో రుద్రుండును నట తేగు దెంచుడు నేము ముగురము నప్పురదేవతం బ్రార్థించుటయు నాపె దయాంతరం గయై యిట్లనియె. 17

గీ. హరిహరబ్రహ్మలారః మీయంత మీ వ, నులను నెఱవేర్చి కొనుఁడు చనుండుమీకుఁ
దగునివాసమ్ములను జెందఁదగు నశేష, జగము పృష్ఠింపనగు నాల్గ తెగలు గాఁగ.

గీ. అనేది జగదంబ వలుకుల నాలకించి
యిట్లు లంటిమి పందియం బినుమడింప
భూమి లేదయ్యె జలము ప్రభాత మయ్యె
వంబః యేగతి సృజియింప నగునొ ? చెప్పుమ.

19

గీ. భూతములు గుణతవ్వాత్రములును నింద్రి, యష్టులును నలవడినఁ జేయంగనగును
గాని యూరక పృష్ఠింపఁగాఁ దరంబె ? యనుడు జగదంబ చిఱునగ వినుమడించె.

ఆ. వె. అంత వరుగుదెంచె నటకు విమానంబు, గగనతలమునుండి కడురయమున
వంబ చిత్రమొకటి యగునడఁ జేసెద, దీని వెక్కుఁ డనుమఁ దెలుపుటయును.

వ. ఏము నాపె యావతింజేసి నవరత్నమండితంబును ముక్తాదామ భూషితంబును

గింకిజీసంకులితంబునగు విమానం బదిష్ఠించిన నంబిక యద్దావి మనోవేగంబున
నడువంజేపె సంత నయ్యది జలదిభిన్నంబై మనోజ్ఞంబైన కొండొక ప్రదేశమ్ము
నకుం జవియె నచ్చట. 22

బ్రహ్మాది దేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట.

సీ. కోకిలాకాకలీవ్యాకులీకృతపం , తృంవినమోద్యానపాదపములు
సుందరీసుందరానందబంధురమంది , రప్రాంతదీప్రసరఃప్రకతులు
ప్రాకారశోభిదివ్యాకారమణిమండి , తాకాశతలచుంబిహర్మ్యతతులు
సంగీతభంగీమృదంగరంగద్రంగ , కోటిభాసురవేశవాటికలును
గీ. యజ్ఞశాలలు మఱియు దేవాలయములు , గలుగు పురవరమును దానికెలన వనము
నందు వేటాడు నొకరాజనందనుడును , గానఁగా వచ్చెఁ గన్నులకలుపు దీఱ. 23
స. మా మనంబున నయ్యది స్వర్గంబును ప్రత్యభిజ్ఞ యుదయించె. పదఁపడి యయ్యది
యెవరిచే నిట్లు నిర్మితంబయ్యెనని యెంచ నాలో విమానంబు మఱియొక్కెడ
కరుగుడు. 24

క. నందపమను వనమును దా, నం దగు కల్పకముకడఁ గనందగు నందం
బందిన వందిని తల్లియు, నందంద చరించునట్టి యైరావణమున్. 25

గీ. అచ్చరలఁ గూడి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు
సంచరించెడి గంధర్వ సంచయంబు
సురలును పులోమజనుగూడి సొక్కు నిండ్రుఁ
డును యమ కుబేరములును గనఁగనైరి. 26

వ. ఆత్మాశ్చర్యవర్మాకులచిత్తులమై యచ్చోటు విడిచి యరుగుటయు బ్రహ్మలోకంబు
గననయ్యె. హరకేశపులు నమ్మంజూచి యిచ్చట బ్రహ్మ యొక్కఁడు గవ్వుట్లు
వికం డెవ్వఁ డనవుడు నిట్లంటి. 27

క. ఆ వేధయు నా వేదము, లావిభవము లెట్టివియో మహామహురాలా!
యావంతయు నెఱుఁగను నే, నే వాఁడనొ తెలియరా దిఁకేమనవచ్చున్. 28

చ. విదప విమానంబు మఱి యొక్కెడ కరుగుటయు, 29

ఉ. వారద! యేమి పెప్పుడుఁ గనంబడె నచ్చట వెండికొండ ము
శ్రీరుచిరంబుగా నవటఁ జెన్నలారా మణినికేతన

ద్వారమునుండి శంభుఁడు సదారసుతప్రమథుండు కృత్తివా

సోదచిదుండు వెల్వడియె సొంపగురీతిని గోతురంగుడై .

30

తే. గీ. మాతృకలతోడ సంశయమగుమాన, సుందనై యయ్యెడల నేను జూడఁబడితి
“వితకన్నను జిత్ర మొందేమికల” ద, టంచు విష్ణుయవడునంత నదియు మరల.

గీ. అరిగె విక నొక్కయెడ కట నరయనయ్యె, విందిరా సుందరీనాథు మందిరంబు
విరుపమానంబు వై కుంతపురవరంబు, దావిగవి విష్ణుయంబందె దానవారి. 32

క. అతసి టునుమశరీరుఁడు, చతుర్బుజుఁడు శంఖచక్రశార్ఙ్గదాభూ

షితుఁడు రమారమణీ సే, వితుఁడు విరాడ్వాహనుండు విష్ణువగుపడెన్.

33

ఆ వె. అతవిఁ జూచి యతులి తాశ్చర్యకలితుల, మగుచు నొక రొకళ్ళ నరసి కొనుచు
నున్నయంత నదియు నున్నత వేగంబు, గడలుకొనఁగఁ బాలకడలి కరిగె. 34

సీ. యాదోవిశేష దీప్యత్తుంగ తరతరం , గావళీశీకరా సేవితంబు

నానావిచిత్ర చిత్రానూనదివ్యాస్త , రణరంగ వేదికారాజితంబు

కచితముక్తాదామ కలనాభిరామ భా , మహిత మందిరకోటి మండితంబు

పారిజాతాది విభ్రాజమాన లతాంత , దంతురానంత పాదపయుతంబు

తే. గీ. గంధర్వభృత మన్మథుకర విరావ , భరిత మగు దీవియొండు దృక్పథము నందె
నందు సుమనోహరమును శివాకృతియునునైన పర్యంకమును గంటి మవల నొకఁట.

గీ. మణిమయం బగు పర్యంక మధ్యమండుఁ

జెలులు చెలువారఁ గొలుపున్న యలరుఁబోడి

ననుపమానంత దివ్య కళ్యాణ రూపఁ

గంటి మా రూపమును జెప్పఁగాఁ దరంబె.

36

సీ. ఆరుణాంబరమునఁ జెన్నలరారు వగలాడి , యెఱుపైన యధరోష్ఠ మెనఁగుబోటి

కావిభూల్గల మాలికలు ధరించిననాతి , రక్త గంధంబును రంగులాడి

శోణంబులగు నేత్రకోణముల్ గలకొమ్మ , యౌవనమద్యుష్ఠ యైనవాన

తొలకరిమించుతోఁ దులహిఁగునెలవాగ , యర్కబింబస్ఫూర్తి సలరుకలికి

గీ. యిందిరాకోట్ల నెదురించు మందయాన , ప్రతిపదమ్మును దయఁ జిమ్ము పద్మనయన
మందమంచస్థితం బొస్సు సుందరాంగియెన్నఁడును జూడఁబోవి దయ్యిండువదన.

క. విసరుహముకుళమ్ముల వన, గపిమవఁగెడి గుబ్బిదోయి గడలుకొనఁగ సొం

పెనఁగు మణిభూషణము లిం, పెనలార నెనంగె పర్యకృంగారముగన్.

38

- గీ. ఆరసి “హృల్లేఖ భవనేళి” యని జపించు, నమరకన్యక లిరుగడ నమరఁగా న
సంగకుసుమాది దేవీనాథ యగుచు, దనరె వత్తోణ యంత్రమధ్యమ్మునందు. 39
- క. వదలక ప్రాంతార జపం, బెదఁ బొదల నెసంగు పక్షిబృందము చుట్టుం
గదియఁగఁ జాపాది మహా, యుధమ్ములు ధరించి యెనక మొప్పెడిదానిన్. 40
- చ. కనుఁగొని విస్మయం బొదవఁగా “నెవరో” యని సంశయించు నం
తన యొక వేయివేయి నయనంబులు మోములుఁ జేతులుం దగన్
గనుపడె నాచుహామహిమ కన్నది విన్నది గాదు దాని నే
మనియను జెప్ప గిప్పఁ దగదయ్యె యొకించుకయేని నారదా : 41
- గీ. ఆచ్చరయుఁ గాదు వేలుపుచుచ్చెకంటి, గాదు గంధర్వయును గాదుగా : యటంచు
సంశయించెడి మముఁ గాంచి సరిసజాతుఁ, డిట్లనియెఁ గొంత విజ్ఞాన మెనక మెవఁగ.
- ఉ. ఈ జగదంబయే మనల నెల్ల సృజించినతల్లి, యీ మహా
తేజసు యల్పబుద్ధులకుఁ దెల్లము కానిది, మాయ యన్న యీ
శ్రీజనయిత్రయే, జగముతేషము విండిన దీ పరాంబయే
తేజాలకెల్లఁదే జొసఁగుతే జన నీజగదేకనేత్రయే. 43
- గీ. ఈమెయే సర్వలోకంబు సృష్టిఁజేసి, పెంచి హరియించు నీమెయే వేదగర్భ
యీమెయే సర్వభీజమయయును విశ్వ, నాయకయు నీమెయే నదానందమూర్తి.
- క. ఇరుగడలన్ బరివర్యా, వరతమెఱుమ భూషణములునఱుల విభూతుల్
వరఁగెడి గోల్లకొలఁది నా, వరణం జూడుఁడు విరించిశంకరులారా : 45
- క. ఎంతతపము చేసితిమో, యెంతటి ధన్యులమో కాని యీభగవతి న
త్యంతముఁ గనుఁగొని ముదిత, స్వాంతుల మైనార మిదియు సామాన్యంబే. 46
- చ. తపసులు గాంచ లే రతివదాన్యులు చూడఁగ లేరు భార్గవీ
చపలమృగాక్షి యాదియగు సర్వనిలింపనతుల్ శతాంశమం
దుపమకు రారు తత్పుకృతయోగము నెన్నఁ దరంబె : పూర్వపు
జ్యోతుఁబరిపాక మెట్టిదో కదా : తన నయ్యెఁ బ్రపంచమాత్మకా. 47
- గీ. మున్ను బొక్కివ్రేలుగుడిచెడి చిన్ననాఁడు, నన్నునుయ్యెలలో నుంచి నన్నమైన
యెలుఁ గలరఁ బాటంచు బాడి యేడ్వకుండఁ, గాచి ప్రోచినతల్లి యీకన్నతల్లి. 48
- గీ. ఇంతపేవు పరీక్షించి యేవరయఁగ, వెనుకఁ గనుగొన్నసంగతి విశదమయ్యె
మాట లిఁక వేయునేల యీమాత మనలఁ, గన్న జగదంబ లే రీమెఁ గన్నవారు.

వ. అట్లగుట మన మీ పరదేవతా సమీపమ్మునకుఁ బోయి ప్రణుతించిన మన యభీష్టమ్ము లొనంగుఁ; గాదని దౌవారికులు వారించిన ద్వారమంద నిలిచి నుతింపంగదంగుద మను వల్కులకు నమ్మితిని విమానంబు దీగి తద్ద్వారసమీపమ్మునకుం బోవుడు మమ్ముం గాంచి జగదంబు చిఱునగ వొనర్చుటయు మూగురమును త్రింమై తత్సన్నిధికిం జని నమస్కరించి యన్యోన్యవనితారూపమ్ము లరసికొనుచుఁ గోటిసూర్యప్రతికాశంబును నానా మణిస్థగికంబునునగు తత్పాదపీఠమ్ము నవలొకించుచున్నంత,

50

క. కొందఱు రక్తాంబరలును, గొందఱు నీలాంబరలును గొనకొని యాపెన్
సుందరులు గొల్పుచుండిరి, కొందఱు పీతాంబరలును గోట్లకొలఁదిగన్.

51

క. ఈదును జోడునుగల విరిఁ, బోడులు నానావిధిత్రవిభూషణముల సౌం
పీడేర నాపె ముందటఁ, బాడుదు రాడుదుచు కనులపండువు గాఁగన్.

52

ఉ. నారద! యేమి పెప్పుదు వివన్ గనరాని విచిత్ర మంబికొ
దార రుచిప్రసన్ననఖదర్పణమందు వినుకా నినున్ శివుకా
వీరజనాభునికా ధరణి నీరజమిత్రుని వీరజారినిన్
వారిధిపర్యతాదుల నవరణఁ జూచితి మొక్కిపెట్టుగన్.

53

వ. మఱియు మజ్జన్మకారణంబగు తమ్మియుఁ దన్నాభి యగు నచ్యుతుండును నతని
శయ్యయగు ననంతుండును త్రయత్రింశక్కోటి దేవతలును మధుకైటభులును
తుంబురుండును హాహాహూహూ ప్రముఖగంధర్వులును రంభాదులగు నెచ్చరలును
గైలాసాది లోకంబులును మున్నగాఁగల యావద్బ్రహ్మాండముం జూచి పరమాశ్చ
ర్యభరితులమై యేము జగజ్జననిఁగా నామె విశ్చయించుకొంటిమి.

54

గీ. అమృతమయమగు నాదీప్యవందు లోక, జననిఁ గనుఁగొని మోదాబ్ధి మునుఁగుమాకు
క్షణముగా నొకమాటువత్సరము లరిగెఁ, దత్పుణంబును వర్ణింపఁ దరము గాదు.

క. మనుఁ జెలికత్తెల మని యా, స్రుమదామణులెల్లఁ బేర్చి బయలుపడఁగ శం
క మవములం దుంచక కూ, ర్మిమెయిన్ గారవము చేసి మెలఁగిరి పిదపకా.

55

హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట.

క. ఒకనాడు భక్తి నా యం, విక నాలోకైకమాత విశ్వజగత్ప్రా
వకమహిమఁ గాంచి విష్ణువు, ప్రకటగతి నుతించె పట్లు బద్ధంబలియై.

57

- సీ. కామదాయవి : దేవి : కల్యాణి : ప్రకృతి : వి : ఛాత్రి : లోకేశ్వరి : దండచుమ్మ
సచ్చిదానందాత్మ : సంసారకారిణి : , కలుషహారిణి : నమస్కారచుమ్మ
పంచకృత్యవిధాత్రి : పరదేవి : యర్థమా , తార్థభూతాత్మ : జోహారుమ్మ
హృల్లేఖ : సంసిద్ధి : వృద్ధి : కూటస్థ : నా , నాన్వరూపాత్మ : వందనములమ్మ
తే.గీ. జగముసృష్టించి పురుషుని కగవడంగఁ , జేసి యానందమొనగూర్తు శ్రీమహేశః
తల్లి : యరువదిమూఁడుతత్వముల వెల్గు , దిండ్రజాలంబు నా మాకు వింపుగూర్చు.
- గీ. స్వప్రభావమ్ముకలిమి విశ్వమ్ముఁ బ్రోతు, వాత్మతేజమ్ముచే జగ మలరఁజేయు
దంబి : కల్పాంతకాలమ్మునందుఁ గూడ, నుండు వెన్నఁదెఱుంగు నీవందమెల్ల. 60
- గీ. జనవి : మధుకైటభాఖ్యరాక్షసులచేత, మడియ కుండఁగ రక్షించి మాకు లోక
మెల్లఁ గనుపడఁ జేసిన తల్లివీవ, నీదుదర్శనమదియు వర్జింపఁ దరమె ? 60
- క. ఏనును బ్రహ్మయు రుద్రుఁడు, గానంగా లేము నీయఖండమహత్త్వం
బే నరునకు శక్యం బగుఁ, బూవి కనుంగొనఁగ నీయపూర్వపుఁజరితల్. 61
- క. హరిహరకమలజాలను హరి, హరకమలజాలకును జూపి తంబరొ : సిదో
చరితం బెఱుఁగం దరమే, వరమాద్భుతసుప్రభావభావ్యము తల్లీ. 62
- గీ. కోరఁగాఁ బోను వేటొందుకోరికలను, నీదురూపంబు నామది విజయ బొకటి
నోట భవదీయనామంబు నుడుపు బొకటి, యంబ యాచింతు నిన్నెపుడరయుబొకటి.
- గీ. వీఁడు నాభృత్యుఁడను బుద్ధివెట్టి నన్నుఁ, బాలనము సేయవలెనమ్మ పరమకృపను
పామరుఁడ నేను వచియించు పలుకులందు, నీమదికి వచ్చినంత మన్నింపుచుమ్మ.
- సీ. ఏము సృష్ట్యాదికం బినుమడించుట కల్ల , భవదిచ్చ మామీఁదఁ బ్రబలకున్న
ఛాత్రి సమ స్తంబు ధరియించు టది కల్ల , యాధారశక్తి ప్రాపందకున్నఁ
గంజాతపాతుఁడు ప్రకాశించుటయుఁ గల్ల , తాపక తేజంబు దపులకున్న
సకలజంతువులును సంచరించుట కల్ల , నీశక్తియొక్కింత నెగడకున్న
- గీ. బ్రహ్మమొదలుగ సఖిలప్రపంచములు న , విత్యములుగాన నెల్లప్పు నెగడనేర
వఖిలమైనట్టి ప్రళయమ్ముఁందుఁగూడ , విత్య నీ వొక్కతెవే భవానీ : మదంబి :
- గీ. విద్యగల బుధవర్యులవిద్య వీవ, కీర్తిగల పుణ్యమూర్తుల కీర్తి వీవ
శక్తిగల దివ్యశక్తుల శక్తి వీవ, యంబి : పలుమాటలేల గాయత్రి వీవ. 66
- ఉ. ఆగమముల్ ద్విజామరహితార్థము చేసినతల్లి వీవ మో
జెగమనూల మీవ జగదాదివి నీవ స్వరాస్వరూప మీ

వే గతివీవ సర్వమువహించెడిదానవు నీవ స్వాహా వీ
వాగమవేద్య వీవ జగదంబ : మదంబ : కదంబవానిని.

67

తే. గీ. అబ్ధికిఁ దరంగములయట్లు లాదిపూరు, పాంశములు జీవులగుట లోకాంబ : వారి
బంధునిర్ముక్తి కథిలవ్రపంచస్పృహ, నల్పుడువు స్వార్థమిందు లేకంబు లేదు 68

గీ. జీవుఁ డెప్పుడు తెలివిని జెందు నపుడ, లేనియట్లొనరింతు వీ లీలెల్ల
నాట్యమొనరించి యామీద సర్తకుండు, మించు తత్తత్కృతుల విరమించునట్లు. 69

ఉ. ఎల్లపుడున్ భవచ్ఛరణమే శరణం బని నమ్మినాఁడ నో
తల్లి : దురావమైన పరితాపము తారన మయ్యెనేని న
న్ముల్లమునందు వేటొకనియొజ గణింపక యుద్ధరింపు ము
త్పుల్లనలోజలోచనసముల్ల సమచ్ఛదయాసుధారునిన్.

70

క. అంబ : భవచ్ఛరణాబ్జయు. గంబనకున్ మ్రొక్కిడుదు నఖండతరజ్ఞా
నం బొసఁగి కన్న తనజా, తుం బలె రక్షింపుమీ కుతుక మొప్పారినన్.

71

వ. అని నానాప్రకారంబుల నుతించి విరమించుడు హరుం డిట్లని నుతింపం దొడంగె.

గీ. త్వత్ప్రభావజాఁడై హరి తనరెనేని, బ్రహ్మయును నీదుకార్యమై పరఁగెనేని
నేనుమాత్రము వీకుఁ దాదృకుఁడఁగాక, యన్యుఁడనె తెల్పుమమ్మ లోకైకజనవి.

గీ. జనవి : భూమ్యాదిభూతపంచకము నీవ, త్వక్కు మొదలగు నింద్రయపంచకంబు
వీవ బుద్ధియుఁ జిత్తంబు నీవ మనము, నీ వహంకార మఖిలంబు నీవ కావె ? 74

గీ. హరిహరారులు జగమున కాదిభూతు, లనుచు నేవారు వచియింతు రల్లవారు
తెలియనేరని మూర్ఖు లో దేవదేవి : వారు జనియించుటెల్ల నీవలనఁ గాదె ? 75

గీ. నవివయమ్ములు నగుణమ్ము లవిని మొదలు, గాఁ గలుగు భూతములచే జగంబు వుట్టు
వది స్ఫుటంబగుటకు భవదంశమొక్క, యించుకేనియు లేకున్న నెట్లు బొసఁగు :

క. నీ వజవిష్ణుశివాకృతి, భావమునం జేసి జగము ప్రబలింపియు నా
పై వేఱుగ మతిగల్గిన, నావర్జించెదవు వీకు వద్దముకలదే ?

77

గీ. ఏము వృష్ట్యాదుల కొకింతయేని శక్తి, గమట కూహింపఁగా ముఖ్య కారణంబు
వకలలోకాంబ : తావకచరిణనశిన, రాజమావాసమావ పరాగగరిమ.

78

క. భవదీయదయాపై భవ, సువిహితము తమోగుణంబు చొప్పుడె నాకున్
శివదాయవి : సత్త్వము కే, శవునకును రజోగుణంబు జలజభవునకున్,

79

క. భవిష్యు లభవిషయ నృపులు త, దనుచరులు మొదలుగ నగు ననంతంబగు భే
దవియతిఁ జొప్పడు జగమిది, జనవిరో ! భవదీయమతి విషమ మగుటఁ గదా ?

గీ. జనవి ! యెన్నంగ సత్త్వరజ స్తమములు, త్వద్గణములు సృష్ట్యాదివిదానములగు
హరిహరవిరించుల మము సృష్ట్యాదులకు ని, మిర్తమాత్రముగా వినిష్ఠించి తీపు.

ఉ. అంబ ! విమానసంగతులమై చనుదెంచిన మా క్రయంబులో
నంబుజనాభుఁ డీజగమువంతయుఁ జేసినవాఁడో ! లేక యీ
యంబుజసూతి చేసెనవి యందునో ! నే ననుకొందునో ! నను
స్తంబు భవద్విలాసలితంబు నవం బొకయంత యున్నదే ? 82

గీ. ఈవ సృజియింతు పాలింతు విచ్ఛిన్నమై, నేని యఖిలమును హరింతు వెల్లచేక
స్వవతియగు పూరుపుని మోదనంగతునిఁగఁ, జేయుదువు నీవిలాస మజ్జేయ మంది !

అ.వె. అడుజన్ముమైన వది యభీష్టమమాకు, నీదు సేవనంబు నెగడెనేని
గాన వెల్లచేకఁ గరుణించి యిటులుంచు, మంది ! పురుషభావ మధికమగునె ? 84

ఉ. తల్లి ! భవత్పదద్వయము దక్క మతోక్కటి నొల్లఁ ద్వత్పదో
త్పల్ల సరోజషండమధుపూరము గ్రోలకయున్నచోఁ బ్రుటర్
కల్లలుగావు కల్పములుగాఁ గనుపట్టు నహర్నిశంబు ని
న్నొల్లక యన్యలం గొలుచుయోగులు విక్రము దైవవంచితుల్. 85

క. అంబ ! వృథామాటల లా, భంబేమి ? యనుగ్రహించు భావంబది నీ
కు బొడమనేని నీ మం, శ్రంబు నవాక్షరము నాకు దయపేయఁదగుఁ. 86

క. అను శివుఁ గరుణించి జగ, జనవి నవాక్షర మఖండసత్త్వము మంత్రం
బును నువ్పరించె దానిం, గొని ప్రణతిం గొలిపి ముదముగొని యతఁడుండెన్ 87

వ. అంత నేనును భక్తిపరవశుండనై యిట్లు మఱించితి. 88

క. నిను నిర్వచింప శ్రుతి నే, ర్చివదేవిన్ జెప్పకున్నె ! శ్రీకరి ! స్వాహా
యమట ముఖాదుల నిను, గూర్చినదే నర్పణవీధి త్రిభువనజననీ ! 89

ఉ. “నీ నొనరించువాఁడ జగమెల్లమ నాకుఁ బరుండు లేడు ని
జ్ఞాని ననంగ నేనె” యని శాంకరి ! శంక యొకింతలేక లో
మావతి భవ్యతాగరిమ మూరక సంస్మృతిసాగరంబునా
జ్ఞానవిహీనకన్ బడితిఁ గావఁగదమ్ము కదంబవాసిని. 90

- ఉ. ఇంతకుమున్ను ధన్యుడను నే ననుకొన్న దసత్యమైన నీ
చెంతకు వచ్చి నీచరణసేవ యొనర్చుగ గల్గెఁ గావ నా
వంతయుశంకలే దిఁకఁ గృతార్థుడ ధన్యుడ మాన్యుడకా భవ
ద్భాంత మడంచి నీదువరభక్తి ధ్రువం బొనరింపు మంబరో ! 91
- క. వీవలనఁ గల్గె నొక రా, జీవమ్మునఁ బొడమితిని విశేషించి భవ
తేవకుడనైతి నజ్ఞా, నావృతిఁ దొలఁగించి ప్రోవు మఖిలాంబ ! దయకా. 92
- ఉ. నీచరితం బెఱుంగని వివీచలుదక్కఁ బరాశ్రయం దటం
చీవకురానమం దలఁప రీశ్వరి ! స్వర్గము గోరి జన్మముల్
నోఁచెడి వారు విట్టిరె జనుల్, నను నీవ పృజించి తిట్టి యా
లోచన నాకె తోచదిఁక లోకులకున్ గతియేమి ? శాంకరీ. 93
- క. పరతత్వంబుంచును వి, స్మరయక యోగంబులంచు నన్నాయముగాఁ
బరమేశ్వరి ! కొందఱు చెడు, దురు త్వదృశ్యైతరులకు దొరకునె ముక్తుల్. 94
- ఉ. ఎందుల కంబ ! పొట్లువడి యెన్నిటనో కృశియించు బోమహా
నందవిధాత్రి ! సారెకుమనంబున "శాంకరీ ! యీశ్వరీ ! " యటం
చుం దగుభక్తి వీజవము చూఱగొనం గలవాఁ దెనందు వాఁ
డందు నొకింతలోన జగదంబ ! యహంబుఁ బరంబు సర్వమన్. 95
- తే. గీ. కావలెనె వీఁడు సృష్టికై కమలభవుడు ?
హరియు రక్షింపవలెనె ? లయంబు శివుడు
లేచిచో నెఱవేఱదే ? లీల లివి న
మస్తమును జేయఁజాలు దోయంబ ! నీవు. 96
- చ. హరి మధుకైటభాసురుల కందిన నేమగు ? నట్టివేళ నీ
కరుణయకా ! నమద్దరణ కారణమయ్యె నతండు నేను శం
కరుఁడు మధుదృవుండఁట ! జగజ్జన నాదులయందు శక్తకళా
బొరయుదుమేని యెవ్వరికఁ బొందనివారు వచింపు మంబరో ! 97
- క. ఆందజీకి జన్మకారణ, ముం దెలియఁగవచ్చు సర్వ మోహిని ! యది నీ
కుం దెలియరాదు వినరా, దెండును నజ వనఁగ వగుదు వీవ విజముగా, 98
- ఉ. ఏ పృజియింతు వీహరి వహించును రుద్రుఁడు సంపు నిక్కమే
కాసునకేనిఁ గాని మముఁ గార్యవికారదులం బొనర్తు వం

బా : సకలేశి : నీకళయే మాకు సహాయము గానిచో వృథా

యాసమే కాని మే మొక రసంతయుఁ జేయఁగ లేము శాంకరీ.

99

వ. మఱియు నకర్తయు నగుణుండును ననుపాదియు నకలుండును నగు పురుషుండు భవదీయంబగు వినోదంబు నీషించి సంతోషించుచుండునవి తద్దజ్జాలు పెప్పుడురు. ఈతం దొక్కరుండు దక్క నీకన్న బరుండులేడు. ఇదియి విక్కంటై నచో “నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబునకు మిథ్యాత్వంబు పొనంగుఁగాన నన్ననుగ్రహించి యీ యన్యోన్యవిరోధ పరిహారం బొనర్చి యవ్యాకల్యంబునకు వాచ్యంబునీవో లేక యప్పురుషుండో విస్పష్టంబొనర్చుము; నీవు ప్రీతో పురుషుండవో యెఱింగింప వలయు; మత్పుణ్యయోగమ్మునంజేసి భవదీయసాన్నిధ్యంబు చేకూర నవి ప్రార్థించునన్నుం గాంచి మృదుమధుర గంభీర సంభాషణంబుల నజ్జగ దంబ యిట్లనియె.

100

ఆ.వె. అతఁడ యేను నేన యాతఁడు భేదం బొ, కింకయేని యుండ దిరువురకును

బుద్ధిచుంతులైన పురుషు లెఱుంగుదు, రెఱుంగలేరు బుద్ధిహీనజనులు

101

క. మాయరువుర యంతర మ, జ్ఞేయం బద్ధాని యెఱుకఁ జెందిన పురుషుం

డే యోగియు ముక్తుఁడు నన, పాయుం డాకవికి లేవు భవబంధంబుల్.

102

బ్రహ్మాదులకు దేవి తనరూపం బుపదేశించుట.

వ. మఱియు దీసం బుపాదిభేదంబున ద్వైవిధ్యంబు గాంచునట్లును నాదర్శమ్మునం దోచు ప్రతిబింబమ్ముపగిదివి వ్యవహారకాలమ్మున ద్వైవిధ్యంబు కల్పితంబయ్యుఁ బరమార్థావస్థయం “దేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబు విక్కం, విది యునుంగాక ప్రీరూపంబు నాకు నృప్తికాలంబునఁ గల్పితం బైనదికాని కల్పాంతమ్మున ప్రీపునపుంసకభేదంబులు లేక యుండుదు. బుద్ధిశ్రీర్పతి కీర్తిస్మృతులును శ్రద్ధామేధాదయా లజ్జాజుధాతృష్టలును కాంతిశాంతివిపాసలును విద్రాకంధ్రాజరలును విద్యావిద్యాస్పృహవాంఛా క్త్యకర్తులును వసామజ్ఞాత్యక్తులును ఋశాన్యక వాక్కులును పరామధ్యాపక్యంతులును వివిధమ్ములగునాదులును నేనకాని వేరొండు కాదు. వేయేం, సంసారంబందు మద్వియుక్తంబగు వదార్థం బొక్కండులేదు. నానాదేవతలందు గౌరీబ్రాహ్మీవారాహీరాద్రీవైష్ణవీశివావామనీకాబేరీనారసింహీవాపవీ ప్రనుః నానాక్రిస్వరూపమ్ములఁ బరాశ్రమించుచు పర్యవార్యమ్ము లొనర్చుచుండు.

జలమ్ముల శైత్యమ్మును, వహ్నియం దౌష్ట్యంబును, దివాకరునందు దేజంబును, జండురునందు హిమంబును నేన మత్త్యక్తంబగు వస్తువీషచ్చలనంబున కేవి నమర్థంబుకాదు. మీరు మూగురును మదీయశక్తి విముఖులై నచో రాక్షసాదిహరణంబున కశక్తులకా నిశ్చయింపుము. మఱియుఁ బ్రతితుండును స్థితుండును శాంతుండును భీతుండును శక్తువశగతుండును నశక్తుం డనఁబడునుగాని యరుద్రుండనియు నవిష్టుండనియు వ్యవహరింపఁబడఁడు. శక్తియుక్తుండ వగుటంజేసియు యీవు జగంబు సృజియింతువు. విష్ణురుద్రులును సూర్యచంద్రులును నష్టదిక్పాలకులును శక్తియుక్తులగుటంజేసియు తమతమ కార్యంబులు నిర్వహించుచుండుదు. భూమియు శేషుండు నాదికూర్మంబును దిగ్గజంబులును శక్తిగలుగుటంబట్టియు భారవాహకంబు లగుచున్నవి. కానిచోఁ బరమాణువహనంబునకును గొఱుగావు. 103

కా. హంసాగ్రేసరవాహ : నీరమును నాఖ్యాశేషమౌ నట్లు ప్ర
ధ్వంసంబుంజొనరింతు నయ్యనలు నార్చుంబూనుదున్ గలి నా
శంపామాత్రముగా నొనర్తు మది పిచ్చామాత్రముం జేసి ప్ర
ధ్వంసాభావము ప్రాగభావము నొనర్చున్నేర్తు నన్నింటికీన్. 104

ఆ. వె. అంతమాత్రమున నమ స్తకత్వములును, బోయెననెడి బుద్ధిఁబూనరాదు
ఘటకపాలరీతిఁ గాఁ బరమాణువు, లందుఁ బ్రదివి నిల్చు నబ్జసూతి : 105

వ. మఱియు శాశ్వతంబును క్షణికంబును భూన్యంబును నిత్యా నిత్యంబును సకర్తృ
కంబును నహంకారాగ్రిమంబును మహత్తును నను నీయేడు భేదంబులం జొప్పడు
మహత్తత్వంబు. దీనికతన నహంకారంబుపుట్టె; నీ విష్ణుహత్తత్వంబు వలన
నమ స్తమాతంబులును యథాప్రార్థించుగుగతి రచియింపు మని చెప్పి, 106

ఉ. చారుహసమ్ముఖిన్ విమలఁ జందనగంధి సితాంబరన్ మనో
హరిణి రాజసిన్ సరసిజానన దివ్యసరస్వతిన్ మహో
దారవిభూషణన్ గోమము దారను గా నని నాకొసంగె నిం
పారఁగ నొక్కశక్తివి మహాసుగుణన్ జగదంబు కూర్మితో. 107

క. ఒనఁగి యిటులవియె నోయి న, రసిజానన : యేగు మీసరస్వతితో న
ర్వసుఖముల నమభించుదుఁ, బొనఁగకా వనియింపు నత్యధువనమునందుకా. 108

వ. మద్విభూతియగు నీ పరస్వతి నెన్నుండు నవమానింపక యథేష్టసుఖమ్ము లనుభ
వించుచు స్వకర్మానుయోతంబులై జీవనహితంబులగు లింగకోశంబులం గొని

చతుర్విధంబుగఁ గాలకర్మస్వభావానుగుణంబుగ నచరాచరంబగు జగంబు సృజి
యింపుము. సత్వగుణప్రధానంఁడగుట విష్ణుండు నీ కెక్కడు; దుష్టహామ్యులగు
విషయమ్ములందు మానవప్రకృతులందును దదన్య ప్రకృతులందునుం బట్టుచు వాన
వులం బరిమార్చుచుండు శంకరుండును నట్ల సహాయం ఁడగుచుండు. 109

క. దేవతలం జేయుము భూ, దేవాదిద్విజులు మిచ్చుధికదక్షిణులన్
భావింపఁదగిన యాగ, శ్రీ వెలయఁగ నెప్పుడుఁ బూజివేయును రెఱమిఁకా. 110

వ. తత్తద్వాగములయందు మన్నామోచ్చారణ మాత్రమ్మునన్ జేసి మీరును సంతుష్టిఁ
జెందుదురుగాక. మీలోఁ దమోగుణప్రధానంఁడగు శంకరుండు విశేషించి పూజ
నీయుండు; దైత్యులవలనిభయంబు మీ కేరికిని దుస్సాహించుగొనెడ వారాహీప్రము
ఖావతారంబుల మదీయ శక్తు లుత్పత్తి నొందుచు సంహరించెడిఁ గాక. మంత్ర
రాజుంబగు నవాక్షర మంత్రంబు సబీజంబుగా నెల్లప్పుడు జపియించిన నీకు సర్వార్థ
ప్రసిద్ధి కాఁగలదు పొమ్మని చెప్పి హరిం జూచి యిట్లనియె. 111

ఉ. ఈరమణీలలామఁ గమలేక్షణ విందిరఁ జంపిరాననఁకా
దారనుగా గ్రహించి త్వదుదారభుజాంతరిసీమ కేళికా
గాఁముగా నొసంగు మొకకాలమునందయినన్ విమావితం
గా రిచియింపకే మిగుల గారముగాఁ గనఁగాఁ దగుఁజుమీ. 112

క. దేవతల జీవికకునై, యావశ్యకములు సమస్తయాగంబులు ఛా
దేవతల కవి విధించితి, నావిషయంబున మెలంగుఁ డవిరుద్ధగతికా. 113

క. మీరలు ముగురు మదంశో, దారు లగుటఁజేసి జగము తగ మిము నెంతే
నారాధించు సమమ్ముగఁ, నారయ భేదంబు నెవ్వఁ డతఁ డడుగంటుకా. 114

గీ. హరిహరిబ్రహ్మలకు భేద మరయరాదు, గాని గుణభేద మొక్కింత గలదు మీకు
సత్త్వము ప్రధానమగు మహనత్వనంబు, తక్కిన గుణద్వయము నీకుఁ దమ్మికంటి.

క. ఈపు రజోగుణ మూనెడి, యావేశలయందు నుపసాదికమున ను
శ్రీవెలయఁగ నీభార్గవి తో, విహరింపుము మదిం గురుకుమలరాంకా. 116

వ. వాగ్మీజమాయాబీజకామబీజసంపుటికృతంబును బరమార్థదంబునగు విష్ణుహృదం
త్రంబు గైకొను మని యమ్మనురాజం బుపదేశించి యిట్లనియె. 117

ఉ. నాకెపు డిచ్చ వుట్టునొ వినాశమొనర్తుఁ బ్రపంచమప్త, నా
యాకృతియందు మీ ముగురు నైక్యముఁ జెందెద రట్టివేళ, సౌ

భ్యాకరమై జయప్రదమునై తగు నీ వరమంత్రరాజముం

జేకొని పేర్నిమైఁ బరసపేయము పొమ్ము కుటంబు నీకగున్. 118

ప. నైకుఁతంబు నీకు వివాసంబగుఁ గాక యని శంకరుం జూచి యిట్లనియె. 119

గీ. సత్త్వము రిజోగుణము నుపసర్జనములు, తమము ముఖ్యము నీ కన్మదంశజనిత
యగు మహాకాళి యీ గౌరి తగు కళత్ర, ముగ వసింపుము కైలాసభూధరమున.

ఉ. గౌరిని గూడి సంతతసుఖమ్ములు చెంద రిజోగుణంబు దే
వారులతోడఁ బోయిల జయంబు గొనంగఁ దమోగుణంబు సం
సార మహర్ణవోత్తరణసాధన మస్మదభిఖ్య యాగమా
ధారము సంస్కరింపఁగ నుదారము సత్త్వగుణంబు నీకగున్. 121

గీ. ముగురకును మూఁడుగుణములు ముఖ్యములు గు
ణంబులకు వెలియగువదార్థంబు లేదు
ఆట్టివాఁ డొక్కపరిమాత్మ యతఁ డదృక్యుఁ
డేనుఁ గాలానుగతి గుణ మూనుదాన. 122

ప. సర్వంబునకుఁ గారిణంబకొని యేను గార్యంబుగాను; నావలన సత్త్వరజస్తమో
గుణాత్మకంబగు పరాహంతయు దానివలన * మహత్తత్త్వంబును దానివలన
నహంకారంబును దానివలనఁ బంచతన్మాత్రలును వానివలనఁ బంచభూతమ్ములును
యథాక్రమంబుగ నుద్భవించె భూతపంచకంబును గర్మేంద్రియపంచకంబును జ్ఞానేం
ద్రియపంచకంబును మనంబును నను నీ పదియాఱును కార్యంబులును గారణం
బులునై యొప్పు. మహత్తత్త్వాదిసప్తకంబును నిట్టిదియ. పురుషుండు కార్యకారణో
భయ కోటిప్రవిష్టుండు గాకయుండు; నిదియంతయు సంక్షేపమ్ముగా వివరించితి
విక మీ మీవాసమ్ములకుం బొందు; విషమంబగు కార్యంబు దబిష్ఠించినచో శబిరి
తుండగు పరమాత్మను స్మరించునది. స్మరణమాత్రమ్మునంజేసి యేను గోచరింపఁ
గలదాన నని మా ముగురకుం జెప్పి పనిచిన నేమును నాస్థానంబు వదలి చను
దెంచువారము. 123

క. ప్రీరూపమెదలి పురుషా, కారము సంప్రాప్తమగుడుఁ గలరీతిగ నా
యారీకులెంచుచు విమా, నా రూఢులమగుచు నేగు నా నమయమునన్. 124

- చ. కనుఁగొన నాసుధాజలధిగావి మహామహిమానుభావ యా
జననియుఁగావి యా చెలుల సంఘముగావి మణిప్పుజీ కన
త్కనకమయంబు ద్వీపమదిగావి మతోక్కటిగావి లేద యే
మనఁగల ! శుద్ధశూన్యముగ నయ్యెడ నెయ్యెడఁదోఁచె నారదా, 125
- వ. విదవ నేమును మును మధుకైటభుల వదించిన చోటి కేతెంచి విమానంబు డిగిలి
మచ్చటన మజ్జన్మ పంకజంబునుం బొడసూపె. 126

బ్రహ్మం దో త్పత్తి.

- అ.వె. దేవియనఁగ విట్టి దివ్యస్వరూప మ, హానుభావ యట్టి యనఘచరితఁ
గన్నులార నేము గాంచితి మనుడు నా, రదుఁడు దండ్రి కవియె ముదము దనర, 127
- వ. తండ్రి ! నీ చెప్పిన దేవీ మహత్త్వంబు నా మనఃస్థునకు వచ్చె. వికఁ బురుషుం
డన వెట్టిఁదో వివరింపు మదిగాక యింత వట్టును నగుణయగు శక్తి ప్రభావం
బెఱింగించితి వింక నిర్గుణశక్తి ప్రభావంబు వినఁగోరెద. నేను శ్వేతద్వీపమ్మన
నే తదర్థంబు దపంబొనర్చుదు సిద్ధుంగు తపస్వి గణంబులు బొడసూపితి గావి
తద్రహస్యంబు గోచరింపదయ్యె. 128
- క. కావున నిర్గుణశక్తి ప్ర, భావము నయ్యాదిపురుష పారమ్యంబుకా
నీవ యనుగ్రహమున సం, భావించి యెఱుంగఁ జేయవలయు మహాత్మా ! 129
- వ. అను నారదునకుఁ జతురాననం దీట్లనియె. 130
- క. నిర్గుణుడగు పూరుషునిన్, నిర్గుణయగు శక్తినిన్ మునివరులు చిత్సం
సర్గమునఁ గాంతు రొరులకు, దుర్గమము విరూప మెట్లు దోఁచుం జెప్పుమా ! 131
- గీ. జ్ఞానభావ్యులు విశ్వాసగమ్యులును న, నాదివిధనులుఁ బ్రకృతియు నాదిపురుషుఁ
డును జగద్వ్యాపకులు వీరి నెనయునట్టి, వస్తువాక్కింతయును లేదు వాస్తవముగ.
- వ. సర్వభూతగతంబగు కేజంబు సరమాత్మకంబని యెఱుఁగునది. ప్రకృతిపురుషులన
నెల్లప్పుడు దేహమందు మిశ్రీభూతులై యేకరూపులై యవ్యయులై నిర్గుణులై,
నిర్మలలై, నిర్గుణులై, చిదాత్మకులై యెసంగుచుండురు. 133
- క. సరమాత్ముడనగ శక్తియ, పరికింపఁగ శక్తియవఁగఁ బరమాత్ముడ యీ
యరువురకుం బొచ్చుదు నం, తరమెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్వజ్ఞుంబున్. 134

- క. విరతిగలుగు మహనీయుల, కరయఁగ నగు విశ్వమన నహంకారకృతం
బు రహి నదియేరికై నన్, విరతిం గలుగంగ నీడు వేజన్మమలకా. 135
- గీ. సగుణుఁడగువాఁడు విర్లుణచర్య నెఱుఁగు, వాఁడెఁ పైత్యాదికంబునఁ బరుసనైన
రిసన కలపడునేఁ: రిసారసనివార, మక్షికెనయునెఁ: పీతనీలాదికములు. 136
- క. కనుఁగొనఁగ నహంకారం, బునఁ బుట్టియు సగుణమగుచుఁ బొల్పెడి చేతం
బున కెట్లలఁడుఁ: విర్లుణ, మన వన్నెకు నెక్కు నారహస్యము చెప్పమా. 137
- గీ. అనుడు నారచుఁ డిట్లును ననఁడుఁ: సత్త్వ, మనఁగ నెట్టిదియోఁ: రజంబినఁగ నెట్టి
దోఁ: తమోగుణ మన నెట్టిదోఁ: వచింపు, వేఱువేఱు విరూపించి విస్తరముగ. 138
- వ. అని యడిగిన విరించి యిట్లును. కుమారాఁ! సత్త్వరజస్తమంబులకుఁ గ్రమంబుగ
జ్ఞాపకశక్తి క్రియాశక్త్యర్థశక్తులను మూఁడు శక్తులు గలవు. అందర్థశక్తి వలన
శబ్దస్పర్శ రూపదనగంధంబులను తన్మాత్రంబు లుచ్ఛవించె. ఇందు శబ్దగుణక
మాతాశంబు స్పర్శగుణకంబు వాయువు రూపగుణకం బిగ్ని రసగుణకంబు
జలంబు గంధగుణకంబు పృథ్వి ఆర్థశక్తిరమాయుక్తంబులగు నీ పదియును తమ
స్వర్గంబు నాఁబడు. శ్రోత్రతవ్యక్తజ్ఞాననాప్రమాణంబులను జ్ఞానేంద్రియపంచకంబును
వాక్పాణిపాదపాయూఃస్థలను కర్మేంద్రియపంచకంబును ప్రాణాపానవ్యానోదాన
సమానమ్ములను వాయువులైదుం గలసి యీ పదియేనును రజస్వర్గంబు నాఁబడు.
ఇవి క్రియాశక్తి మయంబులను జిదుపాదానకంబులునునగు కరణంబులు. మఱియు
జ్ఞానేంద్రియపంచకమ్ములకు దిగ్భాయుసూర్యవరుణాగ్నినేయు లేగురును వదిష్ఠాన
దేవతలు. వీరు జ్ఞానశక్తియుక్తంబగు సత్త్వంబువలన జనించిరి కాన వీ*రాఱుగు
రును బుద్ధ్యాదికంబగు సంతకరణ చతుష్టయంబును తదధిష్ఠానదేవతలగు చంద్ర
బ్రహ్మరుద్రక్షేత్రిజ్ఞులు నలువురును మనంబును గలిసి యీపదియేనును సాత్త్విక
స్వర్గంబునాఁబడు. మఱియుఁ బరమాత్మకు స్థూలంబనియు సూక్ష్మంబనియు రెండు
రూపంబులు గలవు. అందు స్థూలం బుపానఃకలకు ధ్యానయోగ్యంబు, నాశరీరంబు
మాత్రంబు నాఁబడు. ఇఁకఁ బరమాత్మనిష్ఠాలశరీరం బెట్టిదన పంచీకృతసూక్ష్మ
భూతంబులవలన మహాభూతోత్పత్తియగు. అందుఁ బంచీకృతోదకంబునఁ బ్రతి
బింబితమధ్యమాధికారవైతన్యమునకు దేహమున “నహ” మనుతాదాత్మ్యం బుద
యించు. అందు విశేషాభిమాని యగు చైతన్యంబి యాదినారాయణ సంజ్ఞకంబు.

సంచీకరణంబుచే నాకాశాదిమహాభూతవిభాగము దృఢీకృతమగు. పదఃపడి శబ్దాది గుణంబు లేకైకవృద్ధిక్రమంబున విందు నజలందుడు నిదియెట్లున్న నాకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియ గుణంబు, వాయువునకు శబ్దస్పర్శములును నగ్నికి శబ్దస్పర్శ రూపములును జలమునకు శబ్దస్పర్శరూపరసములును బృథివికి శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములైదును గుణములై చెల్లు; నీటిగుణమేళనంబున బ్రహ్మాణ్ణముద్భవించె, సమ ప్రజీవములును బ్రహ్మాండాంశసముద్భవములుగా నెఱుంగునది; జీవ రాసుల సంఖ్య యెనుబడినట్లు లక్షలు. ఇక సత్త్వాదీగుణంబుల స్వరూపం బెఱింగించెద నని యిట్లనియె.

139

సత్త్వాది గుణస్వరూపము.

- సీ. ప్రీత్యాత్మకంబుగా వెలయు సత్త్వము ముఖ, మువలనఁ బ్రీతి సంభూతమగును నార్జవం బొక్కటి సత్యంబు శౌచంబు శ్రీ, ధ్వాక్షమా సంశోష ధైర్యములును శాంతియు దయయు లజ్జయునను వీనిచే, సత్త్వప్రతీతి విశ్వయము సుమ్ము మఱియు సత్త్వమ్ము ధర్మ ప్రీతికరమును, శ్వేతవర్ణమ్మునై చెలఁగుచుండుఁ
- గీ. దనరు సాత్త్వికరాజసతామసమ్ము, లనఁగ శ్రద్ధలు; మూఁటిరో నాద్యమైన దాని వృద్ధి యొనురూప సత్త్వమ్ము; తక్కుఁ, గల యసవ్రద్ధల నడంచి కలఁచుఁ బుత్ర.
- వ. రణోగుణంబు రక్తవర్ణంబును దుఃఖజంబగు ప్రీతిం గలుగఁజేయు నదియు నవి యెఱుంగునది. ద్వేషంబును మాత్సర్యంబును ద్రోహంబును మత్కంఠయు నిద్రయు రజశ్రద్ధయు మానంబును దమమ్మును గర్విమ్మును రణోగుణ జన్యంబులు విచక్షణులగువారు వీనింబట్టి రణోగుణంబు విశ్వయింతురు.
- 141
- సీ. మఱియుఁ దమోగుణం బెఱుంగుము కృష్ణ వర్ణముగ; మోహము విషాదమునెవంగఁ జేయు నియ్యది దీనిచేష్ట లాలస్య ము, జ్ఞానమ్ము నిద్రయు దీనతయును గార్పణ్యము భయమ్ముఁ గౌటెల్యము వివాద, రోష వైషమ్యముల్ దోషదర్ప నంబును నాస్తికత్వంబును తామస, శ్రద్ధయు, వీనిచే సత్పురుషులు
- ఆ. వె. తమము నిర్ణయింతు తద్దయు కుభముల, విచ్ఛగించువార లిందు సత్త్వ మెనఁగఁ జేసి రజమువనఁ గసిమనఁగుచుఁ, దమము సంహరింప దలఁపవలయు
- చ. అరయఁగ నొక్క బొక్కటికి నాశ్రయమై కనుసట్టుటన్ బర స్పరము విరోధభావమును బాల్పడనీయక వీని మూఁటిని

గర మనుకూలరీతిఁ గనఁగాఁదగు నియ్యవి మాటికిన్ బర

స్వరము విరోధముల్ నలుపుఁ బట్టకయుండిన ముప్పుమాఁదెడిన్.

143

వ. మఱియు వింక విద్దానిన విస్తరించెద నాకర్ణింపు మెయ్యదియైన వినినంత మాత్రన
ఫలంబు చేహార దెట్లంటేని కామక్రోధాదిసర్జితుఁడు గానివాని తీర్థయాత్రాదికంబును
బోలె ననుభవరహితంబగు శ్రవణంబు వ్యర్థంబు. కామక్రోధలోభమోహమదమా
తస్యతృప్తస్థాద్వేషాసూయేర్వాఽక్షమాఽశాంతులను నియ్యవి యెందఁక నాశ్రయించి
యుండు నంత దనుకఁ బురుషుండు పాపాత్ముఁడు; వాఁ డెయ్యది యొనర్చిన నిష్ఫ
లంబు. కర్షకుఁడు శ్రమంపడి తగుకాలమ్మున బీజావాపంబొనర్చి యహోరాత్రమ్ములు
గాచి తుదకు ఫలకాలమ్మున విద్రవోయిన ఫలంబు మృగాధీనంబగుభంగి నెంత
శ్రమమ్మున దీర్ఘయాత్రాదికం బొనర్చినను గామాదుల జయింపఁడేని ఫలమ్ముఁ జెంద
నేరఁడని చెప్పి మఱియును.

144

మ. సరవిన్ శాస్త్రవిచారణంబు కతనన్ సత్త్వంబు వర్ధిల్లుఁ ద

త్పరతంజేసి క్రమక్రమమ్మునఁ దగున్ వైరాగ్య; మద్దానిచే

త రజంబున్ దమముం ద్యజించి కడు విద్యావంతుఁడై బ్రహ్మవి

ద్యుఁడై ముక్తినిఁగాంచు మానవుఁడుతథ్యంబింతయున్ నారదా !

145

వ. లోభయోగంబున రజం బుత్కటం బయ్యెనేని సత్త్వతమంబుల నణంచు; నట్ల
తమంబును మోహయోగమ్మునంజేసి ప్రవృద్ధంబై సత్త్వరజంబుల నణంచు;
దత్త్రకాంబు జేజ్జేజ్జ విస్తరించెద.

146

సీ. సత్య ముత్కటమై రజస్తమోభవములొ , బాహ్యోర్థముల దిందుసఱచి పేర్చి
యాజ్ఞాదికమ్ముల నాన క్రిగొల్చి సా , త్త్వికభోగములయందుఁ బ్రీతిఁ జొవిపి
మోక్షమ్మున మనమ్ము దీక్ష వహించు; న , ట్ల రజోగుణము వృద్ధినంది నేనిఁ
దిగువనాతనములొ ధర్మంబు లడఁగు ర , జశ్చర్ద పొనఁగు నెసంగు నర్థ

గీ. మననరించును భోగంబు లభిలములును , సత్త్వతమములు మొదటికి నమనిపోవు;
నట్ల తమమును నుత్తటం బయ్యెనేనిఁ , బ్రథమమున వేదశాస్త్రవిశ్వాస మడఁగు.

గీ. మఱియుఁ దామన మగు శ్రద్ధ మదివి దవిలి

వ్యయ మొనర్చు ధనంబు ద్రోహములు పేయు

కాంతిఁ గనఁ దెప్పటికి నైన సత్త్వరజము

లడఁగు మొదటికి స్వేచ్ఛావిహార మురు,

148

క. క్రమమున సత్త్వము రజమును, దమమును నన్యోన్యమిధునధర్మంబున క్షీ
రమునీరముఁ బలె నన్యో, న్యము కలసియ యుండు విడిచి యలవడ కుండున్.

గీ. రజము సత్త్వంబు సత్త్వమ్ము రజము, తమము
సత్త్వరజముల విడిచి యెచ్చటను నొక్క
టొక్కటిఁగ గానరావు సంయుక్తవర్మ
కలితములు జన్యజనకతాకలితములును.

150

క. సత్త్వము రజ స్తమములకు, సత్త్వరజంబులకుఁ దమము జనకంబగు నా
సత్త్వతమములకు రజమును, దత్త్వముగ జనకమగు విను తత్త్వజ్ఞవిధి.

151

చ. జనకత మృద్ధుత్రియ నెనంగు గుణంబులు మూడు బుద్ధి నె
క్కొని సత్తింబుఁ గామములకుం బురికొల్పుచు నుండు నాదికిం
గనఁగ రజ బు జాయ, యెనకఁబున విద్దిము దానిజాయ యై
చను వివి రెండునుం దమము జాయ లిటుల్ దగు యుగ్మభావముల్.

152

వ. అనుడు నాదనుం డిట్లను మహాత్మా : నీచెప్పిన గుణలక్షణంబుకతన నాకు దృష్టి
చొప్పుడదు. న న్నినుగ్రహించి యాగుణపరిజ్ఞానంబు తెల్లనుగుఁజ్ఞు జోధింపు మని
నతం డిట్లనియె.

153

క. ఏనెఱిగి నంకివట్టురు, బావి యెఱింగింతు వినుము పుత్రా : సమ్య
క్జ్ఞానము నాకును నలవడ, దైనను ఎచియించువాడ నాలింపుమొగిన్.

154

చ. పడికిని బంధుసంతతి కపారముదం బొడఁగూర్చువట్టి య
య్యతివయ యెల్లవేళ సవతాలికి నప్రియయౌఁ గదా : యిటుల్
మతిఁబరికించ సత్త్వముఁ దమంబు రజంబును బీడఁబెట్టు నీ
గతియ రజస్తమంబులకుఁ గన్నడు స్వేతరమందు నాదా :

155

వ. సత్త్వంబు స్వభావనుభగంబయ్యు స్వేతరిసంపర్కమ్మునం జేసి వికృతిం గొలుపు
నది యెట్లంటేవి,

156

ఉ. జానగు జన్యనంబుఁ గడుఁ జక్కదనంబు నయంబుఁ గామకౌ
ప్రాసగతప్రచారి మొలయం దగు జన్యని సత్త్వరీకులం
బావి చెలంగుచున్ పవతిపోరునఁ దానును దుఃఖమొందు చం
దానఁ దదన్యభావమును దాచు సత్త్వము వైకృతస్థితిన్.

157

- క. కనుగొనుము జోరులకు భీ, తివి గొల్పెడిసేన చోరధిక్కుతులగు న
జ్జనులకు సుఖదం బగున, య్యనువునన గుణమ్ములకును నగుభిన్నగతుల్. 158
- మ. పునవిహ్విషవిశేషమై తిమిరయు క్తంబై కనవచ్చుచలా
జనితత్విద్యుతమైన దుర్దినము బీజం బూడ్చి విశ్చింతఁ గై
కొవి కూర్చుండిన కర్షకావళికిఁ గుల్కాన్ గూర్చియున్ దున్నజొ
చ్చిన తక్కుంగల వారికిన్ శ్రమదమై చెన్నారదా నారదా. 159
- చ. అదియునుఁగాక వర్షముకు వన్నిసుఖమ్ములుగలువారి నె
మ్మదికి ముదం బొసంగియును మన్ననఁజేయు ప్రియుండు దూరమై
కదలినవారికిన్, నిలువఁగాఁదగు గేహము కావ్యజాతమున్
మొదలుగ లేచి గేస్తులకు మోదమిడందగునే! గ్రహంపుమా. 160
- చ. మనము వినిర్మలంబయి సమంబుగ వింద్రియముల్ పదార్థముల్
గొనఁగ నమర్థతం బొసకొలు మటించి శరీరమందుఁ జ
ల్కన గనుపట్టి శాంతి పొడకట్టుతఱిన్ జనుఁడెన్నఁగాఁ దగున్
దనయెడ సాత్త్వికంబగు విధం బధికం బయి చెన్నమీఱుటల్. 161
- గీ. రజమునకు లజ్జఁబులు విద్రావిజ్ఞంబు, ఇంబు జ్ఞంబాతిరేకతంద్రావిశేష
చిత్తచాంచల్యపరదేశజిగమిషయను, బావబుద్ధివివాదతాత్పర్యములును. 162
- క. కాయము బరువగు నజీవి, కాయమును మనంబు శూన్యగతిఁగను నిద్రా
పాయ మొనయుఁ దమం బ, క్షాయతమై యేరికేనిఁ దల తెక్కుతఱిన్. 163
- చ. అవవిది నారదుం డను మహాత్మ! గుణంబులు భిన్నభిన్న వ
ర్తనములు గా వచించి తొక తావునకున్ సమకూడెనేనిఁ గ
ల్గినె మఱికార్యసిద్ధిః రిపుకూట మదొక్కెడఁ గూడుకొన్నఁ జే
తెనయున కాని కార్యగతి యెచ్చటనేని ఫలింపనేర్యునే? 164
- వ. అనవుడు విరించి యిట్లను, 165
- క. తైలము వర్తియు నగ్నియు, లోలోన విరుద్ధరీతులుగ మండియుఁ దా
మేలీలఁ గార్యమొనరునఁ, జాయనొ గుణములును నట్లచారెడిఁ బుత్రా. 166
- వ. అని పితామహుండు తనకుం జెప్పిన చొప్పున నారదుండు నా తెలింగించె నయ్యది
నీతెలింగించితి. గుణంబులన విశ్వకారణంబులు శక్తియన జగద్వాప్తిపిఁదై నగుణ
యనియు నగుణయనియు రెండు తెలుంగులనొప్పు, పురుషుండనఁగ విరీహుండును

నవ్యయుండును బూర్ణుండునై కార్యకారణభావమ్ములు లేక చెన్నారు. నద సదాత్మకంబగు నీ ప్రపంచం బంతయు మహామాయయగు శక్తియ విచ్ఛిన్నమై, విష్ణుమహేశ్వరులును సూర్యచంద్రులును అష్టవసువులును అష్టదిక్పాలకులును గుమార వినాయకులు మొదలగు దేవతలును శక్తి సంయుక్తులగుటం జేసియ తత్త్వార్థ్య వివాహకు లగుచుండురు. కాన నష్టహాశక్తి నారాధింపుమని చెప్పి వ్యాసుండు మరల జనమేజయున కిట్లనియె.

167

ఉ. ఆ జగదంబ నా కలుషహరిణి నాజగదంతరాత్మ నెం
తే జపించి సద్గతుల నెందఱు వొందరు నీవుఁ గూడ నా
యోజ నఖండభక్తి చెలువొందఁగ నా పరదేవతాంఘ్రులన్
బూజ లొనర్చి యేరికిని బొందఁగరావిఫలంబు నొందుమా.

168

వ. మఱియు నద్దేవి మహాత్వంబింతింతయే! వ్యాఘ్రుని సందర్శన భయంబునఁ దదీయభీజాక్షరంబగు నై కార్యంబు బిందురహితంబుగ నేని యెవ్వం దొక్కవరి యాదృచ్ఛికంబుగ నుచ్చరించు నవ్యాదు పూర్వకాముండగు నిందులకు దృష్టాంతంబుగ నిరక్షరకుక్షీయగు సత్యవ్రతుండను ద్విజకుమారుండు కిటిముఠోద్గతంబగు నై కారంబు బిందురహితంబుగ ననుకరించినంత దయార్థిహృదయయగు పరమేశ్వరి యతనిం గవిరాజుగ నొనర్చెననుడు, జనమేజయుం డతని కిట్లనియె.

169

క. సత్యవ్రతుఁ డన నెవని య, పత్యంబువాని కెట్లు పరమేశ్వరి నం
ప్రీత్యనుగతయై పరమిడె, సత్యవతీతనయః నాకు సత్యము చెప్పుమా.

170

గీ. కిటిముఠంబున బీజంబు గెరలుచేమి, దాని సత్యవ్రతుఁడు మది మానుచేమి
జగదధీశ్వరి కానంద మగుటయేమి, చిత్రమియ్యది వివరించి చెప్పు మనమ.

171

వ. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె నే నొక్కనాఁడు తీర్థయాత్రకై వెడలి సకలముని శరణ్యంబగు నై మిశారణ్యంబునకుంజుని యట లోమశాది మునీంద్రులకుం బ్రజామిల్లి కథాప్రసంగంబులఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత జమదగ్ని మహాముని యొక ప్రసంగంబున నమ్మునులం గాంచి యిట్లనియె.

172

చ. మునివరులార! రుద్రహరిముఖ్యులు దేవతలో! దిగీశులో!
యనుఁడో! విశాధినాయకుఁడో! యింకమఱెవ్వరు పేవ్యులో మనం
బునఁ దగఁ జర్చ చేసి యనుభూతగతిన్ విచియింపుఁ డంచుఁ బ
ల్కిన విని లోమకుండు పలికెఁ జమదగ్ని మహామునీంద్రుతోఁ.

173

- క. కుభ మిచ్చగించు వారల, కభయ విధాయినియుఁ బాపహరిణియు మహా
విభవయు నభవయునగు నల, యిభరిపువహయగు జననియే సేవ్యసుమీ. 174
- వ. స్మరణమాత్రమ్మున సర్వసౌఖ్యములియ్యనది యాపె కాని తక్కురులుగా రిందుల
కితిహాసం బొక్కండుకల దాకిరింపుము. 175
- క. కోసలదేశంబున నొక, భూసురుఁ డనవత్కుఁ డగుచుఁ బుత్రునికొఱకై
చేసెను దమసాతటమునఁ, దా నవ మొక్కయెడ దేవదత్తుడు పేర్పిన్. 176

స త్య వ్ర తో పా ఘ్య న ము.

- పి. వేదవేదాంగవిద్యాదర్శనాపర , బ్రహ్మ సుహోత్రుండు బ్రహ్మయయ్యె,
వేదంబునకు మాటువిధి యొనర్చిన యాజ్ఞ , వలక్కుమాసింద్రుఁ డధ్వర్యుఁడయ్యె
ననురేంద్రునకు గురుత్వ మొనర్చెడి కిళాది , నేత బృహస్పతి హోతయయ్యె,
నాగమతంత్రవిఖ్యాతుండు పైలుఁ డ , తూర్ణికాత్ముండు ప్రస్తోత యయ్యె
- గి. మనుఁడు గోబిలమోవి యుద్ధాతయయ్యెఁ , దక్కుఁగలవారు దక్కుఁబుత్తిక్కులైరి
సుతునిఁ బదయఁగఁ గోరి భూసురుఁడు దేవ,దత్తుఁ డొనరించుటల్లి సక్రంబునందు.
- క. ఆతఱి సామాగమ వి, ఖ్యాతంబు రిథుతరంబు నల గోబిలుఁ డు
ద్ధాత సునప్తస్వరసము, పేతముగా నుచ్చరించె వేల్పులు మెచ్చన్. 178
- వ. తత్పమయంబున నాతవికి దైవికంబుగ విశ్వానంబు వొడమి స్వరభంగం బగుడు
యజమానుం డతని కిట్లనియె. 179
- ఆ. వె. సుతునికొఱకుఁ జేయుక్రతు విధి మత్కామ్య, కర్మమునకు విఘ్నకర్త వగుచు
శ్వాసమెడలఁ జేసి స్వరభంగమొనరించి, తేమనం గలాఁడ నింకమూర్ఖః 180
- క. అని యజమానుఁడు తనుఁ ది, ట్టిన గోబిలమోవియున్ గడించుచుక నె
కొకన దేవదత్తు నేద్రెఱఁ, గనుఁగొని యనెఁ గనుల నగ్నికణములు రాంన్ 181
- వ. సర్వప్రాణిసారాదంబగు విశ్వానం బరిఃకృత నొకరి తరంబే ? యనపరాధిసగు
నమ్ము మూర్ఖ యవి తిట్టికివి గాన వీకుం బొడము తనయుండు విరక్షరక్షియు
మూర్ఖుండును గాఁగలఁ డని శపియించె; నంత దేవదత్తుడు పశ్చాత్తప్తుడై
గోబిలుం గాంచి. 182
- క. అనరాధ మేమి ? యంతనె, శపియింతురెఁ మూర్ఖ సుతుఁడు జనియించిన నా
కునకార మేమి కనఁగ వ, వనత్యతయ దావికన్న వధికముగాదే ? 183

- ఆ. వె. ఎవఁడు గాని మూర్ఖుఁడేనిఁ బూజ్యత లేదు, విప్రుఁడైన జేజు వెదక వలెనె ?
వశవురీతి కూడ్రుబాతి మూర్ఖుండైన, బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁడరయ. 184
- క. ఏరా జేలిడి భువిఁ బెం, పారుకా మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు; భూ
దాదుం దాతఁడు విందుంగ, దా రాజ్యము విడుచు బొప్పు ననఁములు విజుమల్. 185
- క. తన దేశమ్మునఁ గలమూ. ధ్వుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
యసిగున్ బన్నిడుకూర్చుని, గనుగతి నవ్వానిఁ జూడఁగాఁ దగునెంచున్. 186
- క. భూసుర కూన్యంబుగఁ దా, జేసిసనున్ శ్రాద్ధమొకటఁ జేయఁగవచ్చుకా
బో ! సేయరాదు మూర్ఖుని, బోసేయఁగఁబెట్టి యెట్టి ముప్పుననేచిన్. 187
- క. జడుఁడైన విప్రునకు నె, వ్వఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
క్కుడుగ విడక పొత్తుకు నరి, పడునన్నము పెట్టి పంపవలయున్ బ్రాజ్ఞుల్. 188
- క. తానును మూర్ఖుండగువాఁ, దేనియు నవ్వానిధనము నెవ్వండు దినం
గనేమి కొఱఁత ! నింబవ, లానీకము కాకభోగ్యమగుటయుఁ దగదే ? 189
- ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు పొందఁగ నర్హుఁడుకాఁడు దేవతా
కాపరిపూర్తికిం దగిన సత్కృతికిం గొఱగఁడు పైతృకో
ద్యావన మాచరించుటకుఁ దద్జ్ఞులు పిల్వఁగ నంశయింతు రిం
కేవలసేయఁగా వలయు ! నిట్టిమతుం గని మౌనిసత్తమా. 190
- తే. గీ. ఆయ్య ! గోబిల ! సంసారమందు మూర్ఖు,
పుత్రతకు మించు కష్టమ్ము పుడమిఁ గలదె ?
అంతకన్నను జాపు మే లవ్యమేది
యేనియు భరింపనిగుఁ గృపఁ బూను చునఘ ! 191
- క. అని చుంజుంబులఁ బడు వ. య్యనఘాత్ముని దేవదత్తు వమకంపాద్య
ప్తిని గనె గోబిలుఁ డెంచున్, మనులకుఁ గోపంబు త్తజముకన్న విలుచునే ? 192
- ఆ. వె. సహజశీతలంబు జల మది యగ్నిచే, గాని యాకవమునఁగాని క్రాఁగు
దానిపొత్తు విడిచి తనగుంజుంబును గాంచు. నల్లై శాంతులకును నబ్బు శాంతి. 193
- క. శాంతుఁడయి గోబిలుఁడు ధీ, మంతుం "దో" దేవదత్త ! మఱి నీపుత్రుం
డెంతయు మూర్ఖుండయ్యు న. వంతరమున బుద్ధిమంతుఁడగుఁ గవియు నగుకా. 194
- ఆ. వె. అనుడు దేవదత్తుఁ డతిమోదమంది యి, ప్తిని నమాప్తిచేసి యనఁములైన
బుద్ధిజాలను సత్కరించె వంతకు, గొంత కాలమునకు వతనికాంతయెలమి.

- క. రోహిణి యను పేరి వరా, రోహ కలితగర్భ యగుచు రోహిణిగల పు
జ్యాహమ్మన సుతుఁ గనెఁ గడు, మోహమ్మన జాతకర్మము నతఁడొనర్చెన్.
- వ. పిదప నక్కుమారునకు శుభ దినమ్మన మతఃకుండను పేరుపెట్టి విధిచోదితం
బగు కాలమ్మన మవనయనం బాచరించి వేదంబుఁ జెప్ప నారంభించుటయు, 197
- ఉ. 'ఓ' మవి తండ్రిచెప్ప నతఁడూరక చూచు, "విదేమి పాపమో
రీ: మఱుమాట లే" దనిన నేడువ సాగు మఱేమియందు నా
సోమరిపోతు నా వెడఁగు శుంతఁ, జనెన్ బదిరెండు నేడు లి
ట్లామెయి సంధ్యవార్చువిధిమైన నెఱుంగఁ డిఁకేటి వేదముల్: 198
- క. ఇటు మూర్తైన కుమారున్, గటకటపడి జననియున్ జనకుఁడున్ లోలో
మటమట లాడెదరఁట: య, కృట: యితరుల కెన్న నతఁడు గర్వ్యుఁడ కాఁడే:
- క. జననీజనకులయాదర, మెనయనీజన్మంబు జన్మమే? వైరా
గ్యవియతుఁ డగుచు నుతఃకుడు, వనమున కేతెంచె లోన వగ గడలుకొనన్. 200
- ఆ. వె. మూర్ధః దైనకొడుకు పుట్టుటకన్నను, గ్రుడ్డియైన మఱియుఁ గుంటియైన
మే లటంచు నతవిమేలు గణింపక, తల్లిదండ్రులు మదిఁ దలఁప రైరి. 201
- వ. ఆతండును గంగాతీరమ్మన నొకపర్వతాల నేర్పఱచుకొని వసించుచు బ్రతిదినంబును
శూద్రునిందిత నమంత్రకంబుగ స్నానంబాచరించుచు ఫలమూలాయులఁ గాలక్షేపం
బొనర్చుచు సత్యంబుదక్క- వేఱొందు వల్క- నని వ్రతం బూని యట మన్నంత
జనులందఱు నాతని సత్యతవుండని పల్కిరి. 202
- క. ఆవకారంబొనరుపఁడఁట: యవకారం బంతకన్న నొనరుపఁడఁట: యా
తపమునకన్న మఱింకొక, తప ముండునె యెంచుచాడఁ దత్పజ్జలకున్: 203
- సీ. తగురూప మలవడి సుగుణంబుల నెసంగి, వంద్యయై యొప్పుజవ్వని విధమునఁ
గొమ్మలనొప్పి పూగుత్తులఁ జెలువారి, నఫలముగాని వృక్షమువడువున
బలుపెక్కి మిగులఁ జూపుం గుట్టమై కొంచె, మైనను సా లీని యాపు పగిది
దనదాన్యములు గల్గి తగు రాజ్యముండి దా, తృప్తము లేని పార్థివుని మాడ్కి
- గీ. నుత్తమ ద్విజకులమున మద్యునించి
చదువు సంధ్యయు లేక విప్పలుడనైన
నాకు మరణంబుకన్న వన్యంబు శరణ
మున్నదె: యటంచు నతఁ డిట్లు లాహ పేయు. 204

- చ. వెనుకటి జన్మమందు నొక వేదపుఁ బుస్తకమైన విప్రసం
దనునకు దాన మిచ్చు సుకృతమ్మునఁ బోవనినాకు విద్య ర
మ్యవిన నదేలవచ్చు నకటా : విరిబోడియు విద్యయున్ ధనం
బును దొలిజన్మమం దిడవి మూర్ఖులకున్ లభియింప నేర్పునే ? 205
- క. నా తోడివా రభిం వి. ద్యా తంత్రమ్ముల సమర్థులై యుండఁగ నా
కీర్తిరు గలుగు తెన్నఁగ. నా తొలిజన్మంపు ఫల మనంగాఁ దగదే ? 206
- క. ఏవారి దూఱ నేమగు, దైవాధీనములు సకలతంత్రమ్ములు నా
దైవగతి దాఁటఁ దరమే ? యావారిజబ్బపునికైన నభివృద్ధి నన్. 207
- వ. అనివిచారించుచుఁ బావనోదకంబగు నవ్వనమ్మున జపతపము లెఱుంగక కాలయా
పనం బొనర్చుచున్నంత నతని మునుల్లెరు సత్యవ్రతుం డనిరి. ఇట్లు పదునాలు
గేండ్లు గతించు పిమ్మట నొక్కనాఁడు, 208
- చ. యమనను దేహఁడున్ వనవిహారియు బాణధనుర్ధరుండు డు
ర్గమభుజకాలి యొక్కఁడు కిరాతుఁడు వేఁటకు పెచ్చి యొక్కఁడు
లముఁ బడనేయ నయ్యది తలంకును భూసురపుత్రునగ్రహ
గమునఁ బలాయితంబగు చోకానొకరావ మొనరె నా ర్తిమై . 209
- వ. దైవవశంబున నయ్యది సారస్వతబీజం బయ్యెఁ దక్రభావం బెఱుంగవివాదయ్యు
నతండు, 210
- క. కోలము కిరాత బాణ, వ్యాలోలం బగుచు నిట్లు పలికె నటంచున్
జాలిమెయిఁ దదనుకరణము, వాలాయము సలిపెఁ దపమువడువున నంతన్. 211
- వ. అయ్యడవిపందియుఁ దత్సమీపస్థంబగు నొక్క పొదరింబం దాఁగుడుఁ దదన్వే
షణంబునకుఁ గిరాతుం దేతెంచి నత్యవ్రతునకు మ్రొక్కి యిట్లవియె. 212
- ఉ. తీవ్రశరంబు దాకి చనుదెంచెను గోల మ దేద కేగె నో
సువ్రత : చెప్పి యాకటను జొక్కుకుటంబము నుద్ధరించి న
త్యవ్రతవామధేయము యథార్థము పేయఁగదయ్య : మా కిరా
తవ్రజ మిట్లుగా బ్రతుక భాత విధించిన ధర్మమేకదా. 213
- క. తనకులవృత్తి విడువఁ దగ, దని మీవిప్రులె వచింతు రది గాకేవ్వ
త్తివివై నఁ దనకుటంబం, బును బోషించు టది తగదె : భూసురవర్యా : 214

- ఆ. వె. అనుకీరాతువల్కు లాలించి సత్యవ్ర, తుండు చెప్ప కూరకుండెఁ జెప్ప
కున్నఁ దనవ్రతంబు బన్నంబు జెందుఁ జె, ప్పిన నమంబు జంతుపీడవలన. 215
- వ. అవి ప్రాణీసంరక్షణార్థంబగు నస్మతంబున వ్రతభంగంబు గామి నిశ్చయించి
విరుత్తరుండై తత్కిటిముఖోద్ధంబగు సారస్వతబీజం బుచ్చరించుచున్నంత. 216
- క. అంబ కృపగలిగి స్రవ్య, శంభై యవ్విప్రసుతునిఁ గవితావాల్మీ
కిం బొనరించె నఁట; తిద్దీ, జంబు పఠించిన నరులకుఁ జదువులు కొదవే. 217
- వ. ఇట్లు పరదేవతా విర్హేతుక కటాక్షిమ్మునం జేసి విరంతుకకవితాప్రభావమ్ముఁ జెంది
యాసత్యవ్రతుం డక్కిరాతుంజూచి యిశ్లోకంబు నుడివె. 218
- *శ్లో. యా పశ్యతి న సా బ్రూతే, యాబ్రూతే సా నపశ్యతి
అహో వ్యాద స్వకార్యార్థి, కింపుచ్చసి పునఃపునః, 219
- వ. అనుడు వ్యాధుండు నిరాకుండై యరిగె సత్యవ్రతుండును మహాకవియై తద్వీజమ్ము
జపించుచు విఖ్యాతించదనె. 220
- వ. అతని కవిత్యమున్ విని యహః ! యని మెచ్చెడివారుఁ బండితుం
డితఁడొకఁడే యటంచు నుతియించెడివారు నమస్కరించువా
రతులవిభూతిఁ గానుకల నంపెడివారు సరస్వతీదయా
గతకవితానుభావులకు గౌరవసంపద లబ్బు టబ్రమే. 221
- ఆ. వె. అట్టితనయుఁగాంచి యానందమందిరి, తల్లిఁదండ్రులెంత ధన్యతములొ
ముందు మూర్ఖుడైన పుత్రుండు తుదకు జ. గత్పరిసర్ధమైన కవితఁగాంచె. 222
- ఉ. కావున నంబికాకరుణ గాంచినవారికి నెందు విద్య గా
నీ, విభవమ్ముగావి, మఱి యెద్దియుఁ గావి, యసాధ్యమే ; మునీం
ద్రాః వినుమండఁ జెప్పె జనుదగ్గికి లోమశమౌని, నీపునున్
భూవర ! యంబికాకరుణఁ బొందుము చెందుము సర్వసంపదల్. 223
- క. ఆ యంబి ప్రీతిఁ జెందుట, కై యజ్ఞ మొనర్పు మఖిలమగు కామంబుల్
శ్రీయును సంపదయును విపు, లాయుర్దాయాదికంబు వలవడు నీకుఁ. 224
- ఉ. దీనులు రోగపీడితులు దృగ్వికల్ లక్షణుల్ శతుల్ పరా
ధీనులు మూర్ఖులన్ విగతశేజులు రిక్తులు నాదిగాఁగ నీ

* క. ఎదిమాచునొ యరి చెప్పదు, వివితముగాఁబఱుక నేది వీక్షింపని ద
య్యది పారెసారె నేమడి, గెద : వెవ్వరు చెప్పవా : రొగిన్ జనుమ్ముగయా :

మానవులన్ గ్రహింపు మనుమానమునన్ దొలిజన్మచుందుఁ ద

ద్వ్యక్షన మొనర్చుకన్కిఁ బరమాత్ములై రిపుడంచు భావరా.

225

సీ. తులలేని యైశ్వర్యముల నెసంగెడివారు , పుత్రపౌత్రులకల్మఁ బొల్పువారు

వేదవేదాంగాది విద్యలుకలవారు , భోగమృతము దులఁ దూఁగువారు

పుష్టిఁగ్లింగత్ర యష్టిఁబొల్పెడివారు , సామ్రాజ్య విజయమెసంగువారు

పదిమంది బంధుగుల్ బలిసి కొల్పెడివారు , సర్వభాసౌఖ్యముల్ జరుగువారు

గీ. నెల్లకాలము కుభము నెనయువారు, మొదలుగాగలవారు మున్ను జగద

భీశ్వరిని దేవ దేవిని దెలివికలిమి , నెఱిగి కొల్పినవారిని యెఱుఁగు మదివఁ 226

దే వీ య జ్ఞ వి ధా న ము.

క. కావున దేవీయజ్ఞముం, గావింపుచుటన్న వ్యాసుఁగంచి పరీక్ష

ద్యూవరతనయుఁడు జనసుత, భావుఁడు జనమేజయుఁడు వలికెం బేర్పిన్. 227

క. దేవీయజ్ఞ విధానం, బేవిదముననుండు దాని కేయేస్తుల్

గావలయు నాకు నానతి, యీవేఁ కృప ననుడు వ్యాసుఁ డిట్లని తెలిపెన్. 228

వ. రాజేంద్ర ! సాత్త్వికంబును రాజసంబును దామసంబును నిర్గుణంబును జ్ఞానమయం

బును నన దేవీయజ్ఞం బైదువిధములు గల యది; యందు మునులకు సాత్త్వికం

బును, రాజులకు రాజసంబును, రాక్షసులకు దామసంబును, జ్ఞానులకు నిర్గుణంబును

ముక్తులకు జ్ఞానమయమును గర్తవ్యంబులు; నమిచీర దేశకాలమంత్ర బ్రాహ్మణ

ద్రవ్యంబులు గలుగునది సాత్త్వికంబు నాబడు. ఏయజ్ఞంబు కొని ద్రవ్యకుద్ది

క్రియాకుద్ది మంత్రకుద్దులు లేవినో సంపూర్ణఫలం బీనేరదు. అన్యాయార్జికంబగు

విత్తముచేఁ జేసిన జన్మంబు పరలోకమునకు వెలియగు, విద్వానికిఁ బ్రత్యక్ష దృష్టాం

తంబు మన పాండవుల రాజసూయం బది యెట్లుండునది. 229

మ. రమణీయుండగు శౌరి తోడుపడ భారద్వాజముఖ్యుల్ మహో

త్తము లాత్త్విజ్యమొనర్చు బూర్వమున మీతాతలీతిగఁరాజసూ

యము గావించి ప్రసిద్ధిఁ గాంచి నెలలో నాత్మీయమౌ సర్వరా

జ్యముఁ గోల్పోవుటకుఁ గతంబు ధన మన్యాయార్జికం బొటయే. 230

గీ. ద్యూతమాడి పరాజయోపేతులైరి, నతి పాండవి సఖకు నానీకయయ్యె

సిరి సమస్తము శత్రులచేతఁ జిక్కె, దమ కరణ్యంబు రాజ్యమై తారసింఁచె. 231

క. అటఁ బండ్రిదేఁడులు మీ, కుటట మగుకష్టములఁ జెంది కోమలితోఁ బి
మృట విరటుఁ గొల్వ నేగిరి, కటకటః మఱి యంతకన్నఁ గష్టముకలదే. 232

ఉ. పాతకుడైన కీచకుఁ డపాత్రుడు ద్రోవదిఁ బట్టి యెంతయున్
యాతనపా లొనర్చనపు దానతికష్టము మాన్పుపుణ్యపున్
జేతకు నొక్కరైన దయ పేయ రిసీః యదురాట్కటాక్షనం
పాతము లేడఁ జొచ్చెనొకొః పాటులదీవన లేడఁ బోయెనో. 233

ఉ. గణ్ణుఁడు కర్త ధర్మజుఁడు, కంజదళాక్షుడు తోడునీడ, బ్ర
హ్మణ్యులు ఋత్విజుల్, గడు సుభావహమౌ క్రతు విందు ధర్మవై
గుణ్యము లేక యున్న నమకూడెనె యిట్టిదొనంగుఁ లెందుమన్
బుణ్యపునేతయైనఁ జెడిపోయిన ముప్పులు మూఁడకుండునే. 234

గీ. ధర్మవికృతియు లేక సత్రంబొనర్చు
వారలకు భంగపాటు చేకూరెనేని
మంత్రములు వ్యర్థములు వేదమతము తప్పు
మును లసత్కులు తపములు ముప్పు లధిస. 235

క. కావున నేకర్మంబే, గావించినవిదప దొనఁగు గలిగిన దానన్
గేవల లోపము కల దని, కోవిదు లూహింప వలయుఁ గరుకులతిలకా. 236

వ. కర్తృభేద ద్రవ్యభేద మంత్రభేదమ్ములఁ గర్మవై పరీత్యంబు గల్గెమండు. మున్ను
దేవేంద్రుండు విశ్వరూపుని గురువిగాఁ గైకొని జన్మంబొనర్చిన నతండు మాతృ
పక్షియులగు రక్కసులకు గూడ నుపకరించెఁ బిదప నింద్రుండు కుపితుండై తన
వజ్రమ్మున నతని శిరంబు దొల్లనేపెఁ గావున నెవ్వందేవిఁ గర్మవై పరీత్యం బొదవ
కుండఁ గాపాడికొవలయు. సర్వంబు దైవాధీనంబనుట సరికాదు. 237

క. మును ద్రుపదస్థపతి పుటజ, స్మృతిఁ బరిమార్చంగ జన్మమున దృష్టద్యు
మ్ముని ద్రోవది యను కూఁతుం, గవి ధన్యుండయ్యె వికృతిగనవికతమునన్. 238

గీ. దళరథుం డనురాజ సత్రంబొనర్చి, సుతుల నల్వారఁ గవి జగద్గిత మొనర్చె
నేదియేవియు నవలమై యెవఁగుపొంచె, కర్మలోపంబు లేమియ కారణంబు. 239

వ. సాత్త్వికం బగుజన్మం బొనర్చుట యేరికిని గష్టతరం బయ్యది వై భావసప్రకటిష్ఠు
లును సాత్త్వికభోజనులును వగు మహామునులు పేయువాడు. రాజనం బభిమాన
వంతులగు క్షత్రియులకును వైశ్యులకును విహితంబు, శామసయాగంబు మదమత్తు

లగు దానపులకు యోగ్యులు. మోక్షకాములకు మానసంబు కర్తవ్యంబు తత్ప్రకారంబు వినుము. 240

సీ. మనము నిర్మలముగ నొనరించి గుణములు , వర్ణించి యింద్రియవర్తనముల నణగించి దేహంబు నతిశుద్ధముగఁ జేయఁ , గలవాఁడు తగునధికారినుమ్ము మంటపమ్మును వేది మహితాగ్నులను బుత్తిఁ జాలను దక్షిణల నచ్చుగ మనమునఁ గల్పించుకొనవలెఁ గడఁగి దీనికి హోత , యజమానుఁడునుగూడ వరయమనము;

గీ. విర్గుణబ్రహ్మ మధిదై వనియతిఁ దనరు , నాద్యయును విర్గుణయు నగునట్టిక క్తి ఫలద. బ్రహ్మైక్య మిద్దానిఫలము, మునులు, దీనినేతకుఁ దగువారు తెలియు మదిసఁ

క. ఏవంవిర మగుజన్మం, జేవారు రచింతురో మహీయశ్శ్రద్ధా ధీవితపు లగుచు వారే, జీవన్ముక్తు లవి చెప్పఁ జెల్లుచు రదిపాః : 242

వ. తక్కిన జ్యోతిష్టోమాదికంబునకు ఫలంబు స్వర్గంబు, ఆయ్యది యస్థిరంబు. బనను మానసంబు రాజన్యలకు దుష్కరం బగుటంజేసి తాదృశంబులగు యాగంబులు కర్తవ్యంబులు. అందుఁ దానుసంబగు యాగం బొనరించి నర్పవైరంబుఁ దీర్చి కొంటివి. ఇఁక రాజసంబగు జన్మం బొనర్చి ధన్యుండవు కమ్మవి మఱియు విట్లనియె. 243

శా. దేవీవీజవిదానవేత్తలగు భూదేవాగ్రణుల్ బుత్తిజుల్ గా వేదోక్తవిదానరీతిగ జగద్గణ్యంబుగా వేద్యమై దేవీయజ్ఞ మొనర్చి దుర్మృతిగతిం దీండించు నీతండ్రి స్వర్గావప్తిం గనఁగాఁ బితృజన్మమును బాయం జెల్లదేః భూవరాః : 244

మ. మనసంగ్రామమొఁ పుణ్యభూతలమొఁ గంగతీరమొఁ కాక నీ జనకుం దున్నతసౌధరాజమున దుస్సర్పమ్ముచే దుర్మృతిం గని ఘోరంబగు రౌరవమ్మునఁ బడెకా, గాళిమహాయజ్ఞ సంజనితానంతవిశేషపుణ్యమున నుచ్చైర్లోకమున్ గూర్చుమా. 245

ఉ. చెందితి నర్పశౌఖ్యములఁ జేసితిఁ బుణ్యములన్ జిరాయపుం బొందితిఁ గర్మబద్ధ మగుబొంది విఁకన్ ద్యజియించి యాత్మతోఁ బొందఁగరావశౌఖ్యములఁ బొందఁగఁజెల్లదెఁ యంచుఁ దృప్తిఁ జెప్పొందినవానికిఁ గలుగు మత్తమలోకము పార్థివోత్తమా. 246

వ. భవజ్ఞనకుం దిట్టి తృప్తిగల్గి దేహత్యాగం బొనరించినవాఁడు కాఁడు, కావున మున్ను

మహావిష్ణువుచే నొనర్పబడినదియు వనర్గళ ఫలదంబును నగుదేవీయజ్ఞం బొనరించి
యక్కతనఁ గృతార్థు నొనర్చి పితౄణామిముక్తుండవు గమ్మనుడు జనమేజయుండు
సాశ్రుకంఠంధై పాత్యవతేయున కిట్లనియె. 247

ను. హరి జన్మంబొనరించె నంటి వొగి నాయజ్ఞంబున న్నాదులె
వ్వరొ ? యద్దానివివాస మెట్టిదో ? జగద్వంశ్యుండు విష్ణుండు త
త్పరతం జెందుట కేమికారణమొ ? సర్వమ్ముకా గుడింగూర్చి స
త్కరుణాదృష్టివచించి మీఁద మఖమున్ గావింపఁగాఁ జేయుమా. 248

క. అనుజనమేజయుఁ గనుఁగొని, యనువ్యాసం దధిప ! విను మహాద్యుతమగున
జ్ఞానరించె మున్ను జన్మం, బును విష్ణుం దంబ మిగుల మోదము చెందెన్. 249

వ. హరిహరవిరించులట్లు దేవీ వికటంబునుండి శక్తియుక్తులై విహానం బిద్ధింపి
స్వస్వరూపమ్ములు ధరియించి యర్జవ వికటమ్మున కేతెంచినపిమ్ముట, 250

గీ. ముగురకును మూఁడు వాసముల్ తగుగతిని నొ
నర్చికొని యన్న యంత ననంతకరుణ
యైన యా యంబచే ముక్తయయ్యె నవల
యైన యాదారశక్తి యద్దాని నూని, 251

సీ. ధర పుత్రై, నద్దానిఁ దగ మధుకైటభ , మేదోభరమ్ముకో మిళితమైన
కతమున మేదినిగా వచింతురు; ధార , ఇముఁ బొనర్చినకారణమున ధర య
నియు, మహీయ స్వంబెనయుటను మహీయని, యును, విస్తృతంబగుటను బృథివియ
నియు, వచింతురు దాని నెఱిమోయుటకుఁ బిప్ప, తములఁ జేసిరి విస్తృతములు గాఁగ

గీ. నందు మేరువు కనకమయంబు రత్న , శృంగనంకోభితంబు; మరీచినార
దాత్రిపుంహక్రతుపులస్త్యు లలవసిష , దక్షిణను బ్రహ్మపుక్తులై తనరు మునులు.

గీ. అలమరీచికి మకుఁడు గళ్యపుడు దక్షి, నకుఁ ద్రయోదశకన్యకల్ ప్రకటమతులు
పుట్టి; రమరులు దైత్యు లిర్వ్వరును దక్షి, కన్యకలయందుఁ గల్గిరి కళ్యపునకు. 253

గీ. దానఁ గళ్యపి సృష్టి యత్యధికమయ్యె, మనుజులును బశువులును గ్రమముగ విస్త
రించువంతటఁ బుత్రై విరించి దక్షి, జాంగమువనుండి ఘనుఁడు స్వాయంభువుండు.

వ. అవ్వరించి వామభాగమ్మునుండి శతరూపయమ నొకకన్నియ పుట్టె వీరిరువురకుఁ
బ్రయవ్రతోత్తానపాదులును నతిసుందరుంగు ముపురు కన్యకలును సుదయించిరి.

- క. ఏవంవిధముగ నృప్తిని, గావించి సరోజభవుడు గాంచనగిరియం
దావెనుక బ్రహ్మలోకము, గావించుకొనె ప్తివాసగతికై తనకన్. 256
- చ. విష్ణువునకు నత్యుత్తమంబు వైకుంఠలోకంబును శివునకు రజతమయంబగు కైలాస
నగరంబును నివాసంబులుగాఁ గల్పించె. 257
- క. నానాత్మ విరాజిత, మై నయనోత్సవకరంబునై తగునాక
స్థానము షేరుగిరిస్థము, గా నొనరిచి దేవతలకుఁగా నొనఁగె వెనక. 258
- సీ. మణియు సముద్రంబు మదియించునప్పుడు , నుచ్చైశ్రవంబును నొక్క యశ్వ
మును నాల్గదంతమ్ము లెవనిన యైరావ , జంబును గజము విన్నాణమైన
పాణిజాతంబును పాదపంబును గాచు , దేనువు సామ్యంబులేవి సొబగు
గల రంభ మొదలుగాఁగల యవ్వల నందుఁబొడమినఁ గైకొనె గడఁగియింద్రుఁ
గీ. దుదయనుంచిరి జలజారియును భిషగ్వ , రుండు ధన్వంతరియును నఖండమైన
యర్జవమునుండి వీరు దేవాంశభవులు , స్వర్గవర్తులు నృప్తి యీ సుజేఁజెఁగె.
- చ. మణియు నండజన్వేదజోద్భిజ్జరాయుజంబులను నాల్గభేదమ్ములు గలిగి కర్మవశ
మ్మున ననేకజీవరాసు లుత్పన్నంబు లయ్యె. ఇవిధంబున కృతకృత్యులై బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులు తమతమస్థానంబుల సుఖంబుండి రంత విష్ణువు లక్ష్మితో
నమ స్తసుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనాడు సుధాసీంధుగతం బగు మణిమండిత
ద్వీపమ్మును నటఁ బొడకట్టినమహాశక్తియుఁ దన్నిమిత్రమ్మున దొరకొన్నమంత్రం
బును దమకు శ్రీహవస్రాప్తియు మున్నుగాఁ గలసంగతులు మనమ్మువకుం దెచ్చు
కొని యంబికాయజ్ఞంబొనర్చఁ గృతవిశ్వయందై. 260
- చ. తనభువనంబు వెల్వడి ముదంబున నంభుజసంభవున్ భవుఁ
దనమ సురేంద్రుఁ బావకుని ధర్మవసిష్ఠుని దక్షః గళ్యపున్
మనుఁడగు వామదేవముచికాంతు బృహప్పతిఁ దక్కువారలన్
బని గొని పిల్చి యత్నము నపారముగా నొనరించి యంతటక. 261
- చ. సమర్థులగు సప్తవింశతిముత్విజాలఁ గూర్చుకొని సువిస్తరంబు లగు వేదులఁ
గల్పించి యథావిధిగ నర్చుల నాసాదించి దేవీబీజ సమన్వితంబులగు మంత్రమ్ము
లచే వ్రేల్చిన సంతసించి జగదీశ్వరి యశరీరిజేయై యట్లవియె. 262
- ఉ. ఎంతయు సంతసించితి రషేశ ! భవతక్మృతమైన యజ్ఞ మిం
తంతగ నొప్పునే ! భవదభీష్టములెల్ల ఫలించుఁగాక వా

కౌంతుడు వింద్రుడు మొదలుగాఁగల దేవతలెల్ల నిన్ను వ
త్యంతము పూజనేయ వరదాతవుగాఁగల వెల్లవారికిన్.

263

సీ. జన్మములను నీకు సకల దేవతలలోఁ , బ్రాముఖ్య మెంతేనిఁ బరిధవిల్లు
రాక్షసభీతి గీర్వాణులెల్లరు నిన్ను , శరణుగైకొనిసారె సంక్రయింక్ర
వేదములఁ బురాణవాదములను నీవ , యధికుండ వంచుఁ బ్రఖ్యాతి వచ్చు
దర్శమునకు నువద్రవ మబ్బుకఱిఁ దత్త , దవతారములు దాల్చి యవనియందు

గీ. వివిధయోనుల యందు నావిర్భవించి , భూభరమును దీర్చెడి పుణ్యమూర్తి
వై నెగడఁగలవు సిరి నిన్నవవరతము , వదలకుండెడి నాదగువరము కలిమి. 264

క. వారాహ నారసింహయు, నా రాజిలురూపముల నెనసి శక్తులు నీ
కారయ సహాయలై కా. ర్యారంభములకా సమాప్తి నందింతురొగిన్.

265

వ. అట్టిశక్తుల నెన్నుండును నీ వవమానింపక తగుగతి మన్నింపు చుండుము. భూలో
కంబునను స్వర్గలోకమునను నీమహిమం బమేయమై యొప్పు నని చెప్పి నిరమిం
చిన విష్ణుండు నమందావందంబు చెంది క్రతుసమాప్తి నొందించి యెల్లర గౌర
వించి మరల వైకుంఠంబున కరిగి నుఖం బుండె.

266

క. అవిచెప్పినవ్యాసునిఁ గని, జనమేజయుఁ డిట్లు వల్కు సాత్యవతేయా :
మును దేవీయజ్ఞం బిం, క నెవరొనర్చిరొ వచింపఁగాదగుఁ బేర్మిన్.

267

వ. అనవుడు నాతందొక్కయితహాసం బిట్లవి చెప్పందొడఁగె.

268

ద్రు వ స ం ధ్య పా ష్యా న ము.

మ. అలరారున్ పరయాతటమ్మున నయోధ్యాపక్షణం బద్ది కో
సం దేశమ్మునకెల్ల భూషణము కంజాతాప్రపంశ్యుండు కీ
ర్త్యంఘం డప్పురి నేలుచుండు ద్రువసంధ్యాఖ్యుండు రారాజు వి
ప్రులరాజన్యలు వైశ్యులుంగంరు కూద్రుల్తత్పురిన్ ధార్మికుల్.

269

ఉ. ఆతవి రాజ్యమందు నొకఁడైనను జోరుఁడు గాని జారతా
ఖ్యాతుఁడుగాని సూచకుఁడుగాని వసింపఁడు రాజ్య మీగతి
ప్రీతిగ నేలు నాధరణి నేతకు విద్యలు ముద్దరాంధ్రు, త
జ్ఞాతియు నీతిరీతియును ఇందము నందము నందనీయముల్.

270

క. అవిధి మనోరమయు లీ, లావతి యనఁ దనరు నా విలాపవతులతో

భూవిభుఁడు సుఖంబుండఁగ, నా వెలఁదులు చాలు దాల్చి యంతఁ గ్రమముగన్.

వ. * సుదర్శనుండును శత్రుజిత్తు నను విరువురు పుత్రులం గవిస రాజు వారలకు జాత
కర్మాదికం బాచరించి యథావిభవంబుగ విప్రులకు ద్రవ్యంబు లొసంగి నమసౌహార్ద
మున వారలం జూచుచు మనోహరులగు నక్కుమారుల కతమున నానందముగఁ
గాలక్షేపం బొనర్చుచుండె.

272

ఉ. వారలలోన జ్యేష్ఠుఁ డనవద్యతనుండు సుదర్శనుండు, వి

స్తారవిలాసరూపసముదారవచోవిభవాభిరాముఁడున్

ధీరుఁడు శత్రుజిత్తతవి తెల్పికిఁ దండ్రీయు మంత్రులుకా భటుల్

పౌరులు సంతసించి కడుఁబక్షమునకా గనుచుందు రాతనిన్.

273

వ. అంతనొక్కనాఁడు ద్రువసంధి మృగయావినోదార్థం బడవి కేతెంచి యనేకమృగ
ముల నుక్కడంచుచు నొక్కఁడుకుంజమునందలి సింహముం గొట్టుడు.

274

మ. నది లింతింతలు చేసి యూర్ధ్వముగఁ బుచ్చంబున్ దుటాయించి వి

స్ఫుటవర్షా భవటత్పటవృక్షిఁ బభోభూభాగముల్ విండ మి

క్కుటమో కోపభరమునన్ బియ్యదమై కుంజం బొకింజన్ సుదు

ర్భటవేగమున వెల్వడె న్నృపవరున్ గ్రాసంబుగాఁ గైకొనన్.

275

వ. చనుదెంచునాహర్యక్షంబు నీక్షించి యతఁడు వాలును బంకయుఁ దాల్చి చలింపక
రెండవసింగంబై నిలిచె. తిద్భటులు తమతమ యాయుధములతో నన్నద్దలై
యనేకకఠిన్లు లద్దానిపై విడుచుటయు,

276

ఉ. చెచ్చెర వచ్చి యానృపతిసింహాసీపైఁ బడె దైర్య మెంతయిన్

హెచ్చఁగనాతఁడున్ గడఁగి యేసెఁగరాసి మృగేంద్రుఁడంతటన్

నొచ్చి మఱింత హెచ్చి తన నూతనశాతనఖాగ్రధారన్

వ్రచ్చినఁ జచ్చె నాస్థివతివల్లభుఁ డేమనవచ్చు దైవమున్.

277

క. ఆ నృపతి ఖడ్గవిహతికా, దా నొచ్చినదగుటకతనఁ దత్క్షణ మదియుం

బ్రాజములు వీడి యానృపు, పై నొరిగెన్ మృకులగతులు బహుభంగులుగా.

278

వ. అంత రాజభటు లేతెంచి జరిగిన వృత్తాంతంబెల్ల మంత్రుల కెఱిగించిన వారును

* సుదర్శనుఁడు శత్రుజిత్తుకన్న 1 మాసము పెద్ద.

వసిష్ఠ పురస్కరంబుగాఁ గరణీయంబులు నిర్వర్తించి సుదర్శనునకుఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చు నుంకించిరి. 279

ఉ. దానికి సమ్మతించిరి ముదమ్మునఁ బొంజనుల్, వసిష్ఠుఁడున్
“భూనుతుఁ డీతఁ డీతనికిఁ దోలును రాజ్య మొనంగుఁ” డంచు స
మ్మానము చూపె నంత నభిమానధనుండు యథాజివాఘ్నఁ డ
స్వామిఁడు శత్రుజిత్తున కనుంగున తాత రయంబెల్లగన్. 280

వ. జామాత్య మరణంబు విని యుజ్జయినీపురంబు నుండి యేతెంచె నారోవన మనో
రిమాజనకుం డగు కళింగాధిపతి వీరసేనుండు తన మమమఁడగు సుదర్శనునకు
హితం బాచరింప నటకులచ్చె నిట్లు యథాజి ద్వీరసేను లిరువురును తమతమ
దోహిత్రులకుఁ గూర్చువారై మంత్రులతో నారోచించు చున్నంత యథాజిత్తు వీర
సేనున కిట్లనియె. 281

క. నీదుమనుమఁడు సుదర్శను, వాదరణీయుండు జ్యేష్ఠుఁడగు కతమున చూ
పాదికమున జ్యేష్ఠుం డగుఁ, గాడే మాశత్రుజిత్తు గనుఁగొనుమింతన్ 282

వ. లోకమ్మున వయోజ్యేష్ఠులకన్న గుణజ్యేష్ఠుం గరవింకు రట్లగుట నామనుమఁడ
రాజ్యార్థం డనుటయు. 283

గీ. వీరసేనుండు వచ్చు “నీ వెట్టిమాట, తగదు నానుతయే కదా! ధర్మపత్ని
తత్తనూజుఁడు రాజు సుదర్శనుండు, జ్యేష్ఠుఁగాదని ధర్మముల్ నెప్పుడెట్లు?” 284

వ. అనుడు వీరసేనునకు మంత్రు లెదురాడక సుదర్శనునక వట్టంబుగట్ట నుంకించుడు
యథాజిత్తు మంత్రులంజూచి. 285

ఉ. మీరును మీరు నేకమయి మేదివికిం బతిగా సుదర్శనున్
వారకచేయ నొప్పికొనువాడె యతఁడు! బలావ్హితుండు వి
స్ఫూరితవేకళాలి గుణవంతుఁడు నా మనుమండు మద్భుతో
దారత మిమ్ము గీటడచి తవృక రాజ్యము సంగ్రహింపఁడే? 286

క. కరమున నే వనిఁ బూనిన, ధరణీయు వ్రక్కలగు వనినఁ దక్కారులకు నన
బొరయఁగఁ దరమే? మనమున, నరసికొనుఁడు మీఁద జరుగునట్టిది యెల్లన్. 287

వ. అవి వీరానామమ్ము లాదిన వీరసేనుండు యథాజిత్తున కిట్లను, 288

క. నా మమమఁడు వీమమమఁడు, వీమెయివి సమానులగుట యేర్పడె మఱియన్
నా మమమఁడు జ్యేష్ఠుం డతఁ, దీ మహి నేలంగఁ గర్త యెన్నివిధములన్. 289

వ. ఇట్లు వా రెడతెగని వైరమ్మున వాదించుచుంటకు నచటివా రందఱును వ్యగ్ర
మానసులైరి. 290

క. ధ్రువసంచి నృపతిమరణం, బు వినితగన్ శృంగభేరపురవాసులు చొ
ర్కివిధి ధనంబు హరింపంగ, తపతప నప్పురమునకు హుటాహుటినడలన్. 291

వ. వచ్చి యతికోలాహలంబుగా నలుప్రక్కల వ్యాపించియుండి రంత యుధాజిహ్వ
సేనులు తమతమవైర్యములను గూర్చుకొని యుద్ధ సన్నద్ధులైరి. 292

యుధాజిహ్వీర సేనుల యుద్ధము.

క. దృతశక్త్రహస్తులును సం, గతనైర్యసమేతులును నశించుదావే
శితులును నగు నయ్యిరువుర, కతులితమగు తుములయుద్ధచయ్యె నృపాలా : 293

క. దండిమెయి వీరసేనుడు, కొండవయిన్ గిరియు మొగులుకొమరున నత్యు
ద్ధండంబుగ బాణ-బుల, తండంబులువరిపె నాయుధాజిత్రుపయిన్. 294

క. వీరక విటు పీఠసేనుడు, దాకి ప్రయోగించుశరవిరానము గడు ను
ద్రేకమున యుధాజిత్రు, తేక మెలరైడిశరముల చేపించె వడికా. 295

క. తురగంబులుఁ దురగంబులు, కరులుఁ గరులు భటులుభటులు గఱసి పెనంగ వం
బుచరులును భయపడిన వి, తరులకు నానంగరంబు దురమే పొగడకా. 296

వ. అట్టి యెడఁ జూర్చంబులగు రథంబులును ఖండితంబులగు వారణంబులును భగ్గుం
బులగు తురగంబులును పాతితులగు పదాతులును ద్రెళ్ళినశిరమ్ములును దెగినకరిమ్ము
లును బిగిలిన వక్షస్సులును దగిలినబాణమ్ములును నై సంగరమ్ము ప్రవర్తె. 297

క. విశితంబుకా గ్రహించెడి, యశనాయాపీడితమ్ము లగు బహు కంకా
డి శకుంతమ్ముల యొప్పటి, దశదిశ లొక్కటిగ మ్రోపె దరణీనాథా : 298

క. కొ.డల కెనయగు మాంసపు, ఖండపుఁ బ్రోవులను వెడలఁగాఁ జొచ్చె మహా
ద్ధండము లగు సెరియేఱుల, తండములన రక్తములు వదంపడి యచటన్. 299

వ. అరదమునుండి చచ్చినదీనట్టి శవమ్ముల పైవయికా దివిన్
గరమును మాంసముం గొనెడికాంతఁ జరించెడిగ్రద్ద పెద్ద వి
ద్దురగవియుండియున్ పొబగుతోఁ దులఁదూఁగునిజాంగకమ్ములన్
బొరపెడి దేహమందుఁ బొరబోయెడిజీవుఁడు నాఁగఁ జొప్పడెన్. 300

- చ. అనిఁ దెగటారి యాకనమునందు విమానమునెక్కి యంకమం
దెనసి విలాసముల్ గొలిపి యింపుఁటించెడి యప్పురోంగనన్
గవి యొకపీరుఁ డిట్టులను "గంతః మదీయశరీర మెంతచ
క్కనిదొ గతాసువయ్యుఁ గనుగందదు కన్గొనుమాః రణావనిన్. 301
- చ. ఇక నొకపీరుఁ డచ్చరయు వింపుగ ముచ్చటలాడుచుఁ జక
చ్చకితవిమానమెక్కి చనఁ జయ్యన నాతనిదర్శనత్ని య
గ్నికి నెరఁజేసి దేహము నొగి న్నవదేహముఁ దాల్చి వేగఁ ద
న్నికటముచేరి యానవతినిన్ బడఁగొట్టె మగండు నవ్వఁగన్. 302
- మ. అనిరోమార్కొనియిద్దఱుచ్చటభటుల్ ప్రాణంబుగోల్పోయి నె
ట్టన నొక్కుమ్మడి నేగియేగి యట మింటన్ దమ్మునంటంగ వ
చ్చిన వేల్పుంజవరాలిమిన్నఁ గవి యాచిన్నారిపొన్నారి యం
గనకై వెన్నటికన్న నెక్కుడురుషఁ గాట్లాడి రత్యంతమున్. 303
- సీ. నాభార్యకన్న విన్నాణంబు గలదాన , వంచు నచ్చర గారవించె నొకఁడు
ఏకపత్నివ్రతం బేమిసేయుదు ముట్ట , దగదు పొమ్మనె వేల్పుమగున నొకఁడు
కలికిఁ నాచెలిమిన్న కన్న నెక్కుడుదాన , వాఁ పొమ్మనియె వేల్పువనిత నొకఁడు
తనవ్రతావమునెప్పి తన కనుకూలఁగాఁ , గావించుకొనె దేవకాంతనొకఁడు
- గీ. అయినవా రెందఱోఁ యిప్పుడగుచునున్న , వారెందఱోఁ కాబోవువారలెంద
ఱోఁ యొకండంచుఁ గలఁడె మీరోయువిదలఁకనుచు నిరసించెనప్పురోవనితనొకఁడు.
- ఉ. ఒక్కవి చెట్టవట్టి మఱియొక్కనికిన్ విడె మిచ్చి ముద్దు వే
ఱొక్కనికిచ్చి చల్ల విచ్చుదూక్షుల వేఱొకనిన్ నగించి యిం
కొక్కని చెక్కుఁగొట్టిపొయిపొందె నొకచ్చరలేమ; యొక్క విం
డిక్కుటనున్న గాదె వెలచేడెలు స్వర్గముపొంత వోయినఁ. 305
- మ. బలపాహాతిరేగు ధూళి దిశలఁ వ్యాపించి పై నంబర
స్థలి కేతెంచి సరోజబాంధవునితేజంబు వినివారించి వి
శ్వులమై రే బవ లన్నమాట లవలేళంబైన లేకుండఁ జే
సి లలరక్తవయోదిలోఁబడుడుఁదోఁచెన్ మారుఁడామీఁదటన్. 306
- క. అట్టియెడ వీరసేనువి, బెట్టిదమగు శూపులేసి బిట్టడఁచె జగ
జెట్టి యుధాజిత్రతఁడును, జెట్టువరెఁ గూలె సేవ చెదరెన్ దిశలన్. 307

వ. మనోరమ తన తండ్రి మృతిన్ విని దుఃఖితయై, 308

చ. పతి చనిపోయెఁ దండ్రి నరపాల శిరోమణి మన్నిమిత్తమై
మృతిగనె నాజిలో, సుతుఁడు మేలును గీడు నెఱుంగరాని చి
న్నతనమువాడు; దిక్కెవరు నాకిటఁ బాతకుడైన యాతఁ డీ
సుతుని వధించి రాజ్యమును సొమ్మును మన్నచి కీదలంపఁడే. 309

ఉ. పాపముఁ బుణ్యమంచుఁ దనవార లటంచును నమ్య లంచుఁ గో
పోపహతుల్ విరస్తవివయల్ కడులోభులునైన వార లా
హాః పరికింప నేర్తురె ? భయం బెదఁ జాపి యనుగ్రహించులో
కోపకృతి స్వభావులు మహోత్తము లిక్కడ నెవ్వ రిమ్మెయిఁ? 310

గీ. మొదలనుండియు నే నన మదివిమండు, నవతి లీలావతియుఁ గృపసలుపునొక్కొ!
శీఘ్రముగ వచ్చి యయ్యరాజిత్తు మమ్ము, బంధనాగరమునఁ బడవైచు నిజము.

వ. మున్నిండుండు కోపావిష్టుడై మాతృగర్భగతుండగుకాలకుం దన వజ్రమ్ము నేడు
ఖండమ్ములుగా ఖండించి పిదప నయ్యేడింటి నేడేడుఖండమ్ములుగా నొవర్చిన
నవి యేకోనపంచాక్షర్యంబులై మరుత్తులనం బరిగె. మఱియొకనృపకాంత తన
నవతి గర్భవతియగుటకు సహింపక విషమ్మువెట్టిన విషదగ్ధుండగు కాలకుం డుద
యించె నతండకాడె సగరుండు ? 312

క. మును దళరథభూపా లాం, గవయౌ కైకేయి తనదుగాదిలి సుతు రా
జును జేసి నవతికొడుకుఁ, వనమున కంపించె ననెడి వార్తలు వినమే ? 313

గీ. అరయ నాసుకు రాజ్యమ్మువండు విల్పు, మంక్రలెల్ల యుధాజిత్తుమాట కడ్డు
చెప్పలే రన్నదమ్ముల పేయఁదగిన, వారు లేరైరి యింకెట్లు వర్తనంబు. 314

వ. అవి బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి సకలకార్యవిపుణుండగు విదల్లం డను మంత్రి
వరు నేకతంబ రావించి యిట్లనియె. 315

చ. తనయుఁడు చిన్నవాడు తగు తంత్రవిధిజ్ఞుఁడు నాడు తండ్రి యు
ద్ధవిహతుఁడాయె మీప్రభువుధార్మికుఁడంతకుమున్న యంతమున్
గనెగద! శాత్రుల్ ప్రబలి గర్వ మెల్లర్పగ మావళంగముఁ
బొవరువనుండి రియ్యెడలఁ బోలు సుపాయ మొకందొనర్పఁగఁ. 316

వ. నావుడు మంత్రి యిట్లనియె. 317

- క. చలపట్టి యుధాజి ద్భూ, తలనాథుడు మిగుల మిష్టు దండించు నతం
దలముం డియ్యెడ పలువై, నిలుచుట యుచితంబు గాదు నిక్కము కల్లి : 318
- క. బలవంతుండును గానీ, తలనాథుం డెంత కేనిఁ దగు నశ్మన్మా
తులుఁడు సుబాహుం డతిఁడు మ, నలఁబ్రోచు నచటికినేగ నామతమనివన్. 319
- వ. వల్లె యని యారాజపత్నియు రణనిహతుండగు తన తండ్రీకి నర్హకృత్యంబులు
నెరవేర్చుజేసి పైరంప్రీ విదల్ల సహితంబుగాఁ గుమారుం దోడ్కొని భాగీరథి
తటమ్మున కరుగుటయు, 320
- ఉ. క్రూరులుచోరు లచ్చట నకుంతితురున్నయలీల రాత్రి య
వ్వారలఁ గొట్టి మేనఁ గల వస్తువులుకా ధనమున్ సమస్తమున్
గరణమాత్రులై బలిమిఁ గైకొని యేగిరి “యూరు విడిచి పొ
ర్నారికిఁ బోయినకా జరమునూనినకన్యము మానసేప్పునే : 321
- వ. ఇట్లు చోరోపహరయై ప్రతికూలకృగు దైవమ్మునకు వగచుచు వత్తమాత్రావశేషం
బుగ నవ్వోటుగదలి వైరింధి సహాయగ నుడుపం బెక్కి గంగానదిం దాటి భార
ద్వాజాశ్రమంబునకుం జని కొంత దైర్యమ్ము చెంది యమ్మునియెడుట నిలువం
బుడు సమ్మహానుభావుండు కరుణార్ద్రుండై యామె కిట్లనియె. 322
- క. నీ వానస్థుల మెయ్యది ? నీవల్లభుఁ డెవఁడు ? దుఃఖనీరది మునుఁగం
గావలె నేమికతమునఁ, దేవతవో ! మర్త్యసతివో ! దెలుపుము మాకున్. 323
- వ. ఆను మునివరునకు మాతాడక శోకించుచున్న విరల్లుం డమ్మునివరున కిట్లనియె.
- మ. ద్రువనంద్యాహ్వయఁదొక్కరాజ సుజనస్తుత్వం డయోధ్యాపురీ
ధవుఁ డాతం దొకనాఁడు వేఱకయి కొంతారమ్మునం గ్రుమ్మఱన్
గవిసెన్ సింగ ముఖండ చండిమమహాకారామితారావదు
ర్యకపసాయాతిరయప్రకృష్టభయనాంధాతిసంరంభమై. 325
- వ. అట్టియెడ నాతండును పిఱుతినియక యద్దాని కెదురై పోరె నయ్యదియు, 326
- క. అక్షీణగతిని పృవహ, ర్యక్షునిపై కుఱుక నతఁ డహంకృతి వైచెన్
గోక్షేయకంబు పడఁపడి, యాక్షీణమ గతాసులైరి యన్యోన్యమ్మున్. 327
- క. అతనిసతి యీసతి తను, జాతుం డీతండు వేఱునతియును నాభూ
నేతకుఁ గల దాపెకుఁ దను, జాతుం దొక్కరుఁడుగలఁ డసాధ్యుఁడు బలిమిన్.
- వ. ఇట్లెరువురకు రాజ్యంబుఁ బట్టంబు గట్టుపొందె నిధువురి మాతామహులుం బోరాడి

రా నమరమ్మన నీకలితాత పరేతయయ్యెఁ బిదప నీరాజపత్ని తనపుత్రునిం గాపాడు
కొన గతిలేమి వనమ్మనం గ్రమ్మరునది పుజ్యవశమ్మన భవద్దర్శనంబొనరించె.
ధియాబుదులగు ననదల సరిక్షణంబు కోటియజ్ఞఫలదంబని భవాదృకులకు ఎక్కొ
దొవ వలయునే? అనిపుడు భారద్వాజుం డమ్మనోరచు కిట్లనియె. 329

క. సచ్చరితమైన నీకున్, వచ్చినభయమేమి : పుడమి పాలించు విజం
బి చ్చిటుపాడఁ డభయం. బిచ్చితి విచ్చోట నిలుపు మిచ్చానుగతిన్. 330

ఎ. అని యొక్కవర్ణకుటీరముం జూపించిన నాపెయు విదల్ల సైరంద్రీ సహితంబుగఁ
గుమారుండును చానును సుఖంబుండె, నట యుధాజిత్తును, 331

ఉ. సంగరరంగమున్ విడిచి సైన్యసమేతముగా నయోధ్య కు
ప్సొంగుచున్నచ్చి మంచిదగుమూర్తమునం దలశత్రుజిత్తు ను
త్తుంగతపోత్సవం బెలయ దుందుభివిస్వవముల్ పెరింగ రా
జ్యాంగమనునందు నిల్పెఁ బురమంతయు మంగళసంగతంబుగన్. 332

వ. అట్టియెడ ధర్మాధర్మవివక్షణులగు కొందఱు జనంబులు. 333

గీ. అల మనోరచ యెచ్చటి కరిగెనొక్కొ, యేడకేగె సుదర్శనుం డిద్దవఁకుఁ
డకట! మీపేనుఁడు మృతుడైన కతనఁ, గాదెఁ యటువంటి కష్టంబు కలిగె వనుచు.

గీ. వగలఁ బొగిలియు శత్రుజిద్వశగులైన, కతన నేమియు ననక నమ్మతిగనుండి
రట్లు మనస్థిరాజ్యమ్మునందు నిల్చి, యయ్యుధాజిత్తు తనపురి కరుగునెడల. 335

యుధాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట,

వ. సుదర్శనుండును దల్లియు భారద్వాజాశ్రమమ్మున మన్నవారవి యెఱింగి యతనిం
జంప నూహించి చిత్రకూటపర్వతమ్మున కరిగి విషాదాధిపతియగు బలాఁడమ
వానిం బురస్కరించుకొని శృంగి దేరపూధిపతియగు దుర్ద్రపు వికటమ్ము కేగుటయు,

చ. విని మనమందు భీతి గడు విస్తరింంగ మనోరమాంగనా
జనతిలకంబు కన్నుల నజస్రము నశ్రులు గ్రమ్మ నమ్మవీం
ద్రువిదరిఁజేర్చి “యాసుతుని ద్రోహమునం గడకేర్ప శత్రుజి
జ్ఞనకునిఁదండ్రీ మాకుఁగడుశత్రుఁడు వచ్చె మునీంద్ర వింటివే? 337

వ. మున్ను పాఁడవులు పాంచాలీసహతులై మున్యాశ్రమమున నున్నయెడ వారలేపురు

నొక్కనాడు వనంబున కరుగుటయు ద్రోవది ధౌమ్యాదిమునులతో నాశ్రమమ్మున
నుండె నయ్యవసంమ్మున, 338

క. ఆమర్గమ్మున నేగుదెంచె వెన పైవ్యంబుల్ తనుంగొల్వ దు
ష్కమార్తుండు జయద్రథుం; డతడు వేడ్కన్ వేదవిఘ్నేష ము
ద్దమప్రక్రియఁ గా నొసర్చుమునులం దర్శింప నేతెంచి య
చ్చో మాచ్యత్కరియాన యానఁగనె మించు బోడి నాద్రోవదినన్. 339

చ. కనుగొనినంత నెమ్మది వికారము దొటిల మాటిమాటి క
వ్యసజడకాక్షిపై వల పవారికమై చన ధౌమ్యఁ గాంచి యి
ట్లను “మనిషింబు; యీజలయహానన యీతినుమధ్య యీకన
త్కిసకివిటంగియెవ్వతెయ్యె; గ్రక్కుననాకెజిఁగింపు నావుడున్. 340

కి. పాండుతిరిక్కిరియిస్తు ల, ఖండులు పాండవులు వారి గాదినినతి యీ
యండజయాని నెఱుంగవె? పాండవులన నీకుఁ గూర్చుబంధులుకారే? 341

గీ. పొలేపురు మృగయైకై వనముపొంతఁ, బోయి రిప్పుడో యిఁకనొ రాఁబోవు వార
లనివ విని నైందవుండు నయ్యతివఁ గాంచి, యిట్టులని వల్కె నాదరంబినుమడింప.

చ. కుశలమె నీకుఁ బాండవులకున్; బతులెచ్చటికేగి; రెంతయున్
గృహవయ తి వరణ్యమున కేగుకతంబున; మీకు నింత దు
ర్దిశఘటియించెఁగా; యనుమఁ దద్దయయోగ్యుఁడునాగబల్కెఁబం
చకరవికారదూషితుఁడు వైందవుఁ డెక్కుడు బంధువుంబలెన్. 342

వ. వడఁపడి ద్రోవదియు బంధువత్కారంబొవల్చె నంత నతండును, 343

క. పరువుగతి నుంచిచెడ్డల, ప్రళంప విడవాడి ఋషులఁ బరికింపక దు
ర్వక్కుడై హరించె పావె వి, పరులగు దుష్టులకు వావివరుసలు గలవే? 344

చ. విడవఁ బాండవుల వలన నామె విముక్త యయ్యెనని విందుఁగాన నేరిని విశ్వసింపఁ
దగదు. మున్ను వైరోచనమతుండును బహుళ యజ్ఞకర్తయు ధార్మికుండును
బ్రహ్మాదపౌత్రుండు వగు బలిదక్రవర్తిని హరి కపటవామనాకారమ్మున నింద్రహితా
ర్థంబుగా వంచిచె. 345

ఉ. వామవమూర్తి రోభమున వచ్చి తనుం ద్రిపదప్రమాణ మో
భూమిని గోరినన్ గవటభూసురుఁ డంచు నెఱింగియున్ మహా

- ద్దాముఁ దఖండదాత బలి దా నఖిలమ్మును దారపోసెఁ గా
నీ మఱుముట వల్కఁ దతఁ దెంతటిసత్యవదాన్యుఁడో కదా. 347
- వ. సత్త్వగుణప్రదానందగు సాక్షిసహవిష్టు విద్వాంసరింప విక నన్ములన నెంతః
కావున లోభోపహతచిత్తులకుఁ జేయరాని కార్యంబుండదు. 348
- మ. పరహింసన్ బొనరింతు రొద్దవనమున్ బ్రాణంబులున్ గొండుము
ష్కరులై యన్యవహూకతిన్ దిగుగుచున్ గాంఢం బకార్యం బటం
చుయన్నేరరు లోడు; లెయ్యెడల నన్యాయంబు లేకత్కృతుల్
పరలోకం బని భీతి చెందరు మనోవాక్కానుకర్మంబులకా. 349
- ఉ. దేవతలన్ యజింతు పరదేశములన్ జరియింతు దాతలై
కోవిదకోటికి ముదము గొప్పయ రుత్రము; లచ్చులోటులోఁ
జీవుల హింససేయుదురు చేయుదు రెంతయుఁ జౌర్యమున్ దగన్
భావనసేయఁగాఁ బరధనంబు హరించెడిత్రోవ లిన్నియున్. 350
- వ. కావున మన యాశ్రమవికటమ్మునఁ గాచియున్న యయ్యుధాజిత్తు నవ్వలికన్చి నన్ను
నిర్బయంచేసి నా పుత్రుం గాపాడు మనపుడు మునపరుండు ఎల్లెయని యుధాజిత్తు
కడకేగి నీ రాకకుం గతమేమియని యడుగుడు నతండు మనోరమానయనంబున
కవి నుడివె నంత మునియును. 351
- క. పతిశోకముఁ బితృశోకము, నతిభరమై తన్ను నేచ నాత్మజాతో న
య్యతివ మము శరణుఁజెందె వి, గతభయయై యిచటనుండి కదలునె మరలన్.
- వ. అనపుడు యుధాజిత్తుమ్ముచి కిట్లనియె. 352
- క. క్రమముగ నవిపిన నమపుము, క్రమమునకుం దక్కిలేని గడఁగి బలాత్కా
రముగఁ గొనువాడ విజయనఁ, గ మువివరుండు కనుల నగ్నికణములు వెడలన్.
- ఉ. ఓరి దురాత్మ! యొరికలుషోదర! యొరి జయస్య! పో బలా
త్కారిమగా గ్రహింపఁదగు దార్ద్యము గల్గిన నట్లోనపు రా
దే! బుధులన్న రాజులకు నెల్లదమే? మును మా వసిష్ఠశోఁ
బోరెను గాదె ధేనువును బొందఁగ గాధిసుతుం డెఱుంగుదే? 355
- వ. పిదప మంతనమ్మున యుధాజిత్తు మంత్రి కిట్లనియె. 356
- క. మునివల్కలు వింటివికద! మనోరమను సుతువిశోడ మనము హరింపం
గ మపాయమేది! రిపువు, ద్రివి వైఁసఁగరాదు సూపె భీమంతులకున్. 357

- అ. వె. రాజయశ్శృంగిది రాజన్యులకు రిపు, శేషమున్న బాధచేయుఁగానఁ
దవిలి పీచిఁ జంపి దొహిత్రరాజ్యంబు, విగతశక్తుకముగఁ దగనొనర్చు. 358
- క. ఇటనమ్ము నెదిరికొని పో, రుట తెవ్వఁడు లేకయుంట రూఢియకద ! యీ
జటిలసి పల్కులకుం జం, కుట యుచితమె యనుడు మంత్రి కోవిడుఁడనియెన్. 359
- చ. నరవర వింటివే ! మునులనన్ మహనీయులు సాహసించు ము
ష్కరుల నొకింతలో నణఁవగా గల రెండును వారు పూన దు
ష్కరమగు కార్యముండ దదిగాక ముప్పింద్రుఁడు “గాధిపుత్రునిన్
గరము నెఱుంగుదే” యనిన కారణమున్ విను మే వచించెదన్. 360
- క. మును విశ్వామిత్రుం డను, జనవరుఁ డొక్కెడ వసిష్ఠసంయమిఁ జూడన్
జనుటయు నమ్ముచి తగు నా, ననమిడి గౌరవము పలిపి సంకస మెనఁగన్. 361
- వ. వైస్య సహితంబుగా విందునకు చిలుపుమనుడు నతం డబ్బొనర్చె. 362
- ఉ. వందివియుఁ వసిష్ఠమునివాయకునానతి తెప్పపాటులో
నందఱ కచ్చిభంగుల వనంతములై తగుభిక్ష్యభోజ్యముల్
విందులొనర్చ వైస్యవముపేతముగా వలగాదిపుత్రుఁ డా
విందును దృప్తిగా వమభవించె నుతించుచుఁ దన్మహాత్మ్యమున్. 363
- వ. పిదప నమ్ముచినరు నడిగి యాదేనువుం గొనువాఁడై నవినయమ్మున విట్లవియె.
- ఉ. ధేనులఁ జూడమో ! మునుల దివ్యమహామహానుభావులం
గావమోః యెన్నఁదేవి యటు గాంచితిమే ! యొకరెప్పపాటులో
పేసంతో వృషాయరకుఁ జెచ్చెర విందులొనర్చి తృప్తులం
గా నొనరించు ధేనువులఁ గన్గొన నీమహిమంబు శక్యమే. 365
- క. అవి మెరిమెల్లిన విట్లను, ననఘా ! ధేనువుల దళనహస్రంబులు నీ
కు నొనంగెద నా కిద్దా, వివి దయపేయఁగదె కోర్కె నెరవేర్చుఁగదే ? 366
- క. అనుడు వసిష్ఠుండను నో, జనవర ! యెన్నేవి దీనినరిగా విది నం
దివి యనుదేనువు హోమం, బున కీక్షీరములు మాకు ముఖ్యము లరయన్. 367
- వ. గావ దీవి నీనేరివనుడు నతం డిట్లవియె. 368
- క. ఈకుంటివేవి యెల్లై, జేకొనియెద నెల్లిజేఁట నిర్ద మనుడు నెం
తో కోపియై వసిష్ఠుఁడు, గ్రైకొందువుగాక చూడఁగాఁగల నేనుఁ. 369

- వ. నావుడు విశ్వామిత్రుండు బలిష్ఠులగు భటులం బిలిచి నందినిం బట్టుకొనుడనుడు
వారును నద్దాని నట్లొనర్చ భయకంపితయగుచు నయ్యడి వసిష్ఠున కిట్లనియె. 370
- ఆ. వె. ఏమి తప్పుగలిగె? నేకారణంబున, నన్ను విడిచెదీ? వనయులు భటులు
పట్టికొనఁగనేల? బాధింపఁగానేల? యనుడు మునియు ధేనువునకు ననియె. 371
- మ. బలవంతుండగు రాజు దుర్మయమునం బాధించుచున్నాఁడు నేఁ
గలకార్యంబు మఱేమి? నిన్ను విడువంగా నోప నాకక్తికిం
దలఁదాఁచెన్, దపమేడ! యద్దమునకుం దాహ్ంకలు తానేడ! నీ
తలమైనన్ విడిపించుకొమ్ము ననువొందక రమ్ము ముమ్మాటికిన్. 372
- మ. అవి మోసీంద్రుఁడు వల్క నందినియుఁ గ్రోవావేశమొప్పార హ
మ్మును నాలోనన రాక్షసుల్ ప్రబలదర్పహంకృతుల్ పిఱఁ ద
ద్దన కాముమ్మునఁ బట్టి విల్పుమచి తత్సైన్యంబు వారింపి గ్ర
క్కునఁ గాఁ జేసిన నెట్లులో మిగిలెఁ తత్క్షణేశ్వరుం దొక్కఁడుకా. 373
- ఉ. అంతయుఁ గాంచి నెమ్మనమునం దతిభీతియు సంతనంబును
జింతయుఁ దొట్రిలంగఁ గడు సిగ్గిలి నీ! నృపపౌరుషంబు గో
రంతయుఁ గాదు బ్రాహ్మణతపోధికతాధిగతప్రతాప మిం
తింతఁగ నొప్పునే? మువి జయించుట కేమియుపాయ మిత్తఱిన్. 374
- మ. అవి దీర్ఘంబగు చింత నెమ్మనమునం దావిర్భవింపన్ ధిగం
చును జ్ఞాత్రంబును ధిక్కురించి తప మస్త్రోకంబుగాఁ జేసి వా
రచి కిన్కం ద్విజుఁడై మువీంద్రుఁడగుచున్ బ్రహ్మర్షి యంతయున్ వ
మ్మునికింజాలకపోయె * బ్రాహ్మణులతోఁ బోరాడుటల్ మాటలే. 375
- క. కుఁనాకరంబగు వి, పులతో వైరంబుగాన భూవర! మనమున్
జలపట్టి కొలువితోడన్, దలఁగోకికొనకయ చనఁగఁదగు మనపురికికా. 376
- ఉ. దీనిఁడు నిర్దమండు గతకేజుఁడు బాలుఁడు తోడు లే దర
జ్ఞాని వసించువాఁ డనదనాఁదగువాడు సుచర్యుండు నీ
వై నెటు రాఁగలాఁ దటులు వచ్చినఁ జూడఁగనచ్చుఁ గాని యీ
మోసవరేణ్యునిం జెనకి మానముఁబ్రాణముఁ గోలుబోకుమి. 377

- ఆ. వె. తృణము వజ్రమగును దృణమగు వజ్రంబు, దోమ యేనుగున్నతో నెదుర్చు
శశకమైనఁగాని శార్దూలమును జంపు, దైవయోగ మొకటి దప్పినేది. 378
- క. కాఁదగినది కాకుండదు, కాఁదగనిది కాదు దైవకారణమున నా
మోదముభేదముఁ దుల్య, ప్రాదుర్భావమ్ము లిందు వగవరు తద్దుర్. 379
- ప. అను మంత్రివచనమ్ములకు సమ్మతించి మునీంద్రుపాలికిం జని వమస్కరించి నానే
రమి పైఁపునువి వేఁడుకొని యనుజ్ఞాతుండై యుదాజిత్రు తనపురమ్మున కరిగె
నంత మనోఽచయ స్వప్నచిత్తయగుచు నయ్యాశ్రమమ్మున నుండె కుక్షవక్షచంద్రుం
బలె దినదినప్రవర్ధమానుండగు సుదర్శనుండు నవయస్కులగు ఋషిపుత్రులతోడం
గ్రీడించుదాఁ దొక్కినాఁడు విడల్పం గుఱించి మదిపుత్రుం దొకఁడు క్లీబయని
యామంత్రించుటయు, 380

సుదర్శనునకు కామదీప్తిప్రాప్తి.

- క. వివి యందు నాదివర్ణము, ననువుగ బిందువునుగూర్చి యనుదినముఁ బఠిం
చెను భావిభాగ్య వశమునఁ, జని నొక యైదేదులిట్లు జననాథమణిః 381
- ఉ. న్వానమునున్న భందమనునట్టిది లే దిది ఛానమనున్న స
న్వానము సర్విభూత్యముగ నాఠిఁ దదృష్టమహోదయమ్మునన్
జేసి మనమ్మునకా విలిపి శ్రీకరిమై తగు కామదీప్తి మ
భ్యానము చేసె వెన్నటికినైనను విస్మృతిఁ జెందకుండగన్. 382
- గీ. అంత నేకాదళాంతంబువండు మనన, యనము గావించి ముని వేదమభ్యసంపఁ
జేసె నా రాజమకుఁడు సుప్రేమహించె, వేదమున శాస్త్రమున ధనుర్వేదమందు. 383
- ప. ఒకనాఁడంబిక రత్నవర్ణయను రక్తోద్యద్విభూషాంబరా
రిక బాణసురచారుగాత్రయును నై చివ్యస్వరూపంబుతో
నకలంకుండగు నా సుదర్శనునిపై నత్యాదృతస్వాంతయై
సుక్తులంపుంగవియై ఁగేశ్వరయై చూపల్చెఁ బ్రత్యక్షమై. 384
- ఆ. వె. ఆ సుదర్శనుండు నాయంబి వైష్ణవిఁ, గాంచి మ్రొక్కి భక్తి గడలుకొనఁగ
సేసి సేములయు దయాపతి యాతల్లి, శరీరరాసనాది నకలమొనఁగె. 385
- గీ. శుశరాసన కంచముల్ శంభియుగళ, మాదిరిగాఁగొని దేవీకృపామృతమున
కాచపట్టియి మిగులఁ బ్రభాతి నెవఁగి, యతఁడు నవమన్మథుండయి యలరునంత.

శా. కాశీరాజతనూజ రూపమునకుం గాజాది, విద్యావయః

ప్రాశస్త్యః బుల కెల్ల. మొల్లమునకుం బ్రాణంబు, బల్ చాతురీ

సౌఖ్యంబులప్రోవునా శశికలాశ్యామాశిరోఽత్న మ

య్యాశాన ప్రతనూజతుల్య వివే వందీద్యప్రభావాస్పదన్.

387

చ. వివి తదభీచిత్తయయి వేగుచు వేకవ నొక్కనాఁడు చ

య్యనఁ గనుమొచ్చునంత జగదంబ ముదంబున స్వప్నమందుఁ దే

ర్మినిఁ బొడనూచి యిట్లను “వరింపుము, విన్ను నుదర్శింపఁడుగై

కొనుఁ గనకాంగి ! నీదయినకోర్కె ఫలించు నవంచితంబుగన్.”

388

క. అని వలికి చనియె నంతట, వనజాక్షియు మేలుకొంచి స్వప్నము తన చిం

తనమున కనుగుణమగుటకు, మన ముబ్బింగ మోము మాటిమాటికిఁ జెలఁగఁ.

వ. హర్షనీరధి మునుంగుడుఁ దల్లి యిందుల కేమికొరణం బనవుడు సిగ్గునఁ దలపెంచె.

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలల్ గదిసి పేర్మి నొకించుక చెప్పరాదె ! మీ

యచ్చాకుఁ జెప్పఁచును రిహస్యమునకా చను మాటిమాటికిఁ

గ్రమ్మివ రాత్రి స్వప్నమునఁ గల్గిముచ్చట లచ్చుగాఁగ న

క్కిమ్మ వదించె; నెచ్చెలలకన్ వినరాని రిహస్యముఁ దునే.

389

ఉ. అంత వసంతమందుఁ జిగురాకులచేఁ బొగరెక్కి కోయిలల్

ఱుంతులనేయఁ జుప్తునుచు అంపిలి తుష్టదదిష్టరీంస్లు బల్

గంతులువేయ నాశశికలాలితాంగి నభీనమేతయై

కంతుసకిన్ వివాస మనఁగాదగు పుష్పవనమ్మునం దొగఁ.

390

క. బహుఫలభరితకుసుమదూ, ర్విహసల్లవ కలితలలితపాదపవర్ణ

విహృతిమెయిఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు, నహర్వతినమాను నొక్కయగ్రజఁ గనియెన్.

చ. కవి వినయమ్మునం జరణకంజములం బడి మ్రొక్కి యిట్లనుకా

వవజలివవతార ! తమవాస మదెక్కడ ? నేడనుండి యి

వ్వని కరుదెంచుటో ! తమరువచ్చిన కొరణమేమొ ! పేర్మి నె

క్కిన వచ్చియింపుఁదా ! యనుడుఁ గోమలికికా ద్వీజవర్యుఁడిట్లనుకా.

394

శా. భాందవాజ మునీంద్రునాశ్రమము మద్యానంబు కార్యాప్తివై

దూరం బేగుదు మంటి నావలన నెంతో కార్య మున్నట్లు న

న్నారాదించి ప్రశంసఁ జేసితివి నీ యాంశర్యమున్ దెల్పి నీ

వే రాజన్యని పుత్రివో నుడువుమా : యిందిందిరాభలకా :

395

వ. ఆను నవ్యప్రకుమారున కక్కోమలి యిట్లను మహాత్మా : యేను గాశిరాజు కూతుర
శశికల యనుదానఁ దమరు పూజ్యులగుటంజేసియు భవదైశమందలి విశేషములు
వినఁ గోరియుఁ బ్రశంసించితి. భవదాశ్రమమునం గల చక్కని యొక్క విశే
షంబు వక్కాణింపుఁడన నెక్కమలాక్షి కతం డిట్లనియె.

396

క. కలఁడు ధ్రువసింధుఁ దమ భూ, తలవతి యానృపుసుతుఁడు సుదర్శనుఁడను వాఁ
డలఘుఁడు మా యాశ్రమమునఁ, గలఁ దాతం డెంతకేనిఁ గలఁడు కుమారీ : 397

ఉ. అంబురుహాక్షి : యాతఁడు గుణాలయుఁ దాక్పతివంచదాణుఁడా
యంబకు ఓత్తుఁ డెంతయు నెయంబునఁ బొల్పెడిముద్దులాఁడు వా
నింబలె నొప్పువేటాకరినిన్ గనుఁ బోము మఱేమి : బ్రహ్మ నీ
కుం బనిఁ బూని చేపె ననుకొంచు వినుంగని సుందరీమణి :

398

క. పూవుం దానియుఁ గొమ్మయుఁ, జేవయు బంగారు మణియుఁజేర్చిన విధి యో
పూవుంబోడిరొ : నీ కా, భూపరిమన్మథునిపొందు పొనఁగింపఁదొకో ? 399

క. అనుభూసురవచనములక, మన మలరంగ మోము మందమందరుచిరహా
నవియతిఁ బొదల శరీరం, బునిఁ బులకలు వొడమనొప్పెఁ బూబోడి వెనకః 400

గీ. భూమరుం డేగె నంత నాభాసురాంగి, పూర్వమునకన్న నమరాగమును వహించి
చచ్చిచావనివానిబల్ హెచ్చునకు న, హింపనేరిక చెలిమిన్న కిట్టులనియె. 401

చ. చెలియరొ : యేనునోహరుని చెల్వము విన్నది యాచిగాఁగఁ జం
చలతయు బల్వికారము విచాముఁ దోరముగా నెసంగు న
చెలుపుఁడెవండో : గోత్రమును జెయ్యలు దేశముఁ దల్లివంధ్రులుం
గులమునెఱుంగ రాదెటులాకో : యిటు మన్మథుఁడార్తివెట్టింన్ ? 402

చ. కలఁ గనుఁగొంటి నాతని వికాసము హాసము భాసమానని
స్తులతర హాసభావములు మందరి : యేమని చెప్పదాన నా
కొలది యదృష్టహీనంకుఁ గోరినఁ బైఁబడి మొక్కి వేడినన్
గలుగునె : యట్టివాఁడు కలఁగన్నదియే యొకలాభ మంగనా : 403

పీ. చందవంబు విషంబు చందంబుగాఁ దోఁచుఁ , బూరిమాలిక పాముపోల్కె నుండు
నెన్నెల విప్పులకన్న వేడిమి చూపు , హర్మ్యంబు యమకూప మనఁగవచ్చు

పూనెజ్జ కర్తులబోసుగాఁ గనుపట్టు , రాతిరి మృత్యువురాజ నెసఁగుఁ
 బగలన్నఁ బగవవి పగిది దీరము చూపు , గీతాదికంబన్న ఛితి పుట్టు
 గీ. విదె మదలుగొల్పు పూఁదోఁట వెట్టిఁజేయుఁ
 జెలులపైఁ గోపమొదవుఁ జావలము హెచ్చుఁ
 దల్లిదండ్రుల కిదిచెప్పఁ దప్ప, చెప్ప
 కున్న నేగతినబ్బు నవ్వన్నెలాఁడు.

404

మ. అనురాగం బది కన్నుగానదు మనంబా ! మిట్టుపల్లములన్
 గన కెచ్చోటకనైన నేగు విక వేడ్కల్ నుంచెయిం జెడ్డయుకా
 మునుపే నేరిపు మన్మథుండు చవలాత్ముం దెంకయున్ మూర్ఛఁ దం
 గనలన్ లోఁకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే వివారింపఁగకా ?

405

మ. మదనుం దిట్టఁగ రాదు కోయిలలతో మా తొడ్డఁగా రాదు నె
 మ్మది వారింపఁగ రాదు కోర్కెలపసకా మర్రింపఁగా రాదు దు
 ర్మదముకా గ్రిందుగఁ జేయ రాదు తవకామం బన్యలో వారితో
 మొదలే చెప్పఁగ రాదు కష్టమకదా ! పూఁబోడియై పుట్టుటల్.

406

క. కులకాంతనైన కతనం, గలుగదు స్వాంతంత్ర్య మేమిగానున్నదో ! నె
 చెల్లి ! వెలవెలఁచుక లేనో, ములునోఁచిరొ ! వెట్టిమాటపోసీఁగదవే.

407

ఉ. ఆతఁడు రాజ్యహీనుఁడు వనాంతరివాసియు నంచు వింటిఁ బ్ర
 ఖ్యాతులు రాజ్యసంపద లఖండముగాఁ గలరాజపుత్రు లీ
 భూతలమందు లేరొ ! పనుబోటికి వారలు తగ్గవారు కా
 రో ! తరుణీ ! యదేమొ యతఁడొక్కఁడ నామదిఁజిక్కిపోక్కెడున్.

408

క. అన్యపుఁ డుండినయెడ వా, కానతి యిడె నొక్కవిప్రుఁ డట కేగుటకున్
 మానసము తొట్రువడు న, వ్యాపికి నానంతఁ దెల్పువా రెవ్వరొకో ?

409

చ. అలరెడివేడ్కఁ దండ్రీయు స్వయంవరముం బొనరింపఁ డాయె నె
 చెల్లు లొకరైన బిట్టవయచింత వడంపఁగఁ జాలరైరి నా
 కలఁ గనుపట్టి చెప్పినజగత్త్రును వాపరదేవియైన బా
 ము లెసఁగఁజేయు నాకుఁగలమోహముమేర యెఱుంగ దక్కటా.

410

ప. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై యక్కిన్నెమిన్న యుండె, నట మదర్శనుండు స్వప్నాద్య
 వస్థల దన్మహామాయాసందర్శనం బొనర్చుచుఁ దదేకధ్యానవరాయణుండై కాలమ్ముఁ

బుచ్చుచుండె వతవికడ కొక్కనాడు శృంగదేరపురావ్యక్షుండగు నొక నిషాదవతి
యేతెంచి సర్వోపస్కరయుతంబును జతుస్తుంగయుక్తంబును బతాకాదిశోభికం
బునునగు నొక్కతంబు పాపాయనంబుగా నొసంగిన మిత్రభావమ్మునం గారవించి
యయ్యది గైకొనియె. అట్టియెడ, 411

క. భారద్వాజాశ్రమగతు, లై రాజులుమునులు వల్కి రాతనిఁ గని యో
వీరాగ్రేనరః యిళ భూ, భావరంభరుడవగుచుఁ బ్రబలెదపు గడున్. 412

ఉ. ఏవరదేవతామహిమ మించుక గల్గినవారు పాపమల్
తాపము లాపదల్ గడచి ధన్యులు మాన్యులునై జగజ్జను
వ్యాపృతులై చెలంగెదలొఁ బ్రదవిధాయో యామె ముఖ్యమా
ప్రాపక మట్టిసీమ దుఃఖాపము గల్గినె ముజ్జగమ్మఁన్? 413

వ. అవి మనోరమం గాంచి, 414

క. దీపీమాతః విను పా, రావాసరీః మౌ మహారాజ్యశ్రీ
దేవరి దేవీకృంకన్, దావలగు నీకుమారులకు సఁధిల్లున్. 415

చ. అనిన మనోరమాసతియు నట్లులే మీనచంబు నిక్క మౌ
ననమచరిత్రులారఁ యొఁ దెన సహాయము లేని నాకినూ
జని తెలు రాజ్యభారమది చొప్పుఁ దప్పనె మీనుడుల్ మహా
జనులగువారిదీపనలె సర్వము పర్యహణం బొనర్చెడిన్. 416

క. ఈదళదిశ లొకతైనను, మేదిని రిజమైన జలధి మిత్తెన వగున్
భూదేవత లిరు నాశీ, ర్వాదములకుఁ దిరుగులే దవార్యము లగుటకా. 417

క. అవి నెచ్చుది యుబ్బుగ నూ, మవి పేమముఁ గోరి యామనోరమయుండెన్
మనుఁడు సుదచ్చునుడు జగ, జ్జునికటాక్షంబు తనకు సంతన మొసంగన్. 418

అ.వె. అంధులు నెక్కి యందెడివేడ్కు వెం, దేనిఁ జనెడివేళఁ గానుపించు
దక్షమై తనర్పు నజ్ఞహితేనైన్య, మద్యమం దెఱర్పు మహిపుమాడ్కి. 419

ఉ. శోభనదాయయై సకలశోకివివాళకమైన కామరా
జాభిరహీజమున్ గురుదయావశతకా దగ సంగ్రహించి శ్ర
ద్ధాభరితంబు గా నెవఁడు తద్దయఁ దజ్జన మాచరించు వా
దాభగవత్కనుగ్రహము వంది పురందరవన్నిటం దగున్. 420

సీ. అంబార్చనానక్షులగు వారలకుఁ గలు , గవీశుభమ్ములు లేవు, కావరమున
నెవ్వ రంబార్చన వీనడింతురా వారు , మాతృకాద్రోహాలు మందమతులు
డమ్ములు రోగులు దుఃఖపీడితులునుఁ , గా నెఱుంగుము దేవమానసియ
యై యాదిశక్తియై యమరు నాయంబయే , యఖిల జీవులయందు నలరుడుండు

గీ. బుద్ధి ధృతిశీర్తి లక్ష్మీసమృద్ధి శక్తి , శ్రద్ధ స్మృతి లోనుగాఁగల సకలమగుచు
నామె నెఱుఁగనివారల యజ్ఞలనఁగ , నెఱుఁగువారల పండితు లెఱుఁగు మధిప :

ఉ. బ్రహ్మ మొదల్ పీఠికలు పారముగాఁ గల జీవసంతతుల్
బ్రహ్మచోభిధేయము నపార మనాద్య మమేయమౌ పర
బ్రహ్మము గాఁగ నే పరమపావని నే జగదంబఁ గొల్తు రా
బ్రహ్మముఁ దా నెఱింగె నొకపాటి యనందగునే సుదర్శనున్ ? 422

కా. దేవారాధితయై మహామహిమయై దివ్యస్వరూపాద్య వి
ద్యావిద్యాకృతియై జగం బఖిలమున్ వ్యాకీర్ణమున్ జేసి న
ద్భావాతీతుఁ బురాణపూరుషుని సంభావించు నేదేవి యా
దేవిన్ గొల్చి సుదర్శనుండు సుఖమందెన్ రాజ్యమున్ బాసియున్ . 423

క. శశికలయు నా సుదర్శన, వశగతహృదయ యయి వలపు నద్వితీః బాణా
గృతయయి భృకచింతినియై, యశనాయాదికము మఱదె నధిప పతంసా : 424

చ. కొమిరె విచారణాంశమును గొంత యెఱింగి సుఖహః దాపెతం
ద్రీ మురువుమీఱఁ బుత్రిపయి నెమ్మి దలిర్ప న్వయంవరం బొన
ర్ప మదిఁ దలంచి యెల్లనరపాలుకున్ దెలియంగఁ జేసె, న్యా
యమకద రాజపుత్రులు న్వయంవరమందు వివాహ మాడుటల్. 425

సే. న్వయంవరమ్మును విచ్చాన్వయంవరంబు పణిన్వయంవరము కుల్కన్వయంవరము
నా మూఁడు తెఱంగులందు శ్రీరాముండు శివధనుర్ముగం బొనర్చి సీతం గైకొన్నది
పణిన్వయంవరంబు తక్కుఁగల రెండును బ్రసిద్ధమ్ము లందాద్యమగు విచ్చాన్వయం
పంబు చాటం బంచుడు. 426

ఉ. మోశచోళమద్రవరమాగధవంగకళింగసింహులం
గాళకరూళలాటకురుకాళమరాటవరాటగోళనే
పాళవిదంబుల్బిరన్వపాలకుమారకు లాసుబాహుభూ
పాలిని పట్టణంబునకు వచ్చి రనేకు లుదంచితస్థితికా. 427

వ. అంతకు మున్ను యన్నలివాక్షి తద్యుత్తాంతం బెఱింగి సఖింగాంచి కుంచితాస్యయై
కమఁగొనరి నశ్రుతురుల మంతనంబున నిట్లనియె. 428

ఉ. నెచ్చెలి! నా మదిం గలుగు నెవ్వగ నెవ్వగ నాపిఁకొందు? నా
నచ్చిన చెల్మికాఁడు జననాథ శిరోమణి నాఁటిరాత్రి భూ
భృచ్చయరాజపుత్రి కడుఁ బేరిమి నాకిడినట్టికోర్కె యు
ద్యచ్చరితుండునై తగు మదఁకునుఁదక్క నొరుఁవరింతునే? 429

మ. ధనముల్ కాల్చినె? రాజ్యనంపదలు కాంతారమ్మునన్ జేర్చినే?
గొన మందంబును జాతురీగరిమయుఁ గూరింకషప్రజ్ఞ యె
వ్వవికిం జొప్పరు వానిఁ గోరఁదగు నవ్వాఁడెన్నఁగా నా సుద
ర్భనుఁడే యింతకు నొక్కొకందొకతెకుఁ జక్కంగఁ గన్పట్టెడిఁ. 430

క. అవి త్రిప్పరావిపేర్చిని, దనతోడం బిల్కు రాజకనయవచనముల్
వనిఁగొని జనవికిఁ దెల్పుఁగఁ, జవి యావైదర్శితోడ సఖి యిట్లనియెన్. 431

వ. అమ్మా! మన శశికరి సుదర్శనుండను రాజపుత్రుండక్క నన్యుని వరింపనని
నిశ్చయించుకొని యున్నయది 432

క. భారద్యాజాత్రమమున, నారాజ తనూజావాసమఁట! యాతనికిన్
ధారాశముగఁ ద్రిశుద్ధిగ, ధారాద త్రంబుజేపెఁ దననెమ్మనమున్. 433

వ. అనుడు వైదర్శియు నయ్యుదంతంబు తన పతికెఱింగించిన నతం డమ్మగువ
కిట్లనియె. 434

ఉ. వాని నెఱుంగుదే చెలియ! వాఁడన రాజ్యముఁ గోలుపోయి య
న్నానకు లేక కాననమునన్ మునివల్లె పసిండుఁ దల్లితోఁ
బూని యథాజిదాహ్వాయుఁడు పోరునఁ జంపెను వీరసేను న
వ్వానికతమ్మునన్ గడు నభాగ్యుఁడు వానికిఁ బుత్రి విత్తునే? 435

క. కావున నచ్చఁగఁ జెప్పుము, నీవేగి తనూజ కిపు డనింద్యవర్తిత్రుల్
కోవిదులు భాగ్యవంతులు, వేవేలు స్వయంవరమున విడిసిరి నృపతుల్. 436

వ. అవి భర్తవల్కిన వల్లెయిది యావైదర్శి పుత్రికడ కరిగి బుజ్జగించి శిరమ్ము
మూర్కొని తొడపై విడుకొని యల్లన నిట్లనియె. 437

మ. ఫలమూలాశి వనప్రవాసి కృతుఁడున్ బంధువ్రజత్యక్తుఁడున్
బలకోశాదివియుక్తుఁ డెంతయును విర్యాగ్యుం డతం డున్నతుల్

గలవా రూర్జిత లార్జితోత్కటయశః ఖ్యాతుర్ నరేంద్రాత్మజుర్
దలఁప న్నికయి పచ్చిరందఱును సౌందర్యమ్మునన్ మన్నఘటః.

433

తరలః అల సుదర్శను తమ్ముఁడుఁ గడునందఁగాఁడు మహాబలం
దలఁముఁ దాతఁడు శత్రుజిత్తు ధరాధిపత్యము గల్గు వాఁ
దెలమి నీకనుకూలుఁడై తగు నేతదర్థమకాదె తాఁ
గలన నీతనితాత చంపెఁ బగన్ గళింగధరాధిపున్.

439

క. అచియునుగాక యువాజి, త్తదనగునెడ వితనిఁ జంపు నాకతముననే
కదః భావిద్వాజునికద, సుదర్శనుండుండు టరయ సుదతీః వినుమా :

440

క. నీతండ్రి సుదర్శనున క, పేతవికపుండనుచు నిమ్నుఁ బెండిలిసేయక
జేతోగతి వాంఛింపం. దాతలఁ పిఁక విడిచి పెట్టుమమ్మ కుమారీ :

441

ప. అనుడు నక్కొమలి తల్లి కిట్లనియె.

442

చ. పనమున నుండుఁగా కతఁడు పట్టజమండు వసింఁచుఁగాక వి
ర్ధనుఁడగుఁగాక మేటిధనధాన్యములం దులఁదూఁగుఁగాక నా
మనఁ సంపాదిఁ దక్కపెఱమానిసి నొల్లదు ధాతయైన పా
లనిహితమైన వ్రాతలకు లాఁతిగతుర్ పొసగింపనేర్చునే :

443

క. శర్యాతి వచనమున మును, నార్య సుకన్యాభిధాన చ్యవమనిఁ గొవి ప
ట్లార్యావచనమ్మున కుభ, చద్య సుదర్శను వరింతు పత్యవ్రతనై.

444

క. కైతవ మెఱుంగక భర్తకుఁ, జేతోమోదమున సేవఁ జేసెడి సతికిన్
ద్రీతియు స్వర్గము మోక్ష వి, భూతియునుం గలుగు విక్రమగు నోకల్లి :

445

క. మచ్చిత్రభిత్తి భగవతి, వివృలవిడి వ్రాసె వానివిధమంతయు నా
నచ్చినవాఁ డతఁ దొక్కఁడ, పొచ్చెములేదిందుఁ గూర్చి పొసఁగె నతనిపై.

446

క. అవి శశికల వివిధ విధ, ర్భనములు చూపించి తనకు రమ్ముండు సుద
ర్భనుఁ దొక్కఁడ యవి చెప్పిన, జనవియుఁ బతి కెఱుంగఁజేసెఁ జవి సకలంబున్.

ప. అంత స్వయంవర మహోత్సవం బాసన్నం బగుడు శశికల సుదర్శనురామికిఁ
జింతించి యత్యాప్తుండగు నొకవిప్రునింబిలిపించి రహస్యమ్ముగ విట్లనుఁ నోయయ్యాః
మాయయ్య యెఱుంగకుండ భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరిగి సుదర్శనుంగాంచి
నా వచనమ్ములుగా విట్లనుము.

448

- ఉ. అంబ విమన్ వరింపుచు వి యానతి నాకిదె నామనంబు న
త్యంబుగఁ జిత్కె నీవయి స్వయంవరమౌ విక నెల్లి; రాజసం
ఘంబు పురంబునఁ విడిసెఁ గాని త్వదాగమనంబు లేదు న్యా
యంబె యనాదరంబు విషమాంబకదర్శన! యో సుదర్శనా! 449
- ఉ. నే వినుఁ దక్క నన్యుని గణింప వరింప మదిం దలంప నా
మేను విజంబు నీయదిసుమీ వినుమీ! నను మావిలేని నిక
గానమి వహ్నిలోఁ బడుదుఁ గానియెడన్ విషమాహరింతుఁ బ్రా
ణానకు వెన్నఁజూతునవి నక దంపియకు ప్రాణవల్లభా! 450
- చ. మనకుఁ బరాంబికాకృప నమ స్తభవస్తులు గల్గు దైవమున
మనమున నమ్మి రావలెఁ జూమా! శివకేశవముఖ్యు లేజగ
జ్జననికి వశ్యు లాజనని సత్యము దప్పనితల్లి యాపె వా
క్కును వితయౌనె నాథ! కయికొమ్ము ననుంబ్రతికించి పుణ్యమున్. 451
- చ. అని వచియింపు మా నరవరాగ్రజీ కిట్టులె యంచు శాస్త్రమా!
యనఘ! నమ స్తమన్ దెలిసిసెట్టిమహాత్ముఁడ వీవు కార్య మే
యమపునఁ జక్కనొనొ యటు లాకవితోవచియించి పున్నెమున్
గొఱము పరోపకారమునకుఁ నమమైన విశేషమున్నదే? 452
- ఉ. అక్కరుజాకడున్ గడు రహస్యమునం గను మట్లు కాంచి నా
చక్కఁదనం బొకింత పరసంబుగఁ జెప్పుము చెప్పి నాదు పె
న్మక్కువ మేరలేని దని మాటికిఁ దెల్పుము చేతు లెత్తి నే
మ్రొక్కితి నంచుఁ బల్కామిక ముంచినఁ దేల్చిన నీవ నావుడుక. 453
- చ. తద్దత్తందగు దక్షిణన్ గ్రహించి యాతండును సుదర్శను కడ కేగి సకలమ్మును
వచియించి యతవిచే స్వయంవరమ్మున కేతెంచెదనని యవిసించుకొని తత్క్షణమ
వచ్చి యక్కన్నెతో నంతయు నుడివె, నది సుదర్శనుండు స్వయంవర గమనో
న్ముఖందగుటయు, 454
- క. తల్లి మనోరమ తోకం, బుల్లమ్మునఁ గడలుకొనఁగ నొగి గుండియలున్
జల్లవ వల్లవ నశ్రులు, వెల్లివిరియఁ బల్కె విట్లు విహ్వలమతియై. 455
- చ. పలుపుదు రాజు లున్నెడకు బాసట లేకయ పోఁ దలంచె ద
ప్పలుగు యుధాజిదాఖ్యఁ డతివైరి విషం గడతేర్చ నెంచి శా

నలయెడ కేగుదెంచు, నను నాత్మజులొకపరీతఁ జేయఁగాఁ

దలఁపకుమయ్యః నాపలుకు దబ్బుటనేయకు మయ్య నాపడున్, 456

ఉ. అంబికయానతిన్ శిరమునం దిడి యేగెడి నాకు నెందు న

ద్దం బొకడుండునే ? యెరులధాకకు జంకుమనే ? మదంబిశో

కం బుచితంబె క్షత్రియకుఁ గాఁదగుకార్యము కాకపోవు దుః

ఖంబును సౌఖ్యముం జగతిఁ గావడికుండలు ప్రాణికోటికిన్, 457

వ. అవి తల్లికి దైర్యంబు చెప్పి విషాదవత్తంబగు రథం బధిష్ఠించి చన నుద్యుక్తుం

డగు కుమారుంగాంచి మనోరమ యిట్లనుఁ నోయన్నాఁ విజయాత్థం బేగెడి విన్ను

వగ్రమ్మున నంబికయు వెనుకఁ బార్వతియు విషమమార్గమ్ముల వారాహియు దుర్గ

మ్ముల దుర్గయు ఘోరకలహమ్ములఁ బరిమేళనరి యగు కాళికయు స్వయంవరమ్మున

సౌమ్యయగు మాతంగియు భూపమధ్యమ్మున భవానియు గిరిదుర్గంబుల గిరిజయుఁ

జత్వరమ్ములఁ జాముండయుఁ గావనముల ననాకవి యగు కామగయు వివాదమ్ముల

వైష్ణవియు శత్రుసమాగమమ్మున భైరవియు సర్వదేశంబుల జగద్వాత్రియగు భువనే

శ్వరియుఁ గంటికి తెప్పచుదమ్మున రక్షింతురుగాత మవి దీనించి మఱియును, 458

శా. అన్నా ! నిన్విడనాడి మియ్యెడ క్షణంబైనన్ వనిపంగఁ జా

లన్నిన్నున్ గనులారఁ గాంచితద కాలంబెల్ల హేలాగతి

న్విన్నాణంబుగఁ బుచ్చుచుండు నదియున్ విచ్చుంబుగావింప నీ

కు న్నాయంబె ? రథంబుపైవిడి ననుం గొంపొమ్ము నీశోడుతన్. 459

వ. సుదర్శనుండు వల్లెయవి థాత్రేయాసహితంబుగఁ దల్లివి రథం బెక్కించుకొని శీఘ్ర

గమనమ్మునఁ గాశీపుండ్రు చేరిన సుబాహుం దెక్కుకొని తగినవిడిది యొసంగి

యుపచారమ్మునకుఁ దగువారి నియోగించె దోహిత్రసహతుండగు యథాజ్ఞక్తును

దక్కుఁగల రాజన్యులను సుదర్శనుంగాంచి తమలో నిట్లు వ్రతంబించుకొనిరి. 460

సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట.

ఉ. తా నిట కేగుదెంచెను సుదర్శనుడుం దగువానిభంగి రా

ట్నానుల రాజరాజసుత సుందరు లందఱినిం ద్యజించి త

న్నీవళివాక్షి కోరునవియే మనమందుఁ దలంపఁ బోలు నే

మో ! నగినట్టియాకు లగు నొక్కెడఁ బట్టణముల్ గ్రమమ్ముగన్. 461

- క. అవిన యథాజిత్తిల్లనుఁ, గనుఁదీ : మీరెల్ల నాచుకడిమి నిట నుద
ర్యనుఁ గడతేర్చెద నవపుడుఁ, బవిఁగొని యనుఁ గేఁకాదిపతియాతవికిన్. 462
- మ. ఇది యిచ్చాపరజార్థ మేర్పడియె నయ్యేణాక్షి యిందొక్కరున్
మది కింపై తగువాని సంగభిప్రసామాజ్యమ్మనం గూర్చు న
య్యది తక్కుంగల యశ్శుదాదుల కవార్యం బట్లు కాదేని దు
ర్మదు రీరాజులటందు రెల్లరును మర్యాదానినాశంబుగన్. 463
- చ. అది యట్లులుంచు న్యాయమగు నాతవిరాజ్యము దుర్నయమ్మునకా
మొదల హరించి యచ్చితివి ముద్దులనున్నది; కాతవిన్ వరిం
వఁదగదె ? యీ సుదర్శనుఁడె పట్టముగఁదెనె : బేరితి నె
మ్మది విటు కుందనేల వినుమా : యితఁడే వినుఁ జక్కఁ జేసెడిన్. 464
- క. విను మెన్నఁదేని ధర్మ, మ్మునకున్ జయచుట్టు సత్యమునకగు వృద్ధుల్
చనుకుముదొర్మార్గమునకు, ఘనుఁడందఱి నేఁజవాడుగలఁడో : లేఁడో : 465
- ఉ. అందఱినిన్ వరింపదు కదా : యొకరాజతినూజ యందఱున్
సుందరు లిందఱున్ మిగుల శూరు జదారులు వీరిబోన నా
సుందరి యొక్కవింగొన నసూయమెయిన్ మనమెల్లఁ బోరినకా
విందకు మూలమౌ విది యనీతియొ : నీతియొ : విర్జయింపుమా. 466
- క. అమడు యథాజిత్రను నీ, వసిన ట్లిచ్చాకృతస్వయంవర మిది యొ
క్కని ననవద్యచరిత్రుని, నవఘని ఎరియించెనేని హర్షచ మాకున్. 467
- చ. వలుపు రఖండతేజులు నృపాలకుమారకు లుత్తమోత్తముల్
గలయెడ నెవ్వఁడో యొకఁ డగణ్యాఁడు కన్యఁ బరిగ్రహింప యో
గ్యులుగని యూకుండుబదియన్ గడుము క్రమె : సింహభోగ్యమా
పలలము నక్కకున్ విడువఁబాడియె : మేడవి : నీతివాక్యముల్ : 468
- గీ. అగ్రజాతికి వేదమ్ము లదికబలము, బాపమెక్కుడుబలమగు క్షత్రియులకు
బలము గలవానిరాజ్య మీవడఁతిమిన్న, బలమ శుక్లంబు రాజవివాహములకు. 469
- న. ఆయ్యది మదర్పసునకుం గలిగెనేని యతండ వరిగ్రహించు వితరులకుఁ గలదేని
యితరులు వడయుదు రని యనోన్యకలహమ్ము లొనర్చు నవసీపతులకడకు
సుదాహం దాపరాతుండై వచ్చుటయు. 470.

క. అవనీపాలర కెల్లను, వివాదము తటస్థమాయె వింటివికద : యో
యవనీవర : నీవియ్యెడ, వ్యవస్థనేర్పించి వీరివా దడఁపఁదగున్. 471

వ. అన నతం దిట్లనియె. 472

చ. జనవరులార : నాకొమిరె చాల సుదర్శనునిన్ పరింపఁగా
ననయము నెంచుచున్న దతఁ డర్హుఁడు గాఁడని యెంతచెప్పినా
విన దతఁడుకా స్వయంవరపువేడుక వచ్చె బహుకుత్త లేల దై
వనియతి కన్యభాకరణపాటవ మేరికినై నఁ గల్గినే. 473

వ. అనుడు నాతని చిత్తవృత్తి నెఱింగి సంపన్నులగు రాజన్యులంవఱును సుదర్శనుం
బిలువంబించి యిట్లనిరి. 474

ఉ. ఓయి నృపాలపుత్ర : యిటకొక్కరుఁడై చనుదెంచి తీవు పే
నాయుతు లెందఱో నృపతివందను లాహవమాచరించి య
జ్ఞాయతనేత్ర నీశశికలాబ్జముఖిఁ గ్రహియింప మన్నవా
రీయెడ నీకుఁ జేయగల దించుకయున్ గనుపట్టినేర్పునే? 475

కా. నీకుం దమ్ముఁ డఖండశౌర్యనిధి వణింపంగ యోగ్యుండు లో
కైకస్తవ్యుడు శత్రుజిత్తును సహాయాభూతుఁడై శాతయుఁ
పీఠ విష్ణువు వధింప నియ్యెడ కొగిన్ విచ్చేసియున్నారు నీ
రా కత్యంతము శోచనీయము కదా : రాజన్యవంశాగ్రజే. 476

గీ. ఎవరు పిల్చిరొవిన్ను : నీ వేకతమున, వచ్చియుంటివా కలిగిన వాస్తవంబు
చెప్పితిమి మీఁద నీదగుచిత్తవృత్తి. కర్ష మగున బ్ధావర్పు మటవ్వనతఁడు. 477

ఉ. వారలఁ గాంచి యిట్లను నృపాలకులార : కృపాకులార : మీ
పేరిమి యింతయొప్పునొకా భీతిలియిప్పుడు లాభమేమి, నా
భారము దేవదేవి దిటఁ బంపిన దాజగదంబ నాకు నై
క్షీరమొ నీరమొ యొకటి చేయెడ శత్రులచేతి కిచ్చునే? 478

చ. ఎలమి నమస్తమందుఁ బరమేశ్వరినే కనుఁగొందు నాకు శ
త్రులనుచు మిత్రు లంచుఁగలరో : యలరారెడివేడ్క వంబి నా
కలఁగఁజుపట్టి పొమ్మనిన గన్గొన వచ్చితి నీస్వయంవరం
బిలుక నెవండు వ న్నెదురు నాతని కంబిక శత్రు వయ్యెడుకా. 479

మ. బలమిచ్చుకా యశమిచ్చు సంపదలిడుకా బాలించుఁ దేలించు దు
 ర్పణలకా జేయు దరిద్రులం బొనరుచుకా భంజించు గుంజించు నే
 యలముప్రాభవ యేజగజ్జనని యేయార్యామహాదేవి త
 ద్బలమే నాకు బలంబు తక్కుబలమున్ బాటంప నే నెన్నఁడున్. 480

క. శక్తు లశక్తులు గలరే, శక్తియనుగ్రహము గల్గు జనులే శక్తుల్
 శక్తికృపలేవివార ల, శక్తులు బ్రహ్మాదులైన జనవరులారా : 481

చ. జయమయినం బరాజయము సంభవమైనను నాకుఁ గాదు త
 జ్జయ మజయమ్మునున్ యశ మనద్యశమున్ జగదంబ, కట్టి నా
 కయి వగవంగఁ బోకుఁడు మహామహులారా : దయాళులారా : ని
 శ్చయముగ నేను శక్తుఁడ నశక్తుఁడ నేమిటి కీవిచారముల్. 482

వ. అను నాశని వచనమ్ములకు సంతసించి కొందఱు రాజు లిట్లనిరి. 483

క. నీవల్కులెల్ల విక్రమ్ము భూవకులవతంస : నీవు పుజ్యాతుఁడ వెం
 తో వగఁ బూని యుదాజి. ద్భూవతి యున్నాఁడు మఱివి పోయెదనుమ్మీ : 484

వ. నావుడు సుదర్శనుంచు రాజేంద్రులారా : మీకు నాయం దనుగ్రహం బింత యొప్పి
 వకతనం గదా యింతపట్టు నాకెఱిగించితిరి. దైవాధీనం బగు నీవరాచరాత్మక
 ప్రపంచంబున మృత్యువనునది తనంతన సంఘటించునుగాని యొకవి నొకఁడు
 చంపువాఁడు లేడు. జీవుండు కర్మాధీనండుగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు. కర్మంబును
 సంచితవర్తమాన ప్రారబ్ధభేదమ్మున మూడుదెలుంగులై యొప్పుఁ గాలకర్మస్వభావ
 వ్యాప్తంబగు వీజగంబునఁ గాలంబానన్నంబుఁ గాదేవి దేవునకైనఁ జంపనశ
 క్యంబు. కాలవశంబున మృతులగుప్రాణులకు శుముండు విమిత్త మాత్రంబుగా
 నెఱుంగునది. సింహంబు కతన మజ్జనకుండును యుదాజిత్ర కారణంబున మన్మా
 తామహంబును మృతులగుటయు విట్టిదకా తెలియుఁడు. తానెంత ప్రయత్నం
 బొనర్చినను దైవయోగంబు మూఁడినఁ జావక తీరదు. 485

గీ. ఎవ్వఁడో తమ్ము రక్షింపనేం ? దైవ, బలమొకటి తప్పకుండిన వాఁడు శక్రు
 భయము రోగాదిభయమును బాపి వేయి, వత్సరమ్ములు జీవించు వంత తగునె ?

క. శుభమును సశుభమును నీ, యుభయమును బురాకృతమున నొడఁగూడును దా
 ను భయంబందినఁ దప్ప ద, మభవించియ తీరవలయును నరుల కెల్లన్. 487

గీ. తా నొనర్చిన కర్మంబు తనకుఁ గష్ట, మొసఁగుతఱి తెల్విగలవాఁడు వ్యసనపడఁడు
అన్యఁ లవకారమును దన కాదరించి, రనుచు నజ్ఞుండు వైరమ్ముఁగని కృశించు.

ఉ. దైవము నమ్మి వచ్చితిని దైవమ సైన్యము తోడు వీరయన్
దైవమ తల్లిదండ్రులును దైవమ వైరియునాకు నర్హముఁ
దైవమ తద్బలంబు సుఖదాయయై కష్టము విచ్చునట్టిదో
భావిఫలం బెఱుంగ మనపాటి మనుష్యుల కర్హ మెట్లగున్ ? 488

గీ. అయ్యుభాటిత్తు సుఖములనందుఁ గాక, యతఁడు శక్తుండుగాఁడు నే నతనికైన
నగుదుఁ గాక మఱేమి, లోకైక జనని, కలమ నా పాలిటికిఁ గల్పకంబు పగిది.

ప. అనుడు నెల్లరు నంతసిందిరి, సుదర్శనుండును దన యెడ కరిగి సుఖంబుండె.
మఱునాఁడు సుఖాహువిచే నాసూతులై రాజన్యులందఱును దదాస్థానమ్మున విమాన
సంగతు లగు నమరులంబోలె మంచంబుల నధిష్ఠించి శశికలాగమఃమ్మున కెదురు
చూచుచు నక్కలికి యెవ్వని వరించునో యని సందేహించువారును సుదర్శనుం
దక్క నొరుల వరింపదను వారలును నల్లైన నన్యోన్య కలహంబు దప్పు దనువా
రును నైయుండునెడ, 491

ఉ. మంగళ వాద్యముల్ నెలఁగ మజ్జనమాడి విభూషితాంగియై
యంగజాహువు బాణమన నా లలితాంగియుఁ బట్టు పుట్టమున్
రంగుగఁ గట్టి యొప్పుగఁ గరంబునయిండు మధుకమాల వ్రే
లంగ వృపాలపుత్రులు కలంగఁ జెరింగి నభీనమేకయై. 492

ప. తత్పభావిఃకమ్మున నొక మణి స్తంభంబు చాటునఁ దలవంచుకొని దింతించుచున్నం
గని స్మితపూర్వకంబుగ సుఖాహుం డిట్లనియె. 493

కా. ఆమ్మా ! కన్యోపమచ్ఛుః రాజసుతు లత్యంశోన్నతుల్ మేటిరూ
పమ్ముండుఁ మదనుల్ యశోన్విత లత్తిప్రాదుల్ నినుఁ గైకొన
నైమ్మి న్నేడిట వచ్చియుండి రొకరుఁ నీకిష్ట మోవాని నే
రొక్కమ్మా ! రూపవయఃపరోన్నతి కలాహురింఃషాలంకృతుఁ. 494

ప. అమడుఁ దండ్రీకి నక్కుమారిక యిట్లనియె. 495

ఉ. కాముకు లన్నదుల్ శతులు కశ్యపచిత్తులు పాతకుల్ జగ
త్స్వాములు వీరియగ్రమున సాధ్వలు వర్తిరరాదు "సాధ్వీయా"

- భామిని భర్తదక్క నొరుఁబాఱఁగఁ జూడఁగ రా" దటంచు వి
ద్యామహితుల్ వచింతు డిది దర్శ విరుద్ధ మొనర్చు నేర్తునే : 496
- క. పలువుర దృగ్విషయంబై, కులకన్యక చనివ దానికొఱ కెల్లరునుం
దలపోయుదు రెల్ల దమగు, వెలపొలఁతుకభంగి దానివిభవంబెల్లన్. 497
- ఉ. మాలిక చేకఁ బూని తగుమానివిభంగి స్వయంవరస్థలం
బేలలితాంగి త్రొక్కు నదియే వెంభామిని వేఱ యున్నదే
చాలుగనున్న యీశ్వరతిసంఘములోఁ జొఱఁబాఱ నాకునుం
బోలనె తల్లి : యేను వెలబోటి నె యిప్పుని నావరింపఁగన్ : 498
- క. ఏను సుదర్శను సౌమ్య, దానన కద : పభకు నేగి తక్కరుఁ జూడం
గానేమి మానమున : ప, మానం బొనరింపఁ దగునె మావిని నయ్యున్. 499
- మ. వసదుల్ పెట్టివ భూమి నైక్కలయివన్ భాస్వంతుఁ డస్త్రాచల
మ్మువ నావిచ్చవమందినకా కళికుహూస్ఫూర్తిన్ బ్రవర్తించినన్
ఏను మే నల్లసుదర్శనున్ విడిచి వృద్ధీనాథు వేతొక్కనిన్
గవ ముక్తకావినఁ దేర్కొనన్ మనమునకా గాంక్షింప ముమ్మాటికిన్. 500
- క. కావున నాకవికి నను, స్మీవిచ్చి వివాహ మెల్లినేఁదఁ దగు గతిన్
గావింపుము కాదేనిన్, జీవితమున కిపుడ విడుతుఁ జేరెఁడునీటికా. 501

సు బా హు డు చి ం తి ం చు ట.

- వ. అనువచనంబు లాలించి సుబాహుం డితికర్తవ్యతామూఢుండై తనమనమ్మున, 502
- ఉ. వచ్చినవారు రాజు లవపద్యచరిత్రలు వేసవేలు వీ
రిచ్చకమాడినకా వెదల రేమియొనర్తు : మదాత్మ జాతకు
వృచ్చిన యాషుదర్శనుఁడనకా బలహీనుఁడు, నాకు వీరిచేఁ
జచ్చుట సంభవించె నిది క్రతువు పుత్రిక గాదు గా : తుదన్. 503
- వ. అవి గొంబొకపేపు విచారించి దైర్యమ్ము దెచ్చుకొని పలువురతో గలహించుట
యెట్టిబలవంతువికేవిఁ దగదని వారినొప్పించువాఁడై వినయవినమితుండై బద్ధం
జలిపుటుండై దీమండై డగ్గఱఁ జని యిట్లనియె. 504
- ఉ. ఓవరిపాలారఁ కరుణోదధులారఁ మహాత్ములారఁ నా
పై నెవరంది వాడుపొరపాటు ఓమించి యనుగ్రహించి నా

మానముఁ బ్రాణమున్ మిగుల మన్నవఁజేసి యొసంగి కూర్చున
న్మానముఁలకా గ్రహించినను మానమునన్ దయపేము బొప్పగున్.

505

ఉ. ఎన్నివిధంబులన్ విడిచి యే బతిమాలిన వానిఁ దక్క మా
కన్నియ యన్యునొల్ల నని గట్టిగఁబట్టుమ బట్టియున్న దే
మన్నను మాటువల్క దది యన్నెముఁ బున్నె మెఱుంగనేర ద
న్నన్న : మదర్థమై శ్రమమునందితి రిందఱునుకా వృథాగతిన్.

506

మ. కరులన్ రత్నములన్ దురంగమములకా గ్రామంబులన్ గాంతలన్
సిరులకా సౌధములన్ మహాంబరములన్ శ్రీమించుపూదోఁబలకా
ధరిణీరాజ్యమునెల్ల విచ్చెదను నాతప్పొప్పులన్ పైఁచి కూఁ
తురుగా నాడుకొమార్తనెంచి నను విరుఱ్ఱున్ బొప్పందగున్.

507

స. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించు నాసుబాహున కొక్కరును మాటాడక మిన్నకుం
డిరి. యథాజిత్తు క్రోధతామ్రాక్షుండై పండ్లు పటపటఁ గొరుకుచు నిట్లనియె.

508

ఉ. ఏమివచించెదీవు మది వింతవివేకము లేక పుత్రికకా
సోమరివై సుదర్శనుని సొమ్ముగఁ జేయఁదలంచి యోగ్యులకా
టూమివరేణ్యులన్ వెడలిపోమ్మనలేకిటు నక్కజిత్తులన్
వేమఱు పన్నినన్ దెలియనేరమె తక్కొరు లంత మూర్ఖులే.

509

చ. మొదలన నందియం బయిన మూర్ఖుఁడవై యటులెల్లకా వృథా
విడిమెయిఁ బిల్వఁబంచి పలవించినఁ బోవునె : నన్నుఁ జూచు నీ
మదమడఁగించి చక్కడఁచి మందుని నిందుని నీసుదర్శనున్
బదిలము చేసి మన్మచికిఁ బట్టముగట్టెద నీకుమారికన్.

510

క. అనిలో నాకొక్కనుద, ర్శనుఁ డుబ్బో : యూరుఁగాయె : పకలనరేంద్రుల్
పఁగొని యెదురుకొనిన నొ, క్కనిమిషమునఁ జక్కడంపఁ గలనెఱుఁగవొకో.

కా. భారద్వాజ అనిం గణించి మును తత్రాణం బువేషించితి
స్వీరుల్ వీరిలుమెచ్చ నేఁడడఁకు నీనేర్పింకఁ జాలించి యా
వీరజాక్షి నాదుచున్నచికిఁ బెండ్లింజేసి రక్షించుకా
మీ : రాజ్యంబు మదాశ్రయంబుకలిమికా మేలెంచి కీలెంచుమీ.

512

తే.గీ. రాజ : 'నీవాశ్రయోనక ర్తవ్య' యనఁగ, వినవొ : యేమని యీ సుదర్శనుని కిత్తు
వాత్మజాతను; మహదాశ్రయంబు గోరి, తేని నానుమని కిమ్ము మానవేంద్ర :

- క. ఒక్క సుదర్శనుఁ దక్కఁగఁ, దక్కఁగుల వరించెనేనిఁ దగులాటంబుల్
పొక్కవు మంటవమునఁజన్, జక్కఁగ వీతవయఁ బిలువఁ జనుము నృపాలా :
- వ. అవివల్లా నయ్యధాజిత్తున కుత్తరం బీనేరక కాశీరాజు చింతాక్రాంతుండై తలవంచు
కొవి యంతిపుంమున కరిగి భార్యం గాంచి యిట్లను “నోతరుణీ : యెట్లైన సుద
ర్శనన్ విడిచి మనకన్నియ యన్యుని వరించు నట్లొనరింపవలయుఁ గాదేని మానం
బురక్క” చనవుడు వల్లెయని యాపె శశికల పాలికిం జని మెల్లన నిట్లనియె. 515
- ఉ. ఆమ్మరొ : యాసుదిర్బనుపికన్న బలాధ్యులు రూపవంతులున్
పొమ్ముఁ గల్గవారలును జూడఁగ వేంకొలంది వచ్చి ర
ర్థమ్మును బ్రాణమానములు దక్క విఁ కాతవిఁ గోరితేని మా
యమ్మ : పెనంగదమ్మ : పదవమ్మ : స్వయంవర రంగభూమికిన్. 516
- క. వినుము సుదర్శనుఁ గోరిన, మనుఁడు యధాజిత్తు వాని గడతేర్చి ఉజం
బున విన్న నన్ను నీ జన, ఐవి నట్లొనరించు నంత క్రూరుఁడుఁ గలదే. 517
- క. అవి నయమున భయమున న, వ్వనజముఖికిఁ దెల్పు నా యవసరంబునఁ ద
జ్జనకుఁడు సుబాహు భూపతి, భనుడెంచి మఱియును జెప్పెఁ జనువున బలిమి 518
- క. వెన నాశకిరియును దా, నసేవారాద్రతము పూని యగ్ని నుజితెదన్
విసముఁ మెనవెద నన్యుఁడు, విషమాంబకుడైన నొల్ల వేయేమిటికిఁ. 519
- చ. వినుము నృపాల : నా మనవి వీరలకుఁ మది జంతెదేని న
వ్వునువుగ నా సుదర్శనువ కర్పణఁజేసి రథమ్మువందు మ
మ్మునిచి మహోత్సవం బింర నూరికి నాపం విద్యు మట్లొవ
ర్చిన నెదిరించు శత్రుం హరింపఁ గలఁ డతఁ దాహవమ్మునన్. 521
- వ. అమ వద్వాల కతం దిట్లను. 521
- చ. వలుపురితో విరోధమది బ్రహ్మకునైవఁ దరంబుగాదు నా
వలుకు గణించి పంతమును బట్టకు మెవ్వరికైన పాహసం
బలవడ దన్ని కార్యములయందును “వెట్టి యడంగె రోఁకలికా
దలకును జాట్టుమం” చనువిధమ్మువఁ బల్కుదురమ్మ పుత్రికా : 522
- చ. వదలుమటుఁడుఁ జెప్పెదవు వారలు వీరలు వైరయుక్తు లు
వ్వుదులు నృశంసు రెల్ల వరనాయకులున్ మిఁముఁజాట్టి యేకమై

కడిసిన మీరొనర్చుగల కార్య మొకించుకయేని లేదు నా

మది యెటలోప్పు దుర్మదులు మానక యెంతకునైన నొప్పరే : 523

ప. నా కొక్క యుపాయంబు దోచుచున్నయది. మున్ను సీతావివాహమున జనకుం
బలెఁ బజం బేర్పిటకు నట్లైన విర్వివాదంబుగ నమద్ధుఁడగు వేరొకడుగాని సుదర్శ
మండుగాని విన్నుం గైకొను ననుడు శశికల యిట్లను నోయయ్యా! నమద్ధుఁడైన
గాకున్న నాకు సుదర్శనుండ భర్త కాని యెఱుఁగు గానేరఁడు. 524

ఉ. ఈవు పజంబు నేర్పఱచితేవి ధనాంగనరీతి నేనుమా

గావలె పీరికిఁ నమముగా వశనైః యొక్కడెవ్వఁడో నను

జేవ గలాఁదొ వేతొకఁడొ చేకొను నప్పుడుమాత్ర మెల్లరుఁ

భూవిభు లూరికుందురె : నమద్దతు లెంతురె ధర్మవద్దతుల్. 525

క. ఏవిధినైనను గలహము, భావియ లోకైకజనవి భావించి ననుఁ

దేవేరిగ నొనరింపు య, భావిధిగ సుదర్శనునకుఁ దంకకుమికన్. 526

ప. స్వయంవర మంటవమ్మున కరిగి రాజులం గాంచి యుపాయమ్ముగ విట్లనుము.
“నేటిదినమ్మున కీ సభం జాలింత మెట్లైన నీ కార్యంబు నెల్లి నమద్ధించెద విది
విక్కువ” మని యవ్వారిని విడిదల కంపించి యీరేయి గుప్తంబుగ నాకని
రావించి విధివిధానంబుగ నన్ను సమర్పింపుము. మీఁద నాతండు నన్నుఁ దన
రథంబునం దిడికొని బోవనేర్పు రాజులు సంగరోమ్ముఖులై దుర్మదమ్మున నడ్డుపడి
రేవి యన్నదుపాసితయగు శక్తియ వివారించుఁగాక. కాదేని సుదర్శనుకోడి లోకంబు
నాకును జేతులువంత విశ్వయంబు మఱియును, 527

క. ఒనఁగిన నొనఁగుము విధిగా, నొనఁగంగా నేరవేని యొగి నాయంతన్

బ్రసవశరుఁడు పాక్షిగ దే, వి సహాయగ నతని వెంట వెడలెద ననుడుఁ. 528

శ శి క లా వి వా హ ము.

ప. సుఖాహండును గుప్తంబుగా సుదర్శనునకు వివాహంబు పేయం దలంచి చవి
నభ్యుల కిట్లను. నేటి కీ సభ చాలింతము రేవు భవదిచ్చాను సరణంబుగ స్వయం
వరంబుగఁ దదవొనరింపక ప్రకృతము విడుదులకు దయపేయుం డనుడు పండిక
రించి రాజుమ్మలందఱును శివరమ్ముల కేగి పురంబు నల్లదల రక్షకుల వియోగించి
సుఖంబుండి రంత వతండును వివాహంబునకుఁ దగు సంభారం బొనరించి

యార్యుల రావించి యెరులెఱుగకుండ సుదర్శనుని బలిపించి మంగళ స్నానాది కృత్యంబులు విర్వర్తించి యరుపుర నేకవేదిఁ గైపేయఁ జేసి యాచమనీయార్వ్య పాద్యమ్ము లావరించి యనర్జవస్త్రద్వయం బొసంగి మధువర్కంబిది గోవును సమర్పించి కుండలమ్ము లలంకరించి విధివిధానమ్ముగఁ గన్యాదానం బొవరించె.

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దగ నాలలితాంగి సుధాకరాస్య ము
స్వాంత ననంతరమ్యగుణ సంబుజపత్రవిశాలనేత్ర వి
శ్చింత రమానమః హరి శచీసతిఁ బోలె గ్రహించె మేదిసీ
కాంతుడు గళరాజ పలుకానుకిలన్ దసయించె నల్లవిన్.

580

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెఱల్ గదిసి పేర్మిమెయిఁ దళుకాఁబంగరుం
బొమ్మయుఁ బోవి యాస్వపతిపుత్రిక నెత్తి యలంకరించి పొం
కమ్మగు యానమిందు నెనకమ్మని నుండియు మంటపమ్మును
ధ్యమ్ము నలంకరించిన సుదర్శనుపాలికఁ దెచ్చి రిమ్ముగఁ.

581

వ. అంత బుర్రోహితుండు నగ్నాభానం బొవరించి లాజావిసర్గంబు విర్వర్తింపఁజేసి
ప్రదక్షిణాదికం బొనరింపఁ జేయుడుఁ గళీరాజ సంతకష్టాంతరంగుడై సర్వోప
స్కరయ్యుతింబు లగు రెండువందల రథమ్ములును నానాలంకారయంతంబులగు ననే
కసనహస్తమ్ములును విహంగమరాజవేగమ్ములగు తునింగాయుతమ్ములును గ్రహేళక
శతంబులును కాంచని భూపితంబులగు దాసీశతంబులును వివిధచిత్రవిచిత్రంబు
లగు వాసగృహమ్ములును పూదోటలును ప్రకటమ్ము లగు శకటమ్ములును తక్కుం
గలుగు నానావిధవిశేష్టపదార్థమ్ములును నుపాయనంబుగా నొసంగి యల్లవిఁ గారవించి
వియ్యపులాలగు మనోరమం గాంచి విహితాంజలిపుటుండై యట్లనియె.

582

క. అమ్మా : యీమత వీసుతు, పొమ్మయి నప్పు డీక వీడుసొమ్మననేలా
నెమ్మిగలిగి యెంతయు గా, రమ్మున నేల్కొమ్మ నే గరములు మొగుదుఁ. 583

వ. అనుడు మనోరమ వంతోషపూర్వకంబుగ విల్లను. 584

గీ. ఇ-తకన్నను వృద్ధిచే నెవఁగునుయ్య, రాజ్యహీనుండవక మహారాజవయ్య
విచ్చితివి మత్కు-హరున కిగురుఁబోడి, రత్నపుంబొమ్మవోవి గరావుఁబుత్రి. 585

ఉ. దీరులయందు నుత్తముల దీవరులందుఁ గృపాకులన్ మహా
దారుల వీరులన్ మణియు రఘ్వల మామ్యుల సమ్యులందు విం

కేరు భవత్పమామలు : మహేంద్రమహేంద్ర : సుభాహుభూష : మా
భారము వీది నీ కొమిరెణఃము మాయది నేటివారమే.

536

ఉ. వీరికినై నఁ బుత్రికలవిచ్చెడిచో ధనధాన్యసంపద

దారవిహార పుష్పవనతల్పము లాదిగఁ గల్గెభాగ్య వి
స్తారము నెంతు రెంకటి వదాన్యశిరోమణుఁ డట్లుఁ గాక సా
దారణు మత్కుమారకు సుతాపతిఁ జేపితి వింత యొప్పునే.

537

మ. దనధాన్యంబులు గల్గి యెక్కుడగు విద్యాబుద్ధులం బొల్పి వ

ర్తనలం బెద్దలమెప్పుఁ గాంచిన మహాధన్యాత్ములౌ రాజనం
దసులన్ జూడక సీకుమారి తనయంత న్నాతనూజాతు వి
ర్ధనుని గోరుట కేను మెచ్చ విమ నాంతర్యమ్మువన్ మెచ్చెదఁ.

538

వ. అనపుడుఁ బ్రీతుండై సుభాహుం “దోయమ్మా ! నీకొమరుండు రాజ్యవిహీనుండని
విచారింపనేల : మద్రాజ్యం బఖిలం బతనిది కాదే” యని మరియును.

539

కా. నారాజ్యం బఖిలంబు విచ్చెదను పేనావీత్యముం బూనెదఁ

వీరాజ్యం బిది యేను పేవఁబడ నా వీభేదమేలా : వయో
వీరన్యాయమునన్ వసింపుదము మన్నులున్న వారింకఁ ద
ద్వైరం బెట్టులౌ సామదానములన్ వారింతు భేదానన్.

540

క. ఆమూఁడు జక్కఁబడరే, వేమాయెఁ నంగరంబె యే నొనరింతున్

బో : మావిని : జగదంబిక, యే మన కన్నిటికిఁ గలఁ ది కేటికిఁ జింతల్.

541

వ. నాపుడు మనోరమ యిట్లను.

542

ఉ. నీవచనంబుచేతన జనించె ముదంబు మదంబి నీకు సౌ

ఖ్యావహాయయ్యెడున్ సుఖములందుము పుత్రులకోడఁగూడి యీ
భూవలయంబు నీవ తగుపోజిమి నేలుకొనంగదయ్యు : మ
ద్దేవియి మత్కుమారువకఁ దెచ్చి యొనంగును దండ్రీరాజ్యమున్.

543

ప. కరమువ మన్నుపట్ట వది కొంచనమౌఁ దనయత్న మింతయుం

బొరయకయే నమ స్తముమ బూర్ణమగుఁ బ్రజలందఱున్ మహా
దరము వహింతు నెచ్చుది ముదమ్మువఁ బొంగు నమ స్త కార్యమున్
పరివడు నొక్కపెట్ట గ్రహచారము చాలిన యప్పుడేరికిన్.

544

ఉ. చింత యొకింత లే దఖిలజీవులకున్ సుఖవేళఁ గష్ట మొ
క్కింతయు రాదు కష్టమున విందుకయున్ సుఖమబ్బుఁ బోదు లె
మ్మింతకు నాతనూజునకు విచ్చటికాలము మంచిదౌట నా
వంతయు వంతరాదికఁ బ్రయత్ని మొనర్చుము కూతునంపఁగన్. 545

వ. అవి యన్యోన్యకష్టసుఖప్రచారముల నారేఱుఁ గడపుచున్నంత నగరమున విడిసి
యున్న రాజులుమారులు మంగళరూర్కాదివిస్తనమ్ము లొక్కింత యాలించి. 546

ఉ. కొందఱిదేమి హేతువనుకొందుకు కొందఱు పెండికొల మీ
చందమునం జెలంగు నవి నందియ మందరు కొంద రీస్వపుం
డందఱ మొనర్పు తనయాత్మజ వాదివిచ్చి పెండిలిం
దొందరిగా నొనర్చెడివిబోదము గాదగు నందు కమ్మెయిన్. 547

ఉ. లంతటఁ గాకరాజు వినియచ్చున రాజులఁ దిచ్చ నేగ భూ
కొంతులయం దొకందఱున గొంపమున్ బొంపంపఁ డంతయున్
స్వాంతమనం దెఱంగియు సువాహులు వెల్వెలఁబోక “యోధరా
కాంతులు ! పెండ్లి విడువకుఁగా దయపేయుడు మీర లెల్లరున్. 548

క. నాపుత్ర మెంత చెప్పిన, మావజకుచ వినక తనదుమది కెక్కిన యా
భూవతిమాజు సుదర్శను, నే పెండిలియాడె జెప్పు డేమి యొనర్తున్ ? 549

తే.గీ. మిమ్ము వియ్యెడ దయఁజూపి మించుపేర్కె, వించి నా గౌరవమును దక్కించుపొంచె
పేక్షకొనియెద” నాపుడు తేఱులెల్లఁ, దలం వంకించి యారీతిఁ బలికె రతవి. 550

క. భోజనములాయె నొకరును, రాజా ! రాజుల రకట ! రాత్రి వివాహ
శ్రీ జరిపి బడలియుంటివి, భోజనమునకేమి ! పొమ్ము పోదుము మేమున్. 551

వ. నాపుడు సువాహులు వారియవంబు గ్రహించి వంశయించుచు, నగరికరిగె వంత
నారాజులలోఁ గొందఱు సుదర్శనుం జంపి కివ్వకన్ గైకొందమనువారును నది
న్యాయంబుగాదు మిన్నక యుత్పవంబు నాలోకించి పోవుదమనువారును మఱియు
నానావకారంబులఁ బ్రసంగించువారునునై యాయామార్గమ్ములం గాచియుండిరి.
సువాహులు తక్కుకార్యంబుల సరిజేతమ్ముగా నెఱవేర్చి యల్లవి పతీనమేతమ్ముగా
నంపువాడై పారిబర్హం దొవంగుచున్నంత. 552

సుదర్శన యుధాజిత్తుల యుద్ధము.

- క. దూతలువచ్చి సుబాహున, రాతంపతి కిట్టులనిరి రాజా: నీ జా
మాత విపులంపఁబోకు మ, రాతులు గలరయ్య శ్రోవ రక్కసుల క్రియన్. 553
- వ. నాపుడు సుబాహుం దంతకుమున్ను రాజులచందం బెఱింగిన వాఁడగుటంజేసి
సంశయించుచుండ సుదర్శనుం దీట్లనియె. 554
- చ. నృపవర: వారలేమి యొసరింపఁగలా రొసరించిరేవి న
తృప్తపగల తల్లి యా జగదధీశ్వరి నాకు సహాయభూతయై
రిపుల వడంపకున్నె తగురీతిఁ బ్రయాణమొనర్చుమయ్య మా
తపసుల యాశ్రమమ్మున ముదంబున నుండెదమయ్య: తద్దయన్. 555
- మ. శగువాసం బది గాదటంచు మదిఁ జింతం జేయఁగాఁబోకు మొ
వ్వగు మా యాశ్రమమందు దివ్యమణి దీవ్యత్కండరాజాతమా
సొగసుంగుల్కెడి బావులా చెఱువులా సొంపాఁపుఁదోఁటలా
నగరుల్ మీనగరంబులుం దగవు విన్నాణంబునన్ దానికిన్. 556
- వ. అనవుడుఁ గాళరాజును నసంఖ్యమ్ముగా ధనం బొసంగి వతినమేతంబుగా నంపుమఁ
దానును బంపమేతంబుగాఁ బిలువందన వెడలె. 557
- ఉ. అంత సుదర్శనుండు దనయంకమునందలి కాంతతో రతీ
కాంతుఁడు వాగ విర్యయముగాఁ జనుదెంచెడివేళ రాజు ల
త్యంత “మదే రథం బదె సుదర్శనుఁ దేగెడుఁ గాంతఁ గూడి మీ
పంతములెల్లఁ జెల్లఁ జవి వట్టుఁడు కొట్టు” డటంచు రేఁగినన్. 558
- వ. సుబాహుండు వారల కద్దవడియె వంత సుదర్శనుండు విశ్చలచిత్తమ్మున నేకాక్షర
మ్ముగ కామరాజుమహామంత్రంబు జపించుచు వంబావసరినంబులు మనంబున గుఱి
కొల్పియుండె వారోనన యుధాజిత్తును శత్రుజిత్తున్ దాకిన. 559
- ఉ. వీర సుబాహుఁ డాత్మభుజివీర్య మెలర్చుంగ శంఖయందుభి
ప్రాకటరావముల్ నెలఁగ బాణవరంపరలన్ యుధాజిదా
ఖ్యాకు నెదిర్చె చిరువర కఖండముగాఁ బొనఁగెన్ రణంబు: వి
ర్రీతి వంబపై మనము వెఱ్ఱె సుదర్శనుఁ డప్పు దొప్పగన్. 560
- ఉ. దారుణరీతిగా రణము తగ్గతి నొప్పుచునుండ దీవ్యదా
కారముతో మహాయుధవికాయముతోఁ దగువల్పుతో నలం

కారముతోడఁ గల్పసుమకాండ పరీవృత దివ్యమాలికా
భారముతో మృగాదివతివాహనమై జగదంబ గ్రక్కునన్.

561

వ. ప్రత్యక్షం బగుడు సుదర్శనుండు హర్షపురికితగాక్రందై మామకుం జూపుచు, 562

ఇ. ఇంక భయమ్ము చెంద మన కేమిటి కంచు రథమ్ము డిగ్గి యే
జాంకముఖీ లలామ యగు నంగనతోఁ దనమామతోడ ని
శ్శంకఁ దదఁబికాంఘ్రి జంజమ్ములకుం బ్రణమిలై నేస్తులా
తంకము చెంద సింగమును ద్వాన మొనరై ననూపరీతిగన్.

563

వ. మఱియు హెరవాముపులు వీచె దిక్కులు మిక్కిలి దారుణప్రకారంబులయ్యె
దానంజేసి రాజులందఱును భీతిల్లి విశ్వేష్టులై మహాశృర్యవర్యాకులై చూచు
చున్నంత సుదర్శనుండు పేరాదివతి కిట్లను. అన్నదుపాసితయగు జగదంబ శర
ణమై యేలెంచె వింక నీ వొరులకుఁ దలంకక రాజనంకులమ్ముగు పథమ్మున
నవర్గముగ వైన్యమ్ముఁ జోపిచ్చునవుడు నతిం దట్లచేసె యుధాజిత్తు భయ
గ్రస్తులై మ్రాన్నడి చూచుచున్న రాజులంగవి యట్లనియె.

564

ఉ. సింగముమీఁద నెక్కి యొక చేడియ నచ్చినయంత భీతులై
క్రంగగనేలఁ రాజు లదికల్గలచో నొక దుర్బలుండు త
వ్వంగివి జేకొనంగ నదియారసి యూరకయుండఁ జెల్లునే ?
వెంగలి వీవిఁ జంపి బృదిపీపతిపుత్రికఁ దెత్త మిత్రజిన్.

565

క. అవి శాను శక్రుజిత్తును, గివిసి సుదర్శనువివంకఁ గీలించె శరా
నవమాకర్ణాంతంబుగ, ననేక బాణముల వాని నాతఁడు వ్రుంచెన్.

566

వ. అంత నంబికయు.

567

చ. కనులను మిణులుల్ పెదరఁగా నృపులందఱ కన్నిరూపులై
కవలి యనేకబాణముల గాఁడఁగనేసిన నంకులక్రమం
బునఁ దగె యుద్ధరంగము పముజ్జ్వలదేతదనూనబాణు
ర్దవమున శక్రుజి త్తకవిశాతయుఁ గూడఁ బరేతులైరొగిన్.

568

వ. తక్కుంగలవార లందఱు నద్దానికిఁ బరమాద్భుతం బందిరి. సుబాహుండు పరమ
ప్రీతుడై యానందబాష్పములు వెల్లివిరియ నవ్వురళ క్రి విల్లవి వినుతించె.

569

ఉ. పేరిమి నర్విభక్త జనవీధ లడంచెడి తల్లిరో ; నను
స్కారము. కాంతి విద్యుత్త కామద వాఙ్మ తల్లిరో ; నను

స్కారము, కొల్చువారలకు సంపద లిచ్చెడి కల్లరో : నను
స్కార, మకారణంబి యుపకార మొనర్చుట నీక చెల్లెడిన్.

570

పంచదామరము. నమస్త జంతుజాలముఁ ప్రళస్త సత్కృపాకటా
క్షమరగళోజ్జ్వలత్రరంగ సంగతిం బొసంగఁ జే
సి మేలుఁగూర్చి ప్రోచుకల్లి : శ్రీకరిఁ నిమన్ సదా
నమస్కరింతుఁడ్రోవుమమ్మ : నన్నుఁ బేర్చిమీఱఁగన్.

571

క. అగుణవగు నిన్నుఁ గొవియా, దఁగలనె : మూఁడుండ సగుణుఁడన్ దుష్టుండఁ
భగవతి : నీ యాధార్థ్యం, బు గనం జాలరు విరించి ముఖంగు సురలఁ.

572

గీ. ఈవ వాగ్దేవతవు, బుద్ధి వీవ మతివి, నీవ జంతువులకు గతి నీవ, నిన్ను
నుతి యొనర్పంగఁ దరమె : మనోనియంత్రి, వగుచు నెల్లెడ వర్తింతు పవిత్ర జనవి :

ఉ. తావకభక్తముఖ్యుఁడు సుదర్శను సంగతిఁ జేసియేకదా :

భావుకమై యశేష జనపావనమై యజముఖ్యుడర్లభం

బై వెలుగొందు త్వత్పదనవాంబురుహద్వయ సూడఁగంటి నీ

సేవకకోటిలో నొకనిఁ జేసి ననుం గరుణించు మమ్మరో :

574

ఉ. అంబ : రిపున్ హరించి భవదంఘ్రి రజోలవలేశధారి బా

లం బలహీనునిన్ విజయలోయ ననాధు సుదర్శనుఁ గృపా

లంబితచిత్తవై శశికలావతితోఁ గరుణించి తింత పూ

ర్ణం బగునమ్మ : నెమ్మి నిను నమ్మి భజించెడి భక్తకోటిపై.

575

గీ. మంత్రతంత్రమ్ము లెఱుంగ నీ మహిమ యెఱుంగ

మూఢభక్తివి వినుతింతు మొఱకు నన్నుఁ

బాంసము సేయుచుమ్మ : నీవాడ నమ్మ :

కిల్పిషమ్ము లడఁచి రక్షింపుమమ్మ :

576

వ. అవి బహుభంగుల నుతించు సుబాహు గరుణించి యంబ భవదభీష్టం బేమనుడు
బద్ధాఽజలిపుటుఁడై యానంద పురికితగాత్రుండై యిల్లువియె.

577

కా. తల్లి : వీడగు దర్శనంబుకతనఁ ధన్యుండనై యున్న నే

నొల్ల నేవ్తోఁకఁ దేదియేని కరుణాయోగమ్మునం జేసి నా

యుల్లిమ్ముందు పసిండు బొక్కటియు లోకోత్తంస మీకాశ ను

ద్యల్లింకా పసియించు బొక్కటియు విన్నర్థింతు నత్యంతమున్.

578

- క. దుర్గసు మగు రిపునర్గ ము, నర్గశక్యప సంహరించి న న్నేలిన యో
నర్గవిధాయవి : నా పురి, దుర్గాభిఖ్య నివసింపు త్రుంపుము రిపులకా. 579
- గీ. ఈపురం బెంతదనుకఁ దా విల వెలుంగు, నంబ : నీవంతదనుక మా కభయదాత్రి
వగుచు చనియింపవలయు మహానుకంప, దనర విచ్చోటఁ బిదియ నాకును వరంబు.
- ప. నాపుడు జగదంబిక యంగీకరించెఁ బిమ్ముట సుదర్శనుం దామె విట్లు వినుతింపఁ
దొడఁగె. 581
- గీ. నృష్టిరజ్జివిలయములు వేయఁ జాలె, దంబ : యొక్కింతయిచ్చ నీకమరెనేని
యట్టిని విట్టిదీను న న్నాదరించి, కాచితి చటన్న విదియు దుష్కరమె నీకుఁ 582
- గీ. ఏమికార్య మొనర్తు ? నే నెచటి కేగు, వాడఁ మూర్ఖఁడనయ్యు భవత్ప్రసాద
బలముచే నర్వి మొనరింపఁ గలను దేనిఁ, కృప దలిర్చుంగ నా కావతి మ్మనపుడు.
- ఉ. చేపెడిదేమి నాకు నృపశేఖర : యీ లలితాంగితోడ మ
చ్చాననముకా వహించి విలసన్మతివై చవి మీయయోధ్య సిం
హాసన మెక్కి నన్మఱవ కంచితరీతిని రాజ్య మేలుకొ
మ్ము : పురవాధవై భవుఁడవై విమ నేఁ బయి నుండి కాచెదకా. 584
- క. బలిదాన విధానం బది, యలరిఁ జతురకాశిని నవమి నష్టమిని ననుకా
గంకాలమ్మును క్రద్ధా, కలికుఁడవై పూజ పేయఁగా వలెఁ జామ్మి. 585
- క. అదిగాక, శరత్కాలము, మఠభీష్టం బెంతయేని మత్సృజలు నె
మ్మిది నసరాత్రవిధానము, పొదలఁగఁ దత్కాలమందుఁ బొనరుపు వత్సా. 586
- గీ. మాఖ చైత్రాశ్వి నాషాఢ మాసములను, నొప్పుగాఁ జేయుమయ్య మహోత్సవములు
కృష్ణవక్ష చతుర్థికి కేవల నవ, రాత్రములు నష్టమియును జాత్రములు మిగుల. 587
- చ. అవి వివరించి యంతటఁ బరాంబ యదృశ్యతఁ గాంచె నాసుద
ర్శనుదరిఁ జేరి యెల్లరును రాజులు భక్తియు నప్రభావముం
దనర సురలో సురాధిపు విభిమ్మున మ్రొక్కి నుతించి రింబికన్
మనమన నమ్మువాదు జనమాన్యత గాంచుట కేమి శంకయో. 588
- క. మామయగు సుభాహండును, భూమీపాలకుంతోడఁ బోయి యకవికిం
జేమోద్యుమటించెను దే, జోమూర్తులయందు వయసు చూడంబడునే. 589
- ప. ఏమ్ముట రాజన్యలందఱును సుదర్శనుం గాంచి మహాత్మా : నీవిక నయోధ్యాపుర
మ్మువఁ బైత్తుకంబగు సింహాసనమ్ము నధిష్ఠించి మమ్ముందఱఁ బాలించుచు మాచే
వలయువసులం గొనుచు వింతకు మున్నజ్ఞానవశమ్మున నొవర్చిన య స్తదవచార

మ్ముల వైరింపవలయు సంసారకూపమ్మునం బడి సారాసారవివేకంబు దక్కి వరు
వులగతిఁ దిరుగు మాకు నీయనుగ్రహమ్మునం గదాః జగదీశ్వరీసందర్శనంబు
గలిగె నట్టి సీతేమి యాచరింపం గలవార మని బహువిధముల ననునయించి మఱి
యును. 590

చ. అడిగెద మొక్కమాట వినయమ్మునః సర్వ మెఱుంగునట్టియో
యొడయఁడః దేవి నాఁగ నెవరో యిట తెచ్చటనుండి వచ్చెనోః
కడుముద మయ్యె మా తెఱుంగఁగా నొనరింపు మనన్ సుదర్శనుం
డెడవక వారి కిట్టులనియెన్ జగదీశ్వరి నాత్మ నెంచుచున్. 591

ఉ. చెప్పెడిదేమి యొస్సవతిశేఖరులారః త్రిమూర్తులాత్మ నే
ల్లప్పుడు నేజగజ్జనవి నంబిక నెమ్మి భజింతు రాపె యే
యివ్వరక క్తి సాత్త్వికి మహీముఖలోకములెల్లఁ బ్రోచుఁ ద
న్నెప్పుడుఁ గొల్పువారలకు విచ్చు విరామయభాగ్యనంపదల్. 592

గీ. చెలఁగుచు రిజోగుణమ్మున నృప్తి నేయు, సత్త్వగుణమునఁ బాలించు సంహరించు
నఖిలము తమొగుణంబుఁవిఁ యత్తతమున, నగుణయననొప్పు వీళ క్తిజగమునందు.
క. ఈ సగుణ క్తియే యగు, దాసులెల్లరకు సౌఖ్యదాయనియును పే
వానకులకున్ సేవ్యయు, వీసంబునెఱుంగ నగుణవిర మే ననుడుఁ. 594

ఉ. చిన్నతనమ్మునంద ఎనపీచుకు వెల్వడి భీతి గ్రమ్ము బర్
విన్నఁదనంబుదోఁస నొకవిద్వేయు బుద్ధియు లేవిప్రాయమం
దెన్నఁగ విట్టి కక్తికృప యేగతిఁగల్గెనటంచు మాకు న
న్నన్నః కడుఁకావిచిత్రమగు నాతెఱుఁగుఁ వివరించి చెప్పుమా. 595

గీ. అనుడు నతఁ డిట్టులను బాల్యమంద నాకుఁ, బట్టువడె నొక్క నీజంబు భాగ్యవళతఁ
బేర్చి వయ్యదియే కామబీజ మయ్యె, నదియవాకు నొసంగె విద్యాదికంబు. 596

క. ముసులకతన నష్టప్పుడు, వివియుంటివి దేవి నాఁగఁ బిదన నదియె యం
బను జూడఁగ సాధనమ, య్యెను నీజాపుత్రి కెంతయేవియుఁ దోడె. 597

ప. నాపుడు రాజులందఱును బరక క్తి ప్రభావమ్మునకును సుదర్శను నదృష్టమ్మునకును
సంతసించి తమతమపురమ్ముల కేగి ముఖంబుండిరి. మఱిహంబు నల్ల వంపించి
తనపురమ్మున కరిగి యయ్యెడ దుర్గాలయమ్ముగట్టించి ప్రతిష్ఠాదికంబొనర్చి విశ్వేశ్వ
రుతోఁబాటు పూజారులు జరపుచుండె. సుదర్శనుండు సరమోత్సాహమునఁ గోపం
దేశమ్మున కరిగి యయోధ్యానగర సమీపమ్మున విడిసె. 598

సుదర్శనుఁ డయోధ్యకరుగుట.

- ఉ. సంగతి యంతయున్ దెలిపి సంగతులై సచిపుర్ మృదంగ స
స్మంగళరావముల్ పెరిగె నాగరకాంతలు రాజ లౌప్యవే
డ్యం గురియింప వండులు గడంగి సుతింప నెదుర్కొనఁ జూ
టంగురుడై సుదర్శనుఁడు పత్నియుఁ దానును నేగెఁ బ్రోలికిఁ. 599
- వ. ఇట్లు పౌరజనసమర్పితనానోపాయవగ్రహణ పురస్కరంబుగ నంతఃపురంబు పొచ్చి
పుత్రకోకమునం గుండుచున్న సవతితల్లిం గాంచి నమస్కరించి వినయమ్మున
నోదార్చుచు నిట్లనియె. 600
- క. నీతనయుని నీతండ్రిని, నీతివిహీనుండ నగుచు నేఁ జంపఁగ లే
దో తల్లి; భవత్పదకం. జాతమ్ములు సాక్షి శక్తి చంపె విరువురన్. 601
- గీ. ఒకరుచేసినకర్మంబు నొకరు పొంద, నేర్తురే యిందులకు వింత యార్తియేల
తగ నవశ్యంబు కాఁదగుతంత్రములకు, శోకమంద రొకింత తదృజ్ఞులు నిజంబు.
- ఉ. దాసుని నన్ను నీసుతునిదమ్మనఁ జూడఁగదమ్మ; శోకముం
జేసి కృశింపనేల; దయచేసి మనోరమకన్న నెక్కుడై
వాసియు వన్నెయుం గలిగి వర్తింపమ్మ; యొకింతభేదమున్
జేసెడివాడఁ గాను జనవీ; పరిచయి యొప్పు పచ్చయన్. 603
- క. తన చేసిన కర్తవ్యుచే, దన కాపద సంభవింప దైవము దూఱఁ
జన దమ్ముల విందింపన్, జన దయ్యది యనుభవమునఁ జక్కంబుడెడిన్. 604
- గీ. దాసుయకాంత నర్తకప్రేరణమునఁ, జేసి వణియించు విదమున జీవుఁడాత్మ
కర్తవ్యమున సుఖదుఃఖములను జెందు, నందుఁదదృజ్ఞులు దుఃఖించు టనుచితంబు.
- గీ. చిన్నితనమున నీతండ్రి చెట్టఁదలఁచి, నన్ను రాజ్యవిహీను నొనర్చునప్పు
దేను గర్హానుభవమని యెంచుకొంటి, గాని శోకింపలేదు విక్కింబు తల్లి. 606
- క. నీతండ్రి నీరపేనున్, నాతాతఁ జంప నాజనని ననుఁగొని దుః
ఖాతురయై కాంతారం, బేతెంచెడి శ్రోవ దొంగలేతెంచి వడిన్. 607
- క. కట్టింపుటము మొదలుగ, వెట్టన హరియింప దుఃఖనీరవిదికి; దా
గట్టెఱుగక పరుకష్టము, లెట్టి రిపునకైవఁ గూడ వెప్పటికైనన్. 608
- వ. ఒట్టిమొద విదల్లుండును, దాత్రేయియు మమ్మును విరువక కష్టసుఖమ్ములకోర్చి
పెంటఁ జనుదెంచిరి. 609

ఉ. పిమ్మట నెట్టకేలకుఁ దపించితపించి సురాపగానమీ
పమ్మననున్న యొక్క మువిపల్లెకుఁ జేరితి మామునీండుచున్
మమ్మల గారవించియుఁ గ్రుమ్మున వింతకుఁ దెచ్చిరమ్మ ! నా
కమ్మెయ దుఃఖ మిమ్మెయ ననంతముదమ్మను లేదు తల్లిరో : 610

వ. ఇప్పటికైన నేరియందు మాత్యర్థంబుగావి వైరంబుగావి లేదు. రాజ్యభోగంబు
కన్న నీవరాన్నభక్షణం బొనర్చుచు వింద్రియజయమొనరించి దర్పావరణంబు కర్ణం
బవి తోచెడి. సకలజన్మంబుల మనుష్యజన్మంబు దుర్లభం బదియును భారతఖండం
బున నగుచెక్కుడగు. నట్టి జన్మంబునొంది సర్వసాధారణంబులగు నాహారాది
ముఖంబులందుచు మందుఁడై వర్తింపజకన్న స్వర్గమోక్షప్రదంబగు ధర్మసాధనం
బొర్చుట లెస్సగాదె ! యను సుదర్శనువచనమ్ములు విని లీలావతి లజ్జితయై పుత్ర
శోకంబు పరిత్యజించి యిట్లను, 611

చ. విను విటుచేయునప్పు డవివీతి యొనర్చుకు మన్న నన్ను మ
జ్జనకుడు లెక్క పెట్టక యనత్కృతి నీకొనరించి తాను జ
చ్చిననుదిగాక మత్సుకువిజీవముఁగూడ హరించె దా నొన
ర్చినకృతి దన్నడంచె నొకరిన్ జెఱుపన్ విధి తన్ను మాపదే. 612

క. నీతాత వీరపేనుం, దే తాదృకుఁడే తలంప వికవిని నాకై
నాతండ్రి చంపెనకటా !, యోతండ్రి : తప్పునాది యొరు లెవ్వరిటన్. 613

క. నీ తల్లి నాకు సోదరి, నాతనయుఁడ నీ వకారణంబుగ దుఃఖ
స్వీకరణంబు కుందనేల ! మ, హీతల మేలుకొనుమీ మహేశ్వరికరుణన్. 614

గీ. వారొనర్చినకర్మంబు వారిఁ జంపె, విన్ను విందింపఁ బాపంబు నేనెఱుంగనె
చచ్చినకుమారునకు నేడ్వ నజ్జనుండ, వైవ విన్నలయింతుట కడల వలదె. 615

వ. అవి యాపె యానతిచ్చుటయు నకండు మంత్రులం బిలిచి దైవజ్ఞ విరీతంబగు
కుభమహూర్తమ్మున హేమసింహాసనంబు నిర్మింపజేసి మణిమండితంబగు నొక్క
ప్రాసాదమ్ముననుంచి తత్పింహాసనమ్మున యథావిధిగ జగదంబిక స్థాపించి, వర్షకాల
మ్ముల నీయంబిక వర్షింపుఁడని పౌరులకాజ్ఞాపించి ఏమ్ముటఁ బట్టాబిషి క్తుండై సుఖ
మ్ముగ రాజ్యభారమ్ము వహించె. 616

గీ. ఆ సుదర్శనుకతమున నంబ జగద, దీక్ష్యరి కృపావంబి లోకై కజవవి
యలరి కోసందేశమ్మునందు నిలిచి, యెల్ల వారికి కుభముల విచ్చుచుండె. 617

సీ. ధర్మజ్ఞుడై నీతిఁ దప్పక ప్రఖ్యాతిఁ , బొందిన యెదిలీపురివిధమున
ప్రజలఁబిడ్డలరీతిఁ బాలించి యశముచేఁ , బ్రబలిస రఘుమహారాజు పగిది
సత్యంబు దప్పక జగతిఁ బాలించి ప్ర , శస్తి కెక్కిన హరిశ్చంద్రమాడ్కి
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షవిశేషముల్ , సలిపి యేలిన రామచంద్రబోల్కె-

గీ. శుద్ధవర్ణాశ్రమాచార వద్దకులును , ప్రతిగృహస్థున సంభాసపర్యలును నె
సంగ శశికల పౌఖ్యంబొసంగ సంగ , తిముగ రాజ్యం బొనర్చె సువర్యనుండు.

క. మామయు నల్లుఁడుఁ దమతమ, సీమల సంభాసపర్య చేయు కతమునన్
గ్రామాదులలోఁ బండిత, పామరనాదారిణముగఁ బ్రబలెన్ బూజల్. 619

నవరాత్ర పూజావిధానము.

క. ఆన జనమేజయుఁడనుఁ గ్ర, న్నవ శరదాగమమునందు నవరాత్రమ్మల్
చనుదెంచిన నేవిధి నం, బిమ బూజింపంగ వలయుఁ బరమమునీంద్రా. 620

క. నరపతి జనమేజయుఁ డా, దరమున విటులకుగ మౌనితల్లజాఁ డనియెన్
శరదాగమ ముందు వసం, తముతుప్పసంమను యజింపఁడగు జగదంబన్. 621

మ. అరయన్ నర్వజనౌపునాశకములై యత్యంతిహౌమ్ములై
పరమవ్యాధికరమ్ములయ్యుఁ గడు శోధాస్పూర్తి నొప్పూరి కాం
కరికిన్ ప్రీతికరమ్ములై మిగుల వేడ్కల్ పేయు లోకాశికిన్
శరదారంభసనంతముల్ శమనచంప్రప్రాయముల్ భూవరా. 622

క. కావున నీ ముతువులను కు, భావహననరాత్రముల ననుంచిత భక్తి
శ్రీవిభవము లలరఁగఁ బర, దేవత నర్పింతు రెల్ల ధీరులు నధిపా. 623

వ. నవరాత్ర విధానం బెఱింగించెద సావధాన మనస్కుండవై యాకర్ణింపుము.
చైత్రాశ్వయుజమాసమ్ములయందు సతిపక్షమునఁ బ్రతిపత్తిధి మొదలుకొని నవ
రాత్రంబులును దేవి వారాధించు నరుండంతకు మున్నమవనయందుఁ దత్త
త్పూజాద్రవ్యంబులు సంగహించుకొని యాదిసమ్మున హవిష్యాశనంబున నేక
కుక్రంబొనర్చి నమనదేశమ్మున జోడశహస్ర ప్రమాణమ్మును ప్రంభద్యజ సమన్వి
తంబును నగు నొక మండపం బేర్పఱచి గౌరవ్యుద్గోమయమ్ములచేఁ జక్కఁగా
పలికి మ్రుగ్గుపెట్టి తన్మన్వమ్మునఁ జతుర్దశ విస్తృతమ్మును నేక హస్తోన్నతం
బును నగు నొక వేదికఁ బీఠార్థంబు విర్మించి విదిత్రతరణ వితానాది కంబులచే
సంకరించి మఱియును,

- క. అనాటిరాత్రి మంత్ర వి, భానజ్జల సకలవేదతత్త్వజ్ఞం న
 న్మావించి పిఠవపంయును, హాసించుచుగల్గు నాహ్లాదాగ్రేందీశన్. 625
- వ. మఱునాఁ డుదయమ్మున నడిగదవాపీతాకరభాకంబులం బొందె గృహమ్మునం
 బొందె స్నానం బాచరించి సంధ్యాకంఠనామము దీర్చుకొని భూదేవిస్థులగు నాహ్లా
 దుల నర్చ్యపాద్యాపికన్దులం బర్చించి శక్త్యుపసారంబుగ విష్ణులంకురబాహుల
 సంపత్తి గావించవలయును. 626
- గీ. ద్విజులు తొడ్డునైన వలయుఁ గాదేని నేపు, నైన మూగుచున్నెడి మహామహం బొ
 కడయినిఁ గావలయుఁ బూజకొని యగు, నదికామాలమంత్రజపింబుపొందె 627
- గీ. మఱియుఁ దారామలమునై మహిమ శాయ, ననము నొక్కఁ జరియించుగున్విజున్
 న్నన్దవిదానసభార్యులు శక్తిభాజ, మొదలు దెట్లంగవలయు నమ్మోదమలర. 628
- వ. పూర్వోక్తంబగు వేదియందు మోసవత్త సమగ్నితింబగు సింహాసనంబు స్థాపించి
 యందుఁ జతుర్భుజయు నాయువ నమంచితయు రచ్చాలంకార విరాజితయు
 ముక్తాహారభాసురయు దివ్యాంబు భాజితయు సౌమ్యయు సర్వభక్షణ సంయు
 తయు శంఖచక్రగదాపద్యాస్త్రరయు సింహవాహనయు నగు జగదంబిక రాగ
 మోక్ష విధానంబున స్థాపించవలయు. 629
- క. తగ నష్టాదశభుజ యగు, జగదంబికఁ దీరమంపు సంస్థాపనేఁ జే
 యఁగవలయునంచుఁ గొందఱు, నగును విధానజ్ఞులండు స్మృతివలంపా. 630
- వ. విగ్రహాభావమ్మున నూశర మంత్ర సంయుక్తంబగు యంత్రంబును దీక్షభాజితై
 స్థాపించి దాని పార్శ్వంబునఁ * బంచవల్లభసంయుతంబును వేదమంత్ర సంస్కర్ప
 లంబును బుజ్యతీర్థజలపూరితంబును కనకస్థానికరత్నసమంచితంబును నగు కల
 శంబు నెరిపి యుత్పంత్రంబుతోఁ బాటు పూజించవలయు నని మఱియును, 631
- క. మంగళ పుష్పంగ నిర్వన, సంగత వరాంగనా నుసంగీతకళా
 లంగీకరణన వ్యా, సంగాదికములను బ్రొద్దు జరసంగవలయున్. 632
- వ. హస్తాక్షత్రయుక్తం బగు వ్రతినత్రిథిని బూజారంభం బొనర్చుట మిగుల శ్రేయ
 స్కరంబు. మఱియును, 633
- శా. అంబాన క్తములుండి యొండె మఱి యేకాన్నంబుచే నొండె దీ
 క్షం బూజించెడి యీ దినంబు లుపవాసంబుండి యొండెకా మఱం

ఋం బూర్ణం బౌనరింతునంచ వియమంబున్ శక్తికల్మిశ దద
గ్రంబిందున్ పదియించి పూనఁదగు నార్యాపూజకుం దొప్పగన్.

634

పీ. మందార కరవీర మాలతీచంపకా , శోక కరజదివ్య సుమచయములఁ
జందనగురుకనచ్చారు కర్పూర బి , ల్వదకావ్యపాద్యాది లక్షణముల
నారికేళ కదళీనారంగదాడిమీ , పనసాదికరుజాత ఫలవికతుల
నన్నపానముల దీవ్యదృక్వభోజ్యచో , స్వాదికంబులఁ బాయసాదికముల

గీ. ధూసముల దీపముల మహాస్తుతుల నతులఁనతులగతుల వ్రతంబు నున్నతు లొనర్చి
సతుల సుతుల సుమతుల నర్గతుల నలరి , వెతలఁ బాయదు రిదియ దేవీవ్రతంబు.

క. ఎన్నిక శక్త్యనుసృతిగా, నన్నుంబిడవలయు భూసురాదులకు వ్రతం
బెన్నివిధంబులఁ జేసిన, నన్నుంబిడఁదేని వ్యర్థమగు ఎరనాదా.

636

గీ. మాంసము భుజించువార లంబన్ యజింతు, రేనిఁ బతువుల బలిదాన మీఁగవలయు
నజవరాహమహిషము లత్యంతముఖ్య, ములు బలివిధానమున కవి మునులమతిము.

గీ. అంబకత్తెడుటను జంపినట్టిపతువు, లెల్ల స్వర్గమునకు నేగు హింస వింద్య
మయ్య యజ్ఞాపికముల దేవ్యర్చనాది, కముల వింద్యముగాదు స్వర్గదముగావి.

వ. మఱియుఁ ద్రికోణంబగు కుండంబేర్పఱచి యందు హోమంబొనర్చ వలయుఁ
ద్రికాలమ్మలయందును వృత్తగీతవాద్యములు పెరింగ మనోహరఘ్నములగు పూజా
ద్రవ్యములచే నర్చింపవలయు భూమిపై శయనింపవలయు ఎస్ట్రాలంకారాదికం
బొనంగి కుమారికల నేత్రకప్పద్ధి క్రమంబునఁగావి యంతకు ద్విగుణముగఁ గావి
త్రిగుణంబుగఁగావి విత్యంబును నారాధింపవలయుఁ గుమారీ లక్షణం బెట్లంటేని,

గీ. రెండువత్సరముల నలరెడువదియ కు, మారి; మూఁడేడు లైనచోమహిష; యది త్రి
మూర్తి; నాల్గేది గణ్యాణి, మొవపెనేని, యైదు రోహిణి; కాళిక యాఱు మొనయ.

గీ. వస్త్రవర్ణంబులైనచోఁ జండిక యవఁ, బరగు నెన్నిదియైన శాంభవి యనంగ
సలరుఁ, దొప్పిదియైన దుర్గాఖ్య నెసఁగుఁ, బదియయిన దాని నెంఁత్రు సుభద్రయనుచు.

గీ. ఇంత తెక్కుదు వయసాయెనేని శక్తి, పంతసించదు తత్తదర్చనమునం గు
మారిలోపగునట్టినామములు వాడ, వలయు నద్దాన నంబకుఁ గలుగుఁ బ్రీతి. 642

పీ. మాటిమాటికిని గుమారిఁ పూజించిన , డుఃఖదారిద్ర్యముల్ తొలఁగిపోవు
పూర్ణభక్తివి దాఁ ద్రిమూర్తిఁ బూజించిన , నాయుప్రసర్గముఖ్యఫల మబ్బు

ననువుమీఱంగఁ గళ్యాణిఁ బూజించిన , విద్యావినయరాజ్యవిభవ మెనయు
 నకలంకబిక్తిఁ గాళికఁ బూజచేసిన , శత్రుసంతతికి నాశనము పొసంగు
 గీ. చండిక యొసంగునవదల్, శాంతివి యిడు, నృపుల నలరించు శక్తి, నెంతే నసాధ్య
 కాంక్షములు నెఱవేర్చుదుర్గయు, సుభద్ర , వాంఛిము లిడు, రోహిణి వ్యాధులడఁచు.
 వ. మఱియు వీరలనర్పించునట్ల శ్రీపై న్ననుమంత్రింబున నొందె శ్రీయుక్తంబులగు మం
 త్రంబులనొందె వీజమంత్రిమ్ములనొందె నుసయోగింపవలయు 644

క. ఆర్యుఁ గుమారతత్త్వము, లారాజీవభవముఘ్యు లగు సుంలను పి
 లారీక్షిణ సృజియించు కు, మారిం బూజించెదన్ సమాహితపక్తికా. 645

క. సత్త్వాదులచేతఁ ద్రిమూ. ర్తిత్యమ్ము నిఖిలహుఁ ధేయత్యము వ్యా
 త్తత్త్వమును గాంచుశక్తికా, చత్త్వవిధిఁ ద్రిమూర్తి భక్తి దనర యజింతుకా. 646

గీ. తనుబడిందెడి భక్తసంతతికి నెపుడు, నఖిలకళ్యాణములను నచుస్త కామ
 ములు నొసంగెడి కళ్యాణి నెలమిఁ బూజ, చేసెద నఖండ భక్తి సుప్రీతి నెలఁగ.
 గీ. నకలభూతమ్ములగుఁ బూర్వజన్మ మందు, గూడఁబెట్టిన వీజముల్ కొమరుమిగుల
 వెలువరించెడి రోహిణి విపులవిభవ, గారిణిఁ దలంతుఁబెప్పి నఖండభక్తి. 648

గీ. చండముండాదిహరిణి చండరూప, చండికఁ బూజలిడుదుఁ బ్రవచఁబక్తి
 కారణములేవి యుత్పత్తిగలుగు శాంభ, వివి శుభప్రవ ర్ణియింతు విపులభక్తి. 649

క. ఏవంవిధమంత్రిమ్ముల, నేవంవిధపూజలను సమిద్ధములగు నా
 నావస్థాలంకృతుల కు. భావహలగు కన్యకలకు సర్పించవలెకా. 650

వ. మఱియు హీనాంగియు దుర్గంధబంధురయుఁ గుష్ఠయుక్తయు ప్రణాంకితయు దుష్టు
 లభవయు జాత్యంధయుఁ (1) గేకరయుఁ (2) గాణియుఁ గురూపయు బహురో
 మశయు రజశ్చిహ్నద్యంకితయు జైమయు (3) గర్భసముద్భూతయు గోళకయుఁ
 గన్యకోద్భూతయు లోనగు కన్యకల వర్ణించి యరోగిణియు సురూపాంగియు
 సుందరియు ప్రణవర్ణితయు (4) నేకవంశసముద్భూతయు నగుకన్యక వర్ణింప
 వలయు సర్వికార్యమ్ముల బ్రాహ్మణియు జయార్థంబు స్పృహవంశజయు లాభార్థంబు
 వైశ్యకురోత్పన్న గావి శూద్రవంశసంభవగావి పూజనీయ లవి యెఱుంగునది.
 బ్రాహ్మణ శీత్రియులకు బ్రాహ్మణియు వైశ్యులకుఁ ద్రివర్ణజయు శూద్రులకుఁ జతు
 ర్వర్ణసంభవయుఁ గారులకు స్వకురోద్భవయు నారాధ్యలవి యెఱుంగుము. 651

(1) మెల్లకన్ను గలది.

(3) 1 వస్తుము దాదలది వయస్సుగలది.

(2) ఒక కన్ను గ్రుడ్డియైనది.

(4) ఒక్క తండ్రికి జన్మించినది.

- క. నవరాత్ర విధానమున వి. భవము కొలఁదిఁ బూజిసేయఁ బరమహితము శ
క్తి విభవ శూన్యం దష్టమి, ని విశేషంబుగ యడించె నేవియుఁ జాలఁక. 652
- గీ. అష్టమిని మున్ను దక్షయజ్ఞావహంత్రి, యగుదుఁ దను యోగినికోటు లనుసరింప
భద్రతాళి జనించె నృపాలః తన్ని. మి త్రమున నష్టమిని బూజి మేలుఁ గూర్చు. 653
- క. నవరాత్రలాల మెల్ల ను, నవన మొనింపలేని వారికి నుపవా
నవిదులు నష్టమి యష్టమి, నవమియు వివి మూఁడుపోషణము లనిరి నృపాః ।

నవరాత్ర మహాత్మ్యము.

- క. ఈ మూఁడు దినములను దగు, హోమంబులఁ బూజనముల నొగి నలరింపక
గాదుమరిదు నవరాత్ర ము, హోమహకర్తృఁజఁ బాలెఁ బరాంబిక కరుణన్. 655
- క. నవరాత్ర నైమిష కీ, యనిన్ నేతొందుసాటి యనుకొనకుము వై
భవమిదు నాయులు విడు విడు, శివమున్ విద్యమును యశముఁ జేవయుఁ బరముకా.
- క. విను రాజ్యభ్రష్టునకున్, దనయంతరి రాజ్యమెట్లు భుజింపఁ : వి
ద్యమిగోరి పూజలేసిన, పునులకు విద్య లవియెల్లఁ గరగతములగున్. 657
- క. వెనుకటి జన్మమున నే, జను లి నవరాత్రపూజ నభవరా వారే
యనవత్తులు రిక్తులు రో, గ విదులు దుష్టను లగుణులు గవులు శ్రువుల్. 658
- గీ. విభవలును వంద్యులును భవవిహితలును, నైన కాంతలఁ గన్నావి నవపు “దీయ
భాగ్యులెల్లఁడు బాధ్యభవమ్మనందు, నీ న్రత మొనర్చలే” దని యెఱుఁగు చుదివ.
- గీ. పునతరింబుగ రత్త చందన విమిశ్ర, దిల్వచకముల నెవఁ దతిప్రీతి దనర
నంబి నవరాత్రములఁ బూజనం దొనర్చు, నతఁడు భూపతి యగును భూపతివతంసః
- చ. హరిహర పద్మగర్భులును నష్టదిగ్విధు లెల్ల దేవతల్
నరమముసీంద్రు లందఱును భక్తి దలిర్చుఁగ నేపరాంబికా
భరణములన్ యడించి విలపదగతి నొందుదు రమ్మహేశ్వరిన్
వరులు యడించు దిబ్బరమెఁ వారిక మేగెడివారు దక్కినకా. 661
- గీ. బ్రహ్మ సర్గంబు విష్ణువు పాలవంబు, హరుఁడు లయమును జేయు నేయంబికతవ
వాజిగర్భాత్రి పర్య పాపావహంత్రి, నమ్మహేశ్వరిఁ బూజించు దిబ్బరంబె. 662
- గీ. వలువలుతు లేం విను మహాపాతకము లొ, వత్తు దుర్మార్గుడైన వెన్నంగనొక్క
పారి నవరాత్రముల జగజ్జనని పూజ, వేయఁ బావమ్ము లెల్లను బాయ విజము. 663

వ. రాజేంద్రా ! మున్ను కోసలదేశమున సురీలుండను నొక్క వజీజుండు దవదాన్య
విహీనుండు గలఁ దాతనికి సంతానంబధికంబు విడ్డూర బోషింపనేరక యొక్కనాఁ
దొక్క విప్రసత్తముం గాంచి నమస్కరించి యిట్లనియె. 664

క. ఓ విప్ర ! మహాభాగ ! కృ. పావంతుఁడవగుదు నాయభాగ్యదళను నీ
వేదివినై న హరింపం, గావలయుఁ కుటుంబవృత్తియుఁ గలవై తోచుకా. 665

క. దనితుఁడఁ గావలెనని నె, మృనమున నాకిప్పలేదు మన్నించి కృపం
గని నా కుటుంబభరణ, మృనకు నుపాయం బొకండు పొనరుపుమనఘా. 666

క. నాకొడుకులు నాకూతులు, నాఁకలికిం దాళలేక యన్నంబడుగకా
లేక యొనరెడ్డి దేమియు, లే కిటుఁబ్బితిని జూడలేక మహాత్మా ! 667

క. అదిగాక, పెండ్లికీడై, నది గలదొకకూతు రది దళాధికవర్షం
బొదవినఁ గన్యాదానో, క్తదళకుఁ జెడుఁ బెండ్లియగునె ధనహీనులకుకా. 668

గీ. దానిఁ దలఁచిన గుండె బ్రద్దంగు నాకు. నేమిసేయుదు ? దారిద్ర్యమెట్లు విడుదు
నరసియేదేని నొక్క యుపాయమున్నఁ, బూని యొనరించిపుణ్యఘ్నఁ బొందుచుయ్యె.

వ. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించిన నవ్వైక్యంఁగాంచి సంశ్రితవ్రతుండును దేవీ
మహత్త్వవేత్తయు నగు నావిప్రుండు వల్కు “నోయనఘా ! శరత్కాలమ్మున
నాశ్వయుజనితవక్షమ్మునఁ బ్రతిపదాది నవరాత్రవ్రతం బొనర్చి దేవినారాధించితేది
నీదారిద్ర్యంబు దొలఁగు విధానికి వేటొందు తుల్యమ్ముగాదని చెప్పి మఱియును.

ఉ. జ్ఞానమువిప్పు మోక్షమునొసంగు వెన న్నవరాత్రవ్రతంబుం
దేనరుఁడైన నఁబ జగదీశ్వరిఁ బూజనబోజనంబులన్
ద్యానమున్ జపంబులను దర్శయ హామములన్ భజాంగనా
నాన వివోదగృత్యములఁ గ్రన్ననఁ దుష్టియొనర్చి మించినకా. 671

వ. మున్ను శ్రీరామచంద్రుం దరణ్యమ్మున సీతావియుక్తుండై కిడ్కింధానగుంమ్మున
సుగ్రీవహహాన్యమ్మున నీ నవరాత్రవ్రతం బొనర్చియ కావే సముద్రంబు బంధించి
పుత్రమివ్రవరివార సహితంబుగ రావణ కుంభకర్ణుల హరించి విధివ్రతునలు రాజ్యం
బిచ్చి సీతంగై కొని యయోధ్యకేతెంచి నిష్క్రంఢకంబుగ రాజ్యం బొనర్చె గాన
నీవ్రతంబు శత్రునాశకరంబు సంవత్సరంబు సంతాన దాయకంబని చెప్పి యా
వైక్యనకు మాయాబీజాబిధంబగు తన్మంత్రం బుపదేశించిన వతండు తన గృహ
మ్మునకరిగి యథాశక్తిగ నీవ్రతంబు తొమ్మిదవత్సరమ్ములొనర్చె నంత, 672

- ఆ.వె. నవమవత్సరమున నవరాత్రముల వష్ట, మీదివమున రాత్రి మేదురాద
రం బెసంగ నతవి కంబ ప్రత్యక్షమై, పెక్కువరము లిడియెఁ బేర్చిమీఱ. 673
- వ. అనుడుఁ బరాశరాత్మజునకుఁ బరీక్షిదాత్మజుం దిట్లనియె. 674
- క. శ్రీరాముఁ డేకతమ్మన, దారం గోల్పోయె నతపితండ్రి యెవ ? రతం
దేరాజ్యమేలు ? రాజ్యం, దేరీతిఁ ద్యజించి యడవికేగెనొ ? చెప్పుమా ! 675
- వ. నాపుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం దిట్లనియె. 676
- గీ. దశదిగ్బుండను రా జయోధ్యాపురమ్ము, నేలు వినవంశజుండు సుశీలుఁ డతవి
సతులు మూగురు పెద్ద కొసల్య రెండ, వయది కైకేయియును మూఁడవది సుమిత్ర.

శ్రీ రా మ చ రి త్ర.

- వ. అతండు సంతానవిహీనుండై పుత్రకామేష్టియొనర్చి ముగురియందు నలుపురుకొడు
బలఁ గనియె నెందు, 678
- క. కొసల్యకొడును రాముఁడు, భాసుఁడతండు మిగుల భరతుఁడు కైకే
యీసుతుఁడు సుమిత్రకు రిపు, కాసబలగు లక్ష్మణుఁడును శత్రుఘ్నుండున్. 679
- గీ. జాతమాత్రంబునన దమశృత్రుపాణు, లయిన నలుపురు కొమరుల కానృపాలుఁ
దర్శనంస్కృతు లొనరించి యలరునంతఁ, గౌళికుం డేగుదెంచె మఖం బొనర్చు.
- గీ. వచ్చి మఖపక్షిణకు ననవద్యు రాముఁ, గోరె బోదశవార్షికుఁ గువలయేకుఁ
డిచ్చె లక్ష్మణు జతఁజేసిఁ యేగి రిరువు, రును మునీశ్వరు వెంట దారి నొకచోట.
- గీ. మునుల బాధించు కాటకఁ దువిమి కడువి, నీచుని సుబాహుఁ జంపి మారీచు విహత
కల్బుఁగాఁ బాటఁదోలి మఖంబొనర్చు, జేసె రాముండు కౌళికుచేత నంత. 682
- చ. ఎలమివి మూగురుకా మిదిల కేగెడిచో రఘురామపాదన
జ్జలజనరాగనంగతివి కాపము వాపె సహల్య కైవయో
నిలు విలుగంగఁ జేసి యట విక్రమధుర్యుండు రామమూర్తి మై
థిలి జవకుం దిడన్ గొనె పతీమణిగాఁ గమలాంశసంభవన్. 683
- గీ. లక్ష్మణుని కిదె మార్మిక లలితగృత్రి, దగఁ గుళద్వజతపజాతల గుణవతుల
భరతశత్రుఘ్నులకు విదెఁ బార్థివుండు, నవరివారముగఁ బరికిఁ జనిరి వారు. 684
- గీ. అంత దశరథపువతి రాజ్యార్థుడైన, రామునకు రాజ్య మీ నెంచురాణ నెఱిగి
పూర్వదత్తవరంబులఁ బొందె గేక, యాత్మజ వకుండయిన భర్త నడిగి విదప.

- క. ఒక వరమున రాముడు జా, నకితో లక్ష్మణునితో వనంబేగెను వే
తొక వరమున భరతునకున్, బ్రకిటగతికా రాజ్యమచ్చెఁ బడునాల్లేడుల్. 686
- గీ. చండరాక్షసయుత మగు దండకావ, నమ్మునకు రాముడేగఁ దాపమ్ముఁ జెంచి
దశరథుడు పూర్వకాపమ్ము దలంచి తలంచి, వరగతికి నేగె నంతట భరతుఁడాత్మ.
- గీ. మిగుల శోకించి తన తండ్రి మృతికిఁ దల్లి, తన కిడిన రాజ్యమని మనమ్మున నెఱింగి
నకల రాజ్యంబు విడిచె నన్నకుఁ బ్రియం బె, సంగుననుబుద్ధి శ్రీరామచంద్రుడవట.
- క. పంచవటికేగి మదనో, దంచితయై కోరు రావణాసుజ నెంతే
వంచించె శూర్యజఘ నది, గాంచి ఖరారు లతికోప కలుషితుఁడగుచున్. 689
- క. ఒకనరుఁ డధముడు చెలియలి, ముకు నెవులును గోనె వింతపుట్టె ననుచు మే
టికడిమి యుద్ధం బొనరిచి, యొక పెట్టన ద్రెళ్ళి రంధ్రాగి రామునిచే. 690
- క. మునిహితముగ రాముడు గ్రగ, న్ననఁ దానిటుచేయ శూర్యజఘ లంకావ
త్తనమేగి రావణునకుఁ, దన పరిభవమంతఁ జెప్పి తద్దయు నార్చిన్. 691
- క. శోకించిన రావణుడు రు, దాకలితుండగుచు వెడలి యరదము దీగి మా
యాకరుఁడగు మారీచా, క్యాకునిఁ గంచనమృగంబుగాఁ జేసి వెనన్. 692
- క. వనిచిన జానకిఁ గవి కాం, చన మృగమని భ్రాంతిఁజెంది చర్మంబును జ
య్యనఁ దెచ్చి యిమ్మునుచు రా, మునిఁగోరెకా దైవము కతమున నాతండున్. 693
- కా. ఆలోచింపక లక్ష్మణునిదిచి చాపాస్త్రమ్ములం దాల్చి హే
లాలోలంబగు నమ్ముగమ్మునకునై లక్షించి లక్షించి పు
జ్జెన్ గ్రుమ్మరి కొండలన్ గడచి కణ్డాంతంబు రారీసి శా
ర్యాలంకారుడు బాణమేయ వదియుఁ హా : లక్ష్మణా ! యంచొగిన్ 694
- క. ఉచ్చైర్నాథం బిడరఁగఁ, జచ్చినఁ దద్విపులరవము జానకి వివి బల్
హెచ్చిన భయమున లక్ష్మణు, నచ్చరితుంగాంచి యను వనవనయెసంగన్. 695
- క. వీయన్న విపాతుఁడాయెఁ గ, దోయా : వేనేగ నేగివోయా : జాగున్
జేయక యోసినకొలఁది న, హాయ మృగుమోయి : “లక్ష్మణా !” యనెనోయా :
- చ. అన విని లక్ష్మణుండు జనకాత్మజ కిట్లను “రాముఁ జంప నో
పునరులు పుట్టువారలను బుట్టిన వారలు బుట్టఁబోవు వా
రును మఱిగారు రాసువుని రూఢి నెఱుంగవె : యాజ్ఞఁదప్పి నే
జనిప సహించునే : తనరుచావున కొప్పును గవి మానినీ. 697

- క. ఇంతకు రాఘవునకు నొ, క్కింతయు భయమబ్బడింత యేమిటి" కన న
క్కింతయుఁ గన్నుల నల్లచు, దొంతరలై జాలువారఁ దుడుకునఁ బలికెఁ. 698
- చ. తెలిసె భవన్నోరథము తెల్లముగా; ననుఁ జెందు సచ్చ నీ
కలవడఁ గేకయీతనయుఁడంపె నినున్ "సమయంబుఁజూచి యి,
వ్వెలఁదిని గొ" న్మటంచు విను పెట్టివె ? రాముఁడు వోవుమీద ని
య్యల నిలువంగనేర్చి వరియింతును నిన్నని నమ్మకొంటివే. 699
- క. చనినఁ జనుము చనకుండినఁ, జనకుండుము రాముఁడే నిజంబునకున్ జ
చ్చినఁ జచ్చెద నన్నయెడన్, బొసరును నునకార మిదియ పో దుష్టాత్మా : 700
- క. అనవుడు హరి హరిః తల్లీ ! యనఘుని నన్నిట్టులాడ నగునే? యని దై
వ నియోగవలకు వగచుచు, జనియెన్ బాష్పాంబు సక్తనర్వాంగుండై. 701
- గీ. డులుమిదెడి ఖిప్తజేపంబు దాల్చి, యంత విక్రంపు యతివోత వనవిజాత
యున్నెదికు చచ్చె రావణు డుదితిభక్తి, నర్హ్యపాద్యామలిచ్చె నయ్యనిపుత్రి. 702
- గీ. ఆ యనిపుత్రి చూపు కన్నారఁ గాంచి, రావణుం డను "ఏకట! రాజీనయనః
యెందు నీ తండ్రి నీ జీవితేకఁడెవఁడు?, వనమునం దొంట నుండఁగ వలయుటేమి.
అ.వె భర్త సునదయైన బ్రాత్రవర్గంబైన, లేదె! మేడలందుఁ బ్రోదినేయఁ
దగిన నీ యడుగులు దగునె యీ కర్కశ, రణ్యభాగములకు రాజవచనః : 704
- గీ. ముపవనితఁ బోలెఁ బర్వతాలను వసింప, వ్రాసెనే బ్రహ్మః యం మాయనగలఁ బొగుచు
కపటయతి యైన రావణు కపటకృత్య, మెఱుంగ కిట్లని పల్కె నయ్యందుముఖియు.
- సీ. దశరథుండను రాజు పిష్టజ్ఞఁ డతనికి , నలువురు పుత్రులూ యలఘులందు
ద్యేస్తుండు రాముఁ డాశ్రికిజన వత్సలుం , డాతండు నా భర్త యతని నవతి
తల్లి కైతేయి యుత్తమురాలు ననఘున , కంపించె రాజ్యము నవహరించి
వసియించు నాతఁ డిష్టనమునః నిప్పుడ , చనియెఁ గాంచనమ్మగంబును వధింపఁ;
- గీ. దమ్ముఁడును నేగె విరువు బద్ధత బలాధ్యు , లరుగుదెంచెద రింతలో నంతదనుక
విలివి వారలొనంగు పూజలను దనిసి, యరుగుటకు విమ్మఁ బ్రార్థింతు యతివరేణ్య.
- గీ. యతివి విష్ణుస్వరూపుఁడ వై సకతనఁ, బూజనీయుఁడ వైతి వెన్నుడునురక్క
సులు చరించెద రివ్వనస్థలికి నెచట, నుండివచ్చితో! చెవును నీయున్న యునికి.
- మ. అనుడున్ రావణుఁ డిట్లువల్కు విను "మాయాఖిప్తరూపమ్మున
వ్వినుఁ జూడన్ జనుదెంచి నాఁడఁ దరుణీ! నే రావణాఖ్యుండ కూ

- ర్పణభాఖ్యాక మదీయసోదరి వినున్ వర్ణించి వర్ణించి చె
ప్పి ననుం బంచె ఖరాదిరాక్షసులఁ జంపెన్ రాముఁడంచున్ వడిన్. 708
- మ. హృతరాజ్యుండు వనప్రవాసి విగతశ్రీకుం డహృద్ధుం డసం
గత సైన్యం డబలుండు మానవుఁడు వేడ్కల్ సేయునే నీకు నీ
వతి కాంతల్ మగఁ డెట్టివాఁడయిన సంభావింప రన్యార్థిసుల్
నకు నత్తున్నతు దాసు నన్నుఁ గొనుమీ నారీశోరత్నమా : 709
- క. మందోదరి యని చెప్పఁగ, విందువకా : యాపె నాదు ప్రేయసి విన్నా
నుందరి కన్న నధికముగ, నందల మెక్కింతు రాజ్ఞి వగు మెల్లరికిన్. 710
- చ. సురవతి నొందితిన్ జముని చొప్పడఁగించితి శ్రీదు మాపితిన్
వరుణుని గెల్పితిన్ శశిదివాకరులన్ బనిగొంటి నాకు నీ
నరుఁడొక లెక్కయే : యొక యనంగుని కోపఁగఁజాల వింక నీ
చరణములాన యంతదయ సల్పఁగరాదె ? త్రిలోకసుందరీ : 711
- ఉ. నేటిది గాదు నీ యెడల నే ప్రము నాకుఁ; గటాక్షముంచు మో
పాటలగంధి : నీజనకుఁ బల్మరు వేడిన కైవచావ మన్
గాటపుటర్లు దెల్పఁ జెలి : నా కది గూడనిదొట నేను నా
నాఁట స్వయంవరంబును గనన్ జనుదేరఁగలేదు నుందరీ : 712
- గీ. నాఁటనుండియు విరహమ్ము నాఁటె నాకు, నెట్లు సంప్రాప్తమగుదువో యీ వటంచు
ననుకొనుచునుండ నేటికి నబ్బి తింక, జాగుసేయకు నా యనురాగ మెఱిఁగి. 713
- క. అను రావణువచముల క, వనిజ భయము చెంది మనముఁ బాదుకొలిపి “యో
జననింద్య : మదనపీడిత : , యనుచితములు ప్రేలఁబోకు మరుగు మవలకున్. 714
- ఉ. వైవిరిణిగాను నే జనకసక్కులసంభవఁ గాని నామవో
ధీరత గురైఱుంగ కిటు దెప్పరమాగతిఁ బల్కు నీకు నా
కారణమై మృతిం గనెడికాలము చేరువ గాకయున్నె : యే
వీరునికైనఁ గాని రఘువీరునితో నెదిరింప శక్యమే. 715
- క. పోపొమ్మని వచించుచుఁ, గోపమ్మునఁ బర్వతాలకుం జనునారోఁ
బాపాత్ముఁడు రావణుఁడు స్వ, రూపము గనుపఱచి భీకరుం డగుచు వడిన్. 716
- ఉ. హా ! రఘురామ ! యంచు, సుగుణాకర ! లక్ష్మణ : యంచుఁ బిల్చుచున్
బోరననేడ్చు నాజనకపుత్రి బలాత్కృతి నెత్తిపట్టి బల్

దారుణరీతి నంబరవథంబునఁ బో నరుణాత్మజుండు దుః

ఖారవ మాంకించి వడి నడ్డమువచ్చె జటాయు పుగ్రుడై .

717

ఉ. ఆతని ఘోరయుద్ధమున నక్కుటిలాత్ముఁ డడంచి మించి దుః

ఖాతురయైన సీతఁ గొని యంబుదిదాటి చెలంగి లంకలో

నా తరుణీమణిన్ భయదమైన యశోకవనఘ్ననన్ గన

ద్వేతులు రాక్షసాంగన లహేతుకకోపలు చుట్టువారఁగన్.

718

క. ఉనిచిన నా జనకాత్మజ, యునుఁ బాతివ్రత్యగరిమ నొక్కింతేనిన్

ఘనత చెడకుండ రాముని, మనమున నిడి యవ్వనమున హ్రాస్పడి యుండెన్. 719

క. అంత నట రామచంద్రుం, డెంతయు మోదమున మృగము నీడిచికొని యొ

క్కింతవడి వచ్చుటయుఁ ద, త్రాంతఘ్నున లక్ష్మణుండు వగ గడలుకొనన్. 720

క. ఎదురైనఁ జూచి యిట్లను, నదయుఁడవై జానకీలతాంగి నొకర్తున్

వదలి యటు రాఁదగునె ? దు, ర్మదరక్షప్రచుర మీయరణ్య మెఱుంగవే. 721

క. అన నిట్లను నేమని నే, మనవి యొనర్చుంగలాఁడ మైథిలిపలుకుల్

వినలేక వచ్చితిని మా, నినులు వివేకంబుపట్ల నేర్తురె యెందున్. 722

గీ. కాలయోగంబు దాట శక్యంబు గాద, టంచు వృత్తాంతమును విన్నవించె నంత

నిరువురును బర్జ కాంక్ష నేగి జనక, తనయఁ గానక శోకించి తద్వనమున. 723

క. నలుగడల వెదకి యొక్కెడ, నలుఁగులు దీండ్రింపఁ బ్రాణ మవశేషముగా

విలఁ బోరలు జటాయువుఁ గన, నెలుఁగు బయలుపడమి మెల్ల నిట్లను సార్తిన్.

ఉ. సీసతిఁ గొంచు రావణుండు విండితుఁ డేగఁగ నడ్డుసొచ్చి నే

నోసరింగఁ జేసిన మదోర్ధతుడై పడవైచి యేగెఁ ద

ద్వానము లంకయస్పరము ప్రాణము నిల్వడు పోవుచుంటి నీ

వానరసీరుహాక్షి కయి యత్న మొనర్చుము వేగ రామవా. 725

క. అవి మృతిఁగన నాతనికి ద, హనాదిక మొనర్చి తర్గహనమునఁ జనుచున్

ఘనకాయ నొక్కెడఁ గబం, ధువి కాపవిముక్తుఁ జేసి తొలంగి కడంకన్. 726

గీ. ఆతఁడు పెప్పిన తెరువున నరిగి సూర్య, పుత్రతో మైత్రిఁ జేసి యపూర్వ బలని

వారిని వధించి సుగ్రీవుపంతఁ దీర్చి, యంతఁ గిష్కింధ నాతని కాతఁ దొనఁగె.

క. ఆ సుగ్రీవుఁడు గొలువఁగ, హా ! సీతా ! యనుచు సీత కడలుచు నవటన్

మానములును వత్సరములు, చేసె వివాసంబు మైత్రిఁ జేసి యతఁదొగిన్. 728

క. నెమ్మది తన్మయమై తా, వమ్ము గడలుకొనఁగఁ గనులఁ బలుమరు నశ్రుల్
గ్రమ్మఁగ రఘురాముఁడు తన, తమ్మున కిట్లనియె ననుగతమ్ముగు పేర్మిన్. 729

ఉ. తమ్ముఁడః జానకిం గనువిదమ్ము గనంబడ దెట్లునైఁతు దై
వమ్ము మ నమ్మకన్నఁ జలవట్టె గదాః జనకాత్మజావిహీ
వమ్ముగ నేనయోధ్యకుఁ జనం బనిలేదు బహుక్తు లేల ప్రా
ణమ్ములు నిల్వనోప విఁక నాకయి సారెకుఁ గుందఁబోకుమీ. 730

ఉ. శ్రీకరమైనరాజ్యము హరించె నరజ్యమునందు వాసమున్
జేకుటఁ జేసెఁ దండ్రి మహనీయునిఁ జంపె మఱింతఁ జేసియున్
బోక మదర్దగాత్రమును బోకడ వెట్టె నిఁకేమిసేయు ? దు
ష్పాకము దైవ మన్నిటికిఁ బాల్పడి యుంటిని మ్రాసు కైవడిన్. 731

చ. పరివరీతులన్ మనము పాడగు బంగరు చేతఁబట్టఁగా
నెరువయితోఁచు దేహమున కెంతయు నార్తి తటస్థమౌ మఱి
వ్వరు తనునాదరింప రెటువంటిచూపునకైన నేదియున్
సరివడ దించుకేని గ్రహచారము చాలనినాఁడు తమ్ముఁడా. 732

చ. మనుకులమందు ముందు జనమాన్యులు రాజకుమారు లెందఱో
జననమునందరోః మిగుల సౌఖ్యములొందరోః మందభాగ్యులై
మనవలెఁ గుందిరే ? మనువు మన్ననయుం జెడఁ బుట్టినార మే
మనఁదగు నిద్దజీద్దఱుమ యందొక భేదములేదు తమ్ముఁడా. 733

చ. వనమున భార్యఁగోలువడి వంతలఁ జెందుచు నుంటి నేను నీ
వన గృహమందు వీడి తకటాః వికటంబుగ నెంచినాఁడ నీ
వనితఁ గనందగున్. గనఁగవచ్చునె నానతి ? నాకు సాటి యీ
మనకులమంద కాదు మఱి మానవనాయకు లంద లేదుగా. 734

క. ముఁపుమొదల లింత దనుకన్, జవియించిన రాజులం దశక్తుండు నకిం
చుఁ డక్షముండు నా క, న్నును లేఁడిఁకఁ బుట్టఁబోఁ డవదయు నదయుఁడున్.

ఆ. వె. ఎవరి దూఱువాఁడ నేమనువాడ ధ, నంబు బలము రెండు నాకు లేవు
ఈవుడ గ్గఁ తోడిఁకెవ్వరు లేదు పూ, ర్వికృత మనుబింపవలయుఁ గాదె.

గీ. ఇంద్రుడవికిఁ దుల్యమై యెసఁగురాజ్య, మాః గఠించె వనంబు సంప్రాప్తమయ్యె
వగవ నిందుల కొక్కింత వనజనయన, సీత లంకేకు చేతిలోఁ జిత్రె నబల. 737

- చ. వలంబడు చక్రవాకిగతి వానికిఁ జిత్కెడివేళ నెంతఁగాఁ
గలకల మందెనో, తను నొకర్తుగ దించిన నన్ను నేగతిం
దలఁచెనో ? కాదుకాదు, కడుఁదప్పినరించిన నేమిచేసినఁ
బయక దొకింతయేనిఁ బతిభక్తికి లోప మొనర్చ నెంచునే. 738
- ఉ. లంకకు నేగి వానికిఁ దలంకి కలంకివి యొనటంచు నా
శంకఁ గొనంగరాదు విను స్వైరిణియే జనకాత్మజాతః । యా
తంకము గల్గెనేని విహితమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజించు న
ప్పంకజగంధి యిట్లయిన పక్షమునం బ్రతుకంగ నేర్తునే. 739
- క. అని బహువిధముల, శోకం, బున బ్రుంగెడి యన్నఁ జూచి పొరిఁ బొరిఁ జింతం
గననేల ? రాక్షసాధముఁ, దువిమి జనకజాతఁ దెత్తుఁ దూర్జతరముగఁ. 740
- గీ. ఆపదలయెడ సంపద లబ్బునప్పు, దేకరీతిని ధీరత్వ మెవనికొదవు
నతఁడ ధీరుఁ, డధీరుఁ డయ్యవనరములఁ, దన్మయుండగు నదియ చింతాకరంబు.
- గీ. యోగము వియోగమును దైవయుక్తి జేసి, కలుగు వియ్యవి సతములుగావు సూర
ఇందులకు నింతవగవగనేల? యనియు, మనమునకుఁజొప్పదవుదేహమునకుఁగాని.
- క. కాలవ్యత్యాసంబున, నే లలనయు రాజ్యభరము నిటులాయె నిఁకఁ
గాలము సరియగు రాజ్య న, తీలాభము లబ్బుఁ జెడ్డదినములు వోవున్. 743
- క. ప్రారబ్ధం బనివార్యం, బేరికయినఁగాని యింత యేలాః ధీరుల్
వీరులు వానరు లవనికు, మారిన వెదకంగఁ గడు సమర్థులు దిశలఁ. 744
- ఆ. వె. సీత యున్నచోటుఁ జెచ్చెర వానరు, లేగి చూచివత్తు రేను వానిఁ
జంపి క్షణములోన జానకిఁ దెచ్చెద, నింక వగలఁ బొగలనేల చెప్పును. 745
- క. మనకు సహాయులు లేరని, యనుకొనకుము భరతుఁ బిలువ సంపించిన సే
వను గొవి వనుదేరఁడె ? శ, శ్రువిఁ దునుమఁగలేమె ? యింత తుందుడుకేలా.
- గీ. రఘుమహారాజు తానేకరథముఁ గొవి న, మస్త దిశల జయించె నీ పట్టివాని
పంశమునఁ బుట్టియును శత్రువధకు నిట్లు, తలంక నేటికి నావంటి తమ్ముఁడుండ.
- ఉ. ఏ నొకరుండనే జగమునెల్ల జయింతు సహాయులేల ? కా
దేవి విదేహతూమివతి కించుక యాస్థితిఁ దెల్పినన్ మహా
సేనుఁ డకండు వచ్చు నిఁకఁ జేయఁగరాని దొకండు గల్గునే ?
మానవనాధః రావణునిమా బిటులంచు మెవం దెదుర్కొనుఁ ? 748

గీ. సుఖము దుఃఖము నను నివి సుస్థిరములు, గావుగాఁ చక్రనేమి వైఖరిని దిరుగు
చుండు ధీరుండు దీన మగునుండు గాఁడు, తప్పనే యేరికై నను దైవకృతము. 749

సీ. మును దేవతలు నహుషుని వింద్రపదమున , నిల్చి వింద్రుండు దైవవియతికి నెడ
భయమంది కుందుచుఁ బంకజాంతరమున , నజ్ఞాతవాసంబు నమరఁజేసి
బహువత్సరము లంత నహుషుఁ డింద్రునిభార్య , యగు శచిఁ గోరి విప్రావమాన
మొనరింపఁగ నగస్త్యుఁ డుద్ధతకోపుడై , సర్పంబు వగుమవి శాపమిచ్చె

గీ. నహుషుఁ డహియయ్యె వింద్రుఁ డానంద మెనఁగఁ

దన పదంబును గైకొనె ననఘః వ్యసన

మబ్బుతఱి శోకమందిన నగునె, యొర్చి

కొనిన సకల సుఖములు గొనఁగవచ్చు.

750

గీ. ఈవు సర్వజ్ఞుడవు చెప్ప నెవరితరము, ప్రాకృతుని మాడ్చి, శోకింప ఫలముగలదే;
యనెడి లక్ష్మణువలుకుల నంత రామ, చంద్రుండును సమ్మదము చెందె జనవరేణ్య.

గీ. అపుడు వారలనన్నిది కరుగుదెంచె, నారదుండు కాంతినిర్జితపారదుండు
రామలక్ష్మణు లామునిరాజు గార, వించి యెంతయుఁ బూజఁగాంచి రెలమి. 752

క. మునియును శోకార్తుని రా, మునిఁ గని యిట్లనియె నీదు ముదితన్ సీతన్
దనచే బెఱుంగక రావణుఁ, డనయుండై యపహరించెనని వింటి దివిన్. 753

క. శోకింపనేల విను మో, కాకుత్స్థకులావతంసః కలనంగతి నీ
వాకుటిలాత్మునిఁ జంపుట, కేకదః యవతారమంది తినవంశమునన్. 754

క. అకతమున జనకాత్మజ, నాకుటిలాత్ముండు హరించె నహినెఱుంగక కా
దేః కంఠమునం దిడికొనె, నీకావలుఁ డింక మనుటయెట్లు ఘటించుకా. 755

సీ. పూర్వజన్మమున భూతనూజాత ము , నీశ్వరకన్యక యీమె తపము
నాచరించుచునుండ నతిదుష్టుఁ డగురావ , జాసురుఁ డొక్కనాఁ డడవికేగు
దెంచి యక్కన్నియఁ గాంచి మోహించి త , నకు భార్యఁగాఁ గోరిన వినక తను
నెదిరింపఁ గవభరం బెనసినట్టి నా త , లోదరి “యోమత్తః యోదురాత్మః ;

గీ. యనఘ నగునన్ను ముట్టినయట్టి నీదు , చావునకు భూష్ఠలి నయోనిజాత నగుచుఁ
బుట్టెద” నటించు శపియించిపొలిసియిపుడు, మైథిలియనంగఁబుట్టెఁడన్మరణమువకు.

క. ఈవును హరియంశమ్మున, దేవప్రేరణముచే నిదే పవిగా న
ట్లావిర్బవ మందితివి గ, దాః వగపేలః పధియింపు మాడుష్టాత్ముకా. 757

- ఉ. జానకి రావణాసురు వశమ్మును బొందక యింద్రుఁ డంపునా
దేనువు పాలునున్ సుధయు దేహము నిల్పఁగ నీడు నామమే
ధ్యానముఁజేయుచున్ బ్రతిపదమ్ము నినుం గొనియాడుచున్ దగఁ
త్రాణముతోడ నున్నది నృపాలక : నేఁ గనుఁగొంటి వింతయున్. 758
- ఉ. వాని జయింప నీకొక యుపాయముఁ దెల్పెద నంబికన్ జగ
త్రాణనదక్షమైన నవరాత్రవిధానమునన్ బలిన్ విధా
నానుగతంబుగాఁ దగినరుట్టివకువ్రజముం బొనర్చి య
ద్దాన దళాంశ మగ్నికిడి తన్నుము హోమవిధానసత్క్రియఁ.
- 759
- క. ఈగతి నొనరించిన శర, దాగమమునఁ గార్యసిద్ధి యలవడు దీనిన్
భోగీశయనుఁ డింద్రుఁడు, నాగమవిహితముగఁ జేసి యందిరి సిద్ధుల్.
- 760
- గీ. తనదుభార్యనుజుండ్రుండు గొనఁగగురుఁడు, నీవ్రతమొనర్చి తాఁగృతకృత్యుడయ్యెఁ
గశ్యవపసిష్ఠభృగుమునిగాదిసుతులు, చేసి రిద్దాని నిది కార్యసిద్ధిదంబు.
- 761
- గీ. వృత్రుని జయింప వింద్రుండు త్రిపురవిజయ
మునకు శంకరుఁడును దామధుని హరింప
హరియు నొనరించి రీవ్రతం బమహారంబు
జయకరము సౌఖ్యకరము యశస్కరంబు.
- 762
- క. అనఁ : యది సుఖితులును జే, యనగుఁజుమీ వ్రతము : మఱియు నతిదుఃఖితు లౌ
మనుజులు దీని నొనర్చిన, జననికి దయగలుగుఁ జెలంగు సౌఖ్యములెల్లఁ.
- 763
- క. అనవిని శ్రీరాముం “దో, మునివర : యావ్రతవిధానముం దదేవీ
ఘనచరితంబుఁ బ్రభావం, బును నాకుం దెల్పు” మనుడు ముని యిట్లనియెన్.
- 764
- గీ. శక్తియన నిట్టిదని చెప్ప శక్యమగునె, హరిహరప్రహ్మలందు రజైవసాన
సృష్టిరూపమ్ముల మెలంగు జీవరాసు, లందుఁ దత్కళ యనుగత మై చెలంగు.
- గీ. బ్రహ్మమొదలు పిపీలికారాశి దనుకఁ, దత్స్వరూపం బితరమొకింతయును లేదు
ఆమె విహరించుఁ గల్పాదియందుఁ బరమ, పురుషతోఁగూడి నిర్గుణస్ఫూర్తి మెఱయ
- గీ. మీఁద సగుణాత్మయగుచుఁ బేర్చిమెయి నఖిల
కులవములు సృష్టిఁజేసి త్రిమూర్తులను వి
మిత్రమాత్రమ్ముగా వీవిమీద నుంచు
నామె నెఱిగిన బంధమ్ము లడఁగిపోవు.
- 767

- గీ. ఆపె నామములన నకారాదియును క్ష, కారమంతంబు గల వర్ణగణము నర్థ
యుక్తముగ గుణకర్మాదియుక్తిగూర్చు, వెలయు నెన్నేని యనరాముడెలమి దనర.
- క. దేవీపూజాకృతి శ్ర, ద్వాపంతుడనగుచు, జేయఁ దలఁచెద నాకున్
గేవలము తద్విధానం. బీవానతి యిమ్మునన్ మునీంద్రుం డనియెన్. 769
- చ. సమమగు దేశమందు విలసద్గతిఁ బీఠమువెట్టి వేదయు
క్తముగఁ బరాంబిక నిలిపి తన్నవరాత్రములం దుపోషణ
క్రమమున నుండి యీ వ్రతవరంబుఁ గరంబు నొనర్చు మే గురు
త్వ మొనరుతున్ జగత్త్రయహితంబగు కార్యముగాన నాపుడున్. 770
- క. రాముం డాశ్వయుజమ్మున, నా ముని చేయింపఁ దన్నహావ్రతమును ద
ద్యూమీధరమునఁ దమ్ముని, తో మోద మెలర్చు జేసెఁ దొమ్మిది దినముల్. 771
- ఆ. వె. అష్టమీదినమ్మునందు విశీధమ్ము. నందు సింహవాహా యగుచు జనవి
దంభనంబొనంగి దయఁజిల్కచూపుతో, నిట్టులనియె రాఘవేశ్వరునకు. 772
- క. రామా ! జగదభిరామా !, నా మది సంతోషపెట్టినఁడవు నీకుం
గామము లొసంగవచ్చితి, నీ మానినితోడఁ బొత్తు నీకబ్బు వికన్. 773
- సీ. మత్స్యమై ముమ్ము సోమకుఁ డ్రుంచి వేదముల్ , బ్రహ్మాకిచ్చిన జగత్ప్రభుఁడ వీవ
కూర్మంబవై యబ్ధిఁ గ్రుంకి మందరమెత్తి , రహినెసంగిన మహామహుఁడ వీవ
కోలమై యిలఁదాల్చి కుత్సితుం డగు హిర , జ్యాక్షఁ జంపిన దానవారి వీవ
నరహరివై హిరణ్యకశిపుఁజంపి వ్ర , హ్లాదు నేలిన కృపాపాది వీవ
- గీ. కవచవామనరూపంబుఁ గాంచి బలివి , ద్రోచి యింద్రున కిచ్చిన దొరవునీవ
పంకురాముఁడవై భూమి పాలకులను , రూపు మావినయట్టి ముక్కుపి వీవ. 774
- క. నీ యవతారము లన్నియు, నా యంశముతోడఁ గూడిన యవియ మఱి నీ
కాయాయ వానరులును న, హోయలగుదు రందఱును మదంశోపేతుల్. 775
- క. ఇపు డావరించినట్టులె, నవర్య రాఁబోవు నీవసంత ద్రువునం
దపరిమితశ్రద్ధాభ, క్తి పరీతుఁడ వగుచు నలిపి దీప్తిం గనుమా. 776
- క. రావణుఁ బరిమార్చుగ నమ, రావళులకు మేలుఁగూర్చు ననఘు దళరథ
జ్ఞైవిభుఁ గృతార్థుఁజేయఁగ, నావిర్భవ మందితిప్పు డర్కకులమునన్. 777
- ఉ. ఈతఁడు లక్ష్మణుం డలఫణీంద్రుని యంశము రావణాత్మజున్
బాతితుఁ జేయు దేవమునిబాధకు రావణుఁ జంపి మీఁద సా

కేతపురమ్ముఁజేరి చిరక్రీర్తి ననేక సహస్ర వర్షముల్

భూతల మేలి పైఁ ద్రిదివమున్ గనఁగాఁ గల వంచు నేగినన్.

778

క. శ్రీరామమూర్తియును విజ, యారాధనచేసి దశమియందు వితరణ

శ్రీ రంజిల్లఁగ భూసుర, వారము దనియించి లంకపైకరిగె వెనన్.

779

ఉ. వారధిగట్టి రావణునిఁబట్టి వధించి తదీయ రాజ్యముం

గూరిమి నవ్వీభీషణునకున్ దగవిచ్చి ధరాత్మజాత సు

శ్రీరహిషిఁ గైకొని సుశీలరు వానరు లాశ్రయింపఁగా

ధీరుఁడు రామచంద్రుఁ డరుదించె నయోధ్యకు సుప్రమోదుఁడై.

780

క. దేవీచరితము వినిన కు, భావహనుగు యశముగలుఁగు నైశ్వర్యాయు.

ర్వాఁమ్ము లెనయు నిట్టిది, భూవలయమ్మునను లేదు భూపవతంసా.

781

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కఱకుండు శౌనకాదులకుం

జెప్పుటయు,

782

స్కంధాంత పద్యములు.

క. రాజాది రాజనతపదః, రాజారామాఖ్య విబుధరాజచ్ఛాత్రా

తేజోభిభూతమిత్రాః, భూజనహితః సకలలోక పూజ్యచరిత్రా.

723

చ. సతత మహాన్నదాన విలసత్పురిపూర్ణ కళాప్రదాన వ

ర్గిత నిరవద్యకీర్తివిశదీకృతవాగ్రమణీమణీకర

స్థితసితనీరిజాతరససేవనలోలుపమ త్రబంభర

ద్యుతిః మతిమద్గతీః బుధవిధుస్తుతః బుద్ధిబృహస్పతీః కృతీ.

624

మాలినీవృత్తము. సుకవి వినుతి శిష్యాః సూరిపంద్య ప్రశిష్యాః

నకలమత విహారీః సాధులోక ప్రచారీః

అకపటమతిలీలాః వ్యాప్త సాధుజ్ఞాహేలా

ప్రకట విబుధశంసాః బ్రహ్మవిద్యద్యతంసా.

725

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను

మహాపురాణంబునందుఁ దృతీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

విరిష్టహృదయకమలాం, తర్లక్ష్యకృత సమస్తతత్త్వః కుకవితా
దుర్లతికావిచ్ఛేదకః, చర్లబ్రహ్మాయసుధీః యశస్వత్త్వనిధీః.

1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు మునులు “మహాత్మాః యవ్వలి కథ వినిపింపు మన
వుడు సూతుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లవియె.

2

క. అన్మత్కులాభివర్ధనః, విస్మయకరదివ్యచరితః వేదవ్యాసాః
భస్మీకృతపాపౌషుః శ్రు, తి స్మృతితత్త్వజ్ఞః యోకటి దెచ్చుము నాకున్.

3

ఆ.వె. కూరసేన సుతుఁడు సుగుణుండు వసుదేవుఁ
డనఁగ విందు హరియుఁ దనుజభావ
మందె నెవని; కాతఁ డంగనామణితోడఁ
గంసుచేత నెట్లు కట్టఁబడియె.

4

ఆ.వె. హరియు బంధనాలయమ్మున దేవకి, కుదయమంది మీఁద నొదిగి గోకు
లమున కేగ నేలః అలితుఁ గృష్ణులఁ గన్న, వారు పూర్వమం దెవరొ వచింపు.

5

గీ. దేవకీ వసుదేవులు తెలిసి తెలియ, కాచరించిన దేమి కంసాధమునకుఁ
గృష్టునన్నల నాగ్ధర నేల చంపెఁ, బుట్టినప్పుడ కంసుండు పట్టుఁబట్టి.

6

ఆ.వె. బాల కంసుచేతఁ బట్టువడియు నత్ర, పథముఁ జేరుచేమిః పరమపురుషుఁ
డైన హరికి గొల్ల యలరుఁబోలులతోడఁ, గాఁపురం బొనర్చు గలుగుపెట్టు.

7

క. ఆ కృష్ణు దొనరించిన, ప్రాకృతకార్యముల నెల్లఁ బరిశీలింపన్
నాకే కా దెవ్వరికిం, జేకులు నాశ్చర్య మిట్టిచేతలు కలవే.

8

క. కర్ణా కర్ణికగాఁగ ను, పర్వధ్వజ చరిత విని యపరిమిత వందే
హర్షవగతమగు నామది, విర్ణయము వచింపుమీ మునివరేణ్యః కృపన్.

9

- ఆ వె. ధర్మపుత్రులగుచుఁ దనరెడి నరుఁడు నా, రాయణుండుఁ గడుఁ బురాణములు
బదరికాశ్రమమున బహుకాలము తపమ్ముఁ, జేసి రనుట సుప్రసిద్ధమ కద. 10
- తే. గీ. విద్యమానశరీరులై వెలయు వీరు, మరలఁ గృష్ణార్జునులు గాఁగ మాటుపెట్లు
ముక్తిఁ గోరికదా వీరు మున్ను తపము, నాచరించిరి మఱి జన్మ మంద నేల.
- క. తన కులవర్తనమును ద, పుని శూద్రుఁడు వచ్చుజన్మపరిపాకమునకా
గను క్షత్రియత్వమును జె, ప్పిన శుచి మనలిన నతండ వివ్రతఁగాంచున్. 12
- క. అనువుగ వర్తించిన వి, ప్రసక్తుఁ జన్మంబు లేదు రూఢిగ వీరల్
మునులు మహాత్ములు వివరీ, తనియతి క్షత్రియభవంబుఁ దాల్చఁగనేలా. 13
- గీ. అవనిసుకాప మెల్లయాదవులఁ గసిమ, సంగె గాంధారి కాపంబు సరసిజాక్ష
నన్వయము మాపెనవి వింటి; హరితనూజు, మించి యల శంబరుండు హరించుటేమి
- గీ. శక్తిమంతుఁడు హరి యుండ శంబరుండు, సూతికాగర మేరీతిఁ జొచ్చి పిన్న
కాలు హరియించె నొక్కొ; యిప్పులుకు వివిన, దుర్బటంబుని మనమునఁ దోచకున్నె.
- గీ. ఆత్మజు హరించె శంబరుండన్నమాట, దివ్యవక్త్రుఁడగు హరి తెలియలేఁడె
యరయ నీ సందియంబుల నన్నిఁ బాపి, తెలియఁజెప్పవె సాత్యవతేయ! నాకు. 16
- క. సరసిజలోచను తదనం, తరమునఁ దద్భార్యలెల్ల దన్యులచేతకా
బరిసరి బాధలు పడుటకు, నరయఁగఁ గతమేమొ చెప్పుమా! యనఘమతీ! 17
- గీ. విష్ణువంశమ్ముచేఁ బృథివీభరంబు, నడఁవఁ బుట్టిన యద్ధానవారి మధుర
భయముమై వీడి ద్వారకాపట్టణంబు, నందు సకుటుంబముగ నుండు టబ్బురంబు.
- వ. అదియునుంకాక మహాత్ములును జగద్విదితంబుగ రాజసూయం బొనర్చి విప్రుల
కనేకదక్షిణ లొసంగినవారును ధర్మతత్పరులును కృష్ణాశ్రీతులును నగు పాండవుల
కేల దుఃఖంబు సంభవించె! వేదీ మధ్యంబునం బొడమిన మహాభాగయు రమాంశ
జయునునగు ద్రోవది యంటరానిసమయమ్మున దురాత్ముండగు దుశ్శాసనునిచే
గృహీతకేళయై సభామధ్యమ్మునం గన్తి పడనేల! మఱియు విరాటునింట దాసి
యగుటయుఁ గీచకునిచే నవమానిత యగుటయు నాయను కేపాసంబున మఱిందె?
సదాచారులగు పాండవులు ధనలోభమ్మున భీష్మద్రోణులం జంపనేల! మఱియు,
- క. హరి ప్రేరేపింపఁగఁ దా, మరయక పాండవులు వంశమంతయు నష్టాం
కురముగ నొనర్చి రన్వయ, హరణమ్మునకన్న బిచ్చమైనను దగదే. 20

- క. మును భారతవంశము నా, శన మగుతున్ నీవు మాతృకాసనమున నె
కొని గోళకులగు పుత్రుల, గని నిల్పితి వేమి పాఠ్యంబు మహాత్మా : 21
- గీ. తుదకు పరిముల్లరితి నద్భుతముగాఁగ, బ్రతుకుఁ గాంచిన మాతండ్రి బ్రాహ్మణునిగ
శమ్మునం దేల వైచె సర్పమ్ము : నెంత, రాజయినఁ గాని విప్రవైరమ్ము చనునె. 22
- క. ఆయా సందేహంబులు, పాయవు నామదిని సత్కృపామతివై వి
జ్ఞేయగతిఁ దెలుపుమనుడు ద, యాయతమతి యగుచు వ్యాసుఁడతవి కనియెన్. 23

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట.

- క. నరపాల : కర్మగతి యన, సురలకు దుష్టేయ మధికసూక్ష్మమ్మును ద
త్పరిపాక మెఱుఁగ శక్యమె, నరులకుఁ గర్మంబ కారణం బన్నిటికిన్. 24
- గీ. కర్మమను బీజమున జీవగణము లఖిల, యోనుల జన్మించు నశించుచుండు జీవుఁ
డాయెను నంతమును లేకయలరువాఁడు, గాని విధనంబుఁ గనువాఁడు గాఁడు సూదె
- గీ. కర్మవశమున జీవుండు గాంచుచుండుఁ, గాయనంబంద తద్వియోగములు కర్మ
మమరు సంచితమనిభవిష్యంబనియును, దెలియఁబ్రాబ్ధమనిమూఁడుతెఱఁగులగుచు.
- చ. చను సుఖదుఃఖముల్ జరయుఁ జాపును బుట్టువుఁ గామరోభముల్
గనుఁగొనఁ గర్మసంస్కృతివికారములై యజరుద్రముఖులై
నను విధ లేరు కర్మము పునం బది యన్నిటికన్నఁ దత్ఫలం
బనుభవరీతిఁ గాక మఱి యన్యవిషమ్మునఁ బోవ నేర్చునే. 27
- గీ. రుద్రుఁడు కపాలి చంద్రుఁడు రోగి యౌట, సూర్యుఁడు పరిభ్రమించు టించుకయు నన్య
కారణమ్మునఁ గా దది కర్మఫలము, సకలజగమును గర్మవశంబు నుమ్ము. 28
- గీ. జగము నిత్య మనిత్యమ౯ నంశయంబు, మనులకెడతెగదన్న నెవ్వనికిఁ దెలియు
మాయచొప్పడునంతకు నీయఖిలజ, గమ్ము నిత్యవ్రచారమై కానిపించు. 29
- క. నానాయగముల నానా, యోనుల నానావిధాభియోగంబుల జ
న్మానుగతి హరికిఁ గర్మా, ధీవతఁ గాకున్నఁ గలుగునే నరనాధా : 30
- కా. వైకుంఠమ్ముఁ బరిత్యజించి కమలానాంధవ్యమున్ విడిచి
లాకౌతారవిహారముల్ విడిచి హేలానృత్యవాద్యాది ను
శ్రీకళ్యాణము లుజ్జగించి హరివాంఛింపన్ గతం బేమి : ఘో
రాకార మ్మగుగర్భనారకముఁ గర్మాధీనుఁడే కానిచోక. 31

- క. మలమూత్రపానమునఁ బం, కిలమగు గర్భంబునఁ దలక్రిందుగ భీత్యా
కలితుఁ డగుటకన్నను నీ, యిల వేటొకడుఁబ ముండునే నరనాథా : 32
- గీ. గర్భమున కెక్కుడగు నరకంబులేదు, పురువు లంగమ్ములను బట్టి పొడుచు నాఁక
లి యదికంబుగఁ బీడించు లేవరాదు; పదినెలల కష్టమియ్యది పార్థివేంద్ర : 33
- క. ఈ కష్టములకుఁ దలఁకి య, నేక సుఖమ్ములను విడిచి యేకాంతగతిం
గైకొని మునీశ్వరులు తప, మాకాంక్షించెదరు గర్భ మతిదుఃఖదమౌ. 34
- క. ఒక కల్పమేనియును నా, రకమున వసియింపవచ్చు రాజా : గర్భం
బకటకట : దుఃఖబహుళం, బొక జ్ఞామేనియును దాన నుండుట భరమౌ. 35
- గీ. దారుణంబగు యోనియంత్రమ్ము వెడలి, పడుట యొకకష్ట మామీఁద బాల్యపం ద
నేకములు గష్టములు పెప్పనేల దీని, నేవగింతురు తత్తవ్జ్ఞ లెఱుకకలిమి. 36
- గీ. యజ్ఞ దాన తపోజన్యమైన సుకృత, కలన స్వర్గంబు గల్గుఁ జంపలముగావి
యదియు విత్తంబుగాను పుణ్యంబు జీత, మైన నటనుండ నింద్రునకైనఁ జనదు. 37
- గీ. కృతకులకుభకర్మముల్ కేవలాను, భావ్యములు దాఁటఁగా రావు బ్రహ్మకైన
విష్టు వెత్తిన యవతారవిధ మదెల్లఁ, గర్మవశ మని యెఱుఁగు నిక్కము నృపాల. 38
- క. రామావతారమునఁ గవు, లై మహి నావిర్భవించి రమరులు; కృష్ణం
దౌ మధుసూదనునకుఁ దో, డై మెలఁగిరి యాదపులయి యాహవభూమిక. 39
- గీ. బ్రహ్మచేఁ బ్రేరితుండయి పద్మనేత్రుఁ, డెత్తు నవతారములు ధర్మ మెసఁగఁజేయఁ
బ్రతి యుగమ్మున నవతార ఫలము హరికి, రాక్షసవినాశమును ధర్మరక్షణంబు. 40
- క. శ్రీకృష్ణుని చరితము సు, శ్లోకము పుణ్యప్రదంబు శోభనము లన
ప్రీతికము శృంగార రస, వ్యాకీర్ణము సర్వలోకవంద్యం బధిపా : 41
- కీ. యదుకులమునందు ననుదేవుఁ డవతరించెఁ, గళ్యపుని యంశమున శాపకారణమునఁ
గలిగె గోవుత్తి; కళ్యపుకాంత లదితి, యను సురసయును శాపానుయక్తిఁ జేసి. 42
- గీ. దేవకియు రోహిణియు నాఁగ భూవలయము, నందు నక్కయుఁ జెల్లెలునై జనించి
రనుడు, జనమేజయుం డను మునివరేణ్యః, కళ్యపున కేల శాపంబు కలిగఁజెపును. 43
- ఆ. వె. ఆతని భార్యలైన యదితియు సురసయు, శాప మందనేల జగదధీకుఁ
డైన హరియు మానుషావతారం బెత్తి, గోకులమున నేల కోర్కెఁజెందె. 44
- క. వైకుంఠవాసుఁడగు హరి, గోకులమునఁ బుట్టి వింతకోర్కెల కుద్ధ
ప్రాకృతివర్ణల మెలఁగుట, కేతరణ మెఱుంగఁ జెప్పవే మునివర్యా. 45

- ఉ. మానవజన్మమన్నఁ గడు మాన్యము గాదది గర్భదుఃఖము
భ్యామగతంబు దానికి మహామహాదోహరి సమ్మతించి యె
న్నే నవతారముల్ గొనుచు నెంతయుఁ గుండఁగనేల రాముడై
కాననమందు మున్ వడిన కష్టముకన్నను గష్టమున్నదే : 48
- ఉ. గోవులఁ గావఁడో వెడఁగు గొల్లల కొంపలలోఁ జరింపఁడో
చావునకుం దలంకి తన జన్మగృహంబు పరిత్యజింపఁడో
చేవ గలట్టి కంసుని నశింపఁగఁ జేయఁగఁ గష్ట మందఁడో
యేవగఁ జూచినన్ సుఖము కృష్ణునికిం గనుపట్ట దింతయుఁ. 47
- వ. ఆనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 48
- క. హరి యవతరించుటకు నో, నరపాల : యనేక కారణంబులు గల నా
దరమున విను వసుదేవుని, చరితమును నతని సతుల చారిత్రమున్. 49
- వ. ఒక్కనాఁడు కశ్యపుఁడు యజ్ఞార్థంబుగ వరుణు ధేనువుల నవహరింప నతండు
గుపితుం డగుచుఁ బరమేష్ఠికడకుఁ జని యిట్లను. “నా ధేనువులు కశ్యపావహృ
తమ్ము లగు కతనఁ దదీయతర్జకంబు లడలెడి మాతృహీనమ్ములైన యీ వత్సంబు
లంబోలె నీతని భార్యలును దుఃఖింతురు గావుత” మని మఱియు నదితం గుఱించి
“మృతవత్సవై కారాగార నివాసినివై కుందు” మని శపించిన విని నీరజాననుండు
గశ్యపు రావించి యిట్లనియె. 50
- గీ. ఈవు లోభగుణం బూని యితని ధేను, వుల హరింతువె? ధర్మంబు పొలియదే! యె
ఱింగియును నింద్యమైన పనిం గణింప, లేని నీ బుద్ధి కేమన నొను మోని : 51
- వ. యుక్తాయుక్తంబు లెఱింగియు నెఱుంగనిగతి ననుచితం బొనరించితివి గావ భార్య
లిరువురితోఁగూడ యదువంశమ్మునం బుట్టి గోపాలకత్వం బొనరింతువు గాక
యని శపించి మఱియు నిట్లనియె. 52
- క. ధరణీ భారంబెల్లను, హరియించెడివాఁడు పరముఁ డాద్యుఁడు హరి సు
స్థింవై భవుండు నీకుఁ గొ, మరుఁడై జనియించు లోకమాన్యుండగుచుఁ. 53
- వ. దితియు నొక్కెడ నదితిం గాంచి “నీకుం గుమారు లేడువు రుదయించి నశింతురు
గావుత” మని శపించె; ననవుడు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 54
- క. దితి యేల శపించె మరు, తృతిజనని నదితిని దనదుభగినిన్ నాకుం
గత మెఱిఁగింపు మనుడు భూ, పతి కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె వ్యాసుఁడు పేర్మిన్.

వ. రాజేంద్రా! దక్షనికొమిరెలగు దితియు నదితియుఁ గళ్యపురకు భార్య లందు నది
తికి నింద్రుం డుదయించిన దితి తనపతి యగు కళ్యపుం గాంచి “ఇంద్రతుల్య
పరాక్రముఁడగు కొమరుం గరుణింపవే” యని ప్రార్థించుచు నతండు నట్లనుగ్ర
హించె నంత దితియు సంపూర్ణగర్భవతియై యున్నెడ నదితి దానికి సహింపక తన
పుత్రుండగు వింద్రున కిట్లనియె. 56

క. దితికడుపున నొకతనయుం, డతివీరుం డుద్యవించు నని కడుఁ జింతా
న్వితనైతి వైశమే త, క్రృత్రిక్రియ యొనర్ప మనకు వలయుఁ గుమారా. 57

గీ. గర్భవతియగు నవతాలి గాంచి నా మ. నంబు చింతాకులంబయ్యె నాఁడునాటి
కలరెనే శాత్రుఁడు రాజయక్ష్యపగిది, నుపశమింపఁగరాదు ను మ్మైకరిచేత. 58

క. ఆనవుడు వింద్రుఁడు దితికడ, కనువుగఁ జని యొక్కనాఁడు సాష్టాంగ నమ
స్సొనరించి వినయమధురం, బును విషగర్భితముఁ గాఁగఁ బొరి నట్లనియెన్. 59

గీ. అమ్మరో! నీవు వ్రతపరాయణతఁ జాల, బడలి కృశించితివి నీకుఁ బాపసేవఁ
జేయ వచ్చితిఁ బెద్దలసేవకన్నఁ, గలదె సుకృతంబు నకల లోకమ్ములందు. 60

వ. అని పాదమ్ము లెల్లన నొత్తుచున్నెడ నాపె నిద్రించె నతండు వజ్రంబు గొని. 61

గీ. యోగబలమున గర్భంబు వేగఁజొచ్చి, యేడు తెఱఁగుల ఖండించె, నట్లొనర్చు
వజ్రదారాభిహతంబు వలవిబాధ, తాళఁజాలక శిశువు రోదనము చేసె. 62

వ. మఱియు నతండు మెల్లన “మారుద” యని నుడువుచు నొక్కొక్క ఖండం
బేడేడుతునుకలు గాఁ దునిమిన నాపెగర్భం బేకోన వంచాశక్తండంబు లయ్యె నంత
నదితియు మేల్కొంచి నపత్నియే యందులకుఁ గారణం బని యెఱింగి కోపించి
యిట్లు శపియించె. 63

ఉ. పాతకురాల! గర్భమును భంగ మొనర్చినయట్టి నీతనూ
జాతుఁడు రాజ్యహీనుఁడగు నత్యము గల్గినదాననేని నీ
వాతుఁడై భవాంతరమునందును విప్రులు బంధనాలయా
పాతమునం గృశించి సుతభంగమునం దపియింప కుందువే. 64

వ. నావుడుఁ గళ్యపుండాలించి దితిం గాంచి యిట్లను “నోలతాంగీ! కోపింపకు
మీఖండమ్ము లన్నియు మరుత్తులనఁ బరఁగి బలాదికమునఁ బురుందరసామ్యమ్మున
నెగడెడి, భవద్విత్తిర్థంబగుకావం బిత్తలోదరి యష్టావింశత్తుగు ద్వాపరమ్మున మను
ష్యాంశమ్మున ననుభవించునని చెప్పి మఱియును, 65

చ. వరుణుడు శాపమిచ్చె మును వారనికోపము నూని నీవు నా
వరుసన శాపమిచ్చితి వపంద్యము లియ్యవి తప్ప నేర్పునే
యిరువుర శాపహేతువున నీ సతి మానుషయోనిఁ బుట్టు నో
తరుణి ! కృపామతిఁ గను వృథాకలహమ్ము లడంచు శ్రేయమున్. 66

గీ. అని పతి వచింప నక్కంత యడ్డు నెప్ప
కూరకుండె నరేంద్ర ! యయ్యువిద యదితి
దేవకీదేవి యగుచు మేదిని జనించె
నెఱుంగు మిది శాపకారణం బింత నిజము. 67

క. అన విని జనమేజయుఁ డి, ట్లనియెన్ నీచెప్పినట్టి యాఖ్యానము వి
న్నను బావరూపభవబం, ధనమునకుం దలఁకు నామనంబు మునీంద్ర ! 68

గీ. కశ్యపుని పేర్మికొడుకు లోకముల నేలు
వాడు దేవేంద్రుఁ డిట్టి యపాత్రకర్మ
మొనరిచె నటన్న నకట ! తక్కురులు పాప
ములకుఁ దలఁకుదురే ! భవాంబుధి మునింగి. 69

వ. సంసారకారణంబుననకదా ! మత్పితామహులగు పాండవులు శ్రీకృష్ణప్రేరితులై
యధర్మబహుళంబును దారుణంబునునగు సంగ్రామం బొనర్చి మహాత్ములును వేద
వేదాంగపారంగతులును దేవాంశసంభవులునునగు భీష్మద్రోణాదులఁ బలువురఁ బరి
మార్చిరి. 70

క. సారవిహీనంబగు సం, సారం బని యెఱిఁగి దేవసములును ధర్మ
ప్రారంభులు నగువారలు, నీరీతి వధర్మవృత్తి నెనయిం దగునే. 71

సంసారవిముక్త్యపాయము.

- ఆ. వె. ధర్మ మనఁగ నేది దానికిఁ దగు నాస్థ, యెట్టి ? దది ప్రమాణమెట్లు లగునో !
తెల్పుమయ్య వ్యాస ! తెల్లమ్ముగా నిట్టి, కతల కతన మనము గలఁక చెందె.
- గీ. ఆ ప్రవాక్యంబు విశ్వాస్య మంటివేని. యాప్తుఁ డెవ్వఁడో తెలియఁగ నలవి యగునె
విషయన క్తతఁ జెంది పూరుషుఁడు రాగి, యగును రాగంబు ద్వేషంబు ననుసరించు.
- క. తనకాంక్షము సాధింపం, గను ద్వేషం బనృత మొదవఁగాఁ జేయును వి
ప్రునిరూపము నెపమునఁ గొవి, చనఁడె జరాసంధుఁ గూల్చి జలజాక్షుఁ డొగిన్.

- క. అతఁడు త్రివిక్రముఁడయ్యు నృ, పతివరః యీకతనఁ గాదె వామనుఁడన్ వి
 శ్రుతిగాంచె ద్వారపాల, స్థితి కగ్గం బయ్యెఁ దదన్వశీభూతుండై . 75
- గీ. ధర్మమున కాదిపదము సత్యంబు రెండ, వపద మెన్నంగఁదగు శుచిత్వంబు మూఁడ
 వపద మెన్నంగ దయ నాల్గవపదమెన్న, దాన మనిచెప్పు నెల్ల బుధప్రజులు. 76
- వ. అట్టి నాల్గపాదమ్ములం దక్కిన ధర్మంబు నిలువదు ధర్మహీనులగు కర్మంబు
 ఫలప్రదంబు గానేరః దందు విశ్చలుండు మృగ్యుండని పలికి మఱియు నిట్లనియె.
- ఉ. దాత మహానుభావుఁడు శతక్రతుకర్త నయానయాది ని
 ర్ణేత జితేంద్రియుండు రమణీయచరిత్రుఁడు వేదమార్గసం
 స్థిత ధరాసురాదిజనతానుతుఁడౌ బలిచక్రవర్తి నా
 రీతి నవర్మమార్గమున శ్రీహరి వంచన సేయు బొప్పునే. 78
- వ. ఇం దధికుండు బలియౌ హరియౌ తెల్పుచునపుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 79
- గీ. మాయ వన్నిన కపటవామనుని కన్న, నాడి తప్పక మేదిని యఖిల మతని
 కిడిన బలి యుత్తముం డని యెన్నఁ దగదె, ధర్మమున నొందుగలదె సత్యంబుదక్క.
- గీ. తీర్థములు సారెసారికఁ దిరుగుఁ గాక, జన్మములు తేవతేవకు నలుపుఁగాక
 దానమతి మాటిమాటికిఁ బూనుఁగాక, సత్యవంతున కేవాఁడు సాటివచ్చు ? 81
- వ. త్రిగుణాత్మికయగు మాయ బలవతి యగుకతన సాంసారికునకు సత్యంబు దుర్ల
 భంబు నిస్సంగులును విప్రవ్రతిగ్రహాలును వైఖానసులును నగు మునులకు సత్యంబు
 సుసాధం బట్టివారల యిది దృష్టాంతంబుగాఁ గలరు. తద్విన్నంబగు నఖిలజగం
 బును మాయాశబలితమృగును మోహంబునిధిం దరింపరామి భ్రమించుచుండుఁ
 గార్యాధి యగు సంసారికిఁ గవటం బవశ్యకర్తవ్యంబు; దానం బాపంబుసంభవించుఁ,
 గామక్రోధలోభాదులు బలవంతంబు లగుకతనఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యమ్ముల నెఱుంగ
 నీవు. విభవమృతవలన నహంకారంబును నహంకారంబువలన సంకల్పవికల్పమ్ములును
 నాకాత్మష్టాదైన్యదంభంబులును నసూయయు మున్నుగాఁ గల దుర్బుజమ్ములు పెక్కు
 సంభవించుఁ గాన సంసారికి మహామోహమ్మునం బడక తీరదు. 82
- గీ. మనము పరిపక్వమై శుద్ధి గనదయేని, ధనము న్యాయార్జితం బయి తగదయేని
 శత్రుపట్కంబు దూరమై చనదయేని, వాఁ డొనర్చిన కర్మంబు వమ్ము సుమ్ము. 83
- గీ. కర్త ద్రవ్యంబు దేహంబు కారయితయు, శుద్ధులై యున్నఁ గర్మంబు శుద్ధిఁ జెందుఁ
 గాని విపరీతము లయినఁ గర్మఫలముఁ, గూడ విపరీత మగుఁ జూపె కురువరేణ్య;

- క. తన వృద్ధియుఁ బరహానియుఁ, గనఁ గర్మం బాచరించు మనుబందలు నె
కొని త త్తద్గుణ శుద్ధిని. గనకున్నఁ బ్రమాద మొదవుఁ గర్మమైనకున్. 85
- వ. ప్రాజాపత్యులగు దేవదానవులు కార్యార్థులగు కతన నదా పరస్పర విరోధమునం
బ్రవర్తించుదురు. గుణత్రయ సముద్భూతులగు దేవ మనుష్యతిర్యగాదులకుఁ బరస్పర
జాతివైరంబు స్వాభావికంబు. అహంకార సముత్పన్నంబగు నీ సంసారమునందు
రాగ శూన్యం దుదయించుట కల్గయని మరియు నిట్లనియె. 86
- ఆ.వె. వేయి మాటలేల విశ్వంబు సర్వంబు, మోహమయము రాగమూల మగుచు
వాదియగుమునంద యలరారె నింక నీ. కలియుగము చెప్ప నలవి శుగునె : 87
- క. ద్రోహమొనర్చిన వానికి, ద్రోహం బొనరింప నిరువుడున్ సములే య
ద్రోహికి ద్రోహమొనర్చిన, ద్రోహాత్మునికన్న జగతి దుష్టులు కలరే ? 88
- వ. సుకృతవంతులకుఁ గృతయుగమును గలిపురుషులకుఁ గలికాలంబును మధ్యము
లకు మధ్యయుగంబులును విర్ణీతంబులు. అందు నొకానొకఁడు వాసనావశ్యమునఁ
గలియందును ధర్మాత్మఁడు కాఁగలఁడు. ఏ యుగమునను ధర్మంబునకుఁ బూర్వ
జన్మవాసనయ కారణంబు. 89
- గీ. సత్యసంధులు మును లతిశాంతు లగుచుఁ, గాననమ్ములఁ దపములు పూనియుండ
మమవు నంతటివాఁడు పెక్కుచ్చరమున, వారి నియమమ్ములకు భంగపా బొనర్చు. 90
- వ. ఇండులకుఁ బురాతనంబగు నొక యితిహాసంబు గలదు. 91
- గీ. ధాతమానసపుత్రుండు ధర్ముఁ డనెడి, బ్రాహ్మణుఁ డొకండు వేదసంపన్నుఁ డతుల
ధర్మతత్పురుఁ డలరు నాతఁడు పదుగుర, దక్షసుతలను బెండ్లాడె ధర్మరతల. 92
- వ. వారికో గృహస్థధర్మములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు హరి కృష్ణ నరనారాయణులను నలు
పురఁ దనయులఁగాంచె నందు హరికృష్ణులు యోగాభ్యాసరతులైరి. నరనారా
యణులును, 93

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట.

- శా. మంచుంగొండకు నేగి చేసి రచటన్ మందాకినీ తీరమం
దం చన్మంజులకుంజభాగముల నధ్యక్షించి లోలోన 'నో'
మంచున్ మించుగతిం దపంబొక నహస్రాబ్ధింబు లద్దాన గం
పించెకా నప్రకులాచలంబులును జోభించెన్ దిశాచక్రమున్.

- క. ఘోరంబగు తప మా నర, నారాయణు లిట్లొనర్చ నాకవిభుఁడు పెం
పారు భయమ్మున మనమున, వారి తపశ్శ్రీలు భంగవలుపం దలఁచెన్. 95
- ప. తలఁచి యైరావతం బెక్కి గంగాకూలమ్మునకుం జని యచట నరుణద్వితయంబు
వడుపున బ్రహ్మావిష్టువుల చందంబున వైశ్వానరద్వయంబునగిదిఁ దపంబొనర్చు
ధర్మతనయులం గాంచి గజంబు డిగ్గి డగ్గఱకుం జని యిట్లనియె. 96
- ఉ. ఏమి మనంబునందలఁచి యిట్లు తపం బొనరించుచున్న వా
రో మహనీయులార : మదినున్న వరంబు వరింపుఁడయ్య ను
త్రాముఁడ నేను వచ్చితి భరంబని యెంచక, చాలు నింక మీ
భీమతపంబు మాకు నొదవించెను సంతస మెంతయేనియిన్. 97
- ఆ. వె. కోరఁ దగవిదైనఁ గోరుఁ డొసంగెద, ననుచుఁ బల్కు హరివచనములకును
మాటు వలుకరైరి మహనీయు లతిజప, ధ్యానగరిమ మదిని దవులు కతన. 98
- క. పలుకని మునులంగని బి, ట్టలుకం బాకారి వారి ద్యానానక్తిన్
బొలియింపఁగ నొకమాయఁ, గలుగంగఁ జేసె సంతఁ గలుషితమతియై. 99
- క. పులులుం బాములు సింగం, బులునుం దోఁడేళ్ళుఁ జిలుతపులులుం బెలుచన్
గలిగెను డన్మాయాబల, విలసనమున వేలకొలఁది వెలుఁగొదవంగన్. 100
- గీ. పుష్కలావర్తకంబుల బోరుకొలిపె, దావదవమును నల్లెనల్ దవులుకొలిపె
నంధతమనంబు నల్లడ నాక్రమింపఁ, జేసె తాల్లరిపించె విశేషరీతి. 101
- క. నరనారాయణు లీగతి, మరుదదిపతి గడలుకొల్పు మాయకు భయముం
బొరయక తమయంతన ను, స్థిరమతులై యుంట చూచి చెచ్చెర సతఁడుఁ. 102
- గీ. కోరువర మిచ్చెద నటన్నఁ గోరరైరి, వానకును నెండకును, భీతిఁబూనరైరి
పులులకేనియు మదిలోనఁ దలఁకరైరి, వీరితపమున కెట్లుకో విష్ణుమనుచు. 103
- ప. వితర్కించి తత్తపోతిశయమ్మున కచ్చెరువంది సనాతనియు జగదీశ్వరియునగు
నంట వాగ్మీజమాయాబీజకామబీజంబులు జపియించు మహాత్ములతపంబున కంత
రాయం బొనర్చ నెవ్వండు సమర్థుండని యోజించి నాకమ్మునకుం జని వసంత
మస్మేధులం పిలిపించి యిట్లనియె. 104
- క. స్సౌమత్పత్త్రులు నరనా, రాయణు లనువారు బదరికాశ్రమమం ద
త్యాయతరీతిఁ దపంబుం, జేయుచున్నారు మనకుఁ జేబొదవంగన్. 105

- ఉ. వారితపంబు భంగపఱుపం జని యేను “వరంబు లిచ్చెదన్
గోరుఁ” డటన్న నాదువలుకుల్ చెవిఁ బెట్టక పోయి రంత దు
ర్వారమదీయమాయఁ గనుపట్టిన వానకుఁ బెద్దగాలికిఁ
గ్రూరమృగాలికిన్ మదినిగొంత రొకింత యదేమివంతయో. 106
- ఆ. వె. అంతనేను వారిదైన తపంబును, భంగపఱుప లేమి బెంగఁ గొనుచు
నేగుదెంచి దీని నేరు సాధింప లే, రంచు మిమ్ము బియవ నంపినాఁడ. 107
- క. కావున నిర్జరకార్యము, గావింపఁగ నీవు దక్కఁ గలవా రేరున్
భావింప లేరు నీయను, భావం “బిదమిద్ద” మనఁగ వచ్చునె మదనా : 108
- గీ. హరిహరబ్రహ్మముఖులు నీయంపగముల, దాడి కోర్వక దాసానుదాసులైరి
జగము లన్నియు గెల్పిఁజాణ పీవు, మనుజు లన నెంతవారలో మదన : నీకు. 109
- ఉ. సంతన మూని వే మనవసంతునితోఁ దగునట్టియస్పరః
కాంతలతోడఁ గూడి చనఁగావలెఁ గావలె సిద్ధి; వేల్పురా
వంత రవంత నీమది కవశ్యము రావలెనయ్య మార : నీ
యంతటివాని కెంతమనమైనది యంతటికార్య మెంచఁగన్. 110
- గీ. రంభ మొదలగు నవ్వరోరమణులందు, నొక్కరిత యిట్టివని చేయనోపు నట్టి
దండు నీకు నపోయమై యుండ నెంత, లేసి తపములకైనను వాని చెడదె. 111
- వ. అవి యనునయ పూర్వకమ్ముగఁ బల్కు నతనికి మదనుం డిట్లును. 112
- క. దేవా : దేవరయానతి, గావింపఁగఁ గింకరుండు గలఁడైనను నా
భావమ్మునఁ గల భయసం, భావన తెల్లముగఁ దెలియఁ బఱచెద వినుమి. 113
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలను జిత్తమందు నిలిపి, తపమొనర్చెడి తపసుల తపము పాదు
చేయఁగలఁ గాని దేవిని జిత్తమందుఁ, దలఁచు తపసుల వంచింపఁ దరము కాదు. 114
- కా. ఏవారైన మదీయబాణములఁ బేరె త్తించి యుంకించి త
ద్వాపమ్ముల్ గలఁగించి తత్తపములన్ భంగంబు గావింతుఁ గా
నీ వాలాయముఁ గామబీజ మెదలో నిత్యంబు ద్యానించు నా
దేవీభక్తులవంకఁ బోవుటకు నందేహింతు దేవాధిపా : 115
- క. నరనారాయణులను ముని, వరు లీయరువురును శక్తిభక్తులు వినుమో
మరుదీశ్వర : నాశరముల, కరయం గుఱిగా రనన్ బలారాతి యనున్. 116

- క. మాయాబలముననైన ను, పాయముచేనైన నీ వపాయము గన కే
యే యనువున నైనను సుమ, సాయక : యీ దేవహితము సాధింపఁదగున్. 117
- వ. నావుడు మదనుండు మాతాడక రంభాదులతో బదరికాశ్రమంబు పొంతకుం జను
నంత వసంతుండును మున్న తదాశ్రమంబు ప్రవేశించె. 118
- మ. చివురుం గొమ్మలతో రసాలములు పుష్పించెకా ద్వారేఘోషి 'జం
జవు' మంచున్ బ్రతిసూనగుచ్చమువయిం జూడందగెకామించి పం
డువు గావించెను గర్జయుగ్మములకుకా బుంస్కోకిలారావ, మొ
క్క వసంతుండు తదాశ్రమావనితటిం గాలూఁడు నాలోపలన్. 119

వ సంత ప్రవేశము.

- క. పొగడలు తమాలములు మో, దుగులున్ దిరికాగములు మధూకమ్ములు గెం
జిగురుం బూవులతోఁ ద, న్నగమున నింపుం దసరై నయనమ్ములకున్. 120
- సీ. లతలన్నియును బుష్పవతులై నగంబు , పంచితంబుగఁ గొఁగిలింపుకొనియె
మందమ్ములై మంచిగందంపుఁదావితోఁ , జెలరేఁగి నునుగాడ్చు లలముకొనియె
రాలముగ్గినవండు గాలించి మెనపురు , గొదమ చిల్కలదండు కూయఁదొడఁగెఁ
బండుటాకులమీఁదఁ బడెడి పూవులచాలు , పండువెన్నెలభాతిఁ బరిధవిలై
- గీ. నాలుమగలెల్ల మొల్లమౌ పూలఁజాల , లీల నొదవఁగఁజేయు నీ రాలలోన
నించు విల్కాని చెయ్యి లగ్గించుకొనుచు , సంతసింపఁగ సాగి రా నమయమండు.
- గీ. ఇటు వసంతుండు మున్న యచ్చటను జెలఁగఁ
బంచ బాణమ్ములును గేల నించువిల్లఁ
దాల్చి యప్పరసలు వెన్నుఁ దన్ని రాఁ ద
దాశ్రమము సేరె సుమబాణుఁ డభయఁ డగుచు. 122
- ఉ. ప్రాకులు మోసులెత్త గరిమ న్నెలతా ల్గఁగంగఁ గోటరా
సీక నివాసమై తగు ఫణిప్రకరంబు కరంబు వేడ్కతో
నూఁకొనఁ గోకిలల్ ప్రతి రవోదయముం జొనరింపఁ బాడి ర
వ్యాకులలీల నప్పరస లయ్యెడ రమ్యలయన్వరంబుగఁ. 123
- వ. ఇట్లకాలవసంతోజ్జ్వలభణంబున మంజులతర గీతంబును గోకిలారవంబును శిలీ

ముఖద్వనంబును జెవులకుం దవిలి తెప్పలు విప్పి నలుదెసలు చూచి నరనారాయణు
లిర్వురును గాలధర్మ వివర్యాసమ్మునకు విస్తయం బందుచుండిరి. 124

గీ. కుజము లన్నియుఁ బుష్పించెఁ గోకిలార, వమ్ములును దుష్టెదల విరావమ్ములును భ
రమ్ములై విఁదె నీ భూధరమ్మునిండ, నన్న ! చూచితె యిది యెంత యద్భుతంబో!

గీ. శిశిరముకువను గజరాజు శిరముఁ దన ప, లాశ కుసుమమ్ములను గోరులం గలంచి
యరుగుదెంచె వసంతసింహం బటంచు, దోచుచున్న దిదేరి చాతుర్యమొక్కొ.

సీ. అరయ రక్తాశోకకరయుఁ బలాశాంఘ్రి , కయును నీలాశోకకవయు నీల
నీరజనయనయు వారిజవదనయుఁ , గుండద్విజయు బిల్వకువయు మంజ
రీకర్ణయును జపాశ్రీకాధరయు నీవ , వసనానిత్యయు సింధువారనఖయు
గోకిలాలాపయుఁ గేకికలాపయు , సారసస్వననూపురారవయును,

గీ. రమ్యవాసంతికాబద్ధరశనయు మద , హంసగమనయుఁ బుత్ర జీవాభివాస
లోమలతయును నగుచు నీలో వసంత , లక్ష్మీసంప్రాప్తచయ్యో సలక్షణముగ. 127

చ. సమయము గానిచో నిటు వసంతము వొల్పుటఁ జూడ నన్నదీ
యమగు తపంబు వో నడవ నాకవిభుం దొనరించినట్టి కృ
త్రిమగతి తోచుచున్న దమరీ మృదుగానరవంబు విన్కిఁజే
సి మది గలంగఁజాతెఁ బరిశీలన చేయకయుంట పాడియే. 128

ఉ. శీతలవాతపోతములు చేతము దన్నఁగఁ జొచ్చెఁ గోకిల
వ్రాతము గీరసంతతి మరాళసమూహముఁ గేకి బృందమున్
గూఁతల మెల్పొనరె మనకుం గడు మోస మొనర్ప నెంచి న్వ
ర్ణేతయ వంపఁబోలుఁ దరుణీతతి నింతయు నిక్కవం బగున్. 129

ప. అనుచు నారాయణుండు ప్రళంసించుచుండు నెడ, 130

సీ. పదియాణువేల యేఁబది మంది మేనకా , ముఖ లచ్చరలు వెన్నె ముందు నడువ
నళిమయంబగు నారి యారజంబున మించు , విండువిల్లు బుజాన సంఘించ
మకరందరసము చిమ్మఁగఁజాలు సుమఖాణ , ములగముల్ దూణీరములఁ జెలంగఁ
గుల్మకొయిలదండు చిల్కీతేజీబారు , కలకలమనుచుఁ జక్కటి నటించ;

గీ. వచ్చి తమక్తబైదుట నిలఁబడిన మదను , నచ్చెరు వొకింత మనమున నాడుకొవఁగఁ
గాంచి రొనరించుతపముఁ జాలించి ధర్మ , తనయు లిరువురు సంతస మినుమడించ.

- గీ. దివ్యభూషణరుచి దళదిశలు వెలుగ, మునుల తెలుగుచు సురధన వనజములులు
మానవులు వినదుర్లభమైనపాట, బాద సాగిరి కామవివర్ధనముగ. 132
- వ. వారి యాటపాటలకు విస్మితలగుచు వారిట్లనిరి. 133
- ఉ. మిమ్ము వసంతమన్నథుల మీపత్తియైన బలారి మాముని
త్వమ్ము గలంచి మాతపము భ్రష్టము సేయఁగఁ బంపినాఁడు చి
త్తమ్మున నీసుతో; నవితిథంబుగ గురైఱుఁగంగవచ్చెఁ గా
ర్య మైటులైన మాపలుకు లాదియుఁ డాదరమేదురింబుగన్. 134
- ఉ. దూమునుండి వచ్చితిరి తొయ్యలులార! పరిశ్రమంబు చే
కూరెడిఁ గాన మాయొసఁగు కొంచెపు విందుల సేదదేరి యిం
పారఁగ నన్నదాశ్రమమునందు వసించురుగాకి యూరకే
మీరిట కేగుదెంతురె తమిన్ ద్రిదశేశ్వరుఁ డంపకుండినన్. 135
- క. పాకారి మాతపమ్ముం, జీకాకొనరింపఁ జేసి చెలువఁగ నంపెం
గాక మిము గణికలార! వ, రాకులు మీరెంత! తపము భ్రష్టమొనర్పకా. 136
- క. మాసామర్థ్యం బరయుఁడు, మీసౌందర్యమ్మతీవి మించందగు బల్
వాసి కలదాని గలుగం, జేసెద మొకతస్వి మీకు సిగ్గు మటింపన్. 137
- వ. అని నారాయణుండు కుడితొడ కేలం జఱచినమాత్రన యప్పరోమణియగు సూర్యశి
చెలులతోడం బుట్టె నిట్లనన్యసామాన్య లావణ్యంబునం బొదలు నక్కన్నెం జూచి
దేవసామాన్య లందఱును మాన్యంబగు నమ్మనిమహిమమ్మనకచ్చెరువడుచు నిట్లనిరి.
- చ. ఎఱుగక మీమహామహిమ కెగ్గొనరించి తపంబు భంగముం
బఱువఁగ వచ్చియున్న మము మన్నన సేయుఁడు తొల్లియెందఱెం
దతో మహనీయులైన మునినాథుల నన్మదపాంగపాతముల్
చెలువఁగ లేదె! మీదరికిఁ జేరవు; మీమహిమమ్ము లింతలే! 139
- వ. అదియునుం గాక నారాయణాంశసంభూతులగు మహానుభావులని యెఱింగియు
వింద్రుండు భవత్తపోభంగమ్మనకు మమ్మంబనుచుట యన్నదీయపురాకృత భాగ్యో
దయంబ కాని యొండు గాదు భవాదృశులిట్టి తువ్వసుఖంబులకుఁ జిరకాలార్జితంబగు
తపంబు వమ్మొనరింతురేయని సుతించు దేవవేశ్యలం గాంచి చిఱునగ వంకురింప
విజతపఃకాంతులు శరీర మలముకొన జితకామలోభంబగు మనమ్మున సంతస
మువృత్తిల నరుండు విన నారాయణుం డిట్లనియె. 140

- క. వేగము మీలోకంబున, కేగి మడియోరుజాత నీయూర్వశి మీ
రాగోత్రారికిఁ గానుక, గాఁ గై సేయుండు కుభముగాఁ దగు మీకుఁ. 141
- గీ. “దేవతలకెల్ల కుభ” మంచు “దేవవిభున, కతులితానంద” మంచు నారాయణుండు
నరుడు దీవించి రంచు విన్నవము సేయుఁ, డేగుఁ డచ్చరలారః మీయెడకు వనుడు.
- క. పలుకుల విన్నాణపుఁ దీ, పొలుకఁగఁ బయ్యెదలు మాయ నుంకించుచు న
చ్చలలోచనాంత లిట్లని, రెంమిన్ గేల్పొడ్చి యమ్మునీంద్రుని తోడఁ. 143
- ఉ. తావకపాదపద్మములదాపునఁ గాపుర ముండి త్వత్సమా
సేవనమాచరించుచును శ్రీం రహింపఁగ వచ్చినట్టి మే
మావల తెల్లు పోయెద మహా ! యిటు లాడగఁజెల్లునే మునీం
ద్రా : వదరించి మాహృదయతామరనమ్ము లెలర్చఁ జేయవే. 144
- క. భవదూరుజాత లగునీ, యువతీమణులెల్ల మేల్మీ నూర్వశితో నా
కవిభుం గన నేగెద రే, ము వసింతుము నీనమీపమునన మునీంద్రా : 145
- వ. నావుడు భవదభీష్టం బెయ్యది యనుడు వారలిట్లనిరి. 146
- చ. చదలును భూమియుం గలిసి చన్నఁ దపోదనులాడి తప్ప రీఁ
గఁ దలఁచితేని మాకుఁ బతిగా వినుఁ గోరెద మొప్పుచుయ్యఁ ! యే
మదవతిమాటకైనఁ బెఱమాట వచించుట పాడి గాదు మే
మదియునుఁ గాక మన్మథశరానలదగ్ధల మాదరింపవే. 147
- ఉ. కమ్మనివింటిజోదు చెలికాని హిమాంకునిఁ గూడిమాడి దే
హమ్ము నహమ్ము మీఱఁ బువుటమ్మల నెమ్ములు గాఁడఁ జించి గా
యమ్ము లొనర్చఁ జొచ్చె హృదయమ్ముల నీచరణాబ్జమాలమున్
నమ్మినదేవకాంతల ననాధలఁ బ్రోవఁగ నెంచు బొప్పదే. 148
- క. నాకమ్ము విడిచి మిమ్ముఁ, జేకొని సుఖవార్దిలో మునింగెద మంచున్
మీకాళ్ళఁ బడిన వేలుపు, రోకామినులఁ గ్రహింపరో మునిచంద్రా : 149
- క. ఆని వనటం బిడు వేలుపు, వనితల సరసానులాపవైఖరి చిత్త
మ్మును గలఁకపఱువ నారా, యణ మునిచంద్రుండు పల్కు నవ్వారలతోన్. 150
- క. నీతునకుఁ గాలి కెండకుఁ, జేతంబు సహింపఁజేసి చేసిన తపముఁ
మీతారుణ్యమ్ముల పా, లేఁత యుచితమగునె వేల్పు చేడియలారా : 151

త త్త్వ వి చా ర ము.

వ. అదియునుంగాక మతిమంతు లగువా రేతాదృశగ్రామ్య ధర్మంబులం బ్రవర్తింతురే
యను నారాయణున కచ్చర లిట్లనిరి. 152

మ. వినుమోహా! మునిరాజ! మాపలుకు, స్వర్వేశ్యాకుచస్పర్శసం
జనితానంద వశీకృతుండ వయి స్వేచ్ఛావర్తనన్ గంధమా
దనభూమీధరమంచు సంతతసుఖాద్వైతమ్ముమై నుండు ము
య్యవిమేషాలయమైన వింతకుఁ గడున్ హాళిం బొసంగించునే. 153

వ. నావుడుఁ దద్వపఃప్రసంగంబుల కచ్చెరువడుచు నమ్ముని యిట్లు తలపోసె, నహం
కారంబు సంసారవృక్షమ్మునకు మూలంబును ధర్మహరణమ్మునకు బ్రథమకారణ
మ్మును నని తెలిసి యీ వారాంగన లస్మత్తపోభంగమ్మున కేతెంచిరని యెఱింగియు
మౌనమ్మున నుండక ధర్మవిनाశంబుగఁ దదధిక సుందరంబగు సుందరీగణంబు
సృజించుటయుఁ దదీయ సరసాలాసగోష్ఠి నుంటయు నన్నింతకుఁదెచ్చె నీ మహా
మోహపాశమ్మున బద్ధుండనై యూర్జనాభిచందమ్మునఁ గదలలేక కష్టమ్ములకుం
బాలైతి, నకటా! యిఁకనైన నీ విచారంబుడిగి శాంతంబుఁ బరిత్యజించి కోపాకు
ఠాండనై యీ సుందరులం దఱిమెద నని యనుకొనియు మరలఁ గోపమ్మునకన్న
వైరంబు వేఱొండు గనుపట్టి దగోద్ధితంబగు ననలంబద్ధాని దహించునట్లు దేహం
బునం బుట్టు గోపంబు దేహంబు దహించు నెట్టి హింసకునైన వెఱవదు, నర
కాదులకు సాధనం బగు నని తలపోసి యతికర్తవ్యతా శూన్యందై కుండుచున్న
యతనిం గని యయ్యనఘు తలంపెఱింగి నరుం డిట్లనియె. 54

క. కోపము పీఠకటికాపము, కోపము పాపముల కాదిగురువగు హింసా
ధూపము కోపము గావునఁ, గోపింపం గూడ దేరికొఱతైన నఖా! 155

వ. మున్నహంకార దోషమ్మున సహస్రదీప్యవత్సరమ్ములు ప్రహ్లాదునకు మనకుఁ
బోరగుట యెఱుంగవే? శాంతంబునన యీ సుందరులం బనువుము నావుడు
నారాయణుం దతిశాంతుండయ్యెనని చెప్పిన సాత్త్వవశేయం గాంచి జనమేజయుం
డిట్లు. సుకృతియు ధర్మాత్ముఁడునగు ప్రహ్లాదునకును దపోనైస్థికులగు ధర్మ తన
యులకును సంయుగంబు గలుగఁ గతంబేమి? తపోధర్మంబులం బరిశ్రమంబు
దక్క విట్టలైన నొండు గలుగనేర్చునే? క్రోధరోభ మాత్సర్యులకు మూలం
బగు నహంకారంబు నత్యయుగంబునందును మహాత్ముల చిత్తంబు నాయత్తం

టొనర్చిన నింక జవతపమ్ములు కలవే! సూర్యుని యెదుటఁ దమంబుభంగి నహం
కారమ్మున కెదుట సుకృతంబు విలువ నేరదు. లోహవిగళబద్ధులకైన విముక్తి
గలుగుఁగాని యహంకారావృతులకుఁ గలుగదని మఱియు. 156

మ. నరనారాయణు లట్టి పెద్ద మును లన్నా! యిట్లహంకార దు
ర్బురులై యుండఁగ నస్మదాదుల విచారంబేల? చిత్త మ్మహం
కరణాయత్తము గాకయున్ననరు లేకాలమ్మునఁ లేదు సం
సరణం బాహమికంబు దీనఁ బరమజ్ఞానంబు చేకూరునే! 157

వ. చరాచరాత్మకంబగు నీ యజాండం బంతయు నహంకారదోషదూషితంబగుచు
మూత్రపురీషమయంబగు సంసారమ్మునంబడి పరిశ్రమించుచున్న యది. రాగశూన్య
లును మహానుభావులును నగు వారు సయితము కామక్రోధాదులకు లోనై చరించు
చుండు రేతాదృశంబగు కలికాలమ్మున నస్మదాదులకుఁ దరణోపాయం బానతి
మ్మునుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 158

క. యావదజాండ మహంకా, రావిరూపతంబు గాన నందలిగుణముల్
మావె నమస్తప్రహ్మం, డావృతఁదగుఁ గార్యభేద మగునె నరేంద్రా! 159

క. పటమునకుఁ దంతుగుణమును, గటకాదులకును సువర్ణగతమగు గుణమ
జ్జెటులే మాయాగుణలం, పటమగుచు నజాండమెల్ల మనలుచునుండున్. 160

వ. హరిహరాదులగు దేవతలును వసిష్ఠాదిమునులును నగాథంబగు నీ సంసారకూప
మ్మునం బడి వసధిపీచీగతంబగు నొకచందమ్మునఁ దడఁబడుచుందురు. ఈరేడు
లోకమ్ములందును దేహి యగువాని నహంకారసంభూతమ్ములగు కామక్రోధాదు
లాశ్రయింపక మానవు. 161

గీ. సకలవేదాంతసంహితల్ చదువుఁగాక, నిఖిలశాస్త్రప్రసంగముల్ నేర్చుఁగాక
పుణ్యతీర్థమ్ము లెన్నేనిఁ టోవుఁగాక, విషయసక్తుఁ డొనర్చని విధులు లేవు. 162

వ. కృతాదియగుత్రయమ్మునందును గామమోహమదాన్వితులకుఁ బూర్వాపరవిచారంబు
లేదు. కలియందు విశేషంబుగ స్పర్ధాద్రోహమదమాత్స్య్యాదులు పొదుకొని దేహిం
బాశనిబద్ధుని చందమ్మున బ్రుంగఁజేయుచున్నవి. ఏతాదృశంబగు సంసారమ్మున
నరీషట్కంబు జయించిన మహాత్ము లనదని చెప్పు సారాశ్చర్యవతు జనమేజయిం
డిట్లనియె. 163

- క. వా రతిధన్యులు వా రని, వారణకృతసుకృతఖనులు వారు కృతనదా
చారులు వారు జితేంద్రియు, లేరిన్ మోహాదికమ్ము తెరుకక యుండున్. 164
- మ. కలఁకన్ జెందు మనంబు మజ్జనకుఁ డల్కన్ మౌని కంఠమ్మునకా
గలిదోషమ్మున నొక్కపాము ననుపీనంబుం బడన్ వైచె నకా
బలుకుం బాపకరంబు లోఁ దలఁచుకొన్నన్, దండ్రీ యేరితిఁ ద
త్ఫలమున్ జెందకయుండు నట్టి తరజోపాయంబుఁ జింతింపవే. 165
- వ. అని దందహ్యమాన మానసుండగుచుఁ గొంతవడిఁ జింతించి మరల సుప్రసన్న
మనస్కుండగుచుఁ దదుదంతంబు సాంతంబుగ నానతిమ్మునుడుఁ దన్మనంబు నర
నారాయణ కిథానక కథనంబునం బ్రసన్నం బొనర్పనెంచి యిట్లనియె. 166
- క. మును నరహరిరూపంబున, దనుజారి హిరణ్యకశిపు దానపు ఖండిం
చినపిదపఁ దత్తనూజా, తునిఁ బ్రహ్లాదుని ననిందితునిఁ దనవత్తున్. 167
- గీ. జనకు నగరమునకు నొగి స్వామిఁజేసి, “ధర్మరక్షణ మింతేదిఁ దప్పకుండ
నేలుకొను” మన నాతఁడు నేలుకొనియెఁ బై తృకంబగు రాజ్యంబు ప్రభదలిర్ప.
- ఉ. వారక పాటు లాదియగు వర్ణము లన్నియు న్యవ్యవృత్తి నం
చారముతోడ సేవ్యపరివర్య యొనర్చుచునుండి రెచ్చటన్
జారులుఁ జోరులున్ బితునసంతతివారును లేరు కారుణీ
పూరకుఁ డా హిరణ్యకశిపుప్రభువుం డిల యేలుపట్టునన్. 169
- సీ. ఇటు కొన్నినాళ్ళు పైతృకరాజ్యపాలనం , బాచరించి నృసింహనాజ్ఞ కతనఁ
బాతాళలోకంబు పాలింపఁగా నేగి , యచట నాతండున్న యంత నొక్క
దినమున భృగుమునితనుజుండు చ్యవనుండు , నర్మదానదికి స్నానంబొనర్చుఁ
గా నేగి దిగి ముగ్ధఁగా నందు విషభయం , కరమగు నొక్కనాగంబు గడఁగి
- గీ. తపసికాయంబు వట్టి పాతాళమునకుఁ , దీసికొనిపోవ మౌని భీతిల్లి దీన
రక్షకుండగు నరసింహతాత్తి మదిని , బాదుకొల్పి నుతించె “మాంపాహి” యనుచు.
- చ. ఇటు సుతియించు నమ్మునివయికా దయగల్గి సరోజనేత్రుఁ డ
క్కటికము సూపఁ దద్విషవికారము దాపసికెక్కదయ్యె నం
తట “మునిభావ మిచ్చు” ననుదందడిఁ బా మతనిన్ ద్యజించెఁ ద
జ్జటి యురగాంగనల్ ముద మెసంగఁగఁ గొల్వ వనించె నయ్యెడన్. 171
- వ. ప్రహ్లాదుం బొక్కనాఁ డతనిం గాంచి యుచిత సత్కారంబొనర్చి రాక్షసవైరియగు

విందుండు తన మర్మంబుల నెఱుంగుట కంపిన దూతగా శంకించి వినయమ్మున
“నీ రాకకుం గతం బే” మనుడు నతం డతని సందియం బెఱింగి యిట్లనియె 172

మ. దనుజేంద్రా! వినవయ్య! నన్నమరదూతంగాఁ గనంబోల దిం
ద్రునితోడం బని యేమి నాకు? భృగుపుత్రుండకా బలారాతి పం
పె నటంచుకా మది నెంచఁబోకు మీదె పేర్కొం జెప్పెదకా నాచరి
త్రను, నిక్కంబగు బుద్ధితోఁ గని సుహృద్భావంబు చూపందగుకా. 173

ఉ. ఏ నొకనాఁడు నర్మదకు నేగి జలమ్ములఁ గ్రుంకుచుండ నా
మే నొకపాము వట్టికొని మీ భువనమ్మున కీడ్చి తెచ్చె న
న్యూన రమాధినాథ కరుణోదయ ముండుటఁ జేసి తద్విష
గ్లానియు నా కొకించుకయు, గన్పడకుండె సురారివల్లభా! 174

ఆ. వె. నాఁటఁగోలె నీదునగరమ్మునన యుంటిఁ, గాన వలదు వేఱుగాఁ దలంపు
విష్టుభక్తులందు విమలుండ వైన నీ, దర్శనంబు గలిగె దానఁగాదె. 175

వ. నావుడు హరిభక్తసందర్శనజనితానందపరవశుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 176

గీ. సకలలోకాటనంబును నలుపునట్టి, దివ్యముని వీవు గావున దేవలోక
మందు భువియందుఁ బాతాళమందుఁ గాని, వెలయు తీర్థమ్ము లానతీవే మహాత్మ! 177

వ. మీ తిరుగని తీర్థమ్ములును మీ గ్రుంకని నదులుం గలవే యను నాతనికిఁ జ్యవనుం
డిట్లనియె. 178

క. ప్రతిపదమునఁ దీర్థము వి, శ్రుతమగు వాఙ్మనసకాయశుద్ధులకు మనో
యతిలేని మలినమతులకు, దితిజాధిప! కీకటంబు దేవావగయున్. 179

ఆ. వె. మొదలఁ జిత్తశుద్ధి యది కలదేనిఁ దీ, ర్థమ్ములెల్లఁ బావనమ్ములగును
జిత్తశుద్ధిలేని చెనఁటుల కెట్టి తీ, ర్థములు వమ్ముటంచుఁ దలంపు మధిప! 180

గీ. పట్టణములెన్ని! యూలైన్ని! పల్లెలెన్ని! గంగయొడ్డునఁగల వటఁ గాపురంబు
బున్న కైవర్రక విషాద హూణ యవన, ముఖ్యులకునెల్ల దొరకునే ముక్తిపదవి. 181

క. గంగోదకపానము పే, యంగనేకాదు గంగ కరిగి యవట ము
న్నగానే కాదు మనం, బుం గావలె నిర్మలంబు మునులకు నైనన్. 182

గీ. తీర్థవానంబు కష్ట మాతీర్థములను, బాతకము కొంచెమేసె యపారమగును
ఎచటఁజేసిన పాపమ్ము లెడలఁగాని, తీర్థకృతమగు పాపము త్రీట వనపు! 183

- గీ. సర్వతీర్థాటనముకంటె సకలభూత, దయయు సత్యంబు శౌచంబు దప్పకున్కి-
యధిక; మిది యున్నవారికి నఖిలతీర్థ, రాజములు ప్రతిపదమునఁ దేజరిల్లు. 184
- వ. ఐనను భవదీయంబగు సంప్రశ్నంబున కుత్తరంబు వినుము నైమిశంబును జక్ర
తీర్థంబును బుష్కరంబు నను నివి పుడమియిం దధికమ్ము లితరతీర్థమ్ములు
లెక్కింప నలవిగా దనవుడుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా తీర్థమ్ము లాలోకింప సవరివారమ్ముగ
వేదలి నైమిశంబుం బ్రవేశించి ఆచట స్నానదానాదికంబు లాచరించి యదిమొదలు
తీర్థ సంసేవవంబు గావించుకొంచుఁ జనువాఁడు ముందట. 185

ప్రహ్లాద సరనారాయణ యుద్ధము.

- చ. కనియె సరస్వతీనది వకారణపాతకహారివారిమ
జ్జనకృదపారతాపనవశంపదతీరవిరాజమానకుం
జనమదమానసూనవయసౌరభవాసిత నీరజాతనం
జనితమరందపానవశసంకులనిత్యరణద్విరేఫమున్. 186
- ఆ. వె. కాంచి యచట నర్హకర్మముల్ నెఱవేర్చి, తత్తటమ్ముపొంతఁ దరలి చనెడి
దైత్యరాజసుతుని దారి కిద్దమ్ముగా, నొకటఁ గాననయ్యె నొక్క మట్టి. 187
- వ. దానం గొన్ని నైకరూపమ్ములగు నంపగములం గాంచి పాపనంబగు ఋష్యాశ్ర
మంబున వీని కవకాశంబేమవి విచారించుచున్నెడ. 188
- సీ. దండ దండంబుఁ గమండలువును దగ , నమ్ములపొదియు శరాసనంబు
నెడుట వింపెసలారఁ గృష్ణాజినమ్ముపై , యోగమ్ముమైఁ గూరుచున్నమునులు
పరతత్త్వవిధ్యానపరులు నున్నతజటా , భారమ్ముచేఁ గప్పఁబడినవారు
గన్నట్ట దైత్యుండుఁ గడు నల్కతోఁ గను , బుదయదర్కప్రభాయక్తి దెలువ
- ఆ. వె. నిట్లునియె “నేల యీదంభ తపము ? ధ
ర్మవున కిదియె తెఱవు ? మునులె మీరు ?
తపముపేత విల్లు ధరియించు తెవతేని
ధరణిఁ గలదె దంభ ధర్మలార !” 189
- వ. అవి వలుకుదైత్యేంద్రుంగవి మందహాసమ్ముతో నెకనక్కెమ్ముగ సరనారాయణు
లెట్లనిరి. మాతఃపుంబు గొడవ నీకేల ? యేము బ్రాహ్మశ్రేత్రముల విష్ణుతుల మైనకతన
నిట్లుంటిమవి యెఱుంగరాదె, పోపొమ్ము మిన్నక విప్రవైరంబునకు రాకుము. 190

- చ. ఆన విని యాతఁ డిట్లను నహంకృతి మీఱఁగ “మందబుద్ధులా
ర : నను గణింప కీవెడఁగుఁ బ్రల్లదముల్ పలుకన్ దపంబు పెం
పున సుకృత ప్రచారమునఁ బోలుదురే నను : సంగరంబు సే
యన మదియేనిఁజేయుఁడు రయమ్మన మీగరువంబుమాపెదన్.” 191
- క. అలకమెయి విట్లు దైత్యుఁడు, పలుకఁగ నరుఁ డిట్టులనియె బవరమొనర్చుం
దలఁపేని రమ్ము తల వ్ర, య్యలు సేసెద ననుడు భ్రుకుటి యదర నసురయున్.
- కా. హంకారమ్ము చెలంగ హస్తమున విష్ణావంబుఁ గైకొంచ జ్ఞా
టంకారమ్మున దిగ్గజశ్రుతులు బీటల్ వాటి పెంపేద వి
శ్వంకిన్ బాణము దొడ్డి యేసె నరుఁడున్ జాపంబు చేఁ బూని సా
హంకారుం డయి తున్నెఁ దచ్చరము బాణాసమ్ముతో వమ్ముగన్. 193
- ఉ. కొందొకవిల్లు పూని మునికుంజరు వక్షమునందు నేయ నా
తండును వాఁడికోలఁ గొని తద్బుజమధ్యము గాఁడ నేసె దై
త్యుండొగి సొమ్ముసిల్లి మఱియుం బెనుతూపుల నమ్మునీంద్రు మై
విండఁగనేయఁ ద్రుంచెఁ దపనీయశరమ్ముల వాని నన్నిటిన్. 194
- ఆ. వె. గర్జితములతోడఁ గలాంబుదమ్ములు, గుములు గట్టి పోనఁ గుఱియు పగిది
నరునిమీఁద దైత్యనాథుండు హేమపుం, ఖమ్ములైన యాకుగములు వఱపె.
- వ. ఇట్లు పరస్పరజయాకాంక్షలగు మునీంద్రుడై త్యేంద్రుల బవరమ్మునఁ దత్పమాలో
కననమాగతామరీప్వయంఘ్రాహసముదితానందదుర్పరాయమాణమానసులు దివౌక
సులు కుసుమంబులు గుఱిసిరి. 196
- క. ఇరువురుఁ బఱపెడిశరములు, నరుణునిమండలము గవ్వ వంబరటూమీ
చరులగు నమరులు నరులును, జిరమఱ్ఱాడంగఁ గటికిఁకటి గప్పెన్. 197
- క. నారాయణమునియున్ దే, వారిశలాసనము నొక్క యాకుగమునఁ బెం
పారం దునిమిస దైత్యుఁడు, వారక యిఁక నొక్కవిల్లు వడిఁ గైకొనినన్. 198
- క. మరలన్ నారాయణుఁడా, శరాసనము ద్రుంచెఁ దునుమఁ జయ్యన నతఁడున్
బరిఘమ్ము సేసె నాతని, యురమునఁ వ్రేటువడి యతఁడు మక్కు పొనంగన్.
- వ. ఒక్కవాఁడితూపున నప్పరిఘంబు ద్రుంచె; దైత్యుండు గద గైకొనుడు నయ్య
దియుఁ దునియలుగా నేసె నేతాదృశంబగు ఘోరయుద్ధంబు దివినుండి దేవగంధ
ర్వాదు లగ్గించిరి. వారదుండును ధారకాసురకుమారసంగరంబు పగిది వృత్రామ

రేండుల యద్దంబువడువున మధుమాదవుల బవరంబుచాడును నానందంబు
సందించెనని పర్వతునితోఁ బ్రశంసించె. నిట్లు సహస్ర దివ్యవత్సరమ్ము లహో
రాత్రమ్ములు ప్రహ్లాదునకును శార్దూజగవచరులగు నమ్ములకును బోరు ఘోరింబయ్యె.

సీ. శంఖచక్రగదాది సాధనంబులు నాల్గు , కరములఁ దవరార గళమునందు
వనమాల వ్రేలఁ బచ్చని పైఁడిపుట్టంబు , గట్టనదొర కారుకమ్ము గ్రమ్ము
వగిది వైకుంఠుండు ప్రత్యక్షమైనఁ బ్ర , హ్లాదుండు మది బత్తి పాడుకొనఁగ
బవరంబు మాని తత్సాదద్యయంబుపైఁ , బడి యెరఁగిన రమాపతియు నతనిఁ

గీ. గాంచి “వీరు ఘదీయులు గాన నీ క , జేయు”లని తెల్పు దైత్యుండు సిగ్గుగొనుచు
ముగురకు నెరఁగి చనియె నమ్మునులు సూడ, బుండరీకాక్షుఁడును దిరోఁబూతుఁడయ్యె.

క. అని చెప్పిన వ్యాసుం గని, జనమేజయుఁ డనియె “నిట్లు చనునే యని నె
క్కొని పేయఁగ నరనారా, యుజ మునులకుఁ దపముకల్పి వ్యర్థముగాఁగన్. 202

వ. వీ రేకతమ్మున నహంకారింబు వాయరు? కందమూలాశనంబుల వనమ్ములం
గృకించి యనేకదివ్యవత్సరమ్ములు తపంబు సాదించిన యిమ్ముహాత్ముల కింత
యహంకారం బొప్పనే యనుడు వ్యాసుం డిట్లను నహంకారింబు శరీరంబునకుఁ
గారణం బట్టిశరీరధారుల కహంకారింబు వాయుడు హరిహరాదులకు సయిత మహం
కారింబు దుస్తంబు తొల్లి తద్దోషమ్మునన కాదె పురుషోత్తమనకు భృగుశాపమ్మున
నానాయోనులందు జన్మంబు మఱించె ననుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 203

క. భృగుశాపము హరికిం గ, ల్లఁగఁ గారణమేమి? యతఁడు గలిగిన చోటుల్ ?
జగమున నెయ్యవి? వినిపిం, వఁగదే యనుపాండవునకు వ్యాసుండనియెక. 204

వ. ఆట్లు ప్రహ్లాదుండు కయ్యమొనర్చి పరాజితుండై నిర్వేదమ్మునఁ బొత్తుండును విరో
చనసుతుండునునగు బలికిం బట్టమ్ముగట్టి గంధమాదనమ్మునకుంజని తపము సేయు
చున్నంత బలియయ్యుదురుల జయించిన విష్ణుసహాయులగును వారబ్బలి నోడించి
స్వస్థానం బేలికొనిరి. ఆమరపరాజితు లగు దైత్యులు తమ గురుండగు శుక్రా
చార్య పాలికిం జని యిట్లనిరి. 205

శా. అంతేవాసుల మైన మమ్ముమరు లత్యంత ప్రతాపమ్మునక
వంతం బొందఁగఁ జేయుచుండి రిది సంభావ్యంబు గాదేనిఁ బ్రా
జాంతం బొ విక మాకు; నీమహిమచే నాదిత్యులం గెల్చి మా
వంతం బావఁగదే సురారులను బ్రోవం జూడవే భగ్ధవా !

- క. గురుఁడవు బహుమంత్ర విడు, త్రురుఁడవు మాపాలి దైవతమ వీసురలం
బరిమార్చకున్న బ్రతుకం. దరమే ? పరమాపదబ్ధి దరిజేర్చుగదే. 207
- క. అనుడున్ గావ్యుఁడు దైత్యుల, కును నభయం బిచ్చి నెమ్మి గొలిపినఁ దద్వా
ర్తను విని సుర లింద్రునితో, ననిరి భయం జెదకు నందియమ్ము ఘటింపన్. 208
- వ. శుక్రమంత్రప్రభావమ్ముకలిమి నసురులు మన కజేయులగుదురు కాన నేఁడ చని
యవిం దెగటార్చి హతశేషులం బాతాళమ్మున, కనుచుట కర్ణంబినిన నింద్రుం డను
మతించె. సురలును బరాక్రమించి యసురులం దాకిన వారు సంత్రస్తు లగుచు
శుక్రని శరిణుఁజొచ్చిరి. అతండు మంత్రప్రభావమ్మున సురలం దఱిమి యసురుల
కిట్లనియె. 209
- సీ. అసురులు ! వినుఁడు నరసింహతథవుఁడు దా , మును నాకుఁ బేర్పిఁ జెప్పినవిదంబు
సురపక్షపాతియై హరి దైత్యుల నడంచు , ననియె నప్పల్కు తథ్యమ్ము గాఁగ
మనహిరణ్యాక్షు నవ్వనజాతనేత్రుండు , కొంఠాపముఁ దాల్చి క్రొవ్వడంచె
నరసింహరూపమ్మున హిరణ్యకశిపుని , నమయించె నాతఁ డనమబలండు
- గీ. మంత్రబలమునఁజేసి యసురుల గెల్తు , నీశ్వరునిఁ దృప్తుఁజేసి యభీష్టసిద్ధి
నంది వచ్చెద మీ రందఱు అంతదనుక , నాపదల కోర్చికొనుఁడన నసురు లనిరి.
- క. బలియును ద్రెళ్ళిరి యిఁక దు, ర్బలలమ యుంటిమి సుపర్వబలముల యెదుటన్
నిలువఁగ నోపుదుమే ! యీ, చులుకఁ దనమ్మునకు నోర్చి శుక్రాచార్యా : 211
- వ. నావుడుఁ గావ్యుం డిట్లనియె. మహాదేవు పలన నేను మంత్ర విద్యాభ్యాసం బొవర్చి
వచ్చునంతకు మీరలు వనమ్మున శమదమావ్వితులై తాపసుల పగిది నుండునది.
- తే.గీ. దేశకాలబలమ్ములు తెలిసి సామ, దాన ముఖభేదము లెఱింగి తాను యుక్తిఁ
జేసి పగఱకుఁ బరిచర్య చేసియైన, నశుభకాలంబు గడవఁద్రోయంగవలయు. 213
- ఆ.వె. పగఱ గెల్వఁజాలు బలముగల్గిన నాఁడు, పగఱతోడఁ బోరు పఱపవలయు
లేనినాఁడు సామదానాద్యుపాయమ్ము, లాచరించి యశుభ మాఁగవలయు. 214
- క. కావున మీరలు మీమీ, తావులకుంబోయి సామదానాదులఁ గా
ర్వానసర మెఱిఁగి కపట, ప్రావీణ్యము దాల్చుఁడేను వచ్చెడి దమకళా. 215
- వ. అని యొడం బఱిచి శుక్రండు తపంబునకుఁ జనియె, నసురులును దమ వంశ
వృద్ధుగు ప్రహ్లాదుపాలికింజని యిట్లనిరి. 216

ఉ. తాతపు సత్యవాదివి సదర్ముఁడ విచ్చట నచ్చటన్ దట

స్థాతపు ప్రత్యయమ్మునెడఁ దద్దయుఁ బెద్దపు నీవు నిర్జర
వ్రాతమువంకఁ బోయి యసురప్రకరంబు కరంబు మీయెదన్
ప్రితిఁ జరించుఁ జాపము ధరింపడు కేల నటించుఁ దెల్పుమా.

217

క. అని వేడినఁ ప్రహ్లాదుం, డనిమిషు లున్నెడకు నరిగి యసురులు మీతో

“ననిఁ జేయము చాపము చే, తను దాల్చుము వైరబుద్ధి దలప” మటంచున్. 218

క. తెలుపు మనిరి వారలు వ, ల్కలములు దరియించి వనములం దాపసులై

తలఁపుల నైనను వైరము, దలఁపక యుండుటిది యెల్లఁ దథ్యం బనుడు॥ 219

వ. నిర్జరులును దదీయవచనప్రత్యయమ్మునం గతమత్సరులై యుండిరంత రక్కసులు
దంభతపోవియమమ్ము లాచరించుచుఁ గళ్యపాశ్రమమ్మున సుఖం బుండి రిట
శుక్రండు మహాదేవుండుగఱిచి తపమ్మొనర్చిన నమ్మహాత్ముండు దృగ్గోచరుండుగా
నమస్కరించి యట్లనియె.

220

క. సురలకుఁ బరాజయమ్మున, సురులకు విజయంబొనర్చు శుభమంత్రము నా

దరమున నా కిమ్మునవుడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డిట్లు మదిని భావించె వెనన్. 221

క. క్రతుభుక్కులయెడ వితఁ డప, కృతి సేయఁ దలంచె వారి కేగతి నె నన్

గతి కల్పించు టుచితమని. యతిదయ గలఁడగుచు నిట్టలనె నెప మొదవన్. 222

క. తలక్రిందుగఁ బొగఁద్రావుచు, నలయక వేయేడ్లు కడు నియమమునఁ దపముం

బలువిధిఁ గావించిన నీ, తలఁపు న్నెరవేర్తుఁ బొమ్ము తడయక శుక్రా : 223

వ. శుక్రండును దదాజ్ఞ ప్రవిధానంబున ధూమపానం బొనర్చుచు నధోముఖుండై తపంబు
సేయుచున్నంత నమరులు కర్ణాకర్ణికగా నీవృత్తాంతమ్ము విని దంభతాపమలగు
రక్కసులపైఁ గవిసిన వారు చేయునదిలేక శరణుఁ జొచ్చిన వారిట్లనిరి. 224

గీ. వశవతి గుఱించి మేటితపం బొనర్చి, మంత్రసిద్ధిని గైకొని మమ్ము గెల్వ.

వలయుననియెంచి గురునటపంచి కపట, మగు గతిఁజరించుటదియు మాకరయరాదె?

వ. మీరు విక్కపు శరణార్థులుగాదు గాన మీ యుక్కడఁగించెద మనుడు నసురులు
భీతులై కాలికొలది వలాయమానులగుచుఁ గావ్యమాత వభయంబు వేడిరి. సుర
లును వారి విటుందన చమవారు ముందట శుక్రజననీరక్షితులగు వారింగాంచి
యాపెచే వారితులయ్య బలాబలమ్ములు గణింపక చుట్టముట్టిన నామె విద్రయను

నొకదేవత సంపించె నదియుఁ గడఁగి మోహాయత్తులం జేయ విండుండు భయం
వడి విష్ణుశరీరమ్మనం డాఁగిన నిద్రయట కరిగి క్రోధతామ్రావన యగుచు నిట్లనియె.

క. ఓరి దురాత్మక : విష్ణు శ, రీరమునకా డాఁగినంత మృత్యువు నిన్నుం
జేరక పోవునె పీని శ, రీరముతోఁ గూడ నిన్ను మ్రింగెద ననుచున్. 227

వ. కవిసిన విండుండును భయమందుచు మహాత్మా : తపోబలమ్మున గరీయసియు
ననివార్యయునగు విక్కావ్యమాతం గడుకొని వైశమ సంహరింపమి మన కుపద్ర
వంబు వాటిల్లు నని హరిం బ్రార్థించి నంతభక్తవత్సలుండగు ముకుందుండు చక్రం
బుం బ్రయోగించిన, 228

క. భగభగ మని మంటలు గ్ర, మ్మగనాచక్రంబు గావ్యమాతశరీరమ్ముం
దెగనతీత నిద్రతోడన్, విగతజ్వరులైరి దివిజవీరులు నంతన్. 229

భృగువు హరిని శపించుట.

క. భృగుసతి తమచే మృతిఁ బొం, ద గదాధరవజ్రధరులు తద్దయు మదిలో
మగువం జంపినకతమున, భృగుఋషి శపియించు ననుచు భీతిఁబడుచుడన్. 230

క. సురనాథుని కారణమున, హరి తనమగువను ఎదించె ననువార్తను ని
ర్జరవైరులు దెల్పగ విని, కరమాక్రోశించి భృగువు కడు నల్క మెయిన్. 231

వ. వచ్చి సరోజాక్షునిం బిలిచి “పెక్కు యోనులం బుట్టి జనన మరణదుఃఖమ్ము లను
భవించుచు వగలఁ బొగులు” మని శపించె ననుడు జనిమేజయుండు భృగుమునికి
మరల విధురత్వంబు వాసిన కత యెఱింగింపవే యని యడిగిన ద్వైపాయనుం
డీట్లను, అట్లు శపియించి భృగుమునియుఁ దన కమండలాదకం బంజలి పుటమ్ము
నం దాల్చి యిట్లనియె. 232

ఉ. ఏను దపోబలాన్నికుండ నేని మదీయ కమండలాదకా
హీనబలంబుపెంపునన యీ వనితామణి యంతలోన న
ప్రాణమగున్ దపోవియమవర్తనధర్మఋతస్తులన్ గనుం
దో నిరులొం : దైత్యసురయోధవతంసములొం : యుచొగిన్. 233

క. తలములు మొండెము నేక, స్థలమునకుం జేర్చి మంత్రజల మొక్కింతం
జిలికిన మాత్రన యాభృగు, లలనామణిబ్రతికె దైత్యులన్ ముద మెనయా. 234

వ. ఇట్లు లబ్ధిజీవయగు కళత్రముం గైకొని యతండుండె, వింద్రాది సురలు తాపసుం
డగు శుక్రవివలని భయమ్మునకు వగచుచు, దమతమ యధిష్ఠానమ్ములకుంజనిరి.

ఇంద్రుండు తన కూతురగు జయంతిం జూచి యిట్లనియె. 235

క. తనయా : నిను శుక్రాచా, య్యన కిచ్చితి గంధమాదనోర్విధర మం
దు నతండు తపంబున నుం, దీనవాఁ డన్నగమునకుఁ గడిందిరయమునకా. 236

క. చని యతని మనమునకు వ, చ్చిన యుపచారములఁ దనిపి చేతఃప్రియుగా
నొనరించుకొని తపోవియ, తి నడంచి మదీయభయము తీర్చుము తల్లీ : 237

చ. అను తనతండ్రి మాట వినయమ్మున నూఁకొని యాజయంతి గ్ర
క్కన విబుధారిదేశికుఁ డకుంతితలీల పసిండు గంధమా
దనమున కేగి యచ్చట నుదారగతిం దపమాచరించు నా
తవిఁ గనియెన్ మహామహుని దత్త్వవిచారపరాయణాంతరున్. 238

సీ. శ్రమమునఁ దొడరుమర్కజలంబు వోవంగఁ , గదళీదళమునఁ జక్కంగ విసరి
మధురసుగంధి నిర్మల వారి పూరంబు , తివిరి పానార్థంబు దెచ్చి యిచ్చి
భగభగ మను పట్టవగ లింటియెండ పైఁ , బడకుండ వసనంబు గొడుగుఁ జేసి
యాఁకటికై పక్కమైన వన్యాహార , ములను సంపాదించి ముదము గొలిపి

గీ. దర్పలు చివుళ్లుఁ బఱచి మైత్రందనమ్ము, దవిలి యెనకం బొనర్చు తల్పంబు గూర్చి
దేశకాలమ్ము లెఱిగి నిదేశ మెఱిగి , కవికి శుశ్రూష చేసె నక్కన్నెమిన్న. 239

గీ. తత్తపచారములను సందర్శ మెఱిగి, తపసి పేవించెఁ గాని యత్తన్వి శాప
భయముమెయి మదికి మదనభ్రాంతి గలుగఁ, జేయు శృంగారచేష్టలు సేయ దాయె.

వ. మఱియు సుఖాజీవయగు నజ్ఞయంతి సమయానుకూలంబుగఁ బ్రీతిజనకమ్ములగు
వచనమ్ముల నుతించుచు మునిమనోవృత్తి దెలియ నాతురుండగు తన తండ్రి యని
పిన దూతల నేకతంబ విదితవృత్తాంతులంజేసి యనువుచు బ్రహ్మవర్షపరాయణయై
యనేకవత్సరమ్ము లద్దైతేయగురునకు శుశ్రూష కావించుచున్నంతఁ బరమేశ్వరాజ్ఞప్త
ప్రకారంబుగ నక్కావ్యు వియమమ్మునకు సహస్రవత్సరమ్ములు సంపూర్తియగు
టయు మహాదేవుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుండగుచు, బ్రత్యక్షమై వరంబు
వరింపు మనవుడు సురవిజయంబు మున్నగు నభీష్ట వరమ్ములును తత్సారకమ్ములగు
మహామంత్రమ్ములును నర్పించిన నతం డనుగ్రహించి యంత ర్హితుఁ డగుడు భార్గ

పుండు సమీపవర్తివియు శుశ్రూషాపరాయణయునగు జయంతింగాంచి మందస్మిత
మధురభాషణమ్ముల విట్లను. 241

చ. ఎవతెవునీవు ? నీదు కుల మెయ్యది ? నీజనకుం దెవండు ? ము
గ్ధవు నవయౌవనంబు కలదానవు మత్సరిచర్య పేయించు
టివి కత మేమి తెల్పుము ? కడిందినునోరథమైన సిద్ధిఁ జెం
దు వర మొసంగువాఁడఁ బరితృప్తి యొనర్పితి వీవు మా కొగిన్. 242

క. నీ మనమునఁ గల కోరిక, మేమెఱుఁగుదు మైనఁ దెలుపుమి యన నా ను
త్రామతనూజ మనమ్మున, నామోదము చెంది లజ్జితానన యగుచున్. 243

క. దేవవిభు కూఁతుర జయం, తావరజన్మను జయంతి యందురు నన్నుం
గావించె భవదధీనగ, దేవవిభుఁడు నాఁటఁగోలె దేవరయొద్దన్. 244

క. పరిచర్య సజపుచంటివి, గర మమరాగంబు గలదు గార్హస్థ్యవిధిన్
దిరముగ నిను సేవింపఁగఁ, గరుణించి పరిగ్రహింపఁగాఁదగు ననుడున్. 245

క. ఏరికిఁ గనుపడకుండఁగ, మారాగమవిహిత సూత్రమార్గమ్మున సం
చార మొనర్చుఁ గ్రీడా, పారమ్యము గొనెద నొక్క పదివత్సరముల్. 246

ఆ.వె. అని జయంతితో గృహమ్మున కేతెంచి, పెండ్లి యాడి మిగులఁ బేర్పికనర
దేవదానవుల కదృక్కుడై తన్మయ, త్వంబుఁ జెందియుండె భార్గవుండు. 247

వ. అనురులును గురుండు తపస్విర్దిం బడసి వచ్చిన తెఱుగు విని. 248

క. చని కుక్రునిఁ గానక చిం, తను గొవి వెదకుచు మనంబు తద్దయు సందే
హనిమగ్నము గాఁగఁ దమ భ, వనములకుం జనిరి త్రిదశభయశంకితులై. 249

క. దైతేయగురువరుఁడు తన, కూఁతుం గొవి సర్వదృష్ట్యగోచరుడై శ్రీ
తాతకుడై యుండుట పురు, హూతుఁడు తనయాత్మ నెఱిఁగి యుత్సాహమునన్. 250

క. తమగురువగు గురువిం గవి, యమరుల కుపకృతి యొనర్చునవనర మిది గా
న మహితభవదీయమతిమ, హిమ సూపఁగ వలయునంచు నెంతయు వేఁడన్. 251

క. వాచస్పతియును దన మా, యాచార్యమునఁ జేసి యంతటదై తే
యాచార్య రూపముంగొని, వే చనె నవ్వారియెడకు వేడుక మెఱయన్. 252

వ. రక్కసులును దమ యాచార్యునిరాక విని యెదుర్కొని నమస్కరించి ముకుళిత
కరికమలులై యున్నంత నమ్మాయాకుక్రుండగు వాచస్పతి వారలంగవి కుళలం
బడిగి యిట్లనియె, 253

- చ. పురమథనుం దలంచి తపముం బొనరించితి ధూమపాయనై
వరము వరించితిఁ ద్రిదశవర్గము గెల్వఁగఁజాలు మంత్రముం
గిరికుఁ డనుగ్రహించె నిక గీటడఁగింతము నిర్జరాశికిం
బరమహితుండు చక్రికిని బ్రాణభయంబు మదిం గలంపఁగన్. 254
- క. హరుఁడును నా కొనఁగిన మం, క్రరాజములు మీ కొనంగెదను గ్రక్కున ని
ర్జరుల వంన భయపడకుఁ డ, సురులార ! యటంచుఁ గవటకుఁబ్రుఁడు గడఁకఁ.
- క. అభయం బొనఁగిన రాక్షసు, లు భయము విడనాడి సౌఖ్యలోలువులై స్వీ
య భవనము లేగి రనఁ గురు, విభుఁడుఁ దైవ్విపాయనమునిభునకు నవియెఁ.
- గీ. కవటకుక్రాకృతినిఁ గాంచి ఘనుఁడు గురుఁడు, చేసిన విశేషమేమి యచ్చెరువు కాదె
సకల మెఱిఁగిన యీతఁ డిట్టి కృతి కియ్యి, కొనఁగ నన్యులు సత్యవర్తనులు గలరె.
- క. ఫలకర్మవర్తనుని గురు, నలఘుం డనుటెట్లు ! లమరులన సత్వోద్భూ
తులు తద్గురుఁ డిట్లయినన్, గల రాజసతామసులకుఁ గలుగునె ఋతముల్. 258
- గీ. హరివిరించిదేవేంద్రముఖ్యామరులు మ, హాత్ములు మునీంద్రులును నసత్యప్రవర్త
నంబు గైకొన్న, మనుజులు నాఁగ నెంత ? సత్య మన నెద్దిః యద్దానిచర్యయెట్లుః
- చ. గురుఁడును వామదేవుఁడు నకుంతితతేజుఁడు గాధిపుత్రుఁ డు
ద్ధరుఁడు వసిష్ఠుఁడున్ మొదలు తొల్లిటిమౌనులు పావకృత్యను
ష్ఠిరమతు లైరి యింద్రుఁడును శీతకరుండును వహ్నియున్ వెనన్
బరతిరుజీమణీసురతభాజను లైరిక ధర్మ మెట్టిదో ! 260
- గీ. ఎఱుక లేక చరించెడి హీనమతుల, కెల్ల జ్ఞానోపదేశంబు నీఁ గడంగు
పెద్దలిఁచెన నెవ్వరీవృథివియందు, నదుపదేశకులగు సత్యసంధు లనఁసు ! 261
- చ. హరిహరు లేమి పద్మభవనాకవిభుప్రముఖామరుల్ మునీ
శ్వరులు మఱేమి రాగమను సంధ్రమునం బడియున్నవార లో
నరవర ! రాగి యయ్యును గనంబడు నేరుపుకల్మి నొక్కొకం
డరయ విరాగి నా, వికృతు లబ్రమ దేహము దాల్చువారికఁ ! 262
- చ. ఆరయఁ బోవదేశకృతులందు సమర్థుల కాని యెందు నొ
క్కరుఁడును గానరాఁడు తన కార్యమునట్ల వివేకి దేహముం
బొరసిన వారికెల్లరకు మోహము తప్పమి విఘ్నవంబు సం
సరణపుఁజర్య లీగతి నెసంగు వనాదిగ నెల్లవేశంన్. 263

చ హరి యొకవేళ, దాఁ దపమునందుఁ జరించు మతోక్కవేళ య
జ్ఞుతి నెసంగు నొక్కపుడు సాగరజావకుడై చెలంగు సం
గరపరుఁడౌ నొకప్పు దొకకాలమునన్ జయమందు వేతొక
ప్రథమఁ బరాజయమ్ము గొను నన్నియు సంస్మృతిరీతులొగదా :

264

గీ. హరిహరవిరించిముఖ్యు లొనరుదులు ముని
వరులుఁ దమతమయాయువు వఱచుదనుక
నెగడి మృతిఁ జెంది మరలఁ బుట్టఁగలవార
లెఱుఁగు మిట సందియ మొకింతయేని వలదు.

265

వ. దేహవంతున కెన్నటికినిఁ గామక్రోధాదికం బెడతెగదు. సంసారంబు తత్సంకు
లంబు దాని నతిక్రమించు పురుషుండు మృగ్యుండు సంసారభీతుండు పరిగ్రహణం
బున కేని నొల్లఁడని చెప్పి చుటియు.

266

చ. గురుతరుణీమణిం గలసెఁ గోరికమై హిమంశ్శిః భ్రాతృసుం
దరి రమియించె నిగ్గురుఁడు తక్కురులకా గణియింపనేల సం
సరణము రాగలోభమదనంకుల మయ్యెడ సంచరించు నొ
క్కరుఁడును ముక్తికేగఁ డటుగానఁ ద్యజింతుడు దాని సుత్తముల్.

267

గీ. కాన సంసారమున లేకమేని సార, మరుకు త్యజించి జగదంబ ననుసరింప
వలయునేయంబయిలోఁబడిజగంబు, మదిరఁజవిగొన్నభంగి నున్నాడ మెనయు.

చ. చిరమతి సంభికార్చనము సేసి గుణంబుల త్రుళ్లడంచు న
న్నరుఁ డెనయుకా విముక్తిని జనస్తుతమౌ నరజన్మ మెత్తి శాం
కరివి యజింపఁడేని కడఁకిం దుదిదాఁకను విచ్చె వెక్కి సు
స్థిరత యెలర్పమిం బడినతీరగు వానివిధంబు భూవరా :

268

క. కావున నవ్వరదేవీ, సేవామతులైన వారు జీవన్ముక్తి

శ్రీ వెలియుదు రనవుడు “గురుఁ, దావిది కుక్కుడయి వంచనాయత్తమతికా.

270

వ. ఏమి చేసె” నావుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె.

271

గీ. గవట మెఱుంగక కుక్కునిగాఁ దలంచి, యమరగురువాక్యములఁ గడు నాన్దఁ దవిలి
దైత్యు లున్నెడ కుక్కుడు తాఁ దలంచెఁ, దనదు శిష్యుల నార్తుల దయ దలిర్ప.

క. ఆమరు లొనరించు బాధల, శ్రమంపడుచు సారె నాదురాకకుఁ జింతా
భిముఖతఁ గుండెడి శిష్యుల, నమలినబుద్ధులను జూచు టర్హమకాదే.

273

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట.

వ. అని జయంతిం గాంచి తరుణీ : యేను సమయంబొసర్చిన వత్సరములు పదియు సంపూర్తిఁ జెందెఁ గావున నేడు శిష్యులం గనఁబోయి కొందఱొకాలమ్మునకు మరలి నిన్నుం గనవచ్చెద నస్మత్పుత్రులు దేవతలయంద సంక్రమింపంగలరు నావుడు జయంతి వల్లెయనిన నతండు తనయాజ్ఞలకడ కరుదెంచువాడు ముందట. 274

మ. కనియెన్ దైత్యులయొద్ద వేదమతమున్ ఖండించుచున్ జైన వర్తనమే శ్రేయ మటం చహింస మిగులన్ ధర్మంబటంచుం బలాశననక్తుల్ పశుహింస ధర్మమనుచున్ శాసించి రంచున్ గ్రమంబున తోధించు గురున్ స్వకాకృతిధరున్ బొంగారుకోపమ్మునన్. 275

చ. గురుఁడఁట : సర్వకౌత్సములకుం దెరు వొ నఁట : పాపీజ లో భరితి ననత్యవాక్యములు పల్కి సురారుల మోసపుచ్చ సుష్టిరమతి నున్నవాఁడఁట : యిసీ : కడుఁబాపపులోభ మెంతయున్ సరకపుఁద్రోవ దావి గదిసన్ నరుఁ డెప్పని జేయకుండునే. 276

క. అని దైత్యులఁ గని యెలవగ, వున నిట్లను “నాదురూపు వొరసిన కపటాత్ముని గురునిఁ దెలియ నేరక, యనఘులు వచింపఁబడితి రకటా : మీరల్. 277

గీ. ఏను ఏక్కుపు శుక్రుఁడ వితఁడు దాంధి, కుఁడు మద్యాతిఁ బొరసిన గురుఁడు నమ్ముఁడితని పలుకుల నాన్ద మీ రెనయఁ బోకు”, డవిన దైత్యులు సంప్రాంతలైరి విడవ.

వ. బృహస్పతియు సంశయదోలాయమానమానసుల రక్కసులఁ గాంచి విశ్వాసార్హంబుగ నిట్లను. 279

ఉ. దానపులార : నమ్మకుఁ డతం డమరస్రియ మాచరింపఁగా లోనఁ దలంచి మిమ్ములను లోభమునం గ్రీకురింప వచ్చినాఁడేమి భవన్నిమిత్తమున నీకునిఁగొల్పితి విద్యఁగొంటి నిద్దావికతమ్మునన్ సురలదర్ప మడంతుడు మీర లొప్పుగన్. 280

క. అను కపట శుక్రువచనం, బున మోహితులగుచు దనుజపుంగవులాశుక్రుని నమ్మరైరి కపటం. బునఁ బడువారలు యథార్థమును గనఁగలరే. 281

క. ఎది పత్స్విరముల నుండియుఁ, బదిలముగా విద్యఁగఱపు పరమగురుని బల్ సదయునిఁ గాదననేర్తు మె, చుదిలో నెఱిఁగితిమి వీరు మాయల నెల్లన్. 282

వ. పొమ్ము పొమ్మని యనాదరించిన శుక్రుండు కోపించి మీస్రియంబు గోరినయథార్థ

వక్తనగు న న్నవమానించితిరి గావునఁ బ్రజప్తసంజ్ఞలై పరాభవమ్ము నొందుదురు
గాక యని శపించి వెండియు, 283

క. నను నవమానించినపరి, మును వైశమ పొందఁగలరు మునుకొని యీతం
దొనరించినకపటం బది, యును నప్పడ తెలియు నంచు నొగి నతఁ డరిగెన్. 284

గీ. దైత్యులకు శుక్రశాపంబు దవులు తెఱిగి, శక్రుకడ కేగి యలబ్ధిహస్తతి రయమున
శాపహతులగు దైత్యుల సంహరింపఁ, దివురు మన సంతసించె నద్దితిజవైరి. 285
వ. దేవతలను యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట రక్కసులు చింతాక్రాంతులై యిట్లు విత
ర్కించిరి. 286

చ. తెలియక భ్రాతృభార్యరతిఁదేలిన పాతకు మాయఁజిక్కి వి
ష్కలుపు గుయం ద్యజించి యిటు శాపహతిం గవినట్టి బుద్ధిహీ
నుల మనలన్ జయింపఁగ మనోగతి నెంచి సురల్ రణేచ్ఛ పెం
సలరఁగ నున్నవార లకటా : మన కిష్ట సహాయు లెవ్వరో. 287

గీ. మనల వంచించి చనియె నమ్మాయగురుడుఁ
దైత్యగురునకు నెప్పొట దయ యెనంగు
ననుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గలిసి చయ్యన గురువరు
కడ కరిగి పాదములకు మ్రొక్కఁగ నతండు. 288

మ. కడుఁ గోపమ్మునఁ గాంచి వల్కు “హితముంగావింపఁగో నున్న నా
యెడ విశ్వాసము లేక ప్రల్లదము లెన్నేనాడి యిచ్చోటి కి
ప్పుడు రాఁ గారణమేమి : సత్వరగతిం బో రాదె యవ్వంపకుం
దొడయందై యువకారమున సలువలేదో : మీకు విన్నట్లునన్. 289

వ. నావుడుఁ బ్రహ్లాదుం డనునయవచనమ్ముల నిట్లమ. మహాత్మా : యన్మద్దితమ్మున
కీవు తపం బొనరింపఁ జనినమీఁద నమ్మాయకుఁడు భవద్దేవంబు దాల్చి మమ్ము
మోసపుచ్చె నజ్ఞానదోషమ్మున నేము కల తెఱుం గెఱుంగక విన్నాడిన ప్రల్లదమ్ములు
వైరించి మమ్మునుగ్రహింపుము. 290

చ. తెలియక చేయితప్పులను ధీనరులొప్పి సహింక్రు మౌనివ
ర్యులు క్షణకోపుః లగ్గలపుఁగ్రోధమునన్ శరణార్థులన్ విడం
దలఁచుట న్యాయ మయ్య : మమతన్ మముగై కొనకుంటివే రసా
తలమున కేగువార మిది తధ్యము నావుఁడు శుక్రఁ డిట్లనున్. 291

క. కనుగొంటి జ్ఞానదృష్టిం, గొవి మీ యాధార్థ్యమెల్లఁ గూర్చిమెయిన్ మీ

మ్మునురక్షింతు రసాతల, మునకుంజననేల మానమును విడనేలా ?

292

వ. బ్రహ్మవలన మున్ను నావినిన రహస్యం బొకండు గల దవశ్యముగాఁదగుకుభా
కుభమ్ముల నొక్కని కడ్డ నశక్యంబు దైవంబుకతన బలహీనులగు మీర లిప్పుడు
దేవతల కోహటించి పాతాళమ్మున కరుగునది. ఇంతదనుక దైవసాహాయ్యమునం
జేసి మీరు త్రిలోకరాజ్య మనుభవించుచుండఁ బది యుగమ్ములనుండి రాజ్యపద
భ్రష్టులగు దివిజాలకు నేటికి బోగకాలం బయనించె. సావర్ణికమన్వంతరమ్మున భవ
త్ప్రేతుండగు బలి త్రిలోకవిజయం బొనరింపఁగలఁడు. మున్ను హరి వామన
రూపమ్మున నీ మనుమని రాజ్యమ్ము హరించునప్పుడు “సావర్ణిక మనువుకాలమ్మున
నీకు నింద్రత్వంబు గలుగు” నని వచించె; నది మొదలు బలి గూఢరూపమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁ డొక్కమొడ గార్హరూపమ్మున నొక కూన్యాగారమ్మున నింద్రు
నకుం గన్నట్టి నతం డతని నెఱింగి యిట్లను.

293

క. దానవులకెల్ల భర్తవు, దీనిదివి జగమ్ములకు నధీశుఁడవగు నీ

కౌనే! గార్హరూపం, బానుట; యిట్లేల భీతి నొదిగెడు చెవుమా.

294

వ. నావుడు బలి యిట్లను.

295

చ. జలచరరూపముం గొనఁడె సారసనేత్రుఁడు ! బ్రహ్మహత్యమై

బలమఱి నీవు గూఢముగఁ బంకజమందు నడంగవో! తగ్గ

దలఁపుము కాలశాసనము దాటఁగ నెవ్వఁడు శక్తుఁ! డేనును

దలఁచి ఖరాకృతిం బొరసి దైవగతిన్ జరియింతు నీగతిన్.

296

వ. ఇట్లు వార లన్యోన్యమ్మును సంభాషించుకొని దైవమ్ముకతన సర్వమ్ము ప్రవర్తిం
చుట యెఱింగి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి.

297

క. కావునఁ గష్టసుఖమ్ములఁ దై వాదీనము లటంచు దైత్యగురుఁడు వి

ద్యావిడునకుఁ బ్రహ్లాదున, కీచిది నెఱిగింప నాతఁ డెఱిగి తనంతన్.

298

వ. దైత్యులం గాంచి యిట్లను, నిప్పుడు కాలానుకూల్యంబు లేమి మనకు సంగరంబున
జయంబు దుర్లభమ్ముగట మిన్నకుండుట శ్రేయంబు నావుడు మదగర్వితులగు
ఁక్కిను లిట్లనిరి.

299

చ. దైవ మనంగ నెట్టిదగు దానిని జూచినవాఁ డెవండు కా

ర్యావసరంబుపట్ల నలసాత్ములు వల్లెడిరీతి గాక మా

కీ వాదయండవై నిలిచితేని జ్ఞాన్మునఁ దున్నకుందుమే

దేవతలం ? గడంగు మిఁకఁ దెంపరివై యరులన్ హరింపఁగన్. 300

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు సేనాధిపత్యంబుఁ బూని యనికి సురలం బిలిచిన వింద్రపురో
గములై వారును బోరితంబునకుఁ గట్టాయితం బైరి. 301

క. సురపతికినిఁ బ్రహ్లాదున, కు రణం బటిముటి నెసంగె హోరమ్ముగ వ
త్సరములు నూలు గతించెను, బరమాశ్చర్యంబు వాడమెఁ బై వారలకున్. 302

వ. పిదప నెట్టికేలకు దైత్యులు జయంబంద నింద్రుడు వాచస్పతి యానతిం గొని
జగదంబిక నిట్లు మతింపఁ దొడఁగె. 303

సీ. కూలధారిణిః నిత్యసుఖదాత్రిః శంఖచ , క్రగదాది కాయుధరాజమాన
హస్తః మహామాయః యభిరాజగదాత్రిః , దశతత్త్వరూపిణిః తల్లిః పంచ
కోశ సంస్థాయునిః కుండలినిరూపః , దీపశిఖాత్మికః దేవిః దివ్య
శక్తిః బింద్వాత్మః పుచ్చబ్రహ్మరూపిణిః , యానందకలికః వేదాంతవేద్యః
గీ. దానపులతోడఁ బోరాడి దర్ప మెడలి , దీనదళఁ జెందియున్న మా దిక్కొకింత
సహజశీతలదృష్టిప్రసార మెసఁగఁ , జేసి రక్షించి ధన్యులఁ జేయఁ దగదె ? 304

సురలు దేవిని స్తుతించుట.

గీ. సహజసుఖవంతులకుఁ గడు సౌఖ్యమబ్బు, దుఃఖితులకెల్ల దుఃఖముల్ తొలఁగిపోవు
ముక్తిఁ గోరినవారికి ముక్తిగల్గఁ, దల్లిః నిన్ను మనమ్మునఁ దలఁచిరేవి. 305

గీ. సృష్టిరజైప్రళయములు సేయు నీదు, చరిత మెఱుంగరు బ్రహ్మాదినకలసురలు
పాపసంసారతారకపటిమ నలరు, త్వత్పదమ్ములు గొలుతురు ధన్యమతులు. 306

క. శరదించుముఖులు చామర, లిరుక్కుల పీవ శిఖిక లెక్కి మహానం
దరసాబ్ది నోలరాడెడి. నరులెల్లఁ బురాభవమ్మున స్పీభక్తుల్. 307

క. కరులు గలవారు విలస, త్రరుణీసంభోగనియతతారుణ్యమదో
ద్ధరత గలవారు నరవర, పరిచితవరణులును నీదుభక్తులు తల్లిః 308

చ. అవి సుతీయించు నింద్రునకు నుం బతుర్బుజయై మృగేంద్రవా
హన యయి రక్తవత్సరుయై విలసత్సుమాల్యభూషణా
భివళశరీరయై కరుణపెంపున వింపెనలారు చారులో
చనములదీప్తు లొప్పఁగ వెనం బొడసూపె మనంబు పొంగఁగన్. 309

వ. ఇట్లు పొడకట్టి సురల కథయం బొసంగి యసురు లున్నకడ కరుగుటయు భయ
గ్రస్తులై వార లన్యోన్యముఁబలులు గనుఁగొనుచు, 310

గీ. వక్రదృష్టిని మధుకైటభవద చేసి, చండముండదులను జంపి చండకోప
మదర మహిషాసురు వధించినట్టి శక్తి, మనల హరియింపవచ్చె నేమనఁగ వచ్చు.

వ. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు పిఱుతివియక సంగరం బొనర్చుఁడని యెసకొల్పిన నాకవి
వచనంబులు వినక భయమ్మునఁ బరుగిడు రక్కసుల నిలువరించి నముచి
యిట్లనియె. 312

క. ఎదిరించిన నంబిక మన, మదమడఁచుట నిక్క మాపె మన్ననమై మ్రొ
క్కుదము తదనుగ్రహమ్మునఁ, గదలి రసాతలమునకుఁ దగం జన్మదమొగిన్. 313

వ. ప్రహ్లాదుండును నముచివచనంబు లియ్యకొని యంబికవిట్లు సన్నుతించె. 314

శా. మాలాసర్పముభంగి సర్వజగ మంశా! యొప్పు నీయంద నీ
హేలర్ నర్వము నిర్వహించు విధివిష్ట్యేశాను లన్నన్ బవ
ల్లీలాకల్పితహేతుమాత్రు లరయన్ లేశంబు నన్యంబు లే
దేలాపల్కల వేయు! మ్రొక్కులిడుదున్ ప్రాంఘూర్తికి న్నికొగిన్, 315

ఉ. అందఱ కీవ తల్లి వికదా! జగదంబ! సురారుండు నీ
కుం దయ దప్పుటేమి! కొడుకుల్ పదిమందిగఁజ్జి తల్లికిం
గొందఱు దుండగుల్ మఱియుఁ గొందఱు సాధులు గావు టబ్రమే!
నందనులందుఁ బక్షములు వ్యాయమె బిడ్డలఁగన్న యమ్ముకున్? 316

గీ. ఉభయులము స్వార్థపరులను యుభయులమును, గళ్యపోద్భవులను ధనకనకవస్తు
వాహనమ్ములకొఱకు నుభయుల మని నొ, సర్ప నొక్కెడఁ బక్షమూసంగఁ దగునె?

గీ. అన్నదమ్ముల మైనమే మనికఁ జొరఁగ, నేమి కారణ, మిరువుర కిట్టిభేద
మెఱుగు కల్పించి రీవుకా, కేము సురలు, కలహ మొనరింప నీ కిచ్చ కలుగఁబోలు.

వ. కాదేని యన్నదమ్ముల తెన్నుండేని వైరంబు గల్గినే! సర్వకారణంబవగు
నీకెఱుంగఁ బోలని దొండుండునే! ఇంద్రుండు దర్మాత్ముం డగుటకు మాకును
సమ్మతంబ యైనను భాగార్థంబు మాకీ కలహంబు దప్పుదు దీని వారింప నీకుఁ
దక్క నొరులు వలంతులుగాదు. 319

ఉ. అంబురుహాక్ష నిర్మితకదా! జగ మేలు మఱుచు; నాకఁ దే
కంబుగ రెండుపక్షములు గల్గొనఁ దేమనవచ్చు నా! నము

ద్రంబును ద్రచ్చునప్పుడు సుధన్ మణి వారల కిచ్చి తాను ల

చ్చిం బడసెన్ వృధా యెరుసు చేసి మమున్ గలహంబు దప్పనే ? 320

వ. మఱియు నైరావతంబు నుచ్చైశ్శృంగంబులు గామధేనువును నతని యనుమతింజేసి
యింద్రుని పాలయ్యెఁ బక్షపాతియగు కతన ననియులగు సులరాజ్యమ్ముననిచ్చి
మమ్ముం బరాజితులఁ జేయుచున్నవాఁడు. 321

క. ధర్మం బిదియే కద ! య, ష్కర్ములకున్ జయ మొసంగఁగఁ దగునే ? యీ
మర్మమ్ము నీ వెఱుంగవె, దుర్మతు లమరులొ దితిజులొ దుఃఖసహస్రతీ ! 322

వ. వేదశాస్త్రమ్ముల కైనను నేకవాక్యత గన్పట్టు. స్వార్థపరులగుటం జేసి తత్పరిశీ
లకులకును సామానాధికరింజుంబు గానరాదు. సంసారము దొక్కరు. యను గాంతా
కనకవిరక్తుండు లేఁడు కావున ధర్మాధర్మంబులు నీవుం దక్క నన్యులు విర్ణయింప
ననర్హు లది యట్లుండె. 323

గీ. శశి బలాత్కారముగ గురునతి హరించె, ధర్మ మెఱిగియు గౌతమతరుణిఁ గలపె
నింద్రుఁడు, గురుం డనుజభార్యనెననె గర్ప, వతి నరసి చూడ నిది ధర్మవర్తనంబెః

గీ. ఇంచుకేనియు నపరాధ మెఱుంగఁ డట్టి, రాహుకంతంబు దెగఁగొట్టె రాక్షసారి
సత్త్వగుణమున్నవాఁడట జనిసి యాతఁ డకటఁ బుట్టెఁత్రరాజ్యంబు నపహరించె.

క. దేవతలు చేయు దుష్కృతు, లేవారు గణింప నేర్తు, రింతింతలె ! యీ
దేవతలు ధర్మవర్తులె !, కోవిదు లిప్పాటఁ జెప్పుకొనఁ జెల్లునొకో ! 324

క. సురలు నధర్ము, లధర్ములు, సురారు లని చెప్పునట్టి చోద్యపుఁ గతిలకా
బరిశీలించినఁ బుక్కిటి, పురాణములు గాని నిక్కములు గావునుమీ. 325

గీ. నీ కెఱుంగరాని గోవ్య మెందేవిఁగలదె ?, తెలువ వలసి వచించితి దేవదేవి !
శంఖుఁజెందిన మమ్ము రక్షణ మొనర్ప, నెంచెదో చంప నెంచెదో యే నెఱుంగ.

వ. నావుడు జగదంబ రక్తిసుర కిట్లును, మీరలు గతక్రోధులై విప్రయమ్ముగఁ రసా
తలమ్మున కరిగి యట ననుకూలకాలసిరీక్షణ పరాయణులై యుండునది. 326

గీ. ఎంతరాజ్యము కల్గిన నేమి సుఖము, కలుగనేరదు లోభసంక్రాంతమతుల
ఁది యొకటి లేనివారల కన్ని యెడలఁ, గలుగు సౌఖ్యంబు నా యాజ్ఞగైకొనుండు.

క. నావుడు దానవు లా యమ, భావమ్ము నెఱింగి నతులు పచరించి చనన్
దేవియు నదృశ్య యయ్యెకా, దేవతలును జనిరి కథ యిది సుభమ్ములిడున్. 327

విష్ణునియవతారములు.

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె.

332

గీ. భృగువు శాపంబు కతన నవిష్టువునకు, నెన్ని యవతారములుగల్గె, నిద్దచరిత :

యే మనువు కాలమున నతఁ డిలజనించె, నెఱుంగఁజెప్పుమనవుడుమునీంద్రుఁడనియె.

క. నరనారాయణులన నవ, తరించె శ్రీ విష్ణువెలమి ధర్ముండను భూ

సురునకుఁ జాక్షిషమన్వం, తరమున; నిది చెప్పినదియె ధరణీనాథా :

334

వ. తృతీయ యుగమ్మున వై వస్వతమన్వంతరమ్మున నత్రిధార్యుగు ననసూయకు
బ్రహ్మ విష్ణు సుహేశ్వరులు మువ్వరును బుత్రులై జనించి; రండు బ్రహ్మసోముండు,
హరిదత్తాతేయుండు, హరుండు దుర్వాసుం డని యెఱుంగునది.

335

గీ. నాలవ యుగమ్మున జనించె నారసింహుఁ, డగుచు హరి దేవహితకారియై హిరణ్య
కశిపు వదియింపఁ ద్రేతాయుగమ్మునందు, వామసుండయి జనియించె బలి నడంప.

వ. అట్లు కపటవామసుండై కశ్యపున కుద్భవించి బలిని బాతాశమ్మున కనిపి పందొమ్మి
దవ త్రేతాయుగమ్మున మరల జమదగ్నికి సుతుండయ్యె.

337

అ.వె. అతనిఁ బరశురాముఁ డందు రాతఁడ కాడె, క్షత్రకులము నెల్ల సంహరించి

పుడమియెల్లఁ గశ్యపునకు దానం బిచ్చె, నఘహరంబు నిక్క మతని చరిత. 338

వ. త్రేతాయుగమ్మునన రఘువంశప్రదీపకుండగు దశరథునకు శ్రీరాముఁడై జనియించె.

క. అష్టావింశయుగమ్మున, దుష్టుల హరియించి పుడమి దుడు కడఁపంగ

శిష్టుల నరనారాయణు, లిష్టులు కృష్ణార్జునులయి యెసఁగిరి జగతికా.

340

వ. నారు కురుక్షేత్రమ్మునఁ గౌరవులతోడ ఘోరయుద్ధంబొనర్చి జయంబుగొని రిట్లు
తత్తద్యుగమ్ములఁ బ్రకృతివశమ్మున ననేకావతారమ్ములు హరికి గలుగుచుండు. జగ
మృఖిలంబును బ్రకృతివశంబని యెఱుంగుము. సర్వాదియు సర్వగుడును నవ్య
యుండును నగు పురుషుం డీ యఖిలమ్మును సృష్టించి యే యుపాధి కతనఁ
ద్రవిధుండై యొప్పు నా ప్రకృతి యుత్పత్తి కాలయోగమ్మున భిన్నయై ప్రకాశించు
చుండు నయ్యదియ సృష్టిస్థితియమ్ము లొనరించు, నది యెట్లంటేని.

341

అ. వె. ప్రకృతియుక్తులగుచు బ్రహ్మయు విష్ణువు, శివుఁడుఁ జేయుచుండ్రు సృష్టిరక్ష

జలయకృతులనెల్ల నరులకుఁ బ్రకృతి యొ, సంగుఁ గష్టములను సౌఖ్యములను.

వ. ఆ ప్రకృతియకదా మున్ను కాకుత్స్థుండను నొక రాజున్యు సృష్టించి రాక్షస వి
శమ్మున కొక్కెడ నుంచె.

343

- క. ఒకఁడనఁగనేల యెల్లరుఁ, బ్రకృతికి వశులగుచు భవముపాలై సౌఖ్య
దిక మనుభవించుచుందురు, వికలము గాకుండునట్టి విధితంఁద్రమునన్. 344
- వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను, మహాత్మా! నరనారాయణాశ్రమమ్మున కేతెంచి
యచ్చరలు నారాయణుం బతిగా వరించిరని నుడివీతి వాతండు పిదప నేమి
యొనర్చె నక్కత వినవలతు ననిన సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 345
- ఆ. వె. శాపమీఁగ నెంచి చయ్యన నరుఁడు వా, రింప నుడిగి యా నిలింపవార
నతులఁ గాంచి స్మృతమైనంగ నారాయణుం, డానతిచ్చె మధురమైన ఫణితి. 346
- క. కృతనంకల్పుఁడనగు నా, కతివలతోఁ బొందుఁ జెందు టర్హమె! మీరల్
ప్రతినిష్ఠక త్రిదివమ్మన, కతిరయమున విప్పు డరుగుఁ డంగనలారా : 347
- వ. మనోహంబగు నీ శృంగారమునకు స్థాయిభావమ్ము రతినాఁబరగు నయ్యది
లేకున్న నే నెటు మిమ్మువలంబింతు మీపాటిబోటులకు వరణీయుండ నగుటంజేసి
నాభాగ్యస్వరూపమ్ము లనన్యసామాన్యంబులు నాయందు దయగలిగి ప్రతభంగంబు
గాకుండ విప్పటికిఁ జనుండు మీ కోరినయట్ల యష్టావింశంబగు ద్వాపరయుగమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాడ. 348
- క. సురవాక్యం బొనరింపఁగ, నరుదెంతు ధరాతలమున కయ్యెడ మీరల్
నరపతి తనూజలై నన్, వరియింతురు భార్యలగుచుఁ బరిపరిగతులన్. 349
- వ. అవి యొప్పుజెప్పిన నయ్యచ్చరలు దివమ్మున కరిగి కలతెఱంగెఱిగించి శక్రునకు
సఖీనమేతయగు సూర్యశిం జూపిన నతండును దల్లావణ్యమ్మున కచ్చెరువంది
మునుల ధైర్యమ్మునకు మెచ్చి వేనోళ్ళ సన్నుతింపె; నరనారాయణులు నెప్పటి
యట్ల తపోవిష్టాగరిష్ఠులై యుండి రియ్యది వారి చరితంబని మఱియును. 350
- క. వారిరువురుఁ గృష్ణార్జును, లై రమణ జనించి పుడమి కానందము చే
కూరఁగఁ జేసిరి భృగుశా, పాదంభము కారణముగ నవసీనాదా : 351
- వ. నావుడు జనమేజయుండు మునీంద్రా! కృష్ణావతార చరిత్రంబు విస్తరించి వచిం
పుము, హరియును ననంతుండును నెవరికిఁ బుత్రులట్టి దేవకీవసుదేవులఁ గంసుం
డెట్లు బంధనాగారమ్మున నుంచె; మధురయం దుదయించిన హరి గోకులమ్మునకు
రానేల; కంసపదానంతరమ్మునఁ గృష్ణుండు ద్వారకయందు వసియించుటకుఁ గతం
బెయ్యది : 352

గీ. దేవసముద్రై న గాంగేయుఁ దేవిధమున, గోళకులచేతఁ గులవృద్ధి గొనుట కొప్పెఁ
నకట! “యెడైన సంతాన మర్హ” మనుచు, జెప్పు ధర్మమ్ము లెంతి కుత్సికములననుఁ
వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 363

క. దేవకి కొమరుని చరితము, పావనము నమ స్తలోకపాపాపహముఁ
దేవత్రావ్యము మిగుల శు, భావహ మద్దానిఁ బ్రీతి నాలింపు నృపా! 364

కృష్ణా వ తా ర కా రణ ము.

క. ఒకనాఁడు పుడమి భారం, బుకతన స్వర్లోక మేగి పురపుర పొక్కిన్
నకరుణుడై యింద్రుండు ధ, రకు గోరూపధరి కాదరమ్మునఁ బలికెన్. 365

గీ. నెట్టపంటగ కోకిల నీకు నేమి, వచ్చె? నావుడుఁ బుడమి యవ్వసవునకుఁ
గల తెలుఁ గెఱిగించె నిక్కరజి దీన, వదనయై యశువుచాలు వఱద గాఁగ.

వ. సురేంద్రా! దుఃఖకారణం బడుగు నీకు నే నేమని చెప్పుదు జరాసంధుండును శిశు
పాలుండును గంసుండును రుక్మియును నరకుండును సాల్వాండును గోయు దేనుక
వత్సకులు మొదలగు దుర్మార్గులు కేవలావర్మవర్తనులై పరస్పరద్వేషమ్ము పూని
చరించువారు వీరల భారమ్ము నే సైరింప నోస నని వెండియు, 367

చ. హరి కిటిరూపధారి యయి యక్కనకాక్షి వధించి నన్ సము
ద్భూత మొనర్చి నిల్చిన విదం బని నీవు నెఱుంగుదే కదా
మరల ఏదొక్కబాధ సురమండలనాయక! భూరిదుఃఖమే
దురతఁడనింగరింగజపు దుందుడుకుఁ గను నెన్ని భంగులన్. 368

వ. హరి మున్నట్లొనర్చనినాఁడు పాతాళమ్మునకుం జని యీ బాధల కవిషయమునై సుఖ
ముందుఁ గదా యని చింతించి మఱియును. 369

క. ఆష్టావింశయుగం బతి, దుష్టప్రచురమయి కడకఁ దోతెంచుఁ గటా!
శిష్టవిగర్హితు లగు నా, కిష్టాత్ములు నాకు భారకారులు కారే? 370

అ. వె. భరము మోయఁజాలఁ బాతాళమున కిష్ట, పోవు దానఁ బేర్చి పొలుపుమీఱ
నానతిమ్ము భామైన హరింపుము, తాళఁజాల నీకు దండ మిడుదు. 371

వ. నావుడు నింద్రుండు నీ భారమ్ము హరింప నే నెంతవాఁడ బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగె
దేనిఁ జతురానమం డియ్యెడ నుపాయంబు గల్పించు. 372

- క. నీ వెంట నేను వచ్చెద, దేవీ : యచ్చోటి కిప్పుడ తెరిచనుట యొ
 ప్పేవిధిని నను నావిధి, నీవలవంత నెడఁబాపు విక్రమం బనివన్. 373
- వ. పుడమియు నియ్యకొన విండుం డాపె వెనువెంటనరిగె నంత దుఃఖాక్రాంతయగు
 ధరణిం గాంచి చతురాననుం డిట్లనియె. నీ వేకతమ్మున విట్లు దుఃఖింతు. నిన్నె
 వ్వఁడు పీడించె ? నావుడుఁ బుడమి యిట్లనియె. 374
- ఉ. చెప్పెడిదేమి నాకుఁగల చేటు పితామహా ! భార మాఁగఁగా
 దెప్పర మాయె; నింకఁ జనుదెంచుఁగదా కలి; దాన భూపతుల్
 తప్పదు రెల్లధర్మము, లుదాగుఁజమ్మును మాని చొర్యముల్
 చొప్పుడ నంచరింతు, రిది చూడఁగ భారము గాక యుండునే ? 375
- క. ఈ కలుషాత్తుల నెల్లర, నాకై పదియింపు మయ్య నానానై న్య
 నీకముల కోపఁ జాల వ, రాకిని నేనెంత ప్రోవ రాదె మహాత్మా ! 376
- వ. నావుడు విరించి యోదేవీ : నే నీకృతి కనమధుండ జగన్నాథుండగు శ్రీహరికడ
 కరుగఁదగు నని యంచ నెక్కి సురపరివృతుండై ధరణీసహితమ్ముగ వైకుంఠ
 మ్మున కరిగి సనాతనుండగు నద్దేవు నిట్లని నుతించె. 377
- ఉ. వేయిశరమ్ములున్ మఱియు వేయికరమ్ములు వేయికన్ను ల
 త్తాయతరీతి నొప్పుఁపరమాత్ముఁడ ! యావదజాండనంతక
 ధ్యేయుఁడ ! వేదపూరుషుఁడ ! దివ్యము నీమహిమంబు నీవ కా
 వే యమరత్వ మిచ్చితివి విశ్వవిధాయక ! మాకు సత్కృపకా. 378
- వ. ఇట్లు సన్నుతించునాతనియెడఁ గరుణించి గరుడవృజుండు ప్రసన్నుండై యందఱ
 వేర్వేరుఁ గుశలంబిడిగి యోగమనకారణంబే మనవుడు విరించి యిట్లనియె. 379
- మ. ధరి భారమ్ము సహింసఁజాల నని వంతం బొందు మాకున్ దురు
 ధర మీకాంబుము ద్వాపరాంతమున దుర్గదృష్టితిన్ భూభరో
 ధురజార్థం బవతార మెత్తుము నిరాతంకంబుగా భూస్థలిం
 గరుణంపం దగదే యనాధులకు నీకన్నన్ బరుల్ గల్గిరే ! 380
- వ. నావుడు నతం డిట్లమ. 381
- ఆ.వె. ఏను నీవు రుద్రుఁ డితరులు నమరులు, నన్వతంత్రులనుచు నరయు మఖిల
 జగము యోగమాయసంగతి గుణసూత్ర, కలిత మగుచునుండుఁ గంజసూతి : 382
- వ. ఆపె దా నెట్లోనర్ప విచ్చగించ వట్లు చేయుదము మనమందఱమును తద్వశగతు

లను, అట్లుకానినాఁడు మున్ను నేను మత్స్యకచ్చపాదితుచ్చయోషులన్ జనింతునే;
యని వెండియను. 383

క. ఆర్యములు గాదివింద్యపుఁ, దీర్యగోన్ముల జనింపఁ దివురుట ముఖా
త్పర్యమొ పుణ్యమొ కీర్తియొ, శౌర్యమొ భోగమొ మఱేమి సారస్యంబో: 384

వ. కిటిన్మసింహవామనరూపమ్ములు ధరించుటకును నయ్యంబయ విమిత్తం బని
యునుం గాక, 385

క. మనుఁడగు జనుదగ్గిమహా, మునికిఁ బరశరాముఁడనఁగఁ బొడమి నృపతులన్
దునిమి తటాకంబులు గా, నొనరించితి రక్త మిదియు నొకమకృతంబే: 386

వ. మీఁద రాముఁడనై జటావల్కలంబులు ధరియించి దండకారణ్యమ్మునం దిరు
గుడు నన్నపానాదులు లేమిఁ గృశించి రాజచిహ్నంబులు విడిచి సిగ్గటి పాదచారినై
గ్రుమ్మరుచు మాయాఽహితుండనైన కతనఁ గాంచనమృగంబు కలతెఱుం గెఱుం
గక యొక యారమ్మున నప్పుడమిచూలిం ద్యజించి యరుగుడు నంత లక్ష్మణుం
డును గొండొక సేపునకు వెన్నడి వచ్చె. 387

ఉ. విమ్మట భిక్షరూపమునఁ బేశలగాత్రిని సీత నెత్తికొం
చమ్మెయి రావణుండరిగె నంత లతాంగిని గాన కేసు శో
కమ్ము గడల్గొనంగ నల కాననమెల్లను జూచి యేతద
ర్థమ్మున మైత్రిఁ జేసితిఁగదా: రవిపుత్రునితోడ నారయఁ. 388

కా. వాలిం జంపితి ధర్మభాహ్యముగ నాపై వానరాసీక ము
ద్యేలంబై వెనువెంట రా దమజులన్ దీండ్రింపఁగా లంక కా
భీలప్రక్రియ నేగి యచ్చట నగంభీరుండనై నాగపా
శాశిం జిక్కిరితి సామజుండ నయి, యన్యాధీనతల్ కూడునే. 389

గీ. పాశములఁ జిక్కి చింతపాల్పడిన యన్న, దమ్ములను మమ్ము విడిపించెదతబలుండు
గరుడుఁ డప్పుడు నామదిఁ గలుగుచింత, యింత యని చెప్ప శక్యమె యేరికేని:

సీ. రాజ్యమ్ము పోయె నరణ్యంబు గతి యాయె , భార్యయు రక్కసుపాలఁ బడియె
నతికష్టమగు రణస్థితి పొనంగె నికేమి , సేయువాఁడ వనమ్ముచెంత కనుచు
నప్పుడు తండ్రి గవ్వై నను నాకీడు , ధనహీనుఁడఁ బదాతి ననద నకట :
యింతటి ధనికున కేవియు వనవాస , మతిభరంబగుఁ జెప్ప నలవి యగునె

గీ. మాదృశునకంచ క్షత్రధర్మంబు విడిచి , బోయవడువున నవ్వనంబునఁ జతుర్థ
శాబ్దములు వేఁగి మీద జయమ్ముఁ గొంటి , దైవవశమున. నాకు స్వాతంత్ర్యమేదిః
వ. మీద జానకిం గైకొని యయోధ్యకరిగి కొంతకాలమ్ము సంసార సుఖంబు లనుభ
వించుచుఁ బ్రజలఁ బాలించుచున్నంత. 392

గీ. కడలుద్రొక్కిన పడఁతిని విడువలేక, మరలఁ గైకొనె వితఁ డనుమాట కోప
లేక విడిచితి సీత సుశ్లోక నటవి, నకటః లోకావవాద కేమనఁగవచ్చు. 393

క. పిమ్మట నత్తుణివీర, హమ్మున సంప్రాప్తమయ్యె నతిదుఃఖ మ్మ
కొమ్ము రిసాతంమున కరి, గెమ్మహి భేదించుకొని యొగిం దనయంతకా. 394

ఉ. ఏనుసు దమ్ములుం బిదప నేగితి మొక్కమొగిన్ విలింపనం
స్థానము విట్టి నాకుఁ బరతంత్రత గాక స్వతంత్రభావ మెం
దేనియుఁ గల్గుటెట్లుః విను మీవును రుద్రుడు విట్టివారలే
జ్ఞానములేమి మాయకు వశమ్ముగ నిమ్ముగ నుండు మెమ్మొయిన్. 395

వ. అని మఱియు నిట్లను. 396

ఉ. ఏ మహనీయు మాయ మనకేరికి గోచరిగాక యుండు ను
ద్దామని శాంతుఁ దత్త్వమయుఁ దారకు నవ్వరపూరుషున్ గనన్
లే "మహా" మంచు గర్వమున నిక్కుచు మవ్వరవస్తు వాస్తవ
ప్రేమము నాడు చూచితిమి దెప్పరమౌగతి నీ వెఱుంగవే. 397

వ. అని సురల కిట్లనుఁ గల్పాదియందు సుధాసముద్రమ్మున మణిద్వీపమ్మున రాసమండ
లమ్మున మాచే నదృష్టపూర్వయు నశ్రుత చరియునగు జగదంబ చూడంబడియె.
సర్వకామప్రదయగు నాపెన్ భజించిన మీ మనోరథమ్మునిద్దించు ననవుడు బ్రహ్మాడు
లాయంబను మనమ్మున నిలిపి వేడికొనిన నాపె ప్రత్యక్షంబయ్యె. 398

క. పాశాంకుశధారిణీయు జ, పాశంకారణకాంతిపాటవకలనా
వేశలగత్రియు నగు జగ, దీశానిం గాంచి యమరు లెనసెనభక్తిన్. 399

వ. ఇట్లు నుతించిరి. 400

అ.వె. తలఁచ నూర్జనాభివలనఁ దంతువులు వి, భావసునివలన నపారగతి స్ఫు
లింగములును బొడములిలిగా నీ జగ, మెచటఁ బుట్టు నాపె తెఱఁగవలదె ? 401

దే వీ స్తు తి.

- క. ఏ మాయాశక్తికి లో, నై మను నఖిలవ్రపంచ మా భువనేశా
నీమహిమ నెన్నఁ దరమా, నే : మాసులతైన మఱి నెవ్వరితైనన్. 402
- వ. అని పెక్కుభంగుల నుతియించి తల్లి : కంసాది దుష్టుఁడే జగంబంతయుఁ బీడింపఁ
బడుకతన దద్భాసం బోర్వక పుడమి నిన్ను శరణంబు వేఁడెడి, హరిహరాదుల
కసాద్యులగు రక్కసులు నీచే సాధింప నగుదురు కావునఁ దత్సంహారం బొనరించి
భారంబు దీర్చు మనవుడు సింధ్రుండిట్లనియె. 403
- ఉ. ఏరును శక్తిజూన్యులయి యెప్పునిఁ జేయఁగరేయ బ్రహ్మకున్
భారతి, లచ్చి విష్ణునకుఁ, బార్వతి శూలికి, నుంటఁజేసి వీ
రారయ నాత్మకాన్యములయందు నమర్దులు తత్సహాయతా
దారములేమి వీరు ప్రభుతాగతికిం దగువారలొదురే. 404
- వ. హరి యిట్లనియె. 405
- గీ. నీదు కళ మాకు నొక్కింత నెగడదేని, నేము ముగుర మశక్తుల మింత విజము
నీవు తోడింతయును లేక నిఖిలకృతుల, యందు భారశగతి నూని యుండువంబి :
- వ. నావుడు జగదంబ సంతుష్టయై సురలఁగాంచి యాగమనకారణం బేమనవుడు వార
లిట్లనిరి. 407
- క. భూపాలకు రెల్లరుఁ గడుఁ, బాపాత్మతఁ దన్నుఁ గ ప్రిపడఁ జేయఁగ న
య్యావద కోవక భార, వ్యాపృతయై పుడమి వగ్గుచు నరయుము తల్లి : 408
- వ. అబ్బారంబు దీర్చుటయ మాకభిమతంబని వెండియు. 409
- సీ. దాననకొట్ల నో దర్పించి యెదిరిన , మహిషాసురుని రూపు మావలేదో
కుంభనికుంభుల గాంభీర్య మెడలించి , రక్తవీణని నేల రాయలేదో
చండముండాది రాక్షసుల నుక్కిడఁ గించి , ధూమ్రలోచనుతల ద్రుంచ లేదో
దుర్ముఖదుస్సహదులఁ దునుమాడి క , రాకు నంతకపురిఁ దోల లేదో
- గీ. జవని నీచేతఁ ద్రెళ్ళినదనుజు లెంద
తో వచింపఁగఁ దరమె ? భూదేవి భార
మును హరింపఁగదమ్మ మామ్రొక్కులను గ్ర
హింపఁగదవమ్మ నీకన్న నెఱుగమమ్మ. 410

- క. నావుడు జగదంబ మొగం, బావిర్బూతస్మితోదయంబుగఁ బలికెన్
దేవతలతో నదభ్రతు, భావహకాలాభ్రగర్జితార్పణి చెలఁగన్. 411
- గీ. అవి జరాసంధముఖ్యుల నన్యదుష్ట
నరపతుల నందఱ హరింప నా మనమ్ము
నందు యోజించి యుంచిత నమరులెల్లఁ
బుడమిఁ బుట్టుండు స్వస్థాంశముల రయమున. 412
- గీ. యాదవకులమ్మునను బుట్టు ననఘుఁడైన, కశ్యపుఁడు వసుదేవుఁడై కాంతతోడఁ,
బొడము భృగుశాపమున విష్ణువును నతనికి. బుత్రుఁడై యేను నందునిపుత్రి నగుదు. 413
- క. నందునకు యశోదకు నే, నందనినై పొడమి యొకఁ డనఁగనేల పొసం
గందగు నన్నికృతుల నా, నందముమై నిర్వహింతు నవనవగతులన్. 414
- గీ. బంధనాగరగతుఁడగు వద్మనేత్రు, గోకులమ్మున కనిపెద గూఢపృత్తి
దేవకీగర్భగతు శేషుఁ దిగిచి రోహి, జీలతాతన్నికడుపున నిలుపుదాన. 415
- క. బలరామకృష్ణు లిద్దఱు, నలయక మచ్చక్రియుక్తులగుకతన దురా
త్ముల ద్వాపరాంతమున ని, శృలగతి భూపతుల నెల్లఁ జంపుదు రెలమిఁ. 416
- గీ. ఇంద్రునంశమ్మునఁ జనియించు నర్జు
నుం డతఁడు మాపు నరవర మండలంబు
యముఁ డనిలుఁ డశ్వినలు కారణముగ ధర్మ
జాఁడును భీముండుఁ గవలను బొడమఁ గలరు. 417
- వ. వీరును వన్వంశసంభూతుండగు భీష్ముండును దుష్టహరణంబు విశేషించి యొనర్తు
రింతేల వీరు నిమిత్తమాత్రులుగా నిఖిలంబు నేన నిర్వహింతు మీరు మీమీపొందు
పట్ల కరుగుండవి మఱియును. 418
- ఉ. క్షత్రియజాతినెల్లఁ బెలుచుఁ హరియింతు రణావనిన్ గురు
క్షేత్రమునం దమంతన నశింతురు యాదవులున్ క్షణమ్మునం
జిత్రగతిన్ బ్రభాసమునఁ జేటగుత్పష్టయు నోర్వలేమియుఁ
ధాతృవిదేశముఁ ధరణిదైవతశాపము నేకమై తగన్. 419
- క. విష్ణుఁడ గృష్ణుండును దే, హమ్ము విడుచు శాపకలన, నఖిలసురలు : మీ
రిమ్రైయి గోకులమున మధు, రమృహళలతో జనింప రమణం జనుఁడీ. 420
- వ. అవి యానతిచ్చి యోగమా యారూపిణియగు నజ్ఞననియుఁ గనుమొఱఁగినంత నను

రులు స్వస్థానమున కరిగిరి. ధర సర్వసంస్కృతయై సుస్థిరముగనుండెఁ బ్రజ
లెల్లరు సుఖులైరి ద్విజులును మునులును సంతృప్తాంతరంగులై స్వధర్మనిర్వహ
ణంబున జాగరూకులై యుండిరి. 421

క. విను జనమేజయ ! యదుకుల, మున సరసిజలౌచనుండు పౌడమునిమిత్రం
బనివాంఛించగు శాపం, బును మాయాబలము క్షీతసముద్ధరణంబుకా. 422

గీ. ఎల్లరకు నెల్లశక్తుల నే పరాంబ, గలుగఁగాఁజేయు నాశక్తిబలము కలిమిఁ
గలిగె విష్ణువునకు గంభీరమింక, నితరు లీమాయ దాటువారేమొ చెప్పును. 423

వ. రామివతాంఘ్రి నతని మునుపడ్డ బన్నములు వినియుంటివి కదా ! వేయునేల,
యోగీంద్రులును “నేను నాయది” యను మహాపాశమునఁ దవులుకొని తన్ని
పుత్తికై యాజగజ్జనని నారాధింతురు. 424

క. లవలేశమేవి నరుఁ డే, భువనేశ్వరి భక్తివలనఁ బొగడిన ముక్తి
స్థవిరతఁ గాంచునొ యాపె వి, భవ మేరికినేని వినుతిపాత్రమ కాదే ! 425

వ. విద్యయు నవిద్యయునని యపరశక్తికి రెండు రూపములు గలవు. విద్యకతమున
ముక్తియు నవిద్యకతమున బంధమును గలుగునని యెఱుంగునది. 426

క. అవతారము లన్నియు న, య్యవిద్యచే యంత్రితములగుకతమున వి
ష్ణువు తత్తద్బంధనములఁ, దవిలి సుఖసుఖము లనుగతములుగా మెలఁగుకా. 427

క. హరిగాని హరుఁడు గానీ, సరసిజసంభవుఁడు గాని చంద్రార్కనురే
శ్వరధనదయమధనంజయ, వరుణాదులు గాని యెఱుంగు పరతంత్రులుగాన్. 428

వ. మఱియు వసిష్ఠవామదేవ సనకసనందనాది మహామునులందఱును దద్వళులకా
యెఱుంగుము. 429

గీ. హర్షశోకాది భావమ్ము లమరుచుండు, దేహమున్నంతదనుక సందేహమేల ?
సురల నమరులఱుం విర్బరులఱుంచు, బిల్లుదురు కొందఱిది సరిపడునెయెందు ?

గీ. ఆయు వధికంబు నల్పంబు నేగుటదక్క, బ్రహ్మమొదలుగ మశకంబు పారముగ న
మానగతి నొప్పు మరణ; మమరులనంగ, నిర్బరులనంగ నెవ్వరో నృపవరేణ్య !

క. జననము మరణము ననునివి, జనవర ! చక్రక్రమంబు చందంబున నొ
ప్పు నొకవికిని శాశ్వతమనఁ, జనునే మాయాకృతంబు సకలంబరయన్. 430

వ. అమ్మాయ యెంతదనుక నలవడు నందాఁక నెవ్వండును ముక్తుండుగానేరఁ

దుత్పత్తికాలమ్మనఁ బుట్టువెట్లగు నట్లు నాశకాలమ్మన యథాక్రమంబుగ నందఱకును
నాశం బొదవు నిట్లుండ. 433

గీ. ఎవ్వఁడు విమిత్త మాత్రమై యెవనిఁ జంపు
నతనిఁ దత్కర్తగా లోటు లండు, విధివ
శమ్మని యెఱుంగఁజాలరు సౌఖ్యమేని
గష్టమేనియు నొక్కఁ డీఁ గలుగు పెట్లు : 434

ఉ. అందఱకున్ సుఖప్రదు లటంచు వచించెడి సూర్యచంద్రు లే
కుందును జెందరేమొ కనుఁగొమ్ము దినేంద్రునిపుత్రుఁ డిప్పిరో :
మందుఁడు, చంద్రుఁడంకమున మ్రగు జయాయబాధఁజెందు నే
మందు : విధి ప్రదానము మహాత్ములకేనియు దాఁటరాదుగా : 435

ఉ. వేదములకా రచించిన వివేకి చతుర్ముఖుఁ డాతఁ డాత్మదా
యాద సరస్వతింగని పృథాకురుఁడయ్యె; హరుండు దక్షదా
యాద మృతింగనంగ మదనాగ్నికిఁ దాళఁగలేక సూర్యదా
యాదజలమ్మునంబడఁగ నానది నల్లవడెన్ దదాదగన్. 436

వ. ఆతం దొక్కనాఁడు క్రీడానత్తుండై నగ్నభాషమ్మున భృగువనమ్మున కరిగిన నమ్ము
నీంద్రుండు కనలి విర్లజ్జుండవగు నీలింగంబు పతితం బయ్యెడుమని శపించెఁ
బదంపడి యతండు దానవవిర్మితంబగు నమృతవాపీరసంబు పానంబుచేసి విది
యట్లుండ నింద్రుండు వృషరూపమ్మున నొక భూపతికి నొక్కడ వాహనంబయ్యె
మఱియు. 437

క. పరమపురుషుఁడట : హరియట : కరము వివేకంబు గల్గి ఘనుఁడొనఁట : బం
గరు స్ఫుగము నిజంబెఱుంగక, త్వరపడి యద్దానివెంటఁ దవులుట తగవే ? 438

క. మాయాబల మేనికి దుర్, జ్ఞేయం బిక్కతనఁగదె శ్రీరాముఁడు కా
మాయత్తుండై సతిఁ గో, లోయిఁ యడుగఁదొడఁగె వృక్షముల నవ్వనిలో. 439

ఆ. వె. “నాదు భార్య జనకనందిని సౌందర్య, విధి సుశీల సీత విరుపమాన
నెవ్వఁ డవహరించె నేయెడ కరిగెఁ జె, పుంగరాదె పాదపమ్ములార : 440

ఉ. తమ్ముడ లక్ష్మణా : యవితథమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజింతు నే
విష్మయి నీవు నట్లత్యజియింతువు నీ యనుజుండుమం ద్యజిం
చు మృతతల్లలుం దెగుట చోద్యమె కైకయు నావెపుత్రుఁడున్
సమ్మదలీల రాజ్యమును నల్పుదురక్కట సీతపోయెనే : 441

ఉ. రాగదవే మృగాక్షి : నమ రంజనవేయగదే లతాంగి : నా
రాగ మెఱుంగవే : తరుణి : రాముడఁ గానఁటవే నెలంత : వే
వేగ ననుగ్రహింపఁగదవే మదవేల్లితదంతిగామిని :
యీగతి నఁ ద్యజింపఁదగవే నగవే యిది నీకు మావిని : 442

గీ. విన్ను విడనాడి బ్రతుకంగ నేర నంచు, నీ వెఱుంగవే నీ యెడ నేమి లోప
మాచరించితఁ ద్వదధీను నరసి నన్ను, దీను నోచార్ప నిట కరుదేరఁ దగదె. 443

ఉ. ఈగతి నవ్వనాంతరము నెల్లను జూచి ధరాత్మసంభవన్
దాఁ గనలేక సర్వజనతాగతి యా రఘురామమూర్తి వే
వేగఁ గపిఁద్రువిఁ శరణువేడి తడియనహాయతన్ రయం
బొగతి వార్తిగట్టి రణమందు జయించె నవధ్య రావణుఁ. 444

ఉ. రావణ కుంభకర్ణులను రాక్షసవీరులఁ జంపి జానకిన్
జావనశీలఁ జూచి యలపాతకుఁ బొందితి నంచుఁ బల్కె నొ
రాఁ విధి : సర్వముం దెలియునట్టి మహాత్మున కెంతవచ్చెఁ ద
ద్భావ మెఱింగి తా నిడియెఁ బావకళోద ధరాత్మజాతయున్. 445

క. పిమ్మట నవ్వనితం గొని, సమృదమున నుండె రామచంద్రుఁడు మాయఁ
సొచ్చునీలి యిట్టు లవతా, రమ్ముల విష్ణుండు మిగుల భ్రాంతిం బొరయున్. 446

క. విను శ్రీకృష్ణనిచరితం, బును వచియించెదను నతని పుట్టువునకు నో
జనమేజయనరవర : య, య్యనిమిషకార్యంబి ముఖ్యమగు ఫలముఘమీ. 447

కా. కాళిందీపులిసమ్మనఁ విపులకాభాళోభివృక్షవశీ
హేలాలోలత నొప్పెడి నృదువనం బిందిందిరానందమై
కాలాభీలబలాధికుండు లవణాఘ్నకుండు నాజన్మదు
శ్శీలం డచ్చుదుపుత్రుఁ డవ్వనమునం జేయు నివాసంబొగిఁ. 448

మ. ధరణీదేవుల బాధ పెట్టుచు నితాంతమ్మున్ వరప్రాప్త దు
ర్బరగర్వమ్మున నిక్కు వర్తనుజు నత్రాణుండు శత్రుఘ్నుఁడు
ద్దురుడై తెళ్ళఁగ నేసి యవ్వనమునందుం బట్టణ మొక్కఁగఁడుఁ
ధరణీరత్నము నాఁగఁగట్టె మధురానామంబు చెన్నారఁగన్. 449

వ. అమ్మధురాపురమ్మనకుఁ బదంపడి తని పుత్రులఁ బుష్కరాక్షుల విరువుర నొడ

యలుగఁ జేసి యరుగుదుఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ దద్దంశంబు జేయఁబగు
కతన నప్పురి యాదవులకు వశమయ్యె. 450

గీ. ముక్తిదంబగు నప్పురమ్మును యయాతి, తనయుఁడగు కూరసేనుఁ డుద్దతబలాధ్యుఁ
డేలు నతనికిఁ బుత్రుఁడై యెఁగెఁ గళ్య, పుడు వరుణకావమునఁ జేసి భూవరేణ్య.

వ. ఆతండు వైశ్యవర్తనుండగు కతన నమ్మధురాపురంబు మధువంశసంభవుండగు
నుగ్రసేనుం డేలుచుండె నతని కొమ్మరుండు కంసుండు. కళ్యపుభార్యయగు నదితి
దేవకతనూజయై దేవకినాఁబరఁగి కళ్యపాంశంబున జనియించిన వసుదేవునకు
భార్యయయ్యె. 452

క. దేవకుఁడు దేవకిని వసు, దేవున కిడి పెండ్లిచేసె దేవహితముగా
నావేళ నంబుమ్మున, నావిర్భవ మందె నిట్లు లబ్ధపుంబలుకుల్. 453

క. “ఏను మీదేవకి కుదయం, చిన సంతానమున మిగులఁ జేవందగువాఁ
డెనిమిదవ కొమ్మరుఁడాతఁడు, నినుఁ దునుముంజామ్ము కంసః నిర్జరహితుఁడై.”

వ. అను నయ్యాకాళవాణి పలుకులకుఁ దలరి కంసుండు చింతాక్రాంతుండై తన మర
ణం విక్రమలింగం జంపినఁ దప్పునని యట్లొనరింప నుంకించి నిజాంతర్గతంబున.

గీ. చెలియ లుత్తమురాలు నాచేయు మన్న
నలకుఁ దగుఁగాని యిబ్బంగి నఱుకులకును
దగునె యని కొంత యోజించి తన మరణము
కన్న నొక్కింత యిది లెస్సగాదె యనుచు. 456

క. కాయము గలిగినఁ బాపము, ప్రాయశ్చిత్తముననైనఁ బాయందగు నా
త్మీయశరీరము పాపి, పాయంబుననైన విలువఁ బాడియకాదే. 457

వ. అని నిశ్చయించి,
ఆ.వె. ఎల్లవారుఁ జూచి యిది యేమి యనుచు నా, శృంగమంద రయమెనంగఁ గత్తి
కరమునం దమర్చి కడఁగి యద్దేవకి, కొప్పు వట్టెఁ బెండ్లికూతు రనక. 458

గీ. చెలియలఁట యిండుకేవియుఁ జెట్టదలఁచి, యెఱుంగదఁట కంసునకుఁ జేతు లెట్లువచ్చె
గడగడ వదంకు నక్కన్నెగళము నఱుకఁ, గరివచిత్తుల కెక్కడఁ గరుణ గలదు.

మ. కరవలమ్మున నిట్లు లాపెగళమున్ ఖండించు నాబోన నా
తురుడై యవ్వసుదేవుఁ డద్దపడియెం దోడ్తోన తత్సక్షు

స్థిరులౌ యాదవవీరులెల్ల నకటా, చింతింపు మెందేని యి
క్కిరిణిం జేయుదురే దురాత్మః యని సంగ్రామాభిముఖ్యమ్మనన్. 460

వ. తలఁపడి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచుఁ బోరాడునయ్యెడఁ గంసుం డబ్బాలిక విడిచి
వారల మార్కొనియే నంత సంగరం బభంగురం బగుడు వృద్ధులెల్లఁ గంసు
వారిం చి యనునయిం చి యిట్లనిరి. 461

చ. లలన వధించు అన్న మొదలం గడుఁ బాతక మంతఃబోక నీ
చెలియల్లు పెండ్లికూతు రొకచెట్ట యెరుంగదు నీకు నెంతయుం
దలఁపఁగ మాననీయ యిటు దారుణకృత్యమొనర్చఁ జెల్లనే
చెలియలిఁజంపు చురృతులు శ్రేయముఁ జెందుట యెందుఁ గంచుమే! 462

ఉ. అంబరవాణివాక్య మిది యంచుఁ దలంపకు మెవ్వఁడో యన
త్యంబునకుం దలంకక వృథా వసుదేవునియిల్లు గూల్చి నీ
కుం బహుదుర్యశంబు నొడఁగూర్చిఁగ మాయలమారియై యిటుల్
పంపినయింద్రజాల మిది పాటిగఁ జూతు రఁటయ్యః ధీఁధుల్. 463

వ. అవశ్యమ్మునుఁ గాఁదగుకార్యమ్ములు కాకితీర వొకవేళ నిది నిక్కంబుగ నంబర
వాణియ పల్కిన నీకుం దప్పింప వచ్చునే యని బహుభంగులఁ జెప్పినఁ గంసుం
డునుఁ జేయునదలేక మిన్నకున్న వసుదేవుం డతని కిట్లనియె. 464

చ. తలఁకకు మిందరున్ విసఁగఁ దథ్యముగాఁ బ్రతినం బొనర్తు నీ
లలనకుఁ బుట్టినట్టిశిశులం దగ నీకిడువాడఁ దక్షణం
బలమి హరింపు మిట్టి మరియాదకుఁ దప్పితినేని నాదుపా
ర్శ్వల సరికాలయంబునకుఁ బోయెడివార లటంచుఁ బల్కినన్. 465

క. వసుదేవుఁ డాడి తప్పఁడు, వసుధాస్థలి గ్రుంగినకా విభావసుఁ డస్తా
ద్రినమివమ్ముఁ బొడమిన, ననత్యమిది గా దటంచు నందఱుఁ గంసున్. 466

వ. తల వితిచి యొప్పించిన నతం డతనివాక్యమ్ములు విశ్వసించి గతక్రోధుండై మిన్న
కుండె. వసుదేవుండు భార్యతోడఁ దనగృహమ్మున కరిగి నిర్భయుండై యుండె.

క. పిమ్మట నద్దేనికి గ, ర్భమ్మును ధరియించి పూర్ణభరసముపేత
త్యమ్ముడంఁ గనియెఁ గొమరుకా, గమ్మవివిలుకావికన్న మునుఁ డగువానికా, 468

దేవక్రీస్తుతవధ.

వ. అంత వసుదేవుండు దేవకింగంచి తన ప్రతిన నెఱవందలచి యిట్లనియె. 469

క. వనితా ! యీబానిని గం, సునిచే జంపింతు ననుచు శోకింపకు మె

వ్యనివశమగుఁ బ్రారబ్ధి, మ్మును దాటఁగ ననుడు నిట్లు పొంతి వదించెకా. 470

క. తనదు పురాకృతకర్మం, బునకుం దీర్ఘాటనంబు మొదలగు సుకృత

మ్మున నాశ మబ్బుకుండునె ? వినమే ధర్మనిధులైన పెద్దలవలకుల్. 471

క. గురుతల్పగుండు కనకము, హరియించినవాఁడు బ్రహ్మహంతయు మద్యా

దరుఁడును బండ్రెండేఁడులు, కరము వ్రతం బెనసి కుడ్డిగాంచుట వినమే ? 472

క. మనువు మొదలుగాఁ గలిగిన, మనులెల్లను జెప్పు ధర్మములు వస్తులె ? కా

త్త్రవియతిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మ్మును బొనరుచువరుఁడు పాపముక్తుఁడ కాఁడే ? 473

చ. ఆగునది కాకతీర దనుటంత వివేకము కాదు యత్న మొ

ప్పగుగతిఁ జేసి తత్ఫలము నందుట కానమె ? యిట్లు కాచివో

విగమములుకా మఖమ్ములు మునివ్రవరుల్ పరమోషధమ్ము లా

దిగ నఖిలం బసత్వము, మదిం దలపోయు ముపాయ మి త్తరిన్. 474

క. కేవలదైవాదీనత, బావమ్మున నెంచి చిన్నిపాపవి విడువం

గావచ్చునె ? ధర్మమ్ముగు, శ్రోవన్ బ్రదికింపుమింత దుందుడు కేలా ? 475

వ. నావుడు వసుదేవుం డిట్లను.

476

క. లలనరొ ? యత్నం బొనరుప, వలె నను బొప్పితిని దైవవశమగు యత్నం

బులఫల మవియెఱుఁగుము కే, వలయత్నమువలన ఫలము వడయుట కలదే ? 477

వ. ఈ సంసారమ్మున సంచితప్రారబ్ధవర్తమానభేదమ్మునఁ గర్మంబు మూఁడు తెఱంగు

లందు సంచితవర్తమానంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నివర్తకం బగుఁ గాని ప్రారబ్ధం

బునకుఁ గానేరదు. జీవుండు పూర్వదేహంబు విడిచి కుభాకుభకర్మామసారంబుగ

దివ్యదేహంబొందె యాతనాదేహం బొందె ధరియించి స్వర్గవరకమ్ముల నమభవించి

పదంపడి మరలఁ బుట్టునమయమ్మునఁ గర్మబద్ధుఁడై జనియించి ప్రారబ్ధం బనుభ

వించుఁ గావున విభాటం డవశ్యమ్మును గంసున కీఁదగువాఁ డవి మఱియును.

క. ఆరయ నసారమగు సం, సారమ్మున సత్య మొకటి సార మ్ముగు నె

వ్వా రద్ధానిఁ ద్యజింతురు, వారల జీవచ్ఛవములు వనరుహనయనా ! 478

వ. కష్టసుఖమ్ములు లెక్కింపక సత్యమ్మునఁ బ్రవర్తించువారలకుఁ గ్రమమ్మున కుభ

మ్ములు చేకులు విక్కింపింత యెఱింగి యిట్లునిఁ గంసున కిడ సమ్మతించు.

మనవుడు దేవకి శోకసంతప్తయై వేసమానయగుచు, గొమరుని వసుదేవున కిచ్చిన నతండు కంసునదవమ్మునకుం జను నమయంబున, 480

క. బాలకునిఁ గేలఁ గొని చిం, తాలేశము లేక కంసు దరి కరిగెడి న
చ్చీఱని వసుదేవుని గని, వాలాయము మెచ్చి రెల్ల పౌరులు నధిపా : 481

క. ఇతఁడ మహాత్ముఁడు సత్యం, బితని యధీనంబు సఫల మీతని జన్మం
బితనికి నితరుల కెన్నఁగ, శతాంశ మంతరము సత్యసమమొకఁడున్నే ? 482

క. ఒడలి తడియైన నాబని, కొడుకుం గంసునకు ఘాతుకున కిడుటకు నీ
తఁడు తడఁబడఁ డక్కట : యె, క్కడనేవియు వింత సత్యకర్ములు గలరే! 483

వ. పదంపడి వసుదేవుండు కంసునకు బాలకు నిచ్చిన నతం డతని దైర్యమునకును సత్యమ్మునకును మెచ్చి నాకీబాలుండు మారకుండుగాఁ “డష్టమగర్భం” బనికదా యంబరవాణి వచియించె; నిర్మిమిత్తంబుగ వీని వధింపనేల : గృహమ్మున కరిగి పీనిం బోషించుకొమ్ము నావుడు వసుదేవుం డట్లొనరించెఁ, బిమ్మటఁ గంసుండు మంత్రుల కీ యుదంతంబు చెప్పిన వారును లెస్సచేసితివని సంతసించి యాత్మగృహముల కరిగిరి. 484

అ.వె. అంత సతనికడకు నరుదెంచె నారదుం, డమ్మునీంద్రునకుఁ గ్రమమ్ముగఁ దగ
నర్హ్యపాద్యకృతుల నర్పించి వచ్చిన. కారణంబు నడుగఁగా నతండు. 485

మ. పలికెం జిర్నగ వొప్పుఁ గంస : వినుమీ బ్రహ్మాదు లెల్లందగన్
గలయం జేరి వినున్ హరించుటకునై కంజాక్షునిన్ దేవకి
తలుచీపుత్రునిగా నొనర్త మని మంత్రం బాచరింపంగ నే
నెలమిన్ వింటి శకున్ వధింప వకటా, యేమందు నీ తెల్వికికా : 486

వ. నావుడు, గంసుం డష్టమగర్భంబు మన్మృతికింగరణంబని యాకాశవాణి నుడివెఁ
బ్రథము వధింపనేల : యన నారదుండిట్లనియె. 487

మ. అరయం జొంపు దేవతల్ మిగుల మాయాకోవిదుల్ శత్రువుం
బరిమార్పం దగుఁగాని యల్పుఁ డనుచుం బాటింపఁగారాదు త్వ
స్మరణం బిష్టమగర్భజాతవశ మైనన్ దక్కువారేడ్గు రొం
దొరులంగూడి సహాయులైన భంమోనో కాదొ యూహింపుమా : 488

వ. అవి యతం డరిగె నంతఁ గంసుండు మరల బాలకు రప్పించి యొక పాషాణ

మ్మునం బడనై చి సుఖం బుండె నావుడు జనమేజయుండు దుఃఖాక్రాంతుండై
యట్లనియె. 488

ఉ. పుట్టినతోడనే మరణముం గన నాశు వంతలోనఁ దాఁ
గట్టిన పాప మేది ? మునికాంతుఁడు నారదుఁ డిట్టి పాపనం
పుట్టినకుం దలంక కిటు కంసునిఁ దాఁ బురికొల్పినేల ? యె
ప్పట్టునఁ గర్త. కారయిత, పాపమునన్ సమభాక్కు లేకదా ? 489

వ. నావుడు వ్యాసుఁడిట్లనియె. 491

ఉ. ఆమ్ముని సత్యవాది కలహాస్రియఁ దంతియకాని దీనఁ బా
వమ్ము గణింప లే దనుచుఁ బల్కఁగరాదు నరేంద్ర ! బాలష
ట్కమ్మిటు కంసుచేత మృతిఁ గాంచెను శాపము కారణమ్ముగా
బమ్మకునైనఁ గర్మపరిపాకము మిన్నక పోవ నేర్చునే. 492

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున మరీచికి నూర్జ యను భార్య యందాహ్వరు పుత్రులు
గలిగిరి వారు కొఁడొకకాలమ్మునఁ గొమిరె యగు సరస్వతిం గవియ నుంకించిన
విరించిం గాంచి పరిహసించుడు నతండలిగి “దైత్యయోనిం బుట్టుం” డవి శపిం
చిన నాషడ్గర్భులును కాలనేమికి నుత్తులై రెండవజన్మమ్మున హిరణ్యకశిపునకుం
బుట్టి విజ్ఞానంబు కతన విరించి గుఱించి తపం బొనరించుటయు. 493

గీ. అతఁడు స్రత్యక్షమై వారి కనియె నాఁడు, కోపయుక్తుఁడనై మీకు శాపమిచ్చి
తిని భవత్తప మిష్ట నాచనము గరఁచె, వర మొసంగెదనన గర్భు లరసి యతవి.

క. వర మిడఁగ నీకు విచ్చ య, మరిన నమరదనుజసిద్ధ మానవులు మముం
బొరిపుచ్చలేమి యొనఁగుము, స్థిఃజీవుల మగుదు మనుడుఁ జెచ్చెర నొనఁగెఁకా. 495

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు కొమరులంగాంచి నన్ను విడిచి మీరు చతురాననుం
గుఱించి తప మొనరించి వరంబు వడసి యవమానించితిరి కావున మీరు నాకడ
నుండఁదగదు. పాతాళమ్మునకుం బోయి యెల్ల వేళ విద్రాధీనులై చిరముండి పదం
వడి దేవకీగర్భమ్మునం బుట్టునది. 496

క. వెనుకటి జన్మమ్మున మీ, జనకుండగు కాలనేమి జనియించును గం
సునిరూపముగొని యాతఁడ, జనియించిన యష్ట మిమ్ముఁ జంపెడు మనుచున్.

వ. శాపం బొసంగె నది కారణంబుగ షడ్గర్భులు దేవకీ కువయించి కంసునిచే జచ్చి
రని మఱియు నిట్లనియె. 498

గీ. కంసుచెలియలు సప్తమగర్భ మంతఁ, దాల్చె శేషాంశమున, దానిఁ దాఱుమా తొ
నరై నయ్యోగమాయ, జనంబు లాపె, గర్భ మెడత నటంచు విక్లాంతులైరి. 499

వ. కంసుఁడును నైదవమాసమ్మున దేవకికి గర్భపాతంబొదవె ననుమాట విని సంత
సించె, నా శిశువును రోహిణీగర్భమ్మున వృద్ధిబొందుచుండె, సంత దేవకియు
మఁలిఁ జూచుదాల్చె. 500

క. ఎఁమిదవగర్భమున న, త్వనిది సరోజాక్షుఁ డెఱమి ధరణీభారం
బును దీర్చి దేవకార్యం, బొనిరింప వనించె సంతతోజ్జ్వలదీప్తిన్. 501

వ. అట్ల దేవతలందఱును దమతమ యంశమ్ముల నుద్భవించి రీ తెఱంగు సంక్షేపమ్ముగ
నాలింపుము. 502

క. ఎనుదేవుఁడు కశ్యపుఁ డ, వృషదేవునిభార్య యదితి పార్థివః శేషాం
శసముద్భూతుఁడు బలరా, మనమహ్వయుఁ డింక నొక్క మర్మము వినుమీ. 503

క. నరుఁడును నారాయణుఁడును, నరయఁగ ధర్ముని కుమారులవి తెల్పితి న
న్నరుఁ డర్జునుఁడై పుట్టె, న్నరవరః కృష్ణుఁ డయి పుట్టె నారాయణుఁడున్. 504

వ. మఱియు ధర్మాంశమ్మున విదురయుద్ధిష్ఠిరులును సవిలాంశమ్మున భీముండును నశ్వీ
సుల యంశమ్మున సకులసహదేవులును సూర్యాంశమ్మునఁ గర్ణుండును బృహస్పతి
యంశమ్మున వ్రోణుండును యమరుద్రకామక్రోధమ్ముల యంశమ్మున నశ్వత్థా
మయుఁ బుట్టిరి. శంతనుండు సముద్రాంశమ్మునఁ బొడమె. 505

గీ. శంతనుండు సముద్రాంశ జనితుఁ డైన
కతనఁ బతి గాఁగ వరియించె గంగ యతని
వసువు భీష్ముండు, గంధర్వవరుఁడు దేవ
కుండు, మరుద్గణ మవ్వెరాటుండు, నృపాలః 506

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభవులకొ యెఱుంగునది. ఆరిష్ట
సేమిసుకుండగు హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరంబు
శకుని, సోమవ్రరువను యాదవుఁడు సువర్చుండను సోమపుత్రుండు, ధృష్టద్యు
మ్నుండనలాంశ సంభవుండు, శిఖండి రాక్షసాంశసంభూతుండు, ప్రద్యుమ్నుండు
సనత్కుమారుండు, ఐరుణుండు వ్రుసదుండు, లక్ష్మి ద్రోపది పాంచాలీపుత్రు లేవు
రును విశ్వేదేవాంశజులు. 507

క. కుంతియు మాద్రియు నను నీ, యింతులు సిద్ధియును దృతియు నృపః గాంధారి
కాంత మతి, వేలుపులరో, యింతులు పదియాఱువేలు కృష్ణవిభార్యల్. 508

వ. ఇంక ననురాంశజుల వినిపింతు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్రజిత్తి జరా
సంధుండు, స్రహ్నాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయశిరుండు కేశి,
గోకులమ్మన వధింపఁబడిన కకుద్మియనువాఁడు బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు, అను
హ్లాదుండు దృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు భగదత్తుండు, లంబుండు ప్రలంబుండు,
ఋతుండు ధేనుకుండు, వరాహకిశోరులను నీ యిరువురు రక్కసులును జాణూర
ముష్టికులను మల్లలు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయాపీఠంబను గజము,
బలిపుత్రి బకి, తదనుజుండు బకుఁ డిట్లు సురాసురుల యంశమ్ము ననేకు లుద్భవించి
రని వెండియు. 509

చ. ఆమరులు బ్రహ్మగూడి తను నారసి ప్రార్థనఁజేసి భూమిభా
రము హరియింపు మన్నపుడు రాక్షససూదనుఁ డిచ్చె రెండు కే
శములు సింహాసితమ్ములు వెనకఁ; హరి శ్యామలవర్ణుఁ డయ్యెఁ దె
ల్పుమరెఁ దదగ్రజాతునకు నయ్యది హేతువుగాఁగ భూవరా. 510

వ. ఈయంశావతరణం బెవ్వారలు భక్తిభావమ్మునఁ జనుపుడు రవ్వారికి సమస్త కుభ
మ్ములు కరతలామంకమ్ము; లట్లు దేవకీపుత్రుల నార్జునఁ జంపి యేదవగర్భంబు
వతితం బగుట యెఱిఁగి యష్టమగర్భమ్మును బ్రయత్నమ్మున హరింపఁ గంసుం
డున్నంత. 511

క. హరి దేవకికడుపున ను, స్థిరుఁడై వసియించె నపుడు దేవహితముగా
నరుదెంచి యోగమాయయుఁ, గర మలరారెకా యశోదగర్భము నందుకా. 512

ఆ. వె. గోకులమున రోహిణీకాంత కుదయించె, రాముఁ డంతఁ గాంతిధాముఁడగుచుఁ
గంసుఁ డతిభయమునఁ గారాగృహమ్మున, నుంచె దేవకిని మదోద్ధతుండు. 513

వ. అట్లుంచి భృత్యుల నట గావనియొగించె. వసుదేవుఁడును భార్యప్పేహాయత్ర
చిత్తుండై యాపెతో నక్కారాగారమ్ముఁ బ్రవేశించి కుమారోదయమ్ము చింతించు
చుండె నంత దేవకార్యార్థియగు విష్ణుండు దేవకీగర్భమ్మున నమరసంస్తాయమానుం
డగుచుఁ గ్రమమ్మునఁ వృద్ధిఁ జెంద దశమాసస్ఫూర్తి యయ్యె. 514

శ్రీ కృష్ణోదయము.

- గీ. శ్రావణమ్మునఁ గృష్ణపక్షమున రోహి, జీకలితమైన యష్టమి నాకులత్వ
మదరఁ గంసుండు దైత్యుల నరసి పల్కె. “నష్టము బిది గర్భంబు కష్టదంబు.
- ఉ. దీన జనించుబాలకుఁడు తెల్లముగా ననుఁజంపు విక్క మె
ఘైనను వీనిఁ జంపవలె నప్పుడు నిద్దుర పట్టఁగా వలెన్
లేనియెడన్ సుఖమ్ము లిఁక లేవు శ్రమంపడి మీర లందఱున్
బూనికఁ గాచి యుండవలెఁ బుట్టినతోడనె చెప్పఁగావలెన్.” 516
- వ. అవి వారల నియోగించి గృహమ్మున కరిగి చింతావిప్లుండై నిద్రాదికం బెఱుంగక
యొకఁనికి నతఁడుండె. రక్కిను లందఱును దమతమ యాయుధమ్ములు ధరి
యించి జాగరూకులై కాచుచుండి రయ్యెడ దేవకి వసుదేవున కిట్లనియె. 517
- క. అనహాయ నై ననాకున్. బ్రసవసమయమాయె జేయుపని యే మిట ర
క్కసులు నలుగడలఁ గాపుగ, ననమానబలాధ్యులుండి రకట! మహాత్మా! 518
- వ. మున్ను నందునినత్తియగు యశోదకును నాకును నొక్క సమయంబు గల దెట్లం
తేవి “నీకుం బొడము నవత్యంబు మన్తంధిరమ్మున కనువుము. మదవత్యంబు
నీగృహమ్మున కవిపెద” నావుడు వల్లెయని యే నొప్పితి నిప్పు డప్పని యెట్లు
పేయనగునని చింతించుచు గర్భభరం బాఁగఁజాలమి సిగ్గజీ పతికిట్లను. 519
- క. భరమాయె గర్భపేదన, యరుగుము సిగ్గాయె విన్ను నరయఁగ నని న
త్వరమున మొగ మటుచేసి కొ, మరునింగనె మరుని నగు కొమరుగలవానిన్. 520
- ఆ. వె. చెప్పనలవిగాని చెలువున నొప్పురు, చిన్నిబాలమోము చెలువ గాంచి
పులికితాంగి యగుచు నెలమిని వసుదేవుఁ, బిలిచి శిశువుఁ జూపి వలికె విట్లు.
- క. కనుఁగొను మాముఖకాంతియుఁ, గనులవిశాలతయుఁ జెలుపుగల మృదుకాయం
బును నెన్నఁడేని యిట్టిఁడు, జనియించెనె యేరికేని సదమలహృదయా. 522
- ఉ. చచ్చెడివానికిన్ మిగులఁ జందము నందముఁ గల్గె నంచు వి
ద్యచ్ఛయ మాదుమాటలు వృథాయగునే యెటు లీఁగనేర్చె దీ
విచిట్టుతన్ జగమ్ముఖిల మేలెడి తేజము నొల్పువానిఁ గా
ర్పిచ్చననొప్పుకంసునకు జీవవిఘాతికి జేతులారఁగన్. 523
- వ. అనవుడు వసుదేవుం డొక్కమరుమొగం బాలోకించుచు నితి కర్తవ్యతాశూన్యందై
యున్నంత నాకాశవాణి విశదాక్షరంబుగ నతనిం బిలిచి యిట్లనియె. 524

- ఉ. అందఱు రక్షకుల్ విదుర నందిరి నా పెనుమాయకల్పి, దీ
నందగు తల్పులుఁ విడియె నా వలనన్, వినుమింక నెట్లు లే
దెందును; వేగ నీ శిశువు నెత్తి యుండునఁ బట్టి గోకులం
బందు యశోదగేహమున యందిడు మేటికి సందియంబికన్. 525
- వ. నావుడు వసుదేవుండు బాలకు నెత్తికొని విశృంఖలండ్లె వివృతమ్ములగు నా యష్ట
ద్వారమ్ములు దాటి యోగసూయాప్రభావమ్మున నేరికి నలక్షితుండై జపుజివ్వనఁ
గాళిందీతటమ్మున కరిగి యిది యెట్లు తరింపనగునని యెంచు నాలోన నయ్యదియు
మొలబంటి యగుడుఁ జయ్యన గోకులమ్మున కరిగి నిర్దంపబగు మార్గమ్మున నందుని
మందిరంబు సొచ్చి తద్ద్వారమ్మునఁ బశువిమూఠిం జూచుచుండె. 526
- గీ. అంత నందుని భార్యయం దవతరించె, యోగసూయాంశంపన్న యొక్కబాల
దాని వసుదేవునకు నిచ్చి తనయుఁ గొనియె, దానినెవమున నజ్జగదాదిదేవి. 527
- వ. పిమ్మట వసుదేవుం డబ్బాలం గొని కాలాగామ్ముననున్న దేవక్రిప్రక్క నుంచి
తానును నసీపమ్మునఁ జింతాఘ్టండ్లె యుండనంత. 528
- క. ఆ కొమిరె మెల్ల మెల్లన, ప్రాకృతవారికియుఁ బోలె బహుమధురరస
శ్రీకలితంబుగ నేడువ, వే కళకళమంది లేచి భృక్కులు గడఁకన్. 529
- ఆ.వె. కంసుకడకు నేగి కనియె దేవకి పుత్రు, నరుగుదెమ్ము వేగ మనుచు నతఁడు
నరిగి తలుపుఁ దీయు మనుచు నవ్వసుదేవుఁ, బిలిచి యిట్టులనియె నలుక వొడచు. 530
- క. ఎవిమిదవ గర్భ మియ్యది, ననుఁ జంపఁగ నెంచి దీన నారాయణుడే
జనియించు నంచు వింటిన్, దుశుమంగా వలదె యిట్టి దుష్టుని శిశువున్. 531
- వ. జాగుసేయక తెచ్చునుడు భయశ్రుతుఁడుబోలె వసుదేవుండు చింతించుచు నబ్బాలం
దెచ్చి కంసుని హస్తమ్మునంబెట్టిన నతండు సూచి నంశయగ్రస్తుండై విజాం
తిర్గితమ్మున, 532
- ఉ. ఏమిది! క్రొత్తపుట్టె మృష యెట్లగు నంబరవాణివల్కు ? మి
థ్యామతి నారదుం డనృతమాడునె ! యివ్వసుదేవుమాయ నాఁ
గా మన మెట్లు లొప్పికొనుఁ ? గాచెడివారలు చుట్టునుండఁ గ
న్యామణి యేడవచ్చె ! సుతుఁడక్కట యెక్కడికేగెఁ జిత్రమో ! 533
- క. కాలగతి విషమ మని చిం, కాలోలుం డగుచు బాల వంశ్రులఁ గొని యా
భీలగతి బిట్టు వైచెన్, దూరి యుపలమండుఁ బడఁగఁ దుందుడుకు మెయిన్. 534

- వ. ఆకులపాంసమం డిట్లొనర్చిన నబ్బల కరమ్మునుండి జాతీనంతన యువ్వరమ్మన
కెగసి చివ్యహపధారిణియై మృదున్వరమ్మున విట్లనియె. 535
- క. ననుఁ జంపినంత నేమగు, వినుమో దుష్టాత్మః మిగుల వీరుఁడు నీకై
జనియించినాఁడు వృద్ధిం, గనుచున్నాఁడతఁడు నిజము గడకేర్పు వినున్. 536
- వ. అని నుడివి తనంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గంసుం డతివిస్మితుండై తన గృహమ్మున
కరిగి బక దేనుకవత్సకప్రలంబముఖులం గాంచి యిట్లను. 537
- ఉ. గోకులమందుఁగావి మఱి కొంకక యెచ్చటఁ గావి పుట్టు దు
ష్టాకులఁ బాకులన్ విగతసంశయులై వదియింపుఁ డిందఱు
న్నాకయి జాగరూకతఁ గనందగుఁ బూతన బాలహంత్రి దా
నీ కృతియందు నేర్పుగల దెంతయు నయ్యచి మీకుఁ దోడగున్. 538
- వ. ఇట్లు నియోగించి చింతావిఘ్నందై యతం డుండె నంతఁ బ్రాతఃకాలంబయ్యెఁ
బదంపడి వందుండు సంతృప్తాంతరంగుండై పుత్రోత్సవం బొనరించె. 539
- క. వందుఁడు పుత్రోత్సవ మా, నందగతి నొనర్చ నచియు నాచుగు దెసలం
బొందువడెఁ గింపదంతిగ, నందంద చరించుచారు లతిరభనముగన్. 540
- వ. కంసుకడ కరిగి నుడివిరి. అంతకుమున్న యతండును నారదునిచే బోధింపఁబడిన
వాఁడగుట గోకులమ్మువంక నతిక్రోధమ్ముగలఁడై యుండె నంత. 541

శ్రీ కృష్ణ లీలలు.

- ఉ. పూతనఁ జంపె, దేనుకు నహ్వయింపఁ వదియించె, వత్సకుఁ
బాటల నబ్బకాసురునిఁ బట్టి యడంచెఁ, బ్రలంబుఁ జెందె, గో
జాయుంక్షనేతకు వెనక గిరి యెత్తె నటంచు విను న
త్సామరుఁడయ్యెఁ గృష్ణునెడ నాత్మవధంబున విశ్చికాత్ముడై. 542
- వ. పదంపడి కేళియనురక్తముం గూడ దునుమాడుట యాలించి యపాయమ్మునఁ
గృష్ణు వధింప నెంచి దనుర్యాగంబు నెవమ్మున బలరామ కృష్ణుల రప్పించువాడై
బ్రహ్మరుం బనిచిన నతం డరిగి రథం బెక్కించుకొని వాంఠం దోడికొని వచ్చె
నంత, 543
- గీ. ధనువు భంజించి రాజుల దర్ప మడచి, గజము వదియించి చాటూరుఁ గనిమనంగి
ముష్టికునిఁ జంపి శయని విర్హుఁడజేసి, తోశలు హరించి రిరువు రుద్ధరతమెఱయ.

మ. సిగచేతం గొవి పట్టి యీడ్చి సమరస్థేమాభిరామత్వ మొ
 ప్పగఁ గంసుం బరిమార్చి లీలపెయి సంభాశ్యంబులర్ వాపి బం
 ధగతుఁ దండ్రి వదల్చి రాజ్యమునకు న్నాధుండుగా నుగ్రసే
 నుఁ గడున్ వృద్ధు నలంకరించె హరి తన్ను విర్జరయి మెచ్చఁగఁ. 545

వ. పిదప వసుదేవుం డబ్బిరామకృష్ణుల కుపనయనం బాచరించి సాందీపనుసాదృశ
 విద్యాభ్యాసమ్మున కనిచెఁ బదపడి వారు గురుకుల వాసమ్ము చేయుచు నమస్తవిద్యల
 నభ్యసించి ద్వాదశాబ్దిమ్ములవారయి మధురాపురమ్మున నుభయ్యున నున్నయెడ
 నల్లని ముంజంబు విని కలుషితాంతరంగుడైన జరాసంధుండు మధుర సరికట్టి
 ఘోరంబగుసంగరం బొనర్చి పరాజితుండై యరిగె పిట్లతం దేడుమార్లు కృష్ణునితో
 నెడిరి యోహటించి ప్లేచ్చాదిపతియగు కాలయవసుం బురికొల్పి వాడును యాదవ
 భయంకరుండై మధురపై నెత్తివచ్చినఁ గృష్ణుండు యాదవసమక్షమ్మున బలరా
 మున కిట్లనియె. 546

క. పాతకుఁడు జరాసంధుఁ, డీతని నంపించె వీఁడు నెంతయు బలవి
 ఖ్యాతుండు బ్రబలపైన్యో, పేకుం డీత్రులువతోడఁ బెనఁగుట భరమా. 547

క. దనమును గృహమును వీడియుఁ, దన బ్రాణము రక్షపేత దర్శంబగు సౌ
 భ్యపియతిఁ జొప్పడు నెయ్యెడఁ, దనకది పిత్రార్జితముగఁ దలఁపఁగ వలయున్.

వ. పూర్వార్జితంబగు దేశం బెల్లప్పుడుఁ దనకు భయజనకంబేని గురోచితం బని యట
 వసించుటకన్న తైలసాగరవికటంబుననేని నిష్కంఠకంబుగ వసించుట సమంజసం
 బని సెద్దల వల్కుదురు. 549

చ. హరి శయనించు నంబునిదియం దహితల్పమునఁ భయమ్మునన్
 హరుడు వసించు రాజతకులాచలగహ్వరమందు వింకఁ ద
 క్కొరుల గణింపనేలఁ మన మొక్కమొగిన్ బురి వీడి ద్వారకా
 పురమున కేగి సౌఖ్యములు పొందుట లగ్గని నాకుఁ దోఁచెడిన్. 550

వ. అప్పురవరంబు రైవశాచలంబుకడ నమద్రతకుమ్మునఁ గలదనియు నతిమనో
 హరంబనియును గరుఁడుండు పెప్పె ననుడు యాదవులు సమ్మతించి సకుటుంబ
 మ్ముగఁ దరలి బలరామకృష్ణపురస్సరులై కతివయదినమ్ములకు ద్వారవతి కరిగి యప్పు
 రమ్మునఁగల జీర్ణగృహమ్ములఁ బునరుద్ధరణంబొనర్చి సుఖం బుండిరి. పిదప బల

రామకృష్ణు రిరుపురును నిర్జనమ్మగు మధుర కేతెంచియటవసించు చున్నంత యవ
నుండు మరల నప్పురంబు ముట్టడించె. 551

చ. హరి పురి వీడి వైశ మనహాయతఁ దాఁ బదచారియై వెసం
బరుగిడె నంత వాఁడు ననమానరయమ్మునఁ బాదచారియై
యిరిగెఁ బిఱుంద నీవరున నయ్యదువీరుఁడు రక్కసుండు నో
కురువర : యేగిరింత ముచికుంచుని యా శమపుణ్యభూమికిఁ. 552

వ. హరియు నయ్యెడ నంతర్దానంబుచేసె నయ్యవనుండునట నిద్రించుచున్న ముచి
కుండుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండని యెంచి తనకాలఁ దన్నుటయు నారాజు మేల్కొని
క్రొత్తామ్రాక్షుండై యవను భస్మసాత్కరించి తెలనఁ గృష్ణుం గాంచి నమస్క
రించి సన్నుతించెఁ బదపఁ గృష్ణుండు బలరామసహితమ్ముగ ద్వారకాతికిగి యుగ్ర
సేనునపై రాజ్యభార మ్మునిచి తాను యథేష్టమ్ముగ నంచరించుచుండె. 553

క. అనహాయకూరుఁడగు హరి, వెర నా శిశుపాలువలన విడిపించి నమం
జనగుణయగు రుక్మిణి రా. క్షసోపయమవిధి గ్రహించె జగములు వొగడన్. 554

గీ. జాంబవతి మిత్రవిందయు నత్యభావ, నాగ్నజితి భద్రయును లక్షణాతరుణియు
బేర్మిఁ గాళిందియును గృష్ణుఁ బెట్టిచేసి, కొవిన భాగ్యులు సౌందర్యఖలులు భూషః

క. అ రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుల, గామామనఁ గూడి కొంతకాలమ్మునకుఁ
జారుతరిగాఁత్రఁ గవియెఁ గు, మారున్ బ్రద్యమ్ముఁ గాంతిమహితాకారున్. 555

వ. ఆయ్యొకునను జాతకర్తాదికం బొనర్చినపదస మాయాకోవిదుండును బలిష్ఠం,
డునునగు శంబరుండు సూతికాగృహమ్మునుండి యా చిన్నిబాలు హరియించి
మాయావతి కొనంగిన హరి చేయునదిలేక చింతార్తుండై జగదంబు నిట్లు నుతించె.

క. మును బదరకాశ్రమమ్మున, మనమునేఁ దగ నిల్చి భక్తిమై నిన్నుం గొ
ల్లినవాడ గానె, వాపైఁ, గవికరముఁ మఱువఁ బాడిగా, జగదంబా : 556

ఉ. ఏ నెటు నిఁవ్వనేర్తు జగదీశ్వరి : యెవ్వఁడో గానరాదు నా
సూనుని సూతికాగృహముచొచ్చి హరించె, మదీయమాన మి
ద్దన నెడంగదే జనని : దానులదీనతఁ జూచి యోఁవఁ జ
న్నె : నగరే ననుఁ జనులు : నీకు నొకింతయు లజ్జ పుట్టదే : 557

చ. పెగరముచుట్టు కోటయఁట : నాగృహ మెన్నఁగ మద్యమందు నొ
ప్పగునఁట : సూతికాగృహము నారయువార లనేకులుండ నె

వ్యగ హరియించె బాలకు వవరణలీల : మదీయపూర్వక
రృగతియ కాక వేతోకటి గానఁగ రాదు విమిత్త మియ్యెడన్.

560

గీ. ఏను బొరుగూరికింజన నెల్లయాద

వులును గాచుచు మన్నారు తెలివికలిమి
నెవఁడు హరియించె మత్పుత్రు నెంచి చూడ
నంబ : నీమాయ యొక్కింత యమరదేవి.

561

గీ. మందచతులగు మాబోట్లకుం దరింబె

జననీ : నీదుచరిత్రంబు చందమెఱుంగ
బాలు గొవిషోవు చోరుండు పట్టువడక
యుండఁ గల్పించితివి మాయ యెరుల వళమె :

562

చ. పతి పరదేశవర్తియగు పట్టున రోహిణి విక్రమౌ పతి

వ్రత బలరాము నెట్లుగనెఁ : బాపవిదారిణి యన్యగర్భనం
గతు శిశువుం దగం దిగిచికాదె తదంగనయందుఁ గూర్చి పెం
చితివి జగత్ప్రసిద్ధము విశిష్టము నీమహిమం బొకింకియే :

563

చ. వకలము చేసి పెంచి పెలువన్ హరియించెడికల్లి : నాకుఁ బు

త్రకువిడి సంతసం బిడివదానపు తక్షణ మిట్టివేదనా
వికలమనస్కుఁ జేయఁ దగవే : పగనాఁడనె : కాక నీకు వి
ట్టి కృతులు బలముదంబును పుటింపఁగఁబోలు నెవం దెఱింగెడిన్ :

564

క. దేవి : తనూజుఁడు సుఖముల, తా వవియుమ సుతువిచాపు తలిదండ్రులకున్

ప్రే వెడలుటయివి చెప్పుదు, రే వెఱువున విల్లు మొదలనే యిటులైనన్.

565

ఉ. ప్రీతిఁ ద్యజింప లేక కురీగతి రోదన మావరించు త

వ్యాక గతిన్ దలంపు దయమాలినదానపు కాకుమమ్మ : ప్ర
ఖ్యాతికిఁ జేటు దెచ్చుకొనఁగా మది నెంచకుమమ్మ : నీవు గా
కీ తరుణిన్ భరింప విఁక నెవ్వరు దిక్కు : వచింపు మమ్మరో :

566

ఉ. జన్మ మొనర్తునో : వ్రతము పల్కుదునో : భవదంఘ్రులెంతయుం

దివ్వునిభక్తి సూనములు తెచ్చి యజించి ముదంబు గూర్తునో :
కన్నసుతుం దొకించుకయుఁ గందును జెందక యుండెనేని నీ
కు ప్పిల్లిలాంబ : యేమి యొడఁగూర్చుగనేర నశక్య మేవియుఁ.

567

- చ. తనయునిఁ దెచ్చి నా కొనఁగి తద్దయు మోదము గూర్చు మమ్ము : నీ
 పని యగుఁగాని వేతొకరు పాల్పడ రింతటిసేత కంచు మ
 వ్పనమెయిఁ గృష్ణుఁ డెంతయు ననాథగతికా విలపింప నజ్జగ
 జ్జనవి కృపానుషంగయి చయ్యన దర్శన మిచ్చె శౌరికిన్. 568
- చ. అట్లు స్రత్యజీంబై యభయం బొసంగి నీకొనురుండు శాపకారణంబున శంబరునిచే
 హరింపఁబడి తద్గృహమ్మున నున్నవాఁడు మదనుగ్రహమ్ముతనఁ బదియాటవ
 యేట వచ్చానిం జంపి నీకడ కరుడెంచు నిత శోకింపకు మనవుడుఁ గృష్ణుండును
 దుక్కిణియు సంతసమ్మునఁ జెలంగిరని చెప్పిన వ్యాసునకు జనమేజయుం
 డిట్లనియె. 569
- క. నారాయణాంశమునఁ జె. న్నారెడి హరి తెఱుకపడని యనువున గుప్తా
 గాంముననున్న బాచిని, నేరీతి హరించె నిక్కిమే నిది చెప్పుమా. 570
- చ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. 571
- గీ. మనుజులు సురాసురు లొకింత మాయఁ గడవఁ, జాల రది యెంతకేనియుఁజాలు నెట్టి
 బుద్ధింపంతునికైననుఁ బొర యెసంగఁ, జేయు శాంభవి యేరి కజేయ నిజము. 572

శ్రీరామాదులు కించిద్జ్ఞులనుట.

- చ. జీత్తృజ్ఞీందాతంద్రాభయశోకసంశయమోహహర్షాభిమానజరామరణాజ్ఞానగ్లావీర్యా
 ప్రీతిమదశ్రమమ్ములను నియ్యిని దేహజమ్ములగు భావమ్ములు. 573
- ఉ. రాముఁ డెఱుంగఁ జాలెనె యరణ్యమునం దన కగ్రవర్తియౌ
 హేమచ్యుగమ్ము రాకయు మహీసుతపోకయు నజ్జటాయు వా
 లో మృతిఁ జెందు టాదిగఁ బయందగు రావణుఁ జంపి రాజ్యసు
 శ్రీ మితిమీఱునాఁడు మును చెందిన బాముల నెన్న నేర్పెనే. 574
- గీ. మాయ బలవతి గాదేవి మనుజునాథ !, యెఱుంగఁజాలెనె తన కంద్రి మృతిని నాకఁ
 డింతయేటికి నీత యున్నెడఁ దెలియఁగ, వనచరుల నలుదిక్కుల కనువనేరి 575
- గీ. నాగపాళమ్ములను బడి నవయనేరి ? , నీత విద్వోష యనక కార్పిచ్చు వండుఁ
 బడుట కొప్పఁగ నేరి ? యాపై జనాప, వాదకుఁ దలంకి తా విడువంగ నేరి ? 576
- చ. పిమ్మటఁ దన పుత్రులగు కుశీలపులఁ గుశలపులవి ముని చెప్పకున్న నెఱింగినే ?
 ఇది యట్లుండ జానకి పాతాళమ్మున కరుగుటయుఁ దమకుఁ గాలం బొనన్నం బగు
 టయుఁ దెలియ నేర్పెనే ? అట్లేని దమ్మునిం జంప నుంకించునే యని వెండియు,

క. మానవదేహము గైకొని, మానవరీతులఁ జెలంగె మహిమ మెడలి యా
శ్రీనాథుఁడు సందేహం, బూనఁగఁ బనిలేదు దీని ఇర్వీనాథా : 578

క. మొదలం గంసువిభయమున, యదుకులమణి యరిగె గోకులావాసంబుం
బదఁపడి ద్వారపతిని దా, నొదిగె జూసంధువీతి యొదవినకతనన్. 579

గీ. ఎంత యన్యాయ మొనరించెఁ గృష్ణఁ డకట :
యెఱిఁగి శిశుపాలుచే హరియింపఁబడిన
దాని రుక్మిణిఁ గైకొనె ధర్మవిమలు
మెచ్చికొందురె విని జనమేజయస్థప : 580

వ. మాయాయుక్తుండగు కతననకదా : శంబరుఁడు హరించిన పుత్రు నెఱుంగఁజాలక
దుఃఖించి పదంపడి దేవికతనఁ దెలిసి యానందించె విదియునుం గాక, 581

ఆ.వె. సత్యయాజ్ఞఁజేసి స్వర్గయ్యునకు నేగి, యింద్రతోడఁ బోరి యెలమిఁగల్గు
వృక్ష మల్ల సత్యగృహమునఁ బెరటిచె, ట్టుగ నొనర్చె ప్రీతీతగతి నతఁడు. 582

వ. సత్యభామయు నానందమ్మునఁ దద్యృక్షంబు తన తోట నాఁటించి పతియగు
శ్రీకృష్ణుని నారదునకు దానం బొసఁగి విరపఁ గనకమయంబగు కృష్ణ విగ్రహం
బమ్మహామహాన కిచ్చి విడిపించె. 583

గీ. అరసి ప్రహ్యమ్ముఁ డాదియైనట్టి సుతుల, జొంబవతి తన్నుఁ బుత్రలాభంబుకొఱకు
దైవ్యగతి వేఁడఁ గృష్ణుఁడు తపమొనర్చు, జవియె నుపమస్యనాశ్రమమునకు నధిప :

క. శివభక్తుండగు నమ్మో, వి వలనఁ బాకుపతదీక్ష నెఱిఁ గొని నన్నా
నవిధిమెయిఁ దపము సలిపెన్, బ్రవిమలుఁడై శివుని మదినిఁ బాడుకొలుపుచున్.

వ. ఇట్లు ప్రథమమాసమ్మున పలాశియు ద్వితీయమ్మున జలపాయియుఁ దృతీయమ్మున
వాయుభక్షియునై పాదాంగుష్ఠాగ్రమ్మున విలిచి పుత్రార్థియై తనుంగుఱిఁచి హెర
తపం బొనర్చు నా హరికి హరుం డాటవమాసమ్మునఁ జంద్రకాదరుండై వృషభా
రూఢుండై యంద్రాదిసురుల పరివేష్టించఁ బావ్యతితోఁ బ్రత్యక్షంబై. 586

ఆ.వె. “వాసుదేవ : నీతపమ్మున కెద మెచ్చి, వర మొనంగ నీకుకు వచ్చినాఁడఁ

గోరుకొమ్ము వలయుకోరికలెల్ల నే, విచ్చునపు కొద వొకింత కలదె.” 587

వ. అనపుడు గృష్ణుండు భక్తిన్రుండై యద్దేవు పాదమ్ముల కెఱిగి మేఘ గంభీర
భాషణమ్ముల విట్లు మఱించె. 588

- గీ. దేవదేవ : జగన్నాథ : దివ్యమూర్తి : , సర్వభూతార్తినాశన : నకలలోక
కారక : సురారి హర : నీలకంఠ : శైల, జామనోహర : యజ్ఞఘ్న : శరణునీకు.
- ఉ. దన్యుఁడనైతిఁ బావనతఁ దాల్చితి జన్మము గణ్యమయ్యె సౌ
జన్యముగల్గె నీదుపదపారసముల్ గనుఁగొంటఁ జేసి; యే
నన్యముగోర త్రీమయములైన మహత్తరపాశజాలముల్
దైన్యమునొందఁజేసె నివి దాఁటఁగఁ జేయఁగదే : కృపామతిన్. 590
- క. మానవజన్మందెత్తిన, దానికిఁ గా నాకుఁ గష్టవశ చేశారెన్
దీనఁ గృత్యించు నాదగు, దీనతఁ బాపంగఁ దగదె దీపశరణ్యా : 591
- ఆ. వె. మొదట గర్బదుఃఖమును బొంది కంసు బ, యమునఁ బిదప గోకులమున కరిగి
గొల్లనగుచు నడచి గోవుఁగఱచట, కన్నఁగష్టమొందు గదె గిరిశ : 592
- గీ. గోఁజన్మంగతింజేసి కొమరు దఱిఁగి, యాలఁగఱచు బృందావనాంతరమున
నుండ బయవెట్టె మ్రేచ్చనాథుండు దానఁ, జేసి ద్వారవతీపురిఁ జేరినాఁడ. 593
- వ. పితృర్హితంబగు మధుఁబిడిచి ద్వారవతి కేతెంచి యయాతి శాపంబుకతన రాజ్యం
బొల్లక యుగ్రసేనునియంద యునిచి యతనికి దాసుండనైతి. 594
- క. ఎన్నిటఁ జూచిన నంశుతి, కన్నఁబాదుఃఖంబు, త్రీలకన్న నదర్శా
భ్యున్నతియుఁ, బారతంత్ర్యము, కన్నన్ బంధం బొకండు గలదే గిరిశా : 595
- గీ. జాంబవతి రుక్మిణీకమాజాతులఁ దగ, నరసి సంతాన మిమ్మనినంత నేను
దనయునికిఁగా నొవర్చితిఁ దపము లజ్జ, వౌడముచున్నది దీనిఁ జెప్పుటకు నాకు.
- గీ. ముక్తివిడఁజాలు వినుఁగాంచి మూఢబుద్ధి, నెవఁడు గోరెడిఁ దుచ్చమో నిట్టి ఫలము
కామిన్ప్రేరితుండనై గళితఁజ్ఞఁగ, డ నయి కోరెద సంతాపచును : నిన్ను. 597
- క. సంసార మెంతకేవీయు, హింసాకర మంచు నెఱిఁగి యేను విరతి నా
శంసంపఁ జాల గర్మ, ధ్వంసము బోగమునఁ గాది వజ్రులనె యెందుఁ ? 598
- వ. శాపఘ్నకతన మాయావియంత్రుతుండనై నారాయణాంశమ్మునఁ బుట్టిన నాకుఁ
గర్మానుభవం బింతతోఁ దీటునేయని వగచు మాధవున కుమాధవుం డిట్లనియె.
- క. వదియాలువేలపై నేఁ, బదిమంది ముదితలు నీకు భార్య లగుదు ర
ముదితల కొక్కొక్కరికకుఁ, బదిమంది కొమరులు గలిగి ప్రబలెదరు హరీ. 600
- వ. అని మడిచి శంకరుండు విరమించినఁ భార్యతి ప్రణతుండగు నమ్మధుమాదసున
కిట్లను. నీవు లోకమ్మున నున్న గృహస్థులకెల్ల నొజ్జవై శతవత్సరమ్ములు మఖ

మ్ముల ననుభవించి ద్విజశాపగాంధారీశాపమ్ములఁ గులక్షయం బగుదు దేహమ్ము
పరిత్యజించి బలరామసహితమ్ముగ దివమ్మునకు రాఁగఁపు. 601

క. శోకింపఁదగునె ? విధివరి, పాకాగతమైన పసులపల్ల; నవశ్యం
బే కార్యము గానున్నదొ, యాకార్యం బద్ధపెట్ట నగునే యెందున్ ? 602

ప. నీవవతారమ్ము చాలించి త్రిదివమ్మున కరిగినమీఁద నష్టావక్రశాపమ్మునంజేసి
నీభార్యలు చోరులచేఁ బీడింపఁబడుదుని చెప్పి యదృక్కులైరి. పిదపఁ గృష్ణుం
డును మనుమన్యునకు ననుస్కరించి ద్వాపక కరిగి సుఖం బుండె. 603

క. నరవర ! బ్రహ్మాదులకును, దర మవి యెంచకుము మాయ దాఁటఁగఁ గర్వో
ద్ధుంకఁ బురికొల్పుచుండుఁ, బరమాపణి మాయఁ పక్షపాతము కలదే ? 604

ఉ. ఇంతియకావి యాజగదధీశ్వరి కొక్కెడఁ పాక్షపాత మొ
క్కింతయు లేదు “జీవులకు నేగతిఁ గల్గినొ ముక్తి” యందుఁదాఁ
జింతిలుచుండు లోకము నృజించియు మాయకులొనుజేయదే
నంతయునున్ జడంబగుఁ దదర్థము యిట్లొపరించు భూపరా ! 605

క. మాయాయత్తులు దివిజలు, మాయామయు లనురులెల్ల మాయాధీన
ప్రాయలు త్రిమూర్తులను స్వే, చ్ఛాయత్తత నొప్పు నొక్క యంబికయ నృపా !

ఆ.వె. దేవికన్నఁ బరము దెలియంగరా దెందు, నామెఘాజకతన నఖిలమొదపుఁ
దత్పదాబ్ధితక్తి దపులవి కులమునఁ, బొడచురాదు వినుము పుడమితేఁడ. 607

శా. జ్ఞానానక్తి గురున్ భజించి వియతిం గావించి వేదాంత వి
ద్యానం బొప్పఁగ నప్పరాంబిక మనమృందుఁ దగ మ్మిల్చి నం
ధానంబుం బచరించి విశ్చలవిదానజ్ఞానసంసక్తిమై
'నేనే దేవియు నేవ బ్రహ్మ' మను దా నెవ్వండు వాఁడల్పుఁడే ! 608

ప. దీనికిం దక్కినవా డెన్ని కర్మంబు లొపర్చినను ముక్తుండుగాఁడు శ్రేతాశ్వతర
మహర్షులందఱు నిట్ల భవబంధవిముక్తులైరి. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను తత్క
శత్రుమ్ములను నచ్చిదానందరూపిణి యగు నద్దేవిని యెల్లప్పు డాదరింతు రవి చెప్పి
మఱియును, 609

క. వరవర ! ప్రశ్నంబుల కు, త్తరమిచ్చితి; భవభయమునఁ దగ నెయ్యెది నీ
వరసి యడుగం దలంచెదొ, పురాణములు వినుట కన్నఁ బుణ్యము గలదే. 610

అ.వె. సర్వపాపహరము సకల కుభప్రదం, బనమ ముత్తమం బహర్నిశంబు
భక్తి వివేచివారి భవబంధములు వాపు, నిది పురాణములకు నెల్ల మిన్న. 611

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన బ్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుఁ
జెప్పటయు, 612

క. లోహితనగోత్రభవః వి, ద్యాహితసుమనోమనోజ్ఞతత్త్వజ్ఞః మృదు
వ్యాహరః హరహరస, స్నీహరయశోవిహరః విరువమసారాః 613

ఉ. కారుణికాగ్రగణ్యః నృపకాంతశిరోమణికాంతిరంజిత
శ్రీరమణీయపాదయుగపేవనబంధరితాంతరంగ వి
స్ఫారయశోమషంగపరివారితసర్వదిగంతతుంగ వి
ద్యారతశిష్యసంగవితతాదరః దుర్గయశాస్త్రి సోదరాః 614

విచిత్రవృత్తము. మహీయశురితాః బహస్త్రితిపాతాః
గృహస్థాత్పథన్యాః బృహత్కీర్తిమాన్యాః 615

గ ద్య.

ఇతి శ్రీ..... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ జతుర్థస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్సరదేవతార్చనమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

పంచమ స్కంధము.

అనమానతేజః పాండి, త్వసద్యశఃకరతాన్నదానతత్పరః విద్యా
ర్థసమేతపంక్తిభోజనః, కుసుమితనంతోషః బ్రహ్మగురుదోషజ్ఞాః

1

శివతేశవతారతమ్యము.

వ. అవరంఘ్ర మనంతరంబు శౌవకాదులు సూతుం గాంచి,

2

క. శ్రీకృష్ణుని చరితమును, మా కెఱుంగం జెప్పితిని సమంజసముగ నే
మాకర్ణించితి మాను, శ్లోకునికథయందు శంక చొప్పుదు ననఘాః

3

చ. హరి యవతారమైన జగదాధ్యుఁడు కృష్ణుఁ డరణ్య మేగి శం
కరుని యజింప నాతఁ డెసకమ్మునఁ బార్వతితోడ ఎచ్చి మే
ల్వర మిడె నంటి శంకరుఁడు వారిజనేత్రవికన్న వెక్కుడేః
వరమవిరుద్ధ మియ్యది కృపన్ వచియింపుము మాకు నావుడున్.

4

చ. మునులు మహామహల్ : వినుఁడు మున్నునరాశరపుత్రుఁడట్లుచె
ప్పిన చరితఁ గ్రహించి పృథివీపతి యాజుఁమేజయుండు వ్యా
సునిఁ గని పల్కు "నేం మధుసూదనునంశము కృష్ణుఁ డాచరిం
చెను దశమున్ శివుంఁగుజీచి చెప్పుము సంశయమయ్యె నమ్ముచి.

5

గీ. సృష్టిరక్షప్రళయములు పేయఁజాలు

దేవదేవుండు నర్వసిద్ధిప్రదుండు

ప్రాకృతునిఁబోలెఁ గృష్ణుఁ డెప్పుడఁ జేసెఁ

దశము హరుఁగూర్చి యతని కతండు లొచ్చెఁ"

6

చ. అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనాదిపః పీఠవిసత్త కృష్ణుఁ డెం
దును నధికుండు శక్తుఁడు ననూవమహామహిమానుఁడవుఁ డై

- నను మనుజత్వ మంశుకతనకా దన కయ్యని సంభవించె, నొ
ప్రసనె మనుజత్వ మంచయును బూర్వపురీతిని సంపదించగన్ : 7
- మ. గురులం గొల్చుట, వృద్ధనేవనము, మ్రొక్కుల్ విప్రలం, దవ్వెను
చరపూజారతి, హస్తశోకములు, శ్రీసంగమము, నిత్యసం
సరిజవ్యాప్తియు లోభమోహము లవశ్యమైన పుటింపుకా గుణో
ద్ధరమో దేహమునందు నిర్గుణత యెంచు జొప్పడంతోలునే. 8
- ప. మటియు శ్రీకృష్ణ నిధనమ్మునకును యావనాశనమ్మునకును నగ్రజాగందారీ శావ
మ్ములు కారణమ్ములు, చోరకృతలుంతున హరిజాదికంబును నయ్యెడ నర్థును
ననమర్థతయుఁ బ్రద్యుష్కానిరుద్ధహరణం బెఱుంగుము నివి మానవజన్మ సంభ
వమ్ములు. 9
- క. హరి నారాయణముని య, పురముని యంశంబు యావనశిరోమణి సా
దరిఁడై యాతఁడు శివత, త్వరుఁ డగుటయు నజ్ఞురంబెః పార్థివముఖ్య. 10
- క. హరికి హరుఁడు కారణ మని, పరమామ్నాయమత మట్టి పరమాత్మ శివుఁ
హరియంశ మవతరించిన, పురుషుఁడు కృష్ణుండు గొలువఁబోందె యధిపాః 11
- కా. ఓంకారమ్మున నాద్యకారమున వాహ్యం దౌ నజం, దయ్యకా
రాఁకుం దాతవితండ్రి విష్ణువు, మకారాంకుండు శంకుండు, త
త్సంకేతమ్మున నుత్తరోత్తరము ప్రాశస్త్యంబు వాటిల్లు ని
శ్శంకకా భైఁ దగు నర్థమాత్ర చెఱఁగన్ శక్తిస్వరూపమ్మగన్. 12
- ప. దానంజేపి శక్తికి సర్వోత్కృష్టతయు బ్రహ్మవిష్ణురహేశ్వరుల కుత్తరోత్తరాది
కతయుఁ గలుగు కఠిన హరికి హరిపూజనం బావశ్యంబు యని వెండియు, 13
- గీ. మూలరుద్రుని యంశంబు మూలముగను, బ్రహ్మవక్త్రంబునుండి సంభవము చెందె
నిచ్చమై నింక నొకరుఁడుఁ; డెల్లరికును, బాజ్యఁ డీతఁడు వరములు పొందుపొంతె. 14
- క. ఈ రుద్రుఁడె బ్రజగమ్ముల, కారాధ్యుం డవిన మూలమగు రుద్రుఁడు కాఁ
డేః రాజేంద్రాః యితనికి, సాంత దగు శక్తితత్త్వసాన్నిధ్యమునకా. 15
- క. హరి యోగమా మితతమునఁ, బరతంతుం డగుచు నెత్తు బహుజన్మము ల
పై చ్చుండును మాయకు, హరియు హరుఁడు నజుఁడు దాసు లధిలామరులున్. 16
- క. కనితెచ్చి వేయనంతకు, జననము రక్షణము లయము సంధించెడి మో
హి యోగమాయ యద్దా, నినిఁ గనుఁగొన నేర రెంత నేర్పరులు నృపాః 17

- క. హరి సూతికాగృహమ్మును, దఱుట నందువిగృహంబు తనవాసముగాఁ
బొరయుట మధురాపురమున, కరుగుటయును యోగమాయ యలవరించె నృపా. 18
- చ. పిదప బీతుండై మధురాపురమ్ము విడిచి ద్వారక కరుగుటయు నయ్యోగమాయా
బలంబని యెఱుంగునది. 19
- క. పదియాఱువేలపై యేఁ, బదిమంది లతాంగులకును పై భార్యల కె
న్నిదినుందికి దాసుండై, మధుసూదనుఁ డుంట యోగమాయకతమునన్. 20
- చ. నరవర ! యొక్కకొంత తగునైపుణి గల్గినదయ్యెనేని యు
బ్బుఁపువలినమర్ గొలిపి పూరుపు బద్ధుఁడ జేసుఁ జాలు నుం
దరులు పదాఱువేలకును దక్కినపూరుపుఁ దెల్లఁదేని ద
త్పురుఁ డయి తత్పతీవిరపంజరకీంముగాక తీరునే. 21
- చ. అరయఁగ సత్యభామకయి యాహరి యాహరిభామ మేగి యు
ద్ధరగతి యుద్ధరంగమునఁ దొయ్యలి మెచ్చఁగ దేవనాధు నో
పరిలగఁ జేసి కల్పకము చయ్యనఁ దెచ్చి ముదంబు గూర్చి ను
స్థిరముగ నాటునే వెరటిచెట్టుగ వక్యఁడు కాకయుండినన్. 22
- చ. అదియునుగాక చైద్యునకు సంగనగా గురుదత్తయైన యు
మ్మదవతి రుక్మిణికా గలన మర్దికకాత్రపుడై హరించి యా
త్మదయితఁ జేసికోలు నొకధర్మమె ? యన్యకకాత్ర మెంత ద
ర్శదళకుఁ దప్పవాఁడును గ్రమ మ్మెడఁ జేసి హరింపఁ బోలునే ? 23
- గీ. ప్రకృతిజన్యంబు హరిహరబ్రహ్మమూల, మగు వహంకారమున జగ మవతరించెఁ
దద్యకుండయి మోహంబు దవిలి ప్రాణి, చేయుఁ దత్త్వకులు మంచిచెడ్డయనక.
- గీ. బ్రహ్మయైన వహంకారవక్రుఁడు కాక, యున్నవేళ విముక్తుడై యుండు దానిఁ
దవులుచో సంసరజకృతితత్పరత్వ, మంది తత్తద్విశేషము లలవరించు. 25
- చ. అది విడువాడె ముక్తుఁడు, మహామహాఁడైనను నయ్యహంకృతికా
బొదలెడివాడె బద్ధుఁడగుఁ బూరుషమాత్రున కంగనాదినం
పదలును గేహముకా నుతులు బంధము లందురు వేని కెక్కుడై
నది యని చెప్పఁగాఁదగు నహంకృతి విక్రము పార్థివోత్తమా. 26
- గీ. ఏ నొనరెడివాడ నాచే నొనర్చు, బడియి వింతటికార్యంబు బలియురండు
వధికుఁడను నేనటంచు వహంకృతిం ద, విలి నరుఁడు బంధనమునఁబొరలు వరేంద్ర.

వ. మృద్విహీనంబగు మటంబువగిది నహంకారభూన్యంబగు వస్తువు దుర్లభంబు;
కారణవిముక్తంబగు కార్యంబు లేమి శాస్త్రప్రసిద్ధంబకదా ! యని మఱియును. 29

గీ. ఆయ్యహంకారిసంవర్క మంది కాదె, యెల్లజగములు పాలించు నిందిరేకు,
దట్టుకాకున్న నతఁడు దుఃఖిల్లిచుగ్గున, దగునె యవతారముల నెత్తి యవనినాథ :

వ. అహంకారఽర్ముక్తులకు మోహంబును సంసారమ్మును లేకుండు మఱియు బ్రహ్మ
దులగుపురుషు లెల్లరును సాత్త్వికరాజసతామన భేదమ్ముల మూఁడు దెలుగుల
వారు, వీరియం దెల్లప్పుడును ద్రివిధందైన అహంకారంబు వర్తించు; దవృద్ధుండై
మాయామోహితుండై యనేకావతారమ్ముల; దవిలి తత్తదనుగుణమ్ముగ హరి
గ్రుమ్మరు నట్లు కాదేని యెట్టి మందుఁడును వాంఛి-వ నొల్లని పరమసంకటమ్ముగు
గర్భవాసమ్మున కతఁ డియ్యకొను డెట్లు ? 30

క. అతివిష్టాకుంతానం, గతి హేయంబైన దేవకసుతాగర్భ
స్థితికిఁ హరి యాత్మపద, చ్యుతుడై రానేల తాన యొడయందైనన్ ? 31

అ.వె. బ్రహ్మమొదలు స్తంభవర్యంతము జగంబు, యోగమాయవశత నొప్పు దాని
నుడిపి యుడువలేక యూర్జనాభియుఁబోలె, హరిహరాయులుండు రవనినాథ. 32

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి, ట్లను యోగీశ్వరి మహామహాత్మత నాకుఁ
మునివర ! చెప్పితి వద్దా, విన వెండియు వినఁగవలతు నీదగుకరుణకా. 33

అ. వె. మూఁడుమూర్తులకును మూలభూతంబయి, యఖిలజగము తానయై వెలుంగు
దేవదేవిమహిమ; దివిరి వినకయుండు, చెనఁటి యెందుఁగలఁడె చెప్పు మనఘ. 34

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను రాజేంద్రా ! యియ్యది శ్రద్ధగలకాంతునకు మడువఁదగినది
యని యెఱుంగుము. ముమ్మ మహిమందను రాక్షసరాజు కాలమ్మున దేవదానవు
లకు ఘోరంబగు యుద్ధంబు జరిగె నది యెట్లంటేవి. 35

క. కనకగిరి కేగి మహిమం, దవిమిపులకు నెల్ల విస్తయము గదురఁగఁ జే
పెను వర్షాయుతము తపం, బును బరదేవతను హృదయమున నిల్పి నృపా. 36

మ హి షా సు రో త్ప త్తి .

క. ఆ తపమున కెద మెచ్చి కృ, పాతత్పరుడై విసిరి వర మిడుటకునై
యేతెంచి కోరుకొ మ్మన, నాతని కమ్మహిమఁ డిట్లు లనె భక్తి మెయికా. 37

వ. మహాత్మా ! నాకుం గూర్తేవి మృత్యువులేమిఁ బ్రసాదింపు మనవుడు నతం
డిట్లనియె. 38

- క. పుట్టినవారలు, గిట్టుట, గిట్టి మరలఁ బుట్టుటయు విభింజీపుల తె
పుట్టునఁ దప్పనియది నీ, తెట్టుగ నీవచ్చు మృత్యు వెడఁజేయంగన్. 39
- వ. భూభూధరసముద్రాదికంబులకై నను గాఁవకమ్మున నాకమ్ము దప్ప దట్లుండ నీతెట్లు
మృత్యుభయంబు లేకుండ వరం బొసంగుదు? నొక్క యుపాయమ్ము పెప్పెద
మరణమ్మున కొకింతయే యవకాశం బునిచి కోరుకొమ్మనవుడు వాఁ డీట్లనియె.
- క. సురిదై త్యమానపులలోఁ, బురుషులు ననుఁ జంపకుండఁ బూరింపుము నా
వరమాడుది నను జంపం, దుమే యద్దాని నొక్కతన్ విడువు మొగిం. 41
- క. ఆనవుడు నీతెప్పటికే, విని మావివివలనఁ దొడరు విరనం బిఁకఁ ద
క్కినవారివలన ఖేతిం, గొనకుము నీవందు నేగెఁ గురలయినాదాః 42
- వ. అంత నా రక్కసుండును సంప్రాప్తమనోరథుండై విజనితీతనమ్మున కరిగె
నావుడు “వాఁడన నెవ్వఁ దేకతమ్మున మహిషాకారంబు సంపాదిల్లె, నెవ్వనికామ
రుం డెఱింగింపవే” యనుడు వ్యాసుం డీట్లను. 43
- క. రంభికరంభులు మహితా, రంభులు విరువురును సుతులు ప్రబలుదు రతి సం
రంభునకు దనువునకు వా, రంభోజాపువకి నెక్కు డగుదురు దీప్తికా. 44
- వ. అయ్యిరువురును సంతతిలేమింజేసి బహుశత్సరమ్ములు తనంబొసర్చి రందుఁ గరం
భుండు పంచనదమ్మున జలమగున్నడయ్యును రంభుండొక్కభూరుహం బారో
హించియు మోచింబగు తనం బొనర్చుచున్నంతఁ దత్తపోభీతుండగు వింద్రుం
డనికేతెంచి మొనలియై యవ్వంచుదంబు నొచ్చి కరంభుని పాదమ్ములం బట్టి
వదించిం రంభుండు భ్రాతృమరణఃఖితుడై. 45
- క. మన మెరియఁగఁ దన శీర్ష, మ్మును నేహ్నికి నీఁగ నెంచి మొగిఁ దెగనఱుకం
గను దక్షిణకర మాయుచ, సకాథముగఁ జేయుదుకా గృహనుడు పేర్చిన్. 46
- వ. ఎదుటికి వచ్చి “శీర్ష మిటులేటికిఁ ద్రుంచెద వాత్మహత్య చే
యఁగునె? చేయుడున్ బరమునందు సుఖం బెడయో భవత్తనం
బెదకు మురం బొసంగెఁ గొను మిచ్చెద నీకు వరంబు, వచ్చి యె
య్యది గొనువాడ నీ” వనుడు నర్దచుజుండు వియ కశీర్షుడై. 47
- గీ. దే నామెద నీకు సంతృప్తియేవి, కామరూపియు విభిరోకవిజయమును
అమరదానవమావద్యభింపియి, లకు జయింపఁగరాని పుత్రకుని విడుము. 48
- వ. నావుడుఁ బావకుం డట్లగుంగాకేమి యింక మరణోద్యోగంబు విరమింపుము, నీ

తెయ్యది గూర్చు నద్దానియంద యిట్టి పుత్రుండు వొడము ననుడు రంభుం డవ్వీతి హోత్రున తెఱిగి పీడ్మొని యరుదెంచువాడు ముందట యక్షరక్షితంబగు నొక్క మనోహర ప్రదేశముననున్న మహిషి నతిమత్త నందంబగుదానిఁ జూచి కామిం చిన నయ్యదియు రంభుం గలయుట కియ్యకొనియె నంత భావికార్యవశమున రంభుండద్దానితో రమించి గర్భియగు దానిం గొని యితర మహిషంబులవలని భయము దొలఁగించుచుఁ బాతాళమునకుఁ దోలికొని చనియె. 49

క. ఒకనాడమ్మహిషిని వే, తొకమహిషము చూచి మోహయోగమునఁ దా
కక పైకొన నుంకించినఁ, బ్రకోపనుడు దానిఁ గొట్టె రంభుడు కడఁకక. 50

న. అంత మహిషంబును దనకు విఘ్నకారియగు నద్దనుజుని శృంగంబులం బొడిచి యెత్తి పుత్రునిం గావించిన నమ్మహిషియు భర్తృ మరణమునకు శోకించుచుఁ దనపూర్వనివాసమునకుం జని యక్షుల శరణుఁ జెందె; నవల దానిపిలుందన యమ్మ హిషంబును గామార్తంబగు కతన నరిగి యయ్యజ్ఞులతోఁ బెనఁగి తిచ్చరతాడితం బయి దెక్లె. పిదప యక్షులు నమ్మృతదనుజశరీరముం గొని తెచ్చి యమ్మహిష శవఁబుతోఁ జితానంస్కారంబు చేయనుంకించిన నమ్మహిషియు సహగమనవరాయణయై యక్ష నివారితయయ్యు వెనుఁదీయక యయ్యులంబునం బడియె. మీఁదఁ జితామధ్యంబునుండి మహిషుడును రక్తబీజుండు నను విరువుట రక్తమును బుడయించి రంధ్ర మహిషుండు రాక్షసులచే రాజ్యాభిషిక్తుండయ్యె రక్తబీజుండును సురాసురుల కపెద్ద్యుండై చరియించుచుండె నిట్లు చతుస్పముద్రముద్రితంబగు ధరామండలంబు నమ్మహిషుం దేకచ్ఛత్రముగ నేలుచుండి మహాబలుండగు చిత్తురుండును సేనాయుతసమాన్యులం డగు తామ్రుండును నసిలోముండును మదర్కుండును బిడాలుండును బాష్పలుండును ద్రిణేత్రుండును గాలబంధకుండును దనకు సేనానాయకులుగా రాజుఁగ్గంబు లరివెట్ట విప్రుల జన్మములు కలఁచుచు మదోద్బుధుండై యొక్కనాడు. 51

మ. వరదానోద్ధతగర్వుండై యతఁడు స్వర్వాసంబు వశ్యంబుఁ జే
యురహిణ సేవకుఁబంచె “వింధ్రుఁడువసున్ యుద్ధమునన్ గెల్చునో
శరణం బంది దివంబు నా కిడునో విస్సందేహ మారీతి నా
సురనాథుం గని నిశ్చయింపఁ దగు” నంచున్ జెప్పి విరీతిమై. 52

న. అంత దూత దివమ్మున కరిగి యింద్రున కిట్లనయె. 53

చ. విను సురనాథ ! నే మహిషవీరునిదూత నతండు పంప విన
గనుఁగొన వచ్చినాఁడ విఁక గర్వము చెందక పీడు వీడి మా
జనపతి సేవకుండ వయి చక్కఁగ నుండెద వొందె యుద్ధముం
బనుపడి చేసె దొందె నొకపద్ధతి సేయుము నాఁగ పింఛుఁడున్. 54

ఉ. వానికి విట్లు పల్కు బయవద్రుష “నోరి మదాంధ ! యిట్లు క
న్గనక నీవిభుం డవిపెఁ గా నను ! మంచిచి వానిరోగ మె
క్లేవి యడంతు నాయెదుట విట్లనఁ జెల్లినె నీకు ? దూరియో
వానినిఁ జంప రామి విడువంబడి నీపతి కిట్లు సెప్పుమా. 55

ఉ. ఓమహిషీకుమార ! నను యుద్ధమునందు జయించు విచ్చ నీ
కీమెయిఁ బుట్టెనే ! తృణము లెంతయు మెక్కుటచేత మిక్కుటం
బై మద మెక్కెనే ! జడుఁడ వంచు నెఱుంగును విన్ను నీకు ను
ద్దామత విచ్చుశృంగములఁ ద్రవ్వి తగం బొనరింతుఁ జాపమున్.” 56

వ. ఆనవుడు దూత వైశంబ చవి మహిషుం గాంచి నమస్కరించి యిట్లు విన్నవించె.

క. విను గణేయంపక సురపతి, పనిచిన పలుకుంను జెప్ప భయమొనవెడి వా
నిని విడిచి నీకుఁ బ్రియమగు, ననృతము వచియింప నర్హమగునె తలంపఁ. 57

క. ప్రేయసును సత్యముఁ బలుకుట, య యచిత మగు భృత్యునకు స్పృహగ్రస్తున నే
ప్రియముగ వివిదితి వేవి య, దియు నీకార్యమునకుఁ బ్రతిమటించు నొగిన్. 58

చ. ఇఁక రిపుఁడెట్లు వల్కె నటులే వచియించెద నన్న నెందు సే
వకునటఁ శోభిన్దాది కిది భావ్యము గాదు రిపుల్ వచించు ఫ
క్కిక యన మిత్తి పల్కలను గేలి యొసర్చు నెటుల్ వచింతు న
ట్టి కుటిలవాక్యముల్ గలన దీకొను మార్తురమాడ్కిఁ దెంపునన్. 59

క. అవి హేతుగ్భ్రముగఁ జె, ప్పివ పల్కల యర్థమును నవి స్తరముగఁ గై
కొని పెచ్చు పెరుగు కోపం, బున మహిషాసురుఁడు గర్వమూర్ఖుఁ డగుచుఁ.

కా. లాంగూఁమును బృష్ఠదేశమున వాలాయమ్మఁ గీలించి క్రూ
భంగం బొప్పుఁగ నెఱునొకమలు కోపం బంతటఁ గ్రుమ్మరిం
పం గై పెక్కుడు మూత్రము విడుచుచున్నతాత్మఁడై యింద్రుఁడి
బృంగిం బలుకుట వింటిరే యిఁక వధింపం బోలెదే దుష్టునిఁ. 62

- ఉ. వాడన నెంత, వానిబలవై భవ మెన్నఁగ శాంతులందు, మా
రాధనితాపసోత్తములయందుఁ బరాంగనలందుఁ జెల్లుఁ బో
రాడుట కప్పరోంగనల కౌనె తపమ్ము లదంచు లింగిఁ దూ
టాడెనఁ గోటియంద్రు లొకటై యని నన్నెదిరించరేనియున్. 63
- క. నముచిం జంపెను విశ్వా, నము చొప్పుడ సందీజేసి శపరమ్ములకుం
గ్రమమెదలిఁ యట్టి దుష్టున్, క్షమింప నజ్ఞులకెల్లు నుతనమెనఁగున్. 64
- వ. ఇది యిట్లుండఁ దత్పూయు డగు హరియు విట్టి డ యది యెట్లుంచేవి, 65
- క. కపటాచార్యుడు కుహకుడు, శపథారుఁ డతడు మున్ను చంపఁడె కిటి య
న్నెవమునఁ గుకాక్షిని నిం, గవుమానిసియై హిరణ్యకశిపు బలాధ్యున్. 66
- వ. కావున వింద్రోపేంద్రులయెడ విశ్వాసం బెగ్గగు నా కీ దేవపతి యన నెంత ! మహా
దేవుం డెచురె నను నఁకిఁ గడంగును. 67
- ఉ. కావున వష్టదిక్పతుం గర్వమడంచి నిలింపనంతతుల్
చేపకుఁదక్కి దైన్యమునుఁ జెంది కృశింపఁగ నాకలోకను
శ్రీవిభవంబు గైకొని యశేషమఖమ్ముల నిచ్చుభాగముల్
కేవల రాక్షసార్థముగఁ గీల్కొనఁజేసి చరింతు నెంతయున్. 68
- క. సురసరికిన్నరు లాదిగఁ, బరుషులు ననుఁ జెనకఁ దగరు పూఁబోఁడికి నన్
బొరిఁగొనఁ దంపే ! నాదగు, వర మెఱుగరె, యొకఁడు మనకు పశ్యుఁడు కాఁడే. 69
- వ. మీరు పాతాళమ్మునకును బిర్వకమ్ములకును జని యచ్చటచ్చట నున్న దానవులం
బురికొల్పికొని యఁకిఁ గడంగు నది యని వెండియు, 70
- ఉ. ఏ నొకరుండనే సురలనెల్ల జయించెద మథ్తహాతిం
బానియు నాదుశృంగములపోటులు నాటియు నెవ్వఁడేనియుం
త్రాణములం ద్యజింపఁడె ? దురమ్మున బానటయేల ! నిక్కమో
దానవులార ! మీరులును దక్కటియోధులు నా కలంకృతుల్. 71
- మ. నవమందారమచుర్రగావళులతో నాకాంగనాసౌఖ్యవై
భవలీలన్ దులఁదూఁగుచున్ నిరతసంపదాత్రియౌ కామధే
మపుపాల్గోలుచు నాకలోకమునయందున్ మీరు క్రిడల్ పొన
ర్పవలెన్ రిక్కినులార ! సంగరసమారంభస్థితిన్ నిల్వఁడీ. 72

చ. నిరతము నాటపాటలకు నేర్పరులై గడిదేతినట్టి సుం
దరులగు రంభ యూర్వశి పృథ్వి తిలోత్తమ మేనకాశ్రమ
ద్వరలను విప్రజిత్తియును దక్కిటి యచ్చరణన్ బ్రమోదబం
ధురలయిమిమ్ముఁగొల్వఁమఁదూఁగుఁడు వందనమందుదానవుల్ । 73

వ. అని చెప్పి సేనాసంరక్షణార్థంబుగాఁ బురోహితుఁడగు భార్గవుం బిలిచి పూజించి
మహిమండున్నంత, 74

చ. దివిజవిభుండు సత్వరగతికా దిగధీశులఁ బిల్వఁ బంచి వా
రు వినఁగ నిట్లు పల్కె. మదహాక్షుఁడు రంభసుతుండు బ్రహ్మద
త్తవరమహోద్ధతుండు సురరామము గైకొన నెంచి సేనకుం
బవరముసేఁతకై పిలువబంచె వినుం దతఁడాడుమాటన్. 75

చ. ప్రమద మెలర్చి మామహిషాజానకున్ శరణాగతుండవై
యమరులతోఁ బనిఁగొనుచు నాతవిభృత్యుఁడవౌటయొందె యు
ద్ధమునకు వచ్చుటొందె నొకదానికిఁ బూనుము మావిభుండు కో
పమెఱుఁగడెప్పు భృత్యులను బాలనపేయు దయాంబురాకియై. 76

ఇం ద్రుండు విమర్శించుట.

వ. అని చెప్పి యమ్మహిషమాత చనియె వియ్యోధ మనకుఁ గర్తవ్యంబు నిర్ణయిం
పుఁడు శక్రుండు దుస్సులుండైనను క్షమింపఁదగదు జమాపజనుమ్ములు దైవా
ధీనమ్ములయ్యును యత్నుం బవశ్యకర్తవ్యంబు. 77

గీ. వందియోగంబు ముఖ్య మానంది యిట్టి
ఖలునియెడ విషమించు నిక్కముగ యావ
మైన యోజింపక యొనర్చుటనభిమతము
తన బలముఁ బరబలమును దలఁప వలయు. 78

వ. కావున వాని వైశ్యధివివేదనం బొవర్చి నొక్కనిం బుచ్చి తెలిసికొనుట యుచితం
బని యొక్క ప్రణీదిం బండిన వాఁడును నతి త్వరితగమనమ్మునంజని మగుడ
వచ్చి యాస్వాని బలవిశేషమ్ములం జెప్పిన వాసపుండు విస్మితుండై మంత్రవేదియగు
పురోహితుం బిలిచి యిట్లునియె. 79

క. దానవుడు మహిమఁ దున్నత, సేనావృతుఁ డగుచు మనకుఁ జెట్టి దలఁచి తా
రా నుండె నట, కపాయము, దీనికి యోజించి యొకటిఁ దెలుపుము దేవా : 80

వ. దానవులకు కుక్షనట్ల మాకీవు సర్వకార్యప్రస ర్తకుండవు విష్ణుపరిహ ర్తవు ననుడు
బృహస్పతి సురేంద్రా ! వ్యసనంబు సంప్రాప్తంబగుడు బుద్ధిమంతులు దైర్యంబు
వీర ాటగుట నీవు దైర్య మవలంబింపుము. 81

క. ఆగునది కాకుండను దై, వగతికిఁ బ్రతిసేయగల్గు వారమె ? చేయం
దగునై నను దో, యెన య, ట్లగణితమగు యత్నమును సురాధిప వింటే. 82

వ. దీవి నెఱింగియేకవా మునులు ము క్త్యర్థంబు సంతతవ్యావయోగమృత యత్నింతురు.
పురుషకారింబు లేకున్న గేహల దైవంబు కతనఁ గార్యంబు నెఱవేఱ దది యెట్లన్నఁ
జీకును బిచ్చుకకుఁ బును నన్యోన్యసాహాయ్యంబు లేమి నకించిత్కరులయ్యు నది
గల్గినఁ గృతకార్యులగును రాకెక్కడఁ బురుషకారింబు గల్గియుఁ గార్యసిద్ధి యల
వడకుండు నబ్బోట దూషింపఁదగ, దయ్యది రథవైద్య మంత్రానికంబుల నుండక
దైవాధీనంబై యుండు నెట్లంటేవి. 83

చ. బలియుఁడు క్షేత్ర మందుట యపాస్తబలండు సుఖమ్ము చెందు టు
జ్వలమతిగల్గిధీమను సంపద లేమియుఁ దెల్పిలేఁవాఁ
దలముగతిన్ మహావిభవ మందుట శూరపరాభవంబు భీ
తులవిజయంబు నన్నది బుధుల్ పరికింతురు దైవికంబుగా. 84

సీ. కాదగు దానికి గతి దైవ మని యత్న , మొనరింపు మవల నయ్యుద్యమమ్ము
ఫలియించు నొండె విఫలమగు నొండెఁ గా , కయ్యెడ హర్షకోకాస్తి గనఁగఁ
దగ దదైర్యంబు సంశాపకారిణమగు , దుఃఖయోగం బాత్మఁ దొడరు నప్పు
దెయ్యది దుఃఖమే నెవ్వఁడ విరువది , వాలుగు వీడిన నాకు విరు

ఆ. వె. జాత్యకునకు దీన నయ్యెడిదేమి ? యాఁకలియు డప్పి ప్రాణగతములు సుఖ
దుఃఖములు మనమ్ముతో నుండు జరయు మృత్యువు శరీరమునకుఁ దొడరుమఱియు.

వ. షడూర్ధ్వరహితుండవగు నేను శరీరంబొండెఁ దత్సంబంది నొండెఁ గాను, చతుర్విం
శతితత్త్వబిన్నుండవగు నేను సదానందుండఁ బ్రౌత్తివికృతిబిన్నుండ నని తలంచు
కొవి విర్రుచుత్త్వంబునొందు మియ్యది దుఃఖనాశమ్మునకుఁ బ్రథమోపాయంబని
వెండియు, 86

గీ. మమత దుఃఖమ్ములకు నెల్ల చునికిపట్టు, దాని విడిచినవాడె తద్దయు సుఖాత్ముఁ
డమరనాయకః సంతోష మున్నిగతుల, సౌఖ్య మొనఁగూర్చు దానికి నవతులేడు.

ఉ. నీకు మమత్వము వ్యిడుచునేడుపు చాలకయున్న భావికా

ర్యాకలనంబునం దగిన యత్ను మొనర్చుము బుద్ధియున్ సురా
నీకము తోడు గాఁగఁ బయి నీవొ రిపుండొ జయిమ్ముగాంచి సౌ
భ్యాకరులై యెసంగఁగల రయ్యది దై వముపేత గాఁ దగున్.

88

వ. ఎవ్వరికిని సుఖంబు పుజ్యక్షయ మ్యునియు దుఃఖమ్ము పాపక్షయమ్యునియు నెఱుంగు
మింతయేల నీబుద్ధికిం దోచి నట్లొనర్చు మనవుడు సురేశ్వరుండు, మహాత్మాః
దుష్టుండగు నమ్మహిషు నశింపఁజేయుటయ నాకుం దోచినవిధం బగుట యద్దో
ద్యోగం బొనరించెద నుద్యమంబు లేకున్నఁ గార్యంబు సిద్ధింపదు విజ్ఞానంబు యతు
లకును సంతోషంబు విపులకును శత్రుహననంబు ప్రభువులకును భూషణంబులు.

క. మును త్వష్టకుమారుని నము, చివిఁ జూపితి నుద్యమంబు చేసి యటుల యి
ద్దనుజఁ బరిమార్తు నీ మం, శ్రవియోగముఁ బవియు విజయదాయకములుగా. 90

వ. నాకు నెల్లసంగరమ్ముల నీవును వజ్రాయుధమ్మును హరిహరులును సహాయులు.
రక్షేచ్ఛుంబులగు మంత్రమ్ములం బఠించి దీనికి నీ వనుకూలండవు గమ్యనవుడు
స్మితపూర్వకంబుగ వతం డతని కిట్లవియె.

91

కి. సురనాథః విన్ను యుద్ధా, దరుచిన్ వలదవియుఁ బోవఁదగు వనియును నే
విరుదెఱుగు చెప్పనోప నె, వరికిన్ జయము నజయంబు వక్తవ్యములే. 92

మ. భవితవ్యంపు విధంబు నాతరమె చెప్ప న్నాకలోకేకః యే
ది విధేయం బది యాచరింపు మెవఁడేఁ దీర్చన్ సమర్థుండె దై
వదివిశ్వాజైఁ బడు మంచిచెడ్డలఁ ననున్ వంచింపఁదే మున్ను మ
ద్దవళాక్షిం గొని చంద్రుఁ డవ్వు డతిచింతన్ జెందనేయేనొగిగా.

93

వ. వన్ను మీర లందఱును బుద్ధిమంతుండని కదా కొవియొడుచుండు రయ్యెడ నాబుద్ధి
యేమయ్యెఁ గావున నోపనకొఁది నుపాయంబు చింతింపుడు. సిద్ధ్యసిద్ధులు దైవా
ధీనంబు లవవుడు బ్రహ్మకడకుఁ జని శరణంబు వేడి యిట్లవియె.

94

చ. మహిషుఁ డనంగ నొక్కరుఁ నమర్త్యవిరోధి నుదోద్ధతుండు నా
కపాతిమొసర్చి నాకమున కాపద గూర్చుఁగ దైత్యునిహిని

సహితుడు సంగరమునకు సన్నహనం బొనరించువాడు వా
ని హతికి భీతి చెందితి గణింపుము నాచురవస్త నావుడున్.

95

వ. పితామహుండు హరిహరులం బురస్కరించుకొని సంగరం బొనర్చుట కర్జునబగు
మనమందఱ మియ్యెడఁ గైలాసమ్మున కరుగుదమని చెప్పిన నింద్రుండు చతు
ర్ముఖపురస్సరంబుగాఁ గైలాసమ్మున కరిగి వేదమంత్రమ్ములచే నతని సన్నుతించి
ప్రసన్నుడగు నదేవుఁ బురస్కరించుకొని వైకుంఠమ్మున కరిగి యడ్డనాభు శర
ణంబు వేడి మహిషాసురుం దొనర్చు దుర్జయమ్ములు నెప్పిన నతం డింద్రపురో
గముల కిట్లనియె. మనమెల్లఁ గలసి యద్దానపు విర్జించుట కర్జుం బయ్యెడి నాహవ
సన్నద్ధులరగుఁ డనిన వారు వారివారి వాహనమ్ము నధిష్ఠించి సంగరాభిముఖులైరి.

గీ. అంచనెక్కె విరించి ఖగాదిపువయి, హరి వెలిఁగె వృషవాహనుఁడయ్యె శూలి
నెమ్మిపై నుండె గుహఁడు గజమ్ము దేవ, నతి యధిష్ఠించె సంగరప్రమద మొరవ.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై హరిహరవిరించి ప్రముఖవిలింపులు వెడలిన నమ్మహిషుండును
దైత్యవాహినీసహితుఁడై యుక్క మిగిలి ధరణీతలంబు గ్రక్కదలఁ జనుదెంచె,
పిల్లయ్యరువాఁగును గలసి యెదిరిన సంగరంబు బెట్టిదం బయ్యె.

98

మ. గదలన్ బిట్టరశూలతోమరములఁ గార్చిచ్చునుం బోని బె
ట్టిదమో శత్రుపరంపరన్ విపులధాటిన్ మేటిగాఁ బోరి రు
ష్మదులై యాజి సురాసురుల్ భువనసంపాకంబుగాఁ దారకల్
పెదరన్ దిక్తతి యేకమై పొదల విస్ఫిరుప్రతాపోన్నతిన్.

99

ఉ. మాచితకౌర్యధుర్యఁ డనమావసరాక్రముఁ డైన వాని సే
వాని గజాదిరూఢుఁ డయి నాకపుఁ జిత్తుఁడేసె శత్రువి
ద్యావిపుణుండు బాణముల నైదిట; నింద్రుండు వానిబాణసం
తానముఁ డ్రుంచి నక్షమున నాటె నవంబగు నర్థవంద్రమున్.

100

వ. చిత్తుండును దదాశుగమ్మున మూర్ఛవోయి యేనుఁగుపై నొరుగుడు మరవతి శత
కోటిం గొని యుక్కరికరంబు ద్రెళ్ళనేపన సంగరరంగంబు విడిచి వలాయనం
బొనర్చె వంత మహిషుండు క్రోధతావ్రాక్షుఁడై.

101

౯. కాలాచీత బిభానామకుని సంక్రామైఃపీరున్ మరు
త్సాలాద్యష్టదిగీకులఁ జ్ఞానములో భింజించి రమ్మంచుదు

- శ్మయం బంచిన వాఁ "డిదెంత" యని జేజాజాపై నేగి నా
భీలోన్మత్తగజంబు నెక్కి సురలుఁ బెంపేది యల్లాడఁగఁ. 102
- ఉ. వచ్చెడివానిఁ గాంచి సురవల్లభుఁ డెక్కుడు కౌముదైపు మే
నుచ్చిదనంగ నేపె నురగోగ్రము లైన శంములఁకా నిడికా
హెచ్చిన తీవ్రకోపమున వింద్రుశంములు ద్రుంచి వాడు పై
పెచ్చుగ నొక్క యేఁబడి గభీరశరములు వింతె నేదైఱకా. 103
- చ. నడుచున వాని శత్రువులు నాకవిభుండు మరల్చి క్రోధ మె
క్కుడుగను వాడియైన శరకోటి వెనకా బంఁగింప వాడునుం
బొడిగ నొనర్చె దేవవిభుభావక వచ్చుగ శత్రుసంతతన్
దడయక యమ్మరుత్తుతి గదంగొని యేపె గజమ్ము నుక్కఱన్. 104
- గీ. ఆ గవాఘాతమునఁ గరి యాహవావ, నీకలము పాపె నా ర్తఁపు విస్వసంబు
చెలఁగఁ; నవ్వాడు క్రోధ మగ్గలము గాఁగఁ, దిసిరి యరిపేసె నేదైఱఁ దేరి నెక్కి.
- చ. సురరిపుతేదు చూచి బంసూదనుఁ డాహవకోవిదుండు దాఁ
గురిసె నుచ్రమార్గజపుఁగోటుల; దానికి వాడు నల్లి మే
దురముగ నెత్తుముల్ గడకతోఁ బరఁగించె ననంతసంత్యాః; ద
చ్చరముల కిజ్జయైపులకు నంగర మద్భుతమయ్యె నయ్యెడన్. 106
- చ. పిదప వింద్రుం డవ్వానికో ల్లఁకు శంకించి జయంతుం దనకగ్రమ్మున విడికొని బాప
టయై తానుమ బోలుచుండె నట్టియెడ. 107
- మ. కడఁకా మార్గజపంచకమ్మున మహోగ్రప్రక్రియాదుర్యుఁడై
నడిపైవేసె జయంతుఁ డయ్యసురు దుష్ప్రారంభు; వాడుకమహా
బదబాగ్నిప్రభలైన తచ్చుకతుల్ వక్షమ్మున న్నాటి కీ
ద్వడి యత్రేరువ మొగ్గతిల్లఁబడె దుర్వారంపు మూర్ఖాగతికా. 108
- చ. అంత సౌధి రథంబు దోలికొని వేటొక్కయమ్మున కరిగిన జయశబ్దంబు లొక్క
పెట్టఁ జెలంగ సురలు తనుజనహితంబుగ మరవతి నగ్గించిరి. 109
- ఉ. ఆ జయశబ్దముల్ విని మహాగ్రహవిగ్రహాఁడై హయారి త
త్రేజము నై నరేక కడుఁ దెంపరి నత్తవిదున్ మహామహా
భాజనుఁ దాము వంపె వతిపాటవమొప్పుఁగఁ దాముఁడత్రవి
భ్రాజవమొప్పు నత్తములు వర్షముగాఁగ విగిడ్చె వింద్రువై. 110

వ. అంత,

111

చ. వరుణుడు పాశముం గొని నవాహనుడై యెదిరించెఁ బాశకిం
దురమునఁ చోడుగా మిగుల దోర్బల మేర్పడ దండచరియై
యరిగె జముండు వెంటనె మహామహిషార్పణి మిన్నుముట్టఁ దా
నిరువుర కొక్కఁడయ్యుఁ దనియించె సురారి శవాశిషెంపునన్.

112

శ. ఘోరంబై విలసిల్లు నారణమునన్ గోపమ్ముమై దర్ముఁ “దో
రోరీ! రాక్షస పోకుపోకు” మని దందోద్యత్కరుండై బల
స్పృగున్ దామ్రుని వైచుడున్ జలమునకా బాటింప కష్టేటి యు
ద్ధారంబుండయి యింద్రుఁడొట్టి సురలాహః! నాగజ్వంభించినన్.

113

చ. నిలు నిలు పోకు మంచు సురనేతకుఁ దోడయి దేవతల్ సుని
శ్చలలయి మార్గజమ్ముల నసంఖ్యగతిన్ బరఁగించి రక్కసున్
బల మఱఁ జేసిన్ బడియె వాడును మూర్ఛ మువింగి సంగర
స్థమున రక్కసుల్ మిగుల దైన్యమునొంది కలంగి పాఱఁగన్.

114

క తామ్రఁడట మూర్ఛ జెందిన, నామేడితకోపమూర్ఛితాక్షుల కాంతుల్
తామ్రస్రక్తియఁ బర్వఁగఁ, దా మ్రింగెడి భాతి సురలఁదాకె మహిషుడున్.

115

దే వ దా న వ యు ద్ధ ము.

వ. ఇట్లు గజారూఢుండై గదం గైకొని పోకుమని యదల్చి సురనాథునేషివ నతం
డును బిట్టలిగి వజ్రమ్మున నగ్గదం బొడిచేసె.

116

చ. తనుఁ దునుచంగ జెట్టిరపుదందడి మీదికి వచ్చు వింద్రు నొ
య్యనగని యెక్కుడో నలుక నార్చి పజీడ్నిభమైన ఖడ్గముం
గొని మహిషుండు దా నెదురుకోలు మఱించిన నంత విర్యురున్
గనుఁగొనువారు మెచ్చఁగ నఖండముగా నని చేసి రుద్రతిన్.

117

గీ. అంత దైత్యుండు శాంబరి నఖిలలోక, మోహకరి గాఁగ మాయఁ దామొనయఁ జేసె
నదిపఁ యెయ్యెడఁ జూచిన నాత్మనదృశు. లొప్పి రొకకోటి యమ్మాయఁ గుప్పలుగను.

వ. ఇట్లు నూయాస్రభావమ్మున నెల్లడఁ దానయై మహిషుండు విజ్వంభించి తమ వేనల
రూపదంచుటకు వింద్రుం డత్యాశ్చర్యపర్యాప్తుండై చేయునది లేక పుల్లవడియె.

118

ఆ. వె. వరుణుడును జముండు సరసిజాప్తుండు వ
హ్నియు శశాంకుఁదొట్టి యితరు లమరు
ఁధికభయము దొడరి నందంద ప్రూన్పడి
పాఱు జొచ్చి రసురబారి తెడలి.

120

ఉ. ఈగతి నార్తులై యమరులెల్లఁ ద్రిమూర్తుల నాత్మ నిల్చి మా
కాఁగఁగ రాదు వీని నని నెంచు మొఱన్ బచరించుమాత్ర న
య్యాగమవేద్యు లయ్యెడకు హంసఁగేశవృషాధిహుధులై
మూగురు నేగుదెంచిరి సమర్థకులై మహిషున్ వధింపఁగన్.

121

వ. పదంపడి చక్రి చక్రంబు వైచినఁ దత్తేజస్సున నవ్వాని మాయసంచబంగళంబై
విరిసె. దానికి నహంపక మహిమండును, జిత్తురుండును, సుగ్రాస్యుండును, సుగ్ర
వీరుండును, నసిలోముండును, ద్రిణేతుండును, బాష్కలుండును, నంధకుండును,
ఁక్కుంగల చక్కనులును నొకటై పరిపూర్ణాయుధమ్ములు దరించి ప్రతిమఱించినఁ
బోరు ఘోరంబయ్యె నయ్యెడ.

122

ఉ. రక్కసులెల్ల నుక్కునఁ గరిమ్ములఁ జాపము లొప్ప దిక్తతుల్
గ్రక్కదలంగఁ దాకి యమరప్రతితిన్ వృకముల్ గడంగి దా
మెక్కిటి వత్సరంపుముల నేపునఁ దోలినభంగిఁ దోలి రి
ట్లుక్కిటియుఁ నురిల్ వొడిచి రోడక యోపినవట్టు బోరుచున్.

123

క. కడు నెడరు బాణవర్షము, పుడమియు నాకనము గవ్వఁ బోరు భరంబై
దొడరిన నయ్యెడ నంధిఁజు, ఉడురంపుము రాల నార్చి యోధులు తలఁకన్.

124

కా. అకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ములన్ వీఁక నా
శీకాక్షం గుఱిఁజేసి యేసిన విషాలీధమ్ము లొ నాని నా
లోకారాధ్యుఁడు బిట్ట దున్ని మర లాలోకించి యగ్గింపఁ దీ
జ్ఞేశ్వరమ్ముల నైదుబాణముల దేవరాతిపై వించినన్.

125

వ. దానఁబోరు ఘోరంబయ్యె నిట్లుహరితోఁ బెనంగి యంధకుండు హరుల దాఁకె
బదంపడి యరువురకును నేఁబది దినమ్ములు పమస్త్రలోకలోమహర్షణంబగు నాహ
నంబు ప్రవర్తిలై నయ్యెడ బాష్కలుం డింద్రుందాకియు మహిషుండు దుద్రు నద
ల్పియుఁ ద్రిణేత్రుండు జము మార్కొనియు మహాహనుండు గుబేరునిపైఁ గవి

సియు నసిలోముండు వరుణుపై నురువణించియు నతిదారుణంబుగఁ బిలుసనక
సంగరం బొనరించి రట్టియెడ నంధకుం డుక్కుమిగిలి, 126

క. గదఁ గైకొని యమరులు గ్ర. క్కదలఁగ హరి నురువడించి కడు బెట్టిదమై
యదరిపడ గరుడు నేసిన, మదమఱి యాతండు గొంత ప్రాన్నుడె నధిపా. 127

ఉ. అంత జనార్దనుండు విహగాధిపుమేని నొకింత దువ్వి వి
క్లాంతఁ దొరంగఁజేసి విశిఖమ్ముల నంధకుఁ గూర్చి యేయ వా
డంతఁ దదీయమార్గము లన్నియు నుగ్గగఁ జేసి యబ్బిజా
కాంతుని నేనె నేఁబది యఖండశరమ్ముల శౌరి పెల్వనన్. 128

అ. వె. వాని బాణములను వమ్ముగాఁ జేసి వే, యంచు లొప్పి దీ ప్తిమించు తన ను
దర్శనంబు వాని తల గుఱిచేసి వై, చిన సురారి మిగులఁ జేవ దవిలి. 129

మ. అనివార్యమ్ముగు శౌరిచక్రమును వార్య మ్మొ నటుల్ చేపెఁ గై
కొని చక్రంబొకఁడేసి; దాని కసురుల్ గోలాహలం బొప్పుఁ బెం
పున నగ్గించిరి యంధకున్; సుంవరుల్ పొల్పేది 'యేమీ : నుద
ర్శన మిట్లొనె !' యటంచు నొక్కమొగి నాక్రందించి రత్నార్ధులై. 130

క. సుర లాక్రందించిన నా, హరి కనలి యమర్చి యేనె నయ్యంధకుపైఁ
ద్వరితగతికా గొమోదకి, శిరమునకుం దాఁచునట్లు చేకొలఁది వెనన్. 131

వ. పిమ్మట నగ్గద శిరమ్మునకుం దాఁకుడు దిమ్ముగదిరి యమ్మానవానుండు సొమ్ముసిలిన
నమ్మహిమం డమ్మధుమాదనుం దాఁకుటయు. 132

ఉ. చాపము కేలఁబూని పెలుచన్ గుణనాదము మ్రోయు నుజ్జ్వలం
త్కౌపవరీతుఁడై యెదురుకోలు పుటించెడివానిపై మహా
బోపత బాణవిర్జము గడున్ వెలయించిన వర్షధారలకా
జోపెడి దున్నపోల్కె మధుమాదనుఁదాఁకె హయారి ధీమఁడై. 133

వ. ఇట్లు విరంకుకుండై మహిమండు హరికార్యకవిర్ముక్తశరసరంసరలఁ గ్రవ్వుతీం
చును గదిసిన విరువురకును సంకులక్రమమ్మునఁ గొంతవడి ద్వంద్వయుద్ధంబు
ప్రవర్తిలై. 134

చ. హరి గద కేలఁ దాల్చి రయమారఁగ నమ్మహిషాసురున్ రజా
దరు మదమత్తు మొత్తినఁ బదంపడి శీర్షము వ్రయ్య మూర్చరా

ధరణీపయిం బదెన్ సురలు దైన్యము దక్కంగ రక్కసుల్ పర
స్పరవదనమ్ములన్ గళలు జాటంగ వందురి కందు నొందఁగన్.

135

౯. మాత్రకదైత్యుడు మూర్ఖుడేరిహరిపై మాతస్వయమొప్పారఁగా
నేత్రమ్మల్ గడు నెఱ్ఱఁగాఁ బరిఘమున్ శీర్షమ్మునకా వైవ దే
వత్రాణుండును దాని తాకువకుఁ దత్పక్షింద్రుపై మూర్ఛిలెన్
సుత్రామాదులు సూడనొందెడకుఁ గొంచుటోయెఁ బక్షింద్రుఁడున్.

136

చ. అమరుల దైన్యముం గని “భయంపడకుం” డని చెప్పుచున్ మహా
ద్యముఁడయి శంకరుండు మహిషాసురుపైఁ దనకూలము విగు
డృ మహిషుఁడేదెఱ్ఱున్ విడిచెఁ బ్రకటమైతగు శక్తివక్షమం
దు; మదనహారి తద్దతికి నోవక హెచ్చినతామసమ్మునకా.

137

గీ. తన త్రికూలమ్ముగొని వానిదాఁకి యేయఁ, దొడఁగె వాఁడును బోరాడఁగడఁగె విట్లు
లున్నయెడ హరి మూర్ఖుఁడానుడిగి శంక, రునకుఁ దోడ్పడెఁ జక్రమ్ముగొని కరమున.

వ. ఇట్లు చక్రకూలమ్ములం గొని హరిహరులు సంగరసన్నద్ధులై విజృంభించుటయు
మహిషుండు పేఁబెత్తిన కోపమ్మున,

139

మ. మహిషాకారము దాల్చి పుచ్చ మతినంపాతమ్ముగాఁ ద్రిప్పుచున్
మహిభృచ్చృంగనమున్నతంబయి యసామాన్యంబునై భీతిధూ
ర్వహమై దేహమెనంగ శృంగముల భూధ్రమ్ముల్ వెసంగూల్చుచున్
విహృతిందాఁకె హరిన్ హరున్ విపులగంభీరద్వనం బొప్పఁగన్.

140

ఉ. దానికి నల్గి యుర్వరును దారుణబాణవరంపరల్ ధను
ర్ద్వినపురస్సంబుగ విదామరవిప్రభ లొప్ప నేయ న
మ్మానవఖాది బిట్టలక మార్కొని భూధరశృంగ మాత్మపు
చ్చానుగతంబుగా వినరె నాహరిపై హరుపై రయమ్మునన్.

141

క. ఉరవడిఁ బఱుతెంచెడి త, ద్ధిరిశృంగము గాంచి హరి యొగిన్ దీక్షమలౌ
శరముల సుఖముగఁ జేసె య, మరపైఁ దనచక్ర మపుడు జొవిపెఁ జొవిపినన్.

ఉ. అహరిచక్ర మద్దనుజు నయ్యెడఁ దాకిన మూర్ఖువోయి తా
నాహనరంగమందుఁ బడి యంతన లేచి మనుష్యదేహియై
బాహువు నప్పకించి గడఁ బాణి ధరించి వితాంతవంగో
త్సాహమునకా మహాభ్రవిపదం బొసరించె గిరుల్ చలింపగకా.

143

వ. అమ్మహానాదమ్మనకు నమరులెల్లఁ దలంకి రట్టియెడఁ గమలాక్షుండు పాంచజన్యంబు
పూరించిన దావపులెల్లరును సురలంబలె నిశ్చేష్టులైరి. 144

దే వ త లు పా టి పో వు ట.

గీ. పాంచజన్యారవమ్మన భయము చెంది, కుందునసురుల వీక్షించి కోపమడర
మానవాకార మెదలి యమ్మహిషుఁ డంత, సింహరూపమ్మదాల్చి గర్జించి మించి.

వ. అమరులనెల్లఁ దీవనఖరాగ్రములం బొడి జేయుచుఁ గ్రమ
క్రమమున శ్రీహరిం గదిసి గ్రన్న ఖగేంద్రునిఁ బట్టి చీర యు
గ్రముగ రమాదినాథుభుజకాండము వ్రయ్యఁగఁ జేయఁగ్రోధవే
గమున సుదర్శనంబు గొని కంజరకాక్షుండు విక్రమించినన్. 146

క. ఆతనివక్రము తనపై, కేటెంచిన నంతలోన మృగరాడ్రూప
స్థీతి విడనాడి శృంగ, ఘాతమ్ముల నతని నొంచెఁ గాతెనుపోతై. 147

వ. హరియును వానికోల్లొకుఁ చలఁకి సంగరరంగమ్ము విడిచి పలాయనం బొనర్చి
విజభువనమ్మున కరిగె. శంకరుండును వాని నవధ్యుఁగాఁ దలంచి పిఱుందన కైలా
సమ్మున కేగె. బ్రహ్మయు నట్లు లొనరించె. 148

క. కరమున వక్రముం గొవి యొకండును నిల్చె బలారి; శక్తి దా
వరుణుండు దాల్చి యొప్పె, బలవంతుండు దండనహాయుడై రణ
స్థిత నెనంగెఁదర్చుఁ; డవిజేయఁ గుబేరుండు నగ్నియున్ బర
స్పరముగఁ దోడు వచ్చిరి వెనక బఱతెంచిరి సూర్యవంద్రులకా. 149

ఉ. వీరలకన్న నెక్కుడగు వీరులతోడ లులాయరూపియై
ధీరుండు దానవుం డరుగుదెంచెఁ బరస్పరము క్తమార్గజా
సారవరంపరల్ వ్రబలె జ్యోనినదమ్ములా సింహనాదముల్
బోరన భూనభోంతరము బూరటింగఁ జెలంగి మించఁగకా. 150

గీ. శృంగములచేతఁ బర్యంత శృంగములను, నుక్తుమైఁ జిమ్మికొంచుఁ గై పెక్కి మహిషుఁ
డెల్ల యమరులఁ దాడించె నిర్ధబలుండు, పువ్వుసంఘాతముల ఖురిస్సోచనముల.

కా. ఉగ్రుండై పఱతెంచు నమ్మహిషయుద్ధోద్యోగముం జూచి ఖి
తిగ్రస్తుండయి పాతె నిండ్రుండు; జవాధిక్యమ్మునకా బాళియున్

వ్యగ్రుండై చనె; ధర్మఁడుం బరుగిడెఁ; యక్షేవహ్మ్యర్కులా
కాగ్రంథిన్ విడనాడి యేగి; రరిగెన్ జంద్రుండు సాంద్రత్వరన్.

152

వ. ఇట్లు మహిషాసురుండు నూలువత్సరమ్ముల పరమదారుణంబగు సంగ్రామం బొన
రించి విలింపులెల్లఁ దఱిమి జయోధికృష్ణునం బొలిచి దైత్యసహితుండై స్వర్గం
బాక్రమించుకొని వలయు దైత్యుల వలనగునెడల వియోగించి యమరపరిత్యక్తమ్ము
లగు దనాగరమ్ములును నైరావతోచ్చైశ్శృవః కామధేను కల్పవృక్షమ్ములును నాత్మా
యత్తంబులుగ నొనర్చి యింద్రాసనమ్ము నదిష్ఠించి యభేష్టంబుగఁ బరిపాలనం
బొనర్చుచుండె.

153

గీ. వాని రాటికిఁ దాళక వాఁడి దఱిగి, యరిగి గిరిగహ్వరమ్ముల నాశ్రయించి
యచటఁ బెక్కులు వర్షమ్ము లార్చి గూర, నమరులు వసించి కృశించి రవనినాథ.
వ. పదంపడి యొక్కనాడు దేవతలందఱును బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి వేదవేదాంగ
పారంగతులగు మరీచివ్రభృతిమహామునులు సేవింపఁ బద్మావనం బలంకరించి
యున్న వేదగర్భుఁ జతుర్ముఖు నసంతకేజీవిధి రజోమూర్తిం గాంచి నమ్ముతించి
యిట్లు చెప్పికొనిరి.

155

చ. అమరుల మయ్య నొక్క మహిషాదముచే నిటు లుక్కుదక్కి వి
క్రమ మొనరింప లేక గిరిగహ్వరముల్ గృహసీమలై పొసం
గ మహిమమేరి నట్టి మముఁగాంచఁగరాదె మహాత్మః తండ్రి యే
క్రమమున నున్నఁ బాత్రుల గరమ్ము వసుగ్రహబద్ధిఁ జూడఁడే.

156

మ. అమరస్థానము వానిరాజ్యముగఁ గల్పాగ్రసమానమ్ము ల
య్యమరారాతి పరమ్ముగా మఖము లయ్యశ్వాది పాల్కాఁగ సం
ద్రమునం బుట్టినగోవు వానిదిగ నదైత్యుండు పెంపొంద దై
వ్యమునన్ మున్ని మరేంద్రు లిట్లగుటయుఁ న్నాయంబెలోకేశ్వరా.

157

వ. సర్వజ్ఞుండవగునీ కెఱుంగ రాని దొందుండదు. మా సదడి యవస్థ యే మని చెప్పి
కొండు మట్లు స్వర్గంబు వాని పాలివర్చి యుద్రిగహ్వరమ్ముల నచ్చటచ్చట వసి
యించు మమ్ముల నెద్దియే నొక విమిత్తంబు గల్పించి పీడించుచున్నవాఁ డట్లగుటం
జేసి రక్షకుండవని నీ పాదమ్ములం బడితిమి. మా కెద్దియేని గతి గలుగం జేయు
మని మాటికిం బ్రార్థించు వసురులకుఁ గృతాంజలులకుఁ బితామహుండు ప్రేమా
ద్దండై యిట్లనియ్యె.

158

ఉ. చేసెడిదేమి : దానవుఁ డశేషసురాసురమర్త్యులందుఁ ద
నోసరిలంగఁ జేయ నొరుఁ డుండమి మత్తక విబ్బొనర్చు వా
డీసరణి వరము గొనె నెవ్వఁడునుం బురుషుండు త న్ననిం
జేసి వధింపకుండ విఁకఁ జేడియ వాని వధింపఁగావలెకా. 159

చ. కావున మనమందఱమును గైలాసమున కరిగి కార్యవిశారదుండగు శంకరుతో
యోజించి తత్సహితులమై మాధవునొద్ద కేగి కర్తవ్యాకర్తవ్యములు నిర్ణయింత
మని చెప్పి హంసారాధుండై దేవతలం గలిసి కైలాసమునకుఁ జనిన నంత
నదైవదేవుండు ప్రసన్నుడై యెల్లర మచితసత్కారముల గారించి కుశలప్రశ్న
పూర్వకముగ నాగమనకారణం బడిగినఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 160

చ. తెలియనికార్యమే యిదియు దేవరకున్ : మహిషాసురుండు వీ
రిం విరిపించి స్వర్గము కరంబు తిరంబుగ నేలుచున్న వాఁ
డలఘుఁడు యజ్ఞభాగముల నన్నిటి దైత్యులతోడ వాడ యి
మ్ములఁ గొనుచున్న వాఁడు వనముల్ గతియయ్యె విలింపపాళికా. 161

చ. వానవుఁ దొట్టి యీ గీర్వాణులెల్ల నన్ను శరణంబు వేడిన విన్నుం గన వచ్చితి,
నీ కార్యభారంబు నీయంద విలిచినది నావుడు మందహాసకందళితముఖారవిందుండై
శంకరుండు విరించి కిట్లనియె. 162

ఉ. తెచ్చితి వీయనర్థమును దేవతలందఱకున్, వరంబు ము
ప్పిచ్చి, యిఁకేమి పేయనగు నెవ్వనికేనియు వాఁ డవద్యుఁ డౌ
నచ్చవలన్ వధింపఁదగు నంగవ లెవ్వరు : నీ సతీమణిం
బుచ్చెదా : మత్తలోదరివిఁబుత్తునా : పుత్తుమొ వానవాంగనన్ : 163

క. మనభార్యలందు నొక్కతె, యమ యుద్ధమునందు నేరు పొప్పెడి సతి లే
దనఘా : కర్తవ్యం బ, వ్యనజాక్షినివలన వినఁగ వలయుఁ గడంకన్. 164

చ. అతండు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగుట విప్పట్ల వలనగు నుపాయంబెఱిఁగించు నయ్యెడ
కరుగుద మని శంకరుఁడు తత్సహితుండై విష్ణులోకమున కరుగునెడ నమకూల
వాతములు వీతెంచె మార్గమున నెల్లెడఁ బక్షులు కుభమాచకములయ్యె నాకాశంబు
విర్జలంబుగాఁ దోచె దిక్కులు తెలివొందె నిట్లు కుభోదర్కముగా వెడలి యమ్మ
హదేవుండు ముందట, 165

- సీ. హంససారసవక్రసంసేవితములై న , కమలాకరమ్ములు గలుగుదాని
మందారవకుళచంపకమల్లికాశోక , వనము లెల్లడ నొప్ప వజ్రలుదాని
నవరత్నఖచితసుందరసౌధభాసుర , వీధీశతమ్ములు వెలయుదాని
నిగమముల్ పెప్పు మువివరేణ్యులును గాయ , కులు నచ్చరలు గల్గి కులుకుదాని
- గీ. నలఘులు సునందనందనాదులు వితాంత , భక్తికిలురు నలుగడఁ బరఁగుదాని
విష్ణుభువనంబు గని యందు వెలయు నమ్మహాత్ముభవనంబు గనియె ననంతరంబు.
- వ. ఇట్లు దేవత లందఱు నయ్యెడ కరిగి ద్వారపాలకుం గాంచి మేమేతెంచితి మని
షడ్గుసూదనున తెఱఁగింపవలయు ననిన నందొక్కరుండగు విజయుం డరిగి
యమ్మడువైరికిం జెప్పె నంత విష్ణుండు నదనంబు వెలువడి వార లున్నయెడ కేతెం
చిన నందఱును నమస్కరించి వేదవాక్యమ్ముల సన్నుతించిరి యద్దేవుండును
గరుజార్దుండై యెల్లరి గుళలం బడిగి యాసనమ్ముల నుండ నియోగించి యాగ
మనకారణం బేరున వార లిట్లనిరి. 167
- మ. వరదానమ్మున దృష్టఁడై మహిషుఁ డాపద్దేతువై మాకు న
ధ్వరభాగమ్ములు ముట్టకుండ దివముం దా నేలుచున్ మమ్ము భూ
ధరదుర్గమ్ములపాలు చేసెఁ బునవధ్యసక్రియం బొల్పునా
సురవైరిం బరిమార్చఁగా వలను సంశోధింపు మేదేవియున్. 168
- వ. మహాత్మా ! యవ్వాని వధించు పాటి సామర్థ్యం బుమాహునరస్వతీశచ్యాదులం
దే యంగనకుం గల్గి నయ్యది విచారింపుము శరణాగతుల మమ్ము దరిచేర్చు మన
వుడు విష్ణుం డవ్వారల కిట్లనియె. 169
- గీ. అమృహిమకోడ మనము మున్నాహవం బొ, నర్పితిమికాదె వాఁడు మనకు నవధ్యుఁ
డెల్ల సురల యంశమ్ములు నేకముగఁ బొ, సంగు నట్లొకకాంతఁ జేయంగవలయు.
- క. మనమనయంశమ్ములఁ బు, ట్టిన యవ్వామాక్షి వాని డీకొని పోరన్
దునుము నసంశయముగ న, వ్యవితకకు మన మాయుధములు వలయు నొసంగన్.

దేవీ ప్రాదుర్భావము.

- వ. అవి యతండు వలుకు నయ్యెడఁ జతురావను మొగమ్ము నుండి యొక్క తేజమ్ము
రక్తవర్ణమ్మును గించిచ్చీతంబును గించిదుష్టమ్మును కుభాకారమ్మును మరీచిజాలకీలి
తంబును నై పొడమె నద్దాని వీక్షించి శివకేశవులు పరమాశ్చర్యసర్వాపులైరి. 172

గీ. రౌఢ్యవర్ణంబు మిగుల దుర్దర్శ మధిక, తీవ్రము భయంకరంబునై దేవతలకు
విష్మయం బిచ్చు తేజంబు వెలికి వచ్చె, నద్రినమమయి రుద్రుడేహంబునుండి. 173

వ. పిదప విష్ణుశరీరంబు నుండి సత్త్వగుణోపేతంబై శ్వేతవర్ణంబైన తేజమ్మును
పుండరుకాయమ్మునుండి సర్వగుణాత్మకంబై చిత్రవర్ణంబగు తేజమ్మును వహ్ని
యమకుదేవరుణాదులగు తక్కటి సురల శరీరమ్ములనుండి భిన్నభిన్నమ్ములగు
తేజమ్ములును బొడమి మహాతేజోరాశియై హిమవత్సర్వతనన్నిభంబగు నద్వానిం
గాంచి యెల్లరును విష్మయం బందుచుండి రంత నత్రేజఃపుంజ మొక్క దివ్య
సుందరియై పదునెనిమిది భుజమ్ములను దెల్లనగు మొగమ్మును నల్లనినేత్రమ్ములును
నరుణంబగు నోష్ఠమ్మును నెఱ్ఱపి పాణితలమ్ములును గలిగి నానావిధ భూషణమ్ములు
దాల్చి సన్నద్ధయై యమ్మహిషాసురుఁ జంప నుంకించె ననుడు జనమేజయుండు
మహాత్మాః యమ్మహాదేవి స్వరూపమ్ము సంతేషమ్మున వచించుట గాదు విస్తరించి
యేయే దేవతలయంశమ్ము లేయే యంగమ్ములగాఁ బరిణమించె వినవలతు నాపురుఁ
బారాశర్యం దమ్ముహూఁక్షీస్వరూపం బిట్లు వక్కాణించె. 174

౯. ఆరూపం బిదమిద్ద మంచు మునుజన్ హర్యాదుజన్ జెప్పఁ గా
లే రూహింపఁగ నాకు శక్యమగునే! లేకంబుగాఁ జెప్పి వా
చారంభం బొనరించితిన్ కుభదమై యజ్ఞానవిర్యంసమై
పారంబై సతమై చెలంగు వది విశ్వం బెల్లెడన్ వ్యాప్తమై. 175

వ. సరేంద్రాః యదేవి యేకరూపిణీయయ్యుఁ దత్తత్కార్యమ్ముల కనుగుణమ్ముగ
నటునివడువున నానారూపమ్ముల నెసంగుచుండు నయ్యయిరూపమ్ములకుఁ గార్య
కర్మానుసారమ్ముగ నాచుంబులు దనరు, నయ్యవి సగుణమ్ములును విర్గుణమ్ములునై
యవంతమ్ములుగా నుండు నైనను నా యోపిన తెఱంగున వివరింతు నాకర్ణింపుము.

క. హరుతేజమ్మున ఎఱ్రాం, బురుహము కడు వెల్లనగుచుఁ బొలిచెన్, గురు ల
భ్రరుచిం జెలవారెఁ బరే, తరాజతేజమ్ము పొలుపు దవిలిన కతనన్. 177

వ. ఆ జగన్మాతృక నేత్రత్రయంబు పావకాంశంబగు కతనఁ గృష్ణం క్తశ్వేతవర్ణమ్ములం
బొలిచెఁ గనుబొమ లుభయసంధ్యలవలన నగుటంజేసి వక్రమ్ములును గృష్ణవర్ణమ్ము
లును స్పృగ్గమ్ములునునై యొప్పె. నాతిదీర్ఘమ్ములును నాతిప్రాస్యమ్ములుం గాక
దోలావనమ్ములగు శ్రవణమ్ములు వాయుతేజస్సముద్యూతమ్ములు. 178

- సీ. తిలపుష్పముం బోలి యలరెడువానిక , ధనదుని తేజంబు, మొనలు గల్గి
తనరారు తక్కుదంతములు ప్రాజాపత్య , తేజంబు, కావివాతెజ దినేంద్రు
తేజంబు, మీఁదివాతెజ కార్తికేయుని , తేజంబు పొల్పారు, దీప్తిసలరు
వదియును నెన్నిదిబాహులు విష్ణుతే , జం, బంగుకులు వసుసంభవములు,
- గీ. ప్రసయుగళ మంబుజారి తేజంబు, త్రివిశిసంయుతము మధ్య మింద్రు తేజంబు జంఘ
లూరువులు వరుణుడు, కటి యుర్వి, యిట్లు , పుట్టె నద్దేవి కుభరూపమున నరేంద్ర :
- క. ఆయమఁగాంచి సురలు మో, దాయత్రత మించి “మహిషు నడఁచు మనకుఁ దా
నై యిచ్చు స్వర్గరాజ్యం, వీయంబిక” యంచు భయము నెడలిరి తమలో 180
- వ. అంత విష్ణుండు సురలం గాంచి యీ యంబికకు మీ మీ భూషణంబు లొసంగి
మీమీ యాయుధమ్ముల తేజమ్ములవలన నాయుధమ్ము లుత్పాదించి యొసంగునది,
యనిన విర్జరులు సంకుష్టలై యట్లానరించిరి. 181
- సీ. పాలసంద్రము మేల్మీచేలమ్ములును మంచి , దై నరత్నపుహారమంబి కొసఁగె
నాపాదమ స్తకం బమరఁదాల్చఁగ విశ్వ , కర్మ రత్నపుమేల్ నగల నొసంగె
సురిమున శిరమున ధరియింపఁ దగుమాలి , కలు రెండు వరుణుండు కానుకిచ్చెఁ
దనరారు వివిధరత్నమ్ము లిచ్చుచె కాక , హిమవంతుఁ డర్పించె నేన్గు గొంగ
- తే.గీ. హరియు హరుఁడును వరుణుండు నాత్మచక్ర , కూలశంఖమ్ములవలన నోలి సృష్టి
జేసి యొసఁగి రయ్యంబకు శ్రీకరములు , చక్రకూలశంఖమ్ములు జనవరేణ్య. 182
- వ. మఱియుఁ బావకుండు మనోజవమ్మును శతస్మియునగు నొక శక్తియు, వాయువు
బాణపూర్ణంబగు నంబులపొదియును జాపంబును, వింద్రుండు దనవజ్రమ్మునుండి
యందయించిన వేటొక వజ్రమ్మును, నైరావతమున కలంకరించెడి గంబయను,
యముండు దనదండమ్మునఁ బొడమిన దండంబును, బ్రహ్మ దివ్యగంగాజల పూరి
తంబగు నొక్కికమండలువును గాలంబు ఖడ్గమ్మును పలకయును, విశ్వకర్మ
తీక్షణంబగు పరకువును, గుబేరుండు సురాపూర్ణంబగు కనక పాత్రంబును, వరు
ణుండు దివ్యపంకజమ్మును ఘంటాశతవిసాదితంబగు కౌమోదకి యను నొక
గదయుఁ ద్వష్ట యభేద్యకవచంబును నానావిధాత్రమ్ములును దివాకరుండు స్వకిరణ
ములును నొసంగిన వని దాల్చి వెలుంగు నజ్జగన్మాతృకం గాంచి వార లందఱు
విట్లు మఱించిరి. 183

మ. శివవై కాంతివి పుష్టివై సుఖదవై సిద్ధిస్తూపంబవై
భవసంహరిణీ : కాళరాత్రి వయి యంబాదేవివై వృద్ధివై
యవసిం దొల్చియు దానిచే నెఱుంగ రా కంఠస్థితిం దొల్చి మా
య వెలింగించుచు దానికిం దెలియ రా వత్సంత గోవ్యస్థితిన్. 184

వ. అట్టి వైష్ణవీద్రాణీద్రాణ్యాత్మికవగు నీకు నమస్కరించెద మెట్లైన మమ్ముం
దీడించు నీహయారిని రయఃస్మనం దునిమి కళ్యాణము లొసంగు మని మాటి
మాటికి నుతించి చరణంబులం బడు నయ్యచురుల కయ్యంబిక యిట్లనియె. 185

చ. విసదు సురల్ : సురారి నొకవ్రేల్మీడిఁ ద్రుంచెద దీని కింత భీ
తినిఁ గొనువారె బ్రహ్మముఖదేవత లందఱు ? కాలపర్యయ
మ్మును గదవంగ నేరికినిఁ బోయినె ? యెంతటినింత యంచు నా
ననము సమందహాసముగ నాచ మొనర్చె రిపుల్ భయంపడన్. 186

ఉ. మేరువు సంచలించె వడి మి న్నదరెఁ జలదుల్ గలంగె దు
ర్వారతరంబుగా ధరణి గ్రక్కదలెన్ దళదిక్కు లొక్కటై
బోరవ మ్రోసె నా రవ మహుర్వగతిన్ విని యాహయారియుఁ
ధీరతఁ దక్కి రక్కసుల దిక్కు మొగం బయి యక్కపెంపునన్. 187

వ ఇయ్యది కడుఁగ్రొత్తయై యున్నయది దీనికిం గత మేమొకో : యని శంకించి
వెండియు, 188

ఉ. ఈరవ మాచరించు రిపుఁ డెవ్వఁడో : గన్గొని వానిఁ గట్టి దు
ర్వారత నాడునన్నిదిఁ గరంబు తిరంబుగఁ బొందఁజేయుఁ ద
ద్దాబు మందబుద్ధి గతదర్శు నొనర్చి యమాలయాతిథిం
గా రచియింతు నెవ్వనికిఁ గాలము చేరువయయ్యె నియ్యెదన్. 189

క. మర లిట్లానందిరొకో, వరమావద డస్సి నాదుభయమున గిరిగ
హ్వరములపాలై నిర్భీ, తి రవం బొనరింప నింత తెగువ గలుగునే : 190

వ. అని వనిచిన దూతలు నని సర్వాంగసుందరియు నష్టాదశభుజయు సర్వాభరణభూషి
తయు నాయుధసంపన్నయు హస్తమ్మునఁ జషకమ్ము గొని సారెసారెకు మధు
పానం బొవర్చుచున్నదియునగు నప్పరాంబ నీక్షించి భయత్రస్తులై మహిమపాలికిఁ
జని యిట్లనిరి. 191

- ఉ. పింగము నెక్కి యెక్కుదగు చెల్వనఁ బొల్పెడి యొక్క కాంత న
ర్యాంగసముజ్జ్వలన్మణిపయస్కుభభూషణ విప్రులాయుధ
భంగురహస్త నిత్యమధిపాసమదాన బాహుదంధలా
పాంగ గనంగ వయ్యఁ గనినంతన దీతి యెసంగె మాకొగిన్. 192
- వ. ఆత్మలోదరి ముదకాంతయు నమరకాంతయు నవి విరూపింప రాక యపూర్వప్రక్రియ
నొప్పుచున్నయది. తత్రేజుండు దుర్దర్శులగు కతన విరువ నోడి యిట కరుదెంచిత
మంతరిక్షమ్మన నుండి విలింపు లాయంగనాచుటి నెక్కుడుగ నమ్ముతించుచుండి
రవ్వరాలోహ యేమి కతమున విట కేతెంచెనో తెలియుట మాకసాధ్యంబు తద్ద
ర్శనమాత్రవలాయమానులమై దేవరకు విన్నవింపవచ్చితిమి. 193
- క. శృంగరాపిరినమ్ముల, పాంగాదీనములు గాఁగ నంగజత మా
రంగ నృజియించు చెల్వన, వంగన రంగారు నేమి యనఁదగు నదిపా. 194
- వ. ఇంక నెయ్యది కర్తవ్యం బానతిమ్ము నాపుడు మహిమండు మంత్రి దిక్కు
మొగంబై సాఖిలాషమ్ముగ నిట్లను. 195
- మ. ఆమరాగిల్లితి వత్తలోదరికి నే, నయ్యంగనారత్నముం
గొవి రమ్మేక్రియనైన సామమున నాకోర్కుల్ ఫలింపంగ నే
నొనరింతుఁ బ్రియమారఁ బట్టచుహిషీయోగంబు, తత్కన్యకా
జనయాదాచుటి కింతకమ్మఁ గలదే : సంశోష మెంతేవియున్. 196
- గీ. సామదావభేదమ్ముల నమ్ముతించి, వచ్చుఁగాకేమి రాకున్న మచ్చెకంటి
విటకు రప్పింపుమీ బలాత్కృతిగ నొప్పె. నేవి రసభంగ మొనరింతునేమొ మొదల.
- ఉ. అనరపీరుహాక్షి జలజాపవి యాతమచుధ్య లేవి యీ
వాసవలోకసౌఖ్యములు వ్యర్థము; లచ్చెలిమిన్న విన్న నా
కాన జవించె వైకమ తదంగన వియ్యోధఁ దేవలెకా రసా
భావము గాకయుండ నొకఫక్కిక పీడగు నేర్చుకూర్పునన్. 198
- వ. అవి యెరిపిన నమ్మంత్రివరుం డరిగి దొడవ్వల విలిచి వివయావనతుండై యిట్లను.
- ఉ. ఎండబావ : వియ్యోధకు నేమికతమ్మున వచ్చియుంటి : పి
యందముఁ జందమున్ వివి వ్యరాకురుఁడై ననుఁబె మావిధుం
దండుం కేగుదెంచెదొ : రయమ్మున నాకవిఁ దోడి తెచ్చి పి
కిందు నొనంగువాడనొ, చ్చుగేక్షణ : యీ తడవేం చెప్పుమా. 200

మ. పరసీజాసనదత్తమౌ పరమునకా స్వర్గమ్ము నిర్జించి యె
వ్వరికిన్ వద్దుఁడు గాక యిచ్చ కనురూపంబైన రూపమ్ము దా
ల్చి రసజ్జత్వము గల్గి మావిభుఁడు విస్సీమప్రతాపాదిభా
స్వరుఁడై వర్తిలు వేటొకండు మహిషస్వామిస్థితిన్ బోలునే. 201

చ. అనవుడు లేతనవ్వు నగి యజ్జగదంబిక పల్కు “దేవతా
జనవిగ న న్నెఱుంగుము ప్రళంస యొనర్చితి కాన సంతయున్
వివిచెద మీవిభుం డిదెడివేదన కోవక నన్ను వేడినన్
బవిఁ గొని వచ్చితిన్ మహిషుఁ బట్టి వధించి సురాఃప్రోవఁగకా. 202

మ. ఇంతవట్టును నీయందలి వినయవిధేయతలకు మెచ్చి వచించితి వేటొక్క తెఱఁ
గేవి యిప్పుడ విన్ను వధింతు వింకఁ జాగు పేయక పోయి మీ రాజునకు నారాక
యెఱింగించి యిటు వదియింపుము, 203

దేవీ మహిషదూత సంవాదము.

కా. “జీవింపన్ వలకేవిఁ దత్క్షణము స్వశ్రీ వీడి పాతాళముం
బోవం జూడు మనుగ్రహించి విరుతున్, బో నేరకున్న విన్నునున్
దేవప్రీతిగ యుద్ధరంగమున మద్దివ్యాత్రపాతమ్ములం
గావింతున్ మృతుఁగా మదగ్రమున నీగర్వంబు దుర్వారమే. 204

చ. ప్రతియుగమందు దుర్ముడులు వల్లురు నీవలె దేవపీడ సం
తతగతిఁ జేసి మచ్చరళతమ్ముల రూపటి పోయి రింక నీ
గతియును నట్లకాఁ దలఁచి గర్వము వీడుము ధాత నీకు మె
చ్చి తివిరి యిచ్చునవ్వరము చెల్లదు పొల్లగు మచ్చరమ్ములన్. 205

ఉ. కావున దేవసదృశును గర్వముతోడన వీడి పొమ్ము లే
దా, వెఱిపేది శత్రుములు దాల్చి రణమ్మున కేగుదెమ్ము నీ
కావర మింతలో నడఁచి కాలవిప్రోలికిఁ బంపి స్వర్గ మా
దేవతలందు విలెద విధేయులఁ బ్రోచుట నాకుఁ జెల్లదే.” 206

మ. అవి మహిషునకుం జెప్పుము పొమ్ము నావుడు మంత్రి యయ్యంబిక కిట్లను, 207

ఉ. ఎక్కడిమాటలియ్యవి! మృగేక్షణ! యౌవనగర్వసంపదన్
మిక్కిలి మీటి వల్కెడు సమిద్దసరాక్రమకాలి మావిభుం

దెక్కడ : దం పీ వతవి వెక్కటిపోరున విగ్రహించు లా
వెక్కడ : నమ్మ శక్యమగునే : విను మాతని శౌర్యసంపదల్.

208

ఉ. ఆతని వైశ్యమొక్కవివమైనది కాదు రథాశ్వనాగము
భ్యాతతమై పదాతినివయోకలమైఁ రగుఁ గానుచున వి
భ్యాతుఁ వతండు వి స్తుకఁడు జమ్మరమే : లలితాంగి : దుర్మద
స్మితగణంబు మాఁతి నశంఖంగఁ జేయుచున్న భరంబొకో.

209

ఉ. నీయెడ మావిభుండు గడు నెయ్యము గల్గి చరించునప్పు డే
మో యువతీంలాఁ : కఠినోక్తులు పల్కి రసంబు భంగముం
జేయఁగ రాదు నీకిటులు వెప్పుచునుంటి మఱింత యే నీ
ప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ గృపఁ గనుఁగొమ్ము వరింపు మాతనిన్.

210

గీ. అతివిరాజ్యము భవమునునభింమునుఁ ద్వ. దీయచుగు భృత్యుఁడై పేదఁజేయుఁబట్ట
రాజ్యవై మమ్ముఁబాంప రాదె : భక్తి. భావమున నీకు మ్రొక్కెదఁ జంకఁజాడి.

వ. ఆవిఁ బహుభంగుల సామపూర్వకమ్ముగాఁ బోదించు వానికి నయ్యుంబి యట్లును.

ఉ. నీదగు తెల్విలేటలును నేర్పును వింతియ నీన్న మంత్రిగా
మాఁదినవానికిం దెలివి యొప్పునె : యోదకుఁబడి : యిద్దఱు
వ్యాదులు విద్దఱునా హతమనస్కులు విద్దఱు విద్దలే వృథా
వాద మిదేఱ : భత తగువానిని గూర్చె జగమ్ము నెవ్వఁగన్.

213

వ. ఏను శ్రీ స్వదానమ్మునం జేసి వాని విలపరాక్రమంబు లెఱుంగవని కదా ప్రేరితి
వయ్యది విక్కింబి. ఏను బురుషుండ నొందెఁ దదనుగుణస్వభావ నగు శ్రీ
నొందెఁ గావించునని వెండియు.

214

ను. అతిమాకుండయి మున్న మీద్రభువు రావానించె శ్రీచేకఁ బం
వత నర్థాతకతమ్మునన్. వినుము తచ్చాతుర్య. “మెంతే జగు
స్మితమో నంగవచేకఁ జమ్మ” బని తాఁ జిత్తమ్మునన్ బోయఁద
మ్మతిహీనుం యిపు డవ్వరం బెదిరెఁ దాపైమైఁ జవం బోయనే.

215

ద. “సదభువి వన్న వివ్వనిర పోర నెదిర్చి వధించునే” యటం
చరయక మృత్యు నీ నెవము నందినవంచు నెఱుంగునట్లు మీ
వరపతితోడఁ జెప్పు మొకనాతియ కాదు. తృణంబు పక్షమై
పొడిఁగొనుఁ గాలవర్షయము మూఁడివ వెంకటివానికేనియన్.

216

వ. కాలంబు నమంజనం బగునప్పుడు వజ్రంబేనియుఁ దూలంబగునట్లుగుటఁ దనకుం
గల నైస్యమ్ములను నాయుధమ్ములనుఁ దక్కఁటి సాధనమ్ములను వమ్మగు నిక్తు
వంటివి మఱియును. 217

ఉ. కాయము దాల్చువారలకుఁ గాదొకొ మృత్యువు : నిక్కమేరికే
నాయువు నిశ్చలంబె : జలజాననుఁ దాదిగ నొక్కఁడేని ని
త్యాయితఁ డున్నె : చాపు లరయన్ బయరీతులు, దైవనిర్మితం
దై యటు తన్ను మృత్యువు రయమ్మున మ్రింగఁగవచ్చె దుర్మతీ. 218

వ. ఎవ్వని తెవ్విధమ్మున విధించి యుండు వాఁడవ్విధమునఁ బోలియు, విట్లుండఁ
గొందఱు మూఁథులు 'మాకు వరమ్ము గల్గుదు మే మెవ్వరికేని నవద్యుల' మని విజ్ఞ
పీఁగుదు, రట్లు గర్వించినవా రెవ్వరేని శాశ్వతులై యుండిరే : యంతవట్టు నీప్రభు
వునకు బోధించి జీవించఁగలఁడేని హవిర్భాగమ్ములను దివమును దేవాధీనం
బొసర్చి తన వారికోఁ బాతాళమ్మున కరిగి యందు సుఖమ్ముగ నుండునట్లొనరిం
పుము నావుడు మంత్ర విజ్ఞాంతిర్గతంబున. 219

ఉ. ఎక్కువ తక్కువల్ తెలియ కియ్యబలామణి ప్రేలుచున్న దీ
చక్కెరబొమ్మయుక్కడఁపఁ జాలియుఁ జాలకపోతి రాజు పె
ష్మక్కువఁజేసి దీనిఁ దన మానివిఁగాఁ గొన నెంచి పంపిన
ప్రీతిపలాక్షి యేమనిన నెల్లదమై చన దింత నిక్కమౌ. 220

వ. కాదని యిత్తరుణితో ననికి సంతసఃట్టితినేవి రసాభాసంబగు నట్లు విరసంబొసర్చి
ప్రభునన్నిది కేగుచెట్లు నమంజనంబగు : అదియునుగాక కామాతులం డగుకతన
నతండు నాకాక తెదురు చూచుచుండు, నట్టియెడ నేనిద్దాని జయించినను నిద్దాని
సమరమ్మున నోడినను విరుదెఱుగు నతని కప్రియంబి యగుంగాకేమి యాతవిఁడ
కేగి చక్కఁగా బోధించి పిదప నతని యభిప్రాయాను సరణమ్మునఁ గార్యంబు
నిర్వహించెద విదియ లగ్గని యతండు మహిషపాలికిం జని కృతాంజలియై
యట్లవియె 221

శా. వీయాజ్ఞం గొని యేగి కంటి నచటన్ సీరేజపత్రాక్షిఁ దే
జో యుక్తిన్ వెలుఁగొందు దాని శరసంస్కృత్యంచితాష్టాదశ
స్పృయద్వాహువిలాస సింహగత నబ్బాలాశిరోమౌళితో
నీ యందమ్మునుఁ జందముం దెలుపుచు న్నే నిట్లు బోధించితిన్. 222

- ఉ. మావిధుఁ డీశ్రీలోకముల మన్నవ తెక్కినవాఁడు విన్ను సు
శ్రీ వెంయంగఁ బట్టమహిషీపదమం దొగి విల్పి పేవకుం
దైవశవ ర్తియై మెలఁగు నాతనిఁ బొందుము మూడులోకముల్
నీ వయి యేలుకొమ్ము రమణీః యెలప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ. 223
- వ. అను నా పలుకుల కక్కామివి కనలి స్మితం బొనర్చి యట్లనియె. 224
- మ. మహిషిగర్భసముద్యుతం దులువ నమ్మందున్ సురప్రీతిధూ
ర్వహనై యేదిలియత్తు శక్తి కకటాః సాపాత్మః నాబోఁటికిన్
మహిషుండా పతిః యెంత హీన యయినన్ మానంబుపెంపేది త
ర్వహవాసం బొనరించునే? మహిషియోదద్యోగ్య తుల్యకృతిన్. 225
- చ. సుంఠకు వైరియై మిగుల సోలాడు మత్తిలి దుష్టుడై యహం
కరణమునన్ జరించు జనకంబకు నమ్మహిషాదమున్ వదిం
తు నియము మీట దైత్యకతితోడ రసాతల మేగినేవియన్,
గరుణ దలిర్చుఁగాకు" నని కావర మెత్తి వచించెఁ బెంపన్ 226
- వ. అంత నేనాదుర్బావణమ్ములకు నైవక యుద్ధమ్మునకు నుకింప నెంచి రసభంగం
బగు నని యోజించి దేవరకు విన్నవించ విట కరుదెంచితి. 227
- ఉ. అంగనయయ్యు నెక్కుడు మదాంసయై బలముఁ జలంబు ను
ప్పొంగ విరంతుశంబుగ రజోత్కుడై చెలువారుదానితో
సంగర మాచరించుట యసాచ్యమ కా వగతున్ జయంబుఁ ద
ద్భంగము నన్న వెయ్యెడల దైవవిధేయము రెంతవారికిన్. 228
- వ. నావుడు మహిషుం డీతికర్తవ్యతామూఁడుడై వృద్ధులగు మంత్రుల రావించి యీ
యంగవ దేవప్రేరితయై చనుదెంచివ శాంబరియగుమాయ యగుం గాకేమి మీర
లుసాక్షిజ్ఞుల రిండు సామాదులయం దెయ్యది ప్రయోజ్యంబగు విశ్వాసార్హంబుగా
వచియింపుఁ డనివ వార లిట్లవిరి. 229
- గీ. వత్సయై ప్రియమైవపవనము పతిఁ
దెలుపు బుచితంబు రెంటిఁ దొలఁగకుండు
మాటదొరకదు రుద్యమై మండు రోగ
హారి యగు పెండు దుర్గతం బంధ్రు బుధులు. 230

- గీ. అన్యతమునఁ బ్రితి పుట్టించు నతికవటులు, వేనవే లుండ్రు సత్యమ్ము వినుచువాడు
వి నెడివాడును దానిని మననచేయు, వాడు మూగురు దుర్లభుల్ పార్థివేంద్ర. 231
- వ. కావున నెడతెగచి యమ్మహాకార్యమ్మునందు నీ కెట్లు ప్రీతికరుల మయ్యెద మది
యునుం గాక రాజోవు కుభాకుభమ్ము లెవనికి వేద్యమ్ము లనవుడు మహిషుండు
మండ్రుల కిట్లను. 232
- క. తప్పేమి మీకుఁ దోచిన, యొప్పున వచియింపుఁ డిందు యుక్తియుతంబై
చొప్పుడువానివచనమున్, గొప్పఁగఁ జేసి కయికొందుఁ గోర్కె దలిర్పఁ. 233

మహిషుండు దేవికడకుఁ దాఱుముం బంపుట.

- వ. నావుడు విరూపాక్షం డను మంత్రిశ్రేష్ఠం డతని కిట్లనియె. 234
- చ. అన్యతము సాహసమ్మును మృగాజ్ఞఃసౌ మ్మచి నీవెఱింగి యి
వ్వనిత ప్రగల్భవాక్యములఁ బ్రోడిచు గోల్పడఁ జెల్లునే? యొకం
డనక ననున్ వెలం బనువు మవ్వనితన్ వధియింతు నొందెఁ గా
దనినను నాగపాశముల నంటఁగఁ గట్టెద, నిన్నుఁ జేర్చెదఁ. 235
- వ. ఏదనఁ జేయునదిలేక వశవర్తినియై నీకోరినయిట్ల వివిధ భోగమృగం దేల్చి
నీయం దనుకర్తయై యుండు విది నాకుం దోచిన తెఱంగు, త్రిలోకవిజయం
బొనర్చిన నీటోటి కొక్కిటోటికై యింత తలంక వలయునే? యిది విభీషికా
మాత్రంబ కాని వేటొండు గాదు నావుడు దుర్ధరుం డనుమంత్రి యిట్లనియె. 236
- మ. అనుమానమ్మునఁ జూడ నవ్వనిత కామాసక్తగాఁ దోచె నం
గనలం దిట్టి విభీషికల్ గలవు వక్రప్రక్రియం బూరుషం
గని లోఁగొందురు హావభావవిదు లాకర్షింతు రీచెయ్యు, లి
వ్వనజాక్షిమణి నిన్నుఁ గోరి యిటు పై పై వక్రతల్ సూపెడున్. 237
- చ. “శరముల నిఁ జయింతు” ననె సారసగంధి, తదర్థ మన్యగో
దర మగు పెట్టు; లమ్మదనశాస్త్ర మెఱింగిననాకుఁ దక్క, భూ
వరః శరముల్ కటాక్షములు, వ్యంగ్యవిధిన్ గ్రహియింపు తత్పరం
పరలు విగిడ్చి నిన్ను వశవర్తిగఁ జేయుతలంపు గాఁ దగున్. 238
- వ. అమ్మగువ వచియించిన వాక్యమ్ముల కెల్ల నర్థం విట్లన యోజింపవలయు నట్లు
గాదేని ద్రిలోకమ్ములం జయించి హరిహరాదులఁ జీరికిం గొనక విష్కంఠకమ్ముగ

రాజ్యంబు కాసిండు నీవయి నొక్క యజుల బాణపాతం బొనరించు టది యేటి మాట; ఇక నొక్కటి యవకరింపుము, “బాణప్రయోగం బొనరించి నెన్నుం బడ వైచెద” నని కదా, యత్తతోడని వరితె; “పడవైచెద” ననుటకు వ్యాఖ్యానం బవ దరింపుము. 239

చ. మొదలఁ గటాక్షసారమున మోహితుఁగా నొనరించి మీద దు
ర్మమమున యుద్ధరింగునును సుంజాళయ్య బలాత్కరించి విన్
జనుటగఁ బంపదెట్టి పురుషాయితబంధమునన్ గరంతు నం
తదనుక; దాట” మింట యది తిత్తము దూరకెఱుంగఁబోయనే 240

చ. మఱియు నిన్ను విగతప్రాణుఁగా నొనరించువనుటకు నర్థంబు వినుము, ప్రాణం
బుఁ దేజులు దాని నవకూఠించుననుట, యత్తమాంగనలు వ్యంగ్యప్రదాన
స్వేదాఁ గాముఁ బరియించుట గాదుకాత్తనష్టతంబు. నీ విజ్ఞాండగువానిం బంచిన
దాని కీ యర్థంబు గోచరిం బగునే యని వెండియు. 241

ఉ. నామము దానముం గొలిపి వంశవనగంధినిఁ బొందు మొందు లే
దీమెయి నీకుపాహు, మది యెంతటిగర్విము నేనిఁ బాల్చుఁగా
తేమి సుతంత కోపవతియే వగుఁగా కిటు చేసినా వళం
లై మరగున్ గ్రమమ్ముగ, మృగాక్షుంభంబులు వక్రవక్రముల్. 242

క. పదుమాట లేల యచ్చిలు, కలకొలికిం దెచ్చి నీకుఁ గామక పేయం
గల నమ్మఁ బనుపు మావలం, గలపని నేఁ జూచికొనెదఁ గా కనురేఁద్రా. 243

వ. అవి పదుకువరివి కద్దంబై తాముం దీటను, “మహాత్మా యిహ్యది కామాతురయ
వ్యంగ్యార్థవతురయ నీయందనుర క్తయంగామి విశ్చయంబు. 244

ఉ. ఆవరి మూడి నాపయకులందరి యర్థము పంగ్రహింపు మ
ష్టాదకబాహుపుల్ విశివసాయకముల్ గల దీనివంటి బల్
గాదిరివన్నెలాఁడి నొకకాలమునందును నెంచుఁ జూడఁగా
రా దిది యెద్దియో కడు భరంబుగఁ దోచు నరిష్టహేతువై. 245

వ. దీని కనుగుణమ్ముగ నాకుఁ బెక్కులు దుస్వస్వమ్ము లింతకుమున్ను ప్రతిదినమ్మును
బొడముచున్నయిది, నేటి యుషకాలమ్మున నొక కాంత కృష్ణాంబర ధారిణియై
యేడ్చుదు గృహాంగవమ్మునఁ బొడకట్టె విది యట్లుండ. 246

- క. ప్రతిదినమును వికృతములగు, రుతు లడర విలక్షణంపు రూపునఁ దగు ప
క్షితకులు గృహములపై రా, త్రితతీన్ గూయంగఁ దొడఁగె దేవర : వింశే. 247
- చ. ఈమర్మిమిత్తమ్ముల కెద్దియేచి నొకకారణం బేర్పడవలయు, నియ్యెడ యుద్ధరంగ
మ్మున నన్నద్దయై యున్నయంగన గంధర్వియు మానుషియు నాసురియుఁ దదన్య
యుంగామి తెల్లంబు, దేవప్రేరితయైన యొకమాయ గావలయు నెట్లేని నగుఁగాక
సంగఁమ్మునకు సంతనకట్టి వెడలుట కర్హంబు జయజయమ్ములు దైవాధీనమ్ము
లగుట బుధుండప్పట్ల నిర్భయుండు గావలయు శుభాశుభమ్ము లేరికిని వార్యంబులు
గావు" నావుడు మహిమం డతని కిట్లనియె. 248
- ఉ. నీ వచనమ్ము లింత తగునే చను మిప్పుడ యుద్ధమందు బల్
దేవ యెల్ల నవ్వనిత లీలమెయిన్ వశఁగా నొనర్చియుం
దే వెర వయ్యెనేని యిటుతె మ్ముటు దక్కినఁ దీవ్రబాణముల్
ప్రోవులు గా నిగిడ్చి జము ప్రోలికి దాసి నొనర్చు మే దైతఁక. 249
- ఉ. వీరుడవై స్మరాగమవివేకివి వాఁ గర మొప్పు వీరుగం
భీరత నేఁడు చూడవలె వే చని వేగిఁపాటు దక్కి యం
భోరుహనేత్ర యియ్యెడకుఁ బోరఁగ వచ్చెనొ, పొందవచ్చెనో ;
నేరుపుమైఁ గనుంగొనుము విక్కిమెటింగి దొడంగు మాజికిన్. 250
- గీ. కేవలము విర్రయందవై కివియ కత్త, లోదరీమణి నెమ్మడి నున్న తెఱగు
వరసి యప్పటి కనుకూలమైన వలచి, ననునరింపుము పొమ్ము జయమ్ముఁగొమ్ము.
- చ. అవి యానతిచ్చినఁ దాఁనుండు కాలవశుండై సైన్యమ్ములు గొలువ మహిమనకు
వనుస్కరించి వెడలి యెడనెడఁ బొడము దుర్నిమిత్తములు గణింపక చని ముందట.
- క. హర్యక్షముపై నెక్కి య, వార్యయుధహస్త యగుచు వచ్చిన యుద్య
ద్వైఁ గనె లోకనాయక, వార్యకా దివిజాఞ్జీనమారాధ్యపదన్. 251
- చ. ఇట్లు కాంచి దౌదవ్యుల నిలిచి నయుక్తికమ్ముగ వినయఘోషకమ్ముగ నిట్లనియె.
- ఉ. శృంగి నెఱుంగుదే ! యతఁ డజేయపరాక్రముఁ డెల్లరూపు లా
రంగొన నేర్చువాఁ డబలః రాక్షసశేఖరుఁ డావిభుండు నీ
కుం గడు లోఁగి వీరుగుణకోటి గుణించుచు రూపమెంచి పా
ణిం గ్రహియింపఁ గోరెడు గణింపఁ దరంబె టవద్విశేషమున్. 255

తాముండు దేవితో సంభాషించుట.

- క. మాయేలిక కేలికినై, నీ యిచ్చకు వచ్చినట్లు నిర్జరభువన
స్థాయినినై నందనమునఁ, బాహుక విహరించుకంటె భాగ్యము కలదే. 256
- ఉ. సుందరమైన దేహ మిటు చొప్పడె నీకుఁ బురాకృతంబు మే
లందినదాన పొట నకటా యిది యెట్లు ఫలించు మావిభుం
బొంది సుఖించవేనిఁ బుష్పదోచిరా ; కల్పకసూనవిస్ఫుర
త్కండుకముల్ దరింప కిటు కత్తులఁ బానఁగ నేర పాణులన్. 257
- ఉ. మానివి యేలొకో, తెలివి మాలి దరించితి బావ మత్తనం
తానముతోడ ; ద్రూలకలు నాజెప్పుజూపులుఁ దత్తదర్థ సం
ధాన మొనర్చఁ జాలవొకో ; తన్ని ; సుమమ్ములఁ బూని యైన నె
వ్వారికిఁ దీతి గాని యిది ఎల్ల సపాటికి నీకుఁ జెల్లనే. 258
- వ. అదియునుంగాక వింకొక్కిఁడు వచియించెద యుద్ధమ్మునకన్న సంసారికి వేతొండు
దుఃఖమ్ము లే దైనను లోభావృత్తులై యద్దాటికి మదాంధులు ననుకట్టుదురు, నీబోటి
బోటి కియ్యది యేల ; అనుగ్రహించి దేవదానసపూజితుండై లోకమ్మలెల్లఁ
దానయై యతిగయించు వన్మదదివతి మహిషాసురు నిరియించి పట్టమహిషివై
యిష్టోపభోగమ్ము లనుభవించుము సంగరమ్మున నేరికేవి జయంబు సంశయగ్రస్తం
వంతయు నీతివేదివి వగు నీకుఁ దెల్లంబయిది వెండియు. 259
- చ. అతని వరించి యౌవనమువండు సుఖమ్ములు గూడఁ జెట్టి ని
ర్జితమరనాథుడై సహిషుచేవకు మించెడివాని లోకనం
పుకు సుతుఁగాంచె దీపు కడు సుందరుఁ దత్తనుజుండు మీద దై
త్యతతికి రా జగుం దవదుదాటి సురాసురులెల్ల మెచ్చఁగన్. 260
- వ. అను తామ్రవివచనమ్మును వివి మేనుగంభీరభాషణమ్ముల వయ్యంబిక యిట్లువియె.
- గా. ఓరీ తామ్ర, కలువ్రలావ ; విను మీ యుక్తుల్ పహింప న్నమం
దేరం బించివవానితల్లివలె గేదె న్నేను గా, వట్టి దు
స్ప్రారంభున్యవసాళి వ మృహిషుఁ గామార్తన్ వరింపంగ నా
తేరితిం దగుఁ బుచ్చుమం దురుదరం బేలీం నేఁ దాలెదన్. 262
- క. హరిహరవీరజావసుల వస్తదిగీతులఁ గోర కక్కటా ;
మరుచిరమూర్తియంచుఁ దను మానకరాత్తుఁ దృణాళి శృంగి నే

వరునిగఁ బొంది లోకమున వారని దుర్యోశ మంద వెట్టిసుం
దరినె : పశుకా వరింపఁదగు తవ్వియొఁ గల్గెనె యేయుగమ్మునన్. 263

వ. అదియునుంగాక నిర్గుణుండును నిర్మముండును సర్వసాక్షియు సర్వకర్తయు నక
ర్తయు సర్వజ్ఞుండును సర్వగుండునుఁ బూర్ణుండునుఁ బూర్ణాకాయుండును శివుం
డును శాంతుండును సర్వభావముండు నగు పురుషుండు మద్భర్త, అతనిఁ ద్యజించి
హేయతాభాసమ్ముగు దేహమ్మునం బొల్చునుందాత్ము న్నధముఁ ద న్నే మవి పరి
యింప నుంకింతు నని వెండియె. 264

ఉ. శాతశరాశః గాయమహిషంబుగఁ జేసెద మీవిభున్ మరు
ద్భూతికిఁ దక్కి ఖీతిమెయిఁ బోయి రసాతల మంటియున్న న
క్కాతరుఁగాతు వింతయును గ్రక్కునఁబోయి వచించి యుద్ధపుం
జేతకుఁ బిల్వ మత్తులువఁ జెచ్చెర వచ్చినఁ ద్రుంతు న్నేల్పిడిన్. 265

శా. భిగ్గుతుండు ననున్ వరించునె : మదప్రాగ్భారదుర్వారధీ
మగ్నాత్తుకా మహిషాధముం దను వికామప్రోజ్జ్వలన్మామకా
స్త్రాగ్నిజ్వాలలఁజేల్చి నంచెఱుఁగఁదొరా : తామ్ర : యంచున్ రిపుల్
భుగ్నప్రాభపులై కలంగ రవముం బూరించె ఘోరమ్ముగకా. 266

శా. స్వర్బూదుర్భర మైనయారవమునన్ సప్రాంబుధుల్ దూలె నం
తర్పారంబు సహింప కద్రులు ప్రతిధ్వనమ్ము లిచ్చెన్ భయా
విర్భావమ్మున దైత్యసంఘములు కంపించెకా దదీయాంగనా
గర్భమ్ముల్ సగిలెన్ దికావలయ మేకంబాయె నొక్కుమ్ముడిన్. 267

ఉ. ఆ రివ మాలకించి భయమంది వలాయనకాలి తామ్రుఁడెం
దే రయ మార నమ్మహిషధీరుని సన్నిధి కేగె, మున్న త
త్పౌరులకర్ణముల్ బదిరభావము దాలె ననంతరంబు నా
గారియు గర్జితకా ద్విగుణ మయ్యె భయమ్ము సురారికోటికా. 268

వ. పిచ్చుట మహిషుండు భయత్రస్తుండై తన కడ కరుదెంచిన తామ్రుం గాంచి పని
పుండిక్కు మొగంబై చింతాదంతురం బగు చిత్తమ్మున నుత్తలపాటుగదుర
విట్లనియె. 269

మ. గరువం బేది రసాతలమ్మునకుఁ బోఁగా నెంతుమో దుర్గ మె
వ్వరికిం భేద్యము గావీరీతి నొనరింపం జూతుమో లేక సం

గరరంగమ్మన నత్తలోదరిఁ గడుఁగా గారెంతుమో యెంచి మీ

ర్యరబద్ధుల్ వచియింపుఁ డియ్యెడల కాత్మప్రక్రియాధుర్యులై.

270

గీ. మంత్రమూలంబు రాజ్యంబు మహిపతులకు, నదియు గుప్తమ్ము గావలె నట్లు గాని
చో వివాళమ్ము గలుగు నచ్చో ననుగుణ, మైనవలను విచారింపుఁ డయ్య మీరు. 271

ఉ. వచ్చినకాంతగా దబల, వైశమ పోయి జయింప రాదు తా

నవ్వుపరాక్షి యెక్కటిగ నాహవతేకికి విర్భయమ్ముగా

వచ్చుట కొంత చింత్యమగు వారక పోరితి మేవి మీఁద మే

ల్యచ్చునో ! కీరు వచ్చునో ! శుభం బశుభం బెవఁడోపుఁ జెప్పగన్.

272

వ. ఉపాయవాదులు కొందఱు దైవం బన నెద్ది యెప్పుఁ డెఱుఁగు నోపనవట్లు యత్నం
బొనరించుట కర్హం బుండు. కొందఱు దైవమ్మును సుద్యమంబును గార్యసిద్ధి
ప్రదంబు నని చెప్పుదురు. మీమె బుద్ధిబలమ్మున విం దెయ్యది శ్రేయమో వివరింపుఁ
డనుడు విదానందను మంత్రి యతవి కిట్లనియె.

273

సీ. మహిషేంద్ర వింఠె : యిమ్ముహిత సురప్రేర , జంబున విటకు యుద్ధంబొనర్చు
నేఠెఁదె విక్కాంత యెల్లసురలయంశ , ములఁ బుట్టుటయు విక్కముగ నెఱుంగ
నయ్యె. ప్రీతీకు ని న్నచురులు వంచిన , నిప్పొట యోజించి రిక్కతమునఁ
గాదె దొడవ్వలఁ గడిసి యెల్లరు నహా , యులు గాఁగ మంకించు చున్నవారు

గీ. మనము రణమున తేగిన వనజనేత్రుఁ

దొట్టి సురలెల్ల నసురుల గిట్టఁ జేయఁ

గడఁగుదురు విన్నమాత్ర మక్లాంత చంపు

నెఱిగి తగుయత్న మొనరింపు మింత విజము.

274

వ. నా బుద్ధికిఁ దోచిన విధమ్మునఁ జెప్పితి భవితవ్యం బెఱుంగ నంత సమర్థుండనే ;
నీ తెయ్యది సులభంబగు నట్లు నవరించునది యేకాకినియై కామిని యుద్ధార్థిని యగుట
యెంతకేవీయు నక్కజంబగు ననునంత దుర్మఖుండను నవిపుం డిట్లనియె.

275

త. అయి మీఁక నీకు లే దనుట పత్యము నావచవంబు తప్ప ద

ట్లయినఁ "బలాయనంబు వర" మన్నసురావళినెల్ల నోర్చి యొ

క్కయవతి కిట్లొనర్చుటయుఁ గాదు, రణం బొనరించి వచ్చినన్

బియ నెగడున్ యశంబు జయపక్షమునన్ సుఖ మప్రమేయమౌ.

276

వ. అచిన నావృణం డిట్లనియె.

277

- ఉ. ఏ నొకరుండనే చని జయించి యమాలయ మేగునట్టు ల
మూనివిఁ జేయు వాఁడ దృతిమంతుఁడ వయ్య నదీరుభంగి నీ
కౌని భయమ్ము చెందఁ ననురాధిపుఁ దొట్టి దిగీతులెల్ల రన్
దీనులఁజేసి యిక్కరణేఁ దేఁకువ దక్కుదురయ్యఁ కాంతకుఁ. 278
- గీ. ఈవు సంక్రామమునకు రానేల! నన్ను, బంపు మొక్కింతమాత్ర నన్నడఁతిఁ జంపి
మగుడ నీకడ కరుదెంతు మహిషరాజఁ, మామకీనబలంబు సామాన్యమయ్యఁ 279
- వ. అంత దుర్దయండు వినతుండై యిట్లనియె. 280
- ఉ. నీ కయి దేవతల్ మిగుల స్నేహనఁ బన్నినయాలతాంగి మా
యాకృతి నొక్కప్రేల్మిడి శితావ్రవరంవరన్ వధించు నా
నాకుల కాకులత్విము రయమ్మునఁ గూర్తు బిభీషికార్థ మీ
రాక యెఱుంగు, మింతయుఁ గరంబు తిరంబుగ విర్వహించెదన్, 281
- వ. అంతియకాని రాజనీతివిరుద్ధంబగు తెరువునఁ బోవలదు. మఱియొక్కటి వినుము
లోకమ్మున పేసకులు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్మున మూఁడు తెఱంగులవా,
రందు సాత్త్వికులు స్వామికార్యమ్ములు సాధించుచుఁ దదవిరోధమ్మునం దను కార్య
మ్ములు నిర్వహించుదురు రాజసులు స్వకార్యతత్పరులై యొక్కొకతఱిని స్వామి
కార్యంబులును యదృచ్ఛగా నిర్వహించుదురు, తామసులు స్వామికార్యంబు దిగఁ
ద్రొక్కి స్వకార్యతత్పరత్వమ్మున పరివగునెడ మార్తరం గలసి ప్రభుచ్చిద్రమ్ములు
వెలిఁజేయుచుఁ గోళగుప్తంబగు ననివడువున భీతిం గొలుపుదురు. 282
- క. కావునఁ దాదృకులగు దు, ర్పావుల నమ్మంగఁజనదు ప్రభువులు, మంత్రం
బాఁ వెలికిఁ బోవు కార్యం, బాఁ విపరీతించు నట్టియదయుల కతనఁ. 283

బాష్కల దుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట.

- వ. అట్లగుట నీవు నిశ్చింతమ్ముగ నుండు మేనును బాష్కలండునుం గలసి యరిగి
యక్కామిని జయించి నీకడకుం దోడితెత్తుచుని యరువురును గృతనమస్కా
రులై దిక్కులు గ్రక్కదలఁ బురమ్ము వెలువడి దేవింగాంచి యిట్లనిరి. 284
- ఉ. ఓ వశినాయకాక్షిఁ వినుమొక్కఁడు పంచెద మేము విన్ను. మా
దానవనాయకున్ మహిషుఁ దత్పరతన్ వరియింపు మాతఁడుఁ
మానవరూపమంది విను మన్ననఁజేయు రహస్యచుందుఁ దు
ర్మానముమై ననిం గడఁగి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుబోదురే. 285

వ. కామరూపుడగు మారాజుతో సకలభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ ద్రిలోకమ్ముల కేరి
కన్నె యేలికొమ్ము నావుడు దేవి యిట్లనియె. 288

గీ. ఎంత కామినియయ్యుఁ దా నేలతాంగి
యధముఁ బశువు వరింపఁగ నాత్మ నెంచుఁ
గులము శీలమ్ము గుణమును గలుగు తగిన
వరుని పరియించుఁ దన కంత వలయునేని. 287

చ వెడవెడ నూటలాడుచు బిభీషిక లియ్యెడఁ జూప కింక మీ
యొడయనియొద్ద కేగి నమరోమ్ములుఁడై చనుదెంచునో, రయం
బదర రసాతలమ్మునకునై చనునో తెలియంగఁబల్కి యి
య్యెడ కడదెంచి నొడ్డుఁ డిక నే సహియింప దురుక్తు లాడినఁ. 288

ఉ. ఆ కఠినోత్తరన్ విని దురాత్ములు దైత్యులు బాణవృష్టి పెం
జీఁబటి గ్రమ్ముఁగాఁ గురియఁ జెచ్చెర నజ్జగదంబ సింహనా
దాసులై రిపుల్ బెదర నంపగముల్ విగిడించి సంత దు
ర్దీకుఁడు బాష్కలండు చనుదెంచెఁ జమాతతి కగ్రగమియై. 289

క. దట్టందై యుత్రమ్ముల, నెట్టవ నద్దేవిమీద విగిడించిన న
ప్పట్టున నయ్యంబయఁ దా, బిట్టెనె శరములు వేనవేలు గడంకఁ. 290

వ. ఇట్లు బాణసరిఘాసీఘాతమ్ముల విడువుచు దుములమ్ముగాఁ బోరుతటి, 291

కా. అకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాత్రమ్ము లద్దేవి య
స్తోకాహంకృతి వానిపై విడువ నా సోఁ కన్నిటిం ద్రుంచి వి
ర్భీకుండై యొకయేడు బాణముల దేవిం గొట్టి బిట్టార్పె రా
ద్రాకారమ్మున నంబయఁ దళశికాస్త్రావిధు జేసెన్ రిపుఁ. 292

ఉ. వాచికరిమ్ములం దునిమి వాచికరమ్ముల నోవ వేసి య
మ్మావనభాదిచాప మనమానరయమ్మునఁ ద్రుంచి సింహనా
దాసుగతిం జెలంగె జగదంబ, సురారి గదాత్రహస్తుఁడై
పూనిక నేగుదెంచె వలపుప్పుసుగంధినిఁ బిల్కూమార్పఁగఁ. 293

మ. అటు లేతెంచెడి బాష్కలంగవి గదన్ హస్తమ్మునంబూని యె
క్కటి కయ్యమ్మున మూర్ఛివోవడఁచె పక్కంజాషిఁ వాడంతలోఁ

బటువేగమ్మున మూర్చఁ దేటి గదవైవన్ దాని వారించి మి
క్కుటమౌ శూలమున విల్లింపరిపునక్కుంజించె నయ్యంబయన్.

294

ఉ శూలముదాకి బాష్కలుఁడు సోలి యమాలయగమియై మరు
జ్ఞాంమునంత దీర్చె నది పైఁవక దుర్ముఖుఁ డాగ్రహమ్మునం
చూచుచుఁ దేరి నెక్కి 'ఏలు తొయ్యలి! యెక్కిడకేగ వచ్చు వి
న్నాలములోఁ బొరిగొనెద' నంచు శరమ్ముల ముంచి యెత్తినన్.

295

ఉ. వక్త్రము జేపురింప సురవైరులు భీతిల శంఖనాద సం
నక్తములై దిశల్ గలఁగ శక్తి గుఱారవ మాచరించి త
మ్మక్తములై న మార్గజనమూహములన్ బొడిచేసి వానిపై
శక్తియై ఖాయుధమ్ముల నసంఖ్యముగాఁ బరఁగించె నుద్ధతిన్.

296

వ. అంత దుర్ముఖుండు తత్తదాయుధమ్ముల నాత్మసాదనమ్ముల మరలించుచు నుక్కు
మిలిగి యంబికపై ననేక శరమ్ముల విగిడించుచుఁ బోరాడు వవనరమ్మున సంగ
రమ్మ దుర్బరంబయ్యె.

297

గీ. అంబచే నవిఁ జచ్చిన యమరశక్తు, వికంఠుల గాత్రముల నుండి నెగసి రక్త
మేలు గట్టె శివాకాగృధసార, మేయములకెల్ల సంతోషమాయతముగ.

298

ఉ. దుర్ముఖుఁడుఁ బ్రకోపగతి దోఁపఁగ హస్తము నెత్తి పల్కాదు
ష్కర్ముడు "వింటె యోజంజచారువిలోచన! మాన్యపాలు సం
తర్మద మేది పొందు మటు దక్కిన నిన్ బరిమార్తు నుజ్జ్వల
ధర్మవిముక్తతీవ్రనిశితవ్రదరమ్ముల పాలు సేయుచుఁ.

299

ఉ. దుష్కరమైన కోపమునఁ దోఁగుచు నంబయు వానిఁబల్కు 'మీ
బాష్కలుఁ దేమియయ్యెర యపాత్ర! యపత్రవఁదక్కి దుర్మదా
విష్కరణంబు సేయఁగలవే యిఁకఁ గలము దగ్గఁ జయ్యె నీ
శుష్కవచఃప్రసంగములు చూచెదఁ జిక్కఁగ విలస్య మాజికిన్.

300

ఉ. కాత్రపుఁ డంబ పల్కులకు పైఁవక కోపకరాశవక్త్రుడై
మాత్రవ విందె నెక్కుడగుమార్గణముల్ దృతిఁబూని యా జగ
న్నేత్రి శరమ్ముల వృణకి వీణుగఁజేసి యొకంబ వాని దు
ర్గాత్రము గ్రుచ్చె విక్కిరణిఁ గర్కశ మయ్యె రణమ్ము వారికిఁ.

301

ఉ. కూరులు మెచ్చు గాతరులు సోలి భయంపడ నొక్కట మ్మిలిం
పారి శరాసనమ్ము దునుమాడి శరమ్ముల నేవటన్ వెసన్
దేరు బడల్పడ న్నజకి దేవి భయంకిరమూర్తిగాగ దే
వారి గదన్ గ్రహించి రయమారగ సింగముఁ గొట్టె బిట్టుగన్. 302

క. తలవృక్షగదాభూతహరిమూర్తంబమ్ము హర్యక్ష ము
న్మత్తస్థియ నీడఁ దోకి నిలువ న్మర్త్యులి కోపించి యు
ద్యుత్త్రైస్థిరిఁ బైకి రాఁ గని కనర్థధంబు చే బూవి నం
కృత్రిస్త్రీలికిరీటమస్తవని గా నేపెన్ సుపిల్ మెచ్చగన్. 303

చ. ఇట్లు మమ్ములుండు సమసిన హతశేషులైన చక్కనులు పలాయమానులై యరిగిన
మహిమండు వారలం గాంచి “మేమియమ్యె” నని యడిగి కలతెఱం గెఱింగి క్రోధ
మ్మును సంతాపమ్మును దెనఁగొనఁ దక్కటిమంత్రులం గాంచి, 304

గీ. అక్కటా! బలవంతులై యుచరవరుల, నోర్చి పెం పెక్కినట్టి యాయోధు లిట్లు
సత్తురే యాడుదానిదే! శక్తిమగునె, కాఁయోగమ్ముదాట నొక్కవికినేని : 305

✓

చక్షరతామ్రుల యుద్ధము.

వ. అని వనటం గుండు రాజు నాలోకించి చక్షరుండు దేవా! యంత వగవ నేం నే
నేగి యాక్షణంబు యమ్మానించి బొరిగొందు నని యాజ్ఞం గొని తామ్రుండు దనకు
బాసటగా దిక్కులు పిక్కటిల్ల సింహనాదమ్ము లొనర్చి పేర్పు దైత్యవరమూసమూ
హమ్ములతోఁ గదలి చను దెంచుచుండె; నవ్వాని దోదవ్వలం గని, 306

ఉ. అంబిక ఘంటికావినద మారఁగ శంఖంబం బొనర్చి మ్రొ
యం బిగలాఁగ శింజినియు వచ్చుకరావ మొనర్చి దాన భీ
రిం బడి పాటు దైత్యులగతింగని చక్షరుఁ డాఁగి పర్కె వై
శంఖ వధింతు నియ్యదిల లా వటనేటికి నిల్వఁ దుద్రుత్. 307

మ. అని బాపమ్మును గేఱఁ బూవి జవితాహంకారదుర్వారుఁ డ
య్యును వద్దేవిదిగాంచి యిట్లును మహోద్యోగమ్మునన్ మ్రోయు నిం
గని భీతిల్లెడి వాడఁ గాను వినుమి కంఠాక్షి : నిం జంప నె
మ్మన మెంతే వెనుదీయుచున్నయది సంభావించి దోషస్థితికా. 308

ఉ. అక్కట! చారునేత్రలు గటాక్షములకా గురిపించి సంగరం
బెక్కట! జేయుటల్ గలుగునెమ్మెయి నో సరసీరుహాక్షి! నీ
వెక్కడ! కంఠకాత్తముల నేయుట లెక్కడ! పుష్పమేవి! బై
మిక్కిలి దెచ్చు నీను నునుమేవివయం బడె నేని యుగ్మలీ. 309

గీ. జైత్రధర్మాసతీపుల జన్మ మెంత, నిర్దయాత్మక మెమ్మెయి నెమ్మి గలిగి
పెంచుకొను దేహమును గడుఁ బోకలప్పు, గాఁ దలంపక ఖండింతు ఖడ్గతతుల.
గీ. ధనలోభమృతం గత్తులు, గొవి వరులం బొడిచి తృప్తి గొందురు లోకం
బున మూర్ఖు, లెంతకేనియుఁ, జోనువుం దంధనము ధనము నుందరి! యెందున్.

చ. తెలిసినదాన వయ్యు నిటు తేలువఁ దక్కి లతాంగి! భోగజ
మ్ములగు సుఖమ్ములన్ విడిచి పో రొనరింపఁగ నేల పేర్చి నా
వలుతులు నమ్మతించి సుపాఠుల నొంచి దివంబు గొన్న ధీ
రంబులు మామిటం గొవి కరంబు సుఖింపుము నీకమ్రొక్కెదన్. 312

ఉ. కత్తులు హత్తి శత్రుములు గాడి శరీరము భిన్నభిన్నమై
మిత్తికిఁ బాలుగాఁగఁ బయి మిక్కిలి నక్కలు కంకగృధ్రముల్
నెత్తురు గ్రోలి మాంసమును నెమ్మిమెయిం దివి యాడుచు నక్కటా!
మెత్తురు నక్కపిండ్రు లవి మేటిగ నేమిగుఱంబు చూచిరో! 313

క. అవిఁ దెగినవారలకు నా, కవివాసము గలుగునండ్రు గా కే మది యెం
త విజమె తెలియదు నా బు, ద్దివి వివి మారాజు నెనయఁ దిపురు మృగాక్షి. 314

చ. అవ జగదంబ వల్కుఁ గడు నాజికుఁడల గూయఁబోకు కా
ప్రవిధివి వోలె నీల్లెదవు రాజులనీతి యెఱుంగుదే! మహా
జనసహవాస మెయ్యెడల సర్పక కాతెనుపోతు నేస్త మం
దిన వినుఁబోటికిం దెలియునే! శ్రుతిగమ్యములైవ ధర్మముల్. 315

చ. సురలకుఁ జెట్టచేసి కడుశూరుఁడువోలె మడించినట్టి ము
ష్కరు చుహిపాదముకా జమువనద్యము చేరఁగఁజేసి కాసనా
క్షిములతో జయార్థమగు కంబము వియ్యెడ నిల్పుదాన ను
స్థిరతి యెలర్చ విల్చి యవి సేయుము నిక మొదలకా వధించెదకా. 316

చ. జీవికేచ్చాగ్రఽథిగ్రస్తుండ వయ్యెదేవి నీ రాజునకు బుద్ధి నెప్పి హతకేసులతోఁ బాతా

శమ్మునకుం బోవునట్లు పేయు మనవుడు దానవుండుఁ గ్రోధమూర్ఛితుండై మనా
మనాసారమ్ములు వోవి శరంబులు గురిసిన, 317

ఉ. ఆ జగదంబి వాని ప్రబలాత్తములన్నియు సుగ్గుడేసి స్వా
రాజముఖామరుల్ వొగడ రక్కసుపైగదవైచె దానఁ దా
రోజుచు మూర్ఛవోయెఁ గడురోషము గల్గియుఁ జక్షురుండుఁ బ్రో
త్రేజితశౌర్యఁడంత నరుడెంచెను దాఁచుఁడు చాపధారియై 318

ఉ. వచ్చిన తామ్రుఁగాంచి రిపుభంజని యజ్జగదంబి “రమ్ము నీ
మచ్చర పేద నజ్జముని మందిరముం జొంఁజేసి పుత్తు మీ
వచ్చినవార్తఁదా విని వెసం జనుదెంచెడిఁ గాక దుష్టుడుం
డచ్చవలండు మీకుఁ బ్రభువైన హయారి రణంబుపేతకుఁ, 319

క. మీరెందఱు వచ్చిన నా, క్రూరుఁడు మహిషుండు చావు గూరకయున్నన్
గోరిక తీరదు సురలకు, రా రమ్మును మద్దుగాత్ము రణమొనరింపన్. 320

కా. మా యన్యోన్య పరాక్రమమ్ములవసల్ మా యుద్ధవాతుర్యతే
జోయుత్తుల్ గనుఁగొందుగాక చవి తుచ్చున్ బుచ్చవిభ్రాజితుఁ
దాయంబంపుము మీ విభున్ జమువిఁగూడం జేసెద న్నాఁగ ‘నో
హా’ యంచుఁ నదీనార్పి యేనెకరముల్ యుద్ధార్థితామ్రుండొగిఁ. 321

మ. శరవృష్టిఁ శరవృష్టి నేర్పి కడఁకఁ శౌర్యం బవార్యంబుగా
విరుగేల విగిడించె భల్లములు దేవేంద్రుడు లగ్నింప న
య్యరవిండావన, మూర్ఛదేత తగఁ దా వయ్యంబికం జక్షురుం
డురుఁడై మార్కొనె విహ్వరం జదిపెఁ గ్రోధోత్సాహయై యంబయుఁ, 322

వ. దాచికి గనలి రక్కసురెల్ల నొక్కపెట్టిన చుట్టుకొని పరకువట్టివభగ్గమునల
లిండివాలాద్యనేతాయధమ్ము లయ్యంబి వయం గీరిందినఁ బోరు మోరంబయ్యె.

ఉ. తాళనమంబు రోహజము దారుజమై వింసవృణేపృణుల్
గ్రాల వెసంగు నొక్కముసలంబు కరంబునఁ బూని తామ్రుఁ దా
ఖిలక దోచ వింగమును బిట్టగఁ గొల్చె శిరమ్ము రక్తదా
రాళము గాఁగ దాచికి గరమ్మును నంబిక తీక్షణురైయై. 324

క. అనివేటికి వానికరమున్, వెన నజితన మొండె మొక్క వ్రేల్చిడిఁగేంక
మువలంబడర నటించి ర, అనరణి నంకంకఁ బడియె వాకు లలరఁగక. 325

వ. అంతః జక్షురుండు తామ్రమరణమ్మునకు నవుడుగఱచికొని ఖడ్గమ్ము కేలం బూచి
సింహనాదం బొనర్చి యురువణించిన జగదంబి కోపాకులయై. 326

మ. ఒకబాణమ్మున ఖడ్గము న్నటకి వేతోక్కంట హస్తంబు భూ
మికి హత్తించి మతోక్కంట శిరముపేర్చిన్ దొల్లఁగా నేసి ది
ట్టికరాభీలముగాఁగ గర్జిలిన భగ్గీభూతమై దైత్యవై
వ్యకదంబం బుడివోయె నొల్కిరి ప్రసూనంబుల్ సురల్ దేవివై. 327

వ. అట్లు చక్షురతామ్రు లిరువురుం జచ్చుట విని శోకించి మహిషుఁడు దురాగ్రహ
గ్రస్తుండై యసిలోమబిడాలాదుల ననేకుల ననేకసేనలతోడం జతఁజేసి పవచిన
వార లరుదెంచి యష్టాదశభుజాగ్రజాగ్రదాయుధమందలయగు చండికం గాంచి విన్న
యాకులులగు నెడ నసిలోముండు వారలకుఁ గన్నాకై సేనాముఖమ్మున విలిచి విన
యమ్మున నయ్యుంబ కిట్లనియె. 328

శ. దేవీ కొండొక చెట్ట నీయెడల నెందఁ జేయఁగారాని న
ద్వాపుల్ దైత్యులు వీరిలిట్లు పొలియం దార్తోలు నీకేల : పీ
రావేళ్లున దుఃఖదంబుగు రణం బాసెంతురే : నందిమై
నావెంటం జనుచెమ్ము నీవలయు నానావస్తువుల్ గైకొనన్. 329

ఉ. సారము లేని సంసరణసాగరమందు సుఖంబు గ్రాహ్య మె
వ్వారికి, శాంతిమై నదియుఁ బాల్చుడు, దానికిఁ దక్కి మార్దవ
శ్రీ రుచిరంబు కాయము కృశించి నశింపఁగ నేల చెప్పుమా
ఘోరరణమ్మునం దిటులు గోరికచెందితి దుష్కరమ్ముగఁ. 330

అసిలోమ బిడాలాదు లనికి వెడలుట.

క. అసుఖము రెండు తెఱఁగుల, భాసెలు విత్యం బివిత్యవదవియు నా, వి
ద్యానంగతిఁ బరు నెఱుఁగుట, యే సుఖమగు విత్య మది, తదితర మితరమా. 331

వ. ఇందు నాశాత్మకంబగు భోగసంభూతసుఖంబు తత్త్వజ్ఞులు త్యజించి విత్యంబగు
వాత్మజ్ఞానంబు వడయమంకింతు రదియట్లుండె. 332

ఉ. సౌగతధర్మ మూసుటయు సమ్మతమేని మృగాక్షి : శత్రు సం
త్యాగము చేసి జవ్వనము సార్థకమై తగ విచ్చ కై న సం

భోగములన్ మెలంగు నిరిబోడిరా : ప్రాయము లేపు విల్పునే
ప్రేంగునిట్టి తాపమున వేరుతె పుష్పముఁ బోడిదేహముకా :

333

చ. అదియునుఁ గాక యొద్దను నిరాగనులన్ బరితాపపెట్టి యి
ట్లవయతమైఁ జరించు బడి హావి యగున్, దయకన్న భృము
న్నదియె ? తదీయరక్షణమునందు మనం దికి సత్య మిప్పు చె
ప్పఁ దగదె దై త్యవర్గములఁ బట్టి వచింపఁగ నేమి వచ్చెనో.

334

చ. సత్యంబునలనన కదా ప్రాణమ్ములు చిలుచుట దానికిం దప్పుట కొప్పమియ భర్తం
బనఁబడు నట్టి భృమునకుం గట్టుదిడి కల తెలుగు చెప్పు మని ప్రాంజలియై
యడిగిన నసిలోమునకు నంబ కరుణించి యిట్లనియె.

335

ఉ. నీదువినీతి యంత దగునే : కరుణించి వచింతు నాదు యు
ద్ధాదరకారణంబుఁ జగమంతయుఁ ద్రిమ్మరుదాన దుష్టులం
గాదని చంపి నజ్ఞులంఁ గావఁగఁ నొందు స్రయోజనంబు నా
తేదియు లేదు దీవి కయి యెత్తుదు నే నవకారముల్ మాహిన్.

336

చ. భయభక్తుల్ విదనాడి దేవతల నొంపం బూనె మీరాజు దు
ర్జయుఁడై : నాని వడంప వచ్చితి యథార్థం బింత : నీ వేగి దు
ర్మయునిం దమ్మహాపీతమాజు విట నే రమ్మన్న చందంబు దె
ల్చి యనించేయఁగఁ బంపు మమ్మల వృథా ప్రేరేపఁగా నేటికికా.

337

ఆ. వె. జీవితేచ్ఛఁ దవదుచేతమ్ము పొలసిన, బంధుజనులకోడ బయలు వెడలి
యీఁగకాలియంత యేవియు ద్రవ్యంబు, గొన కదోటవనము జనుట యొప్పు.

338

చ. ఆరసాతలమ్మువంద మీఁకలవృద్ధగు ప్రహ్లాదుడు వసించు నాఁ దాతనిం గొలిచి
యట మందునది యని చెప్పు మట్లయిన మీరలందఱును బ్రతికి పోవుడు రసపుడు
నసిలోముండు విదాలు దిక్కు మొగంబై ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ విట్లనియె.

339

ఆ. వె. వింటినే దహని వినిచినవిధము ద, యార్చిపూదయ నంది కనుమతించె
ని ట్లొనర్చి బ్రతికి యేగిన నేమగు, నా రసాతలమ్మువందయుండ.

340

చ. నావుడు విదాలుం దిట్లనియె.

341

ఉ. అంబిక చెప్పినట్టి విధ మందఱకున్ సుఖదంబ రాజు సం
దించి బడయంగనొల్లఁ దెలు దెల్పఁగ వచ్చు నెఱింగి మూర్ఖ రీ

తిం బడువాది ? మృత్యువది దెప్పర మాఁగఁ దరంబె యుద్ధరం
గంబునఁ జచ్చువారిఁ బొడఁగాంచియుఁ దక్కటివారి నంపఁదే.

342

గీ. కడఁగి పాంచారికఁబరీతిగా నతవికి, వశలమై యాజ్ఞఁ దప్పఁగ వశమె సత్య
ముగ వదించిన పల్లు లెవ్వగఁ బ్రియంబు, గలుగఁజేయు నృశంసులొ కావయలకు.

చ. “వనమును రాజ్యముకా విడిచి దర్శము నేడియుఁ గట్టుగుడ్డతో
నవికిఁ దొలంగి యేగుము భయమ్మున నీవు రసాకలమ్ము” నా
వివి యతఁడాదరించెడి వివేకము గల్గినవాడె; కోపముం
గవి మనలన్ ‘వధింతు’ ననుఁగాక ఉరాత్ములు కీడు నెంతురే.

344

ఉ. కావున స్వామికార్య మెనకమ్మునఁ బూచి చరింత మెమ్మెయిన్
జావది సిద్ధమౌఁబెఱిఁగి చావఁగనేల దురాత్ముచేతిలో
నా వివి యాతఁడియ్యకొనినం జెలరేఁగి బిడలుఁ దేఁడెఱున్
దేవివి నొంచె నప్తపటు తీవ్రశరమ్ముల వేసి యీనునన్.

345

వ. అనిలోముండును ధనుఃపాణియై యంతంత విలిచి చూచుచుండెఁ బదంపడి యంబిక
తన్ముక్తమ్ములగు నాణమ్ముల నెడనెడఁ బొడిచేసి.

346

గీ. మూఁడు భల్లమ్ములను జాపమున నమర్చి, సింహనాదమ్ముచేసి పేర్చిన రయమునఁ
బఱపె; వాఁడును దబ్బాణపాతమునకుఁ, దొడరి మూర్చిల్లి పెద్ద విద్దురయుఁ జెందె.

వ. ఇట్లు బిడలుండు నమసిన ననిలోముండు నన్నద్దుండై రణరంగమ్మునకు వచ్చి
కరంబెత్తి యయ్యంబిక కిట్లను.

348

చ. ఎఱుగుదు దేవి ! నీకతన మృత్యువు నా కగునంచు; బుద్ధులం
గఱపిన నొల్ల వట్టి విభుఁ గాదవ లేక రణంబుపేత తే
దైతఱు విటు లియ్యకొంటిఁ గడుఁదెంపరినై మరణంబు భీతిమైఁ
బఱచుటకన్న లగ్గుగుళుభం బశుభంబును దైవలభ్యమూర్.

349

ఉ. ఇందలు దానవుల్ చదిసి యేగిరి కాలనిఘోరి కిందునే
నెందఱుఁబోలువాడఁ ; విధియెవ్వఁడు దాఁటఁగనేర్పుఁ ; బొరుషం
బెందును దైవముం గడచి యిండుకయుం బవిసేయ దంచు మి
న్నందఁగ నార్చి యేనె విశితాశ్రము లజ్జగదంబ దిక్కుగన్.

350

కా. ఆ బాణమ్ముల సంతరాశమున కాతాశ్రమ్ములం ద్రుంచి పై
పై బాణమ్ములు గొప్పిటికా వెప విగుడ్చున్ వాడు తచ్చుత్రదా

రాజాహుళ్యముచే న్రవద్దుగిదిరుడై రాజిలైఁ బుష్పాశీ
లాభాభాసురకింకుకాగమము హేలన్ జూప అగ్నింపఁగన్.

351

ఉ. పిమ్మటఁ గోప మెక్కుడుగఁ జేర్చి గదంగొవి యార్చి సింహము
ర్థమ్మున మొత్త నయ్యది కుమ్ము భుమ్ముగ హేరభంగి నా
దమ్మునరించి శత్రుముల దాఁబెడి తీవ్రనఖమ్ములన్ దదీ
యమ్ముగువక్షమున్ దివిజాలందలు మెచ్చఁగఁ జీల్చె నుక్కునన్.

352

ఉ. దానికి లోఁగ కియ్యసుర దారుణభంగి నెదిర్చి యార్చి యా
త్మామచరుల్ నుతింప రయమారఁగ నాహరికీర్ణమంతుఁ గా
లూచి పరాక్రమించి గద నుద్ధతుఁడై జగదంబ నొంచె న
మ్మావిచి ఖడ్గధార దునుమన్ దల యూడిపడెన్ సురారికిన్.

353

ఉ. రక్కసుఁ డిట్లు లాక్కట సురల్ గునుమమ్ములు గ్రుమ్మరింపుమన్
దిక్కులు పిక్కటిల్ల “జయ దేవి” యటంచు నుతించి మించి తా
రొక్కట దుందుదివ్వనుల నుర్వియు నాకనముం గలంచి రిం
పెక్కఁగ నప్పవోయుపతులెల్లరు నాడిరి దేవి మెచ్చఁగన్.

354

క. హతశేషమైన దైత్య, ప్రకతికా సింగమ్ము వట్టి భణించె నము
వృతవేగ మడరఁ గొందలు, సతికీగతి దెలియఁ బలుపఁ బలుచిరి కడఁకన్.

355

వ. ఇట్లరిగి రోదనపూర్వకమ్ముగఁ గల తెఱఁగు చెప్పిన నమ్మహిషుండు ప్రళయకాల
రుద్రుని చందమ్మున మండిపడి దారుకుండను సారధింజూచి సహస్రభరసంయుతం
బును నానాయుధ నమస్వితంబును బతాకావ్యజవిరాజితంబును నగు తన రథంబు
దోడికొని రమ్మనపుడు వాఁడట్లొనరింపఁ గామార్తుండగు కతన నద్దేవి తన్ను వరిం
చున కాఁ దలంచి హేయంబగు నీ మహిషదేహంబు కా దని త్యజించి స్త్రీలు
రూపచాతుర్యమ్ములం జూచి మోహింతురని కృతవిశ్చయఁడై.

356

దేవీ మహిష సంవాదము.

ఉ. మానవరూపముం గొని నమంచితభూషణభూషితాంగుడై
దానవనైవ్యముల్ గొలువ దారుణి గ్రక్కదంబ్ రథస్తుఁడై
మావినులెల్ల మెచ్చఁదగు మంజులయౌ చెలువొప్ప వేగి న
వ్వావిచి దవ్వలం గని రవం బొనరించెఁ బరాంబ దంబుగన్.

357

వ. ఇట్లు శంఖంబు పూరించినదై త్యవాహిని కనుకనిం బఱచె వారల నిలువరించి
మహిషాసురం దామె కభిముఖుండై ఓటునగవు మొగమ్మునం దనర విట్లను శిశి
గీ. దేవి ! సంసారమున యందుఁ దిరుగు పురుషుఁ, దేవిఁ గామినియేని సుఖానుభవము
నొందఁగోరుదు రదియు సంయోగజంబు, గా నెఱుంగు మదియు విన్నగతి నెసంగు.

వ. ఎట్లుంటేని మాత్రపితృలకుఁ బుత్రునితో నగునది యుత్తమం, బిన్నవమ్ముల సంయో
గంబు మధ్యమంబు, వివిధవృత్తచిత్తులను బ్రసంగపరివర్తులను నగు నాపికుల
సంయోగంబు సహజులై యత్కిల్ప సుఖదం బగుట నధమంబు. 360

ఆ.వె. సమవయస్కులై న జంపతులకుఁ దుర్య, భూపశీగుణవిరూఢిఁ బ్రోవు
మిగులు యోగ మది యమేయసుఖోదయం, బొసఁగుకతన సుత్తమోత్తమంబు.

వ. ఇట్లు సంయోగమ్ముల పరస్పరం బుత్కర్తృత్వశయమ్మునం బొల్పు కతన, 362

ఉ. వీరుఁడనైన నాయెడ వివేకము గల్గిన దానవై సుధా
సారము వోపిచూడ్కులఁ బొసంగఁగఁ జేసి కరంచి తేని దు
ర్వారసుఖంబు దావనగు బారిఁ : యిర్వర కీసుఖంబుతో
నారయ నేసుఖమ్ములును నంద వసుత్తమ మో కతమ్మునన్. 363

చ. సురపతిఁ దొట్టి విర్ణయం సౌంపఱఁ జేసఱిఁ గామరూపవా
తురీ గలవాఁడ విట్టి వనుఁ దొయ్యలి : దాసునిఁ గాఁగ నేలి యా
దరముగఁ బట్టిరాజ్ఞివయి దానపులెల్ల విధేయులై మెలం
గ రమణ నాదు వైభవము గైకొని పొంధఁగరాదె భోగముల్. 364

ఉ. ఆపతి యిచ్చితేని విను మ య్యమరాసశోడ వైరమున్
మానెద నెద్ది పంచినను మానక చేసెదఁ బ్రేముడించు మె
ట్లేని భవత్పదాంబుజములే శరణమ్ములు పేవకుండ ర
ర్మానుగతుల్ వచింతు శరణాగత రక్షణ మొప్పదే చెలీ. 365

ఉ. పుట్టినకోలె దైవ్యమునఁ బోవ నొకప్పుడు నాజి నెంతయన్
ధట్టఁడ నా విశేషములు కామరచూలి మొదల్ సురోత్తముల్
గట్టిగఁ దామెఱుంగుదురు కామశరమ్ముల దాడి కోర్కె కి
ప్పట్టవ దైవ్యమూనితిఁ గృపన్ గను మాయధముల్ త్యజించితిన్. 366

క. మరణావధి నెన్నెడు ద, త్వరత ప్నీ తెమరునెప్పుఁ దన్వంగిరొ : పీ
గురుకుచము లావ మన్ముఖ, మరయుము శృంగారభంగిశాపాంగములఁ. 367

- చ. అవపుడు దేవి వచ్చు మొగ మంకురితస్మితకందకంబుగా
దమజవరేణ్యః నాకుఁ బతి తత్పరమాత్ముఁడు; వాని యిచ్చనై
యొనరుకు నృప్తి; యప్పురుషయోగమునన్ జడనైన నాకుఁ జే
తనము పుట్టిల్లుఁ గాంతకిం దాకిన యిన్మునకుం బలెన్ లలిన్. 368
- వ. ఇట్టి నాకు గ్రామ్యసుఖాంశ యెన్నందును లేదు నీవు మూర్ఖుండనై నన్నొక
సామాన్యంగనగాఁ దలంచి మత్సంగం బపేక్షించు చున్నవాడ వదియునుం గాక,
- చ. నరునకు బంధనార్థముగ నాతి నృజింపఁ బడెన్ దురాత్మ ! య
పురమరిహస్యముం దెలిసి భంగులమై కిడు హేయమైన సౌ
ఖ్యరసమునం జరింపకుము గల్గు నొకప్పుడు ముక్తి శృంఖలా
స్థిరులకునేని; వీరలకుఁ దీరదు ముక్తికినేగ నెన్నఁడున్. 370
- మ. శను మిచ్చున్ స్థిరసౌఖ్యః మద్ది హృదయ స్థానమ్మునంజేర్చి యీ
యమరావాసము వీడి జీవమును నీవానింతువేనికా నివా
స మొనర్చంగ రిసాతల మ్మరుగు; మీచందమ్ముగా కొందు చం
దమయేకా రణమాచరింపుము వినుకా దర్పాంధుఁ దున్మాడెదన్. 371
- ఉ. నీ వివయమ్ము విక్రమముగ నెమ్మది కెక్కుటఁజేసి యంత నీ
తై వచియించితిం గడు దయాపరతిన్; వలకేవి విన్ము లే
దా ! వెనుదీయ కాళి నమఁ దాకుము నన్ బురికొల్పినట్టి దే
వానళి యప్పుడీర్తు విను నాత్మకరమ్ములపాలు పేయుచుకా. 372
- వ. నాపుడు మదనమోహితుం డద్ధరాత్ముండు మరల ఏట్లను. 373
- ఉ. పూంకు మించి యెక్కుడగు పొల్చునఁ బొల్పెడి మేదివాన ! నే
వాఁడు నేపి విన్నదఁద్రువంకటి సాహస మూప విప్పిరో ;
జేలెనె ! వీక్యచం బడపి పెండిలిఁ జేపికొనంగ నుంటి ని
న్నొంటితాంగి ! యట్టి కఠిన్ త్రుడు న న్నవ వీకు వ్యాయమే ? 374
- చ. హరిహర వీరజానమల నాహవభీరుంజేసి పుచ్చి మం
దరిపయః జాపువాడనె ప్రతాపము లోకులు నవ్వ ; వీయెడం
గర మనురక్తికల్పి భయకంపిత మయ్యెఁ గరంబు పొత్తి ; యి
ద్దురమును మిత్రభావమును బొందితి మేటికిఁ దక్కు వంగతుల్. 375

క. ననుఁదేర్చిఁ జూచి పెండిలి, యెనరించికొన నొప్పెదేని యొప్పెదఁ గాదే
వివి వలసిన యెడ కరుగుము, వినునేఁ బ్రహరింపఁ జాల విశితాత్మములన్. 376

గీ. సప్తపది మైత్రి యని బుధజనులమతము, గన నాచెల్వకత్తె నిన్ గనిమనంగి
పై ననుభవంపఁగల్గు నైశ్వర్య మొక్కఁ, దున్నె యింతటి పాపంబు నోపఁగలనె.

గీ. జాలహత్యయు త్రీహత్య బ్రహ్మహత్య, పాతకము లందు నెక్కుడు పాతకములు
గాన నెల్లేవి వీదయ గాంచి జన్మ, మునకు సాఫల్యమొనరింతు వనరుహాక్షి. 378

గీ. విను బలాత్కృతిఁగొనియేగ నేర్తుఁగావి, దాన నేమి సుఖంబగుఁ దలిరుబోఁడి
త్రీపురుషులు పరస్పరప్నేహ మదరఁ, గూటమికి వియ్యకొన దానఁ గుతుక మెనఁగు.

చ. తెలియవుగాక పూరుపుని ధీరునిఁ బొందని కాంతకుఁ సుఖం
బులు వెలిఁగావె తాఁ దగిన పొత్తికిఁ దక్కవిపూరుపుండునుఁ
వెలియఁగు, నెవ్వఁ డిక్కరణి వేఁదులు పుట్టఁగఁజేసె నీకు; వి
స్తులమగు జన్మనమ్ము గడుసుందన మక్కఁట; వమ్మొనర్తురే. 380

ఉ. వైరి యెవండో విన్నిటులు వంచనఁజేసి మరల్చె గాక సం
పారసుఖమ్ము లిక్కరణిఁ జొగము సేయదె తత్త్రిమూర్తు లం
భోరుహనేత్రలన్ విడిచి పోయిరె యెంతటిదేలవైతి వే
చారుముఖీలరామ వతినంగతిఁ బాసి సుఖించుఁ జెప్పమా. 381

చ. ననుఁ బువఁగోలలం బఱపి నాఁచికొనం గమకించు చండకా
ననుఁడు మరుండు నీయెడలఁ జాలఁ గృపం గలఁదేమొ, కాక యు
న్నను విటు నిల్వ విచ్చునె; కవంబడె హేతువు వైరులైన దు
ర్యవసులు దేవతల్ మరు మరల్చిరి వీదరిఁ జేరకుండఁగన్. 382

ఉ. ఆదర మేది నన్నిపు డహంకృతి వీడితివేని మున్ను మం
దోదరి సుందరు న్నువుని ద్రోచి వదంపడి ధూర్తు నాధుఁగా
నూఁడి నృరార్తియై వగల నొందిన చందమునం గృహింతు సు
మ్మి; దరిలేని తాపమున, మీఁదటిబాధ గణింప విమ్మొయిన్. 383

మం దో ద రీ వృ త్తాంతము.

వ. అనవుడు నమ్మందోదరీవృత్తాంతమ్ము వివరింతునన దేవికి మహిమం దిట్లనియె. 384

కా. దేవీ: సింహళ దేశ మెల్లగతులన్ దేజమ్మనం బొల్పు న
ద్వాపుం డయ్యెడఁ జంద్రసేనుఁడను భూపాలుండు పాలించుఁ బా

రావారావృత మైన మేదిని కొకందై యేలు నవ్వాని కిం

వై నర్తించుఁ బరివ్రతామణి యొక ర్తద్ధాంగియై యిమ్మరికా.

385

గీ. ఆపె గుణపతి యనుపేర నలరుఁ దగ్గు, జములు వర్తింప నంది యెన్నటికిఁ గాదు
కనియె నొక యుత్సలాక్షి నక్కాంత మొదటి, చూచగాఁ బతి సుఖవార్తి నోలరాద.

చ. పిదప నమ్మనుజపతి లుక్కిన్నెకు మందోదరి యని నామకరణమ్ము చేసి తోరం
బగుగారమ్మునఁ బెంచుచుండ వచ్చాచికాజన చూళికారత్నంబు శళికలతెఱంగునన
దివదినప్రసక్తమైనయై పంచేంద్ర ప్రాయమ్మునం బొలుచుటయు సరేంద్రుండు
విహసం బొనరింప నెంచి యమకూల వరాన్వేషణవరాయణంబగు చిత్తమ్మున
నున్నయెడఁ గొందలు బ్రాహ్మణు లరుదెంచి.

387

గీ. తనకు ముద్రచేశమున సుదన్వందనెడి, రాజవర్ణం దతని కుమారకుండు నీడు
కొమరె కీ దగువారు సద్గుణవిశేష, చూసరేఖాలాసవిరూధి నెందు.

388

కా. కంబుగ్రీవుండు వాని పే రనుకు భూకాంతుండు పుత్రిం దదీ
యందొసొమ్ముగ నిశ్చయించి తన భార్యం జూచి యిక్కన్నె తో
కిం బెల్లం గొనియాడ శీలమున నాకారమ్మునన్ మేటి యో
కంబుగ్రీవున కిచ్చి పుత్రమె యనంగా నాపె సంకుప్తయై.

389

చ. పుత్రి యున్నెదకరిగి యాదరమ్మున నమ్మా : విన్ను నీ జనకుండు మద్రదేశాధీశ్వ
రుండగు సువర్ణ తనయునకు నమ ప్రలక్షణలక్షీతునకుఁ గంబుగ్రీవునకిచ్చి పెండిలి
యొవర్చ మన్నవాఁ డనవుడు మందోదరి యిట్లనియె.

390

కా. కొమారవ్రత మూని ప్రేచ్చగఁదనఃకాంక్షన్ బ్రవర్తింప నే
నామోదింతుఁ జిరమ్మునుండి, యొక నాకన్యన్ వరింపంగ నే
లా : మేలా యొకమావపుం దనిలి వాలాయమ్ము నవ్వానితో
గామానక్రివి దారతంత్ర్యమున మోక్షప్రాప్తి తోఁ గొట్టుటల్.

391

క. ప్రియతంత్ర్యమ్మున నెప్పుడు, జేతోమోదమునఁ దిరుగఁ జేకూరుట వి
ద్యుతత్త్వజ్ఞులు మోక్షక, లాకాదాత్మ్యమునఁ జూచి లలిఁ బొగడరాకో.

392

సీ. అత్తమాచులయెడ నడఁకువ గొలుపుట , బావలయెడ భక్తిపరతగనుట
మఱఁడులయెడఁ దగు మన్ననఁ జూపుట , తోడికోడంద్ర పొత్తున మెలఁగుట
యోఁడుదిద్దల చిత్త మరసి వర్తించుట , వనతి గల్గిన దాని చన వెనయుట
నతికి నెవ్వేళలఁ బరివర్ణ పలుపుట , సంతతి గవి పెనువంతఁ బడుట

గీ. అకిటః బానిస యగుటకు నతిశయించుఁ, గాదె యొక్కవివశమునఁ గలమెల్లఁ
గడపు నిల్లాల్ బ్రతుకు వికల్పముగ నాడు, జన్మ మదమాధమమ కాదె జనవియెందు.

వ. ము న్నుల్లాసపాదాత్మజుండును ధ్రువుని తమ్ముండును సుత్తముండును సర్వదర్శ
జ్ఞుండును నగు నృపాలుం దొకండు పతిభక్తిపరాయణుడు తనభార్య ననవరూప
సరజ్యమ్మున విడిచెనని విసమె కావున. 394

చ. తరుణికి భర్త పొందిడు మదమ్మన కంటెను గష్టమెక్కు డ
స్వరుఘ్నుడు కాలధర్మమును బొందినచో విధవాత్వ మెంతయుఁ
భరమగు నూరికేగిన నపారమగుఁ విరహాగ్ని యిట్లు వం
దుటయు నొక్క సౌఖ్యమె మనోగతి చిక్కఁగఁ బట్టుటొప్పదే. 395

వ. అను నాపె విశ్వయంబు మరల్చినేరక జనని చిన్నవోయిన మనమ్మన నృపాలుని
కడ కరిగి యంతయుం దెలిపిన నతండును నొగదనక సమ్మతించినవాడునుం
దొలె మిన్నకుండె నంత నక్కన్నె మిన్నకుఁ గొందొకకాలమ్మనకు జన్వనం
బంకుపించినఁ జెలికత్తియతెల్ల మెల్ల మెల్లన వివాహమ్మనంగల ముఖమ్ములు
బోదించి యొప్పింప నుంకింపుడు నప్పడఁతి యెప్పాట నొప్పదయ్యెఁ బదంపడి
యొక్కనాడు, 396

చ. కుసుమిత కుంజపుంజములకు న్నెలవై తగు పూలకోట కే
గి నఖిలదాను నుయ్యెలలఁ గ్రీడలొనర్చుచుఁ బూలుగోయుచున్
గివలయజాలముల్ పుణికి గీటునఁ బుచ్చుచుఁ గేశకూకులన్
లిసరుహకాండముల్ చిదిమి వేయుచు నిట్లు చెలంగుచున్నెడన్. 397

క. కోసల దేశాధీశుం, దా సరణికి నొక్కఁడగుచు నరుదెంచెఁ గళా
భాసురుండు వీరవేనుడు, దాసజనులు కొందఱు తన దాపున మెలంగఁ. 398

వ. రథారూఢుండై దపుదప్పుల నరుదెంచువాని మదననుందరు నా రాజును దూరదూర
మ్మన నరుదెంచు నైన్యముం గాంచి చెలికత్తెలయం దొక్కరిక యమ్మందోదరి
కిట్లనియె. 399

క. కనుఁగొంటివె యల్లదె దై, వనియతి నొకరాజసుకుఁ డపరమన్నభుడీ
మనయున్న తెరువునకు రా, గ మన్నవాఁ డతని చెలవు గా దనవశమే. 400

వ. అని వచించువంతన యంతంత నరుగుదెంచి యన్నపాలుండు పుత్తడిబొమ్మం

బోవిదావి నస్తుందోదరి వీక్షించి విస్తయావిష్టుఁడై రథంబు దిగి దగ్గఱకుం జని
యొక్కరిత కయ్యంగనం గేఁ జూపి యిట్లనియె. 401

క. ఈలలితగాత్రి యామధు, రాలాపిని యెవఁతె, యెవ్వఁ డగు నొకొ ధరణీ
పాలుం దీచెరి జనకుఁడు, వాలాము నాకుఁ దెలుప వలయు మృగాక్షీ. 402

వ. అనవుడు వైరంద్రి 'నరేంద్రా! నీ వడిగినదెల్లఁ జెప్పెదం గాని మునుమున్న
వీపుల్రాంతంబు విన వెలకు' నాపుడు 'లరాంగీ! కోసలంబను దేశం బొందు గల
దద్దానికి నే నామఁకండ్ నాపేరు వీరసేనుండు మార్గ వశమ్మున నరుదెంచుదుఁ
ద్రోవ దప్పి యిచ్చెడ కుదెంచితి దౌఢపులల వైన్యంబును రాఁ గల' దనవుడు
వైరంద్రి యిట్లనియె. 403

క. మందోదరి యనఁదగు నీ, సుందరియుం జంద్రపేనసుత యాయెడ కా
సందమునఁ గ్రీడనల్పికి, దండడిఁ జనుదెంచె నాఁగ ధరణీపుఁడనియెకా. 404

క. వైరంద్రి! నాకు మీచెరి, వై రాగము పుట్టె ధర్మవత్తిగఁ జేయం
గోరెడ వీచాతుర్య, దారత కిది పెద్ద గాదు తలఁపు వొడమినకా. 405

వ. నా కింతకుమున్ను వే జొకఁలాంక లేకుంటం జేసి మీ చెలియ వట్టమహిషిగాఁదగుఁ
జిరమ్ముననుండి యే వనరుసశీలయోగుణభాసురయగు కమ్మియ వన్వేషించుచున్న
వాఁడ నేటికి దైవమ్ము నమకూర్చె వని వెండియు, 406

గీ. ఏఁ గకుత్స్థకులోద్భూతి వింపు గన్న, రాచకొమరుఁడ విట్టి నా రాణ నెఱిగి
తంద్రియైసమ వాకిడఁ డక్కువాడె, వల నెఱిగి చేయు మిందు నుపాయమచుడు.

కా. అవైరంద్రి లంకాంగి కిట్లమఁ జెబి! యారాజఁ గన్గొంచె! నీ
కొ పొందర్యము పేర్తి, బ్రాయమువ విద్యాబుద్ధులం దెల్ల నా
రాసునుండు కరంబు వీయెడలఁ దా రాగిల్లె వచ్చావి వి
క్వాసార్థుం బతిఁ జేసికో దిలిత మీ చందంబు నీ కొప్పడె. 408

క. పివైరాగ్యపుఁ జందం, జేసము పుట్టింప జనకుఁ డెంతయు వగకుం
దావలమై వందురు నా, భూవిట విప్పాటఁ దేల్చె బోరెడి వీకున్. 409

వ. అతఁ దెల్లజేళం మమ్ముం గాంచి మీచెలిక త్తియఁకఁ గఱదలు కఱపి పరిణయ
మ్మున కియ్యకొఁజఁపుఁ డని వినువక వచియింపుచుండు వింతదమక విన్నుం బ్రబో
ధింప నేర మైతి మియ్యది తగు వల నగుటంజేసి చెప్ప వలసి వచ్చె వని
మఱియను, 410

గీ. ప్రతము లెన్నేని భర్తృతత్పరతః దవిలి, చేరి కుశ్రూష యెడవక చేయుదానిఁ
బోలఁజాలవు విను మట్టి పూవుఁబోడి, యరుగు స్వర్గమునకు విక్రమండు బుధులు
వ. నావుడుఁ గోపించి యామందోదరి వైరండ్రి కిట్లనియె. 412

ఆ. వె. సిగ్గులేక నన్నుఁ జెనఁటిచందమున, నరియ నంతఁ జాలుక నైతి నొక్కొఁ
తపము చేసెకానెడి తన్నికి నా కేటి, భర్తఁ పొమ్మటంచుఁ బలుకు మతని 413

వ. నావుడు వైరండ్రి మెల్ల న విట్లను నమ్మాఁ కాలం బెప్పుడు నొక్క చందమున
నుండదు, మిన్నకుడు దుర్జయుండు, నా పలుకు లంగీకరింపనినాఁడు నీకు నాపద
మట్టిల్లక తీర దనవుడు రాజపుత్రి యిట్లను. 414

ఆ. వె. ఎంతయేనిఁ జెప్పు మేను వివాహ మం, గీకరింప వచ్చుకీడు తొలఁగఁ
జేయ నెవరితరము చెలియరాఁ దైవ వ, శంబు తప్పఁ జేయఁ జనునె నీకు.

వ. ఇట్లు వైరాగ్యమున నీడంబోక పుయిలొట దక్కి యీనడించిన వైరండ్రి వీర
సేనుం జూచి. 415

గీ. ఎన్ని చెప్పిన విననేర దీ లకాంగి, గుణగణాధ్యుండు కాకుత్స్థకులుఁడు మిగుల
రూపసి యటంచు నొక్క నీరూడి దెలిపి, విసిరితి నిఁ కేమి సేయుదు వెడలు మధివ.

వ. నావుడు నృపాలుండు విమనస్కుండై తనయంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గొంతకాల
మున కమ్మందోదరి చెలియ లిందుమతి యనుదానికే దండ్రి స్వయంవరమునఁ
బెండ్లి పేయం దలంచి చాటం బంచిన నప్పురంబున కఖిలధరాకాంతు లరుదెంచి
మంటపమున వలయు నెడల వసియించి రం దొక్కరునిఁ దనకనుగుణుండగు
రాసును నయ్యిండుమతి వరియించి కృతకృత్య యయ్యె. 418

క. మందోదరి యాపెడిది, చందము వీక్షించి యందెనఁగు నృపకులయం
దందమునఁబొల్పు విటు శతు, నిం దగఁగని కలఁగి దైవనియతి వరించెఁ. 419

వ. ఇట్లు కలంగి మదనవేదనాదోహయమానయై తండ్రికే దనకోరిక తెఱం గెఱింగిం
చిన వతండును సంతసించి తగుఁదగదవక యతనిని గారవించి యథావిధిగ
వక్కుఁడు విచ్చి పెండ్లి యొనర్చి పారిబర్హంబొసంగి వీడ్కొల్పెఁ నాచారుడేష్టుం
డును మందోదరీసహితుండై సంతసమ్మునఁ దనపురి కరిగి యవ్వీలాసివితో
వివిధోపభోగమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నొక్కనాఁడు. 420

క. తనదానితోడఁ గాను, మ్మునఁ గ్రీడాగోష్ఠి నున్నపొంకము తద్రా
క్షనయకు వైరండ్రిఁ గనుం, గొవచెప్పెన్ దాన మిగులఁ గోపన యగుచుఁ.

వ. వా రిరువురం బట్టికొనఁదలంచి రంద్రం బరయుచు సంత నొక్కెడ నేకాంత
మునఁ గ్రీడించువారి వారిం గాంచి యిట్లు చింతించె. 422

గీ. ఆక్కటా : శతుఁడంచు మున్నరయనేర, నైతిఁ గడుఁ జెట్ల చేసి యాయధమువంచ
నం బడితినిట్టి నిర్లజ్జునిం బతిగ గ్ర, హించి జన్మమ్మునకు హాని నించుకొంటి. 423

క. అని యుమ్మలిక మనమ్మునఁ, బెనఁగొన నిక నిట్టివానిఁ బెంపేడి హృదీ
కునిఁగాఁ గొని ప్రేముడి నిం, చిన కంటె నమంబు చెట్టి నేతయుఁ గలదే. 424

మ. పతిసంగంబు పరిత్యజించి మృతికై పాటించునో : దాన సం
గతమౌ నాత్మవధోద్ధితం బయినబల్ కాలుష్య మట్లాట మ
త్పితృగేహమ్మున కేగుదెంతునొ : నఱుల్ పీడింతు రెగ్గించి దు
ర్మతినై యంతటిచేటు దెచ్చుకొని మైమైఁ బోవఁగా దీటునే. 425

క. పొరిఁబొరి సంతాపము పొం, పిరివోవఁగ నిట్లు వగలపెల్లునఁ గడు వం
దురి తుదకు నచట నుంటయ, పరమోత్తమ మంచు నెంచి పతిసంసర్గ. 426

వ. విడిచి వ్రతపరాయణయై వచ్చాత్తాపమ్మునం గుందుచుండె నట్లు గావున, 427

దేవీ మహిషాసుర యుద్ధము.

అ. వె. ఇపుడు నన్ను నిట్లు లెడఁజేసి పిదపఁ గా, మార్తి దొడరనేని నధము నొక్క
శతు వరించి వాని సంసర్గమునఁ బ్రోవుఁ, దక్కనేల వినుము తలిరుఁబోడి. 428

చ. అనపుడు దేవి కోపమున నమ్మహిషాధముఁ జూచి వల్కు దు
ర్వినయ : వివేక మేది వలంపక సంగర మాచరింపు లే
కునికీ రసాతలం బరుగు మొండొక రీతి పొసంగ దెంత చె
ప్పిన విననేర కూరకయ ప్రేలెదు వీఁడివే తలంపఁగన్. 429

గీ. జన్మమెఱుంగని నా కిట్లు జన్మలబ్ధి, రూపమెఱుంగని నా కిట్లు రూపలబ్ధి
గలుగు దుష్టుల వధియించు కారణమున, నిక్క మమరహితమ్ముగ విన్నదంతు.

వ. కావునఁ బాతాళమ్మున కరుగు మొండె దనుర్దరుండవై సంగరం బాచరింపు మన
పుడు మహిషుం దక్షిణక్రోధరూక్షిణుండై, 431

ఉ. కర్ణముచాఁకఁ జాపమును గాఁడఁగ లాగి శరమ్ములన్ రయో
దీర్ఘత నేయ నంబ వెనుదీయక యంతరమంద యన్నిటన్

- జూర్ణము చేసె నిర్వర్తకుఁ జూపఱు భీతి మునుంగ నిట్లు సఁ
పూర్ణరణంబు వాటిలె నపూర్వము మోరమునై పొరింబొరికా. 432
- వ. ఇట్టిరుపుడుం బోరాడుచుండ నంతరమ్ముని దుర్ధరుం డచుదెంచి యంబం దలపడి,
క. కొన్ని శరమ్ములు వించినఁ, దన్నీచుని యెడలఁ గనలి దారుణ శరపా
శి నిగిడించిన వాఁడును, దన్నికొనుచుఁ జచ్చి పడియె ధర శృంగ మనన్. 434
- ఆ.వె. వానిచావుఁ జూచి వగ గూరఁగఁ ద్రిణేత్రుఁ, డరుగుదెంచి దేవి నత్రసప్త
కంఝఁ జొనిపి నొంపఁగా వాని నయ్యంబ, యంతరాశమునన యడఁచివైచి. 435
- వ. త్రిశూలమ్మున వానిం బిల్కుమార్చ నద్దానికి పైఁపక యంధకుండు గోపమ్ము పిరి
గొనం దాకి, 436
- మ. గద చేబూని గజారిమ స్రకముపై గాఁడంగ నేయంగ న
య్యది క్రోహకులమై వెనఁ గడఁగి తీవ్రాస్త్రమ్ములం బోని బె
ట్టిదపుం గోరులఁబట్టి చీల్చి కడు గోండ్రింపంగఁ దన్మాంస ము
గ్రదశం దాఁ దినియెన్ సురారులకు భీకంపంబు సంధిల్లఁగఁ. 437
- మ. ఆట లయ్యంధకుఁ డీల్గఁ గిన్నఁమెయి నయ్యశ్వారి తీక్షణకుగా
ర్పణి దోదోంతం మెల్లఁ గప్పుచు రణప్రారంభుడై మించు న
ప్పటి యత్యాహత మాఁగ నజ్ఞనని యప్పాపాత్ముపై నొక్క మి
క్కుటమౌ పెన్గద వైవ దానఁ బడె సోకు న్మూర్ఖుమైవ్రేల్పిడికా. 438
- క. అంతంత లేచి దానవుఁ, డంతకుడై గదమఁ బూని హర్యక్షం బొ
క్కింత గువలువడ నేపిన, దంతిపయిం గవియునవ్విధం బడరంగన్. 439
- వ. ఖరనఖరావళిం బొదిచి గ్రక్కదలన్ బడఁ జీల్చె నంత నా
హరిరిపుఁ దార్చి తాను హరియై సరియైన పరాక్రమక్రమో
ద్ధుఁనఖరా? నుక్కఱఁగఁ దోడన వ్రచ్చిన దాని కల్లి శాం
కరి ఫణిరాణ్ణిభంబులగు కాండపరంపర విండఁ జెడిసెన్. 440
- మ. హరిరూపంబుఁ ద్యజించి యమ్మహిషుఁ డేన్నెవేగఁ దానొక్కఁబూ
ధరశృంగంబు కరంబునం బొదిచి క్రోధం బెక్క బిట్టార్చి శాం
కరిపై నేయ శిలాశితమ్ములఁ గనత్కండమ్ములం ద్రుంచె న
గ్గిరిశృంగం బొకియింత యింతగ సురల్ గీర్తించి యగ్నింపఁగఁ. 441

- ఉ. తోడన యార్చి సింగ మెదఁ దోష మెలర్చఁగఁ గుంభపాళి నా
రూఢిగ మించి కీడ్వఱిచి రూక్షనఖంబుల వ్రచ్చివచ్చి వే
టాడఁగ రిక్కునుండు శరభాకృతిఁ దాల్చి మరల్చినన్ సురల్
పోడిమిఁ దక్కి రంభికయుఁ బ్రోపఱఁ జేసె శిశువు సంహతిన్. 442
- వ. అంత నా శరభాకారుండగు మహిమండును, 443
- ఉ. తుండమునం గడుం బొడిచి తోడన పుచ్చముఁ జుట్టి భూమిభృ
న్మండలముం బెకల్చి యొకమాత్రన బంతులు టువ్వపోల్కి న
చ్చండివయి న్నిగుడ్చుచు హసన్ముఖుడై యెలుఁగెత్తి విక్రమో
ద్దండత మిన్ను ముట్టఁగ మదమ్మున నజ్జగదంబ కిట్టఁజన్. 444
- మ. మదముం ద్రిప్పఁగలేక నా పలుకుల న్మన్నింప కీరీతి బె
ట్టదప్పన్ సంగర మియ్యకొంటివి ననుకొ డీకొంట నీటోటి యాఁ
డుదియు న్నేర్చునెఁ యింద్రుఁడొట్టి సురలూటోపంబు వాటిల్ల ర
య్యది నీకుం దెలియంగ లేదొ, వినవో యన్మత్ప్రతాపస్థితల్ : 445
- చ. వినుఁ బురికొల్పినట్టి సురనేతృముఖామరులెల్లఁ మేల్మిఁ ద
క్కు నని వదించి నాడు భుజగర్వము దుర్వహమై జగమ్ములం
దనుకఁగఁ జేయుదుకొ పెనుకఁదారక నిబ్బము నాఁగ వానిక
జ్జనని వచించుఁ గోప మొక చాడ్చుమెయిన్ గనుపట్ట నవ్వచున్. 446
- ఉ. తత్రఱపాటు మాని తగు దర్శమున న్నిలుమిష్ట మాధవికా
హత్తినవేడ్కఁ ద్రావి సురలందఱునుం గొనియాడ దుర్మదో
న్మత్తుని విన్నుఁ జంపెద రిజమ్మున నంచు సువర్ణపాత్ర మా
యత్తము చేసి త్రావెఁ దగ నానవముం జల ముప్పతిల్లఁగన్. 447
- క. వ్రాజనవపానం బిటు, లక్ష్మీజగతిం బొనర్చి యయ్యంభిక బల్
దక్షత మెఱయఁగఁ దా హ, ర్యజిరావం బొనర్చె ననురులు బెగడన్. 448
- క. జయ పెట్టుచు ననురులు పే, ర్మి యెలర్చఁగఁ బూలు గురియ మేకొని జగదం
బయు మహిమ నెదిరి పోరెన్, హయారియు ననేకమూర్తు లంచుచుఁగడఁకన్,
- చ. కపటపుఁదాండితిన్ మెఱసి కావలుఁడై పలుమైల నంబతో
నవగతభీతిమై నని నహంకృతిఁ జూపఁగ వాని కల్గి చం

డి పెలుచ భూలముం గొవి కడిందిగ వక్షము నందు నాట మూ
ర్చనడి హయారి యంతట వెనకా బునరుద్గతుడై మహోద్ధతిఁ.

450

కా. చాముండం దన పాదపూతముల నుచ్చైర్నాదపూర్వముగా
నామై దన్ని హనన్ముఖుం డగుచు శంఖాలావముం జేయ ను
ద్దామక్రోధపరీతయై జనని హస్తంబందుఁ జక్రంబు ని
స్సీమారంబు ధరించి యుద్ధతిమెయిన్ సింహారవంబొప్పఁగఁ.

451

ఉ. ఓరిమదాంధః చక్ర మిది యోడక నీమ శిరంబు దీసి దు
ర్వారత నయ్యమాలయనివాసము నీకొనరించు నెమ్మెయిన్
భోర నొకింత నిల్చు మని భోరన నెత్తురు మీది కొల్క న
వైవ్విరిరమ్ముఁ ద్రుంచి నఁ గబంధము భూద్రము నా భువించెదెన్.

452

మ. సురలెల్లన్ జయవెట్ట నమ్మహిషుఁ డబ్బోఁ గూల సింగంబు దు
ర్బరవేగమ్మునఁ బాటుసేనల వెనకా భజించి విశేషతం
బొరయం జేసెను గొండ అండుఁ జని రేపుం దక్కి పాతాళ మి
క్కరణిఁదేసి యొనర్చ దేవతలు వేద్యుంజేటలన్ మోహుచుఁ.

453

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట.

ప. అయ్యంబికం గని యిట్లు నన్నుతించి “ఓ యంబా ! నృప్తి స్థితిలయకారిణివై కీర్తి
మతి స్మృతిగతికరుణాదయాశ్రద్ధావృత్తి వసుధాకమలాజయాపుష్టికలావిజయాగిరిజా
తుష్టిప్రమా విద్యాక్షమాదికంబులు నీవయ్యై మెలంగుదు నీ యీ శక్తుల సాహాయ్య
మ్మునంజేసి వారువారు తత్తత్కార్యమ్ములకు నమర్చులగుచుండు రది యెట్లనిన,
నీవు దారణవై యుండవేది నాగకూర్మమ్ము లిద్దరుణి ధరించుటయు నీవు వృథివివై
చెలఁగకున్న నింబరంబు విలచుటయుం బొనంగ దిట్లుండఁ గొండలు హరిహర
ప్రముఖులమగు మమ్మెంతయు నారాధింతురు. వారు మూఢులనుట కేమి సంది
యంబు ? జన్మం బొనర్చువారు చేయు హోమమ్ములెల్ల నీవు స్వాహావై యుంటం
జేసియకదా మాకు ముట్టుచున్నయవి. కావునఁ జరాచరాత్మకంబగు ప్రపంచంబున
కెల్ల భుక్తిముక్తిప్రదాయనివగు కతన వితరులట్ల మమ్మునుం బాలించుచుండు విది
యట్టిదయేని రిక్కసు లిట్లుక్కు మిగులుచుండ వారల మూలచ్చేదం బొనరింప
కుంట లోకమ్మన మహారణ్యంబులం బుట్టిన కటువృక్షమ్ములఁ బలాశరహితమ్ముల

నేనియు ను త్రమలగు వారు ఖండింపక మిన్నకుండుట వంటిది. కరుణారసనియత
వగు నీ వొక్కొక్కయెడ రణాంగనంబుల శితకర పరంపరలంజేసి యొరుల
శీఠించుటకుఁ గతంబు వారలకు దేహాంతరప్రాప్తింజేసి యందు సురాంగనాకేశి
ముఖసౌఖ్యం బొడగూర్చుట కని యూహింపనయ్యెడి. దేహరహిత వయ్యును
రక్కసుల నుక్కడంప నయ్యయికాలమ్ముల దేహంబు గైకొంట క్రీడామాత్రంబు
యగు నిట్టి యమేయప్రభావవగు నీవుండ ధూర్తులును బురాణచతురులును వగు
కొందఱు హరిహరాదుల సేవింప వలయునని విధించుట యనమంజసంబు గాకుండు
నొక్కొక్కఁ జగజ్జననివగు నీకు వకులమై యిట్లు రాక్షసబాధల నీగుచునుండు మమ్మై
వ్వరు పూజింప నెంతుట వారు కరమ్మున దీపంబు గలిగియుఁ గూపమ్మునఁ బడు
వారిలో నొక్కరుగాఁ దగుదురు. నీవు విద్యావిద్యాస్వరూపిణి వగు కతన మోక్షార్థ
లకు గతివై యుండుదు గావునఁ ద్రిమూర్తులును భవత్పాదవంకేరుహంబు భజింతు
రిట్టి విన్నుఁ గొందఱు మూర్ఖులు భజింపనేరక భవసాగరమ్మున బ్రుంగుచువడి-
నవయుచుందురు. తల్లి ! యింతేల ? నీవు వాగ్దేవతా స్వరూపిణివై వక్త్రమ్ముల వసి
యింపనేని హరిహరాదులగు సురలుగాని మానవులు గాని యెట్లు ముఖరితవక్త్ర
లగుదురు ?

454

మ. భృగుశాపమ్మున మీనమై కమతమై పెంపేది. కోలాకృతిం
దగి సింగంబయి వంతలంబడి యశక్తప్రక్రియం బొల్పి దు
ర్భగుడై యుక్కినపుంగతీన్ మెలఁగు నప్పద్మాక్షి సేవింప మృ
త్యుగతంబైన భయంబు రూపఱునె, సంతోషంబు వాటిల్లునే ?

455

క. ఎవఁడు భృగుశాపమున వన, నవిధమ్మునఁ దనకు లింగసంపాతముగా
నవనెనొ తాదృకుఁ దగు నా, శివునిన్ సేవింప సౌఖ్యసిద్ధులు కలవే ?

456

గీ. అట్టి హరునకుఁ గొమరుఁ దై నట్టి గజము, ఖని గజాదిపు సేవించి కోర్కెవడయ
నెంతు రతిమూర్ఖులంబు; విన్నెఱిఁగి కొలువ, రాదొకో కార్యసిద్ధిసంప్రాప్తిపొందె.

ప. అని వెండియు,

458

చ. అరిజనతన్ వధించుట కృపాకులతన్ విరయంబు మాన్పి ని
ర్జరభువనం బొనంగుటయ నమ్మత మంచు వచించు నంబ ! నీ
చరిత మెఱుంగ లేరు హరసారసలోచనముఖులైన; నొం
దొరుపు లెఱుంగువారె భవదుజ్జ్వలమోహవళంపదాత్ములై.

459

గీ. వేదముల నెన్నియేని భావింతుగాక

కొంద ఋజ్ఞులు మునులు నీచంద మెఱుగఁ
జాలమిని సూర్యుఁ గొల్తు రా జ్వలనుఁ దలతుఁ
రాగమమ్ముల సారంబు నరయఁ దరమె.

460

చ. స్వరచితముల్ శ్రుతుల్ గఱపి సారసంభవముఖ్యదేవతా

వరుల కను త్రమత్వము నవారణ బోధ యొనర్చి వ్యాజసు
ర్పరత మెలంగుచున్ జగము వంచనచేసెడి వారి నీపు ప్రే
మరసమునం గనుంగొనెడు మాయకులంఁచుఁ బ్రసిద్ధిదెచ్చుచున్.

461

క. రాఁదగు కలియుగమున జగ, దాదిన్ నిను డాఁచి సుకవు లంబరొ ! నీ వా

పాదించిన సురగణముల, నాదరముమెయి న్నుతంతు రయ్యయి విధులన్.

462

క. మును లెవ్వరు పరవిద్యున్, జనని నినుఁ దలఁతు రట్టి జ్ఞానులు గర్ప

మ్మునఁబడక విన్నుఁ జెంది ను, ఖనియతి వర్తింతు రెల్లకాలము తల్లి.

463

క. కేవల పరమాత్మయు నీ, తో విరహాతుఁడై యొకింత తొడుఁగఁ జొం

డావిఘ్నఁడు నీదు చిచ్చ, క్త్యావిర్భావమునఁగాదె యట్టిండగుటల్.

464

చ. అట్లు కాదేని జడమ్ములగు తత్త్వమ్ములును గుణవిర్యయుతమ్ములగు నింద్రియమ్ము

లును జిద్విరహితమ్ములై తత్తత్కృతుల కెట్లు సమర్థమ్ములగు ? సర్వమ్మును
సృజించి సమయమ్మునఁ జాలించుచు హరించుచుండు నీ మహామహిమంబు మాక
కాదు హరిహరాదులకు సయిత మగమ్యంబై యుండు.

465

క. లోలాత్ముండయి దుష్టుఁడై త్రిజగతీలుంటాకుఁడై యొప్పు దు

శ్శీలుం గానరూపు నీ తులువ నిరీవుం బొసంగించి మ
మ్రేలంజొచ్చిన నీ మహామహిమ మింకేమంచు వాక్రతు మం
బా ! లీలాజితదుష్టదానవకదంబా ! సక్కదంబాలయా.

466

క. మాకార్యము సేతయ కా, కాకల్పంబైన కీర్తి యలవడె నీ కీ

లోకాపకారిదానవుఁ, బోకార్చినకతన విపులముగ జగదంబా.

467

చ. “అంబా ! ముష్టెల్లవేళలఁ గృపాకలితివై యిట్లు పాలించుచు నేడు గడవై యుండం

బ్రార్థింతు” మనవుడు మహిషాసురమర్దని వారల కిట్లనియె.

468

క. సురలార ! కార్య మొం డిపు, డరయంబడెనే నిఁ దెల్పుఁ డది తీర్చెద దు

ష్కరమేని మీకు నాపద, వొరసినయపుడెల్ల నన్నుఁ బోలుఁదలంపన్.

469

చ. అనవుడు దేవతల్ ప్రణిహితాంజలై జగదంబఁ గాంచి యి
ట్లనిరి భవత్పదాబ్జ మనయమ్మును గొల్పెడియిచ్చ మాకు ని
చ్చినఁ బదివేలు వేటొకటి చేయఁ గొఱంతయు గల్గెనే రసా
యన మగు నీదువల్కు మహిషాసురమర్దని ! లోకవర్ధనీ.

470

వ. ద్విసువర్ణ సంవృతంబగు నీ దేహమ్మున నవరాదసహిష్టుండు తృతీయుండు లేడు
గావున సఖీభూతవగు నిన్ను విడిచి జీవుం దొనర్పెడి దించుకయు లేదు. పాపా
త్ములు దుష్ప్రాపంబులగు సురాసురమనుజయోనులం బుట్టియును నిన్నెఱుంగఁ
జాలరు సుఖమ్మున నొందె దుఃఖమ్మున నొందె నీ చరణంబులు దక్కఁదక్కటి
శరణము లేదని మనోవాక్కాయ కర్మమ్ములం ద్రుగ్ధిగ వచియించు మమ్ముం
దయాంతరంగవై పాలించుభారమ్ము నీదై యున్నయది యను నమరులందగుగతి
వీడ్కొలిపి యంతర్దానంబు చేసె ననుసాత్యవతేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

నీ. దురితంపు సంస్కృతిఁ దొలగించు సదుపాధి , సజ్జనకర్తరసాయనంబు
పటుతరాయభారపాషాణటంకంబు , భక్తరొకై కకల్పద్రుమంబు
సుఖకరశ్రీలోకసోపానవిశ్రేణి , సంపత్కందంబవర్ణవ్యఘ్నకుపు
కాతరీకృతభూతభేతాశనిచయంబు , నకలరక్షస్సమచ్చాటనంబు

గీ. చారులీలాకదంబసంచారభూమి , తనుతరేతరమోదసందాయకంబు
హరిహరవిరించిముఖ్యదేవానదృత్య , ధీయమానంబుగాదె ! శ్రీదేవిచరిత.

472

వ. ఇట్టి చరిత్రంబు కృతజ్ఞుం డెవ్వండు విననోపందని వెండియు,

473

ఉ. ముందటి జన్మమందెవఁడు మోదవిధాయని యైన దేవి కిం
పొందెడి భక్తిఁ బూజిడునో కృతకృత్యుఁ డతండు భోగి యా
నందియునై దరాతలము నాల్గదెఱుంగులు నేలఁ జాలు న
స్పందితక్రీర్తికాలియగు పార్థివుడై జనియించు మీఁదటన్.

474

ఉ. అంబ నెఱుంగఁ జాలువినయంబు వివేకములేవి పెఱాలులా
యంబులు వచ్చునట్టి జననాంతరమందు రుజాభిభూతిమైఁ
బంబిన దుఃఖవేదనలఁ బొల్పిరి రిక్తతఁ గాంచి కట్ట వ
త్తంబు భుజింపఁ గూడు గొనఁజాలక సంతతి లేక కుందవే.

475

క. కావున నిఖిలార్థదమై, పావనమై ముక్తిదమయి భద్రప్రదమై
కోవిదమాన్యం బగున, ద్వేషిచరితంబు నాకుఁ దెలుపంగదవే.

476

గీ. అమరరవుడైన మహిషుఁ దువిమినమీఁద, నంబ యెచ్చటి కేగె, నే మావరించె :
నేవిధమ్మున వర్తించె ? నిదియు విస్త, రించి వలతు నెఱుంగ నా కెంచిచెప్పును. 477

దేవ్యంతర్ధానోత్తరవృత్తాంతము.

క. అనవుడు సాత్యవతేయుం, డను జనవర : మున్ను హరిహరారులు శ్రీత్యం
బును గొని రెయ్యెడఁ నయ్యెడఁ, జనియె మణిద్వీపమునకుం జగదంజ వెనన్. 478

వ. పిమ్మట నమరులు జగదంబ పీడ్మొలిపి యమ్మహిషరాజ్యమ్మున రవివంశసము
ద్భూతుండును నయోధ్యావతియునగు శత్రుఘ్నుండనురాజు నభిషిక్తుం జేసి తమ
తమ పొందునట్లకుఁ జనిరి. శత్రుఘ్నుండును యథోక్తంబుగ రాజ్యంబు శాసించు
చుండునెడ,
479

సీ. నెల మూఁడువానలు వియతిమైఁగురియుచు , ధనధాన్యములకల్మి తఱుగకుండు
ఫలపుష్ప సంపత్తిఁ దులదూఁగువృక్షముల్ , వట్టనిజలముల వఱలునదులు
కుండంకొలఁదిగా గోవులు పాలిచ్చు , ద్వీజులు శ్రుత్యుక్తవిధినిఁ జరింతు
నృపు లత్రువిద్యల నేర్పువాటింతురు , పొంపొచ్చెములు లేవు భూతములకు

గీ. అంకుబొంకులు లేక నిరంకుశగతిఁ, బ్రజలు ధర్మానువర్తులై పార్థివాజ్ఞ
మెలఁగుచుండు రతని భూమితలమునందు, నెల్లరు సుమాళమునఁ బొల్తురెల్లవేళ.

ఉ. అన్నరసాభుదేశమున నారసి యెచ్చటఁ జూచెనేనియున్
జన్నపుళాలలా : మఱియు సత్రములా : శుభమంటపమ్ములా :
కన్నులపండువై యెసఁగఁగాఁ దగుచక్కని దేవళమ్ములా :
యెన్నిటఁ జూచినం దనివి యెన్నటికిం గనఁ జోల దేరికిన్. 481

సీ. పాషండమతము స్వప్నమ్మునఁగనరా ద , ధర్మంబు మొట్టమొదటికిలేదు
మిత్రవియుక్తి యమిత్రవృద్ధియు నప , మృత్యు భయంబు దుర్విక్షణాద
మారిననంగుట మరియాద దప్పుట , రోగంబు దైన్యంబు భోగవిరతి
దాంపత్యవిరహంబు దాంభికత్వంబు చో , ర్యంబు పైకున్యంబు రాజకలహ

గీ. మాగమద్వేష మనునవి యరయ మందు , నకుమ గానంగ రావు తన్నరవరేణ్యుఁ
దాడితప్పనివాఁడు మహానుభావుఁ , డప్రమత్తుం డతంద్రాశుఁ డనఁగఁ దగఁడె :

ఉ. అనగరిన్ ద్వీజుల్ త్రివిధులై పొలుపొందుదు రందు సాత్త్వికుల్
దానములఁ గ్రహింప రపధర్మములఁ జరియింప రధ్వరం

జేనియు జీవహింసకు నహింసక విష్టవకుం బొనర్తు ర

మౌనచతుర్ త్రికర్మముల చున్ననఁ జేయుచు నుండు రాజీబన్.

483

క. నృపపౌరోహిత్యము క, ర్యవరత విధివిహితమైన మాంసాదనమున్

గృపణతలేమియు నైశ్వ, ర్యవటుత్యము గలిగి యుండు రాజసులందున్.

484

గీ. కించిదవ్యయనము నృపకింకరత్వ

మధికకోపము ద్వేషరాగాభియుక్తి

గలిగి యొకభంగి వర్తింతు కర్మబాహ్య

లగుచుఁ బాపసు లైన బ్రాహ్మణజనములు.

485

గీ. మహిపతులు దానపదులు బ్రాహ్మణనిరతులు, యాగసంసక్తు లవనిరక్షేపరక్తు

లత్తశక్త్రునిశేషజ్ఞు లనఘమతులు, తెలివిగలవారు కలిమియు బలిమి గలరు.

486

క. విడుచుచొడరని సిరియును, నుడుకుచు కెడలేనికృషియు నొగి గోరక్షన్

మడవకచేయుట యనునివి, యెడవక చరియింతురందు నెందును వైశ్యుల్.

487

చ. ఇట్లు మహిషసంహంతకరమ్మున రామరాజ్యంబై ప్రపంచంబు సుమాశమ్ముగాఁ గొంత

కాలం బుండఁ బిమ్మట జగద్ద్రోహం బొనర్చ నమకట్టి నుండుకుంభులను జండ

ముందులను రక్తబీజ భూమ్రులోచనులను బరిమార్చి సురపక్షపాతినియై జగదంబ

జగమ్ములకు మేలువాటించెనన, వార లెవ్వరేవిధమ్మున వారే కతమ్మున వధించె

నుడుపుమనుడు రాజునకు ముని యిట్లనియె.

488

క. మును కుంభ నికుంభులు నాఁ, జనుదానపు లిరువురు రసాతలవాసుల్

జనవర ! తపముండి రశన, మున కుదకమునకునుఁ గాక మొరడులభంగిన్.

489

మ. పదివేలేం దిట్లు లాచరించుటయు నప్పద్మాసనుం దేగుడెం

చి దయాంతఃకరణుండు వేడుఁ డన నీచే నొడ్లచే నేరిచేఁ

దుదిలేకుండ నొసంగుదే యనుడు నా డుష్టాత్ములంగాంచి యొ

ప్పుడ వేటొందువరంబు గోరుఁడన నవ్వారంజలిన్ మోడ్చుచున్.

490

మ. జననం బందినవారికిన్ మృతి యవశ్యంబేని మా కొక్క యం

గనచేఁ దక్క నపాయ మొందొరులచేఁ గాకుండఁ గవిమ్ము మ

మ్మునెదుర్చంగల కాంతయుం గలుగునేఁ బోఁ చూతమఘైన నా

గ నొసంగెన్వర మట్లుకాక యనుచుం గంజోద్భవుం దొప్పుగన్.

491

వ. అన్నదమ్ము లిట్లు వరమ్ములం బడసి తమకు భృగువుం బురోహితుఁగాఁ గైకొని
రందు జ్యేష్ఠుండగు కుంభుండు కుభదినమ్మున నుముహూర్తమ్మున సింహాసనాభి
షిక్తుండుగా నికుంభుండు మంత్రియై సకల తంత్రమ్ములు నడుపుచుండె. మహా
వీరులగు చండముండు లిరువురును సేనాధిపతులై వారిం గొలుచు చుండిరి. ధూమ్ర
లోచనఁ క్త బీజు లనువారు పాతాళమ్మున నుండి వచ్చి రెం డఁబాటులతో
నాకుంభుఁ గొలుచుచుఁ దదనుమతులై రందు, 492

గీ. రక్తబీజుం డసాధ్యసంగ్రాముఁ డతఁడు, పోరునెడ నప్రహతిఁ జేసి పొదమునల్ల
పుడమిఁ బడి నంతలో వాసిఁ బోలఁజాలు, వీరులుదయింతు రొక్కట చేసివేలు.

వ. కావుననవ్వానికి డిక్తబీజుం డనిపేరు సార్థకంబు మరియు ననేకులు రక్కసులు
చతురంగబలనమన్నితులై యా కుంభుం గొలువవచ్చిన కుంభుండును వారల నెల్లర
లోఁగొని రాజ్యం బేలుచుండె నంత నికుంభుం దొక్కనాఁడు, 494

చ. అమరసతిఁజయింప నమరాలయ మేగిన వజ్ర పిర్ఘరుల్,
గుమిగొని తోడురా నెదురుకో ల్పచరించి దురంబు చేయ లో
కము బెగదొందె నంత లయకాలుఁడు వోలె సురేశ్వరుండు వ
జ్రముగొనియేసె నయ్యసురవ్రాలెఁ బడల్పుడుమూర్ఛపెంపునఁ. 495

క. చారులు తమ్ముఁడు మూర్ఛం, గూరిన విధమెఱుంగఁజెప్పఁ గ్రోదాకుఁడై
ధీరుఁడు కుంభుఁడు సంగ్రా, మారంభుండయ్యె నమరు లటునిటుచెడఁన్. 496

వ. ఇట్లు కుంభుండు విక్రమించి యింద్రాదుల జయించి, 497

చ. అమరపదంబు చేకొని సురారిమయమ్ముగ నేలుచున్ గ్రమ
క్రమమున నష్టదిక్పతులగద్దియలం దనపాలుచేసి వి
క్రమమున మూఁడులోకములు రాజ్యము సేయుచు నందనమ్మునం
దు ముదముమీఱ నచ్చరలతో విహరించె నవార్యచర్యుఁడై. 498

చ. ఆనవరతంబు కల్పకసుమాంచితఁడై, సుధ గ్రోలుచున్ సురాం
గనలఁజెఱుఁగ దవిల్చి కడుఁ గంటకుఁడై మఖభాగముల్ హరిం
చి నిఖిలదేవతల్ తనదు సేనయకాఁ బవరించి తత్కృతుల్
పొసరునఁజేయుచు న్నెగడెఁ బొంపిరివోయిన మేటిసంపదన్. 499

చ. ఒకఁడు జముండు శ్రీదుఁ డిఁకనొక్కఁడు వహ్నిమతోక్కడింకవే
తోకడుఁ దిశ్వరుండు శశియున్ మఱియొక్కఁడు ఛాయదేవుఁడిం

కొక్కడు నొకండుపాశి యిటులొక్కొక్కడొక్కొక్కరుండుగాఁ దడి

యకృతులు సేయ నేర్పఱిచె నాత్మకు నచ్చిన దానవేంద్రుఁఁ. 500

వ. అంత నమరులు విరాలంబులై దానపుల ధాటికి నోడి యరణ్యంబు శరణ్యంబుగా
గుహలు గృహమ్ములుగా నలందురును నక్కడక్కడఁ బంచబంగళమ్ముగాఁ జరిం
చుచు సుఖం బెఱుంగక విమనస్కులైయుండి రని వెండియు, 501

చ. నరవర ! కాలపర్యయమనం గడు దుర్బరః మెంతవారు త
త్పరత సుఖంబు దుఃఖమును దాల్చురు భిక్షు రాజుఁజేయు భూ
వరు నతిథిం బొనర్చు బలవంతుని దుర్బలుఁ జేయు దుర్బలుఁ
స్థిఁబలుఁజేయు నయ్యది యజేయము దాటగరాదు బ్రహ్మఁన్. 502

ఉ. కూరు లహరులున్ మిగుల సూరు లసూరులనం గలారె ? యె
వ్వారికి నెన్నియే స్థతు లవారణఁ గాలముగూర్చుఁ గాక యెం
తే రహి నూలుజన్మముల నిష్ఠమెయిఁ బవరించి యింద్రుఁడై
పాములేవి దుఃఖముల బాల్చుదునే ? యటుగానిచో నృపా ! 503

క. హరుఁడు కపాలం బూనుట, హరి నానాతుచ్ఛయోనులందుఁ బడుటయు
స్మరనాదః కాలగతి దు, ర్భర మియ్యది యిట్టి దనుమఁ బలుకం గలదే. 504

ఉ. ఈగతి దేవతల్ వనములే శరణమ్ముగ నేగ కుంభుఁడు
ద్యోగము చేయుచుండె నటు లొక్కసహస్రము నిండె వర్షముల్
భోగములేమి నెంతయును బొల్పితే యింద్రముఖామరుల్ దివం
దేగతిఁ గొందు మెట్లు వధియింతుము వీని నటంచు నెంచుము. 505

వ. ఒక్కనాడు బృహస్పతిం గని చుహాతాః నీవు సర్వజ్ఞుండ వీ సంకటమ్మున
నొనర్చుం దగు సుపాయ మైపుండుయోజించి సురలం బార మేడింప ననుగ్రహింపుము.
మంత్రమ్ముల ప్రభావమ్ము లప్రమేయంబులు తద్బలమ్మున నభిచారిహోమం బొండె
విష్టుల నొండెఁ జేయించి మావదంబు మాకుం జేకూర్చుము నావుడు బృహస్పతి
యిట్లనియె. 506

ఉ. నల్లవో ! మంత్రతంత్రము లనన్ విధిచోదిత రీతిఁ గార్యముల్
చెల్లఁగఁ జేయు నెక్కటిగఁ జేయఁగ నేరవు తత్తదాధిప
త్యోల్లసితుల్ సురేశ్వరు లహో ! యిటుమీరలు దుర్దశాహతుల్
పెల్లగ నున్నవార లెటు పెం పిడు నయ్యవి కేవలస్థితిన్. 507

వ. ఆదియునుం గాక యవశ్యభావ్యంబులగు కార్యంబులకుఁ బ్రతీకారంబు లేకుండు
నైనను దనకొలఁది నుపాయం బొనర్చుట శిష్టానుమతంబు దైవంబు ప్రధానం బని
కొందఱు చెప్పినను దాని నుపాయవాదు లంగీకరింపదు కొందఱు భయమ్మునను
గార్చిపిద్ది యని నుడువుచురు గావున నర్హంబు నేకిం బొనర్చి, 508

క. కేవలము దైవము యనక, కేవలము నుపాయమన కొగిన్ బ్రతికారం
దేవెంబ నెచటఁ దగు నది, మేవదియించెద నొనర్చుఁ డీరు కడఁకన్. 509

క. మును మహిషాసురునిం జం, విననాఁ డయ్యంబ సురలఁ బ్రేముడిఁగని చె
ప్పిన విధము మఱచితిరె చ, య్యన నజ్ఞననిం దలంపుఁ దాపద దొలఁగున్. 510

ఇంద్రాదులు హిమాలయమ్మున కరుగుట.

వ. కావున హిమాచలమ్మునకుం జని మనోహరంబగు నప్పర్వతమ్మున నప్పరాంబ
మాయాబీజపురశ్చరణం బ్రవర్తించినఁ గార్యసిద్ధియగు నయ్యెడ నప్పరశక్తి యెల్ల
ప్పుడు వసియించు ననియున్ వింటి నావుడు పిలింపులు తద్గిరిశిఖరమ్మునకుం జని
మాయాబీజమ్ము జపించుచు నిట్లు నుతించిరి. 511

దంధకము.

శ్రీమన్మహాదేవి ! విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే ! నదానందరూపే ! సునందదే ! తే !
నమో, దానవాంతప్రదే ! మానవా మనేకార్థదే ! భక్తిగమ్యస్వరూపే ! నతే నామ
సంఖ్యాం నతేరూప మీ దృక్తథాకోపివేదాదిదేవాదిరూపే ! త్వమేవాసి సర్వేషు శక్తి
స్వరూపా, ప్రజాసృష్టి సంహారకాలే సదైవ స్మృతి స్త్వం దృతి స్త్వం త్వమేవాసి
బుద్ధి ర్జరాపుష్టికుష్టి చృతిః కాంతిః సువిద్యాసులక్ష్మీర్గతిః కీర్తిమేధే త్వమేవాసి
విశ్వస్య బీజం పురాణం యదాయై స్స్వరూపైః కరో షీహ కార్యం సురాణాం
చ తేభ్యో నమా మోఽద్యశాంత్యై క్షమా యోగవిద్రా దయాత్వం వివక్షా స్థితా
సర్వభూతేషు శస్త్రై స్స్వరూపైః కృతం కార్య మదౌ త్వయా యత్సురాణాం
హతౌసౌ మహారి ర్దూందో మయారి ర్దయా తేనదా సర్వదేవేషు దేవీ ! ప్రసిద్ధా
పురాణేషు వేదేషు గీతా కి మత్రాన్తి చిత్రం యదంబా నుతం స్వం ముదా పోషయే
త్తోషయే త్సమ్యగేవ ప్రసూత్వం యతోవిర్జరాణాం సహాయాకురు పైకచిత్రేన
కార్యం సమగ్రం నవా తే గుణానా మియత్రాస్వరూపం వయం దేవి జానీమహే
విశ్వసంద్యే కృపాపాత్ర మిత్యేవ మత్వా తథాఽస్మాన్ భయేభ్య స్సదా పాహిపాతుం

సమర్థే : వినా బాణపాత్రై ర్వి నాముష్టిపూత్రై ర్వి నాశూలఖండై ర్వి నాశక్తి దండై రిహున్
హస్తు మేవాసి శక్తౌ వినోదా త్రథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ఇమా శ్శాశ్వతం
నైవ జానంతి మూఢా సకార్యం వినా కారణం సంభవే ద్వా వయం తర్కయా
మోఽనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాసి కర్తా స్య విశ్వస్యదాతా భవే త్సృష్టికర్తా
ముకుందోఽవితాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధా నకిం త్వత్ప్రసూతా త్రయ
స్త్రేయుగాదౌ త్వ మేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా త్రిభిత్స్వం పురానాథితా దేవి
దత్తా త్వయా శక్తి రుగ్రాచ తేభ్య స్సమగ్రాత్వయా సంయుతా ప్రే ప్రకుప్యంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తి సంహారకార్యం త్వదీయాంఘ్రి యుగ్మాశ్రయాన్ కుంభ
దైత్యార్థితాకా నిర్దరాన్ దేవి పాయా స్త్వదన్యన్న తే జానతే దేవి దుర్గే :
సమస్తే సమస్తే సమస్తే సమః : 512

వ. అవి వినుతించి వెండియు,

513

గీ. విబుధబృందమ్ములెల్ల నీ వెంట నంటి, యెల్ల వేళ వినుం గొల్తు రెఱుకకలిమి
నట్టి త్వత్ప్రదపద్మమ్ము లరసి భక్తి, మననెఱుంగని యతుఁ లతిమందమతులు. 514

గీ. కమలవై కీర్తివయ్యును గాంతివయ్యు, లజ్జవై స్థితివై న జగజ్జనని వి
ను మది భజియింప కకట దంభముననుండు, వైష్ణవులుసౌరులునుబాకుపతులుదేవి :

క. హరిహరు లేదుగడగ విన్, బరమాదరమున యజింప వల నెఱుఁగెమి నీ
చరణములు విడుచు దుర్మతు, లరయకా విధివంచితాత్ము లనఁదగు నంబా. 516

క. హరి జతురసముం గొవి సా, గరజాపదరంజనమ్ము గావించున్ శం
కరుఁ డగజాపదసంకజ, పరాగరతుఁ డింక నొరుల వాకొనఁగలదే. 517

క. సారవిహీనంబని సం, సారము వర్జించి జన్మసాఫల్యంబున్
గోరి విను యతులు దలఁతు రు, దారంబగు భక్తి కలిమి దాంత హృదయులై .

గీ. పలుపలుకులేల నీ పదభక్తి లేని, చెనఁటులెల్లను రోగులై శ్రీదొలంగి
సంసరణకూపమునఁ బడి సౌఖ్యలేక, మెఱుఁగక నశింతు రభిలతోకై కజనని : 519

గీ. కట్టియలు మోచికొని గడ్డికట్ట లమ్ము, కొనుచు నేవపు గతిని జీవనము చేయు
హీను లందఱుఁ దొల్లి వి న్నెఱుకకలిమి, గొలువని తులువ లింత నిక్కువముతల్లి .

వ. అని పలువిధమ్ముల నమ్ముతించు నమరులఁ గరుణించి జగదంబ ప్రత్యక్షంబుగా
నుంకించి, 521

- ఉ. చక్కనిచీరఁ గట్టి విలసన్నుణిభూషణభూషితాంగియై
యెక్కటి నేగుదెంచె సురలెల్లరుఁ జూచి “యదేమొ, యిప్పు డీ
చక్కెంబొమ్మ గంగ కిటు వయ్యన నాడఁగ నేగుదెంచు నం
చొక్కమొగి న్నమస్కృతుల నొయ్యనఁజేసి తను న్నుతంపఁగఁ. 522
- వ. గిరిగహ్వరమ్మునుండి గంగ కేగునెవమ్మున వచ్చి సురలంగంచి యిట్లనియె. 523
- క. ఏమీ దేవతలా! యిం, దేమి పనికివచ్చిరాక్షా! యీగతిఁ గడుఁ జిం
తామగ్నులగుటకుం గత, మేమొకొ! నా, సురలు జగదధీశ్వరి తెలమిన్. 524
- ఉ. కేలు మొగిచ్చి యంబి! మముఁ గీడ్వడకుండఁగఁ బ్రోవనెంచు మే
మాలములో సురారులకు నద్దముగా నిలుపోపలేక మా
చాలమి విన్నవింప నిటు చయ్యన వచ్చితి మేవుదక్కి మా
పాలన నీదికాదె! మును వల్కినవలక్క స్యరింపకుందువే 525
- మ. జననీ! శుంభనిశుంభులకా దనుజు లిచ్చామాత్ర మమ్మెల్లఁదా
మనిలో గీటడఁగించి యేలుదురు స్వర్గావాస మాదుష్టు లె
వ్వనికికా వద్యులుగారు బ్రహ్మచర మప్పాటకా బొసంగించె నం
గనచే జచ్చెద రా హయారిబలె, నేకంజాక్షికిన్ శక్యమౌ. 526
- క. మాపా టిట్టిది యని నీ, కేపాటం జెప్పనేర్తు మేడుగడయు లే
కావదలకఁ బ్రాపై దు, ప్పొరపంబగు నడవి నిడుచు పడఁగావలనెకా. 527
- క. మును మహిషుఁ జ-పి పిమ్మట, “ననములు మిము బాధ వెట్టునప్పుడు నన్నున్
మనమునఁ దలపుడు కార్యం, బును దీరెద” నన్నమాట పొల్లగు నంబా! 528
- వ. శుంభనిశుంభు లట్లుండ రక్తబీజదండముండు లను వారు గను మొఱకులై వారికి
జానటగా నున్నవారలు. వేయేల నష్టదిక్పాలకులును విప్పుడు రక్కసులకా
నెఱుంగుము. 529
- క. అనదలమై నీపాదం, బునఁ బడు మముఁ గరుణఁజూచి పొగరుమిగులు న
ద్దమజులఁ బరిమార్చక యు, న్నును నిటు లెన్నాళ్ళు వనమునం బడుదు మిఁకన్.

దేవి శుంభ నిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట.

- వ. ఇట్లు మాటిమాటికి నన్నుతించి వనటంబడు నమరులయెడఁ గరుణ గలిగి యప్పా
ర్వతి తన శరీరమ్మునుండి యిచ్చామాత్రమ్మునఁ గౌశికి యను నొక శక్తిం బట్టిం

చిన నయ్యందిక నీలవర్ణయగు కతనఁ గాళిక యనియుఁ గాళరాత్రి యనియుం
బరఁగి మహామోరాకారంబు గలిగి సర్వకామప్రదయై చెలువారె; నప్పరాంబయు
సర్వభూషణభూషితంబగు యాపమ్మనఁ బరిధిల్లుచు నమరుల కానంద సందా
యనియై యిట్లనియె.

531

ఉ. శుంభవిశుంభులన్ దివిజసూదనులం బరిమార్చి సంపదా

రంభము మీ కొనర్తుఁ దలరం బని లే దిఁక నాకులార ! దు

ర్దంభమునకా జగమ్ముల నదల్పెడి దుష్టలయార్తిఁ జేసి వి

శ్వంభర కింత పుట్టెనె యపాయము బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్.

532

వ. అని యథయఁబిచ్చి జగదంబ స్వాంశసంభవయగు కాళిక దనకుఁ బార్శ్వనర్తి
విఁగా సింగంబు నధిష్ఠించి శత్రుపురంబున కుద్దవిడిఁ జని యుపాంతోపవనమ్మున
విడిసి,

533

వ. అమరులు మోదమందఁగ మృగావళి మత్తిలఁ బక్షిబృందముల్

గుమిగొని యాలకింపఁగఁ జిగుళ్ళిగురింప జగంబు మోహవా

ర్తిమునిఁగి దొప్పదోఁగఁ గడుఁ దియ్యదనమ్మును సొంపు పెంపు నొ

క్కమొగిన యంకురింప మృదుగాన మొనర్చె ననేకభంగులన్.

534

వ. పదంపడి యెడనెడ నుపవనమ్ములఁ గ్రీడార్దంబు గ్రుమ్మరు చండముండు లిరువు
రును దధానరసంబు కర్ణపేయం బగుటఁ గొంతపడి నాలించి దౌదప్పుల నిలిచి
త్రిజగన్మనోహరిణి యగు నంబికను దత్సమీపవర్తిని యగు కాళికను గాంచి పెచ్చు
పెరిఁగెడి యచ్చెరువునఁ బురి కరిగి శుంభుంఁగాంచి మ్రొక్కి యిట్లనిరి.

535

ఉ. ఎక్కడనుండియో యొక మృగేక్షణ సింగము నెక్కివచ్చె న

మృక్క-యనన్ వళం బగునె యచ్చెలువంబు వచింప నట్టి బల్

చక్కెరబొమ్మ ముజ్జగములకా గనఁగా వినఁగా నెఱుంగ మా

టక్కరి గానపిద్య నొకటందగుఁ దక్కిన వట్టె యుండఁగక.

536

క. మన యుద్యానమ్మున న, వ్యవితారత్నమ్ము గాన వైఖరుల దనం

తన మృగముల మెచ్చించుచు, దన కొక చెలి తోడుగాఁగఁ దనరెడివింపె.

537

వ. వెయ్యేల యబ్బాలికారత్నం బెవ్వతెయో కల తెఱం గెఱింగి తోడికొని వచ్చి
భార్యగాఁ గైకొని నుఖింపు మింతకన్న నీ సంపాదమ్మున సౌఖ్యం బొందుడునే
యని వెండియు,

538

మ. సరసైరావత పారిజాతములునున్ సప్తాస్యమౌ నశ్వ మం
బరయానోచితమౌ విమానము సురస్వామిన్ వినిజ్ఞించి నీ
పరముం జేసితి పెట్టి బల్మిగల సంపత్కామతన్ మేల్మి పొం
పిరివోవం జనునీకు నీయబల దేవేరిం గొనం బోలదే. 539

చ. వరుణునిచత్ర మీవు గొవి పాశము తమ్ముని కిచ్చి తద్దనే
శ్వరునిది చూఱుకో ల్గొలిపి సాగర మిచ్చిన నిత్యకాంతిని
స్ఫురిదురుపుప్పూలయు నపూర్వపురత్నములన్ గ్రహించి వి
త్యరుది వెలుంగు నీకిదిగదా : తగు నెచ్చెలి యెప్పిభింగులకా. 540

గీ. డంబు మీఱెడి యమునిదండంబు మృత్యు, శక్తియుఁ బరాక్రమమ్మున నంగ్రహించి
కాచుధేనువుపాల్గొంగల యదృష్ట, వంతునకు నిట్టి కాంతతో వలదె పొందు.

గీ. స్వర్గ మర్హాది విఖిలభువనములందుఁ, గలుగు విఖిలరత్నముల బలిమిఁగొనిన
యప్పరఃకాముకునకు నీ కమర వలదె, యట్టి రత్నముతోడి పొం దెట్టులేని. 542

క. నీగృహమునఁ గలరత్నము, లీగజగమినికిఁ దక్కినేనియు రత్న
శ్రీ గౌఱఁత చెందు నీతరు, జేగఱరత్నంబు వాని నెగడించుఁజూమి. 543

వ. అవి కై పెక్కించిన నమ్మదోన్మత్తుండు నమ్మతించి తెలననున్న సుగ్రీవుం డను
వానిం బిలిచి యిట్లనియె. 544

గీ. దూతవై వేగమిప్పు డత్రొయ్యలికడ, కేగి కార్యంబు పొనఁగించి రాఁగఁదగుదు
వాడ్యపాయద్యయంబ యర్హంబు దీని, కంఠ్రు శృంగారరసవిదు లగు రసికులు.

ఉ. సామము దానమున్ విడిచి చయ్యనఁ గొందఱు భేద మిట్టిచోఁ
గాముకు లాచరింతు రది కర్ణముగాదు రసంబు భంగదూ
పామయదూపితంబగు నహంకృతి దండమయేనిఁ దద్రసం
జేమియుఁ గనరాక మొదలే చెడుఁగాన ద్యయంబు నింద్యమౌ. 546

క. రా నిచ్చ గలుగు కామిని, యే నది నేరుపున మదికి నింపు గొలిపినన్
దానమున సామమున నొగి, దానై చనుదేరకున్నె తక్కినవేలా. 547

వ. అవి యనిపిన సుగ్రీవుండు నవి సింగంబు నెక్కి సర్వ శృంగారంబుగ నొప్పు
నజ్జగదంబం గవి మ్రొక్కి వినియమ్మున నిట్లనియె. 548

చ. త్రిదశుల జీరికిం గొనక దేవపదమ్మును గొన్న శక్రుడు
ర్మదపరిహారి కుంభుని స్మరప్రతిమాను నెఱింగి యుండుదే

మదవతి : దూత నే నతని మన్ననకుం దగువాడ; నీదు మే

ల్విదమును విన్నిజేసి స్మరిపీడితుడై ననుఁ బంపె నియ్యెడన్. 549

ప. అతండు నీయెడల మోహమ్ముకతన వినకుండై పలికినపలుకులు వినుము. 550

చ. అమలినగాత్రి : దేవతల నందఱు గెల్పితి సర్వయజ్ఞభా

గములుమదీయముల్ త్రిదశపుస్మరుఁ డన్బిరు దొంది నాకలో

కమునఁ గలట్టి రత్నములఁ గైకొని ముజ్జగమెల్లఁ జేతిలో

నమరఁగ రాజ్యమున్ వలయున బ్లోనరించు నుంటి మద్దతిన్. 551

గీ ఇట్టి దట్టుడనైన నాకిగురుఁబోడి, నీదుచెలువంబు వీనుల నిండి కాము

దారి కోర్పుట పెద్దయు భార మయ్యె, నెరవుచేయక పేర్ని నీవరయ వలయు. 552

ఉ. దాసుఁడ నైతి నీమది ముదం బెటులొందు నటుల్ చరింతు నా

సానలఁ జిక్కుచున్ననను నాఱిడి వెట్టిక యేలుకొమ్ము నా

వాసి యెఱుంగు మెవ్వరికి వధ్యుడగాను ననున్ వరించి నీ

కేసకు లీకలేక చరియింపుము నిత్యసువాసినీగతిన్. 553

ప. అతని పట్నాల చందంబియ్యది దీనంగల సారం బరసి స్రవ్యత్తరం బొసంగి

త్రిలోకీరాజ్యంబు నీవయై యెల్లదానవుల నేలికొనం దగదే : నావుడు జగదంబ

మందహాసం బిగురొత్త నిట్లనియె. 554

ఉ. జేతగ దాతగా సుగుణసింధుఁ గాఁగ నఖండలక్షణో

పేతునిఁగాఁగ సుందరుఁగ నే వినియుంటిని కుంభునికా యిత

స్పృతుఁ దదీయసోదరు నశేష జగమ్ములయందు; వావివైఁ

బ్రీతి జనించియే యిటకుఁ బేర్మిమెయికా జనుదెంచితింజుమీ. 555

మ. సురయజ్ఞసురమానవప్రముఖులం జూడంగఁ జూడంగ నె

ల్లరు మీరాజున కోడియుంటి మని రల్పప్రజ్ఞలం బొందరా

మి రసజ్ఞోత్తరుడైన మీ విభునిపై మేల్చుట్టి నారాక; బం

గరు రంగారెడి రత్న మెవ్వధమునం గాంక్షింపదే మేల్మితై. 556

క. అదిగాన మీవిభుని బలె. మదినను మన్నించి నాదుమాట లతని నె

మ్మడి కెక్క నొంటిపాటునఁ, గదిసి వచింపు మిటులైనఁ గార్యము పొనఁగున్ 557

ఉ. సుందరు లందు మేల్మిగల సుందరుఁ డంచు వదాన్యుఁ డంచు మ

ధ్యందిననీరజా ప్రకిరణావళిఁ గాదనఁ జాలుతేజ మిం

పొందెడివాఁ డటంచు విను నోపినవట్టును బూని వింటి నీ

యందు మనమ్ము పుట్టి వశనై చనుదెంచితి నేమి చేసెదో.

558

వ. ఇంక నొక్కకొంతగలదు వినుమది యెట్లంటేని మున్ను కొండికనాఁడు సఖీజన
సమక్షమున నొకవ్రతంబు పూనితి.

559

క. బలమున నాతో నెవ్వఁడు, గలనం గాలూఁది నాదుగర్వ ముడుపు న

య్యలఘునిఁ బతిగాఁ గైకొన, దలఁతు ననన్ సఖులు నగిరి తద్దయు నన్నున్.

క. అది మొదలు నేఁడు తుద నా, మద మడఁచెడి వీరవరుఁ డమంముఖ్యులయం

దొదవఁడు నీ విఁక విది ప, న్నిదముగ ననుఁ గొనుము దైర్యనిధి ఎగుకతనన్.

వ. ఇట్లంటినని మీ ప్రభువుతో నేకాంతమ్మునఁ బలికి యెత్తెఱంగున నైనఁ గార్యసిద్ధిం
బొందు మనవుడు సుగ్రీవుండు విష్ణుయా విష్ణుండై యయ్యంబ కిట్లనియె.

562

ఉ. చందనగంది ! యిట్లనుట సాహసమాత్రము శ్రీశ్రీభావ మీ

చందము గాక, యెల్ల దివిషద్గణ మెవ్వనిపేరు విన్న నా

క్రందన మాచరించుఁ గడుఁ గావలుఁ డట్టి యఖండు కుంభు నీ

వెందు జయింపనేరై ! చటులేక్షణపాతముచేతఁ దక్కినన్.

563

వ. కావున శ్రీశ్రీభావమ్మునం దొడరు మూర్ఖత డిందుపఱచి కుంభు నొందె వికుంభు
నొందెఁ బతిగాఁగొని సుఖం బుండు మదియునుంగాక శృంగారం బెల్లరకును
మెత్తదనమ్మున ననుభావ్యమ్ముగాని వేఱొండు విదమ్మునఁ బదనుపడదు. నావచ
నమ్ము లనాదరించి గర్వించితేని యతండు గ్రుద్ధుండై దుర్మదులగు భృత్యులం బిలిచి
విన్నుం బలాత్కారమ్మునఁ దన సన్నిధికి రప్పించికొన నేర్చు నట్లు కేశాకర్షణాది
కమ్మునకుం లోనై సిగ్గుఱ నుంకించుటది నీబోఁటి బోటికిం దగు పాడియే ! విను
మదియునుంగాక,

564

క. రతిసుఖ మెక్కడ, యుద్ధా, దృతి యెక్కడ, మిగులదవ్వు ! తెలిసి యరువురం

దతివరో ! యొక్కనిఁ గైకొని, మితిమీఱు సుఖములఁ దవలి మెఱంగుట తగదే.

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను,

566

క. కుంభవికుంభులు బలియరు, నంభోధిగభీరులంచు నరయుదు నీవుం

దంభ మెఱుంగక తెలిపెడి, గంభీరత గలవు వ్రతము గాదన దగునే.

567

ఉ. సంగరరంగమందు ననుఁ జక్క నెదిర్చి జయించి నాడు పా

ణిం గొను బొప్పు నా వ్రతిన విక్కమకాక యలంతిఁబోవ ది

- బృంగి వచించి యొప్పుమిని బంధుసమేతముగా రసాతలం
బుం గయికోలు మే లనుచుఁ బానికదెల్పుము మీ యధీశుతో. 568
- వ. మహ్యులాఘాతమ్మునకుం బెగదొందు కాతరునిం గొన నేనంత బేలనే! సంగర
మ్మున కియ్యకొననినాఁడు స్వర్గమ్మును మర్త్యమ్మును ద్యజించు టొప్పు నీవు భరం
బని యెంచక నావలికిని చందంబు సత్యంబుగా వచియింపుము. 569
- క. తనరాజు నెడల శాత్రవ, జనులయెడల సత్యరీతి జవదాఁటక యుం
డినదియ దూతల ధర్మం, బని యెఱిగి యథార్థ తత్పరాత్ముఁడ వగుమీ. 570
- వ. అవి యిట్లు నీతియుక్తమ్మును బ్రగల్భమ్మును సహేతుకమ్మునుగా నుపన్యసించిన
నయ్యంబిక వచనమ్ముల కుత్తరం పీ నేరక సుగ్రీవుండు విన్మయం బంది తన రాజు
సన్నిధి కిరిగి నమస్కరించి యిట్లనియె. 571
- గీ. సత్యము ప్రియంబు నై నవచనము దొరక, దని యసత్యంపుఁ బలుకు నాకనభిమతము
గావునఁ బ్రియంబుగాకుండుఁగాక నిజము, పల్కెదఁ గృపానుగతి వినవలయు నధివ. 572
- వ. అక్కన్నియ నివాసం బెద్దియో యెయ్యెడ నుండి యియ్యెడ కడుదెంచెనో నిక్కు
వమ్ముగఁ దెలియదు; తెలిసినంతవట్టును వివరించెద. 573
- క. మదమున సంగరమున ని, న్నెదిరింపఁ దలంచియున్నదెంతయు గర్వా
స్పద మక్కమలానన నె, మ్మది యాపె వచించినట్టి మాటలు వినుమీ. 574
- వ. జాల్యమ్మున సఖీసహక్షమ్మున సంగరరంగమ్మున నెవ్వఁడు నా కెమరై పోర
జయించు నవ్వానిం బతిగాఁ గైకొందుఁగాక యివీ వ్రతంబు పూనినదఁట! ఆయ్యది
యవంధ్యమ్ముగాఁ దుదముట్టింప నమకట్టి యున్నదాన ననియు మీరాజు లందులకు
సమ్మతించి యట్లొనరింప వరింతుననియు వచించి నన్నుఁ బుత్తెంచె దేవర
కెయ్యది హితం బట్లొనరింపఁ దగునని వెండియు, 575
- క. సింగంబు వాహనం బొక, యంగన బాసటయుఁ గాఁ దనంతన కడు ను
పొంగుచు నెంతయు నీతో, సంగర మాపించి యుండె సఖి రాజేంద్రా! 576
- వ. నావుడు కుంభుం డనుజుని దిక్కు మొగంబై, 577
- గీ. ఆబల యొక్కతె తోడఁట! యతివయంబు
పోరుటకు వచ్చెనఁట! నీవు పోయి వత్తె,
యేఁ జనుట యెప్పొ, వచియింపు మేది మేలో?
నావుడు నికుంభుఁ డిట్లను నయము మెఱయ. 578

గీ. ఈవు చన నేల నే నట కేగ నేల, ధూమ్రలోచనుఁ బంపు మత్తోయజాక్షి
నిటకు నిర్మించి తెచ్చు నొక్కింతతడవు, కాకమున్న వరించు నక్కంత నిన్ను.

వ. పిదప వివాహం బొనరించుకొని సుఖం బుండు మనుడు కుంభుండు వలై యని
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి యిట్లనియె. 580

గీ. ఎవ్వఁ డడ్డంబు పొచ్చిన నీడఁ బోక, వట్టి కలఁగించి తత్పార్శ్వ వర్తిని యగు
నంగనం జంపి చంచలాపాంగి నత్త, లోదరిని దెప్పు నాకు నామోద మిప్పు. 581

క. మృదుమార్గణములు నీపై, నది విడిచినఁ గనలి సునిశితాప్రముఖఁ గొ
బ్బెమసూ : యొడ లెఱుంగక య, మృదవతి నా కెంతయేని మాన్యయగుఁ జూపి.

క. దానికిఁ దోడగువారల, పై నెన రించుకయు లేక పరిమార్చుము నా
ప్రాణంబు ప్రాణమగు న, మూనినిఁ గాపాడి యిటు కమరఁ దేరవగున్. 582

వ. నావుడు సేనాసహితుండై ధూమ్రలోచనుం డరిగి దౌడవ్వల నయ్యంబం గాంచి
వినయపురస్సరంబుగా నమస్కరించి మృదుమధురములగు వచనముల నిట్లనియె.

చ. వినుము మృగాక్షి : కామశరవేదన కోర్వక మావిభుండు దూ
త ననిపె వాఁడును సరసతఁ గడు సామవిధంబు నీయెడం
జొనిపిన నీవు వానియెడఁ జొక్కపు వ్యంగ్యపు రంగులీనఁ జె
ప్పినవచనంబులెల్ల మది వేటుగ నెంచె రసం బెఱుంగమిన్. 583

వ. విమ్మట వాఁడు మారాజునకుఁ దనయెఱింగిన విధమ్మునఁ జెప్పిన సతండు చింతా
తుండై ననుం బనిచె నీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలం బగుకతన నీ వట్లాడుటకు
సహింపక విరహాతుడై హృదయమొక్కింత చేసికొని వండురుచున్నవాఁడు
“నన్నెవ్వఁడు సంగ్రామమ్మున జయించు నవ్వాని వరియించెద” నను నీపలుకుల
కర్థం బిట్లుగా యోజించె నెట్లంటేవి, 584

గీ. సంగరం బన రెండు దెఱుంగు లందొ, కండు రతిజంబు తక్కునొకండు బవర
మొకటి సుఖమిచ్చుఁ దక్కిన దొకటి దుఃఖ, దాని శత్రుపురస్కృతత్వంబు కలిమి.

వ. అం దనంగసంగరంబున నన్నెవ్వఁడు జయించు నవ్వాని వరియింతు ననుట గాకేమి
యని కృతఃకృత్యుండై సకలార్థవేది నగు నన్ను మరల ననిపె. 585

క. నీ చాతుర్యమ్మును విని, నీ చనవుం గోరు కుంభునిం బొందుము నీ
దీవాకచక్రమునకుఁ, వానై పుణికి సార్థవై భవ మొదవన్. 586

వ. కామశాస్త్రవేత్తయగు మరాజు నీ హావమ్ములకుం దగు భావమ్ము లాచరించి ని
న్నెక్కటి జయింప నేర్పు నియ్యడ నిక్కాళికయ సాక్షిణి యగు నని పెండియు.

చ. విను సుఖశయ్యపై శ్రమ జవింపఁ గరంచి నఖక్షతమ్ములన్
దనువున రక్తిమఁ గొలిపి దంతముల న్నునుమోచి నొక్కి గా
సి నొనఁ జేసి చెమ్మటలు చిమ్మఁగ బేర్చిఁ గలంచుమానిభుం
గనుఁగొన నేగుదె మృతఁడు గాంచినతోడన నీకు దాసుఁడౌ. 591

ఆ.వె. సురతయోగ్యమైన సొలపును మెలపును, బొలుపు గలిగి చెలఁగు పూవుఁబోడి
కకటః ! నీకు సునిశితాశ్రవరంపర, వైఘఁ బాడియగునె చంపలాక్షి. 592

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధముచేయుట.

వ. కావున హితంబును రుచ్యంబునునగు నావలుకు విశ్వసింపు మెవ్విధంబునను సుఖం
బీజాలని పెనఁకువకుం జొరకుము నావుడుఁ గోపాబోషంబు దీపింపఁ గాళిక వాని
కిట్లవియె. 593

క. రోషం బుడిగి వృథా శై, లూపునిగతి బెట్టిదమ్ములుం గొఱగాముల్
భాషింతుఁ వొర, మత్తః ! వి, దూషక ! పోరిత మొనర్పఁ దొడరుము కడఁకక.

క. విను విన్నుం బింపిన కుం, భవికుంభులఁ దునిమి యమునిభవనమ్మునకుం
బినువఁగ నున్నది మాదే, వి నెదిరిపోరాడు మింత వేరము లేదే. 595

చ. అనుచితరీతి మాజనని కాకలుషాక్తుల కేటిపెండ్లి : న
వ్వనగునుగాక, వక్కవయి వాంఛ జనించునె సింహి కక్కటా !
యను వగునేమొకో, కరిణి కారయ గర్భభసంగః మెందు నే
వివి గవయంబు నొందఁ జనునే : మొద వంగజతాపసంగతిన్. 596

వ. కావున దురాత్మా ! నీ దురాలాపమ్ముల కందిక వైచినిను నేను నహించెడిదానఁగాను
జీవింప వలతేని వైశంబి చని యాదుర్మదులం గలసి పాతాళమ్మున కదుగుము
వేతొందు బ్రతుకుతెలుపు నీకుం జొప్పడదనవుడు ధూమ్రలోచనుండు తామ్రలోచ
నుండె. 597

మ. కలహంబిన్నను గాలుఁ ద్రవ్వెదవె ! నీ గర్వం బడంపంగ నే
వలఁతిం గాకయ యింతవట్టు నిటు సంభాషింతునే ! కాళి ! కే

వలము ప్నిన్ను వదించి సింగమును జావన్మొత్తి యిచ్చాలికోన్

బలిమిం గైకొని యేగి మా విభునకుం బట్టంబు గట్టించెదన్.

598

క. రసభంగభయమ్మునఁ గా, దె సహించితి నింతవట్టుఁ దెలియక నాతో

డ సమర మొనరింపఁగఁ దా, మన మూనెద విపుడ నిన్ను మాయుంతుఁ దగన్.

క. నాపుడుఁ గాళిక కోపం, బావిర్పవ మంద నిట్టు “లనదపగిది నే

లా, వెఱపుమాలకూతలు ?, కావల మడఁగింతుఁ బోఁగఁ దొడరు” మనన్.

ఉ. ఆ పలుకుల్ శితాత్రములయట్టులు కర్ణములం బగుల్ప న

ప్పాపపురక్కసుం డడరి బాణవరంపరల ప్నిగుడ్చ ను

ద్వీపితకోప కాళికయుఁ దీవశరమ్ముల వానిఁ ద్రుంచి దు

గ్లేపుని ధూమ్రలోచను ‘బలే’ యిది మెచ్చుఁగఁగొట్టె నిర్జయల్.

601

ఆ. వె. అంతఁ బోక వాని యరదమ్ము నుగ్గుగాఁ, జేసె సింహనాదభాసురముగ

నసుర వేటుతేరి నాయిత మొనరించి, కాండవృష్టి గురిసెఁ గాళిమీఁద.

602

ఉ. ఆవిశితాత్రసంతతుల నన్నిటి నంతరమంద క్రుంచి బి

ట్టానిన కోపవేగమున నొక్కటఁ బెక్కులు గాఁగ వత్తనం

తానము స్రుమ్మరింప నొకతండముగాఁ బడి రెల్ల రక్కసుల్

వాని రథంబు రథ్యములు వమ్ముగ సూతునిఁ దుప్పి వ్రేల్చిడిన్.

603

మ. చనువున్ భగ్గుముఁజేసి దేవతలు మోదంబంద శంఖంబుఁ బ

ట్టినఁ దన్నాదమునం దిశల్ పగులుమాడ్కిన్ మాటుమోషించె న

ద్దనుజుండున్ బరిమంబు దాల్చి పటువాగ్దంభమ్మునన్ ‘బింగలో

చను : యొకుత్పితరూప : నిప్పిపుడ పంచత్వంబు నొందించెదన్’

604

శా. హంకారమ్మున నిట్లు ప్రేలుచు జగం బల్లాడ నుంకించి యే

కొంఁక లేక తటాలునన్ విడువ దిక్కుల్ వ్రయ్య వక్కాళి దా

హంకారారవమాత్ర భగ్గుముగ నుద్యోగించినన్ దైత్యు లే

వంక నిల్వక పాఱిరంత సుమముల్ వర్షించి రాదిత్యులున్.

605

చ. సురవర : ధూమ్రలోచనుఁ డనాథగతి ప్నిజన్మైన్యదానవో

త్కీరసహితమ్ముగాఁ బడె నఖండగతిం జెలరేఁగి మాంస మా

దంమున నాహరింప వడిఁ దద్దయు మూఁగిన కాకగృధ్రజా

తింపములున్ శివారవము దెప్పరమయ్యె రణాంగనమ్మున్.

606

ప. తత్సైన్యమ్ము నందలి యశ్వమ్ములయు ఖరమ్ములయు వారణమ్ములయుఁ బరిలంబు మెక్కి కై పెక్కి భూతప్రేతంబులు నాట్యంబు లొనర్చ దొడంగె నంత నయ్యేవ మునకు సైంపక యంబిక దౌదవ్యుగాఁజవి. 607

ఉ. బిట్టుగఁ జిందముం దిశలు పీఁటలు వాఱగ నొత్త కుంభుఁ డ బైట్టిదమౌ రవమ్ము వివి పేర్చినశంక గృహమ్మువీడి యే మిట్టి విరుద్ధ మంచు నెవ నెంచెడిలోనన యేగి సైన్యముల్ గిట్టినవార్త కొంతవడికిన్ హతశేషులు మొక్కి చెప్పినన్. 608

చ. తెగిన కరిమ్ములున్ సగముద్రెళ్ళిన మేనులు వింతలింతలై పగిలిన మూర్ధముల్ వడిన పార్శ్వము లొల్కెడి నల్ల వజ్రులై మగఁటిమి కోహటించి తనమానము దూలగ నేడ్చు సేన నె వ్వగఁగని కుంభుఁ డిట్టులను వక్రమునన్ వెనుఁజాటు దొట్రలకా. 609

గీ. ఘామ్రులోచనుఁడేమాయెఁ దోయజాక్షి, యేల రాచొక్కా మన సైన్యమేడ కేగె బిగ్గులై మీర లీగతి బడల నేల, మందమతులార ! వివరించి మాకుఁ జెప్పఁడ.

ర. కడు బెట్టిదముగ గిరులును, బుడమియు నాకనము సంధ్రములు గ్రక్కదలన్ దొడరఁగ శంఖఽన మొక్క, క్కడు వినఁబడు దాని కేము కతము నుడువుఁడా !

ప. నావుడు రక్తిసులు "చెప్పెడి దేవి : యక్కాళిక ధూళిగా మన సైన్యమ్ముల త్రుళ్ళ డంచి ధూమ్రులోచను గిట్టించె. 612

క. సుఁహర్షదాయకంబు న, సుఁశోకవిదాయి యగుమఁ జొప్పురు నాభీ కరిశంఖరావ మెఱుఁగుము, పరదేవీరచిత మనుచు భవ్యవిచారా. 613

క. మనధూమ్రులోచనుఁడుఁ పై, న్యనికాయముతోడఁ ద్రెళ్ళ నమరులు మోద మ్మునఁ బుష్పవృష్టి గురిసిరి, మనమున భయ మంది మేము మగిడితి మిటకుకా.

క. ఏకాకినియై చూడె, లోకమ్ముల నాల్గు దిక్కులుకా బిట్టుగ నా లోకించుచు సింగమపై, నాకాటుని వెలయుచున్న దాహవకాంక్షకా. 615

ప. ఇంక సంగరంబొందె నంధియొందెఁ గర్తవ్యంపు తెఱుం గెఱింగి వర్తింపు మయ్యం గనుకఁ దోడుగా నెవ్వరును లేకున్నను సురలు బార్షిగ్రాహులగుదురొకో : యని శంకింతు నయ్యాహుననమయమ్మున హరిహరులును, లోకపాలురును, దక్కిన యమరులును, గంధర్వులును, దౌదవ్యుల నంబరంబునుండి సుమాశమ్ముగ నీక్షించు చున్నవారవి వెండియు. 616

గీ. అత్తలోదరిసాహసం బమ్మగొడ్డి, యుక్కు నగ్గజగమన మహోద్యమంబు
గనఁగ సురలను గిరలను గొనక తాన, మనలఁ బరిమార్చు నని తోఁచె మాకు నధిప.

చ. మనమొకలెక్కయే ? విను మమానుషశక్తి నెసంగు నజ్జగ
జ్జనని చరాచరమ్ములు వెసం బొడిచేసి యొకింతలోన స
ల్పనయినఁ జాలు నీ కెటులు పాల్పడు నట్లొనరింపు మింత వ
ట్టును నిజ మింక నీమతిపటుత్వము, దైవము, మాయదృష్టముకా. 618

వ. నావుడు కుంభుఁడు నికుంభుదిక్కు మొగంబై. 619

క. మనఘావ్రులోచనుని నై, న్యవికాయముతోడ యమపురాతిధిగాఁబె
ల్పనఁ గాళి చేసె నాశం, ఖనినాదం బప్పరాంబ గావించెఁజుమీ. 620

గీ. తృణము వజ్రమ్ము వజ్రమ్ము తృణము బలవి, హీనుఁడు బలాధ్యుఁడిట్టిండునట్టిఁడగుట
కాలగతి కాలజమ్ముగఁ గలుగు నకట, జ్ఞానులకును దుష్టేయముల్ కాలగతులు.

గీ. ఎట్టులైనను నయ్యెంబ నెనయుటొప్పు ?
కాకి యీనెప మూవి రక్కసులఁ జక్కఁ
జేయవచ్చెనా ? మన మేమి చేయఁదగునా ?
యెల్లవిదముల యోజించి యెఱుంగఁ జెప్పుమ. 622

క. కొండికవయ్యను మతి నా, ఖండలగురు నన్నిభుఁడవు కాలొక్కలఁదిగ నీ
మండలము విడిచి పాటుట, భండనమునకన్న లగ్గె పరికింపు తగన్. 623

వ. ఇట్టి యెడతెగని సంకటమ్ముల నీకు మిక్కిలి బుద్ధిమంతులు లేరు చక్కఁగ నొక
దిక్కు విచారించి గ్రక్కున నుడువు మనుడు నికుంభం డన్న కిట్లను. 624

క. మనకేటి పలాయన మేఁ, బనివినియెద విపుడ దైత్యబలములతో న
వ్వనజాక్షి గెల్పితెచ్చెద, ననఘా ! దైవంబుకతన నట్టిట్టెనన్. 625

వ. మన్మరణమ్మునకు శోకింపక తగుగతి యోజించి యవ్వుడు నీబుద్ధికొలఁది నొన
రింపు మనపుడు కుంభం డియ్యకొనక పలాయనంబుకన్న భండనంబ వరం
బయ్యెనేని, 626

క. భండనకోవిదుల మహో, ద్దండులఁ బంపెదను బెక్కుదళములు వ్రేఁగై
గండు మిగిలి కొలువఁగ మన, చండుని ముండునిని నీవు చనఁబోకు మొగిన్.

గీ. చండముండులు మిగులఁ బ్రచండు లుద్ద, విడి నరిగి యత్తలోదరి నొడిచితెత్తు
రింత విక్రము నీకుఁ బోనేల యుడుగు, మెవఁడు శశమునకై కరి విచ్చునయ్యః

- వ. అని శుంభు నరికట్టి చండముండులం గాంచి, 629
- అ. వె. సిగ్గు లేక యొక్క సింగపుఁగొదమపై, నెక్కి యుక్కు మిగిలి యొక్కటిగ ర
జంబొనర్చ నున్న యంబికానహవర, గాళి ద్రుంపఁ జనుఁడు కడఁక మీరు.
- వ. పింగళాక్షి యగు నవ్వెంగలి కాళి ముంగలమై బిభీషికల్ చూపినఁ దలరక చెరి
రేఁగి తల దఱిగి పిదప నయ్యంబికం గొని వెచ్చునది, యొడంబడక బెడిదమ్ము
లాడినఁ గడుకొని యుడిగించునది, యని యానతిచ్చినఁ జండముండులును, 631
- క. బడచాగ్ని పిడికిలింతుమొ, పుడమియు నాకనము దెనలు భూధ్రమ్ములు న
జ్జడవిధు లొక్కుమ్మడి న, ట్టడవిం గల్పుదుమొ యనుచు నార్పులు సెలఁగన్.
- వ. సైన్యసమేతమ్ముగాఁ గట్టాయితంబై యరిగి ముంగల దేవహితకారిణి యగు
నజ్జగదంబం గాంచి సామపూర్వకమ్ముగా నిట్లనిరి. 633

చండముండాసురుల యుద్ధము.

- వ. సురవిజయమ్మునం బొదలు శుంభుశుంభుల బాహుగర్వదు
ర్భరత నెఱుంగవే యబలఁ పైకొన నెంచెద వేరికేనియున్
దరమె, దురమ్ములో నెదిరి దర్ప మొనర్పఁగ వెట్టివొక్కొ ? య
త్తరుణి సహాయఁగాఁగొని వృథాగతిఁ బోరికి మీఱఁబోలునే. 634
- క. తగుఁ దగ దని మతి చెప్పఁగ, నగుపురుషుడేని యొక్కయంగన యేనిన్
మగువరొ ! లేరొకొ విను దే, వగణము పురికొల్పు, దై వవశ మట్లుండెన్. 635
- మ. విను మఃష్టాదశబాహువుల్ గలపు న న్వేదింతురే యొడ్డులం
చును మిట్టెక్కకు శుంభునే దైతకు నీశుండో, సురేంద్రుండో ! నీ
పునగర్వమ్మును బాహుసంపదయు నీకాండమ్ములు న్నీహిత
మ్మునకు న్నొక్కి వచించు నావలుకు లంఠోజాక్షి ! పాటించుమా. 636
- ఉ. ఓ వనజాక్షి ! శుంభుఁ డన నొక్కనిపాటియె యెవ్వఁడేని యై
రావణపుష్కరిమ్మును దురమ్మునఁ ద్రుంచుట వింటిమే ! వృథా
కావలులై సురల్ తనకు గర్వనివర్తకుడైన శుంభుపై
నీ వెడఁగుండనంబు గవి నిం బురికొల్పిరి యీసుపెంపునన్. 637
- క. నీవేమియైననున్ భర, మేవారికి ? స్వార్థపరుల కెందునుఁ బరకా
ర్యావేక్షిణ ముందునె ? యిక, నావాక్యము లిచ్చగించి నడుపుము పురికిన్. 638

ఉ. సుందరులందు సుందరుడు కూరులయందును కూరుఁ దెంతకే
నిందగువాఁడు నేర్పరి మనీషి స్మరాగమవేది మావిభుం
డందఱవంటివాఁడె ? జగదాధ్యుడు నీకుఁ దదీయసంగమా
నందముకన్న వేఱొకటి నాకుఁ గనంబడ దెన్ని భంగులన్. 639

గీ. హిత మిచ్చగించి దుఃఖ, స్థితికిం జొరఁబడక నీ వశేషజగము లు
న్నతి నేలఁగ మా కుంభుని, బతిగాఁ గొను మింతకన్న భాగ్యము కలదే. 640

ఉ. గండున నిట్లు ప్రేలుడు జగత్పరిమాత్రి యజాండమెల్లయు
వ్విండఁగ నార్చి యోరి యవినితః నయస్థితి దెల్పెదేమిః యా
ఖండలమంత్రివేమొ : కడికండలు చేసెదఁ జక్కనిల్వ నీ
చండత వాని ముండతయు సంగరరంగమునం గనంబడున్. 641

చ. హరుహరులం ద్యజించి చితిజాఢము కుంభు వరింతునేమి ? నా
కొరుఁడు ధవుండె ? యీ జగము లొక్కట నేలుదు నేననాదినై
హరిహరులెంద, తెందఱు సురారులు, కుంభనికుంభు లెంద తే
గిరి మునుమున్న నాయెదురఁ, గేవలమూర్ఖత మీఁదెఱుంగునే. 642

క. ప్రతియుగమున నీగతిఁ బం, చత భూతమ్ములకుఁ దొడరు సంగక్షింపం
గతి గలదె మీ కిప్పుడు సం, హృతికాలము వచ్చె యత్నమే లొనరింపఁ. 643

చ. మరణము నిక్క, మెట్లయిన మానము గీర్తియు రక్షణీయ తా
శరణము లంచు నన్నుఱక సంగరరంగమునం దెదుర్చుఁ డి
పురుసున కుంభుఁడే కొలదిః బ్రాతియుఁగాఁదగు నే వికుంభుఁ డె
వ్వరితరః మాజి నీలిగి దివమ్మున కేగుఁడు వీరపద్ధతిన్. 644

ఉ. వచ్చినవట్టు రక్కసు లవారణఁ బోరుఁడు నాక మేగుఁ డు
ద్యచ్చతురంగవై న్యములదందడి కుంభవికుంభు లంతతో
వచ్చియెదిర్చి చచ్చి సురవర్తమునన్ మిముః గూడికొందు రీ
మచ్చికమాటలేల శరమండలి వింపుఁడు ప్రొద్దు వోయెడిఁ. 645

చ. తొలితొలి విన్ను నీయనుజాతో మడియించి సురారిసంఘని
స్తులలియి వచ్చినట్టి యలకుంభనికుంభుల రక్తబీజ వి
మ్ములఁ గడతేర్చి వ్రేల్చిడిన మూడుజగమ్ముల దైత్యులన్న పే
రొలయక యుండఁ జేయవలె నోపినవట్టునుఁ బోరుఁడేదైత్యఁ. 646

వ. ఇంక వృథాలాపమ్ములాడ వలవదని పురికొల్పి ప్రేరేపిన నా చండముండు లబంధ చండిములై.

647

కా. జ్యాటంకారము దిగ్గజశ్రుతిభద్రానంపాదకంబై నిరా
ఘాటాటోపము మిన్నుముట్ట నెదురై కాలూఢ నయ్యంబి స్వ
ర్యాటోపములు మెచ్చ నొత్తై చరమప్పాటక రిపుల్ గుండియల్
పీటల్ వాటి బడల్పడక హరియు నాభీలద్వనిక గర్జితెన్.

648

ఉ. కారరభీతిచంబును నకారభూతంసోత్తరంగనం
పాతము గాఁగ సంగరమటంగుంమై తగెఁ జండచండికా
కాతమహాప్రపాతిముల సంకులమయ్యె నభోఁతరంబు నీ
రీతిగ దిజుచోకి యెదిరించిరి రిక్కను లొక్క పెట్టునక.

649

కా. అన్యోన్యప్రవిముక్తకత్తతు అన్యోన్యమ్ము ఖండించుచుక
మన్యోప్రేమితులై పెసంగునెడ సామర్థ్యండు ముందుం డసా
మాన్యుండై భనయన్న వెన్నెడి వరాంబి దొప్పదోఁగించె “వీ
రన్యాయంబు బలే” యటంచు నమరారంభాతిసంరంభయై.

650

మ. కదళీపుష్పవిధంబనేత్రదుచి వక్త్రం బెఱ్ఱఁగాఁజేయ వై
రిదవాగ్నాక్రితియై లలాటమును నిర్మేదించి యావిర్భవించె
చె దయాదూరయు వ్యాఘ్రచర్మధర దుస్తేజస్క నాగజినా
స్పదయై కాళిక ముండమాల్యునియై పాశాడికోపేతయై.

651

వ. ఇట్లు ఐట్యాంగధావిజయు నతిభీషణయు శుష్కవాసీనమోదరయు శ్రుకుటీకుటీలేశ
జయు విస్తారజఘనయు విస్తీర్ణవక్త్రయు అగ్లాది సంశోభియునై కాళరాత్రికపరావ
తాంమ్యునుం దోవి ఘోరూపమ్ముని నావిర్భవించి జిహ్వచాలనమ్మునం బెచ్చు
పెరిగి.

652

ఉ. ఓహరిసాహరిం బెనఁగుచున్న సురారులఁ బట్టి బిట్టు పూ
ర్ణహూతిఁజేసి నక్తమను నగ్నిముఖమ్మున, నంచుఁ గొందఱన్
బాహులఁ బిప్పిజేసి యిటువఱ్వర క్షణఁ జేసి కా? య
య్యాహవరంగ మొక్కిమొగి నాహూతిఁజేసి పరాక్రమించుచున్.

653

గీ. అట్లునానందోనర్పి ఘంటాన్వితముల, గజఘటలఁ గేలఁ గొని వక్త్రగహ్వరమునఁ
బెట్టికొని పిండిపిండిగా బిట్టునచులు, నుష్టతురగాదులకు గతి యొందు గలదె.

654

ఉ ఉర్వియు నాకనంబు కడియొక్కటికై యటు లెల్ల నైన్యముం
జర్వణ మాచరింపుడును జండుడు ముండుడు నీడఁ బోక దు
ర్గంపమదాంధులై శరపరంపరలన్ బరఁగించి యెంతయుఁ
భూర్విహులై యెదిర్చి రని “మండగు లింతటివారు లే” రనన్. 655

మ. ఇటు లక్కాశిక నేసియేసి యొకఁ డం “ద్విదానఁడొ” మృంచు బల్
పటువో విష్ణునిచక్రముం గరమునం బాటించి బిటార్చి యే
యుటయున్ బాణమొకంటఁడున్మి హతకాయుఁజేసె నచ్చండు; నం
తట ముండుండు శిఖామ్రమల్ గురిసెఁ దద్దం గాళిపైఁ గేళిమై. 656

వ. ఇట్లు మూర్చితుండగు నన్నపాటున కోర్వక ముండుండు దలకడచుటయు, 657

ఉ. చండిక ముండము క్తశరజాలము లోలిన శ్రుంవివైచి బ్ర
హ్మాండము వ్రయ్యనార్చి యొకియర్థశీలిముఖ మేసి వాని బల్
గండఁగింప మూర్చవడి గ్రక్కున వ్రాలెఁ దదంతరమ్మునన్
జండుడు లేచి కాండములఁ జండిమఁ జూపుట మాని యుద్ధతిన్. 658

మ. గద కేలం గొని యొంటిమై నడరి యక్కాశీభుజాగ్రంబు బి
ట్టదరం గొట్టిన బాణపాశమున నయ్యంబా మహాదేవి మం
క్రదళన్ వానిని బద్ధుఁజేసె, మరలం దా లేచి ముండుండు వా
ని దళన్ పైఁప కెదిర్చి శక్తిఁగొని, వానింబోలెఁ గట్టం బడెన్. 659

గీ. బద్ధులగు చండముండులఁ బట్టి బిట్టు, దిట్టయై యట్టహాసంబు దీటుకొనఁగ
నంబ కట్టెనుటకు వచ్చి ‘యరయుచుమ్ము, యాజి యజ్ఞపుఁ బశువుల నమరరిపుల.’

వ. ఆనచు నిట్లు వృకములం బోలె ననాయసమ్ముగఁ గట్టి తెచ్చిన సంతసించి
పరాంబ యట్లను, 661

క. ఇంపలరు నీడు శక్తి ని, లింపారులఁ దెచ్చి తింక లీలఁ జూపీ
చంపక వేటొక భంగి ని, లింపులకున్ మెచ్చొనర్ప లేవె చతురవై. 662

వ. నావుడుఁ గాశిక యట్లను, నీ దానవపశుద్వికతయంబును బ్రసిద్ధంబగు యుద్ధయజ్ఞ
మ్మునె ఖడ్గయావమ్మునం గట్టి యాలంబించినచో నయ్యది హింసయయ్యు
నహింసాప్రాయంబగు నస పల్కుచు, 663

క. కిరమునిఁ గంఠాలముఁ గొని, యిరువురి శిరములను నఱకె యీశ్వరి మోదో
ద్భుతత రుదిరమును ద్రావి య, మరవరులన్ మోదవార్ధిమగ్నులఁ జేసెన్. 664

వ. ఇట్లతిమోరంబుగఁ జండముండుల వధియించినకతమున నాయంబికకుఁ జాముండ
యను బిరుదనామంబు వరాంబవలనఁ గలిగెనని చెప్పి వ్యాసుండు మరల విట్లనియె.

ఉ. పిమ్మట భిన్నకాయములుఁ బెల్లుదొరంగెడి రక్తమై గుబుల్
గ్రమ్మి రజావనిన్ విడిచి కల్కలఁదిం జని కుంభుఁగాంచి 'మా
యుమ్మలికంబు దీర్చుము మహోదయ ! పెందయ' నంచుగాలికా
ప్రమ్మలు చండముండులకుఁ జాపునుటించుట విస్తరించుచుఁ. 666

వ. హతశేషు లిట్లని, రాజేంద్రా ! యాహవరంగమ్మున నక్కలి విక్రమించిన తెఱంగు
దలంచుటకును భీతి యేతంచెడి రాజాకారమ్మున నడరి కొందఱు భక్షించియుఁ
గొందఱు బిడికిలించియు గొందఱు గాలఁ జమరియు విట్లు వైన్యంబుల రూపు
మాపినఁ దద్రంగస్థలంబు నెత్తురువఱ్ఱుగా మాంసంబు కర్దచంబుగాఁ గేశమ్మలు
నాచుగా భగ్గురథవక్రమ్మలు చక్రమ్మలుగాఁ ద్రెళ్లిన బాహువులు మత్స్యమ్మలుగా
శీర్షంబులు తుంపీఫలమ్మలుగా నొక మహానదిచందమ్మునం బొల్పె. 667

ఉ. కాళిక చంపఁగా మిగులఁగాగల రక్కసులం గడంగి యా
భీలరవమ్మొనర్చి యొకపెట్టున సింగము మ్రింగుచున్న దీ
యాలము మాను మయ్యతివ యల్ప యటంచు దలంతువక్కటా,
కాలము చేరువయ్యె నొకొ ! కావలముఁ విడజాల వెమ్మెయిఁ. 668

క. ఏ లలనఁగోరి నీ విపు, డాలమ్మునఁ గులవిసాళ మందించెద వా
లోలాక్షి కాలరూపిణి, గా లోనఁదలంపు మెఱుకగలఁడగు మధిపా. 669

గీ. జయవరాజయములు దైవసంగతములు, గాన నల్పార్థమునకు నిష్కారణముగ
నెల్లబంధుల సమయంపఁ జెల్లునయ్యె, వెనుక ముందును దెలియుట చనదె యింక.

వ. రక్కసులకెల్ల నొక్కకాంతచే మృతిగలుగుటకన్నఁ జిత్రం బొందెద్ది; లోకపాలుర
జయించిన నీడోటి నాబోటి యాహవమ్మునకుఁ బిలుచుట తెంతకేనియుం జాలక
తూలిపోయెడిదే ! యదియునుంగాక ముమ్ము పుష్కరమ్మున నీవు తపం బొనరించి
యమరత్వంబు ప్రార్థించిన విధాత యీ నోడుటయు నీవు క్రమ్మఱదేవమనుష్యసర్ప
కిన్నరయక్షప్రముఖులగు పురుషులచే మృతి గలుగకుండ ననుగ్రహింపు మన నన్న
లువ యట్లొనంగె నది కారణంబుగ దేవప్రేరితయై, 671

క. జననావన మరణమ్ముల, నొనరించెడి మాయ సంగరోల్లాసినియై
దనుజులతో ననుఁ బొరిగొనఁ, గ నేగుదెంచుట నిజమ్ముగావలె నధిపా. 672

వ. మఱియుఁ ద్రిగుణయుఁ దామనయు సర్వశక్తి సమవ్యవస్థయు నక్షయయు సర్వజ్ఞయు
నదోదితయు వేదమాతయు గాయత్రియు సంద్యయు సర్వసురాలయయు సగుణయు
నిర్గుణయు సిద్ధయు సర్వసిద్ధియు ప్రదయు నవ్యయయు నానందప్రదానవియు నగు
పార్వతి దేవహితార్థినియై నిన్ను నిక్కువం బడఁపగ నేతెంచినదని యెఱింగి
జీవించవలతేని వైరంబుడిగి పొలివోక శరణంబు గొనుమయ్యంబిక కరుణార్థమై
హఠిశేషులగు రక్కసులతో నిన్నుఁ జిరాయుష్మంతుఁగా ననుగ్రహింపఁ గలయది
నావుడు కుంభుండు క్రోధాకులుండై వీరోచితంబగుగతి ననుకరించి, 673

ఉ. మౌనము మాని ప్రేలకుఁడు మందులరై యని కోహటించి నా
పై నెనరున్నభంగి నిటు, ప్రాణము తీవగునేని వేగ మీ
మీ నెఱిచుటలన్ సుతుల మిత్రులఁ గూడి రసాతలంబుఁ బో
నానతి యిచ్చెదన్ వెడలుఁ దాహవభీతులతోడ నేమగుఁ. 674

చ. జయముఁ బరాజయమ్ము మనశక్యమై దైవమ కర్తగాక వి
శ్వయముగ బ్రహ్మవిష్టుగిరిశ్రముఖుల్ తదధీను లన్నచో
బయిఁ బడు మంచిదెడ్డలకుఁ బాల్పడ కొద్ల వశంబై దీనికిం
త యళుక నన్నుబోఁటి కొకదర్పమై, యెట్లగు నట్ల యయ్యెడిన్. 675

క. భవితవ్యాసుగుణం బగు, వ్యవసాయ మొనర్చు జ్ఞానవంతులు తెల్విం
దవిలి యొకప్పుడుఁ జింతా, విచలులుగాకుండు రేను వెఱుతునె మృతికిఁ. 676

వ. మానవంతు లగువారలు మరణభయమ్మువలచి యాత్మధర్మపరిత్యాగమ్మున కోహటిం
తురు. సుఖదుఃఖాయుర్జీవితమరణాదికమ్ము లెల్లరకునుఁ గాలచోచితమ్ములయి యని
వాఁకమ్ములై వైకొనుచుండు. హరిహరవిరించులును దక్కటివేల్పులును దమతమ
యాయురవసానమ్మునం గిట్టువార కాని యుట్టిగట్టికొని యూఁగువారుకారు. 677

ళా. దైవాధీనతఁ జేసి యేను జయమో దైవ్యంబో వేటొందో నేఁ
డీ వామాక్షికతమ్మునం గొనుదుఁగా కేలింత చింతింప, ని
స్సీ! వీరుల్ గడునవ్వఁ బాటి యెటులే జీవించునే? యింతకుం
జావే యెక్కుడు, వీరధర్మ మగునే సంగ్రామభీరుత్వముల్. 678

వ. అది యట్లుండె విద్వాంసులు దైవంబు మిధ్యయనియు నుద్యమంబు కర్తవ్యం
బనియు దానఁ గార్యసిద్ధి యవశ్యంబగు ననియుం జెప్పుదురు. యుక్తియుక్తం
బగుకతన నిత్రైఱుగు బుద్ధివంతులకు గ్రాహ్యం, బద్ధప్రబంబ బలవంతంబను కాత

రులవచనమ్ములు గ్రాహ్యమ్ము లయ్యెనేని యదృష్టన త్వమ్మునకుఁ బ్రమాణంజేమిఁ
యదృశ్యంబెన్నఁ దేని దృశ్యం బగునే యని వెండియు, 679

గీ. లే దదృష్టపదార్థంబు లేక మేని, జుద్దిమంతులు దుఃఖసముద్రమగ్ను
లై నవారల నూరార్ప దీనిఁ గల్పి, తంబుగాఁ జేసి రిది సిద్ధిదంబుగాదు. 680

వ. ఇష్టకారిణీయగు * చక్రిసమీపముననున్నను సుద్యమంబు లేకున్న నిష్టసిద్ధి గాని
తెఱంగున సుద్యమశూన్యులు సిద్ధిమంతులు గాకుంట ప్రత్యక్షంబ యని మఱియును,

క. తనబలము నేదిరిబలమును, గని కాలాదిక మెఱింగి కార్య మొనర్పన్
మునుకొను సిద్ధియనుచుఁ దా, ననఁడె బృహస్పతి ప్రయత్న మన్నిట మనమౌ.

వ. ప్రయత్నం దొనర్చినను గార్యసిద్ధిగాకుండినచోఁ దన్నూనత యుద్యమంబున
నిడుట యుక్తి యుక్తంబై యుండునని కృతవిశ్వయుండై రక్తబీజం గని నీబల
మ్ములతోఁ గట్టాయితంబై సంగరమ్మునకు వెడలు మనుడుఁ వాడిట్లను, 683

ఉ. ఏఁ గలుగంగఁ జింత మది నించుకయున్ వల దిష్ట యేగి నీ
రాగము చెప్పి యత్తరుణి రా గమకించెదఁ దక్కునేని బెఱ
వ్రేఁ గగు నాజిలోనఁ దలరించి జయించి వశన్ బొవర్చి దా
సీగతి నీకు నెల్లపుడు సేవ యొనర్పఁగఁ జేయ నేర్పెదన్. 684

వ. అవి కృతనమస్కారుండై యాజ్ఞఁగొని హస్త్యశ్వరథసంకులంబగు బలంబు పరి
వేష్టించ రథారూఢుండై సంగరమ్మునకు వెడలుటయు, 685

క. దౌదౌదవ్యుల నంబిక, యాదానవుఁ గాంచి శంఖ మతిభీషణరా
వోదారమ్ముగ నొత్తిన, భేదిల్లిరి రిపులు మది దివిజు లలరంగఁ.

ర క్త బీ జ యు ద్ధ ము.

వ. అంత నద్దరరవంబునకుఁ దలరక రక్తబీజుండు సమీపమ్మున కరిగి మృదుభాషణ
మ్ముల నిట్లను, 687

గీ. శంఖనాదమ్ములకు నేను జంక ధూమ్ర, లోచనుఁడఁ గాను వినుము నీపీచ మడఁతు
నరయవొకొ నన్ను రక్తబీజాభిధానుఁ, బఱచు వారల పంక్తినేఁ బడితినొక్కొ ?

వ. మున్ను నీబిభీషికలకు దొంకి కాందిశీకులగు రక్కసులతో నొక్కవిఁగా నన్ను
విచారింపక సుస్థిత్యమ్మున రణస్థలమ్మున నిలుపుమని వెండియు, 689

గీ. వృద్ధసేవ యొనర్చితి విద్యలెల్ల, నేర్చితి వటంచు వింటి నీనేర్పు మాత
మొక్కమాట వచించెద నువిద! దాని, తెఱఁ గెఱుంగును యదికదా తెలివికలిమి.

క. ఋతమై పథ్యంబై సా, హితిగల మానినుల కెల్ల హితమగు ననినేఁ
బ్రతిసం జేసి వచించెద, మతి గలవేని విను మిన్నిమాటలు కలవే. 691

గీ. నవరసమ్ముల విద్యజ్ఞసముల మెచ్చు, గనురసమ్ముల వినుము శృంగారశాంత
రసము; లందును శృంగార మనమ మగుట, రసములకు నెల్ల నయ్యది రాజునుమ్ము.

మ. సిరితో విష్ణువు గౌరితో శివుఁడు జేజేపెద్ద యవ్వణితో
సురనాథుడు పురోమజాతరుణితో నూనాంకు సేవింతు నుం
దరి! వృక్షంబు లతన్ గపోతిని గపోతంబున్ మృగం బమ్మృగిన్
గర మాసిండుఁ జరాచరమ్ములకు శృంగరా ప్తి నేడబ్బినే. 693

గీ. ఎవ రసంప్రాప్త భోగులై దివులు దవులు, వారలో వారలే దైవవంచితలు య
తీశ్వరులు; సంసరణనుఖ మెఱుంగ లేక, వంచకుల వంచనలకు లోఁబడిన నరులు.

క. మనమునఁ గామక్రోధము, లనయము గితికొనుచునుండ నంగజుఁడును లోఁ
గొవి యేచుచుండ శాంతం, బును వైరాగ్యమును జ్ఞానమును గలుగునొకో. 695

ప. కావున నీయౌవనసంభావనకై శుంభునొండె విశుంభునొండెఁ బతిగా వరించి
నమస్త సుఖమ్ము లనుభవించు మని బోధించు రక్తబీజప్రలాపమ్ములకు నంబికయుఁ
గాళికయు నగిరి. పదంపడి దేవి హాసం బొనరించి మేఘగంభీర భాషణంబుల
విట్టను. 696

క. మును చెప్పితి రూపాదిక, మున నాకుండుల్కుఁదేని మోహించెద నం
చును చూటిమాటి కీగతిఁ, జనునే వెడమాటలాడఁ జతురునిసగిదిన్. 697

ప. నాప్రతిజ్ఞ యిట్టిది యని శుంభునిశుంభులకడ కేగి చెప్పుమొండె నొండె సంగరం
బొనరించి నన్నుం జయించి విధిచోదితంబుగ వివాహం బొనరింపుము. 698

క. భయ మొదవెనేని నిప్పుడ, రయముగఁ జని పతికిఁ జెప్పి రక్కసులెల్లన్
బయలు వెడలి వెంబడి రాఁ, బయనం బొనరించు బొప్పుఁబాతాళమ్మున్. 699

ప. అనవుడు రక్తబీజుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై. 700

శా. ఎట్టెట్టూ! యని యార్చి యంపగము లెన్నేనిం బ్రయోగించి బల్
ధట్టుండై మృగరాజు నొంచివఁ గనతామ్రాక్షియై దేవి పె

స్మట్టంబోని తదస్త్ర శత్రుచయముం గూల్చెన్ శతాస్త్రములన్

రెట్టింపం దగునల్ల రక్కసుని మర్దించెన్ వెనక మూర్చిలన్.

701

వ. ఇట్లు రక్తదీజుండు రథమ్మువయిం బడిన దైత్యునైనన్మూల హాహాకారంబు విస్తరించె.

702

క. బుంభారవమున సేన ల, హంభావం బుడుగుతెఱిగి యసురులఁ గని యా
కుంభుండు దైత్యులను సం, రంభిమ్మునఁ బనిచెఁ బొందు రణమున కనుచున్.

వ. ఇట్లు కాంభోజికాంతేయాపిదానవప్రపంచమ్ము నొక్కటనెనకొల్పిన భీషణాకారభాషణాడంబుమ్ముల నుద్బిది నద్దనుజులు రణాభిముఖులగుటయు నంతంత నేతెంచువాంలం గని కాళి మంటానాదంబొనరించెఁ బరాంబికయు శంఖంబు పూరించి జ్యాటంకారం బొనరించి యక్కాళి కుక్కెక్కింప మింటికి మంటికిఁ దానయై యాపె స్రవలి సింహరావం బొనర్చిన నంత సింగంబును గర్జిల్లె.

704

ఉ. ఆనినదమ్ములన్ చిని మహానినదమ్ముల నింగిముట్ట న
ద్దానపుల్లెల్ల శత్రుమలతండములం బరఁగించి ముంపఁ బో
రీనియతిం దనరెనని యెన్న ననర్థముగా నిలింపు లం
బానువరత్వ మందఁ దమయందలి శక్తుల సంపి రంపినన్.

705

గీ. బ్రహ్మ మొదలుగలట్టి దేవతలశక్తు, లాత్మ దేవోచితమ్ముగ నస్త్రశత్రు
భూషణంబులు ధరియించి పోరానర్ప, నరుగుదెంచిరి జగదంబ ననుసరించి. 706

వ. అట్టియెడ వరటారూఢయు శంఖచక్రగదాధరయుఁ భీతాంబరభూషితయు బద్మహస్తయునై వైష్ణవియు నర్థచంద్రధరయు నహివలయును శక్తిహస్తయు శిఖిహాసయునై కౌమారియు, శ్వేతగజవాహనయు వజ్రహస్తయునై యంద్రాణియుఁ, బ్రౌఢప్రేతాసనయు సూకరాకారయునై వారాహియు, వృసింహసదృశాకారిణియై నారసింహియు, దండహస్తయు భయస్రదయు మహిషారూఢయునై యామ్యయు, వారుణియుఁ గౌబేరియు లోనుగాఁ గలయనేకశక్తులు స్వస్వబలసహితమ్ముగ నరుదెంచిన దేవి యత్యానందభరిత యయ్యె.

707

కా. తత్తత్పక్తిపరీతుఁడై హరుఁడు తత్సంగ్రామరంగమ్ము ద
క్కింత న్నిల్చి పరాంబఁ గాంచి యను "లోకోద్రేకసంపాదనా
యత్తుర్ కుంభనకుంభ లాదిగల దైత్యానీకముం ద్రుంపు మీ
సత్తుర్ తోడుగ నెల్లలోకములకున్ సంతోష మెంతేదగన్.

708

- సీ. యజ్ఞ భాగముల నమరులు మునువోలి , గతభీతులై పొందఁగాంత్రుగాక
స్థావరములకును జంగమములకును , సంతోషమెంతే నెనంగుఁగాక
ఉడుగక వెడలెడి యుత్పాతములు నీతి , బాధలు నేటితోఁ బాయుఁగాక
యియ్యయికాలమ్ములం దనుగుణముగ , నుంచి మేఘములు వర్షించుఁగాక
- గీ కృషి బహుఫలప్రదంబయి కెంటుఁగాక , గోద్విజాంగన లభయమ్ము గొంద్రుగాక
వీడఁక శక్తులు తమతమ వెడలుచోట్ల , కేగ జగదంబ నీ యజ్ఞ యెనఁగుఁగాక.”
- వ. అని శంకరుండు వచియించుచాలోనన చ. డికాశరీరమ్ము నుండి ప్రచండయు నద్భుత
శక్తియు శివాశక్తిని నాదినియు భీషణయు ఘోరరూపయు నగు నొకశక్తి యుద్భ
వించి సస్మితాననయై శంకరుంఁగాంచి యిట్లనియె. 710
- ఆ. వె దేవదేవ : యీవు దీతిజులకడ కేగి, దూతివై వచింపు తొలఁగి యమర
పదము వీడి యిపుడు పాతాళమున కరు, గుండు బ్రదుకుదెఱుపు గోర్కియేని. 711
- వ. వీడవ నురేంద్రుండు తనపదమ్ము నందికొని సుఖంబుండ నమరులెల్ల యజ్ఞభాగమ్ము
లనుభవించువారు. 712
- క. మరణంబు గోర్కియేని బ, వరమునకుం. బలము గొలువవచ్చునది పరం
పరలై మానకకులు పిళి, తరసాస్వాదనముచేసి తనియనొనర్తుకా. 713
- వ. ఇట్లు మద్వచనమ్ములుగా నుడువు మనుడు హరుఁడును శూలపాణి యగుచుకుంభ
వికుంభులకడ కరిగి యిట్లనియె. 714
- ఉ. ఏను బురాంతకుండ జగదీశ్వరి మీకడ కంపె నాపె మీ
దానవులం దనుగ్రహముదాల్చి వచించినచోప్పు చెప్పెదన్
మానము ప్రాణము న్నిలువ మానసమేని దివంబు వీడి మీ
మీనెఱిచుట్టలం గలిసి మేకొనుఁదేగి రసాతలమ్మునన్. 715
- క. కాదేవి బోరితమునకు, రాదగునని చెప్పెననుడు రక్కసులు మహా
స్వాదులు మీఁదు నెఱుంగక, యాదేవి నెదుర్చు వచ్చి రనిమొనకు వడిన్. 716
- వ. రక్కసులకడకు శివు సంపినకతన నయ్యంబ, శివదూతినాఁబరఁగె నిట్లుక్కు మిగిలి
రక్కసు లొక్కమ్మడి సంగ్రామరంగమ్మునకుఁ దెగి విశితమ్ములగు శరశతమ్ములు
వఱపిన నక్కాళిక శూలపాతమ్ముల నేలం గలిపియు, బ్రహ్మాణి కమండలుజల
నేకమ్మున రూపు మాపియు, వైష్ణవి చక్రగదాపాతమ్ముల నుగ్గుచేసియు, మాహా
శ్వరి కూఁమ్మునఁ దూలించియు, నైంద్రి వజ్రప్రహారమ్మునఁ గసిమసంగియు,

వరాహ తుండఘాతమ్ములఁ జెందియు, నారసింహ నఖ నికరమ్ముల వ్రచ్చియుఁ బరాక్రమించునెడ నశివదూతి బవరమ్మునకుం దవిలి యట్టహాసం బొసరించి భండించు దానపులంబట్టి కాళికయుఁ జాముండయుఁ క్షించుచుండ దద్బలార్జ్వలమ్మున నతిఘోరంబగు జంభావమ్ము సంభూతంబయ్యెఁ; దదారవంబు విని రక్తవీజాండు తక్కటి దానపులం గలసి సంగరమ్మున కభిముఖుండై, జ్యాటంకారం బొసరెనని వెందియు.

717

గీ. రక్తబిండువు తెన్ని యో రక్కసుని శ, రీరముననుండి వెడలు నారీతి నంద
ఋద్భవింతురు రక్కసు లొక్కమొగి న, టంచు వమిచ్చె వానికి నభవుఁ డభివ.

క. తాదృశవరదానయా, తోదారబలంబు కలిమి నుక్కుమిగిలి మాం
సాడనుఁడు పేగమునఁ గా, శీ దేవుఁ గవిసె వీర్యలిల చెలంగన్.

719

మ. గెరటాసుంతునిపై జగద్విలయాభంగిన్ బేర్చు నవై స్త్రవం
బుశక్తిం గని దైత్యుఁడొక్కమొయిఁ దాఁచుంబైన నేత్రద్వయిన్
బొరిఁ జూపట్టు కృతానుకీలలు జగమ్మున్ మండఁగాఁ జేయు రీ
తి రవుల్పం బొడపారు నొక్క పటుశక్తిం బైఁ బ్రయోగించినఁ.

720

క. శక్తియు నొకగత గొవి యా, శక్తిం దునుమాడి మఱియుఁ జక్రము గొవి యా
నక్తంచరుపై చిసరిన, రక్తమయశరీరుఁ జేసె రక్కసు నదియున్.

721

వ. ఇట్లు చక్రాభిహతంబగు తదీయశరీరమ్మునుండి గిరిశఖరమ్మునుండి నెలయేఱుల వడుపున నల్లకాలునలు తండోపతండమ్ములై వెడలినకతమున ననేకరక్తవీజా లద్భవించి యొక్కపెట్ట దేవిం బొనువుడు నైంద్రి వజ్రప్రయోగమ్మునను బ్రహ్మాణి బ్రహ్మాదండంబునను మాహేశ్వరి శ్రీకూలంబునను నారసింహ నఖాఘాతమ్ములను వరాహ తుండఘాతమ్ములను గొమారి శక్తిప్రయోగమ్మునను నద్దానపులఁ దఱి మినఁ దదాయుధాపాతజనితరక్త బిందుపాతమ్మునంజేసి రక్కసులు వేనవే లావిర్భ వించి పిఱుసనక పోరన నపోరు ఘోరంబై దివి వైమానికులగు సురలకు భేదంబు నొనగూర్చు వార లిట్లు వితర్కించిరి.

722

క. ఇది యేమి వింత! నూల్లకొ, లంది దైత్యులు వొడమి రకట! లావున వీరిం
బొదువుట కన్డం బేవెఱ, పు దలంచునో దేవి, యేమి పోయినో చేయఁ?

723

క. అని కిది సమయం బని కుం, భయకుంభులు గూడ వచ్చి మార్కొందురు వా
రును బలియు రనుచుఁ జింతా, మనస్కులయి భీతి వడి రమర్తులు పెలుచఁ.

వ. దేవియు సంగరరంగం బంతయు రక్తబీజమయం బగుట యెఱింగి కాళికం బిలిచి
యిట్లనియె. 725

ఉ. మార్దుర నెల్లరం బిలుకుమార్పు నుపాయము చూడు మిట్టు లీ
భూర్తులు నెత్తు రుర్విఁ బడఁ దోరముగా జనియించుచుండ్రు నీ
నోర్తగ విచ్చి రక్తమదనుం గని వ్రేల్చిడిఁ ద్రావు మేను వి
మ్మార్దుర నింతలోనఁ బరిమార్చెద నుగ్రరణాంతరమ్మునన్. 726

క. ఇదియ యుపాయం బీరీ, తి దనుజులన్ గసిమనంగి దేవేంద్రుని న
య్యదితిజలం బ్రోచి మదిం, బదిలముగాఁజేసి సుఖముఁ బడయుట తగదే. 727

ప. అని యానతిచ్చిన నక్కాళికయు నట్ల వదనంబు తెలుచి రుధిర మొక్క చుక్కైన
నేలంబడనీక త్రావుచున్నంత సంబికయుఁ దదాపాతజాతులగు కృత్రిమ రక్తబీజుల
నందఱ నొక్కి నిముసమ్మునఁ జక్కఁడంచి, 728

మ. అసిచేతంగొని “రక్తబీజః విలురా” యంచుఁ బలప్రాభవం
బు సురల్ సన్నుతిచేయుచుండ రుధిరంపుం బిందు వొందైనఁద
ద్రసపైనిన్ బడకుండఁ గాళికయుఁ దత్పార్వ్యమ్మునందుండి త్రా
వ సురారీశ్వరు కంతముం దునిమె రంభాస్తంభ మట్టుల్ వడిన్. 729

ప. హతశేషులగు రక్కసు లొక్కమొగి రణాంగనంబు విడిచి శుంభుపాలికింజని,
దేవా! రక్తబీజం డక్కాంతచే నిహతుండయ్యె. తదీయంబగు శోణితంబెల్లఁ
దత్సహచారిణి చాముండ యనునది త్రావె నింత యక్కజంపుఁ బరాక్రమంబుగల
కామిని నెయ్యెడం గాన మింతయేల తదీయ వాహనంబగు సింగంబును ననేకుల
రక్కసుల నుక్కడంచె నింక దేవర ప్రమాణంబని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి. 730

ఉ. కొందఱు కౌంతలామెకు సఖుల్ రణసీమ సహాయతైరి వా
రందఱు లావుఁ జేవ గలయట్టిరు చక్కనివారు వారి గె
ల్వందర మౌనె! యోదనుజవల్లభ! యంతటి రక్తబీజ చా
వుందలపోయఁ గొందలము వొందదె నెమ్మది నేరికేనియున్. 731

ఉ. అలము మాని పౌరుషము లాయచు కప్పనఁజేసి మీఁదఁ బా
తాళమువంకఁ బోవు టుచితం బని తోఁచెడి మాకుఁ జూడ న
బ్బాలికరూపుఁ గన్గొనఁగఁ బ్రాకృతమాత్రముగామి దోచు, దే
వాళినిఁ బ్రోవ మాయ యిటు లాకృతి దాలిచె రాక్షసాధిపా. 732

చ. అను మొనవారిపల్కులు సురారికులేశ్వరుఁ డాకించి చ
య్యనఁ గనుదోయికెంపు జిగి యానన మంతయుఁ బర్వఁ జేసి వె
చ్చ నిగుడఁ బల్కు “భీతిలి రసాతల మేగిన నేగుఁ డీరు కా
మినికిఁ దలంకి యేఁ జనిన మీఁద యశంబు నశింపకుండునే! 733

గీ. దేవనాయకు నోడించి దేవలోక, మేన పాలించినాఁడ నీ మేనితోడ
నొక్క కాంతకు రణమున నోహటించి, పాటిపోదునె యింతటి బ్రతుకు బ్రతికి :

ఉ. నాదు బహిర్గతానువులు నాయెడ భక్తి గలారు రక్త మీ
జాదులు నానిమిత్త మొక యంగనచేత రణావనిన్ బలం
బేది గతానులైన నది యెంచక యయ్యబలన్ జయింపఁగా
రా దని భీతిమైఁ జెనఁటిప్రాణము డాచిన నుర్వి మెచ్చునే. 735

మ. జననం బందినవారి కేరికయినం జా వున్న, దెప్పాటఁ బో
యిన రా నున్నది రాక తీఱదు, భయం బేలా వివేకంబు క
ల్గిన వానిం బెగడొందఁ జేయుఁ; దగు భంగిన్ దెచ్చుకొన్నట్టి కీ
ర్తివిఁ బ్రాణానకు జంకి వ్యర్థముగ వార్తిం గల్పఁగా వచ్చునే. 736

చ. బవరమునకా జయమ్మ లిరువాఁగునకుం గలుగంగఁ బోవు నే
దివి భువియున్ బలమ్మన నెదిర్చి జయమ్మను గొన్ననాఁడు రెం
డవయెడవారునుం జయము నందిరె! కాన మనష్యుత్పసా
ద్యవిది యొనర్చఁగావలయు నావల దైవము చేయుచేతకుకా.” 737

గీ. అవి విశంభువివంకఁ గన్గొనుచుఁ బలికె, నీవు సేనానివై వెంట నేగుదెమ్ము
సురవికాయము మనములు క్షోభమంద, విపుడ యానాతిమిన్న జయించి తెత్తు. 738

వ. అవి విక్రమించుచున్న యన్నం గవి యనుజుం డిం తేలి, గడెలో నే నా వనితకా
జయించి తెచ్చెద ననుమానమ్ము విడిచి సుఖమ్ము లందు మని వెండియు, 739

గీ. సకలజగముల నొకసారి జయముగొన్న, మచ్చుజాదండబల మేడ మార్దవంపు
ముద్దయగు ముద్దరాలితో మొనసి పోరు, చేయుచేడఁ గటాఁ యెంత చేసెనజాఁడు.

ఆ. వె. ఇట్టిసీచకృతికి నేనుండ దేవర, గమన మనుచితంబు గడియలోన
మానినిని జయించి మగిడివచ్చెద నన్నుఁ, బనుపు మయ్య పెక్కుభాషలేల.

క. అనుచుఁ గృతనిశ్చయుండై, యనికిం గాల్ ద్రవ్యుచున్న యనుజునిఁ గని నె
మ్మనమున ననుమానించుచుఁ, జను మని నెలివిచ్చె దనుజపండ్రుఁడు పేర్మిన్. 742

ని శుంభ యుద్ధము.

ప. నిశుంభుండు జయం బొందె మరణంబొందెఁ గనిమ్మని సేనాసమేతమ్ముగా నయ్యుం
బికం జుట్టుముట్టుడు శుంభుండు సహోదరసంగంఁగనమాలోకనకుతూహలమ్మునఁ
దన బలమ్ములతోడ వెనువెంటం జని యంతంతఁ జూచుచుండె నట్లు నిశుంభుం
డయ్యుంబికం గదిసి శార్ఙ్గమ్మగు చాపమ్మున నారిం బూరించి ప్రలయకాలకాలాంబు
దమ్మువడుపున శరాసారమ్ములు గురిపె నంత. 743

క. దేవియుఁ గాళినిఁ గని యీ. దేవారులమౌఢ్య మింతదెప్పర మగునే
చాపునకుఁ దలఁకరు జయ. శావలమానాంతరంగసంభ్రము లగుచున్. 744

క. ఆశాపాశముకన్నను, బాశంబు జగనఁ గలదె; బలియురు తనవా
రాశమనపురికిఁ జనిన జ, యాశాభూతంబు వదల దౌరా; పీరిన్. 745

ప. ఆని ప్రళంసించుచుఁ గాలమ్ము సమీపించినవారు యుక్తాయుక్తమ్ము లెఱుంగుదురే
యని శరాసనంబు సారించి నిశితంబులగు శరమ్ములు దొడిగి యన్నిశుంభు
మేనెల్లం గప్పిన నప్పిశితాశనుండును బదియాఱు వాడితూపుల నమ్మానవతి లలా
టంబు గాడనేసే; నిట్లు పరస్పరంబును సమాలోకమానాలోకభీకరంబగు సంగరంబు
కరంబు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ దద్వాహనం బగు సింగంబును దనయోపినకొలఁదిఁ
గేసరమ్ముల విదుర్పుచు నఖామాతమ్ముల గ్రుచ్చియు దంతమ్ములఁ గఱచియు నైన్య
సాగరమ్ము నల్లకల్లోలంబుగాఁ బిలుకుమార్చె. 746

క. శుంభుండును దేవీసం, రంభము గని యౌర్వలేక రణభూమికి నై
న్యాంబోధి గొలువవచ్చి ని, శుంభునకుం దోడువడియె శుంభల్లీలన్. 747

ప. ఇట్లువచ్చి. 748

సీ. రౌద్రరసమ్మును బ్రథమరసమ్మును , నిరుదెసఁ గాన్పింపఁ, గరుణ యొక్క
వైపున నబి కౌక్కువంకను దైవారఁ , జూడ్కులు కనుదోయి సౌగంధ దెలుప
జగదతీతంబైన సౌందర్యగరిమఁ గ్రొ , మ్మించు చాడ్పున మిఱుమిట్లు గొలువ
బవరంబు సేయునప్పరశక్తిఁ గన్గొని , విస్మయమ్మున నాపెవిధమునెల్లఁ

తే. గీ. జూచుచును మిన్నకుండ నాసుదతి మోము
నందుఁజిఱునపు యోయ దైత్యద్వయంబు
గాంచి, పామరులార! నిక్కముగ నెచటి
తేని యేగుండు జయకాంక్ష లింక విడుండు. 749

- క. అభయం విచ్చెదఁ గాదే, ని భయము విడనాడి యాయనిన్ బ్రాణము వా
సి భటస్వర్గముఁ గైకొనుఁ, డుభయులు నన కుంభుఁ డల్క యువయించి వెసన్.
- ప. కని కుద్గంబున సింహశీర్షమును మొక్కల్వోవఁగా నేయఁ ద
ద్దునపాతంబు నహింప కద్ది నఱపాతచ్చిన్నకాయం బొన
ర్చిన నాలో గదఁ బూని దేవియును గాసిం జెందఁగా నేసె దై
త్యునిబాహుంతురమందు, మింట సుర లోహోయంచ నగ్నింపఁగన్. 751
- ప. అంతం బోక బాహుమూలమ్మును ఖడ్గతాడితమ్ము చేసి యయ్యంబ విజృంభించిన.
- క. వ్రేటువటి వాఁడు వేదిన, నూటాడక మాటుపఱచి యొక బాణమునన్
గాటముగ నేసెఁ బిలిచి ల, లాటము పాలాశసుమనిలాసము దాల్చన్. 753
- ప. పిదప నయ్యంబిక నికుంభవదారంభనంరంభయై పునఃపునఃపానంబునం బొదలి
ఘంటానాదం బొనర్చుచు నేదిరై; నిట్లు ఘోరంబుగ నంగరంబు చెల్లునంత. 754
- క. కుక్క లొకపెట్టఁ గూసెన్, నక్కలఱచెఁ గాకి గ్రద్ద నాఁజను పక్కుల్
దిక్కులద్రువఁ బఱతెంచెన్, రిక్కుసుల యొడలివలము గరంబు భుజింపన్. 755
- ప. అంత నికుంభుండు దైత్యమారణంబునకు నైఁచక గదం గొని భీషణాకారమ్మున
నడలి హరింగొట్టి యట్టహాసం బొనరించి యయ్యంబు దాడించిన. 756
- ఉ. అపెయు వల్లితఁబ్రుకటియై మొగమంతయు జేవురింప 'దై
త్యపశదా : చలింపకు' మటంచుఁ గరాళతరాసి పూని య
ప్పాపుని కంఠరంబు తెగవైచెఁ దటాఱన, మింటిపైఁ దదీ
జెవరులైన దైవతనికాయము శోకముతోడ వ్రేల్చిడిన్. 757
- ఉ. నెత్తురు కాల్యలై వరఁగె నింగి వియవృంసంచయంబు పూ
ల్కొత్తిరి సోఁకుమూఁకలు నమోనమ యంచును గాల్కొలంది ప
ర్యెత్తిరి కొంద అందు బలహీనతఁ బాటుమొన న్మరల్చుచున్
రిత్తకు రిత్తసేయు రజనీచరవల్లభుఁ గాంచి యీసునన్. 758
- క. దేవా నీయనుజన్ముని, చా నాలోకింతె మెట్టవాచ్చునఁ బడె : గృ
ద్రావళి మాంసముఁ బొడవగ, నేవారిక ననికిఁ గడఁగి యిటు కారొక్కో ? 759
- క. అనిలోన నీకు జయ మ, బ్బు ననుట గడు సందియంబు బురకార్యము పే
యను వచ్చినమాయయ కా, మినిగా దది నిజము చావమికి మనకరమే. 760

- క. కలకాల మొక్కవిధమున, నిలఁగాలము చనునె తనక హితముగ నొకచో
బలవంతుని దుర్బలుడు, ర్బలునిన్ బలవంతుఁ జేయు రాక్షసనాథా. 761
- క. ఇంద్రాదినిర్బలులును ను, పేంద్రుఁడుశంభుఁడు విరించి యునుఁడు జయండుఁ
జంద్రుఁడు మొదలగువారీ, సంద్రము కాలమ్ము దాఁటఁజాలరు తలఁపఁ. 762
- చ. మును పృథివీకు లందరు సమున్నతిమై నరివెట్టి స్వయమే
దినియు నింకొకం బగుగతిన్ బరిపాలన చేసినట్టి నీ
వని నొక కాంత కోడుదె; కటా : యిది కాలమురీతిగాక; త
క్కిన వొనరింపఁ జాలునొకొ : కీడును మేలును బ్రాణోఽభీకన్. 763
- క. కావునఁ బాతాళమునకుఁ, బోవుదమిప్పటికి; బ్రతుకఁబోలదె : రాజ్యం
బేవారికి కాత్వతమగు, నే : విధిచోదితము గడవ నేర్తురె యేరుఁ. 764
- క. అను సేనానులపల్కులు, విని దైత్యవిభుండు కోపవిపులీకృతలో
చనుఁడగుచుఁ గటములదరఁగ, ననలజ్వాలాకరాళ మగుగతిదోఁపఁ. 765
- చ. చెవు లవియంగ నిస్సయతఁ జెన్నటిపల్కులు పల్కువారె : యీ
రవమున జాల్మలార : యని బ్రాతృసుహృద్గణమంత్రిరాజబాం
ధవతతి నొక్కఁఁడుది మదమ్ముమెయిం దెగటార్పఁజూచి యే
బవరము మాని యీకటికిప్రాణము దాఁచికొనంగ నవ్వరే. 766
- చ. శుభాశుభములు చక్రనేమిక్రమమ్మనం దిరుగు నీ సంసారమ్మన భవికవ్యాభవిక
వ్యమ్మలకుఁ దజ్జ్ఞులు చింతింపరు పర్జన్యం దప్పటప్పట యోగ్యకాలంబగు శ్రావ
ణమ్మనఁగురియక తదితరంబగు మార్గశీర్షపౌషమాసమ్ములం గురియుట గనుఁ
గొన్నఁ గాలం బెద్దానికిని గూఱంబుగామి తెల్లంబగు, దైవనిర్మితంబగు గతి
తెన్నండు నన్యథాత్వమ్ము గలుగదని మఱియును 767
- గీ. జగములెల్ల జయించి యశంబు గొన్న, శూరవద్యులు రక్తపీఠుఁడు నికుంభుఁ
డోహటిందిరి రణమున నొక్క యెబల, కకట : దైవమ కారణమనుట తగదె.
- చ. పదార్థద్వయసమ్మితం బగుకాలంబు సంప్రాప్తం బగుడు విరించియుఁ దద్విగుణితం
బగుకాలమ్మనకు హరియుఁదద్విగుణితమగు కాలమ్మనకు శంకరుండును నశిం
తురు. బ్రహ్మ కొక్క దివసం బగు నంతకుఁ బదునాల్గింద్రులు చెల్లుదురు; సూర్య
చంద్ర మహిమహిమరసముద్రాది సకలచరాచరములకును దైవ నిర్మితం బగునాశంబు
తప్పదు కావున మృతికిఁ జింతింపక రణమ్మనకుం బోదుఁగాకేమి విధిచోదితంబై

జయఁజైన నయ్యెడినని తే రాయితఁలు చేయించి చతురంగబలమ్ములు పరివే
ష్టించఁజని. 769

- సీ. జగదతీతంబగు సౌందర్య మొప్పుర , నఖిలభూషణభూషితాంగియగుచు
దివిసొంది ముదమున దేవతల్ మందార , కుసుమవర్షమ్ముల గురియుచుండ
కిన్నరీబృందంబు కిన్నెరల్ మీటుచు , జిన్నారిగానముల్ సేయుచుండ
శంఖనినాదంబు నల్పుచు పుంట వా , యించుచు సింగర మెనకమెనఁగ
- గీ. సింహవాహనయై యున్నచెలువ చెలువ , మారఁ గన్గొని దైత్యుండు మారణాణ
తాడితాంతఁడగుచు యుద్ధప్రసక్తి , తిగిచి మనమున నిట్లు చింతింపఁదొడఁగె. 770
- క. ఒయ్యారం బయ్యారేఁ, తియ్యందన మౌరః రూపుతేట బళిః యీ
యొయ్యారి పంపజాణుని, కయ్యానకఁ గాక పోరఁగాఁ దగినదియే. 771
- ఉ. చిక్కనిచన్నుదోయి యెడఁ జీమకుఁచూఱఁగ రాదు మేనినుం
జక్కని జవ్వనంపురుచి చందలకుం బయిపెచ్చు వచ్చు న
మృక్క గదేః మనోభవునిమానినికన్నను జుక్క దీని నా
యక్కనఁ జేర్చుకోఁన ఁపాయము సేయుచు నేరుదేనియున్. 772
- వ. మంత్రాది ప్రభావమ్ములు నర్వమంత్ర స్వరూపిణి యగు నీ జగన్మోహినియందు విప
లమ్ములు సామదానభేదమ్ములు వమ్ములట్లు గాదేని. 773
- ఆ.వె. వెండిచేతఁ జచ్చె విత్వైకవీరుండు, వితతకీర్తి కుంభుఁ డతులుఁ డనుచు
గేలి సేయ కుండునే లోకః మకట, దం, డమున మనముఁ జొన్నిన నిది నిజము.
- వ. తన కెనయగు యోధవరు నెదిరించి చచ్చియుఁ బుణ్యలోకమ్ము దెన కరుగుదు రని
పెద్దలు వచింప విందుము గాని యబలాకర్తృకంబగు మరణం బుత్తమలోకావ
హంబు గానేరదు. వేయేల యస్మత్కులనాశమ్మున కివ్వెలఁది యేతెంచె ననియెఱుం
గుదునైనను మరణంబు యుత్తమంబు కాని పలాయనంబు కర్తవ్యంబు గాదని నిశ్చ
యించుకొని యమ్మేటి యద్దేవి కభిముఖమ్ముగ నరిగి యిట్లనియె. 775
- క. అవి పేయఁగ మదియే నో, ననబోఁడిః కడంగు, పోరు నాతికిఁ దగునాః
యనియును నీ యత్నము విత, యనియును మదిఁ గొంకుచుంటి నంతియ తరుణీ.
- సీ. కనుబొమల్ విల్లు లోచనములె శరములు , హావభావాదులె యాయుధములు
నరసవద్యుండు విచక్షణుఁ డగుపురు , పుండె లక్ష్మ్యము మనోజుండె తేరు

- గడపునేర్పరి, భేరికానినాదమె మధు , రంపుఁబల్కులు మనోరథమె రథము
మదనాగమమ్మలె మంత్రతంత్రమ్ములు , పీఠానినాదంబె వింటిమ్రోత
- గీ. మదనయుద్ధంబె యుద్ధంబు మానవతుల , కెదిరి మగసేత సేయుట యేజయంబు
గాని వాలును బలకయుఁ బూని కడఁగి , బవర మొనరించుటది విడంబనము కాదె.
- క. మందగమనంబు గలనీ, కుం దలమే కేల గదనుఁ గొని తఱుముట ; చ
న్నుందోయికి నానందం, బొందించునె ; వింటిత్రాటియొఱపులు తరుణి. 778
- సీ. అనిసేయు తలఁపేని మనమున నోనన , బోణి ; లంబోష్ఠంబు పుప్పిగోళ్లు
లంబపాపంబులు లంబస్తనంబులు , కాకిరూపును బిల్లికనులు గార్ద
భారావమును గర్కశాలావములుఁ గీర్తి , ముఖమున కెనయగు మొగముగల్గు
చెలువవై యుద్ధంబు సేయుము గాకున్న , నీతోడఁ గడఁగి యనిని బొసంగఁ
- గీ. జేయఁగాఁ జేతులాడపు కాయజాత , కామినీతులితాకృతి గలవు నాఁగ,
నగుచు శ్రీదేవి వానియాననసువంకఁ , జూచి యిట్లనెఁ దీయని సూక్తు లరిర. 779
- గీ. పంచబాణహతుండవై వనఁటఁ గుండు, మందబుద్ధివి నాతో సమరము పేయఁ
గలవె చాముండతో నొందెఁ గాళితోడ, నొందెఁ బోరుము నేను బై నుండు దాన.
- ప. అని కాళివంక గనుంగొని యిద్దురాచారు సంహరింపుమని యానతిచ్చిన నాపెయు
గదాదండంబు కేలం గొని గిరగిరం ద్రిప్పివైచిన వాడు తదాఘాతంబు దప్పించు
కొని తద్బుజాంతరంబు గుఱిగా గదాదండంబు వైచిన నసిచేతం దునిమి. 781
- క. కుడిచేయి నటికి వానిం, బొడిచిన వెప్పిక రుధిరపుంగార్జులు మ్రోఁ
దుడిచికొనుచు నావంతయు, జడియక యొకకేలఁ గడఁగి సాహసలీలన్. 782
- చ. గద గొని యామెవక్షమున గాడఁగ నేయఁగఁజూచి యల్కమై
గురుఁడనఁ దద్బుజాంతరముగూడఁ దటాలున ద్రుండెఁ గాళి; దు
ర్మదుఁడయి వాడునుఁ రయముమ్రోఁ దల దన్నఁగవచ్చినంతఁ ద
త్పదయుగ ముర్విపైఁ బడఁగ వైచెఁ గరాళతరానిఁ బెల్లనఁ. 783
- క. కాకులు జేతులు దెగియుం, జాలింపక వాడు కాయజం బగుగతి న
క్కాళికపై కుఱికిన నవ, లీలం దచ్చిరము దూఁటలీలం దఱిగెఁ. 784
- క. మించుగతి సురలు దివి వా, యించిరి దుందుభులు పేర్చి యింపారఁగ న
గ్గించిరి విరిసోనలు వ, న్నించిరి భయ ముడిగి సంతసించిరి ఘటియున్. 785

చ. హతశేషులగు రక్కసు లద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి యభయంబు వదసి పాతాళమ్మునకుఁ జనిరి. 786

క. ఇది కుంభవధ యనం జనుఁ, జదివిన వ్రాసినను చిన్న జనులకు సౌఖ్య ప్రదము సుతప్రదము జయ, ప్రదము ధనప్రదము కడుకుభప్రదము నగున్. 787

చ. అన విని జనమేజయుండు మహాత్మా! మహామహిమ యగు నప్పరశక్తి నారాధించి మఱియు మున్నెవ్వరు వలంబులం బడసి రనవుడు సాత్యవతేయుం దీర్చునియె. 788

సు ర థో పా ఖ్యా న ము.

సీ. పుడమిపేల్చులయెడఁ జున్నెఁపునేతయు , యజనంబు నిత్యసత్యవ్రతంబు గంభీరభావంబు కరుణాపరత్వంబు , నీతియు నేకపత్నివ్రతంబు చావకొకలమాదిసర్వకామప్రసవీ , జత్వ మాశ్రితరక్షణంబు కుచియు గురుభక్తి మొదలగు గుణములు గల్గును , రఘుఁడను నొకమహారాజు మున్ను

గీ. నేల నాల్గు చెఱుంగులు నేలుచుండ , నద్రివాసులుమైచ్చు లత్యధికబలులు కొండ అతినికిఁ బగకురై కొండగుహల , నుండి తమదండుతోడ నుద్దండు లగుచు.

క. తాఁకిన నాతండును దన, మూఁకలతో నెదిరి కదనమున నాయవనా నీకమున కోడి దుర్గ, ప్రాకారముఁ జేరి మదికి వగ వాటిల్లెన్. 790

క. వగతురకుం బ్రగడలు లో, నగుటయు దైవమ్ము తనసహాయము గామిన్ మగతనము వృథా యగుటయుఁ, దగ నలోచించి యిట్లు దలపోసె వెసన్. 791

తా. పాపాచారులు మంత్రు లక్కట! ననుక వచించి యేనాటికే నాపాపాత్ములబారిఁ ద్రోయుదురు సత్యం బింత యవ్వారిఁ బైఁ గావుం జేసి మెలంగ రాదు పికునక్రౌర్యంబు సంబంధిక్య త్యాపాతమ్మునకుం దలంకునె; కుచివ్యాపార మగ్గించునే! 792

క. తాతలుఁ దల్లులుఁ దండ్రులు, భ్రాతలు స్నేహితులుఁ చుట్టపక్కలని తా మేతాదృశసంబంధము, చూతురె యెందేని లోభభూరులు పుడమిన్. 793

చ. వగతురఁ జేరి వారి నడుపాయమె చూచు ప్రధాను లెందు న మ్ముగఁ దగువారె? యందు గతిమత్తురగంబు నొకండు నెక్కియొం

- టిగఁ వనసీమకుం జనెఁ గడిందిగ దైర్యముపూని యక్కటా,
జగతిఁ గుటుంబవైరము పొసంగిన నెవ్వరికార్తి గూరదే : 794
- వ. ఇట్లు చని చిమ్మచీకటిఁ జీమకుం జొరరాని యయ్యరజ్యానిం ద్రియుగగవ్యూతి
మాత్రంబగు పథంబు గడచి. 795
- సీ. వలిగాడ్చు వినరు తీవల నల్లిబిల్లిగాం , చివ చెట్లు తటముల జెంగు నదుల,
నానందముగ రజతాద్రులువోని పై కత్తములఁ దిరుగు సింగములుఁ బుల్లులు,
హరిజంబు లేస్తులు నాదిగ మృగములు , చదువునంతల బ్రహ్మచారులనెడి .
ప్రాబలులును హోమపక్ష్యవీరాన్న , గంధంబు పతితపక్ష్యవలములును
- గీ. నింద్రియమ్ముల తెంతయు నింపునింపఁ
దగిన యొకముని యాశ్రమస్థలము గాంచి
వైంధవము నొక్క భూరుహచ్ఛాయ నునిచి
వినయమునఁ జనె నమ్మునివిభుని యెడకు. 796
- సీ. చని తపఃకృతు మృగాజినవిషణ్ణుని శాంతు , దాంతు నిర్మత్సరు ద్వంద్వరహితు
నఖిలాగమాంతరహస్య మర్మమ్ముల , నొగి శిష్యులకుఁ దెల్పుచున్నవాని
గని కుండజులవోలెఁ గన్నీరు కాల్యలై , పాత నిమ్ముని పురోభాగమందు
సాష్టాంగ మెఱుగి దండాకృతి నొందిన , లెమ్ము లెమ్ముని ముని లేవ నెత్తి
- గీ. శిష్యునొక్కరుఁ దగుమ్ముగాజినము దేరఁబనిచి పటిపించి కూర్చుండఁబనిచి యతని
మచితవిధిఁ బూజిపేయించి వచనరచనఁశాంతి యిగురొత్తఁ బటు తడుదంతే మడిగె.
- క. ఎటనుండి వచ్చితిటకుం, గటకటవడ నేమివచ్చెఁ గలతెఱఁ గెల్లన్ . . .
దటకునఁ దెల్పుము నాచెం, గటి కరుదెంచియును వగవఁగా విఁశనేల్ ? 798
- వ. మీమనోవాంఛితంబు దుస్సాధించై నను సాధింతు పునఃపుడుఁ గద్గదకతో నతం
డిట్లనియె. 799
- క. సురితుఁ డనుపేరి దరణీ, వరుఁడను శత్రులకు నోజువడి వారల దు
పురిభావము కతమున మీ, చరణద్వంద్వమ్ము గొంటి శరణు మహాత్మా : 800
- క. ఇల్లా లిల్లును రాజ్యం, బెల్లరఁ ధనయులను విడిచి యీ వనమున మీ
కాళ్లఁబడి శరణుఁజెందితిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును నీవ దైవము దేవా. 801
- వ. మీకు రాసుండవై మీ ఫనిచిన కార్యంబెల్లఁ జేయుచుందు ననద నగు నన్నుం గరు
ణించి శత్రుభయంబు వాపి నాశ్శూర్పు వారిం గూర్పవే యని కటకటంబడు నన్నర
పతి కభయం బొసంగి ముని యిట్లనియె. 802

క. వనవృత్తిని నీవారా, శవమున శుచివగుచు హింస పలుపక నీయం .

తన యాశ్రమమున విహరిం, పు నృపాల ! లభించు సౌఖ్యములు నీకు నొగిన్.

వ. అను మునివచనమ్ములకు సంతసిల్లి మునివృత్తి నట వసించుచుఁ గొందొకకాల
మ్మున కొక శీతలతరుద్దాయ నాశ్రయించి దైవికంబగు నాపదకు వందురుచు
రాజ్యపరిత్యాగమ్మును దాకపుత్రవియోగంబును వైరికృత పరాభవమ్మును దల
పోయుచున్నంత దీనుండగు నొక బచ్చచ్చోటికి వచ్చినం గవి యుపవిష్టం జేసి
నీ వెవ్వండ ? వేకతమ్మున నిటరాక ? శోకకారణం జేమి ? నావుడు నతం డతని
కిట్లనియె. 804

అ. వె. బచ్చుకొలమువాడ బహుధనవంతుడ, సత్యరతుడఁ గడుయశంబు నీను
లేమి యాగి దుఃఖిగామియు గల్గిన, వాడు నాగవిసుతి వడయువాడ. 805

వ. ఏను ధనలాభులును నసాధులును నగు పుత్రదారాదులచే విరస్తుండనై యివ్వనమ్మున
కేతెంచితి నా పేరు నమాది యందురు భవదీయోదంతంబు వినవలయు దేవర
యావనంబు గాంచిన భాగ్యవత్త ప్రకటం బగుచున్నయది యని వినయవినమితుం
డగు నక్కోమటికి సుభుం డిట్లనియె. 806

క. సురభుఁ డనుపేరి ధురజీ, వరుడను బగతురకుఁ జిక్కువడి నీవలె దు
ర్మరణభయమ్మున నిటఁ గ్రు, మ్మరు నిర్భాగ్యుండ విరభిమానుడ జడుడనన్. 807

వ. దైవయోగమ్మునం జేసి మన కిరువురకుం బరివయంబు వాటిల్లె నిక శోకంబు
విడిచి యిట సుఖమ్ముగ ఎసిత మనవుడు సుభున కక్కిరాటుం డిట్లనియె. 808

సీ. భార్య మేన సుఖంబు వాటిల్ల దనియుఁ గు , టుంబంబు గడునిరాలంబ మనియు
నప్రయోజకులయి యాత్మజు లే నుప్పు , లేని యవాగువై నెఁ ద్రావి
కూడఁబెట్టిన సొమ్ము కొల్లపెట్టి దరిద్రు , లై యాపదలకుఁ బా లగుదు రనియు
మనము శాంతింపదు మానవనాథ భా , ర్యను బిల్లలను నేమరల బ్రతికియుఁ

గీ. గాంతునో లేదో యంచు దుఃఖమ్ము వార్తి , భంగిఁ దరఁగలు గట్టి లోపల నిముడక
పొంగుచున్నది నే నేల పొలియ నంచుఁ , గడవల కొలంది కన్నీరుగాఁగ నేడ్చె.

క. అని యేడ్చుకోమటిం గనుఁ, గొని నీ ! ని విల్లువెడలఁ గొట్టినవారిం
దనుజుల దనుజాకారులఁ, గనుఁగొనినను సుఖము నీకుఁ గల్గినె చెప్పుమా. 810

వ. అని యేనును రాజ్యవిహీనుండఁగదా యని చింతింతు. దైవికమ్ము లగునాపద లను
భవమ్మునంగాని తీట వైనను మనమిరువురము నేగి యిటనున్న మునినాథుం గాంచి

నవినయమ్ముగా శోకనాశోపాయం బడిగి తెలిసికొంద మను రాజు మాటల కక్కి
మటియ వల్లెయని యతనిఁ గలిసి యమ్మునికడ కేగి మ్రొక్కి నిలువం బడి
యున్నంత సురభుండు ముని కిట్లనియె.

811

ఉ. బ చ్చొకఁ డీతఁ డివ్వనముపజ్జనె నాకును మిత్రుఁ డయ్యె నీ

నచ్చరితుండు దారతనుజాతులచేత నిరస్తుడై గడున్

హెచ్చినశోకవారివిధి నీఁడుచు మి మ్మభయంబు వేఁడఁగా

వచ్చినవాఁ డనాథుఁ డగువాఁడు ననుంబలెఁ గావవే మునీ.

812

స ఏనును భవదీయపాదపేవానమాసాదితసుఖాతిశయమ్మునంజేసి కాలంబు గడవ
నుంకింతు నైనను నాపద్దయిడుమలు తలంపునకువచ్చి నిద్రాసుఖమ్ములు దూరమ్ము
లగుచుండు మహాత్మా! మమ్మునుగ్రహించి శోకనాశోపాయం బానతీవే యను
సుఁ థునకు మునివరుం డిట్లనియె.

813

గీ. హరిహరబ్రహ్మలైన మాయకుఁ దలంకి, మోహవాంశలోపల ముగ్ధుచంద్రు

మనుజుమాత్రులు మీర లామాయఁ గడచి, యుండనేర్తురె మోహంబు గం డడఁచి.

వ. ఇందుల కొక్క యతిహాసుంబు దెల్పెద నాలకింపుఁడు; కృతయుగమ్మున నారాయ
ణుండు సితదీప్తవమ్మున ననేక దివ్యవత్సరమ్ములు దపం బొనరించుచున్నంత నచ్చో
టన విరించియు మోహనివృత్తికై తపంబు సేయుచుండె నిట్లు కొంతకాలమ్ము కడ
చినవిదవ నిరువురు నత్తావు వదలి చనుదెంచుచు నొక్కయెడఁ దాసెల్లి పరస్పర
జిజ్ఞాసంజేసి యీవెవ్వం డీవెవ్వండ వని యడిగికొని రండు విరించి చలాచలాత్మకం
బగు జగమ్మంతయు నిర్వర్తించినవాఁడ ననుడు నారాయణుం డతని కిట్లనియె.

భు వ న ను ం ద రీ మా హా త్మ్య ము.

శా. ఏనాటం జగమెల్లఁ జేసితని నేనే యంచు నాయొద్ద నీ

యీనైపుణ్యము గట్టిపెట్టుము బలే! యీవెంత! యీ సర్వమున్

ననిర్మించినవిశ్వ మయ్యతుఁడ నే! నాఁ డామధున్ గైటభున్

బ్రాణాపేతులఁ జేసి ని వ్నరసి సంరక్షించుటల్ వోయెనే!

816

గీ. రాజునుఁడ వేల యంతగర్వమ్ము నీకు, విన్నుఁ గని పెంచి దానవాసీక మనికిఁ

గడఁగిపొదువంగ వారిధాకలకుఁ గొంతు, మైనఁ దలఁపక యటువల్ల నగునె మూర్ఖ.

చ. అనిన విరించి యిట్లనియె నొర : సురారులతోడఁ బోరునాఁ
దెనసి పరాంబ తోడగుట యంచుకయుం దెలియంగరాదె : యీ
యనువునఁబండ్రి నీకునెటులాదెడి నాటక, యిట్టులిద్దఱుం
బనిఁగొని వాడునల్పుఁ గనవచ్చెను లింగ మొకండు వారికిన్. 818

క. ఓ నారాయణ : యోచతు, రానన : మీరిరువురుఁ గలహము మాని వినుం
దేనొకపల్క వచించెదఁ, బూనికమైఁ పక్షపాతమును గనకుండన్. 819

చ. ఈ ద్వీపమ్మున నిపు డుచ్చించిన యీ మహాలింగమ్మున కగ్రమ్మొక్కండును
నాదియొక్కండును జూచి రియమ్మున నెవ్వఁడరుదెంచు వాఁడు మీ యిరువురం
దదికుండు నావుడు వల్లె యని హరి పాతాళమ్మునకును విరించి యాకాళమ్ము
నకును జని రండు. 820

మ. హరి పాతాళము నేగియేగియును లింగాదిన్ విశోకింప తె
క్కరణిం గాంతునటంచుఁ జింత గొనెఁ నక్కంజాననుండుం దదం
బరపీడిం బడి యేగి లింగమునకుం బారంబుఁ బోరామి ను
ద్ధరంజ్ఞాధికశోక దైన్యముల లోఁతుం గాంచి యత్నాడుచున్. 821

చ. ఒక్కచో నుపవిష్టందై దైవికమ్ముగాఁ దదీయశిరమ్మునుండి భూమిపయం బడు
నొక్క మొగలిపూవుం గాంచి దానిం బరిగ్రహించి సంతసమ్మున నయ్యసురాంత
కుపాలికిం జని యేను లింగాగ్రంబు గాంచి యచ్చట నున్న మొగలిదళంబు గొని
వచ్చితివని చూపిన హరి యక్కేతకి కిట్లనియె. 822

క. నిజముగ లింగశిరం బీ, యజుఁడు గనుంగొనెనె ? నీవు నచ్చోట సుర
వ్రజపూజితమవె ? నావుడు, నిజ మని యమ్మొగలిపూ వనృతము వచించెన్. 823

చ. హరియును దానిపాతుకు విశ్వసింపక లోకంబునం గొందఱు ధనాశంజేసి కూట
సాక్ష్యం బిత్తురని పలికి యివ్వినయమ్మున నాకు మహాదేవుండ ప్రమాణం బనినఁ
దిరోహితుం డగుచు శివుం డతని కిట్లనియె. 824

గీ. అన్యతవాదిని కేతకి యకట : నాడు, మస్తకమునుండి పడుచు నమ్మార్గచుద్య
మందుఁ గంటఁ బడఁగఁ జతురాననుండు, చేతఁగొనివచ్చెఁగాని మచ్చిరముఁగనఁడు.

చ. అని పలికి కోపమ్మునఁ గేతకిం గాంచి యన్యతం బాడితివిగాన నిది మొదలు
నాకుఁ బూజింపఁదగవని శపించెఁ బిదప వారిరువురును యధేచ్ఛఁ జనిరి. 826

- క. కావున మోహము జగమున, నేవారును దాటలేరు నృపవర ! మిగులన్
బ్రాహ్మణము కలవారి మ, నోవృత్తులనైన మాయ నూల్కొనఁజేయుట. 827
- గీ. అట్టిమాయకు లోనుగా కంటి యొకతె, సర్వమును సృష్టిఁజేసి రక్షణమొనర్చి
లయము గావించు నాయంబి లక్షణములు, తెలిసికొన్నను మోహవాద్ధినిఁ దరించు,
చ. నావుడు సురభుండు తల్లక్షణంబు నెఱింగింపు మనుడు. 829
- సీ. రాజేంద్ర ! విను కుభప్రదమును గామద , మును నగు నంబికాపూజ చొప్పు
నియతేంద్రియఁడయి మునిఁగి తెల్లనిమడుంగు , గట్టి వార్చియు కుభాగారమందు
గోమయలిప్తమై గోముఖాలంకృత , మై యొప్పుగను మంటపాంతరమునఁ
దనశక్తికొఁది నెంతయుఁ బూజితై తగు , ద్రవ్యమూలను గొని భవ్యరీతి
- గీ. దుఃఖి నాత్మను గాఁబుదగ వికుద్ధి , చేసి చిత్తంబు కుద్ధంబు చేసి పిదపఁ
దామ్రమయ మగు నొక్కపాత్రమ్మునందు, ద్విజులతోఁ గూడ వేదచోదితముగాఁగ.
- చ. షడ్కోణంబగు యంత్రమ్ము లిఖించి దాని తెలన నష్టకోణయంత్రమ్ము నాసా
దించి పదంపడి నవాక్షరమంత్రబీజమ్ములు యథావ్యాసమ్ముగా వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠ
యొనర్చి షోడశోపచారమ్ములం బూజించి శక్త్యనుసారమ్మునఁ దన్మంత్రజపం
బొనర్చి తజ్జపసంఖ్యాదశాంశమ్మున హోమమ్మును దద్దశాంశమ్మున దర్పణమ్మును
దద్దశాంశమ్మున బ్రాహ్మణభోజనమ్మును గావించి చరిత్రత్రయపాఠం బొనరించి
విసర్జింప వలయునని చెప్పి వెండియు. 831
- క. సువ్రతు లగువారికి వి, త్యవ్రత మాశ్వయుజమాసమందు న్నవరా
త్రవ్రత మది నెప్పెద విజు, ధ్రవజమతముగ విది విని తనియుండు మీరల్. 832
- చ. ఆశ్వయుజ చైత్రమాసమ్ము లను నీరెంటి నాది యాదిగ నవరాత్రమ్ములు జితాహా
రుండై జప్యమంత్రమ్ములచే శర్కరామధు పృతయతమ్ముగు పాయసమ్ముననొండె
భాగమాంసమ్ముననొండె బిల్వప్రతమ్ములనొండె హోమంబు గావించి ద్విజభోజనం
బొనర్చిన వారికి నొకండన నేల సమస్త కామమ్ములును గరతలామలకమ్ములగు
నిందుజాతిభేదంబును స్త్రీపుంసభేదమ్మును నకించితర్కరమ్ములు విధిచోదితంబుగ
నెవ్వడేని మండలం బొనరించి పుష్పమాలాలంకృతంబగు వితానంబు సందించి
కలశస్థాపనం బొనర్చి యంత్రప్రతిష్ఠితయగు వద్దేవిని ద్రికాలమ్ములయందు ధూప
దీపాదికమ్మున నర్చించుచు గీతాదికమ్ములును వేదపారాయణంబులును విస్తరింపఁ
జేయుచు యథామతి యథాశక్తిగ విత్తశాత్యంబొనరింపక సుగంధతైలచందనభూష

జాదులచేఁ గన్యకల నర్పించుదు నవరాత్రమ్ములు గడపి ద్విజభోజనపురస్కార
మ్ముగా దళమీదినమ్మునఁ బారణంతొనర్చి క్రతునమాప్తి గాంచిన వాఁడు త్రమలోక
మ్మున కేగి దేవిసాయజ్యమ్ము గాంచు నని వెండియు. 833

క. నవరాత్రవ్రతమున కెన, యపువ్రతము మఱొందు గాన మవనీశ్వర! యీ
యవనిన్ బంధుల నందఱ, నవశ్య మందెదవు దేవి నర్పింపు మిటుల్. 834

వ. అని సమాధిం గాంచి. 835

క. ఓనైశ్యోత్తమ! నీవును, గావింపుము దేవిపూజ, క్రమముగ నీడుః
భావేశమడంగుచు డని, వై వర్తిల్లెద వటంచు నానతి యీగఁగ. 936

వ. వారలిరువురును హృద్వోత్కుల్ల లోచనులై మ్రొక్కి దేవరదర్శనంబునఁజేసి యస్మ
త్తాపంబు వాసె ధన్యుల మయ్యెద మమ్ముంకరాజం బుపదేశింపవే యనుఁడు ధ్యాన
వీజపురస్సరమ్ముగా నవాక్షర మంత్రమ్ముపదేశించిన మునిపతి కెఱిగి చని యొక్క
నదీతీరమ్మున విజననదేశంబు నాశ్రయించి శుష్కవర్ణాశను లగుచు రెండు వత్సర
మ్ములు జపించి సంత నొక్కనాఁడు స్వప్నమ్మున రక్తాంబరభారణియై దేవి పొడ
గట్టినం గాంచియుఁ దపఁబు చాలింపక తృతీయవత్సరం బంతయు జలాహారం
బుగఁ గడపి పదంపడి దేవీసాక్షిదర్శనంబు గానక. 837

మ. ఒకకుండమ్మును ద్రవ్యి పావకుని నందూధాత్ముఁ గావించి పా
యక దేహంబు త్యజింపఁగాఁ దెగువ సేయంబుని మాంసంబు పా
వకునందుం దెగఁ గోసి హోమమొనరింపన్ దాన శ్రీదేవి య
య్యకలంకాత్మలకుం గనంబడియై ధ్యేయాకార మేపారఁగఁ. 838

వ. ఇట్లు చూపట్టి మీసాహసంబువలన నేను బ్రసన్ననైతి వరంబు గోరుఁ దనవుడు
సురభుం దీట్లనియె. 839

మ. జననీ! మార్తరచేతఁ జిక్కువడి రాజ్యం జేది యీకాననం
బున నిన్నాశు వసించి నాదు వికతంపుంబుజ్యముంజేసి నీ
మనురాజంబు జపించి నీకరుణ సమ్మానంబు గైకొంటిఁ గా
వున నాకొల్లిటిరాజ్య మిచ్చి యశుభంబుల్ వాపుమా నావుడున్. 840

నీ. నగతురు నీచేతఁ బడుదురు బల మేది , నీమంత్రులెల్లరు నిన్నుఁగొల్వ
నేతెంతు రీవు వీయిల వేయి సంవత్స , రములు మహాప్రాభవమున నేలఁ

గల వింటి కేగుము కళ్యాణములు సమ , కూరుకాలము నీకుఁ జేరువయ్యె
నని యంబ సెలవీఁగ నవసీపతియు ముద , మంది తొల్లింటిహాయమ్మునెక్కి
గీ. పగతురను గొట్టి పృథివి చేపట్టి మంత్రి , పరులతోఁ గూడ రాజ్య మువార్యలీలఁ
బాలనమొనర్చి వేయినంపత్సరమ్ము , అండి తుది దేవదేవిసాయుజ్య మందె. 841
వ. కోమటియు నాపె కెఱఁగి యిట్లనియె. 842

క. తల్లి ! ధనధాన్యమ్ముల, నొల్లన్ వేతొందునొల్ల నుల్లాసములం
దెల్ల న నశింప నేరని, యుల్లాసము గోరువాడ నుల్లము దనియె. 843
వ. అనిన దేవియు నతనికి దివ్యజ్ఞానం బొసంగి యంతర్ధానంబుచేసెఁ బదంపడి
వాడును తీర్థాటనాదిపుణ్యకార్యమ్ములచేఁ గాలయాపనం బొనర్చి ముక్తసంగుఁడై
తుదకు దత్నాయుజ్యంబు వడసె నయ్యది భూపవైశ్యుల చరితంబు దేవ్యారాధనఫల
ప్రాప్తిదృష్టాంతంబు దీనిం జదివినను విన్నను బురుషార్థమ్ములు గలుగు నని
వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కథకుండు మునులకుం జెప్పటయు.

స్కంధాంత పద్యములు.

క. కడియెద్దపురవిరాజితః, మృదపాదాంభోజచంచరీకహృదయః । ద్రా
విడశాభాషాయితః, జడవిజ్ఞానస్రదానః శాస్త్రనిదానః । 845
క. నానాతీర్థాటననం, దానాపారాన్నదానతతవిద్యాదా
నానూనపుణ్యసంభృత, మానాతీతోరుకీర్తిః చుద్గురుమూర్తిః । 446
భుజంగప్రయాతము. సదానందచిత్తాః ప్రళస్తార్థవేత్తాః
వదాన్యగ్రవర్తీః కుటఖ్యాతకీర్తీః
పదాలంబిభూషాః కృపాధూతపాషాః
విదాఘూర్కకాంతీః మునిశ్లాఘ్యకాంతీః । 847

గ ద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బంచమ స్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము.

- విమలతరహృదయ సర్వో, తమచిత్రచరిత్ర శాస్త్రతత్త్వజ్ఞ కలా
ర్థి మహిత సుమహిత సతత, భ్రమరహిత మనోజ్ఞమూర్తి బ్రహ్మయశాత్రి. 1
- వ. ఆవధరింపు మనంతరంబ శౌనకాదులు సూతుంగాంచి. 2
- గీ. పరమవిజ్ఞానియైన ద్వైపాయనమునిఁ
గొలిచి శ్రమచేసి విద్యలఁ గొంటి ఁనపు
నీడు వదనామృతంబునున్నది త్రాపు
కొలఁది మా కాదరంబెక్కిఁ గొనరికొనరి. 3
- చ. మరల నినున్ మహామహా సమంచితబుద్ధివిశాలు నిమ్మునీ
శ్వరులు శ్రుతిప్రసిద్ధమగు సత్కథనొక్కఁడు గోరనెంచి రా
దరమునఁ జెప్పుమయ్య మును త్వష్టకుమారుఁడు వృత్రుఁ డప్పురం
దరునికతమ్మునన్ రణమునకా మృత్యుఁడౌట ప్రసిద్ధమేకదా. 4
- వ. సురపక్షీయుండగు త్వష్టకుఁ గొమరుండైన వృత్రుని వధించుటకు సత్త్వగుణో
త్పన్నుండగుశక్రం దెల్లంగీకరించె ? విష్ణుం డీకృత్యమ్మునకుఁ దోడ్పడి పవిత్ర
ద్యమ్మున నెట్లు డాఁగె ? నిమ్ముడి సత్త్వమూర్తియగు నతనికిం దగునే ? యని
మఱియును, 5
- క. ఇరువురు హరులును సత్యం, బరయక జలఘేనమున మహామహా వృత్రున్
హరియించిరికద ధర్మపు, మరియాద యొకింత వలదె మహనీయులకుఁ 6
- క. కేవలమివగతి విశ్వా, సావహానానరించి వృత్రహరియించిన య
ద్దేవవతి బ్రహ్మహత్యా, ప్రావృతుడై లోకనిందఁ బడయఁగ లేదే. 7
- వ. ఇది యిట్లుండ నీవు వృత్రుండు దేవిచే నిహతుండయ్యెనని నుడివితి వదియెట్లన
వుడు, మాతుండు మునులంగని యిట్లనుఁ మునులారా ! సావధానులరై యాలిం
పుడు మీయట్ల జనమేజయుండు పరాశర మాతి కిట్లనియె. 8

- క. హరి హరిసాహాయ్యమ్మనఁ, బొరిగొనె వృత్ర నని దేవి పొరిగొనెనను పె
క్కఁడణి లగియించుఁ నొక్కరుఁ, డిరువురవఁ కెట్లు విషయుఁ డెఱిగింపు మొగిన్.
- క. పరిమోత్తము లనఘలు న, త్వరతు లగణ్యప్రభావఁదన్యులు లోకో
త్తరులగు పుణ్యాత్ముల న, చ్చరితలు వినుకతన జన్మసాఫల్యమగున్. 10
- ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 11
- క. నరవర : ధన్యుఁడ వీ వొ, క్కరుఁడవె, సచ్చరిత లిట్లు కాంక్షింతువె : త
త్పురులై వినువాఁడైనఁ, బరమప్రీతి యగు నొడువువారికి నెందుకా. 12
- ఉ. వేదములం బురాణముల విశ్రుతమై తగుఁ దావృష్ట దర్శమ
ర్యాదకుఁ దక్కి విష్ణుని సహాయునిఁగాఁ గొని పాకివైరి దా
భేదఁజేసి దుఃఖమును బెల్లగ నందె నటంచు; మాయఁ బెం
పేది మునీంద్రులే కుటిలకృత్యములం బడ నొడ్లకక్కమే : 13
- గీ. ఈతఁ డొక్కరుఁ డన నేల, కృష్ణుఁ డకట :
సత్త్వవిగ్రహఁ డయ్యు మిషగతిఁ దునిమె
రక్కసులనెల్లః జ్ఞానంబు నుక్కడంచు
మాయ భగవతి యేరి కజేయ గాదె. 14
- క. వేలకొలఁదియుగముల మా, యాలీలకా జలచరాదికాకారమ్మల్
దాలించి విహితావిహితము, లోలిం దెలియకయ విష్ణు వొనరుచు ననఘా. 15
- ప. హరి యన నొక్కఁడేమి : జను లందఱు మాయకతమ్మనన్ బరా
పరము లెఱుంగ లేక సదుపాయము గనక “నాధనంబు నా
తిరుణి,” యటంచు మోహమునఁదద్దయు ముగ్ధుఁడేలుచుం బొన
ర్తురు సుకృతమ్మ దుష్కృతము తుందుడుకొప్పఁ బరిక్షిదాత్మజా. 16
- క. నరుఁ డొక్కరుఁడును మాయా, తరణోపాయం బెఱుంగఁ దగఁడు హరిపురం
దరు లావృత్రాసురునిం, బొరిఁగొనుటయుఁ దన్మయత్వమునన నృపాలా. 17
- గీ. స్వార్థ సాధనకర్తృతాత్ములగుచు, హరిపురందరులు నెవము నలవరించి
పోలియఁజేసిరి వృత్రునిఁ బూర్వవైర, కారణంబు వచించెద రాదుణీశ. 18
- గీ. దివిజాలకు నెల్ల ఘనుఁడు భూదేవహతుఁడు, కలఁడు త్వష్టప్రజాపతి కడుఁదపస్వి
యతఁడు సృజియించెఁ ద్రిశిరస్సుఁడైన పుత్రు, విశ్వరూపుని నింద్రవిద్వేషమెనయ.

విశ్వరూపుఁడు తపమ్ము సల్పుట.

- క. వదనమ్ములు మూడింటన్, బదపడి వేతైనవసులు పదరించుచు న
ద్విదితగతి వృద్ధిఁజెందెన్. ముదమునఁ దనుఁజూచి యెల్లమునులు నుతింపన్. 20
- గీ. ఒక్క మొగమున వేదమ్ము నొగిఁ బరించు
నొక్కమొగమున సురద్రావు నొక్క మొగము
నన్ సమస్త ప్రపంచమ్మునం గలుగు వి
శేషములు చూచు నతఁడు మనీషిహితుఁడు. 21
- క. తపమాచరించె బంచా, గ్నిపరీతుండగుచుఁ దగ నకిల్పిషబుద్ధిఁ
విపరీతశ్రద్ధా ధ, ర్మపరాయణుఁడగుచుఁ దన్ను మాన్యులు మెచ్చన్. 22
- గీ. పాదపాగ్రమ్ముపై నొకపరి వసించి, పుండువంటి చలిని నీటనుండి మండు
వేనవిని జాట్లు నగ్నుల విసువకునిచి, యతఁడు దపమాచరించు నాహారమెడలి. 23
- గీ. అట్లు తపమాచరించు నయ్యనముఁగాంచి, తనపదవి నీతఁడు హరించుననుచునెంచి
తపము విఘ్నంబొనర్చెడి తలఁపు మించి, యింద్రుఁడు సభాస్థలమునకు నేగుదెంచి.
వ. కామమ్మునఁ దపం బడంగు నని రంభోర్వశీమేనకలం బిలువం బంచి తారుణ్య
మదగర్వితలగు సక్కంతల కిట్లనియె. 25
- అ. వె. మూఁడుతలలకపసి మునుకొని నాదుసిం, హాసనముహరించు నబలలారః
యెట్టులైన మీరు నెట్టిన వాని త, పమ్ము చెటిచి విలువవలయు నన్ను. 26
- క. సింగరములూని కన, త్సంగీతరవముల నాట్యసంగతులఁ గలా
భంగుల రంగుల నకని న, నంగుని కొప్పింపవలయు నంగనలారా. 27
- వ. అని కవికరం బుట్టివడఁ దమ్ముం గోరు శచీపతి కచ్చరలిట్లనిరి. 28
- చ. తలరంగనేలః యబ్బురపుఁదక్కులఁ గుల్కులఁ బల్కులన్ యుళం
యళితవిరావనూపురలనత్పదసంగతి నొప్పు లాన్యరీ
తుల మృదుగానపద్ధతుల దోరపునేరుపు గల్లు బెక్కుచూ
పుల వివళం బొనర్చి మునిపుంగవు దాసునిగాఁగ నేలమే. 29
- వ. అని చెప్పి యమ్ముని యాశ్రమమ్మున కరిగి. 30
- క. పాడుదురు సుస్వరమ్ముగ, నాడుదురు లయానుగతుల నభినయమున బల్
పోడిమి నెఱపుదురు మునిన్, రూడిగఁ గరఁగింప వేల్పురొయింతు లొగి. 31

- క. నాకాంగన లతివైపుణి, మేకొనగ నొనర్చునట్టి మేళపుగృతులన్
మూకాంధబిదింపవృత్తి, గైకొని యతఁడించుకేనిఁ గరఁగఁడు వింటే : 32
- వ. ఆచరలును నవృతఁ గొన్ని దినమ్ములుండి యతని దైర్యమ్మున కచ్చెరువడి
మరలి యింద్రునికడ కరిగి దీనాననమ్ములతో విట్లనిరి. 33
- ఉ. చేసితి మిన్నినాళ్లతినికెంత శ్రమంపడి హావభావవి
న్యాసములన్ రసాభినయనాట్యమృదంగరవానుషంగవీ
జాసంసస్వరానుమతినవ్యగుణోల్పణగాన మాదిగాఁ
జేసెడి చేష్టలన్నియును; జెక్కుచెమర్చుదు మౌనికింతయుకా. 34
- గీ. ఎన్నిచేసిన నాతనియెడల “బూదెఁ, బోయు పన్నీరు” లాయెమాసోయగములు
శాపహతిఁగందకే నీదు నన్నిదికి న, దృష్టమున వచ్చితిమి దేవదేవ మరల. 35
- క. నావుడు దివిజేంద్రుం డ, ప్పావనుఁడగు మౌనివరునిఁ బరిమార్చుఁగఁ జిం
తావిష్టఁడయ్యె నది యతఁ, భావహమగు కృత్యమనుచు నారయఁ డదిపా. 36
- ప. ఇట్టింద్రుఁడు దుఃస్మనస్కుండై గజమ్ము నదిష్టించి తపస్సమాధి దీక్షితుండగు నమ్ము
నివరు నీక్షించి. 37
- చ. తపసి మహానుభావుఁ డతిదాంతుఁ డటంచన కీతఁ డాత్మకున్
రిపుఁ డగు నంచు వజ్రమలరించి కరిమ్మున వైచెఁ దద్ధతికా
వ్యవగతజీవుఁడై పడియె నమ్ముని, మౌనులు శోకమంది “దే
వపతి యిసీ తిపస్సుల సపాపులఁ జంపఁగనేల యక్కటా.” 38
- క. అని యాక్రోశింపుదు ని, య్యనఘునిఁబొరిగొన్నయాతఁ డచిరమ్మున దుః
ఖనియతుఁ డగునని పల్కిరి, చనియె సురేంద్రుండు తనదు సదనమ్మునకున్. 39
- వ. అంత నమ్ముని వజ్రనిహతుండయ్యును జీవసహితుండునుబోలె ననర్గళతేజమ్మునన్
బొల్పుడు నింద్రుం డితండు పునర్జీవితుం డగు నొకో ; యనిశంకించి తక్షునిం
బిలిచి యిట్లనియె. 40
- ఆ.వె. అనఘుఁ డితఁడు వజ్రహతుఁడయ్యు జీవస, హితునిపడుచున్నచెందె యెసఁగుదున్న
వాఁడు మరల బ్రతుకువడయనిగతి శిర, ములను జెక్కుమనుడుఁ బలికె నతఁడు.
- చ. అకట యితండు వజ్రహతుఁడై మృతిఁబెందె మృతుకా వదిలించి పా
తకమునఁ బోవనేర్తు పృథాగతి నిమ్మునిఁ జంపఁజొచ్చి తే

- మికతననో యెఱుంగ వినుమీ యిది పెద్దకళేబరంబు మా
మకపరకుప్రచారము సమగ్రతమైఁ దఱుగంగ నేర్పునే. 42
- క. మృతుఁడయ్యె వితఁడు విక్కిము, వితఁగా దలఁ దఱుగనేల వినుమింతకు నీ
వితవికతన భయమందిన, వితముం దెలియంగఁ జెప్పవే : నా కనుడుకా. 43
- వ. ఇంద్రుండిట్లను వితండు మహానుభావుండగు మునియయ్యును నాకు శత్రువగుటం
జేసి యెచ్చంగినైన నఁవర కర్ణంబగుట వితని వధించితి. 44
- క. హతుఁడయ్యును బ్రతుకుంగను, వితమునఁ గన్నపై ధన్విమి లగ్నిఱుణ
ప్రతిపిరళేష ముంచిన, కతనన్ ముప్పొదవు నంద్రు గాదే యెందున్. 45
- వ. ఆవిన నతండిట్లను నిట్టివిరపరాది యగు బ్రహ్మతేజస్కుఁ దపస్వి వధింప నుంకిం
చిన నీకు బ్రహ్మహత్యాభయంబు లేదె ? నావుడు నింద్రుం డిట్లనియె. 46
- ఆ. వె. బ్రహ్మహత్య కేమభయపడ శత్రుశే, షమ్మ కతననామనమ్ము కలఁక
చెందఁజొచ్చెఁ బాపవేష్టఁ బ్రతిక్రియ, వలనఁ బాపికొనఁగవచ్చు ననఘ : 47
- వ. ఎట్టి ప్రాయశ్చిత్తం బొనర్చినను శత్రుశేషంబు నశింపమగానఁ బాపపుణ్యమ్ము
లెంచక యేగతినైన శత్రుండు వధ్యుండు నావుడుఁ దక్షం డిట్లనియె. 48
- గీ. ఈవు లోభాభిహతిఁ జేసి యిట్టిపాప, కృత్యమున కియ్యకొంటి వొక్కింతయేని
లోభమెనయని నా తెట్టులు హితమిట్టి, యహితకృత్యంబుటన్న నిట్లను బలారి. 49
- వ. అట్లేని నీకిది మొదలు జన్మముల భాగంబేర్పఱచెద యజ్ఞార్థంబగు పశువుశిరంబు
నీయది నావుడు నమ్మటించి తక్షం దతనిశిరమ్ములఁ దనపరకువున నఱికి నంతట. 50
- క. శిరములు ధరఁబడు నాలోఁ, గరమాశ్చర్యంబు వొడమఁగా వేలకొలం
ది రహి జనించెం బక్షులు, తరతరమ శిరములనుండి ధరణీనాథా. 51
- వ. శ్రుత్యధ్యయనమ్మును సోమపానమ్మును నొనర్చు ముఖమ్మునఁ గపింజలమ్ములును
సర్పదిజ్జిరీక్షణం బొనర్చు మొగమ్మునఁ దిత్తిరి పక్షులును గలుద్రావుపక్తమ్మునఁ
గలవింకమ్ములును బొడమె నంత నింద్రుండు దన్నుం గృతకృత్యునిఁగా నెంచి
కొని బ్రహ్మహత్యం బాపికొన నెంచునంతఁ ద్వష్టప్రజాపతి తనపుత్రమరణమ్ము
విని యింద్రునియెడ నగ్గలపుటలకవొడమి యిట్లను. 52
- క. కనుఁగొనుఁడు సురలు నాదగు, తనయు విరపరాధు మౌనతత్పరునిం జం
పిన యింద్రుని గీటడఁగిం, ప నొకమహాబలనిఁ బుత్రుఁ బ్రసవించు నొగిన్. 53
- వ. అని కృతనిశ్చయుండై యధర్వణోదితమ్ములగు మంత్రమ్ముల నగ్ని నాధించి

వ్రేల్చినఁ దత్కండమ్మునుండి పావకుండునుం బోని యొక్క జాజ్వల్యమానశరీ
రుండు సుతుండు వుట్టిన వానిం గంచి త్వష్ట యిట్లను. 54

క. ఆవిర్భవింప నేమగుఁ, గేవలమింద్రుని బలమ్ము గీటదఁగింపం
గా వైరి వగుచు నిప్పుడ, వే వృద్ధింజెందు మన దివిజులు వడంకన్. 55

గీ. అంతలోఁ బర్వతాకారుఁడై యతండు, కాలమృత్యువునాఁ దండ్రీగించి పలుకు
నాదుపేరేమి ; యేకారణమున నన్ను, సృష్టిచేసితి ; నీకేల చింత సెపును. 56

వృత్రాసు రోత్పత్తి.

క. నీమఁనిఁ గలుగుకోరిక, సామాన్యము గానిదేని సాధించెద, వాఁ
డేమిటికిఁ దండ్రీకింగల, కామము నెఱవేర్చలేని కాపురుషుఁ డిలన్ ? 57

చ. సురలహరింతునో ? జమునిచొప్పుడఁగింతునో ? యింద్రుఁడ్రుంతునో ?
వరుణు నడంతునో ? శశిదివాకరులన్ వదియింతునో ? ధరా
ధరముల ముక్కుముక్కులుగ దంతునో ? యీ జలరాసులకా సము
ద్ధరగతిఁ ద్రావనెంతునో ? సుతున్ననుఁబంపు మనంగ నాతఁడున్. 58

వ. కొమరున కిట్లను నీవు వృజినమ్ముకతన రక్షింప నుద్భవించుటం జేసి వృత్రుండనఁ
బరఁగి త్రిశింస్కుండును దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండును వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞుండును నగు
నీయన్న ననపరాధు వధించిన బ్రహ్మమ్ము నింద్రు వదియింపుచుని చెప్పి. 59

గీ. తనయశోకాకులుం డయి త్వష్ట వివిద, గతుల నాయుధములు చేసి యతులబలున
కాత్మజాతున కిచ్చి యింద్రాదిసురలఁ, బొరిగొనెడి పూన్తిమైఁ బంచెఁ ద్వరయెలర్చ.

ప. పదంపడి వృత్రుండు శుభదినమ్మున బ్రాహ్మణాశీరవపూర్వకంబుగఁ బితృదత్తంబగు
రథం బదిష్టించి తద్దత్తమ్ములగు ఖడ్గశూలగదాతోమరపరిఘపట్టసాధ్యాయుధమ్ము
లును సహస్రారంబై సుదర్శనంబునుంబోని చక్రమ్మును దివ్యంబగు కవచమ్మును
నక్షయతూణీరమ్ములును ధనుర్పాణమ్ములును ధరియించి మున్ను దేవతలచే దిక్కుతు
లగు రక్కసులుతోడుగా శక్రహననార్థమ్ముగా వెడలుటయు దూతలు వైశంబవని
యింద్రునితో నిట్లనిరి. 61

గీ. పుత్రశోకాతురుఁడు త్వష్ట పుట్టఁజేసె, నినువధించుటకై వృత్రుఁ డనెడికొమరు
మేరుమందరతుల్యఁ డమ్రేటి వచ్చె, బలియురగు రక్కసులు చుట్టు బలిసి కొలువ.

ప. ఆలోనన వృత్రనైస్యదర్శనమాత్రపలాయమానురై కొందఱు దేవత లచ్చటికి వచ్చి
యట్లవరి, 63

క. దేవా! దేవపురమున, తావింపగలక పబలభయజనకంబై
యావిర్భవించె దుశ్శకు, సవళి దైవగతి కేమి యనఁదగు నకటా. 64

సీ. కాకిగృధ్రమ్ములు కంకముల్ శ్యేనముల్ , “వీచికూచి” ధ్వనుల్ సేయఁ దొడఁగె
వాహనమ్ములు నీరు వర్షింపఁగాఁ జొచ్చె , నేత్రాంచలమ్ముల నిశలయందు
భవనమ్ములకుఁ బయిపై నుండి రాక్షసు , లఱవఁ జొచ్చిరి, వాతహాతినెనఁకు
ధ్వజములు వడఁజొచ్చెఁ దరుణులు గొందఱు , నీలవస్త్రమ్ముల నోలిఁ దాల్చి

గీ. వికృతిమెయి నిల్లిలుఁజరింతు, రకట స్వప్న
మందుఁ గంతల రక్కిను లడఁచి కొప్పు
లీడ్చినట్లగు, భూకంప మెనయు, నక్క
లఱుచు, సరటలు పుట్టు గృహమ్ములందు. 65

ప. అని దివిజాలు వల్కిన విండుండు భయాతురుండై బృహస్పతిం గని యిట్లును. 66

క. ఇల నుల్కాపాతమ్ములు, వొలుచు నభస్థలమునుండి పొరిఁబొరి వాతం
బులు దారుణగఱిదగు నిఁకఁ, గలతెఱుగుం దెలిసి శాంతి గావింపఁగదే. 67

ప. నావుడు గురుం దీట్లనియె. 68

గీ. నెట్టపంఱఁగఁ జంపితి విఠపరాధుఁ, దైన మునివర్యు నీకు నద్దాన నేమి
ఫలము నమకూరె! నిప్పు డప్పావఁక్కి, మేల నినుఁగట్టి కుడువక కేలవిడుచు. 69

క. ఏవనినైనను దగఁ దా, నోపి విదాించి చేయు తొప్పగుఁ, గాదే
నాపదలకు మూలంబై, కాపుర మగు వానిత్రుతుకు గష్టమ్ములకున్. 70

గీ. మోహలోభమ్ములం జేసి మొదల బ్రహ్మ, హత్య మెడఁగట్టికొంటి వేమందు నిన్ను
“ఫలము వైశమ కనుపట్టు నంఘుపుణ్య, పాపముల” కను పెద్దల పలుకు వినవే;

క. అరయన్ విను పుషీదా, పరాయణుఁడు పౌఞ్యములను బడయఁడు నీకుం
బరిభూతికిఁ దఱియయ్యెం, గరము నవధ్యండు వాఁడఁడుఁడు బలిమిఁ. 72

అ. వె. త్వష్ట యిచ్చె నాయుధములు వానికి నీదు, వజ్ర మొక్కదాని పాటిగాదు
వేయిపాట లేల? వృత్రుండు మీపాటి, వాడు గాఁడు మేటి వానిదాటి. 73

క. దేవేంద్రప్రళయమ్మున, కైవచ్చుచునున్నవాఁ డహంకృతిమై నాఁ
గా విని మునులును యక్షులు, దేవతలును బదుగులిదిరి దిగు రెడఁగమరన్. 74

ప. నవనమ్మలన్ విడిచి పలాయనం బొనర్చు నమరులం గని యింద్రుండు చింత
పడుండై సేవకుల కిట్లను. 75

క. పిలుపుఁడు రుద్రులను దినక, రుల వసువుల ధనదయమనరుణులన్ “మీరల్
దలరక విమానములపై, నెలకొని సన్నద్ధులై యనికరం” డనుచున్. 76

ప. ఇట్లు నియోగించి యతిండు బృహస్పతి పురస్సరమ్ముగా గజారాధుండై సంగ
రమ్మునకుం జనియె నంత దేవతలను దమతమ యాయుధమ్ములతోఁ బిలువదన
చనిరి. 77

గీ. వృత్రుఁడును దానవులతోడ వేడ్క మెఱచు, నకుగుదెంచెను మానసోత్తరసమీప
మునకు నప్పర్యతమ్మున మొనసె రెండు, సేనలును వృత్రవాసవుల్ చెలఁగియచట. 78

గీ. ఒకరొకరిఁ జంప నుంకించి యుక్కటముఁగ, బరిమ పట్టిసకరవాలపాశబాణ
శక్తిముఖపాదనమ్ముల సంగరమ్ము, సలిపి రొకనూలువత్సరమ్ము లొకరీతి. 79

ప. ఇట్లు మానుషప్రమాణమ్మున శతవత్సరమ్ములు సంగరిం బభంగురమ్ముగాఁ బ్రవ
ర్తిల్లిన నది స్వలోకభయంకరం బయ్యెనంత. 80

చ. వరుణుఁడు పాతె నావయిని వాయుగణంబు చలించె వెన్కకుం
దిరిగె జముండు పావకుఁడు దీప్తికిఁ దక్కెఁ గ్రమక్రమమ్ముగా
సుపతికిం బలాయనము చొప్పడె నందఱ నిట్లాసర్చి ని
ర్జరమథనుండు వృత్రుఁడు వెనం జని తంద్రికి మ్రొక్కి యిట్లనుఁ. 81

మ. వరుణుం దోలితి వానవుం గెలిచితిన్ వంచించితిన్ వాయువుఁ
సంసీతాప్తు నదంచితఁ జ్వలనుపై సంభయం జూపితిన్
సురలన్ రేపితి ‘భీతమారణ’ మటంచుం జంప నిం దొక్కనిఁ
హరిభీతింబడు నేనులెరి రిపులుద్యద్భీతి నాదాటిన్. 82

గీ. ఇంద్రుఁ డరిగెఁ బదాతియై యేనుఁబట్టి, కానుకగఁ దెచ్చితిని దీనిఁ గనుము దేవ
యేమి యొనరింతు వివరించి యెఱుంగఁజెపును, దుష్టరంజేనిఁ జేయునుదొడరిదాని. 83

ప. అను కుమారునకుఁ ద్వష్ట సంతుష్టుండై యిట్లను. 84

గీ. కన్నవారలలోనఁ బొగడ్డకెక్కి, మానసజ్వరమును వీడి మనుటగల్గె
నీ పరాక్రమమహిమ వర్జింపఁ దరమె, జీవితమ్ము ఫలించె సుస్థిరుఁడనైతి. 85

ప. ఇంక నీజఁ గర్తవ్యంబు విను మెప్పటికినిఁ బాకళాసను విశ్వసంపఁ దగదు గావున

నతని దురుపాయములకుఁ దలరక చతురాననుం గుఱించి తపంబొనరించి యవ
ద్యుండవై యింద్రు నడంపుము. 86

గీ. తవము యశమిచ్చు బలమిడుఁ దాపమడఁచు
లచ్చి నొడఁగూర్చు రాజ్యవిలాస మొనఁగుఁ
దప మిడని దొక్కటియులేదు దాని సలుపు
మయ్యః యవధానివై శక్రు నడంపుమయ్య. 87

ఉ. కంటికి నిద్రరాయ సుతఘాతుకుడైన బలారిచేత నా
కంటికి బుద్ధి పో దకట కల్యణ మించుకయేని లేక మి
న్నంటుగతికా మహాతపము నంది తనంత వసించు పుత్రకున్
గంటకుడై హరించె నికఁ గలుగె శాంతి కుమార నామహిన్. 88

వ. అను తండ్రి యానతిం గొని వృత్రుండు క్రోధావేశమ్మున గంపమాదనమ్మున కరిగి.

చ. అమరధునిన్ మునుంగుచుఁ గుశాననమందు వసించి వారిపా
నము మొదలన్నియున్ విడిచిన్యాయగతిన్ బొలుపొంది యోగమం
దు మనము నుంచి యయ్యజునిఁ దోరపుశ్రద్ధమెయిం గుఱించి చే
నెమునులుమెచ్చఁగాఁదపముచిత్తమునన్ భయమందెనింద్రుఁడున్. 89

వ. అట్లుతనితపమ్మునకుఁ దలరికి దివిజేశ్వరుండు యక్షకిన్నరపన్నగ విద్యాధరసహిత
మ్ముగా నచ్చరిం బివలిన వార లొనరించు విఘ్నకృతుల కతండు చలింపక స్థి
యందై యుండె నంత వారలును నింద్రుకడ కరిగి యతండు మాకు వచించుపాటి
వాడుగాఁడని మిన్నకుండి రట్లు తప మొక్కనూఱువత్సరమ్ములొనర్చినఁ బితా
మహుండు హంసారూఢుండై యతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనియె. 90

ఉ. నీదు తపోవిశేషమున నెమ్మది సమ్మద మందెఁ ద్వష్ట్రదా
యాదః సుఖమ్మలం జెలఁగుమయ్య యింకా దపముంద్యజించి నీ
కేది యభీష్టితంబు తగ నిచ్చెదఁ గోరిగదయ్య నా, నతం
దాదర మేదురత్వమటితాంజలియై రచితప్రణామఁడై. 91

క. ఇంతకుఁ బూర్వమ ముదిత, స్వాంతుఁడనై దేవపదయు సాధించితినేఁ
దంతకు నెక్కుడుగాదే, చింతితఫలదంబు నీదుసేవ లభించెన్. 92

వ. ధన్యుండ నైతి నాకు వరంబు నొసంగ నిచ్చయేని లోహపాస్తకుష్కార్ధ్యవంశ
విదయమ్ముచేతను నవరమ్ములగు శత్రుములచేతను మృతి లేకుంటయు సంగర

మ్మున మద్వీర్యమ్ము నానాటికి వృద్ధి నొందుటయు ననుగ్రహింపుము నావుడు
విరించి యట్లయగుఁ గాక యని తన భువనమ్మున కరిగె. వృత్రుండును సంత
నమ్మునఁ దనతండ్రికడ కరిగి కడచిన దెల్ల నుడివిన నతం డిట్లను. 94

గీ. భద్రమగుఁగాక నీకు నిర్భయుఁడవగుచు, నగ్రజాతుఁ డ్రీశీర్షుని ననపరాధు
నెట్లఁబఁటఁగఁ జంపిన యట్టి యింద్రు, బ్రహ్మహతుకు వదియించి ప్రబలు మయ్యె.

గీ. బ్రతికియున్నప్పు మాటను బాటి చేసి, మృతిగనిన తద్దినమున విస్తృతముగాఁగ
నన్నదానం బొసంగి పిండాదికంబు, గమ నొనఁగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁగలాఁడు.

క. కావున నాయానతిఁ గొని, వేవేగ వధింపుమీ దివిజవల్లభుఁ బా
పావహఁడై నీయన్నన్. గేవల సుకృతశ్రవారు గీటడగించెన్. 97

వ. ఇట్లు నతిచ్చిన వృత్రుండు దుందుభిషాషమ్ములపెరింగ శంఖారావంబు లలర
మహాబలసంయుతుండై రథారూఢుండై బయలు వెడలి తననైఁకులఁ గని తప్పక
యింద్రుని వధించి సురరాజ్యంబు గైకొందునని పల్కుచు నమరావతిం దన సేనాని
నదనమ్ముల నదల్పుచుఁ జనునంతట నింద్రుండును నెఱింగి యుద్ధనన్నద్ధుండై లోక
పాలనహితమ్ముగా మొగిసి గృధ్రవ్యాహంబు వన్ని నిలిచె. 98

క. ఇరువురకుఁ బండ్సరివిజ, యరమాలోలురకు శత్రుహతిగఁగదుర
క్తరుచిఖచితదేహాలకున్, బరమాద్భుతరీతి రణము వజలె నృపాలా. 99

క. దివిజులు దైత్యులు రణవై, ఓవ మెల్లరు మెచ్చఁ బరశువరిఘాదుల ను
క్కు వెలయఁగఁ గొట్టుకొని రొ, క్కు విధమ్మున నక్కజమ్ముగా జయకాంక్షఁ.

వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట.

వ. ఇట్లు సంగరంబు జరుగునెడ వృత్రుండు గ్రోదదీప్తుండై యింద్రుం బట్టుకొని
వక్త్రమ్మునం దిడికొనుటయు దేవతలు పరమార్తులై శత్రునికి నాక్రోశించుచు బృహ
స్పతికడ కేగి తద్విముక్తుపాయంబు వచింపుమని వేఁడుదు నతం డిట్లను, 101

క. ఏ నేమి, సేయఁగల : న, వ్యాధిముఖాంతర మను పెనుబంధనమున న
ప్రాణుండై యిప్పటికివి, దీనుండై యున్నవాఁడు దేవవతి దగఁ. 102

వ. నావుడు సురలందఱును యోజించి జృంభికయను నొకశక్తిం బుట్టించిన నయ్యది
యవ్యాధియం దావేళించి యావులింతం గలిగించె. 103

క. వివృతాస్యః ధయ్యో వృత్రుః, దివిజపతియోః దత్తక్షణంబ తెలివి పముఃబదెం
గవిసి సురలెల్ల నానం, దవిభవమున మునిగి తేలి తనిసిరి మిగులన్. 104

వ. నాఁటంగోలె జృంభిక సర్వప్రాణసంస్థితమై యిప్పటికిం జొప్పదెడిఁ బదంపడి
వృత్రం దొక్కఁ దొకతెలనను నింద్రాదులందఱు నొకవైపునను విలిచి మోర
యద్దంబొనర్చు బదివేలవత్సరమ్ములు గలించె. 105

క. వరమదగర్వితుఁడగు నా, సురవైరికి నోడి పాటి సురపతి చింతా
భర మదర నుండె నంతటా నరుదెంచెన్ దివిజవైరి యమరావతికన్. 106

గీ. వచ్చి ప్రాసాదములు నుపసనము లేన్గు, లచ్చరలుఁ గామధేనువు నది యిదియన
నేల స్వర్లోకమునఁగల యెల్లరత్న, సంపయము తాన కైకొని మించె నెలమి. 107

వ. వృత్రం డిక్కరణి దేవపదం బేలుటకుఁ దండ్రి యానందించె సురలు స్థానభ్రష్టులై
యజ్ఞభాగమ్ములు లేక తత్తద్గిరివరమ్ములపాలై యరిగి యిప్పటిముసింద్రులతోఁ
గర్జం బేనుని యోజించి తదనుమతమ్మునఁ గైలాసమ్మున కేగి మహాదేవుం
బ్రార్థించి ప్రసమ్మఁ డగునాటని కిట్లనిరి. 108

గీ. దేవనగరంబు రాక్షసదేశమయ్యె, నప్పురకాంత లాదిగ నఖిలమునకు
వృత్రుఁడధినేత యతనికి వెజచి వీడు, శరణుఁ జొచ్చితి మిఁకఁ గృప నలుపు మీశ.

క. స్థానభ్రష్టులమై చిం, తానియతులమైనమమ్ము దరిఁ జేర్చి కృపా
ధీనమతిఁ బ్రోవవే యనఁ, గా నతఁ డిట్లు లను దివిజగణములకోడన్. 110

గీ. కంజజపురస్సరమ్ముగాఁ గదలి మనము, హరికడకుఁ బోద మాతఁ డెఱైన వీనిఁ
జంపుఁ గవటప్రచారవిశారదుండు, కరుణ గలఁడు మహాత్ముఁ డఖండబలుఁడు. 111

వ. అని చెప్పి బయలు వెడలిన నందఱును వైకుంఠమ్మున కరిగి యద్దేవుం బురుష
నూత్తవిదానమ్మున యజించిన భక్తవత్సలం డతండు ప్రత్యక్షమై వారలఁ దగు
గతి మన్నించి యిట్లనియె. 112

క. ఏమిదిః మీరులు శంకర, తామరసోద్యవులకోడఁ దరలి ననుఁ గనన్
బ్రేమించి వచ్చితి రనన్, దామోదరుతోడఁ బలుకఁ దలంపఁ దొకరుఁడున్. 113

వ. అట్లు చింతాదంతురులై ప్రత్యుత్తరం బొసంగనేరని సురలకు జగన్నాథుండు గరు
జార్జుండై యిట్లను. 114

గీ. చెప్పుఁడి మీకు వచ్చినవేగి యెట్టి, దైన నద్దానికి నొనర్తు యత్నమనుడు
సురలు ముకుళితకరు లయి హరికి ననిరి, వీవ యెఱుఁగుదు వన్నియు దేవదేవ.

గీ. వామనాకారమున బలి బద్ధుఁజేసి, యింద్రుని సురాధిపతిఁ జేసి యెల్లలోక
ములును ద్రిపదమ్ములుగఁ జేసి మున్నుమమ్ముఁ, గాచితివి దైత్యులెల్లరు కలఁకచెంద.

వ. తదవహృతంబగు నమృతమ్ము మరలం గొని సుఖవర్తనలమై నాఁటనుండి నాక
మ్మున నుంటి మనునంత విష్ణు విట్లను. 117

గీ. తెలిసికొంటిని మీదగుకలఁకతెఱఁగు, వాఁడు దెగునదుపాయంబు వంచనాది
కముల యోజించి మీకు హితము నొనర్తు, నెట్లయిన్న దుష్టుల హరించుచే మతంబు.

వ. యోగ్యులయెడలనైన సామాద్యపాయమ్ములు ప్రయోజ్యంబు లగుచుండ నయోగ్య
లకు నివి యనర్హంబు లెట్లగు ? నీవృత్తుండు బ్రహ్మదత్త వరదర్పితుండగు కతన
సర్వభూతావధ్యుండై నిరంకుశమ్ముగ వర్తించుచున్నవాఁడు. 119

క. సామోపాయమ్మున మన, మీ మానవభక్షకుని జయింపవలయు లే
దా, మనకీతఁ డవధ్యుఁడు, సామాన్యుఁడె వృత్తుఁడన నసాధ్యుఁడుకాఁడే. 120

వ. కావున నెఱైన నిశినితోఁ గవటమైత్రి నొనర్చి విశ్వాన్యమ్ములగు శపథమ్ములం
జేసికొని పిదపఁ బరిమార్చవలయును. 121

గీ. చనుఁడు గంధర్వులార వంచన యెలర్చ, నాతనికి నింద్రునకు మైత్రి యలవరింపుఁ
డేను బివిమధ్యముననుండి యేరికివి న, గోచరుఁడ నయి సాహాయ్య మాచరింతు.

క. ఏకపటం బొనరించిన, నాకుటిలుఁడు మైత్రి కొప్పు నయ్యది మీరల్
గైకొనుఁడు కపటకృత్యము, కాక కుటిలహరణమునకు గతి వేఱున్నే. 123

వ. మీర లెవ్విధమ్ముననైనఁ బాపమనక విశ్వస్తుం గావించునది పిమ్మట మతిసాహాయ్య
మ్మున శక్రుఁ డద్దురాత్ము వధియించుఁ బాపాత్ములయెడ నధర్మవర్తనంబుకతన
దోషంబుగలుగ దని చెప్పి మఱియును, 124

ఉ. వామనరూపమంది బలి వంచనచేసితి దైత్యులన్ వృథా
కాముల మోహినిత్వమునగాదె ప్రతారితులంఁ బొనర్పితికా
నేమముగా వధింప నగునే ? రిపు దుస్సహతేజు బుద్ధివి
ద్యామహిమమ్మునన్ దగినయట్టియుపాయము పునకుండినన్. 125

వ. ఇది యిట్లుండ సర్వకామప్రదాత్రియగు జగజ్జననిం బ్రార్థించిన నాపె యోగమాయా
స్వరూపమ్మున సాహాయ్యకం బాచరించుఁ దన్మాయాబద్ధుండై వృత్తుండింద్రునకు
వధ్యుండగునని వెండియు, 126

- ఆ. వె. ఆపెకరుణగల్గ నఖిలకామమ్ములు, సిద్ధిచెందు నెరుసు చేసెనేనిఁ
గలుగదేరికేనిఁ గార్యసాఫల్యంబు, గొలుపుఁ డంబికను నకుంఠభక్తి. 127
- క. మును మధుకైటవవధ క, జ్ఞనని న్నుతయించి యాకె సాహాయ్యమ్ముం
గొని గాదె వధించితి మీ, రును నయ్యంబన్ బజించి త్రుంపుఁడు వృత్రున్. 128
- వ. అని విష్ణువు బోధింప సుర లందఱును మందారద్రుమమండితమ్ముగు మేఱనగ
మ్మున కరిగి ధ్యానపరాయణులై యయ్యంబ నిటు సన్నుతించిరి. 129
- గీ. దేవి! వృత్రనిబాదచే దీనులైన, దేవతలఁ బ్రోవఁగదవమ్మ దిక్కులేక
నీకు శరణంబివమ్ము మన్నింపుమమ్మ, పుత్రుల ననాదరించుట పోలునమ్మ. 130
- గీ. నీదు భూభంగవశమన నిలిచి హరియు
హరుఁడును విరించయును గృతులాచరింతు
నిన్ను మించిన దైవ మెందేనిఁ గలదె
శరణమొందిన దివిజుల నరయుమమ్మ. 131
- ఉ. “ఇమ్ముగ మత్పదమ్ము లజియించి మహావిభవమ్మునొంది దా
న మ్ముద మెక్కి నాదుభజనమ్ము ద్యజించినమీరు మత్కటా
క్షమ్మున కెట్లు పాత్రు” ననఁగఁ దగదమ్మ త్వదీయచూయయే
మ మ్మిటుచేసె, లేకునికి మత్తత మా కెటు లబ్బు శాంకరీ. 132
- క. మము బాధించుచు మున్ను గ్ర, మము దప్పి చరించునట్టి మహిషాసురునిన్
జనుబారి కనిది యేలితి, వి మహేశ్వరి! యెంతనీకు వృత్రుం డనినఁ. 133
- క. కుంభుఁ డదనుజుఁడైన ని, కుంభున్ దదనుచరులన్ వినువ కవలీలఁ
గాంభీర్య మెనఁగఁ జంపవె, శాంభవి! వృత్రుండు నీ కసాధ్యుండగునే. 134
- ఆ. వె. అంబ! నీ వనాదరం బొనర్చితివేని, దైత్యకృతన దీనదశకు వచ్చి
నట్టి సురలఁ గరుణ నరసి స్వశక్తిచే, గాచవాదొకండు గలఁడె యెందు? 135
- ఆ. వె. కరుణ యగ్గలమ్ముగా వృత్రునందు నీ, కలరుఁగాక, దుష్టుడైనకతన
శత్రుహతులఁ జేసి జనని! పవిత్రత, గూర్చుపొంటె వీనిఁ గూల్చుమమ్మ. 136
- గీ. వెనుక రణరంగమున నీదు విశిఖపాత, ములను జెందియు వృత్రుని బలముకలిమి
దైత్యులమరవనంబు నుద్దవిడిఁ గొనిరి, నీదుభయమేని వారు మన్నింపరాక్కొ. 137
- క. వృత్రుఁడు నీకును మిగులన్, శత్రుఁడ భక్తుండయేని జనని, త్రిజగతీ
నేత్రి! చము నీదుభక్తికి, బాత్రుల నిప్పొట బాధపాల్పేమునొకో. 138

- క. నినుఁ బూజింపఁగలేదని, యనుకొనకుము పూలు మేము నఖిలము నీచే
తనకాదె యుచ్చవించుట, ప్రజతుల మమ్మేలుమమ్మ భవభయహంత్రి : 139
- క. వారిలు వన్యులు విను మె, వ్యూరు భవాంభోధిపోతవైఖరిఁ దగి ము
న్యారాధితమగు త్వత్పద, నీరేజాతమ్ము గొల్చి నెగడుదురా వెసన్. 140
- గీ. యాజ్ఞకులు వేదవిదులు స్వాహాస్వదాస్వ, రూపముల నొప్పు విన్నెఁత్రు రూఢిమెఱయ
హామకాలమ్మలందు నీయోగమునన, సురిలుఁ బితరులు ముక్తిని బొరయుటెఱిగి. 141
- ఆ.వె. తల్లి మేధ వీవ దయ వీవ కాంతివి, వీవ కాంతి వీవ నిఖిల మీవ
నకిల మీవొనర్చి నదృక్తులకు నను, గృహముకల్మి నీఁగఁ గడఁగుచుందు. 142
- చ. అని సురలెల్లఁ దన్నుఁ గొనియాటకు మెచ్చి విభాషితాంగియున్
ద్రుణయనయున్ జతుర్భుజయు దివ్యతరాయధయుఁ సురక్త చం
దనవనసాధ్యయున్ గుసుమదామనమంచితయుఁ బ్రసాదశో
భినియునునై పరాంబ మృదువేషిణి దాఁ బొడకట్టె వారికిన్. 143
- గీ. సర్వవేదాంతరూప యజ్ఞనవి ప్రజతు, లై నసురలకు నిట్లను నమరులార
యేమి కార్యమ్ముగల్గె మీ కెల్లరకును, సుఖమకద వచ్చుచేమి నం జూచుపొంతు ? 144
- చ. నావుడు దేవత లిట్లనిరి. 145
- కా. అంబా ! వృత్రనిబాధ కోర్వఁదర మోనా ! వాని నెత్తైన వే
గం బాలోకము చేర్చి మమ్ము సుఖులం గావింపు మేరీతి శం
కం బాటేవక విశ్వసించి హతులంగాఁ జూచి మాతోడ మై
త్రిం బూనుకా సురవైరి' యట్టివిధ మేదేనొండు గల్పింపుమా. 146
- క. ఏబలమున వృత్రుఁడు మా, చేబడుఁ దత్తాదృశంపుఁ జేవ గొలిపి బల్
ప్రాబల్య మాయుధములకు, రాఁ బాటెంపఁదగదే యరాతినిహంత్రి. 147
- చ. అనవుడు జగదంబ యంగీకరించి యంతర్దానంబు నందె సురలును సంతృప్తాంత
రంగులై ఋషిసహితమ్ముగా నరిగి త్రిలోకమ్ముల నదలించువడువునఁ దమ్ము
నందర మ్రింగుభంగిఁ దీక్షణేజమ్మునం బొల్పు వృత్రం గని సామార్థంబు మునుల
నతవిమోడకుం బిచ్చినఁ జని వారలిట్లనిరి. 148

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రిగొలుపుట.

- ఉ. వృత్ర ! త్రిలోకభీతికరవిక్రమ ! శక్రమఖామరావళీ
జైత్ర : యజాంఢమెల్లను వశంబయి యొప్పెనునీకు, యోగ్యతా

పాత్రుడ పీపు శత్రుడును బండితమాన్యచరిత్రుఁ డిర్వరుఁ

మైత్రి నెసంగినన్ భయము మామ జగమ్ముల, కింత యొప్పదే : 149

ఆ వె. నీకు నిదుర లేదు నిర్జనపతిభీతిఁ, జేసి, నీదుభీతిఁ జేసి యింద్రు
నకు సుఖమ్ములే, దనారతిమును మీదు, సంగరమ్ము లోకసంకటంబు 150

పీ. యుద్ధమొనర్చెడి యోధుల కింతయు • సుఖము గల్గదు దీని శూరవరులు
మెచ్చికొందురు గాని మేటిగ శృంగార , భావజ్ఞులగు మహాపండితులు ర
ణమృతఁ బెక్కిదోషమ్ములు నొడువుదు , రాయాస మవసరమందు స్నాన
పానముల్లే మియు భార్యాసుఖవియు క్తి , యింద్రియార్థగ్లాని యిది యటంద

గీ. జయము దైవానుకూలత జరుగుఁ బూరి , చెందల్తోనైన యుద్ధంబు చేటునకగు
ననిన శతశరములబాధ లడుగవలెనె , సంస్కృతిసుఖావహరణంబు సంగరఁబు. 151

చ. అనిమొనఁ జచ్చువారలకు నమ్ముఁ డుదన్ ద్రిదివం బటంద్రు శ
త్రునిపాతి నొచ్చి నేలఁబడి తాపముచెందుచు నక్క లంగముం
దినఁ గనువారు లేక కడుదీనతఁ జచ్చినమీఁద స్వర్గ మొ
క్కనికిఁ బ్రియంబె ? ప్రేరణకుఁ గా కిది నిక్కపు ధర్మవాక్యమే : 152

ఆ. వె. నీకు నింద్రుతోడ నీతోడ నింద్రున, కెంమి సఖ్య మింక నెసఁగుఁగాక
దాన మీకు సుఖ మొదవు యక్షగంధర్వ, కిన్నరాదులకును గీడు దొలఁగు. 153

చ. శపథములం బొనర్చి దివిజప్రభుఁ డిప్పుడ నీడుచెల్మి ని
ష్కపటముగా నొనర్చు నటు కైకొను మీవును; మహ్యవర్తులై
తపసులు గూర్చువారఁట ప్రతారణ మిం దొడఁగూడు పెట్లు న
త్యవసరఁజేసి కాదె జగమంతయు నిల్చుట యెన్నిభంగులకా. 154

చ. ధరణి భరించు నత్తరణి దాఁ దపియించు సుఖప్రచారియై
కరువలి వీచు సంద్రములు కట్టునకుం జవదాఁట కుండు న
త్యరతి న కాదె మీరలు యథార్థ పరత్యము నంది మైత్రి ని
ర్వరును సుఖమ్ములం గొనఁగఁ బోలెదె మౌను లనత్యవాదులే. 155

న. కావున మీరలు బద్ధసఖ్యులరై శయనాసన క్రీడాదికమ్ముల నొక్కెడన సలుపుచు
వర్తించునది నావుడు వృత్రుండు మునులం గాంచి మీర లవశ్యమును నాకు మాన
నీయుల రెల్ల భంగులను మీమాట పాటించందగు నైనను శత్రువునందును శతుని
యందును గాముకునందును విర్రజ్జనందును విశ్వసింపఁ దగదు గాన నింద్రుండు

పాపాత్ముండును బ్రహ్మాఘ్నుండును నగుట నాకవిశ్వాస్యండు నావుడు మునులు
మరల నిట్లనిరి. 156

గీ. ఎవఁ దొనర్చిన ద్రోహంబు నెవఁడు గుడుచు
బ్రహ్మహత్యయుఁ గలుద్రావుపాతకంబు
విష్కృతిం బోవ నేర్చు, నెందేని మిత్ర
ఘాతుకుని పాతకమునకుఁ గలదె శాస్త్రీ : 157

వ. అట్లగుట మిత్రద్రోహంబొనర్చి యతఁ డెందుఁబోయెడి? నీ యభిమతంబగు శప
థమ్మన కతండ్రియ్యకొను, నయ్యది మా తెఱిగించి యింద్రునకు మైత్రినొసం
గుము నావుడు వృత్రం దీట్లను. 158

గీ. అర్చ్యమున శుష్కమునఁగాని యశ్మమునను
గాని దారువుచేఁగాని కఠినవజ్ర
నిహతిచేఁగాని పగటఁగాని నిశఃగాని
నను సురలుఁ దత్పతియుఁ జంపఁజనదు వినుడు. 159

వ. ఇందులకు సమ్మతం జేసి మీ చెప్పినచొప్పున నొనర్తు ననుడు మునులు సురపతి
కావందం బెఱింగించిన నతండు వల్లె యని యతవికడకు వచ్చి. 160

గీ. అగ్నిపాక్షిగ మునులెల్ల నరయుచుండ, నొప్పితిని నీడవల్కల కుభయులమును
మిత్రులమటంచుఁ బర్క నావృత్రుఁ డతని, మాటలకు విశ్వసించుచు మైత్రిగొలిపె.

క. వారలు మిత్రు లనందగు, వారలు సహచర్య సజపువార లుదధిరా
క్షీరమ్మున నందనమునఁ, గూరిమిఁజరియింతు రిచ్చ గొలిపినయెడలన్, 162

వ. ఇట్టిదవురకు మైత్రి గలుగుటకు వృత్రండు సంతసించె వింద్రుండు తద్వద్దోపా
యమ్ము చింతించుచు రంధ్రాన్వేషణతత్పరుండై యుండె విప్పాటఁ గొంతకాలమ్ము
గతించె. 163

గీ. తన కుమారుండు వృత్రుండు దనుజువైరి, యైన యింద్రునితో మైత్రి నాచరించె
ననుచుఁ ద్వష్టప్రజాపతి వినికికతన, వృత్రుకడ కేగుడెంచె నివ్వెఱుగు గదుర.

వ. వచ్చి మంతనమ్మునఁ గొడుకున కిట్లవియె. 165

చ. అరి పరదారలంపటుఁ డహంకృతిశాలి పరశ్రతారకుం
దరయుచునుండు రంధ్రముల నన్యులపేగికి సంతసించు దు

ర్చరమగు మాతృగర్భమును భంగము సేయఁడె లోనఁజొచ్చి నీ
తిరహితుఁ బాకశాసను మడిం గన కేమని విశ్వసించెదో.

166

గీ. అందఱును మనయట్టిరే యనఁగరాదు, విశ్వసించుట వైరుల పెట్టులైన
నందు దొరకినయేని విశ్వాసఘాతు, కం డితఁ డదర్శవర్తి గాకుండు పెట్టు : 167

వ. ఇట్లు నానావిధముల బోధించిన నాసన్నమరణుండగు కతన వృత్తుఁ డప్పలుకులు
చెవిఁబెట్టఁ డంత నొకనాఁడు సముద్రతీరమ్మున నిరువురుం జరించుచుండ సంద్యా
కాలమ్ము సర్వప్రాప్తం బగుడు నియ్యది రాత్రిగాని పగలుగాని కాకుంట నిప్పుడ
వధించుట పోలు, నదియునుంగాక యేకాకియై యున్నవాఁడని యెంచి యింద్రుండు
హరిం దలంచిన.

168

వృత్తుండు చచ్చుట.

గీ. ఆరుగుడెంచి యగోచరుడై పవిత్ర బ్ర, విష్ణుడై యుండె, సంత దివిజవతియుఁ ద
నమది నేలీల వీని విశాళమంచుఁ, జితగొనువాఁడు ఫేనమ్ముఁ జెంతఁ గాంచె. 169

వ. సముద్రమ్మునఁ బర్వితోషమమ్ముగాఁ బెచ్చుపెరుఁగు సురుఁగుం జూచి యిది కుష్క
మ్మున నార్చిమ్మునుం దక్కుంగల శత్రుమ్ములును గానేరదని నిశ్చయించి దేవిం
దలంచుకొని యద్దానిం గ్రహించునాలో నాపెయుఁ దనయంశ మ్మందు నిమిడ్చె. 170

క. హరిసంయుత మగువజ్రము, హరిహయుఁడు సురువునఁ బొదివి యసురపయి మహా
ద్ధురగతిఁ బఱపిన వృత్తుఁడు, గిరినాఁ బడె దాని హతికిఁ గీటఁగి నృపా. 171

వ. ఇట్లొంద్రుండు విగతశత్రుండై మునులు సన్నుతింప నమరావతి కరిగి శోకహారిణి
యగు నజ్జగదంబ కుత్సవం బొనరించి పూజించి దేవోద్ధానమ్మున నొకప్రాసా
దమ్ము సవరత్నకుట్టితంబుగ నొనర్చి పద్మరాగమయమ్ముగు దేవీ విగ్రహంబు
నిర్మించి యందుం బ్రతిష్ఠించె.

172

క. అలరెడువేడుక నదియు మొ, దలుగఁ ద్రికాలములయందుఁ దద్దయుఁబేర్పికా
గొలుతురు సుర లాయంబన్, గులదైవతముగ నొనర్చి కవలయనాథా. 173

క. “ఆరి యగు వృత్రాసురునిన్, హరియించెకా బిని డాఁగి హరి” యని హరి యా
హరిఁ బూజచేసె నానం, దరసాద్ధి మునుంగు వేల్పుతండమ్ముంకోన్. 174

గీ. దేవియును హరియును హరి తివిరి ముగురు, వృత్తు నడఁచిరి శ్రీదేవి వృత్రహంత్ర
యయ్యె నక్కారణమ్మున; సమరపతి ప్ర, ధానుఁడగుఁగానఁ గీర్తి యతవికి వచ్చె.

చ. పదంపడి విష్ణుండు దనపురమ్మున కరిగె నిండ్రుండును మిత్రద్రోహభయమ్మున
దందడిఁ గొనుచు నొకభంగి నుండ మును లీ ద్రోహంబు తమకతనఁ గలుగుటం
జేసి పాపభయత్రస్తులై . 176

గీ. ఆకట విశ్వాసఘాతుకుండైన యింద్రు, సంగతిం జేసి మనము విశ్వాసఘాతు
కులము మునిశబ్దమునకుఁ బంకిలత గలిగె, హరియుమనయట్టిఁడాయెనేమనఁగవచ్చు.

వ. మంత్రకృత్తును జుద్దివాతయుఁ బ్రేరకుండును బక్షకర్తయు నను వీరలు పాపకారు
లతో సమఫలభాక్కులని చెప్పబడుదురు. 178

గీ. ఆలరు నాల్గు పదార్థమ్ము లందు నాది, యంతము నశించి నడిమిరెండలరుచుండె
దమ్మనుమాట కేవలదంభ మకట, యెంతమహనీయులందేని యింత నిజము.

గీ. హరి హరినిఁగూడి పాపకృత్యంబటంచుఁ
దలర కీద్రోహ మొనరింపఁదగునె యెఱిఁగి
వంచనఘటించు కేరికి మంచివనియె
యరయ రవివేకిమును స్వార్థ మరయువారు. 180

వ. ఇట్లుపశ్చాత్తప్తులై మునులు తమతమ యాశ్రమమ్ముల కరిగిరి. పిదప వృత్రుని
మృతికిఁ ద్వష్ట శోకించి యతని కుత్తరిక్రియలు నివ్వర్తించి “సురపతి వంచనం
జేసి మత్సుక్రికు హరించెఁ గావున దుఃఖమొందెడి” నని శపియించి మేరుశిఖరమ్ము
నకుఁ తపమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 181

క. తాతా! యింద్రుం డీగతిఁ, బాతకకృత్యం బొనర్చి ప్రబలెనొ దుఃఖా
వీరకుండయి వన్నె దఱిఁగెనొ, చేతము రంజిల్ల నాకుఁ జెప్పంగదవే. 182

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 183

గీ. చెప్పనేటికిఁ దా నెంత శ్రేష్ఠుడైనఁ, గృతకుభాకుభకర్మముల్ గెంటఁగలఁడె
కొంచెమో గొప్పయో తాము గొలుపుకర్మ, మనుభవించుదు మనుజులు నమరవరులు.

గీ! శక్రనకు నిట్టి దుర్బుద్ధి సంతరించి, హరి సహాయము చేసె మున్నార్తివేళఁ
దా నెవటి కేగి సమయమ్ము దవులనపుడు, స్వజను లందఱు సంసారసరణి యిదియ.

ఉ. దైవబలమ్ములేనికఱి దల్లియుఁ దండ్రీయు భార్యయున్ సుతుల్
సేవకులున్ సహోదరులు స్నేహితు లొడ్లు నొకించుకేని సం
భావనచేయ రాఫలము పొల్పుడుఁ గర్తకు, వృత్రుఁ జంపి య
దైవవిభుం దొకండ తనతేజము గోల్పెడె నెన్నిభంగులన్. 186

ప. తక్కుంగల దేవత లందఱును నిండ్రునిఁ గృతఘ్నుం డని గేలిచేసి నిందింపం
జొచ్చిరి. 187

మ. ప్రతినంజేసి యథార్థతత్పరత విశ్వాసమ్మ గైకొన్న ప్నే
హితునెవ్వఁడువడింప నిండ్రుఁడిటుడుష్కృత్యమ్మచేసెన్ బ్రమా
ణత వేదమ్మల నుజ్జగించి ముసులన్ దొరవ్వలకా దించి సౌ
గత సిద్ధాంతము పూనునే, తనకువేడ్కల్ సేయునే యీకృతుల్ : 188

ఆ.వె. హరికిఁదక్క నొక్కహరిహయనికిఁదక్క, గవటకృత్య మిట్లు గడలుకొల్చి
మిత్రుఁ జంపఁ గల్గు మేటి జగమ్మలఁ, గానరాఁడటంచుఁ గథలు బలిసె. 189

క. నరపాల : దేనికతమున, నతులునుఁ దనుఁ గాంచి నగుదు రట్టి యపయశ
స్ఫురణం బిండ్రుని మానము, హరియించె నపయశ మెంతత్రేనం జాలుకా. 190

పీ. కీర్తిక్షయమ్మనఁ గెరలి యింద్రద్యుమ్నుఁ , డవు మెఱుంగకయును నాక మెడలె .
స్వల్పాపరాధి యయాతియుఁ బతితుడై , కర్కటత్వమ్మను గాంచెఁ బదియు
నెనిమిదియుగములు; తృగుపత్నితలఁ ద్రెళ్ళ , నేసిన హరియుఁ బెంపేది తుచ్చ
యోనులఁ బదె మఱియును వామనుం డయి , తిరిపమెత్తుకొనె నెందేని యొండు

గీ. కలదె యింతకుఁ గష్ట మక్కట ! దశరథ
రాముడై భార్యవీడి దుఃఖమయమునఁ
గ్రుంగెఁ పృత్రాసురునిఁ బొరిగొనినకతన
నిండ్రుడును బ్రహ్మహత్యఁ బెంపేదె నిపుడు. 191

ప. ఆట్లు తేజోహీనుడై కొలు వుండక యేకాంతమ్మనఁ జింతించు తనవతికిఁ
బొలోమి యిట్లను. 192

గీ. రిపునిఁ బ్రబలని వృత్ర హరించి తింక
వంత గొననేల ? సుఖములఁ బడయకున్న
కారణం బేమి ? మఱియు నొక్కరుఁడు రిపుఁడు
ప్రబలుఁ డెందును లేడుగా, భయము గొనఁగ : 193

గీ. అనుడు శచి కిట్టులను హరి వనజనయన, శత్రుఁడును లేడు సుఖమును శాంతిలేదు
బ్రహ్మహత్యాభయమ్మన బడలుచుంటి, నిట్టి నా కింక నిశ్చింత యెట్లు గలుగు. 194

ప. అని వెండియు. 195

గీ. సంకనవనమ్ము సురయు గంధర్వగాన, మచ్చరలనృత్యములు నీవు నన్యయువతి
చేష్టలును గామదేనువు శ్రీ నెనంగు, కల్పవృక్షమ్ము నాకు సుఖమ్ము నిడవు. 196

ప. అని చింతావిప్లుండై మానససరోవరమ్మున కరిగి భయంబు పెంపునఁ బడనాశమ్ముం
బ్రవేశించి ప్రచ్ఛన్నుండై పరాభూతుండగుకతన నేరికిం గనుపడక నీటిపాము
చందమ్మున నజ్జలమ్మునఁ జరించుచుండె సులును దమపతిం గానక శోకకర్పితు
లైరి మఱియును. 197

గీ. జగ మరాజక మయ్యె వర్షములు దక్కె, బాదీపంటలు నశించెఁ బ్రబలమైన
నమలు కృశియించె పృథ్విమిల్ నవక మెడలె, రాజు లేకున్న నొక్కటి రాజు గనునె.

ప. అంత మునులును సురలును యోజించి నహాపునిఁ దమకుఁ బతిగా నొనర్పికొని
సుఖ మ్ముండిరి. 199

నహాపుండు స్వర్గమ్ము నేలుట.

గీ. ద్మృతమిత్యయ్యు నహాపుఁ డత్తజీని రాజ్య, మత్తుడై యచ్చరలఁ గూడి చిత్తజాత
కేళుం బెరి సొక్కుచుఁ గిందవంతి, గా పినియె నింద్రభాగ్య చక్కందనంబు.

ప. వివి తిదగతహృదయుండై యొక్కెడ ఋషులం గాంచి యిట్లను. 201

గీ. దేవపతి వైతిఁ గద యేను దివిరి నాచు, సేవ కింద్రాణి రాదేల ? చెచ్చెర మర
వరుల నంపించి పిల్చింప వలయు నిపుడ, హితము నా కిచ్చగింతురయేని మీరు.

ప. అనవుడు దేవర్షులును దేవతలును జింతాక్రాంతులై శచికడకుం జని విసమురై
యిట్లనిరి. 203

క. వినుమమ్మ నహాపు నమరుల, కినుఁగా నొనరించికొంటి మే, మాతఁడు నిన్
దనమనమునఁ గామించెన్, “గొవి రం” డనె నెదురుచెప్పఁ గోపించు నికకా.

ప. నావుడు శచి చింతించి బృహస్పతిం గాంచి “మహాత్మా నహాపునికతన భయంపడి
విన్ను శరణంబు సొచ్చితిఁ గాపాడు” మనవుడు నతం డభయం బొసంగి యిట్లనియె.

ఉ. కేవలకామమోహితుఁ డకించనుఁ డున్మడుఁ డట్టివానికై
దేవి : మహాపతివ్రత నధీనగ వి న్నొనరింతునే ? భయం
బీవు త్యజింపు మన్నిటికి నేఁ గలుగన్ నహాపుండు దుష్టుఁ డిం
కేవిది నిన్నుఁబొందు ? మద మెక్కెనె రాజ్యముకల్పి వానికిన్.

ప. పదంపడి యింద్రాణి బృహస్పతి శరణంబు చెందె నని విని నహంబుండు కోపించి
సురలంగొంది. 207

క. సురలార చంపవలె న, గురునిన్ దుష్టాత్మ నాదుకోరికయు వృథా
గ రచించునె? నావుడు ముని, వరులు సురలు గలిసి యిట్లువలికిరి కడఁకన్. 208

క. కోపము విడువుము దేవా, పాపమునన్ బుద్ధిచోనుపఁ బాడియె? వినలే
దా? పరదాగామనం, బాపవలకుఁదా వధిన్మృ మనియును శ్రుతులన్. 209

ఆ. వె. శక్రపత్ని మిగుల సాధ్వీ మహాభాగ, తనదుభర్త జీవితగతినుండ
నిన్నుఁ బొందు బెట్లు నీవు త్రిలోకవి, భుండ వయ్యు ధర్మము విడఁ దగునె.

గీ. రాజు ధర్మమ్ము విడిచినఁ బ్రజల ధర్మ, వర్తనులు గారె శాస్త్రముల్ వమ్ము గావె
శచికః దలదాటఁగల్గిన చక్కఁదనము, గల్గువేళ్ళయ లేరె నీకామమునకు. 211

క. రతి శృంగారమ్మునకున్, గతి రతియన భోగకాంక్ష కాంతకుఁ బతికిన్
మతిగల్గిన రసము బలా, తృప్తియైన విరిసము దాని నెనయరు రసికుల్. 212

గీ. ఉత్తమపదంబు గైకొనియున్న నీకు, బాపములకెల్లయగు లాఁతపడఁతిపొందు
తగద యాయుఃక్షయం బగుదానికతన, గలుగు నధమాధమమ్ముగుగతి నరేంద్ర.

ఉ. నా, నహంబుండువల్కుఁ బరనారలఁ బొందఁగ రాదె; గౌతమ
శ్రీ నెటుపొందె నింద్రుడు? హరించెఁ గదా, గురుభార్యఁ జంద్రుఁ డ
ష్టివియమమ్ములం బయకు నెల్లరు మీరెఱఁబోతి; రొడ్దకక
దా నెటువల్కు నప్పగిదిఁ దానయిచేయఁగఁ జాలఁదొక్కఁడుక. 214

క. మతినొప్పకయున్నబలా, తృప్తియైనం దెందు పొందు దేవపతిసతీన్
బ్రతిచెప్పకుఁ డిట్లయినన్, హితమగు నిరువురకు సుఖమలెనఁగుఁ గ్రమమునక.

ప. ఇట్లు మదనాతురుండగు నన్నహంబునికి మాతాడ నోడి మంచి దని వారలు బృహ
స్పతిపాలికిం జని కృతాంజలయై యిట్లనిరి. 216

క. అసభు; నిను శరణుఁ జెందిన, దని యెఱుఁగుదుమైన నీపె నాశనికడకున్
గొవిపోవలె నింద్రునిఁగా, నొనరించి తదాజ్ఞదాటుటొప్పునె మనకుక. 217

ఆ. వె. ఇంద్రుడైన యతని కెల్లరయిట్ల యి, త్రుణ్ణి ధనమకానఁ దనకుఁదాన
యగుచు వలచెనేని యది సరసంబగు, నట్లొనర్పఁజేయుమయ్య నీవు. 218

ఆ. వె. అనుడు గురుఁడు పల్కు నతిపతివ్రత నన్ను, శరణుఁజెందె బిట్టి సతిని విడిచి
పాపమంద నాకుఁ బాడియె శరణాగ, తుల విడుచుటకన్న దోసమున్నె? 219

క. అనవుడు దేవత లిట్లని, రనఘా ! యేదేని నొక యుపాయమున నా
తనికోప మడఁపఁగవలె, నన గురుఁడిట్లనియె దేవతావళితోడఁ. 220

ప. అట్లేని యీమె యతినిసన్నిధికి వచ్చి యొక సమయంబొనర్చు, “నాపతి మృతుం
డయ్యెనని తెలిసిన యపుడ నిన్ను వరింపగల దాన నట్లు కానినాడు జీవద్బర్తృక
నగు నే నిన్నెట్లు వరింతుఁ గావున మత్పతి నన్వేషించుటొంటె జనియెద”
నని యాగతి నతని వంచింది నా యనుమతి నింద్రాన్వేషణమునకుం గడఁగు
ననుడు బృహస్పతిపురోగములై దేవతలందరు నహఘనికడ కరిగిన నా కృత్రిమ
వాసవుండు వారింగని సంతసించుచు శచి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 221

క. తక్కు సుంలేల్ల నన్నున్, మక్కువ నాదునిఁగఁజూచి మన్నింతురు నీ
విక్కుతికి సమ్మతించిన, నిక్కపు వాసవుఁడ నగుదు నీరజనయనా. 222

ఉ. నావుడుఁ గంప మంది లలనామణి యిట్లని పత్కా నా ర్తిమై
“దేవ, సురేంద్ర ! మత్పతిగతిం గనరామిఁ గృశించి యుంటి న
ద్వాప మభావముం దెలియవచ్చెడిదన్కను దాళుమయ్య నా
కీవర మి”మ్మనంగ నతఁ డియ్యకొనెన్ విడిచెన్ శచీనతిఁ. 223

ప. ఇట్లతనిచే విడువం బడి యాపె సురలం గంచి యిట్లను మీరందఱును మదాజ్ఞం
జేసి వ్రయత్న పూర్వకముగ నింద్రునిగతి నన్వేషింపుఁ డనవుడు వారలందఱు
నొక్కఁడఁ గూడి యోజించి విష్ణులోకమ్మనకుం జని యతని సన్నుతించి యిట్లనిరి.

అ. వె. దేవ ! బ్రహ్మహత్యఁ దేజమ్మనకుఁ జెడి, యెల్లభూతముల కదృక్కుఁడగుచు
నేడనో యడంగె వింద్రుఁ డాతనికి మా, కును మహాత్మా ! గతివగుము కడంగి,

క. నీ యానతిఁగొని మాయో, పాయమ్మున వృక్షుఁ జంపి బ్రహ్మమ్ముండై
యేయెడ దాఁగెనొ సురపతి, పాయక కనఁజేసి మమ్ముఁ బాలింపు హరీ. 224

ప. నావుడు విష్ణుండు హయమేధం బొనర్పితిరేనిఁ దక్కుణ్యమ్మునఁ బావకుండై
యింద్రుండు మీకుం బతియగు. 225

గీ. అశ్వమేధమ్ముచే జగదంబ ప్రీతి, నంది హరియించు బ్రహ్మహత్యాద్యమముల
శచియుఁ బరశక్తిపూజలు నలుపుఁగాక, లబ్ధిభర్తృక యగుటొంటె లలితగతుల.

ప. నహఘండును మాయామోహితుండై స్వయంకృతావరాధమ్మన వైశమ పదభ్రష్టుం
డగుఁ బొండనిన సురలు బృహస్పతి సమేతమ్మగా నతని చెప్పిన చొప్పున నర
యుచు నింద్రుఁ డున్నెడ కరిగి వానిం గంచి హయమేధం బొనర్పఁ జేసిన సంతఁ

బావితుండై యతండు బ్రహ్మహత్యాపాతకమ్మును విభజించి నమలయందును
వృక్షమ్ములయందును స్త్రీలయందును బృథివియందును గిడులండును జొనిపి నమ
యమ్ము నిరయుచుఁ దిజ్జలమ్మునన వసింపుచుండె సంత దేవతలును తమతమ
పొందుపట్ల కరిగిరి పదప నొక్కనాఁడు. 229

క. విరహాకుల యయి శచి య, గ్గువచుతోఁ బల్కు “నేలొకో రాఁడు సురే
శ్వరుఁడు హయమేధ మొనరిచి, పరిపూతుండయ్యుఁ జెప్పు ముపాయము నాకు॥”

వ. నావుడు బృహస్పతి యిట్లను భక్తిమై జగదంబిక నారాధించితివేని నీపతి యచి
రంబ నీకుం బొడకట్టు సంతయికాక నహుండు తన్మామమోహితుండై పద
బ్రష్టుండును నగునని మంత్రం బుపదేశించెన, 231

క. తాపసివేషము గొని న, ర్వాపద్ధారిణిఁ బరాంబ నర్పించినఁ దా
నాపడఁతి కొక్కనాఁడు ద, యాపరతన్ దర్శనంబు నాపె యొసంగెన్. 232

సీ. కోటిసూర్యులఁ బోలి కొమరారుకాంతితోఁ , జంద్రకోటుల నేలు శైత్య మొలయఁ
గోటివిద్యుత్తుల మీటుబల్ తక్కుతో , వేదమల్ నాలుగు వెంటరాగ
స్వచ్ఛము వ్రాదామసంభూషితాంగియై , కనులు మూఁడును గాంతి గడలుకొనఁగఁ
బాళాంతుశాలు బాహులఁ దనుఁ బ్ర , సన్నవక్త్రాంభోజళాని యయి

గీ. జనని ప్రత్యక్షమై శచీపతికిఁ బల్కు , నబల నీపూజ నానందమబ్బె నాకు
వరము గోరుము నా, నామె పతిసమాగ, మంబు నహునికిన్ వినాశంబుఁ గోరె.

వ. అవిన జగదంబ యొక్క దూతికం జూపి దీనివెంబడి నరుగు మియ్యది నీపతిం
జూపు నని వెండియు. 234

గీ. విశ్వకామఖ్యచేతను వెలయు నాడు, మూర్తి వొల్పెడి మానసమున సురేంద్రుఁ
డున్నవాఁ డట కేగు మీయుచితతోడఁ, గనుఁగొనుము మోదమందుముకమలనయన.

శచి యింద్రునికడ కరుగుట.

వ. నహుండును మన్మామమోహితుండై స్వల్పకాలమ్మునఁ బదబ్రష్టుండు కాఁగలఁ
డని చెప్పి యాపె మంత్రార్థానమ్ము నొందె. 236

ఆ.వె. అంబదూతి శక్రనంగనఁ గొనిపోయి, మానసాంతరమున మగ్నుడైన
యింద్రుఁజూపె; శచియు నింతింతనఁగరాని, సంతనమ్ము నొందె జనవరేణ్య. 237

ప. ఇట్లు సంతసం బందియుఁ బతి దుర్గతికిం జింతించు నక్కమలాక్షిం గని యింద్రుం
డిట్లను. 238

క. కమలేక్షణ యిచ్చటి కే, క్రమమున వచ్చితివి భూతగణములకు నదృ
శ్యమగుగతినిన్న నావా. నము నీకెఱ్ఱెఱుఁగనయ్యె జయ్యనఁ జెప్పుమా. 239

ప. అనిన శచి యిట్లను జగజ్జననికరుణండేసి నిన్నుం జూడఁగంటి నీక నొక్క విశే
షము వినుము. 240

క. సురలందఱు నహుషని దే, వర యాస్థానమున నిల్చి వైభవమెసఁగఁ
బరిచర్యసలుపుచుండిరి, మరియాదకుఁ దక్కి వాఁడు మమతయెలర్చఁ. 241

క. 'పరియింపును ననుఁ బతిగా, సురేశ్వరుఁడ నే' నటించు సౌలవక కామా
తురుడై ప్రతిదినము ననుం, బరిపరి మోమోట పెట్టి బాధించు నొగిఁ. 242

క. నావుడు దేవేంద్రుం డను, దేవీ వగవళము నేఁ బ్రతిక్షించెద మో
దాహముగు కాలమునకు, నేవానికి దాఁటఁజెల్లునే కాలగతుల్ : 243

ప. నీవును ననుకూలకాలంబు ప్రతిక్షించుచు స్వస్థవృత్తవై యుండుము పొమ్మనవుడు
శచి దీనాననయై యతని కిట్లను. 244

ప. ఎటు నిజవంగ నేర్తు ? సురలెల్లరు మౌనులఁ గూడి రాగలం
పటు వరదానగర్వితు నపాస్తనయున్ బతిగా వరించి య
క్కటః ! నను వానిఁ బొందుమనఁ ; గాచెడివాఁడు గురుండుదక్క లే
కిటు చనుదెంచితిన్ మరల నేఁ జనిన న్నను బిమ్మి బట్టఁడే. 245

క. ఆరయఁ బాటుఁడు విమలా, చారుఁడు విద్యాధికుండు సత్తముఁడు గురుం
డేరితిఁ గావఁ గలఁ దక, టాః రాజగు నహుష బారి కందక యుండఁ. 246

అ. వె. కులటనైన వానిఁ గొని సుఖమ్ముల నింద, నిచ్చగింతు, నకిటః యీ పతిప్ర
కాత్వ మెంత దీనదళ దెచ్చె! నని వగ, నగడుచెందు నతికి ననియెఁ బతియు.

ప. నీ కుపాయం బొందు చెప్పెద నాలకింపుము. 248

క. శీలమున మానరక్షణ, మేలలన యొనర్చు నద్దియే సతి, భర్తల్
పాలింపఁ బతిశ్రీతలగు, లీలావతు లెందఱేని లేరే జగమునన్ : 249

క. కావున శీలము తోడుగ, నీ వుండుము పొమ్మ వాఁడు నిన్ను బలిమిమై
నేవేళఁ బట్టఁ దివురునొ, యావేళం బయకు మిట్టు లామూర్ధునితోన్. 250

వ. “నీవు ఋషియానమ్మున నాయెడకు వచ్చితేని నీయందు బద్ధానురాగనై యే విన్ను
వరించెద” నంటివేనిఁ గామాంధుం డగువాఁడును మునులనియోగించి క్రోధాకుల
లగు వారి శాపమ్మునఁ బదభ్రష్టుండగు నిదియునుగాక. 251

ఆ. వె. నిర్నిమిత్తకరుణ నెగడెడిజగదంబ, భక్తి మీఱఁ గొల్చి భద్రదాత్రి
యైన యావెకతన నందుము సంసిద్ధి, గురుని వాక్యమందు గుఱుతుగలిగి. 252

వ. అను నాతని పల్కార కియ్యకొని శచియు నహునిపాలికింజనఁ గామాంధుం
డగునాతఁ డాపె కిట్లను. 253

చ. కుశలమె నీకు ? సత్యమునకుం జవదాఁటని దానః నీయెడన్
వకు నను దాను సత్యగతిఁ బొందఁగ వచ్చితే ? చతు
ర్దశభువనమ్ము లేలినముదం బొకపా లిదియొక్కపాలు దు
ర్దశఁ దొలఁగించి నకా మదనదగ్ధునిఁ జల్లనిదృష్టి నేలుమా. 254

ఆ. వె. నీ యభీష్టమెద్ది ? నే నిర్వహింతు ని, క్కమ్ము నొడువు లజ్జగాంచనేల ?
యనుడు దేవదేవి “యశ్చిలంబు సిద్ధంబ, లేదు కోర నొందు లేకమేని. 255

వ. ఐనను నాకొక్క మనోంధమ్ముగల దయ్యది విక్కువమ్ముగ నెఱవేర్చెదేని నొడి
వెద” నావుడు నహునిండెంత యసాధ్యంబేని నిర్వహించెద నొడువుమన శచి
యాతనికిట్లనియె. 256

ఉ. చెప్పటకేమి ప్రత్యయము చేకుట దేమన రాజు లాడియే
తప్పదు రెయ్యడన్ విను వృథా వచియింపఁగనేల ? నామనం
బొప్పెడియంతయొట్టునకు నొప్పితేవేని వచింతు నా; నతం
డప్పగిదిం బొనర్చ మనమందు వినిశ్చయ మంది యిట్లనున్. 257

వ. తరుణీ ! నే నాడినదానికిఁ దప్పితేని యజ్ఞ దానతపోజన్యం బగు మత్సుకృతమ్ము
వమ్ముగు ననుడు నాపె యిట్లనియె. 258

నీ. వాహనమ్ములు దేవవతికి గుఱుమ్ము లే * మఁగు రథమ్మును, హరికి గరుడుండు
యమునకు మహిషంబు హరునకు వృషభంబు, హంస బ్రహ్మకు నెమ్మి హరసుతునకు
నెలుక విఘ్నేశున కలరు; నీ కిప్పు డ * పూర్వవాహనము నద్భుతము గాఁగ
వాంఛింతు నిను మునివరులు శివీక మంచి * యేగింపఁజూచి డేవేంద్రుకన్న

గీ. నదికువిగ నెంచి నీవృద్ధి ననుమతించి
పొందఁ గోరెద నావుడు మందబుద్ధి

యంబికామాయకతన మోహాంధుఁ డగుచు

నగుచు నయ్యబ్జముఖి కనె నహాపుఁ డెలమి.

259

గీ. సత్య మగుమాట చెప్పితి జలజనయనఁ, సదృశమగు వాహనము నాకు సంతరించి
తనఘలు మునీశ్వరులు మోయునంతకన్న, ఘనత గల్గినెయ్యెండులోకములనెందు.

క. మును లేడ్వరు మోయఁగఁడ, క్కిన బుపులుం దోడ రా నొగిన్ శిబికారూ

ధుం నన్నుఁ జూడఁ గలవో, వనజానన విన్నుఁ బొందవచ్చినవేళన్.

261

వ. అని శచికిం బ్రియంబు వల్క్కి యచ్చోటు విడిచి మునులంగని స్మరాతురుండు
నహాపుం డిట్లనియె.

262

ఉ. ఏను సురేంద్రుఁడన్ శచియు నింతటిదన్కను నన్నుఁ బొందదో

మౌనివరేణ్యులార! యవమానముగాదె? యనుగ్రహించి నా

మానము నిల్పుఁగాఁ దగినమాన్యులు మీర లొకించుకేని య

మ్మానిని మానినెం దులువ మారుఁడు నిల్వఁగనీఁడు నన్నిఁకన్.

263

క. ఆ నెలఁతపొందు యుష్మద, ధీనంబై యున్నయది విధించె న్నను న

న్మౌనివరేణ్యులు మోసెడి, యానముపై నెక్కి పొందనడె మృతుచున్.

264

వ. ఇమ్మడి మీర లనుగ్రహింపకున్కి నెట్లు సమకూరు మీకు శరణాగతుండ నన్నీ
మనవభూతంబువలన రక్షింపవలయునన నగస్త్యప్రముఖులగు మునులందఱును

భావికార్యానుసరణమ్మన దయామతులై యంగీకరించుటయు నహాపుండును బొలో

మీగతమానసుండగుకతన దివ్యమునివాహకంబగు శిబిక నధిష్ఠించి.

265

చ. స్మఃపఠికితుం డతఁడు చయ్యన నచ్చెలిఁ జూచువేడ్క న

త్విఃమతియై యగస్త్యమునివర్య సముద్రము మ్రింగినట్టియు

ద్భుఁ దనకాలఁదన్ని కళతో నదలించుచు “సర్ప సర్ప” నాఁ

గఁము కళాహతిం గనలి గ్రక్కున సర్పముగా శపించుచున్.

266

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ముఁ నొందుట.

క. మరల నిలువల్కు “బహువ, త్సరము లరణ్యముననుండి సత్త్వముకల్మిన్

దిరుగుచుండ యుధిష్ఠిరుఁ, డరుదెంచున్ శాపముక్తి నతఁ డిడు నీకున్.

వ. ధర్మపుత్రిండు నీ ప్రశ్నఁబుల కుత్తరంబిచ్చువాఁడు తచ్చృణణమాత్రమ్మున

నీ శాపమ్ము దొరఁగి స్వర్గమ్మునకు రాఁగల” వని నొడివె.

268

ఆ. వె. నహుఁడుఁడంకఁ బడియె నాకమ్మునుండి తా, నహియు నగుచుఁ గాననాంతరమున
నుండె; నానవుం డఖండ ముదమ్మును, జెందె దీని వినికిఁ జేసి యధిప. 269

ప. అంత సురలును మునులును నింద్రునికడ కరిగి మానపూర్వకమ్ముగా నాశ్వాసించి
యథాప్రకారమ్ముగ స్వస్థానమ్మున విలిపి యభిషేకమ్మొనరింప నతండును జిరవిర
హిణి శచింగూడి నందన వనమ్మున విహరించుచు సుఖంబుండె. 270

చ. అనఘుని విశ్వరూపుని మహాత్ము మునిఁ దనుజున్ వధించి దుః
ఖనియతుఁడయ్యె నింద్రుఁ; డిటుక్రమ్ముట దేవి యనుగ్రహింపఁగై
కొనె ముదమున్; సమ స్తమునకున్ దనకర్మమ కారణంబు దా
వివి విడఁజెల్ల దేరికిని నిక్క మెఱుంగుము భూపః నావుడున్. 271

చ. నరవరుఁ డిట్లువల్కు మునినాథ శతక్రతుకర్తయై సుఖో
ద్ధరమగు స్వఃపదంబుగొని దుఃఖితుఁడయ్యె సురేకుఁడంటి త
క్కిరులకు నస్త్రదాదులకు నొక్కెడ సౌఖ్యము చిక్కునే! కృతా
దరునకు నాకు శిష్యునకు దాఁపక సర్వము దెల్పు నావుడున్. 272

క ర్మ వి శే ష ము లు.

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లనుఁ గర్మము వర్తమాన
మనియు సంచితమనియు నో యవనినాథ
తెలియఁ బ్రారబ్ధమని మూఁడు దెఱఁగులగును
గరణం బియ్యదియ సర్వకార్యమలకు. 273

ప. అంచ నానాజన్మ సంపాదితంబు సంచితంబు, మఱియు సాత్త్విక రాజన తామస
భేదమ్ముల నాకర్మంబు త్రివిధంబు. 274

క. వినుము కుభాకుభరూప, మ్మునఁ దగు సంచితము భోగమునఁ దీటు నొకిం
తన పో దనేక జన్మము, లనుభవమున కెత్తవలయు నది పునమగుటన్. 275

గీ. జననమందినదాదిగ నలుపుకర్మ, మరయ నది వర్తమానవిఖ్యాతి నెనఁగు
సంచితమ్ముల నడిమికి నగముసేయ, నమరుఁ బ్రారబ్ధమై జననాది కదియ. 276

గీ. వీరు వారననేల యెవ్వారికేవి, జనదు ప్రారబ్ధ మనుభవమునకుఁ దక్కి
కర్మమున్నంతదనుక నిక్కమ్ము జన్మ, మది యడఁగుమీద జన్మంబు నడఁగు నిజము.

- క. హరియును హరుఁడును సురలును, విరించియును గర్మవశులు వితయేని నరే
శ్వరః దేహధారులై యి, కర్మరణి కుభాకుభము లందఁగా నేమిటికిన్. 278
- ప. దేహి తనకు సుఖదుఃఖానుభవ కారణంబగు కాలపరిపాకమ్ము వలన సంవిత
కర్మానుభవావసరమ్మున సుకృతంబొందె దుష్టుతంబొందె నలుపుచుండు నట్ల దేవ
తలును నని యెఱుంగుము. 279
- క. నారాయణాంశజులు నర, నారాయణ మునులు ధర్మనందనులు భువిన్
ధీరులు కృష్ణార్జునులై, పేరందుట దీనఁగాదె పృథ్వీరమణా. 280
- ప. ఇయ్యది పురాణపీఠిక యని మునులచే వ్యవహరింపం బడునని మఱియును. 281
- గీ. ఆరిపః విభవాదికుండు దేవాంశభవుఁడు
కవిత గలవాఁడు ఋష్యంశ కలితుఁ, డెవఁడు
రుద్రు నర్పించు నవ్వాఁడు రుద్రునంశ
మవని పాలించువాఁడు విష్ణ్వంశభవుఁడు. 282
- ప. మఱియు నన్నదాతయు దేవాంశభవుండగు నింద్రాగ్నియమ విష్ణుధనదుల వలనఁ
బ్రభుత్వప్రభావకోపపరాక్రమంబులను సంగ్రహించి శరీరంబు నిర్మింపఁబడెడిది. 283
- క. బలవంతుఁడు ధనవంతుఁడు, కలావిదుఁడు భోగకాలి మనభాగ్యము లం
దులఁదూఁగువాఁడు పీఠలు, తెలియుము దేవాంశభవులు తెల్లముగనృపా. 284
- ప. పాండవులును విట్టిరగుట విఖ్యాతులైరి దేవాంశజుండగు కతన వాసుదేవుండును
నారాయణసముండై వఱలె. 285
- గీ. ఏది యెఱైనఁ బ్రాణుంకెల్ల దేహ, మమరు సుఖదుఃఖములకుఁగానట్టిదేహి
స్వవశుఁడొక్కరుఁడును లేఁడు జననమరణ, కష్టములు దైవవశమునఁ గాంచుచుండు.
- ప. మఱియుఁ బాండవులు వఁచిందొడముటయుఁ బిదపఁ బురమ్మున కరుగుటయు జాహ
బలమ్ముకలిమి రాజసూయం బొనర్చుటయుఁ గ్రమ్ముట వనవానదుఃఖం బనుభవించు
టయు నర్జునుండు తపంబు చేసి సురలవలన వరమ్ము గొనుటయు ననునవి
యన్నియుఁ గర్మజంబులకా నెఱుంగునది. 287
- క. నరదేహమ్మున మున్ను బ, దరికాశ్రమమందుఁ జేయుతప మర్జునతం
బొరసిన యప్పుడు ఫలదం, బరయఁగఁ గాకున్కి గర్మ మతిగహనంబొ. 288
- ప. అని వెండియు. 289

- సీ. కారాగృహమ్మునఁ గంజాక్షఁడుదయించి , యంతట గోకులమందుఁ జేరి
యేకాదశాబ్దమ్ము లెంమి నచ్చటనుండి , మధురకు నేగి దూర్వార్గుఁగంసు
నడచి యాతనితండ్రి నదిపునిఁగాఁ జేసి , తల్లిఁ దండ్రులకు బండ్లనమువాసి
ష్టేచ్ఛాదిపునిభీతి మేకొన ద్వాంప , తీపురమ్మున కేగి కాలపురమ్ము
- గీ. చేసి సకుటుంబముగను బ్రభాసమున ధ , రాదితిజకాపమునఁ దెగి యంత మందఁ
గర్భగతి యెట్టిదేనియుఁ గానయున్న , వ్యాధుఁడా కృష్ణుఁ జంపెడివాఁడు తలఁప !
- వ. నావుడు జనమేజయం దిట్లను మునీంద్రా ! భూమి భారమ్ము సహింపక గోరూప
ధారిణియై కమలజు శరణమ్ము వేడిన నతఁడు జనార్దనుఁ బ్రేరేపించి భూభాంహర
ణమ్మునకు పసుదేవగృహమ్మునఁ బుట్టు మన విష్ణుండును నట్ల జనియించి
బలరామసహితుండై యర్జునుండు తోడ్పడ ననేకుల దుర్మతుల నడంచెనని
చెప్పితిని దానంజేసి భూమికేమి భారంబు దఱిగె ? ఇది యిట్లుండ భీష్మ ద్రోణ
విరాటప్రపదబాహ్లికసోమద త్తకర్ణాదులం జంపెఁ గాని తన యనంతరమ్మున
భార్యలంగొట్టి దోచికొన్న దొంగల మునుమున్న యేల వధింపఁడయ్యె ? ఆభీరశక ,
ష్టేచ్ఛసిపాదులు కోట్లకొలది మిగుల నేల ? వారలు భూమికి నేల భారకారులు
గాకుండి ? రని వెండియు,
- 291
- క. కలషావృతమై తగునీ, కలియుగమున నొక్కఁడేనిఁ గలఁడే యోగ్యుం :
డిం కిది భారమకాదే, తెలుపుమునా మౌని భూపతికి నిట్లనియెన్.
- 292
- గీ. ప్రజలు యుగములఁ బట్టి పాపమ్ముఁ బుణ్య
మావరింతురు యుగధర్మ మూఁగఁగలరె
ధర్మమున రెండు మూటఁ దత్పరతగలరు
క్రమముగా మూఁడుయుగములఁ గలుగు ప్రజలు.
- 293
- వ. కలియుగమ్మున నర్థకామరసికులు దక్క నొందొరులు జనింపరు; ధర్మాధర్మము
లకుఁ గర్త కాంబ యని యెఱుంగుము నావుడు నృపతి యిట్లనియె.
- 294
- క. కృతమున ధర్మము శ్రేతఁ, మితిమీరినదానమున్ యమితులై నానా
వ్రతములు ద్వాపరమున న, మృతిఁ జేసినవారికేది మనికి యిపుడగున్ ?
- 295
- క. ఈ కలియుగమునఁ బాప, వ్యాకులులై దేవనింద యాదిగఁచగు నా
నౌకు లొనిర్బుధుర్జను, లాకృతయుగమందు నెవటి కరుగుదురు మునీ.
- 296
- వ. నావుడు వ్యాసుం దిట్లనియె.
- 297

క. కృతయుగమున మనుజులు వి, స్తృతముగఁ బుణ్యము లొనర్చి దివిజనగరసు
స్థితిఁ గాంతురు వర్షాశ్రమ, గతు లిందుకయేనిఁ జ్ఞాతినిఁ గనకున్కి నృపా. 298

గీ. దయయు నత్యంబు దానంబు తనమభార్యఁ
గూడియున్కియు ద్రోహమ్ము గొనిమి నర్వ
భూతిసమబుద్ధియును సతిమ్ములు సమస్త
జంతువులకుఁ గృతమ్మున జనవరేణ్య. 299

వ. రిజకాదివర్ణమ్ములును నయ్యుగమ్మున స్వవర్ణనిరతిం జరించుటంజేసి స్వర్ణమ్మున
కరిగెడిఁ; ద్రేతాద్వాపరమ్ములను నట్లకా నెఱుంగునది. 300

క. నయహీనులు మానవులు క, లియుగమ్మున సుకృతబుద్ధిలేమిఁ యుగప
ర్యయ మలవడుదన్కను వి, శృయముగ నుకమున నుండు జననాథమణి. 301

క. కలికృతసందిన్ స్వర్గ, స్థలు పుడమి జనింతు మిగుల దుష్టులు నరక
స్థలు జనియింతురు ద్వాపర, విలయమ్మునఁ గలియుగంబు వెలయంజేయఁ. 302

క. కలియుగమున సుజనులునుం, గలిగిన నవ్వారు సుకృతకర్మానుగతిఁ
వెలయుదురు ద్వాపరమ్మున, నలకేతక గృతమునందు నధిపవతంసా. 303.

క. విను మట్టుల కృతయుగమున, ననయతఁ బాపములు సేసి నట్టి జనులు దు
ర్జనహితమగు కలియుగమున, జనియించి యపాత్రికృతులు నలుపును రెందున్.

యు గ థ ర్మ ము లు.

క. యుగరీత్యనుసరణమ్మునఁ, దగు ధర్మజ్ఞులకుఁ బాపకర్పరత, ప్రళ
స్తగుణుండగు నీతండ్రికిఁ, దగునే మునియలుతఁ బాము దగులంజేయన్ ? 305 .

వ. యుగబలంబు కాదేని యయాతికులసంబంధుండగు రాజన్యున కిట్టి బుద్ధి యెట్లు
పొడము నని చెప్పి వెండియు. 306

చ. కృతయుగమందు బ్రాహ్మణులు కేవల వేదరతుల్ పరాంబికా
మతులు దయాయుతుల్ శుచిసమన్విత లట్టులై క్షత్రియుల్ సుసం
గత పరిపాలనాదరు లఖండయతుల్ మఱి వైక్యులున్ సమం
చితకృషిగోగజాపనివిశిష్టవణికృత్తినిత్యతత్పరుల్. 307

వ. మఱియు శూద్రులు సేవాతత్పరులై యుండిరి సకలవర్ణమ్ములయందును దేవీపద

తక్తి విశేషించి యుండెఁ బ్రతిగ్రామమ్మున జగదంబాలయమ్ములు మెండునునై
యుండె. 308

క. కృతయుగముకన్నఁ ద్రేకన్, మితమగు ధర్మమ్ము మిగులమితమగు ధర్మ
స్థితి ద్వాపరమునఁ గలియుగ, గతి పెప్పఁగ నలవి కాదు కలుషిత మగుటన్. 309

క. మును రక్కసు లిక్కలియుగ, మున విప్రులుగా జనించి మూర్ఖు లనత్యం
బున మనులును బాషండులు, జనవంశకు లనఁగఁ బరఁగి చరియింతు రొగిన్.

గీ. వేదనిందాపరులు లోకవిదులు కూడ్ర, సేవనానకులు నవృక్షీననులును
భ్రష్టులును గాఁగలరు క్రమక్రమమునఁ గలి, వృద్ధిచెందిన కొలఁదిగ విప్రవరులు.

క. కలియుగము వృద్ధిఁ జెందిన, కొలఁది ఋతౌద్భవము ధర్మగుణము నశించుకా
గలుషమ్ము వృద్ధి నొందుఁ బ్ర, బలమగు నన్యాయరీతి ప్రజలందు నృపా. 312

గీ. క్షత్రియులు వైక్యలును కూడ్రసంతతులును, ద్విజాలయల్లన్వధర్మముల్ దిగవిడుతురు
ద్విజాలు కూడులరీతి వర్తించి దుష్ప్ర, తిగ్రహమ్ము లొనర్తురు తేజ మెడల. 313

చ. అన్యతము పల్కుదుర్ పరులనంటుడు రిచ్చకు వచ్చినట్లు వ
ర్తన మొనరింతు ధర్మములు తారయి చెప్పుడు రాత్రిభర్తృవం
శన మొనరింతు రంగవలు సాద్వి యొకర్తుక గాని కానరాఁ
జనదు కలికా జగమ్ము కడు సంకరరీతినఁ బొల్పు భూవరా. 314

గీ. కుద్ధ మాహార మైన వికుద్ధమగు మ, నంబు దాన నెసంగు ధర్మంబు వృత్త
సంకరతఁజేసి ధర్మంబు సంకరమగు, దాన వర్జసాంకర్యం బొదవు నృపాల. 315

క. కలియుగమున వివ్విధమునఁ, దొలఁగున్ వర్ణములపద్ధతులు విజ్ఞానం
బలవడు మహాత్ములును జం, చలులై దుష్కృతులు పేయఁజాలురు రనఘా. 316

చ. ఇయ్యది యుగన్వభావం బగుట నేరికిని నవార్యం బనుడు జనమేజయుండు. 317

క. కలుషప్రధానమై తగు, కలియుగమునఁ బొడముప్రజకు గతికలదేనిన్
సౌలవక చెప్పు మనఁగ న, య్యలఘున కిట్టులను వ్యాసుఁ డాదర మెనయన్. 318

చ. కలిఁ గలుషంబు వాపికోనఁగా మడిఁ గోరునరుండు సర్వముం
దొలఁగఁగఁ ద్రోచి శక్తిపదతోయజ మెప్పుడు సంస్మరింపఁగా
వలయుఁ దదీయనామరసపాన మొకప్పుడుఁ గాని చేయువా
రల కగు సౌఖ్యముల్ హరిహరప్రముఖుల్ గనలేరు భూవరా. 319

క. తగుపుణ్యక్షేత్రమైన, నగణితమహిమాధ్యమైన యంబాపద మొ
ప్పుగఁదలఁచెడివారలు పా, పగతిం గన రిది రహస్యపద్ధతినుమ్మీ. 320

క. పాయక యజపాఠ్యం బగు, గాయత్రి జపింతు ద్విజులు గనఁజాలరుగా
మాయావిభవము వారలు, ధ్యేయం బంబాపదంబ తెలియుము నీకున్. 321

ప. యుగధర్మవ్యవస్థయందు నీ వడిగినప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి వింక నీకభీష్టం
బెద్ది యనవుడు దేవమానవులకు గమ్యమ్ములును బుణ్యమ్ములును నగు క్షేత్రమ్ము
లును నదులును స్నానదానాది విశేషమ్ములును విస్తరించి నా కెఱింగింపు మన
వ్యాసుం డిట్లనియె. రాజేంద్రా : యెల్లనదులలో జాహ్నువి యుత్కృష్టంబుమఱియు
యమునా సరస్వతీ నృదా గండకీ సింధు గోమతీ తమసా కావేరీ చంద్రభాగావేత్ర
వతీ సరయూ ప్రముఖమ్ము లగు నదులు మూర్ధకొలఁది గలవు. 322

తీర్థ వి శే ష ము లు.

గీ. ఈ నదులలో నముద్రమ్ము నెనయునవి వి, శేషపుణ్యప్రదమ్ములు సింధుగతము
లందు జల మెప్పుడును గలయవి ప్రశస్త, ములు నదులు వర్షముల రజస్వలలు భూవ.

ప. శ్రావణ భాద్రపదమాసమ్ముల నానావిధ కలుషిత ప్రవాహమ్ములకలిమి రణోదోషమ్ము
వాటిల్లునని యెఱుంగునది. వెండియుఁ బుష్కరమ్మును గురుక్షేత్రమ్మును ధర్మా
రణ్యమ్మును ప్రభాసమ్మును బ్రయాగమును నైమిశారణ్యమ్మును నర్బుదారణ్యమ్మును
నివి పుణ్యక్షేత్రమ్ములు; శ్రీశైలమ్మును సుమేరుపర్వతమ్మును గంధమాదనమ్మును
నను నివి పుణ్యధరాధరమ్ములు; మానసమ్మును బిందు సరస్సును నక్షోదంబును
ననునివి పుణ్య సహౌవరమ్ములు. 324

క. సరనారాయణ మును లా, దరమున నెచ్చోటఁ దపము దాల్చిరి దానిం
బరమోత్తమ మనదఁగదె బ, దరికాశ్రమ మనఁగ విశ్రుతంబది యధిపా. 325

ప. మఱియు వామనాశ్రమమ్మును శతయూపాశ్రమమ్మును మొదలుగఁ బుణ్యాశ్రమమ్ము
లనేకమ్ములు గలవు. 326

క. మువిజనములు తపములు జా, మొనరించినచోటు లెల్ల నొగిఁ దన్నామం
బున విశ్రుతి గని పుణ్య, మ్మునకుం దానకము లగుచుఁ బొదలె నృపాలా. 327

ప. నా చెప్పిన స్థానమ్ములలోఁ గొన్ని దేవీస్థానమ్ములు గల వయ్యవి దర్శనమాత్రఫల
దంబులు వాని నగ్రమ్మునం జెప్పెదఁ దీర్థమ్ములును దానమ్ములును యజ్ఞములును

దవమ్ములును వ్రతమ్ములును లోనగు పుణ్యకర్మమ్ములు సాపేక్షమ్ములని యెఱుంగు
మది యెట్లంటేని, 328

క. శుద్ధంబగు ద్రవ్యమ్ము వి, శుద్ధంబగు మనము శుద్ధిఁ జొప్పడు క్రియ న
న్నదంబు గాక యున్న న, బద్ధం బగు నిమిఁ జెందు పలము నృపాలా. 329

క. క్రియయును ద్రవ్యము శుద్ధ్యా, శ్రయముగ నొక్కప్పుడెనము, జంపలము మనం
బయవిఘ్నకారణముల వి, షయములఁ బడుకతన బుద్ధి చన దెప్పట్లన్. 330

వ. కామక్రోధలోబమదాహంకారమ్ములు తీర్థావ్వరప్రతితపోనియమమ్ములకు సంతరాయ
ప్రదమ్ములు మఱియు నిహింసయు సత్యాప్తేయశౌచేంద్రియనిగ్రహస్వధర్మపాల
నమ్ములును దీర్ఘఫల ప్రదంబులు. 331

గీ. దారి సంస్కర్షవోషమ్ము దవిలి నిత్య, కర్మ మెడలినకతన నిక్కముగఁ దీర్థ
గమన మది వ్యర్థమగు స్నానకలన దేహ, శుద్ధి దగుఁగాని మనమును శుద్ధమగునె.

క. విను తీర్థస్నానమ్మున, మనమును శుద్ధంబయే నమరనదికిం దా
పున వసియించి తపంబు, బొనఁపెడి ముఱలు ద్రోహబుద్ధులగుదురే. 332

వ. చిత్తశుద్ధిమగుంబగు గంగాదితీర్థసేవనం బతిపావనమగుకతన సాంతరమలజ్ఞ
నంబు నొనరింప నమర్థంబయైనను సంతిశుద్ధికి నొక్క సత్సంగంబుదక్కఁ
దక్కఁగల యజ్ఞదానాదికర్మములు నిమిత్తమ్ములు గాఁజాలవు. మున్ను బ్రహ్మ
పుత్రుండగు వసిష్ఠునిఁను విశ్వామిత్రునకును నాదీబకంబును హైరయార్థమ్ము నిర్ధ
కమ్ముగ హరిశ్చంద్రు కతమునఁ గలిగె నందు వసిష్ఠశాపమ్మున విశ్వామిత్రుండు
బంబును విశ్వామిత్రశాపమ్మున వసిష్ఠుం డాడియనైరి. 334

క. వారాదీబకరూపము, లీరీతిం దాల్చి రణము నెనసరి మిగులన్
దారుణగతి వర్షాయుత, మారయ మానసనర స్తబారూఢిఁదగఁ. 335

వ. అన జనమేజయుం డక్కత వినవలకు ననుడు సాత్వ్యవకేయుం డిట్లనియె. 336

క. రవివంశజుండు రఘురా, మచిభునకుం బూర్వుఁ డనమమతియున్ స్వర్నా
భవిభవుఁ డయిన హరిశ్చం, ద్ర విభుండు త్రిశంకురాజతనయుం డలరున్. 337

వ. అతిం డనపత్న్యం డగుకతన పరుణుం గుఱిఁచి తనకు సంతానం బొదవిన నర
మేరం బొనర్చెడనవి ప్రతిజ్ఞయొనర్చెనంత. 338

ఆ డీ బ క యు ద్ధ ము.

క. ఆతని నుందరి గర్వో, పేత యయి కుమారుఁగాంచెఁ బ్రియమంది తనూ
జాతునకు జాతసంస్కృతి, నాతం దొనరించి చేసె నధికోత్సవమున్. 339

ప. పుత్రోత్సవ సమయమ్మన బ్రాహ్మణులకు నపారంబగు హిరణ్యమ్మను గోవులను
నొసంగి తనిపె నట్టియెడ వరుణుండు విప్రవేషమ్మన నటవచ్చి కృతసత్కారుండై
యాగమనకారణం బడుగు స్వపతిం గాంచి యిట్లను. 340

ఆ. వె. సుతునిఁ బశువుఁజేసి సౌఁవక యాగంబు
నలిపి నీడుప్రతివ నిలుపుమనుడు
విహ్వలాత్మఁడగుచుఁ బృథ్వీశ్వరుండు దై
ర్యంబు కొంత గాంచి యతవికనియె. 341

క. ఓ సదయః యిత్రలోదరి, మానమునకు కుద్ధిఁచెందు మానక నీతై
చేసెద యాగంబప్పుడు, నా సత్యము చూడు మనఁ దనయెడకు నరిగెన్. 342

ప. పదంపదీ హరిశ్చంద్రుండు సంతుష్టం డయ్యును గించిచ్చింతా భరమ్మున నుండె.

క. మానము పూర్ణంబగుదు ధ, రాసురరూపమునఁ బాశి రాజేంద్రుఁ బరీ
క్షెనముపేతు నొనర్పఁగ, నానించి రయమున రాఁగ నా నృపవరుఁడున్. 344

ప. ఉచితసత్కారం బొనర్చి యాతని రాకకుం గతం బెఱిఁగినవాఁడు గావున వినయ
మ్మున నిట్లనియె. 345

క. బాలుం డసంస్కృతుం డీత, డేలా యజ్ఞార్హుఁడగు ? నహింపు మువనయ
శ్రీలక్ష్మితుఁడగు దిన్క, గృ, పాశుఁడవై యనుడుఁ బలికె వరుణుం డలుకన్. 346

క. కొడుకువయి నడరు నీ ప్రే, ముడి నా కెఱుంగంగ నయ్యె మును పలికి యిటుల్
దడఁబడఁ జెల్లనె నన్నుం, గడుకొని వంచంప నెంచఁగాఁ దగునె నృపా. 347

ప. అయినను నీవదనగౌరవమ్మున నిప్పటి కరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున
నేతెంచువాఁడ సత్యమ్మునకుం దప్పితివేని నిన్నప్పు డవశ్యము శపింతు నని యతఁ
డరిగెఁ బిమ్మట హరిశ్చంద్రుండు గొమరునకు లోహితాక్షుండను నామమ్మునిచెఁ
నా రాజునుతుండును దినదినప్రవర్ధమానుండై సర్వవిద్యావిశారదుండై. 348

గీ-తనకు జన్మంబు కతన వంతంబు గలుగు, తెఱిఁగి పరుగిడి యేరికి నేగరాని
యద్రుగహ్వరిమున డాఁగె నధికభీతి, లోహితాక్షుండు బ్రదుకంగ లోఁదలంచి. 349

వ. వీడప వరుణుం డరుదెంచి జన్మం బొవర్చుమనుడు నరవరుండు ప్రహ్లాదవదనుడై
మహాత్మా, మత్సుక్రం డదృశ్యుండై యెటకేవియుఁ బోయె నేనేమిసేయుడు
ననుడు వరుణుండును. 350

క. నను వంపించి యనత్య, మృతకున్ లోనైతి కాన భూవర నీకుం
బనుపడు జలోదరంబను, మనతరమగు వ్యాధి యనుచుఁ గనలి శపించెన్. 351

ప. ఇట్లు శపించి యతండరిగెఁ బదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వ్యాధిపీడితుండై పుత్రా
దర్శనమ్మునకు వగచుచున్నంత. 352

క. ఒక పాంథుండు హరిశ్చం, ద్రకుమారుం గాంచి పలుకు “దయమాలి కటా
ప్రకటవ్యాధిపరీతు జ, నకు విడిచి యిటుండ నీకు న్యాయ్యంబగునే. 353

క. నీకై కుందెడి జనఁని, శోకము గణియింపలేని సుతుఁడవు నీకుం
గాకొరుల కిట్లు చెల్లునె, తేకువ యొక్కంత వలదె ధీరున కెందున్. 354

క. జనకునకుఁ గాఁగఁ దన జీ, వనమైనఁ ద్యజించునట్టివాఁడు గుమారుం
డనఁదగుఁగాని నినుంబలెఁ, దనప్రాణము డాచికొనినఁ దనయుం డగునే.” 355

ప. ఇట్లు దర్శనంయుశంబుగ బోధించు పాంథుని వచనమ్ములఁ ద్వరితుండై తండ్రిం
గన నరుగ నుంకించు నాతినికడకు నిండ్రుండు విప్రవేషమ్మునవచ్చి కృపాకుండు
నుంబలె నిట్లను, 356

చ. చన మది నెంపఁబోకు కడు సాహసియై తనరోగబాధ దీ
ర్ప నెదఁ దలంచి విమ్మఁదగఁబట్టి మఖమ్మునఁ బెట్టి చంపు, ము
న్నినుఁ గనుపొంటె నవ్వరుణునికా వెన నిట్లు యజింతు నంచు నీ
జనకుఁడు నేమమూనె విను చావఁగనేటికి నాదుపల్కులన్. 357

ప. ఇట్లతని వచనమ్ముల నిషిద్ధగమనుండై లోహితాక్షుండు మాయామోహితుండై
యెటఁ గొందొక కాలంబుండి మరల నొకని కతనఁ దండ్రి దురవస్థ విని గమనో
న్మఖుండగుడు నిండ్రుఁ దెప్పటియట్ల వారింఁచె; నిట్లతం దెప్పడు చననుద్యమించు
నప్పుడు తప్పక యింద్రుండు వచ్చి వారించుచుండుఁ బదంపడి యొక్కనాఁడు
హరిశ్చంద్రుండు దుఃఖార్తుండై కులగురుఁడగు వసిష్ఠుం గాంచి మహాత్మా! జలో
దరవ్యాధిపీడితుండనగు ననుఁ గరుణింపుము నావుడు వసిష్ఠుండు కరుణార్థుండై
యిట్లను. 358

గీ. కల దుపాయం బొకండు పుత్రులు త్రయోద

శవిధముల నొప్పుదురు ధర్మసమ్మతులయి

యందుఁ గ్రీతుని గొని జన్మమాచరించి

పరుణుని యజించి వ్యాధిని బాపికొనుము.

359

ఉ. నావుడు మంత్రులంగని జనప్రవరుం డిటు పల్కు, నెవ్వఁడే

నీ విధికిం దనూజు నిడునేని ధనాశమెయిం గొనుండు భూ

దేవకుమారుని వెదకి తెండు ధనం బది యెంతయేనియుఁ

బ్రోవిడుఁ డిందు లోభమును బూనకుఁ డేగుఁడు శీఘ్రగాములై.

360

క. అని యనవనో నవిపులు నని, జనపదములు పట్టణములు నదనం బొక్కం

డునువదలక కనునెడ ని, ర్థనుఁడు నజీగర్తుఁ డను ధరాసురుఁ డొకటఁ.

361

క. కనుపట్టి ధనాశమెయిం, దనమూగురుతనయులందుఁ దా మధ్యము న

జ్ఞునవరుమంత్రుల కొనఁగెఁ, ధనబుల్ల తెట్టిపనులు తగవు న్యోపాలా :

362

ప. మంత్రులను దత్పూర్ణితంబగు ధనం బొసంగి కునశ్శేపుండను నవ్వప్రకుమారుం

గైకొని హరిశ్చంద్రునకుం జూపిన నతండు సంతసించి యజ్ఞార్థంబగు సంభారం

బొనరించి ఋత్విక్కుల రావించి జన్మమ్మున కారంభించె; సంత యూపబద్ధుం

డయి రోదనం బాచరించు నాకునశ్శేపుఁ గాంచి విశ్వామిత్రుండు కరుణాకరుడై

హరిశ్చంద్రుని కిట్లను.

363

చ. జనవర ! సాహసించి ద్విజసత్తముఁ జంపఁగ నేల ? విద్యు రో

దన మొనరింప నామనము తద్దయు నీరయిపోయె మున్ను మీ

జనవరు లాత్మదేహమును జయ్యవ నిచ్చి పరాంగరక్షణం

బును బొనరింతు రిట్టిపని పోలునె స్వాంగము రక్షపేతకున్.

364

గీ. నీకు సౌఖ్యంబు గల్గఁగా నే నొనర్తు, దయగలిగి దీను నీ విప్రతనయు విడుపు

మఁదఱుక నొక్కటే దేహమందుఁ బ్రీతి, బాలకుం జంపె దీ వెంత పాపమతివా :

వ. అని పలుతెఱంగుల నొత్తిచెప్పిన నత్తాపసుపలుకులు చెవిఁ బెట్టక వ్యాధిపీడితుం

డగుకతివ హరిశ్చంద్రుండు క్రతుద్యముండై కునశ్శేపు విడువనొల్లఁడ. దానం

జేసి గాధిజుండు క్రోధాకులుండై యవ్వప్రకుమారునకు పరుణదేవతా ప్రీతిదంబగు

మంత్రం బుపదేశించె.

366

- క. అతఁ డమృత్రోత్తమముం, ఋతస్వరముగా జపింపఁ బూర్ణకృపానం
గతుడై వరుణుం డయ్యెడ, కఠిరయమున వచ్చి విడిచి యధిపున కనియెఁ. 367
- వ. రాజా : నీ కింక వ్యాధిబాధ లేకుండెడిఁ గృతప్రతిజ్ఞుండ వైతివని యరిగె దాన
హరిశ్చంద్రుండును సంతసించె. 368
- క. మునిసుతు నిటువిడిపించియుఁ, దనమాటన్ వినని నృపు నెదన్ మఱవక స
న్ముని గాధిపుత్రుఁ డున్నం, త నరిగె నొకనాఁడు ఁని కతఁడు వేఁటకునై. 369
- వ. అట్లరిగి కౌశికీతటమ్మన నొక్క సూకరముం బడనేయఁ గ్రుమ్మరువాఁడు
మధ్యాహ్నకాలమ్మన వృద్ధబ్రాహ్మణా కారుండగు కౌశికుచే వంచింపఁబడి తన
రాజ్యంబాది నిఖిలంబును గోల్పోయె. 370
- క. అంత నొకనాఁడు కౌశికుఁ, గాంతారమ్మున యదృచ్ఛగాఁగ నిశ్రుద్ద
స్వాంతుండు వసిష్ఠుం డను, సంతయు నృపువలన వినిన యట్టిండగుటఁ. 371
- ఉ. నా యజమానుడైన నునాథు వృథా కవటఁబు వూని నీ
వేయపరాధముఁ గనకయే కడు వంచనచేసి తక్కుటా
నీయవివీతి కేమి యన నేర్తు బకక్రియ నీతపంబు దం
భాయిత, తాపసాధమ : యహంకృతి వమ్ముగ నేల తాల్చెదో. 372
- క. ఆ నరనాయకుని బక, ధ్యానపరత నిట్లోనర్చి తనిసితివి బకం
బై నెగడుమింక నని శా, పానుగతిఁ బలుక నాతఁడలుక వొడమగఁ. 373
- వ. వసిష్ఠుంగాంచి యే నెంతదనుక బకంబనై యుండుదు నందాఁక నీ వాడివై యుండు
మని ప్రతిశాపంబిచ్చె; నిట్లన్యోన్య శాపమ్ముల నిరువురు నాడీ బకమ్ములైరి. 374
- క. ఇరువురును మానసతటీ, తరువుల వేర్వేఱయొండి తఱుఁగని కోపం
బురహిఁ నఖచంచుపుటో, ధ్రువప్రహారములఁ బోరుదురు ప్రతిదినమున్. 375
- గీ. పక్షిరూపమ్ముగొని మునివరు లిరువురు, రుధిర ముట్టివడంగ నీ రూఢి నెదిరి
పోరుసల్పుచు బహువర్షములు చెలంగి, రఖిలలోకమ్ములును భయమందుచుండ. 376
- వ. నావుడు జనమేజయుండు వారికి శాపం బెటు తొలంగె ననుడు ముని యిట్లనియె.
- క. వరులు సురలు భయ మందఁగ, నిరువురు నిట్లుండ బ్రహ్మ యేతెంచి పర
స్పరశాపమ్ములు తీర్చి త, గురహిఁ మిత్రతను గొల్చి గొనకొని యరిగెన్. 378
- వ. పిమ్మట వారలును దమ తమ యాశ్రమమ్ముల కరిగి సుఖంబుండిఁ రెట్టిమహద్ద

లేనియు నహంకారంబు విడనోపరు; తద్దోషమునన కదా మైత్రావరుణుని
నిశో నిట్లు చిరకాలంబు పోరుగల్గె. 379

క. మానవుల సురల నరులన్, దానవులం గాని యెంతదనుక నరసింసం
గానంగరాఁ దొకండును, మానసంకుద్ధి గల్గు మాన్యుం డధిపా. 380

ఆ. వె. మనము కుద్ధిలేని మనుజుం దొనర్చుతీ, ర్థము జపముఁ దపము దానయజ్ఞ
ముఖ్యకృతులు వ్యర్థములు వాసనారహి, తునఁగ దత్పలంబు దొరకు నిజము.

క. శ్రవణాదికమున మానస, ము విమలముగఁజేసి తీర్థముననుండి సదా
భవహర మగు దేవీనా, మవిభవముజపించువాఁడు మాన్యుండుకలిన్. 382

ప. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా; మిత్రావరుణియని చెప్పితి వీనామంబు వసిష్ఠు
నకు గుణవ్రయుక్తమో కర్మవ్రయుక్తమో నొడువు మనుడు వ్యాసుం డీట్లనియె.

వసిష్ఠునికి దేహాంతరప్రాప్తి.

క. నరనాయక విమిశాపము, బొరసి వసిష్ఠుండు దేహము విడిచి మిత్రా
వరుణులకుఁ బోడిమి మిత్రా, వరుణియనం బరఁగెనన నృపాలుండనియెఁ. 384

క. ముని ననపరాధుఁ జతురా, ననతనయు వసిష్ఠ భూమినాథుఁడు శపియిం
చిన నెట్లు తదిలెఁ గారణ, మును వచియింపు మన మౌని భూపతి కనియెఁ 385

క. కారణము మున్న చెప్పితిఁ, గా రాజవరేణ్య! యెట్టి ఘనతై నను నం
పారమువ గుణపరీతులు, ప్రేరేపించు నవి యెట్టి పెనుదుష్కృతికిన్. 386

గీ. రాజు లొనరించునట్టి ధర్మములుగాని, పరమమును లాచరించు తపములుగాని
యమరు మాయాగుణప్రేరణమునఁజేసి, కామలోభమయమ్ము లోకమ్ము నిజము.

క. మొదల వసిష్ఠుం డానిమి, కదయుండై శాప మిచ్చె నాభూపతియొక్క
బదపడి మునిని శపించెన్, విధి దాఁటఁగ నేరితరమె వృద్ధీనాథా. 388

ప. ఆజగజ్జనని యనుగ్రహమ్ము వడయరేని హరిహరాదులైనను విముక్తులు గాఁజా
లరు. తదనుగ్రహంబు గల సత్యవ్రతాదులు పామరులయును విముక్తులగుట
తెల్లంబ యని మఱియును. 389

క. ఆ యంబిక హృదయం బది, యేయెవ్వారలును గాన రిది నిక్కము కా
వీ యాపె భక్తజనుల న, పాయవిముక్తుల నొనర్చి భరియించు నృపా. 390

వ. కాపున నయ్యంబి యందలి భక్తి దోషవిరూపనకారణంబగు, నవి రాగదంభాది
యుక్తంబగునేని బ్రత్యవాయదాయకంబని యెఱుంగుము. 391

క. ఆమలతరవ ర్తమందు, త్తముఁ డిక్షైకుతమజుండు దర్మాత్ముఁడు భూ
రమణశిరోభూషణ మన, విమి యను నొకచక్రవర్తి నెగడు నృపాలా. 392

గీ. అతఁడు బ్రాహ్మణపితము దా మతిఁ దలంచి
గౌతమాశ్రమమునకుఁ జక్కటి జయంతు
పుర మనెడిపేర నొకపురమును నఖండ
సంపదల కాకరముగ నిష్ఠింపఁజేసె. 393

వ. పదంపడి యొక్కయెడ నానృపతివరుండు దీర్ఘ కాలంబగు నొక జన్మంబు పేయఁ
దలంచి తిండియగు విక్షైకునాజ్ఞఁ గొని మహామున్యపదిష్టప్రకారంబున సంభారం
బులు సంగ్రహించి భృగ్వంగిరోగౌతమపులస్త్యముచీకపుఁహక్రతుప్రముఖులగు
ముసుల నామంత్రించి కులగురుండగు వసిష్ఠం గాంచి యిట్లనియె. 394

గీ. ఐదువేలవత్సరము లయ్యంబి నర్థి, గుణిచి జన్మం బొనరెద గురువరేణ్య
నకలయజ్ఞ సంభాంబు సంగ్రహించి, నాడఁ జేయింపు మన నృపున కతఁ డనియె.

వ. అంబామఖం బొనర్చు నుద్యుక్తుండై పాకశాసనుం డింతకుమున్న నీవలె నన్నుం
బ్రార్థించె; నాజన్మంబును బందశతవర్షాత్మకంబి దానినెఱవేర్చి పిదప నీజన్మమ్మున
కరుడెంచువాడ నంతదనుకఁ దాళుమనుడు నిమి యిట్లను. 396

క. మునులం బిలిచితి జన్మ, మ్మునకున్ సంభాంమెల్లఁ బూరించితి మా
యనకులమునకున్ గురుఁడవు, నను వంచన చేసి యరుగ న్యాయ్యమె నీకున్.

వ. ధినిలోభమ్మునంజేసి నీ విట్టాసరి-పదగదని మాటిమాటికి నివారితండయ్యు పసి
వుండు గణేయింపక పురపతి మఱిమ్మునకుం జనియె. 398

ఉ. పిమ్మట వైమనస్యమున వేగమెల్లర్చి నిమిప్రభుండు న
తన్ముతు గౌతముం గురువరమ్మున నిల్చి తుషాంభూద్రపా
ర్వ్యమ్మున దేవికిన్ మిగుల సమ్మతిగాఁగ మఱంబొనర్చి ప్రే
మమ్మున నెల్ల ఋత్విజాల మాన్యంఁ జేసె నపారదక్షిణా. 399

వ. ఇంతకుమున్న వసిష్ఠం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి తత్కృతపూజలంద
నిసి యజ్ఞదీక్షమవ్యమ్మున నిమి గనవచ్చిన నతండు నిద్రావళుండై దర్శనం
బొసంగఁడాయె దానం గోపించి వసిష్ఠుండు. 400

చ. కులగురు నన్ ద్యజించి మదిఁ గొంకక వేతొకనిన్ వరించి నా
యలముపదమ్మున ప్పిలిపి యాగ మొనర్చుచు నంతఃబోక యి
వ్వల నినుఁజూడ రాఁగ నిటు వంచన చేసితి నీదు దేహ మీ
యిలఁ బదెడిన్ విదేహగతి నిప్పుడ చెందుము శాపమిచ్చితిన్. 401

చ. అను నమ్ముని వచనమ్ములకుఁ దలఁకి భృత్యులు నృపుని లేపిన నశండును జను
దెంచి శాపంబిచ్చుట యెఱంగినవాఁడు గావున గురున కిట్లను. 402

శా. పంకేజానను నాత్మసంభవుఁడవై పాపమ్ము లెక్కింపకే
హంకారమ్మున శాపమిచ్చితివి నాయందింతయున్ లేదుగా
వంకం; బిక్కట లోభబుద్ధివయి భూపాలు న్ననున్ శిష్యు ని
శృంకఁ ఁ పీడితి సిగ్గెఱుంగవు దనాశాలోలపత్వమ్మునన్. 403

క. నీదోషము నాయం దా, పొదింది శపించి తింతపాపపుఁగోపం
బూదిన నీదేహమునకు, నాదశయ ఘటిల్లు నిదియు న్యాయ్యమ్ముగుటకా. 404

ప. ఇట్టిరువురును బంసర్ప శాపోపహతులైరి. పదంపడి వసింపుండు చతురాననుకడ
కరిగి యిట్లనియె. 405

క. నిమి యను రాజన్యుఁడు కా, యము వడఁగ శపించె దేహ మన్యము జ్ఞానా
దిమహిమ మియ్యది పోకుం, డ మహాత్మ యనుగ్రహింపు నావుడుఁ బేర్పికా. 406

క. చతురాననుఁ డిట్లను న, హృతి మిత్రావరుణదేహమహితాంశనమ
స్వితుఁడ వయి పొడమి జ్ఞాన, స్థితి గవి పూజ్యత్వ మంది చెలఁగెడు తనయా.

ప. నావుడుఁ దండ్రికి నమస్కరించి తత్క్షణమ వరుణాలయమ్మున కరిగి దేహత్యాగం
బొనరించి జీవాంశమ్మున మిత్రావరుణులయందుఁ బ్రవేశించె నంతఁ గొందొక
కాలమ్మునకు, 408

క. ఆచ్యుటికి నరిగె సూర్యకి, యచ్చపలాక్షిఁ గవి వార లతికాముకులై
యచ్చర కిట్లని రెంతయుఁ, బొచ్చెమునకుఁగాని కూర్చి పొనఁగి యెసంగన్. 409

చ. చెలి నినుఁజూచి మామనము చిక్కెను జక్కెరవింటిజోడుకో
ల్లలకుఁ; దలంకుమాన్పి దయదాపక యిచ్చకు నచ్చినట్ల దా
సుల మముఁగూడి కేళికలఁ జొక్కుము నావుడు వారియందు ని
శ్చలమతియై వసించె నటఁ జారువిలోచన కూర్చి పెంపునన్. 410

మ. కో. వారితేజము కంభమందు నవరజా బడె సంతలోఁ

జారుదేహులు మౌను లిర్వరు సంభవించిరి దాన న
వ్వారిలోఁ బ్రహముం దగన్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్
ధారుణీశః ద్వితీయుఁ డీంతయు దైవపాక మెఱుంగుమీ.

411

వ. అం దగన్తి బాల్యమునన తపమునకు వనంబున కరిగె వసిష్ఠుని నిజ్ఞైకుండు
గైకొని కులార్థముగాఁ బాలించుచుండె నిది వసిష్ఠదేహంతరప్రాప్తి నావుడు జన
మేజయుండు నిమి యేమయ్యె నుడువుచున వ్యాసుం డీట్లను.

412

క. కనియె మఱియొక్క దేహం, బును వైశమ యవ్వసిష్ఠముని; నిమిభూపా
లున కట్లు కలుగదాయెన్, విను జనవర దీని విధము విస్తృతఫణితిన్.

413

వ. అట్లు వసిష్ఠుండు నిమికి శాపంబిచ్చినఁ గ్రత్వర్థం బేతెంచిన ఋత్విజురెల్లరుం
గలసి యిట్లు యోజించిరి.

414

క. విపరీతమయ్యెఁ గార్యం, బపూర్ణదీక్షుండు నృపతి యన్యాయముగా
శపియింపఁబడియె దేహం, బపగత మగు సింక దీని నాఁగఁదరంబే.

415

వ. అవశ్యముగఁ గాదగు కార్యముల నొకం డాఁగనేర్చునే? యని చింతించి
మంత్రశక్తిచే నతని దేహంబు కించిచ్చునన యుక్తంబగునట్లు కాపాడి క్రతు
సమాప్తి యొనరించుటయు.

416

ని మి కి దే హాం త ర ప్రా ప్తి .

అ.వె. క్రతుసమాప్తి యందుఁ గ్రతుభుక్కు లగుదెంచి, జీవమాత్రశిష్టు భూవరేణ్యుఁ
గాంచి పలికి “రథిన కావించె నీజన్మ, మెంతయేని మాకు సంతసంబు.

417

క. వరమీఁగ వచ్చినారము, నరదేహమునందు వాంఛనాటనొ లేదే
సురదేహము వాంఛింతువా, నువర తెచ్చు” మన నిమియు నాకుం కనియెన్.

418

క. కాయం బెన్నఁటికేని న, పాయముఁగను దాని గోరః నఖిందీగద్దృ
ష్ట్యాయతనముల నెప్పుడు, వాయువనై యుండుపొంఁబె వాంఛింతునొగిన్.

419

వ. అని పలుకు నిమి యాత్మం గుఱించి దేవతలిట్లనిరి. రాజాః సర్వేశ్వరి యగు జగ
దంబం బ్రార్థించితివేనిఁ ద్వత్కృతమశుంకుష్టయగు నప్పరశక్తి నీ వాంఛితం
బొసంగు.

420

- చ. అని సుర లానతీగ నిమి యాత్మ జగజ్జననిన్ విశేషభ
క్రి నెగడ గడ్డవస్వరము గీల్కొన నన్నతి చేయఁ గోటి సూ
ర్యనిభసురూప మొప్పు జగదంబిక గోవరమై వరంబు గై
కొను చున నెల్ల దేవతలకున్ ముద మబ్బురముం జెలంగఁగఁ. 421
- వ. అంత నిమియు వినయమ్మున విట్లను. 422
- క. ఈ నెంచెదేని వరమును, జ్ఞానం బప్రతిహతమ్ముగా నొసఁగియు దృ
ఢ్ఘానమ్ములు వాసమ్ములు, గా విడుమీ నకలభూతగణముల యందున్. 423
- ప. నావుడు జగదంబ యిట్లను. 424
- అ.వె. జ్ఞాన మబ్బునీకుఁ గర్మావశేషప, ర్యంత మఖిలభూతరాశినేత్ర
వాస మొదవు నిమిషవర్తన నీనిమి, త్తముగ నేత్రములకుఁ దగు నృపాల. 425
- క. విను పశుపక్షులు మనుజులు, సనిమిషు లనిమిషులు సుర, లొనంగితి నీ కో
రిన వఃకుని జగదంబిక, చనియెం దనయంత నిమియు సంతసమందెఁ. 426
- వ. వదంపడి మునులందఱును విమిదేహ మొక్కెడ నుంచి పుత్రోత్పత్తికై యొక్క
యఁజిం దెచ్చి మఱించిన నవ్వారి మంత్రబలమ్మున సమస్త లక్షణముల నిమి
కెనయగు నొక్క కుమారుం డుచ్చవింఛి యతం డరణి మథనమ్మున నుద్భవిల్లుటం
జేసి మిథియనియు జనకునివలనఁ బొడముకతన జనకుండనియు నెగడె. 427
- క. విమి దేహంబెడలు నిమి, త్తముగఁ దదస్వయమునందుఁ దగియె విదేహ
ఖ్య మనుజపతుల కనూచా, నముగ నపార్థకముగాక నరపాలమణి. 428
- వ. పిమ్మట నిమిసుతుండగు జనకుండు ప్రథికుండై గంగాతీరమ్మున మిథిల యను
నొక పుంబు దనధాన్య గోపురాట్టలాది విభిలసంపత్సమృద్ధంబు రచింపంజేసి
యందు సుఖంబుండె. 429
- క. జనకుని యస్వయమందున్, జనన మ్మండిన యశేషజనపాలకులు
జనకులనఁ బరఁగి జ్ఞాన, మ్మునకుం దానకములగుచుఁ బొలిచిరిపేర్కిఁ. 430
- వ. ఏతవ్యంశజుల తెల్లరకును విదేహజనకనామంబులు చెల్లుచుండు నిది నిమిదరిత్రం
బనవుమి జనమేజయుండు వ్యాసుం గాంచి మహాత్మా! వసిష్ఠుండు గురు వగు
కతినఁ దన్ను శపించినం జెల్లుఁ గాక తాను శిష్యుండును శుభవదమ్ముగు దేవీమఱ
మ్మునికుఁ గర్తయునై క్షమ దలంపక బ్రహ్మపుత్రునకు వసిష్ఠునకు కాపం వీడగునే
యనిడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 431

- క. తెలిపితి నజితేంద్రియలకుఁ, గలుగదు దేహంబు శాంతి, తమగల మహనీ
యులు దుర్లభు లిల సన్న్యా, సులయందేనియును శాంతి చొప్పుడ దనఘా. 432
- ఉ. అకలి దప్పియు నివ్వడిచి యన్నిసుఖమ్ములు వీడి యోగియై
తేకువ నొప్పుగాక తెగఁదెంపఁగలేఁడు మనోగతంబులొ
ప్రాకృతశత్రువర్గముల బాధివసత్తమ : యట్టివాని నీ
లోకమునంద కాదు సురలోకమునందును గానరాదుగా. 433
- ప. బ్రహ్మపుత్రులైన మహామునీంద్రులును గుణత్రయావిధులై యున్నపు డమృత
నెన్ననేల? మున్ను యోగభ్యాసరతుండును సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండు
దైవయోగమ్మున సగూత్మజుల దహించె; నొక్కండన నేల? హరిహరబ్రహ్మ
లాదిగ నకలమ్మును నహంకార కలితంబని యెఱుంగు మహంకారోత్పన్నంబగు
జగమ్మునఁ దద్వియోగమ్ము దుర్లభమ్ము. 434
- క. ఒకవేళ సత్త్వవృద్ధియు, నొకవేళ రజోధికతయు నొకవేళఁ దమః
ప్రకటతయుఁ గలుగు గుణములః, కకలంకత నొక్కరీతి యలవడ దీనఘా. 435
- ప. అగుణుఁడును నవ్యయుఁడును బరముఁడును నిర్లేపుఁడును సర్వభూతాలక్యఁడును
నగువాఁడొక్క పరమాత్మ, మతీయుఁ బరశక్తియు నట్టివ. ఈ యిరువురకు నెల్ల
స్పదు నై క్యంబని యెఱుంగునది. 436
- క. పరమాత్మకుఁ బరశక్తికి, నరయు నభేదంబు నెవ్వఁ డాతఁడు ముక్తిం
బొరయు నఖండజ్ఞాన, స్థిరుఁడగు నిది యెఱుంగు వేదసిద్ధాంతముగా. 437
- క. జ్ఞానంబు రెండుదెఱుగులు, గా నెఱుంగు మొకండు శాబ్దిక మ్మది వేదా
ధీనమ్మును శాస్త్రార్థా, ధీనంబునై జనించుఁ దెల్లం బదిపా. 438
- ప. శాబ్దిజ్ఞానమ్మున మతికల్పితమ్మొగు వికల్పమ్ము లనేకమ్ముల వాడము నిక
రెండవది యనుభవం బనంబడు నిట్టిజ్ఞానం బేరికి దుర్లభంబు. 439
- క. మునుడైన వేత్త దొరకిన, జనునకు ననుభవముగలుగు సకలతమమ్మున్
మునుకొని యడంచు నయ్యది, జనవర : తమ మడఁపలేదు శాబ్దమొందున్. 440
- అ.వె. అదియ కర్మ మెద్ది యడంచు బంధమ్మొల, నదియ విదై ముక్తి కమరునెద్ది
శాబ్దికంబు తమము పంహరింపదు దీప, మన్నమాత్రఁ దిమిర మడఁగు నెట్లు? 441
- క. పరహితమును గోపమ్మున్, బొరయమి దృతి యొప్పు శీలమును సంకోషం
బరయఁగ విద్యకు ఫలములు, నరవర : ఫల మనఁగరాదు నైపుజీ యెంచున్. 442

వ. యోగాభ్యాసమ్మున నొండె విద్యాభ్యాసమ్ముననొండె గామాదినాశం బలవడ
దయ్యవి పునోజాతంబులగుటఁ దజ్జయమ్మునఁ గాని లోఁబడవు. 443

క. మనము జయింపని కతమున, మునిపై నిమిభూవరునకు మొనయదు శమ మ
య్యసముఁడు యయాతి మును శు, క్రునకున్ బ్రతిశాప మీఁడు క్రూరుఁడు గామిన్.

క. పృగువుక్రని శాపమ్మునఁ, దగ జర గ్రహించె నెంత ఛాడ్మికుఁడొ యయా
తి గణింప నొక్కఁ డొక్కం, డగవకు సౌమ్యుండు క్రూరు లందఱు జగతిన్.

హై హ య కృ త వి ప్ర వ థ.

చ. ఒకనిస్వభావ మొక్కగతి నొప్పెడి దీనికి నింతయే? ము
న్నకరుణులై ధనాశమెయి హైహయు లాత్మపురోహితుల్ కలా
ప్రకటితు లుత్త మోత్తములు భార్గవులన్ బరిమార్చ లేదె? పా
తకములు క్రోధమూర్చితు లెదన్ గణింప రొకించు కేనియున్. 446

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 447

గీ. బ్రహ్మహత్య గణింపక భార్గవులఁ బు, రోహితుల నుక్కడంచిరి హైహయు లని
పలికితివి వార లెవ్వనికులమునందుఁ, బొడమి రేకారణము కోపమునకుఁ? జెప్పెను.

క. కారణము లేనికార్యం, బారయ మగ్రజాల రాజు 'లమమెన్నక సా
ధారణముగఁ జంపుదురే! వైరం బెంతేని నుండవలయు మహాత్మా! 449

క. బలవంతులయ్యు రాజులు, బలహీనులఁ బూజ్యులైన బాడబవరులకా
గలుషభయమ్మును జెందక, తలదఱుగుట పాడియగునె ధర్మము చెడదే! 450

వ. నా కీ సందియం బెడఁబావు మనుడు వ్యాసుండు పురాతన కథ స్మృతికిం దెచ్చికొని
యిట్లు నెప్పందొడంగె. 451

చ. కలఁడు సహస్రబాహుఁ డదికంబగు శౌర్యము వొల్చువాఁడు ని
స్తులబలశాలి హైహయుఁడు దుర్జయతేజుఁడు కా త్రపీర్యభూ
తలపతి ధర్మతత్పరుఁడు దానమునన్ గడుమేటి యాతఁ డ
గ్గంముగఁ జేసె జన్మము లగణ్యముగఁ దగు భూరిదక్షిణన్. 452

వ. అతిండు హరి యహవాతారంబగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు; భృగువులకును నట్ల
యాజ్యుండగు కతినఁ దా నొనర్చిన జన్మమ్ములం దొనఁగిన ధనమ్మున వార లతి
ధనికులై హయాదీనంపన్నులై చెలంగుచుండిరి. పదంపడి కా త్రపీర్యాద్భునుండు

కొందొక కాలమ్మునకు దివంజేగుటయుఁ దద్వంతులగు హైహయలు ధనహీ
నులై తదర్థంబు తమ గురువులగు భృగువుల యాచింపం జనిన వారలు ధనజ్ఞు
లగుకతన నీ నొల్లక కొందఱు పాఠిపెట్టియుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణుల కొనం
గియు మఱికొందఱెవ్వఁజేనియు దాచియు రాజభయమ్మునఁ బలాయితై
యొక్కపెట్ట దుర్గమంబులగు గిరిగహ్వరమ్ము లాశ్రయించి; రంత హైహయలు
వారల గృహములన్నియు వెదకి యొక్కరునేనిం గానక ధనార్థంబు భూషనం
బొనర్చుటకు నుంకించిరి. 453

క. భృగువులయుఁ జుట్టుపట్లన్, దగు విప్రులయు సదనములు త్రవ్విన ద్రవ్యం
బగణితముగఁ గన్నడే భీ. తగతిన్ శరణంబు గొనిరి తదగత విప్రుల్. 454

ఆ. వె. శరణుఁ గనినవారిఁ, జని గిరిగహ్వర, మ్ములను దాఁగువారిఁ బొలియఁజేసి
రెల్ల భార్గవుల నహీనకోపమ్మునఁ, బట్టి దొరకినంతవట్టు నదిప. 455

శా. ఆగర్భమ్మును ధారుణిం వొలిచి ద్రవ్యం బంతయుం గూర్చి భూ
భాగంబెల్లెడ గ ర్తముల్ గొలిపి చంపంజొచ్చి రాజాలమున్
త్రీగర్భమ్ములు పాడుచేసి భృగులన్ దీవ్రాప్తముల్చొన్ని రెం
తే గగ్గోలుగ నేడ్చి రంగనలు కన్నీ రేఱులై పాఱఁగఁ. 456

వ. అట్టి మోరకృత్యమ్మునకు నహింపక సమీపతీర్థవాసు లగు మును లేతెంచి హైహ
యుల కిట్లనిరి. 457

చ. విడువుఁడు బ్రహ్మజాతి విటు వీరులరై పొలియింపఁ జెల్లునే ?
యుడుకుమెయిఁ గటా : పనిత లూరక తల్లడిలంగ గర్భముల్
వొడుచుటపాడియే : నృపులపోడుములే యివి : యింత పాపముం
దడఁబడ కాచరించెదరు తప్పక తత్ఫల మిష్ట కన్పడుఁ. 458

వ. అను మునులకు హైహయు లిట్లనిరి. 459

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మిన్నక వీరలు మాడుపూర్వం
జేరి ఫలమ్మునన్ ధన మశేషము గైకొని దాచిపెట్టి రీ
చోరులఁజంపఁ బాతకము చొప్పుడునే బకవృత్తులన్ ? ఋణం
వీరఁట పాదవృద్ధి ? కిపు దేమొక కార్యము చేయఁగోరినఁ. 460

క. దాత యగు కార్తవీర్యుఁడు, పాఠులు వైచుకొన ధనము పంచి యిడెనే ? మీ
కేతాదృశ మగు కృత్యము, చేతఃప్రీతికర మగునె ? చెప్పుఁడు మోనుల్. 461

చ. క్రతువు చొనర్చి యెక్కుడగు కార్యములం బొనరించి విత్వరి
క్రతతికి నిచ్చి సౌఖ్యముగఁ దా భుజియించి ధనంబు విప్రుఁ డీ
గతిఁ దగ వెచ్చఁజెట్టవలెఁ గాకునికిన్ నృపచోరవహ్నిసం
గతమయి వమ్మగుఁ; విడుచుఁగా యది రక్షకు నెన్నిభంగులన్ ? 462

గీ. అట్లు కాదేనిఁ దాఁ దాఁచినట్టిధనము, నొరుల కీక భుజింపక యున్న కతనఁ
జచ్చి పరలోకమున కేగి జమునియాజ్ఞ, నరకసంగతుఁ డగు ధననాయకుండు. 463

క. దానము భోగము నాశము, నా నెగడున్ మూడు గతులు నరు లా రెంటికే
మానిన మూడవగతిచేఁ, దా నడఁగు ధనం బదెంత దాఁచినయేనిన్. 464

గీ. ఏము పాదవృద్ధి నీ నెంచి మాపురో. హితుల విజయమెనఁగ ఋణము నడుగ
నీఁ దలఁప విట్టిహీనులు రాజుల, మైన మాకు దండ్యులగుట తప్పె ! 465

క. కృపణు లదారి లభోక్తలు, నెపమున నార్జించువారు నేల నిడెడివా
రుపకొరకూన్యులఁ భూ, మివతులకుఁ దండ్యులమట మీరెఱుఁగనిదే. 466

ప. అట్లగుట వంపకులును బ్రాహ్మణాదములును నగు వీరల దండించుటకు మహాత్ము
లగు మీరలు క్షమియింప వలయునని యహ్మోనుల నెట్టకేలకు నొప్పించి తృగు
పత్నుల గర్భిష్టులు పగుల్చుచుండ నయ్యంగన లందఱును దుఃఖార్తలై హిమవ
త్పర్వతమ్మున కరిగిరి. 467

గీ. హైహయలచేత ధనలోభ మమర విప్రు, లిట్లు హతులైరి, యెవ్వారికేని లోభ
మెక్కుడగుశత్రు, వద్దాని నెనయువాఁ డొ, నర్పఁగారానిపనులు భూనాధ ! లేవు.

చ. కులము నడంచు ధర్మమునకుంజెడు, దల్లినిఁ దండ్రి నాత్మజా
తుల హితులన్ గురూత్తములఁ దోజవియించిన యన్నదమ్ములన్
లలనలఁ జుట్టలన్ మది దలంకక చంపగఁజాలు ఇట్టుఁడొ
తులువకుఁ జేయరానిపని దోఁపదు ముజ్జగమందుఁ జూచినఁ. 469

గీ. కామమునకన్నఁ గ్రోధమ్ముకన్న నెక్కు, దైనశత్రు వహంకృతికన్న లోభ;
మదిగలుగువాఁడు ప్రాణమ్ములైన విడుచు, నన్న నవ్వఁ దొనర్చని దన్య మున్నె !

ఉ. నా జనమేజయందను పునమ్మగు నీవచనామృతంబు నెం
తేఁ జవిగొన్న నించుకయుఁ దృప్తి యెనంగదు భాగవాంగనర్
రాజభయమ్మ పీడుటయు బ్రాహ్మణవంశము వృద్ధియున్ మునిం
ద్రాః జనపంద్య, నాకుఁ గృప నానతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేయవే.

ప. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రాజేంద్రా ! హైహయపీడితలై భృగువనితలట్లు హిమవం
తమ్మున కరిగి యచ్చట మృణ్మయంబగు గోరీవిగ్రహం బొనర్చి సరిత్తటమ్మున
నిల్పియు పోషణపూర్వకమ్ముగఁ దత్పూజల నొనర్చుచు మరణమ్మునకుఁ గృత
నిశ్చయలై యున్నంత, 472

క. ఒక రాత్రికాలమున దే, వి కృపావతి యగుచుఁ జారువేషిణీయై వా
రికి స్వప్నమందు “మీలో, నొకతెఱ నూరుజుఁడు పురుషుఁ డుద్భవమందున్. 473

క. వినుఁ దతఁడు మామకాంశం. బునవాఁ దగుకతన శక్తిపూర్ణుండై మీ
మ్మును బ్రోవఁగఁగఁడు నమ్ము”, డని చెప్పి తనంత సరిగె; నంతట వారల్. 474

ప. మేలుకొంచి సంతోషదంతురితాంతరుగలై యున్నంత నందొక్క వనిత యూరు
పుచే గర్భమ్ము ధరియించి క్షత్రియభయమ్మున నెందే బోఁ దలంచి పలాయనం
బొనర్చుచున్న యది రాజులచేఁ జూడంబడి బద్ధపాణులై తన్ను వెనుకొనునవ్వ
రికిఁ దలంకి గచ్చిరక్షణార్థం బాక్రోశించుచు నిరాధారియై సింహగృహీతయు గర్వి
ణియు నగు హరిణింబోలి కుండుచున్నంత, 475

౪ డొ ర్వో త్ప త్తి.

క. తనకల్లి దీపదళఁ దాఁ, గని నైఁపక యూరువుం బెకల్చుకొని తటా
లున శిశువు వెలికి వచ్చెకా, దిననాథుంబోవిమేటి తేజమువెలయకా. 476

క. అచిన్నిశిశువు తేజము, చూచినతత్క్షణమునంద చూడ్కులు నెడి యా
రావజనమ్ములు గిరులన్, ధీచెడి జన్మాంధులనఁగఁ దిరిగిరి భూపా. 477

ప. అట్లు తిరుగుచు వార లందఱు నొక్కెడకుఁ జేరి తమమనమ్ముల నాశ్చర్యంబును
దైన్యమ్మునుం బొడమ నిట్లు యోజించిరి. 478

క. బాలకుఁ జూచినయంతన, యేలొకొ నేత్రములు వోయె నిందఱకుం ద
ద్బాలకు మహిమమొ లే కా, లీలావతిప్రతముపెంపొ లేక మఱేమో. 479

ప. అని చింతించి బ్రాహ్మణప్రభావం బగణ్యం బనియెంచి హైహయులు మెల్లమెల్లన
నామె యున్నెడకరిగి తమభయమ్మున వడంకు నాబ్రాహ్మణికిఁ గృతాంజలై
శరణంబు వేడుచు నిట్లనిరి. 480

ఉ. అమ్మ ! నినుం గనుంగొనినయంతన కన్నులు వోయె నీచరి
త్రమ్ము సుతింపఁగా వశమె గ్రక్కున మమ్ము నమగ్రహించినే

త్రమ్మల నీగదమ్మ దయ దిప్పుట పాడియటమ్మ దృగ్విహీ
నమ్మగుజీవనమ్మ మరణమ్మన కెక్కుడు గాదె యేరికా.

481

ఆ. వె. ఇంక నిట్టికర్మ మేమొనర్చుము భాగ్గ, పులకు సేవకులము తెలిసి తెలియ
కావరించినట్టియనుము క్షమించి క. న్నుల నొనంగు మమ్మ యెలమి మాకు.

చ. ఇది మొదలు భృగువులయెడ హైహయ లందఱును వైరంబు విడిచి వర్తించు
నట్ల శవతం బొనరింతుము, నీవును బుత్రుండును నుండు బుండుం గలరు మమ్మును
గ్రహింపు మనుడు వారలకు నాట్రాహ్మణీ విస్మయంబు గడుర నిట్లనియె. 483

ఉ. మీనయనమ్ము లే నెఱుంగ మీపయిఁ గోపము లేదు నాకు చు
త్సాసఁగు బంధుభూతుకుల దుష్టుల మి మ్మిటు చేసె నక్కటా !
కానక మంచిచెడ్డల నకారణ మర్థపఃత్వ మూని వి
ద్యానిధు లైనతాపసుల నట్లొనరించిన రిత్త వోవునే ? 484

క. గర్భగతు లైనశిశువుల, నర్పకులకా వృద్ధులన్ దయాళూన్యత సం
దర్శ మెఱుంగక చంపిన, నిర్పాగ్యుల మిమ్మడఁప జనించె నితఁడొగిన్. 485

ఆ.వె. ఊరుగర్భఁ దగుచు నుండెను శతవత్స, రమ్ము లీతఁ డాగమమ్మలెల్ల
నపుడు సంగ్రహించె నంబాకటాక్షమ్మ, కతన నాకుఁ గొడుకుగా జనించె. 486

గీ. పితృవరమ్మున మిగులఁ గోపించియున్న, వాని మత్సుకు నొర్వు నవంధ్యభక్తి
వేడికొని వేడి మాన్పుడు వేగ మీకు, నేత్రములు గల్గ నింతయు నిక్క మనుడు.

చ. వార లందఱును వినయసంభ్రమమ్ము లిగురొత్త మునివరుండగు నాయోర్వు సమ్మ
తించినఁ బ్రసన్నుండై యతం డంధులగు హైహయుల కిట్లనియె. 488

గీ. దేవనిర్మితములు తప్పిపోవు పెట్లు, వాని కొక్కింత తఱ్ఱఁగు వగవఁబోఁడు
ఋషుల కిక సౌఖ్య మబ్బెడి దృష్టు లెప్ప, టిగతి మీకుఁ జెలంగు, నరుగుఁడు కదలి.

చ. అని యోయ్యం డనుగ్రహించుటయు, 490

ఉ. అతినియాజ్ఞ నొంది నృపులందఱు నెప్పటిగాట్ల లోచనో
పేతత నేగి, రక్కమరు నెంతయుఁ బేర్చి గడల్కొనంగఁ ద
న్మాత గ్రహించి యాశ్రమమునన్ దగఁబెంచుచునుండె, నర్థకా
మాతురులైన హైహయులకై సపరాభవముకా గ్రహించితే. 491

చ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 492

గీ. భారతులకెల్ల భరతునివగిది యాద, పుంకు యదునృపునట్ల మీల కులమున
హైహయం డనునొక్క రాజురనే? ము. నీంద్ర! లేకున్న హైహయ లెట్లులెరి :
ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె, రాజేంద్ర! సూర్యపుత్రుం డగు రేవంతుడనువాఁ
డొక్కనాఁ డుచై ప్రశ్రవమ్ము నధిష్ఠించి భగవద్ద్భానాకంక్షియై వైకుంఠమ్మున
కరిగె.

494

హై హ య వ ం శ ము.

క. లచ్చియు నన్నయినను, య్యుచ్చై ప్రశ్రవమున్ గుమారు సూరక కోర్కెల్
పెచ్చుపెరుగ సంస్తంభన, మచ్చుపడం జూచుచుండె నాలో హరియు॥ 495

ఆ.వె. హయము నెక్కి వచ్చునతిమనోహరుని రే. వంతుఁ గాంచి విస్మయాంతరింగుఁ
డగుచు భార్య కిట్లు లనియె “నో చార్వంగి! యెవ్వఁ డొక్కొ గుఱు మెక్కి వచ్చె!
ప. భువనత్రయ మోహనుండగు నివాని నెఱుంగుదే” యని మాటిమాటికి నడిగినఁ
దన్మయచిత్త యగు నక్కొమలి ప్రత్యుత్తరం వీనేరదయ్యె; నంత నతండు
మోహితఁగా నాపె నిశ్చయించి కోపాకులందై యట్లను.

497

చ. వినుమిఁక నేమి చూచెదపు? వేదఱువట్టినదానిభంగి; నీ
మన మవశత్వముం బొరపె మానిని : యీ హయదర్శనమ్మునన్;
జనువున నెల్లెడన్ రతి నెనంగుటచే రమవై చలత్వ మూ
నినకతనన్ జలాఖ్యవయి నెట్లన నీ వపక్తి ర్ని నొందుమా.

498

గీ. ప్రాకృతాంగనవోలె దైర్యమ్ము విడిచి, హయముఁ గామించి చంచలవై తికాన
బడబవై పుర్త్యలోకసంభవము చెందు, మనుడు శాపమ్మునకు భీతినంది రమయి.

ఉ. శోకము పెల్లుగాఁగ మధుసూదను పాదయుగంబు శీర్షమున్
సోఁకఁగ మ్రొక్కి దీనదశ చొప్పుడ నిట్లను “దేవదేవ! న
న్నీకరణి శపింతె? కృప యించుక లేదె? స్వభావసిద్ధమై
నాకడ నుండుపేర్మియు వినాశము చెందెనె? యంతమాత్రలో.

500

క. ఎన్నుండుఁ గోప మెఱుగక, వెన్నవలెఁ జెల్లగునీదువిధ మింతటిలో
సన్నగిలి క్రొత్తయగునే? చన్నే? న న్నిట్లు శాపసంగతఁజేయన్.

501

క. నిను విడనాడి బ్రతుక నే, రునె ప్రాణము లిపుడ దొరఁగుదు న్నిశాప
మ్మున కంతమ్ము గృహమతిఁ, గవి చెప్పు” మనంగ నతఁడు కడుజాఝర్పిందె.

ఆ.వె. వినుము నీదుగర్భమున నాకు నెన యగు, పుత్రుఁ దొక్కఁడుండు పుట్టునెప్పు
డపుడ శాపమోక్ష మగు నన్నుఁబొందంగ, నన్ను నీకు నిక్క మజ్జివదన. 503

వ. ఆనవుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 504

గీ. కాలయోగమ్ముకతన నిక్కరణి శాప, మంది ప్రోషితభర్తృక చంద మొంది
బడబయై యెంతదనుకఁ దా నిడుచువడసె, నెట్లు సంతానమును గని యేగెఁ బడచ.

క. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రేవంతుం డబ్జవాటరీతిం గని కో
పావిష్టుండని భయపడి, పేవేగ నమస్కరించి వెలువడి యంతన్. 505

క. తనతండ్రి సన్నిధికిఁ జని, వినయమునన్ గడచినట్టి వృత్తాంతమ్ముకా
మునుకొని నుడివె రిమయు న, వ్యసరుహలోచనుని యాజ్ఞ వడసి వగఁదగన్. 506

సీ. చని మున్ను రవిభార్య మనతపమ్మున నున్న , చోటునఁ దమనయు సూర్యపుత్రి
గఁసినయెడ సర్వకామప్రదస్థాన , మున సుపర్వాక్ష సంజ్ఞలు బొగర్త
దవీలిన దానికుత్తరమున శోభన , కాననమ్ముల నొప్పుగన్న యెడల
బడబయై శంకరుఁ బంచాస్య దశభుజఁ , జంద్రశేఖరు గజవర్మచనను

గీ. నీలకంఠుఁ ద్రిలోచను నిఖిలకామ , దాత నవదాతవిగ్రహా దరసుతార్థ
దేహగుణిచి తపమ్ము నుదీర్ణవృత్తి , దివ్యవర్షనహస్రమ్ము దివిరిచేసె. 508

వ. తత్తపమ్మునకు మెచ్చి యద్దేవుండు పార్యతీనహితమ్ముగ వృషభారూఢుండై
ప్రమథగణమ్ములు గొలువఁ బ్రత్యక్షంబై బడబారూపిణియగు హరివల్లభ కిట్లనియె.

ఉ. ఏల తప మొనర్తు జగదీశ్వరి నన్ను గుణించి దేవి ని
న్నేలెడివిష్టు వన్నియును నీదగునట్టి సమర్థుఁ డక్కటా
జేలవె ? భర్తఁ దక్కియు వివేకిని కింకొకడైన ముండునే
శ్రీలకు నెట్టిఁడైన బతిఁ సేవ్యుఁడ కాఁడె త్వదీకుఁ డల్పుఁడే ? 510

చ. ఆనవుడు లచ్చి యిట్టులను సంతయు దభ్యమ, శాప మిచ్చె న
వ్యసరుహనేత్రుఁ డయ్యది కృపామతివై యెడఁజేసి యుద్ధరిం
ప నిను యజించితికా దగఁ దపమ్మునఁ; “బుత్రుఁడు గల్గఁమీఁడఁ బో
వు” ననియె శాప, మెక్కరణిఁబుట్టు సుతుండు మహాత్మః చెప్పవే. 511

క. వైకుంఠమ్మున నాపతి, యీకాననమందు నేను నిరువురకును నే
లా కల్గుఁ గూడియుండుట, యేకత లేకున్నఁ బుత్రుఁ డెట్లుదయించుకా. 512

- ఉ. నాడు తపస్యునేతకు మనస్సున మెచ్చితివేనిఁ గామితం
 బీదగ నీకు నాపతికి నించుక భేదము లేదు దీని ము
 న్నాదరరీతి నాదయితుఁ దానతియిచ్చెఁ దదాది మీకు నే
 భేదము చూడ నిట్టి నిను వేఁడుట యాతని వేఁడుటే కదా. 513
- గీ. అతఁడ నీవు నీవ యతఁడని యెఱిగిన, దానఁగాక నిన్నుఁ దలఁతునేని
 నా సతీత్వమునకు దోసమ్ము గల్గు న, నంగ మెచ్చి యయ్యనంగరిపుఁడు. 514
- ఉ. జ్ఞానులు వేదవేదులు నకల్మషులౌ మునులు౯ నిలింపుచున్
 గానఁగ లేక తక్కుములఁ గాలము వ్యర్థమొనర్తు రేక్రియం
 దీని నెఱింగి తీపు వినుతింపఁ దగు౯ గడు నీ వివేక మెం
 దేనియు నంగనాజనుల కింతటి బుద్ధివిశేష మొప్పునే. 515
- క. హరిభక్తులు నను నిందిం, తురు మన్నుక్తు లతినిందితుం జేయుదు రా
 హరి; నించుకేని మాయం, తర మెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 516
- గీ. కలియుగమ్మున మాయభయులకుఁ గల్గు, నేకత నెఱుంగ లేక దుర్దీకు లజ్ఞా
 లింతకన్నను వాదమ్ము లెనయుచుండ్రు, తెలియుదురు మేటివిజ్ఞాన మొలయువారు.
- చ. నీ కీయభేదజ్ఞానం బెట్లు చొప్పడె నెఱిఁగింపు మనుడు శంకరునకు లక్ష్మి యిట్లును,
 మహాత్మా మున్నొక్కఁడగు మన్నాథుండు మంతనమ్మున ధ్యానపరుండై పద్మాసన
 గతుండై యున్నయెడ విస్మితనై యే నిట్లంటి. 518
- ఉ. మున్ను సురాసురుల్ దగ సముద్రము ద్రచ్చునెడ౯ జనింది నే
 నెన్ని నినున్ వరించితి సురేంద్రులకెల్లను మేటి వంచు; నీ
 కు న్నశాక్షః ధ్యాన మొనఁగూడుట కేమి నిమిత్త, మెందునే
 నిన్నిను దాటువేల్పులు గణింపఁగ లేరుకదా వచింపుమీ. 519
- చ. అనవుడు నాథుఁ డిట్లులనె, నంబుజనేత్ర యొకప్పు డేను న
 య్యనిమిషవంద్యుడైన గిరిజాధిపుఁ గొల్లు నొకప్పు డాతఁడు
 వ్వునుఁగొనియాడు నాతఁడు మనఃప్రియుఁడెంతయు నాకు నేను నా
 తనికిని నట్టివాఁడ విను తత్త్వము భేదము లే దొకింతయున్. 520
- గీ. ఎవ్వఁడేనియు నా భక్తుఁ డెఱుక లేక, శంకరుని నిందఁజేయు నాజుడుఁడు నరక
 మందుఁ బడువాఁడు తర్చుక్తుఁ డట్ల నమ్ము. నిందఁ జేసిన సగు నింత విక్రమమయ.
- చ. నాకుఁ బోదించెఁ దదాదిగ నేను మీ యరువుర యభేదంబు నెఱుంగుదాన న న్నను

గ్రహించి నాకు మద్దలభుతోడి కూడిక యెట్లొనఁగూడు నట్లొనర్చుమని ప్రార్థించు
లచ్చికి మహేశ్వరుం డిట్లనియె. 522

క. చింతింపనేల ? నీ తప, మెంతే సంకేస మొనఁగె నిఁక నీయెడ ను
స్వాంతుం డగు నీపతి యో, దంతిగమన నీకు నొక్క తనయుఁడు పుట్టుక. 523

క. హయబాపమ్మున శ్రీహరి, దయగలఁడై యిటకు వచ్చి తన్నిరొ : నీకుం
బ్రియుఁడగు నాప్రేమ న, మ్ము యథార్థమ్ముగను నీకుఁ బుట్టుఁడు పుట్టున్. 524

ఉ. ఆ కొమరుండు లోకులకు నందఱకుం దలదాటి భూపుఁడై
యేకముగా జగం బఖిల మేలెడివాఁ డయి యేకపీరుఁడన్
ప్రాకటమైన నామమునఁ బ్రాజ్ఞు మొప్పఁ జరించు హైహయా
భ్యాకము వంశము న్నెగడఁగాఁ గల దాతఁడు కారజమ్ముగన్. 525

చ. పిమ్మట నీవును బ్రర్థంగూడి వైకుంఠమ్మున కిరిగి సుఖం బుండఁ గల వని చెప్పి
మఱియును, 526

గీ. హృదయగతియైనవరశక్తి నెఱుకకలిమిఁ, గొయవ నేరక మత్తతఁ గొనినకతన
నీకు నెట్లబ్బె శోకింబు నిజము దీని, శాంతి కిప్పుడ యద్దేవి శరణు సొరుము. 527

చ. అని వరమిచ్చి శంభుఁడు తనంతఁ జనెన్, గడుభక్తి నజ్జగ
జ్జననియు నంతరాత్మవిలసత్పురదైత్యశిరోవిరాజిమా
తనమణికాంతిరంజితపదద్వయభాసినకా మహేశ్వరిన్
వినయమునం దలంచుచును వేడ్కమెయిం బతిరాక గోరుచుక. 528

చ. ఉన్నంత శంకరుండు గైలాసమ్మున కిరిగి ప్రమథులయందు నొక్కరుండగు చిత్ర
రూపునిఁ జూచి యిట్లను. 529

క. వైకుంఠమ్మునకుం జని, శ్రీకాంతునితోడ విట్లు చెప్పుము “పత్ని
శోక మ్ముడువు” మనుచు మై, త్రికలనం దనకు నేను దెలిపితి ననుచుక. 530

చ. అని యనువంగ నేగె నతఁ డంచితవైష్ణవభాసురంబు ను
* స్వనకుకహంససంయుతము చారుసరాకలితంబు నృత్తగీ
తనినదవాసితంబు వితతద్రుమభూషిత మప్రమేయసౌ
ధనిదయమండితంబు నగు తామరసాక్షిపురంబు వేడుకన్. 531

క. హరినదనద్వారమ్మున, స్థిరులై వర్తించు సుప్రసిద్ధుల వేత్తో
ద్ధురపాణుల జయవిజయుల, నరసి హరికిఁ జెప్పఁబనుప నంతట జయుఁడున్. 532

- ఆ.వె. హరినిగాంచి యిట్టులనుఁ “చిత్రయావుఁ డ౯, దూత శంకరాజ్ఞ చేత వచ్చి
తివిరి దర్శనము ప్రతీక్షించి యుండె రాఁ, దగునొ తగదొ” యన నతండు పేర్పి.
- క. వైశమతోనికి రమ్మని, కాలగళునిమాతఁ బిలువఁగాఁ దగునన న
చ్చీలుఁడతఁ డట్టొనర్పఁగ, నాలో నా చిత్రయావుఁ డంజలిగొనుచు౯. 534
- క. ఎదుటికిఁ జని మ్రొక్కిడఁ జే, ర్మిదగ “గిరీంద్రునకు సేమమే ? నీ విటకుం
గదలి యరుదెంచు పెండుల, కొదవడుగా దేవకార్య మొక్కఁ ?” డనుడు౯. 535
- క. దేవా : సంసారమ్మన, నీ వెఱుఁగని దొకఁడు గల్గినే : నన్ను మహా
దేవుం డనువఁగ వచ్చితి, దేవరతో నొక్క మనవి దెల్పి చనంగన్. 536
- వ. అతండు చెప్పమనిన తెఱంగు విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. 537
- క. నీతరుణి లచ్చి కాళిం, దీతమసానంగమమున నేమమ్ము మెయిన్
జేతిము ధ్యానాయత్తం, బై తగ మన్నది తురంగమాకారమనన్. 538
- చ. సురముఖ పేష్వయై సకలశోకవినాశియైన యేసిరిన్
నరుడుఁ త్యజించి దుఃఖకలనం బిడు నట్టివెలిం ద్యజించుఁ నీ
కరయఁగ సౌఖ్యమున్నె ? నతి నల్పుఁడుమన్ విడ నిచ్చగింపఁ దె
క్కరణి నదోషయంచు మదిఁ గాంచియు భార్యను వీడితో హరి. 539
- ఉ. ఎవ్వవికాంత క స్తిపడు నెగ్గగు నాతనిజీవితం బిసీ
నవుడు రెల్లశత్రువులు; నాపయఁల్ విని వైశ మబ్ధిజ౯
నెవ్వగఁ బాపి కైకొనుము నెమ్మది నమ్మద మంద నక్కటా
జవ్వనిఁ బాయుదుఃఖ మది శక్యమె యిట్టి దటంచుఁ దెల్పుఁగ౯. 540
- మ. మును నామానివి దక్షియాగమున వమ్ముం జేసె దేహమ్మునో
వనజాతాక్ష : తదంగనా విరహసంప్రాప్తంబు దుఃఖంబు నా
కనుభూతంబగుటన్ మఱొక్కనికి భార్యఁడయోగమన్న౯ మనం
బనుమోదింపదు కష్ట మింతకును నన్యం జేది సంసారికిన్. 541
- ఉ. ఏమ్మది నద్రిజం దవముపెంపునఁ గొంటి నగాత్మజాతయై
నమ్మతి దక్షపుత్రికయై జన్మమునందుటఁజేసిఁ మేటి క
ష్టమ్ములకెల్ల గష్టమకటా తరుణిం ద్యజియించి యెల్లు ప్రా
ణమ్ముల నిల్పితో యెఱుఁగ : న్యాయమె నీకిటు లొంటినుండుటల్. 542

- గీ. వేయి సంవత్సరములాయె వెలఁది వీడి, యేమి సౌఖ్యమ్ము గొంటి నీ వింతకాల
మరుగుమిఁక జాగునేయక యశ్వరూప, మమర నీ కాంత వసియించునట్టియొడకు.
- ప. అట్లు చని కొమరుంగని భార్గవీనహితుండవై స్వస్థానమ్మున సుఖంబుండుమని
శంకరుండు విన్నవింపుమనియె నను చిత్రరూపుని పలుకులఁ బ్రేరితుండై యశ్వ
రూపమ్ము దాల్చి. 544
- గీ. బడబ యగు సింధుజాత యున్నెడకు సరిగి
కని మనమ్మున విస్మయమ్ము నతఁడొందె
వతని హయరూపుఁ గని విస్మయంబు నందె
లచ్చి; సంగతి యిరువుర కచ్చుపడియె. 545

ఏ క వీ ర జ న న ము.

- క. మదనార్తు లగుచు నిరువురు, పదపడి యిటు లెనయ గర్భభర మడరఁగఁ బే
ర్పిఁ దనూజఁ గనియె రెండవ, మదనుం డనఁ దగిన వానిమరి ముద మెనయఁ.
- ప. విదప బడబాకృతి యగు సిరికిఁ దాదృకుండగు హరి యిట్లనియె. 547
- క. బడబారూపం బిప్పడ, విడువుము వైకుంఠమునకు వేగమ చనఁగాఁ
గడఁగుట యొప్పదె విడువం, బడుఁగాక తనూజఁ డిచటఁ బంకజనయనా. 548
- ప. వావుడు లచ్చి కరుణంబున నిట్లను. 549
- క. తనువునఁ బుట్టిన కొడుకున్, వనమున విడువంగ మనము వచ్చునె యేయం
గనతైన? నిన్నదీతట, మన నీ శిశువునకు దిక్కు ముందెవ్వఁకొకో. 550
- క. అనునాలో నిరువురకును, ననువయ్యోన్ దివ్యదేహ మంతవిమాన
మ్మును నేగుదెంచె దానిం, గని సిరి హరి కిట్లు లనియెఁ గడుఁ గరుణమునన్. 551
- గీ. సర్వలక్షణముల నీకు సదృకుఁ డైన
శిశువు నిట డిగవిడువ నేఁజెల్ల నెత్తి
కొనుము మూగురమును నేగు టనువుగాదె
యనుడు హరి యిట్లులనె సింధుతనయ తెలమి. 552
- ప. ఇట్టాలకు నే నొక్కకొక్కార్థంబు నిర్మించితి నది యెట్లంటేని, యయాతికిఁ దుర్వ
సుం దనునొకపుత్రుండు గలఁ దతనికి హరివర్మ యని విత్పదత్తంబగు నామాంత
రంబు విశ్రుతంబగు నారాజన్యుండు పుత్రకామియై తివం బొనరించుచున్నవాఁడు

మత్స్యేరణమ్మున నతం దీతనయుఁ బరిగ్రహించి పోషింపఁగలఁ డతఁడు నచ్చు
దనుక నాయానతింజేసి యాతని కొండు భయంబు లేకుండునని యాపె నాశ్వా
సింది తత్సహితుండై వైకుంఠమ్మున కరిగె నాపుడు జనమేషముండు వ్యాసున
కిట్లనియె. 558

గీ. జాతమాత్రునిఁ గొఱురుచి శంకఁ చక్కి, విజన మగు కాననమ్మున విడిచి చనిన
పిదప సింహాదిహృగముం పీడ యతిని, కబ్బకుండునె ? గతి యెవ్వరైరి చెపుమ.

చ. అనిన వ్యాసుం డిట్లనియె నట్లు లక్ష్మీనారాయణులు విమానం బధిష్ఠించి చనిన
పిచ్చట మదాలన యను తన భాంగ్యంగూడి ముచ్చటించుచుఁ జంపకుండను నొక
విద్యార్థుఁడు విమానయానమ్మున దైవవశమ్మున నచ్చటికి వచ్చి నిరుపమానతేజః
పుంజంబై యొప్పు నా శిశువు నాలోకించి విమానమ్ముకిగ్గి మదనసద్గుళం డగు
నక్కామరుఁ గైకొని మదాలన కిచ్చిన నత్తన్నియు నిధి గన్నపేదంబలె నమం
చానందంబు నంది శింబు మూర్కొని యాలింగనం బొనర్చి కన్నవానింబలె నెంచి
యత్సంగమ్మున నిడికొని పతి కిట్లను నాథా ! యీతఁ డెవ్వఁడు ? నీకెట్లు దొరకె ?
నిక్కాననమ్మున నెవ్వరు డించి చనిరాకో ? యనుడుఁ జంపకుం డిట్లనియె. 559

క. వనితా ! యీతంఁడెవ్వఁడో, చవి యడిగెద శక్రుః నతనినమ్మతియేనిం
దనయునిఁగాఁ బెంపందగు, నని వైశమ యింద్రునొద్ద కాతం డరిగెన్. 560

గీ. ఆరిగి సంతోషదంతురితాంతంబుఁ, డగుచుఁ బుత్రునిఁ జూపి యిట్లను మహాత్మ
యెవనివాఁకుఁడో యీతఁడెఱుంగ రాదు, దొరకె డమసాతటంబునందు వనమందు.

క. తమసాకాళిదీనం, గమమున నేవనిత డించి కానుపుపైఁ బ్రే
మము వీడి చనియెనో ని, క్కము నీనమ్మతినిఁ బుత్రుఁగాఁ గైకొందున్. 561

చ. ధర్మకాత్రమ్ముల నిట్టిండు గృత్రిమతనయుండుగాఁ జెప్పంబడుఁ గాదే యనుచంపకు
నకు నింద్రుం డిట్లనియె. 562

చ. ఇతఁడు హయస్వరూపు లగువిందిరకున్ హరికిన్ జనించె న
ప్రతిముఁడు హైహయం దనఁగఁ బాటిలునీశువున్ సృజించె శ్రీ
పతియు యయాతి పుత్రునకుఁ బంపొనరింపఁగః వేగ విధ్వ భూ
పతి హరిప్రేరణంబు గొని బాఁబనికై యటకేగు నింతలో. 563

చ. అతఁ డరుగునంతకు నీ విబ్బాలు నచ్చట విడువవేని యారాజు దుఃఖితుండగు
నబ్బాఁం దేకపీఠుండను నామమ్మునఁ బృథివీతలమ్మున నెగడువాఁ డగునని యని

పినఁ జంపకుం డచ్చిఱుతపాపని యథాస్థానమ్మున డిగవిడిచి తనయెడ కరిగె నంత
హరి యయాతి పుత్రనకుం బొడసూపిన నతండు హర్షితస్వాంతండు నమస్క
రించి వినయమ్మున నిట్లను, 561

గీ. విషయసంకల్పి దొరఁగి వివేకవంతు, లైన వారికిఁ గాఁదగునట్టి నీడు
వ్యూఢము కల్గెఁ జేరానఁ దవిలి తపము. చేయుచున్నట్టి నా కిది చిత్ర మనమ. 562
చ. అని భక్తిపరువకుండై నానావిధముల నుత్తమించుచున్న గృపాలనకుఁ గృపాలండు
హరి “నీ కేరికయే” నున నతండు ‘పుత్రప్రాప్తి’ యనుదుఁ గమలాక్షుం డిట్లనియె.

క. తమరూపాశించినం, గమమున నిలియండుఁ గొమరుఁ గంటిని నీకై
యమలుం డబ్బాఱని గొను, ము మహీశ. యనంగ నతండు మోదము పేర్చెఁ.

క. అటఁ జని నోటం వనకా, ల్పొటవే లిడి యాడికొనెడి పుత్రుంగని దు
ర్బటమగు తల్పొంద్యపుఁ, బటిమకు నక్కజము నంది ప్రబలిత కూర్మిన్. 565

చ. కందుల నెత్తిపట్టి యెనకమ్మున శీర్షము మూర్కొనున్ “సుదు
ష్కమగు మత్తవమ్మునకుఁగా నిను శ్రీహరి యిచ్చె” నంచు నా
దరమునఁ గొఁగిలించుకొనుఁ “చిద్దయు స.సృతి వారిరాశికిన్
దరజివి గమ్ము నా”కను “సుతా! వినుఁగన్నది లచ్చియే ?” యనున్. 566

క. శతవత్సరములు నీకై, యతితప మొనరించు నన్ను నానందింపన్
గతి వైతివి నీ నగుమొగ, ము తగం గని పెంచు నతివపుణ్యము మితమే. 567

చ. అని మోదించుచు బాలకుం గొని పురం బమ్మేటి తానేగె గా
యనకుల్ వాఁడగ వందిమాగధులు నర్హస్తోత్రముల్ సేయ నె
క్కొని చుంతుల్ సపురోహితప్రముఖులై కూర్మిన్ దనుంజూడ లా
జనికాయంబు పురాంగనాజనమణుల్ చల్లఁ ధ్వనుల్ కొల్లఁగన్. 568

క. హరివర్ణ యిట్లు తనపురి, కరిగి కొమరు నొనఁగె భార్య కాసాధ్వియుఁ బ్రే
మరసాకులయై కై కొని “నరవర యితఁడెట్లు దొరకె” నా నతఁడనియెన్. 569

చ. హరికిని నంబుజాలయకు నాత్మజఁ డీతండు నాకుఁ దత్కృపన్
దొరకెఁ దపంబుకల్మి; ననఁ దొయ్యలి సమ్మదమందె మీఁద న
న్నరవరుఁ డక్కుమారునకు నామమువెట్టె మహోత్సవంబు మే
దుంముగ నేకపీఠఁడని; తోరపువృద్ధి నెసంగె నాతఁడున్. 570

చ. ఇట్లు మహానందంసమగ్నుండై యక్కుమారుకతన బుణ్యత్రయముక్తుఁగాఁ దన్నుఁ

దలంచికొని యాజవమాసమ్మున నన్నప్రాశనంబును మూడవయేటఁ జూడకర్క
మ్మున బొనరించి విప్రుల ననేకవిధదానమ్ముల సంతుష్టలంజేసి. 571

క. ఏకాదశాబ్దిమందు శు, భాకారున కాసుతునకు నా నృపవరుఁడ
స్తోకము మోంజీబంధ, శ్రీకము సంస్కార మొప్పఁ జేసి కడంకణ. 572

వ. వేదమ్మును ధనుర్వేదమ్మును నభ్యసంపఁజేసి పట్టాభిషేకయోగ్యుండగు నాతనికిఁ
బుష్కార్య యోగసంయుక్తఁబగు శుభదినమ్మునఁ దదనుకూలసంభారంబు లొనరించి
వేదశాస్త్రతత్త్వజ్ఞుఁగు విప్రుల రావించి సాగరమ్ములయుఁ దీర్థమ్ములయుఁ బవిత్ర
జలమ్ములు దెప్పించి స్వయముగా నభిషేకం బొనరించి విప్రులకు ధనంబు లొసంగి
స్వర్గకాముండై భార్యాసహితమ్ముగ నరణ్యమున కేగి మైనాకశిఖరమ్మున వాన
ప్రస్థుండై యుండి పత్రపలాశాహారనియతిం బార్వతిం గుజించి తపం బొనరిం
చునుఁ జిరకాలం బటనుండి దైవికమ్మున నిరువురును దేహత్యాగం బొనరిం
యింద్రలోకమ్ము నొంది సుఖం బుండిరి. పదంపక్షి యేకవీరుం డీ యుదంతంబు
విని యార్వదైహికమ్ములు నిర్వర్తించె. 573

క. పితృదత్తమ్ముగు రాజ్యము, హితగతి నొనరించి భోగ మెనయుచు నొకనాఁ
డతఁ డరిగె మంత్రిపుత్రా, నిష్ఠతముగ నమరావగకు సమిజపేక్షన్. 574

వ. కోకిలాలాపముఖరితమ్ములును బుష్పఫలభరితమ్ములును షట్పదవిరాజితంబులును
నగు పనసచంపకవకుళశిలకతాలతమాలజంబూచూతకదంబకంబులును వేదధ్వని
మనోహరమ్ములును హోమధూమావృతగగనమ్ములును మృగశాబసమన్వితమ్ము
లునునగు ఋష్యాశ్రమమ్ములును గోపికాసురక్షితమ్ములును శాలిసంపకమ్ములును
బ్రహ్మలంకకాదామమ్ములునగు కేదారమ్ములును, మనోరంజకమ్ములగు వికుంజ
మ్ములును వేర్వేరు యరయుచు నన్నదియొద్దనుఁ దిరుగువాఁడు ముందట, 575

ఉ. ఆ యమరావగాజలమునందు శతచ్ఛదమైన యబ్జ ము
త్రోయజదక్షిణమ్మున విధుప్రతిమాననఁ గాంచనాంగిఁ బ
ద్మాయతనేత్ర దీర్ఘకిచ నద్రుకుచ న్నవకంబుకంతి నే
దో యొకచింతమై నొగులు నుగ్మలి నొంటరిఁ గాంచె నొక్కటన్. 576

క. కని శోకకారణం బడి, గి నరేంద్రుం డిట్లు వల్కుఁ గేవలమనుజాం
గనవో ? గంధర్వవో ? నీ, వనిమిషసుందరివో ? తెల్పుచూ పే రెవరో. 577

- క. ఏకాకివివై రోదన, మేకతమునఁ జేయుదాన? వెవ్వఁడు జనకుం?
 డీకాఱదవిన్నిను నెవఁ, డీక్రియఁ ద్యజియించె నాకుఁ దెవ్వఁడు నీకుఁ? 578
- ఆ. వె. దోర బాధ గాని క్రూరమృగమ్ముల, బాధ గాని నాదుపాలనమున
 లేకమాత్రమైన లేదు శోకవిమిత్త, మేమొ తెల్పు దాని నేనడంతు. 579
- క. మానవులో, దేవతలో, దానవులో పేరు గ్రుచ్చి తరుజీ! నాతో
 మానకతెల్పుము నీదుః, ఖానుగతికి మూల మనిన వచ్చెల్లి యనియెన్. 580
- క. విను నృపవర నాదుఃఖ, మృతకు నిమిత్తము విపత్తి మొనయనిచో నె
 ట్లనువగు శోకము ప్రాణికి, మునుకొని వచియించు దీనిమూలంబెల్లఁ, 581
- వ. భవద్దేశమ్మున కన్యంబగు దేశమ్మున రఘ్వఁడను మహీనాయకుండు గలఁ డతం
 డతిభార్మికుం డయ్యనఘభార్య రుక్మరేఖ యనఁబరఁగు నాపె సంతానహీన యగు
 కతన దుఃఖితయై యొకనాఁడు తన కాంతున కిట్లనియె. 582.

ఏ కా వ శీ వృ త్తాంతము.

- క. తియరహితమగు మజ్జీ, వనమువృథా యని తలంతు వంధ్యాత్వముక
 న్నును నంగనలకు దోసం, బనఘా! వేటొండు గలదె యరయఁగ నెంచుఁ. 583
- వ. ఇట్లు భార్యచేఁ బ్రేరితుండై యానృపాలండు బ్రాహ్మణుల రప్పించి సంతానార్థం
 బగుక్రతు వొనర్చునెడ. 584
- ఉ. చారుశరీర శీతకరసామ్యమునం దగుమోము వొల్పు భ
 వ్యారుణనేత్ర రక్తచరణాంచిత శోభనకేళి కాంచన
 శ్రీరుచి నొప్పుకన్నె మృదురీతి నెసంగెడివన్నెలాఁడి యం
 పారఁగ నగ్నికుండమునయం దుదయించె నఖండితప్రభఁ. 585
- వ. పంచది హోత యక్కన్నియఁ దనకరమ్మున గ్రహించి నృపునకుం జూపి
 యిట్లను నిర్బాల * యేకావళినా జనియించుటఁజేసి యేకావళినామమ్ముననెగడుఁ
 బుత్రితుల్యులుగు నీవుక్రికంగొవి సుఖికుండవగుము విష్ణుఁ డిద్దాని నొసంగె నావుడు
 రఘ్వఁ డత్తలోదరిం గొని సంతృప్తాంతరింగుండై తనభార్య యగు రుక్మరేఖ
 కొనఁగిన నావెయ్యఁ బుత్రుంగన్నదానిచందమ్మున నామోదించె నుత నృపతి బాత

* ఏకావళి. ముక్తావళి.

కర్మాదికం బొనర్చి జన్మంబు సమాప్తినొందించి ఋత్విక్కులంబుజించి తన
గృహమ్మున సుఖంబుండె. 586

గీ. పుత్రవృద్ధి నెసఁగుచు నప్పువృత్తోడి, తల్లిదండ్రుల కతులముదమ్ముగూర్చు
నానృపు సమాత్మ్యనకు నేను నాత్మజాత, పేరు వినుము యశోవతి ధారణీక. 597

గీ. మా యిరువురకు నీడు సమాన మగుట, నృపుఁడు నన్నొనరించె నచ్చపంనేత్ర
కనుఁగునెచ్చెలి గాఁగ; మే మదియుఁగోలె, నొక్కటిగనాడికొనుచుందుమొప్పదముగ.

క. పరిమళవాసితములు మేల్, సరసీజము లెచట నుండు సమ్మతి నచటన్
సరవరపుత్రిక, గ్రీడా, దర మెక్కుడు దానఁజేసి తద్దయు నెమ్మి. 589

వ. ప్రతిదినమ్మును నన్నుంగూడి తక్కుఁగల నెచ్చెలులు గొలువ గంధివంశంబులగు
పంకజంబులం బొల్చు గంగానదికిం జని యయ్యేకావళి క్రీడించు నియ్యది యతి
దూరంబని యే నెంతవారిచిన నాపె చెవిఁబెట్టకునికి నొక్కనాఁడు తజ్జనకునితో
నిట్లంటి. 590

క. నీకామిరె ప్రతిదినము కమ, లాకరములయందు వాంఛ నంది సఖులతో
నేకతమ వనములందు ని, రాకులతం దిరుగు నదుల కరుగు నృపాలా. 591

వ. నావుడు రభ్యుండు తననగరున భ్రమరమనోహరములును బుష్పితమ్ములునునగు
కమలంబులం బొల్చుతటాకమ్ము లనేకమ్ములు పొందుపఱచి యేకావళిం గాంచి
బుజ్జగించి యిట్లను. 592

క. అమ్మా! నీకుం గమలవ, నమ్ములయం దిచ్చయేని నవసారసయు
క్తమ్ములగు నిచ్చటి తటా, కమ్ములఁ గ్రీడింపు మరుగఁగాఁ బోకు మెటన్. 593

వ. అని తండ్రి నియమించినను గమలానక్తచిత్రయగు నక్కన్నియ యథాభార్యమ్ముగ
దూరస్థమ్ముఁగు నదులయెడఁ గ్రుమ్మరు నయ్యది వీక్షించి నృపాలండు పుత్రిక
యెడఁ గల్గు కూర్మిపెంపున శత్రుపాణులగు భృత్యుల రక్షార్థంబు నియోగించె. 594

క. ప్రతిదినముం బితృసమ్మతి, నతివలతో నన్నుఁ గూడి యబ్బాలిక ని
ర్గతయై గంగానదికిం, గతాగతములం బొనర్చుఁ గౌతుక మెనయన్. 595

వ. అంత నొక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలమ్మున సఖీసమేతయై రక్షకులు వెంటనరుదేరఁ
గ్రీడాపరాయణయై యియ్యెడ కరుదెంచి యంతకుమున్ను యచ్చరలతో వచ్చియున్న
కామవత్సితోఁ గమలక్రీడ నొనర్చుచుండె, నయ్యెడఁ గాలకేకుండను నొక్క
రక్కసుండు బహురక్షోగణపరివృతుండై యరుదెంచువాఁడు పంకజక్రీడ నొనర్చు

మత్సభి నేకావళింగాంచి తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి హరింప నెంచి డగ్గఱకు వచ్చు
నాలో నాలోకించి యే నిట్లంటి. 596

క. రక్కసుఁ డెవ్వడో యిచ్చటి, కుక్కుమెయిఁ వచ్చె ననిన యువతియుఁ దానా
దిక్కుమొగంబై యెద భయ, మెక్క ననుం గలసి చొచ్చె బృత్యులనడుమన్.

ప. పదంపడి కాలకేతుండు గదంగైకొని సత్వరగతి నేతెంచి రక్షకులం దఱిమి జగ
న్మోహినియగు మత్సభిం గైకొని యరుగుమండ వేవసానయు బయత్ర స్తయునగు
నానెచ్చెలి రోదనంబు విని చేయనది లేక యేను వాని కిట్లంటి. 598

క. ఆక్కట! మత్స్రజంబగు, విక్కలికిం గొనఁగ నే ? యే వచ్చెద నీ
విక్కుమలాక్షిఁ ద్యజింపుము. చక్కఁగ నన్ గొనుము కరుణ నల్పము పేర్చిన్.

ప. అను నావదనమ్ములు గణింపక యరుగు నారక్కసున కడ్డుపడి చక్షకులు సంగరం
బొనర్చి వాని పరిచారకులగు రాక్షసులు స్వామికార్యతత్పరులై యెదిరి యోడించిరి.

ఆ. వె. కాలకేతు విట్లు గండున రక్షకా, వళినిఁ దున్ని నాదు ప్రాణనభిని
గొనియు పేన దన్నుఁ గొలువఁగఁ దనపురి, కరుగునంత నేను నతనివెంట.

ప. తీవ్రగమనమ్మున రోదనం బొనర్చుచు నరుగునంత నమ్ముంగాంచి యేకావళి కొంత
స్వస్థది త్ర యయ్యె, బదంపడి యెట్లకేలకు డగ్గఱ కరుగుడు నన్నుం గొఁగిరించి
కొని స్తంభస్వేదనమాకలయై కన్నీరు కాలవఁగా నేడ్చుచుండఁ గాలకేతువు ప్రీతి
పూర్వకమ్ముగ నాకిట్లనియె. 602

గీ. నాకలోకమ్మనకు సరి నాఁగవచ్చు, మత్పురం బయ్యదియ కనుమా మృగాక్షి
బెగడుమై నగడువడు నీ ప్రియసఖీమ, జీకి వచింపుము దైర్యమ్ము నెమ్మిగ్రమ్ము.

క. ప్రీతిమెయి మీకు దాసుఁడఁ, గాతరతం గుండనేల ? కడు మోదమనఁ
జేతము స్వస్థముగాఁగ ని, రాతంకత నుండుఁడని సమాదరమెనఁగన్. 604

ప. నన్ను నమ్ముగాక్షి తెలవ రథమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని శీఘ్రగమనమ్మునఁ
దనపురి కిరిగి సంతసం బెనఁగ నొక భవళగృహమ్మున మమ్మిరువుర నుంచి
చుట్టును ననేకుల రక్కసులఁ గావ నియమించి మఱునాఁ డట కరుదెంచి మంత
నమ్మున నన్నుం గాంచి యాట్లనియె. 605

క. శోకముఁ ద్యజించి నీ చెలి, నాకుం బిత్ని యగునట్లొనర్చుము రాజ్య
శ్రీ కధికారిణి తా నను, మేకోరికయైనఁ దీర్తు నే నేవకుఁడన్. 606

ప. నావుడు వానికే నిట్లంటి నీకుం బ్రియం బొనర్చునంత సమర్థతలేవి నన్నునుగ్ర

హించి నీవై యిక్కన్నై బోధింపుమనుడుఁ గామాతురుండు కాలకేతుండు మత్స్యభి
కిట్లనియె. 607

ఉ. మానివి నన్ గలంచుటకు మంత్రము నొక్కఁడు పంచి దాన ము
న్మానసముఁ గ్రహించి నిను నమ్మి దానుని వీని బ్రోవఁగఁ
బూనక యుంట పాడియె? నముజ్జ్వల మీ నవయావనంబు ని
త్యానుగతంబు గామి వినవా? సఫలం బొనరింపఁ జెల్ల దే. 608

ప. నావుడు “మజ్జనకుండు నన్ను రాజపుత్రున కీ నెంచె మన్మనంబున హైహయం
డను రాకొమరు వరించి యున్నదాన సనాతనమగు ధర్మమ్ము వమ్ముఁజేసి తక్కు
రుల నెట్లు కైకొందుఁ దలిదండ్రుల యిచ్చ కనుగుణుండగు వరు వరింపఁదగు
వారలు గాని కన్యకలు స్వతంత్రలే!” యను నక్కలికియందుఁ గరుణింపక పాపా
త్ముండగు నద్దానవుం డయ్యుద్యమంబు విరమింపఁడ, అవ్వని పుంబు పాతాళ
వివరమ్మున వనేక రక్షగణరక్షితంబై యేరికిఁ జొరరాకుండు ననుడు నేకవీరుండు
యశోవతి కిట్లనియె. 609

క. నిను నీ నెచ్చెలితోడం, దనపురమున నుంచె నంటి దానవుండు మనం
బున సంశయంబు దోచెడిఁ, జనుదెంచితివెట్టు లిటకుఁ జంచలనయనా. 610

గీ. హైహయండును రాజన్య నాత్మఁ గోరి, యున్నదాన నటించు మీ వన్నెలాడి
పలికె నంటివిననుఁ దక్కి పార్థివుండు, హైహయుడు లేడు ననుఁ గోరెనా లతాంగి?

క. మీ నెచ్చెలి జనకుండగు, మానవనాథుండు నన్ను మన్నించి యిడం
గా నీ కన్నియఁ గనియెనె? మానక నాతోడఁ జెప్పుమా వెఱపేలా. 612

ప. అట్లేని యా రక్కసు నడంచి యిప్పుడ యప్పుడఁటిఁ దోడైచ్చి నీవంతం బాపఁ
గలవాడ నప్పట్టజంబునకు మార్గమ్ము నాకెఱింగింపుమని వెండియు, 613

ఉ. దానవుఁ డాత్మజాత విటు దారుణరీతిని గొన్న నంగతిన్
మానవ నాయకుండు వినెనా? యటులేని బ్రయత్న మేమియుం
దానొనరింప కుండునె? సుతాహరణమ్మువకన్న దైన్య మెం
దేవియుఁ గల్గునే? యతఁడు హీనబలుండె? మృగాక్షి! తెల్పుమా. 614

ప. నీ వక్కన్నియ గుణమ్ములు చెప్పినదిగోలె మన్మనంబు తదధీసింబై యెప్పు డయ్య
తివ విడిపింతునని సురంభమ్మునఁ బొదలుదున్న యది. నాకుం గమనోపాయమ్ము

నొడివి నీవెట్లు వానిఁ గిరురించి వచ్చితో తెలుపుమను నయ్యేకవీరునకు యశోవతి యిట్లనియె. 616

గీ. చిన్నతనమున నొక మంత్రసిద్ధుఁ డిచ్చె, నాకు మంత్రంబు నరనాథః వ్యాకులత్వ మదర నా రక్కసుని పురమంచు నుండు, నెడలఁ దన్మంత్రరాజంబు స్మృతికివచ్చె.

క. ఆ మంత్రమ్మన దేవిన్, గామప్రదఁ గొలుతునేనిఁ గలుగును మోక్షం బీమెయి నని యోజించి న, దా మనమున నుంబ నిలిపి తత్పర నగుచున్. 617

చ. రక్తాంబరయు రక్తనయనయు సృష్టిస్థిత్యంతకారితీయు సౌమ్యయు విశ్వేశ్వరియు నగు నప్సరశక్తి గుఱించి మంత్రంబు జపియించిన నాపె యనుగ్రహించి నాకు స్వప్నమ్మనఁ బొడకట్టి యిట్లనియె. 618

ఉ. వైశమ లెమ్ము పొమ్ము సురవైరిభయమ్మును వీడి గంగ కో బాలరాః యేగుదెంచెడి నృపాలుఁడు హైహయఁ డేకవీరుఁ డెం తే లలితుండు మచ్చరణనీఃజబంభరితాంతరంగుఁ డీ లో లలి నన్నదీతటికి లంతికశత్రుఁ డతండు పేర్పిమ్మె. 619

క. దత్తాత్రేయమహామని, దత్తంబై యెంతకేనిఁ దగియెడిదానిం జిత్తమున మహావిద్య న, మత్తుండై పతన చేయు మత్ప్రీతికినై. 620

ప. లక్ష్మీపుత్రుండగు నన్నరవరుండు విహారం బొనరించుచు నిన్నుం గాంచి శరణంబై రాక్షసుం జంపి యేకావళి విడిపించుఁ బిమ్మట నీ నెచ్చెలి కారాజసుతుం బతిగా నీ వొనరించునది యని చెప్పి యాపె యంతర్దానం బగుడు మేల్కొంచి స్వప్న వృత్తాంతంబు వచించిన నేకావళి ప్రసన్నపదనయై నా కిట్లనియె. 621

గీ. ఆపృరాంబిక వచనంబు తప్ప డిప్త, యేగు మతిరయమున గంగ కీపు నాకుఁ బ్రీతి యొనరింపు మనిన నాపె వచనమున, నిటకు వచ్చితిఁ బరశక్తి కృప నృపాల.

చ. జగజ్జననియ నాకు శీఘ్రగమనంబును మార్గజ్ఞానంబును నొసంగె నియ్యది యస్మ దీయోదంతం బింక నీ వృత్తాంతమ్ము నుడుపుమను నయ్యశోవతి కేకవీరుం డిట్లనియె. 623

గీ. సువదనవిచ్చు చెలి నాకు జనని హైహ, యుండ నన్నేకవీరుఁ డటండ్రు, మన్మ నంబు పుత్రమయ్యె ననంగజనక, మైన మీ చెలి వృత్తాంత మానుకతన. 624

చ. మొదల నమస్తకోకముఁ మోహము గొల్పెడి దాని యంద మిం పొదివె ఎఱించి తంత మదనోదయమయ్యె, గుణమ్ములన్ వచిం

ప దొరఁకొనన్ మనంబు వశవై ఖరి నొప్పె “నినుకవరించె నా
సుదతి” యటంచుఁ జెప్పి నను సుందరి ; దాసునిఁజేసి తింతికిఁ.

625

ఉ. ఏమి యొనర్చువాఁడఁ గమలేక్షణ ! మీ కువకార ; మెట్లు నా
కా మహిళాజనాభరణ మాయనవద్యవిలాస యాకన
కోమలగాత్రి యున్నయెడకుం జననో ? నెటు వానిఁ జంపి యా
సామజయానఁ దేరనగు ? జన్మము సార్థకమై చెలంగఁగన్.

626

క. ఆపురిమార్గము నెప్పు డ, యాపరు లెవ్వరు ? నీవ యనుకంపకా సం
తాపపరీక్షని నను సా. తోకేపేతు నొనర్చు మింత యొప్పుదె నీకుకా.

627

చ. నుడివితివేని వైశమ మనోగమనమ్మున నేగి రక్కసుం
బొడిచి నృపాలపుత్రిక నమఃజ్జ్వలతేజ మెసంగఁ దెచ్చి పెం
వడరఁగ నిన్నుఁ గూర్చి రయమారఁగఁ దత్పురిఁజేర్చి పేర్చిమీ
యొడయనికిం బ్రమోద మిడ నోపుదు నొక్కత్రుటిన్ దలోదరి.

628

ప ఇట్లు నచ్చుట నీకును నాకును మనఃప్రియంబగుఁ బిమ్మటఁ దజ్జనకుండు వివాహం
బొనర్చి నన్నాదరించుఁ బరదరావహార్తయగు నవ్వాని వధించు నుపాయంబు
నీయధీనంబై యున్నయది తత్పురంబుచూపి మత్పురాక్రమంబు గనుఁగొందుగాక
నావుదు యశోవతి ప్రియకారియగు నన్నరేంద్రువచనంబులకు సంతసించి గమనో
పాయం బిట్లు వఁచె.

629

క. జననాథ ! మంత్ర మిచ్చెదఁ. గొను మాపై పేనతో నకుంతితివృత్తిన్
జని యా రక్కసు ననిలోఁ దునిమెదు తేనేర్తువా విధువదన నెలమిన్.

630

ప అవి యత్తలోదరి దత్తాత్రేయనికతనఁ దనకు లభించిన త్రిలోకీ తిలకంబను
మంత్రం బుపదేశించినఁ దత్పుటావమ్మున సర్వజ్ఞతయు సర్వాంతశ్చారితయుఁ గలి
గివ నన్నరవరుండు వైన్యనమేకుండై యయ్యంగనతోఁ బన్నగవిష్టంబగు పాతా
ళంబుపగిది రిక్షగజరక్షితంబగు తత్పురమ్మున కరుగుటయు.

631

గీ. వచ్చువైన్యమ్మ నీక్షించి పెచ్చుపెరుఁగు, దుడుకుమైఁ గాలకేతుని దూతలెల్ల
నరిగి యేకావళీకన్యకాంతికమున, వినయము లొనర్చు తమవతిఁ గని భయమున.

ప. ఇట్లనిరి.

633

ఉ. వైన్యము చుట్టరా నెగడు చక్కని రాచకొమారుతోడ ని
క్కన్యకుఁ దోడునీడయగు కామిని వచ్చుచునున్న దన్యరా

జన్యభయంకరుం డతఁడు శక్రతనూజుఁడో : కా ర్తికేయుఁడో :

యన్యఁడో : చెప్పఁ జొప్పడ దహంకృతి కాకృతి నాఁగఁడోఁచెడిన్. 634

ప. యోజనత్రయమ్ములోఁ దత్తైస్సన్యం బున్నయది, యిటకు వచ్చునంతలో నన్నద్దుండ
పగుము కాదేని యియ్యట్టాక్షి విడిచి శరణమ్మేనిఁ గొనుము నాపుడుఁ గాలకేతుండు
క్రోధమూర్ఛితుండై నబలంబుగా రక్షోవీరుల బనిచి మరల నేకావళినికటమ్మునకు
వచ్చి ప్రణయమ్మున నమ్ముడిత కిట్లను. 635

ఉ. వచ్చెడివానిఁ దెల్పు మనవద్యచరిత్రుఁడు నీదుతండ్రి దాఁ
బొచ్చెములేనికూట్టఁ గనుపొంటె వెసం జనుదెంచెనేని నే
హెచ్చగుపేర్మి నిష్ఠ యెదురేగి రంజం బొనరింప కింటికిం
దెచ్చి బహుకరించెద నని దెగటార్చెద నన్యఁడైనచోన్. 636

ప. నాపుడు నేకావళి యిట్లను, నీబంధనమ్మున నున్ననా కతం డెవ్వఁడో యెఱుంగ
రాదు. మజ్జనకుండొండె మత్సహోదరుండొండెఁ గామి విక్రంబు, మఱియెవ్వఁడో
మహాబలశాలియై యుండనోపు నిందుల కతం డేమిటికతమ్మున వచ్చెనో యని
శఁకింతు నాపుడు దైత్యుం డిట్లను. 637

క. దూతలు “యశోవతి యిట, కేతెంచెఁగ సేనగౌలవ నెవ్వఁడో తనతోఁ
బ్రీతిమెయి రాఁగ” ననిరి య, రాతులు నాకితరు లెవరు ? రాకేందుముఖీ. 638

ప. ఆతండు నీజనకుండకా యని తోఁచెడి. యశోవతి యిటనుండి యెల్లరిగె ? నీ
వెఱుంగుదే ? యని పలుకునాలో మరల దూత లేతెంచి యిట్లనిరి. 639

క. డగ్గజకు వచ్చె వైన్యము, మగ్గగు నిఁకఁబురము వే గనుంగొని చనుమీ
వ్రెగ్గడలతో రణమ్మున, తెగ్గగుఁ దడ వాచరించితే నిఁక మనకున్. 640

ప. నాపుడుఁ గాలకేతుండు తూర్జంబుగ రథ మెక్కి సేనాయుతుండై చనునంత నేక
వీరుండును హయారూఢుండై కామినీవిహసంజనికక్రోధుండై తలపడియె, నిట్టి
రువురును దలపడి వృత్రవాసపుల విధమ్మున హొరంబగు సంగ్రామం బొనర్చునెడ,

గీ. అత్రశత్రుములెల్ల దిగంతరముల, నాక్రమించెఁ దమంబు భూచక్రమెల్లఁ
బొంపెఁ, గాతరులకు భయం బొదవె నంత, నేకవీరుండు గదఁగొని యేసె సతవి.

క. వ్రేటుపడి రక్కసుఁడు శత, కోటిహతిం దెగిన మేటికుధరంబు ను
త్పాటితీపనుండై పడె, నాబోపతఁడిక్కి వైన్య మటునిటుఁ జెదరెఁగా, 643

ప. పడఁపడి యశోవతి సత్వరమ్మున నరిగి యేకావళిట్లను. 644

- చ. పనిగొని యేకవీరనరపాలకుఁ డుక్కడఁగించి రక్కసుం
 దునిమె లతాంగిః నెవ్వగలఁ దొల్లము వే చనుదెమ్ము విన్నుఁదా
 వినినకతమ్మునన్ గనఁగ వేడుకఁడెందు నృపాలనిం గృపా
 కుని సదయాంతరంగమున లోఁగొని యాతని యప్పు దీర్చుమా. 645
- క. మున్ను నిను విన్నదాదిగఁ, దన్నెఱుఁగక విరహవార్ధిఁ దవలిన నృపునిఁ
 మన్ననఁ జేయుటకన్నను, మన్నెముఁ బురుషార్థ మొకఁడు పుడమిం గలదే. 646
- చ. నాపుడు లజ్జితయై యే నస్వతింత్రనై యాతని నెట్లు వీక్షింతుఁ గామార్తుండగు
 కతన నన్నుం దెట్లు గ్రహింపకుండునని చింతించుచు యశోవతీసహితమ్ముగ
 నుయానమ్మున నేకవీరు వికటమ్మున కరుగుటయు, 647
- క. మలినాంబుదారిణి న, న్నశినాక్షిం గాంచి పఱకు నంపతి “నేత్రం
 బుల తృప్తదీపి నొఃపరి, తలిరుంబోఁడిఁ : యొనంగు దర్శన” మనుడున్. 648
- చ. సిగ్గునకామ్రగ్గు నగ్గజగమనవై ఖరియుఁ గామార్తుండగు నన్నరనాథు త త్తటమ్మును
 గాంచి నీతికోవిదయగు యశోవతి యిట్లనియె. 649
- ఉ. ఈ నశినాక్షిఁ దండ్రి తగ నీదలఁచెఁ మదిసీకుఁ; ద్వద్వకం
 బై నెగడుక లతాంగి హృదయం; బొకయింతుక నైఁచితేని శా
 స్త్రానుగతికా వివాహమగు నందఱకున్ హృదయంగమంబుగా
 నా, నతఁ డిర్వరంగొని పునమ్ముగఁ దత్పురిమేగె నేగినన్. 650
- చ. నృపాలం దెదురేతెంచి కుమారిక నాలోకించి సంతసించి యశోవతీనివేదితవృత్తాం
 తుండై యేకవీరుం గంపికొని గారవించి గృహమ్మున కరిగి విధివిధానమ్ముగ
 దైవజ్ఞవిర్జీతఁబగు నొక్క సుముచూర్తమ్మున నతనికి గన్యాదానమ్ముచేసి వివా
 హంబొనర్చి పారిబర్హం బొనంగి యశోవతీసమన్వితమ్ముగ నత్తింటి కనిదె. 651
- గీ. ఆట్లు భార్యాసమేతుడై యరిగి పురికి
 నేకవీరుండు భోగమ్ము లెనయుచుండె
 నతని తనుజుండు కృతివీర్యుఁ డతనికొడుకు
 కా ర్తవీర్యుండు వంశ మిక్కరిణి నెగడె. 652
- చ. నాపుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 653
- చ. అనఘ! భవమ్ముఖాంబుజమునం దుదయించెడి సత్కథామృతం
 బును దగఁ గ్రోలునాకుఁ దుదముట్టను తృప్తః విచిత్రమై మనం

- బెననెను మ్రోహయాదిపుల యెల్లచరిత్రము, దేవదేవుఁ డ
బ్రవయనుఁ డన్నియుఁ నలుపువాఁడు స్వతంత్రత లేక యశ్వమై. 654
- ప. కొమరుంగన్నవార్త యశ్యాశ్చర్యం బయ్యెడిననిన వ్యాసుం డిట్లనియె. 655

వ్యాసుని పశ్చాత్తాపము.

- సీ. విను జనమేజయః మును నారదుఁడు బ్రహ్మ , పుత్రుఁడు దా నెల్లపుడమిఁ జూచు
వాంఛమై సామముల్ వాయించికొంచు వీ , తానినాదమ్ము మోదానుభవము
నొసఁగంగ నొకనాఁడు వెన సరస్వతి యాశ్ర , మంబును మునివివాసంబు శర్మ
దంబు పాపనమునై తనరు శమ్యాప్రాశ , మునకు నేతెంచిన మొనసె యేను
- గీ. నర్మపాద్యాది సత్కృతు లాచరించి , యాననస్థితుడైన యయ్యనమునొద్ద
భక్తిమై నుండి యిట్లంటి “భవ్యతేజః , కలదెః సంసారమున నించుకయు సుఖంబు.
- ఉ. ద్విపమునన్ జనించితిని దెంపరియై యట వీడెఁ దల్ల య
యావదకోర్చి కర్మమున నయ్యటవిం బెనుపొంది యాత్మజా
కాపరిష్ఠా రికిన్ దపము సల్పితి నెక్కుడు కాలమంత న
తైపనగమ్యుఁడిచ్చె నుతుఁ దత్త్వవిదుం గిరికుండు నాకొగిఁ. 657
- గీ. వాఁడు వేదంబు పఠియించి పండితప్ర, వరుఁడయి యశంబుగొని నీడు వచనము విని
సంసృతిఁ ద్యజించి నాడు విచార మెన్న, కరిగె లోకాంతరంబు నేమనఁగవచ్చు.
- చ. పదపడి హః ! శుకా ! యనుచుఁ బాపనుఁడొతనయుంగుఱించి దుః
ఖదశ నడంగి మేరుగిరిఁ గాతరతం ద్యజియించి మాత నె
మ్మదిఁ దలబోసి యేగి యట మజ్జననిన్ దగ శంతనుండు మే
లొదవ గ్రహించెనంచు విని యుంటి నిటం దపమాచరించుచున్. 659
- ప. అంతఁ గొండొకకాలమ్మునకు శంతనుండు దివం బరుగుటయుఁ బుత్రద్వితయ
సంయుతయగు మజ్జనని విధురయై భీష్మునిచే రక్షింపఁబడు చుంటయుఁ జిత్రాంగ
దుండు రాజగుటయుఁ బదంపడి యతిండు మృతుండగుటయు విని పుత్రదుఃఖ
మ్మునఁ గుండుతల్లి నూతార్చనేగి భీష్మసహితుండనై యోదార్చితి, మీదఁ భీష్ముండు
విచితవీర్యునకు రాజ్యం బొసంగి కాశిరాజతనూజల నిరువురం దెచ్చి సత్యవతికి
సమర్పించిన కుభకాలమ్మున వారి నిరువురఁ దన చిన్నకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసె,
నియ్యది పని యేను సంతుష్టుండనైయుండ సంతట సతండును మత్కర్మవశ

మ్మున ననపత్కుండై రాజయశ్శ్రవ్యాధికతన మృతుండయ్యె, దాన సత్యవతి దుఃఖా
తురయై యున్నెడఁ గోడండ్తురైన యంబికాంబాలిక లాపెంజూచి సహగమనంబున
కాజ్ఞ యిమ్మని ప్రార్థించిన నాపె యొసంగక నన్ను స్మరియించిన నాపె మనో
భావంబు గురైఱింగి యే నటకరిగి యాపిన్నతమ్ముని కౌర్వదైహికమ్ము లొనర్పి
తల్లి నోదార్చి హస్తినగరమ్మునన యుండి యొక్కనాడు కృతాంజలినై తల్లి !
న న్నేలరప్పించితి వచింపు నావుడు సత్యవతి “పుత్రా ! సీసహోదరు లిరువురును
ననపత్కులై పరలోకమ్మున కరిగిరి. వంశచ్ఛేదమ్మునకుఁ గొంకి నిన్నుఁ దలంచితి,
మదాజ్ఞం జేసి గాంగేయు ననుమతమ్మునఁ గురుకులాభివృద్ధికై కడంగి కాశి రాజ
సుతలయందు సంతతిం బడయు మిద్రాన దోషంబు వాటిల్ల” దన నేను జింతాంజ్ఞా
మగుండనై యమ్మహాభాగ కతివినయమ్మున నిట్లంటి. 660

ఉ. ధర్మ మెఱింగి యేను బరదారసమాగమ మెట్లొనర్తు ? దు
ష్కర్మ మొనర్చి వంశమును గాచిన దానఁ దరించి యెంతయున్
శర్మకతిం బిత్పప్రతతి సంతన మంచునె ? న్యాయశాస్త్ర న
స్మర్మములుం బురాణములు మత్స్యతమూల్ జననీ యెఱుంగవే. 661

ఉ. నావుడు నన్నుఁ జూచి వదనమ్మున విన్నదనమ్ము దోఁవఁ బు
త్రా ! విను పుత్రశోకము కతమ్మున దైన్యము నందియున్న నా
భావ మెఱింగి యిట్లొనరువంగదవయ్య ! తమంతఁ బెద్ద లే
యేవిధులాచరింతు రవియే మన కుత్తమధర్మశాస్త్రమూల్. 662

క. ఈవిధి దోషం బయ్యును, నావచనంబును నీకు న్యాయ్యంబగు దో
షావహమయ్యును బెద్దల, చే విహితంబైన దానిఁ జేయుదు రనఘూల్. 663

క. అని పలుకునంత గంగా, తనయుఁడును దదనుసరణము దగ నిట్లను నో
యనఘా ! జననీవాక్యము, గొని విహరింప కిటులేల కొంతెడు చెపుమా. 664

క. అని యాతండును జననియు, ననుఁ బురికొల్పిన విచారణంబుడిగి జగ
జ్జననింద్యమైన యీ కృతి, కనుమోడించి రతిఁగొంటి ననుజాంగనతో. 665

వ. అంత నయ్యంబిక నాయెడల విముఖత్వమ్మునం బొదలి కమమూయుటకుఁ గనలి
“నీ కంఠం దుద్యవించు” నని శపియించి మఱునాఁడు రహస్యమ్మున శాపకార
ణంబు తల్లికెఱింగించిన నాపె కోపించి నన్ను శిక్షించి మరల నిట్లానతిచ్చె. 666

- ఆ. వె. కాశిరాజతనయ కడుజవ్వనమ్మునఁ, బొలుచు మగువ యంబచెలియ లనఘ
దానిఁ గొని మతోక్తతనయునిఁ గను మండుఁ, డగునె రాజ్యమునకు నర్హుఁడనుడు.
- వ. జననియూనతిఁజేసి విచిత్రపీఠ్య ద్వితీయభార్య ఋతుమతియగు డనుక నట వసింది
యుక్తకాలమ్మున లజ్జితానయై శయనాగారమ్మున నున్న నాకడ కరుదెంచి
యత్తన్నిం గలయ నుంకించితి. 668
- క. రసహీనుని జటియనిఁ దా, పసుఁ గేళీలోలు నన్నుఁ బరికించి రసం
జెనఁగమి స్వేదవచనయై, యనమంజనబుద్ధిఁ బొందుతానుగయగుడుకా. 669
- వ. పార్వ్యమ్మున వేపమానయగు నామఱఁడలిం జూచి కోపించి “గర్వమ్మున నన్నుఁ
గాంచి పొందురవైతి గాన నీకామరుండు పొందుండగు నని శపించి యా రేయి
నెట్లో యాపెకోఁ గడపితిఁ బిమ్ముట యుక్తకాలమ్మున నిరువురకును నండుండును
బొందుండును గ్రహమ్మున నుచ్చించి ధృతరాష్ట్ర పాండునామమ్ములఁ బ్రసిద్ధులైరి,
వారలం జూచి సత్యవతి వైశునస్యమ్మున ముదమెడలి సంవత్సరాంతమ్మున
నన్నుం జూచి యిట్లనియె. 670
- క. పాయక నా యానతిచే, దాయాదులఁగంటి వంశతాపొందుత్వా
పాయనము పేతు లేగతిఁ, జేయఁగనగు రాజ్య మేమిసేయునుఁ బుత్రా. 671
- వ. కావున రాజ్యార్థుండగు తనయు నొక్కరుఁగని నన్నానందింపఁ జేయుచుని యంబా
లికం గని పురల నా బొందున కియ్యకొల్పుటయు నాపె యత్తకుత్తరంబీక శయనా
గారసంగతుండనగు నా యొద్దకు రూపయౌవనసంపన్నయు విచిత్రాంబరాభరణయుఁ
జందనదిగ్దగాత్రియుఁ బుష్పమాలాలంకృతయు సుకేశయు హంసగామినియు హావ
భావలంకృతయు నగు తనదాసిం బనిచె. 672
- ఉ. నారదః యేమి పెప్పడు, మనంబున కాచెలి నచ్చె దాని బల్
నేరుపుఁ జెయ్యులకా సురతలీలలు నా కనుకూలరీతిఁ జె
న్నారెఁ దదీయసంగతు లనంగకలానుమతమ్ములయ్యె పా
దాఱితి నిరువరకుఁ దారనమై తగెఁ గూర్చి యొప్పుగన్. 673
- వ. దానికిఁ బ్రీతిం జెంది పరవశంబైన చిత్రమ్మున. 674
- గీ. సత్యవాది కలాళాలి నర్వలత, అములఁ బొల్పెడివాఁడు విన్నాణమైన
రూపెనఁగువాఁడు నీ కొక్కరుఁడు సుతుండు, కలుగునని వరమిచ్చితిఁ గాంత కంత.
- వ. విదురుం డుద్భవించె నిట్లు మాయావశమ్మునఁ బరశ్రమమ్మునఁ మూగురఁ గొను

రులం గని శుకవిరహజనితమ్మగు శోకమ్ము వాసి సంతప్తాంతరంగుఁడనైతి; నయా
పయ నిరాలంబయు జ్ఞానులకు నయితము మోహకారిణియునగు మాయ యక్ష్మ
తాత్మల కేరికిం ద్యజింపరాదు. 676

గీ. తల్లియెడఁ గల్గు బంధంబు దవులఁజేసె, నాత్మజాతులయందుఁ దదాది నాకు
మనము దోలాయమానమై కనదు శాంతి, యనిమ యొక్కెడ నిశ్చయం బందకుండు.

చ. కరినగరాధివాస మొక కాఁమునందు; సరస్వతీ తట
స్థిత యొకప్పు; వేటొకగతిన్ జరియించుట యొక్కవేళఁ; గా
ని రహి నొకప్పు నిశ్చలత వెక్కొనువై ఖరి గాన రాదు జ్ఞా
నరతి నొకప్పు డెప్పుడో మనమ్మున నీ గతిఁ దోచు నారదా. 678

చ. కొమరులఁ గంటిమూగు రను గొంకక; యొక్కనిఁ గాని నాకు శ్రా
ద్ధము నొనరింప నర్హునిఁగ ధర్మము లొప్పువు పారదాసం
గమమనఁ బుట్టు పుత్రకులుగర్హమొనర్పఁగ యోగ్యులే; వృథా
క్రమమున మాయలోఁ బడితిఁ గర్మవిదుల్ బహిష్కెట్ట కుండురే. 679

ప. అని మంతనమ్మునఁ బశ్చాత్తాపమునఁ గుందుచుండుఁ బదంపడి మత్సుక్రందగు
పొందుండు బలవంతుండగు భీష్ముననుమతమ్మున రాజ్యము వడసె; దానంజేసి
యానందించితి. 680

గీ. శూరసేనుని యాత్మజ సుగుణ కుంతి, మద్రరాజకుమారిక మాద్రి పీఠ
లిరువురును నాత్మపత్నులై యెనక మెనఁగఁ, బాండుభూపాలకుండు రాజ్యభారమూని.

ప. ఒక్కెడ ద్వీజశాపమ్ము నంది నిర్విణ్ణుండై రాజ్యమ్ము విడిచి యరణ్యమ్మున కరిగె
నవ్వార్త వినుకతన నాకు మరల దుఃఖం బనుసరించె. 682

క. సతులిరువురు గొలువఁగ నా, సుతుఁడున్నెడ కరిగి కొన్ని సూక్తుల మోదా
న్వితుఁ జేసి కరినగర నం, స్థితు ధృతరాష్ట్రఁ గని యరుగుదెంచితి నిటకుఁ. 683

ప. పిమ్మటఁ బాండుండు సతీయుగమ్మునందు ధర్మానిరేంద్రాశ్వినుల కతన ధర్మసమ్మ
తమ్ముగ శ్రేత్రజాలఁ బంచపాండవుల యుధిష్ఠిరభీమసేనాన్ధ్రననకులసహదేవు లను
వారింగవియెఁ; బదంపడి యాతండ్రిక్కనాఁడు రహస్యమ్మున మాదిం గొఁగిలిం
చినకతన శాపదగ్ధుండై మృతుండై పరలోకమ్మున కరిగెఁ బదంపడి మాద్రియుఁ
బతిపరాయణయై యగ్నిముఖమ్మునఁ దదనుగత యయ్యెఁ; బిదప శోకమగ్నయగు
కుంతి నూతార్పి యచ్చటి మునులు సుతసహితమ్ముగ గజపురిమ్మునకుఁ దోడ్పాని

వచ్చి భీష్మునకును ధృతరాష్ట్రునకును నొప్ప, జెప్పి; రీవృత్తాంతమ్ము విని యేను హర్షకోకమ్ముల కాధారంబ నైతి. అంత నప్పొండవులు భీష్మవిదురధృతరాష్ట్రుఁచేఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగఁ బోషింపం బడుచుండఁ గ్రూమానసుంగు ధృతరాష్ట్ర కొమరులు దుర్యోధనాదులు వీరలతోఁ బంపుర వైరమ్ములఁ బొడచుచుండిరి. పిదప ద్రోణాచార్యుం డేగుదెంచి భీష్మునిచే నన్మానికుండై యక్కుమారులకు విద్యలఁ గఱఁపుచుండె.

684

గీ. మున్ను గనినష్ట కుంతిచే ముక్తుడైన, కర్ణుఁడును సూతునింబఁ జక్కఁగను వృద్ధి నంది దుర్యోధనప్రియుడై యెసంగె, దాన దుర్యోధనుండు తద్దముఁ గడంగి.

ప. భీమాదులయెడ నధికవైరమ్ము గనుటకుఁ జింతించి ధృతరాష్ట్రుండు విరోధశమ నమ్మునకై పాండవులకు వాఙావతమ్మున నివాసం బేర్పఱిచె నంత నప్పట్టజమ్మున.

గీ. కుటిలఁడు సుయోధనునియాజ్ఞఁ గొని పురోచ

నుండు నిష్ఠించె జతుగృహమండలంబు

నవటఁ జిచ్చునఁ బాండవు లడఁగి రనుచు

విని మనుమలైనకతన దుఃఖనిధి నైతి.

687

ప. అట్లు దుఃఖించుచు వనమ్మునఁ గుంతీసహితమ్ముగఁ బాండుపుత్రులు గన్పట్టిన నఖండానందభరితుండనైతి.

688

క. పిమ్మట మత్ప్రేరితులై, సమ్మతి ద్రువదునిపురంబు వని రేవును పొం కమ్మగు టుదైవతవే, పమ్ముల నప్పార్థు లతికృతత్వము దొడరన్.

689

ప. నరుఁడు పరాక్రమక్రమమునఁ ద్రువదాత్మజ గెల్చి తెచ్చె నే పురకును సాద్వియయ్యె నలపుష్పసుగంధియు గొంతియాజ్ఞఁ; ద త్వరితాయముం గనుంగొని ముదింబు నెడం గనిరాడ మీఠ న త్తరుణియుఁ బార్థులుం గలసి దంతిపురమ్మున కేగి రిమ్ముగఁ.

690

ప. ధృతరాష్ట్రుండును వారలకు పాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముగఁ గల్పించె నటఁ గృష్ణ సహాయుండై యర్జునుండు పావకు సంతృప్తఁ జేపె.

691

క. వారలు లోకోన్నతులగు, శూరులు పాండవులు రాజసూయ మొనర్చుం గారహి తద్వైదివమును, వారసి యెంతేని మోద మందితి నాత్మన్.

692

ప. మనునిష్ఠితంబగు తత్సభావిశేషంబు వక్కాణింప నలవిగాదు తద్వైదివమ్మునకు పైఁసక దుర్యోధనుం డసూయాగ్రస్తుండై వారలతో దురోదరం బొనర్చి దుర్భూత

కుశలుండగు శకునికతన దర్శణ నోడించి రాజ్యమ్ము గైకొని యంతః బోక
ద్రోపది నవమానించె. 693

క. వనమునఁ బండ్రెండేడులు, మనుమలు పాండవులు ద్రుపదమహిపాత్యజితో
నెనసిరి కష్టమ్ముల నా, మన మది హేతువుగ డుఃఖముగ్నుతఁ గాంచెన్. 694

క. ఈశ్రీయ సుఖదుఃఖమ్ముల, కాకరమగు భవమునందు నడుగంటితి ద
రొక్కలన మెఱిగి భ్రాంతిం, జేకొనునా కొక్కతెరువు సెప్పు మహాత్మా. 695

నా ర ద వి వా హ ము.

క. ఎక్కడినకు లెక్కడినుకు, లెక్కడితలిదండ్రు లకటః యే విక్కరణిం
జిక్కితి సంసారమ్మున, మక్కువమెయి భ్రాంతి మిగుఁ మఱించుటచేన్. 696

క. దోలారూఢంబై మది, వాలాయము ముదము దక్కి వంతుంబడు నా
కేలీల పౌఖ్యమబ్బుఁ జ, టాలాగ్రణి దెల్పువేఁ కటాక్షము పేర్మిన్. 697

వ. ఇట్లు మాటికిం బ్రార్థించునాకు నారదుం డిట్లనియె. 698

క. పారాశర్యః పురాణా, ధారః యిటుల్ సారెసారె దర్శింపకు సం
సారిమున మోహరహితుం, ధారయ లేదొక్కరుండు నని యెఱుంగవొకో. 699

గీ. హరిహరవిఠించుచును గపిలాదిష్టునులు, మాయలోఁ బడి సంసారమార్గమందుఁ
బొరలువారిం నకా మునుల్ పొగడుచుండ్రుజ్ఞాని యనిఁనేను నట్టిఁడఁగను మొకింత.

గీ. మోహసంగతిఁజేసి యోమునివరేణ్య, భార్యతై మును నావద్దపాటులెల్ల
విస్తరించి వచించెద వినుము దాన, నడఁగు నీసంశయములెల్ల ననఘవరిత. 701

వ. ఒక్కనాడు నేనును బర్వతుండును గలసి భరతఖండంబు చూడంజని యందంద
తిరుగుచుఁ బుణ్యక్షేత్రమ్మ లాలోకించుచు మున్యాశ్రమమ్ములు దిలకించుచు నొక్క
సమయమ్మున నొక సమయం బొనర్చికొంటిమి. 702

క. మంచియుఁ జెడ్డ యనుచుతో, నెంపక మనయాత్మఁ బొడమునిచ్చుల మనలో
నించుకయు దాఁపఁగా జన, దంచితగతి నొక్క రొకరి కది చెప్పఁ దగున్. 703

వ. ఇట్లు పుస్తంమును సమయం బొనర్చికొని మైత్రి యెసంగ స్వర్గలోకమ్ము విడిచి
భూలోకమ్మునఁ గ్రుమ్మరుసంత గ్రీష్మాంతం బరుగుదెంచె. 704

క. చాతుర్మాస్యవ్రతమును, బ్రీతిన్ సంజయుడను నొక పృథివీకుపురం
బేతెంచి పలుపుకొంటిమి, యాతని సదనమ్మునన్ గృతావాసులమై. 705

- ఉ. నాలుగుమాసముల్ దగు ఘనంబగు వర్షము లానెలల్ సుఖ
శ్రీ లలిఁ గోరుమానవులు సేయఁగ రాదు ప్రవాస ; మావయన్
బోలునొనర్చ నంచుఁ దలపోసి సుఖమ్ముగ నంజయుండు న
చ్చీలుఁడు గొల్వఁ దత్పురి వసించితి మెంతయు నంతసమ్మునన్. 706
- ప. అన్నరనాయకుండు మాకుఁ బరిచర్య యొనర్చఁ దనకూతు మదయంతి యనుదాని
నియోగించె. 707
- గీ. స్నాన మొనరింప జలము భోజన మొనర్చ, నిష్ట మగువస్తువులు శయ్య యెద్దియేవి
గోర నమ్మవి మా కిడుఁ గొసరి కొసరి, హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ నిగురుఁబోడి.
- ప. ఇట్లక్కన్నియ మమ్మిరువుర సేవింప వేదాధ్యయనమ్ములను గానవినోదమ్ములను
గాలంబు వుప్పచుంటిమి. 709
- మ. అనుకూలమ్ముగ పీఠ సుస్వరయుతం బొనట్లు సారించి నె
మ్మన మానందరసామృతార్థవమునకా మగ్నమ్ముగా సామవే
దవినాదం బొనరింప దాని విని యత్తస్వీకరోరత్న మె
క్కినమోహంబునఁ బేర్చి నాయెడలఁ దాఁగీలిందెఁ గామార్తయై. 710
- క. ఆతరుణీతన్మం బిటు, చేకోభవుఖారిఁ దవిలి చేసెడిచెయ్యుల్
ప్రీతి గలిగించె నాకుఁ బు, రాతనకర్కములు దాఁట రావెవ్వరికికా. 711
- ప. ఇట్లు నాయంచు లబ్ధానురాగ యగుకతన నక్కలికిమిన్న స్నానపానాద్యపచార
ములయందు మాయురువుర కొక్కింత భేదంబు నల్పుచుండు. 712
- సీ. స్నానమొనర్చ నుష్ణజలంబునాకిచ్చు , శీతలోదకమిడుఁ జెలియయతని
కింపైనపెరుఁగు నా కింతి వడ్డనపేయుఁ , దక్రంబువోయు నత్తవసి కతివ
శయ్య గల్పించుఁ బ్రశస్తమ్ముగా నాకు , నాతని కొకభంగి నఱవరించు
సొగసుమేల్ చూపుఁజూచు నకా బేర్చిమైఁ , జూడ దారీతిగా నుదతి యతని
- గీ. నెల్లయుపచారముల నిట్లు లేకరీతి
మాని తనుఁ గొంచెపఱచుట మోని గాంచి
నందియము నెమ్మనమ్మునఁ బొందుపడఁగ
నన్నుఁ గని యిట్లులను మంతనమ్మునందు. 713
- ఉ. భోజనమజ్జనాదుల నపూర్వపుఁగృత్యములకా మనోభవ
శ్రీ జనియింపఁజేసెడి విశిష్టవిలాసముల నిమిషం గనుకా

- రాజతనూజ యక్ష్మరణి నన్ గనకుండెడి విన్ వరింపగాఁ
నాజలజేతజామణికి నాస్థ జనింపఁగఁ బోలు నద్దిరే. 714
- ప. నీ మనమ్మును నత్తలోదరియందు లగ్నంబకాఁ గనుపట్టెడి. 715
- క. మనమనములఁ గలనంగతు, లనయము చెప్పికొనవలయు నం చప్పు దొన
ర్చిననమయము మఱవంగఁ, జనునే! సత్యము వచింపు సందియమేలా? 716
- ఉ. నావుడు లజ్జపెంపు వదనమ్మును వంపఁగ నెట్లకేలకున్
భావము దాఁపరామి నిటు స్వతుతో వచియించితినా మునీం
ద్రా! విను మీ లతాంగి నను నాథునిఁగా మదిఁగోరె నట్లనా
కీవరిబోడియందు రమియించె మనం బిఁక దాఁచ నేటికిన్. 717
- ప. ఆనుమాటలకుఁ బర్వకుండు గోపాకులుండై నన్నుం గాంచి సమయొల్లంపునం
బొనర్చి నన్ను వంచిచితివి గాన వానర వక్త్రుండవు కష్టవి శపించె ననువదంబ
యేనును నోర్పులేమిఁ దాదృకుండనై యిట్లు ప్రతిశాపం బిచ్చితి. 718
- గీ. స్వల్పమగు నవరాధంబు నైఁచ కిట్లు, శాప మిచ్చిన నీ కిఁక స్వర్గవాస
మెడలి మర్త్యమ్మున నవనియించుటబ్బు, ననుడు. శాపోపహతి నేగె నతఁడు దరలి. 719
- క. వానరవక్త్రుడనై వీ, జానినదం బొప్పఁ జేయు నన్నుంగని యా
మీనేక్షణ గానాదర, మూనులఁ దా వై మనస్య మూనదు వింటే. 720
- గీ. అనిన నిట్లంటి నేను నో మునిరేణ్య, సుందరాస్యుండ వెత్తైతి సుదతి నిన్ను
నేగతి వరించెఁ బర్వకుండెడకేగె, సంగమం బెట్లుచెల్లెఁ జెప్పంగఁదగదె. 721
- క. నావుడు నారదుఁ డను వ్యా, సా! విను మాయాచరిత్ర మతిగహనము కా
దే వారింపఁ దరంబే, యేవారికినైన నెందునేనియుఁ దలఁపన్. 722
- ప. అట్లు మద్భాగినేయుండగు పర్వకుండు శప్తుండై యరిగిన నేనత్యంతదుఃఖితుం
డనై యటనుంటి; నక్కన్మైమిన్న యథాపూర్వమ్ముగ మత్సేవాపరాయణయై
యిండెఁ బిదప నత్తలోదరికి వివాహంబొనర్చు నెంచి సుజయుండు మంత్రి
కిట్లనియె. 723
- ఆ. వె వరుని రూపవంతు మగుణన పన్ను, సుకులజాతు ననము శూరునొకవి
జూడు మీ లతాంగి సౌగంధన కనుగుణుఁ, దైన వానిఁ బెండ్లి యాచరింతు. 724
- ప. నావుడు మంత్రి "రాజా! తాదృకులగు రాకొమరు లనేకులుగల రందు నీ కెవ్వండు
నప్పు నక్కుమారుం దెచ్చి కన్యాదానంబు విధిచోదితంబుగ నొనర్చి కృతార్థుండ

వగు" మనుడు సంజయండు తదన్వేషణాయత్నచిత్తందై యున్నంత మదయంతి
యంతయు ఛాత్రీముఖమున విని తనమనోరథం బద్ధాసక్తిఁ దెలిపిన నయ్యది
నృపాలు పాలికిం జని తద్యవసమ్ములుగా నిట్లనియె. 725

ప. జనకా : నారదునిన్ వరించి యితరేచ్ఛాభూన్యనౌ నన్ను న
న్యని కీ నెంచు నక్రమౌన్యమయి సంకోషప్రవంభై రసం
బు నజెరత నొప్పి మీనముల కిమ్ముం గాక నిర్దష్టతం
దనయన్ దన్యహతీవినాద మనునంద్రం; బండు నే మునితిన్. 726

ప. అని మదయంతి విన్నవింపు మనియె ననుడు నృపాలుండు సమీపమున నున్న
తన భార్యయగు కైకేయిం జూచి, 727

గీ. ఛాత్రి చెప్పినమాటలు తరుణి వింటె, వరునిఁగా నెట్లుగోరె నవ్వారాస్మః
గోరెఁగా కెట్లు లీదగుఁ గుటిలరూపుఁ, డాతఁ డెటుదగు మన మదయంతి కకట. 728

ప. బుద్ధిహీనతం జేసి కిన్నియంకుఁ గార్యాకార్యమ్ములు తెలియకుండిన వారించుట
మనకుఁ గర్తవ్యమగుట నీవు భిక్షకుం డతఁడని చెప్పి బోధింపు మనవుడుఁ గైకేయి
మంతినమ్మునఁ బుత్రి కిట్లనియె. 729

ప. లత కెనవచ్చి యెక్కుడు తళత్తళఁబొల్పెడి నీదుమేను, యా
క్షేతనుఁ డతండు భిన్నమును సారెకు మెత్తుటఁజేసి సుందరం
బితవఁ భవంబులం, బకట : యాతఁడు గోతిమొగమ్మువాఁడు న
మ్ముతుఁడెటులాయె నారదుఁడు ? మాటలపొందిక క్రోతికొప్పునే. 730

క. నమలకు వానరులకు నె, క్కరణిక్ మాటలు పొసంగు ? గాకతఁడు నదా
తిరుగున్ భిక్షుఁడై యా, దర మెటు నీ కబ్బె నిట్టి శాపపు మీఁదన్. 731

ఉ. అందము గోరుఁ గన్నె; నృపులందది వొచ్చి లతాంగి యిట్టి నీ
మందత కేమి యందు; మతిమాలిన నీకయి కుందె రాజా, సౌం
పుందగు మాలతీలత బుబులనగోసరి లగ్నమైన దా
నిం దిలకించి భేదములు నెక్కినకుండెడి వార లుందురే. 732

క. మృదుతాంబూలీదళముల, నెద నుష్టమ్మున కొసంగ నెవఁ దొప్పెడి ? నా
రిదుచేతఁ బద్ద నినుఁగని, ముదితలు నవ్వరె వివాహమున నాతల్లి. 733

ప. అని పలుతెలుగుల బోధించు తల్లికి గానరసకోవిదయగు నశ్వుదయంతి నాయెడఁ
గృతవిశ్వయయై యిట్లనియె. 734

- క. మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల శుద్ధశుంభకుఁ దల్లి :
మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల రసవళుం డీతనికిఁ. 735
- క. గానరసమ్మున హరిణులు, మే నెఱుంగక ప్రాణ మిచ్చి మేల్వడయ నీసి
మానవులు గొంద టీరస, మానంగలేరు జన్మమది యెందులకో. 736
- గీ. అరయ సప్తస్వరాత్మిక యైనవిద్య, నెఱుఁగు నారదమునిచంద్రుఁ, డెఱుఁగుహరుఁడు
ప్రేలు మడచి వచింపఁగ వేటొకండు, గానఁగా రాఁడు మూడులోకముల నెందు. 737
- చ. ధనమును రూపముఁ మిగుల దర్పము గల్గి రసజ్ఞ భిన్నుఁడౌ
జనవరు గర్వధూర్వహు వెనన్ పరియించి తదీయమైతి నె
క్కొను చెలికిం బ్రతిక్షణ మగున్ మరణంబు; రసజ్ఞుఁడైన ని
ర్దనుని వరించి తాఁ బ్రతిపదమ్ము ముదమ్మున నుండ నయ్యెడిక. 738
- గీ. మూర్చరాజ్ఞాన భేదమ్ము మొట్టమొదటి, కరసి స్వరవేదియై గ్రామ పరిచితిఁ గని
యజ్ఞరసవేత్తయగు నరుం డంగవికలుఁ, డయ్యు నానంద మొనఁగూర్చు నంగనంబు. 739
- క. స్వరవేత్త యైన గాయక, వరుఁ డిడుఁ గైలాససుఖము వమ్ముగ మూర్ఛల్
సురనచికి సరస్వతికిం, దిరుగుదు రీరస మొకింత దెలియనికతనన్. 740
- క. స్వరభేద మెఱిఁగె నేనియు, నరుఁ డయ్యును నకఁడు దేవనాథుఁడు దానిం
బరిశీలింపఁడయేనిక, సురనాథుం డయ్యుఁ బశువును మృతఁ డంబా. 741
- గీ. మూర్చనాతానసమ్మోహమున మనమ్ము, గరఁగు హరిణులు పశువులు గావు సూపె
దాని విని సంతసంబునందని నరుండు, తల్లి! ప్రత్యక్షపశువు తథ్యముగ వినుము. 742
- క. వినఁ జెవులు గలిగి మోదం, బెనయని యరసికులకన్న నెంతే మోదం
బును గానరసముకతనన్, గను నశ్రోత్రములు మేలు కాకోదరముల్. 743
- క. గానంబువినికి పశువుల, నానందరసాబ్ధి నోలలాడించెడి న
ద్దాని వినఁ బెద్ద లాదర, మూననిదో వారిజన్మ మొకజన్మంబే. 744
- చ. తెలియఁడు గాక నారదు నుదీర్ఘ గుణమ్ములు రాజు; ముజ్జగం
బులఁ గలఁడే యొకం డతనిఁ బోల్చఁగ గానమునందుఁ ; బూర్వమే
వలచినదాన నమ్ముచిని; వానరవక్త్రము శాపకారణం
బలవడి నేఁడు వచ్చె నెఱులైన నతండు ప్రియుండు నా కగున్. 745
- క. తురగాస్యులు గారే కి, న్నురులెల్లరు వారిఁగాంచి నరుఁడెవ్వఁడు గా
నరిసజ్ఞఁ డాదరింపఁడు , మురువందియు విధైలేవి మొగమేమిటికిన్. 746

వ. అమ్మని యెట్టిదైన నాకుం బ్రియుం డతనిఁదక్క పేజొక్కని మదమందైన నే నొల్ల ననియు నాగ్రహమ్ము ద్యజియించినన్ముచ్చి కిచ్చి వివాహం బొనర్చు మనియు నీ వరిగి మజ్జనకునకు బోధింపు మనుడుఁ గైకేయి భర్తకడ కరిగి కడ చిన పృతాంతమ్ము విన్నవించిన నతండును నాకొనఁగ నంగీకరించి వివాహ సంభారమ్ము లొనర్చి విధివిధానంబుగఁ బెండిలియొనర్చెఁ; బిమ్మట వానరవక్త్రుండ నగు కతన దండఃఖ్యామానంబగు మనమ్ముతో నవ్వుటన యంటి నక్కన్నియ నమ్ము పేవిన నేతెంచి నప్పుడెల్ల మన్ననంబు శోకమగ్నంబగు, నా వైరూప్యమ్ము నకు మదయంతి యించుకేవియు శంకింపక సంతనమ్మునం బొదలు నిట్లు కొంత కాలం బరుగుమీఁదఁ బర్వతుండు నానాతీర్థమ్ములు సేవించుచు ధరణీనెల్లెడఁ గ్రుమ్మరి మగుడ నన్నుఁ జూడ నేతెంచి నాచే నన్మావికుండై యాసీనుండై నన్నుం గృతదారు వానరాస్యఁ జింతావిప్లవఁ గాంచి యత్యంతదుఃఖితుండై మేనమామనగు నాయెడ దయ గలిగి యిట్లనియె.

747

గీ. కోపమున మున్ను శాపమ్ము గొంక కిడితి, విపుడు విష్కృతి నొనరింతు నీ నృపాల పుత్రికై కరుణించితిఁ బూర్వరీతి, సుందరాస్యంధ వగుము మత్సుకృతపటిమ. 748

వ. అంత నేనును నతని కిట్లంటి నీ శాపమ్మునఁ గలుషితచిత్తుండనై శపించితి విపుడు ప్రసన్నుడనై నీకు శాపమోక్షం బొనర్చెద నెప్పటియట్ల నీకు స్వర్గగమనం బల వడుఁగాక నావుడుఁ బర్వతుండు సంతుష్టుండై తనంత వరిగెఁ, బడపడి రాజపుత్రి పట్టరాని సంతోషమ్మునఁ దల్లికడ కరిగి యిట్లు విన్నవించె.

749

గీ. మాతః పీడుజామాతకు మగుడ సుంద, రాస్యక మటిల్లెఁ బర్వతుం డాగ్రహంబు విడిచి శాపమ్మునకు ముక్తి నుడువుకతన, ననుడు భర్తకుఁ జెప్పె నయ్యతివయరిగి.

వ. పిమ్మట సంజయుండు తద్వచనశ్రవణంబున సంతుష్టుండై సమంత్రిపురోహితమ్ముగా నాకడ కరుదెంచి పారిబర్హంబొనఁగి మద్భాగినేయునకుఁ దగుధనంబిడి గారించె.

క. ఏరికినైనఁ గలదె నం, సారమ్మున సౌఖ్య మెట్టి జ్ఞానులకుఁ మా యాంచన దాఁట శక్యమె, యారయు మిది యెల్ల నాకు ననుభవమయ్యెన్. 752

గీ. కామమును గ్రోవమును నహంకారము మద

మెత్తుఁబలుల లోబంబు మమత యివి య

హీ బలములు వీని జయించు నెవఁడు

శ్రగుణహేతుకమై యొప్పు దేహ మొంది.

753

వ. వినుము మున్నొక్కనాడు విష్ణువుతో వనమ్మున నేగుచు హాస్యవిनోదమ్మున
నమ్ముహాత్ముకతన నేను ప్రిరూపమ్ముగని మాయాబలమోహితుండ నగుటంజేసి
యొకరాజునకుఁ బత్ని నై యనేకులఁ గొమరులఁ గంటి నాపుడు నే నిట్లంటి. 754

ఉ. నారద సందియం బొకఁడు నాచుడిఁ దోచెడి జ్ఞాని వైన నీ
వే రహి నారవైతి? స్థుతు లేన్మృతసంగతి నుద్భవించి? రీ
పూరుషభావ మెక్కరణిఁ బొందితి పిమ్ముట? మాయ యెంతకు
న్నెరదె! తన్మహత్త్వము గణింపఁ దరంబె వచింపు నావుడు. 755

నారదుడు స్త్రీ యయి సంతతిం గనుట.

ప. నారదుండిట్లను దేవికతన బ్రహ్మాది స్తంబసర్వంత మీజగంబు పరిభ్రమించుచుండు
నమ్మాయ దుర్విభావ్యయు నజము యోగి దుర్జ్జేమయు నని యెఱుంగుము. 756

గీ. సత్యలోకమ్మునుండి సుస్వరము సాచు, గానము నొనర్చికొంచు నేఁ గదలి విష్ణు
దర్శనాకాంక్ష నెమ్మడిఁ దవిలి యరిగి, సకలలోకమ్ములను బేర్చి సందరించి. 757

కా. శ్వేతద్వీపమునందుఁ గొస్తుభమణి శ్రీరాజితోరస్థులున్
బీతద్యోతివటున్ మహాత్ము గరుడాబ్ధిఁ శంఖచక్రాదికో
పేతున్ బాహుచతుష్పఞ్చురు జలస్పీతాంబుదశ్యాము ల
క్షీతిస్వీసహచారిఁ గంటి వతులక్రీడాపరున్ శ్రీహరిన్. 758

ఉ. ఆతవిభార్య రూపవరయౌవనగర్విత సింధుజాత భూ
షాతతిభాసమాన ననుఁ జక్కటిఁగంచి గృహమ్ములోనికిన్
వే తరలెఁ బదంపడి కవిప్రసరేఙ్గ రమేళు మ్రొక్కి శం
కాతిగమైన చేతమున నమ్ముదువైరికి నిట్లు వల్కితిన్. 759

క. నిటుఁడనొ ధూర్తుండనొ నే, జటిలుఁడ జితమాయుఁడన్ బ్రశ స్తహృదయుఁడన్
దటుకున ననుఁ గని చనె నీ, కుటిలాలక యిట్లొనర్చు గూడునె యెందున్. 760

ప. నావుడు గర్వధూర్వహమ్ములగు మద్వచనమ్ములకుఁ గనలక పీజాలాపమధురమ్ము
లగు వచనమ్ముల నద్దేవుండిట్లనియె. 761

క. వతిఁ దక్క నన్యనన్నిది, సతి నిలువందగదు నీతిచందం బిది యే
మతిమంతులైన మాయా, గతికిన్ లోబడక యుండఁగాఁ గలరె మునీ. 762

- క. జితమారుతులున్ సాంఖ్య, స్థితవేత్తలు నైన మునులు దేవతలును ద
గ్గతులగుచు సుంద మాయా, గతి గీతిజ్ఞునకు నీకుఁ గడవఁదరంబే. 763
- గీ ఏను బ్రహ్మయు శివుఁడును విద్వతేజు, లైన సనకాదులును దదధీను లకట
దేవతిర్యక్యనుష్ఠ్యాది దేహధారు, లం దెవఁడుదాఁటు నమ్మాయ నజ నమేయ. 764
- వ. వేదవిరులొండె యోగవిరులొండెఁ ద్రిగుణమును దేహధారుల కాని యన్యులుకారు.
తాదృశుల కేరికిని నన్యుది జయింప వశము కాదని యెఱుఁగుము, మఱియు రూప
హీనమును స్వరూపకారియునగు కాలమ్ముగూడఁ దదాత్మకమ్మకా నెఱుంగునది.
- ఉ. కాలవశమ్మునకా వఱులు జ్ఞానియు మూర్ఖుఁడు మధ్యముండు న
క్కాలమ సేయు ధర్మరతుఁగా వికలాత్మనిఁగఁ దదన్యుఁగా
శీలమొ కర్మమొ యిటులుచేయుటకున్ మఱి యన్య మెద్దియో
మూల మెఱుంగరా దఖిలమోహనమై తగుఁ గాల మెయ్యెడన్. 766
- వ. ఆని చెప్పి యమ్మహామహుండు విరమించుటయు నేను విన్నయా విప్లుండనై
మహాత్మా! మాయ యనఁగ నెట్టిది? దాని బలంబెంత? రూపం బెట్లుండు? నది
యెట వసించు? దేనికాధారంబగు? నానతిచ్చి నాకు నద్దాని సగుపడంజేసి యనుగ్ర
హింపు మనవుడు రమేకుం డిట్లను, “నన్యుది త్రిగుణయు నిఖిలాధారియు సర్వ
జ్ఞయు స్వస్వస్మితయు నజేయయు ననేకరూపయునై జగం బఖిలంబును వ్యాపించి
యుండు. 767
- ఆ.వె. దానిఁ జూడ నఖిరుతంబేని గరుచు నా, తోడ నెక్కు మిపుడ తొలఁగి చనుద
మజిలనూజు; మాయ నరయంగఁ జేసెద, దానిఁ గంచి భేద మూన వలదు.” 768
- వ. ఆని వినతామతుని సంస్మరించిన వతండు సన్నద్ధుండై యరుగుదెంచె, బదంపడి
యిరువురమును నఁని నధిష్ఠించిన నాగరుత్మంతుండు వాయువేగమ్మునఁ గదలి
హరిప్రేరితుండై వైకుంఠమ్ము విడిచి, 769
- క. పురములు వనములు నదులున్, ధరములు మునిపల్లెలున్ హ్రాదమ్ములు మాకుం
గర మానంద మొనంగఁగఁ, దిరిగితిరిగి యాతఁ డొక్కదేశము చేర్చెన్. 770
- మ. ఆటఁ గన్గొంటిమి కాన్యకజ్జ మనుపీ; డాప్రోలికిం జేరువన్
దటరాజుద్వివిధాగమంబు కమలాధారంబు నానావిధో
త్కటవర్ణస్వరూపాన్వరాండజసముద్యన్మద్యభాగంబు సం
ఘటితానందము స్వప్ననీరము తటాకం బొందు గానంబడెన్. 771

వ. అయ్యెడ శ్రీహరి నా కిట్లనియె.

772

క. నారదః కనుఁగొంటివె క, త్తారచ్చన్నంబు సారసారవరసో
దారంబు స్వచ్ఛసిరిం, బై రంజిలు నీతిటాః మప్రతిహతమై.

773

వ. అని పల్కుచు మందస్మితకంఠశితముఖావింశతి నా చిటికెనవ్రేలు వట్టికొని
స్నిగ్ధచ్ఛాయంబగు తత్తటమ్మునకు డిగి సరోవరంబు పొంత దృష్టి నిగుడ్చి మరల
నిట్లనియె.

774

క. ఆరసితె సాధులచిత్తము, కరణీన్ స్వచ్ఛమ్ము లగుచుఁ గ్రాలెడిఁ గంఠా
తరజస్సోఽవరిచితి, సురుచిరములు జలము లిందుఁ జూపలు వొగడఁ.

775

వ. ఈ సరోవరమ్మున స్నానం బొనర్చి పిదపఁ గాన్యకుజ్జపురమ్ము వీక్షించి యరుగు
దము. మొదల నీవు స్నాతుండవు గమ్మును పదంబి యేనును నొనరెద నావుడు
వీణయు మృగాజినమ్మును నొక్కెడ నుంచి తీరమ్మునకుం జని పాదప్రక్షళనం
బొనర్చికొని కరింబులు గడిగి శిఖాబంధం బొనర్చి కుళలు ధరించి కృతావధము
నుండనై లోనికిండిగి స్నానంబు సలుపునంత.

776

క. హరి చూచుచుండ నాకుం, బురుషాకారంబు వోయి భూషణకాంతు
ద్ధరిమై ప్రీతూపము కర, మరుదుగ సంప్రాప్తమయ్యె ననియే నెఱుంగఁ.

777

వ. అంత హరి నాకృష్టాజినమ్మును వీణయుం బుచ్చికొని గరుడు నెక్కి యొక్క
క్షణమ్మునన తనభవనమ్మునకరిగె.

778

క. వ్యాసా యేమని చెప్పుడు, నాసంగతి వీణయుఁ మృగాజినముఁ శ్రీ
వాసుఁడును స్మృతికిఁ దగులరు, కాసారము వెడలి తటము గనుఁగొను నాకఁ.

కా. అలీఁన్ జెలివై సరోవరతటంబందుండి నల్లిక్కులుఁ
బోలం జూచెడివేళ భృత్యులు గజమ్ముల్ గుఱ్ఱముల్ తోడ రా
నాన్యం బొకయింత లేక యరదం బాదిక్కు రా నిచ్చి నఁ
దా లౌల్యం బిదరన్ గనుంగొని యనున్ దాదర్శజుం దొప్పుగన్.

780

క. నునుందరివో ? సురపం, కరుహాక్షివో ? నాగకన్యకామణివో ? కి
న్నరమత్తకాళినివో ? యొం, టిరివై యిట్లుంటి వక్కటా ! గజగమనా.

781

క. బాలవు యౌవనరూపవి, శాలవు నినుఁజూచి మనము చంచలమై రా
గలోలమయ్యెఁ జెండిలి, కాలేదే నీకు విజముగాఁ దరికాక్షి.

782

ఉ. ఏమిటి కీ సరోవరము నెల్లెడఁ గన్గొనె దోలతాంగి ? నీ
తై మరు లూనినాఁడ నను నారసి చేకొని పేర్చి మీట ని
స్సేమసుఖమ్ములం బడయఁ జెల్లదె యింత యనాదరంబె నా
గా మహిపాలసూసు నటఁగంచి వచించితి లజ్జపెంపునన్. 783

క. నీ యిచ్చవచ్చినట్లుల, న్యాయగతి న్నన్నుఁ జూడు నావుడు నృపుఁ డ
త్యాయతమగు ప్రేమమ్మన, నాయనురాగం బెఱింగి నరయానమ్ముకా. 784

ప. తెచ్చుని భృత్యుల నియోగించిన వారలు చతుర్వాహ్యమ్మును మృద్వాస్తరణ సంయు
తమ్మును గౌశేయాంబరవేష్టితమ్మును ముక్తాజాలవిభూషితమ్మును జతురశ్రమ్మును
సువర్ణలలితమ్మును విశాలంబును మనోహరంబుననగు శిఖిఃం దెచ్చిన నద్దాని నధి
రోహించి యా రాజమన్యుడు వెనువెంటఁ దత్పురమ్మున కరిగి శుభలగ్నమ్మున నగ్ని
సాక్షికింబుగ నతనిచే వివాహితనై సౌభాగ్యసుందరి యను నామమ్మున నొప్పి
యఁకినికిఁ బ్రాణమ్ముల తెక్కుడై సంభోగసుఖమ్ము లొనఁగూర్చుచుంటి. 785

ఉ. ఆ నృపుఁ డెల్లకార్యములయం దపరక్తి వహించి మించి యు
ద్యానములందు దీర్ఘి కలయందు గృహమ్ములయందు వారుణీ
దూనమనస్కుడై రతులతోఁ దులఁదూఁగుచు రాత్రియుం బవరో
తా నెఱుంగంగలేక పుతంత్రత వర్తిలు నా కభీనుడై. 786

శా. వ్యాసా ! యేషనిఁప్సవచ్చు విను మాయాదాకచక్యంబు క్రీ
డానక్రికా దగులొందునా కడఁగె బ్రహ్మజ్ఞానపుంభావవి
శ్వాసంబుల్ మఱి “యేన పట్టమహిషిన్ సర్వంబు నాపొమ్మ నా
కేసాధీషులు లీ” డటంచు మది నెంతేఁ దాల్తు గర్వాంధతన్. 787

గీ. ఇటు లహర్నిశ మాభూవు నెనసి ద్వాద, శాబ్దముల్ కామకేశీవిహారములను
గొనఁగ నతంబ వేఁకటి యనుచుటించె, బార్ధివోత్తముఁ డానంద వార్ధి మునుఁగ.

క. చూలాలినైన నను భూ, పాలుఁడు దగ బుజ్జగించి “బాలరొ ! నీ కెం
దే లోలత” నాఁ జెప్పం, జాలకా లజ్జాభరం బశక్యమ్మగుటకా. 788

క. పదినెలలు నిండఁ గంటి శు, భదినమ్మున నొక తనూజుఁ బార్ధివుఁ డానం
దదశఁ దగి యుత్సవం బ, భృగదయంబునఁ జేసె నింగి భూమియు ముట్టన్. 790

ప. బ్రాహ్మతానుమతమ్మున నక్కొమరునకు వీరవర్మ యనునామమ్ము వెట్టి యానంద
సాగరమ్మున నోలలాడుచుండఁ బిదప రెండు సంవత్సరమ్ముల కింకొక్కరుఁ

గంటి, భూపాలుండు వానికి సుధస్వంధను నామం బిడియె. అట్లు క్రిమక్రిమమ్ముగ
వ్యాదశ పుత్రులం గని మోహవశమ్మున వారల లాఠించుచున్నంత మరల నెన
మండు కొమరు బుద్ధువించిరి. 791

క. నృపతికి నాకును గార్హ, స్థవదవి సఫలంబటంచు దానం దోడెన్
ఓపుశాసకు లీ కొమరుల, కుపయమ మొనరించె భూపుఁ డొక్కొక్కరికిన్. 792

క. కొడుకులు కోడండ్లురు న, కొడుకుల కొడుకులును వారి కుంకాంతలు నే
ర్పడ నధికమై కుటుంబపు, గొడవ విశేషించె మదికిఁ గుతుకంబొదవఁ. 793

గీ. అంత నొకయెడ నైశ్వర్య మమరు. దుఃఖ
మొక్కయెడఁ గల్గు సౌఖ్యంబు నొక్కయెడల
నెనఁగు నొకఁడు గృహించుఁ జెంపెనయు నొకఁడు
పెద్దగేస్తుల కియ్యది విహితమకద. 794

అ. వె. కొడుకులందు నట్ల కోడండ్లురందు మ, నుమలయందు వారి ప్రమదలందుఁ
గఁగు నొక్కతఱిని గలహంబు లయ్యవి. తీర్పలేక నాకు దిగులు దగులు.

క. బలవంతులు నాపుత్రులు, కులసంభవలెల్ల నాడుకోడండ్లురు నా
కలిమికి వేఱొక కలుకుల, కలుములు సరియే యటంచు గర్వము ప్రబలెన్. 795

గీ. ఇట్లహంకారమున ముగ్ధి "యేను నార, దుండ నన్నిట్లు చేసె నస్పృందరిక
లోచనుం" డని యొక్కింత లోనఁ దలఁప, తెలిమి సంసారసాగర మీఁదుచుంటి.

వ. అంతఁ గొంతకాలమ్మున దూరదేశంబునుండి యొక్కనృపాలుండు సైన్యసమేత
మ్ముగ నక్కాన్యకుబ్జపురం బరికట్టిన నాకొమరులును మనుమలును రథవారణతురం
గమవదాతినమేతమ్ముగ రాజుతోడ నతిని నెదుర్కొనినఁ దుములంబగు సంగ
రంబు ప్రవర్తిలై. 796

క. అసంగరమున శత్రుల, చే సమసిరి కొమరులెల్లఁ జేయునదియులే
కాన యెడలి నరపాలుండు, తా సదసమ్మనకు వచ్చెఁ దద్దయు నార్తిఁ. 797

వ. నన్నుం గంచి పుత్రిపౌత్రులెల్ల శత్రునిహతు లగుటఁ దెల్పిన నేనును శోకంబు
వట్టఁజాలక రణభూమి కరిగి, 800

అ. వె. "కొడుకులార నాడుకడుపునఁ జిచ్చిడి, యడవి నిల్లుగట్టి యాత్మజాతు
లెల్లఁ దోడరాఁగ నేగంగఁ దగునె దు, ర్వారమైన దైవవశముకతన." 801

వ. ఇట్లోదలెఱుగక నానావిధయ్యల విలపించు నాకడకు మధుసూదనుండు వృద్ధవిప్ర
వేషమ్మున వచ్చి నన్నుం గంచి యిట్లను. 802

ఉ. ఏల విచారమంద వినుమీ : శ్రమ గాక మతెవ్వ రీసుతుల్
పోలగఁ జూడు వీవెవతెవో : యొక రొద్దకు నేమిగావలెన్ :
గాలవశమ్మునన్ మృతిని గంచినవారల కింత యేల : యీ
జాలము మాని స్నానమును నల్పి నివాపకృతిం బొనర్చుమా. 803

క. పరలోకగతులకొఱ కె, వ్యరు నింబం దానమాడవలవదు తీర్థం
బరిగి యటఁగ్రుంకులిడుటయ, మరియాద ననుస్త ధర్మమార్గములందున్. 804

వ. అని పలికి బంధునహితమ్ముగా నన్ను వెంటఁ జెట్టికొని యమ్మహామహుండు
పుంతీర్థంబను నొక్క సరోవరమ్మునకుఁ జేర్చి యోదార్చి యిట్లనియె. 805

ఉ. స్నాన మొనర్చు మిచ్చట మనమ్మున నెవ్వరి కేడ్చుదాన వో
మానిని : యెన్నిజన్మములు మాటికి నెత్తితో : భర్త లెందఱో :
సూనులుఁ దండ్రులున్ మఱియు సోదరు లమ్మలు నెందఱైరో : స్వ
ప్నానుగతిం జెలంగు భవమందిటు భ్రాంతి వహించు బొప్పనే. 806

వ. అను నాతని ప్రేరిణమ్మున నప్పురుషతీర్థమ్మున మునిఁగి తల యెత్తునంతకుఁ బురు
షాకారుండనై తటంబున మహాతియుఁ గృష్ణాజినంబును బూనియున్న కమలలో
చనుం గంచి, 807

క. “ఏనారదుండ నన్నున్, శ్రీనాథుం డిట్లోనర్చె ప్రీతిగా” నని నా
లో ననుకొనియెడి యాలోఁ, దా నిట్లను “రమ్ము నారదా తడవేలా.” 808

క. అను నాతని పలుకుల నొ, ధ్ధనఁం దగ వచ్చి చూచుడు వెనుకటి య
వ్యవతాత్వం బప్పటి పుం, స్త్రవనిరూఢియు మఱపువచ్చె సకలము ననఘా. 809

వ. అట్లు స్వస్వరూపంబు ప్రాపించి బ్రాహ్మణుండనై యున్న నన్నుం జూచి యానృసా
యండు విస్మయావిప్లుండై నాభార్య యిట్లు ముని యగుట కేమికతం బని
యోజించుచు, 810

ఉ. హా : యను, నన్ను వీడఁ దగవా పగవాడనె యొమ్మఱాలబా
హా : యను, నెట్టులాఁగఁదగుఁ బ్రాణము లిమ్మెయిఁ గంచనాభదే
హా : యను, రాజ్య మేల నిను నందక వాక్యజితాంగజాతవా
హా : యను, మాట కుత్తరమునైననొసంగవు విస్సృహా : యను. 811

- చ. వెనుకటిప్రీతి నాయెడల వెక్కునమాయెనె యిప్పు : లేక యి
వ్యసమున మున్గి మక్కువముల పాలయితో ? వరుణుండు నాయద్య
ష్టవియతి నిన్ గ్రహించెనో ? విశాలవిలోచన ! కృత్రిమంబు గా
దనఁదగు నీమపేర్పి సుతులం; దటుగామి నిటుల్ మటించునే. 812
- క. దీనుఁడగు పతిని విడిచియు, సూనులయెడఁ జేష్టి మిగులఁ జొప్పుడుకతనన్
దోనేగితి భార్యాపు, త్రానగతికిఁ జెడితి నేమి యనుకొందు నికన్. 813
- క. ఇటులై నను మృతి నాకున్, ఘటియింపద దుఃఖ మెవరికడఁ జెప్పుదు న
క్కటః రాముఁడైన లే డు, దృఢభార్యావిరహదుఃఖభర మకఁడెఱుఁగున్. 814
- క. సమచిత్తులు దంపతు లొ, క్క మొగిన్ మృతిఁజొందునట్లుగా సల్పఁడ దై
వము; మునులొనర్చి రుపకా, రము శాస్త్రములందు సహమరణము సతులకున్.
- వ. ఆని బహుప్రకారంబుల విలపించు తాలభ్యజనకు మధుసూదనుండు సయ్యక్తి
కమ్ములగు వదనమ్ముల నిట్లనియె. 816
- గీ. ఏల దుఃఖించెదవు నరపాల ? నీదు
భార్య యేమాయె దర్శింపుఁ బద్ధతులను
వినవె : బుధసేవ లేదె ? యా వెలఁది యెవ్వ ?
రీ వెవరు ? యోగము వియోగమెట్లు మీకు. 817
- గీ. అధిప సంసారమను ప్రవాహంబునందు, నెవరి కెవ్వరు ? రోదన మింకయేల
యింటి కరుగుము నొకపై నెక్కి చాటు, వారి చందంబకాదె సంసారరీతి. 818
- క. నీకా లతాంగితోఁ దగి, నేకతమున యోగ, మెఱుఁగుదే నీవు నృపా :
యా కలికి తల్లిదండ్రుల, శోకింపకు దైవవర్య చోద్యమకాదే. 819
- గీ. కాకతాళీప్రసంగ మక్కరికిఁబొందు, గాన శోకంబువిడిది వేగ గృహమేగి
కాలచోదితమైన భోగంబు గొనుము, వచ్చినట్టులయేగె నవ్వనరుహక్షి. 820
- క. రోదనమొనర్చి నీ పీ, మీఁదం దేఁగలవె దాని : మేకొను యోగం
బేదియు దై వాధీనతఁ, గాఁదగు నద్దాని నాఁగఁగా శక్యంబే ? 821
- గీ. కాలవశమునఁగల్గి భోగంబు దాని, కతనన యడంగు నద్ది యొకానొకప్పు
నిష్ఫలంబగు సంసార నీఁనిది ము, వింగి శోకింతురే : యిది నీక తగెనె. 822
- క. ఘటికాయంత్రము వడుపున, నటు నిటు ముఖ దుఃఖములకు నగుభ్రమణ మొొ
క్కట నునికి చొప్పుడదు సం, కటపడకుము పురికి నేఁగగాఁదగు నింకన్. 823

వ. కాదేని రాజ్యమ్ము దాయాదాధీనం బొనర్చి వనమ్మున కరుగుము ప్రాణులకు
మానవదేహఁబు దుర్లభంబు క్షణభంగురంబగు నద్దాని నొందినవానికి నెచ్చెన
నాత్మసాధనం బావశ్యకంబగు. 824

క. పరికింపఁగ జిహ్వోప, స్థానంబు నను స్తజంతుసాధారణమౌ
నరుల విశేషం బేమిఁక, సురుచిమగు జ్ఞానగరిమ చొప్పుడదేనిన్ ? 825

క. కాంతావిరహోద్భవమగు, వంతకా విడనాడి గృహము చేరుము జగ మ
త్వంతము మాయామోహిత, మింతయు నద్దానిఃతననే నీకబ్బెన్, 826

వ. అను శ్రీహరి వచనంబుల నతండు గృహంబరిగి జ్ఞానసంపన్నుండై సుఖంబుండె.
నట్లు స్థపాలుండేగిన విదవ నన్నుంగాంచి మాటిమాటికి మందస్మితం బినుమ
డించు మధుసూదనున కే నిట్లంటి. 827

క. దేవా ంచన చేసితి, వీ వమ్మాయాబలంబు నెఱిగితి, నిపుడున్
భావమునఁ దోచు వనితా, భావమ్మున నే నొనర్చువను లవియెల్లన్.. 828

చ. మునిఁగితి నత్తటాకమున ముగ్ధినియంతన యెట్లు నాకుఁ గ
ల్గెనౌ వచియింపు విస్మృతి; మృగీనయనాకృతి చెందినప్పుడున్
మనమును దేహలింగములు మాతెనె, యయ్యవీకాక జ్ఞానౌ
శన మగుటెట్లు ! నాకుఁ గల సందియమియ్యది వాపు మచ్యుతా. 829

చ. నృపవరునిన్ వరించి యొకనేయము లేక యనేకభోగముల్
క్షపయు నహం బటం చెఱుఁగఁ జాలక పొందుచు మీఁద మద్యపా
నపుఁ గృతి నల్పుచుకా మెఱఁగినాఁడ సతీమణి నై మహాత్మ ! నేఁ
దపసిని నారదుండ నను తత్త్వ మొకింతయుఁ దోప దక్కటా ! 830

క. ఇయ్యెడ స్వము తెలియఁగ, నయ్యెడిఁ గత మేమి యప్పు డటు లొకకు ? నేఁ
దొయ్యలి నై సలిపిన కృతు, లయ్యారే ! తలఁచికొనిన నత్యద్భుతమౌ. 831

వ. నావుడు జగదీశ్వరుం డిట్లను, మునీంద్రా ! యిది యంతయు మాయావిలాసంబు
కాఁ దెలియుము. సర్వజంతువులకును జాగ్రత్స్వప్నముపుష్పితురీయంబు అను
నాణగవస్థలు కలవు; దేహాంతరప్రాప్తి యగునపుడు పూర్వజ్ఞానంబు నశియించుట
కేమి సుదియము. 832

క. నిదురం జెందిన మనుజుఁడు, పదపతి యొక్కింత యెఱుక వడయఁడు వలుకం
దెడి వచియించినఁ దెలియం, డది యెడలినమీఁద నెఱుఁగు నఖిలం బనఘా. 833

- వ. మతీయు నిద్రావస్థయందు మనోభావమ్ము లనేకగతుల మాటుచుండు నెట్లంటేని,
గీ. మృతుఁడయిన తాత తనయింటి కేగుదేర, నతనిలోఁగూడి భోజనం బాచరించి
తగు ప్రసంగం బొనర్చు నిద్ర నొకయపు, స్వప్నవశమున నిది యెంత సత్య మగునొ.
- ఆ.వె. స్వప్నమందుఁ దనకు జరిగిన దంతయు, మేలుకొంచి ముడుపు మిథ్యయనుచు
నెవఁడుగాని యప్పు డెఱుఁగంగ నేర్చునే, భ్రమ యటంచు వింత పలుకుమయ్య.
- క. మాయాగుణవిలసన మది, యే యయ్యల తెఱుఁగవచ్చు ? విది దుర్బట మ
త్తోయజుభవుఁ డేనును దు, ర్జ్ఞేయమ్ముగఁ దలఁతు మగ్గిరికుఁడున్ మౌనీ. 837
- గీ. తలఁప జగమంతయును గుణత్రయకృతంబు, లేదు సంసారమున లవలేక మేని
గుణవిహీనపదార్థంబు గుణీపరేఱ్యః, యేను సత్త్వప్రధానుఁడ నెఱుఁగు మింత.
- వ. తక్కిన రెండును నాకు నుపసర్జనమ్ములుగాఁ దెలియు మొకప్పుడును గుణవిర
హితుఁడడై యుండ; నట్ల బ్రహ్మకు రిజంబు ముఖ్యంబు, సత్త్వతమము లప్రధా
నంబులు; హరునకుఁ దమంబు ప్రధానంబు సత్త్వరిజంబు లముఖ్యమ్ములని చెప్పి
వెండియు, 839
- చ. అగుణుఁడు నాకు నెయ్యెడల నారయరాఁడుమునీంద్ర! మోహముం
దగులకుమయ్య నాదుకతనన్ గనుఁగొంటివికాదె మాయ, దా
ని గణనచేయ శక్యమగునే? యది చేసెడి వింతచేష్ట లొ
క్కగతి నెసంగ కద్దుతముగాఁ గనుపట్టు ననేక భంగులన్. 840
- గీ. అని హరివచించె నని చెప్పెననను నాకు, నారదుం డంత నేమ నానంద మెసఁగ
మరల నాతని నడిగితి మాటవుండు, మగుడ నీకేమి చెప్పి యరిగెనొ చెప్పును. 841
- వ. అనవుడు నారదుం డిట్లు నట్లు బోధించి గరుడు నెక్కి తన నివాసమ్మున కరు
గుచు నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 842
- క. నాతో వైకుంఠమ్మున, కేతెంచెదో? లేక నీ యధేచ్ఛ వరిగెదో?
వే తెలుపుమన్న వరిగితి, నాతని యాజ్ఞ గొని సరసిజానసుకడకున్. 843
- గీ. అరిగెఁ దనయంత వైకుంఠ మబ్జనేత్రుఁ, డేను జరిగిన వృత్తాంతమెల్ల దలఁచి
కొంచుఁ జింతాతుంతఁ దలవంచయుండఁ, దండ్రి యిట్లనె ననుఁగాంచి దయదలిర్చు.
- క. ఎక్కడి కేగితి? చింత, న్నెక్కినఁ గతమేమి? తెల్పు నీ కస్వాస్థ్యం
బెక్కడిది? యెవరి వంచనఁ, దక్కితి? వేయద్భుతం బొదవె నేమాయె. 845
- వ. నావుడు నే నిట్లంటి, మహాత్మా! విష్ణునిచే వంచించబడి శ్రీతన్వంబంది యందు

ననేకవర్షమ్ములు పుత్రశోకాదిదుఃఖమ్ము లనేకమ్ము లనుభవించి మరల సతనిచే
బోధింపఁబడి సరోవరస్నానం బొనరించి పురుషుండ నైతి నిమ్మాయాబలం బెట్టిదో
యెఱుంగ నలవి కాకున్నయది. తజ్జన్మమ్మున నాకుఁ బూర్వజన్మవిజ్ఞానం బింతయుఁ
గనుపట్టకుండె, దీని నెట్లు జయింపనగు నని యోజింతు నీ వెట్లద్దాని జయించి
మించితో నా కాయపాయంబు తెలుపుము నాపుడుఁ జతురాననుం డిట్లవియె. 846

చ. హరిహరులున్ సురాసురులు నన్యులు మౌనులు నేను మాయవై
ఖరి నొకయిందుకేనిఁ గనఁగాఁ దగువారము కాము శోకముం
బొరయకుమయ్య యయ్యది విమోహితులం బొనరించు నందఱు
గరము సృజించి పెంచును జగం బదఁగించు నొకింతలోపలన్. 847

క. జనకుండిటు బోధించినఁ, జనుదెంచితిఁ దీర్థయాత్ర సలుపుదు విట కీ
వును గౌరవనాశన సం, జనితము దుఃఖంబు మఱచి స్వస్థతఁగనుమా. 848

క. కృతకర్మము లనుభవగతి, న తఱుఁగు నీ కేల మచమునన్ జింతఁగొనన్
ధృతిఁ గాల మిచటఁ గడపుము, గతమునకుం జింత పేయఁగాఁ దగ దేరుకా.

చ. ఇట్లు నాకు బోధించి నారడుం దరిగెఁ; బిమ్మట నే నాసారస్వత కల్పమ్మునఁ
దత్సరస్వతీతీరమ్మున నుండి యీ భాగవతమ్ము గాలక్షేపార్థం బొనర్చితి. 850

క. ఇది నానాభ్యాసయుతం, బిది సంశయనాశకారి యయ్యది మోక్ష
స్వద మిది వేదప్రామా, జ్యోదమై తనరారు వినుము సరనాథమణీ. 851

గీ. దారుమయమైన పాంచాలిఁ దనదుకరము
నందుఁ గొని యైంద్రజాలికుం డద్భుతముగ
నర్తనంబొనరించుచందమున జగము
నెల్ల నాడించు మాయ యోన్మనవరేణ్య. 852

చ. సదేవాసురమానుషంబగు నీ జగంబు బ్రహ్మాదిస్తంబవర్ణంతమ్మును బంచేంద్రియ
యుక్తమ్మును మనశ్చింతానువర్తనంబును నని యెఱుంగునది. సకలమ్మునకును
మాయాసముద్భవమైంబగు గుణమ్ములు కారణంబు లయ్యవి భిన్నభిన్న స్వభావ
మ్ములు. కారణగుణమ్ములు కార్యమ్మున సంక్రమించుట శాస్త్రసమ్మతం బగుటఁ
బురుషుండెల్లప్పుడును దద్యుక్తుండ కానెఱుంగుము తంతు రహితంబగు సతి
మ్మును మృద్విరహితంబగు ఘటమ్మునుబోలె దేవతిర్యజ్ఞునుష్వాదుల నొక్కెడ
నేనిఁ ద్రిగుణరహితుండు కల్లె. 853

- క. శ్రీనాథహరవిరించులు, భూనాయక ! త్రిగుణయోగమునఁ బ్రీత్యప్రీ
త్యానందకూన్యతలఁ దా, మూనుదు రెల్లప్పు డింతయును నిక్కమగున్. 854
- వ. బ్రహ్మ సత్త్వగుణసంపన్నుండగు నెడ శాంతుండై సమాధిమంతుండై సర్వభూత
ములయెడఁ బ్రీతిగలిగి వర్తించు, సంత సత్త్వం బెడలి రజం బావరించిన నెల్లె
డలఁ బ్రీతిమావి మోరూపుడై యుండు, నల్ల తమోగుణావిష్టుండై విషాద
యుక్తుఁడును మూఁడును నగు; హరిహరులును నిట్టిరయని యెఱుంగుము. 855
- ఆ.వె. చంద్రసూర్యవంశసంభవులగు రాజు, వరులు మనువు లెల్లమరలు వరులు
గుణము లనుసరించి గొనకొని చరియింతు, మాయఁబడనివాఁడు మహినిలేడు.
- క. భూనాథ ! దేహి మాయా, దీనతఁ బుతంతుఁడగుచుఁ దిరుగున్ సంవి
తై నెగడెడి పరతత్త్వం, బే నెల వమ్మాయ కమచు నెఱుంగుము పేర్మిణ్. 857
- వ. సంవిద్రూపిణియగు పుమేశ్వరి స్వాయత్తంబగు నమ్మాయ నెల్లప్పుడు జీవం
బులపైఁ బ్రేరేషించుడు. 858
- క. కావున మాయాయుత న, ద్వేషిణ్ ధ్యానించి మ్రొక్కి తేఁకువకలిమిణ్
భావించి పూజ చేసిన, కోవిదులకు ముక్తి గల్గుఁ గురుకులతిలకా. 859
- క. తమఁ గొల్పెడివారలపై, నెనరునఁ దనమాయ నఁడచి నిభిలేశ్వరి ము
క్తి నొసంగఁ జాలు కుభదృ. ప్తినినిగుడఁగఁజేసి ప్రోచు శీఘ్రముగ నృపా. 860
- క. భువనంబు మాయ దానికి, శివదాయని శక్తి రాజ్ఞి, చెల్లుం దానన్
భువనేశి యనెడి నామం, బివితథముగ నప్పరాంబ కాగమహితమై. 861
- ఆ.వె. ఆపెయందుఁ జిత్త మమరినవానికి, నవనినాథ సుసదాత్మకంబు
మాయకతన నేయపాయంబు గల్గు న, ద్దాని నడఁపవలయుఁ దనిలి మొదల. 862
- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి నకలజనని, దక్క మాయ నడఁప నితరులు గారు
సూర్యచంద్రవిద్యుత్ప్రభాకుమలఁ దక్కఁ, దమ మడంగునె తమముచేత నరనాథ.
- క. మాయేశ్వరియై సంవి, తై యలరుచు స్వప్రకాశ మలవడునంబన్
బాయక కొలువందగు న, మ్మాయాగుణ మాగుపొంచె మానసనాథా. 864
- క. ఇది వృత్రాసురహంబు, మొదలుగ నీ యడుగు ప్రశ్నము కుత్తర, మి
య్యది యీ పూజమునకుం, బొదలున్ బూర్వార్థమగుచు భూవవతంసా. 865
- క. ఇందెల్లయెడల నప్పుర, సుందరి మహిమమ్ము వొలుచు సొలవక దీనిన్
మందుల కిడఁ దగ దియ్యది, విందగుఁ బరశక్తి భక్తి వివకులకెల్లఁ. 866

ప. ఇయ్యది భక్తునకును శాంతునకును శిష్యునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నొసంగఁదగు రహస్యమును పేదతుల్యమును సకలకథాసారమును సత్ప్రమాణానువిధమును సగు పురాణంబు దీని భక్తియుక్తుండై పఠించు సరుండు జ్ఞానియు ధనియుం గాఁగఁగల దని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పెననుటయు. 867

స్కంధాంత పద్యములు.

చ. ఆహుమతాత్మనిత్యవినయాదివిభాసురః భాసురాగ్రగ
జ్యః సమవనేకశిష్యజననందనచందనవృక్షః దర్శివ
ర్దనచరితాల వాలః విబుధప్రకరస్తవనీయకీర్తితా
జనః జననాధమోశివిలసద్దదపన్నః మహామహోన్మితాః 868

క. అంగజవైరిశిరస్సం, సంగిదుపీఠంగభంగసంధానచణా
భంగుః వాగ్విజితప్రా, సంగికజనసార్వభౌమః సన్నుతనామా. 869

మాలిని. వితరణగుణశాలీః విద్యదంభోజహేళీః
కృతసుకృతవిశేషాః కేవలద్వైతభూషాః
నతదురితవినాశాః నవ్యకీర్తిప్రకాశాః
దృఢిసతతశరణ్యాః ధీరవారాగ్రగణ్యాః 870

గ ద్యః.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ షష్ఠస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

పరతత్త్వాదరః విస్తరిత, తరపాండిత్యప్రకర్ష దర్శోత్కర్షా

భరణః కలుషాపహరణః వి, తరణగుణనిదానః బ్రహ్మతత్త్వాదీనాః ।

1

ప. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలికత నొడుపు
మనుడు సక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె.

2

చ. హిమకరుఁడు దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాలర యోగ్యతల్ వినం
గ మనముపుట్టె శక్తిపదకంజరతుల్ గద వీర, లిట్టి యు
త్తములచరిత్రకన్న కుభదం బింక నెయ్యది మోహనతమా.

3

ప. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రాః సూర్యచంద్రవంశజులయు
నన్యలయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్తరించెద నాకర్షింపుము.

4

బ్రహ్మోద్యుత్పత్తి.

గీ. ఆజ్ఞిరోచను నాఖియం దవతరించి, మించితవమున దేవి మెచ్చించి వరము
గైకొని జగంబు సృష్టింపఁగాఁ గడంగి, మనుజుల సృజింపలేక యవ్వనజభవుఁడు.

ప. మనమ్మున బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఽత్రివస్థిపులహక్రతుపులస్త్యు
లను మానసపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, సంత రోషమ్మువలన
రుద్రుండును సుత్యంగమ్మువలన నారదుండును సంగవ్యమ్మున దక్షిండును సుర్య
వించిరి. తక్కుంగల సనకాదులును బ్రహ్మమానసపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామాం
గుప్తమునుండి దక్షవత్సీయగు వీరిణి జనియించె.

6

గీ. మఱియును నసిక్కి యనఁగ విమ్మగువ కింక

నొక్క నామమ్మ గల దీపె కుద్దవించె

మరల నారదుఁ డనుడు నమ్మాని కిట్లు

లనియె జనమేజయుఁడు సంశయంబు గదుర.

7

క. వీరిణికి దక్షనకు న, న్నారదుఁ డేకారణమ్మునకా జనియించెన్

ధీరుం డతనికిఁ బూర్వశ, రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్.

8

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుత : ధాతయనుజ్ఞ దక్షఁడుం

జేవ గలట్టి పుత్రుల సృజించెఁ గళత్రమునందు నైదువే

లావిమలాత్ము లందఱును నాత్మజులకా సృజించి సృష్టి నెం

తే వెలయించు నయ్యెడల నిట్లనె నారదమౌని వారికిఁ.

9

వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బొనర్చు బాలికులగు మీర లవహాస్యత

నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్యకులు తమలోఁ దమరు మునివచనంబు

విశ్వాసార్హంబని యెంచికొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలు

దిక్కులకుం జనినంత దక్షిండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరల గొందఱ

నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వాంతు తదాజ్ఞుజేసి సర్గంబున కుద్యమించెనెడ

నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వారలం జూచి పలుకుడు వారలును దద్దవన

మోహితులై భూప్రమాణం బరయ నరిగిన దక్షిండు తత్పుత్రవిరహమ్మున శోకా

ర్తుండై నారదురీ గంచి,

10

క. నాకొమరుల నిటు చేసిన, నీకయ్యెడి గర్భవాసనిపురదశ నా

తే కొమరుఁడ వగు మనుచుకా, వేకనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్.

11

వ. పిమ్మట దక్షిం డఱువదిమంది కిన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమూగురఁ

గళ్యపునకును బదుగుర ధర్మనకును నిరువదియేడ్వూర సోమునకును నిరువుర

భృగువునకును నల్వూర నరిష్టనేమికిని నిరువుర గృతాకులనకును నిరువుర సంగి

రసునకును విచ్చిన నవ్వారల కందఱును సంతానం బుచ్చవించె.

12

క. వారల కుదయించిన య, వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు కూరుల్

ధీరులు పరస్పరమ్మును, వైరులు సుర లసురు లగుచు వర్ధిలిరి నృపా.

13

క. నావుడు జనమేజయభూ. మీవిభుఁ డిట్లులను దెల్పుమీ రవికులమం

ధావిర్భవింది ధర్మ, శ్రీ వెలసిన సృవపరుల చరిత్రము నాకుకా.

14

వ. వ్యాసుం డిట్లను, నరేంద్రా : మున్ను నారదుండు నాకెఱిగించిన తెఱంగునఁ
దెల్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దపం బొనరించు సరస్వతీతీరమ్మున
కరుదెంచి న నమ్మహామహా నర్వ్యపాద్యాదికృత్యమ్ముల నర్పించి యాసనస్థితుఁ
గావించి యిట్లంటి, 15

గీ. పావితుఁడనైతి నీరాకఁబట్టి యేను, సప్తముం దగు మనువువంశమునఁ బుట్టి
జగతి పాలించురాజులచరితములను, వినవలఁతు ననఁ గరుణించి మునివరుండు.

వ. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె. 17

క. విను నత్యవతీసుత య, వృషజాతునినాభిఁ బుట్టెఁ బ్రథమమ్మున న
వృషజాసనుఁ డీజగమున, కనఘం డాతండ్ కర్త యఖిలవిధములన్. 18

వ. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నులువ వదివేల వత్సరంబులు
తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వడపి శుభలక్షణలక్షీతులగు మానసపుత్రుల
ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె,
నతని కొమరుండు కళ్యఘఁ డతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలై రి. 19

సూర్య వంశ విస్తారము.

గీ. కళ్యఘన కుదయించి రక్కాంతరిండు, సురలు నసురులు యక్షకిన్నరు లురగులు
మనుజులును బతువులుఁ బక్షులును గ్రమముగ, దాన నీసృష్టి కాళ్యపినా నెసంగె.

వ. అందు దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు,
తత్పుత్రుం డిక్ష్యేకుం డతనికతమ్మున సూర్యవంశంబు విత్తరించె; నితనికి
నెనమండ్రు తమ్ములు గలరు. వీరి నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యా
తియు సరిష్యంతుండును బ్రాంకుండును నృగోద్దిష్టుండును గరూఘండును బృష
ధ్రుండునని చెప్పంబడు వీరలు మానవు; లిందు జ్యేష్ఠుండగు నిక్ష్యేకునకుఁ బుత్ర
శతకంబు వొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు నాభాగునకుఁ బుత్రుం
డంబరీషుండు మఱియు ధృష్టనివలన నుదయించిన క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతమ్మును
బ్రహ్మకర్మరతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును నాయె. 21

క. అనఘుండగు శర్యాతికిఁ, దనయుం డానర్తుఁ డనఁగఁ దనరున్ దరుణీ
జనరత్నంబు సుకన్యా, వనజముఖి తనూజ యగుచు వఱలె నరేంద్రా. 22

- వ. శర్యాతి యక్కొమిరె నందుడగు చ్యవసున కిచ్చి వివాహం బొనర్చిన నాపె శీలం
మకతన నశ్వసులవలన నతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె.
- చ. చ్యవసునకుఁ మునీంద్రునకు నందుని కేగతి నిచ్చె నా నృపా
లవరుఁడు రూపశీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టి కన్య ని
క్కువలయమం డరూపిణియుఁ గుత్తితశీలయు నై నపుత్రినే
ని వరున కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.
- వ. అన నతం డిట్లనియె. 25
- క. ఆర్యుఁడు నై వస్వతసుతుఁ, డర్యమపౌత్రుండు సంపదాధ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగు వేల్, భార్యలుగల రందలు ననవద్యచరిత్రల్. 26
- క. అందఱుఁ డ్రేషము గలవా, రందలు రూపమున మేలు లంద అతనికిఁ
విందులు వారలకెల్లను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనందగు పేర్కిఁ. 27
- వ. అక్కిన్నియ సుకన్యయను బరఁగు నత్తల్దరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును
ద్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుడగు గారాబమ్మనఁ బెరుఁగుచుండె.
- ఉ. మానససన్నిభం బనుపమానజలంబు నను న్నపక్షీసం
తాననివాసభూమి నముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
బై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁడిం
పొ నలభూమిపాలు నగరాంతికిమం దశిరాజిసేవ్యమై. 29
- క. అవిరళ పాదపవృతత, త్వనిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా
ర్గపుఁడు తప మాచరించెన్, జ్యవసుం డనుమౌని యంబ సంతసమందఁ. 30
- క. మౌనము గొని జలపానం, జేనియు నొనరింపకే శీతేంద్రియుఁడై యొం
దే నేమూని యంబఁ. ర్యానించు నతండు నాకు వయ్యెఁ గ్రమముగఁ. 31
- క. తనగాత్రం బిటు వత్పి, కనిభృతమై మేటిమంటిగడ్డ విధమునఁ
దనరి లతావేష్టితమై, పరుపడియుఁ బివీలికాదిభాజన మగుడున్. 32
- వ. ఒక్కంతయుఁ జలింపక యమ్మహానుభావుం డుగ్రతపమ్ముననుండెఁ గొందొక కాల
మ్మనకు శర్యాతి సుందరీబృందసహితుండై యక్కొసారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప
నేతెంచి యాష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన సుకన్యయుఁ దననెచ్చెలులం
గలసి యందంద పుష్పాపవయంబు నలుపుచుఁ జంచలయుంబోలె నవ్వనమ్మునం
గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవసునివల్మీకంబు దిలకించి క్రీడాసక్తింజేసి తత్సమీ
పమ్మున కరిగి.

క. దానఁ దృష్టి నిగుడ్చుకా, గానంబడెఁ గాంతియుగళి; కవి కంటకముకా
బూనియుఁ దానిఁ ద్రవ్వఁగఁ, దానేగుడుఁ జ్యవనుఁడంత దానిఁ గవియెన్. 34

క. కవి కుష్కస్వరమున “ నో, వనజానన దీనిఁ ద్రవ్వ వలవదు దూరం
బున కేగుము నేఁ దావన, జనుఁడ ” ననన్ వినినిఁతనఁ జయ్యవ నదియున్. 34

ప. డగ్గఱ కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గరికకమ్ముంగొని యిదియేమియని త్రవ్వ వతని
నేత్రమ్ములకుం దగిలి బిగ్గుమ్ములయ్యె; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితినని కొం
దొక వగచియుఁ గ్రీడాసక్తి నెప్పటియట్ల గ్రుమ్మరుచుండెఁ; బదంపడి చ్యవనుండు
బిగ్గులోచనుడై వేదన సహింపక శోకించుచు లో నైన్యాదిసహితమ్ముగ రాజునకు
శక్యస్మృత్రబంధనం బలవడిన వైనికులు రాజునకు విన్నవించుటయు శర్యాతి
యిందఱకును నొక్కపెట్టి విల్లగుట కేమికతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి
యెవ్వఁడీ దుష్కృతంబొనర్చెనని శంకించి వైనికుల కిట్లనియె. 36

క. ఈపురి సవిదమ్మునఁ దగు, వాపికిఁ బశ్చిమమునం దపమొనర్చు మహా
తాపనుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ బీడఁ గొల్పిరే యెవరేనిన్. 37

క. ఎఱిఁగి యెఱుంగక తత్తపోవృద్ధువృద్ధు, నెవ్వఁడేనియుఁ బీడింప హేలనంబు
వైఁచ కమ్ముని మన కిట్టికాన్తి చేసె, నెవ్వఁ డపరాధి వాఁడు మీకెఱుగ రాఁడె, 38
ప. అవి వారిల నడఱ నయమ్మున భయమ్మున నన్నరవడం దడుగ మనోవాక్కాయ
కర్మముల యెంచుకేని దోషంబు మే మెఱుంగ మెఱుంగ ముచుడు నవ్వారి నతండు
దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యది సుకన్య విని పీడ్యమానంబగు జనఁబు నీక్షించి
దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా! యెమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతా
వృతంబై యంద్రద్వయనమన్వితంబగు నొక్కవల్మికంబు గన్నట్టె. 39

గీ. అందు ఖద్యోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగువడ నేనును సూచిఁ బొడిచి
నూత నయ్యది జలదిగ్ధ మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహనినాద మొక్కండు వెడలె.

క. మందమ్ముగు హాహరవ, ముందగ విని నిశ్చయమ్ము మొనయఁగ నేనం
తం దరలివచ్చితిని నూ, చిం దేనిం బొడచితిని వచింప నెఱుంగకా. 41

ప. నావుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెంచి నెట్టిన వప్పుట్టకడ
కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖితుండును నగు సమ్మోని గాంచి తచ్చరీరావృతం
బగు వల్మికంబు దెలించి దండప్రణామం బాచరించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 42

- క. తెలియక మత్పుత్రిక ని, స్తులయించినపనికిఁ గోప మందక తగు శీ
తలదృష్టి మనుపఁగోరెద, నలమునె కోపంబు తాపసాగ్రణులందుఁ. 43
- ఉ. నావుడు మోని వల్కు జననాథః యొకిండుక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్చ నొకపట్టుననై న, భవత్తనూజ నా
కీపిధి నేత్రఘాత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కీచికలత్వః ; మేను శపియించితి నందుఁ దలంపఁబోకుమీ. 44
- క. అపరాధం బొందెఱుగక, తప మొనరుచు శక్తి భక్తతతి తెవ్వారే
నవకారం బొనరించి ను, జపకుట చొప్పుడునె హరుఁడు కనలకయున్నే. 45
- క. ముదునలిని గ్రుడ్డివాడ న, నద నోరాజేంద్రః యెవరు నా కిఁకఁ బరిప
ర్యఁ దగం జేయుదు రని దీ, నదశఁ వగఁజెందు మునికి నరపతి వలికెన్. 46
- క. మునివర్యః చాలినదట, ననిపెద సేవకుల నీకు ననుగుణముగ నే
వ నొనర్పఁగః నిఁకనైనన్, మనముచఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపుదయన్. 47
- చ. అనవుడు మోని వల్కు. నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతిఁ
బనుపడు నిష్ఠ యే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులొ
ననుచరుః లింతయేల ? విను మాతృజనిమ్ము మదీయసేవకుఁ
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదఁ సుఖ మబ్బెడి దీన నీ కొగిఁ. 48
- క. నీకొమిరె సేవసేయ న, నాకులగతి నేదవ మ్మొనర్పు కొనెద నీ
తే కాదు నీడు సైనిక, లోకమ్మున కెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. 49
- క. జనవరః జమాపణఁ గో, రినవాడవయేని న్యాయరీతిని నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లి సేయుము, మునినగునా కిడఁగ శంక మొనయుట తగవే. 50
- క. అనవుడు శర్యాతియు న, మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మనుకొను చింతన్
మునిఁగి యెడతెగని యోజన, గొని యిటు నటు చెప్పఁదాయఁ గువలయనాథా. 51
- చ. మునలికి గ్రుడ్డికిఁ మిగుల మోటునకుఁ సురకన్యవోని నా
దునుత నొసంగి పౌఖ్యములఁ ధూఁగఁగ నిచ్చ యొనర్చుచెట్టు ? లా
త్మసుఖముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చువాఁడు పు
త్రిసుఖము వాపి కాపురము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. 52
- గీ. అక్కటా ! కడు వృద్ధుని నంధు నెడ్డి, నితనిఁ బతిగా వరించి పంచేషణాణ
విపశయై యొప్పు మత్పుత్రి వేగునెట్లు, బ్రతికియున్నంతకాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి.

- చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారసమైనను మేటియందచం
దములు గలట్టికామినులు దక్కొరులన్ గవఁగూడనెఁత్రు దు
ర్గమగుజవ్వనమ్మున నొకం డిటువంటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. 54
- క. సురపతిచే వంచితయౌ, తరుణిం గౌతముఁ డెఱింగి తా శపియింపఁ
బరమార్తిఁ జెందె నాడుకొ, మిరె పీయంధున కొసంగ మేలెటు లబ్బున్. 55
- వ. కావున నననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేఱొందు లేదని నిశ్చయించి
యమ్మని కీబద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి
యిట్లను. 56
- క. అరయుఁడు మత్సుత నమ్ముని, వరునకు పీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బడవలె, నిరుదెఱఁగుండక్క నన్య మిం దొకఁ డున్నే. 57
- వ. నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రాః దుర్బగుండగు నమ్ముని కిక్కన్య ననన్యసామాన్య
లావణ్యగణ్య నొసంగుట మాకును ననభిమతంబయిని చెప్పు నా సమయమ్మున
వారి యింగితం బెఱింగి సుకన్య యట కేతెంచి యిట్లనియె. 58
- ఉ. నాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్రః సేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యుని మత్స్కృతదుష్కృతక్రియా
పాకృతనేత్రు సుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. 59
- చ. అవనిపుఁ డిట్లు పల్కు సచివాసుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా,
శివశివః యెట్లానరెదవు పేవన చువ్వనమందు నిల్చి యా
చ్యవనున కక్షిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయనేత్రః మత్సుఖము గోరి నినుఁ ముదిహొని కిత్తునే. 60
- క. యదాన్యసమృద్ధునకుఁ, సునిశితమగు వయసుగల్గు సుందరునకు నం
దని పీదగు జనకఁడు ని, ర్దనునకు ముడునలికి నితుట ధర్మంబగునే. 61
- క. ఉటజమ్ముననఁట కాపుర, మఁట ముడునలి కోపియానగు నంధుండఁట య
క్కటః నాతన ముకుఁ బిరియఁట, మటియించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. 62
- క. ఆమ్మాః విను మేమను రా, జ్యమ్ముమ వమ్మైనఁ గాని జంకుగొనఁ ని
న్నమ్ముదునె దీనికై నే, శ్రమ్ములులేకున్న ముసలితపసికి నేనై. 63

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్ల నేను దైర్యంబు విడువ
నని పట్టాకండ్రికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య యిట్లనియె. 64

సు క న్యా చ్య వ న వి వా హ ము.

చ. జనవర ! యిట్టులాడుటయు సమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహుండు మునివర్యుఁడు వృద్ధననేల ? నిత్యనే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొందు చాలదే 65

క. వనమున నమ్మునివరు నే, వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తనిమాట కడ్డకపెప్పక, జనవర నీకుఁ యశంబు సంపాదించున్. 66

వ. అను నబ్బల నిశ్చయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు
నొందిరి. పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా !
మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపుచుని విధివిధానంబుగ వివాహంబొన
రించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుండై పరివారంబు గ్రహింపక కేవలకన్యాపరి
గ్రహం బొనరించె నంత వైనికులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు
మునికిఁ దన్నొసంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యవసరమ్మన నతినికి
సుకన్య యిట్లనియె; నయ్యా ! నా యీ భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును
వల్కలంబును నొసంగుము. 67

౪. మునివత్సీ వేషమ్మును, గొని నీకుఁ సద్యశంబు గూర్చు మఱి నా
కును బరముగూర్చ నిస్సా, వనువిమదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటన్. 68

క. అనసూయ యత్రికి వసి, ప్థవకు నరుంధతియుఁబోలె సుగుణుండగు ని
మ్ముని కేను బ్రీతిగొల్పెద, నవఘా ! నీ వింకఁ జింత నందకు మాతృన్. 69

వ. నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కన్నుల మరల నక్కన్నయకు నజినంబును వల్క
లంబును నొసంగె. 70

గీ. భూషణములెల్ల దులిచి యప్పువ్వుబోడి, యంత మునివేషధారిణి యగుడుఁ గాంచి
జనపరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి, రదివ యక్కన్నె శీల మే మనఁగ వచ్చు.

వ. ఇట్లు మునివేషధారిణియగు తనసుతకుం జెప్పలేక చెప్పి సరివారమ్ముగ శర్యాతి
నగరంబున కరిగె, నంత నమ్మగువ పతిసేవా పరాయణ గావున, 72

సీ. నలుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్మరౌ , ఫలమాలములు దెచ్చి పజ్జనుంచి
యగ్నుల నలరింప ననుగుణంబగు సమి , జ్ఞాంబు కుష్కంబు సంతరించి
తిలలును గుళలును దెచ్చి తోమిన కమం , డలువుతో జత గూర్చి కెలన నునిచి
యుష్టోదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి , యజినంబు పఱచి యం దల్ల నిలిపి

గీ. యనఘ ! యింక నిత్యకర్మమ్మ నాచరించు
కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్మ
వట్టికొని సంస్తరణమున నట్టె నిల్చి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము వెట్టు.

73

కా. నీవారాత్నముఁ గందమూలఫలముల్ నీరేజవత్రాక్షి యెం
తేవేదక్కన్ భుజియింపఁబెట్టి తగుత్పప్తిం జెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదకుద్దిఁ బిదపన్ “గైకొమ్ము తాంబాంమో
దేవా” యందు నొనంగు నాననము పొందించుకాగరాధారమై.

74

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే, హమ్మున్నిలువంగఁదగు ఫలాహార మ్మ
క్కొమ్మ గొని సత్వరమ్ముగ, నమ్ముని సన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునన్.

75

క. పాదమ్ము లొత్తుదునె యని, యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి కా
మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దడయక యట్లొనర్చుఁ దగియెడిరీతిన్.

76

వ. అంత సాయాహ్నంబగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంభారమ్ములు సంతరించి
మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తద్దుక్తశేషమ్ము గుడిచి సున్న
ర్వాస్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు నలుపుచుఁ
' గులత్త్రీ దర్శమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నతఁడు నిద్రించిన తెఱంగెఱింగి
తచ్చరణనికటమ్మున నల్లనొరగి నిద్రించుచు నప్పుడప్పుడు మేల్కొంచి తగు
నుపచారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయుక్తమ్ముగ భక్తిపరాయణయై సేవించు.

గీ. తన్ని వేసవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిమిరపట్టెడిరీతి ననిలము గొల్చి
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటవైచి
యడుగు “సుఖమగునే” యని యమ్ముసీంద్రు.

78

వ. బ్రాహ్మముహూర్తమ్మున మేల్కొంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌచార్థమ్ము నిజాశ్రమ
మ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట దించి తానొక్కకనుమఱుఁగగునెడ

నుండి పడంపడి నన్నిడికిఁ జని కేలువట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాన
నమ్మన నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచ
మనమ్మునకు జల మొసఁగి యథోక్తంబగు దంతకాష్ఠమ్ముదెచ్చి యిచ్చి యంత
నుష్టజలమ్ము సన్నద్ధం బొనర్చి యిట్లను. 79

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మిఁక దంత ధావనం

బాయెనే మహాత్మ ? యమలమైన

యుష్టజలము లివియ యొనఁగింపు స్నానంబు ;

హోమనమయ మింక నొక్క క్రుటికి "

80

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజతనూజ మొని కాయాసేవల్

గూరిమి నొనరించు నతిథి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చకా. 81

వ. అంత నొక్కనాడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున నున్న తటాకమ్మునఁ గృత
స్నానయై యేతెంచు నన్యూతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వ
నులు గనుంగొని తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వక
ముగ నిట్లనిరి. 82

క. ఒక్కంత నిలుపు మోజల, ముక్కచఁ యశ్వనుల మేము మోదమ్మున ని

న్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతమున వచ్చి తేడ కేగెను చెప్పమా. 83

గీ. పంకజాక్షిరొ నీకు నెవ్వఁడు భర్త, యెవని కాత్మజ వకట రెండవ సిరి యనఁ
గలుగు నీ మృదుపదము లిక్కర్కశంపు, నేలఁ బొరసిన మామది జాలి వొడమె.

అశ్వనులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క. కమలాక్షి ! విమానమునకు, నమరెడి నీ కిట్టి యటవియం దంఘ్రిచర

త్వము వొచ్చెట్లు ! దాసి, సముదాయముకోడ నేల చనుదేరవొకా. 85

గీ. రాజపుత్రికవో ? యచ్చరవో ? వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన ?

విన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్ణింపఁదగఁడె, యవని నీ కల్మి దేవలోకాధికంబు. 86

క. నిను నిత్యము గనుంగొను నీ, వనమృగముల భాగ్యదశయుఁ బక్షిలపుజ్యం

బును నెన్న శక్యమే ! పా, వనమయ్యెకా భూమి నీదు పాదరజమునకా. 87

క. స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు, పతి ? జనకుండెవఁడు ? పద్యవత్రాక్షిరొ ? యా

కృతకృత్యం దర్శింపఁగ, మతివొడమెన్ జెప్పు వారిమనికీ సదయతకా. 88

- వ. అను నశ్వీనులకు సుకన్య లజ్జాక్రాంతయై యిట్లును. 89
- గీ. ఏను శర్యాతికూతుర మానసీయుఁ, దైన చ్యవనమునీండున కనుఁగుభార్య
నంధుఁడును ముడుసలి యగునట్టి భర్త, తెల్లపుడు సేవసేయుదు నిచటనుండి. 90
- క. నను నా యనుమతిఁగొని మ, జ్జనకుం డమ్మునికి నిచ్చె నద్యర్తనుఁ డా
యనఘని యాశ్రమ మల్లది, చనుదేఁదగు మీరిలెవరొ నవ్పారితుల్. 91
- ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిరి నాతిరొ : నిన్నెటులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి : భూషణరాజిరాజితం
బై వరవస్త్రభాజనమునై వెలయందగు మేను వల్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బాపముఁ బున్నెము లేదె యక్కటా. 92
- ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురసీరజనేత్రలయందు నేని లే
దో సరసీరుహాక్షి యెటులోమెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై ? కటా :
నీ సౌగనున్ వయస్థితియు నేర్పును వమ్ముగ నిట్లుబండ నే
లా ? సమకౌంతియుక్తుఁడగు నన్య వరింపఁగరాదె యుగ్మలి. 93
- గీ. అంభు వరియించి జవ్వనం బవనయించి, జన్మమును నివృణంబుగ సల్పినేరి ?
వల్కలములేడ, నీవేడ, వనమిదేడ !, కొనఁదగదె మాయరువురం దొకొరుని వబరి
- గీ. అట్లు వరియించి నందనమందు జైత్ర, రథమునం దెల్లపుడు మనోరథము వెలయఁ
గ్రీడనల్పఁగ రాదె : యీ ప్రోడగాని, వృద్ధు నంధుని సేవించి యేమిఫలము. 95
- క. నరపాలపుత్రికవు నీ, కరయంగా రావె తగు విహారింబులు, సం
సరణులు మిట్టివానికా, బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపొలఁతికి నైనకా. 96
- గీ. ఫరజలాహరణమ్ముల బడలి మృదుల, మైన నెమ్మేలివాసి యింతైనఁ గనక
విజనమగు నివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి, వగుట మేలనితోఁచెనే యంబుజాక్షి. 97
- క. అను నానత్కులవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు దైర్య
మ్మును జెంది దర్మ్యమగు రీ, తిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేకువపేర్మిన్, 98
- ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్వీని నన్నిటలాడు తొప్పన
య్యా : రవి కళ్యపాత్మభవుఁ డారయుఁగా కఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముబోఁటులిటు తేకువఁదక్కుదురయ్య యెయ్యెడకా.

- క. కులకన్యఃగాని నేఁ బుం, శృలిఁగా నధికప్రసంగసంగతికిం బో
వలవదు మాతాడిన మి, మ్ముల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁజుండీ. 100
- వ. అవి సక్రోధమ్మగఁ బల్కు నా సుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి యాపెం బ్రసన్నఁ
జేయనెంచి వినయమ్మున నిట్లనిరి. 101
- క. శీలము గల బాలలలో, నే లీలావతియు నీకు నీ డగునే? యో
లోలాక్షి: వరమొసంగెద, మోలింగైకొమ్ము సౌఖ్యమొందుము దానఁ. 102
- ఉ. మమ్ముఁ గపిశ్వరుల్ మిగుల మన్ననఁజేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మున మేలులంచు విను తన్విరొ: నీ హృదయేకు నిట్టి రూ
పమ్మును బ్రాయముం గలుగువానిఁగఁ జేసెదమిందు నొక్కరుఁ
నమ్మతిమై వఁదెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బల్కినఁ. 103
- వ. సుకన్య విస్తయంబుండి యాశ్రమమ్మున కరిగి పడింగాంచి “మహాత్మా! యశ్వీను
లనుసూక్ష్మపుత్రు లిరువురు తటాకంబుబొంతనున్న నన్నుంగాంచి కామాతురులై
యిట్లనిరి. 104
- క. జరయును నందత్వము న, త్వరముగ నెడఁబాపి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ, తరళాక్షిరౌ పౌసఁగఁజేసెనము నీ పతికిఁ. 105
- క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదు మన నెవ్వరియం
దే మరగు నాతనిఁ బతిం. గా మోహింపు మని రిందుఁ గవటంబేమో. 106
- వ. ఇయ్యది నీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి బవదాజ్ఞ యెట్లుం లట్లు లొనరించెద”
నాపుడుఁ జ్యవనుండు సంతృప్తాంతరంగుండై యిట్లను. 107
- క. దేవత లనత్యవాదులు, గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకుఁ, రా వెఱి వొనరింపుమా సురభిషగ్గులనౌ. 108
- వ. అనవుడు నప్పతిప్రక యశ్వీనులకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్పతి
యంగీకరించె నయ్యెడ కేతెంచి యట్లొనర్చుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమ
మ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి: నీ పతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవ
లయు ననుడుఁ జ్యవనుండు సత్పతించి యట్లొనర్చ వారిరువురును నతనితో నత్త
టాకమ్మున మునిఁగిరి. 109

చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి

- ఉ. మూగురు నేకరూపులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుదారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీరు వాసి తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచనః యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గువాఁడు ముగురన్ గని యేరికొనఁగఁ జెల్లదే. 110
- క. ఏకాకారుఁ నేక, శ్రీకుఁ నేకస్వరానుకృతులఁ ముగురన్
రాకామిరె గాంచి యెంతే, నాకులపాటొదవ భర్తతై చింతించుఁ. 111
- ఉ. చక్కఁదనిమ్మునన్ వయసుచందమునన్ ముగు రొక్కరూప యిం
దక్కటః భర్తయెవ్వఁడని యారయనో, మరణంబుఁ దక్క వే
తొక్కయుపాసు మియ్యెడల నున్నదె : దస్రలరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడనేయఁగ వచ్చునె యంద్రజాలమున్. 112
- క. పతివిడిచి యన్యునిన్ స, మృతి పరియించితినయేని మహి నయశము దు
ర్గతి పరలోకమునందగు, బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగుదుఁ గదా. 113
- వ. అని బహువ్రకారమ్ములఁ జింతించి యిందు జగదంబదక్క శరణంబు లేదని
నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరిశక్తి నిల్చి యిట్లు ద్యానించె. 114
- గీ. సరసిజోద్భవిః శంకరసాద్విః విష్ణు
సతిః సరస్వతిః యాగమజననిః త్రికృతి
కారిణిః త్రిమూర్తిజననిః వికారసూన్యః,
ప్రకృతిః పురుషస్వరూపః నిఁ బ్రస్తుతింతు. 115
- ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద వీ వఖిలేశ జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెడు పిద్ది నిత్తువో
హల్లకపాణిః కీర్తి, జయ మన్నియు నీ విడువట్టి వజ్ర లా
వల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాలద రంబరొ ? ని న్నెఱుంగమిఁ, 116
- ఆ. వె ముగురు నొక్కరీతి మొనని రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెలిపి సకలజనని
మత్పుత్రప్రతాప్తమహిమంబు నిల్చి కా, పాదుమమ్ము నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు. 117
- వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మ్రొక్కులిడెడి యా పరమపతివ్రత నను
గ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె ;
నంత రాజపుత్రియు, 118

గీ. సమవయోరూపముల నొక్కసరణినొప్పు, ముగుర నీక్షించి తనపతి నొగి నెటింగి
త్రైకొనియె నశ్వినలు మోదకలితులైరి, రావకన్నియ శీలమర్యాద కెంమి. 119

వ. భగవతీప్రసాదమ్మనఁ దనకాంత తన్ను వరించినందులకుఁ జ్యవనుండు సంత
ష్టాంతరంగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెలిం జూచుచు గమనోన్మథులగు నశ్వను
లకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 120

మ. నయినశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాఁజంబు లేకుంటి చేఁ
బ్రియులాలిం గరఁగింప నేరక వనిన్ బెంపేది యున్నట్టి నక
దయకల్మిశ గని కన్నులుకా వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్మఁ జేసితిరి మిత్రత్వంబు దైవారంగకా.

క. ఉపకారులైన మిత్రుల, కుపకారము సేయకుండునొగి నెవ్వఁడు వాఁ
డవకీర్తికఁ దానకము బు, జవరీతుఁడు వానిజీవనము విఫలమగుకా. 122

వ. కావున మీకుఁ బ్రత్యుపకారం బేమియొనర్తు భవద్వాంఛితంబు వెలువరింపుఁడు
నావుడు మునివరునకు నానత్యు లో మహాత్మా మాకు నస్మత్ప్రసాదమ్మన నభి
లమును గలయదియ మామనోరథమ్మ పూరింప నిచ్చయేని యొక్కఁడు
గలదు విషము. 123

గీ. ఆమరు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహివెట్టి రనమ మమ్మద్వంముల
భిషజు లనునొక్కమిషమునఁ బ్రీతిగల్గె, నేని మాకది సాధింపు మిద్దశక్తి. 124-

వ. కనకాచలమ్మనఁ జతురాననుగుఱించి శక్రుండు జన్మంబొనర్చిన తఱి మా కీయవ
మానంబు ఘటించె వియ్యది యెడప నీవ సమర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవ
నుండు ప్రీతుండై యిట్లను. 125

క. మీకతన వయసుఁ గన్నులు, నాకారము గలిగె నాకు ననఘలు మీకున్
బాకారన్ వారించి ని, రాకులగతి సోమపాన మది నేనిత్తున్. 126

వ. ఇయ్యది మహామహుండగు శర్యాతి నృపాలు ముఖమ్మున నవశ్యమ్మును నగు
ననుడు వారలు సంతష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనుండును
మనోహరిణి యగుసుకన్యంగూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె ; ననుడు జనమే
జయుండు, మహాత్మా ! దేవబలమ్మునకును మనుష్యశక్తికినిఁ దారతమ్య ముండెడిఁ
గదా చ్యవనుండు దేవాధిపునెట్లు వారించి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లును, నట్లు మునివరుండు ముకన్యాసహితుండై స్వాశ్రమమ్మున

నకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతా తురయై తనపతి కిట్లను. 127

క. ముని కింధునకు నొసఁగితి, వనవద్యాంగి యగుకూఁతు నక్కట యది య
వ్వనమున మృతఁజెందెనొ ? జీ, వనమున నున్నదియొ చూడవలదె యెకింతకా.

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపు మునివేషధారిణిఁ గన్నకూఁతుఁ
బ్రాణ మవశేషముగనుండు పరమసాధ్వీ, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్పు పెట్టు ?
వ. నావుడు శర్యాతియు సంశ్రితవ్రతుండగు నమ్మానికల్లజునిఁగొలిచి సుఖంబున్న
కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్ణంబని తత్సహితుండై రథం
బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జనువాఁడు మందట, 130

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ, వ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని, ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నల్లనిఁ గూఁతుకా, 131

క. కనుఁగొని విస్మితుడై “ యే, మనఁదగు ? మౌనివరుఁ జంపి యను మొడిఁగట్టన్
బసవడితి నకట ! యెంతటి, పనిచేసె మదీయపుత్రి పాపాత్మికయై : 132

గీ. మదనవేదన నైఁపక మమత పెచ్చు, పెరిఁగి మత్పుత్రి యంధుని వృద్ధ వతనిఁ
జంపి యన్యుని వరియించె, శక్తిమగునె, జవ్వనంపు మదం బెట్టి సాధ్వీకేని ! 133

క. మనుకులమున నేటికి మ, త్తనయకతనఁ గండు గలిగెఁ దద్దయు నింవ్వం
బనఁదగదె పుత్రికిం గను, జను జన్మము ; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికికా.

గీ. ఎన్నియో పాపములు చేసెనేని వాని, కుదయఁచుండుఁ గుమారిక ; యొద్ద నవఁగ
నేల ? వృద్ధున కంధున కెఱిఁగి యెఱిఁగి, కన్నె నిచ్చితి నాత్మసుఖంబు గోరి. 135

క. ఏవానిపుత్రి కుత్సిత, యై వెలిఁబడు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితునకున్. 136

గీ. ఎఱిఁగి చేసినఫల మిష్ట యెదురుకొనియె, మనుకులంబును శక్తిఁ గందనువుపడియెఁ
గులమునకు హని దెచ్చితి, పొలవ కేగి, తెంపరినిఁ గూఁతు దుర్మతిఁ ద్రుంపవలదె.”

వ. అని మఱియును, 138

గీ. “ పాతకమ్ముల కెల్లను బాతకంబు, శ్రీవదము దానికన్నఁ బుత్రిక వదించు
బెక్కుడగు నింత కెక్కుడై పొక్తుఁగాదె, లోకనింద యిసీ ! యెంతశోక మొదవె.

గీ. స్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగానేర, లోకాపవాద కెట్లు

లోర్పి తలయైత్తికొందు ? నెట్లోర్పు దొడరు”

ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాతిన్పుడు. 140

వ. అట్టియొడ సుకన్య దొడవ్వుల జనకుంగాంచి యెదురు చని చింతాదంతురితాంత
రంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెఱింగి యతని కిట్లను. 141

క. శతవక్రనేత్రు రూపసి, నతులితిమగు జవ్వనమ్ము నందియెలయు మ
త్పతిఁగాంచి చింతి నొందక, మతి శంకఁ విడిచి వే నమస్పతులిడుమా. 142

వ. వైశంబి రా రమ్ము నందియం బేల యను పుత్రవచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాతి
యిట్లను. 143

క. జరతుం దంధుఁడుఁ దాపసి, యరయఁగ నీభర్త, యీతఁ డతియోవనదు
ర్పరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుం, దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు ధవుఁడని నీకఁ. 144

క. మరుబారిఁ జిక్కి యమ్ముని, వరు నెట్లేవియును జంపి పాపినివై సుం
దరు నొక్కని నాథునిఁగా, వరియింపవుగా కుమారి ? వంగడ మడఁగఁ. 145

క. అని నీతై శోకమ్మున, మునిఁగెద నెఱఁబోయె నకట ! మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుండిట కేమి క, తన వచ్చెన్ దెల్పమనుఁడుఁ దగునగవొలయఁ. 146

వ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనపతియున్నెడకుఁ గొనిపోయి
చూపి యిట్లను. 147

క. అయ్య ! నీ యల్లం డితఁ, డియ్యెడ నందియము వలవ దిండుకయును బల్
నెయ్యమ్మున నశ్విను లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్ష సలిపిరి సుమ్మి. 148

క. నీతిధురంధరుఁడగు శ, ర్యాతికి నీ కాత్మజాతనై యే నకటా
పాతకమున కొడిగట్టుదు, నే ! తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్. 149

వ. పదంపడి నీ వడిగిదేని నీ కామూలాగ్రమ్మగ నమ్మనివరుండె వచియించువాఁడనుడు
శర్యాతిత్వరితుండై యమ్మహాభాగునకునమస్కరించి, మహాత్మా ! నీకెట్లు నయనమ్ములా
గలిగె ? దివ్యసుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు ? వృద్ధత్వం
బెఱకరిగె ; నున్నది యున్నట్ల వచింపుము నావుడు మామ కల్లం డిట్లనియె. 150

గీ. దైవవశమున నొక్కెడ దస్రులిటకు, వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు నవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుపకృతి కొసంగితిఁ బార్థివేంద్ర,

క. “మారాజగు శర్యాతిమ, హారా జొనరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజపంక్తి నిడి పెం, పారన్ పోమరస మొనఁగు నట్లొనరింతున్.” 152

వ. పిమ్మట మద్దత్తంబగు వరంబుగైకొని వారు స్వస్థానంబున కరిగి రిందసత్యంబు అవ
లేశంబును లేదు విశ్వసించి నిర్మలాంకశకరణుండవై యీ పీఠమ్మునఁ గూర్చుం
డుము నావుడు రాజు సంతస్తుండై యట్లొనర్చె. ఇట్లు భార్యయుం దామ నమ్మచి
నికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల నుండునెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె. 153

శ ర్యా తి య జ్ఞం బొ న ర్చు ట.

చ. నరవర : జన్మమొక్కటి యొనర్చుము నన్గొని యమ్మఱమ్మునన్
మరపతి ధిక్కరించి వెన సోమరసంబు నొసంగువాడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ దస్రలకుఁ, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుకై మెచ్చఁగఁ. 154

వ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి శుభదినమ్మున మఖయత్నం
బొనర్చి వసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె ;
నయ్యెడ వింద్రపురోగములై సుర అమ్మఱమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వినులు వారి
పిఱుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండినవారిం గాంచి శక్రుండు
సురలంగూర్చి. 155

క. ఆకలంకము క్రతు విది యే, మికతమ్మున భిషజు లిదట మెలగుట : సోమం
బకటా, వీరికినర్హం, బొకా : పిల్చినవార తవ్వరో : తెంపరులై. 156

వ. నావుడు వమరులు నిరుత్తరులైరి. పదంపడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వ
నులభాగంబు తనకరమ్ముల నిడికొనుడు నింద్రుండతవి వారించి వీరలు చికిత్సకు
లగుట సోమపానానర్థులు వీరల కీగ్రహం బీవలవడు నావుఁడు జ్యవనుం డెదు
ర్కొని శక్రునకిట్లను. 157

గీ. సంకరులుగా రహర్పణినతికిఁ బుట్టి, నట్టి కొమరులు వీర లేయఘముచేసి
రసమ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ, ఖమునఁ దెలియంగవలయు నిక్కమ్ముమాకు.

క. ఈమహివతి నాప్రేరణ, చే మఱ మొనరించె నిందు నిద్దంబుగ నే
నీ మహితుల కిప్పించెద, సోమరసము నీవు నెల్ల సురలను జూడన్. 158

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల ను, దారులు ముచిమి నెడపిననుఁ దరుణవయస్కున్
గా రచియించిరి వ్రతు్యవ, కారము నొనరించి ఋణము గడతేర్చవలెన్. 159

వ. నావుడు శక్రుండో మునీంద్రా : వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు తతన సోమపానా

- వర్షులని నిందింపఁబడిరని నొడివితఁగాదే యింతేల ? గ్రహంబు వీరికి సంతరిం
పకు మనుడు సక్రోదుండై చ్యవనుం డిట్లను. 161
- క. ఏ జెప్పనేర్తు వీరం, భోజాపుని సుతులు సోమమున కర్హులహ
ల్యాజార : వృతహర : ని, ర్పిజం బిక్ష్వావమింక విడువందగదే. 162
- వ. అవి యింద్రునకు సాకూతంబుగ నుత్తరంబొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు తపో
బలమ్మునఁ గైకొను నమ్ముని నొక్కండును వారింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం
డతికపితుండై చ్యవనుంగాంచి సరభసమ్ముగ నిట్లను. 163
- గీ. ఎన్నఁడును లేని మర్యాద నేర్పరించు, పాటివాడవె ? యోరోరి, బ్రహ్మబంధు :
విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహినుండనగుదు నిష్కంబకముగ. 164
- వ. నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను. 165
- గీ. తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిరు, పురు నఖండులు నీకనాదరము వలన
దెంతవారలుగాకున్న పృథ్వు నంధు, నమరతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు తెల్లు. 166
- వ. మహామభావులగు వీరలు తక్కుఁగల దేవతలకు లొచ్చుగారని విశ్వయించికొను
మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి నీవును నమరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ
గోపోద్రేకమ్మున నింద్రుండతని కిట్లను. 167
- క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు, జన్మమున కనర్హు లీవు సాహస మచరన్
బన్నితివయేని భాగము, గ్రన్నన నీశిరము ద్రెళ్ళఁగా ఖండింతున్. 168
- వ. అను వింద్రువచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రంబాశ్వినేయుల కొనఁ
గిన వారలును జానాసక్తులగుట వైశమగ్రహించి రంత వాసవుండు వెండియు
నిట్లను. 169
- క. ఈవలవదు స్వార్థమ్మున, కై వీరికి సోమపాత్ర మట్లేనియు నీ
పై వైచెద వజ్రమ్మును, జా వొదవెడు విశ్వరూపు చాడున నీకున్. 170
- క. నావుడుఁ గోపాకులుడై, దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ ద
ప్వావనుంకు సోమమిడి య, థావిది గ్రహియింపఁజేసె ధార్ష్ట్యముకలిమిన్. 171
- క. కడుఁగవలి యింద్రుఁ డమ్ముని, గడతేర్చుగ నెంచి సురలు గనుఁగొనుచుండన్
విడిచె శతకోటిసూర్యుల, నెడపెడి శతకోటి నృపతి కెద దిగులొదవన్. 172
- క. తనపైకి నులుకు వజ్ర, మ్మును జ్యవనుండు తపముచేప మొగిపించి జగ
మ్మున కాశ్వర్య మొదవ న్నం, భవచేపెఱ మునులకెంత వాసవుఁడనఁగన్. 173

ప. అట్లు వజ్రము నాగి కృత్యచే నిండ్రు నడంపనెంచి యగ్నియందు సమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు, 174

ఉ. క్రూరుఁడు దారుణీద్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేనివాఁడు బల్
దారుణదంష్ట్ర లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలకాలి హెరుఁడున్
వీరుఁడు ంక్కుసుం దొకఁడు వెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్పము చిల్వలఱేనికేనియున్. 175

సీ. నాలుగుదంష్ట్ర యన్నకములై నూజేసి , యోజనమ్ముల నిడు పొలయవెలయుఁ
దక్కిన దంకముల్ దళయోజనమ్ములు , ప్రత్యంకపర్వతాశ్రములు జాహ
లాకనం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ , కంఠంబు గోత్రశృంగంబుఁబోలు
గాటుకకన్నను గడునల్పు దేహంబు , వక్త్రంబు భయదంబు వానికనులు

గీ. దావదవతుల్యముల్ కేశతతులుమిగుల , నక్షజములొక్కహనువు భూమ్యంతరమునఁ
దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి , మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మడుఁడు మమఁడు.

క. వదనమున వజ్రమిడికొని. కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నా దు
ర్మడుని మదునిఁగని సురలుకా, దదధిపతియు భీకభీకదళ సున్నయెదకా. 177

ఉ. హైరత దృష్టలం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రయ మొక్కపెట్ట నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాథునిమీఁది కేగె నా
హరవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందత్తై తగన్. 178

ప. అట్టియెడ స్తంభికబాహుండగు నిండ్రుండు కాలసన్నిభు నవ్వానింగాంచి భయ
మ్మున బృహస్పతిం దలఁచికొన నతండు స్మరణమాత్రమ్మున నెరుదెంచి యతని
కిట్లనియె. 179

గీ. వ్యవసవి తపోబలమ్ము దుస్సార్ద మతని
కతన సుదయించె నీతఁ డఖండబలుఁడు
మదుఁ డనెడి రక్కసుడు వీఁ డమరులకుబలె
నాకుమ నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. 180

గీ. శక్తిరక్తుల కోపమ్ము సహరింపఁ,
దరమె యెవ్వారికేనిఁ దత్తమముమాని

శరణు గొనుమయ్య చ్యవమని ; సహరింప

నేర్చునాతండు దనకృత్య నెమ్మిగ్రమ్మి.

181

వ. అను గురువచనమ్ముల విసమ్రుందై శక్రం ధత్తపోధనునికి నమస్కరించుచు
భయమ్ముపెంపున నిట్లను.

182

క. జమియింపుమయ్య నీవా, కృము దప్పునె యశ్వినులకు నయ్యెడి నిక సో
మము నీదు తపముశక్తి మ, హిమ సూడఁగ నాయెనర్చు టిది నిక్కముగఁ.

చ. అనవుడు నమ్మహాముని “భయంపడనేల” యటంచుఁజేర్చి న

య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా

జనములయందు నమ్మడని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి య

శ్వినులకు నింద్రునమ్మతినిఁజేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతఁ.

184

వ. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవమం డివ్విదమ్మున నశ్వినులఁ గృతకృత్యుల నొనర్చె
సంత శర్యాతి సమాప్తవ్రతుండై మంత్రులంగలసి యతని మహాత్వమ్మున కద్భుత
మందుచు నగరమ్మున కరిగి రాజ్యమొనర్చుచుండె.

185

గీ. అతని కానర్తుఁ డుదయించె వనఘమూర్తి

తత్పుతుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ

దగ వినిర్మించెఁ బురి గుళస్థలి యనంగ

నతని కొక నూలుగురు పుత్రు లవనినాథ.

186

వ. అందుఁ గడుర్చి జ్యేష్ఠుండు మణియు నారేవతునకు రేవతియును నొక్క కొమ
రితయుం బుట్టెఁ బుట్టి.

187

రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కగురుట.

క. అనుపమలక్షణలక్షిత, సునిశిత యౌవనవిశేషశోభాస్పదమై

తవరంగ నూక్కుతుంగని, జనపాలుఁడు పెండ్లిపేయ సమకట్టె వెనన్.

188

చ. అతండు స్వపరిపాల్యంబులగు నానర్తదేశంబుల నెల్లెడల నన్వేషించి తగిన వరునిఁ
గానక వదంపడి యొక్కనాడు బ్రహ్మనడుగువాడై తనపుత్రిక పెంట్లఁబెట్టుకొని
సత్యలోకమ్మున కరిగె. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మాః బ్రహ్మవేత్తయగు
బ్రాహ్మణునకుఁ గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజానకెట్లు పోనయ్యె, విది యిట్లుండ
మృతులకు స్వర్గం బింపడునని శాస్త్రవిర్ణయంబుకదాః మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యోతి

గల్గెనేని మర్త్యమ్మునం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము : నావుడు వ్యాసుండు,
నరేంద్రా : యంద్రలోకమ్మును వహ్నిలోకమ్మును సంయమవిపురమ్మును వరుణ
లోకమ్మును గైలాసమ్మును వైకుంఠమ్మును నను నీ లోకములన్నియును మేరువునం
దెసంగెడి. 189

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యబ్బురమే ! విజయుండు మానవుం
డేకద : శక్రునన్నిధికి నేగఁడె : యంతకుఁబూర్వ మెందతో
రాకలు పోకలుంగలుగు రాజులు దైత్యులారేరె : వారిలో
నీ తెఱిగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాల శేఖరా. 190

ప. ముప్పు మహాభిషుండనురాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి యచ్చట త్రీరూపభరిణియుఁ
గించిన్నగ్నయునగు గంగం గాంచి కామార్తుండై స్థితం బొనర్చ నాపెయు నట్టిద
యయ్యె. వారి నిరువుర బ్రహ్మ మర్త్యమ్మునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియిట్లుండ,

క. దానవుల బాధకోర్వక, శ్రీనాథునికోడ నెఱుంగఁజేయ సురలు పోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము !, దీనికి సందియమువలదు ధీరవతంసా. 192

క. అనిమిషలోకం బాదిగఁ, జననగు లోకమ్ములెల్ల జనులకు బుణ్యం
బునఁబొల్చు తాపసులకున్, ఘనులగు మఱకర్తలకు నగణ్యస్ఫూర్తికా. 193

క. అనవుడు జనమేజయుఁడీ, ట్లను రేవతుఁడీట్లు సరసిజానసుకడకుఁ
దన తనయం గొని చనుమీఁ, ద నైన వృత్తాంతమేమి తత్త్వజ్ఞనిధీ. 194

ప. అని యడుగఁ నృపాలునకు వ్యాసమునీంద్రుఁడు వచ్చి, సీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజానపాతంబుగ నేగి యంత నా
తనిసభ గానమెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
స్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లునుకా, 195

ఉ. దేవ : నమస్కృతం గొని మదీయము విన్నవమాంకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్మవనీకుల నేతదర్దమై
ఋవలయమ్మునకా వెదకి పొందఁగ నేర సదృత : మీఁద విం
కేవరుఁడీ పథామణికి నీడగువాఁడు వచింప వేఁడెదకా. 196

క. బలవంతునిఁ గులవంతుని, సలలితశీఁఁని మనోజ్ఞఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడి వాని వచింపుము, పౌలవక యొక్కరుని రాజసూనుఁ గుమారున్. 197

ప. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా : నీ వెందఱ రాకొమరుల నరసియుంటి వింతకు

వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రియ్యది సప్తవింశతమంబగు ద్వాపరంబు
భవద్యంశజులును నట్ల నిహతు లగుట నీపురంబును దైత్యులంతింబయ్యెనని
వెండియు. 198

క. శీతకరవంశతిలకుఁడు, నీతిభ్యాకుఁడు యయాతీస్వపకులజం డు
దీతయకుఁ డుగ్రసేనుఁడు, భూతలపతి మధుర యనెడిపురి నేలువొగిన్. 199

గీ. అతవికొమరుండు గంసుఁ డత్యధికబలుఁడు, తండ్రి గారాగృహమృతంఁ దగులజేసి
యెల్ల లోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య, మేలె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు.

క. ధరణీయు బారంబోర్వక, త్వరపడి నను వేఁడ వేల్పుతండ్లంబులకుం
బురికొల్పిన నాయజ్ఞ న, మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగిన్. 201

ఉ. ఆయతపుణ్యుడై బదరికాశ్రమమం దమరావగాకన
త్త్రోయపవిత్రకాయుఁడయి తొల్లి దపశ్చరణం జెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుతుఁ, డమ్మహనీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారి యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గృష్ణమూర్తి నా. 202

క. ఆకృష్ణమూర్తి రుప్తుని, నీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్ గరుణా
వ్యాకులత సుగ్రసేనున, కాకంసునిమామ యధికుఁ డఖిలవిరములన్. 203

ప. జరాసంధుండనువాఁ డల్లనిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర నరికట్టి సంగరం
బొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాలయవనుం బుత్తెంచిన మహాబయంఁడగు
వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు యాదవుల నందఱ ద్వారక కనిపి శానును బిఱుం
దనరని యిప్పటికి నచ్చట వసంపుచున్న వాఁడు. 204

చ. ఆరిమదహారి శేషఫణియంశమునఁ జనియించినట్టి యు
ద్ధరుఁడు హలాయుధుం డతనితో నెవఁడిడు । మహానుభావుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విను మాతృజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున విచ్చి పెండిలి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తికాలివై. 205

ప. ఆట్లొనర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమమ్మున కరుగుము,
నావుడు రాజర్షి తపయం దోదొక్కిని ద్వారక కరిగి బలరామున కక్కన్నియ నిచ్చి
వివాహం బొనరించి పిదపఁ దపమ్మున కరిగి కొందొకకాలమ్మునకు నయ్యమరావగా
తబమ్మున, గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బరీక్షితుం డిట్లను.

- ఉ. ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెద వోమునినాద : యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్నిది యుగమ్ములు సత్యమునందుఁబుచ్చెఁ దా
సంతకు నత్తతోదరికి నబ్బదె వార్ధక ; మింతకాల ము
య్యంతికి నాన్మపాలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కామీ. 207
- వ. అనిన వ్యాసుం డీట్లను. 208
- క. జర లేదు ఊర్జిపాసలు, మరణము గ్లానియును భయ మమరకుండెడి నా
సరసీజాననపదసు, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెపుడుఁ : 209
- వ. అని వెండియు. 210
- గీ, మేరుగతుఁడైన శర్యాతిధారుణీకు, సంతతినిఁబట్టి దానవుల్ సమయఁజేసి
రిధిప : కొండలు భయభీతు లగుచు నిరిగి, రిచ్చుటచ్చటి కెంతయు నుద లగుచు.
- గీ మనువునకుఁబుట్టె నిజ్జెకు వనెడినృపుఁడు
తుమ్మకారణముని ; నా సుతునికతమున
సూర్యవంశంబు వర్తిలై నార్యుఁ డతఁడు
నాందోపదేశమున వనమున కరిగి. 212
- వ. అనవరత దీక్షిపదమందై వంశవృద్ధికై దేవి నారించి తత్ప్రసాదమ్మున నూర్వరఁ
బుత్రులంగనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుండిట్లు ప్రాప్తసంతానమందై యమ్మహిపాలుం
డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునిప్రభృతులగు నేఁబదుండ్రఁ గొమరుల
నుత్తరావధమునకు నలువది యెనమండ్ర దక్షిణదేశమ్మునకును ప్రభువులంజేసి
యిరువుర నాత్మసేవనార్థంబు సన్నిధి నుంచికొనియె. 213

శ శా ద చ రి త్ర.

- గీ. సకలజనులకు సుఖము లెసంగ రాజ్య
పాలనఁబొనరించు నస్పృర్ధివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ “బలము దె” మృని వికుక్షి
నష్టకాశ్రద్ధమునకుఁ దా నంతఁ బిదప. 214
- క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన, మునకుఁజని శశములను నమున్నకరీతిన్
బినువడు సూకరములఁ హరి, జనికాయములఁ బడనేసి నరివరుడంతఁ. 215
- వ. పరిక్రాంతుండై యాకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమఱి యందొక్క శశమును
భక్షించి నగరమ్మువ కరిగి తక్కిన మాంసంబు తండ్రీకి నొప్పజెప్పెఁ, బిదపఁ

ప్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచినదానింగంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లను. 216

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శ్రాద్ధమున నివేదింపగ నొప్పిదమగు నొక శశమున్ దీ, నఁ దినె స్వీకృతుడనుడు నరపతి యలుకన్.

వ. వికుక్షిం గని విదిలోప మొనర్చిన నీవిట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం డవి మొదలు శళాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రమ్మరుచుండె. 218

క. పదపడి యిజ్ఞేకుఁడు న, ద్విదితయకుఁడు చనియె దేవవిభు నిలయం బం తఁ దన జనకురాజ్యము న, మ్ముద మలర శళాదన్మపతిమణితైకొనియెన్. 219

వ. ఆతండు దర్మంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొందొకకాలమ్ము నకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుండవియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములుగలవు. నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెల్లుగలిగెననుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 220

గీ. ఆ శళాదని తనుజాతుఁ డవనిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితు లగుచు వైకుంఠమునకేగి యబ్జనాభు, శరణుఁ జెందిననాతండు సదయుఁడగుచు.

చ. కలడు పరాంబికాచరణకంజనిరంతరభక్తి సంపదా కలితవిశేషశక్తియు నఖండయకుండు శళాదపుత్రుఁ డా సలలితు వేడఁగాఁ జనుఁడు సత్వరులై ధర ; కమ్మహామహుం డెలమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁగలాఁ డమరారిసంఘమున్. 222

వ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు వైశంబుగ నయోధ్యకుం జనిన శళాదతను జాండు వారల నందఁజ బూజించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 223

గీ. ఎంత యత్ను మొనర్చినయేని దర్శ, నం బొనంగని మీరిటు నా గృహంబు కడకు విచ్చేయుటను నగ్రగణ్యమయ్యె, జన్మము సురేంద్రులార ; నిస్సంశయముగ.

వ. దుస్సాధంబేనియు మీరలాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద నావుడు వార లిట్లనిరి.

క. హరి ప్రేరేపఁగ నీకడ, కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుడఁవై నిర్జరవైరులఁ ద్రుంపుమునా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్చి నాకులతోడన్. 224

వ. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనంబయ్యెనేని నేను దప్పక పార్శ్వగ్రాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమపతి కెఱిగించిన నాతండును లజ్జ

తుండై హరిప్రేరణమ్మున నతనికి వాహనంబయ్యెఁ, బిమ్మట నమ్మహిపతి యుద్ధం
బొనరించి దైత్యపురమ్ములజయించె; నాటఁగోలె నితనికి నింద్రుండు వాహనంబగుట
నింద్రవాహనాంధనిముఁ బురయుల జయింపుతనఁ బంజయుండనిముఁ గలుద
మునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుండనిము నామక్రయం బన్వర్థకంబై నెగడు.

గీ. దైత్యుల జయించి వారల దనములెల్ల, సురలకు నొసంగి యన్నరవరుఁడు సుఃప
తికి సభిత్వము నెఱపి వర్ధిష్ఠుఁడయ్యె, నతనికులజాలు గాకుత్స్థు లవనినాథ. 228

వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్స్థునికిఁ గాకుత్స్థుండును, వానికిఁ బృథువును, వానికి విశ్వ
రందియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వండును, నారాజునకు
శావంతుండునుం గలిగిరి. 229

క. శావంతి యనెడి నగరం, బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరంగఁ బృథుల
శ్రీవెలయఁగఁ గట్టించె ధ, రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబనఁగన్. 230

వ. శావంతునకు బృహదశ్వండును, నతనికిఁ గువలాశ్వండును బుట్టి రీతండు ధుంధు
వను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమారుండను బిరుదనామమ్మునొందె; విమ్మహి
పతికి దృఢాశ్వండును, నతనికి హర్యశ్వండును, వానికి నికుంభుండును, నయ్యల
మునకు బర్హణాశ్వండును, విన్నరవరునకుఁ గృశాశ్వండును, నవానికిఁ బ్రసేన
జిత్తును, నతనికి యౌవనాశ్వండును, నమ్మహామహానకు మాంధాతయు నుద
యించిరి. 231

క. ఆ మాంధాత్మమహిపతి, శ్రీమంతమునిగురు మిగులఁ జెలువొందెడి న
ద్దామములు నూటయెనిమిది, దా మహిఁ గట్టించె కత్తితత్పరమతియై. 232

మాంధాత్మచరిత్ర.

వ. ఇమ్మహిపతి యెల్లరంబోలి మాతృగర్భమ్మునం గాక పిత్రుదరమ్మునుండి యుద్భ
వించె, నావుడు జనమేజయుండది యెట్లనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 233

గీ. యౌవనాశ్వనకును భార్య లనఘమతులు
నూర్వు రిందొక్కరితకై ననుం జనింప
దయ్యెంతాన, మానృపుఁ డాత్మజాతు
లకు మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. 234

వ. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ్వాసమ్ములు విడువ

వాడును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిఁగి కరుణించి రాజా ! నీమనస్సునఁ గల చింత
యెయ్యది ? నొడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొనరింతము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.

మ. ధనదాన్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము ముఖమ్మునుం గలదు చక్కంగఁ ముదంబిచ్చు జ
వ్వనులు న్నూర్చురుభార్యలాకలరు తద్వామాజ్ఞలం దొక్క యం
గనతైనఁ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామదిఁ.

వ. అవుత్రునకు గతి లేమి నన్నునుగ్రహించి సంతానార్థినిగు నాచే నెద్దియే నొక
యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయివేడద, నావుడుఁ చాపను లింద్రదేవతాకంబగు
నిష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రసమ్మంత్రితంబగు
నొక కలశంబునిచిన నన్నరవరుం దానాటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జల
మ్ములం గ్రోలె, సంత మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలమ్ములు లేకున్న
“నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుపయోగించితివే” యనుడు నతండును
బిసాసచే నట్లొనర్చితినియె వారలును దైవబలమ్మునకు శంకించుచు నిష్టిని సమాప్తి ;
చేసి తమయంతంజనిరి. 237

గీ. అంత మంత్రబలమ్మున నన్నుపాల, కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణమగుడు జనించె నత్పుత్రుఁడొకఁడు, కుడితెలననుండి గర్భంబు పొడిచి చించి.

ప. ఏమ్మట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నోయ్యువనీపతి మృతుండుగాక జీవించెఁ బద
వడి మంత్ర లమాతృకుండగు నా శిశువునుద్దేశించి *“కంధాస్యత్యయ”మ్మని విచా
రించుచుండ నింద్రుండేతెంచి తన ఉర్జనినాశిశువు నోట నిడుచు “మాంధాతా”
యని పలికె, నక్కతన నతఁడు మాంధాతృ నామమ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. 238

చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ ; బిచ్చుటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి ద
మ్యతతి గిరింద్రకందరలఁ జొచ్చుట, నింద్రుఁడొసంగెఁ బేరు పా
ర్థత నలరారి యొప్పఁ ద్రనదస్యఁ డనంగ ననుగ్రహమ్మునఁ. 240

చ. విమల మనోహరాంగి శశిబిందుతనూభవ బిందుమత్స్యభి
ఖ్య మెఱయు సత్పతివ్రత నఖండయతుండు వివాహమాడి యు

త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిఁ ముచికుందు నిర్వరణ
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్దితబుద్ధి నతం డతంద్రులఁ.

241

క. పురుకుత్సున కుదయించెను, నఁబ్బుఁ డతిధార్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త
న్నరవరునకు బృహదశ్వం, డరయఁగ నాతనికిఁ బుట్టె హర్యశ్వండున్.

242

ప. ఆ హర్యశ్వసకుఁ డ్రిధస్వండును నతనికి నరుణుండును, వానికి సత్యవ్రతుండును,
బొడమి రితం దొక్కనాఁడు, వివాహసమయమ్మన నొక విప్రకన్య నపహరించిన
వద్దరాచరణంబున కోర్వక తత్పభ్యు లొక్కమొగి నార్తులగుయఁ జనుటయు నతని
తండ్రియగు నరుణుండు స్మశంసుండగు తన కొమరుం డెద్దియేని నొక దుష్కృత్య
మ్మున వీరలఁ జెనకం బోయనని శంకించి వారల కిట్లను.

243

క. నాకొమరుఁ డెఱిఁగి యెఱుఁగక, మీకేమి యొనర్చె ననుడు, మేలెంచక తా
మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁటివిధమునఁ,

244

సత్యవ్రతో పాఖ్యానము.

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్ధుడై నృపతి నందనునిన్ గని యిట్లు వచ్చు, దు
ష్టాః పృథ వీదునామ, మకటాః యది పాతకకృత్య మేమిగా
భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదెఁ నా
కీవు సుతుండ వన్నయశమే ? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతి.

245

ప. సత్యవ్రతుండే నేయెడ కేగుడునని యెదిరించి మాటికిని బల్కుడు నతం డిట్లను.

చ. శ్వసచయనేనిఁ జేయని యనత్కృతిఁ జల్పిననీకు నా శ్వపా
కపరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁగాన నటుల్ బొనరింపు మెంతయే
నవయశమిచ్చు నీకతన నొదనె యేను గృతార్థుడన్ ! గులం
బు పతితమయ్యె నీజననముఁ గని యింతకు వంశపాంసనా.

247

ప. ఇట్లు వసిష్ఠ ప్రేరితుండగు జనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్యవ్రతుండు వనమ్మున
కరిగి శ్వపాకులంగూడి దనుర్ధరుడై వర్తింపుచు వసిష్ఠునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగి
యొండెఁ, బదంపడి నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపంబొనరింప వనమ్మున కరిగె
నీ యవర్తమ్ము కారణమ్ముగ నింద్రుం డారాజుదేశమ్మునఁ బండ్రెండు సంవత్స
రమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె నట్టియెడ,

248

- క. ఆ నృపతిదేశమునఁ దన, నూనుల నర్థాంగి విడిచి సౌలవక తపముం
బూనఁజనెఁ గొళికి యనం, గా నెగడెడి యేటికడకు గాదిజఁ డెలమిన్. 249
- క. ఆ కౌళికనర్థాంగి ఊ, ధాతులులై శిశువు “లన్నమన్న” మనుచుఁద
న్నేకడఁ బీడింపఁగ బల్, శోకిముపాలై మనమ్ము స్రుక్కి కలంగఁ. 250
- చ. పతి ధనహీననైన నను బాలకులన్ ద్యజియించి యేగె భూ
పతియును లేడు చూచుటకుఁ బట్టణమందు ; ఊదార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికియి బాలకు ; లేవ్వఁడు రక్షకుండు ? దు
ర్గతి నెటు లీఁగుదాన ? బ్రతుకంగలరే సుతు లన్నహీనులై ? 251
- ఉ. ఎల్లర జంపుకంటె మఱి యిందొకనిఁ దెగనమ్ముదాన నే
నుల్లము తాయి చేసికొని ; యోమఁగ ఎచ్చును విక్రయాస్త్రసం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పఁగఁ గొంతదన్న ; నే
తల్లికినేనిఁ జొప్పడని దర్శము ధాత విధించె నాకిటఁ. 252
- క. ఆని దైవగతికిఁ జింతన్, గొనుచుఁ మర్శముని యఱుతఁ గొంకక దర్పల్
చొనిపిన రజ్జువు దగిలిచి, తనగృహమున్ వీడి చనియెఁ దరుణి వగ దగన్. 253
- క. మలమల మఱుగుచు నమ్ముని, లలనామణి సుతులు చెఱఁగు లాగుచురా నెం
దులకేనిఁ బోవునది యి, మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెఁ, 254
- చ. సత్యవ్రతుండును నాపె నీక్షించి యట్లనియె. 255
- క. ఆకటా : యేడ్చెడి పుత్రకు, నకు నఱుతం ద్రాడుగట్టి నారీమణి : మి
న్నక యరిగెద వెందుల కే, మికతం బెవ్వతెవు ? తెల్పుమీ సత్యముగఁ. 256
- క. ఆనవుడు నల్లలనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనఘాత్ముఁడు న
న్నును సుతులన్ దించి తపం, బున కరిగెన్ న న్నెఱుంగు మునిపదు నతిగా. 257
- క. ధనహీననైన కతమువ, ననదనగుచు సుతుల పోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కిరుఁడగు నీ, నివి విక్రీతునిగఁ జేయనేర్పితి ననఘా. 258
- చ. ఆనవుడు నా నృపాలసుతుఁ “డమ్మరొ : యేమిటి కిట్లానప్ప నే
ననుదినముఁ బవతున్నతుల యాఁకటికిఁ దగినట్టి భిక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమువకుం జవదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం దిడుదు మాటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా. 259
- చ. పదంపడి నీ భర్తయును రాఁగలఁడు” నావుడు నమ్మునిపవిత సంతసించి తన

యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కొమరుండు గళబంధమ్ము కారణమ్ముగ గాలవుం
డనఁబరఁగె. 260

క. ఆనత్యవ్రతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును భక్తియును గృహయుఁ గలిగి నదా
దాసుండై మునివనితకు, గ్రాసంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపఁగా. 261

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, ననుదినమ్మును గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధినుతు నాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొమ్మకొకముక్కైగాఁ జేసి కూర్చుపేష్మి.

వ. విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించుచుఁ గాలమ్ము గడపు
చుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునితండ్రి తపమ్మునకరిగినది మొదలుగ నతిని
పురమ్మును సంతఃపురమ్మును వసింపుండు గాపాడుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు
నయోధ్యయం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు నమీషమ్మునఁ దండ్రియానతింజేసి
దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక
వసింపుదేనువు పొడకట్టె; దానింగాంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వధించి
తన్మాంసమ్ము కొంత దిని తన యాకలిం దీర్చికొని తక్కుంగల వలలమ్ము
సప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్లు బంధించె. 263

క. ఆ ఋషిపత్నియుఁ దనదు కు, మారులకుం బెట్టి గోవుహంసం బని తా
నారయ నేరక యెంతే, గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతుకంబెనగఁగా. 264

వ. అంత వసింపుండు తన ధేనువువృత్తి నెఱింగి కోపాకులందై పశుమ్ముండగు సత్య
వ్రతున కిట్లనియె. 265

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరిదుష్ట ! దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటఁ జగ
న్మానితుడైన తండ్రి యవమానము గైకొనుటఁ వృథాగతిఁ
ధేనువు నిష్ఠ చంపుటకు నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁడనంగ నొప్పెడిన్. 266

వ. నేఁడు మొదలీ నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిశాచాకారమ్మునం బొడకట్టుచుండు
మని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ముదాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు
నొక్క మునిపుత్రుని కతన మపదేశంబు వడసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప
మ్మునరించుచుండె నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! త్రిశంకునకు నెవ్వశాపం
బెల్లెతోలఁగె నొడువు మన నతం దిట్లనియె. 267

గీ. ఆతఁడు పితాచమై దేవినాత్మ నిల్చి, తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ
 డగుచుఁ దప మాచరించి హోవార్ధి యగుచు, సర్ది విపులకడ కేగి యడిగె నిట్లు.
 వ. నాయెనరెచ్చి నమస్కృతులంగొని మత్స్యార్థనంబు సఫలంబొనర్చు గోరెడ, నేను
 జిరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజంబు జపించితి నిపుడు జపదశాంశమ్ముచే
 హోమంబు సఽపవలయు మీరలు ఋత్విజులరై యిక్కార్థంబు నెరవేర్చి కృతార్థం
 జేయ వేఁదెడ న న్నరుజపుత్రుండగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నాపుడు వార
 లిట్లనిరి. 269

క. తెలియంగ నయ్యె నీవాఁ, కులగురుఁడు వసిష్ఠమౌని గోపించి నిమఁ
 జలిపెఁ బితాచముగా నీ, కలవడునే ? వేదవిహితమగు కృతిసేయఁ. 270

చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నానృపనందనుఁ డేల నాడు జీ
 వన ? మిఁక నేమి సేయుదు ? నపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె ను
 జ్జనకుఁడు దేశికుండిదెఁ “పితాచమవై చెడు” మంచు శాపః మె
 వ్పనికి నవర్హతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లునే. 271

వ. అవి కృతనిశ్చయమై కుష్కములగు కాష్ఠములు పేర్చి చితినేర్పరచి యగ్ని
 జొనిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొనరించి జగజ్జనని నాత్మ దలంపు
 కొందుఁ దత్పరమమునఁ గృతాంజలియై కూర్చుండునంత నజ్జగదంబ కరుణా
 శాలినియై యానమ్మున నాతనికి దర్శనంబొసంగి వారించి యిట్లను. 272

గీ. సాహసంపఁగ నేల యోజనవరేణ్యఁ, వినుము నామాట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె
 నీకు రాజ్య మొసంగి యెందేనిఁ దపము, చేయబోనున్నవాఁడు నిశ్చింతఁడగుచు.

వ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీతండ్రి యనుమత
 మ్మున మంత్రు లరుదెంతురని చెప్పి దేవి యదృశ్యమయ్యెఁ, బదంపదీ త్రిశంకుండు
 మరణోద్యమమ్ము విడిచి సుఖంబుండె నంత నారదుండరిగి వృత్తాంతమొల్ల నృపాలు
 నకుం జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మంత్రులం
 బిలిచి యిట్లను. 274

ఉ. పౌమ్మనినంత న విదధచ్చి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుడై
 గ్రుమ్మరుచుఁ గురుప్రవరుకోపము తన్నలయింపఁగాఁ బితా
 చమ్మయి దేవి గొల్చి విలసన్మతియై తుద కెంతయుఁ విరా
 గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైసఁగ నెంచె నక్కటా. 275

- గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుఁడు, మృతిఁ బొరయుఁగాదె, వైశమ యేగి నాడు
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు విశ్చింత వాని, కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాఁడ. 276
- ప. నావుడు మంత్రులు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయ వచనమ్ముల నోదార్చి పుర
మ్మునకుఁ దీసుకొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన నతండు జటాజూటధరుండును గ్రూరుం
డును జింతాదంతురుండును నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుండై రాజ్యార్హుండును
మేధావియునగు తనయు ధర్మం బెఱింగియు నిట్లానరించితి నని సిగ్గిలుచు నాలింగ
నం బొనరించుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండబెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ
నిట్లనియె. 277

రాజనీతి

- క. తనయా : ధర్మమ్మున బు, ద్దిని నిలువన్ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్నన పేయవలయుఁ బ్రజలన్, దనుజులవలెఁ బ్రోవవలయుఁ నరినాథునకుఁ. 278
- గీ. ధనము న్యాయాగతంబు తనరుదొకటి
యన్మతమునఁ గాలువెట్టిమియును నమార్గ
గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. 279
- గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును,
మంత్రగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుకేషంబు పైఁపమి, సచివు నన్య
నక్తుఁ జేర్చుమి పతికి యశస్కరంబు. 280
- గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారముఖము
వలన నెఱుఁగుటయును కుష్క-వాది గామి
దుష్టనంగంబు దొలఁగుట యిష్టలకును
బూజ్యులకు నీఁగియును విధి భూపతులకు. 281
- క. యాగముల నొనర్చుట మృగ. యాగతి వతిరక్తి లేమి యంగనలం దు
ద్యోగముల విశ్వసింపమి, యాగమవిహితముల నృపతులగు వారలకుఁ. 282
- గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు వారాంగనాజ
నమ్మునందును దఱచు గానమ్మునందు, విముఖుడై ప్రజ నట్లానర్చింప వలయు. 283

గీ. అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుడై శక్తిపూజ
భక్తి నొనరింపఁగావలెఁ బ్రతిదినమ్ము, జన్మసాపర్యమును గోరు చతురమతికి. 284

క. ఒకసారియైన నప్పర, మకృపానిధి నంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్ప
దకమలజలంబు గ్రోలిన, సుకృతికి జన్మమ్ములేదు సూ నికృముగన్. 285

గీ. దృశ్యమగు జగమఖిలమ్ము దేవదేవి, జీవుఁ డీశ్వరుఁడును గూడ దేవదేవి
యని, వినిశ్చితాత్ముండగు ననమమతికి, నతులితానంద మెల్లప్పు డనుఘటించు.

కా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితగతిం బాటించి కొల్వండి వి
ద్యాతంత్రజ్ఞుల విప్రులన్ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వారిచేఁ
బూతుండై విని పాత్రులై తనరు నా భూదేవతాశ్రేష్ఠుల
బ్రీతికా దానము లిచ్చిపుచ్చవలయున్ బృథ్వీకుఁ డెల్లప్పుడున్. 287

క. విను మూర్ఖులైన ద్విజులకు, ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యీవలయు లం, ఘన మొనరింపగఁ దగదుగా ధర్మములకా. 288

చ. అనఘుల భూమిదేవతల నత్యమలాత్ముల నెన్నఁదేవియున్
జన దవమానముం గొలుప క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహల్
జనకులు : వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధులకున్ శిలల్, జనకతాన్పదముల్ విధిచోదితమ్ముగకా. 289

ఉ. వారల తేజమెందును నవారితమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరులగు వారల నెన్ని యఖండదాన
త్కారములన్ మహావినయ గౌరవసంపదలన్ మహోన్నతిం
గోరుమఁ బూజసేయుదు రకంఠితవైభవముల్ నెలంగఁగన్. 290

గీ. ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు ధరణీపతికి
గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్చవలయు
ననుచు బోదించెఁ బృథివీంద్రుఁ డాత్మజానకు. 291

మ. తనవాక్యమ్ములు సమ్మతించినసుతుకా దత్తన్మహాతీర్థపా
వననీరమ్ములచేత మంత్ర్యనుమతికా బాఱుల్ శ్రుతుల్ సెప్పి దీ
వనలం జేయఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం ధరణ్యము తపస్సంసక్తి నేగెకా దగన్. 292

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతాసహితమ్ముగఁ దపంబొనర్చి కొండొక
కాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బిరిగి యచ్చట నింద్రాసనసమీపమ్మున రెం
దవయింద్రుండై యుండెనుడు జనమేజయుం దీట్లను. 293

ఉ. మున్ను వసిష్ఠధేనువును ముష్కరుడై వధియించి శాపముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంభివికిన్ ధవుఁడయ్యె ; నెందునే
ని న్నైపుతత్వ మూనఁదగునే మునివర్య ; పిశాచముల్ ? గృపన్
దన్నపు శాపమోక్షణకథన్ వినిపింపుము నాకు నావుడున్. 294

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. 295

చ. అతఁడు పిశాచమయ్యె జగదంబిక నాత్మఁదలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహఃసు ధరించె వసిష్ఠమహామునీండు న
వృత్తికి విధానమయ్యెఁ బితృమాన్యతఁ గాంచె నృపాల ; లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక నుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. 296

గీ. అనఘుడై పేర్మినిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమును జెంది జన్నముల్ రమణజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు, సర్వలక్షణయుతు హరిశ్చంద్రుఁ గవియె

వ. పదంపడి యనుగుణవయస్కుండగు కొమరునకు యౌవరాజ్యం బొసంగి శరీర
మ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలంచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున కరిగి కృతాంజలి పుట్టుండై
యిట్లను. 298

వ స ి ష్ఠ ం డు త్రి శం కు న కు శా పం బి చ్చు ట

మ. అనఘా ! యీతినువుం ద్యజింసకయ నే నాసంతు స్వర్లోకసం
జఙితానందము లప్పరోవిధుముఖీసంసర్గముఁ దివ్యసం
దినసంచారముఁ గర్ణపేయమగు గాంధర్వంబుఁ ; తత్తాదృశా
భిసోద్యత్తులదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా. 299

చ. అనవుడు నవ్వసిష్ఠఁ డను నాకవివాసము మర్త్యదుర్లభం
బినుఁ ; శ్రితావ్వారుండు మృతుడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
మనఁదగు నీ మనోరథము యాగ మొనర్చితివేని వచ్చు త
క్రమవున నప్పరస్సతులఁ దద్దయఁ గూడి నుభింతు విమ్ములఁ. 300

వ. అంతయ కాని బొందితో నాకసుఖం బొడగూర్చుట నాకకళ్యం బనవుడుఁ, బూర్వ

రోషసంయుక్తుండగు నమ్మహామునికిఁ ద్రిశంకుండిట్లను, నీవు గర్వావేశమున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపవేని వేతొక్క పురోహితకతనఁ దాదృశంబగు జన్మం బొనర్చువాఁడ ననుడుఁ గోపోద్రేకమున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపదూషితునకున్ ధరణీసురదారహర్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గ దొ
రా : వెఱ పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదే : దురా
త్మా : విను మిష్ట నీకు ననువౌ శ్వపచత్వము శాపహేతువై. 302

చ. గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె, నీలతన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, నముజ్వలమైతగు దివ్యదేహమున్
గరి కెన యయ్యె, మై నలఁడుగంధము విట్లనుమయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖమ్ములఁ బొందు జగత్ప్రయమ్మునన్. 303

శా. గాయత్రీజపతత్పరుండు సురలోక జ్యేష్ఠకల్పండు దు
ష్టేయుండైన వసిష్ఠుఁడీట్లు తను వంచింపన్ మహంబేది చిం
తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలికని తత్కాంతారసంచారియై. 304

క. శ్వపచుండగు వతిఁ గని యెం, త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రిపురస్పరులగు బంధులు, నెవ మిడి యెడ నుంతు రింత నీవత గలదే. 305

మ. మరణంబే శరణంబుగాక యని యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁగల్గు, వహ్నివిషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్చుతురు కాయ మావతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమ్మును గాంచువార లని చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్. 306

వ. కావున నాత్మహత్యకన్న నింద్యంబొందు గన్నట్ల దెట్టివైన గృత కుభాకుభకర్మ
ములు కేవలబోగ్యంబు లగుట నేనీ దేహమ్మునన యీశ్వపచత్వమ్ము నిశ్శేష
ముగా ననుభవించు బొప్పఁగదె : పుణ్యతీర్థమ్ములు పేవించుచుఁ బరాంబికాస్మర
ణమ్మును సాధు సంసర్గమ్మును తోడుగాఁ గాననమ్మున సంపరించెద నెవ్వందేని
యొక మహానుభావుండు దొరకకుండునే : యని నగరమ్మువిడిచి గంగాతీరమ్మున
కరిగి యట దుఃఖపరీకుండై వసియించుచుండె. 307

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని, మనుడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగలఁగ నచివులన్
బనిచెన్ వారలు గంగా, ధుని యొడ్డునకేగి నృపుని దుఃఖితుఁ గృకునిన్. 308

ప. కాంచి వినయమ్మున మహాత్మా! యువరాజగు నీతనయుండు హరిశ్చంద్రుండు నిన్ను
సన్మానపూర్వకమ్ముగఁ దోడితెండవిన వచ్చితిమి కటాక్షించి నగరమ్మున కరుదెంచి
యథాపూర్వకమ్ముగ మంత్రులును సేవకులును సేవింప రాజ్యభారమ్ము వహింపుము
గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నట్లాన్పవచ్చునని బహుభంగుల విన్నవించినను శ్వప
చుండగు నా నృపాలుండు గృహంబేగుటకు సమ్మతించక వారల కిట్లనియె. 309

చ. వసుఁడు మదాజ్ఞఁజేసి శ్వపవత్సమునన్ బురిఁజూడవోవ మ
త్తనయునితోడ బ్రాహ్మణహితమ్ముగ జన్మములాదియొక్కతుల్
బొనరుచుచున్ దరాభరమఘాని ప్రజన్ భరియింపుమంచు నా
వశపునఁ జెప్పి మీరలును బాల్చుడుఁ డాతనికిన్ సహాయులై. 310

ప. ఇట్లు కృతనిశ్చయిందైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమ్మున నందఱును
నాయాశ్రమంబు విడచి పురికరుదెంచి, 311

క. ఆనవద్యమగు ఓనమ్మున, మనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా న
జ్ఞసహతు నభిషేకించిరి, మునిజనముతోడ మంత్రముఖ్యులు పేర్కెన్. 312

ప. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దంద్రిం దలఁచుచు న్న్యాయ్యం
బుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజయుండు. 313

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ జగ
ద్వినుకుం బట్టము గట్టఁజేసి పదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మనిచే శాపవముక్తి చెందెనా! పనిన్ మున్నెట్లు లప్పాట మా
లని భంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ పృథ్వు న్నాకొగిన్. 314

ప. నావుడు వ్యాసుండు, రాజేంద్రా! త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యంబొసంగి
జగజ్జనని నాట్యనిల్చి యవ్వనమ్మున గంగాతీరమ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గలయాపనం
బొనర్చుచుండె, సంత మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తవ్రతుండై
దారపుత్రాదుల సీకించుపొంచె నరుదెంచి ముతసహితమ్ముగ నెదురువచ్చి నిర్వర్తిత
సవర్యయై యన్న భార్యంగాంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 315

క. తిదిజీ! దుర్భిక్షమ్మున, నరిగితి నేఁ దపమొన్న నాత్మజాలమ వి
న్నారు లెవ్వరు పోషించిరి, తరమె కుటుంబమ్ము గదప ద్రవ్యములేమిన్. 316

- గీ. కఱ వతిశయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలఁచి శోకించి నిర్దనత్వమునఁ జేయు
తెరు వెఱుంగక యిటకరుదేరినైతి
నాకు నప్పటి దురవస్థ నాతి వినుము. 317
- క. ఆఁకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ, పాకుని గృహమేగి చోరభావమ్మున బాం
దాకలితపక్వకునక ప, లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వపచుండున్. 318
- వ. తత్తఱమ్మున నడిఁగట్టి మేల్కొంచి వంటింట నున్న నన్నుంజూచి నీవెవ్వరేకక
మ్మున మధ్యహమ్మునకు వచ్చితి, భాండంబేల తడవెదు ? నావుడు నేను భయత్ర
స్తుండనయ్య దైర్యం బవలంబించి వాని కిట్లంటి. 319
- ఉ. తాపనుఁడన్ జుఠార్తిమెయిఁ దాళఁగ లేకటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిధిన్ గృపన్ మదా
శాపరిపూర్తిచేయఁగ నొసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపనితై కరంబిడితి నేటికి నాఁగెడు క్రోధమూర్తివై. 320
- వ. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 321
- చ. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసమున్ భుజిం
పఁ దగునె యగ్రజాతికిఁబఁ జాతకకృత్యము చూడనేరన
య్యెడ మనువేమి చెప్పె వినవే ? శ్వపచుల్ మఱియేడుజాతులన్
విధిగ ననర్హు లెందులకు విప్రకులౌ త్రమఁ విద్వ బాండమున్. 322
- గీ. వీఁడు లోభావృతుండని చూడఁబోకు, మకటఁ మానవజన్మ మప్రాప్య మండు
విప్రతయు దుర్లభం బిట్టివిధికిఁదగుదు, వే ? ద్విజన్మఁడవై వర్ణవిధము చెడఁదె. 324
- వ. నావుడు వాని ధర్మమ్మునకు సంతసించియే నిట్లంటి. 324
- క. తగుగతిఁ బట్కితి విధి ధ, ర్మగతికిఁ దగుభంగి సూక్ష్మమార్గము విను మె
వ్యగనైన దేహమును ని, ల్పిఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 325
- గీ. తమవు గల్గినమీఁదఁ జాతకము నడఁచు
వికృతి పేయంగ వచ్చు నేరికిని నాప
దలు ననాపదలవి చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బాల్పడు నరకము. 326
- ఉ. మరణము జుత్తుచే గనిన మానవుఁడెట్టిడునే నవశ్యమున్
నంకిము చెందుఁగాన మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరకన్

బొరపి శ్వపాకగేహమని బుద్ధి నెఱింగియు వీ మహానసం

బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాకలి యొండు నెఱుంగనిచ్చునే.

327

క. ఆదియనుఁగా కీ చొర్యము, తుద కాపర్జన్యదేవు దోషాత్తునిఁ జే

యఁదగు నవర్షణ మాతం. దొదవించినకతన నింతయు నిజమనుడున్.

328

కా. అపర్జన్యఁడు నేస్తుతొండములలావై ధార లొప్పార న

ర్వావన్నాశకుఁడై పటత్పటంపంబై భూనభోభాగ మి

చ్చాపూర్తిన్ విలసిల్లఁగాఁ గురిపె గాంచక్కాంచనోదంచితం

బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుదుదయం బందందుఁ గన్నట్టఁగన్.

329

చ. ధనమును గాంచి సంతసము దాల్చి తదీయగృహమ్ము వీడి ని

న్నును సుతులఁ గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి

వ్వనమున జెమమందుఁ బనిపాలర నేగతిలోమి ? తెట్లు జీ

వనమున నుంటి ? తెల్పుమన వారిజలోచన మోని కిట్లనుఁ.

330

క. నీచమట మొదలుఁ గజవు పి, శాచముగఁగి బ్రబలి జీత్తు నైఁపక సుతులుఁ

మై చాకచక్య మెడలిన, యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు నరిగి నయమునఁ.

331

క. అడుగుచు నీవారమ్ముల, నడవులలో నేరికొనుచు నాయారీతిఁ

గడిపితిఁ గొందొకకాలము, బడలంగానీక చిఱుకపాపల నెల్లఁ.

332

ఉ. పిమ్మట నింద్రకుం జనివ బిచ్చమువెట్టరు గేస్తు, లేయర

ణ్యమ్మునకేగి చూచినను నారయ రా దొకగింజ, కందమూ

లమ్ములుగాని చెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా

లమ్మునఁ గుఱులన్ గవి తలంకితి నాఁకలి దీర్చరామికిఁ.

333

చ. అంత నందఱుం జంపుటకంటె నిందొక్కతనయు నమ్మి తక్రక్రయప్రాప్తంబగు

ధనమ్మునఁ దక్కిటివుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి క్రందమామండగు

కొమరునఱుత రజ్జువుం దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని యెందేనిఁ జనునయ్యెడ సత్య

వ్రతుండను రాకొమరుఁడుచూచి “యేమిబాలకుం డేడ్చుకతం” బనవుడు నేనిట్లంటి,

నీకువు నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నతండు గరు

జించి “నీవు గృహమ్మురుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము చాలినంత

యామివముఁ దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవింతువుగాక యిట్లు నీ పతియగు

మునింద్రుండు వచ్చుదనుక నా చేయుట” యనిన నేను ముదంబంది యింటికరిగితి

నతండును బ్రతిదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డస్మన్నిమిత్రమ్మున వసిష్ఠుచే శపింపం
బడియె నది యెట్లంచెని,
334

క. ఒకనాఁడు మృగములెవఁడ, నకుఁ గానఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మీ
న్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు, దకుఁ జంపె వసిష్ఠగోవుఁ, డస్మనివరుఁడుఁ.

క. అలిగి త్రిశంకుండను పే, రణవడఁగ శపించె మాలఁదై కుండఁగ నా
వలనఁగదా యాచిని కీ, కఠివము ఘటియించెనని వగచెద మునీంద్రా.
335

ప. కావున మపకర్తయగు నన్నరవరుఁ డేగతివైనఁ దపోబలగరిష్ఠుండవగు నీకువ
కార్యుండని వేడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె.
336

క. నే దవ్వై యన్నప్రభు, నీదైన యవస్థ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా
యాదనిఁ దన్నువవర్చుని, సాదరమతి శాప మెడలు నట్లొనరింతున్.
337

ప. అని చెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు విముక్తంబగునోకో! యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం
డున్న పక్కఁజంబున కరుగుడు నతండు మనిరాక యెఱింగి యెదురై విస్మయం
బొదవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ధుండై కౌశికుండు లేవనెత్తి
యిట్లనియె.
338

క. జననాథ! నీవు మిక్కిలి, యనఘుండవు నాతదర్థమై శాపంబుం
గొవి చండాలుఁడ వైతివి, చనునే నా కూరకుంబ శక్తుఁడ నయ్యుఁ.

ప. ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తి జెందనుంటి నీ యభీష్టంబేమనుఁడుఁ ద్రిశం
కుండు మహాత్మా! మున్ను మక్కులగురుండగు వసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదంబగు జన్న
మ్మున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమని వేడిన నతం దొల్లఁదాయె.
341

క. ప్రీతి న్నాకోరిక నిడ, నేతువయేని వినుమయ్య! నియమమ్మున నా
చేత సశరీరనాకద, మై తనరెడి జన్నమును దయఁ జేయింతే.
342

ప. కులగురుం దొల్లననిన నేనయ్య గురునిఁగాఁగొని యాయాగంబు విర్వర్తింపిం
చెద, ననుడు నతండుఁ "నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జండాలుండవై
నవయు" మనియె, వియ్యడి శాపకారణంబు నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్చాపంబు గ్రమ్మ
రించి యుపకృతిం బొనర్చునెంచి యజ్ఞసంభారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వా
రలు మఖయాధార్థ్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠునివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి.
దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశికుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠుచోర్మంత్రమ్మున మును
లొక్కరును నిబకురారు.
343

మ. ద్విజా లేతేరక యన్న జన్న మెటు సంధిపంగనౌ నిన్ దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా : నాతపశ్యక్తియా
దఁ జనుక గైకొను మిష్ట నీ కొనఁగువాడఁ బెద్దకాలంబు చే
యు జవం బంచును ధారవోనెఁ దప మా యర్వీకుహ స్తమ్మునన్. 344

క. తనగాయత్రీజవసం, జనితంబగు సుకృతమిచ్చి జనవర : చను మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వం, దును నిన్నద్దంగఁజాలఁడు జగత్ప్రియిలో. 345

త్రీశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట.

చ. అని యనుపన్ ద్రిశంకుఁడు రయమ్మునఁ బక్షియుఁదోలె నాకసం
బునకుఁ దపోబలమ్మున సముద్గతుఁడై చివ మేగునంత వ
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిఁ శ్వపచాకృతిం గమం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా, 346

ఉ. నావుడు దేవనాథుఁడు మనమ్మున విస్మయమంది యేగి యా
భూవిభునిఁ శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమ్మున నాక మేగు దు
ర్భావునిఁ దాఁద్రీశంకునిఁగ భావనచేసియు “బొమ్ము పొమ్ము నీ :
దేవనివాన మేదఁ : జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేద : దుర్మతి.” 347

వ. అని తొలఁగం ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుండగు నమరుండును బోలె
భూమింబడువాఁడు గాధిజంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.

చ. చను మనినంత నేగి సురసదృశు చేరెడి నన్ను దేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁడేగతిఁదెచ్చె నోమునీం
ద్ర : ననుఁ గనుంగొనందగదె : ధారుణీపైఁ బడుచుంటి నాఁగ న
మ్ముని విని “వియ్య” మంచు వృషముఖ్యునినాఁగెఁ దపమ్ముపెంపునఁ. 348

వ. గాధిజండల్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నిలువరించి పిదప నుదకంబు స్పృశించి సువిస్త
రంబగు నిష్ఠి నొనర్చి మాతనసృష్టిగా వేఱొందు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నిండ్రుం
డెఱింగి నత్వరమ్మున నయ్యెడ కరుదెంచి వినయమ్మున నిట్లను. 350

క. కోపించి నూత్నసృష్టిఁ, బ్రాపింపఁగనేల : మౌనివర : భావత్కా
జ్ఞాపకపూర్తి యొనర్చెద, నాప్రార్థన పాటిపేయు నా మునివరుఁడున్. 351

చ. సురపతి కిట్లు పల్కు “బలసూదన! త్వద్భవనమ్మునుండి యీ
 ధరఁబడు మాత్రిశంకుని ముదమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక ను
 స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లయిన నృప్తికి మాతొనఁపనే” ననన్
 గరము ముసీంద్రుదార్థమునఁ గంపితుడై సునాథుఁ “దో” మనెన్. 352

క. తప్పనివిధిచే నీగతి, నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొసఁగి త్రిశంకుఁ
 గొప్పగఁ దన పార్శ్వమునన్, జొప్పఁగఁ జేసి యరిగె సురపతి దివికిన్. 353

చ. ఏకవిమానసంగతులై యిట్లీంద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాదిజుం
 దాశ్రమమ్మున నుండె. 354

గీ. స్వర్గగతి తండ్రి కబ్బినవార్త నెఱిగి
 సంతసంబంది యాహరిశ్చంద్ర నృపతి
 పుడమి నేలుచుఁ దనకూర్మి పడఁతిఁ గూడి
 యిష్టభోగమ్ము లనుదిన మెనయుచుండె, 355

క. సంతానము దవ్వగుటకుఁ, జింతించి వశిష్టమాని సేవించి మహా
 మంత్రజ్ఞ! నాకు సంతతి, యంతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెప్పుమా. 356

చ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖాఖండస్థితిఁ బొల్పున
 వ్వల వీక్షింపు ముపాయకాలి వయ దైవజ్ఞుండవై మంత్రవే
 త్తలకుం బ్రాపయియున్ననీడు పవపశ్చమ్ముల్ దగం గొల్పువా
 రలకున్ మాకిటు లొటకుం గతిము ప్రారబ్ధమ్మునఁ జెల్లదే. 357

చ. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కునజ్జనవరుసకు వసిష్ఠుండిల్లనియె. 358

చ. కనఁగ నపత్యఃప్రాయమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంసృతిం
 బనుపదువారికిఁ దరణివల్లభః సంతతి నీగ నెంతయుఁ
 పునుఁడని విందు నవ్వరులు ; గ్రక్కన నాతనిఁ బూజచేసి నం
 దనుఁ గొనుచుఁ దత్కృతికి దైవముతోడగునాఁడు తత్కృపన్. 359

గీ. దైవపురుషకాంక్షులు దవిలి కార్య, సిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
 గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గావి, లేని, నాఁడు కేవలదైవ మొనర్చుటెట్లు? 360

చ. అని గురుం దుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతనమస్కాదుండై యరుదెంచి హరి
 శ్చంద్రుండు గంగాతీరమ్మున హొంతపంబొవరై. 361

క. అతినిశివమున కెడఁదఁ బ్ర, చేతుం డానంద మొంది చెచ్చెరఁ గననై
ప్రీతిన్ గోరుము వంచున, భూతలపతి కేలు మొగిచి పులికితతనుడై. 362

క. అనసత్కృడనై దుఃఖం, బుర మునిగెడినాకు ఋణవిముక్తి ప్రదు నం
దనుఁ గరుణింపుము నాపుడు, జనపతి కతఁ డనియె దరహసస్మృఖఁ డగుచుకా.

ఉ. నందను నీ కొసంగెదఁ గనందగు నందము వొల్పువాని మి
న్నందెడి సద్గుణంబులకు నాకరిమై తగువాని భూమిసం
క్రిందనఁ తత్పుకుం బశువుగా నొనరించి యజించెదే : మదా
నందము గోరి ; నావుకు మనమ్మున భూపతి గొంకి యిట్లనన్. 364

వ. మహాత్మా ! వంద్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నిస్సాట నొనరించువాడ
నుటఁ బ్రసాదింపు మనవుడు వరుణుండు నీకు నవశ్యమ్మును గొమరుండు పుట్టు
గృహం బరుగుము నాపుడు సంకుష్టందై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు
నొడిచిన నాపెయు సంతసించెఁ దక్కుఁగల భార్యశతమ్మును ముదమ్మునఁ
బొదలె. 365

రో హి తో త్ప త్తి.

గీ. అతిని భార్యశతమ్మునయందుఁ బట్ట
రాజ్ఞియగు శైబ్య యంత గచ్చిమ్ముదాల్చి
పదినెలలు నిందఁ గనియె కుట్రదనయందు
సుతునిఁ గందర్పసుందరుఁ బతిహితముగ. 366

వ. హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్సవం బాచరించె, నట్టియెడ
వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నట కరుదెంచి స్వప్రీతవనపూర్వకముగఁద న్నెఱిగించి
యిట్లనియె. 367

ఉ. నావరదానకారణమునం దగె వంద్యత లేమి నీకు, న
ద్వావుఁడవేని యీసుతునిఁ బార్థివ : యజ్ఞపకుం బొనర్చి సు
శ్రీవెలయన్ యజింపుచునఁ జింతమెయి న్నరపాలుఁడక్కటా :
యేది నిక్కువారణని నీదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్. 368

చ. వరుణుఁ డింతండు విప్రుఁడయి వచ్చె మఱొక్కట నీడఁ బోవఁడె
వ్యరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం

బురుహసమానసున్ మఖముపొంటె వధించినఁ బుత్రశోకముం

దరమె తరింపఁ దక్కటి విధమ్మున నీతఁడు ప్రీతిచెందునే.

369

క. పెక్కగు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని నందులకు సుఖోదయమునకుం

దక్కితి నదిగాకయుఁ బై, మిక్కిలి శోకింపవలసె మితిలేవగన్.

370

ప. అని చింతించి దైర్యం బవలంబించి వినయమ్మున నతని కిట్లను, మహాత్మా! పుత్రుం
డుదయించిన వదిదినమ్ములకుఁ దండ్రీ కర్మయోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మాసమ్మునకు
కుదియగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరు
ణుండు మాసానంతరమ్మున నరుదెంతుననిచెప్పి చనియె ; నంత హరిశ్చంద్రుండు
పరమానందమ్మున విపులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను దిలవర్వతమ్ములను హేమ
రాసులను నొసంగి యాత్మజునకు రోహితుండను నామంబిడి పుత్రవదనసందర్శన
జనితానందపరవశుండై యుండునంత మాసమ్ము పూర్ణంబగుడు, వరుణుండెప్పటి
యట్ల విప్రుడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాలుండు దుఃఖసాగరమగుండై
యతనికి ననుస్కరించి కృంతాజలియై యిట్లనియె.

371

క. పాపనమయ్యెన్ నదనము, దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁ బనిబాలుం

డేవిది నర్దుండు దంత, శ్రీవెలయని పశువు క్రుతనిషిద్దమకాదే.

372

ప. కావున దంతోదయంబుగా వేగమ క్రతువొనర్తు ననుడు నంగీకరించి యతం డరిగెఁ;
బిష్ముట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుం డున్నంత దంతోదయం
బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథాపూర్వకమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్చుమని వచ్చె ;
నంత హరిశ్చంద్రుండు నిర్వృతి నత్కారుండై యతనికిట్లను.

373

గీ. ఆకృతచౌలుండు గర్భకేశాన్వితుండు, సమ్మతుండు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు
గానఁ దత్కృతి నెరవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని ధృమ మెందేనిఁ గలదె.

శ. అనుటయు.

375

క. తెలిసి వరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు త్రిప్పెదపు కపటభావంబదిసి

కలవడియె నాత్మజుని యం, దలి మోహము ని వ్ననత్యకత్పరుఁ జేసెన్.

376

ప. కేశఖండనంతరమ్మునఁ గ్రతువొనర్చవేని దాడుంబగు శాపమ్మునాచే నీ కీఁబడు
నింత చిక్కువ మని చెప్పి మాతీయు నిట్లనియె.

377

క. జనవండు్యం డిజ్ఞైకు నృ, పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బల్కాలు గ
ల్గినవఁ డితఁడనియెడి కీ, ర్తిని తెందకు పోయినట్లు నృపతివతంసా.

378

వ. అనిచెప్పి యప్పటికతం దకిగె. భూపాయండును సంతుష్టాంతరంగుడై యుండెఁ
బింపడి కొండొకకాలమ్మునకుఁ గొనురుండు చూడాకరణయోగ్యుం డగుడుఁ
దత్కూర్థంబు గృతి ప్రయత్నుండై. 379

క. తానును భార్యయుఁ దొడపై, సూనుని నెలకొల్పి మిగుల శోభనలీలన్
శ్రీ నెగడ నున్నతటి వి, ప్రానుగతిన్ వరుణుఁ డచటి కరుదెంచి యనున్. 380

వ. రాజేంద్ర! చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుచుంటి వికఁ గౌఱఁతయేమున్నయది ;
మఖం బొనరింపుము నావును హరిశ్చంద్రుండు గృతనిమస్కారండ్లై యతని
కిట్లను. 381

చ. ఇపుడ యొనర్చు టర్హుచుని యేను నెఱుంగుదు నట్లొనర్తు యా
గవళువుగా నొనర్చుగఁ దగం దితఁ డాగమనంస్కృతిన్ ద్విజ
త్వపదవి నొందకుండిన కతిమ్మున; మూఁడగుజాతులందుఁ దా
డవనయనంబు లేమిఁ జరణోద్భూతుల్యలు కర్మబాహ్యులున్. 382

వ. కావున కూడ్రప్రాయుండగు నిక్కుమారుని యాగవళువుగా నొనర్చుటకు శంకింతు
నుననీతుం డగునాఁడు సీయభీష్టంబు నెరవేర్తు రాజుల కేకాదశవర్షమ్మునను బ్రాహ్మ
ణుల కష్టమవర్షమ్మునను వైశ్యులకు ద్వాదశాబ్దిమ్మునను సుపనయనంబు విధిచోదితం
బనుగ్రహించె దేవిఁ దత్కూర్థానంతరమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు
నా పచనంబు సత్యమ్ముగ నమ్ము యిప్పటికి పేంచేయుచునుడుఁ బ్రసన్నవదనుండై
పరుణుండు దనపురమ్మున కరిగె; సంత నృపాయండును బుత్రుని కతివఁ బరమా
నందమ్మున గాలయాపనం బొనర్చుచుండె. 383

క. పదపడి యబ్బాయనకున్, బదియేడులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుఁడు న్నే
మ్మడిఁ జింత గడలుకొనఁగఁ, బదునొందవయేటఁ దగు కుభదినమునందున్. 384

వ. ఉపనయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత పరుణుం డరుదెంచి మఖం
బొనర్చు మనుడు రా జిట్లనియె, 385

క. దేవా కొమరుం డవనయ, పావతుడై యొప్పె మఖము పదరించెదఁ గా
నీ వేడికినెద నిమ్ను స, మావర్తనకర్మ మొలయునంతకుఁ దాళన్. 386

క. అప్పుడు నీ మాటకుఁ బ్రతి, నెప్పన్ దయచేసి పాదపేవకునికా న
న్నిప్పాట గారింపుమ, యప్పతి! యన నతఁడు కోపియై యిట్లనియెన్. 387

క. వినయమున నన్ బ్రతారణ, మొనరించెడు పుత్రబంధ మొక్కింతయుఁ ద్రె

స్సినయట్లు తోఁప దటు ద్రె, ప్సేనేని నన్నిట్లు త్రిపుఁజెల్లునెనీకున్. 388

వ. కానిమ్ము నీపలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు నయిత మరిగి నమావర్తన
కర్మానంతరమ్మున రాఁబోవువాఁడనని చెప్పి యతందరిగెఁ; బిమ్ముట నృపాలుండు
సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కినకార్యంబు నిర్వర్తించి రాఁబోవు వరుణునకై
తలంకి చింతించుచున్నఁ, గొమరుం “దీటులేల చింతసేసెద” వని యడిగి కారణం
బెఱిగి యాత్మమరణమ్మునకు భయమంది మంత్రిపుత్రులతో యోడించి యేకతంబు
వనమ్మునకుఁ బలాయనంబొనర్చెఁ; బదంపడి పరుణభయమ్మున దూతలనంపించి
నృపాలుండు వెదకించి కానక దుఃఖాక్రాంతుండై యుండునంత వరుణుండు జన్నం
బొనర్చుమని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రస్తుండై యతం డతనికి మ్రొక్కి
యిట్లను. 389

చ. భయమునఁ బాటిపోయె జలపాలకః జలకుఁ దేమి సేయుడున్

నయవధగామి గామియును నా కనువయ్యె వనమ్ములందుఁ ద
ద్దయు మునిపల్లెలందు పసుదాధరగహ్వరిసీమలందు నా
దయన యనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానకవచ్చి రెయ్యెడన్. 390

ఉ. ఏమి యొనర్చుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మాః తప్పు నా
పై మొనసెన్ జీమింపుమనఁబాళి మహాగ్రహుడై ననున్ వృథా
కామునిగా నొనర్పితివిగా కపటమ్మునః నీకు నబ్బు దీ
ర్ఘమయమౌ జలోదర మిహమ్మున దీనఁ గృశింపు మెప్పుడున్. 391

వ. ఇట్లు శపించి యతం డరిగిన నరపతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్రుఁగనరామికి మఱింత
వగచుచు నుండునెడఁ బదపడి యొక పత్సరమునకుఁ దండ్రీ దురవస్థ విని కనుఁ
గొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత శక్రకుం డడ్డమై విప్రరూపమ్మున
పతిని కిట్లనియె. 392

ఉ. పోకుము రాజపుత్రః నృపపుంగవుఁ దెమ్మెయి నాత్మసౌఖ్యముం
జేకొని యాగము న్నైవము చేసి వినున్ వధియించు నాత్మసౌ
ఖ్యాకలనంబుఁ గోరువృపు లాత్మజుఁడంచుఁ దదన్యుఁడంచు దు
ర్గీకులు పూడఁ బోరకట త్రెక్లగఁనేలః యకారణమ్ముగన్. 393

గీ. ఆమయనివృత్తి పొంటె ని న్నడఁప నెంచ
తండ్రీ గవనేగ నేల : యతండు మృతని
జెందు పిమ్మట నరిగి యానందమెసఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహింపరాదె నీకు.

394

వ. ఆని బహుభంగుల వాసవుండు నిషేధింప నివర్తితగమనందై రోహితుండు
మఱియు నొకవత్సరమ్ముదనుక నవ్వనమ్ముననయుండి పదంపడి తండ్రీయత్యంత
దుఃఖమ్మున నున్నవాడని విని ముఱిమమ్మనకుఁ గృతనిశ్చయందై గమనోస్థులుం
డగుడు బ్రాహ్మణరూపమ్మున వాసవుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచ
నమ్ముల వారించెఁ బిమ్మట,

395

క. భూతలపతి రోగమ్మన, నాతుఁడై గురు వసిష్ఠుఁడ్రాధించినఁ దా
నాతఁడు చెప్పె నుపాయము, క్రీతునిచే సుఖముచెందు కృతకృత్యుఁడవై.

396

వ. వేదవిలు క్రీతుని దళవిధపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణుండిక్కతమునఁ
బ్రీతుండై శాపమోక్షజంబొనర్చునని వెండియు,

397

క. తపములు వ్రతములు దానము, లపరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజ్ఞఁ గని లో
భవరీతుండై యెవ్వడు, కృపలే కవ్వని సుఖము నెనయ వధించుఁ :

398

వ. పదంపడి వలై యని నృపాలుండు క్రయక్రీతుండగు కొమరుం దెచ్చని మంత్రిని
నియోగించిన నతిం దెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు దనహీ
నుం దొక్కరుండు పొడగట్టె : నతనికి కునఃపుచ్చ కునశ్శేఫ కునోలాంగూలు
రసువారలు మూగురు కొమరులు.

399

ఉ. ఆనిఁ జూచి మంత్రివరుఁ “డగ్రకులోద్భవ : మాన్యపాలకుం
డాతుఁడై రుజాపహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదే : గోశతమున్ గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగఁగఁ” నా ; నతఁ దొగిన్ ధనహీనకఁ జేసి ప్రితుడై.

400

వ. లోభమ్మున నొక్కరు నమ్ముం దలంచి యందుఁ గార్యాధికారియగు కతన జ్యేష్ఠు
వీనేరక కనిష్ఠు నీనెంచుడుఁ దల్లి “నాకు వీనియందుఁబ్రేమం బగ్గలం” బనియె.
నంత ముగ్ధముండగు కునశ్శేపు నొసంగిన మంత్రి యతనిం గొని నృపాలున
కిడియె,

401

హరిశ్చంద్రుడు నరమేధం బొనర్చుట.

- క. మునిపుత్రునిఁ బశువుంగా, నొనరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వికుఁడు యా
గనియతి నుండుడుఁ గనిముని, జనులెల్లరు కన్తి పడిరి జననాథమణి. 402
- వ. అట్టియెడఁ బశువిశననకక్రమ్మునకు శమితశస్త్రాదానం బొనరింపక దయాకుం
డగుట నిట్లను. 403
- క. దీనుని వివ్రకుమారు న, నూనమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గానేరఁ బాపకర్మము, గానెఱిగియు నిట్టిపనికిఁ గడుకొనఁదగునే. 404
- వ. అని యతం డప్పాపకర్మమ్మువలన విముఖుండగుటయు రాజు సదస్యులంగాంచి
కర్తవ్యంబేమని యడిగిన నా సభయం దొక్కపెట్టఁ గిరికిలారావం జెనంగె; కువ
శ్చేపుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ దజ్జనఁకం దణిగర్తుండు లేచి యుచ్చై
స్వరమ్మున నిట్లను. 405
- చ. జనవర! యాత డిప్పనికి సమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ డటంచు నందియమెదం గనకే మఖకర్మపూర్తికై
హననమొనర్తు విప్రుకువు; వప్పుదొసంగినదానికన్న వే
తన ద్విగుణమ్ముగా నిదెదె ద్రవ్యమ చేయు మఱెట్టికృత్యముల్. 406
- వ. అనవుడు న్నవుడు సంతసించి ఎల్లెయనుటయు నణిగర్తుండు పుత్రహననమ్మున
కుద్యుక్తుండయ్యె, నంత సభానదు లెల్లరు నాతని మోరకృత్యమ్మునకు హాహా
కారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. 407
- క. క్రూరుండు పిశాచమకా, కారయ నీతండు విపుఁ డగునె మహాపా
పారంభుఁడు లోభమునఁ గు, మారుం జంపుటకు నుద్యమం బొనరించుకా. 408
- వ. అని యతని నుద్దేశించి, 409
- క. విను మోవిప్రాదమ వం, దనుఁ జంపి ధనంబుఁ గొనుటదగునే! వేదం
బునఁ “దా నపుత్రుఁడగుచున్, జనియించు” నటన్మనయకు చదువఁగ లేదే. 410
- వ. ఇయ్యది యనలోభమ్మున నాత్మహాసనం బొనరించుటయకాదే! యని బహుభంగుం
దూషించునమయమ్మునఁ గొకితుఁడట కరుదెంచి రోదవం బొనర్చు కునశ్చేపునియెడ
గరుణించి నృపతింగాంచి వారింది యిట్లనియె. 411
- క. ఆకటా! మలము మఱుగు ద్వి, జకువారుకా జంపుటకును జనవర! నీయా
గక్పతియుఁ బూర్ణుబగు నీ, కకలంకయశంబు రోగహానియు నొదవున్. 412

చ. తనదేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముడౌ
జనకుం డీగొని వమ్ముచేసి యమమున్ సాధింపఁగా నేల ? యీ
జననింద్యమ్ముగు కృత్యముఁ విడు హరిశ్చంద్రావనీపాం : యెం
దును బుణ్యం బనుకంప, హింసమిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్. 413

గీ. సర్వభూతములందును సమత గలిగి
యంద్రియోపరచమ్మున నెనఁగువాని
కఖిలసుఖములు నొనఁగు నయ్యంతరాత్మఁ
డిట్టి దుష్కృతి సౌఖ్యమెందేని యిడునె ? 414

చ. బ్రతుకుట యిష్టమెల్లరికుఁ బార్థివ : నీవలె వీనికిన్ స్వకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతియగు బబ్బురమే : సకలంబు నాత్మన
మృతముగఁ జూచు పూరుషుఁడు మేటి : పురాకవనైరమేని నీ
కిదివికి లేదు విక్క, మితఁడే యవకారమొనరె నక్కటా. 415

క. జనుఁ డెవ్వఁడు నిరవనా, భువి దుస్సున్ వాఁడు వానితొల్లిటి కృత్యం
బును మఱవక రాఁబోవు జ. ననమునఁ జరివట్టి చంపు న్యాయ్యంబగుటన్. 416

క. అకటా : యెంతటి దుష్టుం, దొకదా : ద్రవ్యంబునన్ గడున్ తోభము పూ
వి కఠినసుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. 417

క. పలువురఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెరిమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేవియు యాగం
బులు సేయు, వృషము విడుచున్, సరిలితమగు గతిని దనకు సంపాదింపన్. 418

క. అను దర్శిమ్ములు వమ్ముగ, జనకుం డిటు సేయు బోప్పె ? జనవర : దుష్టా
త్ముని నీతిని శిక్షింపఁగఁ, జనదే : పాపంబు వైవ జనవతి కగునే. 419

ఉ. ఏ నృపుదేశమందొవనియించుజనుం దొవరించుఁ బాప ము
ద్దానసు షష్టభాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు : సుత్తముం
డైన త్రిశంకుటామివతి కాత్మభవుండపు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్వానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. 420

క. మనిపుత్రుని విడుపుము దు, ర్జుని సజీగర్తు శిక్ష సలుపుము నాడై
స నియోగం బొనరింపుము, పసువడు నీదేహమం దపారసుఖమ్ముల్. 421

చ. జనవర : నీదుతిండ్రి గురుశాపము చెంది శ్వపాకుఁడయ్య నా
పనువున బొందితోఁ జనె దివంబున, కాయుపకారకారణ

మృతనయినా ద్విజాత్మజునిముక్తుఁగఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా
గనియతు నిన్ను వేడితని గానుక నాకిది యీగఁ జెల్లదే.

422

ఉ. యాగ మొనర్చువాడు దను నగ్రజుఁడెయ్యది గోరు దాని “న
బ్యాగతుఁడే రమేఁకు” డని యాచరమూని యొనంగుటొప్పు, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు ? నేనిది గోరినాఁడ నా
కీగఁ దలంపు మియ్యదియ యిచ్చ నరేంద్ర ! సుఖంబు నీకొగిన్.

423

ఉ. నావుడు రాజు వచ్చు మునినాథ ! యథార్థమ పల్కితీవు న
ద్వాపుఁడవయ్యునాకుఁ గ్రతుభంగ మొనరెదె, వేఱుగోరు మీ
గావలతుఁ, జిహ్వదర ముండగతి న్నను బాధపెట్టఁగా
నావరుణున్ యజింపఁగ ధరామరపుత్రకుఁ గ్రీతుఁ జేసితన్.

424

వ. సకలదర్శివేత్తవగు నీవిందు బదులు పెప్పకు మనుడుఁ గొళికుండు కోపాకుఁడై
కునశ్చేపురోదనంబు విననొల్లక కరుణారసపూర్ణుండై యుభయంబు నజీగర్తపుత్రు
పార్శ్వమున కరిగి యభయం బొసంగి యిట్లను.

425

ఉ. ఈశ్వరుఁ డేమి పేయు, విను మే నొకమంత్రము పెప్పవాఁడ న
ద్దానిఁ బలింపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లొనర్చు, శో
కానుగతంబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుఁడై వరుణుండు వానికిన్.

426

వ. అట్లు స్వస్వరూపమున కునశ్చేపునకుం బొడకట్టిన యద్దేవుంఁగాంచి యెల్లరును
విస్మృతులైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాంజలి పుటుండై నమస్కరించి యిట్లు
సన్నుతించె.

427

ఉ. దేవ ! మహానుభావ ! నను దీనుఁ గృతాగనులుబ్ధు మందునిన్
బావితుఁడేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ
తేనకుఁడఁ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెమ్మొయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షనై.

428

క. బెగడయ్యె నా “కపుత్ర, స్యగతి రాస్తీ” యను పదనసంత్రవణమునన్
భగవంతుని నిను వంచితు, నిగఁ జేసెతిదానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా.

429

చ. తెలియనివాని హేలనము దీవరులొప్పి వహింతు, దేవ ! నా
కలవడె రోగబాధ పయ నాత్మజా చేసినపంచపంబు ; కా

నల కరిగెన్ సుతండు మఱియున్నకున్ భయమంది ; జన్మమున్

నలువఁగఁ గ్రీకుఁ దెచ్చితిని సద్విజపుత్రకు నీదు ప్రీతికై.

430

గీ. వీవి కతిముఁ జేపఁ నీదైన దర్శి, నంబు నా కిట్టె ననుపమానంబు మజ్జ

లోదర వ్యాధిబాధయు నుడిగినట్ల, యయ్యె నావుడుఁ బాశి యిట్లనియెఁ బతికి . 431

క. రోదపశీలందై న, న్నాదఁమున దైర్య మేది యనుపదమున్ ప్రో

త్రాదుల నుతించు ద్విజదా, యాదు కునశ్చేపు విడుపు మామయ మెడబున్ . 432

వ. నీజన్మంబు పరిపూర్ణం బయ్యె, నీకింక వ్యాధి వెలని భయంబు లేకంబును లేకుండు

నని చెప్పి వరుణుడు కునశ్చేపు విడిపించిన,

433

క. అయకాలజమై జయారవ, మయమయ్యెన్ యజ్ఞశాల, మహిపతియు విరా

మయఁడయ్యె, కునశ్చేపుడు, భయహీనుం డయ్యె మఖము పరిపూర్తిఁ దగెన్ .

వ. ఇట్లు విముక్తుండై కునశ్చేపుండు సభ్యులను సుద్దేశించి కృతాంజలియై,

435

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణోదధులారా ! మహాత్మలారా ! శా

స్త్రాకలనమ్మున్ దగినయట్లు వచింపుడు మీఁద నెవ్వఁడో

వా కగుఁ దుడ్రి, మీదువచనమ్మున నాతినిఁ గొల్పువాఁడ ను

శ్లోకుని ; దర్శినిర్ణయము సూక్ష్మమతుల్ పవరించు తొప్పగున్ .

436

క. అనవుడు సభ్యు లజీగ, ర్తునికిం దాఁ బట్టి పెరిగి తుద కీతం దా

తనికిం గా కెవ్వరికిన్, దనయుండగు నొండు రీతి ధర్మ్యంబగునే .

437

వ. అని శంకించుచు నుండ వామదేవుండను మునివరుండు,

438

క. కవిఁగాక యజీగర్తుడు, దనఁబుండు ధగుచు నమ్మె, ధరణీపతికిన్

దనయుం దీతిఁడు గాదే, ననఁముడు వరుణునకుఁ బుత్రుఁడగు న్యాయ్యముగన్ .

గీ. అన్నదాత భయత్రాత యాదరమున, విద్య నొనఁగినవాడును విత్తదాత

కనినవాఁడును నేవురు తనఁగఁ దండ్రు, లండ్రు ధర్మవిధానజ్ఞులైన మునులు . 440

వ. నానడుఁ గొందఱు కన్నవాని కినియు మఱిఁ గొందఱు వరుణుని కనియు విఁకఁ

గొందఱు వృషతి కినియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు

వయ్యెడ పెసిప్పు దీట్లనియె

441

చ. వినుడు సభానయల్ శ్రుతిగవీపంశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ

తని ధనఁబుండై క్రయవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే

జనకత తండ్రియం దెడలి సంగతమయ్యె నృపాలనందు ; యౌ
వనియతుఁగా నొనర్చుటను బార్థివుఁ డట్టిఁడ నాఁగఁ జెల్లెడిన్.

442

చ. వరుణుఁడు దన్ను మాటికి స్తవంబొనరించుటఁజేసి వీని నా
దరమునఁ గాచె నాతఁడును దండ్రి యనం దగఁ, దెవ్వనిన్ సుతిం
తురు మఱి వాఁడొసంగు ధనతోషపకుప్రభుతాది సంపదల్
పరమును బ్రాణముఁ దన కపారముగా ముద మబ్బెనేనియున్.

443

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య, వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
డతఁడు కౌశుకఁ డీతవిపిత ; సుమతుల, సమ్మతం బిది నావుడు నభ్యులేల్ల.

444

క. ఇది దర్శం బని నుడివిన, సదయుండై గాదిజుండు జనకుండై “ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ, బొదలుము నాపుక్రమండుఁ బుక్రమఁడ వగుచున్”.

వ. నావుడు కునక్కేపుండు గౌళకువెంట నరిగెఁ, బదంపడి వరుణుండు తనభువనమ్ము
నకుఁ జనియె, ఋత్విజులును సభ్యులును దమతమ పొందుపట్లకు నేగిరి.

446

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రభూపాలుఁ డామయంబు, వాసి కృతకృత్యుడై ప్రజాపాలనం బొ
నర్చె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు, వచ్చె ఊర్గమమైన యవ్వనము విడిచి.

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకుపుక్రమఁ డం
త నెదురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము వెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసన్నిధి నతివ్రతివత్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవనెత్తి ప్రమదమ్మునఁ గొఁగిఁజేర్చెఁదండ్రియున్.

448

క. మలివెచ్చని బాష్పమ్ములఁ, దలఁదడుపుచు మూర్ఖునున్ ముదమ్మున నంక
స్థలమున విడికొని మోమున్, బలుమఱుగనుఁ గుళలమడుగుఁ బార్థివుఁడు సుతున్

క. నరమేధయాగవృత్తం, బిరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరవరుఁ డా
దరమేదురుడై రాజ్య, స్థిరుడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్.

450

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు. వసిష్ఠుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని
వెక్కుడు సత్కారమ్ముల గారవించె.

451

ఆ. వె. యాగపరిసమాప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు, శక్రసంపదమునకుఁ జనె నరుండ
తీమనోహరుండు తివిరి గాదిజుండును, నటకు వచ్చె నిండు నరయుపొంఁబె.

వసిష్ఠవిశ్వామిత్ర సంవాదము.

వ. ఇట్టిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్ర
దత్తబహుమానభాసురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి విస్మయమ్మున నీ కీ యబ్బురంబగు
పూజ యెవ్వం దొనర్చె నొడువు మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె.

ఉ. చంద్రసమానసవ్యథుఁడు సత్యవచోనిరతుండునో హరి
శ్చంద్రుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రళస్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటి రా రతని యీగికి మొన్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయమను సత్కృతు వప్తిదె నిట్టిసత్కృతుల్. 454

గీ. సత్యవాదుల దాతల శౌర్యపరుల, ధర్మపంతుల నెందు భూతంబు మొదలు
మూఁడు కాలమ్ములందు నీరేడుభువన, ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటిగలరె నృపులు.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గడించిన నసూయాగ్రస్తుండై గాది
జాండు కోపసంరక్త రోచనుండై యిట్లనియె. 456

క. కపటప్రియు మిథ్యావా, దవరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దము నుతి చే
సి పలుకఁ దగవే యాతఁడు, నెవఁజున వంచింప లేదె నీరాధిపునిన్. 457

చ. పలుకుల కేమి : యానృపునిఁ బందెమువెట్టి యనత్యవాదిగా
ఋనిఁగ దాతగామిగ వికామ మొనర్చఁగలాడ నిట్లు నే
నలపనయేని నాదయిన సంచితిపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లలవడఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగునే బివదీయ పుణ్యమున్ ? 458

వ. ఇట్లన్యోన్య సంభృత నుకృతమ్ములు పజమ్ముగా వివదించుచు నమ్మునివరులు
నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్కనాఁడు హరిశ్చంద్రుండు
వనమ్మునఁ గ్రుమ్మరువాఁ దొక్కెడ. 459

క. బోలిన నేడ్చెది యొక యం, భోరుహపత్రాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణా
ఘోషనమ్మున నిటు లే, కారణమున నునికి యెవఁడు కాంతుఁడు నీకుఁ. 460

క. వ్రూరుండు రాక్షసుండుకా, నరాజ్యముండు లేఁడు వాకిరొ : నీ దుః
ఖాంబిబమ్మిన కెవ్వఁడు, కారణము వచింపు వాని గండదఁగింతున్. 461

చ. అను నుపాధివాక్యముల కిచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రువుల్ పదవతామసమ్ము నలంకరింప నో

- జనవర : గాదిజం దనెడి సంయమి నన్నును బావ వెట్టు నా
తనితనమున్ మదర్థ " మనః దన్నంపాటఁడు దాని కిట్లనుకా. 462
- వ. నీవు స్వస్థవిత్తవై యుండునది, యేను భవత్పితాపాయముడై తపంబొనర్చు
నమ్ముని నిస్సృధ వారించువాడ నని యూరార్చి విశ్వామిత్రు నాశ్రమమ్మున కిరిగి
నమస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను. 463
- ఉ. ఏల తపం బొనర్చెడు ముసింద్ర : వృథాగతి దేహపీడయుకా
బోలునె సంయమింద్రులకు ; బొంకక తెల్పుమునీడుకోర్కె ; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఁజేఁ బాపపుబుద్ధిని లోఁపిడ కీ
లీలఁ దపం బికార్య మగు లె మ్మిది పున్నెమ, పూరుషార్థమా : 464
- వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు వారింప నచ్చోటు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సం
భృతక్రోధుండై యొందెడ కరుగుచు, 465
- క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠఁడు, వివదించుటయును దపంబు విప్పుంబును హే
తువులుగఁ గోపము హెచ్చఁగ, నవనీపాలునకు వంచనారాయకుడై 466
- వ. ఒక్కదానవుని సూకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నుపవనంబు
జొచ్చి రక్షకుల భయపెట్టి కదంబచాలతీ యూఢికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడ
మికి దంతాఘాతంబు దొడరఁ జంపఁకేతకీమల్లికాదుల నున్మాళించుచుఁ గరవీరో
శీరంబులంద్రవృష్ట ముచుకుంచాశోకతిలక వకుళంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం
బొనర్చునంత మాలాకారులు గొండొకపోరాడి శరంబులు పఱగించినఁ దలంక
కున్ని నిది కేవల సూకరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిత్యైవ్యందేని రా
బోలు ననియు శంకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు
వారల కిట్లను. 467
- ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు ? దేవతలో, సురారులో :
భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుడు వాని వింతలో
నేమముమై వరించెద ననిన్ నను నొక్కఁ డెదుర్చువాడె : త
న్నామము రూపుఁ దావునుగుణమ్ములునున్ వివరింపుడింతకున్. 468
- వ. నావుడు మాలాకారు లిట్లనిరి. 469
- చ. దివిజుఁడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ఘబలుండునుఁ గాఁడు దేవ : పు
ష్పవనములెల్లఁ గూర్చె నొకపంది తదీయబలంబు చెప్పఁగా

నవునె ? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చిపేర్చి భీ

తి వడఁగఁజేసె మమ్ముఁ; జని తీర్పుము దానిమదంబు నావుడుకా. 470

వ. హరిశ్చంద్రుండు వారుంబునెక్కె వైస్యవృత్తుండై వసంబున కరిగి ఘుర్గురించు
నక్కలంబు దొడవ్వలంగంచి దానిచే విశీర్ణంబులై పడియున్న లతాకుంజపుంజ
మ్ముల నరసి సంజాతక్రోధుండై. 471

క. కడుకొని ధనువున బాణము, దొడిగి యెదురు వచ్చుదాని దుడు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది, తడయక పరుగిడియె నులివుదళదిశ లలమన్.

క. ఈగతి నాకుగమునకున్, లోఁగక గికురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యాగడపుటదవిపందిన్, దాఁగని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శరముల్. 473

ఉ. కొందొకసేపు గన్నడును గొందొకసే పెడయై యదృశ్యమై
గండునఁగ్రుమ్మరుం దడయుఁ గ్రాఁనొకానొకబోట నార్పును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడఁ; దాని పిఱుందన వాజి నెక్కె భూ
మండలనాయకుం డరిగె మానని కోపభరింబు పెంపునన్. 474

క. రయమునఁ బఱచెడి కోలము, నెయిదఁగ నరపాఁఁ డిట్లు లేగినఁ దత్తే
న యదా యదలు పదాపద, లయి యామిపాలు నెయిద కటునిటు చెడరెకా. 475

ఉ. ఆనరిపాలసూతి యిటు లక్కిటి పెంట నదిజ్యచావుడై
సేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాటి సంగత
గ్లానిధిదూనమానసుఁ డఖండపిపానకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్కావనమవ్యమం దకులకాండ మనోహరమైన యాసగకా. 476

వ. కాంచి త త్తీరమ్మున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి త్రావించి యిక్కఁ గోలమ్ము
నరయరాదని కృతనిశ్చయుండై దిగ్రుమంబు దొడర నగరంబున కెట్లు లేగుడునవి
యోజించుచున్నంత వృద్ధత్రాహ్మణరూపమ్మున విశ్వామిత్రుఁ డటకరుదెంచిన నత
నికి నమస్కరించుటయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ విల్లనియె. 477

క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
కేమి పనియిచ్చె నిచట న, యోమయ మివ్వనము మనుజుఁ డండరు దీనన్. 478

వ. అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం డిట్లనియె. 479

ఉ. కోల మొకిండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్ట నేడ్తెఱకా
బూలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోతేమి దక్కి యెదిర్చి రక్షకుల్

దోలఁగ లేక నాకడకుఁ దోరపుభీతిని నేగుదేర నే

నోలి వదింప వచ్చి శరమొందు విగుడ్పితి సంత సద్దీయఁ.

480

విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.

వ, పరుగిడిన దానివెంటఁ బఱతెంచి యిట కరుదెంచితి సైన్యం బెటకేనియుం
జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు జ్ఞప్తిపాస లదికంబుగ బాధించుటజేసి
నగరమ్మున కరుగ నెంచిన దిగ్భ్రమణం బొదవి మార్గంబుఁ దెలియదు, కరుణించి
తెనవెఱింగింపుమని మఱియు నిట్లనియె.

481

మ. అరయన్ న న్నెఱుంగంగఁజెప్పెద నయోధ్యానాయకుండఁ నభ

శ్రరమాన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్మములంజేసి భా

స్వరక్తి ర్తిఁ జగమెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా

పురి కే తెంచితివేని నిస్తులఁనంబుఁ నీకు నే నిచ్చెదన్.

482

వ. అర్థనంబునంజేసి జన్మంబొనరించికొందువుగాక నావుడు విశ్వామిత్రుండు నగి
హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె.

483

చ. ఇది యొక పుణ్యతీర్థము మహీశ్వర! యిం దవగాహనం బొన

ర్పదగుఁ బితృప్రియం బొనరుపందగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ

గదగు స్వశక్తి కల్మిఁ ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానదామూర్తి ;

“నదిఁగని యీడఁబోయిన జనంబులు చెందు దురాత్మహంత్రితఁ.”

484

వ. అను మనువచనంబు వినవే? యియ్యెడ స్నానంబు సలిపి నీకుఁ దోచినయది నా
కిచ్చితివేని దాన సంతుష్టుడనై కొండొకనేలవచ్చి మార్గంబుఁ గనఁజేయువాడ,
ననవుడు నృపాలం దక్కిపట వననంబుల గల తెఱంగెఱుంగక కృతోద్యమంధై
య న్నదినిఁగ్రుంకి పితృతర్పణంబు సలిపి కపటాకారుండగునావృద్ధున కిట్లనియె.

ఉ. దాన మొసంగువాడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే

దేని యభీష్ట మయ్యదియ యిచ్చెదఁ గంచనమో గజాశ్వసం

తాఁమొ భూమిఁకండమొ దనంబులొ భూషణొ గోవులొ మహా

ద్యానములొ సతీమణులొ తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

486

క. మును రాజసూయమున న, న్మునిసన్నిధియందు సకలమును గోరిన లే

దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం, గొనియుంటి మహాత్మ! నీదుకోరిక చెప్పుమా.

487

క. అనఘఁడవు నీవు శీర్ఠం, బును బావన మిది, యొసంగఁబోలెదె నీకో
రిన కోర్కె, నాడు ప్రతిసన్, మునిజను లెల్లరును సత్యముగ గణియింపన్. 488

చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప : యంతటివాఁడవౌదు న
జ్ఞననుతమైన నీయశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జనితుఁ డుదారధీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్రుఁడు తాదృశుండు లే
డనుచు వసిషమౌనియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. 489

క. దాతవు సకలదరిత్రీ, నేతవు నీకొండు కొదయె నృప : నాదుతనూ
జాతునకుఁబెండ్లి సేయు మ, నేతాదృశమైన కీర్తి నెనయుము పేర్చిన్. 490

చ. అని గాంధర్వసూయావశమ్మున దశవార్షికి యగునొక కన్నియను, సుకుమారుం
డగు నొకకుమారుని దెచ్చిచూపి వీరవధూవరు లిక్ష్మ్యమ్ము రాజసూయాదిక
పుణ్యప్రదమ్మునిచెప్పిన రాజుల్లకాక యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్వప్రప్రదర్శిత
మార్గమ్మున స్వపురమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని
కృతోద్వాహుండై వచ్చి యగ్నిహోత్ర శాలాస్థితుఁడగు హరిశ్చంద్రుంగని యియ్యది
మందిరమయ మీ వేదీమధ్యమ్మునన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పినదానం బొసంగ
వలయు నని కోరుటయు వదాన్యశేఖరుండగు నాన్యపాఠం డిట్లనియె. 491

ఉ. ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేలెడిరాజు నేను సం
సారికి నెంతయుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారమ కాదె వనిదగు జన్మము : ద్రవ్యము శాశ్వతంబె : నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంతక యిచ్చెడఁ గోరుకొమ్మెగిన్. 492

మ. అన విశ్రుండను నట్టిదాతవె వరేంద్రా : నీయశం బింతక
న్నను నందండుఁ బొగడ్త కెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ
ఘనరాజ్యం బఖిలంబు నేర్చుట తుంగంబుల్ మొదల్ సంపదృ
ద్ధి నొసంగం గదవయ్య నీవిటుల వేదీమధ్యమందుండఁగన్. 493

చ. అవి కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీయడిగినట్ల యిచ్చితనియె
గాదిజం డయ్యది గ్రహించి యిట్లను. 494

క. దానం బిచ్చితి దానన్, మానస ముప్పొంగె “దక్షిణారహితంబొ
దానము వ్యర్థం” బనియెడి, మానవచిర్యంబు వినవె మానవనాథా. 495

- వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుడు మునీంద్రా;
దక్షిణామానంబది యెంత చెప్పు మనుటయు గాదిజుం దతిని కిట్లనియె. 496
- గీ. హేమభారద్యయమ్మ నాకిమ్ము సార్థ
ముగను దక్షిణ దాన సంపూర్తిచెందు
ననుడు నొసంగెదను ప్రతిజ్ఞను బొనర్చె
సత్యపరిపాలకుడు హరిశ్చంద్ర విభుడు. 497
- వ. అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుం డమ్మునికవటమ్మనకు విస్తయవిష్టుండగు
నయ్యవసరమ్మున మిన్నరణ్యమ్మునఁ దిన్నుంబాసి పలుతోవల నరిగిన సేవకు
లరుదెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల నలరింపుటయుఁ జింతాదంతురుండగు కతన వారల
తెద్దియుం జెప్పక యంతిపురమున కరిగి నిజాంతర్గతఁబున. 498
- వ. ధనమును రాజ్యమునా మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికవటం బెఱుంగక నముద్రితి దక్షిణ యిత్తునంటి నిం
కను ధనమేడఁ దెత్తు నిది కావళం బటుగాక యున్న నెం
దును దపసుల్ ప్రతాపమునఁ బొనరింతురె ద్రవ్యబాహులై. 499
- వ. అవి తిడేకచిత్తుండై యొందెఱుంగక యున్నవతిం గంచి రాజ్ఞి యిట్లనియె. 500
- ఉ. చింతకు నేమి కారణము చెప్పము కాననసీమరుండి ధీ
మంతుడు వచ్చెఁ బుత్రుడు ; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయమునా
బ్రాంతిముందు దూరిమునఁ బాఠివన త్రమ ; లేదరాతి ; నీ
కింత విచారమేల ? ఎచియింపుము నావుడు భూపమోయనా. 501
- వ. చింతకారిణమ్మును గొందొక చెప్పి బోజనాదికం బొనర్చక యారేయి గడుపునంతఁ
దెల్ల నారుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు లొనర్చునంతకు మున్న విశ్వామిత్రుం డగు
దెంచి కృతిననుస్కారుండగు నృపతి కిట్లనియె. 502
- క. విడువుము రాజ్యమ్మును నొం, దెడతేగుము దక్షిణార్థమిచ్చెద నని ము
న్నొడివిన బంగారమ్మును, గడువడి నాకిమ్ము తదయఁగా నేమిటికిన్. 503
- వ. అని దార్జ్యమ్మునం బయకు గాదిజునఁ నరేంద్రుం డిట్లనియె. 504
- క. ఇచ్చితి స్వయ్యమ్మును, బుచ్చికొనుము వెడలి యిపుడు పోయెద నికఁ బై
పెచ్చుగ నొడివెదక్షిణ, నిచ్చెదఁ గాలాంతంమున నిపుడీలేమిన్. 505
- వ. అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె. 506

క. మన మూడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగములున్
చినిభాన్యములను నిమ్ముని, జనమౌళికి నిచ్చినాడ సంతోషముగన్. 507

వ. కావున నిక మనమిమ్మెడ నుండు ఉపచితంబు వెడలుండని నిర్గమించు నమ్మహి
పాలునివెంటఁ గొనురుండును భార్యయును జితాదంతరులై సప్రవదనమ్ములతో
నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థ గాంచి. 508

ఉ. పౌరజనమ్మలెల్లరు నపారక్యపారస మొల్కటా :
ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁకువ లేక ముసింద్రుమాయయన్
దారుణపాశము దవిలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే? దురా
చారుడు ధూర్తుఁ డెంతవని నల్పై దరామరుఁ" డంచు బోరనన్. 509

వ. అమ్మనీంద్రు నిండించును దుఃఖాకాంతులై యున్నెడ భార్యాపుత్ర సహితమ్ముగఁ
గిదలి పురలు వెలువడినఁ బిలుందన చని నిలువరించి గాదిజుండు నిఘరమ్ముగ
ఁటనియె. 510

చ. జనవరః దక్షిణం దగ నొసంగు మొసంగుట కిచ్చ లేనిచో
“నన” యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిజ నేనడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నిచ్చయేని యిదిగోఁ గొను మిచ్చెదఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జనదాఁట కిమ్ము కినికమ్మును దక్షిణకై యధామతిన్. 511

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవలిన యమ్మనీంద్రునకు నమస్కరించి దీనాత్ముండై
యంజలి ఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. 512

ఉ. వారక నీటుణం బది యవశ్యము నీఁదగు, నిచ్చికాచి యం
భోరుహమిత్రవంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజసూయమున్
సారిగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించిన దాతనయ్యు నే
నేహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చయొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్. 513

వ. నీటుణంబు దీటుదనుక నే భుజింపనొల్లమియ నిశ్చయంబు కొందొక తాళివేచి
దైవానుకూల్యమ్మునంజేసి ధనంబు చేకులునది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిశ్రుతం బొన
ర్చిన కనికమ్మునకుఁగా నొసంగెద నావుడు ముని యట్లను. 514

ఉ. వెడవెడ మాట లాడెనపు వీఱిఁడివే నరిసాలః నీకు నె
క్కడ దొరుకుకా ఉనంబు ? ధనకారణమైన సమస్తరాజ్య మి

ప్పుడ మదదీనమయ్యె నిటు బొంకక “లే” దని చెప్పు మింక ని
న్నడిగెడివాడఁ గాను జను మాపయి నీచుని ఎచ్చునట్లుగన్.

5

మ. వనవాసమ్మున కేగువాఁడు సృపుఁ డిప్పాటన్ బ్రయోగించు న
మ్ముని వాగ్బాణములన్ సహింపకయనున్ మోఘమ్ముగా బంకువాఁ
డని ? ద్రవ్యంబున కేమి శంక ? యొకబోటన్ దేహమేనమ్ము నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్దనుండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్.

5

ఆ. వె. తెవులు లేని మూఁడు దేహమ్ము లుండఁగ, నీ ఋణంబుదీర్చ నేమెట్లు :
గ్రాహకుం డొకండు గల్గెనే నీయయో, ధ్యా పురమ్మునందుఁ జూపు మనమ. 5

హ రి శ్చం ద్రుం డు కా శి కిఁ బో వు ట.

వ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిష్ఠాతంబు,
పార్థభారద్వయపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ము
నరుగుఁవాడు ముందట.

5

ఉ. గౌరిని గూడి శంకరుఁడు కాపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
గీరథి యొడ్డునం దనరు కేవల పుణ్యపురాశి కాశి యిం
పారఁగఁ గాంచి యందుఁగల హఠ్విమ్మున్ దిలకించి ప్రోలికిఁ
దూరమునుండిచేసెఁ బ్రజతుల్ గృతకృత్యుఁడనంచు నెంచుమఁ.

51

వ. పదంపడి గంగానిటమ్మున కరిగి యంచుఁ గృతస్నానందై తర్పణాదికం బొ
రించి మునిఋణవిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు సత్విధా యప్సఃస్థంబుఁ
శివపరిగ్రహంబు కాని మనుష్యపాలితంబు కాదు. కావున నిట సన్నకించితిగదనై
నెవ్వండేని తదనుమతిమ్మునంజేసి కొని కృతకృత్యు నొనర్పవచ్చునని యెంచుఁ
సుతనతీనహితమ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్వ్యగతుండును దక్షిణార్థియునగు బ్రాహ
ణుం గాంచి వినయమ్మున నిట్లనియె.

52

క. ఈ నన్ను నాడు కొమరున్, నా నారీతిలకమును గనందగుఁ జేర్మిన్
మౌనివర ! యేమిపని నూ, కానతి యిచ్చెదవు తెల్పు మర్మిలికల్మిన్.

52

వ. ఇందొక్కరి కతన నీఋణంబు దీర్చుకొను మనుడు నవ్వి యవ్విపుఁడు రాజు
కిట్లనియె,

52

- క. ఒకమాసమాయె. నను మి. న్నకమాటలు నెప్పి త్రిప్ప నాయమె భూపా
లక : దక్షిణ యిడి కదలును. యకలంకంబైన కీర్తి నందెదవేనిన్. 523
- ప. నాపైఠు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా : మాసం దిప్పటికిని బూర్ణముగాలేదు దినా
ర్థంబింకను వ్యసది యున్నాడది. యించుక ప్రతిక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ
నయ్యెదనన నమ్ముచి యిట్లను. 524
- క. ఇపు డరిగివచ్చెదను న. త్వవరత నపు డీదలంపు నందకయున్నన్
శపియించెదనని యరిగెన్, గవటత్రాహ్మణుండు నృపతి శిశుశమందఁ. 525
- ఉ. అంతఁ ద్రిశంకువుత్రుఁ డకటా : యెటులమ్ముని యప్పుదీర్తు ? శ్రీ
మంతులు మిత్రులండినను మానముచక్కి విఖండనయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయివాఁపుదునె ? వృత్తులు మూఁడు విధించె డ్దత్రతా
క్రాంతులకెల్ల బ్రహ్మ : యవిగాక మతోక్కటి ద్రొక్కజెల్లనే. 526
- ప. ఇకని ఋణంబు దీర్చకమున్న మృతిచెందితినేని బ్రహ్మస్వాపహరణజనితదోష
మ్మున నధమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రాప్తంబగుఁ, గాదేనిఁ బ్రేతత్వంబు
చేకాఁజునట్లుం గాన నాత్మచిక్రయణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతాకులత్వ
మ్మున నభోముఖుండై దీనుండై యున్న పతికి సతి యిట్లనియె. 527
- ఉ. జనవర ! సత్యవంతులకు సాటి మతోక్కఁడు గాఁడు, సత్యవా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతసముద్రై వెలిఁజెందు నరుండు ; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయుము స్వర్గలోకసా
ధనమగు నెట్లు సత్య ; మన్మతంబగు దుర్గతి కట్లహేతువై. 528
- ప. నాథా : యయాతి శతాశ్వమేధంబులొనర్చి పదవ రాజసూయకర్తయై స్వర్గమ్మున
కరిగి యొక్కవరె యసత్యంబాడి యభోగతికి వచ్చెనని విందు ననుడురా జిట్లనియె.
- గీ. యెద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన !, పలుకుమయ్యది కొంకర బాలకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాఁడు, కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది కారణంబు.
- ప. నాపుడు రాజపత్ని యిట్లనియె. 529
- క. నరవర ! సంతానమ్మున, కరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందితి విఁక న
న్నోరులకనమ్మి దూమరు, ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధిఁ. 530
- ప. అను శైబ్యవచనమ్ములకు డుఃఖాఁజుండై, 531

చ. చెలి ! దరహాసనంగతినిఁ జెన్నలారెడి పల్కులెల్ల ని
 మ్ముల విడనాడి నాహృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
 పలుకుట చెల్లునే ? మృదులభావము గల్గినదానవయ్య న
 న్నలయఁగఁ జేయుదే ? విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే. 53.

వ. అని కరుణంబుగఁబల్కి యన్నపాలుండు దారవిక్రయమ్మున కధీరుండై దుఃఖాః
 రేకమ్మున మూర్ఛంజెందినంగాంచి యప్పతివ్రతయు. 53.

ఉ. హా! నరనాథ ! దైవమున కంతగ నెల్లిదమైతిమే ? జగ
 న్మానితులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్పముద్రము
 ద్రాసుగతంబు భూవలయ మంతయు నీమహానీయుఁ డేలు న
 వ్యానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు బొప్పనే.

అ. వె. కోట్లకొలది విప్రకోటులకిచ్చియ, జ్ఞములు చేసి సత్యసంధుఁ డనఁగ
 నెగడు నాదువతికి నీకు నీదురవస్థ, యెట్లు గల్గె ? నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పము. 53.

క. అనయము నింద్రోపేంద్రుల, కెన యీతిఁ డనంగఁ బుడమి నేలెడి ధర్మా
 త్మన కీదుర్దశ గూర్చుగఁ, జనునే ! దైవమున కింతళంకయు వలదే. 53.

క. అని పలుమఱుఁ గుందుచు న, వ్యసజానన మూర్ఛగూరి తర్తరదరిన్ గ్ర
 న్ననఁబడియె పట్టికష్టము, చన దిఁక నెవ్వనికేని శత్రుండైనఁ. 53.

వ. ఇట్లిరువురును మూర్ఛం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు రోహితుండు తీధ
 కులుండై. 54.

క. నాలుక యెండెడి నా క, బ్బా ! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
 జాలదు, తీర్చావకు నేఁ, దాళ ననుచు మొఱ్ఱనెట్టుఁ దలిదండ్రులకున్. 54.

గీ. అంతలో సంతకుఁడు వోలె నధికకోప, మధర గాదిజుఁ డేతేర నసంపత్తికి
 నధికమై తగె దుఃఖ ; మట్లగునుగాదె, ఋణికి ఋణదాత క్రుద్ధుడై యెనయుపట్ల

వ. విశ్వామిత్రుండును మూర్ఛంగూరిన యన్నరపాలువిపై శీతశోదకంబు చిలికి. 54.

క. నరపాల ! నీకాదిది, నలులకు నెల్లరకునున్ ఋణము నీఁదెరువున్
 బొరయనివారికిఁ గలయది, య రయముమై లెమ్ము వంచనాదృతిమేలే. 54.

వ. అని లేపిన హరిశ్చంద్రుండు శీతశోదకసేవనమ్మున లబ్ధసంజ్ఞుండై క్రోధావిష్టుఁ
 డును సంతకావరావతారుండునునగు నమ్మునిఁజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడ
 ద్వీగుణిక్రోధుండై తపసి సృపున కిట్లవయె. 54.

- ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణ; సత్యహేతువా
దిత్యునితేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద నిల్చు, నా
దిత్యులలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమైచను, సర్వధర్మముల్
సత్యమునంద పొల్చు, నొక సత్య మగుఁ శతవాణిమేధముల్. 546
- ఆ. వె. ఇంతయేల నాకు నినుఁ డస్తగిరి కేగు, నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చఁగా నేరవేని శా, పు బొసంగువాఁడఁ బార్థివేంద్ర. 547

హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్ముకొనుట

- వ. ఇట్లు పుయిలోడక నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కి యత్తుండు సనినపిచ్చుట దుఃఖార్జవమగునై
దలపకు లిరువురును గుండుచున్నంత వేదపాఠగుండగు నొకబ్రాహ్మణుండు బహు
విప్రసహితుండై యెటకేనియుం బోవుచుండ రాజవత్ని యాతనిం జూపి పతి
కిట్లనియె. 548
- ఉ. ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహిసురుం ; డతనియొద్దకునేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కక యిచ్చఁ బుత్రులకుఁ దంద్రిధనంబు గ్రహించు బొప్పదే ?
తక్కిన మూఁడుజాతులకుఁ దంద్రులకారె మహిసురొత్తముల్. 549
- వ. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 550
- గీ. క్షత్రియుఁడనయ్య నేఁబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాపుట యెట్లు లిప్పి ; ప్రతిగ్ర
హంబు విప్రులసొమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాక్షి. 551
- క. గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానఁబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతరక్షణముఁ, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనముఁ. 552
- గీ. “దేహి” యనుమాట వలనదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక “దదామి” యఁ పలుకు, తెచ్చి
యెట్లులైనను నిమ్ముని ఋణము దీర్తు ;
నడుగుటఁ నొండు గలదె యెందైనఁ గన్తి ? 553
- వ. నావుడు రాజ్ఞి యిట్లను. 554

- క. సమవిషమకాలముల యో, గమునకా మానం బమానకతయుకా దాత్మ
త్వము యాచకత్వమును వివి, క్రమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వాంఛింబే. 555
- క. కాదేని దర్మలతకున్, బాదులు వ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై కన్తికా
ద్వాదృకుఁ డ్రోయుదురే : మ, ర్యాదాస్థానిత్యములు సమయచోదితముల్. 556
- చ. అనుసతి కిట్లు పలుకు “జలజానన ! వాడి కరాసిఁ బూని గ్ర
క్కున రసనకా సుఖం బలఁగి గోసకొనం దగుఁగాని యొక్కనిం
గని ధనరోభముని యడుగంగమకింతునె “దేహి” యంచు, రా
జనకుఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు కూర్చిన కింతటిదైన్య మొప్పునే. 557
- ప. కావున నెఱైన భుజవీర్యార్జితంబగు ధనమొరుల కీయన యభిలషింతుంగాని
యాజ్ఞాదైన్యం బొల్ల” ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. 558
- ఉ. ఆమ్మిన నార్చినకా మతీయు నందల మెక్కఁగఁ జేసినకా వివా
హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు ఎన్నిటికిన్ నరసాల ! యాజ్ఞకుకా
నమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ
ల్యమ్మును నిమ్ముసింద్రుని ఋజార్థముగానిడు మింత యొప్పుదే : 559
- క. అను సతివలుకులు విని యా, జననాథుఁ డఖండదుఃఖసాగరమునఁ గ్ర
న్నన ముగ్ధి యింతకష్ట, మ్మనకుకా నే నొప్పు బెట్లు పూర్ణేందుముఖీ. 560
- ప. అనిన నోదార్చి యమ్ముగువ మరల నిట్లనియె. 561
- గీ. ద్యూత హేతువు మద్య హేతువును రాజ్య, హేతువును భోగ హేతువు నెఱుఁగ కకటః
సత్యసంరక్షణమునకు సాద్వి నమ్మఁ, దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధిప.
- క. అని మాటిమాటికిని న, వ్యవితామణి యుక్తియు క్తవచనమ్ములఁ ద
న్నును బ్రేరేపఁగఁ దుద కి, ట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపన్. 563
- ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే
జవ్వని ! భార్య నమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మునం,
దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యొనర్తు : నభాగ్యమూర్తివై
నవ్వుల కాకరింబ నయి నల్వరలోఁ దలవంపు నింపఁగన్. 564
- ప. ఇట్లు చింతించుచు నెట్లకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బిల్చి నవతరింపఁ
జేసి గద్గడకంతుండై యెడనెడ నడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. 565

గీ. నాగరికులార! కరుణాసనాథులార! యీ తలోచరి నాభార్య యెవరికేని
దాసిగా విక్రియించెదఁ దగినదనము, నీగలుగు దాత గలఁడె యిందెందుఁ జెప్పుడ.
వ. నావుడు వారిలందఱుఁ బరిమాళ్ళవృత్తవృత్తిమానసులై ముడలాకొరమ్ముగఁ
జాటువార నిలిచి నీవెవ్వరింద, విట్లు వత్సీవిక్రియణం బొనర్చి నేమివచ్చె నావుడు
వారిల కతం డిట్లను. 567

క. సగపాలు చచ్చి యీ దు, రృగకార్యము చేయువాడఁ బాపాత్ముడఁ దుం
డగుడగు రిక్కనునిన్ బో, లఁ గలుగు కిఁజింద నన్ దలంప నను మగున్.
వ. ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మీకేల. పంపిన నియ్యంగనం దగిన ధనమిడి దాసిగాఁ
గైకొనుదని యుచ్చె న్నస్వరముగ నొడుపు నమ్మానవదకపచనంబులుఁని కొలికుండు
వృద్ధప్రావృణాహుషణు పరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. 569

చ. ధన మతులంబుగాఁ గలదు తద్దయునున్ సుకుమారి యశ్వరం
గన పనివేయరామిఁ గడుఁగడ్డము చెందుచుండు నీకుఁ గో
రిన దనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేయసి నమ్ముట నిక్కువందె నాఁ
గను బ్రతి చెప్పఁడయ్యె క్షీణికాంతుఁడు పారివంత పెంపునకా. 570

చ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నుపాలున కతండు చురి నిట్లను, ధర్మశాస్త్రముల
ద్వాతీంశల్లక్షణోపేతయు శీలవతియునగు తిరుజేకి చూర్ణంబు కోటి యనియుఁ
బురుషునకు నప్పురింబనియుఁ జెప్పంబడుఁ గావున. 571

క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు, నేకస్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
నీతిన్వింగొని యనవుడు, నాతిఁడు ప్రతి చెప్పఁజాయె నతిదుఃఖమునన్. 572

గీ. అంత నావృద్ధవిపుర డహంకరించి, దినము నృపునగ్రమునఁ బోసి “దాసివైతి
రిమ్ము తడవేల” యనుచుఁ గృమునఁ గొప్పు, వట్టి యాడిచె నారాజపత్ని నకట.

వ. అట్లు కితినుండై లాగికొని పోవుచున్న యమ్మునికి నప్పరమరాద్రి యిట్లను. 574

చ. అకట! మునీంద్ర నకా విడువుమయ్య సుతుకా విడనాడనోప నే
నకటాషనో పతివ్రతి నయం బొకయింబుక లేక నన్ను ము
ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక! దాసినైన నా
వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యిఁకేటిపారుముల్. 575

చ. అనినను వత్తమున్ విడువ కన్నవపుత్రకుఁ ‘డంబ యంబ’ యం
చనుగతుడై ముఖంధగతి నక్రవు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునః

పునరుదయత్పదస్థలనము॥ గని యేగుచు నుండ నెంత దు

ర్జనుఁడొయతండు : పొమ్మునుచు రాజసుతున్ గరమెత్తిమొత్తెడి॥.

576

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడచేయ నెంచినఁ, దల్లికొంగు వట్టి తత్తఱమున

వెనుక నరుగుచుండె, విడువఁగ శక్యమే, బాబరికును దల్లివల్లఁ బేర్చి.

577

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యచుగాంచి, మహాత్మా : నన్నుఁ గొ

న్నటులె మదాత్మజాతుఁగొనుచుయ్య దనఁబునొసంగి యిట్లొన

ర్చుట నను రక్షసేత యొకరుండ నుతుండగుట॥ విశేషలం

పటమయి మన్మనంబు పనిపాటలకు॥ వెనడియఁ గనిచో.

578

రోహితుండు క్రీతుండగుట

ప. ఇందులకుం గొఱగాని నన్నుఁగొని యేమిఫలంబగు ? నో యయ్యా : యెఱైన దీన

నగు నన్ననుగ్రహించి నాకొమరునిఁ గ్రీతుఁగా నొనర్చుమనవుడు నతండంగీకరించి

పురుషునకు నర్చుదంబు మూల్యంబని చెప్పి యహ్మహీనాధునొద్ద తద్దనం బునిచి

మీరిరువురును వెంబడి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్వీపురుడు బయలువెడలె ; నంత

నహ్మహాపతివ్రత భర్తఁ బ్రదక్షిణం బొనర్చి పాదములపై శిరించిడి యతిదుఃఖ

భరమ్మున నిట్లను.

579

క. దానము లీఁబడి యగులు, మానింపఁబడి ద్విజుల్ సమగ్రమ్మున న

న్మానితులైరేనియు నా, కీ నఁపతి భర్తకాఁడె యెన్నిభవముల॥.

580

క. అని పాదములంబడి నా, రని భక్తియుఁ బేర్చి కూర్చి గ్రంధుకొనఁగ లే

వని భార్యం గని దుఃఖం, బునిధింబడి యిట్లు పల్కు భూపాలకుఁడు॥.

581

క. ఈ తరుణి యాతలోదరి, యాతల తెలు లేగు ? భర్తనగు నా తెడయై

యేతీరున మను ? వృక్ష, పేతంబై నీడ యొలయు పెండుం గలదే ;

582

చ. అని నికటగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి,

583

మ. అకటా : న వ్యిడనాడి పోయెదె కుమారా : దుర్బగుండైన తం

ద్రీకి నీబోఁటి నుతుండు దక్కునె ? యిఁకన్నేదుఃఖముం జెంద నొ

ద్దకు నేతెంచి విషేధవాక్యములు దద్దన్ బల్కి యోదార్చి బు

ద్దికి దైర్యం బిడువార లెవ్వరు నను॥ దీనాత్ముఁగాఁ జేసెదే.

584

- ఉ. దారుణే యెల్లఁ బోయినను దైర్యము వీడఁ సుకున్ గుణాకరుఁ
దీరమతున్ దృఢించుటెటు ? దెచ్చఁగదయ్య ద్విజేంద్రః యంచు నా
బూరమణుండు విప్రునని, పూతచరిత్రః సరోజనేత్రః న
స్మీరహి డించి దాసివయి యేగెదె ? దైవబలమ్ముపెంపునఁ. 585
- క. నను నిక్షేపకులొద్బవుఁ, డనియును రాజేంద్రుఁడనియు నదినాథునిఁగాఁ
గొని నాకారణమున నొ, క్కనికీ దాసివయి కుందఁగాఁ బనుపడెనే. 586
- క. ఏతాదృశగురుదుఃఖా, స్వీతుఁడనై కుండునన్ను నెవ్వరు మోదా
స్వీతు నొనరింతు రని య, త్యాతుఁడై భూపుఁ డడలె నవదవిధమునఁ. 587
- వ. అంత నివ్వప్రం దేతెంచి క్రోధాకులందై యారాజునమక్షమ్మున నారాజపత్నిం
బట్టి కళాహతిమ్ములం గొట్టి పుత్రసహితమ్ముగ నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం
డెమియుం జేయునది లేక యిట్లు దుఃఖించె. 588
- వ. తరణేశశాంకవాయుపురు తక్కినమానవులున్ మతెవ్వ రే
పరమపతిప్రతం గనఁగఁ బాల్పడ కుందురొ ముచ్చు ; నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణమ యవ్వనిశామణి దాసి యయ్యె దు
స్తఃమగు దైవపాక మది దాఁటఁగ రాదు విరించి కేనియుఁ. 589
- ఉ. మారుని గేరువాడు సుకుమారుఁడు నాడు కుమారుఁ డీతఁ డం
బోరువామిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుడైన నా
నేమికొంబుగ ననిందితుఁ డొక్కనిఁతఁ గ్రీతుఁడై
బోరన నేడ్చుచుం జనుట పోయినె ? పుత్రులు లేరె ధాతకుఁ. 590
- ఉ. హానిరాక్షిః హాతనయః యక్కట ! దుష్టుఁడ నైన నాడు దు
ర్మానము కారణంబుగఁ గ్రమించున దైవబలమ్ము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతిరే ? బుణము తీతెనె ? మీకుమ నాకునేటితోఁ
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. 591
- వ. అని మిచ్చు మన్ను నొక్కటిగా విలపించు నాసత్యసంధుని కడకు విశ్వామి
త్రుండు సశిష్యుడై వచ్చి కోపమ్మున నిట్లను. 592
- క. అన్యతం బాదక సత్య, మ్మునకుం గట్టువడెదేని ము నిచ్చెద నీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ్ర, న్నన నా కిడు మనుడు ధరణినాథుఁడు పేర్చిన్. 593
- వ. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుంగకమున్ను నే నితనికి

“యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర” మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ
దెమ్మనుచున్నవాడు ; కాని మీధనంబున సార్థహేమబారద్యయంబ కాక మఱి
కొంత మిగిలియే యుండుఁ గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తం బగుంగాతేమి
యని తెలస నున్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిన్
గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయు న నావుడు గాదిజం దీధనం బెట్లుసంగ్రహం
చితివి నొడువు మనుడు నతం డిట్లు లను. 594

క. మునివర : ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మచినే
వినిచిన నీకును నాకును, బనుపడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిన్. 595

క. నావుడు ముని యిట్లను నో, భూవల్లభ : ద్రవ్య మెట్టిపోడిమిచే నీ
తావునకు వచ్చె ? శస్త్రం, బై వెలయక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. 596

చ. అనవుడు రాజు వల్కు వినుమయ్య మునీంద్ర ! పతివ్రతాంగనా
జనమణియైన మత్సరిని సద్గుణశోభిత నమ్మినాడ ని
ష్కవచయ మొక్కకోటిగొని ; కన్నకుమారకు నర్పదంబు కై
కొని యిడినాడ నీధనము గొంకక కైకొనుమయ్యమొక్కదన్. 597

చ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మని యాధనముం జూచి యయ్యది యల్పంబు రాజసూ
యమ్మునకు దక్షిణ యంత స్వల్పం బెట్లు ; మఱి కొంత తెచ్చి నా కొనంగు
మట్లొనరింప వేచి. 598

గీ. నాకపోవీర్య మధ్యయనంపుఁజేవ, మత్ప్రభావంబు నాదగుమహిమ మగుప
డంగఁ జేసెద విపు లనంగ నంత, నెల్లిదమె ? యమ్ము తక్కిన దిపుడ నాకు.

చ. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొందొఁ తాళితివేని మఱియుం గొంత ధనంబిత్తునను
టయు, గాదిజుండు రాజా : యింక దినమ్మున నాలంబాగంబు మాత్ర మవశేష
ముగా నున్నయది యంతదనుకం నాకువాడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన
నే నొప్పెడి వాడఁగానని యాధనంబు గొని యరిగెఁ; బిదప హరిశ్చంద్రుండు
దీర్ఘవిశ్వాసం బొనరించి యథోముఖుండై యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లనియె. 599

క. నను విత్తక్రీతునిగా, నొనరిచి ప్రేతత్వ మందియుండిన నాచే
జను నెవ్వని యార్తి యతం, డనుగతుడై యిటకు వచ్చు నుక్కుండుండన్.

చ. అననంక నొక్క చాండాండు దుర్గంధరూపితశరీరుండు వికృతరస్కుండు

శ్మశ్రుతుండు లంబోదరుండు శఽమాల్కాలంకృతుండు హస్తజర్జరయష్టి యగుచు నేతెంచి యిట్లను 602

క. విను మేఁ జాండాలకుల, మ్మునఁ బుట్టి ప్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్పెడి వాఁడఁ జనవరః నాయానతి మృత. జనచేలాపహృతి సజవఁ జనుము కడంకఁ. 603

వ. నావుడు రా జిట్లనియె. 604

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁ గూర్చి పలికియుంటిఁ, గాని తక్కిండులగుటించికాదుఁ జగతిఁ డనరు నుత్తమమవ్యమాధముల కనుగు, జంబయిన దర్మములు విహితంబు లగుచు.

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన ననర్హుండ వన వాడును నరేంద్రః నీవు సామాన్య మ్ముగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్యమించితి, సత్యమునకుం దప్పవేని యట్లొనరింపు మిప్పు డీరియమమ్ములు చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, 605

క. అవిచారితమతియై తా, నెవఁడును సత్యంబు దప్ప నెఱుఁగనిచో ముం దు వచింపరా దనత్యముఁ, దవితెడివాఁ డెట్లులేనిఁ దగుఁ బలుకంగఁ. 607

క. అను నమ్మాలని పలుకులు, విని జనపతి సత్యమునకు వెలియై నరక మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాండా, లనియతి నుండుటయ కొంత లగ్గఁగూడే. 608

క. అని యోఁచెడి యాలో, నన గాదిజాఁ డటకువచ్చి నరవరః నీ కో టినధన మిచ్చెద నను మా, లనికిన్ దాసుండ వగుట లామపమగునే, 609

హస్తశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట.

వ. అట్లేని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిదమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధశామ్రాజుండై యరుగు నమ్మునివరునకు జనవిఘ్నం దీట్లను. 610

క. అనఘుండగు సూర్యుని కొల, మునఁ బొడమిర క్షత్రియుండ మనివరః నాకుం బనునే? చాండాలుని సే, వనముం బొనరింప ధనమువఁచి దురాశన్. 611

వ. అనిన ముని యిట్లను. 612

ఉ. మాలిని తెల్లు సేవన మమర్తునటంచుఁ దలంకెదేని నిన్ జాలినద్రవ్య మిచ్చి కొనునత్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ దాళ, శపించి యేగెదను దామరసాప్తుఁడు వోవుదెంచె నా కేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ పలెన్. 613

వ. నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని ప్రాణగోర్ధమ్ముగ ధూంకారం బొనర్చు నమ్మునికి నంజలి మఱియించి పాదమ్ములం బడి నృపాణం దీట్లనియె.

ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృపయుంచి ప్రసన్నుడవై భవత్పదం

బే మది నమ్మియున్న ధరణీంద్రుని దీను ననాథు నార్తు న
న్నోమఁగదయ్య! యంత్యకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
ధామమునందు సేవకపదమ్మున నేఁ బనిగొండు నమ్రతన్.

615

వ. నీ వేది పంచిన నయ్యది యొనర్చువాడ నని పదమ్ముల నుండి లేవని యన్నర
నాథున కతం దిట్లను, నీకోరినయట్ల నాకు దాసుండ వగుము నేనెద్ది చెప్పిన
నయ్యది యొనరింతువే? నావుడు హరిశ్చంద్రుండు కొంత సంతసించి పునర్జాతు
నిగాఁ ద న్నెంచికొనుచు నమ్ముని కిట్లను.

616

క. ఓమువిజనమణి! నన్నిక, నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం

బే మదిని నమ్మి నీవను, పేమైనన్ జేయువాడ నెల్లపుడుఁ దగఁ.

617

వ. కావున నీకేమి యొనర్తు విప్పుడ నా కానతిమ్మునుడు నమ్ముని చాండాలుం దిలిచి
యిట్లను.

618

గీ. ఓరి చాండాలు! వీఁడు నాయొద్ద దాసుఁ, డయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
వీనితోఁ బనిలేదు నాయానతిని ధ, నంబు నిడి వీనిఁ గైకొ మ్మనంగ వాడు.

619

వ. గాదిజం గని మహాత్మా! ప్రయాగమండలంబున దశయోజన విస్తీర్ణంబగు
భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొసంగువాడ
నాకు నివ్యాచితన నియ్యార్తి యడంగు నియ్యది నీవొనర్చిన యుపకారంబని చెప్పి.

క. రతనములు మౌక్తికమ్ములు, నతులితమగు పైఁడియున్ సహస్రపు సంఖ్యఁ
మితిమీఱునట్లు లమ్ముని, పతికిచ్చెఁ బ్రవీరుఁ డెంతభాగ్యము గలఁడో.

621

చ. అటు మునిచేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు “నాకు ని
జ్జటిలుఁడు సేవ్యుఁ డీతని వశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలమ యిమ్మునియాజ్ఞసేత యిం
కెటలయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మును దీర్చనేర్పితిన్.

622

వ. అని నిర్వికారవదనుండై యానందించునెడ నశరీరవాణి యిట్లను.

623

ఉ. ధన్యుడవైతి సత్యమును దప్పక బాములకోర్చి యెల్ల రా
జన్యులు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్చ నగణ్యకీర్తిన
న్యాన్యుడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగనిచ్చిపుచ్చి యీ
దైన్యము లెక్క పెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్పెద వింత యొప్పునే!

624

- ఆ. వె. మేలు మేలు నీవు మేదినికెల్లను, భూషణమవు నిన్నుఁ బోలరాదు
సత్యమున మతోక్తజనునకు నని నుతుల్, గొలిపి మరలు పూలు గురిసి రపుడు.
- వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుండై కౌశికునికిఁ గేలు మొగిచి
యట్లను. 626
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లరు నాకీవ నన్ను ఋజముక్తునిఁగాఁ
దెల్లము చేసితి వో ముని, వల్లభ! నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతున్. 627
- వ. నీవెయ్యది చెప్పినను నాశ్రేయమునకుఁ గని యొందుగాదు నిక్కమ్ముగ నేమి
యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్ముని యిది మొద లీచాండాలునిపనుపున జాగరూ
కుండవై వర్తింపుము, నీకు శుభప్తుగునని చెప్పి యరిగె; నాపుడు జనమేజయుండు
మహాత్మా! యతండు చాండాలసేవకుడై యవ్వానిగృహమ్మున నెట్లు వర్తించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. 628
- గీ. అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపచుఁడిట్లు పల్కు “దొంగవయి పాటు
దువో, మఱేమొకొ? యిందు బద్ధుండవగు” మ
టంచుఁ గట్టించె రజ్జుల నంటఁదీసి. 629
- వ. అట్లంటఁగట్టి యసత్యుండవై పలాయనం బొనర్చుకుండువాడ పని దండమ్మునం
దాడించుచుఁ దనవక్తజమ్మునకుఁ గొనిపోయి, 630
- గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజ, వ్యాకులేంద్రియు నా నృపవర్యు నిగళ
బద్ధనిఁగఁజేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ, డకట! యాతని గని చూడఁదాయె మరల.
- వ. అట్లు నిగళబద్ధుండును క్షద్వాక్కులుండునునై భార్యాపుత్రులం దలించికొని యట్లు
విలపించు. 632
- ఉ. దీనయిఖుఁ సుదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానకవక్తయై కని ‘సుతా! బెగదొందకుమయ్య యింతలో’
మౌఁడుఋజుంబుఁ దీర్చి నృపమాళి కృపన్ మన కీయవస్థ యె
క్లేవియుఁ బాపు’ నంచు స్మరియించు సతీమణి నన్ను మాటికొ. 633
- గీ. ‘అయ్యయ్యొద్దకు నేగెద’ ననుచు నేడ్చు, సుతుని నోదార్చు నక్కటా! సుదతి ‘యల్లె
యేగుడువు గాని’ యనిచెప్పి యెలమి గల్గఁ, జేసి మఱివించు నేమియుఁ జేయరామి.

గీ. అంతియే కాని యకటః యయ్యతివ నేఁ, మాఁని గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బంధమున నిట్లు అన్నబంధమెఱుంగ, దెఱిగెనేనియు మృతిచెందు నిదియమేఱ.

చ. రమణ నెనంగునట్టి ఘనరాజ్యము పోవుట బ ధుమిత్రసం
మముఁకు దూర మేగుట జగమ్మునకెల్ల మహాపతివ్రతా
త్వముగలభార్యయున్ సుతుఁడు దాస్యమునొందుట నాకు మూఁగే
హము గతియొటయుం దొడరె నాపద లాపవలంద పైఁబడుకా. 636

ప. ఇట్లు ప్రతిజాలంబగు విధికిఁ దలంకును భార్యపుత్రుల స్మరించి కొనుచు నొక్క
నాఁగొడినమ్ములు గడపుఁంత నావనీరుం డతిని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పరుష
దుర్భావజంబులఁ దర్జించుచు మృతచేలాపహరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. 637

క. ఈ సగరివక్షిణమున శృ, శానము గల దచట నుండి శవవస్త్రసమా
దానము పనిగా న్యాయ్యం, బై నెగడెడివృత్తి మెలఁగు మనివరతంబుకా. 638

ప. జర్జరంబగు నీదండంబు గైకొని యియ్యది వీరబాహుం డిచ్చెనని యెల్లరకుఁ
దెలియ నుద్ఘోషించునది యని చెప్పి పనిఁదనఁ దదాజ్ఞంగొని దండమండితకరుండై,

ఉ. అనఁనాయకుండు భయమై శవమాల్యయుతంబు పూతిగం
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోఽపగృహింకంకదు
ర్వానము వర్షదగ్ధశవదర్శనసంగతవైమనస్యసం
ధానమునొ శృశానము సదావ్రలపచ్చునకంబు గన్గొనెకా. 640

చ. పెనిమిటి కేడ్చు భార్యలును బ్రేయసి కేడ్చెడిభర్తలుకా దనూ
జాన కడలొందు తిల్లులును సోదరికై వగచెండునప్పలున్
మనుమల కేడ్చుతాతలును మామం కేడ్చెడిభాగినేయురై
పనివడు నా శృశాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. 641

ప. ఇట్టి మహాహింసాకారమ్మనఁ గల్పాంతకాలసన్నిభంబును జ్వలన్మాంసవసామేద
“క్పాయ్, మాయ్” ద్వవిసంకులంబును నగు నమ్మహాశృశానంబున కరిగి యాహరి
శ్చంద్రుండు, 642

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుతుఁడు భృత్యులు మంత్రులు భార్యయుం దలం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొంది దృతిం గనలేక “ప్రేయసిః
నను విడనాడితే ? కులమ, న న్నెడచేసితే ? పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగా ?” యని యఖండగతిన్ విలపించు భిన్నుడై. 643

క. కోపనుడగు నావిప్రుని, ప్రాపున మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుంటిరా : మీ
యాపదలు నే నెఱుంగ నా, యాపత్తును మీకు నెఱుంగ నయ్యడినె కటా. 644

హరిశ్చంద్రుండు శృశానమ్మున నుండుట.

క. అని చింతించుచు దర్శం, బును దప్పిన నరుడు కుభము వొందఁడు యత్నం
బున నది రక్షించిన న, జ్ఞునకు సుఖమును యశంబు నమకూరు నొగికా. 645

చ. కావున నెప్పొటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్జంబని తనకు వీరబాహుం డాజ్ఞాపించిన
చందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్తన్మూల్యగ్రహణంబున కటు
విటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల జాగరూకుండై రజోద్దిగ్ధనర్వాంగుండై
మెలఁగుదు. 646

ఉ. ఈ శవమూలమై మనకు నింతధనం బొడఁగూడె మీఁద నా
యా శవకారణమ్ముగ శతాధిక మూల్యము వచ్చు దీన భూ
మీకున కింత, యింత మనయేలిక మాలని, కింత నా కటం
చాశమెయికా జరించు నొకఁడై దృతజీవ్యపత్రైకకంఠుడై. 647

క. నానశవౌదనాదన, దూనానూనఱ్ఱిరైకోఁ దన్మూల్యా
దానశిరస్కుఁడుఁ దదృ, స్మానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ దవటన్. 648

చ. పవయను రాత్రియన్ నిదురఁబాని వసాదికలిప్తపాణియై
శవములరాక చూచుచు విషక్తచిలోచనుడై శ్వపాకజా
తి వలుకురీతిఁ బలుకుచు మదికా మఱియొండు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
దవశత నిట్లు పుచ్చె, నదియౌ శతివర్షనమంబు పార్థివా. 649

చ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు సవయస్కులగు విప్రబాలరం గూడి పురమ్మున
కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొందొక క్రీడించి రాఁబోవువాఁడు ముందట. 650

గీ. అల్పమూల్యములును మఱి యగ్రసహిత, ములును గోమలములును దర్పలను జూచి
యార్యులకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి సమిధాధికమ్ములు దొట్టి భక్తి. 651

చ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రునకుఁ గూర్పువాఁడై పాలాశాది కాష్ఠమ్ములతోఁ గట్టిన
మోటొకటి శిరమ్మున నిడికొని భాంబైవయెడ దింపికొని భేదంబు నొందుచు
జలంబు సప్రాప్తంబైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వర్మికమ్మునఁ గాష్ఠభారంబు

- దింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితంబై యొక్క నర్పం బతిమోర
విషరూపితం బవ్వల్మీకంబు నిర్గమించి, 652
- క. ఆ నృపసుతునిం గఱచిన, మేనెఱుంగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి బాలుర్
దీనులయి వేగ చని రా, ట్పూనుజననిఁ గాంచి కొంత శోకము గదురన్. 653
- ఆ.వె. వినుము విప్రవాసి! తనయంత నీసుతుఁ, డరుగుదెంచె నాటలాడ నెంచి
యచటఁ బాము గఱచె నంతట భీతిల్లి, వచ్చినార మిటఁ వార్తఁ దెలుప. 654
- క. అను వలుతు వజ్రపాతం, బున కెనయై రాజపత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఖకా
బనుపడి నఱకిన కదళీ, ఘనతరువుంబోలెఁ బడియెఁ గష్టముపాలై. 655
- వ. అంత నన్విప్రుం డరుదెంచి శీతబోదకంబు చల్లిన లబ్ధసంజ్ఞయై విలపించు నాశైబ్యం
గని యతం డిట్లను. 656
- ఆ.వె. ఈవ్రదోషవేళ నేర్చుట లక్ష్మీక, రంబు గాదనుమఁ గుంబు నెఱిగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరా! యేడ్చెడు, సిగ్గులేదె యిదియఁ జెప్పవలెనె. 657
- వ. అని నిష్కరుణుండై తన్నుం దిట్లు నన్విప్రుని కుత్తరం బీసేరిక తన్మయచిత్తయై,
క. కన్నీరు కాల్యగట్టఁగఁ, దన్నెఱుంగక కరుణ మెలయఁ దద్దము శోకా
భ్యన్నతి నెఱుఁగెత్తుచు నే, డై న్నందనుఁ దలఁచి “యెంత చేసితి” వనుచుఁ.

శై బ్య పుత్రమృతికి శోకించుట.

- వ. ఇట్లు వికీర్ణకేశియై యొడ లెఱుంగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొలుచున్న
రాజపత్నికి దుర్మార్గుండు పాటుం డిట్లను. 660
- క. ధనము తగినంత యిచ్చితి, నిఁఁ దెచ్చితి నింటివనికి నీవీగతి న
మ్మును మోసపుత్రై? దాసికి, జనునే యీ రీతి? నిన్నుఁ జంపెద మొండీ! 661
- వ. అని తన్నుఁగొట్ట నుంకించు నక్కఱినాత్మన కారాజపత్ని మహాత్మా! నన్నుఁగొట్ట
కుము నాసుతుండు సర్వదాపుండై మృతుండయ్యె. 662
- క. కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన, సరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిషమ్మున నెచ్చట, మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగిన్. 663
- క. ఇఁక నీ జన్మమునకుఁ బు, శ్రకుమోముం జూచు బాగ్యదళ గల్గదు నేఁ
టికి బుణము తీఱె నొక్కం, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె మహాత్మా. 664

వ. అని కన్నీరు వజ్రుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుద్దంతై వృద్ధుం డిట్లను. 665

గీ. ఓసి దుర్మార్గురాలఁ నాదాసివయ్య, నింటిపనులను డించి నీ వేగితేని

యెవఁడు నీతాత యిప్పని నెల్లఁజేయు, స్వామికార్యవిఘాతంబు నలువనగునె. 666

వ. ఎవ్వందేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్చుఁ డవ్వఁడు మహారౌపవనరక
మ్మునం బడి యొక్కకల్పంబుండి పడంపడి కుక్కుటంబై జనియించు. 667

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నఖిఁధర్మ, ములును వమ్ముగ వచియింప, మూర్ఖులందు
నీచుండును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చౌటనేలను బడ్డ బీజంబు పగిది. 668

వ. నీకించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ములు చక్కఁబెట్టు
పని నిఘ్నరమ్ముగఁ బల్కునద్దరాసురున కమ్ముగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను.

క. ఒకయింతలోన మృతవు, త్రకుదేహము చూచివత్తుఁ దడయక నాపై
నకరుణదృష్టిం జొనుపు ము, పక్వతిం బొనరింపు మింత పాటిగనేని. 670

వ. అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేడ్చు నమ్ముగువం గని కోపోద్రేకమ్మున
నతం డిట్లను. 671

గీ. కొడుకు చచ్చిన మా కేటిగొడవఁ యింటి, పనులు తక్కుక చేయుము గొనము గలిగి
కానిదో మత్కళాఘాత మూని వీఁపు, బ్రద్దలగు మున్నెఱుంగవే పడఁతి నన్ను.

వ. అని పుయిలోడక పల్కునప్పాపాత్మునకు మాతాడక దైర్యం బవలంబించి తత్త
ద్గృహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదనంవాహన మొనరించునంతకు నర్ధరాత్రంబు
గతించెఁ, బిమ్ముట నాపె కాతఁ డిట్లను. 673

క. ఇఁకఁ జనుము నీదుపుత్రకు, నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దఁ, బ్రొద్దువొడుచునాయం, తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడనెదు సుష్మి. 674

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూచిత్రప్రయగు కురంగివడుపున
పత్నిహితయగు గోవు విధమున నరిగి పురమ్మునకు నవుల ననతిదూరమ్మున
నొక్కెడ మృతుండై పడియున్న పుత్రుంగని హాహానినదమ్ము దనర దరికేగుచు,

గీ. పడినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్పు

దేల రాఁ వింత కోపింప నేల నీకు,

“నంబ”ఁ యని పిల్వరాదె నాయన్నఁ యనుచుఁ

దొట్రుపాటొప్ప నేగి సుతుపయిఁ బడియె. 678

వ. అట్లు పడి మూర్చిల్లి కొంతవడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు నబ్బలకుని బాహు

పులంబట్టి కౌగిలించుకొనుచు నతనిమోమున మోమిడుదుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును
శిరమ్మును మోడుకొనుచు, 677

క. హాపుత్రా : హాపుత్రా : హాపుత్రా : యనుచు మిగుల నార్తస్వనయై
యావడఁతి యడలి యెంతయు, వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్పువారలు లేమిఁకా. 678

వ. పదంపడి పతిం దలంచుకొని, 679

క. ఓనరపాలక : నీసుతుఁ, దీనఁటికి నిట్లు లాయె నిప్పుడ చనుదే
వే, నేఁడు దక్కినకా నీ, సూనుని వక్త్రంబు మరలఁ జూడం గలవే. 680

వ. అని వెండియుఁ బరిపూర్ణరాకాసుధాకరుం గ్రిందుపఱచు నబ్బాలుని మొగమ్ము జీవిక
త్రాంతిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ బెచ్చుపెరుంగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛ
తయై కొంతవడికిఁ దెలిసి యబ్బాలుని మొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యిట్లను.

చ. శయనమునుండి లెమ్మిది నిశానమయం బిటఁ బ్రేతభూతనం
చయము చరించుచుండెఁ బెలుచం గడు నార్పుచునుండె నక్కః ; ల
య్యయ్య : నినువీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్రకు నేగిరయ్య : ని
ర్భయమున నీకు నిట్లునికఁ బాడియఁటయ్య : నృపాలపుత్రకా : 682

క. వే యనురాగమ్మున లే, వే : యను మన విప్రనింటికేగన్వలె రా
వే : యనుఁ దల్లిని విడిచెద, వే : యనుఁ బ్రతివచన మొనఁగవే : యను నార్తిన్.

ఉ. తల్లిని గాన యేను ? ననుఁ దక్కిరులంబలెఁ జూడనేల ? నా
యల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింతె ? సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసియు నొక్కనియింట దానినై
చెల్లియు నిన్నుఁ జూచికొని జీవము దాల్చితిఁగాదె పుత్రకా. 684

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కింతకు నేలికయై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయుఁకా యశముఁజేవయు నీఁగియు విప్రపూజయున్
బాయక తల్లిదండ్రులకు భక్తుఁడనై యితఁదొప్పఁ బుత్రిపౌ
త్రాయతి సంఘఁ బుట్టినపు డగ్రజులాడుట కల్గయేసుతా. 686

గీ. చక్రమత్స్యాదిరేఖలు స్వస్తికర్ష, జూదిరేఖలు నీదు కరాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు, వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. 688

కా. నీరాజ్యమ్మున నీ డనంబు మఱియన్ నీ మంత్రులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీమహర్మ్యములు నీదొ నాతివక్రంబు ను

- శ్రీ రంజితేడి నీహయమ్ములు కరుల్ సింహాసనంబేడ న
య్యా రాజేంద్ర : సమస్తమున్నదిచి నీవాలోము జేరితే. 687
- వ. అని మఱియును బతి నుద్దేశించి వారని దుఃఖమ్మున. 688
- సీ. కుంకుమాదికమునఁ గొమరారు నీవక్ష , మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మదేహ
సంగతమాలిన్యసంగతిచే బంకి , లంబుఁ జేయు, ఫాలమ్మునందు
మృగనాభిపంకంబు మెదపిత్తిర్చిన తిల , కంబును జూచి యంకస్థుఁడగుదు
నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్వుచుఁ దుడుదు, నిం , కెవ్వని మొగము నాకెల్ల వేళ
- గీ. మృత్యుమాకులమయ్యను మేల్మి ముద్దుఁవచ్చు. నీ యా కనూజఁ డివ్వడువున మృతి
చెందె నాయీమొగం బరవిందతుల్య , మయ్య నీఁగలకుచు నేలవయ్యె నదివ.
- గీ. దైవమా : పూర్వభవమున దారుణమగు, కృత్య మెయ్యది చేసితఁ ? గీత లిట్లు
లే కతమ్మున నాకబ్బె ? నేరికేని, గీతులును మేలు లనునని కేవలములే : 690
- క. హాపుత్ర : హా కుమారక : , హా పుణ్యనిధాన : హా మహారాజకనూ
జా : పాపాత్మిక యిది యని, యీ పాటన్ విడిచిపోతివే యలకమెయిన్. 691

తలవరులు శై బ్యంగట్టి తీసికొనిపోవుట.

- వ. అని సారెసారెఁ జింతిల్లును నెఱుంగెత్తి మహామోరమ్ముగ రోదనం బొనర్చు
చున్న యా పతివ్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెన్నతెవు ? పతి యెయ్యెడ కరిగె :
ఁట్టి నిశీధనమయ్యున నొంటిపాటున నిప్పాట శోకింప నేమికత ? మృని యడి
గిన దుఃఖార్థవమగ్నయగు నా రాజపత్ని నిరుత్తంయై యెప్పటియట్లు శోకించుచుండె
నంత వారిని సంతయగ్రస్తులై. 692
- క. శ్రీ గారు బాలఘాతించి, నాఁగఁదగు నెంత విప్పినన్ బలుకమికిన్
మూగయె : యిట్టొకంబు నెం, దేఁ గొని భక్షింప ఁటకు నేతెంచెనొకో. 693
- వ. అని తత్రఱమ్మున దౌడవ్వల కరిగి ధృతిశత్రుపాణులై యియ్యది యెద్దియేని నొక
భేదరి గవలయు నట్లగుటంజేసి మఁకు ఎద్దియని యందఱు నొక్కపెట్టన వచ్చి
యంబంగట్టి కేళభాంబు వట్టికొని చాఁదాలవాటికఁ దీసికొనిపోయి యియ్యది
బాలఘాతనియగు భేదరి గావున వధింపు మన వాడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లును.
- చ. అనముము నివ్వరిం గలుగు నర్పణలం దినుచున్న నొక్క ఘా
తని యని ఁదు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొననేరనైతినే

- ర్చన నిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశమ్మగు మీకుఁ బట్టజం
బునకు సుఖమ్ము కల్గు విడి పుట్టిన బాలర నెల్లఁ జంపెడిన్. 695
- చ. పెలుచనఁ గొంపరిం దగులఁబెట్టెడివానిని దారిఁగొట్టు చు
ష్కలుపుని విపులఁ శకులఁ గాంతలఁ జంపెడివాని మేటియో
గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగ్రోలెడి దుర్మదు దేశికాంగనన్
గలసినవానిఁ జంపుట నికామచూసుకృతప్రదంబగుఁ. 696
- చ. ఇట్టి కార్యమ్ము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియు నంగన యనియు జూడక
పథ్యులని చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి కెలననున్న తన యనుచరు హరి
శ్చంద్రుం దిలిచి యిట్లను. 697
- క. ఇయ్యది బాలరఁ జంపెడి, దయ్యము శ్రీ యంచులోనఁ దలఁపకు మింకఁ
ఇయ్యనఁ గడతేర్చుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుదు నానువరుఁడున్. 698
- గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మ
హాత్మ : యింకెద్దియేనియు నాజ్ఞ యిమ్ము
శక్యమేనియు నయ్యది నలుప నేర్తు
నకట : శ్రీహత్యఁజేయఁ జేయాడుటెట్లు. 699
- క. అనవుడుఁ జాండాం డను, ననుచర యస కేలఁ గొని భయంపడ కిద్దా
నినిఁద్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ, జనునే ? శకుఘాతసేయు చాన క్షమింపన్. 700
- చ. నావుడు నృపాలుం డిట్లను. 701
- క. వనితల యత్నమ్మునఁ గా, వనగున్ బురుషుండు జ్ఞానవశమున నజ్ఞా
ననియతిఁ జంపినద్యుక్తా, ధ్నునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగననుడున్. 702
- క. ఒకప్రాణము వలనఁ జగ, మకలంకత్యమునఁ బొదలునప్పుడు లోకా
పకృతిస్వభావ దుష్టా, త్మిక దీని న్నలుక వలవదే ? సుకృతార్థుల్. 703
- చ. ఇయ్యది శునేకుల బాలర వదియించె నిద్దానిం జంపుట యావశ్యకం బాయుధంబు
తైకొను మనుడు నాకండిట్లను. 704
- క. చాండాలరాజ ! నాకుం, గొండికతనమాది యంతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రత మి, ట్లుండన్ సన్నిండుఁ జొనపు బుచితంబగునే. 705
- చ. అనవుడు స్వామికార్యమున కిద్దముచెప్పుటకన్న దోషముం
దునె ? మఱియొందు ; నావనికిఁబుల్ ప్రతిచెప్పెదె : యట్టిద్రోహముం

బొనరుచు నీకు నారకసముద్భృతి యెన్నటికేనిఁ గల్గనే
రుసె ? తగువేతనంబు గొని ద్రోహము సేసెదె దుష్టబుద్ధివై.

706

చ. అన నరపాలకుండను మహాత్మ : జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
డిన ననుఁ బంపు మింద్రుఁడు కడిందిబలమ్మునఁ దోడు వచ్చినఁ
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపున ; మేదినికెల్ల నిన్ను నా
భునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రుంచుట నావని గాదు నావుడున్.

707

ఉ. “కూలికివచ్చి పాలికిటు కూయఁగ” వచ్చునె ; న్యాయమేది ; చాం
దానియింట దానుఁడు హుటాహుటి భూరులవల్కు లాడఁగాఁ
బోలునె ? చాబుఁ జాలు నసిపూని కరమ్మున నడ్డువెప్పకీ
బాలకహంత్రిశీర్షము చివాలునఁ ద్రుంపుము నిర్దయాశ్మితన్.

708

ప. అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని దగ్గఱ జని యన్యోన్య
జ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను.

709

క. ఓవనిత : నాదు హస్తము, చేపం గడలుకొనునేని శీర్షచ్ఛేదం
బేవడిఁ జేసెదనని న, ద్భావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరుఁ డగుడున్.

710

చ. తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రశోక మా
ర్తి నిగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత దోషగ, నో శ్వపాక : నా
తనయుఁడు ద్రెల్లై నక్కెనఁ దత్తనువున్నది దానిఁదెచ్చి నీ
పనుపున నియ్యెడఁ జితను బన్ని దహించెదఁ దాకుమంతకున్.

711

ప. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు దర్మాత్ముండు గావున “నట్ల యొనర్చుము పోయి ర”
మ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర : హాబాలక : హాతనూజ : యని మాటిమాటికిఁ
గుండుచు నరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి శ్రమశానమ్మున నునిచి యాక్రోశించుదానిఁ బాంసు
ద్యస్త శిరోరుహ నతిమలినఁ గృతాంగి జన్మాంతరసంగతనాఁ దగుదాని నవ్యఃప
వతివ్రత నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహసంగతుండగు కతన నెఱుంగక యా నృపేం
ద్రుండు తెలవి కరిగి శవమ్మున నున్న వత్తమ్ము లాగికొనుటయు నయ్యదియు
నగ్రమ్మున నున్న యతిని పతికృతాంగు నన్యరూపు నాత్మధవునిగా నెఱుంగదయ్యె.

క. అంకిమున బాలు నిడికొని, కొంతుచుఁ బలుమాలు దలఁచికొని యేడుచు న
ప్పంకిజముఖి దరి కరిగిన, జంతె హరిశ్చంద్ర మనము సంశయహతమై.

713

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

- సీ. చంద్రునిఁ గాదనఁజాలు వక్త్రముసొంపు , గండముల్ దర్పణబండములగుఁ
గుంచితాగ్రమ్ములు కోమలములు నీల , ములు దీర్ఘములు పెన్నెఱులు దలంపఁ
గనులు రాజీవముల్, మనవాహుఁన్నతాం , సములు, వక్షము విశాల, మధురంబు
బింబమ్ము, పాదముల్ పృథులము, లంగుళుల్, సూక్ష్మముల్, నాభి యసూక్ష్మబిలము
- గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు , నింటఁ బుట్టినకొడుగు నింతనిజము
కాలవశమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు , పడియె నదిదాఁట లేఁడుగా బమ్మయైన. 714
- ప. అని కొందొక విచారింపి పునఃపునరాలోకినం బొనిర్చుచుఁ గ్రమక్రమమ్మున, 715
- చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగలేక పుత్రకా :
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నక్రలు కాల్యలు గట్ట “నాతమా
జనకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా.” 716
- ప. అని పలుతెఱఁగుల శోకించు నజ్ఞనపాలుని భర్తగా శంకించి కైబ్య యిట్లను,
మహాత్మా ! నీకియ్యోడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండుటెట్లు కలిగె మ మ్మెట్లు మఱ
చితి వనుచు దుఃఖావేశమ్మున విధి నుద్దేశించి, 717
- క. ఓవిధి ! యేవిధిఁ జేసితి ? భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతపరిత్రున్
శ్రీ వెలువరించి సుతభా, ర్యావిక్రియమునకుఁ జొనిసి యంత్యజకులుఁగాన్. 718
- ప. అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యీదుఃఖ మంతయు విధిప్రేరితంబై నాకై
వచ్చిన యది యని వగచుచు, 719
- క. ఈ తరుణి నాతలోదరి, నాతనయుం దీశవంబు నా పాపచుఁ యీ
యాతనకు హేతువని నం. జాతార్తిన మూఁచుఁబొందె జనవరుఁ డంతన్. 720
- ప. రాజపత్నియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోకయై మూర్ఛిలై నంత గొంతవడికి
దెలిసి నరిపాలుండు పుత్రుఁజూచి యిట్లు విలపించు. 721
- క. అన్నా ! దీనంబై కడుఁ, జెన్నదఱిగి యున్న నీదు చిన్ని మొగము గ
న్గొన్నంత మన్మథము పగు, ల న్నేరకయుండె నిది శిలయొ వజ్రంబో, 722
- ఉ. హాసుత ! హాకుమార ! తనయా ! వినయాకర ! “తాతతాత” యం
చానమెయికా ననుం బిలుచు న్మృదదృష్టమ ! యేమిదోనముం

జేసితి నోయి : నన్నుగని చెచ్చెర మున్వలె వచ్చి మేనిపై
భానిలపంక మంటుగతిఁ బ్రామికొనంగదవోయి నవ్వుచున్.

723

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాండాలువా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముఁ జేసి నే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్రక : పాముం గఱపించెనే నిను : ససాధ్యంబెద్ది యద్దాతకుకా.

724

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత, గూరిననిఘఁ గనులఁజూడఁగూడెనె నా కం
చారాజర్జి విచారా, దీరుండై యక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ నుతుకా.

725

క. మృతసుతుఁ గొఁగిది విడుకొని, సుత సుత సుత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛకుండై పడి, సుతశోకముకన్న నొండు శోకం బున్నే.

726

ప. ఇట్లు తేకువ నెడి మూర్ఛకుండై పడియున్ననరపాలు నీక్షించి శైబ్య స్వలక్ష
ణముల నీతండు విద్వజ్జనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా నిశ్చయింపనగు
నని వెండియు,

727

ఉ. ఉన్నతిమై తిలప్రసవమో : యన నొప్పెడి నానతీరు, సం
పన్నశినాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురగాఢసౌరు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్పటిమ మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁ డొ
నన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమో.

728

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
శానమున నుండు పేలోకో : సత్యసంధుఁ
డనుచు సుతిశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత
నమును విస్మయదైన్యముల్ పనఁగఁ జూడె.

729

గీ. భర్తృపుత్రశోకముల భార మెక్కు
డై నహింసఁగరామి నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛపడి కొంతవడి లేచి మౌనయునంత
మరల నరిసాథుపై దృష్టి మానుముగ.

730

చ. నిలిపి “స్వపాల : యెంతకును నిందుఁడ కాఁడె విధాత వానికిం
గఁడె జగన్పయన్ దయయుఁగార్జ్యమకార్యమునాఁగ నక్కటా :

యిల సకలంబు దర్శగతి నేలెడి దేవనమాను నిన్ను వం
తల తెలుచేసి మాలసికి దాసునిఁ జేయునెక్కిరియొనె.

731

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారక్రయంబు

నకుఁ జొనిపి యంతఃబోక యంత్యకుఁడఁగా నొ

నర్పియును నీడఁబోవఁడు నాథ : యేమి

తప్పొనర్పితి వవ్వదాతయెడ నీవు.

732

మ. ఆకటా : యియ్యెడఁ గానరావుకద నీదొ నాతపత్రంబు, ల

చ్చికిఁదావై రతనంపుఁ గూర్పుగల నీ సింహాసనంబున్, యశః

ప్రకటంబైతగు చామరద్వయము, పార్శ్వస్థాయి మంత్రాద్రి నే

వక బృందమ్మును, మంగళధ్వనులు, దీవ్యద్వాజి సంఘంబులున్.

733

శా. ఏ నీ వేగెడివేళ రాజమణులున్ భృత్యత్వముంబూని ముం

దై నేర్పొప్పఁగ నాత్మవత్తముల రిద్యాపాంసుసంకుద్ధిసం

ధానంబుం బొనరింతు రిట్టి ధరణీనాథుండవై నీవు నీ

కొనే దుర్బగమౌ శ్మశానమున విట్లావాసమున్ జేయఁగన్ :

734

ప. వెండియుఁ గపాలనంకులంబును ధటీపటనిర న్తరమ్మును మృత నిర్మాల్మసూత్రాం
తర్లగ్న కేశసుదారుణమ్మును వసావిష్పంద సంకుష్కమహాపటలమండితంబును
భస్మాంగారార్దదగ్ధాస్థిమణ్డానంపుట్టిభీషణంబును గృధ్రగోమాయునాదార్తమ్మును బుష్ట
క్షుద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటనీలీకృతదిగంతరంబును గుణపాస్వా
దనసంప్రకృష్టనిశాచరంబునునై దూనంబగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖితుండవై
యెట్లుంటివని శోకపరవశయై యతని నాలింగనంబు చేసికొని,

735

చ. నరవరమౌళిమావితకనత్పదసీత : మహీమహేంద్ర : యి

క్రూరణీ ఘటిండులెల్లఁ గల గాదుగదా : నిజమేని దర్శిత

త్పరునకు నీకు నిట్లయిన దర్మముతోడిక నేరికొ : ఋతా

దరు లెవ : రెవ్వ రార్జవవిధమ్మున నుండెడివార : లెయ్యెడన్,

736

క. ఆని యెడగలుగని దుఃఖి, మ్మున నేద్యెడిదాని కవ్వకుండు తనకు మా

లని దాన్యము గల్గిన మే, టి విమిత్తము పెప్పె బల్ కడింది వగ దగన్.

737

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట.

చ. ఇటు దనపాటు చెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్చి నార్తిలం
వటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్బటమగు వంతపెంపునఁ బరంపరగా వదియించె నాపె యం
తట నృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వక్త్రముచొన్ని ఖిన్నుడై. 738

వ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తంగని తైబ్య
యిట్లను. 739

క. స్వామిద్రోహము నేయకు, మో మానవనాథః సత్యముడిగెదె ? నాపైఁ
బ్రేమడి నెడచేసి శిరం, బీమెయి నటుకుము విధాత కెదముద మొదవకా. 740

చ. ఆనవిని రాజు మూర్ఖఁగొని యంతనలేచి 'మృగాక్షిః యంతమా
టనఁడగునే ? యశశక్యకృతి కాదునె చేతులు ? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాఁగ నమ్మగువ వల్కఁ "బునర్భవమందునిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్ప దేవికి నతుల్ పదరించితి నెమ్మనమ్మునన్. 741

క. ఇఁకఁ దడయనేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొక వ్రేటునఁ దున్నుము మీ, న్నక వెనుదీయంగ నేల నరనాథుఁడవై. 742

వ. నావుడు నరపాలుం డఖండంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛితుండై యంతన తెలిసి
పుత్రమొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లను. 743

ఉ. ఓనలినాక్షిః యింక భువినుండఁగ నోప శరీరధారివై
కానఁ గృశానుసంగతినిఁ గ్రాగి పరమ్మున కేగుదెంతు నకా
బ్రాణసమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పవిన
నేనయి చేయుచో నిచట నిందయు నవృట హానియుండగుకా. 744

క. వచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాన్యం
బచ్చువడఁ గాంచు బొప్పనె, విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికికా. 745

గీ. ఏది యెత్తైన, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె, మేనిసంబంద మెడలుట మేలుకాదె
లేక కౌక్కురులు పుట్టి లేఁతయను, నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించెః

క. కులము నెగడించు నీతిం, డలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటాః జగదే
కలలితుఁ బుత్రకుఁ బాసియు, నిలపై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటకా. 747

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు

ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు

వైతరణియందు నసవత్రవనమునందుఁ

గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయఁ గాదె.

741

చ. లలనరొ యెట్టులైనను జ్వలజ్వలనమ్మున మత్కుమారుతోఁ

గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదనినఁ మరలింప కాజ్ఞ నా

వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసి వై

యలయక యమ్మహామహనియాజ్ఞ మెలంగుము జాగరూకతఁ.

749

క. దానములు చేసి యగ్నాఢ్య, ధానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితిమేనిఁ

మానిని, మన మూగురకున్, దానగు సంబంధ మమరధామమునందున్.

750

వ. ఆట్టి సంబంధమిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నండేని రహస్య

మ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదునయ్యది ఊహింపు మిఁకఁ

బునర్దర్శనాకాంక్షిణివై దర్శమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్వీపునింట నుండి రాజపత్ని

నను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను నలుపుట నీకుఁ బరసాధనం

బని బోధించుపతికిఁ బతివ్రత యిట్లను.

751

క. నరనాథ నాకమైనన్, నరకం బయినఁ హితంబు నాతికిఁ బతితో

మరణంబు, నేను నిప్పుడ, యరుదెంచెద నీవిటుండ నవహితమతిన్.

752

వ. నాపుడుఁ బరమ పతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పదే : యిట్లానర్తువు

గాకయని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పటచి యందు సుతకశేబరం బమర్చి

భార్యాసహితుడై, యంజలిఘటించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ

బంచకోశాంతరగతయుఁ బుచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరవరీధానయుఁ గరుణా

రససాగరయు నానాయుధధరయు జగత్పాలనతత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం

దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ.

753

బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. వానవుఁ డాదిగాఁగల సుపయ్య లఖర్వరయం బెఱర్చ న

గ్రేవరుఁగాఁగ ధర్మ నిధి ప్రీతిమెయిం బొడనూపి “మేలుమేల్

నీవరివారు లేరు ధరణీధవ : సత్యసహాయ : నాకనం

వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్.

754

వ. అనునంతఁ బితామహుం దీక్షితుఁ.

755

గీ. ధర్మరూపుఁడ నేను బితామహుండ, వీర లందఱు సురలును జారణులును
గిన్నరులు రుద్రు లశ్వినల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు మహారాజ ! వైభవమున.

వ. ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం బ్రియం బొనరింప
నరుదెంచి యున్నవాఁడు విలోకింపుము.

757

గీ. నీ తితిజ్ఞెదిగుణముల నెమ్మి గొలువ, వచ్చితిని ధర్మఁడను నేను సద్వర్తిత్రు
లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఘమూర్తి, వైతి పదునాల్గులోకములందు భూవ.

758

వ. అంత నింద్రుఁ దీక్షినియె.

759

క. వానపుఁడ నేను నాపైఁ, గై సేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవుకా
నీసుతుఁడును సుగుణమ్ములఁ, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా.

760

క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానసంగతుల రగుచు విచ్ఛేయుఁడు దే
హముతోడ స్వర్గమున కని, యమృతమయం బైనవృష్టి నాకఁడు గురిసెన్.

761

గీ. దుందుభులు మ్రోయఁ, బూవులు దొలకరింప,

నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత

రమున శయించియున్న భారమణపుత్రు

పై నమృతవర్ష మప్పుడు పాడుకొనియె.

762

క. సుకుమారంబగు దేహం, బికలంకంబైన వదన మలరంగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు వెయంగన్.

చ. నరపతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గొఁగిలించి సు

స్థిరుఁడయి భార్యఁజూచి సురసేవ్యములైన యలంకృతుల్ వరాం

బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁ దాల్చిమే

దురతర మోదవారినిధిదోఁగుదుఁ బూర్ణమనస్కుడైతగెన్.

764

వ. అయ్యెడ నింద్రుం డతని కిట్లను.

765

చ. పరమపతివ్రతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో

సురుగుణుడైన పుత్రకు మహోత్తము నంకమునండుఁ జేర్చి పూ

ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింప నె

వ్వరికి నగమ్ము మైన త్రిదివిమ్మున కీ వరుదెమ్ము భూవరా.

766

- క. అన సత్యహరిశ్చంద్రం, డను దేవాధిపః శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాతం, డు వియోగము సేయఁదగు మనుండు విభుండుఁ. 767
- వ. నావుడు ధర్ముం డీట్లనియె. 768
- గీ. ఓయి నరనాథః నాదగు మాయకలిమి, నేన చాండాలరూపమ్ము నూనినాఁడ
భావినంగతి నెఱిగి నిన్ బనిగొనంగఁ, బక్కజమ్మున నుంటి నప్పాట నపుడు.
- వ. పిమ్ముట నింద్రుం డీట్లను. 770
- క. రాజాధిరాజః దినకర, తేజః హరిశ్చంద్రః పుణ్యతేజస్వులు వి
భ్రాజిత తపముల దేనికి, భాజను లా నాకవదము వడయఁగ రమ్మా. 771
- చ. అన నరనాథుఁ డీట్లను సురాధిపః మక్కురవాసులెల్ల న
న్నును విడనాడి కుందరె ? తనుం గని కొల్పెడివారి వీడువాఁ
డును ద్విజాఁజంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయాయు త్రీని హంతగో
హననరాయణుండునము లౌట వచించెడిఁగాదె ధర్మముల్. 772
- క. వారలతో స్వర్గమ కా, దారయ నరకంబయేని యది గమ్యమ నా
కోరాజః తన్నుఁగొల్పెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడుఁ. 773
- క. జనవరః పురవాసుల కె, ల్ల ను స్వర్గమొసంగుటె ట్లలవడెడి ? వారల్
పొనరిచిన పాపపుణ్యము, లన వేఱుగనుండుఁ దుల్యమగునే యెందుఁ. 774
- వ. నావుడు రా జీట్లను. 775
- గీ. వినుము సురనాథః సేవకజనులకతన
రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్నముల కియ్యకొనునిందు సంభవించు
సుకృతము నమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. 776
- వ. కొవున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది యిట్లుండ నిం
కొక్కటి వచింతు నాదగు సుకృతమ్మున బహుకాలోప భోగ్యంబగు నాకవదంబ
వారలం గలసి యొకదిన మనుభవించినం జాలు నట్లగుట మక్కుకృతంబు విభజించి
యిట్లొనరించుటకు నినుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మతించి
వ్రనన్న హృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్సదమ్ముగ నయోధ్యకరిగి హరిశ్చంద్రు
నమక్షమ్మున వారలకిట్లను. 777

- క. శర్మదమై యజ్ఞాదిను, కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ
మృత్తిలి మీకెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగన్. 778
- వ. కావున నెల్లవారును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లను. 779
- క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ, కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో
నవింశగతి రాఁదగు నీ, దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెన్. 780

హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గ
మ్మున కరుగుట.

- చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొందుగాఁగ బో
రనఁ జనుదెంచిరప్పు నగరమ్మున వారలు కొందఱా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మసంస్మృతిం
జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిన్నుముట్టగఁన్. 781
- వ. హరిశ్చంద్రుఁడు తక్కుంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దనిపి తన
కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసమృతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చి. 782
- క. తనకాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
నినదమ్మునఁ బొలుపొందెడి, యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగడన్. 783
- వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచునెడ నాలోకించి దివి
జకపీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకంబు పఠియించె. 784
- క. ఎంతటిదానం బెంతటి, కాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ, కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనియెడన్. 785
- మ. జనలోకైక విశుద్ధవర్యుఁడు హరిశ్చంద్రావసీనాథు వ
ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమన్ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమో రాజ్యమో విద్యయో
ధనమో సంతతియో సురాలయమో సందర్శించుఁ బాఠశీతా. 786
- క. నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బె
ద్దై వెలయు శతాక్షిపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబిలరన్. 787

అ.వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె ? నే, తన్మహాత్మ్యమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కశ్వమే, ధశతఫలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు.

గీ. ఎంత వీఱిడియైనను నెంత పాపి, యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుడైనఁ బాప
నమ్ము శ్రోత్రఘహారి యహమ్ముఁ బరము, నిచ్చు దేవీవరిత్రపై నివ్వఁగొనఁడె.

క. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ ! నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు న
జ్జనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షిమహాత్మ్యవిధ మదియెల్లన్. 790

క. దుర్గముఁడను పేర్వొడు ని, రర్గశబాహాప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు హిరణ్యాక్షుని, వర్షియుఁడు రురునికొడుకు వఱులున్ జగతిన్. 791

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశీతురని తలంచి
హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుండగుచు సహస్రవత్సరమ్ములు విరించి
గుఱించి తపమ్ము పేయు చున్నంత, 792

శా తా క్షీ మ హీ మ.

గీ. షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
నంతఁ జతురాననుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె.

వ. ఇట్లెదుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముం గాంచి నీ తపమ్మునకు మెచ్చి
భవదభీషితంబు నొనంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా ! జగతీసురుల
యందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున
నుండును సురలకుఁ బరాజయంబు పేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవేయనిన
వల్లెయని యివిరించి తనవివాసమ్మునకుఁ జనియె నంత, 794

సీ. వేదకాత్రమ్ములు విప్రులు మఱచిరి , స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం , తయు నిందె, సురలును నాకమందు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి , సౌఖ్యమ్ము విడనాడి నజరులైరి,
దుర్గముండును రణోద్యుక్తుడై పెల్చిన , నమరావతీపురి నాక్రమించె,

గీ. వజ్రమయదేహుడైన యవ్వావితోడ , బోరఁగలేక యమరులు భూమిధరగు
హంతరంబులయెడకుఁ బలాయమాను , లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాజఘ్నీతి. 795

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరనిలయులగుచు జగదంబం గొనియాడుచున్నంత. 796

- గీ. జన్నములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన, కతన నూతేడు లేకప్రకారముగ జ
గతి ననవృష్టిదోషంబు గలిగె ; దాన, నేళ్ళు జెలుపులు నూతులు నెండిపోయె.
- వ. దానంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్త
రించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ బదంపదీ కాంతచేతస్సుగగు కొందఱు
విప్రులు హిమాలయంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజాయోగ
మ్ముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తమ్మున నాధించుచు నిట్లు వినుతించిరి.
- గీ. ఓమహేశాని : యపరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయలేమి పొడియగునె :
కోప ముపసంహరింపుము, పాపు మీ య, నర్థమింకెవరు శరణమమ్ము : మాతు.
- వ. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిద్రూపయు భువనేశ్వ
రియునగు నీకు నమస్కారము, “నేతినే” తీతివాక్యమ్ములచే బోధ్యమానవగుచు
నర్వకారణంబవగు నీ కంజలిఘటించు, మైతత్కాలికంబగు దురవస్థంబాపి మమ్ముం
గటాక్షింపవే : యనువారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కెడఁ బ్రత్య
క్షంబయ్యె.
- 800
- సీ. నీలాంజనముఁ బోలఁజాలు దేహమ్మును , బీనసమోత్తుంగవృత్తకర్క
శవయోధరములును శతనయనంబులు , భాస్కరకోటిప్రభావమృద్ధి
జగదతీతమ్ముగు సౌందర్యమును లవ , ణిమయును గలదాని విమలమధుర
రసయుతజ్ఞత్ప్రజ్ఞరామ్ముకాల్వోదన , కాకఫలయుతహస్తములదానిఁ
- గీ. జాప మాయుధములును హస్తములఁ దాల్చి , వెల్గదానిని నప్పరాంబికను జూచి
స్తవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల నుండి , వారిధారలు గురిపె నవారితముగ. 801
- వ. ఇట్లు నపరాత్రమ్ము లొక్కటంగి నకలౌషధీజాలనంతర్పకంబగు నేత్రజలాసారంబు
వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నరనదీనిర్ధరమ్ము లనూనమ్ములయ్యె; సురలు గిరిగుహాంత
రమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. 802
- సీ. నిత్యసంతృప్తపు నిరుపమనిఖిలాగ , మాంతవేద్యపు భువనాధిపతివి
బ్రహ్మస్వరూపపు భక్తకల్పాగమ , మవు దేవి : నీవ యీ భువనమెల్ల
మాయచే నృప్తింతు వే యవతారమై , నను నెత్తుదువు భక్తజనులకొఱకు
నమితలోదనముల నలరారు నీరూప , మంబి : నిర్జరనిమిత్తంబ కాదె
- గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెనఁగుమింకఁ, దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి
కరుణఁ జూడుము మమ్ము నాకటికిఁ దాళ , లేమి నిన్ను నుతింపఁగ లేము తల్లి.

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున కాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బదంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షోహితీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విప్రులఁ బీడించిన,

804

క. ప్రోషము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నజన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వ ర్తిలఁజేసె మీదుగాఁ జక్రమ్ముకా.

805

శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శంఖచేరియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరిపరిచ్చన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్యుతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు ఘోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షిదేహమ్మునండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును
ననుపదంబ చక్రుష్పష్టిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడరి సాయుధ
హస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షోహితీపరిమితంబగు రక్ష నైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనరుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు,

806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు , దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రవ్వరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్తిసునిపైఁ బడెనువారసము లేసి

రెంట లోచనములను నాల్గంట గుఱ్ఱ

ములను నొక శరిమున ధ్వజమ్మును భుజముల

రెంట పారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి.

807

వ. తక్కుంగల యేనిది నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్ఞగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్ష్మింబకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రళాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి! య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె; డుఃఖగ్రస్తులకా మేల్మిఁ బ్రో
చుటకును న్నుతియించుచున్ గరములకాజోడించి రొక్కుచ్చుడిన్. 809

వ. ఇట్లు మఱిందు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై తెలన నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుకా. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్వ దొనఁగు లడఁగు.

క. అని యుపదేశం జొనరిచి, కనుమొఱుగెకా దేవి; యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొనఁగును కుభముల్. 812

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంఁగాంచి జనమేజయుండు
పరశక్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలతు నావుడు నాతం డిట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుకా దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు సూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగుపడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుఠారంబు
గానము; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించువగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
భువనేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబల్కులను నకూపారమ్ము మఱియించి , యప్పరశక్తిసాధారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిదయ్యుండ నయితిఁ; , బంచబ్రహ్మసనయంచు విమతిఁ
గన్న యప్పరశక్తి కన్న నన్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు వ్యక్త, మావస్తువునం దోత , మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

వ. అంత నప్పురాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున కాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బదంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షోహిణీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విపులఁ బీడించిన, 804

క. ప్రోవుము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నటన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్ముకా. 805

శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శంఖచీరియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరపరిచ్ఛన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్భూతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు మోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షిదేహమ్మునుండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్చక్తులును
ననుపదంబ చక్తుష్షష్ఠిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడలి సాయుధ
హస్తలై మృదంగపీఠాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షోహిణీపరిమితంబగు రక్ష వైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనరుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు, 806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు , దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కుడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రప్పరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి
రెంట లోచనములను నార్గింట గుఱ్ఱ
ములను నొక శరమున ద్వజమ్మును భుజముల
రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి. 807

వ. తక్కుంగల యేనిక నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వాని కాయమ్మునుండి యొక తేజమ్ము
వెడలి యాపెయిండు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్కంటకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రశాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి : య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె : దుఃఖగ్రస్తులఁ మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములఁజోడించి రొక్కచ్యుదీన్. 809

వ. ఇట్లు నుతించు హరిహరారుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెలస నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానిపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుఁ. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్పి దొనఁగు లడఁగు.

క. అని యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱఁగెఁ దేవి : యిట్టికత విన్నను బ్రా
సనఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. 812

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుం గాంచి జనమేజయుండు
పరశ క్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలెను నావుడు నాతం దీట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుఁ దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగువడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియిండు శుభారంబు
గానము ; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించునగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
భువనేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబల్కులను నహపారమ్ము మథియించి , యప్పరశ క్తిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిధన్యుఁడ నయితిఁ ; , బింద్రహ్మసనయంచు వినుతిఁ
గన్న యప్పరశ క్తి కన్న సన్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు వివ్యక్త, మావస్తువునం దోత , మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

తే.గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన , యప్పుదార్థము దెలియని యజ్ఞ లొందు
 వారు దుఃఖంబు, తజ్జలు దారపౌఖ్య , భాజనులటంచు నెఱుంగు మో పార్థివేంద్రః
 ప. శ్వేతాశ్వతరశాఖీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ద్యానయో
 గమునంజేసి కాంచించి నొడివిరి. వేయేల. జన్మసాఫల్యము కొఱకు సర్వ
 సంగంబు పరిత్యజించి మనమును హృదయమున నిరోధించి లజ్జాభయభక్తులం
 దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంత
 సిద్ధాంతంబు.

819

క. నడుచుచు నిద్రం బోవుచుఁ గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచున్ సుగుణ సద్దేవిఁ
 గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ, ర్హ్యుడపో ముక్తుండు తదితరుఁడు గాఁడు నృపా.
 ప. కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రరూపయు, సంతర్యామిరూపిణీయు, బ్రహ్మస్వరూపి
 ణీయు, సచ్చిదానందలక్ష్మ్యర్థరూపయుఁ, బ్రపంచోల్లాసపర్జితయునగు నప్పరశక్తిని
 సక్రమమ్ముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మను వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.
 గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమను, గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గాన్క-గాఁగ
 నంచుఁ జెప్పితి వందుఁ బద్మాలయకును, గౌరికిని నన్యకన్యాత్వభుటన యెట్లు 1822
 ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

823

క. మును హాలాహలనామక, దనుజులు వరజాతమైన దర్పముచే ను
 ర్విని. దేవలోకములఁ దమ, యనయమ్మున ముట్టడించు నవసర ముండున్. 824
 ప. హరిహరు లిరువురును నలువదివేల వత్సరమ్ములు సంగరంబొసరించి రక్కసుల
 నుక్కడంచి, తమ తావులకం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమ
 క్రమమ్ముల నుగ్గడించుకొనినవారును ననాదరసూచకంబుగ మందహాసం బొనరిం
 చుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరావమానితలం
 జేసిన నాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱుగి చనుటయుఁ బదంపదీ హరిహరులు శక్తి
 కూస్మరై తత్తత్కృతులయెడ నసమర్థులగుడు విరించి కొందొక చింతించి కారణం
 బరసి హరిహరుల కార్యంబులు పైతము తాన నిర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలమ్ము
 గడపి పదపదీ మన్వాదులును సనకాదులునునగు తనకొమరులం దలచి మీరు దేవి
 నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపా
 దింపుఁడు, నావుడు వారలును హిమాలయతటమ్మునకుఁ జేరి మాయాబీజంబు జపిం
 చుచు లక్షహాయనంబులు తపమ్మొనర్చునంత,

825

సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట.

- సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు , పాశ మంకుళమును బట్టు పంచ
శాఖద్వయమ్మును నచ్చిదానందరూ , పంబును గరుజారసంబు దొరంగు
లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణం , బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ నను , స్కారింబు గావించి నకలమునులు
- గీ. భక్తి చెన్నార నుతియింప భావుకప్ర , సాదసూచికటాక్షప్రసారగరిమ
జాలువాఱంగ వారికష్టంబు దీర్చు , దలంచి మధురమ్ముగా నంబ పలికె నిట్లు. 829
- గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగఁగ పచ్చితి మునులు; నలయు
వరములను గోరికొనుఁడన హరిహరులట, శక్తిలాభమ్ము గోరిరి నకలమునులు.
- వ. అందు నొక్కండగు దక్షిండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ లాభమ్మునైతము
గోరి యవ్వరదేవి నివాసమ్ములును జపఢ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్ముని ప్రార్థిం
చుటయు, యిట్లను “మదంశమ్మునం గలిగిన శక్తులకొలఁది యెఱుంగక యవమా
నించిన కఠిన హరిహరుల కీయపద్మ తటస్థింఁచె, నయ్యదియు భవదీయతబోఁబల
సమాసాదితాస్మదనుగ్రహమ్ము కతద నెడలె” నని చెప్పి వెండియు, 828
- క. భాదీయగర్భమున శివ, యవతారంబెత్తు, రమ పయస్సింధువు సం
దవతారమెత్తు నిక్కము, భవునకు విష్ణునకు ధర్మపత్నులుగాఁగన్. 829
- వ. అని మాయాబీజజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతిరమనియు, సర్వజగమ్ములును దనకు నివాస
మ్మునియు విరాట్స్వరూపంబొండె నియ్యెడ మీకుం బొడకట్టెడి యాకారంబొండె
ధ్యేయమ్మునియు, బోధించి యమ్ముణిదీప్తవహసిని యంతర్హితయగుడు వారలును
గమలాసను పాలికిం జని కలతెఱుం గెఱిఁగించరి. పదంపది హరిహరులు స్వస్థులై
జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై 'రంతః గొంతకాలమునరు. 830
- గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షిని యింటఁ బొడమె
దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, పృష్ఠి గురిసి ప్రపంచము వెల్లి విరిసె. 831
- వ. ఒక్కండననేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యాపజ్జగమ్మును శుభమయం
బయ్యె, సంత నక్కన్నియకు సతీయనిపేరిడి యొక్కకాలమ్మున దక్షిండు శంక
రునికిచ్చి పెండ్లి చేసినఁ బదంపది యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్జ్వలనదగ్గ
శరీరయ్యె నావుడు జనమేజయం దిట్లనియె. 832

- చ. వినఁ గొఱగాని వార్తనెఱు వీనులు సూడినభంగి విందు నెం
దును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ
బెనుపఱ నేజగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిన్ భవా
గ్ని నిధనమబ్బి దట్టితవవీరధిపోతము వహ్నిఁగ్రాగునే. 833
- వ. ఇయ్యది యేకగ్వవిపాకమ్మున ఘటించె నొడువు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రా ।
మున్ను దుర్వాసుం దొక్కనాఁడు జాంబూనదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ
మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు, 834
- క. విజకంఠస్థలగతమై, యజహత్పరిమళపరీతమై సతతాః
ప్రజపేవితమై తగునొక, ప్రజముం గరుణించి యిడఁ బ్రసాదంబనుచున్. 835
- వ. అతండును దస్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్మున నరుగువాఁడు దక్ష
వికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ
బిమ్మట దక్షుం డమ్ముని శీర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాధారణం
బగు మాల్యంబెయ్యెడఁ జేతు నావుడు మునియు నానందాశ్రు బురుల నియ్యది
పఁదేవీప్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్ముడు, 836
- క. మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు సముండు గాఁ డెవ్వఁ
దును వాఁడు దేవిఁ గోరినఁ, జను నీ నవియెంచి యొసఁగె ప్రజ మాతనికిన్. 837
- వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేశీసదనమ్మునఁ బిదిలపఱచి, 838
- క. పదపడి రాతిరి మోహ, స్పదుడై తన్మాల్యగంధవర్ధితమోదా
భ్యుదయిందై క్రీడాపర, తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్మి దళకొత్తంగన్. 839
- వ. ఇయ్యపరాదమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియం
దును ద్వేషమ్ము ఘటించె నని వెండియు, 840
- క. ఇయ్యది కారణమున న, త్రొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం
బొయ్యన యోగాగ్నికి నిడి, య య్యవనీధరవచునకు నాత్మజ యయ్యెఱ్ఱ. 841
- క. అనవుడు జనమేజయుఁడో, మునివర ! శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హె
చ్చననొప్పు నా సతీమణి, యనఘ మృతింగనిన మీఁద నతఁ డెట్లుండెన్ ? 842
- చ. అన మునినాథుఁ డిట్టులను నాపయివృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
ప్పనలవికాదు, శంకరు నపాంపుఁగ్రోధము వీరభద్రసం

జనకముగాఁగ నాతఁడు వెనకఁ ద్రిజగమ్ములు నీటుచేయునం

తన జలజాసనాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినఁ.

843

ప. శంకరుండును దద్భయార్దితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణా
కరుండు గావున నభయంబిచ్చి ఛాగవక్త్రమ్మున నద్దఱుం బ్రతికించి పదంపడి ఖిన్నా
త్ముండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి పహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యామానయుఁ
జిత్కలారూపిణియు నగు నతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిడికొని హా నతిః హా నతిః
యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు త్రాంతచిత్తుండై నానా దేశమ్ములు పరిభ్ర
మించుచుండె; నంత బ్రహ్మాదులును జింతాదంతురులైరి; పిదప విష్ణువు బాణపాత
మ్మున నా నతీదేవి యపయపమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన సయ్యవి తత్త
త్సానమ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూపధరుండై వసియిం
చుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె.

844

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర, ద్ధాయతులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్

సేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్.

845

ప. ఆయా చోట్లఁ దన యపయమ్ముల యందు నద్దేవి నిత్యమ్మును నన్నిహితయై
యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు దుష్టులకయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్వరంబుగ
నగు, నదియునుంగాక మాయాచీజం బియ్యెడ జపించెనేని సతీశీమ్రకాలమ్మున
సిద్ధించునని చెప్పి.

846

క. విరహాతురుడై యా శం, కరుండు జనధ్యానవరతఁ గాలక్షేపా

దరుడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించుచుండె నవనీనాథా :

847

క. నావుడు జనమేజయుఁడ, ద్వేషీస్థానమున సంఖ్యఁ దెలిపి తదీయం

బై వెలయు నామసంఖ్యయు, వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బవిత్రునిఁ జేయఁ.

848

గీ. అనుడు వ్యాసుండు వల్క్రునో జనవరేణ్యః శక్తిపీతమ్ములను నాదుశక్తికొలఁది
తెలిపెదను విను మెవ్వారిఁ దెలిసి నరుండు, పాపముల నీఁగు మిగులనంపదలఁదోగు

దే వీ స్థా న మ్ము లు.

ప. భూతికాములగు వార లే యే పీతమ్ములయం దుపాసనావరులై సిద్ధింబడయుదు
రయ్యవి వివరింతు, వారజాసియందు *విశాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగధారి

*ముఖము పడినచోటు వారజాసి, అట వసించు గౌరికి విశాలాక్షి యనిపేరు, అని వ్యాఖ్యాత.

జీయుఁ, బ్రయాగమ్మున లలితయు, గంధమాదనమ్మునఁ గామకియు, దక్షిణమాన
సమ్మునఁ గుముదయు, సుత్తరమానసమ్మున విశ్వకామయు, గోమస్తమ్మున గోమ
తియు, మందరమ్మునఁ గామచారిణియుఁ, జైత్రరథమ్మున మదోత్కటయు,
హస్తినాపురమ్మున జయంతియుఁ, గాన్ధకజమ్మున గోరియు, మలయాచలమ్మున
రంభయు, నేకామ్రపీఠమ్మునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమ్మున విశ్వేశ్వరియు, బుష్క
రమ్మునఁ బురుహూతయుఁ, గేదారపీఠమ్మున సన్మార్గదాయనియు, హిమవత్పృష్ఠ
మ్మున మందయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణికయు, స్థానేశ్వరమ్మున భవానియు, బిల్వ
కమ్మున బిల్వపత్రికయు, శ్రీశైలమ్మున మాధవియు, భద్రేశ్వరమ్మున భద్రయు,
వరాహశైలమ్మున జయయుఁ. గమలాచలమ్మున గమలయు, రుద్రకోటియందు
రుద్రాణియుఁ, గాలింజరమ్మునఁ గాళియు, సాలగ్రామమ్మున మహాదేవియు, శివ
లింగమ్మున జలప్రియయు, మహాలింగమ్మునఁ గపిలయు, మాకోటమ్మున ముకు
తేశ్వరియు, మాయాపురియందు గుమారియు, సస్తానమ్మున సంభికయు, గయ
యందు మంగళయుఁ, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమ్మున సుతృ
లాక్షియు, హిరణ్యాక్షమ్మున మహోత్పలయు, విపాశయం దమోఘాక్షియుఁ, బుండ్ర
వర్దనమ్మునఁ బాటలయు, సుపార్వమ్మున నారాయణియుఁ, ద్రికూటమ్మున రుద్ర
సుందరియు, విపులమ్మున విపులయు, సహ్యాద్రియం దేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ
జుండ్రకయు, రామతీర్థమ్మున రమణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థ
మ్మునఁ గోటవియు, మాధవవనమ్మున సుగంధియు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంప్రయము,
గంగాద్వారమ్మున రతిప్రియయు, శివకుండమ్మున శుభానందయు, దేవికాటతమ్మున నంది
నియు, ద్వారీవతియందు రుక్మిణియు, బృందావనమ్మున రాధయు, మధురయందు దేవ
కియుఁ, బాతాళమ్మున బరమేశ్వరియుఁ, జిత్రకూటమ్మున సీతయు, వింధ్యమ్మున వింధ్యా
ధివాసనియుఁ, గంధీర్థమ్మున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమ్మున సుమాదేవియు, వైద్య
నాథమ్మున నారోగ్యయు, మహాకాలమ్మున మహేశ్వరియు, సుష్ణతీర్థమ్మున సభ
యయు, వింధ్యపర్వతిమ్మున నితంబయు, మాండవ్యమ్మున మాండవియు, మాహే
శ్వరీపురమ్మున స్వాహాయు, ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయు, నమరకంఠకమ్మునఁ
జుండియు, సోమేశ్వరమ్మున వరాహాయుఁ, బ్రభాసంబునఁ బుష్కరావతియు,
సంస్కృతియందు దేవమాతయు, సముద్రతటంబునఁ బారావారయు, మహాలయ
మ్మున మహాభాగయుఁ, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియుఁ, గృతిశౌచమ్మున సింహ
కయుఁ, గార్తీకమ్మున నతిశాంకరియు, సుతృలావర్తకంబున లోలయు, శోణసంగ

మమ్మున సుభద్రయు, సిద్ధవనమ్మున మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు, జాలందరమ్మున విశ్వముఖియుఁ, గిష్కిందవర్వతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మున బుష్టియుఁ, గాశ్మీరమండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వరమ్మునఁ దుష్టియుఁ, గపాలమోచనమ్మున కుద్దియుఁ, గాయావరోహణమ్మున మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయుఁ, బిందారకమ్మున దృతియు, జంద్రభాగయందుఁ గళయు, నచ్చోదమ్మున శివదారిణియు, వేణయందమృతయు, బదరియందురసియు, నుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషధియుఁ, గుశదీప్తమ్మునఁ గుశోదయయు, హేమకూటమ్మున చున్నితయుఁ, గుముదమ్మున సత్యవాదినియు, సశ్వత్థమ్మున వందనీయయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివసన్నిధియందుఁ బార్వతియు, దేవశోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మస్యమ్ములయందు సుస్వతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయందు రుందతియు, రామలయందు దిలోత్తమయు, జిత్తమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వశరీరులయందు శక్తియు, నెగడుదురని వెండియు, 850

క. ఎనిమిది వందల పీఠము, అను సందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో
జనమేజయ : యే తత్సం, ఖిను విన్న నమమ్ము లడఁగఁ గలుగు కుభమ్ముల్.

వ. సతీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పిత్రాదుల సంతర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు, 852

సీ. భక్త్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర , జనులకు భోజనంబు నిడియును ను
వాసనీ జనులను పటుకాదులను గుమా , రికల నట్టుల యలరించ వలయు
నింతే : యయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ , నీయుండు, జలభేదనియతి వలవ;
దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజుఁడేనియు , దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు చుధిప

గీ. యచటఁ జేసాఁపవలదు శక్త్యనుసృతిగను
మంత్రము జపింపవలయు నమృత ప్రీతి
కొఱకు విల్లెప్పఁ దొనరించుఁ గుజనుఁ డేని
వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు. 853

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగసంతరమ్మున దేవీపురమ్మున ముక్తుండై వసియించు, నీ నామాష్ట శతంబు జపించి సిద్ధివదననవార లనేకులు గల రని వెండియు, 854

- క. ఈ నామాష్టశతమ్మును, దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగవ్రాయు నతం
 డూనఁడు గ్రహమారీభయ, మోసరవర : వానితుల్యఁ దొక్కరుఁ డున్నే. 855
- క. ఏ మానవుఁ డైనను దా, నామాష్టశతంబు జపమునఁ బొదలిన వాఁ
 దొ మాన్యుఁడు దేవతలకు, భూమీశ్వర : శక్తిరూపము నతం దొండున్. 856
- గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతవి పితరులు పరగతి కరుగువారు
 సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి నెప్పనేల : ముక్తిదములని జ్ఞాన సుముఖము లనియు. 857
- క. నరవర : ప్రశ్నంబున కు, త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము నీకుం
 బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన వృపుఁ డనియెఁ. 858

గౌరీ జన్మము.

- చ. మునివర : మంచుఁగొండపయి మున్నుదయించెఁ బరాంబయించు నీ
 విచించమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు. న
 జ్జనని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ
 ని నెనయు వానికిఁ మృతిజనింపదు; గల్గు సుధాశి కేనియున్. 859
- ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయందు సం
 భావితమౌనె : ధన్యుఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర : యాసతి
 దేవి శరీరము వ్విడువ దేవనతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
 నే విషయమ్మునన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమ్మరు చుండె నొక్కఁడై. 860
- క. మనమున దేవీరూపం, బనయము ధ్యానించుదున్ సమాధిగతుండై
 తన యంతః గాలయాపన, మును శంఖుఁ దొనర్చుచుండె భూపవతంసా. 861
- చ. జగములు శక్తిహీనత నసారములై పొలుపేదె, రోగముల్
 నెగదె, గ్రహాదిబాధలు జనించె, గణేంపఁగరాక చింత వృ
 ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిందగు నానమయమ్మునందు దు
 ష్టగుణుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 862
- గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాటి, కెల్ల సురలను మునులను బల్లిదుఁడయి
 బాధవెట్లఁ దొడంగె నప్పొపుఁ జంపఁ, దగ రొడులు శివునొరసాత్మజుఁడు దక్క. 863
- ఉ. "అంగనలేని శూలి కెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు" : నంచుఁజిం
 తంగొవి దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నమోనను యంచు హరికా నుతింప న
య్యంగజఱగన్నతండ్రి యిటు లాసతియిచ్చె నుపాయకాలియై.

864

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజనయిత్రి

గలదు చింతింపనేల ? నిక్కముగ మన య
నయమునంజేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు విది శిక్షయగునంచు చ్చుదిఁ దలంచి.

865

క. లాలనమునఁ దాదసమున, నేలలనకు నైన సుతులయెడ దయయుండుకా
బలకులు నేయు తుందుడు, కేలా తల్లలకుఁగాక యితరుల కుడుపకా ?

866

క. కావున జగదంబికయై, భావమ్మునఁ గరుణ యెప్పుడు పరివేష్టింపకా
జీవులఁ బ్రోచెడి యచ్చర, డేవిన్ శరణుఁబఁగొన్న దీనతలున్నే ?

867

వ. ఆను కమలబోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బుర
శ్చరణపరాయణులై దేవీయజ్ఞం బొనరించుచుఁ దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు
నుండిరందుఁ గొందఱు సమాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామపరాయణులును,
గొందఱు సూర్యసర్పలును, గొందఱు మంత్రపారాయణపరులును, గొందఱు కృష్ణ
చంద్రాయణ వ్రతనిష్ఠులును, గొందరింతర్యాగసంస్థులును, గొందఱున్యాయసమాదరు
లును నై ఘటనేశ్వరి మంత్రమ్మునఁ బరశ క్రిపాజ నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు
గడపుచున్నంత,

868

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనవమీ దినమందలి శుక్రవారమం
దోలి సురాశి కట్టెడుట నొక్క మహాద్భుతతేజమున్నత
శ్రీఃలితంబు కోటిశశీతల మర్కసహస్రకాంతినం
కీలితమై తటిత్కలనఁ గేరుచు నుద్భవమందె శోణమై.

869

ప. వెండియు.

870

సీ. మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా , లుగు నాల్గు దిక్కులఁ బొగడుచుండ
నాద్యంతరహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ , గతియుఁ దిర్వగ్గతి గనక కరవ
రణముభాద్యవయవప్రాప్తమ్మును గాక , శ్రీపుంసపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల , మిటుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ , రస్వరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముంచె , నా విధం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు.

871

సి. కమలకుట్టులముల కొమరుగాదనఁజాలు , గట్టిగుట్టల తీవి గలుగు దానిఁ

గలరణత్కింకిణికాజాలశంజుత్తు , మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ

గనకతేయారక గ్రైవేయకాంగద , గళబంధముల పొచ్చు గలుగుదాని

మొగలిదళముల పొబగుమీఱి వాసిండు , నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ

గీ. గప్పురపుదావి నెల్లెడగుప్పు వీడి , యంపు బల్ కావి నొప్పు నాస్యమ్ముదానిఁ

బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ , గనకతాటంకయుగళమ్ము నెసయుదాని.

సి. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము , నాయతఃప్రూవిలాసాస్పదంబు

రక్తరవిందవిరాజన్నయన మున్న , తఘ్రూణ ముద్యదధరసమేత

మబ్బరేఖాసముద్యచ్ఛిర్ష మమలము , క్రాహార మిద్దరత్నమకుటంబు

కుందకుట్టలదంతకాటీవిలాసంబు , కాశ్మీరతిలకసంకలిత మతుల

గీ. మల్లికామాలతీకనన్మాలికాభి , కీలికసుకేశపాశంబుఁ గేవలారు

జాంబరంబును బాళాదికాయుధనము , పేతమగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని.

ఉ. పొలుసగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాదగు కాంతిదాని, ను

జ్వలములు నాల్గబాహువు లెసంగెడిదాని, నమస్తకామముల్

చిలికెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరారెడుదాని, నిత్యశ్రీ

తలకరుణాసనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంభికా సురల్.

874

క. కని మ్రొక్కిడి యానందా, శ్రునిరుద్ధస్యనులు ప్రేమచుంబితనిజల్

చనులును నై తన్మయమగు, మన మొండేమియును వినమి ప్రాస్పడి విదవన్. 875

వ. ఎట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి.

876

గీ. రజ్జువున మాలయందు సర్పరేమంబు, వధువున జగమ్ము నీయందు భ్రాంతికల్పి

తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె. ఊగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున.

క. తత్తనుట కురాహృతి సం. విత్తును నగు విన్ను భువనవిభ్వివటంచుం

జిత్రన్మాత్ర పటంచుకా, బత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లి :

878

వ. అఖండానందంబును బ్రణవంబును హీంకారమ్మును బ్రత్యగాత్మయును నీ స్వరూ

పమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవస్థాత్రయ సాక్షిణీయుఁ బంచ కోశాతిరి

క్తయు నగు నీకు నమస్కారము. త్వం పదమ్మునకు వాచ్యంబవగు నిన్ను నానా

మంత్రాత్మికవనుచు నుతించుమని శ్రీ సూక్తంబుఁ దన్ను మతించు విష్ణురూపం

గాంచి సుధామధురస్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె.

879

- క. దేవతలారా : మదర్థము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి ? మీ మొగములు శో
కావలత నొంద నేల ? ము, చావహ యగు నేను వరదనై యుండంగఁ. 880
- క. నాయందు భక్తిగలవా, రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద దొలగించి మ, దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుంగరే. 881
- చ. అనుచు దయాసమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిన్బియులై తమ దుఃఖ మీగతన్
మనవి యొనర్చి “రెండు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీకునుం
గన విన రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాత్మకా. 882
- క. తారకుడను రక్కసుఁ డే, పార సరోజాతభూదయాపాత్రంబై
కోరిన వరములు గొని దు, ప్రారంభతఁ జేసె మమ్ము బాధించు నొగిన్. 883
- క. శివు వలనం బుట్టిన వాఁ, దు వధించెడి వాని శర్వుఁడును భార్యవై
భవ మెఱుంగనివాఁ డెటు సం, భవమందుఁ గొడు కొకండు భవునరుఁ దల్లి. 884
- చ. అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బుంపైరి తెల్లరును బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁ గుమారుఁడుం బొడముఁదాంకునిఁ వధియించుఁ బొండికన్. 885
- చ. అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జనుదెంచిన హిమాచలరా
జంబ కిట్లనియె. 886
- క. ఏమీ ! నాపుణ్యము త, శ్రీ : మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై
కామితఫలదాయని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేర్పెనే ? యిప్పటికిన్. 887
- క. జడుఁడన్ మందుఁడ నే నె, క్కడ : చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె, క్కడ : జన్మకతములకైనఁ గలుగునె తల్లి : 888
- గీ. ఆశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు వీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మొకల్లి : నా గృ. హమున జనియించు బిరిది భాగ్యంబ కాదె.
- క. “మంచుంగొండ యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే !”
యంచు న్నన్నును నిన్ను భక్తకరుణాయదఃపతింగాఁగ న
గ్గించున్ లోకము మత్పితృణాము విముక్తిజెందు నోతల్లి ని
ర్మించుఁ వేఱొక పుణ్యలోకమును బేర్క బమ్మ యవ్వారికిఁ. 889

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీవిశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతములగు భక్తిజ్ఞానయోగము లానతిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసితముఖపంకజయగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నారహస్యంబిట్లు వక్కాజించె.

891

దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము

క. అమలం బనుపమ మవిత, రక్త మనామయ మేఘముం బరబ్రహ్మభి
ఖ్యము సంపిత్తును నగు తే, జ మనఁగ విను నేననూ రసాధరమౌళి.

892

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, నది య
సతియు సతియును నుభయానుగతియుఁగాక
శశికీఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్టతయు, భాస్క
రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు.

893

వ. స్వీయశక్తిసమామోగమునంజేసి యేన ప్రపంచమునకు బీజంబనైతి; సస్యచ్ఛక్తి యనఁగా మాయ. అది తపస్తమో జడాదినానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ము లెల్ల నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు కాని, యయ్యైవండితుల స్వకపోల కల్పితంబులు గావు. అమాయ జీవాశ్రితయగు పట్టున నవిద్య యనఁబఱు. దానికి స్వాశ్రయ వ్యామోహకృత్త్వం బొందు దొసంగుగలదు. ఏతద్దోషమునుండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొసంగుటయ నృప్తికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితముగు చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయకారణంబు, దృశ్యంబగు కతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిష్కృపస్తువును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపము వడుపునఁ బరప్రకాశకమును స్వయంప్రకాశమానమును నని యెఱుంగునది. జాగ్రదావ్యవస్థాత్రితయమునం దిది యొక్కచేగతి భాసించు. ఇయ్యది సువిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, పరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీని కిన్ని నితరము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును సపరిచ్ఛిన్నత్వమును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు పరవస్తువుననేన. నేను జ్ఞానాత్మకనుగాని జ్ఞానధర్మిణిగాను. జ్ఞానరూపమును బూర్ణమును దైవతజాలవివర్జితమును నగు పంచస్తువు కామకర్మాది యుక్తయగు స్వీయమాయకతమునను బూర్వానుభూత

సంస్కార వశమునను గాంకర్మవిపాకమునను దత్తావివేకవిమిత్తమునను సిస్పజ్జ
భాజనం బగుచున్నది. ఈ సర్గింబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాను. ఇంతదనుక సలౌకిక
ముగు నారూపము నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును, సప్యక్తం
బును, మాయాశబ్దితమును, సర్వకారణ కారణమును, నాదిత త్వమును, సచ్చి
దానంద విగ్రహమును సర్వకర్మమనీభూతమును, నిచ్చాక్షాన్క్రీయాశయమును,
ప్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నని యెఱుంగునది. ఇద్దాని శబ్దితస్మాత్తీరూపకంబగు
నాకాశమును దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకం
బగు తేజమును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమును, దానివలన గంధాత్మక
యగు భూమియుఁ బొడమె; సందాకాశమునకు శబ్దిమును, వాయువునకు శబ్దిస్పృశ
ములును, దేజమునకు శబ్దిస్పర్శరూపములును, నుదికమునకు శబ్దిస్పృశరూప
రసములును, భూమికి శబ్దిస్పర్శరూపసగంధములును గుణము; తీక్షణతవంద
కము వలన వ్యాపకమును వాయురూపమును సగు లింగదేహ ముద్భవించె.
సర్వప్రాణాత్మకంబగు వియ్యదియ యాత్మరు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు.
కారణదేహం బవ్యక్తంబు, దీనియంద జగుంబు పీఠరూపముననుండు; నియ్యదియ
లింగదేహమునకు హేతుభూతంబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీ
కరణ మార్గమునంతేసి పంచమహాభూతము లుద్భవించె, దత్ప్రకారంబు
వివరింతు.

894

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు

భాగములుచేసి యందొందు భాగమునకు

నాల్గభాగములను గల్పసంఖాసర్వి

యవియు స్వస్వేతరద్వితీయాంశమందు.

895

వ. యోజిపదలయు, నిట్లు యోజించిన సయ్యోభూతము లొక్కొక్కటి పంచావ
యపములుగ నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకరణభూతజన్యం
బగు దేహంబు నారు స్థూలదేహము. పంచభూతసర్వాంశములనులన జ్ఞానేంద్రి
యము లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమునాదగె. అది వృత్తి
భేదమున నాల్గభేదములు గలయది. అది సంకల్పవిల్పాత్మకంబగునెడ మనం
బనియు, నిశ్చితంబగునెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానుసంధాన పరముగునెడఁ జిత్త
మునియు, నహంభావాదృకంబగునెడ నహంకారంబనియు నుడువంబడు. రాజ
సాంశమువలనఁ గర్మేంద్రియములైదునుం గలిగె; సవియేకమై ప్రాణంబునఁ

బరగు నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానభేదమ్ముల నై దువిధమ్ములు గలయది
యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుదమ్మున నపానమ్మును, నాభియందు
సమానమ్మును గంతమ్మున నుదానంబును, సర్వశరీరమ్మున వ్యానమ్మును వివసించుఁ
ద్యక్ష్పక్షిశ్శ్రోత్రజిహ్వప్రాణమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థమయలు ప్రాణాపాన
వ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం బనఁదగు నన్మదీయ
సూక్ష్మశరీరంబు. వెండియుఁ బ్రకృతి విశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు,
నవిద్యయనియు రెండు దెలుంగు లందు * సత్త్వాత్మికమాయ * గుణమిత్రత
యవిద్యయని యెఱుంగునది, యందు స్వాశ్రయసంరక్షకమ్ము మాయ, యం దీ?
తృప్తబింబంబీశ్వరుం; దతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ
కారకుండును, నాఁడతఁడు; నవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుం డనఁబరఁగను; నీ యిరువు
రకు (నవిద్యావిమిత్రకంబగు పూర్వోక్తదేహాత్రియాభిమానమ్మున నాచుత్రితయం
బుగల, దందుఁ (బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వనామమ్ములు జీవునకు, నీశసూత్రవిరాట్పదమ్ము
లీశ్వరునకుం జెల్లు; నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమష్టి
దేహాభిమానియు నగునని వెండియు.

896

క. జీవానుగ్రహకామము, చే విశ్వంబెల్లఁ దానచేయును నానా

భావముల, నీశ్వరుఁడు మ, ద్భావుండై నాదుశక్తిఁ దగఁ బ్రేరేకుండై.

897

చ. సకల చరాచరమ్ములును శక్తికృతిమ్ముల యట్టి నాదు మా

యకు మఱి నాకు నెన్నఁ బరమార్థత భేదములేదు చూడ, లో

కితులకు భేదముండు నది కేవలమత్కృత మింకఁ దత్త్వద

ర్భకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియ కామ్రనివాసము భూవరోత్తమా.

898

అ. వె. అట్టి నేను జగము నఖిలమ్ము సృజించి, ప్రాణ మగ్రమంద పరిధవిల్ల

నందుఁ జొచ్చియుండు; నట్లుకాకున్న లో, కాంతరగతి మఱనయగుటయెట్లు?

స. ఉపాధిభేదమ్మున మఱకాకాదులకు భేదంబు కల్పితంబగునగది మాయాభేదమ్ము

నంటేని నాయందును భేదమ్ము కల్పితమ్ము. భాస్కరుం డుచ్చసీచాదివస్తువుల వెలిఁ

* సత్త్వాత్మిక = శుద్ధసత్త్వ.

* గుణమిత్రత = మలినసత్త్వ.

(అవిద్యయన మాయయు, నవిద్యయు నవి వ్యాఖ్యాత.

(కారణదేహాభిమాని ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మదేహాభిమాని తైజసుఁడు, స్థూలదేహాభిమాని విశ్వండు.

గించియు దుష్టుండు గాని తెఱంగున నేనును దత్తవృస్తుగతదోషములకు భాజనంబుగాను. బుద్ధ్యాదినిష్ఠంబగు కర్తృత్వమును వివేకశూన్యలు నాయందు గల్పించుదు కాని వివేకులిట్లు పొరఁబడదు, ఘటాకాశ మహాకాశముల వగిది జీవాత్మపరమాత్మలకు భేదంబు కల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు చడుపున నీశ్వరబహుత్వమును. మాయాకల్పితంబయగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమునరును, గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు సవిద్య యీశ్వరబహుత్వమునరుఁ గారణంబగునని వెండియు.

900

సీ. నేన యీశ్వరుఁడను నేన సూత్రాత్ముఁడ . నేన విరాడాక్మ నెఱుఁగుచుయ్య హరిహరబ్రహ్మలు నాపై ప్లవియు గౌరియును బ్రాహ్మియును నేన; యినుఁడుశియు దారకలును నేన; తస్కరివ్యాధచాం . డారు నేన; యస్యంబులైన పశుపక్షులును నేన; పరమోత్తములు కర్మ . తులు నేన; దుష్కర్మకులును నేన;

గీ. యభిలభాతమ్ములందు నాకన్నవేఱు . లేదు; ఫణిమాలికాది విభేదముంను నొందియును రజ్జు వేకమై యుండువగిది . నేన వెఱుఁగుదు నెందు నో హిమగిరింద్ర;

క. అని నొడువు నప్పరాంబం, గని హిమగిరి దేవి; నీయఖండాకారం బును గనుఁగొనఁగా నెంచెద. ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెకా. 901

ప. సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరాడ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితులైరి; యారూపం బెట్టిదంచేని.

902

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లోచనములు, చెవులు దిశలు తొలిచదు వులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు ప్రాణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రీ కటి, ఖంబు నాభి, భగణము పక్షము, మహ . ర్లోకంబు మెడ, జనోలోక, మాన్యము, లలాట సురయఁ దపోలోక, మింద్రాదు . లెల్లరు బాహువు, లిదియుఁగాక

తే. గీ. నాన గంధంబు, దస్రులు నానికావి
వరములు, పవలురాత్రి తెప్పలు, జలంబు
కాకుంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొమలు
బ్రహ్మలోకమ్ము, యముడు దంష్ట్రలు, మఱియును,

904

ప. ప్నేహంబు దంతమ్ములు, మాయ హాసంబు, నేతాంతప్రసారంబు సర్గమ్ము, వీడయు త్రోవ్వమ్ము, లోభంబధరోష్ఠంబు, ధర్మసూర్గంబు వృష్ఠంబు ప్రజాపతి మేధఁమ్ము నముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్ము లస్థులు, నమలు నాడులు వృక్షంబులు కేశంబులు

బాల్యయౌవనకౌమార వార్ధకములు గతులు, మేఘములు లోమములు, సంధ్యలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుఁడంతఃకిరణమునుగా దంష్ట్రాకరాళంబును, నానాయుధదరంబును, బ్రహ్మక్షత్రోదనంబును, సహస్రశీర్షమును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమును, గోటిసూర్యవ్రకాళమును, విద్యుత్కౌటి సమప్రభంబును, భయంకరమును, ఘోరమును, హృదక్షిత్రాసకారకమును నగు సమ్యహారూపముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు మూర్ఖిల్లి పదంపడి తెలననున్న వేదములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకమలుతై.

శా. నీరూపంబు జగచ్చయంకరము నెంతేజూచి మూర్ఖుఁ భయం

బారం గొంటిమి నీదుసం ప్రవము సేయన్నేర్తుమే : తత్పదం

భోరుద్వ్యంధ్వముఁ గొల్పుసామరుల మమ్ముఁ బ్రోవుమోదేవి : వి

శ్వారూఢంబగు నీస్వరూప ముపసంహారంబుఁ గావించుచుకా.

906

వ. అగ్నియు సూర్యచంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బలుపక్షిప్తుగా దులును మనుజులును వ్రాణాపానంబులును ప్రీహియవంబులును దపంబులు శ్రద్ధయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు *సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమిధలును హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్హితంబులును స్వర్గరసంబులును సర్వోషధంబులును జన్మంబులును యూపంబులును దక్షిణలును ఋగ్యజుస్సామంబులును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు నమస్కరించెదమని వెండియు, 907

తే. గీ. సరమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి, మున్ను కైకొన్న యాజగన్మోహనంపు రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ, బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁబేర్చి.

వ. విదవ నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు కైకొని యమరుల కిట్లనియె.

909

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ. నా, విశ్వరూప మేడ : భీతినొందు

టబ్బురంటె : నే దయామతి మీకు సా, జెత్కరింపఁజేయఁ గడఁగితిఁజూడి.

మోక్షమునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట.

క. యోగంబుల దానంబుల, నాగమముల మేటితపములాదిగ నేయే

యోగములనైన నన్నున్, వేగనుఁగొనఁజాలు టబ్బునే : యెంచెనిన్.

911

*ప్రాణములు, అర్చిస్తులు, అవి ద్వంద్వము.

వ. అని చెప్పి హిమగిరి నుద్దేశించి గిరింద్రా : ప్రకృతంజాలింపుము పరమాత్మ
యుపాదిభేదమ్మున జీవతత్వమ్ముజెంది కర్తృత్వాద్యను గతుండగుచు ధర్మాధర్మైక
కారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనులజనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభ
వించుచు మరలఁ దత్తత్కర్మానుభవమ్మునజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖ
దుఃఖానుభవం బొనర్చుచు ఘటియంత్రంబు చందమ్మున విరామంబుగొనక యజ్ఞా
నంబునంబడి పొరలుచుండు.

912

సీ. కావున మనుజుఁ డజ్ఞానంబు నశియించు , పొంఁటె విద్యాభ్యాసమును నొనర్చు
వలయు ; జన్మంబునఫలమగుటయుఁ బురు , పార్థసమాప్తియు నమృతముక్త
దశయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె ? , యజ్ఞానజమగు నుపాప్తియొండెఁ
గర్మంబునొండె నజ్ఞాననాశనమునఁ , గారణములుకావు ; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముఖ్యము లైనట్టి దొనఁగు లెసఁగఁ

జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ

గర్మములవంకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ

చెందుపొంఁటెఁ బ్రయత్నిమ్ముచేయవలయు.

913

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునకు విజ్ఞానంబు కారణంబైనను "కుర్వన్నే వేహకర్మాణి"
యను ననుశాసన బుకలిమిఁ గర్మంబులు తత్రాప్తికి సహాయంబనియు హితకారి
యనుయుం బుకలుదు హృద్గ్రంథి జన్మంబగు కర్మమ్మునకు హృద్గ్రంథిభేద
సాధనంబగు విజ్ఞానంబునకు దమః, ప్రకాశంబులకుంబలె యోగవద్యంబు సంభవిం
పడు. కావున వైదికంబులగు సర్వకర్మంబులును జిత్రశుద్ధికరమ్ముఁని యెఱింగి
శమదనుతితిజెనై రాగ్యను బవపర్యంతమ్మును గర్మమ్ములొనర్చుచుఁ బిదప సర్వసంగ
పరత్యాగ బుచేసి శ్రోతియుండును బ్రహ్మనిష్ఠుండును నగు గురువరుంఁగాంచి
నిర్యాజుంబగు బక్తిపరుకొత్త వేదాంతశ్రవణంబుసేయుచుఁ దత్త్వనుస్యాదివాక్య
మ్ముల కర్థంబు విచారించునది.

914

తే. గీ. "అత్త్వమసి" యను వాక్య ముద్వైతబోధ, కము తదిర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యేను ; నేననుతిండు ; గిరింద్రా : తేట, తెల్లముగను తదిర్థంబు తెలియవినము.

వ. 'అత్' పద మ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతన్యంబును, 'అసి' పదమ్మునకుఁ గిరింద్ర
జ్ఞత్వవిశిష్టతై న్యంబును, వాచ్యంబు. 'అసి' పదవాచ్యంబైత్యం ; బిదిపదార్థంబు.
సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతై న్యంబును గిరింద్రజ్ఞత్వవిశిష్టతై న్యమ్మును నొక్కటియేయని
వాక్యాస్తంబు. ఇట్టి మర్థంబు విచిత్తంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహ

ల్లక్షణచే జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యతరార్థంబు పరిహరింపవలయు.
అట్లేని చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు
లభించునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

916

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాధు
లవి నశింపఁగ నందున్న యైదుకోశ
ములను దాటిన నా బ్రహ్మపుచ్చ మరయు.

917

వ. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భౌగోలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును
నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును
నపంచీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధికం
బును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు సనిర్వచనీయమ్మును నగు నజ్ఞానంబు
కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము సయించినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులు;
నితనికి జననమరణమ్ములలేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నఱు
వుకన్న నఱువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు * గుహానిహితంబును నేతి
నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మ
వస్తువును వీతశోకులగువారు పాజెత్కరింతురు.

918

సీ. రథి యాత్మ. దేహంబు రథము, సారథి బుద్ధి, త్రాళులు, మన మింద్రియా? వారు
వము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచరములగు పలువిషయముల నాత్మ
యనుభవించునటంచు మనులందు; దయ్యవి, ద్యయు నమనస్కత్వ మకుచివిదము
గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పద, మును, సంస్కృతినిబడి పొదలుచుండు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధియు శుచిత
యును గలుగువారు తత్పద మనుగమింతు
రజ్జువు మనంబు, తెల్వి సారథిగఁ గలు
వారు తుదముట్టు మత్పదార్థమృనందు.

919

వ. ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిధిద్యాసనమ్మున
నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగవృత్తికిమున్ను దేవీప్రణవంబగు హ్రీం
కారమ్మునందలి యక్షరత్రయార్థంబు విచారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు
రకారంబు సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీంకా

రంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివ్యష్టిదేహంబులు నిర్ణయంబొనర్చి పిదప నవ్వాని కైక్కిమ్ము నిశ్చయించిః తీనాథండగుచు నాసాధ్యంతర సంచారులగు ప్రాణాసానంబుల నుంబొనర్చి వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీరదోష త్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నివ్యాజ్యమ్ముగు భక్తిపెంపుర నీరావంబగు గుహాముఖంబుఁ ప్రవేశించి హ కారరూపుఁడగువిశ్వాత్మను ర కారరూపుఁడగు తైజసాత్మయందును నవ్వాని నీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును నవ్వాని హ్రీంకారమ్ము నందును బ్రవిలాపమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాహీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును సగు సచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్ని దీపశిఖాంతరమ్మున భావించుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మద్రూపుఁడగుచు మదై క్యమ్ముఁగాంచు ననిన విని హిమవంతుం డంబ కిట్లనియె.

920

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు పాదనముయోగ, మంబి : సంవిత్ప్రదాయక మంచువింటిఁ దెలియఁజెప్పఱు తద్విధి తేటతెల్ల, ముగను భక్తుని దస్యనిఁ దగదెచేయ :

యో గ మం త్ర వి వే చ న ము.

ప. అని వినయావనకుండగుచు సడుగుటయు సంభిక్తి గిరింబ్రా! యోగంబిన జీవాత్మైక్యంబికాని వేటొందుగాదు. తత్ప్రచారం బెఱిఁగింతు. యోగవిఘ్నకరమ్ములగు కామక్రోధలోభమోహమదమూత్సర్యమ్ములను యమనియమాసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధారణాధ్యానసమాధు లనియెడి యష్టయోగంగమ్ములచే జయింపవలయు; నహింసయు సత్యమ్మును సత్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు నార్జవమ్మును క్షమయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును నను నీపదియు యమంబులు. తపంబును సంతోషంబును నాస్తికత్వమ్మును దానమ్మును దేవపూజయు సిద్ధాంత శ్రవణమ్మును జ్ఞప్తయ మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీపదియు నియమమ్ములు. పడ్యాసనమ్మును స్వప్తిఃమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాననమ్మును ననునివి యైదును నాసనమ్ములు.

922

గీ. చరితతలములురెండును సక్థులందుఁ, జేర్చి బొటవ్రేకులను రెండుచేతులఁగొన వలయు వ్యుత్క్రమమగు గతి నలయి కెడలి, యదియ పడ్యాసనము భూధరాధిపత.

సీ. చరితతలమ్ముల జానూరుమధ్యభా , గమ్ముననిడి ఋజుకాయఁడగుట

స్వప్తిఃమ్ములు ; *సీవని వాంఛ్యములయందు , గుచ్ఛద్వయమ్ము దగులఁగ నిల్చి

యందకోశాధస్పమర్చిత పాదసా , ర్వి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియిండు : జానుభా , గములందుఁ బ్రత్యజ్ఞాభిములైన

గీ. వ్రేళ్ళుగల చేతుల నిమిచ్చి కాళ్ళ దొడల
యందుఁ గ్రమముగవిడుట వజ్రాసనమగు ;
నొకపదము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర ఋజుకాయఁడగుట వీరాసనంబు.

924

వ. షోడశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిడనాడిచే బాహ్యవాయువు నాకర్షించి
చతుష్టప్తిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమున సుషుమ్నానాడిచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశ
న్మాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళనాడిచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయా
మమ్మునాఁబడు ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెఱంగు; అందు జప
ద్యానాదినహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు

925

గీ. క్రమముగా పిట్టులభ్యాసకలన నెగడు. ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధిమతమించు రెండ, వయది మధ్యమమగుమూఁడవయది మేలు.

వ. స్వస్వవిషయమ్ముల నిరర్గళమ్ముగ సంచరించు నింద్రియమ్ముల నరికట్టుట ప్రత్యా
హారంబు. మఱియు సంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధారలింగనాభలయందును
హృ *ద్గ్రీవాకంఠదేశమ్ములయందును , లంబికయందును నానయందును భ్రూమధ్య
మస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు; చైత
న్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభీష్టదేవతా
ధ్యానంబు ధ్యానంబు నాఁడగు; జీవవరమాత్మలకు సమత్వభావససమాధినాఁబరగు;
నిది యష్టాంగలక్షణం బింకమంత్రయోగం బాకర్ణింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజో
యుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మునునగు విశ్వంబు
శరీరంబు. అందు మూడుకోట్ల యేఁబదిలక్షల నాడులుగలవు. అందును బదిప్రధా
నంబులు. అందు మూడు ప్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిడాపింగళాసుషు
మ్నులు ఇం దిడానాడి చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు నమృతవిగ్రహాయు
వుంరూపయు సూర్యవిగ్రహాయునై వెలయు. ఈ రెండును మేరుదండస్థితమ్మును
సూర్యచంద్రవహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాడికి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల

* గ్రీవ = మెడ, కంఠము = కుత్తుక.

• లంబిక = కొండనాకి.

నొప్పెడి సర్వకేజోమయమ్మగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మద్యమ్మునందు విచిత్రానుమకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మద్యమ్మునందుఁ గోటి మార్కనమప్రభమ్మును నిచ్చాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ము కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున ప్రాంతరాత్మకంబగు మాయావీజమ్ము వలదు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. అదియ దేవ్యాత్మికయనంబగుఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దశమ్మును వీత వర్ణమ్మును దీప్తహేమనమప్రభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున సనల ప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దశంబును 1 స్వాదిష్ఠానమ్మునునగు 2 మూలాధారంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేశమ్మున మేఘాభిమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుతేజోమయమ్మును దకారాది ఫకారాంత దశ వర్ణదశనంయుతమ్మును విష్ణ్వదిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వాలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదశయుతంబును సుద్యుదాదిత్య సన్నిభంబును నానంద నిలయంబును కకారాదితకారాంత వర్ణపటితమ్మును రుద్రాదిష్ఠితమ్మునునగు 4 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశస్వరయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశ దశపద్మం బెరుద్దు; సయ్యది పరమాత్మావలోకనద్వారమ్మున జీవునకు శుద్ధి నొడగూర్చుటంజేసి వికుద్ధంబునఁబడు; నిద్దానికి నాకాశంబనియు నామాంత రమ్ము గలదు తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచక్రంబు పొనఁగు. దీనియందు జీవునకు నితీక ర్తవ్యతా విషయమ్ముగు పరిమేళ్యరాజ్ఞ సంక్రమించుకతన దీనికినామం బిస్వర్థం బగు ఇదియాత్మాదిష్ఠానంబు. ఇయ్యది హకార క్షకారాత్మక ద్విదశయుక్తంబు. దీని మీద కైలాసచక్రంబును, దానిమీద రోదినీచక్రంబును వలదు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూర్వ యోగంబున బాహ్యవాయుపుల నాకర్షించి కుంభకం బొనరించి, యవ్యాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చు

1. స్వాదిష్ఠానమ్ము. స్వస్య = తనకు, అనగా పరిలింగమునకు ఆధారము.
2. మూలాధారము = ఆధారాదిషట్కమ్మునకు మూలము.
3. మణిపద్మము = మణివలె వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.
4. అనాహతమనగా, తాదనములేకయే ద్వనికలిగియుండునది.

వలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి * కుండలినిఁగ్రహితి మూలాధారగత వాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన చక్రములయందలి తేజోమయస్వయంభూతము లింగములను భేదించుచు నమూర్తంబున నక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనంతర మ్మటనిన్న శంభునితో నక్కుండలిని కైక్యంబు భావింపవలయు; నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుతలాఙ్గిస సమానవర్ణంబగు నానందసాత్మకామృతంబును గుండలినిచేఁ ద్రావించి పదపడి పూర్వోక్తపట్నక్రాధిష్ఠానదేవతలనెల్ల నయ్యుమ్మత మ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. 927

క. ఈరీతి ననుదినం జే, వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృత్యురూఢింగంచక సం, సారము దరియింపుదురు రసాధరమౌళి. 928

ప. వారికి చిహ్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు వైతము సిద్ధించు. వేయేలః జగన్మాతినగు నాయం దేయేగుణంబు లెనంగు నయ్యని వారియందును వర్తించెడి. ఇయ్యది వాయుధారజప్రకారం బిట్టిభారణంజేసి దిక్కలాద్యసవచ్చిన్ననగు నాయందుఁ జిత్తముంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనఁ దన్మయుండగు. అట్లమ లినంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొన రించునది. మదీయంబులగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱికొల్పి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిష్ఠానమ్ము గడచి విశుద్ధచిత్తుండై మద్రూపమ్మున మనమ్మునిచి, చిత్తలయంబగు దన్గు జనహోమాదికంబుల నిష్ఠమంత్రాభ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. 929

తే. గీ. యోగమంత్రమ్ము లేందు నన్యోన్యసాధ, కములగుదు బ్రహ్మసిద్ధికిఁ గారణములు బ్రహ్మ మగుపదనగును మంత్రమున దివ్యై, కతినఁ జీకటి యింటిలోఁ గలఁగి వగిది.

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముం నెఱుఁగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మమోయగేళ; యోగవిది దేశకుని గొల్చి బాగుగనెఱుఁ, గంగవలె శాస్త్రపఠనమ్ము గఱవలేదు.

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధినిష్ఠంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్పిత మీజగమెల్ల బ్రహ్మ మరయనేరికిఁ గాదుశక్యంబుదీని, నెఱుఁగువాఁడు మృగ్యుండనియెఱుఁగుమచల.

ధ్యానయోగము.

వ. వెండియు నదసద్వర్ణేజ్యమ్మును, బరమ్మును, విజ్ఞానాగోచరమ్మును, వరిష్ఠమ్మును, లోకాధారమ్మును, సూక్ష్మమ్ముకన్న సూక్ష్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృతమ్మును, సత్యమ్మును నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లంటేని? ఔపనిషదంబగు ధనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబు శరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రణవమ్ము ధనువును, సంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్మునుగాఁ జూపట్టుఁ దద్వేదనమ్ము నకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమహృదిగదో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలవడునని వెండియు.

933

క. దివియును నాకాశంబుఁ బృథివీమది ప్రాణములు నెం దొదిఁగి పలులు నదే యపు నాత్మ దీనినెఱుంగును, యచితథముగ నితరవిద్య లవియేమిటికిఁ.

934

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాభియం దరమ్ముల తెఱంగున నాదులన్నియు నెందుండు నతండ సర్వాంతర్యామియు బహుధా జాయమానుం డనియు నెఱింగి యపురవస్తువు “నో” మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్ము. నత్రై ధ్యానింపుము. నీకు కుబంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమహుపబ్రహ్మపురమ్మున మండునని తెలిసికొనుము.

935

తే. గీ. ఆతఁడు మనోమయందయు ప్రాణదేహ

నేతయయి యన్నగతుఁడయి నెగడు నట్టి

తేవలావంద మమృత మీక్షింతు ధీరు

లైనవారలు తమ మనజ్ఞానపటిమ.

936

క. ఉడుగునికర్మమ్ముల పెం, పడఁగున్ దన హృదయసంశయంబు లదంగున్

విడునొగి హృదయగ్రంథియు, సదరు పరాపరముఁజూచి సంకస యెందుఁ.

937

క. తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళమున్

మనమునునగు బ్రహ్మము నెఱి, గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులతిలకా.

938

తే. గీ. అచట వెలుగడు సూర్యుఁ డజ్ఞాతి తార

కలును మెఱుపులు వెలుగపు వెలుగ దగ్గి

యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని ననునరించి

సర్వము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుంగు.

939

తే. గీ. పార్వముల ముందువెన్న నభమ్మునందు

బ్రహ్మమః జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు

ననుభవమ్మున నెఱిగిన యట్టివాడు

ధన్యుడు కృతార్థుడు తృప్తమతముడు గిరిపః ।

940

క. రెండవవాడుండిన భయ, ముందెడి నవ్వాడలేకయుండిన భయమె

ట్లుందెడి ? నద్వైతంబిటు, పండిన నొకలోపమున్నె ? పర్వతమోః ।

941

వ. వానికిని నాకును వియోగంబులేదు. వాడు నేను; నేన వాడని యెఱుంగుము. జ్ఞాన
వంతుండున్నచోటన యేనుందు. జ్ఞాని హృదయాంభోజమధ్యమ్మునందక్కఁ గైలాస
వైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండువానఁగాను.

942

తే. గీ. నన్నుఁ బూజించుకంటె ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మధుక్తకోటిపూజ;

వాడ ధన్యుడు కృతకృత్య వానికల్లి, వానివంశంబు శస్త్రంబు వంద్య మనను.

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయి, మవు బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బు నతనికతనఁ బు

ణ్యంతరి ధర యింక నా చె, వ్పవలసినది నీకులేదు పర్వతమోః ।

944

వ. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండుమనగు జ్యేష్ఠపుత్రునకును దాదృకుండగు
శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని తెఱిగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుప
దేశించు బ్రహ్మవిద్యయ సుప్రకాశితంబు. తదుపదేష్టయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మ
జన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాడు
లేడని చెప్పి మఱియ విట్లనియె.

945

అ. వె. గురువు ప్రోచు శివుడు కోపించినేనియు, గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన

శివుడు ప్రోవలేడు; సిద్ధమయ్యది కాన, గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు.

క. త్రికరణకుద్దిగ గురునెడఁ, బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి, బ్రహ్మజ్ఞాన

తృకమగు విద్యనిడిన గురు, నకు ద్రోహమొర్పినట్టి నరుఁ డనుమొందున్. 947

వ. మున్నిండ్రునిచే * నధర్మణుండు శిశుకేదమ్ము పణమ్ముగాఁ బడసిన బ్రహ్మవిద్య
నశ్చుల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రవజ్రభిన్న శిశుస్కందై మరల నాభిషగ్వరు
లచే సంయోజితశిశుస్కందయ్యోఁ గావున.

948

* ఈ యధర్మణునిపేరు దధ్యజ్ఞుని. ఇతని మొదటిశిష్యును అశ్వమతనఁజేసి యశ్వశిరము
నతికిరి. ఇంద్రు డతనినే చేపించెను. పిదప స్వశిరస్సునే యశ్వమత నందించిరి.

తే.గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీ దగ దపాత్రజనులకెందు
సుజనుల కొనంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ.

949

భ క్తి యో గ ము.

వ. అని యుపదేశించిన యంబంగంచి హిమాలయంబు మధ్యమాధికారియగు విరాగికి
జ్ఞానలబ్ధికి సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు నాపె యిట్లనియె. 950

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భ క్తి, యోగమను మూఁటిలో భ క్తియోగమ నుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ, మానసాదులకును వీడలేనికతన. 951

వ. గుణత్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులభ క్తియును మూఁడు తెఱంగు లందు. 952

క. పరపీడచేయుటకు మ. తృరముఁ గ్రోదంబుఁ దార్చి దంభమ్ము పుర
స్సరముగ నడచెడి నరమ, న్మరులకుఁ గలభ క్తి తామసంబు గిరింద్రాఁ 953

క. ఆనమున నక్తియుఁ గోర్కుల, పనయును భేదమతి భోగపరతయుఁ గల మా
నిసులదయిన భ క్తియ రా, జనియగుఁ దత్కృతులకు ఫలన క్తతకలిమిఁ. 954

క. పరమేశ్వరజముగఁ గ, ర్మరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ, త్పురాణములు వినుట నత్త వృపున్ బత్తియగుఁ. 955

వ. ఈ సత్త్వభ క్తి యవరభ క్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండును గానేరవు. మద్గుణ
శ్రవణమ్మును, మన్నామక్తి రనమ్మును, గళ్యాణగుణరత్నంబులకు నాకరింబనగు
నాయందుఁ దైలదారాసమంబుగఁ జీత్రంబు నిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్యసాలో
క్యమ్ములం దిచ్చలేకుండుటయు మత్సేవకంఠె నన్యమెఱుంగమియు, సేవ్యసేవక
భావమ్మునంజేసి మోక్షమ్మునం దనిచ్చయుఁ బరానుంక్తి కలిమి సన్ను జింతించు
టయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియుటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రూ
పంబు భావించుటయు, స్వాత్మయందుంబోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైత
న్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదబుద్ధిలేకుండుటయు, నాచందాలాంతంబు సర్వ
ప్రప ర్రమానయు స్యరూపయునుగా నన్నెఱింగి వారింబూజించుటయు, సమస్క
రించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండుటయు, మదాలయసందర్శనంబునందును
మచ్చుకొలోకనంబునందును, నాస క్తియు, మచ్చాప్రచుంక్రతంత్రాదిశ్రవణశ్రద్ధయుఁ

బ్రేమాకులమతియు, రోమాంచితశరీరుండును, గర్భదకంతుండును, నానందాశ్రుజల
పూర్ణలోచనుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వకారణకారణంబు నగు నన్ను
యజించుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికప్రతంబులాచరించుటయు, మదు
త్సవదిదృశ్యయు, నన్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యుచ్చైర్గాసంబును,
దదనుగుణంబగు నృత్యంబునుగలిగి నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్య
వర్జితుండును నగుచు, త్రారణ్ణానుగతమ్ములగు కర్తమ్ము లనుభవించుచు నందు విచార
ంబులేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు.
విట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్ముగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁజెందుఁ నేతావృశమ్ముగుభక్తి నే
జ్ఞానమ్మనియెఱుంగఁ దగు. ఇన్యూదియ వైరాగ్యపరమావధియునని మతియు
నిట్లనియె.

956

క. ఏతాదృశుఁడగు భక్తిస, మేతుండును బూర్వక ర్థమేకనమున ని

జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్వీపమునకు నరుగు గిరింద్రా.

957

ప. ఆచట నిచ్చలేకయు సమస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదపఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁ
గాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ లోకమ్మునన దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు
బ్రహ్మాతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మచ్ఛవి యెఱుం
గుము. బ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు బ్రాంతినాశమ్మునం జేసి తెలియు
పగిది నజ్ఞానచ్చన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియుట లబ్ధిలబ్ధియగుఁ గాని
వేఱొందుగాదు.

958

తే.గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ

డగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనఘచరితుఁ

డంబుజోద్భవలోకంబునందు సౌఖ్య

మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ.

959

తే.గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతు లైనవారి

యంట జనియించు విజ్ఞాన మెనక మెనఁగ

ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి

జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు నలుపవలయు.

960

ప. విజ్ఞానంబున ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్వానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్చు
వలయుఁ గావినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుండును గాఁగలఁడు.

961

తే.గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక, కష్టపాద్యంబు దాన నగ్రజతయును శ
మాదిపట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంది, గురువు దొరకుట దుర్లభ మరయనెందు.
ప. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును ¹దను సంస్కృతత్వమును దుర్ల
భంబులగు. 963

క. ఏతాదృశసాధన సము, పేతుండయ్యను సుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞా
నాతికయముఁ గొననెంచని, పాతకజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థమగుఁజూమీ. 964

క. జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడి మానవుండు, ప్రతిపదమ్మును హయమేధ ఫలముచెందు
నిర్యటాతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ, బాల మృతమున్న భాతిగఁ బర్యతేంద్ర. 965

ప. మనమ్మును మంథానమ్మున విజ్ఞానంబు తఱచిన దానంజేసి చిదైక్యంబు దొడరునని
వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడుపు నప్పరాంబికకు హేమాద్రియిట్లనియె. 966

తే.గీ. అంబః చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి, సంతసంబిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి;
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి, చెప్పుమీ యన నిట్లని చెప్పఁబొడఁగె.

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము, అన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము అన్నియు చుత్స
ర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నిపచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. 968

. దే వీ వ్ర తో త్స వా ది ర ము.

ప. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగు
ళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును,
కాకంధిరీ భ్రామరీ రక్తదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యావలనివాసినీ స్థానమ్మును,
నన్నపూర్ణానివాసమ్ముగు కాంచీపురమ్మును, భీమాదేవియు, విమలయు, శ్రీ చంద్ర
లయుఁ, గోకియు నుండుచోటులును, నీలాంజానివాసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూ
నదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీనాక్షీ
స్థానంబగు ²చిదంబరంబును, సుందరీసమదీప్తికంబగు వేదారణ్యంబును, ³బర
శక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును,
వరాహదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలసరిస్పృతీ స్థానం
బును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరీనగు నా స్థానంబు

1 వేదోక్తసంస్కారపత్త్యము.

2 చిదంబరము, హాలాస్యస్థానము,

3 పరశక్తి, భువనేశ్వరి.

మణిదీపంబును, శ్రీమత్త్రిపురభైరవీ స్థానంబగు ¹కామాఖ్యాయోని మండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టతుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయా దిప్తితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రస్తులకెల్ల రత్నంబనుబరంగు. దీనికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మనలేదు. ఎతిమానంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వల యగునో ²తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మనఁ గల దేవతలంబును బిరవ్వతతాదత్వ్యంబుచెంది వసింపుచుండుదు. వేయే? తద్యోనిమండల క్షేత్రమ్మ నకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమ్మన గాయత్రియు, నమరేశ్వరమ్మనఁ జండికయుఁ, బ్రభానమ్మనఁ బుష్కరేశ్వరీయు, నైమిశమ్మన లింగధారిణియు. బుష్కరాక్షమ్మనఁ బురుహూతయు, నషాధి యందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమ్మనఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతియు, నాకులమ్మన నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమ్మనఁ జంద్రికయు, శ్రీగిరియందు శాంకరియు, జప్తేశ్వరమ్మనఁ ద్రిశూలయు. నామ్రాత కేశ్వరమ్మన సూక్ష్మయు, ³మహాకాళమ్మన శాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమ్మన శర్వాణియుఁ, గేదారమ్మన మార్గదాయినియు, భైరవమ్మనఁ భైరవియు, గయయందు మంగళయుఁ, గురుక్షేత్రమ్మన స్థాణుప్రియయు, నాకులమ్మన స్వాయంభువియును, గనఖలమ్మన సుగ్రయు. విమలేశ్వరమ్మన విశ్వేశయు, నట్టహాసమ్మన మహానందయు, మహేంద్రమ్మన మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రాపథమ్మన భవానియు, నర్ధకోటికమ్మన రుద్రాణియు, నవిముక్తమ్మన విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మన మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మన భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మన భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మన సుతృలాక్షియు, స్థాణుసంజ్ఞికమ్మన స్థాణ్వీశయుఁ, గమలాలయమ్మనఁ గమలయు, ఛగలండమ్మనఁ బ్రచండయుఁ, గుర్లండలమ్మనఁ ద్రిసంద్యయు, మాకోటమ్మన ముకుతేశ్వరియు, మండలేశమ్మన శాండకియుఁ, గాళంజరమ్మనఁ గాళియు, శంకుకర్ణమ్మన ద్వనియు, స్థూలకేశ్వరమ్మన స్థూలయు, జ్ఞానిహృదయాంబోజమ్మన హృల్లేఖయు నివసించు; రియ్యవి దేవీప్రియతమస్థానంబు లేతక్షేత్ర

1 దీనిం గూర్చి విస్తరమరయగోరువాడు కాళికాపురాణమరయందగు, కామాఖ్య సతీదేవి యోనిమండలము వసినదోటు.

2 ఈ రజస్వలప్రసక్తిం గూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించి కలదు.

3 ఉజ్జయిని.

మాహాత్మ్యంబులు మనుమున్న విని తత్తత్తేత్రమాహాత్మ్యక్తంబగు విధానమ్మున
యజించునది యని మఱియు, 969

క. ఈ నే నీకు జెప్పిన, నానాతీర్థములు కాశినాఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన, వానికిఁ దత్తత్పలంబు వచ్చు గిరింద్రా. 970

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీధిక సంవికఁ బాడుకొల్చి యా
శ్రీకరినామజాలమును భ్రీతిమెయిం జపియించువాఁడు ము
క్త్యేకవివాసియో; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునఁ జపించు సు
శ్లోకుఁ డతండు తత్పితరులఁ దగఁగొంతురు పుణ్యలోకమున్. 971

వ. ఇవి మదీయవివాసస్థానమ్ము లిఁక మద్విషయకవ్రతంబు లనంత తృతీయావ్రతం
బును, రసకళ్యాణీవ్రతంబును, దృతీయాకర్తవ్యంబగు నార్ద్రానందకరవ్రత
మ్మును, శుక్రవారవ్రతంబును, గృష్ణచతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును,
బ్రదోషవ్రతమ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవసహితుండగు మహానటుండు విష్ణురూప
వేళితయగు దేవియెడట, నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటంజేసి వ్రదోషవ్రతం
బుత్తమోత్తమంబు. సౌమవారవ్రతమ్ము నిట్టిద యని యెఱుంగుము. 972

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి, నవరాత్రద్వయము మిగులనాకుఁ బ్రియంబో
నవివర ? యవియును శారద, నవరాత్రమ్ములు వసంతనవరాత్రమ్ముల్. 973

క. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు, పూనికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు న
న్మానితులై సుత్యాము, జ్ఞానూనసుఖానుభవము నందుదు రెలమిన్. 974

దే వీ పూ జా వి ధా న ము.

వ. దోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును,
దమనోత్సవమ్మును, బివిత్రోత్సవమ్మును దక్కుంగల మహోత్సవమ్ములును
నొనరించుచు, విత్తకాత్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ
సుమాదికంబులఁ బూజించియు, సంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్చువారు
మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీవడిగిన వ్రతమ్ముల కుత్తరమ్ము
లియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నుచును నశిష్యునకును సభక్తునకును సుపదే
శింపకు మనవుడు, హిమాద్రి “విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానం బానతీవే”
యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. బాహ్యంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు,

మత్స్యజ రెండు తెజంగు లందు బాహ్యులు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షపరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షపరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండు విధ్యమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. స్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమూర్తంబును, సహస్రనయనమ్మును, సహస్రవరణమ్మును, నగు నీచూచిన నారూపంబ పరింబుకన్నఁ బరింబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయు వైదికం బగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముచెంది దానిన మదిలో
నూనుచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుచుయ్య తత్పరతఁ దగన్. 976

క. నను యాగములం దనుపుచు, మనమున వేఱొందు తలఁపు మాని పెనుతపం
బున దానజపములను వి, న్నునువుగ నర్చింపు లోకనాయక నగుటన్. 977

క. ఏరు మదానత్తులు నే, వారలు నన్నుఁ జూచించి బావించుదు ము
త్కారుణ్యసాత్రులెవ్వరు, వారల సంసారబాధ వారించునొగిన్. 978

ప. ద్యానమ్ముననొండె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబుననొండె నన్నుం గననగుఁగాని కేవలకర్మమ్మునఁగదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తివలన విజ్ఞానంబును లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియే ధర్మం; బన్యశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ము గాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ము లుద్భవించె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటుంటేసి యివి ప్రమాణంబు; లజ్ఞానాధీనులగు శాస్త్రకర్తలచే నొనర్చఁబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగానేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహకములగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటంటేసి వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజన మాన్యయగు పగిది నానొడువంబడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షు లకుఁ దదాశ్రయణం బవశ్యక ర్తవ్యంబు మదాజ్ఞాసంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మక్షత్రియ జాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదభ్యుత్థానార్థం బేనును నయ్యై యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు* దానంటేసి కల్పింపఁబడియె. వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుటొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రదమ్ములగు నంకమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధశాస్త్రలోదనంబొనర్చువారలు

* వేదములుంటుంటేసియే వేదరక్షకులు దేవతలనియును. తన్నాశకులు రాక్షసులనియు విభాగం జేర్చడినదని భావము

రాజుచే స్వదేశమునుండి విష్కాననీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును బంక్తి గ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీమల కాపమ్మన దగ్గులై వేదమార్గబహిష్కరింముగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవద్వాగమములు శివప్రణీతమ్ములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి వామకాపాలక కౌలక భైరవాది నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యాగమంబులును సోపానన్యాయమ్మునఁ గాలాంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా నంగీకరింపవగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దగ్ధతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ముల నాశ్రయించి దర్శనహితమ్ముగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంజేసి యీషణత్రయత్యాగం జొనరించి భూతదయాశుభ్రత్వమ్మును నహంకార హన్యత్వమ్మును గలిగి నన్ను శరణుఁజెంది మగ్ధతప్రాణులగుచు నుండు సన్యాసులొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొండె నైశ్వరంబగు యోగమ్మున నన్నుపాసించునది : యని మఱియు నిట్లనియె.

979

క. సతతాభియుక్తులగు వా, రి తమం బజ్ఞానజము హరించెద విను మే

నతిదయ విజ్ఞానాహ, ర్నతిదివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా :

980

వ. ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం బిఁక ద్వితీయం దాలింపుము. ప్రతిమయందొండె సూర్యచంద్రమండలమ్ములయందొండె జలమ్ముననొండె యంత్రమ్ముననొండె మహాపటమ్ముననొండె బాణలింగమ్ముననొండె స్థండిలమ్ముననొండె హృదయాలభోజమ్ముననొండె గరుజారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుజారుణయు, దరుణీయు, సౌందర్యపారిసీసుయు, శృంగారసంపదన్నయు, భర్తాత్రికాతరయు, బ్రసాదసుముఖియు, జంద్రబండశిఖండినియు, బాళంబుళాదిదంబయు, నానందరూపిణియునగు నప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదుపచారమ్ముల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లుదమర ననుసరించి పదం పది త్యజింపవలయు.

981

క. విను మాత్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు ననుసాధికమై

తనరెడి రూపము సంవి, త్తన నెగడుఁ దుషారభూధరాధిపమౌశి.

982

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మునం జేతమ్ము నిలువవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్తమ్ముగు జగమ్ముంతయు మాయామయంబకాఁ దెలియుము.

983

తే. గీ. భూధరేశ్వర ! సంసారమును హరిండు. బొంతు నన్నాత్మరూపిణి భువననేత్రి
నిర్మనస్కంబు యోగనన్నిహితమునగు, చేతమున నెంచి భావనసేయవలయు.

ప. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని, ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి ప్రకాశమాన
మ్మగు సహస్రారమ్మునఁ గర్పూరమ్ముతోలె స్వచ్ఛండును విజగురునమానాకా
రుండును బత్తిసంయుతుండును లనదూషాభూషితుండును సుప్రసన్నుండును నగు
శ్రీగురువరుని సంస్మరింపవలయునొండెఁ బతిసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింప
వలయు.

985

తే. గీ. *కడఁగి ప్రథమయానమునఁ బ్రకాశమాన
యిది ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
నలరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నది
సుందరాకార నెంతు నానందరూప.

986

ప. ఇట్లు కుండలిసీమధ్యమ్మున ధ్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మత్స్యీతికై
యగ్నినారాధించి హోమాంతమ్మున విష్ణురమ్మునఁ గూర్చుండి భూతకుద్దిక్షేసి
మాతృకాన్యాసంబొనర్చి హృల్లేఖమాతృకాన్యాసంబు సలిపి పూజాసంకల్పం
బొనర్చవలయుఁ; దన్నాసక్రమంబు వినుము. మూలాధారమ్మున హకారమ్మును
హృదయమ్మున రకారమ్మును భ్రూమధ్యమ్మున వీకారమ్మును మస్తకమ్మున
ప్రీంకారమ్మును బొసఁగించి తత్తత్సంక్రోధితమ్ములగు నన్యన్యాసమ్ములు నయి
తము నలుపవలయుఁ, బదంపడి పదర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీతమ్ముఁ
గల్పించి ప్రాణాయామాదులచే వికాసితమ్ముగు హృత్పద్మమ్మునఁ బంచప్రేతాత్మ
కంబగు మదీయస్థానమ్మున నన్ను ధ్యానింపవలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివు
లేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మున నుండు
దురు. మఱియును పీరు పంచభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని యెఱుం
గుము. నే నన్యత్తచిద్రూపనగు కతన వీరల కతీత నగుటంజేసి వీరలు నాకు విష్ణు
రంబిగుట శక్తితంత్రప్రసద్దంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు నుపచారమ్ములచే నన్నుం
బూజించి జపించి యద్దాని నాకు సమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బిద్వ్య
స్థాపనంబొనర్చి పాత్రాసారనంబు సలిపి షణ్మాంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్య

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానం' అను శ్లోక
వ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభయమున నిందుదాహరింపలేదు.

• దర్శనాన పైరాగైశ్వర్యములచే.

మ్ముల శోధించి దిగ్బంధం బొనర్చి నిర్వర్తితగురునమస్కారుండై తదనుజ్ఞవడసి
యంతకుమున్ను హృదయమ్మునఁ బాటించు మన్మూర్తిని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్ర
మ్ముచే బాహ్యపీఠమ్మున నావహింపఁజేసి యర్ఘ్యపాద్యావమనస్సానవాసోఘోషణ
గంధపుష్పాదుల భక్తిపూర్వకమ్ముగ సమర్పించి యంతస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ
బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప నసమర్థులగు వారలకు నొక్క
* శుక్రవారంబు నియమింపఁబడుచున్నది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూ
పిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. నీ త్రైలోక్యమ్మును దత్తభావటలవ్యా
వృంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్య
తర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్ముగు * నామసహస్రమ్ముచేతను
“అహంరుద్రేభిః” అను దేవీసూక్తోక్తమ్ముగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేభోపనిషద్భవ
మ్ములగు దేవ్యదర్శనోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహామంత్రమ్ములచేతను
నన్ను నావరణదేవతాసహితమ్ముగ సారెరుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయుండై
క్షమావణం జెప్పికొని,

987

క. పులకాంకితస్వాంగత, నలరారుచు బాష్పరుద్రమగు నక్షియుగం

బొలయంగ నృత్తగీతా, దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను పేర్మిన్. 988

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల, నాదగు నిర్ణయము దగఁగసంబడుటను న

త్యాదరమునఁ దత్పఠనం, బూఁది ననుం బూజనలుపు టుత్తమహితమౌ. 989

చ. పిదప తనదేహమ్మును నర్థమ్మును మదధీనంబొనర్చవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును
నిర్విర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము సలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసనులను వటుకు
లను దక్కుంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిపి పిదపఁ దన
హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్చవలయు. 990

గీ. లీలమై నాదుపూజ హృల్లేఖచే నొ, నర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ

నాయిక; తదంతరాళమునను ననుఁ బ్రతి. బింబితగ నీవెఱుంగు పృథ్వీదరేశ : 991

* ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

* ఈ నామ సహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలదు.

. దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్పితంబయ్యెను; ననంత
రమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొనర్చి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది.

. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ

ద్భువనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం

డవనీంద్ర ! మణిదీపము

న వసించు సుఖముల నిహమునన్ గొని పిదపఁ.

993

6. అట్టివాని నెల్ల దేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొందుండదు. మత్స్యా
జావిధానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజిం
చితివేని గృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును
ధూర్తునకును దుర్బుధునకును నొసంగక గోప్యంబుగ నుంచునది. దీనిం బ్రకటిం
చుట మాతృస్తనప్రకటనంబు. వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు
నకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బరించినఁ
బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధానంబునందు
టయు, దేవతలు దేవీసందర్శనసంగతానందులైరి.

994

7. ఆమీద గౌరియనియెడి

నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని

త్యామోదగరిమ వర్ధిలె

నామాత్మకః గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెఁ.

995

8. వారలకు స్కందం దుదయించి తారకు వర్ధియించెనని మఱియును.

996

9. మరలు తనున్ వేఁడఁగ సా

గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షున కి

చ్చిరి వార లాపె శక్తి

స్మరణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెఁ.

997

10. ఇది గౌరీంక్షీణ, స్మరణావిషయంబు మిగులమాన్యం బిత్య

భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం. బెది వీవడిగితివొ దానికిది యుత్తరమౌ.

998

11. ఇంక నెయ్యది విననిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

స్కంధాంతపద్యములు.

ఉ. వాఙ్మనసక్రియాకులితవర్తనః తత్త్వవిచారదోరణీ
భాఙ్మననప్రచారః గుణవత్ప్రియశృంగారోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకారః బుధవర్జితనత్యవచోవిచారః వా
ర్మజ్ఞహానీయకాయః పరిముక్తతరేషణః శాంతిభూషణాః , 1000

క. సరసదరారమణనభాం, తరగతబహుమానసుకవితారసవిచర
త్తిరువతివేంకటనామ, స్ఫురదన్మద్గురువరేణ్యః సూరిశరణ్యాః 1001

భుజంగప్రయాతము. జగద్గీతకీర్తీః సుశాస్త్రప్రవర్తీః
నిగర్వప్రచారాః ఘనీభూతసారాః
నగశ్రేష్ఠజాతాదినాదప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీః 1002

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరమహంసముః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

అష్టమ స్కంధము.

పరమోత్కృష్ట గుణాశ్రయః, సరస్వతీ పురుషరూపః శర్వాణీతి

త్వర హృదయః నిత్య సదయః కృ. తిరసోదయధుర్యః బ్రహ్మదేశికవర్యాః 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలికత నొడువు
మనుడు, సూతుం దీట్లను; నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం దీట్లనియె. 2

క. తెలిపితివి పుష్పవద్వం, శ్మశ్మల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్మల నిఁక నజ్జగదంబిక, యలఘుతరవిరాట్పర్వరూప మాకాంక్షింతున్. 3

క. ఏ యే మన్వంతరముల, నే యే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిణి తా నే, యేయెడల వనించెఁ జెప్పు మేయే కృతులకా. 4

వ. వెండియు మన్మనంబు తత్సూక్ష్మరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును
నెఱిగింపుము నావుడు వ్యాసుండు, 5

క. నరవరః మును నారదుఁ డి, కర్కరణీన్ నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పరుడై వచించె నయ్యది, పరమాదరమున వచింతుఁ బాటింపు మెదకా. 6

వ. ఒక్కనాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు
నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి
యిట్లను. 7

ఉ. దేవః మహానుభావః జగతీతల మెక్కతనన్ జనించుః వృ
ద్ధావహః డెవ్వఁ డెవ్వఁడు లయంబొనరించెడిః నెద్దితత్త్వః మా
యీవిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడిః మోహదాత్రి తా
నేవిధి మాయ రూపఱు? మఱెట్లగు జ్ఞానము? నాకుఁ దెల్పవే. 8

క. అనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్లులను నోయి మునివరః తత్త్వ
మ్మును వచియించెడ నెద్దా, నివి వివి నరుఁ డభిలబంధనిర్ముక్తుడగున్. 9

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగండర్వసహితుండనగు నే నయ్యంబిక నడిగి తెలిసి
కొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లంచేసి. 10

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం, బొనరించును బ్రోచు, విలయమున్ గొలుపును, నే
పునఁదగు గుణత్రితయ మి, వృనులకు నన్నిటికినొప్పు భాజన మగుచున్. 11

వ. సిద్ధర్షిపూజితమ్మును, సర్వపాపమ్మును, గామమోక్షప్రదమ్మునునగు నయ్యంబిక
స్వరూపమ్ము వదించు నాలింపుము. మున్ను శతరూపాపతియును, సర్వసున్వంత
రాధినేతయును, బద్ధపుత్రుండును నగు స్వాయంభువుండు తన తండ్రియగు ప్రజా
పతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం డిట్లనియె. 12

క. తనయా : దేవ్యారాదన. మొనరింపుము దాన నీకు నొడఁగూడెడి సృ
ష్టిని నొనరించెడి శక్తి య, నిన స్వాయంభువుండు మిగుల నేమము దనరన్. 13

సృష్టి గావింపగోరి మనువు దేవీవరముగొనుట.

వ. జగద్యోనియగు నయ్యంబం గుణించి తపంబొనరించి యాద్యయు, మాయయు, సర్వ
శక్తియు, సర్వకారణకారణును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. 14

క. జగతీకారణకారణ, మగణితము ప్రశస్తమగుచు నలరాఁడి నీ
దగురూపము నిగమవచ, స్థగితంబని సన్నుతించుఁ దత్పరచుతిన్. 15

క. ఆయదాత్రి : మహామారీ : భయసంహారిణి : శరణ్యపదశోభిని : స
ర్వయతీంద్రభావ్య : భవభయ, లయకారిణి : నిఁ మదిందలంచెద భక్తిన్. 16

సీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు , ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనభుమై, యేకమై , యెసఁగు నెయ్యది తేజ మెనకమెసఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును, గిరీ , శ్వరుఁడు లయమ్మును సల్పుచుండు
తేజక్తి కృపఁజేసి; యిదియిటులుండ న , మృదుకైటభభయమ్ము మలయ భాత

గీ. యార్చుఁడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె , నట్టి స్మృత్యాదిరాకృతివై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను , సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నుచగుము. 17

కా. అంబా : నిన్నుఁదలంతు, నీపదములకా ద్యానింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద ననుస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందుకా, గందుఁ, బేర్కొందు, న
నుంబాటించి యుడింప, నన్నువిడువన్ దోసంబు నీకయ్యెడికా. 18

. బ్రహ్మ వేదవిధియు, హరి లక్ష్మీవివాసంబును, బురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు, వరుణుండు యాదోనాథుండును, గుజేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు పరేతరాట్టును, నైఋతి రక్షస్సాస్వమియు, నెక్కతమ్మన నగుదు రట్టి త్రిలోక వంద్యువు, మహామంగళరూపిణిని నగు నీకు మాటిమాటికి నమస్కారం బని సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నయై, యంబ వరంబు గోచుకొమ్మనుడు నతండు విరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాసృష్టి నీ యాజ్ఞఁ జేసి యలవడవలయు నావుడు నట్లయగునని వరంబిచ్చి వెండియు. 19

ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి, మానవులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధాన్యానూనతకీర్తియు విజ, యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగుకా 20
ఆవి వలికి దేవి యంతర్దానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధివరుండగు నమ్మనువు తండ్రి కడకరిగి, మహాత్మా! నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొం డిచ్చితివేని యయ్యెడనుండి నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరని జన్మములచే యజించువాఁడ నావుడు విధాత తన మనమ్మున. 21

. ధర సకలాశ్రయ మది యె, వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్ధ్యంతర్పాన్వరమై యొప్పెడి నిఁక నె, క్కరణిన్ సమకూర్చనేర్తుఁ గార్యం బకటా. 22
ఆని వెండియు. 23

. ఎవని యాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య. మునఁబఁ బూనితి నాతఁ డమోమకక్తి యాదిపూరుషుఁ డిప్పట్టునందు నాకుఁ, జేయు సాహాయ్యమును జింతసేయనేల? 24

నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట.

. మరీచ్యాదులను మన్వాదులను బరివేష్టింపఁ గొలుపుండి యిట్లు ధ్యానించు నవ్వీరించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళ స్రహణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులం గవి యిట్లు తర్కించు. 25

. ఇది కడునచ్చుకంటె నొకించుకయై జనియించి యంతలో నెదిగి ధరాధరాభమయి యేవునఁబోల్చెడు విట్టివ్యాజ మున్నదియే జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత నున్నదతరమాకరాకృతిఁ గనందగు నాభగవంతుఁ డల్లనకా. 26

- మ. తనదో ఘర్షణవిస్వనమ్మన దిశల్ తత్తన్మహాలోకముల్
మునులున్ దేవతలుఁ గలంగుగతి నేపున్ జూప వారందఱుఁ
ఘను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి సుతులన్ గావించి రత్నత్రయ
స్వనఱుక్కాచయజూర్వచో వితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగఁ. 27
- ఉ. వారల సన్నతుల్ విని కృపాపరుఁ డిక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్పి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలధివారిఁ జొరంబడు సంతఁ దత్సటా
క్రూరహతీన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రుఁ డిట్లనుఁ. 28
- గీ. దేవ : దేవేశ : తావకోద్ధీర్ఘంగి
కే సహింపంగఁజాల నన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ : సదయహృదయ :
యను సముద్రుని మొఱ యల్లనల్ల వినుచు. 29
- వ. వెండియు నాయ్యాదిదేవుండు. 30
- క. జంబరజాలము నిటునటు, కలఁచుచుఁ, దఱులమునం దఖండరయమునన్
బొలుచుచు, నాఘ్రాణించుచుఁ జెలఁగించెలగి భూమి నొక్కచెంతన్ గాంచెన్. 31
- క. అంతర్జలసంగతమును, జంతుసమాశ్రయము నగు రసన్ గని తన దం
ప్రాంతమున నెత్తె నక్కిటి, దంతి నళినిఁ బెఱికిపట్టు దళ దోఁడంగఁ. 32
- వ. అయ్యెడ నయ్యజ్ఞ వరాహమూర్తిం గని విరించి, 33
- వ. అలరెడి వేడ్క నీవు దరనంతయు దంతశిరమ్మునందు ని
శ్చలగతి నిల్చ నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగంగ్గువ
క్రలలితపద్మినీగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవిలసచ్చరీర : నతభక్త : నమస్కృతి నీకుఁ గొల్పెదఁ. 34
- గీ. సృష్టిసంహారకారక : దుష్టదాన, వసుదహారక : సర్వదేవమయతేజ :
మెనుక ముందును నీకు నే వేలకొఁది, మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు నమ్మోదమిస్తు.
- క. నీ యాజ్ఞ కల్మి సృష్టిన్, జేయఁగ నే శక్తియుక్తిఁ జెన్నొందితి. దే
వా : యెల్లసురలు నీదు స, హయమ్మునఁ గాదె యమృత మందిరి మున్నున్. 35
- గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్లవారలకును

నొసఁగు నాప్యాయనంబును, వెన జముండు

కలుషము లడంచు నీ వియోగమున దేవ !

37

1. వెండియు సూర్యచంద్రవరుణవాయుప్రభృతులును భవన్నియోగమ్మునన తత్తత్పదమ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పుదురు. త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశానుండు సర్వలోకైకవంధ్యుఁడును, దక్కుంగల లోకపాలరకు సేవ్యుండును, నెల్లరుద్రులకు విభుండునునై యెసఁగెడి; ననేతాదృశమహిమాధ్యుండవగు నీకు నమస్కారం; బని సన్నుతించు విరించి ననుగ్రహించి; యయ్యెడ కతిభీషణాకారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరికిట్టు దుష్టాత్ము, హిరణ్యాక్ష గదాభగ్గుశరీరుం గావించి; తద్రక్తపంకదిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయుదకంబుపై సవలీలగా నిలిపి, తన నికేతనమ్మునకుం జని, యద్దేవుండు సుఖంబుండె; నియ్యది ధరణ్యుద్ధరణం; బిక్కత వినువారలకు సకలకుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్ముని వర్యుండు వెండియు నారదున కిట్లను. అట్లదేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన పిదప బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె.

38

ప్రియ వ్రత వంశ వర్ణనము.

2. తనయా! యి య్యవనిన్ వసించి ప్రజల౯ దత్తద్వికేషమ్ములౌ
ప్ప నయమ్మున్ దనారఁజేయుము, సురూపంబొప్పు సత్కన్యల౯
గని యవ్వారల యొగ్యులౌ వరులకున్ గావంపుమీ పెండ్లి, య
వ్వనజాతాక్షని యందుఁ జిత్తమిడి సదస్వంద్యస్థితిన్ బొల్పుమీ.

39

3. ఇట్లులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును నగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున నియమించి విరించి తన ధామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంభువుండు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికా ప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెలనుంగని, యందు నాకూతిని ఋచికిని, దేవహూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రసూతిని దక్షసకును నొసంగె; నందు ఋచికి నాకూతి యందు యజ్ఞఁడను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యాచార్యుండగు గపిలుండు సుదయించిరి.

40

4. దక్షసకును బ్రసూతి కుదయమునంది, రసమమతు రెండఱేనిఁ గన్యకలు వారి సంతతియకాదె యీ ప్రపంచమ్ముదేవ, మనుజుతిర్యగ్వికేషసమావృతంబు,

41

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞుండు దేవగణ పరివృతుండై రాక్షసుల నడచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం డాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి నకలావిద్యానివర్తకంబు జ్ఞానంబుపదేశించి తాను పులస్త్యా శ్రమమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబు కాపిలశాస్త్రంబు. 42

క. ఈతఁడు సాంఖ్యాచార్యుం, దేతన్నామము దలంచు నెవ్వండవ్వఁ
డాతతమగు సాంఖ్యమునకు, నేతయు యోగమున మంచి నేర్పరియునగున్. 43

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనర్తు, నమ్మహాభాగుం డిప్పటి కిని జీవించియున్నవా, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్తనం; బిది వినువారికిఁబోదర్కంబగు; నిఁక మను పుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్త్రశ్రోతృనుఖావహం బిమ్మునుపుత్రులు సర్వభూతసుఖవ్యవహారసిద్ధి పొంపె ద్వీపవర్షసముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. 44

అ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకసేవాదరుం, ధనఘుఁ డతులమతి, ప్రియవ్రతుండు విశ్వకర్మ కూఁతు వినయాదికలిత బ, ర్హిష్మతిని వివాహ మెలమి నాడె. 45

వ. ఆతం డాపెయం దాగ్నేద్రేద్భుజిహ్వాయజ్ఞబాహుమహావీరరుక్మకుశ్రపుతపృష్ఠసవన మేరాతిధివీతిహోత్రకపులను బదుండ్ర వహ్నినామకుల గొమరులను; నూర్జస్వతి యను కొండికయగు నొక కన్నియను గనియె; బుత్రులందు గవిసపనమహావీరు లను మూగురు విరాగులై, పరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్వరేతస్కులై యాత్మ విద్యాపరిష్టాతులై నిస్సృహులై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నిఁక నొక భార్యయం దుత్తమతామనరైవతులను మూగురు సుతు లుదయించి మన్వంతరవ్రతువులై యొప్పి రవ్యాహతబలేంద్రియుండగు నప్రియవ్రతుండు పదునొకం డరుదమ్ముల కాలం పీ జగంబుఁ బాలించె. 46

క. ఆతని ప్రభుత్వమునఁ గం, జాతాబ్ధోదయము లేవి సమయములఁ దమం
బాతతమగుటకు వైచక, “యీతీరే యోగబలము నెనసె యడంతుఁ”. 47

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియుం గలుగునే!” యని యోజించి యోగబలమ్మున నాదిత్యసన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడుపంజేసి యేడుమార్లద్రావి వారించె. 48

సప్త ద్వీపోత్పత్తి శ్రమము.

ఉ. ఆరథనేమిరేఖ లవి యంబుదులై జగతీతరోపకా
రోరుకరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమా

దారుణి ద్వీపమైతగె, నదత్రము లంబుదులేడు గానఁద

చ్చీరచితంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిళా.

49

వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణప్రమితంబులగు నీద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబు
ప్లక్షణాల్మలీకుళక్రౌంచకాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి.

50

క. జెరేక్షసురాసర్పిః, క్షీరదధివికుద్దరసవిశిష్టములై చె

న్నారు సముద్రములివి పరి, భారీతిఁ ద్వీపములను గైసేయు నొగిన్.

51

వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు జ్వరసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం డిద్దా
నికీఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నిధ్రు రాజుగానొనరించె; విశ్వేదిసముద్రపరీవృతం
బగు తక్కుంగల ప్లక్షేదిద్వీపపట్కమ్మునకు నివృజిహ్వేది పుత్రపట్కమ్మును
నియమించి పదంపడి కొమరె నుళనుని కిచ్చి పెండిలియొనర్చిన నాపెకు దేవయాని
జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గాను
గతుండై యుండె.

52

క. నారదమునివరః భూవి, స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం

బారయ వర్తులము మహా, దారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పన్.

53

కు ల ప ర్వ త వ ర్ణ న ము.

వ. ఇందు నానాపర్వతానుగతమ్ముంగు నష్టమహాపర్వతమ్ములు గల తొమ్మిదిపర్వమ్ములు
నవనహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును
ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిశాపృతపర్వంబు మద్య
పర్వంబు.

54

క. భూగోళఃమలకర్ణిక, నాఁగఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై

శ్రీ గలిగి కనకగిరి యెం, తేఁ గొమరునఁ బొల్పు విందు ధీరవతంసా.

55

వ. ఆ గిరివరంబు శిరంబున ముప్పదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితియు, మూల
మ్మునఁ బదాబువేల యోజనమ్ముల ప్రమాణంబును, నదఃప్రదేశమ్మున మణియిన్ని
యోజనమ్ముం పరిమాణమ్మును గలిగియుండు.

56

ఆ. వె. తనదు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర, మందు నీలనామ మమరుగిరియు

శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవద్గిరియు న, వధివిశేషబోధ వజ్రఁజేయ.

57

వ. వెండియు నిక్కొండలు మూడును య్యకహిరణ్మయకురువర్షమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ

నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న : వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, శుభ
యతఃజేరోదధ్యవధికమ్ములును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ
బూర్వపూర్వంబుఁన్న నుత్తరోత్తరంబు దశాంశాధిఃదీర్ఘమ్ములును, నానానదనదీ
యతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు నీయిశావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మున నిషద
హేమకూటహిమాలయమ్ములు నయతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ము
లునై వఱులు. 58

గీ. అనుఘః హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష. భారతాభిఖ్యవర్షముల్ పరఁగఁ జేయు
నీగిరులు మూఁడు మర్యాద నెసఁగఁజేసి, వినుము వెండియు నయ్యిశావృతమునకును
వ. పశ్చిమమ్మున మాల్యవంతమ్మును, బూర్విమ్మున గంధమాదనమ్మును నీలనిషద
గిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనాయామమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై,
తేతుమాలాఖ్యభద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరుమంద
రమ్మును, సుపార్శ్వమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు మేరుపాదమ్ము
లియ్యవి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నలుదిక్కుల నవష్టంభ
మ్ములై యొప్పు; విష్వర్వతమ్ములయందు నేకాదశశతయోజనోచ్ఛ్రాయమ్ములును.
దావద్విటపవిస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములునునగు చూతజంబూకదం
బన్యగ్రోదమ్ములు తేతుశోభనొప్పారుచుండు. 60

గీ. క్షీరమద్విక్షునీంవిస్తారములగు, మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు నమ్ములల యందుఁ
దద్రసస్పర్శనము దేవతలకు నయిత, మెసగఁ జేసెడి నైశ్వర్య మెంత యేని. 61

వ. మఱియు నగ్గిరిచతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మున నందన చైత్రరథవైభ్రాజనర్వభద్రమ్ము
లను దేవోద్యానమ్ములు చెలంగు. 62

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా, నపు సోయగ మలర శుతులొనర్చఁగ, సుర లె
ల్లపుడు నచట విహరింతు ను, ఖపదవి మదిఁగోరి యాశ్మకాంతానుగులై. 63

వ. వెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతవృక్షమ్ము వివరమ్మునుండి యేకాదశశతయోజ
నావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ముల్ నాడగు, ఫలమ్ము లమ్ముతరసన్యండులై యొల్ల
పుడుఁ బడుచుండు. 64

చ. దరఁ బడి బ్రద్దలై యవియు తత్ఫలజాతమునుండి జాఱు మే
టిరస మదెల్లఁగూడి ప్రకటికృతశోణవిశేషకాంతి

స్ఫురితధిగంతరాశమయి పొల్పెను దా 'నరుణోద' యన్న పే
రర్కము వెలుంగునట్టి నదిగా సురదైత్యమునీంద్రసేవ్యమై.

65

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు నరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుకా
ద్యానముచేసి పూజలిడి తత్కృపఁగాంతు రరోగభావ, మ
మ్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్ల సంపదల్.

66

వ. మఱియు నజ్జనని యాద్యయనియు నతులయనియు ననంతయనియుఁ బుష్టియనియు
సీశ్వరమాలినియనియు దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయనియనియు స్మరింపం
బడు; నేతదంబాపూజాప్రభావమ్మునన జాంబూనద ముద్భవింఁచెఁ; దద్విదంబు
మున్ను వివరింతు నరుణోదాప్రభావం బింకను గొంతకలదాకర్ణింపుము.

67

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యిళావృతంబుఁదా
బొందెడి సీనదీరురము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద
ద్బిందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సఖీమణి
బృందశరీరమున్ మిగులఁజేళలమై యలరుకా సుగంధియై.

68

క. వీరల శరీరములఁ జె. న్నారు పరీమళమునందు నవిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించున్, ధరుణి దళయోజనముల దనుక మునీంద్రా :

69

గీ. మేరుమందరమను గిరిమీదనున్న, యట్టి జంబూనగమ్మున వలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి, పగిలి జంబువనెడినదిఁ బరఁగఁజేసె.

70

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యిన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిళావృతమ్మునఁ బ్రవ
హించుచుండు, నేత తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబూదిని'
యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సఖీవపర్తులగు దేవనాగర్షిరక్షఃప్రభృతులకునెల్ల
బూజ్యయై, రోగనాశినియై, విష్ణుహరిణీయై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత,
కఠోరవిగ్రహ, ధన్య, నాకిమాన్య, గభస్తిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జప
సీయయై యలరు.

71

క. జంబూనది యొడ్డుల ప, జ్జం బెరిగెడి మృత్తు తద్రసప్తకమై హే
మంబై జాంబూనద నా, మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్.

72

వ. ఈ మృత్తికకు వాయ్విర్కయోగమ్మున నిట్టి దళ వాటియై; నియ్యది దేవతలు
స్వస్వోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు.

73

గీ. మహితము సుపార్శ్వ మనియెడి మల నలరు క

దంబవృక్షంబు తత్కౌటరంబులందు

పంచధారలు పుట్టి యప్పర్వతమునఁ

బడి యిళావృతవశ్చిమభాగ మొలయు.

74

క. ఆవి మధుమయములు తదనుభ, వనిశేషము వినుము దివిజనర్గము తత్సా

నవిధిం బొదలుటఁగాదే, యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దస్మత్తుమ్.

75

ప. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల దనుక భూమిని సువాసనాయు క్తమ్ముగ నొనర్చుచుండు ; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు మహోత్సాహయుఁ, గాలరూపయు, మహానయయు, గర్మఫలదయుఁ, గాంతాగ్రహ జేశ్వరియు నగు “ధారేశ్వరి” యను శక్తి వసియించు; నాపె కరాళదేహ యనియు గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రస ర్తినియనియు నామత్రయమ్మునఁ బూజించు వారలకు భుక్తిముక్తు లొసంగు ; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల నామకవటవృక్షంబు స్కందమ్ములనుండి గోముఖనదమ్ము లప్పర్వతమునఁబడి పయోదధిమధుపుతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాసనాభరణాదులచేతను, దులఁదూఁగుమఁ దత్రత్కులకుఁ గామదుమమ్ములై యలరు నియ్యవి యుత్తరేశో వృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ.

76

సీ. నీలాంబరంపు వన్నెలుగొల్కు నెలనాఁగ , నీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గవాసులకెల్ల వరములిచ్చు నెలంత , రౌద్రపక్తంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి , యత్యంతమాన్యత నలరుకలికి
యొప్పమీఱెడి మదనోన్మాదినియును, మా , ప్రియంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును , మారవేగధరయును, మయూరపరరు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్భభు వనెడినామములను నద్దేవిఁ బూజింప యుచములొదవు.

ప. అయ్యంబ మీనాక్షియనఁబరఁగు. వెండియు నానదమ్ముల రసప్లువయోగించువార లకు పలీపలితలక్షణమ్మును, గ్లమప్సేదాది దొగ్గంద్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్య మ్మును, జరామయ భృతియును, బ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, దక్కుంగల యాపదలును బొరయవు ; వారలెల్లప్పుడును నవ్యాహతసుఖంబు లనుభవించురు.

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టునులలు పదియు

దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ

గర్జికయనంగ నయ్యెడఁగఁబాటు

వెలయు పర్వతముల పేళ్ళువినుము మౌని :

79

వ. కురంగంబును, గురగంబును, గుసుంభంబును, వికంకతంబును, ద్రికూటంబును, శిశిరంబును, బిజంగంబును, రుచకంబును, నిషధంబును, శీతీవాసంబును, గవీలంబును, శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జౌరుదియును, హంసమ్మును, ఋషభమ్మును, నాగమ్మును, గాంజరమ్మును, నారదమ్మును ననునివి తన్నామంబులు. వెండియు మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనాయతీయును, ద్విసహస్రయోజనోన్నతీయును గలిగి జతరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరు లుత్తరదిగ్వాప్యప్రమ్ములును బిల్కిమమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగువహసపరిమాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును, దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరపీఠమ్ములను మహాపర్వతమ్ములు ప్రాగ్దిక్పరిపూర్ణమ్ములును, సుత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకరింబులు పశ్చిమదిక్పక్తంబులునునై బొదలు. 80

గీ. మేరు శీర్షమ్మున నెనంగు సారసోద్భ. వుండు నివసించెడి పురంబిఖండగరిమ
నద్ది పదివేలయామడ నమరుననియు, గనకమయమనియును బుదజనుల మతము.

వ. ఈపురమ్ము ననునరించి చుట్టును నష్టదిక్పాంకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి సార్ధనేత్ర సహస్రయోజనప్రమితమ్ములును, గనకమయమ్ములుననని యెఱుంగునది. మనోగతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రద్ధావతియు గంధవతియు మహోదయయు యశోవతియు ననునివి క్రమంబుగ బ్రహ్మాంధ్రాదులు వసించు పురంబులపేర్లు. 82

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞండగు హరి కాలిబొటప్రేలి * కొనగోటి త్రాకునఁగూరినట్టి
యందోర్ధ్వరంధ్రంబునం దుదయించి దోయి * మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమనదిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నమహారిణీయటంచుఁ * గడుఁ బ్రసిద్ధిపహించు గంగఁపెద్ద
కాలమ్మునకు ఋషిగణమును ద్రువుఁడును * వసియించు నవ్యిష్ణుపదమునుండి

గీ. చంద్రమండలమొంది యచ్చటను వెడలి * బ్రహ్మపురమునఁబడి నాల్గుభాగములయ
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్లి * నాథుఁడయి యొప్పు నయ్యుదన్వంతుఁగలనె

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరివరమ్ము లతిక్రమించి గంధమాదన శిఖరమ్మునంబడి, భద్రాశ్వవర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పునముద్రమ్ముననుఁ రెండవదియగు చక్షి వటనుండి మాల్యవచ్చృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతుమాల వర్షంబుజొచ్చి, పడమటి సముద్రమ్మునను ; మూడవదియగు నలకనంద నానావన

గిరి దుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయమ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్ము నను ; నాలవదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరికి యుత్తరకురు దేశమ్ములు సొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు. 84

గీ. మేరుమందరసంభూతి మెలపు మీఱు, విమల నదములు నడులును వేలికొలఁది కలవు; వెండియు నీ వర్ష గణమునందు, భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమండ్రు. 85

భారతాదివర్షవర్ణనము.

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్నిది వర్షంబులును భోగప్రధానమ్ములును భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గద్యుతులగువారు పుణ్యశేషం బనుభవించ నయ్యెడ నుదయింతురని వెండియు, 86

ఉ. అందలి పూరుపుల్ దశసహస్రసమాయుషులై, గజాయుతం బుం దిగఁద్రొక్కు లావౌలసి పుణ్యులు వజ్రశరీరులు, మహా నందులు, దేవతులు కనత్సుకశత్రసుపుత్రమిత్రభూ తిందగువారునై సుఖగతిం దులదూఁగుచు మందురెప్పుడు. 87

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్మునం దెప్పటికినిఁ ద్రేతాయుగసమంబై కాలంబు వఱలుచుండు నని వెండియు, 88

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ, దేవతలతిభక్తికలిమిఁ దిసిరి త్రిజగతీ పావనియగు జగదంబకుఁ, గావించురు జపతపము లబండశ్రద్ధన్. 89

చ. ఋతువుల నెల్లెడన్ సుమపరీతములౌ వనసుల్, గిరిప్రపా త తతసరోవరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్సలా న్వితములు స్వచ్ఛనీరము లవింద్యములౌదరులు, జెలంగు భారతవర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్. 90

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు, జగదేశాధ్యుఁడగుచు జగదంబాపా దగత మనస్కత నవవ, ర్షగతుండై యుండునెపుడు సంయమిపర్యా. 91

గీ. అనఘ ! విను మిశావృతమునయందు భవుఁడు పద్మజాఙ్గీర్ష్యుఁడు తన పడఁతి దక్క నొడ్లు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; నచొలు ద్రొక్కరెవ్వరు శావంబు దొడరుకతన. 92

వ. కొండొక కారణమ్మున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు శ్రీత్వంబు గలుగు నని శపించె; నయ్యెడ ననేకసఖినమేతయగు బార్యతోఁగూడి నసించుచు శంక రుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరమ్ములగు మంత్రతంత్రమ్ముల నారాధించు, వెండియు భద్రాశ్వవర్షమ్మున ధర్మపుత్రుండగు భద్రశ్రవుండును దద్వంశ్యులును వలయగ్రీవపదాంకితమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికమ్ముల నర్చింతురు, మఱియు హరివర్షమ్మునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహుఁ బూజించుఁ, గేతుమాలమ్మున స్మరరూపధారియగు నద్దేవు నా యామంత్రాదికమ్ముల భగవతియుఁ దద్వర్షనాయకయు నగు లక్ష్మీ కొవియాడు; రమ్యకవర్షమ్మున మత్స్యాకారమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికమ్ముల జపించుచు, హిరణ్మయ వర్షమ్మున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యజించు, సుత్తరకురుదేశంబుల నద్దేవుండు వరాహరూపమ్మునఁబొదలు. భూమి తత్ప్రీతి కరంబులగు మంత్రాదికమ్ముల నయ్యనము స్మరించు. 93

క. కింపురుషవర్షమునఁ దా, నింపారెడి దాశరథి; కపింద్రుండెపుడున్
'మాంపాహి' యనుచుఁ గనదను, కంపాకరు నతవి నుతుని గావించుఁదగన్. 94

క. భారతవర్షము నందుఁ, నారాయణుఁ డనెడి పేరునన్ నేనుండుఁ
నారద! నీచేత ముదం, బారం గొవియాడఁబడుచు నవహితమతిన్. 95

క. భారతవర్షమ్మునఁ జె, న్నారెడి కైలములు నదులు నవహితమతినో
నారద! వినుమని వెండియు, నారాయణుఁ డానతిచ్చె నది యెట్లన్నన్. 96

వ. మలయమ్మును, మంగళప్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, ద్రికూటమ్మును, ఋషభమ్మును, గూటకమ్మును, గోల్లమ్మును, సహ్యామ్మును, దేవగిరియును, ఋష్యమూకమ్మును, శ్రీకైలమ్మును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింద్యమ్మును భుక్తిమంతమ్మును, ఋక్షపర్వతమ్మును, బారియాత్రమ్మును, ద్రోణమ్మును, జిత్రకూటమ్మును, గోఽర్ధనమ్మును, రైవతమ్మును, గకుభమ్మును, నీలపర్వతమ్మును, గౌరముఁమ్మును, వింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుఁ గొన్ని ధరాధరమ్ములును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెడి; నా యీ పర్వతమ్ములఁ బొడమిన నదులువేలకొలది గల వని యెవ్వ యనినఁ, దామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహంగియు, గావేరియు, వేణయు, బయస్వినియు, తుంగభద్రయు, గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమరథియు, విర్వింధ్యయుఁ, బయోష్టియుఁ, దాపియు, రేవయు, సరసయు, నర్మదయు, సంస్వతియుఁ, జర్మిణ్య

తియు, సింధువును, నందశోణమ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ,
ద్రీసామయు, వేదస్మృతిమహానదియుఁ, గౌశియు, యమునయు, మందాకినియు,
దృష్వద్యతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్తవతియు, సుషోమయు,
శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృధయు, వితస్తయు, నసీక్సియు, విశ్వయు
నను వియ్యవి పానావగాహనదర్శనోత్క్రిస్తనమ్ములచేఁ ద్రివిధపాపమ్ములహరించు.
ఇయ్యెడ జనించువారలకు నిహవరసుఖమ్ములు కరతలామలకమ్ములగు ; నియ్యది
యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని వెండియు, 97

ఉ. ఈయెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములొ : యాద్యుడైన నా
రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెసంగు, నియ్యెడఁ
బాయక సన్యసించి హరివాసమొకింతన పొందవచ్చు, నొం
డేయదియేని గమ్మమిట ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైతగుఁ. 98

క. వైకుంఠకథాసుధయును, లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
లేకుండిన నది సాక్షి, న్నాకంబేనియును విడువనగు సుజనులకున్. 99

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన, యయ్యలకుఁ బునర్జవంబు నందంబనిలే ;
దయ్యలము లెల్లవారికి, నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదురెపుడుఁ. 100

ప్ర ఐ ది ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

ప. అవి బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్గగతులగు దేవగంధర్వాదు
లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యుపద్వీపములుగల; పయ్యవి
హయమ్మును పెదుకంజను సగరపుత్రులకతనఁ గల్గితమ్ములయ్యెఁ ; దన్నామ
మ్ములు స్వర్గప్రస్థమ్మును, జంద్రశుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును,
మందరమ్మును, హరిణమ్మును, బాంచజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు;
నిందు సింహళమ్మునకు లంకయును నామాంతరంబుగల, దీఁకఁబ్లిఐదిద్వీపమ్ములు
వివరించెద. ఈ ద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్రుండగు నిచ్చడిహ్వాం దేడు వర్షమ్ము
లుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రిసిద్ధమ్ములయ్యెఁ
శివయవసభద్రశాంతతేమాచ్యుతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయం
దును మణికూటవక్రకూఠేంద్రసేనజ్యోతిష్మత్సువర్ణపారణ్యస్థీవమేఘమాలమ్ములను
నేడు గిరులును; నరుణయు, సృష్టుయు, నంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్ర

భాతయ, ఋతంభరయ, సత్యంభరయ నను నన్నియ నదులును నెసంగు చుండు. 101

క. పై నదులఁ దానమాడిన, మానవులకు వానిఁజూచు మనుజులకును బా పానుగతి సమసి యుత్తము, లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుచరిత్రుల్. 102

వ. వెండియు నీ ద్వీపమున హంసపకంగోర్వాయనసత్కాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు; తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్రాఽయుఃప్రమాణులును, సూర్యోపాసకులును, సహజాయురిండియోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదు; రీ ద్వీపమ్ము నావరించి యెల్లెడ నిక్షేపముద్రంబు వజులు; నింతకు ద్వీగుజప్రమాణంబగు శాల్మలీద్వీపమున శాల్మలీవృక్షం బెసంగు, నీయది ప్రమాణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు సదృశం; వీద్వీపమ్మునకు సురాసముద్రంబు పరిఖాయితంబై యొప్పు. 103

గీ. వక్షలకునెల్ల రాజు ప్రబలుఁడు గరుడుఁ, డన్నగమున వసించుఁ; భియవ్రతాత్మ జుండు పాలించు యజ్ఞభాహుండు దీని, నిందుగల వర్షములు విను మిద్దచరితః :

వ. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రమణమ్మును, దేవవర్షమ్మును బారిభద్రమ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ వర్షమ్ములయందు సరస, శతశృంగ, వామదేవ, కందక, కుముద, పుష్పవర్ష, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వ తమ్ములును, ననుమతియు, నినీవాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహవును, రజనియు, నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు నీ ద్వీపమ్మున నెల్లెడ శ్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధ, రేఘంధర నామకంబగు వర్షచతుష్టయంబు పొల్పు. నిందలి ప్రజలు చంద్రోపాసకులు 105

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మఱింతయైన, నేతి సంద్రమ్ముచేతఁ బరీతమగుచు నేపుష్పైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు, సాంద్రఘాసోజ్జ్వలము కుశస్తంబమొప్పు.

వ. ఈ ద్వీపాదివాయకుండు ప్రియవ్రతాత్మజుండగు హిరణ్యరేతుం : డతండు వసు, వసుదాన, దృఢదచి, నాభిగుప్త, స్తుత్యవ్రత, వివిక్త, దేవకులనుకొమరుల కేఱు రకును నీ ద్వీపం బేడు భాగమ్ములుగఁ గావించి యొసఁగె; నిందు నవదినిర్ణాయ కములై చక్ర, చక్రశృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీ, కోర్వరోమ, ద్రవిణమ్ము లను నేడు గిరులును; రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, మిత్రవిందయు, శ్రుతవిం దయు, దేవగర్భయు, పృథుచ్యుత్తును, మంత్రమాలికయు నను నన్నియ నదులును నలరుఁ; దద్వీపవాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదకమ్ముపయోగించుచు సుఖమ్మునం

బొదలుదురు ; కుశల, కోవి, దాభియుక్త. కులకనామకమ్ములగు నాల్గు వర్ణమ్ములయ్యెడ నెనఁగు. వారలెల్లరు నన్నిదేవు నారాధింతురని వెండియు, 107

గీ. పాలసంద్రమ్ము చుట్టును బరిధవిల్ల. మానమింతకు రెట్టియై మలయఁ గ్రౌంచనామకము ద్వీపమొప్పు నీ నామ మిచటఁ, గ్రౌంచవర్వత సంస్థితకతనఁ గలిగె.

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి, గ్గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ నవ్వరుఁఁడు క్షీరోదధిరస, పరిష్కృతింజేసి ప్రోచెఁ బదసడి దీనికా. 109

వ. ప్రియవ్రతు కొడుకుమృతపుష్పండిద్దానిఁ బాలించుచు నేడుభాగమ్ము లొనర్చి యాచు, మధురుహ, సుధామక, మేషవృష్ట, భ్రాజిష్టు, లోహితార్థ, వనస్పతి నామకంబగు తనపుత్రసప్తకంబున కిచ్చిన నవి తత్పుత్రనామంబుల యథాపూర్వంబుగ బ్రసిద్ధంబులయ్యె ; నియ్యెడ శుక్లదర్మమానభోజనోపబర్హణనందనందనసర్వతోభద్రనామకమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు, నమృతాఘయు నాచార్యకయుఁ దీర్థవతియు వృత్తిరూపవతియు శుక్లయుఁ బవిత్రవతియు నను నన్నియు నడులును నలరు; పీవిజలంబు పవిత్రంబును రుద్యంబునునైయుండు, నిందలి వర్ణమ్ములు పురుష ఋషభద్రవిజ దేవకనామంబులు, తత్సంభూతులు వరుణోపాసకులు. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున కవల దధిసముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయాచుమ్మునునగు శాకద్వీపమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ శాకమహీరుహంబుండుకతన దీనికి నామంబు గలిగె. 110

క. సౌగంధగు నీద్వీపమ్మున, కగణితగుణగణ్యుఁడగు ప్రియవ్రతజాఁడుదానెగడుకా మేధాతిధి విభు, తగలిగి సుతసప్తకంబొదవె నీతవికిన్. 111

వ. ఆమ్మేధాతిధి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ములొనర్చి యియ్యది వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాత్రికుండయ్యె; బురోజప మనఃపూర్వ జయవచమానక ధూమ్రానీక చిత్రరేఫ బహురూప విశ్వదృగభిఖ్యులు తత్పుత్రు; లియ్యెడను యథాపూర్వంబుగ నీశానోరుశృంగబలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతక దేవపాల మహాసనమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఘయుఁ బ్రథమయు నాయుర్దయు సుభయస్థియు నవరాజితయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రుతియు, నిజధృతియు నను నన్నియనదులును గలవు. వెండియు నిందు సత్యవ్రత క్రతువ్రత దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణచతుష్టయంబు పొలుచు, సీవ్రజలు వాయుదేవోపాసకులు, దీనికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరద్వీపంబు కుద్ద

సముద్రపరివృతంబై తనరు. ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణవక్త్రమ్ములచేఁ బొలుచు పుష్కరమ్ముగలఁ దియ్యబ్జంబు భగవంతుండగు విరించికి నాసనంబిది లోకగురునిచే సర్వలోకసమృక్షచేఁ గల్పింపఁబడియె. ఈ ద్వీపమ్మునం దర్వాచీన పరాచీన వర్షంబులకు నవధినిర్ణాయకంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయుతయో జనసమ్మితోచ్చాయాయామంబు వఱలు. 112

ఉ. ఈ నగమంద నత్తెనల నిండ్రుఁడు లోనగునట్టి దిక్తచే
కానుల పట్టణమ్ములు పొసంగు నుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బిచటఁ బాల్చుడు వత్సరరూపపక్ర మి
చోనెనఁగుఁ బవలోనిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరివ్రమించుచుఁ. 113

లోకా లోక పర్వత వర్ణనము.

వ. ఏతత్పాలకుండగు వీతిహోత్రుండు రమణధాతకులను తనకొమరుల కిరువురకును దన్నామకంబగు వర్షవృషయం బొసంగి యన్నలంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్పరత్వమ్మునందె; నీ వర్షమ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు; రీ ద్వీపమ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల కంతరాళమ్మునఁ గల్పింపఁబడు కతన దీని కీ నామంబుగలిగె; మేరువు మొదలు మానసోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యవ్రదేశమంతయు శుద్ధకాండనఘమఘ్ను ధర్పణ తుల్యమ్మును నగు కతన నయ్యెడ నే పదార్థమ్మును నంకురింపకుండుటంబట్టి యది సర్వప్రాణీకూన్యంబై యుండు; వెండియు నిగిరి యీశ్వరుచేఁ ద్రిలోకాంతగతం బగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాదిద్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబు లగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తంబులయును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట సందించుచుండు, నిద్దావి ప్రమాణంబు పంచాశతోక్తియోజనపరిమితంబగు భూమండలంబునఁ జతుర్థాంశంబై యుండు. 114

గీ. కమల సంభవుఁ డిష్టర్వత్మున నాల్గు, దెసల దిగ్గజముల నిల్పె న్నమమబలన
మేతముల, నిగ్గజమ్ముల యెల్లలోక, సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. 115

వ. ఋషభమ్మును, బుష్కరచూడమ్మును, వామనఘ్నును నపరాజితమ్మును నప్రతిచెప్పం బడు, స్వవిభూతులగు నిగ్గజంబులకు బలాంబునొసంగుచు సిద్ధ్యప్తకోపేక్షుండును విష్వక్సేనాదిపరివృతుండును నిజాయధోజ్ఞులద్యుజదండమండితుండును నగు

హరి సమస్తలోకసుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగరూకత మెలంగు; నీ లోకోలోకమ్మున కవల కుద్ధాకాశంబు దక్క వేతొండు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నండమ్మునకు నంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళమ్ములకు మధ్యమ్మున నిరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్రాతుం డగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామంబలవడె, హిరణ్మయాండసముద్రాతు డగు కతన నితినికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. 116

గీ. దెసలు స్వర్గావవర్గముల్ పనుమతియును, నాకసంబను భేదమ్ము లభిలషంతు
పులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన, సర్కుఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు.

సూర్య గ మ స వ ర్ణ న ము.

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్జలభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుమధ్యంబున వెలుంగుచు నుత్తరాయణవశమ్మున గతిమాండ్యమ్మును దక్షిణాయన వశమ్మున గతితైత్త్ర్యమ్మును జెందుచుండు. నితం దుత్తరాయణ దక్షిణాయనమ్ముల నాలోహజాపరోహణ స్థానమ్ముల నలరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞమ్ముగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసామ్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగునెడ సహారాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును పృష్ఠాది రాశిపంచకస్థితుండగుతటి నహారదైర్ఘ్యమ్మును పృశ్చికాదిరాశి పంచకస్థితుండగుతటి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరిం చెద. శీఘ్రమందసమభేదమ్ముల నితనిగతులు మూడు దెఱుంగులు. సర్విగ్రహమ్ములకు జరగదవైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూడు మార్గమ్ములు విశ్రుతమ్ము. అందు నాగగజైరాపతులను మూడు వీధులుత్తరమార్గమ్ముగు నైరావతమ్మునకును, ఋషభ వీధియు గోవీధియు జారగ్ధవవీధియుననునవి జరగ్ధపంబను మధ్యమమార్గమ్మున కును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూడు వీధులును, వైశ్వానరనామ కమ్ముగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. వెండియు నశ్వినీత్రిరాశింబులు నాగ వీధియనియు, రోహిణ్యార్ద్రా మృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియు, ఋష్యాశ్లేషా పున ర్వసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు హస్తచిత్రాస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖానురాధలు జారగ్ధవవీధియనియు మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢ లజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజమ్ములు మృగ

వీధియనియుఁ, బూర్వాభాద్రోతరాభాద్రాణివతులు వైశ్వానరవీధియనియుం జెప్పంబడు. సూర్యుండు త్రాయణంబిదిష్టించి యుగాజ్ఞంతర్నిబద్ధములును వాయుబద్ధములును నగు పాశముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు. నితండీయారోహణస్థానగతుండగునెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనంబొదవుటం జేసి మాంద్యమును, దినవృద్ధియు, నిశాక్షయమును దొడరు; వియ్యది సౌమ్యాయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేణంబవరోహణంబు నాఁజను; సూర్యుండిస్థానంబిదిష్టించునెడ బహిర్మండలప్రవేశమునంజేసి గమనమునకు త్రైమ్యమును రాత్రివృద్ధియు దినక్షయమును గలిగెడి; వైపువమునఁ బాశసామ్యంబునంజేసి రవికి సమానస్థానమ్మును, మధ్యమండలప్రవేశమ్మును గలుగు; దానంజేసి రాత్రిందివములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తములగు పాశములు ద్రువునిచే సమద్దిష్టితములై యీకర్షింపఁబడునెడల నభ్యంతరమున సూర్యుండును దక్కిన మండలములును బరిభ్రమించెడి; ద్రువుండు తత్పాశములు విడుచుచో మండలము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. 118

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె, న్నారెడి నైంద్రియను నగర మది సురవాసంబై రహిఁదగు దక్షిణదిశ, నారయ సంయమధియొప్పు యమువాసంబై. 119

వ. పశ్చిమమున నిమ్నోచని యను వరుణపురమును, సుత్రంమున సౌమ్యయగు విభావరియును నలరు. 120

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమనికిఁ దాఁ జని క్రమము
గాఁగ నిమ్నోచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నస్తమితుఁడౌ నటండ్రు బుధులు. 121

వ. మఱియు విభావరీపురమున కరుగునంతకు విశీధంబు వజరుచుండు. 122

క. రవి సవ్యంబగుగతి మే, రువుఁ దిరుగుచుఁ బవలు నిశి నిరూపించు నితం
దెవరితెఱఁ బొడమి కన్నడు, వ్యవధియదియ యుదయమునకు వారలకెందున్. 123

వ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోఁచుటయ యస్తమయంబు నాఁబడు నని మఱియును, 124

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ, మస్తమయమును జొప్పదదనఁడు. యతని
దర్శనాదర్శనములఁ దజ్జలఁట్లు, వాడుకొండ్రు పరంపరాస్రాస్తరీతి. 125

- గీ. ఎల్లదీప్తవర్షమ్ముల తెవుడు మేరు, వుత్తరమ్మున నుండెడి నుష్టరశ్మి
యెవరి తెలుఁ గన్పడునో వారికెల్ల నదియ, ప్రాచియని తెలియఁబడుఁ బరమమౌని :
- వ. సూర్యుం దైంద్రియందు బయలువెడలి పదేనుగడియలు నడచునంతకు యామ్య
యందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల డెబ్బదియైదువేల యోజనమ్ము లతిక్ర
మించు, నిట్లన యామ్యమొదలుకొని వారుణియందును, వారుణిమొదలుకొని
యైంద్రియందును ననియెఱుంగునది. 127
- గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
డెల్లపుడు నిట్లువర్తించు నెల్లరకును
గాలమును దెలుపఁగ నవగ్రహములును ని
టులు పొడుచుటలు క్రంకుటల్ తెలియఁబడును. 128
- వ. ఒక్క ముహూర్తమ్మునకు సూర్యునిరథంబు ముప్పదినాలులక్షల యెనిమిదిపందల
యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయినుండు ప్రవహాఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన
దిక్పతుష్టయమ్మునందును బూర్వోక్తపురమ్ములయందును గాలప్రదర్శకుడై ప్రప
ర్తించెడి. 129
- గీ. భువనబంధుని స్కందనమ్మునకు ద్వాద, శారము త్రినాభికమ్మునైన యొక్క
చక్రమలరారు పట్టెమినహిత మదియ, పత్నిరాత్మరచుని బుదవరుల మతము. 130
- వ. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేతరవిభాగం
బగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిదిఁ బరిభ్రమించుచుండు,
నీరథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములును రథనీడప్రమాణంబు ముప్పది
యాఱులక్షల యోజనమ్ములును, రథయుగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజన
నమ్ములునై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజుండగు
ననూరునిచే యోజితమ్ములగుచు సమ స్తలోకసుఖహేతుభూతుండగు నాదిత్యునివహం
చుచుండు. మఱియు నంగుష్ఠవర్షప్రమాణులగు వాలభిల్వాదిసుహృద్ లఱుపడి
వేలును, దక్కుంగల దేవర్షులును నవ్వరలును గ్రామణులగు యాతుధానులును,
దేవతలును బురోగతులగుచు నహస్కరు నుతించుచుండు, రిట్లు సగభ్యాశిద్విసహ
స్రాధికసార్థలక్షోత్తరకోటిసంవత్సరమితమ్ముగు భూమండలమ్మును ప్రతిదినమ్మును
బరిభ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమనప్రకార మెఱిఁగించెద. 131

చంద్రాది గ్రహగతి వర్ణనము.

- గీ. త్రిమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ, నెనయు కీటాదులకుబలె నెపుడు కాల
చక్రసంగతరాశిచక్రమ్ముకలిమి, వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననను : 132

వ. ఎల్లగ్రహమ్ములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమనహేతుకంబయిన గతి
ద్వయం బవిర్బద్ధంబు. సాక్షెద్భగవంతుండును నాదిపూరుషుండును లోకాధారుం
డును లోకభావనుండును నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మకుద్ది
విమిత్తంబు స్వాత్మను ద్రయీమయునింగాఁ బరిణమింపఁజేసి షడ్భుతువులయం
డును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించుచుండు. 133

ఉ. ఇమ్మహానీయులెల్లరు తదేకపరత్వమునకా శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్మములఁ దత్తదుపాసనలన్ గులానుసా
రిమ్ముగఁగొల్పుచుండురు కరమ్మును నీతఁడు కాలచక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొడిగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతకా. 134

వ. సపాదర్షద్వయం బొక్కరాశియనియు, రాశ్యంతర సంక్రమణంబు మాసంబనియు,
మాసద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుత్రితయంబయనంబనియు, నయనద్విత
యంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాక్తనులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్స
రానువత్సరేద్వత్సరమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యకైఘ్రుసమగతులకతనం
గలిగెడి. 135

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల, మీఁద శశియుండి మఱియు నమ్మిత్రువత్స
రంపు భుక్తి ననుసరించి రమణఁబక్ష, ముల వరుసఁదాను దద్భుక్తి నొలయుచుండు.

వ. పాదయుక్తమ్ముగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం. బిట్టి శీఘ్రగమనమ్మున
నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్వమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు, క్షయ
మాణంబులగు కళలచే బిత్పప్రీతియు నొనర్చురు నహోరాత్ర నిర్ణయకుండై సర్వ
జీవనికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. 137

గీ. ఇతఁడు షోడశసత్కణాయుతుఁడనాది, పురుషుండుమనోమయుండునుధాపుంజమన్న
మయుండు దేవాదులకును సమస్తవృక్ష, ములకు సంరక్షకుండు సర్వభూతమయుండు.

వ. ఇతనికి మూడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు
నీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; నయ్యెడ నశ్విన్యాది నక్షత్రమ్ము
లిరువదియేడును నభిజిత్తునుగల, వచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై శుక్రండు
సూర్యునకుఁ బురఃశక్పాద్యుల ననుసరించి తత్సమంబగు గతిచే దిరుగుచుండు,
విమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభశమనుండనియు లోకామకూలుండనియు కుటావ
హుండనియుఁ బెద్దలు వచ్చుదురు. 139

గీ. ఉండు నీతిని కొక లక్షయోజనముల, పై బుధుం డీతఁ డర్కుని పదలియున్న
తఱిని నతివాత మద్రవాతంబు దొడరి, వృష్టిభయమాదియగు పేగి పృథివికొదవు.
వ. ఇతని భ్రమణంబును దఱుచు శుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజ
నమ్ములపైఁ గుజుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు, నీతనికి వక్రత్వంబు గల్గినెడ నెల్లరకు నశుభంబు
లొదవు. 141

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల, నితనికి గురుం డతం దొకయేఁటి కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని, చో జగమ్మున కీతఁడు శుభము లొనఁగు. 142
వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద శనైశ్చరుండు పర్తిండు,
నితండు ముప్పదిమానమ్ముల కొక్కొక్కరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావా
శుభుండనియుఁ గారాంతికులు వచింతురు. 143

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియునొక్కండు లక్ష, లైన యోజనముల దూరమందు సప్త
ముల మండల మది సుఖమెల్లరకును, విడుచు దక్షిణగతి దివి నెవ్వడు దిరుగు.
వ. ఈ ముషిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బర
మంబగు వైష్ణవపదంబుగల దందుఁ బరమభాగవతోత్తముండును, సుత్తానపాద
పుత్రుండును నగు ద్రువుండింద్రపహ్నికశ్యపవర్మాదులతో భగవత్పదారాధనతత్ప
రుండై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారుపుంబోలె నాజీ
వ్యుండై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పారు. 145

క. ఇల మేధిస్తంభగత, మ్ములు పశువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి క్రియ ని
మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత, ములు గ్రహములు ద్రువుని గతిన మొనసి చరించున్.
వ. ఇట్లు ద్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్తసారథులై శ్యేనాది జగమ్ములం
బోలె వాయుప్రేతమ్ములై యాకల్పమ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యవి ప్రకృతిపురుష
సంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని పెండియు.

శింశుమారవర్ణనము.

క. భగవంతుఁడు యోగార్థం, బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బొగిఁ గల్పించె నటంచును, నిగమజ్ఞులు గొంద అంద్రు నిగమవిధిజ్ఞా. 148
వ. శింశుమారస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బుచ్చాగ్రమ్మున ద్రువుండును లొంగూ

లమ్మునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రధర్ములును, ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్చాంతమ్ము వను, సప్తర్షులు కటియందును, దక్షిణావర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్ము నొందిన యీ శింకు మారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ములును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ములును గుండలాభోగవేశమ్మున కుభయపార్శ్వముల సమసంఖ్యగా నవయవమ్ము లగుచున్నః వడి యెట్లంచేని యజవీధి పృష్ఠ భాగమ్ముందును, నాకాశగంగ యుదరమ్ముందును పునర్వసూపువ్యమ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రాశ్రేష్ఠలు పాదమ్ములందును, నభిజిదుత్తరాషాఢలు నాశికాఽంద్రమ్ములందును, శ్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ములందును, ధనిష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగతమ్ములగు మఖాదినక్షత్రము లెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థపంక్తులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థపంక్తులందును సరిరెడి; నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాజ్యేష్ఠలు దక్షిణ వామస్కంధమ్ములందును, నగ స్తి యుత్తరహనువునందును, యముం డధరహనువునందును, నంగరకుండు ముఖమునందును, శని యుపస్థమ్మునందును, మూపురమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాధిపతియగు సూర్యుండును, నారాయణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జందురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్వినులును, నాభియందు శుక్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుధుండును, గళమ్మున రాహుకేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితరతారాగణమ్ములును దనరారు, నేతత్స్వరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది ప్రత్యహమ్మును సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు “నమోజ్యోతిర్లోకాలయ” యను మంత్రమ్మున జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని వెండియు.

149

- గీ. ఉష్ణరశ్మికః బదివేలయోజనముల, క్రింద రాహుమండలము పెంపొందుచుండు నితని గమనంబు నక్షత్రగతి నెసంగు, రవికి శశికిని నితఁడు మర్దకుఁడు తఱచు.
- వ. ఇతని కమరత్యభేదిత్యమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియించె; నితం డతి దూరమ్మున నుండి ననేకయోజనాయుతమ్ములగు సూర్యాచంద్రమోఖింబమ్ముల నాచ్ఛాదించుచుండ విష్ణు వికవిపైఁ జక్రమ్ము ప్రయోగించి వారించుచుండు; నిక్కాలంబి లోకులు రాహుపరాగంబని వాడుచుండు; రీరాహుమండలమునకుఁ గ్రిందఁ

బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుల
 లోకమ్ములు గల; వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింది భూతప్రేతపిశాచాదవిహారాజిరంబగు
 నంతరిక్షంబు గల; దెంతదనుక వాయుసంచారం బలపడు నదియ యంతరిక్షంబు
 నఁబడు, నంతదనుక మేఘమ్ములు సంచరించుచుండు; నీ లోకంబులకు నూఱు
 యోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివిగల దిం దుద్భవించిన సుపర్ణశ్వేనహంససారసాది
 పక్షు లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. 151

గీ. భువి కథోబాగమున మూఁడు భువనము లయు
 తప్రమితయోజనములయి తనరు నొక్కఁ
 దొక్కఁ దాలోకముల సుఖ మొనఁగు నఖిల
 ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీటి. 152

అ ధో లో క వ ర్ణ న ము.

వ. తన్నామంబు లతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళంబులని చెప్పం
 బడు. 153

క. సతతోద్భావవిహారము, లతులితభోగాస్పదమ్ములగు నీలోక
 ప్రతతిఁ సౌఖ్యము స్వర్గ. స్థితికన్న నొకింత హెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. 154

వ. ఇం దెల్లప్పుడు నీశ్వరకరుణారససంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్ర
 వేయాదులు స్వకళత్రపుత్రమిత్రులతో గృహస్థులై సర్వర్తుసుఖంబు లనుభవించుచు
 వసించుచుండురు. 155

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ, దా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణిభోభా
 స్ఫాయద్గేహంబై కడు, నాయతగతి నొప్పు గోపురాఁ నొనర్చెన్. 156

క. పారావతములు శుకములు, శారికలుం గూయఁగాఁ బ్రళస్తమ్ముల స
 య్యారామభూములం దమ, రాదులు సురుగులును మోద ముందురు రెప్పుడున్. 157

మ. హృదయామోదమొనర్చుపుష్పకతిచే నింపారు కుంజమ్ము, లు
 సృదనానావిధపక్షిభోజితనవాంఛఃపూరకాసారముల్
 సుదతీవర్మవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేడుల్ సుఖ
 స్పదముల్ నల్గడనొప్పఁ గృత్రిమవసుల్ భాసిల్లు నెల్లప్పుడున్. 158

వ. అచ్చట నాగలిరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నామావశేషంబై యుండు; చారలను

దివ్యావధరసాయనంబులచేతను సరసాన్నపానస్నానాదులచేతను నాధివ్యాధిభయమును వలీపలితజీర్ణత్వమును వైవర్ణ్యమును స్వేదదుర్గంధత్వమును వార్తకాద్యవస్థలను లేకుండు నని వెండియు, 159

క. హరిచక్రబాదకర్క ని. తరబాదలచేత మృత్యుదర్శన మచటన్
బొరయ దొకప్పుడు నతలం, బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మీ 160

వ. ఈ యతలమ్మునందు మయపుత్రుండగు బలుండు వసియించు నితండు సర్వార్థసాధకంబులగు షణ్ణపతిమాయలకుఁ గల్పకుం, దీతని యాపులింతవలనఁ బ్రిలోకవిమోహనలగు కన్యకలు గౌండ ఋదయించి కామినులును, బుంశ్చలులును, పైవ్విరిణులును నాఁ బ్రసిద్ధిపడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగ్రహనసంలాపవిభ్రమాదులచేఁ దగ్ధతులగు వారల రంజించుచుండురు, నాగాయతబలండగు నీ బలుండు 'నేన యాశ్వరుండ' నని మదాందత్వమ్ముచేఁ బొదలుచు నెప్పుడును వర్తించుచుండు; నియ్యది యతలస్థితివిశేషం బిఁక ద్విత్తీయవివరంబగు వితలవిశేషంబాలింపుము. 161

క. వితలమున హాటకేశ్వరుఁ, డతిలోకుఁడు పార్ష దనికరావృతుఁడు సతీ
యుతుఁడునయి వసించుఁ బ్రజా, పతికృతస్థస్థి కుపవయము పరఁగం జేయన్.

గీ. ఆ పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హాట
కీ' యను నొకనది వుట్టె నెక్కెలఁకులందు
హాటకము పేరి పుత్తడి యలరు దాని
రైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుండ్రు. 163

వ. మఱియు నబ్బిలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి
వసించుచుండు. 164

చ. సురపతిప్రీతితై హరి యశోదను నిచ్చుహానీయు వంచనా
పరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాపి యటన్ వసియింపఁ జేసె ను
త్తరగుణశాలి నీ యనఘఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు ని
ర్జరపతికేనిలేని పలుసంపద లింపెనలార వేడుకన్. 165

చ. ఇయ్యది పాత్రభూతుండగు హరికిచ్చిన దానవిశేషమ్ముగా నెఱుంగు. మిమ్ముహాను
భావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యారమాదపు నెప్పుడు సుతియించుచు నిట్లు
తనలోఁ దా ననుకొనుచుండు. 166

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ డే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయమత్తుఁడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొంతు ని
ష్కామత సాంఖ్యయోగములునల్పు నతండు ప్రసన్నుఁడయ్యునా
క్రీమెయి నిట్టి సంపదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ నిచ్చునే. 167

మ. అకటా : యింద్రుఁడువాని పుంత్రియును మూర్ధాగ్రేసరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమృటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవవతి; సంసారాచయద్వాంతదీ
పకలారూపు హరిణా పఠించుటిదియున్ బ్రాతే, సిరుల్ నిచ్చునే. 168

మ. మును మాతాత కృపాకుఁడై తనరు నిమ్మల్లోక మీఁజాలు న
ప్యనజాతాక్షుని వేలుగోరక, బిహత్పదాబ్జసంసక్తి ని
మృనుచుకావేడి క్రమానుయాతమగు విత్త్యంబై నయైశ్వర్యమున్
గొనఁగఁ జూడఁడ, మేలుమే లతని నాకుం బోలఁగఁ బోలునే. 169

క. ఆని పరిపరివిదముల న, ప్యనజాక్షుని చర్యలెల్ల వర్జించుచు న
య్యనఘుఁడు బలి యట మండున్, దసరుణ హరి ద్వ్యాష్ట్రుఁడై ముదం బొనఁగంగన్.

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముష్టగముల్ విజయం బొనర్చ నెం
డును జరియించుచుకా బలిఁ గనుంగొను వేడుకనేగె. నాతఁడున్
దన బొటవ్రేలఁ దన్న పదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దసం
తన పదివేలయామడల దవ్యన బోరగిలంబడెన్ వెనన్. 171

చ. బలియన నిట్టిం దీతం దిప్పటికిని సుతలరాజ్యస్థుఁడై దేవదేవ ప్రపాదమ్ము కలిమి
సుఖియై యున్నవాఁ దీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. 172

క. మాయాపంతుల తెల్లను, నాయకుఁడు పుయుండు శంభునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కరుణాప్త, శ్రీయతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయకుఁ దగుచుకా. 173

చ. అతం డతిమాయావిశారదుండగుతన రక్కసులెల్లఁ దత్తత్కార్యమ్ము సతినిం
బూజింతురు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ముగల; దయ్యెడ ననేకశిరస్కులగు కాద్ర
వేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుండు రెండుఁ బ్రధానులు రుహకుండును దక్షకుండును
సువేణుండును గాలయుండును నను వారలు; వీరలుచు దక్షుంకల నాగరుమారు
లును నొక్క గడుడునకు భయంపడుచు నపుత్రమిత్రకళత్రమ్ముగా నవట పనియందు
చుందుని వెండియు, 174

గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెసఁగు, వచ్చట హిరణ్యపురవాసు లతిబలులు ని
వాతకవచులు రక్కసుల్ వఱలుదురు ను, దర్శనాహతతేజు లదభ్రరీతి. 175

వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీరు శక్రదూతియగు సరమచే మంత్రి
తమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁబడుచుందురు. వెండియు నిద్దానికిఁ
గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాధిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివా
సంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుండును, మహాశం
ఖుండును, దృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును, గంబలాశ్వతరుండును దేవో
పదత్తకుండునను నామమ్ములు గల వీరు మహామర్షులును, బంచఫణాకలికులును,
మహాకాయులును, విశ్వోల్పాణులునునై చెలఁగుచుందు; రిందు మఱికొందఱు దశ
ఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిర్సులును
శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్సులు నగుచు వర్తించుచుందురు. దీని మూల
ప్రదేశమ్మున ముప్పదివేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు
భగవత్కళ నెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మునఁ బ్రదమలక్షణంబని సాత్వ
తేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు స్వంబును నేతదీయసహస్రశిరోధివాసంబై
తనరు. మఱియు సాంకర్షణ నామకుండగు రుద్రుం దేకాదశవ్యూహాశీభితుండగుచు,
ద్రిశింబగు కూలమ్ము నదల్చుచు నిచట నుదయించె. 176

కా. ఏ యెవ్వని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవాపరుల్
శ్రీయుక్తుల్ ఫణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విలోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ విరతిముఁ భోగమ్ము లర్పింతు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డి య్యనంతుఁడు సురాశీడుండు చెన్నారెడిన్. 177

గీ. వైజయంతి గళమ్మున వఱల మత్త, లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనుండు
సత్వమూర్తి యనంతుఁ డెసంగు వాగ, మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొసఁగుచు.

వ. మఱియు నద్దేవుండు నీలవాసుండును హాలసంశోభితపీఠరథుఁబుండును కాంచనవర
త్రాశోభమానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు
నలరారు నమ్మహాత్ము మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు బ్రహ్మ
సభయం దిట్లు సన్నుతించె. 178

సీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యవ్రభావుండు • పాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్ప్రపంచమే యనఘవి శిరమున • నణురీతిఁ బొల్పు నిరంతరంబు

- భగవంతు నీజగద్బంధుని విడిచి యె . వ్యదుః ముముక్షుః డితరోపాసనంబు
సల్పుః భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ య . న్యుల కెవ్వరికి విట్లు లొలయునెందు ;
గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు సుందరుండ . నంతవీర్యం దనంతుండు చింతితార్థ
దాత యనదాతకాయుఁ డపేతకలుషఁ . డాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాఁడు. 180
- వ. ఇతం డెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుడై విహరించుచుఁడు నని వెండియు, 181
- క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా. కనియతిఁ దనరారు మచ్చగతియు నభోలో
కవివాసమ్మును నన న. మ్మునివరుఁడిట్టులను మౌనిముఖ్యునితోడన్. 182
- వ. మహాత్మా ! కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరారుచుండ నీ వైచిత్ర్యంబు
భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుదు నారాయణుండు. 183
- గీ. విషము కర్మము లొనరుచు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ
ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేలు దాఁ దొల్య మలరుఁబెట్లు. 184
- వ. సాక్షిశ్రద్ధచేఁ జేయు కర్మమ్మునకు సుఖమ్మును, రాజసశ్రద్ధచే నొసర్చుపనికి
దుఃఖమ్మును, దామసశ్రద్ధచే సల్పుకృతికి మాధత్వమ్మును గలుగుచుండు;
వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేల
కొలఁది యని యెఱుంగుము; తద్వేదమ్ము లెట్టివనిన, 185
- చ. ధరణీకిఁగ్రిందుగా సతలధామము మీఁదుగ దక్షిణమ్మునఁ
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ నెఱ్ఱగోరుచుఁ
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రకతి తేజరిలుఁ బితృరాజు కర్మపుం
బరిణతి నిర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. 186

న ర క లో క వ ర్ణ న ము.

- వ ఇతం డాజ్ఞాతత్పరులును ధర్మతత్వజ్ఞులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతుల
యందు నియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ములు కొంస తేకవింశతియనియు
మఱికొంద రష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నాపమ్ములు తామిస్ర
మ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మును గాలసూత్రమ్మును
నసిపుత్రారణ్యమ్మును సూకరముఖమ్మును నందకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును

సందకమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంఠకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ
బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశననమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాద
నమ్మును నవీచియు జైరకర్దమమ్మును రక్షగణమ్మును భోజమ్మును శూలప్రోక
మ్మును దందశూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్యావర్తనకమ్మును సూచీముఖ
మ్మును ననిచెప్పంబడు; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాతనా
భూము; లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననునరించి గమ్యమ్ములు నాపుడు
నారదుండు.

187

క. అనఘా ! కర్మమ్ముల భే, దనియతియున్ వానిఁజేయువారలకగు యా
తనలును విస్పష్టమ్ముగ, వినిచి ననుకా ధన్యుఁ జేయవే వే యనుడున్.

188

వ. నారాయణుం డిట్లను.

189

చ. పరధనదారచోరులను బట్టి యమానుషులల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు భీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గానిలఁజేయుచు నాద్యమైన య
న్నరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకునానతిఁ గ్రోధదీప్తులై.

190

గీ. పతిని వంచించి యవ్వని సతినిఁ బొందు, వరుని సంవతామిస్రమన్నరకమందుఁ
ద్రోతురయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి, బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిదణుఁగు.

క. భూతద్రోహమొనర్చుచు, భూతుఁడై యెవఁడు తనదుకాంతకా సుతులన్
ప్రీతిం బోషించు నతం, డాతుఁడై రౌరవమున నడఁగు మునింద్రా.

192

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర, సిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి గై
కొని బాధగొల్పుటం దా, నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు నిగమవిద్విజ్ఞుల్.

193

వ. రురు వనఁగ సర్పమ్మువకన్నఁ గ్రూఢమ్ముగు నొక జంతువు; మఱియు మహారౌర
వమ్మునఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మాంసము
భక్షించుచుఁ బీడించునని వెండియు.

194

తే.గీ. పసులఁ బిట్టల హింసించు పాపకర్ము, లల్ల వాని వెండ్రుక లెన్ని యన్నివేల
నమలు సలసల మఱిగెడి చదురులోన, నవయుచండ్రు కుంభీపాకనరకమందు.

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం, తతమును దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
ర్గతిఁగావక పహ్నియోగ్గి, న్నుతపీడల నొందు వెన్నినాళ్ళే వనఘా.

196

చు. తనవేదంపుగతిఁ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
 ర్తన మెవ్వఁ డతనిన్ ఖటుల్ కళలచేఁ దాడించుచుఁ నిత్యదుః
 ఖనివాసం బివప్రకాననము నెక్కం జేతు ర్ద్దాని బా
 ధను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాను తనువితల్ కండతుండెమ్మలౌ. 197

తే.గీ. ధర్మ మెఱుంగక శిక్షించు ధరణిపతియు
 నతని యధికార మూనిన పతితుఁడును, ద్వి
 జానకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టఁ
 డును బడుదురు సూకరముఖమున నరేంద్ర : 198

వ. ఆ సూకరముఖమ్మున నిక్షుదండంబుంబలె బిండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున
 మూర్చిల్లుచు ననేకగతుల పండురుదు రని వెండియు, 199

క. ఒరులను బాధింపని యా, త్వరతుల తెవ్వఁడు పీడఁ దగఁజేయు నతం
 డురుతరదుఃఖస్థితులను, బొరయుటకై యంధకూపమునఁ బడు నధిపా. 200

వ. అయ్యోడఁ గ్రూరమ్ములగు పశుపక్షిమ్ముగాదులచేతను సర్పమ్ములచేతను మశక
 యాకామత్కుఞమ్ములచేతను నానావిధమ్ములఁ బీడింపఁబడునని మరియును, 201

ఘీ. పంచయజ్ఞవిహీనుడై పశువువగిది, నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టుఁ డేగెడి గ్రిమి
 భోజనమ్మును సరకమ్ముఁ బురువునగుచు, లక్షయోజనములు దాని కుక్షి తవరు. 202

చ. అరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దదన్యులదైనఁగాని బం
 గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగులఁ హరియించెనేని య
 న్నరున కయోమయమ్ములు కనద్ద నవహ్నియతమ్ములైన యు
 ధ్ధరతరపిండముల్ చొనిసి తోరపుబాధఘటింతు రచ్చటన్. 203

గీ. ఎవఁ దగమ్యాగమనమును నెఱిగిచేయు, నెవతె తాదృశపూరుషు నెఱిగి పొందు
 పీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు, నైన సూర్యితో నుపగూహ మమరు నచట. 204

గీ. మఱియు నస్వాభిగమన మ్ముమరిన పురుషుఁ, బట్టి యమభటు లతిశోభర మెనఁగఁగ
 వజ్రకంఠకళ్యాణీపాదపంబు, మొదలఁ దా మంటదీపి కట్టుదురు పెలువ. 205

వ. పాషండమతానుయాయులై ధర్మపేతువు నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు
 నమాత్యులును నిరయదుర్గపరిఖయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే

భక్షింపంబడుచుఁ జచ్చియుంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దగ్గత మేదోవసాసి క్తకేశా
స్థినఖమాంసవిణ్మూత్రమ్ముల బ్రుంగుడువడుచు నవయుదురని వెండియు. 206

మ. తగు నాచారము శౌచముం ద్రవయు సంత్యక్తమ్ము లేవ్వారిచే
నగు నాయావృషలీపతుల్ పశుకృతిప్రారంభు లత్యంతదు
ర్బగమౌ నీనదియంద కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా
నెగడంగఁగల రెన్నినాళ్ల యినఁగానీ శోకముంగంచుచున్. 207

గీ. శునకగర్దభజాతుల నెనయు దుర్మ, దులును మృగయారసికులును నలఘువిశిఖ
తాడనమ్ముల నింతలింతలుగఁ గోయఁ, బడుదురు పంమ్మునను యమభటులచేత.

గీ. దంభిగతి జన్మములొనర్చి దారుణముగఁ, బతులఁ జంపెడి దుష్టులౌ బ్రాహ్మణులను
వైశసమ్మునఁ బడవైచి భటులు కళలు, కేలఁగొని కొట్టుదురు మేని తోలువదల.

క. తనభార్య నేద్యిజుండు మ, దన మోహితుడై యొకింత తగవెఱుఁగమి నె
క్కిని శుక్లపానమును జే, య నొనర్చునొ వని కదియ యాహారమగుఁ. 210

గీ. దస్యు లగ్నిదులును విషదాతృసార్థ, ఘాతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు ధనము
దోచురాజులు పీరు దుర్బుఖదంబు, శ్వాసఖాదనమును బొందఁజనెడివారు. 211

ప. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు సారమేయమ్ములు పీరల భక్షించు నిక్కతమ్మున దీని
కీ నామంబు గలిగె నని వెండియు, 212

చ. అన్యతపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నవీచినామకం
బను నరకంబు దానివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె
క్కునటులొనర్చి పిమ్మటను గుంభినికిఁ బడఁద్రోయుచుండ్రు; యో
జనకత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ దరిత్రికిన్. 213

ప. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బడు నవానికి జలము లేకయ తరంగసంగతం
బగుభంగి స్థలంబు గన్నడుట నయ్యది యవీచినాఁబరఁగు; నయ్యెడం బడుమీఁదఁ
దిలలపగిది దేహంబింతింతలయ్యును మృతిచొప్పడకుండెడి బదంపడి యథాపూర్వ
మ్ముగ నగ్గిరికిఁబరం బదిరోహించి యట్లన పొనర్చుచుండురు. 214

గీ. బ్రాహ్మణుండొండె రాజొండె వైశ్యుండొండె, సోమపానంబొనర్చియు సురసుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయోరసమ్మును ద్రాగు నిరయ, మందుఁ బడి కాలదూతలు తందరింప.

వ. వీరల కళత్రంబేనిఁ బ్రమాదమ్మున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు
గతియ యలవడు నని వెండియు, 216

క. ఘనులగు విద్యానిధులన్, దనకన్నఁ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా
వనచేయని మత్తుని దు, ర్మనస్కునిఁ జొరకర్దమమ్మున వైతుర్. 217

వ. అయ్యోడఁ దలక్రిందుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవింపవలయునని వెండియు, 218

క. నరమేధము లొనరించిన, దురాత్ములను మున్ను తారు దునిమిన పశువుల్
విరయమ్మున సౌనికముల, కరణిన్ బీడించి పెలువఁ గడతేర్చు మునీ. 219

శా. హేలన్ గ్రామమునఁ వనమ్ముననుగానీ యొడ్లఁ బీడింపకే
కాలమ్ముం దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ బండించి భక్షించు దు
శ్శీలుల్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపఁ జూదాత్మార్తులై
శూలప్రోతమునందుఁ గూలి మిగులఁ శోకింతురూలక్షతిన. 220

గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందకూకమునఁ గూలి
సప్తముఖములు పంచాస్యసహితములును
నైవ పాములచేఁ బీడనందుచుండు. 221

వ. ఎవ్వారేని గోతులయందును బొజకలయందును గుహలయందును నొరుల నిరోధిం
తురో వారల నాయాయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు వహ్ని మాల్కొల్పి
బాదింతురని వెండియు, 222

చ. సమయగతాతిథివ్రతతిఁ జాలఁ గఠోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టనుమజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమాని తీక్షణ
ప్రమయములైన చంచువులఁ జతువులం బెకలించి సారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు ననేకభంగులన్. 223

క. తానార్జించిన ద్రవ్యం, బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గ్రహమునాఁ
గా నెవఁడు గాదు విను మ, వ్యానికి సూచీముఖాభిపాతం బొలయుఁ. 224

వ. ఇయ్యది నరులకు యాతానాభూములగు నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది
గలవు. 225

క. తన ధర్మమ్మును విడువక, మనుజుం డెవ్వఁడు లోకమాన్య చరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా, గొనియాడున్ నాఁడు సరకగుఁడు గాఁడనఘా. 226

- వ. నావుడు నారదుం డిట్లను. 227
- క. జగదంబాపూజావిధి, దగుఁ దా నెబ్బంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మొగ్గి నెద్దాని నొనర్చిన, మగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్పుడ. 228
- వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 229

జ గ ద ం బా ర్చ నా వి ధా న ము.

- క. పారమ్మలేని యీ సంత, పారమ్మన శక్తిపాదసంసక్తి మహా
మోరాఘామయములఁ గడు, దూరముగాఁ జిమ్మి ముఖము దొరకొనఁజేయుకా. 230
- సీ. ప్రతిపత్తిధిని నేయి పాటున కిడి దేవిఁ , బూజింప రోగముల్ వోపు, శర్మ
రసు విప్రనకు ద్వితీయ నొసంగి యద్దేవి , నారాధనముసేయ నాయువొదపు,
ద్విజునకుఁ బాలుఁ దృతీయయందిడి పూజ , చేసిన దుఃఖముల్ నెదరిపోవుఁ,
బుడమివేల్పునకు నపూపమ్మునిడి చతు , ర్థిని గొల్వ విఘ్నముల్ జనని యడఁచుఁ
- గీ. బంచమి జగజ్జననికి రంభాఫలంబు , దగ నివేదించి యద్దాని ధరణీసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువుఁషష్ఠి నిటుసేయు వాని కెసంగుఁ గాంతి. 231
- వ. మఱియు సప్తమియందు గుడంబు నివేదించి బ్రాహ్మణున కొసఁగి శోకహీనుం
డగు; సప్తమియందు నారికేళఫలంబుల నివేదించి భూసురార్చణంబొనర్చి తాపమ్ములం
బాయు; నవమియందు లాజల విఘ్నొనరించి యిహాముక్తసుఖాధికుండగు; దశమి
యందుఁ గృష్ణతలల నంబార్చణంబొనర్చి పదంపడి బ్రాహ్మణాధీనంబొనర్చు వారికి
యమలోకభయంబు లేకుండు. 232
- క. ఏకాదశి నందికఁ బూ, జాకలితంజేసి పెరుగు సద్విజునకుఁ దా
నేకాంతభక్తినిడు వాఁ, దా కామవిధాయనికిఁ బ్రియతముఁడు మౌనీ. 233
- గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
నందికాసన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్య
నకు నొసఁగు వానియెడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంతసేయ దనను. 234
- క. పెనగలు త్రయోదశి జగ, జ్జననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి సంతానం, బనూనముగ నొదవు మునికులాగ్రణి వింఁజే. 235

- క. నత్తు నివేదనమున వర, శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజనలిసి యదియు బల్
రిక్తునకు విప్లవకు నిడి, వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ ముండు మునింద్రా. 236
- గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యవర్ణ కొనఁగి, దాని త్రాహ్మణాధీనముఁ దగనొనర్చుఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్య !, హవన మాదినమందుఁ జేయంగవలయు.
- వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్త పదార్థంబులు పలయు;
వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును సోమవారమ్మునఁ బాలును భోమవార
మ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బువ్వవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్క
రయు కుక్రవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోమృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక
నక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివరింతు. పుత్తిమ్మును దిలలును ఖండశర్క
రయు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికూర్చియు మోదకమ్మును ఫేజీ
కయు పుత్రమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రమ్మును పుత్రపూరమ్మును
వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును
పృథుకమ్మును ద్రాక్షయును ఖడ్జూరమ్మును రాజకమ్మును నవూపమ్మును నవనీత
మ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతులంగమ్మును ననునియ్యవి నక్షత్రనైవే
ద్యమ్ము; లింకవిష్కంభాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, మధు, పుత్త, దుగ్ధ, దధి,
తక్రాపూప, నవనీత, కర్కటీ, కూశ్మాండ, మోదక, పసప, కదళీ, జంబూ, చూత
ఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బదరీఫల, దాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక,
నారికేళ, జంబూఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ముగఁ దెలియునది; మఱియుఁ
గరణమ్ములకు వినుము; కంసారమ్మును మందకమ్మును ఫేజీయు మోదకమ్మును వట
పత్రమ్మును లద్దుకమ్మును పుత్రపూరమ్మును దిలమ్మును దధియు పుత్రమ్మును
మధువును ననునివి తత్ప్రీతికరమ్ములగు నైవేద్యమ్ములు; మఱియు నొండు విధా
నమ్ము సెప్పెద నాకర్షింపుము. 238
- గీ. చైత్రశుద్ధతృతీయ నిచ్చలు మధూక, వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములనునొ
నంగఁదగుఁ బంచభాద్యనుసంగతముగ, వెండియు వచింతు వినుము సవిస్తరముగ.
- వ. వైశాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యేష్ఠమ్మున మధువును నాషాఢమ్మున నవనీత
మును శ్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ

బాయనమ్మును గార్తికమ్మున క్షీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణీయుఁ బాషమ్మున
దధికూర్చికయు మాఘమ్మున గోపృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారికేళమ్మును శుద్ధ
తృతీయార్చితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మఱియు మంగళయు వైష్ణ
వియు మాయయు మహామాయయుఁ గాళరాత్రియు దురత్యయయు సుతంగియుఁ
గాళికయుఁ గమలవాసినియు శివయు సహస్రచరణయు సర్వమంగళరూపిణీయు
నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మధూకమ్మున దేవి నర్చింపవలయు బదంపడి
వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుపొంచె నమ్మధూకగతయగు సంబికంగూర్చి, 240

గీ. “అంబ పుష్కరనేత్ర లోకైకజనని, మంగళాకార బక్తసమ్మాన్య సావ
హరిణి మహేశి దుర్మార్గహంత్రి పరగ, తివ్రదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. 241

గీ. మదవిదాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య, పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘనదృశ లోకేశి యమేయ యమని, వాసహరిణి యమపూజ్య తాపసేద్య. 242

గీ. నీరజాతా వ్రసహచారిణి మహావి, మోహనాశిని యమనిగ్రహోహప్రథిత
సర్వసంగవివర్జిత సంగనాశ, కరి యమాగ్రజ కామూషి కామ్యరూప. 243

గీ. మర్మభేదిని మీనాక్షి మధురశీల, మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలఘోర సుధీజనాభి, వంద్య మధురస్వరార్చిత వందనములు. 244

గీ. అంబ యశస్వద్దపదకపిత్థామ్రునింబ, బదరికాలయ క్షీరార్కపనసకుజక
రీరరూపిణి దివ్యశరీర దుగ్ధ, వల్లివాసిని నీకిదె వందనంబు. 245

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున నుతించినవారలకు సమ వ్రతామప్రపూర్తియగు; నీస్తోత్రమ్ము
నెవ్వఁడు విత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము. 246

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శృతిసంపన్నుఁడో, రాజు వి • జయమందు, వైశ్యుఁడు సంపదగను
శూద్రుఁడు సుఖమందు, జొప్పడకుండు నా • దివ్యాదిభయమరాతిభయమేని;
శ్రాద్ధకాలమ్మున జపయింపఁ బితరుల • కక్షయమ్ముగు తృప్తి యలరు నిట్లు
పరశక్తి నర్పించు పక్కికఁ దెల్పితి • నిది చేసి నరుఁడు లోకేశితోడ

గీ. నైక్యమునుజెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేల
యంబ నర్పించువారల కభిలకామ
ములును సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వప్నముననేని భయము జొప్పడదు మౌని.

స్కంధాంతవద్యములు.

క. ఆశీర్వాదప్రాపిత, పేశంకవిత్తాప్రభావవిశ్రుతశిష్యా
దేశితసర్వత్రమహా, రాశీకృతకీర్తిసాంద్ర ! బ్రహ్మసుధీంద్రా ! 248

విచిత్రవృత్తము. ధరాపాంసేవాపరీతాంఘ్రిపద్మ
స్ఫురచ్ఛాత్రరోకస్థిరాత్మప్రకర్షా ! 249

రథోద్ధతము. పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంచితా
ఋర్వశామ్రచయకల్పితప్రదా
ధూర్వహత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పర్వచంద్రవిభ : పండితప్రభూ ! 250

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

నవమస్కంధము.

పీఠిక

- కా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుండు గౌరీభర్త యన్మవ్వరున్
దానొడుం బడునాల్గోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
ధ్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్తిల్ల వి
జ్ఞానం బిచ్చెడు నాదిశక్తిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్. 1
- చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిదిజ్ఞుండు వేదవేది సం
స్తతమతి శిష్యవత్సలుండు సూన్యతవాగ్రుచిరుండు జ్యోతిషా
ప్రతిహతుఁ డుప్పులారికులవారిదివండుండు రమ్యకీర్తివి
శ్రుతుఁడగు రామజోగన గురుప్రవరున్ స్మరింతుమెంతయున్. 2
- ప. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురునమస్కారంబును గావించి యెద్దియే నొక్క
విధాతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీకరింపం దలంచుచుండ నొక్కనాడు, 3
- క. యోగీంద్రవందితము విగ, మాగమసార్థభూత మఖిలముముక్షు
స్వాగతమార్గము దేవీ, భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితమున్. 4
- కా. ప్రజ్ఞావంతులు కాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతాష్టావధా
నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రీతిఁ దెల్పించుచున్
విజ్ఞానాధ్యుల రామకృష్ణుల మమున్ వీక్షించి యన్మన్మనీ
షాజ్ఞత్వంబున నిచ్చి రందు నవమస్కంధంబు దెల్పింపగన్. 5
- ప. తత్సమావేశ ప్రకారంబెట్లనిన. 6

సీ స మ ల క.

తారకమంత్రచింతకుండు బైషజ్యవి , ద్యాతత్వవేత్త రామయ్య తాత
తృష్ణావిదూరుం డతిప్రళాంతుండు తత్వ , వేత్తయో నారప్ప పిన్నతాత

దాతువరీక్షణదక్షః దౌషధమర్మ , విదుఃదు నౌ కామన్న పెద్దతండ్రి
నిత్యక్రియాసక్తి నిర్మలాంతశ్శక్తి , కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరదేహుండు సుజనప్రియుండు నౌ , నల రాజగోపాల మనుగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు సర్వసములు సీతారామ , సుబ్బిరాయాంకభాజులు పితృవ్య
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాభి , దాభవ్యసాధ్వీమతల్లి తల్లి
శ్వశూహరాయణసచ్చిత్త సుబ్బిమ , తతదయాంసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాడును నాకొండికులభవుండు , కోవిదప్రియుఁ డాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథితచరకాదివైద్యశాస్త్రప్రపీణుఁ , డమలమతి రామమూర్తి నామాంకితుండు. 7

క. తిరుపతివేంకటకవులం, దిరువురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జిరజీర్ణకృప్రభుజమును, సరసౌషధముల నొసంగి సాధించె పదిన్. 8

గీ. శ్రీ లలిత మైనయట్టి మా పోలవరము
నందు మానద్వయం బుండి యౌషధంబు
బుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు; మాకు
మువ్వరకు నేస్తమయ్యె నప్పుడు దృఢముగ. 9

క. నీరుజుఁడై విశ్వాసము, ప్రేరేపన్ జెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణసం, భారము వాక్రుచ్చె నొక్క మత్రేభమునన్. 10

ప. అది యెట్లంచేసి. 11

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిగా బద్యములం బతింపఁదగు విన్నాణంబు నార్జించి వం
శవశంబై యెడఁదాయకున్నదగు బైషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తివి నై యొప్పితి రామమూర్తి; శమితార్తీ; కీర్తికా మూర్తివై. 12

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును నేకముగా నొకచోఁ బరించుటన్
భావము కబ్బి మొక్కగతి భాసెలు మిత్రులు మీర లిరువరున్
గావున నిచ్చవచ్చు నొకస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడి
దేవిచరిత్ర మందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. 13

క. అని యనురాగాతిశయం, బున వాక్రుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననవగునే నిహవరసా, ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంత్రా. 14

- సీ. శివకేశవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న , దాత వెంకనమంత్రి తాతగారు
అతిథిపూజానక్తి యమరార్చనాభక్తి , బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆకలిగొన్నవా రగవద్ద సంతృప్తి , గఱపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పరదారపరధననిరసనశీలుఁడై , వెలయు నెఱ్ఱమరాజు పిన్నతండ్రి
- గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను , కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుఁగుసేయుచు రామమూర్తియును నేను , రామకృష్ణు మైనవారము కలయిక.
- వ. ఇట్లని వితర్కించితిమి. 16
- శా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుశాంతేవాసి ధీరాశియో
చర్లబ్రహ్మయశాస్త్రిపేరఁ గృతిగా నర్వంసహామండలీ
స్వర్లోకాధ్యము దేవిభాగవతమున్ శ్రద్ధాసమున్నద్ధులై
నిర్లక్ష్యంబుగఁ దెల్గసేయుపును లెందేఁ బూజ్యతం జెందరే. 17
- గీ. అట్టి తిరుపతివేంకటేశాఖ్యకవులఁ, గలసి చెప్పటకన్న భాగ్యంబు కలదె :
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వ, యన్నఁ దత్పరిమళ మబ్బకున్నె కొంత.
- వ. అని దృఢనిశ్చయమై. 19
- క. ఈరామకృష్ణకవులము, ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
జేరఁగు నవమస్కంధము, నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగఁ. 20
- తే. గీ. తివిరి యీనవమం జేము తెలుఁగుసేయఁ
బూను టరయ నిదెఁజైనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నాసక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదునుండు.

క థా ర ం భ ము.

- క. నిరతాన్నదానకృత్య, స్ఫురదాత్మతపోవిశేషకుభ్రాంకుకళా
పరిపాలితశిష్యయశః, పరివర్ధితకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుధీంద్రః : 22
- గీ. అవధరింపుము సృష్టిక్రమాంతరముగ, లలి గణేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ
యును సరస్వతి సావిత్రి యనఁగ నైదు, విధములఁ బ్రకృతి జగన వెలసె ననుచు.
- వ. నశినగర్భుఁడెఱింగించుటయు నారదుండు. 24

గీ ఏను రూపమ్ములందాల్పు నేల ప్రకృతిఁ, యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెఁ ?
దత్త దీయపూజావిధుల్ తత్త దీయ, మహిమము వచింపుమనఁ, జెప్పె మధువిరోధి.

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ నమర్థుఁడు లేఁదొకండు నీ
సకలమహామహీస్థలిని; జక్కఁగ దర్శునివల్ల వింటి నే
నొకతటి వత్స; కొంత యది యోపినరీతిగ నీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయిగొంటిఁ గాన మదినిల్చి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. 26

వ. “ప్ర” యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును ‘గృతి’ యన సృష్టివాచకంబు నగు; సృష్టియం
దేదేవి ప్రకృష్టయో యామె ప్రకృతి యనఁబడు. ‘ప్ర’ సత్వగుణాత్మకంబగు ‘కృ’
రజోగుణాత్మకంబును ‘తి’ తమోగుణాత్మకంబును గావున సద్దేవియుఁ ద్రిగుణా
త్మికయయ్యె. ‘ప్ర’ ప్రథమవాచకంబును ‘కృతి’ యన సృష్టివాచకంబును గావున
సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ
రెండు విధములయ్యె నందుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు నుండు
నదియె బ్రహ్మరూపము; నిత్యము సనాతనమునై యలరారు అగ్నిదాహికలరుఁ
టోలె నాత్మశక్తులకు భేదమనదు. 27

ఉ. నారదః యందుచేతనె సనాతనులైన మును ల్లోదరీ
పూరుషభేదమున్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవారికి
తీర్థనఁ బొల్పు నప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ సిస్మక్షచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్. 28

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది , విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ , కీర్తిద సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదదిష్ఠాత్రి దీనావ్ర , శరణాగతత్రాణపరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పావవిమోచని , మోక్షదాయని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి నిద్ర , దయ విపాసయు నాకలి దాంతి శాంతి
శాంతి తుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగ, నెంమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత.

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్యస్వరూపయు , సర్వమంగళదాంతి శాంతియుక్త
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్ర ప్రియంబద , ప్రాణతుల్యయుఁ బితృప్రత కుభాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి , మమతకు దవైన్వన మంజుశీల
సర్వసప్యాత్మిక సర్వజీవనమార్గ , భక్తానురక్త సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వినాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ, • వర్తకులకు వాణిజ్యమై వఱలుచుండు
సతతవేదోక్త మార్గసమ్మతి వహించి • శ్రీమహాలక్ష్మి వైకుంఠసీమయందు. 30

సీ. వాగ్బుద్ధివిద్యల వఱలు నధిష్ఠాత్రి • హిమకుండవందన సమశరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప • సంగీతకారిణి సత్వశీల
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు • ప్రతిభయుఁ దానెయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజులకు మూకత్వ మెడలించి • ఫలము లొసంగు తపస్వరూప

గీ. కేల వీణయుఁ బొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలనుదాల్చి పరపరుడయిన
కృష్ణ యజ్ఞియంచుకొనుచుఁదాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతిశిరోమార్గముల సరస్వతి సతంబు.

31

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయని • శుద్ధస్పటికరూప శుభగుణాధ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి • బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాల్గవర్ణముల జననియు సనాతని • యాత్మకుద్దిప్రద యఖిలసేవ్య
చందస్సులకు వేదశాస్త్రమ్ములకు మంత్ర • తంత్రావళులకు సంద్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్వమూర్తి • జపతపఃఫలదాత్రి ద్విజాతికొఱకు
వెలసె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి • నీమె ప్రకృతి నాల్గవరూప మోమునీంద్రః

ఉ. ఐదవరూపమై యలరు నామెకు రాధ సనాతనస్వరూ
పోదయుభాగ్యయుక్తిమెయిఁ బొల్పుగు కృష్ణుని వక్షమందునా
మోదమునొందుచుండు సతముఁ మునిమానసగోచరంబు నా
పాదిత సర్వలోకదయ పాపవివాళకర ప్రభావయై.

33

చ. సురలు సురేశ్వరు ల్కనులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమునఁ గోటిచంద్రుల ప్రభావితవం బుదయించినట్లు సం
బరమగు వహ్నికుద్ధమగు వల్కలరాజము భూషణావళుల్
పరఁగెడు నామెదేహము నెఱసనిపించును లక్ష్మి కున్కియై.

34

చ. అఱువది వేల వత్సరములామె గుఱించి తపంబొనర్చె ను
ద్ధరనియమప్రకుండగుచుఁ దోయజగర్బుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు వరాహమైనయపు థామె తమిన్ వృషభానుపుత్రియై
ధర నలరారెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగన్.

35

సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల , యథిలభ క్తజనభాగ్యసుకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త , నిరహంకృతి నిరీహ నిత్యహర్ష
ప్రథిత గోపీవేష భాగ్యవిధాయిని , గోలోకవాసిని గోవపూజ్య
రాసమండలజాత రాసేన్వరేశ్వరి , రాసలోకనివాసరంజితాత్మ

గీ. రాసకేళినినోదవిరాజమానుఁ , డైన కృష్ణున కేలికసాని రాద
సుందరులలోన సుందరి బృందయందు , నాటివారలకెల్ల నానంద మొసఁగె. 36
వ. మఱియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిభువనంబుల యందలి సర్వ
యోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యందు, రండుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాధి
తేవత లనంబడుదురు. వారియందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాల
కింపుము. 37

సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షుపదమందుఁ , బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభివుండు తనశిర , మ్మందుఁ దాల్చినమేటి సుందరాంగి
తాఁకినమాత్రానఁ దనుకల్మష మెడల్చి , పతితులఁ బ్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు పోవ సులభమౌ , సోపానపంక్తి గానోపుదేవి

గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు , మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నువి తదీయ , మౌ ప్రధానాంశసంజాతయై యెసంగు. 38

క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగఁగా, సంకటములఁ బ్రోవ దివ్యసాధన మగుచుకా
బంకేజాక్షుని వక్షో, లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 39

క. నారాయణు నర్థాంగి యు, దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో
కారాధితయై జనులకుఁ, దీఱని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మునీంద్రాః 40

గీ. సర్వపుష్పసారసంభూతయై భూమి, సవతరించి జనుల యఘము ద్రోచు
కల్పవృక్షమన నవల్పమౌ తులసికి, మ్రొక్కనట్టి నరుఁడు పొందు నఘము. 41

అ.నె. ఒక్కదశము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి, త్రాగునెడల నెవటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్యః యల్లగంగాజలం, బేవి తులసిసీటి నెనయలేదు. 42

చ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ పచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సమస్తలాభము
ల్పలుపుచునుండు నాలుగుదశమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
వల ఘటియింతు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా. 43

క. తులసియై పరదేవత ని, ర్మలభక్తిన్ గొల్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ

గలికల్మషకుష్మేందన, ములఁ గాల్చుఁగ దావహిషిపోలిక నెసఁగున్. 44

వ. జ్ఞానవికారదయు, శంకరునకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు ననంతసునకు భగి
నియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమాతయు, నాగభూషణమునగు కశ్య
పాత్మజయు దేవీప్రధానాంశ సంజాతయై. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంగూర్చి
తపంబొనర్చి మంత్రాదిదేవతయై బ్రహ్మతేజస్వరూపిణియై జరితార్కరునకుఁ బత్నియు
మునిప్రవరుడైన యాస్తికాఖ్యానకుఁ దల్లియు నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము.
మాతృకలయందుఁ బూజ్యతమురాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమే. జగజ్జను
లకుఁ బుత్రపౌత్రదాయినియై షష్ఠియనుపేర నొప్పు వృద్ధయోగిని ప్రకృతి షష్ఠాంశ
సంజాత. సర్వకామదయై జలస్థలంబులయందును సూతికాకారంబులయందు నధిప
సింది శిశుక్షేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన
మంగళచండికను బ్రతిమంగళవారమును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్రపౌత్రాభి
వృద్ధియు సర్వవాఙ్మూర్తియు సిద్ధిండు. కోపించిన జగములన్నియు ఊణములోఁ
గూల్చుటకును రక్షింపఁదలంచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధా
నాంశ సంజాత. కోటిమూర్త్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు,
సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణునకు భక్తురాలును, నిశ్వాసమాత్రమున
సర్వబ్రహ్మాండమండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, ధర్మార్థకామమోక్షవతు
ర్విధఫలదాయినియునై శుంభనిశుంభుల విజృంభణ మడంప నుద్భవించిన దుర్గ
దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధారభూతయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు రత్నగర్భయు
సర్వరత్నాకరాశ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురిసకలమనుజులలోకసంస్తూయమానయునగు
వసుంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకళామాత్రమున జన్మిం
చిన చంద్రానన లేవ్వరెవ్వరి భార్యలో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాల
కింపుము. 45

గీ. అఖిలపూజితయై స్వాహా యన నెసంగు, నల హవిర్బుజ భార్యగా నలరు సాధ్వీ
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్టు ? లామె కృప సుంతలేదేని, నమరమావి!

గీ. యజ్ఞపూరుషతరుణిగా నలరుచుండు, దక్షిణాదేవి సర్వత్ర దీక్ష పూజ్యః
వీరలిద్వరు లేకుండ వెలయు కర్మ, నివయములు మేదినిస్థలి విష్ణులములు. 47

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ, మా స్వదయుఁ బితృదేవుల కంబుజాక్షిః
స్వర్గ గాలిక భార్య విష్ణులము లీమె, విడిచి చేయు దానదానవిధులు జగతి. 48

- గీ ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము, లందుఁ బురుషులు త్రీలుఁ గార్యము గాంతు
రాయమయఁ బుష్టి గణపతి యర్ధదేహ, మన్నివిధముల సేవ్యురాలై యెసంగు. 49
- గీ. ఆయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి, తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
నీశ్వరుని లేమ సంపత్తి యీమె లేక, యెల్లయెడల విప్రుచ్చర మేడిపించు. 50
- గీ. సర్వలోకములకు దైర్యసాధనమయి, గడనకెక్కిన సతి ధృతి కవిలపత్ని
సకలజనులను బాంధవ్యసంజీ నుంపఁ, జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. 51
- గీ. మోహపత్నిగ నెగడెడు ముగ్ధయై దయ, ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుజ్యుదాంప్రతిష్ఠను బూజసేయ, వలయు లేనిచో జగము జీవన్మృతంబు. 52
- గీ. లోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ, సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి నుద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను, గన్వృతంగిన కర్మయే గానిజెందు. 53
- గీ. ఆర్ధదేహమ్ము ధర్మన కల్గమిధ్య, విధి వినిర్మితమైన యీవిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్చిన్న మెల్లధూర్తు, లంజలిమటించు రీపెకు నన్యహంబు. 54
- గీ. కపటుఁ డీమెకు పైదోడుగాఁ జరింప, నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాలమందు నీకలికిసేవ, నాచరింపనివారల నరయలేము 55
- చ. ఒరుల కదర్శనీయయయి యుండుఁ గృతమ్మునఁ, ద్రేతయందు ను
ర్వర సతీసూక్ష్మరూపము పెలంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాగు, ద్వా
వరమున నర్ధదేహమున భానిలుచుండు, సతిప్రగల్భయై
తిరుగుఁ గలిన్ సరాసరిగ దేహబల మ్ముడివోవకుండఁగఁ. 56
- గీ. త్రవయు శాంతి సుఖిలుని ధర్మపత్ను, లవి వినా లోకు లున్నత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ ధృతియన ముగురుకలరు, జ్ఞానదారలు మౌఢ్యమ్ము నదమదించ.
- గీ. కాంతి రూపమునఁ గనంగనగు మూర్తి, ధర్మనకు ధర్మపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు, నఖిలలోకమ్ములుం బరమాత్మతోడ. 58
- ఆ. వె. మూర్తిరూపయగుఁ గీర్తింపఁబడియెడు, నిద్ర రుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యూతగాఁగ రాత్రులయందు, నన్నిజగము లీమె యావహించు.
- ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుదుఁ, గాలమునకు ముగురు కలరునకులు;
వీరు లేనియెడల విశ్వనిర్మాతయుఁ, గాలమునకు లెక్కగట్టలేడు. 60
- గీ. ఎవరిసేవకొఱకు నీవిశ్వమఖిలంబు, చింతచేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి జుత్తిపాస లరయ లోభునిభార్య, లింతమహిమ యుండ దేరికైన. 61

గీ. ప్రభయు దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న నీసృష్టి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృతియుఁ
గాలకన్యలు ప్రజ్ఞలు కమలములు.

62

గీ. తంద్రయును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖని వరియించి జగములఁ జాట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును భక్తివైరాగ్య చానలైరి
జనులకు ముముక్షుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ.

63

వ. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గద్రూ
వినతలను బ్రకృతికళాజాతలై సృష్టి కువయు క్తలైరి. దేవీకళాజాతలైన పూవుం
జోడు లింకను జాలమంది కలఁ రిందుం గొందఱఁదెల్పెద నాలకింపుము.
చంద్రవత్సయగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లాలగు శత
రూప, యింద్రగోపినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్లమగు తార, వసిష్ఠుని
వామాక్షియగు నయింధతి, కర్దమప్రసూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి,
పితృమానసనకన్యకయు నంబికామాతయునగు మేనక, రోపాముద్ర, కుంతి, కుదేర
కామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి,
ద్రౌపది, కైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు వృషభానుప్రియురాలు, మందోదరి,
కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్యభామాకాళిందులు, లక్ష్మణానగ్నజితులు, లక్ష్మీయే
స్వయమ్ముగా నవతరించె వని చెప్పఁబడు సీతార్కుకిణులు, వ్యాసమాతయగు
యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు నుష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన
రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనన్ద, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు
వారందఱును ప్రకృతి కళాజాతలైన పావనచరిత్రలు. గ్రామదేవతలను బ్రకృతి
కళాసంజాతలై. ప్రకృత్యంశమునఁ బుట్టిన భామినుల నవమానించుట ప్రకృతి నవ
మానించి నట్లయగు.

64

చ. పతియు సుతు ల్గలట్టి యొక బ్రాహ్మణీనైనను నెఱ్ఱిదేండ్లు సాం
ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వత్తమాల్యభూ
షితగ నొనర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంతసించు సం
తతమగు పుణ్యరోకములు తప్పవు సు మ్ముటువంటివారికిన్.

65

- గీ. ప్రకృతిసంభూతలై వవారలు జగాన, నుత్తమాధమమధ్యమ లౌష్పమందు
రమితసత్త్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర, తలు నెగడుచుందు రెందు నుత్తమ అనంగ. 66
- గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము, అనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
నత్తలగువారు మధ్యమ సుజీనుందు, రల్లప్రకృతి రజోంశమునందుఁ బుట్టి. 67
- గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ ధూర్తురాండ్రు, కులకు అధమనిశ్చేదక నలరువారు
స్వర్గముననుండు నస్పరస్సమితిగూడఁ, బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టువందినారు.
- చ. సురభుని పూజకుఁ మొదట సొక్కి యనంతరమందు దుర్గ భా
స్కరికులమందు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామచంద్రుడే
నురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత నీమె నం
దఱును యజింపసాగిరి సనాతనియంచు నుదీరితాకులై . 69
- ఉ. అదిని దానవాంతమున కాయమ దక్షనికూఁతురయ్యె నా
సాదితనర్వలోకకుభసాంధ్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోడఁ దండ్రి యవమానమొనర్చఁగ నైఁవలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా : 70
- చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతప మొనరించి యంత నా
త్మదయకుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు సద్గతి
ప్రదయి కృష్ణనంశగఁ జెలంగు గణేకుఁడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి స్కంధుఁడును బేరువహించిరి తత్కుమారులై . 71
- గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజసేయ, లక్ష్మీసర్వభూసేవ్యయై రాణకెక్కె
నట్లులే యశ్వవతి భక్తి నాదరింప, వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. 72
- గీ. బ్రహ్మ సేవించె నలనరస్వతిని మొదట, సంతకంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృత నెనయలేని, వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. 73
- గీ. రాధ గోలోకమందున రాణకెక్కి, కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును గృష్ణనికతనఁ గాంచె, రాసకేళి విసోదవిరాజితయయి. 74
- గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోవదాలు, రాది వృద్ధులవఱ కౌమె కంజలియిడి
సేవజేసిరి కృష్ణపూజితయె గనుక, నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. 75
- గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు నఖిల, చంద్రముఖులకు సేవలు సలుపవలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత, యిదియె ప్రకృతిచరిత్ర మోయికుమార : 76

పంచ ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి.

- చ. అని వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికాద్యయో
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రిని యజియించు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదో ? విస్తరంబుగా
వినఁగఁదలంతుఁ డెల్పుఁగడవే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెఁ. 77
- గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాతృ, యఖిలదిశలు గోలోకము నలరుచుండు
శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు, నొక్కచక్కని వైకుంఠమొప్పుచుండు. 78
- గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి నిత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్జవైరి
కమలినజ్యోత్స్న. కెండకు నబ్జహితున
కేవగిది సనినాథవ మెనఁగు నల్లె
లత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు. 79
- గీ. స్వర్ణకాదుఁడు స్వర్ణ ముపాధిలేక, కుండలములపై. కుండలఁ గుమ్మరియును
మన్నులేకుండఁ జేయుట సున్న; సృష్టి, కక్షముండగుఁ బరమాత్మ యామెలేక. 80
- గీ. జ్ఞానము నమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును, యశము బలము భగమ్మగు; నదియలరెడు
దేవి భగవతి; యామెతోఁ దేజరిల్లు, నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. 81
- పీ. మాలతీమాల్యాతిమాన్యవక్షమువాని , నెమలిపించుము మౌళినెగడువాని
శరదంబుజాతసుందరనేత్రములవాని , శ్రీతజనానుగ్రహస్థితమువాని
మురళిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని , మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ బీతాంకుకము గట్టువాని , మంగళప్రదమైన మహిమవాని
- గీ. నన్నిజగముల కాధారమైనవాని , సిద్ధికారకు సిద్ధేకు సిద్ధిరూపు
సుందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు , నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయింతు. 82
- గీ. కంటి కగుపడకుండియుఁ గాంచఁజాలు, నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు, నిమిషమాత్రంబ కాదె, యనిమిషమౌవి.
- గీ. కృషియనంగఁ దడియభక్తివచనంబు, భక్తిదాన్యప్రదాతయై వఱులుకతన
నాపరాత్మరునకుఁ గృష్ణుఁడనెడిపేరు, శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. 84
- గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి, యతఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ, మఖిలసుందరియైన వామాక్షి యయ్యె. 85

- సీ. శరదంబుజాతనుందరమైనదేహంపు , దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
శ్రీఫలమ్ములఁ గేలిసేయు నురోజముల్ , రత్నభూషణతోడ రాయిడింప
విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు , చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
గటిబర్హ మోయఁగాఁగలిగినయూరువుల్ , కదళీతరు స్తంభగతి వహింపఁ
- గీ. గలదులేదను నడుమున లలితమైన , వహ్నిశుద్ధాంశుకమ్మును వఱలఁదాల్చి
కృష్ణముఖచంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల , నానుచున్ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. 86
- సీ. నొనటఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాక్రిందఁ , జందనసింహురబిందువులిడి
రత్నేంద్రపారహారముగల్గు కొప్పున , నరవిచ్చువెరజాజి యలరులంచి
సహజనుందరదేహపౌభాగ్య ముత్సాహ , వివశత్వమున నభివృద్ధిగాంచ
నాఁడురాయంచలకైన వంకరిద్దు , గమనవిలాసము ల్లానిపింప
- గీ. దరికిఁజేరినయట్టి మందరిని గాంచి , వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
రాసమండలమున మహారసికుడైన , కృష్ణుఁడు జయిష్టుఁ డామెతోఁ గ్రీడనల్చె. 87
- గీ. ఒక్కఁబ్రహ్మాదినంబునం దుచితరీతి, నష్టైయిం గ్రీడనల్చి యనంతరమున
శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని, యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. 88
- వ. ఆమెయఁ బరిశ్రాంతయగుచు నొక్కనిట్టూర్పు విడిచిన నయ్యదియు మేని ఘర్మో
దకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. అనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును తత్ప
త్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానన్యానోదానసహనమ్ములను పంచప్రాణము
లును జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాదిదేవతయగు వరుణుండును
దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతరమ్ములు కృష్ణ గర్భమ్మును
ధరించి బ్రహ్మతేజమ్ముతో నలరారుచుండఁగృష్ణనకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణ
వక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహచ్ఛాయగల్గిన విశ్వాదారుండగు కుమా
రుండుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకువడి యాబాలకుని మున్నీటిలో విసరి
వైవఁ గృష్ణుం డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు. “నీయవత్వమును గోపనిఘ
రవై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురప్రీ
తులు ననవత్వలౌదు” రని శపించె.

89

- ఉ. అంతట నుద్భవించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములున్ సితవర్ణ మొప్ప వే
దాంతనమస్తశాస్త్రనిచయాధిపురాలగు కన్య యొర్తు హ
స్తాంతములందుఁ బుస్తకము నద్భుతమౌ నొకవీడె చాల్చుచు॥.

90

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్దమునఁ గమలయు దక్షిణార్దమున రాధి కయుఁగా ద్విధారూపయ్యె; నంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్దమున ద్విభు జుండును వామార్దమునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలరాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమున కరిగె; రాధాంశసంజాతలగు వీర లిద్వరు ననవత్కలై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులై పార్షదులును గమలాంగంబునుండి తుల్యరూపవయస్కులగు దాసి కోటులు జన్మించిరి. ఇదియటులుండ గోలోకనాయకుని రోమకూపంబులనుండి గోపాలుడు సమానతేజఃజ్ఞోబలశాలుడును, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్న భూషణభూషితురాండ్రును, స్థిరయావన లనవత్కలు నగు గోపికలు నుదయించి రీసమయంబున.

81

సీ, ప్రకృతి కాధారయా పరమేశి తప్తకాం , చనవర్ణశోభిత శక్తిసేవ్య
కోటిసూర్యప్రభాకోటీర శ్రీతభక్త , కల్పద్రుమంబు సంపత్ప్రదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంకుక వరత్నభూషణ , భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహనీయశస్త్రాస్త్ర , దారిణి సర్వవిద్యానియంత్రీ

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత , మూఁడుకన్నులు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత సకలసంకీర్తనీయ , యైన దుర్గ కృష్ణనిమోల నవతరించె. 92

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచు వరములిచ్చు, రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణి కెక్కు
స్వర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై నంచరించు, గేహవాసుల కెల్లెడగేహలక్ష్మి. 93

గీ. వహ్ని యందున దాహిక, వనజుచుండు, శోభయు దివాకరునియందు జూడవెలుగు
చంద్రముని యుండు వెన్నెల సర్వజగము, లందు శక్తియునీపెయై యలరుచుండు.

గీ. సంస్కృతికి బీజమీమెయె, శాంతిమొదలు, సకలగుణములు నీమెయె, సర్వమూల
మైన జగదంబ తా నిట్లు నవతరించి, కృష్ణు వినుతింపుచున్ నిల్చెఁ గేటమోడ్చి.

ఉ. ఆసతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్చఁగ రాధికావిభుం
దాసనమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్భుజుండు నా
భీసరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసితుడై కమండలువు పావనహస్తమునఁ ధరింపుచున్.

96

గీ. ఆతనితోడనే గోటిచంద్రాకవమ్ము, లలరునట్లులు మేనికాంతులు వెలార్చు
తెల్లచీరెను దాచి తేజరిల్లు, నంగనయొకర్తు వినుతిండు చవతరించె. 97

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిథునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాసనంబులం దాసీనులంజేసి మరల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వముగ గోపికాపతియు వామార్థంబు మహాదేవుఁడుగను ద్విధారాపుండ్రయ్యె.

98

సీ. శతకోటిరవికాంతినమమైనతేజుంబు , భస్మభూషితదేహపటిమఁ బెనుపఁ
దస్త్రకాంచనసమస్తవ్యదేహవిభూతి , భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడలుగట్టిన శిరోజముల పెన్ముడియంచు , నమృతమరీచి నాట్యంబునలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన , రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దిరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరారుజల్ సంహరించు
నుత్తమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ
మలవడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుఁడు తమితోడ హరుని నిలిపె.

99

కృష్ణ కృత దేవతావ్యవస్థితి.

గీ. అల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్కఁ బ్రహ్మాదినముండి పిదపఁ గాలము నెఱింగి
యిర్వయగు మార్పుజెందె నొకొంతయైన, నక్షత్రంబున్నె కృష్ణసూయకు జగానః 100

గీ. అబువుగతి సూక్ష్మరూపుఁడై యభిలవిశ్వ, నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాథునిగతిఁ
దల్లిదండ్రులచేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ, గడుపునుత్తు తెల్పఁగరాని గానిపెట్ట. 101

అ.వె. 'కాపుకాపు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మున, నడలి మింటివంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరముఁడైన కృష్ణ పదియునాటవపాలి, వాడితండునుమ్ము భవ్యకీర్తి. 102

గీ. అతిని రోమకూపములందు నడ్డుతముగ, నెన్నివిశ్వము బున్నవో యెన్ననేరః
మా పరుండగు కృష్ణునతైనఁ దెలియ, దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స :

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుండురు, పతగతురంగుండు బ్రహ్మ పార్వతివిభుఁడున్
జితనమొనర్చియుఁ తెలియం, డతఁడేనియు వార లెంద రట్లున్నారో ? 104

వ. పాతాళంబుమొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనుబడు, బ్రహ్మాండ మునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్వముగఁ బంచాశత్కృతీయోజనవిస్తీర్ణ మగు గోలోకము కలదు. విత్యసత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునివగిది నయ్యదియు నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తశైల సమన్వి తయునగు వసుంధర కూర్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక

తపోలోక సత్యలోకములును వానికిఁ బైన తప్తకాంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మ
లోకము నలరారు. జలబుద్ధుడమరీతి నీ బ్రహ్మాండభాండము నిశ్వరము. ఒక్క
గోలోకవైకుంఠంబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు.
ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బహ్మవిష్ణు
శివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రములు నుండు. భూమియందలి పర్వములు
నాలుగు. ఆధోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్రూపుండగు నబ్బాలకుండును
మాటిమాటికి నేడ్చుచుఁ దుదకు.

105

మ. నవసీలాంబుదతుల్యదేహం శ్రితసంతానాఘనిర్మూలనో
దృవమందస్మితుఁ బీతవస్తు మురళీభాస్వత్కరాంభోజ నా
దివిభుకా దండ్రీవి గాంచి నవ్వె నిటులార్తింగాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విలోకింపుచుఁ గృష్ణఁ డిట్లనియె సంతుష్టాంతరంగమునన్.

106

చ. జరయును మృత్యువున భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
వఱలకయుండ నావలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమృద్ధు లొసంగుచుకా మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసయింపు మర్చకా.

107

గీ. ఆవి వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత , మిష్టసంప్రాపకంబౌచు నెసఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్పరమోత్తముండు, బాలు చెవిలోన ముమ్మాటు పకనసల్పె.

గీ. ప్రణవ మాది నొప్పఁగఁ జతుర్థ్యంతమలరు, 'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయంతమై ధర వఱలునట్టి, మంత్రరాజంబు విష్ణుము ల్మాటువఱచు.

109

గీ. మంత్రమును జెప్పి యాపైన మహిఁ గలట్టి, విష్ణురక్తు లొసంగు నై వేద్యుండు
షోడశాంశ మాహారమాఁజుమ్ము నీకు, వరము లింకేమిగావలెఁ బల్కు చువిన.

కా. బాలుఁ డిట్లనెఁ దండ్రీతో నపుడు నీపాదాంబుజమృందు నా
కేలాగైనను భక్తి నిశ్చలముగా నేర్పాటు గావింపు మ
య్యా : లోకేశ్వర : స్వల్పదీర్ఘతరమధ్యాయుర్విచారంబు నా
కేలా : యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెల్లెన సంతోషమే.

111

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి, నీవె సనాతనుఁడ వౌడు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రీవి, నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్.

112

చ. ప్రతములు తీర్థసేన, యువవాసములున్, నియమంబులెన్నిసాం
ప్రతముగ నల్పినన్ నినుఁ గృపాచయ మీడిన నిష్ఫలంబు సం
తతముగ నిన్నుఁ గొల్చు విమతప్రతుఁడే యగు సార్థజన్ముఁ డ
య్యతః యటుగావిచో బ్రతికియుండియుఁ జచ్చినయట్టులేమిమా. 113

చ. అవివినయప్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు పల్కె “నుండు మీ
వును ననుఁబోలి స్తైర్యమును బొందుము జీద్రవిరాట్పూరూపభా
జనుఁడవు గమ్ము విశ్వము లజనము సృష్టియొనర్చ బ్రహ్మాయున్
జననముఁ గాంచు వీదయిన నాజినరౌజమునన్ గుమారరా. 114

గీ. అతవి ఫాలమ్మునందు శివాంశపలనఁ, బదియునొక్కండు రుద్రులు నుదయమౌదు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ, డఖిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. 115

గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగడిగి, యొక్కపెన్నుండు జీద్రాంశ నుదృవించు
నిశ్చలంబొచ్చు చుదృత్తి నెగడఁగలచు, నే నొసంగిన వంతుడే నీకు వత్తు. 116

గీ. ధ్యాన మొనరింపఁగలఁ దక్షణమే నీకు, నెదుటఁ గాన్పించుచుండు నే నెలమితోడ
నట్లే మద్యక్షమం దలరారుచుండు, తల్లినిఁ గనంగలాడవు తరలు మింక.” 117

చ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్వీడుఁడు స్వీయానాసయుం జేరి బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజేరి సృటియింపన్ న్నాశముంజేయ మీ
ర్షయింపనవలె నన్న నంతటఁ దదిద్రావిట్టులై వారలుకా
విసతు ల్పాశుల సర్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ బ్రీతులై. 118

గీ. అంత నాదలకుండు మహావిరాట్టు, రోమహాసంబులందు వెలుంగు నొక్క
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలది, సజలె జీద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. 119

గీ. అంబుదక్యామయైన దేహమ్ముతోడఁ, బట్టుపట్టుంబు మొలయందుఁ జాట్టఁబెట్టి
జలదిలో కలువించిన చక్కనయ్య, శ్రీజనార్దనుఁ దీతందె చిన్మయుండు. 120

ఉ. అంతట నాభితామరసమందు జనించుచు బ్రహ్మ పద్మనా
కాంతము నారయం దిరిగె నంబుజదండము వెంటసంటి యా
పంతయు దాని మంతః గనఁడయ్యెను లశయుగంబు లేగ వి
క్రాంతి పహించి యెప్పటి వివాసముఁ జేరెఁ దపంబొసర్పఁగన్. 121

గీ. ధ్యానమొనరింప జలదికయానుఁడైన, జనకు సంతట గోలోకమునుఁ దదీరుఁ
డైన కృష్ణుని దర్శించి యుంజలియిడి, పరమలం గాంచి సృష్టి రుప్రమిందె.

- గీ. అంత మానసపుత్రులై యవతరించి, రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియునొక్కరు రుద్రులు పాలభాగ, మందు జనియించినారు శివాంశవలన. 123
- గీ. పలులు క్షుద్రవిరాణ్మార్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
ఖాలనము పేయుకొఱకుఁ గృపాకుఁ డగుచు. 124
- ప. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రమున సకలచరాచరజగమ్ములును స్వర్గపుర్వ పాతా
ళంబులు నావిర్భవించినవి. విరాట్పురుషుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాం
డంబును బ్రతి బ్రహ్మాండంబునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిసకలదేవతలును సకల చరా
చరజగమ్ములు నలరారుచుండు; నిది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టి క్రమంబిని నారాయణుండు
నారదున కెఱింగించె. 125
- ఉ. అంతట నాందుండు వినయావనతుండయి పల్కె నిట్లు ల
త్యంతముదంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల నీవుచెప్పు వృ
త్తాంతము సర్వముఁ వినుచుఁ దామరసేక్షణ ! కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెల్పు మింకఁ బ్రకృతిఁ భజియించెడు మార్గమెట్టిదో ? 126
- ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరో తొల్లి ? నకుల్పొనర్చ వా
రెవ్వరి కెవ్వ రేవరము లిచ్చిరో ? వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరో ? తెల్పు మనంగ నవ్వచుఁ
బువ్విలుకొనితండ్రి మునిముఖ్యునిఁ గాంచి వచించె నీగతిఁ. 127
- చ. ప్రకృతియు నైదురూపముల భాసితనంచుఁ దదంశగాఁగ నీ
సకలజగంబులం గలుగు చానలు సుదృఢమంది రించు మౌ
నికులవతంస ; లెల్పితిని నిర్దళితాఖిలపాపజాలముల్
ప్రకటితసర్వమంగళవిభావ్యములుం గద తచ్చరిత్రముల్. 128
- గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన సుదృఢముగాంచి
నట్టి గంగాదులచరిత్ర మరయఁ గొలఁది;
రాధచరితయు, నటలె డర్గాచరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెమకకుంచి. 129
- గీ. మూర్ఖుఁ డేదేవి కరుణాసముద్రమందు, మునిఁగి పండితుఁ డొనొ ? యేజననిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె, నల సరస్వతిఁ దెల్పెద నయ్య వినుము. 130

ఉ. రాదముఖమ్మనం నడు నరస్సతి బాష్పముగలచి లొన్చి రా
దాదపుడైన స్వప్నముఖతామః సముష్ణము గలమిచ్చున్ మనో
జాతిపాద కగ్గములు యాచరి గాముల్గొను నరించె విం
దాదరి గలచి యిట్లునెమ నెన్నడు స్వప్నము భవ్యస్వప్నమై . 131

ఉ. ఏమి ముఖమ్మ గంపగలచే నను గాంతునిగా నరించె ? రా
దాదరిరాడి పుష్పనిగ దానిసహించు, దాదపట్టు నీ
ప్రేమ సహించితే : పరితేమయగా బలసంకురాలు, ఏ
వోచుగలతై చాచ కచ్చుటారక నేను వసింపగలవలెన్ . 132

ఉ. ఈ నరలకలంచుచును కేళిపై నునిగను రాద నా
కానముగా సహించు కృపామనవమ్మన మింకిపోవు నే
నై నునిన్ ఒడించునెడ నంగన : లాదమునేనిచే కళా
దానపు నెన్నుము న్ననిమి పాదంబులొనరు తెంచుదానవే : 133

ఉ. మోచిన : గూరమందు మహిమప్రచయమ్మని శీలమందు లే
జోనియెరిగి సమ ననులు మారగొనెగా జామి మన్ననంబు రా
దాననినాడి : మేగని దానకసఖ్యము నాచరింపుచున్
హనియెనర్తు నామె ? తెలు లాజనర్రాజులు పీడనేర్చెదన్ ? 134

గీ. కాములందు రోడింపడర్పదాపుడు, నాల్గుభుజములున్న కల్లనయ్య
నాడు నంకగన్న నారాధకులును నీచు, దగిననులందు ముమ్మి తరికనయన : 135

శా. వైటంకమ్మన కేగెను మచ్చట గూరాలమాడి నీతో నమా
నాకారమ్మగలట్టిచే కల్ల దహిమానేశమే స్లేక నిగా
సారన్నేర్పను : దామెతో గలసి యానారాయణుల గొల్పు మో
రాకాచంద్రనిభానా : సతము భద్రంబు నిర్దిష్టమై . 136

గీ చదువ నారంభమొనరించు ననుయోగంబు, మామశుద్ధపంచమినాడు మోచివరులు
యక్షరాక్షసగంధర్వు లభిలనులలు, మానవులు నిన్ను బూటెంతు లోనుతాంగి. 137

ప. కవ్వకాభోక్తవిధిచేత గలచుండును బుష్కరమునందును మువ్వగుళికను దిప్పి
బోడకోసచారమ్మల నాచరించి నీకవచమ్మను గంతంబునంగాని దడిబుధులు
నంగాని పరింపుడు భరింపగలరని పత్తి . 138

- ఉ. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకుఁ నను న్నవి
 ద్యావిలయాత్మరాలనుచు నంతట బ్రహ్మమొద య్నరాళియున్
 మానవయక్షరాక్షసులు మానక నల్పుచునున్నవారు పూ
 జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నందుఁదెల్పినన్. 139
- గీ. దేవ : పావనమైన పూజావిధాన, మెల్ల సాంగంబుగా వచియింపు చునిన
 వారడున కంత సంతతానందుఁడైన, శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. 140
- సీ. మాఖకుద్దమ్మున మహితపంచమినాఁడు , చదువు మొదలైట్టు సమయచుందు
 నుదయమ్ముననెలేచి యుచితక్రియ లొనర్చి , యమమర్షణస్నాన మాచరించి
 తొలుదొల్ల గణపతి నలరించి యాపైన , శ్రద్ధాకువై కలశంబు నిల్చి
 పిదప స్వశాఖోక్తవిధిచేతనైనను , దాంత్రికవిధినైనఁ దగమటించి
- గీ. షోడశోపచారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి , యమ్మహాదేవి నర్చింపనగు యునీంద్ర :
 తక్తి నామెను బూజించు పరమమూర్ధఁ , డైన విద్యచ్ఛిరోమణియై రహించు. 141
- గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
 స్వప్తికము, తెల్లబెల్లము, పాయసంబు,
 చెఱకు పానకమున్, పుతసిక్తమగుచు
 వెలయు యవగోధుమల చూర్ణ పిష్టకములు. 142
- గీ. నారితేళఫలము, నవనీత, మరటిపం, డ్లపుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
 లుప్పు నేకు లలరనొప్పు హవిష్యంబు, శ్రీఫలమ్ములు బదరీఫలములు. 143
- గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్చ ననువుపడును, స్వచ్ఛమౌ కుక్లవస్త్రము చందనంబు
 తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష, జానశియుఁ దెచ్చి యర్చింపనగు యునీంద్ర : 144
- సీ. కలితవీణాపుస్తకలనత్కరాంభోజ : , సరసిజవక్రవికాలనయన :
 మణిమయనవ్యభూషణభూషితశరీర : , శరదించుకోటికాంతిరమణీయ :
 మందస్మితవిలాససుందరాస్యాంబుజ : , అంబుజసంభవాద్యఖిలసేవ్య
 వహ్నికుద్ధాంకుక వాసితతనువల్లి : , మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయ :
- గీ. వందనకతంబు లొనరించువాఁడ ననుచు
 ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రము బఠించి
 కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
 బడి ప్రణామమ్ము లొనరింపవలయుఁ జామ్ము. 145

చ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్థ్యంతమును వహ్నిజాయంతమును నగు 'శ్రీంహ్రీం
సంస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్ష
సమరథై పరించువారలకు సర్వాధీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. 146

సీ. జాహ్నువి యొద్దునఁ జలించితిన్ దీని • వాల్మీరీచేతఁ బూర్వము ముగిందఁ
పుష్కరంబున సౌంపుణ్యపర్వమునందు • శుక్రండు భృగుమౌనిఁజూచి నేర్చెఁ
జంద్రపర్వమ్మున జలజాతగర్భున • దెలమిమై మారీచుఁ డిది యొసంగె
బదరిరాశ్రమమున మదిపుట్టి భృగుమౌని • కిది జలేజాసనుఁ దెలమి నొసంగెఁ

గీ. గలశవాళిసన్నది సలరి యాస్తి • బాధ్యున రల జరత్కారుఁ డానతిచ్చెఁ
ఋశ్యశృంగున కొనఁగినాఁ డిది సువర్ణ • పర్వతాగ్రంబునందు విభాండకుండు.

కా. గోరీపర్త కబాదగౌతములకున్ గావించె బోధన్ గృహ
పారీణుండయి యాజ్ఞపల్క్యునకు సప్తాశ్వండు కాశ్వాసున్
జేరంజీరి పచించె, సర్వవిధు వాసింగొల్చి యార్జించె నా
బారద్యాజుఁడు కాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మునఁ. 148

ఉ. నాలుగులక్షసార్లు మనసంబొసరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ సరుఁడు కారద సత్కరుజార్చిదృష్టికిన్
బాలయి దేవతాగురునిరాతి వికారయఁడై యెలర్చు దీ
కాలులు పండితోత్తము లజనము వానికి బోయిలింపఁగఁ. 149

గీ. జగములన్నియు సృష్టించు జలజభవుఁడు, గంధమాదనవర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక, జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స! 150

చ. బ్రహ్మవిదగ్రమ్ముఁడును సర్వజనకుండును సర్వహుజికుండును నగు బ్రహ్మం
గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రాపకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుదెల్పవే యని
ప్రార్థించిసంత నా దేవజ్యేష్ఠుఁ డాశని కిట్లు వచింపఁబొడంగె సావధానుఁడవై
యొలింపుము. 151

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ, దెచ్చె రాధావిభుండు హృదీద్వియందుఁ
గరుణ మొలకెత్త శ్రుతిసారకలితమైన, కవచమును వత్స! యిది సర్వకామదంబు.

సీ. వాల్మీకి కవిలోకవనజోద్యవుండయ్యె • స్వామింబువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భావ్యుఁడై బృహస్పతి • శుక్రండు దైత్యసంస్తుతుల వడసె

కాత్యాయనుడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచె , బ్రతిభవహించె బరాళరుండు
సర్వజగజ్జయనహితుఁడయ్యె యయాతి , సంవర్తుఁడు మహత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యప్రభృతులు , పాణినియు గ్రంథకర్తలై ప్రథితులైరి
ఆ స్త్రీకవసన్ధముఖమౌను లఖిలరాజ , నేవితులు నైరి కవచసంభాసమున. 153

ఉ. వేదవిభాగముకా సలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస మ

ష్టాదశసత్పురాణములు జక్కనితైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ నీకవచమున్ బరియించి ధరించెఁ గాన సా
జ్ఞానవత్సరకృష్ణుఁడగు సాత్త్వవతేయుఁడు మౌనిచంద్రమా. 154

వ. ఈ కవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషిః బృహతి ఛందముః శారద యధిదేవత. సర్వ
తత్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవిశాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంప్రీంసరస్వ
త్యైస్వాహా శిరోమేపాతుసర్వదా' లక్ష్మీమాయాబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసర
స్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక ; 'శ్రీంవాగ్దేవతా
యైస్వాహా ఫాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవత
యగ్నిదారం గూడి నా ఫాలము రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంసరస్వత్యైస్వాహేతి
శ్రోత్రేపాతునిరంతరమ్' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు
ననలు నారిం గూడి నాశ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
భగవత్త్యై సరస్వత్యైస్వాహానేత్రయుగ్మం సదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయా
బీజములాదింగల చతుర్థ్యంతభగవతీ సరస్వతీపదంబులు కృణునునన్నింగూడి
నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక ; 'ఐంప్రీంవాగ్వాదిన్యైస్వాహానాసాంమేసర్వదావతు'
బిందుయుక్త ప్రథమవక్రతమంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు
స్వాహాదేవింగూడి నానాసిక రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంవిద్యాదిష్టాత్పదేన్యైస్వాహా
చోష్ఠం సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాదిష్టాత్ప
దేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
బ్రాహ్మైస్వాహేతిదంతపంక్తింసదావతు' ప్రణవంబును లక్ష్మీమాయాబీజమ్ములును
జతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీపదంబు ననలునారింగూడి నాదంతపంక్తిని రక్షించుఁగాక ;
'ఐమిత్యేకాక్షిరోమంత్రోమమకంతంసదావతు' ప్రథమవక్రతమంబును బిందుసంయు
తంబునగు నేకాక్షరమంత్రము నాకంతమును సర్వదా రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
పాతుమేగ్రీవాంస్కన్ధౌమేశ్రీంసదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయాబీజంబులు నా
గ్రీవమును లక్ష్మీబీజము నాభుజమ్ముల నెల్లప్పుడు రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంవిద్యా

దిష్టాత్మదేవై స్వస్వాహా వక్షస్పదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత
 విద్యాదిష్టాత్మదేవీపదంబును నసలుగృహిణిం గలసి నావక్షమ్మును రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంవిద్యాస్వరూపాయైస్వాహా' మేపాతునాథిరామ్' ప్రణవమాయాబీజసహిత
 యగు చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూప యగ్నివత్నిం గూడి నానాథిని రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంక్షీం వాద్యైస్వాహాతిమమహస్తాసదావతు' ప్రణవమును మాయాబీజమ్మును
 క్షీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదంబును పీఠిహోత్రాంగసంగూడి నాహస్తంబుల
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవిద్యాత్మిరాయైస్వాహావాదియుగ్మం సదావతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతసర్వవిద్యాత్మిత శిథిలపద్రముఖింగూడి నాపాదంబుల నెల్లపుడు
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంవాగదిష్టాత్మదేవై స్వస్వాహాస్వంసదావతు' ప్రణవమును జతు
 ర్థ్యంతవాగదిష్టాత్మ దేవీపదంబును పీఠిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవిద్యవానివై స్వస్వాహా' ప్రాచ్యాంసదావతు' ప్రణవంబును
 జతుర్థ్యంతసర్వవిద్యవానినియు బావరుని పూవుబోడింగూడి తూర్పున నన్ను
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వజిహ్వగ్రవానివై స్వస్వాహాగ్నిదిశిరక్షతు' ప్రణవంబును సర్వ
 జిహ్వగ్రవానినియు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంశ్రీంక్షీంసర్వస్త్రై జురజసన్త్రై స్వాహాసతతం మస్త్రాణోయం దక్షిణే
 మాంసదావతు' ప్రణవంబును మాయాబిజ్జీబీజంబులును క్షీంకారంబును జతుర్థ్యంత
 సర్వస్త్రీ జురజసనీపదంబులును నగ్నితరుణింగూడిన మంత్రరాజంబు సర్వదా
 నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐంహ్రీంశ్రీం త్ర్యక్షిరోమంత్రోనైర్పితౄణాం
 సర్వదావతు' విందుపూర్వకప్రథమపితౄణంబును మాయాబిజ్జీబీజమ్ములునుంగల
 త్ర్యక్షిరమంత్రరాజము నైర్పితౄణంబు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక : 'ఓంఐం
 జిహ్వగ్రవానివై స్వస్వాహా మాం వారుణోవతు' ప్రణవంబును విందుపూర్వకవక్రత
 మంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వగ్రవానిపదంబును వైశ్వానరతరుణింగూడి నన్ను
 వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వాగ్నికాయైస్వాహావాయవ్యేమాంసదావతు'
 ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాగ్నికా వహ్నివత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్య
 మ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓం ఐం శ్రీ క్షీం గద్యవానివై స్వస్వాహామాముత్రరేవతు'
 ప్రణవమును విందుసహిత ప్రథమపితౄణంబును లక్ష్మీబీజంబును క్షీంకారమును
 జతుర్థ్యంతగద్యవానినియు శిథిలతరుణింగూడి నన్నుత్తరమున రక్షించుఁగాక : 'ఐం
 సర్వాకాయైస్వాహావాగ్నికాస్యాం సదావతు' విందుసంయుతప్రథమపితౄణంబును
 జతుర్థ్యంత సర్వాకాయైస్వానిపదంబును వైశ్వానరగేహినిం గలసి నన్నీకాశ్యంబున

రక్షించుఁగాక: 'ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహాదోర్ధ్వం సదావతు' ప్రణవమాయా
 బీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృతానుతరుణింగలసి సన్నుర్ధ్వమున
 రక్షించుఁగాక: 'హ్రీంపుస్తకవాసిన్యైస్వాహాఽధోమాంసదావతు' మాయాబీజ సహిత
 యగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవాసిని ధనంజయగేహినిం గలసి నన్నధోలోకంబు
 రక్షించుఁగాక: 'ఓంగ్రద్ధబీజస్వరూపాయైస్వాహామాం సర్వతోవతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల
 రక్షించుఁగాక.

155

గీ. "విశ్వజయ" మను పేరున వెలయునట్టి, కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
 వసనచందనభూషణస్తతతు లౌనఁగి, గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగవలయు.

చ. స్థిరతరభక్తి యుక్తుఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్ణమోదభా
 స్వరుఁడయి యైచులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిచే
 నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
 మ్పరణము సర్వలోకజయశోభనముల్ పుటియించు నారదా.

157

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది, మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మలర
 వతననల్పిన స్తోత్రంపు పక్కి యెల్ల, వినుము వచియింతు నభుములు వెడలిపోవు.

స ర స్వ తీ స్తో త్ర ము.

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుశాపహతనిజేసి, చదువునకు నంతరాయంబు సంభవించ
 నేడ్చుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక, మున కహస్కరుఁ డనుకంపఁబూను ననుచు.

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యు ననివారితనత్కృప నాదరించి యు
 ద్యచ్ఛరితుండు పాంగముగ నాతనిచే జడివిందె వేదముల్
 "హెచ్చినభక్తితోడ నుతియింపుము శారద నక్కతాన నీ
 మచ్చ లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవో" దని తెల్పి యంతటన్.

160

గీ. కనుమొఱంగిన సూర్యున కనఘమతికి
 వందనశతంబు లొనరించి డెందమందు,
 స్నానమొనరించి కుచియయి శారదాంబ
 నతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు.

161

- క. గురుశాపంబున సంస్కృతి, విరహితుడను దుఃఖితుండ విద్యాలేశ
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుడఁ, గరుణింపుము తల్లి : దీనకల్పకవల్లి : 162
- ఉ. ఇమ్మ : యదీతివిస్ఫురణ, మిమ్మ : సుశిష్యవయస్రవోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృ రుశలత్వము, నిమ్మ : సభాంతరాశమం
దమ్మ : విచారసుక్షమమహాప్రతిభావరణంబు, నిమ్మ : శా
పమ్మును గ్రమ్మరింపును : కృపాబుని వందురు నిన్ను శారదా : 163
- సీ. దండము నీకు విద్యాదినయంత్రిణి : , అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూప :
విసతి నీకు విసర్గబిందుమాత్రానేత్ర : , తైమోద్భు నీకు వ్యాఖ్యాస్వరూప :
శరణు నీకు సమస్తశాస్త్రాదివాసిని : , అవసతి నీకు సంఖ్యాస్వరూప :
జోహారు నీకు : విస్ఫూర్ణత్పరాజ్యోతి : , సతులు నీకు సనాతనస్వరూప :
గీ. పందసంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ , సంతతజ్ఞానరూపిణి : సర్వపేద్య :
భక్తజనమానసప్రతిభాప్రదాత్రి : , అమ్మ : శారద : నీకు సాష్టాంగసతులు : 164
- మ. మనుఁడైనట్టి సపక్కుమారుఁడు జగత్కల్యాణముంగూర్చు ధీ
దనమున్ గోంగ బ్రహ్మమూతుఁడయి సిద్ధాంతమొసర్పంగఁ జా
లనిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీపదములగాఁ బ్రార్థింపు మీపండుఁ దె
ల్పిన యాతం దటుచేసె నీపును మహావిద్యగాఁ బ్రసాదించవే. 165
- ఉ. అంతములేని జ్ఞానము వనంతుని వేదెను భూమి మున్ను సి
ద్ధాంత మొసర్ప మూతుఁడయి తద్దయుఁ గళ్యపునాజ్ఞఁజేసి నిన్
స్వాంతమునన్ దలంచిన యనంతర మేకద : త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె భారుణికి సమ్మహితాత్మరుఁడో సంస్కృతి : 166
- ఉ నీ కరుణాకటాక్షమును నిర్మలభక్తి భజించికాదె వా
ర్మికి కపింద్రుఁడయ్యె : సనిమిత్రభవత్కరుణాశరణంబు న
స్తోకముగా లభించెను ద్రికుద్రిగఁ బుష్కరమందు పందయేం
డ్లాఁకలి దప్పి లేక నిను సర్పయొసర్పిన వ్యాసమౌనికిగా. 167
- చ. నినుఁ గడుఁజామయిన్ గొలుపనేర్చి శివుం దొనరింపఁజాలె నిం
ద్రునకును దత్వబోధ. తమితో సుంనేతకు వేయియేండ్లు వి
న్ననయము గొల్పియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దిశాస్త్ర మో
జనని : నిమిన్ మదిన్ గొలువఁజాలిన సత్పద మేర్పఱించుచుగా. 168

- మ. మతిమన్మథులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రివద్యమ్ము లం
చితభక్తిన్ గొనియాడనట్టి నరు నీక్షింపంగలే మమ్మరో !
చతురాస్యండును బంపవత్తుడు సహస్రాస్యండు నైనఁనినన్
స్తుతులఁ దన్నఁగనేర; రేనెబుల నేర్తున్ దేవి : యేకాస్యఁడఁ. 169
- గీ. అనుచుఁ గనులనీరోడ్చు నమ్ముచివతంసు, నెదుట నిల్చి సరిస్వతి యింకఁమీఁద
సుకవివై సద్యఃకమ్మును జూరగొందు, వని వచింపుచు వైకుంఠమునకుఁ జేరె. 170
- గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించునెడలఁ గల్గు, శారదాదేవిసత్కృపాసాంద్రవృష్టి
జడున కొకయేఁటినాఁటికి జ్ఞానమబ్బు, బండితుండుఁ గవీంద్రుడై ప్రతిభఁగంచు.

లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి.

- క. వైకుంఠంబున వాణి ర, మాకాంతుని యోగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మును సరి, దాకారత భరతవర్ష మందుండెఁ గళన్. 172
- క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద, పుణ్యాధిక సేవ్యమాన మునిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా, రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. 173
- క. అనదిలో మునుకలుగొని, మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదోసఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప, చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. 174
- కా. చాతుర్యాన్యలఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహేబ్బంద్రోపరాగవ్యతీ
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబందు నెవ్వఁడు ను
స్నాతుండోను సరస్వతీనదిని విన్నాణంబుగా వాఁడు వి
ఖ్యాతిగాంచి దరిత్రీయందు, సురలోకం బొందు నావీమృతఁ. 175
- క. శ్రీ సారస్వతమను వొక, మానం బట జపముసేయు మనుజుఁడు మూర్ఖ
గ్రేసరుఁ డయినను సత్కవి, తానంపదగలిగి పొలుచు ధాత్రిని బేర్చిన్. 176
- క. అనిశం బానదీవారిని, మునుకాడిన నరుఁడు పురుషమఖ్యుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం, తనివాసుం డగునుజు మృనారతము మునీ, 177
- క. సాంబు కామదమునగు, భారతి గుణకీర్తనంబు పఠించితి నో
నారద : యిఁక నేకభ విసఁ, గోరిక మదిఁగలదో తెలియఁ గోరెద ననుడున్. 178
- క. మనసిజజనకుని పల్కులు, విని శాపాయుధవరుండు వీణామని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము, వినిపింపఁగడంగె నిండువేడుకతోడన్. 179

- ఉ, సౌరతరంగిణీకలహశాపవరంబున స్వాంశచేత నా
భారతి యట్లు లీభితవర్షమునందుఁ దరంగిణీకుభా
కారముఁ బూని లోదుల యఘంబులు పొలుంగఁబోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే పనిపింపఁగదే దయామతిన్. 180
- క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ, గుతుకం దెవఁ బొదలెఁ దృప్తి చదురుదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ, స్థితి నెవ్వందేని తృప్తిఁజెందునె దరణిన్. 181
- ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి విధాత్మనిఁ రాణి తెట్టు భా
గీరది కావమీయఁగదఁగెనా కుభిషణ్యవిదాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకాండమున్ విన వేడ్కయయ్యెడున్
చాచుపురాణదుర్లభము నత్కథకావ నెఱుంగఁబల్కుమీ. 182
- వ. అనపుడు నారాయణుం దీట్లనియె. 183
- ఉ. ఏకథ విన్నమాత్ర నశియించును దోసములెల్లఁ బున్నెమున్
చేతులు నట్టి యీ రథమ జెప్పెద నన్మతి నాలకింపు; ర
త్నాకరకాయకి న్ముప్పురు దారలు భర్గవి, పల్కునాతి. మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్మను మువ్వర నొక్కపేర్చిచేన్. 184
- క. అన్నెలఁతలు మువ్వరు హరి, నన్నిది సేవించు రెల్లసమయములందున్
వెన్నుని పదనం బొకతటి, మన్నేలు గనెన్ సకామ స్మితపదసయునై. 185
- ఉ. ఆ సమయంబునందు జలజాఘ్నేడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తాసముతోడ నవ్వె; నది తాయజగేహిని మేకొనెన్; మదికా
లోసముఁబూనె భారతి కనుంగొవి; భర్గవి బోధజేసినకా
వీసమునేని పైఁప కెదఁ బేరిచె వీసును సారెసారెకుకా. 186
- చ. అరుణవిలోచనాంతయు మహారుణభాసనయు మృహుర్ముహు
స్ఫురదరుణాదరాధరయు సూనశీలీముఖపాతయంతనా
భరవరింపితాంగియయి వల్లభుఁ గన్గొవి పుల్కాపుల్కానకా
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలికెం బయి కీముఁజూపుచున్. 187
- క. దర్శిష్టవరిష్ఠుంతుం, బేర్చి సమాసఁబు గలుగుఁ బ్రేయసులందుకా
దుర్బతి కిది వివరీతపు. దర్శంబని యెఱుంగవలయుఁ దర్కజ్ఞు నిదీ. 188

- గీ. గంగపై నీకుఁగల కూర్మిఁ గాంచికూడ, లచ్చి పైరించు బరయ నాలలనగూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము, నేనె మూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. 189
- చ. పతి తనకాంతలందు నమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్వితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్హితుఁడగు సత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు పెంతయుఁ
జతురత లేమి నీమనసుజూడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్చుతా : 190
- క. నిమిషంబైనను దుర్బగ, త మనంగా నాకు నాన దవులదు; నేఁ బ్రా
ణములను విడచెద. పతి నె, య్యములేని లతాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. 191
- క. అవి యిట్లు దీర్ఘకోపం, బునఁ బల్కుచు నున్న పల్కాబోటిం గని నె
మ్మనమున యోచించి వెనం, జనియెన్ సభనుండి వెలికి శౌరి కడంకన్. 192
- క. నారాయణుండు చనఁగా, నార క్తవిలోచనాంతయై విర్భయతఁ
భారతి గంగను జెవులకు, పారుష్యము దోఁప నిట్లు పలికెన్ బెలుచన్. 193
- క. ఓసి గయాళి; కడువి, శ్వాసము నాయంద కూర్చు వల్లభుఁ డనుచున్
నీసౌభాగ్యము దెలియం, జేసెడు విభుతావలేపచేష్టల గంగా. 194
- క. నానను బూనక వాగెద, నీ నలినోదరునిచెంత పప్పుడ నీదొ
మానంబుఁ గూలఁజేసెద, మానాధుఁడుగాఁడె; శౌరి మగఁడే నీకున్. 195
- గీ. ఇమ్మెయి నీసున గంగా, ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కం
గొమ్మకు నడ్డముచని రమ, సమ్మతిఁ గావించె నయము సల్పుచు నంతన్. 196
- ఉ. కోపము తెంపు కన్నుగవకుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శాపమొనంగె నిట్లు జలజాతనికేతన కుర్విభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపము గర్వమటంచు నంతఁ దా
నేపలుకున్వచింప దొకయింతయుఁ దద్విపరీత మెంచుచుఁ. 197
- క. కోపముఁబూనదు క్రమ్మట, శాపమ్మునొసంగఁబోదు జలజజ వాణిం
జేవట్టి భూజముంబలె, ద్వీపినిబలె పెల్లుగ దురపిల్లుచు నుండెఁ. 198
- క. కోపప్రస్ఫురితాధర, యై పలుకక మిన్నకున్న నంబుజనిలయన్
రూపించి పలికె నమర, ద్వీపిని శశ్వద్రుషాప్రదీపితయగుచున్. 199
- క. ఈలలన యేమిచేయఁగఁ, జాలును నను విడుము దీని చల మడఁచెద దు
శ్శీలయ నంతకమును వా, చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రశంసలకెడమై. 200

- క. ఆదరము పెద్ద పలుకుం, బైదలికిం గరిహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దడయనేల యిపుడే, వాదం బొనరించుగాఁత బలముకొలందికా. 201
- క. ఈ దుర్మతి తనక క్రియు, నాదార్ద్యము మీ కిపుడ గసంజేయంగా
లోఁదలంచి యున్న దింకను, మాదృఢతానంతవిక్రమంబులు గనుఁచీ. 202
- చ. అవి వచియించి గంగ జంజాయఁ గల్గొని “నీకు కావ మి
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱు శైవలిసీస్వరూప మి
ష్టినరునుగాత : కల్మషజనామనిశేతనరూతలంబునం
దనికనివాసియో” నని దురింతముగా శపియించె భారతిన్ 203
- క. అకావము విని లోషా, వేళంబునఁ బల్కువెలఁది విభుదతటినికిన్
దా కావమిచ్చె “ధరణి వి, వేళ మునుప్రాప్తి సంతపించు” నటంచున్. 204
- క. అచ్చుదువుబొంఁది కావం, విచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చెనెఁ జతుర్భుజులును, నచ్చరితులు పార్షదులు ననన్మృతిఁ గొలుచున్. 205
- క. అరుదెంచి సుస్వతిఁ దన, కరములతో నెత్తి చక్రకరుఁడు రహిం బే
రురమున ధరియించి పురా, చరితము బోధించెఁ బ్రితిసతులు ముపురకున్. 206
- క. కాంత లిటు కావకలమై, కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు దురపిఁగా
సంతకపాచయమగు వృ. త్రాంతం బిటు లానతిచ్చె దనుజారి వెనన్. 207
- ఉ. పారనగేహ : వాసియె విచారము బాస : నయోనిజాతపై
దారుణిలో వృషద్వజసుతామణి బాదువు బొమ్ము తన్నుపా
గరముఁ గూర్చిఁ దాతకృప గౌరవమొప్పుఁగ శంఖచూడబ్బం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారవుకాఁగల వీపు భార్గవీ. 208
- క. అవల దైవవళంబున, వే పృథ్విత్వంబు సంపించును విదవన్
దేవేరిది నాకొడు ను, మీ పచియించితిని సంకయింపకు మింకకా. 209
- క. త్రైలోక్యపాపనీకర, వాలోలంబైన తులసియన రాజిలుమీ
జాలముపేయరు మీఁకఁ బొ, మ్మా లలన : పరిత్సవరూప మందుము కళచేన్. 210
- క. భారతి కావవళంబున, భారతవర్షంబునందుఁ బద్మావతినాఁ
దేరు ధరింపుము వేగ న, దీరూపముఁ దాల్చుమీ చుదిం గనలకుమీ. 211
- చ. అని తులుంగట మెలంగుదున్న గంగం గవి వీవును భారతికావంబున దారుణీజన
పాపాపవోదనమునకై తగిరథతవీవీతపై చాత్రికిం జని భాగింభీనామం బవధరించి

- నాయనతిని మదంశనంజాతుండైన సముద్రునకును గుణసముద్రుండైన శంతను
నకును భార్యవైయుండు మని యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె. 212
- క. ఏరాండ్రతోడ సారెకుఁ, బోరానరించిన పలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ, గారంబున నలువచెలివి కాఁగలవు నుమీ. 213
- క. గంగానతిచేఁ గలిగెను, భంగం బా గంగ శూలిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భార్గవి, సంగతితోఁ గ్రోధరహిత శాంతయు నగుటన్. 214
- క. ఈచాన సుశీలయు ధ, ర్మాచారయు సత్వరూపయు నాయెడ స
ద్రీచీనభక్తి సలుపుట, నాచెంగట నుండుఁ గాత నయమున సతమున్. 215
- క. ఈతన్ని యశమున నీ, జ్యేతలమునఁ బుట్టి సతులు సాధ్యులు ధర్మో
పేతాచారలు శాంతి, ష్యాతలునై పూజనీయలై యుండురిలన్. 216
- క. మువ్వరునెలఁతలు, భృత్యులు, మువ్వరు బాంధవులు ముపురుఁ, బొల్పు నతనికిన్
మవ్వపురుషము దొఱంగును, రవ్వయు వాటిల్లు సుగుణరహితుండు నగున్. 217
- క. పైదలులు ముపురు గలసిన, మోదము రూపమును భేదమును నగు నకుడా
పాదనము గల్గు నిక్కము, వేదవిరుద్ధంబు సేయు వేయేలయిఁకన్. 218
- గీ. ఎతని గృహసీమ బామ పుంగతిని బరఁగు, సతివశంబున నెవ్వఁడు బ్రతుకఁదివురు
నతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు, నతులమై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. 219
- ఉ. తామన మోర్వలేమి యన్వతలంబును రాగతనంబు గల్గు నా
కామిని యబ్బెనేని కడకం జనుటొప్పును వాఁడు గాన, క
చో మధురంపుఁబండ్లు పరిశుద్ధజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. 220
- ఉ. మేలగు హింస్రజంతునుసమీపనికేతనుడొట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయ, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంచెను; సుఖంబులు హేరహలాహలజ్వల
జ్జ్వలలు తన్ముఖార్చులవి చావున కెక్కుడు సౌక్యఁజేసెడున్. 221
- గీ. మత్తకాశిన్త్రాసితమానసుండు, నిత్యమును జేయు కృత్యముల నిష్ఫలములు
కీర్తిదొఱఁగును బరఁగు దుష్కిర్తి పెల్లు, నైహికాముష్మికములు యఃఖావహములు.
- గీ. తరుణి పెరునైన మనుజుఁ డీధరణిలోనఁ, బరఁగు నిందల పందయై నరక మొందు
విట్లు సౌఖ్యంబు కీర్తి లేనట్టివాఁడు, బ్రతికెనేనియుఁ జచ్చినగతిన యుండు. 223

- క. పలువుర సవతుల కొకచో, నిలువంగాఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా
నిలువదు; పలువురు చెలువలు. గలిగిన కీ. చొక్కరమచి గల్గిన లగ్నో. 224
- క. పొమ్మిత గంగా : కర్వుప, చమ్మున కీపల్కనాతి తాఁజను విధిగే
హమ్మున కీరమ నా నిల, యమ్మున వనియించు మంజులాలయ యగుటన్. 225
- క. పతిరత మునుప ర్తినియును, సకతంబు మశీలయు నగు చాన గలుగువాఁ
డతులనుఖచెంతుఁడును న, ధృతిపాత్రుల డౌను ధర్మకత్పరుఁడు నగున్. 226
- గీ. ఎవని యిల్లాలు పతిరత యపుచునుండు
ముత్తుఁడును కుచి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్థాంగి దుశ్శీల యపుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతండు. 227
- ఉ. ఇట్లని మిన్నటుండెఁ గమలేశ్వరుఁ; డంగన చొక్కపెట్టఁ జ
న్నట్టుల బాష్పముల్ దొరఁగి లాల్వలు గట్ట పరిస్పరంబును
విట్టు కవుంగిలించుకొని మిన్నద్రుపన్ వెసనేడ్చి; రంతవా
రెట్టు నహింతు రట్టి జగదీశ్వరు శాశ్వతపరంబముఁ 228
- ఉ. కన్నులనీరు కాల్యలయి ర్రిప్పుఁ జలన్నిజగాత్రవల్లులై
మిన్నుదొఱంగి పైఁబడిన మేరను జెయ్యులు దక్కియుండి యా
యన్నులు దేలి కొంతకు భయస్థితి గడ్గడభిన్నరంతలై
నిన్నవమాచరించి రిటు వెన్నునితోడఁ గ్రమద్రుపంబునన్. 229
- చు. “అకటా : యెట్లుబరింతు నాజననశోచ్యంబైన నీకాప : మీ
వె కటాక్షింపుము కాపమోక్షణకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటాక్షితలపండు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బూ
నిక పాఁశందగుఁగాక పీఠకెడి చన్నే నీ కుపేక్షింపగన్.” 230
- వ. నంవృతి యెట్లు పదియింప గంగ యెట్లను, 231
- చు. “నను నిర్దోష నిటుల్ త్యజింపఁదగునే నాథా : భవత్త్వత్తనై
మనఁగఁజాలుదునే : తలంపు మిటు లాత్మప్రేయసీత్యాగమునా
పనితనా జంపిన దోషమున్ ముగతికినా బాపుంగదా : లోకనా
కుటినైననా; నిరయంబుఁ జేర్చు చెడుగునా ద్రోపల్ ప్రియంబాయెనే.” 232

- ఉ. అంతట లక్ష్మీ నాథుఁ గని యంజలివట్టి “మహాత్మ! నీకిటుల్
పంతముఁబూనఁగాఁ దగునె? పల్కునెంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు నిందలాడుకొనఁగా నలవారల జాలిమైఁ గటా
క్షింతురుగాక, తాల్చి విడఁజెల్లునె! నీకు దయాపయోనిధీ! 233
- క. తెలిసీతెలియక కాంతలు, నలిపెడు కర్ణములు తెలిసి నైఁచుటకగు భ
ర్తల కట్టుగాన నీయీ, చెలువల నెటులైనఁ గావఁజెల్లును నీకున్. 234
- చ. పెలవిడి నన్నుఁ బంపు మీఁకఁ జెచ్చెర భూమి జినింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము నివాసమొనర్తునొ? నాజలమ్ములన్
గలిపిన పాపముల్ నయిచి క్రమ్ముట నెప్పు భవత్పదాంబుజ
మ్ములు గోఁవంగవత్తునొ? ప్రభూ! తెలుపంగదె! ఫీతియయ్యెడుఁగా. 235
- గీ. తులసి యనియెడు సన్నచేఁ గళదరించి
ధర్మకేతుధరానేత తనయ నగుచు
ధరణీఁ బరఁగుదు నెప్పుడు తావకీన
చరణయుగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. 236
- క. ధరణీజాకృతితో నీ, ధరణీని ద్వందవీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుజామతి వగుచు మదు, ద్ధరణం బొనరించు పెపుడు తడయక చెపుమా. 237
- క. వాణీశాపవశంబున, షోణీకిఁ దానేగె గంగ ఘోరతరాంహః
పాణింధమమగు ముక్తివిఁ, టోణిమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను పెపుడో. 238
- క. గంగాశాపంబునఁ బ, ట్కంగుబైత రత్నగర్భకుం జనుదో నే
భంగిని దా శాపవిము, క్తిం గొను నీదెంగటను నుభించుటకు హరీ. 239
- గీ. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార, లెడఁద నెనరూని యిది క్షమియింపవలయు.”
- వ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె. 241
- క. నీవాక్య మాచరించెద, నావాక్యము రిక్తగాఁ దనర్చునె యెందుఁగా
భావింపిచేయు సామ్యము, నే వచియింతును జగద్విశేయము గాఁగఁగా. 242
- క. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుదు రీవుండు వివట నాచనపు గల్గి, యన్యధాగతి గలుగఁజేయంగఁ దరమె.

- గీ. అభగీరథనీతయై యవనికరిగి, త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠజెంది
గట్టువిల్కావి యౌదల మెట్టి గంగ, పూతయయ్యును దా నతిపూత యగును.
- గీ. కళను దరియించి నైజనంగతిని జాసి, యవనిఁ బద్మావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపినీమేదిసీరుహూవములను, దాల్చియుండుము మదిని భేదంబుఁ దొలుఁగి.
- క. ఇంతః పంచసహస్రా, నంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును శా
పాంతము పిమ్మట నాప, ర్యంము నేతెంతు నిశ్చయంబగును జుమి. 246
- గీ. ఎల్లదేహుల సంపత్సమృద్ధులకును, నాపదల హేతుభూతములై తనయ్యు;
మహిమ గల్గెనె యాపద్విరహితమగును, భవునకై నమ సారసభవునకైన. 247
- ప. మామకమంత్రోపాసనదీక్షదక్షమునిజనతాత్రాంతవిధాయమానస్సానావగాహనదర్శన
స్పర్శనంబులంజేసి యుష్మదీయహేరాంహోజాలంబు నిర్మూలంబగు మణియును,
- గీ. భూతలంబును దీర్ఘముల్ పూతములగు, సంతసంబున మద్భుక్తజనులు స్పర్శ
దన్యనంబులు సర్విసఁ దక్షణంబ, యదియె పాపన మవియ మహానదులగు. 248
- సీ. ఏకాదశీప్రతహీనులు నాస్తిరుల్ , గ్రామయాజకవరభూతకు లటు
లక్ష్మ్యగ్రభాషి ముఖ్యాసాక్ష్యవత్త మి , త్రమ్మకృతమ్మవిప్రమ్మగోమ్మ
గురుతల్పశయనులు వరదారగమనవి , శ్వాసమాతుకవృషవాహకులును
పుంశ్చరీపుత్రులు పుంశ్చరీరితులును , దేవలాదీక్షితధావకులును
- గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్మునిఁ దనయుఁ దనయ . భార్య భగినిని దైన్యపద్మంధుజనుల
నత్తమామలఁ బోషింపనట్టి పాపు , లసఘులగుమరు నాభక్తజనులఁగనిన. 250
- క. కూద్రశవవాహకులు వి, ప్రద్రవ్యవివాశకరులు రసవిశేతర్
భద్రదన్వంసకు లిల న, జీద్రులెరా నాదు భద్రఃజూచినయంతన్. 251
- ప. అనిన లక్ష్మి యిట్లనియె. 252
- క. హరిభక్తిహీనులైనను, తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం
చరుడుగ పదియించితి దే, చర భర్త లనంగ నెట్టివారలు సెపుమా. 253
- గీ. అనిన భగవంతుఁ దిట్లను నతిపశోద. భర్తలక్షణ మధికగోవ్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యసందానదణము, నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. 254
- క. గురుముఖమువలన నెవనికె, హరిమంత్రము సెప్పుఁబడునొ యాతఁడు చెందున్
మరలోకస్థితుఁడైనను, సరకస్థితుఁడైనఁ దక్షణంబునము క్రిన్. 255

- ఉ. మానిని ! మధుజశ్రవణమాత్రమునం బులకల్ జనించు నె
 మ్మేన మనంబులోన మితిమీరిన సమ్మద మావటిల్లి క
 న్గోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రొంజెమట ని్వలనిల్లు దేహమె
 వ్యానికి వాడెబో పరమభక్తుఁడు ముక్తిచతుష్టయాద్ధుఁడున్. 256
- వ. నావుడుఁ గమల యిట్లను. 257
- గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడవనంగ, కాపమును బాపుకొని నీడు దాపునకును
 నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు, పిదప దాదాని యేగతి వెలయుఁ జెప్పును. 258
- వ. అనిన నారాయణుం డిట్లనియె. 259
- క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దిం, బులు చన ధర్మంబు సత్యముం గర్మంబుల్
 గలుగవు క్రమక్రమంబుగ, నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగున్. 260
- చ. అరయ మహాకలిఁ దశసహస్రశరత్తు లతిక్రమింప స
 త్పురుషులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులుఁ
 పిరిదొరఁ గోరువారు తులసీవనసేవనపాపనాత్మకుల్
 విరళముగా వసించురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై . 261
- ఉ. క్రూరులు దాంభికుల్ శతులు క్రోధమనస్కులు హీనసత్కులా
 చారవిదూరు లస్రియు లసత్కవనస్కు లశీకవాదులున్
 జోరులు ప్రాణిహింసకులు కుంతలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
 జారులు నీతిబాహ్యులు ననన్యముగా భువి నుండు రెల్లెడఁ. 262
- క. తమతమ యాచారంబులు, క్రమముగ వర్జించి యర్థకాంక్ష యవనకా
 త్రము లభ్యసించు రిది యు, త్రమమని విప్రాదు లదమతఁ గూడి తగన్. 263
- సీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి , పండకయుండు భూమండలాది
 పతులు ప్రతాపహీనతనుండు రంబుహీ , నంబులై నదులుండు నగరములును
 సరళూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు , గోవులు షీరముల్ గురియకుండుఁ
 బాలలో వెన్న స్వల్పంబేని యుండదు , వికృతాకృతివి జనవితతి వొలుచు
- గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కఁదొ న్యాయ మన్న , దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
 నయ్యయో ! చెప్పకకృమే యధమమైన , కలియుగంబునఁ గల్గు దుష్కర్మములను.
- క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ, గొందఱు భ్రాతృసతి గవయఁగోరుదు రక్కన్
 గొందఱు వేయేటికి యెటు, సందర్భం బిటుల జరుగు జారశ్వంబుల్. 265

- క. పదియాలు వత్సరములకు, ముదిమి యొదవు గుఱ్ఱవాండ్లు బొడముదు రిల ని
రవ్వియేడులు గతియించిన, నదియే పూర్ణాయు వందు రఖిలజనులకుఁ. 266
- గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై పవిత్రులొందు, జరయు రుజయును వెంటనే సంభవించు
పంద్యులగుదురు తఱచుగా వనితలెల్లఁ, గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్పకకృణుగాదు. 267
- క. కన్యాధనకుషింభిరు, లన్యాయపదానుచరు లహంకృతియుక్తుల్
మాన్యక్రేతలునై సౌ, జన్యం బొకయింత లేక జనులుందురిలన్. 268
- క. పున్నును నమపనమాపుల, నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రులదియొకఁడేలా
జన్మిదము లూడ్చి సంద్యకు, సున్నయిడుదు రివని విప్రభూన్యముగాడే. 269
- గీ. బ్రాహ్మణాగరములయందు బాచకాళి, మసలు భగభక్తముల నియమంబు దఱుఁగు
వ్రేలుబొడ వుండుదురు జనుల్ పృథ్వితతియు, మాన్యమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు. 270
- వ. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబ.
- గీ. అవని యపనేత్యరుల తెల్ల నాటవట్టు, గాఁగ నుండుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశయింపఁజేయ విష్ణు, వనతరించెడు నొక్క విప్రాలయమున. 271
- ఉ. పాటిఁ దొంగి నజ్జనులఁ బట్టి తురుష్కులు ముష్కరంబునఁ
బాటులఁబెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రుఁడైన కర్మి కా
మోటక మెక్కి వేటకము ద్రూరముగా ధరియించి వే నిరా
ఘాటముగా పెద్దించు నలఘాతుకజాతి నదాంధవంబుగఁ. 273
- క. భానుల పదించి యంత, ర్దానమునొందంగ ధర యరాజక మగుడుఁ
మానవగృహములు దన్యు, ప్లానములై పరఁగుచుండుఁ దాననవర్కా. 274
- అ. వె. జ్ఞోతితలము నిండ స్థూడాప్రమాణమా, సార మఖిలజంతు ఘోరముగను
గురియు నాణుదనము లరుదుగా ద్వాదశ, సూర్యు లదయమగుదు రార్యవినుత.
- గీ. అంత గృహవృక్షలోకభూన్యమగు భువన, మర్కతేజంబుకతన ననంతరంబ
ఘోరకలిదోయి కల్మషదూంపైన, కృతయుగం బేగుదెంచు దార్మికులకోడ. 276
- పీ. నకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞాపన , తానురథూనురాగ్రేనరుచును
బ్రాహ్మణుల బ్రీసంపాదితైశ్వర్య ప్ర , తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోపిపాణిజ్యులంబుత్తిపర్విక , ద్రవ్యతోషితసుమార్గజవదీజలు
బాదపక్షత్రియవైశ్యపేదానమా , సాదితదర్శయుక్తాదజాలును

- గీ. మగనిమాటను దాఁటని మానవతులు, స్వకలధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసన్యసమృద్ధమౌ జ్యోతలంబు, నగుదుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మౌని ।
- క. దేవీభక్తిపరాయణు, లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల, లో వెలయుదు రఘములకును లోఁబడకుండన్. 278
- గీ. ధర్మము ద్రిపాదములను ద్రేతాయుగమున, ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిసి
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ, గొన్నిదినముల కదియును గోఁతయుగము.
- వ. అనుటయు, 280
- గీ. భూమి దానఁబుడే గల్గు పుణ్యములును, ధరణీహరణంబువలని పాతకము ధాత్రి
దీప మిడుటయు మొదలు ధరావరాధ, ములును దత్ప్రతికరణముల్ తెలుపు మీక.
- వ. అనిన నారాయణుం డీట్లను. 282
- గీ. ధరణీ నిచ్చు నెవండు విత స్త్రీమాత్ర. మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కరుగు; సుర్వర నిచ్చిన హరివదమున, భూమిరేణుప్రమాణాబ్జములు వసించు. 283
- క. భూగ్రామదానములు వి, ప్రగ్రామణులకు నొనంగు వాఁడు విధూతో
దగ్రామండై దేవికి, నగ్రవరుం డగుదు వెలయు ననికం బనఘా. 284
- క. తానొనఁగిన దొరు లొనఁగిన, దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెడు న
మౌనపుఁడు కాలసూత్రమ, హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునన్. 285
- క. మఱియును నాతని సంతతి, హరియించును భూమి హీనమగు, సంపదలున్
స్మరణీయములగు, రౌరవ, సరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమౌనీ. 286
- క. గోమార్గంబుల నుంచక, భూమిని సన్యంబుసేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెరువల దున్నిన, పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుడురే. 287
- క. కామియయి వీర్యవతనము, భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పయి
సీమల భూములు చేసిన, పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. 288
- గీ. సంపదపండు లీయఁ ద్యజించి స్నాతుఁ, డౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకనంపానియగు వాఁ డనారతంబు, స్నానమును నిష్ఫలంబగు మౌనివర్య. 289
- గీ. దీపము దారుణీ నుంచిన, పాపాత్ముం డందుఁ డగును; బంచజనులకున్
జ్యోతతికఁ బిండ మీయక, యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. 290
- గీ. రత్నమౌక్తిః హీరహిరణ్యములును, శంఖయంత్రశిలాజలచందనములు
పుష్పజపనరదుగ్ధకర్పూరములును, ధరణీ నిడువాఁడు నరక మొందంగలాఁడు 291

గీ. యజ్ఞసూక్రము ఈశలు రుద్రాక్షములును, బుస్తకంబును శివలింగమును నెవండు
భూమియందు నమర్పించు మూర్ధజనుఁడు, బ్రహ్మజన్మంబుఁ బొందఁ దెప్పటికి వాఁడు.

గీ. గ్రహణారంభమందు భూకంపమందు, వసుధ ఖననంబు జేసిన వాఁడు యందు
జన్మమున నంగవైకల్యసహతుఁడగుచు, దుఃఖమునుబొందునన నారదుడు వచించు.

గంగోత్పత్తి.

- చ. ప్రవిమలమౌఁదుఁ జిత్తము విధాసితే నిన్వసుధాసుధాకరా
శ్రవణమున శ్రవహాత్మః దివిజస్థలసుస్థితిః గన్న గంగ యీ
యవనికి నెట్లు లేముగమునం దెపు దెవ్వని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొసఁగె నిది యీనతి యీవె కృతార్థుఁ జేయవే. 294
- క. అవి విన్నవంబు సేయుట, యును నారదిమౌనిశోడ నాగి ననె నారా
యణుఁ దీటు మందాద్రితఱి, బ్రిసీరనిదిభంగభంగివాదాంబితోన్, 295
- ఉ. రాజకరాంబుజాతభిదురప్రతిభాగతి శాతబాణధా
రాజితవైరిసంచయశింస్థమణిమరుటి విభాళి
రాజితపాదపమ్మఁడు దరాసురరాజసమాజదానవా
రాజితనైజసమ్మఁడు దుఃఖ నగరుండసురాజు రాజియన్. 296
- గీ. ఆ సగరుఁడు వివాహముఁ జేసికొనియె, బాసమాననిజశరీరదాసమాన
లైన పదఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని, శైబ్య యనియెడుదానిని సంతనమున. 297
- క. ఆరాజపరుఁడు స్మరసుతు, మారుని సనమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
బ్యారామాగర్భంబునః, నారాధనఁజేసె శివుని నన్యయు భక్తిన్. 298
- క. అంగజసూదనుగృవచే, తం గర్భముతో నమాశతంబు గడపి య
య్యంగన ముంసపువండం, బుం గనియెను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. 299
- క. అమాంసపుఁ బిండము గని, తా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందువరున్
సోమునిఁ గరుణోద్ధాముని, వేమొలుసుతించుచు వనివి వనివి యేడ్వన్. 300
- గీ. సూతికాగరమున నున్న మదతి కడతు, భూసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుఁబిండము జీర్పి సంతఁ, గ్రమత వక్షసహస్రఖండములు గాఁగ. 301
- గీ. ఆశకలములు గ్రీష్మమధ్యాహ్నానమయ, తిగ్మభానుప్రభామృష్టతేజాలయన
రాకొమరులయ్యె రూపలక్ష్మీకుమారు, రీకొమరు లంచుఁ జూపఱు వాకొనంగ. 302

- వ. ఇట్ల య్యులువదివేవురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత. 303
- మ. హయమేదం బొనరింపనెంచి సగరుం డాత్మోద్భవశ్రేణీనా
హయమున్ రక్షయొనర్పఁబంప నది యన్యాయమై భూమిలో
రయమొప్పుం జరియించి నాగసదనప్రాంతోర్వి నిర్బంధపో
వియతిన్ గాలముబుచ్చు నాకపిలమౌనిశ్రేష్ఠ పాశ్చాద్ధిశన్. 304
- ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక వీక భూ
భాగము లెల్లడ న్నైమితి వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వి యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రొక్కఁబన్ సమ
స్తాగమవేదియౌ కపిలు నాకనివెన్కఁ దురంగమంబునుకా. 305
- క. వైతానాశ్వహరుండగు, నీతాపసియంచుఁ జేరనేగి తపోదీ
క్షితత్వదండగు మౌనిని, నీతి సడలి పరిభవింప నెలకొనుకతనన్. 306
- చ. అతులతపఃప్రభావుండగు నమ్ముని కోసదవాగ్ని భస్మసా
త్కృతులయి రా కుమారు లదియెల్లను జారులుదెల్ప నాలకిం
చి తతవిషాదుఁడై యెరియుచిత్తముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషియై. 307
- గీ. అతని యాత్మజుఁ డనమంజుఁ డనెడియాతఁ, డభ్రగంగను భూమికి నవతరించఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేసెఁ దపము, లక్షయేఁడులు పిదప కాలగతిఁగనియె. 308
- గీ. అతని తనుజాతుఁ డంశుమదాఖ్యుఁ డభ్ర, నదిని ధరణికి నవతరణం బొనర్చు
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష సల్పి, కాలయోగంబు కతన సద్గతినిగనియె. 309
- చ. అతనిసుతుండు ద్రాక్షఫలితార్యచనోరథుఁ డబ్జవాసిని
పతివదనీరజాతయుగభక్తివిహారిని శాంతిదాంతిసం
స్తుతగుణరత్ననీరధి యశోనిధి యైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపమువేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో. 310
- ఆ. వె. జరయు రుజయులేక జలవర్ణమారుతా, శనత దేహయాత్ర జరవికొనుచు
నూలువేలయేం ధ్లనూనతపంబు నొ, నర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. 311
- సీ. హరివీలమణివిభాన్వర శరీరమువాని , ముంకి మ్రోయించు కెమ్మొవివాని
గ్రీష్మసహస్రోష్ణకిరణతేజమువాని , బట్టుపుట్టము మొలగట్టువానిఁ

- జతురాననాదినిర్జరమతాంఘ్రులవాని • ముసిముసివగవుల మోమువాని
 భక్తసంత్రాణసంభ్రమమానసమువాని • తోయజమేలు కన్దోయివాని
- గీ. బ్రక్కతివరు సాక్షియాపు గోపాలజేషు • వహ్నిశుద్ధాంకుకాధాను పంచరత్న
 రత్నభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాతుఁ బాలకృష్ణనిఁ గనె నేత్రపర్యముగను. 312
- క. కాంచి హరిపాదములకు న, మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
 వించుచు నిలు విన్నవ మొన, రించెగా మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 313
- కా. దేవా! సాగరు లాదటణ నగరు మేధీయాశ్వముణ రోయ బ
 ల్యావాసంబున శేగి యాకపిలురోషాగ్నిచ్చటం గ్రాఁగుటన్
 దేవద్వీపవతిన్ దువిన్ దిగిది తప్పీచీస్పతి న్నారి నెం
 తే పీతాఘంఠఁ జేయనెంచితిఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండన్. 314
- క. నాపుడు నాశీరాజుఁడు, ద్యోవాహినిఁ గాంచి యవియెఁ దొయ్యలి! సగర
 జ్యోవరసుతులను వేగను, పావనులను జేయఁ జనుము భారతమువతున్. 315
- క. నీవాముస్సర్పనమున, బావనతం బరిధనిల్లి వారందఱు నా
 యావాసమునకు పత్తురు, దేవస్వందననిహోదీపితులగుచున్. 316
- క. నామూర్తిఁ దాల్చి సతతని, రామయతం దనరుచుండి యనితము నాదో
 రామంబునందు భక్త, గ్రామణులై యుందు రెల్లకాలంబు రహిన్. 317
- క. గంగావాముస్సర్పము, నం గోటిబివాత్తికపృతిసంచేసి చెనగా
 బ్రుంగు నటంచును వేదము, పెం గానఁగనయ్యె పదియు న్నాయ్యము గాదే. 318
- ప. దేవీదిర్బనస్సర్పనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదివసంబున మను
 జుండు జేయు మౌనలస్నానంబు పదిగురుంబు లధికంబైయుండు. 319
- గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి. బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపంబులైనఁ
 బంధబంధగాళమై చనుఁ బుచ్చుచుండు, మౌనలస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 320
- క. అనిపలికి మిన్నకుంటిని, వనజవిరోధనునిఁ గాంచి భక్తినిమతుతా
 ననయై వినయముతోడన్, జనపున నిట్లనియె గంగ సంయమివర్యా! 321
- మ అల రాజన్యతవఃప్రదానమున వీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
 బలుకుంగోమలి శావరాంజమునకా జ్యోలోకముం జేరి పా
 పుండేఁ బ్రాప్తములైన పాపనికరిమ్ముం బాప నే నెప్పు దే
 వలనం దేవరిపాదము ల్లనుడు దేవా! యానతివే కృపన్. 322

- క. నామనమునఁ గోరిక లింక, నేమేనుండిన నమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం, గామికముల నొసఁగి వేగఁ గావు మనవుడుకా. 323
- చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీపితముకా లవణాబ్ధి నాడుఁడై
యతిముఠి గారవించు నిను నాతఁ డనంగ మదంశజాతుఁ డ
బ్బురముగ లక్ష్మీయంశమునఁ బుట్టితి వీవును గాన మీకు ని
ర్దురకును దంపతిత్వ ముచురున్ జగత్తీత్రయసుప్రసిద్ధమై. 324
- క. ద్వీపవతు లెన్నియుండిన, నీపై మోహంబు మిగుల నెలకొల్పి దయన్
గాపాడుచుండు వారిది, ప్రాపించున్ వారికింబె బలుపిరులు నిమన్. 325
- గీ. వరభగీరథకృతనుతిఫణిచేతఁ, గణ్వకాభేరితధ్యానకలనచేత
భారతం బందలి జనం బనారతంబు, పూజఁ గావింతు మది భక్తి రాజిలంగ. 326
- ఆ.వె. నూఱుయోజనముల దూంమం డుండియు, “గంగ గంగ గంగ గంగ” యనుచు
మడుపు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను, బాయకుండు విష్ణుపదము లలనః 327
- క. పాపినహావ్రకృతస్నాన, నాపాదితపావజాల మంతయు మస్కం
త్రోపానకదర్శనమన, రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిభాంగీ. 328
- గీ. పాతకినహావ్రకుణవసంస్పర్శనమున, నీకుఁ గల్గిన కిల్బిసానీక మెల్ల
నాదు భక్తుం డొకండు స్నానంబు చేయు, సంతమాత్ర విప్లవదర్శన మగును దరుణిః 329
- గీ. ద్వీపినిః వినుము సరస్వతీప్రముఖన, దీచయనమక్షమం దఘమోదన మనఁ
గా వసించువు త్వద్గుణగణన మెచట, నగు నపుడ యోను నదియె పుణ్యస్థలంబు. 330
- గీ. సుదతిః నీదగు రేణువు సోఁకినట్టి, నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనండగు నిక్కంబు దేవిపదవి, భూమిరేణుప్రమాణాబ్ధిములు వసించు. 331
- ఉ. డెందమునందుఁ గోర్కెలు కడిందివిచారము పోవనాది మీ
యందలి భక్తిమామకమహామనువుకా స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరిపదంబు నేరి యా
నందమువొంది పార్వదజనప్రభుతావ్రతిభావప్రసిద్ధమై. 332
- క. జ్ఞానవిహీనుం డేనియు, నీ నీరస్పర్శనమున నీగుణనుతితో
దా ననువులు విడిచిన నా, స్థానంబున పార్వదప్రదానుని జేతున్. 333
- క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ, జేయుచుఁ బ్రాణంబులను ద్యజించు నదునకున్
సాయుజ్య మిచ్చి పార్వ ద, నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మాః 334

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాదునాగఁ బనియే మెచ్చోటనే నిచ్చతో
మదిలోఁ దాపః నామసంస్మృతముం బాటించుచుఁ జీవమున్
వదలుం ధాత్రి నెవాడు వాడు మణిచివ్యస్యందనారూఢిఁ బా
ర్షదసంసేవితుఁడై మదీయపదవిన్ సారూప్యముం బొందెడున్. 335

వ. ఇట్లు గంగ నామంత్రిజంబుసేసి. 336

గీ. ఓరిగిరితః వినుము నీయుల్లసుండు, గలుగుకోర్కెలు ఫలియించు శాలమిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పిన బత్తితోడ, గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక.

ఉ. నా విని యా బగీర్థుఁ డసంతముదంబును బొంది యుజ్జుడు
రైవలించి గనుంగొని వెన న్ముతి సేయుచు శీర్ష ముర్విపై
మోప నమస్కరించి యమమోచను సారసప్రత్యోచనుఁ
వే విధులస్ఫుటించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ సంతటన్. 338

వ. అనిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁడన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. స్నానమ్ముసేసి విహితవి, దాసమ్ములుఁదీర్చి సువరిధానంబుల్ దా
బూని మది దేవపట్కం. ధ్యానం బొనరింపవలయు దర్శజ్ఞఁ డిలఁ. 340

ఉ. గణపతి విప్పుకాంతి, కల కల్వలదామి యజ్ఞావళాంతిన్
ద్రీణయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్సరికి, స్ఫులియు క్తి కాకుకు
జ్జిదిని, హిమాలయప్రతనుజాతను ముక్తికి, గోరి యేంబా
రణమగు బత్తిఁగొల్తు రలప్రాజ్ఞుల కెల్లకుటమ్ము లయ్యెడున్. 341

గీ. అట్లదేయర పూజ సేయంగడంగు, దానిపూజన మగును నిష్ఫలము గాన
దేవపట్కంబుఁ బూజించి తివిరి యిట్ల, దైవతనమగ్నము సేయఁదగునటన్.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు గడవనంగ, గంగ యెచ్చోటి కేగె నినంగ మిగుల
వేడ్క పొడమెడు నెడఁ జెప్పవే యనంగ, నాకఁ డిట్లనినెప్పె నంప్రీతితోడ. 343

ఉ. అత్తటి నవ్విలాసిమ లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్రములై న కోవము లవశ్యము లోగ్యములౌటఁ జిత్తముల్
తత్తములదఁ దగ్గతులు దాది యా యుపధిన్దరించి యు
త్కృతమైన దేహములతోఁ జనుదెంచిరి శౌరివక్కిరీగా. 344

వ. అనిన నాడుండు, మహాత్మాః విష్ణుపాదంబుజంబున నుద్యవంబందిన మందాకిని
బ్రహ్మామండల వినియు శివస్థియ యవియుం బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణు

నకుఁ బ్రియవత్ని యగు పెట్ల నవుడు; మునీంద్రా! తొల్లి గోలోకంబున రాధా
కృష్ణాంగసముద్భూతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరతంబు వెన్నునికి నన్నికృష్టయై యుండ నొక్క
నాడు, 346.

క. గోపికలు గొలువగా రా, ధావతి కొలుపుంబొనర్చుతఱి గంగ హరికా
జూపు నిలిపి కని మోహో, దీపితయై యచ్చటన్ స్తుతిం గావించెన్. 346

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బొడమె
నెడఁదఁ గడలేనిమోహ మివడఁతి కవుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి కెందులకేవి స్వాకంత్వమున్నె. 347

ఉ. అదళదబ్బనేత్ర మది నావఁగరాని తమిన్ గడంగి దా
మోదరునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ న్మౌగంబు నా
చ్చాదనమాచరించి విహసన్ముఖచారువిలాసయై; దరన్
మీఁదుఁ దలంప రంగనలు మిక్కిలిమోహము గల్గబట్టునన్. 348

గీ. తెప్పవేయక మదిలోన నుప్పతిల్లు, కామమును లజ్జయును నతిగౌరవంబు
వెల్లిపేయంగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ, జేష్టలఁ దొఱంగి విల్పె రాజీవనేత్ర.

పీ. ఒకచక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర , పాణులొచును బరాబరులుపేయ
నొకయోర కిన్నరీనికురుంబము బలసి , సాహోనినాదముల్ నల్పుచుండ
నొకచాయ నప్పురఃప్రకరంబు కవగూడి , చెలువార నాట్యముల్ సేయుచుండ
నొకవంక నిర్దర్శివికచాంబుజాక్షులు , ప్రమదంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులనంతరత్ననిర్మాణమైన , రథమునందు వసించి యారాద యటకు
రమణనేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము దీగ్గి , నాథుకడ కేగె మందయానంబు గదుర.

ఉ. శౌరివదాంబుజంబులకు సాగిలిమ్రొక్కి తదు క్తనర్మవా
చారస మారగించుచును సంభ్రమమొప్ప నచున్కురించు నా
భీతికులాంగనాతతిని బ్రేమగడల్కొన నర్హవద్దతిన్
గారసమాచరించి యట గద్దియఁ దా వసియించె నొయ్యనన్. 351

క. భయమున్ సంభ్రమము నతివి, నయము న్మిగులన్ మనమ్మునం బొడలఁగ గఠ
గయును వెడలి తవ్వరణ, ద్వయికిం బ్రణమిల్లి శౌరివలపట నిల్పెన్. 352

- చ. కలికి తదననాంబుజవిరాసములం గనుగొంచు నాత్మ మీ
క్కిలియగు మోహదామునఁ గీడ్వడి యోదలవాంచి యన్యచిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దగ్గత మాననయై నితాంతముగా
వలపుగలట్టిబోట ప్రతిబంధము గల్గిం నట్టులేకదా. 353
- క. అంతట రాదికయును ద, త్సాంకింతమున నుంటఁజేసి యాచైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి, నివృత్తగఁ గన్నట్టి కోపవిహ్వలమతియై. 354
- ఉ. మోవి చలంపఁ బిర్నగపు మోమున నొప్పు సతాంతకాంతవా
చావిడవంబువోలె వారి చక్కిన దృష్టి నిగిచ్చి వత్సై ని
ట్లావల కొల్వలోపలి నయన్య లహో యన గంగ హో యనగా
దేవతలెల్లఁ దల్లిదిల దీపితరోషకషాయతాక్షియై 355
- ఉ. దేవఁపార్వత్యుండు బవదీయముఖాంబుజ మాస్థఁ జూచుచున్
భావములోనఁ బుట్టు తమి పైకి వెల్పొచ్చుచు నపుమోముపై
తీసి యెసంగఁ బయ్యెద ముడించుచుఁ గంటకితాంగియౌచు మూ
ర్త్యవళయయ్యై నీముసలి సలక ముమేటి కెల్లర్తు చెప్పమా. 356
- క. ఈ దేడి ముపై నిప్పుడు, సిద్ధి త్తము మిగుల మోహనిలతం బనియే
నూదింపఁబడియె విఠన, లోదం యేటికి నిజము బలుకుము విరానన్. 357
- ఉ. కాతలతాప్తిలేఁ దరిగా వసియించిన నన్ను గోపయో
పాతతినేఁ జూడక యనుగతమందుఁ దలంపఁబోక యీ
నాతోఁ జిక్కఁజేసితి మనం బవురా! యిదియెంత జూతరా!
ఘాతుకృత్తి కిట్లు లోడిఁగట్టిన నీవును నమ్మకంబువే. 358
- ఉ. ఈతఁడే యిట్లొత్తయన నేటికి నెప్పటి యెట్టి నీ
చేతలు వేఁవేల్ గవి విశేషము నీయడఁ గల్గనట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలంగఁజాల కుర్మీకతనై సహాయించుమంటి ప్రీ
తాతికి ఓరుఁబోలెఁ దగురాహసముంబున నూతనినియా! 359
- క. ఈగమిని బోద్మాని గో, లోకంబున నుండి మొదలులోకంబులలో
వేదికై నను బొమ్మా! నాద వసియంపఁ గీ దలంకము నుమ్మా. 360
- ఉ. చుదిసవాటినిండు విజానతఁ గూడి లమింపవాటి నీ
చందముఁ గలదు నావలకుజాడనె నీవు తిరోపితత్వముగా

- జెందిన యంత నాక్షమ ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపమున్
బొంది భవద్యశస్థితిఁ బ్రబోధము చేయుచునుండె నేటికిన్. 361
- వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుష్కోటియోజన దైర్ఘ్యంబును గలిగి విరజానదినాఁ
బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లరకుం దెల్లంబుగాదె. 362
- చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యియ్యదిసూ యద నంచునెంచి చె
చ్చెఱ నదిఁ జేరనేగి తమిచే “విరజా! విరజా!” యటం చొగిన్
మొఱుయిడు నీదు మొఱుచిని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగమున్
దొరసినయంత నాచెఱవతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్. 363
- క. ఆరమణితో రమించిన, కారణమున వార్ధినప్రకం బాత్మజులై
ధాతుణి విలసిలుచుండుదు, రారయఁ బ్రత్యక్షసాక్షులై యప్పటికిన్. 364
- చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవును
గుతుకముమీఱ శోభ యను గోపికతో రమియించుచున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని ? యింతి తటాలున వంద్రమండల
స్థితిఁ గొనదే ? మదిం గనరుఁజెందితినే ? యపుడైన నమృతా. 365
- వ. శోభాసంత్యక్తంబగు శరీరం బతిన్నిగ్ధ ప్రభాన్వితంబై యుండంగాంచి దెండంబు
నందు వందురి యద్దేహంబు పైకంబు పైకంబుగ విభజించి రత్నంబులకును
స్వర్ణంబునకును రమణీమణి ముఖంబులకును జంద్రునకును గిసలయంబులకును
సుమంబులకును బక్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయంబులకును
నూతనవస్త్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి. మఱియును, 366
- మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయన్యుఁబోఁడితోఁ గూడియుం
డినచో నప్పటికేగుదెంచిన ననున్వీక్షించి యంతర్ధినిం
గనవే! యాప్రభ దేహముంచొఱఁగి శోకంబారఁగాఁబోయి యా
వనజాప్తుని మండలంబుననె యావాసంబుఁ గావించె. 367
- వ. ప్రభావిస్ఫుష్టంబైన దేహంబు తేజస్వముజ్వలంబై తీవ్రంబై యుండుటం గాంచి
యారమణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడెంబుగా విభజించి కొంత హృతాళను
నకును యజులకును దేవతలకును విష్ణుభక్తులకును సర్పంబులకును వ్రాహ్మణుల
కును మునులకును రమణులకును బంచీయిచ్చుట లిప్పటి కయినను మఱవ
వచ్చునే. 368

చ. అలరు వసంతకాలమున యందు మనోజ్ఞుడుజీగజానభో
జ్వలనుగు హగ్మ్యమం దలరుశయ్యవముం దమి నీవు కాంతియన్
లలనయు ముచ్చటందవలె నాదగుకట్టము విన్నమాత్ర నా
వల కిరుదెంచి న వెలుంగవా : చెలి పీడెను దేహమయ్యెడన్. 369

వ. వశంవడి యానతి శరీరము విడిచించి విడిసంబులయందును సవమందును శుద్ధ
స్వస్వరూపిణినుగు మహాలక్ష్మియందును దావనమంత్రోపాసకలయందును కాత్తే
యలయందును తపోనిరతులయందును దక్షతత్పరులయందును వివసంపంజేసి
తిదియునింగాక. 370

మ. క్షనుతోడఁగా రమియించి యాయలరుసెజ్జుచేరి యశ్రాంతవి
శ్రమలై మున్నోరనాడు వైమలచి నిద్రింబెంచి యున్నట్టిమా
నమయంబుంగని నెచ్చెయల్ దెలుప నిక్కబంబుగా వచ్చి నే
మము మేల్కొల్పుట నీవెలుంగనిదియే. మేల్కొలు నీవెల్లముల్. 371

క. అచ్చట నిడఁబెందునపు డల్లనఁ బూపులసెజ్జవజ్జరున్
జొచ్చియు లొస్తుండు మణిభోధితకుండల యుగ్మకంబునున్
బచ్చనిమేర్పివల్ల వనమాలయు ద్రుచ్చిలి మీరు మేల్కొనన్
నెచ్చెలిపించు దెల్పు గరుడించి యెసంగనఁ నీ వెలుంగవే. 372

వ. అచ్చటి పాపమును బాపకొననోనిరాదేసృష్టపద్ధుండవైతి; క్షమయును దేహంబుఁ
ద్యజించి పుడమికిం బోయినఁ దత్తనూ విలాసంబు లతిరమణీయంబు లగుటంజేసి
వాని పరిణించి వైష్ణవులకును దుర్వలకును దేవతలకును బండితులకును బంది
యొసంగితి; పంపి నీదొడ్డఁబాలు దెలుప నసంతంబులైన గాథలై చనునని వరికి
లజ్జాదననానఁబయై యున్నగుగ కలిమిబియ్యి క్షణక్షణపర్యమానకోపరూక్షణయై
యెద్దియే నొక్క నుడి నల్క నమయంబున. 373

క. గంగము సిద్ధయోగమును గైకొని “ప్రోవు మనాథనాథ” యం
చుం గమలాక్షపాదమునఁ జొచ్చెను; రాదయు రోసమెత్తి యు
క్తుంగమహీధారింబులును దోయదులు న్నిదు లర్విగల్గె త
క్కుంగుచోటులుగా నెమికి కోరిఁ తీవక యాగ్రహంబునఁ. 374

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని, రోంబున యందు స్వర్గరోంబున నా
యోడలగా వెదకియు మం, దాకినిఁ గన్గొనక విసిగెఁ దత్కాలమునన్. 375

ఉ. ఇలయెల్లన్ జల మిల్లయయ్యె; మృతదేహీవ్రాత దేహద్భటా
కులమై యెల్లెడలందు మానవులయ్యాశ్రోశంబు మిమ్ముట్టగా
జలజప్రోద్భవచంద్రశేఖరులు నాకాపాలుఁడు గృష్ణశ్రోఁ
దెలుపంగావలెనందు వేచనిరి తిద్వీజైసముత్సాహులై. 376

క. గోలోకంబున గోపిక, లోలిన్ విజయింప రాదయు న్మణిపీఠికా
గ్రాలంగఁ గొలుపుండిన గో, పాలుని దవుదవులఁ గనింపారితభక్తికా. 377

చ. కని కరకమలంబులు నిజలతట. బుర ముకుండి యనేఁ ప్రకారంబుల వినుతించిన
నమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి యాదంబుల నిట్లనియె. 378

ఉ. వ్యాళశయానః స్వాగతమే, వారిజసంభవః సేనుమే, దిశా
పాలకులారః మీకును కుశంబకదా, భయసంక్రమంబు లి
ఘ్నేల మదంఘ్రియందు వనియించె భయంబున గంగః దీనికై
చాలశ్రమఁబుఁజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొందు చెచ్చెంకా. 379

ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోటయగా నొనఁబుఁడన్పఁ జా
మీకరగర్భుఁ డాత్మ మితమీతని సంతసించి రావ న
స్తోత్రపుక్తితో ముఖచతుష్టయవిగ్గతవేదహోష మా
కాకుపారుంబుల న్వేలయ సంప్రతిజేసి నశోత్రమాంగుడై. 380

ఉ. శౌరియు నీవు గొల్లయెలచానలునుం గుమిగూడి రానకే
శీఠి నున్నవేళఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనులకా
సారెకు నుద్భవించి యోఃచాయ సమేళనమొంది గంగయై
చారువిలాసమొప్పుగఁ జనప్రకృతింగనెఁ జూర్చు రాదికా. 381

గీ. యుష్మదంగంబువలన నముద్భవించెఁ, గాన నీగంగఁ గూఁతునుగా ననుగ్ర
హించు టుచితంబుగాని కోపింపఁదగదు, గచ్చివైంబు తల్లి కక్రమముగాదె 382

చ. చింతము నీ పదాబ్జములు నెమ్మి భజించుచు నీయ ముక్తినం
స్మఃజము చేయుచున్ లవణసాగర ముక్త్యఁ జరించువేళలన్
పయఁడను యాదరించును గృపామతితోడ జనార్దనుండు నిన్
గురుఁగు ప్రేమఁ జూచును వికుంతపురంబున నీకు నాదుడై. 383

గీ. ఎచటి కేతెంచినను గంగ కీడుగారె, తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు నవిన
దాతంబుల కులికి రాదాతరుణియుఁ, గృష్ణుఁ గీర్తించె నంత రోచిష్టువణితి. 384

ఉ. అంతః దదంతరంగమన యం దతిశాంతిః బువి రాధికా
కాంత పదాగ్రభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను ప్రేమఁ గన్గొనఁ
స్వాంతమునం దనంతియగు సంతసమంది పదాత ఉజ్జ్వలం
వీరిత కమండలంబున సుహేతుఁ దొకింతియుఁ దాల్చి రౌద్రులఁ. 385

వ. మఱియు నా గుంగరు రాధివలన నేరమంబును గలుగకుండ రాధామంత్రం బువ
దేశించి యామనుఁత్పంబున నామవేదోక్తఁబగు పద్ధతిని స్తోత్రకవచపూజా
పదాపధ్యానావాహనాది సమస్తమును దెల్పె; సంత గంగయు రాధామంత్రోపాస
నలఁబుఁ గావించి వైకుంఠంబునకుం జనియె. తదనంతరంబి గోవిందుండు పవ్వ
భవాదులంగని సన్నితానను దై యట్లును మీ రిచ్చటి కరుదెంచిన కార్యం బల
పడియెఁగదా కాలగమనంబు నెఱుంగుట శక్యం బు కా దదెట్లంటేని. 386

మ. కుతలబెల్ల జఃష్టుఁగఁగయె వైకుంఠంబునకకం జగ
త్ప్రీతనానావిదితీవరాసులు నకుండె నృత్పరౌభాగను
గతిఁ గావించిన మీయ దక్క నిమయేల్పాంతమై తోడె నీ
పతివేగంబున సృష్టిచేయు మీఁ బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రాగ్భైరవన్. 387

క. గంగయును వీరని నేతే, రంగల దిగ నన్యలోకంచనం బొనరిం
పగడఁగుదు నేఁని నని, యెం గృష్ణం దంతిపురికి నెంతయుఁ బ్రీతికా. 388

వ. పుష్పపాదనిర్గటయగుట గంగ పుష్టుది నాఁబరిఁగె. 389

క. ఇది గుఁగోవాత్యానము, చదివిన వ్రాసినను విడిచి సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు గలిగి తుచి మో, ఉదయై తగు ననిన మౌని సంతపమందెన్. 390

గుంగా విష్ణు సంబంధకౌరణ కథనము.

క. కలిమిజవరాలు వాణీ, నలినాక్షయు గంగ తులసినాఁ జను భార్యల్
నలుపుచి కలఁచి విండును, వంమురితాల్పునకుఁ దొల్లి వారలలోనకా. 391

క. వైకుంఠంబునకున్ మం, దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విండును దా
నేకఁటి భార్యయ్యొక్క హృ, పీకేకున కద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా. 392

వ. అనిన నొక్కతకుం దీల్చిని చెప్పందొడంగె. 393

క. మిన్నెరు ముచ్చు చనియెను, వెన్నునిపవమునకు నలుచ విదప నుగెఁ దా
వెన్నది వాఁజాజున, భిన్నైకొనియున్న యద్రవాహనిఁ గంచెన్. 394

- క. కాంచి సతీయుతుడగుచు వి, రించి మురారికి ననుస్కరించి వినుతిఁ గా
 వించి నేటి నిట్లునుచు వచి, యిందుట కుత్సాహమందు నీనమయమునఁ. 395
- క. తేజస్విని యతిమానో, ద్వేజితయగు రాచవలని భీతిఁ గంగం
 భోజాక్షి విష్ణుచరణాం, భోజమున్ డాఁగె నాత్మఁ బొదలెడు నార్తన్. 396
- క. అపు డెల్ల భూమిభాగము, అవగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నేటిఁగి త
 ద్విపదవనోద్ధర్ధము నే, నవరమితానంగ మెనసి యద నిది యనుచున్. 397
- ఉ. సరసిజనేత్రు సన్నిధిని సాంతముగా విసరించెప్పఁ ద
 చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
 స్కరణమొనర్చె విష్ణు వదిఁగ్గొని రాధికమంత్ర మిచ్చి న
 త్వరముగఁ జేసితిన్ ధంజీభాగములన్ జలపూరితంబుగన్. 398
- క. ఈగతి సమస్తగోళక, భాగంబున వీరు నించి పనజాక్షిపకుఁ
 సాగిలి యీసతిదోడ్కొని, యాగతుఁడున్ననైతి నీ సమక్షమ్మునకుఁ. 399
- వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై. 400
- చ. సరసుల నగ్రగణ్యుడవు జాణవు నీవును నీమెయిన్ బర
 స్పరసుమకూలమౌను జెలువం బనమం బది యట్టులుండ నీ
 తరుణిని నాదరించు మిది తద్ద మరుల్కొవివచ్చెఁ గాన నే
 కరణిని గాని యీసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా. 401
- క. తనయంత వలచివచ్చిన, వనితామణిఁగూడి భోగపరుడై యుండన్
 జనుఁగాని యొల్ల ననుచో, మనకరిసౌఖ్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా. 402
- క. నూతనయావనరేఖో, పేతకుభాకారయైన యీసతిని గృపా
 స్వీతుడవై యిపుడ జగ, త్కృతిగ వరియింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్. 403
- చ. అని వచియించి గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజసూతి డా
 జనిమె; ననంతరంబ హరి సంతనమంది ప్రపుల్లపుష్పదం
 దనసమలంకృతంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
 తన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్వికభావముల్ మెయిన్. 404
- చ. అది యదనంచు నెంచి యసురారి సురావగఁ గొగ్గిటన్ ముదం
 బెడఁ గడురంగఁ దార్చుచు నహీనకుభోన్నతిఁ బొందుచుండె నిం

పొదలెడు చాచ్చున న్నతతః ముర్వికిఁ బోయినగంగ యీగతిన్

బదపడి పద్మనేత్రునకు భామినియై సుఖమందె నారదా :

405

గీ. తోయజాతాక్షపదనభోద్భూతయగుట, విష్ణుపతి యన్న పేర్లగద్విదితమయ్యె

సంసంసంభోగసౌభాగ్యగరిమ నెనసి, యరుతరానంద మొందుచునుండె గంగ. 408

ఉ. ఈగతి కొన్నినానుము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం

యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక పల్కువెలంది లోన పి

ద్వ్యాగరిమంబునం గడుగయాళితనంబున నుండెఁ గాంతలే

లాగునహింతు రాశ్మపతిలాలితమానవతీ సమున్నతిన్.

407

క. ఇలకంటోయిన కలుముల, చెలితోడ న్నతులు ముపురు శ్రీనిష్ఠునకుఁ

దులసీనతికోఁ గడుకొని, నలుపురు సతులందు రుర్వి నారదమోపి.

408

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె.

409

క. శ్రీమన్నారాయణప్రియ, కోమలి కులసి యగుచెట్టు ? కులమెద్ది ? హరిం

గామించుటకై తానే, మేమి తపమొనర్చెనో వచియింపు మహాత్మా :

410

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లను. తొల్లి భగవదంశనముహ్నాతుండగు దక్షసావర్తి

యను మనువుగఁడు. అతనికి బ్రహ్మసావర్తియు నతనికి ధర్మసావర్తియు నత

నికి శ్రసావర్తియు నతనికి పృషద్రవ్యపాదసేవనాపరాయణుండగు పృషద్రవ్యజుండును

జన్మించిరి.

411

ఉ. అద్రినమానధీరుడగు నావృషతేతుఁడు శర్వభక్తిని

ర్షిద్రవ్యవశ్రమోఽము గణించుడఁ దత్కరుణానమాగతా

జ్ఞుడనను న్నభోగముల శోభితవైభవుడై చెంగుచున్

భాద్రపదంబునందు నలువండు రమాపదపూజనావిధిన్.

412

ఉ. శర్వమయంబు సర్వమని స్వాంతమునం దలబోపి తత్కృపా

గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోఁడు సౌ

వర్వవయంబు వాణిఁ గొలువం దొనరింపఁడు జన్మముల్ నువ

ర్తార్జునిపూజయిన్నఁ బరిహసముజేయును బుద్ధిహీనుడై.

413

క. ఒండుఁ దలబోయఁ దెద బ్ర, హ్మండం బిఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు

ద్దండత ముండుటఁ గని మా, త్తాండుం డురుచిలయభీకరాశాకుండై.

414

- ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁబుట్టు కిన్కమై
 “నో కలషస్వభావఁ దినరోరి చురంబున స్వదేహభా
 జాకలంబుఁగా దొఱఁగి జాల్చున్దైవడి నందుఁబఱ హత
 శ్రీకుండవై చఁంపు” యని చెచ్చెరి కావమొసంగె నంబఱఁ. 415
- ఉ. భవుఁ డక్రాంతవివర్తమానగురుకోపస్ఫురదీప్తభై
 రివుఁడై శూలమ్ము కేఁదాల్చి నలిసిపాణేతు భంజింతునం
 చు వెనఁబోవుడు నేఁడుగాదె తుదియంచుం గళ్యణోపేతుఁడై
 రవి వెన్నిచ్చి సరోజసూతి నఁజేఁబోయి ఖిన్నుఁడై. 416
- మ. పిఠుజాటుండు హయితుండగు రవి స్వీక్షించి తర్జియచు
 నిద్రిగోష్ఠీస్థలఁ జేరె; దాతయుఁ గడున్ బీతిల్లి తద్వీక్షణ
 వ్యధితవ్యాఘాతసమేతకళ్యణబీదీయాత్మగ్నహోపేతుఁడై
 మధువిద్యేషణు దర్శనంబుఁ బొనరింపఁబోయి కాంచెన్ హరిన్. 417
- మ. భయమున్ బక్తియు సంభ్రమం బెవలఁ బర్యవ్యక్తపుండున్ హరి
 ద్దయుఁడఁగా బంజరసూతియు న్మృగబరత్నాభీషణున్ దత్పద
 ద్వియక్తిఁగా హరకునిచ్చి మొక్కులికి సంత్రాసఁబుతో సంహృత
 న్మయలై తెల్చిరి యర్గుకోపగణబీజంబెల్ల నాద్యంతముఁ. 418
- ఉ. కాంచనచేరుఁ డర్యముని కాతరవృత్తినివాసమెల్ల నా
 లించి యబీతిముద్రనిడి లేనగ వాప్స వఁడంచెన్ని “చ
 క్రాంచితపాణినై తదురయంబు నచటకేగి నన్ను సే
 వించినవారి కార్తి ప్రభవించిన పట్టునఁ బ్రోచినచ్చెదన్. 419
- మ. నలుమోముల్గలవేల్పునై జగముఁగా గల్గింతు, శిక్షింతు న
 య్యశికాక్షౌతి, స్వలోకములు నేనై యిందు; నాకుక్షిరో
 పల దాతు న్నగముల్ లయంతము సవ్యవాహినౌదు ప్పిని
 శృలంబుత్తిం ద్రిగుణాఘోరంబయిన తేజంబుని వర్తిచెదఁ. 420
- ఉ. ఇయక భేదమెన్నఁగలరే శివఁ డన్నను నేననన్ విత
 ర్క్తించినచో శివుండనఁగఁ గేవలుఁడె యవిషహ్యవిక్రమా
 భ్యంబితతేజఁ డెందు నొకఁడైన సూర్యములే దతండ నృ
 ప్తింతును సూర్యకోటిఁ బ్రకటింతు విరిందనకోటి నొక్కఁ. 421

- చ. అతః దతిలోకశక్తియుతుడైనను నాంతరవృత్తిమద్గుణ
స్తుతి నొనరించు మన్మసువు చూచుచు నాదృతిమై దివానికం
బకులితభక్తిః బంచనదనాబ్జములన్ వచియించు వాచి కే
వకులొనరింతు వాచికిని నాకును లేచు ప్రథేదమెంచినన్. 422
- క. నను సేవించెడు మనుజుల, కనుపయథోగంబు లీచు నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మధ్వరంబున, పినిహతభయులగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తికా. 423
- వ. ఆచి బ్రహ్మదుల నూరార్చె నట్టి సమయంబున,
మ. శయకంజంబున శూలమున్ ద్రిపురరక్షికాల మొప్పుకా జగ
త్త్రయసంక్షోభినిలాసుధావనఃకాధారేయముకావాహముకా
రయమారకా దుమికించుచుం గమరినీప్రాణేశు నిర్జింపఁగా
లయకాలాకృతిఁ జొచ్చె రుద్రుఁడు మహాలక్ష్మీవతిస్థేమముకా. 425
- ఉ. వాసుకిభూషణుండు వృషవాహముఁ జయ్యన దగ్గి భక్తిసం
వాసితచిత్తుడై కనకవాసునకు న్నతులాదరించె వా
జీనఘఁ డట్లు గళ్యపుఁడు నీరజబంధుఁడు చిత్రియుక్తిసం
క్రాసితులై యొనర్పిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. 426
- ఉ. బాలకళాంకశేఖరుఁడు వాసపత్నీచిరత్నకాంతులకా
గ్రాలెడు గిద్దెయం దసురఖండనపార్ష దపాదేదాసురాం
దోశనిజాతవాతపరిశోషితుడై వసియించియుండ నా
వ్యాకళయానుఁ డర్యమనమానియై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్. 427
- మ. “నిటలాంతస్సుటదగ్గివీక్షణః భవావీనాథః నీ వివ్యధె
చోటాం బోవఁదలంచి, తమిషని యిచ్చోనున్నదేః రోష ము
త్కిలమై మోమునఁ దోచుచున్నయది దైత్యశ్రేణి దర్పంబునన్
జటిలోకంబున కెగుఁజేసిరాకొ రొనుంబున నీకేటికిన్.” 428
- ఉ. శ్రీమంఁ డెర్గి యుండియు వచించిన వల్కల నాకించి యా
టూదరదన్వి యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు బాగవతుండు నాకుప్రా
ణాదికఁడైనవాఁడు కలఁ దాన్పొషకేతుఁడు వానిఁ గాంచి ఛా
యాదన్వఁ దాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్. 429

ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపముఁ
బూనితి నేఁడు; వాఁడు కితవుండయి తావకసన్నిధానమం
దే వసియించుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
న్మానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియెందు నిల్చినన్. 480

ఉ. ధ్యాననిరూఢినైన హృదయంబుననైనను స్తోత్రపక్కిచే
నైనను నాపద ల్గులుగునప్పుడు నిన్ శరణన్నమాత్ర ద
వ్వైనను పోయి ప్రోతువు జరామయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివారిలఁ బ్రోవకుండువే. 481

క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున, కీ భానుఁడు గడఁగి శాపమిచ్చెను “నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు” కమ్మని, యా భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. 482

వ. ఆనినఁ జిటునవ్వెలయ నారాయణుండు హరున కిట్లనియె. 483

క. అరగదీయ యయ్యె నిచ్చట, తెరగంటులమానమున నదిం గన దరలో
నిరుదదియొక్క యుగంబులు, జరిగెను జను మింక హరః విజనియమునకున్.

గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషధ్వజుండు, నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గెఁ
దర్శితేకుండు మఱి కుశధ్వజఁ డనంగఁ, గలరు పుత్రకు లిద్ద రాజ్యైదవునకు. 485

ఉ. వారును సూర్యభావమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతప
స్యారతులై సదానుజననంగతులై మునివృత్తులైరి త
ద్దారలలోన నొక్కతెకు దారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
ప్రారక మాచరించు వసుధావరులం దగఁజేయు ధీరులన్. 486

మ. పుత్రుఁడయ్యె శృపదీయదాసుఁడిఁకఁ బొమ్మి. కోపమేలంచుఁ బ
ల్కి తిరోధానమొనర్చె చూడవుఁడు; పంకేజోద్భవుండుం దిరో
హితుఁడయ్యెన్; రవికళ్యపుల్ ననిరి; భూభృద్వన్యముఁ శాంతిపూ
ర్ణతముండై తపముం బొనర్చుఁజనియెన్ గైలాసకైలంబునన్. 487

వ. ఆనిన మహాత్మాః ధర్మధ్వజకుశధ్వజుల చరిత్రంబు వివిషింపుమనిన నారాయణుం
డిట్లనియె. 488

ఉ. ధర్మకుశధ్వజాఖ్యవసుధావరు బుగ్రతపంబొనర్చి యా
భక్మదుకూలుప్రేయసికృపన్ ఉనధాన్యసుతాదిలాభము

లేర్పి గ్రహించి యెల్లప్పుడివిం బరిపాలన మొప్పజేసి దు

ష్కర్మవిదూరులై సకలసంపద లందుచునుండి దివ్యురన.

439

క. అంశుఁ గుళధ్వజభూపతి, మందరి గర్భంబుఁదాల్చి కుటదినమున న

య్యందీరకకచేఁ దానొక, నందని సుజ్ఞానలక్షణం బ్రసవించెఁ.

440

ప. అబ్బాలామణి వేదవతినఁ బేరొంది దినదినప్రవర్తమానయై శ్రీనాథుండు తనకుం

బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి,

441

మ. ఒకమన్వంతర మంబునం దవము నట్లుగ్రంబుగా నల్పి సౌ

క్కుక రూపప్రతిభావయఃకలనఁ జక్కన్మించుచున్నట్టి బా

లికతో నయ్యళరీరవాణి తగఁబల్కి “నీకు శ్రీవిష్ణు విం

కొకజన్మంబున బర్తయా” నని ప్రశోద్యోగంబుచూన్పించఁగఁ.

442

క. అనాదము విని తపముఁ, మానక ముదమంది గంధమాదనశైల

స్థానంబునండు బిదివ న, నూనముగాఁ దపముసేయుచుండఁగ నంతఁ.

443

క. రావణుఁ దేతెంచుటయును, భావమునం గలఁగి యర్హు పాద్యావ్వికునిం

గావించిన బాలామణి, తో వఁ దీటువల్కి నెడఁగుతూహలమొదవన్.

444

చ. కలకలనపునెమ్మొగము గర్మోగుఱం దులకించు పెన్నెరుల్

తళతళ లీను మేను దెలిదాచుల నిరసించు కన్నులుఁ

గలిగిన ముద్దులాడి విటు కాఱదనిన్ జడదారితీరుగా

నెలకొని యొండమై నిలవ నీకిది యేకత మంబుజాననా.

445

క. ఈరీతిం బలికి తిర, స్కాంమురొంచయును విడువఁ జాలక వేళ్ళుం

గాంక్రియ కితఁడు బలా, త్కాంబున దాని కేలుఁదమ్మి గ్రహించెన్.

446

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబూని వాని

స్త్ర. బితునివేయ హస్తపాదంబు కదల

కుండుటయుఁ జేయనలరేక యువిద కప్పుడు

నతులొన్నఁగసాఁగె నన్నంబుజుండు.

447

ఉ. నీను నువాత్మ్య మేనెఱుఁగనేక యూక తెచ్చికొంట నీ

భేదము భేదమెందక యక్కృతిమబుద్ధిఁదలంచి కొప్పు ము

న్మాడిని న్నుటంచుఁ బలుమాఱు ముకించెడు రాక్షసాధముఁ

మోదముతోడ బందనవిముక్తునిఁజేసి యనుగ్రహించియున్.

448

- క. నను స్పృశించిన ఫలముం, గనుఁగొనుము నబంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రెక్కుదువు ముం, దని యోగముకతన దేహ మవ్వుడ విడిచెన్. 449
- గీ. వెండి దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని, వాసగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినవనికి సంకవ్యమాన, మానసుండయి యాశ్చర్య మూనియుండె. 450
- క. ఆమగున జనకధరణీ, స్వామితనూజయయి పూర్వజన్మకృతతప
స్సామర్థ్యంబున దశరథ, రాముని పరియించి సుఖతరంబుగ నుండెన్. 451
- ఉ. కోమలి విగ్రహుండు రసికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు శాంతిదాంతిగుణధాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖించుచుండె నా
భూమిజ మున్ దపంబునను బొందినవంతుఁ దలఁప తెప్పఁబున్. 452
- సీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు , సీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేషమున హవిర్యజాం “దెదురుగా , జనుదెంచి యోరామచంద్రః యింక
జనకజాహరణమౌ సమయ మేతెంచెను , గాన సురల్పంపఁగా రయమున
వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డండు నా , యంద సీతను దాచి యగ్నికుద్ధిఁ
- గీ. జేయుతటి మీకు నర్పింతు ఛాయ దీనిఁ
గొనుమనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
సీత నాకనిలో నివసింపఁజేసి. 453
- క. జననాదుఁ డడుగ నొకయెడఁ, గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గాన్పించిన దా
నిని సీత తనకుఁ దెమ్మని, కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కంగన్. 454
- చ. జనకజఁ గావ లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయి నిమిషమిచ్చి శాంబరీ
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము వోయి మాయగా
మనమున యోజితేసి యొకమార్గణ మేసిన దాన ‘లక్ష్మణా’
యని మొఱవెట్టి చచ్చె; జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లనన్. 455
- క. భూమిసుతాచోదితుడై, సౌమిత్రి రఘూద్వహుని వెనం గనుఁగొనఁబోఁ
గామాంధుఁడు రావణుఁ డ, కోమలి గ్రహించి లంకకుం గొవిటొయిన్. 456
- క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని, మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెనం
జని కనికర మొదవించుచు, జనకజ లేకున్న పర్ణశాలం గాంచెన్, 457

- గి. చూచి మూర్ఛిల్లి యంత నచ్చోట పీతఁ, గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ
దిరిగి తిరిగి గోదావరీతీరమును, వానూదిపుతో నహవాసమంది. 458
- ఉ. సేతువుఁగట్టి వీరకవిసేనలు గొల్వఁగ లంకకేగి యా
మాతుకుని నృబాంధవముగా నినిఁ ద్రెళ్ళఁగనేని లోకవి
ఖ్యాతయశస్సుఁడై జనము లచ్చెరువంద సురల్ సుతింపఁగా
పీత కృకానుకీలం వసింపఁగఁజేసినఁ దత్క్షణంబునఁ. 459
- క. అనఁడు నిజసీతను రా, ముని కర్పణసేయ ఛాయ మునుకొని “యే నే
పని యొనరుకు” నన దానిం, గనుఁగొని రామాగ్ను లనిరి కరుణాన్వితులై. 460
- క. దుష్కృతహరమగు దేవీ, పుష్కరమునఁ దపమొనర్చి పుణ్యఫలం బా
విష్కృతిముగ స్వర్గఁజ్ఞిని, నిష్కర్ష స్థాగలవు వినిశ్చయ మనినన్. 461
- గి. వారి పిద్మొని ఛాయ దివ్యంబులగు త్రి. లక్షవత్సరములు కపోదీక్ష నుండి
స్వర్గఁజ్ఞియై మరలఁ దపంబుపేసి, యగ్నికుండనముద్భవయయ్యె నంత. 462
- క. ద్రౌపది వాఁ బేరొంది పృ, భాపుత్రుల కేపురకును దార యగుచు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ, హాపతిరత యంచు దురిణి నభినుతిపేయన్. 463
- గి. ఎరుస కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున, వేదవతి సీత కృష్ణసా వెలఁడులై కు
శద్రుజ జనక ద్రుపదవిశ్వంధరాది, పుం గృహమ్మున జన్మింపఁగల రనంగ. 464
- క. అంగవ యొక్కతె పాండవ, పుంగవు లేపురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్థాంగ మగుచెట్టులొకొ యా, సంగతి వివరింపుచునిన జటిలున కనియెన్. 465
- క. ఓమునిపరఁ నిజసీతఁ, రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్నాజ్ఞన్
గామహరు గుణిది తపమును, నేమముతో నర్చి యాతనిం గని పెలుదన్. 466
- క. “పతి పతి పతి పతి పతి” యని, యతికామాతురతఁ బయ్య నతివం గని న
స్థితములుఁడై శిశికంఠుఁడు, పతివంధక మొనఁగితి నని పరికెన్ బ్రేమఁ. 467
- క. అది భారణముగ వా ద్రౌ, పది పాండవు లేపురకును భార్యావణియై
బొదలె; నిదియెల్ల సీకుం, బదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రస్తావముగఁ. 468
- సీ. లంకయందలి యవలాకన్య రాముఁడు , పేర్మిగ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుదుఁ దనయయౌ , ద్యాపురి కేతించి దారుణీకు
లెల్లరుఁ గొలువంగ వేరొదకనహస్ర , పత్నింబులు రాజ్యవైభవమున
వజరి నర్చుంబుతో వైకుంఠమునకేగె , వలవేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలసె

- గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి , వేదవతి పుణ్యకథనంబు వీను లంఠ
వినినవారికిఁ బావనాశనిముగాదె , మంజుగానవిసోదః యోమోనినాద. 469
- క. అజపుత్రః వినుము దర్శు, ద్విజభూషతి న్యాయమతియు దారుణరంజరం
గజితాభియాతియై తన, విజయాంకము లెల్లయెడల వెంయించె రహిన్. 470
- ఉ. అర్జవమేఘలాభిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులొట నం
పూర్ణమనోరథంబునను ముద్దియతోఁ జని గంధమాదనా
భ్యర్జనమంచితోవవనవాటికిఁ లోనఁ బ్రపుల్లపుష్పసం
క్రీర్ణనికుంజపుంజములక్రేవలఁ దావులదీపులం గనెన్. 471
- చ. ప్రిదులని హాళితో నచటఁ బేళలకోకిలకాకిలీవా
స్పదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రితాభిలాషమల్
మదిని దిఁబులొచుఁ బొడమంగ నుగంధిపుష్పశయ్యపై
ప్రిదులనివేడ్కఁ జప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళినబ్బుచున్. 472
- వీ. కాసారముల మరిందాసారింములయందు , నారజంబున నోలలాడి యాడి
పొంపిరిగాఁబూచి యింపుచునింపు నం , పెఁగల మాటునఁగేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాతునాదాఁచేఁ గ్రాలిన , గట్టులవట్టునఁ గలసిమెలసి
చాలుగ్రావలిన యేలాలతల లాగి , తూఁగుటుమ్మేలల నూఁగి యూఁగి
- గీ. యిట్టులాదంపతులు కుసుమేసుకీలి , కీలదండహ్యమానులై కేళులందు
సంతితామోదసంభృతస్వాంతులగుచు , వెంపి రజ్జాతడిననికాభేదు లగుచు. 473
- క. ఒడల నలఁది గంధము మణి, తొడవులును బూని హోయలుదూఁగఁగ నచటన్
బడఁకుకలమిన్న వాదవి, కడిముదమొనరించెఁ బిరికిఁ గంఠింకలందున్. 474
- చ. వినువొకయంతలేక యలివేణియుఁ దాను మనోజకేళి యు
ర్విసననునస్కులై తనర నామరవర్షకతంబు జాతెఁ మా
నన మెరియంగ మన్మథుఁడంబుఁ దృప్తినిజెందె భూపుఁ దా
భిసలనరొజకున్ రంతులఁబాయనికోర్కెలు పేరె సారకున్. 475
- క. సుసుమితోఁ జింకాలము, సుతంబున మెలఁగి తృప్తిఁ జొప్పడకుండెన్
బురుసులకిన్నను మోహము, తరుణుల కిష్టగుణ మని యథార్థముగాదె. 476
- క. ఈలీల నుండ నద్యక, కాంమున విధివశమునఁ గాంతామణి చూ
లాలై కతవర్షమ్ములు, దాలిచె కుభలక్షితమ్ముఁ దద్ధర్మమ్మున్. 477

మ. అతలంకగ్రహముక్షయోగకుభలగ్నాంశక్షణంబైన కా
ర్తికపుంబున్నచు కుక్రవారమునఁ బుత్రీరత్న మొక్కర్తు టో
టికి వారాశితనూతనవాంశమునఁ బుట్టెన్ దుండభిధ్వానముల్
బ్రకటంబయ్యె డివఁబునందు సుదుము ల్వర్షించి యదైవతల్. 478

సీ. శరదీందునిదిమైన చక్కవిమోముతోఁ , గంజంబులనుబోలు కనులతోడఁ
బక్వబింబప్రభాసురౌష్ణంబుతో , మించుఁ దులకించుమించుతోడఁ
బల్ల వారుణకరపాదయుగ్మంబుతో , భాభానమానత్రవకులతోడ
నిండిందింబులనిను పెన్నెరులతో , వర్తులతరవికంబంబుతోడ

గీ. సీతున సుభోష్ణమై, సుఖశీతలంబు , తవమనందున నై యొప్పు తనువుతోడఁ
బరిధవిల్లుచునున్న యద్బాల సోయ , గమ్మ నిరుపమ మనియె జగజ్జనమ్ము. 479

క. అచ్చిఱుతతోడఁబోల్చి వి, యచ్చరసకులై నఁ దగరటంచు ననుపుమై
నచ్చెంతనున్న మోసులు, వచ్చి తులసియనుచుఁ బేరుఁ బరికి చని రొగిన్. 480

వ. తదనంతరంబి కాంతలతలమానింబగు తులసి భూమిఁ బడినంత ప్రిప్రకృతిం
జేసి సర్వజనపషిద్దయై మునిజనావాసపావనంబగు బదరికావనంబునకుం జని నారా
యణుండు తనసఁ బ్రాణోక్తయందై చున్నించుక మని తా భావంబున బావించుచుఁ
దదెకాయత్తదిత్తయై దేవమానఁబున లక్షహృదయంబులు హైరంబగు తపంబుఁ
జేసుంగదంగి. 481

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిగ్రీష్మపంచాగ్నిచు , ద్యుస్థయై ఫలజలాహారయగుచు
వర్షర్తువునయందు వాసంబుగృహో , నాసినయై దళాహార యగుచు
వడవడ వడఁకించు వలిగాడ్చులో సీతు , వంచున మారుతాహారయగుచు
నేకపాదమునఁ దదేకవిచ్ఛుచునోబ్బ , ధారిణియై విరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి పది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్వ
దియును వేలేడ్లు పదిసగా ప్థిరతఁబూది
రాత్రియు దివమ్మునాక హైరంపుకంగిఁ
దపమొనర్చుగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. 482

క. ఈరితి నట తబోదీ, జెరతయై యున్నకులసిఁ గన్గొని రహి వా
జోమఁజోమితి సాజె, త్కారముఁగావించె వరము దయ వీయంగఁ. 483

- క ఆ జేజేపెద్దిం గని, తా జేజే జేనుగా నతం దనె నతి యే
యోజను దపమొనరించెద, వే జడియక యెడదనున్న వితముం జెపుమా. 484
- క. హరితి క్రియైన నిచ్చెద, హరిదాన్యంబైన నిత్తు నజరామరితా
వరియించెదేని యొసఁగెదఁ, దదిజే. మదిలోని వాంఛితముఁ గైకొనుమా. 485
- మ. అనుచుం బల్కిన ధాత కిట్లనుఁ దుల్యజ్ఞాక్షి "యోహఃనవా
హనఁ స్వజ్ఞాదవయ్యు నన్నడుగ న్యాయ్యంబొనెఁ జ్ఞంప నా
కనువానే. యిదియెల్ల నీవెఱుఁగవే యాఁగక నీయానతిన్
పనిపింతు వ్వినుమయ్య నాదగు పురావృత్తాంత మాద్యంతముకా. 486
- పీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున , గోపినాఁ గృష్ణకూర్మిచెలిని
రానకేళిని శౌరీరతిభుక్తను నత్పుత్ర , మూర్ఛితనగు నన్ను మురవిరోధిఁ
గని రాద హరిఁ దిరిస్కరింబుగావించి , కోపంబు నాయందుఁ గూర్చిమిగుల
మానవయోనిసంభవపు గవ్వని కావ , మిచ్చిన హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి
- గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుడైన
వానినిఁ జతుర్భుజ భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరమునఁ దపముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల వనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహయుఁడు. 487
- క. ఆదేవివలన భయమున, నే దేహము విడిచి ధారుణీ జనించితి న
బ్జోదరు నారాయణుఁ బతి, గాఁ దలఁచుచు నుంటి నిదటఁ గరుణింపు ననున్. 488
- క. కాంతుని నుంపిరవిగ్రహు, కాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వరమి, మృంతఃకరణంబునన్ దయంగొని" యనఁగన్. 489
- ఉ. అందజవాహనుం దనియె నాహరివంశభవుండు మున్ సుదా
ముండను గోపకుం దొకఁడు పుత్రైసు రాధికాంయుక్తి మా
ర్తందననూనతేజుఁడు రరాస్థలి భాంతమందు శంఖచూ
డండన మాధవాంశభవుఁడన్ పునుఁడుకా దనవంశజుండునై. 490
- ఉ. వాఁడు చతుర్భుజుండు మగువాఁ మును గోభవనంబునందు నీ
పోడిమిఁ గాంచి మారితరపుంజుఁబిన్నమనస్కుఁడయ్యు నిన్
గూడఁడు రాధికానతి గనుంగొని తన్నదలింప వీని కీ
రేడుజగంబులందు సరి యేరును లేరు జవిస్వరుర్ భువికా. 491

- క. సీవును జాతిస్మరవై, యీ వృత్తాంతంబు నెఱుంగు దిప్పు డకనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మట, గోవిందు పరింపఁగా నగు విది ద్రువంబొ. 492
- ఉ. శ్రీవరుణావయోగమునఁజేసి చుహీరుహతా ప్తి నీకగున్
నీ వెలియైనపూజ కడునిష్ఠఁమౌను సుమంబులందు నెం
తో వరిమౌదు, ప్రాణములతోఁ దులగాఁదలఁచు న్మురారి బృం
దావనియందు నిస్పృధజనంబులు మ్రొక్కుదు రిచ్చ విచ్చలున్. 493
- క. సీపత్రంబులఁ జేతురు, గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనివై నెగడుదు, దీపించెడు హరికడఁ దరుదేవ్యాకృతతోన్. 494
- గీ. నావరింబున విన్నియు స్థలగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్లి
మోముఁదమ్మిని చిఱునవ్వు మొలకలెత్త
హంసహయనరు మ్రొక్కుచు ననియెఁ దులసి. 495
- చ. మనమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజునందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనువుననుం జతుర్భుజనియం దొనగూడదు మున్నకప్రసై
తిని కుచిలింగమొంది యదుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్. 496
- ఉ. నాలుగుబాహుపు ల్లగిగిసన్ పరియించెద శంఖచూడునిఁ
బోలునె శౌరియాన తలఁబూనిక యేరికినైన; దుక్కిటి
లోలునిఁ బెండ్లి యాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె నాయ ననుగ్రహింపుమా. 497
- క. అనవుడు వలినోదరుఁ డి, ట్లను గడుమోదమున పోడకాక్షరయుతమై
దను రాధామత్రము గై, కొనుమా యనుమానమేల కొమ్ము; యొసఁగితిన్. 498
- క. రాదతి నీకుం గలుగు న, సాధారణమైనసేర్పి; జలజాతినకున్
రాధాసమాన వగుదువు, రాదలెఱుంగఁబడపు మీదు రతిమర్మంబుల్. 499
- క. అని యానతిచ్చి రాధా, చునువు నొసంగి కవచక్రమంబును స్రోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిసి, దనియెన్ మేర్పిదవల నొసంగుచు నంతకా. 500
- క. ఆ మంత్రోపాసనమున, నామానిని తులసి సిద్ధులాలయ్యెఁ గడున్
దామరసావాసినిబలె, దామరబోదరునిచుహీనుఁ దద్దయుఁ జెలఁగెన్. 501

- మ. త్రిజగద్గుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్భూతమౌ
రజపక్షేళయుఁ బ్రాప్తయౌవనయునై రాజర్షిమృష్టాన్న మిం
పుజనింప న్ముజియించి మై మలయజమ్ముఁ దాల్చి మల్లీసుమ
వ్రజజ్యోత్సరమందు సౌఖ్యమున నిద్రంజెందెఁజూ, నారదా : 502
- మ. నిడురింప న్మదిరాక్షిగాంచి యపుడా నీరేజబాణుం డిదే
యదనంచుం బదునైనసాయకము లేయ న్సంబచూడాఖ్య ము
న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకతన న్నారీవతంసంబు స్వ
ప్నదళం గాంచెను తక్కురారివిభు రూపత్రాసితానంగునిఁ. 503
- క. కాంచినయంతన మోహ ము, దంచితగతిఁ బొడముటయు నతం డద్దానిన్
బంబాయుదతేని దే, లించెఁ న్నవ్వుగతిఁ దెలియలే రెవ్వఁడ. 504
- ఉ. అంతట మేలుకాంచి హృదయాధిపుఁ గాన కొకింతకంతయున్
సంతనముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటిక
త్యంతవిషాదముంగొను “నహా” యను మెచ్చుచునుండు ; నంతలో
వింతనుటించిపోయెఁ గుసుమేషుఁ డిఁకేమనవచ్చు వారదా : 505
- వ. అంత నక్కాంతామణి కంతు దురంతచింతాభరంబు సహంపంజాలక వరాధీస
చేతస్కయయి. 506
- సీ. ప్రాణేశుఁ దెపుడు గన్పట్టనం చూరక , గ్రుక్కిక్కుమింగుఁ దాఁ గొంతపేపు
అంతలో వల్లభుం డగవదెనని బయల్ , కూరిమికోఁ జూచుఁ గొంతపేపు
అటుపైఁ బరీరంభ మాచరించె నటంచు , గుబ్బి బట్టొంగించుఁ గొంతపేపు
తరువాత సంభోగదళఁ దేల్చెననుచు నె , క్కొను పరాధీనతఁ గొంతపేపు
- గీ. ఏగెనని తాపమందు నొక్కింతపేపు , చింతగొను సంతసంబందు కొంతపేపు
కామకల్పిత మోహందకారమందు , సంచరించుటఁజేసి యాసాదసాక్షి. 507
- ఉ. ఒంటిగనున్న నాకడ కయో : బనుదెంచునే వాఁడు ; వచ్చి న
న్నంటునెఁ యంచెనేని మునులందఱు దూఱరె ? దూరకుండినన్
గంటికిదోఁచు వాఁపయఁ గల్గిన మోహము మేరె ; యైన నీ
తుంటరియో నవంగు ననతూపుల తీపుల కోసవచ్చునే. 508
- చ. తతచ్ఛుమమల్లి కాకుసుమతల్పముఁ గాంచినయేని కంటకార
చితముగఁ దోఁచుఁ, జెందిరము చిచ్చుగఁ గన్పడు, నలయంబు న

- ర్వతగుహాపోర్కిఁగాంచుఁ, దనవత్తము బర్వుగనెంచు; నెద్దియుఁ
వితయగుఁగాదె కూర్చివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గు చావకుఁ. 509
- చ. అటు చటుటాక్షి నెమ్మనము నంటిన మోహము నిల్పలేక తా
నటమటఁబొందుచుండఁగఁ దదంతికిఁజైలచరత్సురాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము డిందువడంగ నాతఁ డి
చ్చొట కరుదెంచుటల్ దెలిపి నుందరిఁ దేరిచి యేగిరంతటన్. 510
- క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు, జై గీషవ్యాఖ్యమౌవిన త్రమువలనం
దాఁ గృష్ణచుండ్రముం గొని, యేగెం బుష్కరమునకు సమీహితబుద్ధిఁ. 511
- క. అచ్చట విధాత కృపచే, విచ్చిన వరములనుగొని ద్రుహిణునానతి వాఁ
డచ్చోట విడిచి మిదమునఁ, గ్రచ్చట విచ్చేసె బదరికావనమునకున్. 512
- వ. అంత నాపనంబునఁ దులసీలలాచుండు తపంబుపేయు వనాంతరంబునకుఁ జను
దెంచె నప్పుడు. 513
- ఉ. నుందరివిగ్రహుండు వరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైరిపుండు రసికప్రవరుండు మనోహరుండు శ్రీ
దండనివర్చితాంగుఁడు హసస్మితుఁడౌ నలశంఖచూడు నా
నందముకోడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాబ్ధి ముగ్ధుఁ. 514
- క. కని సునలజ్ఞాపనతా, ననయై చెలువొందుచున్న నారీమణి న
ద్దనుజోత్తముఁ దప్పరు గ, న్నొని యిట్లనిపల్కె లో ననూనప్రీతిన్. 515
- ఉ. వారిచిరాటవేణిముఖవైభవ మొందక కంజపుంజ మె
వ్వారిఁ, గాంధ పిగ్గుసడి వారికి మధ్యమునిఁ వసించియున్
వారిదిపుత్రురాక నలవారిజనేత్రముఖం బటంచొకో
వారితిగందమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్. 516
- చ. రమణీయులొంబుజాతమకరందముఁ గ్రోలెడు నిచ్చ నేగి పూ
జుచు సువర్ణహాసము గనంబడ భీతినిజెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తద్వరణకంజములంగని వెన్ననుండి సం
క్రమించు న నేగుదెంచు భ్రమరంబులునాఁ దగి వేణి చెల్వగున్. 517
- ఉ. తమ్ములసూడుమోము, రుముదంబులజోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ములకిడు చెక్కుఁ లడిదంబుల గోడునడంచు నారు, చిం

దమ్మలతోఁడు కుత్తుక, పదమ్మల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం

దమ్మలప్రోడ పూర్వసుకృతమ్మున నాకుఁబించె నేడిదిన.

518

ప. అని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్పమీపంబునకుం జని జీఱునగ పంకురింప
మెల్లన నిట్లనియె.

519

ఉ. ఎక్కడిదానవీవు ? కులమెయ్యది ? నీతలిదండ్రులెవ్వ ? రీ

ఎక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన ? మెట్టిచోటు నీ

యిక్క ? దరిం జరిందు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం ?

దిక్కతయెల్లఁ దెల్లముగ నింతయు దాఁపక తెల్పు మంగన.

520

క. అన సాధ్వి యిట్లనియె “దను, జనాధ : ధర్మద్యజ్ఞాఙ్గతీపతికిఁ

దనయను నారాయణుని బ, తినిగాఁ దలపోసి చేసేతిని దపమిపటన్.

521

క. భూమీకుఁడవని పలికితి, మోమోడక యంతపట్టు పురుషులతోడఁ

రామామణు లేకతమున, నేమాటలు పల్కనేర్తురే, యిదితగునే :

522

ఉ. కోమలి సక్కులీనయగు కొమ్మ వివి క్తకలమ్మునఁ గుల

గ్రామజీయైన పూరుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె : పోయెనేని యా

భామినితోడ వేతొక నెపంబిది పల్కునె : దుష్టపంశజ

ల్గముకులై నయట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిస త్తమా.

523

ప. ఇదియుఁగంక, శ్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞాందగువాఁడు శ్రీ జనాధీనుండు
కానేరఁ” డని పలికి మఱియును,

524

ఉ. మంతనమందు మానిసుల మచ్చికపేయఁగరాదు. చేసెనే

నెంతయు భీతిమాలి పతి హేళనసేయు దురాత్మకార్యము

ల్పింతనసేతు, రెప్పు నిరసింతురు కాంతులమాట, వింతలే :

యింతులకఁ మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్ :

525

ఉ. కామిని పొందులేనియెడ గ్రోర్యముఁ గోపముఁజూపు ; విస్ఫుట

త్రాచరసాక్షి సూక్ష్మసురతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ ; గం

తామణి గాధమా నిధువనంబున సంతనమందు ; వద్దిరా :

భామల తెద్దియు స్ఫురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేకదా.

526

క. ఎలఁత్రాయము సౌందర్యముఁ, గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గళల్

గలిగిన మగఁని ప్రాణం, బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రవుల్లాఙ్ఘముఖల్.

527

క. ముదునలి, సురతాక్షముఁ గని, ముదితలు నెవముంచి కలహమును బెంచి సదా
పదరుదురు; నరుల కింతుల్, గద కష్టసుఖములీయఁ గారణభూతల్ : 528

క. సారసగందికి మిత్రులు, వైరులు గలరే : విమాత్నపరు వనుదినముం
గోరుచునుండు సతీత్వా, చారంబులు పెరికిఁదోవ సంప్రీతిమెయిన్. 529

ఉ. జవ్వని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోఁచెనేని తా
నెవ్వరినైన వాని వరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వదురో, మరేమనునొనఁగుఁడు, లాఁతులుదూఱరాకొక్క, యే
నెవ్వము గల్గినో : యని గణంప దొకిండుక రాక్షసోత్తమా. 530

క. కార్యముగలయప్పుడు పరి, చర్యలుగావించి విభుని సమ్మతిగా సౌం
దర్యము దరించి తలఁచిన, కార్యంబగుఁబిదపఁ దృణముగాఁ గండ్రు చెయిల్.”
ప. అనవుడు. 532

ఉ. ఇందునిభాన్య నీవు వదియించిన పల్కులపెల్లఁ గల్లగా;
పండువిశేషముండె జనులందఱు మోహవడంగ ముఁక కతా
నందుడు సృష్టిఁజేసె లలవాజనరూపము రెండురీతులన్
బొందుగ మంచిదెల్లలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్త మిష్కహికా. 533

గీ. రాధ సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును, దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విధాత
చేత నిర్మింపఁబడి రాదిసృష్టియందు, అఖిలమంగళసంపాత్రులగుచుఁ దరుణి. 534

క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన, ప్రీరూపము మంచిదని పదించురు విబుధుల్
వారల వేర్వేలుగ నే, వారసి చెప్పెదను విను సమాహితబుద్ధిన్. 535

సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే , దవతి కాళి యరుంధతి యహల్య
కతరూప దక్షిణ స్వాహా భాయావతి , కచి దేవహూతి యక్షనతి యదితి
వరుడాని తులసి రోహిణుడ్ర కోటని , దితి రోహిణియు పతివ్రతలు; మణియు
గంగ దరిత్రి మంగళ చండి స్మృతి మేధ , ప్రతి శోభ కీర్తి సంపత్తి కాంతి

గీ. జెంతి నిద్దుర ఖిత్తిపానలు దినంబు , పుష్టి తామసి కాంతి సంతుష్టి శ్రద్ధ
యనెడు వివియెల్ల ప్రీరూప మందినపము, యుగయుగంబున జరియించు నుత్తమగతి

ప. అది గావున. 537

ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభాషను గోరునె యెన్నఁదైన నో
యందజయాన : యానలుచ యాసతి వచ్చితి, నేను శంఖచూ

దుండను రాక్షసేంద్రుడఁ; గడు న్ముదమారఁగ విన్నునిచ్చటం

బెందీరియాడఁగోరితిఁ జూపి; మది సంశయ ముజ్జిగింపుమీ.

438

క. తొలిపుట్టువున నిష్ఠువు, కలచేత సుదాముడనఁగ గణుతింపంగా

నలరితి గోపజలంబునఁ, బొరితిండిని రాదశాపమున నిపుడైతిన్.

538

క. మును నీవు తులసి వా కృ, ప్టునిచే నుభుక్తవగుటఁజూచి మనమునం

గినుక వొడమ రాధిక భువి, జనియింపఁగ శాప మపు దొనఁగను నీకున్.

540

వ. అపుడు నీయందు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున నిన్నుఁ గలయనైతి;

నిదియెల్లఁ గృష్ణనుంత్తప్రభావంబ; యే నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర వగుటంజేసి

యీ వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగు దనవుడు,

541

గీ. మగువ పిన్ననవ్వు నగి యిట్లనియె దాన. వేంద్రః కామవశత నివ్వినమునఁ

దెలివికల్గువాడు ప్రీతితుం డగునయ్యఁ, యైన కుద్ధఁ డందురయ్య వాని;

542

చ. అమలమనస్కః విప్రుడు దశాహమునన్, క్షితిభర్త ద్వాదశా

హమునను, నూరుజుండు వరునైదవప్రొద్దునఁ, బాదజుండు మా

సమునను కుద్దిజెందుదురు జాతమృతమ్మల; నంగవాజితుం

డమరినుఁదొఁ జితాదహనమందని పెద్దలు సెప్ప విన్నుదున్.

543

గీ. ప్రీతితంబగు నెవ్వనిచిత్త మాతఁ, దిడిన పిందోడకంబుల నిచ్చఁగొనరు

ఏతరు; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు, జపతపోజ్ఞానవిద్యాయశంబు లున్న.

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క

జ్ఞాపనకుం దరిద్రునకు షండున కంధునకుం బరాంగవా

ధీనునకుం బ్రకౌపికిని దీనునకుం దనఃస్య నిచ్చు న

మృతవుఁ దొందు నుర్వి నవనూనము రౌరవముం బరంబునన్.

545

క. శాంతునకున్ వర్జికి గుణ, పంతున కనురూపవైభవునకు ధీ

మంతున కాత్మజ నిచ్చిన, సంతనమున వాడు గను దశక్రభువలమున్.

546

మ. మనుజుం డెవ్వఁడు కూఁతు నమ్ముకొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ

డనిశఁబున్ యమకింకరాహతుల హాహాకారముంజేయుచు

నౌనువంతంబుడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమందుం బున

ర్జని దుష్టామయపీడితాంగుడయి మాంసం బమ్మి జీవించెడున్.

547

వ. ఈ ప్రకారమున నొందొరులు వివాదంబుచేయు చక్కటికి వేల్పు పెద్ద విచ్చేసి
వారలం గనుంగొని, 548

మ. దనుజుగౌతనర : వాదమేటి కిఁక గాందర్వంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిరియాడు మిర్దురకు దాంపత్యంబు మేలొ నతీ
జనరత్నంబగు నాలతాంగి పురుషల్లాఘ్యుండ వీవున్ హతా
జ్ఞునితంబైన ఫలంబుఁ బోవిడిచినన్ సొల్లంబు చేకూరునే. 549

క. ఏల పరిక్షించెదవో, బాలామణి : యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేరొకంబునను గనం, జూరపు వరియింపు మితనిఁ జామిఁకేలా. 550

చ. గణపతిపుష్టి, యయ్యదితి కశ్యపుఁడున్, జ్ఞులనుండుస్వాహ. రో
హిణి శశియున్, శచీనతి మహేంద్రుఁ, డహల్యయుగౌతముండు, ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుంధతి మత్స్యకుఁ డట్ల మీరలు
గణనవహింతు నీకు పతి కాఁగలఁ దాహరియుం బునర్జనికా. 551

గీ. వనిత యూతిడు మింక శోభనముగల్గు, నాడు వదనంబు వితరుగునా యటంబు
దీవనల నిచ్చి చనియె వాణీవరుండు, భావజాతార్తి దైత్యుభావంబు జెందె. 552

క. ఆందములఘోడయగు తుల, సిం దానవవక్రవర్తి చిత్తములో నా
నందముఃఖిఁగ నప్పుడు, గాందర్వవిధి నివహకౌతుక మెనఁగెకా. 553

క. ఆసనుయంబున వాకవి, వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంధ
రీసముదాయము నాట్యము, చేసెను దుందుభులమోఁత చెలఁగెను విత్తై. 554

ఉ. అంతట శంఖచూడదనుజాధిపుఁ డంగవ చేయివట్టి క
త్పాంతకిసాలజాలకంఠాంతవిఠాంతవిభాసిబంధరా
క్రాంతవితాయమానహృదయంగమగావవిలోలవృక్షవా
ట్యంతరభాసమానమగునట్టి లతాగృహసీమఁ దారిచెన్. 555

క. తారిచి యిందులఁ దక్కుమ, వారంబుల నొక్కనెట్లు భద్రముగాఁగన్.
వే రరియించి తటాచన, నారీమణిఁ జేసెఁ గురువున న్వసించువన్. 556

చ. కురువునఁ జేర్చి యంత నెఱిగొప్పుపయి న్నవరించి కమ్మపూ
నరులు మఱించి చెక్కులఁ బసంతుగ లేనెఱవంకలుంచి మో
వింపము గ్రోలి సిద్ధితిని వీరించి మై పుకింపఁగాఁ గళల్
కంఠము నంటుచుం బడఁతుకం గరగించెను మించుపబ్బలకా. 557

- ఉ. పమ్మిన కూర్మి దానవుడు పార్వతచంద్రముఖిం బిరాన గా
ధమ్ముగఁ గొంగిలించి ప్రకటంబుగ వాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మనివింటివాని బలుకయ్యమన న్నుఖియించె నెడకుఁ
సచ్చుతియైనపోల్కి నెఱజాఱతనంబునఁ గోర్కి డీఱఁగన్. 558
- ఉ. ఆత్మతీ నత్తపస్విని రతాంతమునం గనుమూసి యెంతయున్
జిత్తము రిత్తయైతనరఁ జెందెను మూర్ఖ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతములవీవఁగ మెల్లన మూర్ఖదేఱి తాఁ
జిత్తహరుం గనుంగొని వసించె పునారతి కిచ్చగించుచున్. 559
- మ. ఆవునా, గాధరతిఁ శ్రమంపడఁగఁజేయం గాంతః నన్నంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనములోన వ్రీఱి వుంబావతే
శి వొనర్చెన్ చలదున్నతస్తనఁలల్లి లామణీహరకాం
తవదర్శిజ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మ న్నాథుఁ డగ్గింపఁగన్. 560
- వ. ఇటు లవ్వీరాయిత మ. క్కుటిలాంక తానొనర్చి కొందొక పదికిన్
దటుకన వ్రాలెను తామ, న్యటు పేరురమందు మాలికాకృతి దోపన్. 561
- ఉ. ఆతరుణీలలామయు సురారియు నవ్వనవాతపోతని
రూతరతిశ్రమాంబులయి తోరపుఁబ్రీతి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
వ్వీతరసాలసాలసరిణందగు గొఱ్ఱగిసిటికాలువన్. 562
- చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యసుర కామినికిం గయిదండ యచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వనివిలాసములెల్లను గానిపించి క
మ్మని పరిపెంపుఁడెమ్మెర సుమాళముగా శ్రమ నార్చ నానర
మ్మను దఱియంగవచ్చి దరి బోటిని నిల్చి ముదాన నిట్లనెన్. 563
- క. కొమ్మా! యల్లది కాంతే, తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని పెనఁ
గొమ్మని యశి కందిచ్చుట, జమ్మని తా రొడనుజేయుచుం బ్రియమారన్. 564
- క. అదె జక్కవఁ గనుగొంటే, పదముల నొకతమ్మిమొగడపై నిడి మోదం
బెడఁగదురఁగ నొకతమ్మిం, బిదిలంబుగ మధువు నానుఁ బిడ్మదళాక్షి. 565
- క. లలనా! యీనదిలోపల, జలకం బాడుదమె మధురసరిలాంతరతే
శిలదృష్టంగీవిరచిత, కలనాదంబులు వినంగఁ గడుఁ బ్రియమయ్యెఁగా. 566

- ఉ. అనలివాక్షి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బూఁ
దేనియ నించి తెచ్చి కరిదీపితమంజారత్నకంకణ
ధ్యానము వీనుదోయికి ముదంబొదవన్ నిర నంటి యంత నె
మ్మేను నరోజుపాంసువుల మెల్ల నలుంగిడి ప్రేమమీఱఁగన్. 587
- క. జానగు గొఱ్ఱఁగి నీటం, దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి సుగం
దానూనధూనమున నా, మానిని దా నోంసిక సుమంబులఁజుటైన్. 588
- క. శిస్తుగఁ దిలకము నుడుటను, గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలవ మలఁది మే
ల్లుస్తుల కట్టఁగ నిచ్చి ప్ర, శస్త్రమణీమాషణములు చక్కఁగ నునిచెన్. 589
- గీ. లలన యీగతి మగని నలంకరించి, యొక్క యెలమావిక్రిందఁ గూర్చుండఁజేసి
మజ్జన మొసర్చి తానును పురలివచ్చె, అంగజఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. 570
- సీ. కడియార్చి నెఱుల క్రొమ్మడివైచి వాసిండు , మొగలిపూతేరుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలవంబుఁ దాలిచి , జిలుఁగుపైతాణికంచెలను దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన కే , యూంసుల్ రెండు బాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగావిపుట్టంబు , సింగారమార వాసిగ ధరించి
- గీ. తగుకుఁజెర్క్కు మకరికల్ కులుఁజేసి , కనుల కాటకయును దిలకంబు నుడుట
నదుగుఁదమ్మల లాక్షయు ననిదరించి , నరసిదరినుండి నరసుని నరస కరిగె. 571
- చ. చని హృదయేకు నంఘ్రులకు సాఁగిరిమొక్కి ప్రియంబెలర్చి నీ
వనముననున్న తేనెయును బిండ్లును దెచ్చెద నారగింతువే
యనివుడు వల్లెయన్న జంజాయతలోచన యవ్వవస్థరి
బనుండి పూవుఁదేనియలుఁ బిండ్లును దెచ్చి యొసంగెఁ జెచ్చెరన్. 572
- క. తెచ్చియొసంగిన వండ్లును, నచ్చవుఁదేనియును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికజోడుత నచ్చట, మచ్చటదీఅంగ నపుడు బజియించి రొగిన్. 573
- స. అనంతంబ శంఖచూడుండు కులసింహజీమణికో. 574
- ఉ. ఓదవలాక్షిః యొక నిట నుండఁగ నేటికటంచుఁ బల్కి వే
లేచి ముదాన దారము లేనుటజంబున నుంచి చూచితే
లోచన వ్యమయ్యె పదిలోఁగల చోద్యములంచు దట్టమై
పూచిన పూవుటిరములబొంతనె బోవుడు నేర్చుమీఱఁగన్. 575

సీ. పరభృతక్రోటివిపాటితపాటలీ , కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ

గమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించుచు వలి , తెమ్మెరల్ వీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముమీఱిన తేటికొదమల జిలిబిలి , రొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కవురంపుటనఁటి చొక్కపుదుమారంపుమొ , క్కలవుఁడిప్పల సరాగముననెక్కి

గీ. కలువరామావికంపుఁ జెక్కడపుఁబనుల , నిద్దమైయొప్పు సావడియొద్దఁ జేరి
చివురుత్తైదువుపాడుషా చెయ్యలంచు , సుదతి నలరించె నాశంభుచూడుఁ డనఘ.

క. ఇటులే దినదిన మట న, చ్చటులాలకఁ గూడి సురతసౌఖ్యాద్ధిలము
త్కటమతితో నుండఁగ నం, తట నొక మన్వంతరంబు తిటుకున దాఁచెన్. 577

ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాపొందింది దండియై
భండనమాచరించి బుధవల్లభుఁ బాఱఁగఁద్రోలి మౌనిమా
ర్తాండవితాయమానిననాగ్నుల నాటిపి హవ్యముల్ నము
ద్దండగతిన్ హరించి మునితల్లజులన్ వడిఁ జెండి యార్చుచున్. 578

ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొరియంచుఁ దలంపక క్రొవ్వియేర్చి నా
నాకులకాంతలన్ జలమునం గొనితెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లున న్వనరుచుం బఱవం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకుపడంగఁజేసెను జగంబును బెల్లగుదుండగంబునన్. 579

చ. మనమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కురైల్లెడన్
గనుఁగొనఁ దానయౌచుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచునుండఁగా సురల్
దనుజు జయింపలేక ధృతి తద్దయుఁదూలి హృతాధికారులై
వనరుచు దాతఁ గన్నొన జవంబున నేగిరి పాదచారులై. 580

చ. చని యవిమేషు లవిధిహజారముముంగిట ద్వారపాలరన్
గనుఁగొని దాతయానతివి గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తచ్చరణతామరసంబులకున్ జొహరు జే
సి నిలిచి తక్కిదోషఁగ వచించిరి వారు విషణ్ణచిత్తులై. 581

మ. ప్రసదాంభుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవదేవుని క్రూరుండు దు
ర్దమదోర్ధ్వమెల్లఁ గయ్యములఁ గోదందోరుశింశాధ్వనిన్
సుమనస్సంఘము పీచమాఱిచి బిడొటన్ వీక నిర్జించి కా
నె సుహృజయి మాఱులేక మెలఁగు న్నిరేజనింహనన. 582

- సీ. చరియించు నొకవేళ సురరాత్రికంగిడీ • పరిసరవాలుకావదములందు
విహరించు నొకమాటు వివిధరత్నప్రభా • స్వరహిమమై లకందరములందుఁ
గ్రీడించు నొకతూరి బృంబాంకిగాన • బంధునందనోపవనసరణిఁ
ద్రిమ్మరు నొకసారి ఋత్వి గ్వశబ్దాఘోర • కలనానవనవాటికలకుఁ జెంత
- గీ. అచ్చటఁ జరించువాడు వెన్నిచ్చి పాటఁ • ద్రోలి కంటికింపగు వెలండులను గడిమి
బట్టుకొనితెచ్చి చెఱసాలఁ బెట్టిపొందుఁ • గఱకు రక్కసి యెడఁ గనికంఠము మాలి.
- ఉ. అమ్రైయి నుక్కుమీటి నకలాపనిధాగములందు హాళిమై
ద్రిమ్మరుచుండి జన్మ మొనకించెడిచోటికిఁ బోయి బల్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యుద్దవసువారల బమ్మెరివోవఁ గ్రుమ్ము వాఁ
డెమ్మెయిఁ దాళువార మీఁదనెద్ది యుపాయము పద్మనంబిదా. 584
- చ. కఱదల నెన్నియేఁ గఱచి క్రాలెడు నాబొలదిండిదాటికిన్
వెఱచి కిడించుచో నతని వేరముఁదక్కి ననుం గనుంగొనన్
బంచి యిదేగుదెంచితి మహాంకృపామతిఁ ద్రోసకున్న నె
త్రెఱఁగున నుండు మించెవరుడిచ్చు మహాత్మః పచింపు నాపుడుగా. 585
- చ. చిటునగ వాననాట్టమునఁ దెన్నువహంసఁగ నల్ప వక్త్రే. నే
నెఱుఁగుదు శంఖచూడు నతఁ దేచి బుధావళి నొంచుచుంట యే
నెఱుఁగుదుఁ గాని యాదనుజునిగా పథియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేఁము లఱుండపరాగ్రముఁ దాహపంబులగా. 586
- చ. వెఱవకుఁ దీరు దెందముల వేరముఁదక్కికుఁ దుక్కుమీటి యె
త్రెఱఁగుననైన బానిని పధింపఁగ నాత్రిపురాంశురుండ పో
నెఱిగఁదాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్చఁజాలు నే
దెఱఁ జనుఁ దింకి నేను జనుదెంచెద శంకరుపాల కింతలో. 587
- ప. అనపుడు. 588
- క. “దేవరతోఁ జనుదెంచుము”, నా పల్లెనుటందుఁ బల్కి నానామణి
భారి భాజితుగు తన. యావాసము పెడతె నిర్దరాగ్రేనరుడై. 589
- చ. ఇట్లు కృత్తివాసోపదృఙ్గతత్పరుండై. 590
- మ. జలజప్రోద్భవుఁ డంతఁ గల్గొనియె శశ్వచ్చుర్విషిజరుతూ
హరినిస్తంధ్రగతాగతాభిలముసేంద్రావళ్యపన్యాసముగా

ఫలితోత్పల్లకిసాలితావనిజనంవాసంబు విద్యాధరీ
లలితాంగీక్రియమాణనర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసముఁ.

591

౯. వీరేజాతభవురదు తద్గిరి బుధానీకంబుతో మెల్లనఁ
జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షీణప్రభాభాసుర
గ్లోరత్నోరువికర్మికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా
చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వరాధ్యునిఁ గన్గొనెన్.

592

౧౦. కాంచి విరించి నిర్జరనికాయముతోఁ దనమొడ్చుకే ల్నిటా
లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకుఁ జొహారు గా
వించి నుతించి నిర్జరుల వెగ్గలపాటును విన్నవింప నా
లించి విరించితో ననియె లేనెలదాల్చు ముదంబుమీఱఁగఁ.

593

౧౧. సారససంభవముఖ్యుల, దారకవరులారః దనుజు దండింపంగా
నేరను; నేనును వచ్చెద. నారాయణు దర్శనం బొనర్చుఁగఁజనుఁడి.

594

ల య గ్రా హి.

వార లటులేగి ముదమార హరిప త్రనపు. ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా
హరులను స్మేరముఖసారసులఁ జక్రదర, దారులను ధీరుల నుదారుల మనోజ్ఞా
కారులఁ జతుర్ముఖుల మేరువరజేంద్రసమ, ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా
దారులను శౌరి ప్రతిఘోరులను జూచి విధి. జేరి తనరాకకును గారణము దెల్పెన్.

౧౨. తొడరి వారల యనుమతి వడసి యవట, కడమ పదియాఱు గవకులు గడచివనియె;
భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు, ధాత వారల కభయప్రదాత యగుచు. 595

౧౩. శతపత్రప్రతిపక్షరత్నమయకణ్ఠ్యభాగముఁ గాంచనాం
చితసోపానపరంపరాకలితరాజీవాస్త్ర మాణిక్యముఁ
దతవిస్ఫూర్ణితనీలరత్నవిచిత్రస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం
జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌఃసౌధంబునం దొక్కచో.

597

౧౪. పొందమొదరుచిఁ బోలి యందమైతగు పద, ద్వంద్వంబు సరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ
బుఁ గునా రా కడెంబులు ఘల్లునిమోయి, వలచేత గుంగ వీవనలు వీవ
నెలనప్పు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్కు, బోలి కన్తంపుఁదాంబూల మొనఁగ
వనమాపుద్యునుల్ పొదల నచ్చరబోంట్లు, నర్తనాదికములొనర్చుచుండ

- గి. నవ్యమాణిక్య సింహాసనంబునందు • వేద్యమీఱఁగఁ గొలుపున్న వేదవేద్యుఁ
భక్తలోకసంరక్షణభద్రదీక్షి • శౌరిఁ గన్పొనె విది బురసహతుఁ డగుచు. 598
- చ నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నైజవినూత్నకిరీటరత్నకాం
తులు జలజాతినంఘ్రులందుఁ దోపుఁ గానకలుగా నొసంగి మై
పులకలు గ్రమ్మ బాష్పజలపూరితలోచనులై సగర్గదా
వలితశిరోధులొచు విలువంబడి రిందలు విన్నవాటుతో. 599
- క. వలుకంగ నేమి తోచక, నిలువంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాత్యధుఁడు కృతాం, జలమై వదియించె నిట్లు శాఙ్గదరునితో. 600
- శా. పాపారణ్యకుఠారంబునలినాఁ బాపత్కకారుణ్యపీ
ఱిపిఁపూషరసంబు మారజము నిచ్చారంబుగా నాటిపెన్ ;
నీపాదాబ్జసత్తైందవప్రభలు ఖండించెన్ దమంబున్ సుఖం
బాహుర్లంబగు నిం నీరుధురవాదారూఢి విన్నంతటన్. 601
- క. అని సమ్ముతించి తా మా, దమజనినే గన్న దీనదశ నెఱిఁగింపన్
విని సర్వజ్ఞుండగు హరి, వినిపించె స్ఫుల కసురవిద మతికరుణన్. 602
- క. ఓరుదాహుబలందగు క, ద్బురనాథుఁడు చేయుక్రౌంఘుల నెఱుఁగుదు నో
సురిలారఁ యెస వానిం, బరిభవమొసరింప నాదు భక్తుండగుటదా. 603
- ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డసన్యవిజేయుఁడు గాన వాని నీ
మారిహరుఁడు ద్రుంపఁచిగు మాయఃపూలముచేతఁ గావున
స్థిరఁ దుఃఖమందచుఁడు మేల్పుమహారు నటించు వారిఁ దా
సూత్రలంఘిఁజేసి హరి యుగ్రునిరీఢ్యఁ బ్రళూఢులైతన్. 604
- గీ. ఇచ్చి సురిలారఁ వేగము యేగుడింక, నేను బ్రాహ్మణవేషమ్ము నూని వాని
నడిగి కొవతెచ్చు మున్ను నే నడిస రివచ, మంత వధ్యుండు మీకగు వద్దనుజుఁడు.
- వ. అదియునుంకాక వానివార్య కెల్లందు సతీత్యహాని సంభవించు సప్తద వాని మర
ణంబు లటన్బిఁచుఁ గావున మదీ నంబగు లేజంబు తద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు.
- గీ. అనుచుఁ బ్రకాశ సంతోషమంది ర్పత్తి, వానుఁ దాహుఁముఁ గొని వసజనంభ
వాదినుఁ సంఘములతోడ సరిగె దైర్భ్య, నాథు నాశంబులై జితసములొనర్చ. 607
- ఉ. దానపు సంకాలంపఁ బ్రమథప్రమది నిన్మియమించి తా యథా
ప్థానముఁ జేరె దాత దివిజప్రమరు ల్లని రింతె పుష్పభ

- ద్రావదియొద్దున న్యటధరాజముక్రింద వసించి శంఖుఁదా
దానవనాథునజ్జ కుచితంబుగఁ బెను దూత నొక్కనిఁ. 608
- వ. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరఁ జని. 609
- సీ. దశపంచయోజనదైర్ఘ్యవైశాల్యంబు , విపులస్ఫటికయానవేష్టితంబు
నతిదుర్గనప్రభేయాసమంచితమును , నమదగ్రతరవప్రసప్తకంబు
తతంతృవీధీశతకథాసమానంబు , సద్యస్తయుతవణిక్పౌఢయము
సిందూంసన్నిభోచితరత్నబచితది , వ్యాశ్రమకౌటిసమన్వితంబు
- గీ. సతతఫలభూరుహావితానసంయుతంబు , లలితవిహగాఢిహజితకలకలంబు
నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల , డంబుమీణేన తత్పట్టణంబు నందు. 610
- సీ. పూర్ణేందుచండంబూర్జితాకారంబు , పరిపూర్ణమృగవిభ్రాజితంబు
సుహృదావళిమహాసుముఖప్రవేశంబు , దుర్బలత్వవేగసుదుర్గమంబు
రమణీయశృంగవిరాజితాభ్రతలంబు , ద్వాదశద్వాదవిధాసితంబు
మాణిక్యకాంచనమండలీమండిత , సుందరతరలక్షమందిరంబు
- గీ. రత్నసోపానసంచయరంజితంబు , మణిమయస్తంభశతకసమన్వితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నారాచనగరి కరిగి , ద్వాదపాలకు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె.
- మ. తనరారందగు భృత్యుఁ దొక్కరుఁడు శ్వేతచ్ఛత్రముంబట్టి వీ
వనం స్వీవఁగఁ బార్షదు చ్చదులు విద్వాంసుల్ బ్రవేష్టింప వీ
ర నితాయంబులు క్రేవలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం
చనపీఠంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాఁడిట్లనెఁ. 612
- క. దానవనాయక యే నీ, కానుని యానతి గ్రహించి చనుదెంచితి నా
పై నేరముంచ కిప్పుడు, మానుగ వినవలయు నాడు మాటలు గూర్చిన్. 613
- కా. హరికిఁ శూల మొసంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్రియంగ నీ
శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకదకుఁ ప్సారాజ్య మీ విప్పుడే
సురసంఘంబుల కిచ్చి వర్ధిలుము రక్షేనాథ! కాదేని సం
గరంగంబున నీయొడ ల్లిదిమి జక్కంజేయు నిక్కంబుగఁ. 614
- గీ. అనిన దూతపల్కు లాలించి నవ్వుచు, నెల్లి వేగ నే మహేశుకదకు
నరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట, నేగె శంఖుఁడున్న యేటికదకు. 615
- వ. ఆ సమయమున.

మ. అల పేనానియు వీరభద్రుడు విశాలాక్షుడు బాణుండుఁ బిం
గళనేత్రుండు వికంపనుండును మహాకాయుండు భద్రుండు బా
ష్కంబుఁడుదుర్జయుండుఁ గుటీచరుండు దుర్గమ్యాఖ్యుఁడున్నున్నగాఁ
గల యోధప్రపదల్ పడిన్ నిజయలంక్ష న్వచ్చిరచ్చోటికిగా. 617

చ. స్ఫుండురూపేణంబగు ద్రిశూలము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసవద్రాశరపద్మగదాపటునలోజ్వలానిము
ద్గమములు రక్షము క్షపణిధానముఁ దాల్చి విమానమెక్కి పీ
ఠరతరమూర్తిమై తనరిగఁగళివచ్చె నసంక్రిమంబుగన్. 618

చ. మిటిము శిష్టాశ్ర సమదయంబులు నచ్చి మహాదేవు నన్నిది నిచ్చె నంత నక్కడ.
క. సంకసమున చినుకాధిపుఁ, దంతఃపురి కరిగి మాత యరుదెంచిన వృ
త్తాంబు బంతయుఁ దన ప్రేమ, రాంబరు వినుపించెఁ బ్రళయకౌతుకమతియై. 620

క. వినిచిన రిణయత్నియు విని, కనుగవ నశ్రువులు నిండఁ గంతం బెండఁ
బెనిసిటిఁ గొఁగిటఁ జేరిచి, యనియెం దులనీవహుటి యతివిన నుచుతో. 621

కా. “ప్రాచీణః శతకంఠతోఽజనునె వైరం బెన్నఁడే భర్తసం
త్రాణప్రాదుఁడు ధోనిసంహరణవిద్యాపారగుం దాతనిన్
బాబామ ల్కడుఁ డ్రిఁ గొల్చి పదపం ద్రైశోర్యసామ్రాజ్య మ
క్షీణప్రక్రియ నొందరే, యటుల సంపేపంప నీ కొప్పడే : 622

చ. అదియునుంగాక, 623

చ. అమరవిరోధులైన త్రిపురాసురు సృద్ధియించినాఁడు సం
యసుల స్కంబు రాక్షసవయంబుం గర్వ మదంచినాఁడు మృ
త్యుముఖము చొచ్చు బాలుసహతోభయుఁగా నొనరించి లీలమై
జము నుద మేర్చినాఁ డతని సంగరింపదు జయంపవచ్చునే.” 624

ఉ. ప్రేమదలిర్ప నయ్యనుఁగుఁడ్రేయని పల్కుల నాగించి నె
మ్మొమున మొల్క నవ్వొలయ ముద్దయఁ గన్నాని యో పెడంగుకాం
తాఁ మహా కాలగర్భగతి దివ్యనై యేరికినైన దీనిరై
వేదులుఁ తిలలనొందెడు వివేక మెఱుంగని దాని రైచడికా. 625

ఆ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పఫలాదికం, బులను గొంతదనుకఁ బొదలుచుండి
కాల మగ్గలింపఁ గలిగినైనను, చిచ్చుచేతనైన నఁ జేటుగనవె. 626

- క. జనములచే జనసంతతి, జనియింపఁగఁజేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననంబొనరుడు నెవఁ డా, తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. 827
- సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్ , నిరుపద్రవంబుగా నిలువఁబడియె
నెవ్వని యాపతి నిందుసూర్యులు శీత , తిగ్మవృథలచేతఁ దేజరిరిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేడిమిని జిల్కె , గాదుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యాజ్ఞచే నిండ్రుండు ఎర్పించె , నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగె
- గీ. అట్టి యాద్యంతరహీతు సర్వానుగమ్యు , గాలకాలు నయాపము హ్లాదేహ
సతతస్పృష్టితలయప్రసక్తశీలు , నామహామహః దలఁపు మో కోచులాంగి. 828
- క. వీలతిండిని నేనెక్కడ , విలాపతి కుమారివైన యీవెక్కడ ; హా
తలపోయఁగ మన కలయిక, కలికీ ; జలకావృత్తిగాదే తలఁపన్. 829
- గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుండి, రాధికాశాపమున నిర్దురమును నింత
దనుక నుండితి మిచట, బృందావనమున, కింకర బోవుద మీదుఃఖదేల యనుచు.
- క. పదవిదముల బోపించినఁ, దులసి తెలియలేక వెగపుతోఁ బ్రియుచక్ష
స్థలిపైఁ బడి పెల్లగు ను, మృలిఃం గొన నపుడు గృష్టదుండ్రము సెప్పెన్ 831
- గీ. అఖిందుఃఖహరంబగు నట్టి కృష్ణ, మండ్ర మాతఁడు దెల్పిన మాత్రముననే
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు, వెండి సంతోషమున నుండె విడుని మ్రోల, 832
- ఉ. అత్తజీ నయ్యనుంగుజెలి నాదటఁ గోఁగిట నాదరించుచు
మెత్తని పూలసెజ్జపము మించిన వేడుకతోడ గాఢమౌ
చిత్తజాతేఁ దేలి సతి చీరచెఱుగున వీవఁగాఁ బరా
యత్రమనస్కుడై నిమరనందె సురారి విచారదూరుడై. 833
- కా. ప్రాతఃకాలమునందు విష్ణువిసుతిప్రారంభుడై లేచి ను
స్నాతుండై తెలిసట్టుపుట్టులు విన్నాణంబుగాఁ దార్చి ని
ర్మాతామంగళహేతువై తనరు చారుస్వర్ణమాణిక్యసం
జాతంబు ల్పంజీసువహ్నింబు విద్యావృత్తి నిచ్చెన్ దగఁగా. 834
- మ. గజరత్నంబుల నశ్వంతముల సద్గ్రాహింబులన్ భూములన్
ద్విజసంఘంబులకున్ దరిద్రులకుఁ బ్రితి స్వే సమర్పించి భూ
ప్రజఁ గవణ సుఖ రాజఁజేసి ప్రియభార్య న్వాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధితాంగవితకావిరూపకరోమాంబుడై. 835

ఉ. లక్ష మతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగమముల్ రథంబు లా

ర్లక్షలు పీర్వవిక్రమబలప్రథితుల్ ప్రదనప్రసిద్ధులౌ

రాక్షసనాయకుల్ శతపరంపరగా దనతోడఁగూడి రా.

రాక్షసభర్త భార్గవపురస్సురుడై నగంబు వెల్వెడెన్.

636

చ. ఇట్లు వెడలి పశ్చిమసముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటవి
సమీపంబునకుఁ జేరినదిగి,

637

కా. భద్రావీధిపరివ్రదాయకుని కుంభద్వారముచర్మాంబులు

తిక్తావీహలాహలాసితశిరోదిన్ గోత్రనాదాత్మజా

సత్తున్ శంకు సహస్రసూర్యనిభతేజస్వాలి నీక్షించి స

ద్భుక్తిన్ సాగి సమస్కరించె సరి దేవదేవీ పైస్యజుతో.

638

గీ. వామభాగంబునందున్న భద్రకాళి, క్రమంబున యట్టి పదానననరు

పరిచనము లాచరించి దీపసలు గాంచి, నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి.

చ. తియ్యభర్తల నిలువఁబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం డిట్లనుఁ
నోదనుజేంద్రాః జగత్స్పృష్టికారణుండగు పద్మనాభు నాభీవన్మంబున విధాత జన్మించె
సతనికి మరీచి పుట్టె సతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కళ్యాపుండు నతనికి దర్శిష్టుండు
సతనికి దనువును సతనికి విప్రచిత్రియు నతనికి దంభుండును గ్రమంబున జన్మిం
చిరి. విష్ణుసేవాపరాయణులై బహుశాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి పిదప
వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునరుఁ బుత్రుండవై సుదాముండను నామం
బున నతిదార్మికుండవై యుండి రాధికాశాపంబున నిప్పుడు దానవేంద్రుండ వైతివి.
తిగవత్సేవాపరాయణులై న వారీయఖిలంబుఁ దువ్వంబుగాఁ దలంచి ముక్తిచతుష్ట
యంబును జూరెనగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక,

640

మ. హరితర్కండగు నీట నాపతి దాయాదుండు తద్రాజ్యమున్

హరియఁపందగునే ? స్వరాజ్యమున సౌఖ్యంబందఁగాఁ జాలదే !

దురితం బెద్దియఁ దత్ప్రితీక్రియం పిర్భూకంబగుం గాని ను

స్థితిమై పీడింబుండు నెప్పటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం బిందా.

641

క. కాపున నురాపతి నా, దేవతల కొనంగి హితము నీ వెపు డీ

ఘోషంబున రాజ్య. శ్రీ వెంయఁగఁ జాలనఁబు సేయఁగ రాదే.

642

గీ. సంపదకు హని గలదని సంశయంప. పరివ దది కాలవశమున వచ్చుఁ జోవు;

హరిహరహరిజ్యగర్భులై నఁ గాని, కాలమార్గంబు దాట శక్యంబు గాదు. 643

సీ. కాలవశంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి , తత్వంబు మరల నుద్భవముఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె చంద్రుడు కలా , వంతుఁ దొటయుఁ గృతత్వంబుఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె సూర్యుండు స్ర , తాపహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవశంబునఁగాదె ధాతుణి సర్వ , సస్యాధ్యయగుట యూషరయు నగుట

గీ. కాలవశమున విశ్వంబు గానిపించు , గాలవశమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గన సమరీతి నెవ్వండు గనఁబోడు , అక్షయం దొక్కఁ డాసరమాత్మదక్క.

వ. నేనును దదీయధ్యానపారీణుండ నగుటండేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం
గనుఁగొంటి నింక వనేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మ
విష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుండు ననిన
శంఖచూడుం దిట్లనియె. 845

గీ. శమనదమనః భవత్కృతములలోన, నన్యథాలాపములు గల్గినయ్యఁ యైన
నించుక యథార్థమును వచియింతు మీర, లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ.

కా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి; బలి రాజ్యభిష్టనిండేసి యీ
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కదే ? యసురులన్ పంచించి వారాశం
జాతంబొ నుదగ్రోలదే ? యెపుడు రక్షశ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ ము న్గలనైనఁ జూచెనె ! బుధానీకంబు శ్రీకంధరా. 847

క. కీడును మేలును వరుసం, గూడంగవలయు ధాతకును వశమగునే
వీడంగొన నీవిశ్వముఁ, క్రీడాభాండంబెకా ప్రకృతిపరున కొగిన్. 848

వ. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యును కాలక్రమంబున విపుడుద్దతుల మైతిమి.
సురలకును నూకును సహజశత్రుత్వంబున నిర్నిమిత్తంబుగా నాలంబులు జరుగు
చుండు; జయాపజయంబులు మేమ యనుభవింతు; మట్లుండ శత్రుమిత్రసమభావు
లగు మీరలరుదెంచుటయె నాకరుదుగాఁ దోచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయ
మొందె; బూజయమొందె నాకు కీర్తి హేతుకంబ కాని వేతొండు కాదనినఁ ద్రిలో
చనుండు ప్రహసితాననుండగుచు విల్లనియె. 849

ఉ. రాక్షసనాథ ! తొల్లిటి సురద్విపులౌ మధుకైటభుల్ హిర
ణ్యాక్షహిరణ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు పెఱుంగవే నరో
జాక్షనిదేత నీవటుల నాలములోపలఁ గూలనేల సం
రక్షణపేతు నిర్జరులరాజ్య మొనంగి సుఖంబుఁ గాంచుమీ,

వ. అది కాదేని,

651

క. ఆహరి యానరిచేరి ప్రిపు, కాహినునగు నేన యప్పు దరుడెంచితి ను

త్వాహంబు నూలుకొని న, మృగహంబును కోహటింక యని పలుకుటయున్. 652

క. హరినను పంచన మొనాచి, యుదనమిద పెక్కి చానవాధీకులు నం

గుభగిటి ధీమదై న, పల్లరముగ నెలకొనియె చనుజచక్రమునోదన్. 653

వ. అర్చితఁ గృత్రి నామంబును నిర్మలంబున వేల్పుమొత్తంబుల రానించి యున్నంత నుకొని ప్రిన్యంబులను దునులగునంబు జరిగె; నట్టియెడ మహేంద్రుండు పృష పట్టవని, కాన్కరుండు పిన్దచి ధ్మని, జంక్రంబు దంభుని, గాయండు కాలస్వరుని, హంకనంబు గోర్చుని, నుగేరింబు కాలగాయని, విశ్వార్థ మయని, మృత్యువు భయంకరుని, నుములని నువంబుని, నరుముండు పంకజుని, హయండు చలుని, నేకాదశబుద్ధులు నేకాదశభువంకరులను, సందీశ్వరముఖ్యు లఖిలదాననగణంబులం దారి యుద్ధంబు నేయ నొండొరుల సంహనాదంబులు ఖానభోంతరాళంబు నిండె నంత.

654

ఉ. వేలుపునెల్ల దానపుల వేడిమి కోర్వంగలేద నీతిచే

నాంబుదక్కి పవ్వంగ నానను దాగ్రహపృత్తితోడఁ దా

గోలునుసంగి యుద్దనుజకోటుల యేదిగించి నేన గ

గ్గోలుపడంగజేసె నవిదలతి నాహానిగ్రమంబులన్.

655

ఉ. దారులీలగోర బ్రదిసదాదుని యెల్లెడఁ గానిము న్మహా

మారియు మోటరింబులను మర్తగజంబుల పరయోధులగా

బోరనఁజంపి తద్రుదీంబుం దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్

ధీతఁదర్కి పర్వతీరి దిక్కులు పిక్కటిలంగ నాట్పుచున్.

656

ఉ. అట్టి విలాసంగంబయిన యాహాపరింగమునందు దైత్యు లి

ట్టులు జనంగలేరి వెలుపండుచునుండ సురారిభర్త తా

గట్టువగాసియై తనదు కటైదుటంగల క్రౌంచచేటితో

నెట్టుకొన న్నడిం దన యసింము బొంగి చెలంగి యార్వంగన్.

657

ఉ. వట్టన దానవాదిప్రసి పక్షిమునం బలుపాలుతూపులం

గ్రుచ్చు బయలుతో రిపువదాదివి బాలుగ నార్పు నంత, కా

ర్పిన్పునుటోరి మండిపడి తచ్చెర నేనల ముట్టడించి క్రో

భోచ్చులితాక్షుడై శరవణోద్ధవు లే రాసరించె రూపతిన్.

658

- మ. తెగువ నిర్మల్లునుమాడి ఘోరమగు శక్తి స్తుగ్గు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరితంబుఁజేసి శరన్నుష్టి స్తుంచి నీహారము
ద్యగతుండౌ దిననాథుఁ బోల్పఁదగు క్రౌంచారిన్ లలాటంబు చె
మ్మగిల నైవచినఁ జిమ్మటంపఱస్మృతిం బాసెన్ తీణం బంతలో. 659
- చ. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణిప్రభావీ
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొండువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతువోలిక విశేషరుషాజ్వలనార్చు లొల్కు ను
జ్వలదనలాత్ర మప్పుడు నివారణజేసెను వారుణంబుచేన్. 660
- చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ సింహంబునఁ
దునిమి మఱొక్క విల్గొనినఁ దుత్తుమురై చనునట్లు జేసి కాం
చననవరత్నకీలితలసస్మృతుటంబును సుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్క శక్తిని మహోగ్రత వైచె సురంబుప్రయ్యఁగన్. 661
- చ. అది యశనిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్చునుజెంది యంతలో
మదమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మఱొక్క విల్లు న
మ్మదమునఁ బూని ఘోరతరమార్గజవంతులఁ గప్పి యంత నా
రదః మఱియేమిచెప్పుడు సురప్రముఖు ల్పయమంది చూడఁగన్. 662
- క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా, దిత్యసకాళంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహమగు శక్తిం, దైత్యుఁడు గుహ నేసెఁ గ్రోధదర్శిజ్వలఁడై. 663
- క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా, వశివలె నది మండివడుచు వచ్చి మహోర
స్థంముం దాఁతుడు నతిదో, ర్పలుఁడు కుమారుండు మూర్చనడియెఁ గుమారా.
- క. పోడిమిచెడి కయ్యంబునఁ, గాడువడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదౌ
క్రోధంబున విడుకొని శశి, చూడుని నన్నిధికి నేగె శోకముతోడఁగా. 665
- గీ. తూలిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు, జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొవర్చి
యగ్గలంబగు బలమిచ్చి యతనితోడఁ, గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కపుడు.
- చ. అంత కార్తికేయుం డపూర్వబలసమన్వితుండై వెడలిస నందీశ్వరాదులును దేవ
గంధర్వకిన్నరకింపురుసులును బలతెంచి సింహనాదంబులు పేయుచుండ కాకిని
దాకిన్యగ్రదంష్ట్రోగ్రదండలు రణమద్యంబున మాధ్వీకపానంబు పేయుచున్న దైతే
యులు భీతచేతస్కులై పలాయితలై నం దానవాదిపుం డోడకుం డని యభయం
విచ్చి కఠ్టెరుట నిల్విన.

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్నిసమానమై , పరఃగిన యాగ్నేయబాణమేయ
శంఖమాడుండు పార్జన్యశరంబుచే , దానినడంచిన మాన కపుడు
బాదజాత్రంబేయ వారిచే గాందర్వ , విశిఖంబుచే జగద్విదితముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి వైచిన , వైష్ణవాత్రంబుచే వ్రయ్యునిట్లు
చేసిన నీసుతోఁ జెచ్చెర నారాయ , జాత్రంబు విడచిన నతఁడు సూచి

ఆ. వె. యాన మపుడు దిగ్గి యతివినయంబుతో , నన్నుతంప మగిడె సాదువగుచు ;

మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ , నేయ దానిచేతనే యడంచె. 668

క. నృపుదేత నన్నియత్తును. లవహృతపీఠంబు లగుట కచ్చెరువడి పా

శుపతాత్రం బరివోసిన, నపుడా ఏనుపల్కుపొలఁతి యనియె మునింద్రా. 669

క. “పాశుపతంబున మృత్యువు, లేకం దితని దరిఁజేరలేదునుఁ ; యో

హో ; కాంకరి ; తద్పూర్వ గు. తాళయ యద్దానిఁ జెలువ నాతఁడు త్రెక్కున్. 670

క. హరిమంత్ర కపదమును ను, స్థిరముగ నద్దనుజానతి నతీత్యముగలుగన్

హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరొగముల కసాధ్యుండు నగున్. 671

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పలికిన నయ్యత్రంబు నివారించి ప్రళయాగ్నికలోపమానంబగు

కూలంబువైచిన దాని నశ్రమంబున వామహస్తంబునఁ బట్టుకొనుడుఁ గోపమూర్ఖ

మానసమై యొక్క ముష్టిపూతంబు పేసినఁ దక్షణంబున మూర్ఛఁజెంది, 672

ఆ. వె. అంతఁ డెరివినొంది హర్షనమేతుఁడై, భద్రరాశి తెఱఁగి వానరాంత

మగుడు ఏశ్రమింప నానతిఁగైకొని, రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. 673

కరల. కదనబూపతితామరారినికాయకాయదయంబులన్

జిదిబు నెత్తునుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ

బొదలు లోసముతోడఁ బ్రేపులప్రోవుల వెృడఁ జుట్టి కా

నవయృత్తిఁ జరించె లోకభయంకరంబగు నాకృతిన్. 674

వ. ఇట్లనర్గళపరాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు నంహరింపనేరక క్రమ్ము

ళంబుపారి కడదెంచి యిట్లనియె. 675

ఉ. శంకర నీ ప్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి ని

తంకముగ నికాదములు తప్పిరి యింకొకనూలువేయ ని

శృంగ గైత్యనాయకుఁ డసాధ్యుఁ డహంకృతు లెన్నిజూపినకా

జంకఁ దొకించుకేవి యొక శత్రుభయంబును లేదు వానికన్. 676

వ. వాఁ డనన్యశత్రుసాధ్యుం డగుటంజేసి పాశుపతం బధిమంత్రించి వైచునమయంబున.

క. “పాశుపతంబున నికవికి, లేకంబును మృత్యుభయము లేకునుమీ యో

హాః! కాంకరి తద్భార్య గు, జాళయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు తెల్గున్. 678

క. హరిమంత్రకవచమును సు. స్థిరముగ నద్దనుజునతి సతీత్వము గలుగన్

హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్” 679

వ. అని యిట్లకరీరవాణి వల్కిన నయ్యత్తంబు నివారించి తనపుడు.

మ. నిటలాక్షుండు నిజం బెఱింగి ప్రమథానీకంబు గొల్వంగ ను

త్కటరోషంబున భూనభోంతరము లాక్రిందింపఁగా వెల్లడెన్

బటునందంబ మెలర్చ సంగరధరాభాగంబుఁ జేరంగ నం

తట దైత్యోత్తముఁడున్ రథంబుడిగి యానందంబుతో మ్రొక్కిడెన్. 681

ఆ. వె. మరల వేగమున విమానం బదిష్ఠించె, నపుడు విలయనమయమువికరణి

శూలి యొప్పె నంత చోద్యంబుగా సంగ, రంబు నూలుపత్సరములుజరిగె. 682

వ. అయ్యవసరంబున.

క. వడవడ వడఁకుమఁ బదములు. తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్కదండముఁ గొని సం

దడిచేయుచు పాటుని కై. వడి వేసముఁ దాల్చి శౌరి వచ్చె నిజేచ్ఛా. 684

మ. “కులజాండ నివిబుధుండ వృద్ధుఁడను రక్షీనాథ! పాత్రప్రియా!

చలిచే డస్సి నినుం గనుంగొనెడి యానంజేరితింగాని యే

వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, నీ మేని క

త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందము. 685

ఉ. కానరుజల్ జవించు, వడఁకందొడఁగు న్మెయియెల్ల వీసమున్

గ్రాసము బోదు లోనికి, నర ల్గుయివెట్టెడు, నెమ్మనంబునం

దీపొక కొంత పెచ్చు, తలయేరు ఘటిల్లు, ధనంబునందు పే

రాసలు గల్గు; నక్కట! జరాన్వితుపాటుల నేమి చెప్పుడున్. 686

గీ. అధిగుణఁడవంచు నిన్ను నే నడిగినాడఁ, గాని వేవే లొసంగిన హీనమతిఁ

జేయి చాఁతునె! నీ వి దిచ్చినను జాలు, సున్నజట్టిన నా కంతకన్న మేలు”. 687

మ. అన నొక్కించుక సంశయించి మది నాహ! ధాఁజీదేవుల

గవినంత నివనయంబుతో నెప్పుడు నన్మానింతు నే నిట్టివృ

ద్ధున కీఁగాంచుటకన్న వేఱొకటి యెందుంగల్గనే మోద మిం

కనుమానం బదియేల మైచురువు వే యర్పించెద వీనికిన్.

688

వ. అని తలచి,

689

క. ప్రాణసమంబయిన తను, త్రాణంబును దీసి నప్పుడంబున మహిగీ
ర్వాణున కొనంగె దివిజ, శ్రేణులు రురియంగఁ గునుచుపృష్టి తనవయన్. 690

గీ. దాని గ్రహించి యతఁడు మోదంబుతోడ, శంఖచూడునిపోల్కిఁ దజ్ఞాయకడకు
వచ్చి దాని పతిప్రతాత్వంబుఁ గలఁచె, చక్రవరునకుఁ గలదె యసావ్యమెందు. 691

వ. అంత నక్కడ,

692

క. దానవనాయకు ముందటి, సేనల నన్నింటి వల్పుశేషముగా వీ
శానుం దొనరిచి నిహతని, జానకము జీవవంతమౌగఁ జేసెన్. 693

ఉ. కాలమువేచి యంత శత్రుకంఠుఁడు వైచె సురారిధర్తపై
కూలము గ్రీష్మకాలశతమాత్యనిద్రప్రభ ముద్గతజ్వల
జ్వలము పక్షతుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ములీ
లాలులితాద్భుతాండముఁ బలాయితకాశ్రపపైన్యకాలముకా. 694

గీ. దానిఁ గన్నాని యతఁడు శత్రుములు విడిచి
యచ్చుతు టిటించుచుండె యోగాననమున
నవుడు కూలంబు పైఁబడి యరదమును న
తండు చూపట్టకుండ దగ్ధంబుపేసె. 695

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి వీడి కిశోరరూపుడై
వింతగఁ దోచి యప్పుడ నపీసము గోభుపనాగతంబు న
త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై పసియించి యేగెఁ గృ
ష్ణాంతిఃకమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రారము వాసుదేవుడున్. 696

వ. ఇం నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ములు శంఖజాతులై
వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గాంచె ననేకభంగులకా
గలుచుంబోటి తదవ్యసలుల గల్గినచోటుల నుండుఁగాన కూ
ద్రులకును ప్రేలరున్ సుఖముచూడిగనెక్కుడు గూర్పుఁదద్యసుల్. 697

క. హరుఁ దద్దానవపతి సం, హరణం బొసరిచి వెన వృషాబాధుండై
యరిగెఁ దనలోకమునకుకా, సురలు విజృంభింపఁ బోయి సుఖియించిరొగిన్. 698

వ. అనిన నారదుం డిట్లను.

699

తులసీసంగమవర్ణనము

- ఉ. మానుగ శంఖమాడునకు మానినియౌ సతయందు నింద్రియా
దాన మొనరె నప్పు డలదానవహారి యటంచుఁ బిల్కి తీః
వానలినాక్షిఁ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిదిదాల్చెఁ నేత్రీయన్
గానఁగఁబోయెఁ దాని నెఱుఁగ న్వచియింపు చుహతృ నావుడున్. 700
- కా. వీణాసంయమి యాలకింపుచుల గోవిందుండు గీర్వాణసం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుశాంబరిని తదైత్యాకృతిం దత్తను
త్రాణంబుంగొని తత్సతీగృహబహిర్ద్వారంబున నిల్చి ని
స్సాణంబేదైత మ్రోయఁజేసె జయముంజాటించు చందంబుగన్. 701
- చ. ముగుడ పతివ్రతానియమముం జెఱుపన్ రజనీచరు న్నశిం
పఁగ నొనరింప బోఁదలఁచి మాదవుఁడాగతి దుందుభి న్పురం
బుగ వినదంబుఁజేయ ననఁబోటి మనంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాక్షమార్గమునఁ దప్పక కన్గొనె రాజమార్గమున్. 702
- ఉ. పైదలి వానిఁ గాంచి తనభర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచున్
వీరలకున్ ద్విజావళికి భిక్షులకున్ ధనవప్తముఁజూచున్
సాదరవృత్తి నిచ్చి వినయంబున నుండెఁ రథంబుదిగ్గి దా
మోదరుఁ దానతిమణినముజ్వలసౌదముఁ జేరె సంతటన్. 703
- క. దానవుఁడంచును బ్రత్యు. త్థానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగెన్
మానిని జలములఁ దనవరి, దానముచేఁ దడియు నారెఁ దత్తటపడుచున్. 704
- ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాసనమందు మురారి నుంచి తాం
బూరిమొనంగి యిట్లనియె ముద్దుబాగుల్కుచుఁ “బ్రాణనాథః నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి విఁక జ్ఞాము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ష్ఠాలము పేయఁగా జని రయంబున వచ్చిన నిమ్నుఁ గాంచుటన్.” 705
- క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ, పతిఁ గని యతికూరులైన బర్హిర్ముఖసం
తతితో జరిగిన యుద్ధ, స్థితి విన మతివౌడమెడు న్వచింపుము కరుణన్. 706
- క. నానసేనాయుతసే, నానియు బలవంతుడై తనదినట్టి శచీ
జానియుఁ దక్కుంగల సే, నావికరము గల్గఁగా రణము తరముగదా. 707

ఉ. అందఱు నొక్కయొడ్డు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృతానులోచనుడు శర్వుఁ డొకం దొకయొడ్డు; వారికోఁ
గ్రందెటులయ్యెఁ జెప్పుచునఁగా విని శౌరి స్మితాననబ్బుఁడై
సుందరితోడ నద్దనుజుచొప్పునఁ బల్కిెను నేర్పుమీఱఁగఁ. 708

మ. దశదంభోజపతాకీ : విస్మయమరొదంతంబు వాక్రత్తు నే
జలజాతాశ్రువిరోధి పోరునెడ పర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు నం
కులయుద్ధంబున ప్రుండి రయ్యభిలరజ్జీనాయకుల్లోక మా
కులమయ్యె ష్వది చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్ములం జెచ్చెరఁ. 709

ఉ. రాత యనుజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిఁ : శివా
నేత యభేచ్ఛగాఁ జనియె, నే నరుదెంచితి నిన్నుఁ జూడ సం
ప్రీతిమెయిం బనింగొనిరి పేల్పు లటంపు లతాంతిగంధని
మ్యూతివిశాలమై తనరుదోఁ దలిమంబునఁ బండెఁ గాంతతో. 710

క. ఆతిఁ నాతిఁ జేసుచో, యాతినితోఁ గూడి కలయునప్త సుఖము పూ
ర్వేతరముగఁ గని పిచికి, త్పాతురతం బలితె పిట్టలనుచున్ హరితో. 711

చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నాపతిప్రతా
న్రతమును కోలుపుచ్చితి వెపందపు నీ వెఱుగంగఁజెప్పు మం
చతికతినంబుగాఁ బలక నప్పదు శాపయంబుచేత నై
జతనుపు మాని మాదపుఁడు చానరుఱంగట పిల్చె నంతటఁ. 712

పీ. పచ్చనిపన్నెదువ్వలుపపై ఎలెవాటు , నుదుటఁ గన్నురిబొట్టు పొదలువాని
రిహమించు కొస్తుభరత్న మురింబున , నొడలెల్లఁ దొడపులు దొడరువాని
నల్లని మొగుకుల నుల్లసంబాడెడు , మైదాయ మిఱుమిట్లు మలయువాని
మొలకన బొల్లలపెడు మోమువమ్మయు వన , మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని

గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి సందేహ మెడలి , మూర్ఛఁగొని చేతనత్వంబుఁ బొంది చురల
శౌరిఁ గల్గొని పల్కె నాసారసాక్షి , కోపవరితాపములు మదిఁ గుందఁజేయ. 713

మ. శృవ యొక్కింతయులేక యుండు టిది చన్నే : పికు నొక్కింతయే
ననరాంబు నొనర్చుఁ డట్టెఁడు మదీయాశ్మేకుఁ డన్యార్థమై
కనబోవాయముఁ బూని వని ననిలోఁ గాఁజేసి తి వెక్కటా
యమలప్రాయమొ పిహ్మదంతిరముఁ మేరొర్వంగఁ జూపొవదో : 714

- క. దోషం బెఱుగని నావతి, రోషముతోఁ జంపితివు క్రూరుఁడ చగుటకా
బాషాతప్తముఁ బొందుము, బాషలు వేయేలయంచుఁ బెక్కికా బెలుచన్. 715
- క. తరుణి శపియించి యిట్లుతి, కరుణము దోషంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు, హరి యిట్లని యానతిచ్చె నానతితోడకా. 716
- మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు విన్నుఁ గామించి నీ
పును నన్నూర్చి తపంబొనర్చితివి పూవుంటోడి యద్దాన నీ
దనుకన్దానపుఁ డిచ్చ నిన్నలసి మోదంబంది యీలై; స్తుతం
బున నీదేహమువీడి నిశ్చలమఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. 717
- క. నీ వొనరించిన తపమున, కీపును ఫలమందు బొప్పు నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా, దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతనువుతో. 718
- క. చిరకాలము నాతో ను, స్థిరభోగము లొదవు నీవిస్మయమగు కళే
బరమది గండకి యనఁగాఁ, బరఁగును బుణ్యప్రదప్రవాహియనఁగన్. 819
- ప. నీ పెన్నెఱిగుంపు కులసినా దనరి త్రిలోకీజనతామసతాపత్రయలతాలవిత్రంబగు పత్ర
లతాంతంబులనొప్పి తత్పత్రమంబుల దేవతాధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామ
దంబై యెసంగు; గోలోకవిరజాతీరరాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాధవ
కేతకీమాలికామాధవీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితంబైన యావాసంబు
వీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున సమస్తదేవతీర్థంబులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీ
దళసంస్పర్శనమాత్ర నరుండు ఘోరదురితక్షయసిద్ధింబొందుఁ; దులసీపత్రతోయ
సేవనంబువలనఁ గోటితీర్థంబులఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దక్షిణంబుల
నిష్ఠదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధాఘటనహస్రాభిషేకంబున కెక్కుడు ఫలంబు
నెక్కినఁజేయు. కార్తికియం దొక్కకులసీదళంబు పాత్రువ కీగి మాత్రంబున
గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు; మృతికాలంబునఁ దులసీపత్రతీర్థం బించుక
సేవించు నరుండు నిరస్తనమస్తకిల్పింపందై కాశ్వతవిష్ణులోకవివాసుండగు. నిర
తంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాడు లక్షేశ్వమేధఫలంబు లనుభవించు; దులసీ
దళదారులును దత్కాండనిర్మితమాలికాదారులును నిరతవైకుంఠనివాసులై వీరోగం
బులగుభోగంబు లనుభవించగలరు; కులసీదళంబిలపై దొలంగంద్రోచిన నరుండు
కాలమాత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి
ముంగల మిథ్యాశపథంబులు పలికినవాడు కుంభీపాకంబునఁ గూలుఁ; బూర్ణిమా

మాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చెనేని త్రిసంధ్యలందులసీపూజా
పరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వప ర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపీసీరూపమున
లవదాంభోరాశికి దేవివై యుండుతటి నీ శాపమునఁజేసి నేనును భరతవర్షమున
తైలరూపధారివై నందకీతీరుమున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానము నొందె
ననవుడు, 720

సావిత్రి పూజాది కథనము.

క. పాపనమై మీతిన తుల, నీపృత్తాంతంబు వింటిఁ జెవు లలరారన్
సావిత్రికథను విస నెం, తే పేరుక హృదయె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా, 721

గీ. ఎవనిచేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె, పేదమాతృక యను వార్త వెలయనేల
మొదల నెవ్వఁడు సేసెఁ దత్పూజనంబు, బిదపఁ దత్పూజనంబుఁ గావించిరెవరు
క. నా వివి నారదమునికిం, దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ డా
సావిత్రిచరితమును విను, మా వేదననిత్రి యన యథార్థము వత్సా, 723

చ. మొదలను దిట్ల్రయూజనని పూజనముం బొనరించె భక్తిలోఁ
గురురంగ డాత ప్రాత పలుకు ల్వచియించె; నటన్ నరుస్త్రో
విదులు బడించి; రక్తవృధిపీపతికొల్పె ననంతరమ్మునన్
బిదవడి నల్లనిర్ణములవారు బడించిరి ప్రేమమీఱఁగన్, 724

క. ఆన నారదుఁ డానారా, యణునింగని యిట్లు లనియె నశ్వపతి యనం
గ నెవం, డతండు సావి, త్రిని బూజించుట యదెట్లు? తెలుపు మహాత్మా, 725
ప. ఆనవుడు నారాయణుం డిట్లు పవించెఁ దొల్లి భద్రచండలమ్మున నశ్వపతి
యనురాజు ధర్మనిరతుండును రిపుశాసకుండునునై రాజ్యం బొనరించువాఁడు, 726

క. మాలతి యనఁగా నొప్పెడు, లీలావతిఁ దొల్లికొరి లిబ్బులచెలియా
బోలి వరించెను నానతి, బోలిన పువ్వారుఁబోఁడిఁ బొడఁగన మెచటన్, 727

క. ఆనతికి దైవయోగము, చే నంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తమరొనక
దా నంతతిబొంపెను నెం, తే సంతాపింపఁదొడఁగె దేహము దఱుంగక, 728

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది పొక్కుచునుండి వసిష్ఠనాజ్ఞ సా
విత్రిని భక్తిఁ గొల్చియును బిద్ధలఁ బొందఁగలేక తా నహో
రాత్రము మానసంబున భరింబుగఁ జింతవహింపుచుండె నీ
రాత్రిని బుత్రులం గనని తన్వికిఁ జింతయనంగ నద్రమే, 729

- చ. నిరతము చింతచే జివుకు నీరజలోచనఁ గంచి యశ్వభూ
వరుఁ డను మీరమేది తగవా మగువా నెగు లూనఁ నింక నే
వెరవుననేనియుఁ— శ్రుతిసన్నిధివి గొల్చినఁ గల్గు పుత్రుఁ డం
చురువడి బోధ చేసెను నయోన్నతి మీఱఁగ సారసాక్షికిన్. 780
- క. సావిత్రిపూజనమును. గావింపఁదలంచి బుధనికాయంబులతో
దేవేరితోడఁ జనియెను. భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. 781
- మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్రిఁ బూజించియుఁ—
సుతులం గాంచఁగలేక యాఁడు కడు నోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లిక్కరణి గాయత్రిన్ జపింపంగ వాం
చితముల్ సేకుఱునంచుఁ బల్కొకటిదోఁచెన్ వ్యోమమార్గంబునన్. 782
- క. అచ్చొట కయ్యవసరమున, విచ్చేసెఁ బరాశరుండు పృథివీపతి యా
సచ్చరితుని కర్హ్యాదిక, మిచ్చి శుభప్రశ్న లడిగె నేచినభక్తిఁ— 783
- వ. అంత నాపరాశరుండు సంతసించి రాజున కిట్లనియె. 784
- క. రాజున్, వినుము నీవీ. యోజను సంకల్పసిద్ధి నొందెను గాయ
శ్రీజపముం బదిలక్షలు, గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. 785
- సీ. ఒకమాఱు గాయత్రి నుచ్చరించినచో న , హర్షవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిసార్లు గాయత్రి పఠియించినంతనే , పాపం, బహర్నికాభవ ముడంచు
వేమార్లు జపియి ప వృజినంబు వత్సరా , ర్హితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ , తంబగు బలుదురితంబుఁ దోఱుగు
- గీ. అన్యజన్యజమగు పాప మణఁగును దళ , లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెలకొలుప నర్హజన్మసంకలితమైన , పాతకం బపసేకమౌ భూతలేంద్ర. 786
- చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తిని మూఁడువేళలం
బనిగొనిచేయుమీ వది శుభంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని శూ
ద్రునివలె విప్రకార్యముల దూషితుగాఁ గనుఁగొందు రట్టివాఁ
దొనరుచు పున్నె మానరుని నొందదుసూపె తురంగభూపరా. 787
- క. యాఁజ్ఞేయంబును సం. ధ్యావందన మెవఁడుపేయు నాకం డుర్హిఁ—
జీవన్ముక్తుండై తే, జోవంతుం డగుచు వెలయు ఙ్గోపకాధా. 788

- మ. హరిమంత్రాహతుఁ డప్రజీవియును సంధ్యాహీనుఁ డజ్ఞానియున్
హరిపూజారహితుండు క్రూరుఁడు ఋతుస్నానాన్నవీహన్నత
త్పరుఁడు న్వాఙ్మృషికుండు దావకుఁడు విద్యాకన్యకాశ్రేణియౌ
ధరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషరిత్రంబైన నర్చుం బగుఁడ. 739
- గీ. బ్రాహ్మణుండయ్యు సంద్యను వార్షదేని. వాఁ దొనర్చిన పిండతర్పణముఁ గొనరు
పితరు; లవ్యాఁడు పూజఁగవించెనేని, సురలు గైకొన నొల్లరు ధరణీనాథ. 740
- క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట, యును నిద్దుర వీడనట్టి యుర్విదేవుం
డనుపమకళాధ్యుఁడైనను, విను కోఱలులేని పాము వివముగ నుండుఁడ. 841
- క. ఈవిధి గాయత్రీపూ. జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెనుం దన, యానాసంబునకు చూని యరిగె మునింద్రా. 742
- ఉ. తాపసుఁ డేగునంతట ముదంబు మనఁబుగఁ జెంది యశ్వధా
శ్రీపతి మూఁడువేళల సరిత్తటమందు వసించి వేయవే
శేవలు సంజపూజనము దీక్షితుఁడై నెరవేర్చి లోనినం
తాపము వాయఁగా నభిమతంబును బొందె జగద్ధికంబుగన్. 743
- వ. అది యెట్లన్న.
- క. మిత్రప్రభాన్వితను సా, విత్రిని ట క్రిప్రప తి వినుతించిన యా
ధాత్రీరమణునిఁ గవి సా. విత్రియు దయమీఱఁ దల్లివిదఁబునఁ బలికెన్. 745
- మ. ఊరిపాలోత్తమ ! నేనెఱుంగుదును మీచిత్తంబులం బొల్పు వాం
చితముల్ భూతును బొందఁగాఁదలంచి చేసె నిష్పిష్ట నీకాంత న
త్సుతుఁ బొందం దప మీ వొనర్పితివి సంతోషంబు వాటిలై ని
ష్ఠ తనూజాతను బొందుమా, కడవటం బుఁకుండునుం గల్గెడుఁడ. 746
- క. అని దీవించి చివాయఁ, జనె నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును ననఁబోఁడియు సంతటఁ, జని రాత్మనిరసమునకు సంప్రీతిమెయిన్. 747
- మ. చని యాదంపతు లిర్వ రత్యధికనిష్ఠం బూని సావిత్రిపూ
జనముల్ నల్పుయనుండ నొక్కతఱ నాచంద్రాన్య గర్పంబునన్
వనితాంత్ని మొకర్తు శుద్ధై కులంబుగ్నంబును సావిత్రి సౌం
పున గణిల్లుట నెట్లు నామకరణమ్ముంజేపె రాజయ్యెడఁ. 748
- క. లాలవ మొప్పగ దాదులు, బాలినుం బెనుయనుండ వర్తిలై శర
త్కాలాదివక్షిణకలం, పోలిక సంతంకకు న్నముష్ణ్వంకలంబన్. 749

- ఉ. మానవనాథు కూతు రసమానవిలాసవిభాసిరూపరే
భానవమోహనాంగియయి గానకళ నైతికల్గి సర్వదా
త్రీనరనాదమౌళిమణిదీధితిదీప్తవదాబ్జునికా రతీ
మానవతీమనోహరసమానవిలాసు వరింపనెంచుచున్. 750
- మ. సరసాశీజనసేవ్యమానయయి యిచ్చాగోష్ఠి నుండంగ స
ర్వరసామండలిఁ బొల్పు రాసుతులలో రమ్యుండు కారుణ్యశాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్నితుండౌ ధరా
వరసూనుండెవఁడొక్కొక్కపేర్కొనుఁడు మీప్రజ్ఞల్ విచారింపుదుకా. 751
- మ. ఆని సావిత్రీ వచింపఁగా నొక వయస్యారత్న మూహించి యి
ట్లనియె స్వర్వదిగంతరాఖిలధరాధ్యక్షైత్యజాతాళిలో
ననఘం డాకృతిమీనకేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు స్వీరుఁడుకా
దిననాదప్రతిమానతేజుఁడు ద్యుమత్యేనాత్మజుండౌ జుమీ. 752
- చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెనంగు వాని కె
వ్వతె సతియై నిరంతర చుపారసుఖంబులఁ బొందనున్నదో
మతి కెఱుఁగంగరా దనిన మానవనాదతనూజ యెంతయుకా
గుతుకముఁబొంది తండ్రీకడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రముకా. 753
- శా. భూమికుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికా
ద్యౌమత్యేనికి నిచ్చి పెండిలి కుభోదర్కఁబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధజానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కానకల్ పెక్కు లిచ్చెంగృహన్. 754
- చ. కొమిరెకు నట్లుకానుకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁ దలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రముగను గాంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి ప్రే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్. 755
- ఉ. పుత్రులు లేకలేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టకేని సా
విత్రీని గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యిందిరా
పుత్రునిబోని నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెద్దజేసి లో
కత్రయమాన్యుండై వెలిపెఁగాదె భవజ్ఞునకుండు నేటికిన్. 756

ఉ. మానితవైఖరి స్మగనిమాటలకుం జవదాటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రచార మది సద్రవత మంచుఁ దలంచి బర్తృపే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృత్తునకోటిఁ బ్రోవు మా
నాని లోకము ల్వాగడ నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రతా. 757

క. భావిశ్రేయఃపికగే, శీపనములు కలుషపవనలేలీహనముల్
జీవనములు జన్మత్రయ, పాపనములు ప్రాణనాధుపదసేవనముల్. 758

కా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాణేకుండు దైవంబు ను
మ్మీ : పుట్టింటికి మెట్టినింటికిఁ గడున్నేల్పేరు దేవమ్మ ! సే
వాపారీజత నత్తమామలయెడన్ బాటెంపు మాయమ్మ ! నిన్
తేపే క్రమ్ముటఁ దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ ! చింతిలంబోకుమ్. 759

చ. అని విహితప్రచారమున నాత్మజరు స్మృతిచెప్పి యంత జా
తీస నెఱియించు గోట నవరించుచు ముద్దిడి వీడుకొల్పిన
పునతరతూర్యరావము లబండములై చెలఁగంగ నాభుతో
ననుదినసప్రయాణమున నాత్మపురి స్వసియించి యచ్చటకా. 760

ఉ. సంతత మాకుభాంగి పరివర్యల నెంతయు నత్తమామలన్
సంతనమందఁజేసి పరిచారచుం దయఁబ్రోచి రేపగల్
కాంతునకుఁ ముదం బొదవఁగా నతిభక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత నత్యవంతుఁడును జేడెను గూడి నుభించెఁ బ్రేమతో. 761

చ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చతుశ్శక్తిష్టకార్యంబులన్
భువి నిష్కంఠక మాచరించి యతులాభోగంబులంబొంది లా
లవిధిన్ రాజ్యముఁ గోలుపోయి పురినిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపహా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులకుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో. 762

క. వన్యహారమొనర్చు చ, వన్యదృశభక్తిఁ వితల నరసికొనుచు సా
మాన్యప్రక్రియ పాయరా, ట్కన్యమబేఁగూడి దినముఁగడపుచునుండెకా. 763

క. ఈరీతి నత్యవంతుఁడు, వీరజనబుఁ దుదయశిఖరి నెలకొనుడుం గాం
తారమున పరిసమిత్కుశ, లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచో. 764

చ. అరివిముసంబు నాధువిరహంబు నహింపనిదోటఁ గాంతుతో
నరిగెఁ దడియవత్ని; యతఁడట్లు వనంబునకేగి యొక్కటా

- మిరుహమునుండి జాతివడి మేనుదొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్రరుణియుఁ జింతనొంద కతిదైర్యమున న్వసించె ముంగలన్. 765
- ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాళిమఠక్కులఁ జిన్నచీకటల్
దీటుకొనంగఁ బెల్లెరగలి న్వెడఁజల్లెడు కన్నుదోయియై
మాటికి మెల్కివారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొందు న
చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ దొకకూలము కేలదరించి యుగ్రుడై. 766
- క. మృతినొందిన రాసుతు నం, చితమతి నంగుష్ఠనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
విత్పవతి క్రమ్మఱఁజనుచో, వెతగొనకయై తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్. 767
- క. తనవెంటడిఁ జనుదెంచెడు, వనిత వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక, తనవున నీవెందుఁబోవఁ దలఁచితి వబలా. 768
- చ. మగనివి గూడివచ్చుటఁక మానుము, మానుము పాంచభౌతికం
బగు తనవున్ విరాన హృదయాధిపుకొడఁ జనందలంతువే
మిగుల నశాశ్వతంబయిన మేనున నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాదె నాపుర మనశ్శరీరమంచును నీవెఱుంగవే. 769
- క. ఆయువు నిండిన నీపతి, కాయంబుఁదొఱంగె నిక న్వకర్మఫలములన్
నాయంట ననుభవించుట, కైయరుదేరఁగలఁ డింకఁ గలగఁజుము సతీ. 770
- సీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు , మఱంబు భూరిసంపదలు గల్గు
నిరుమలు సందిల్లుఁ బొడవగుదుఁబలు , లడఁగును సౌఖ్యముల్ దొడరుచుండు
బొరందరిపదంబుఁ జూఱఁగాఁ గొనుటబ్బు , బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిరాసుఁ డగును జ్ఞాదిహీనుండగు , నమరును సృష్టావ్యములనిద్ది
- గీ. పొనఁగు విష్ణుసాలోక్యాదిముక్తులైల్ల , విబుధమునిరాజమనురాజవిష్ణురాజ
రాజశేఖరతావప్తి రాజీలంగఁ , జెలఁగు నెయ్యెడలనుజూడ జీవునకును. 771
- క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మవ, శమ్మన నుభయఃఖములు యశస్మపయశమున్
బమ్మెరయగు రూపటు న, ర్విమ్మును గర్మమున ననుభవంబగుఁ దడుణీ. 772
- చ. కడమయొకండు లేడిక జగంబున జీవునిఃకృమూలమై
బడిబడి స్వభాగ్యములుఁ బ్రాప్తములొను నశించు డాన నీ
యొడయఁడు ధాత్రిలోనఁ తదవొంది చరించి గతింబఁజే దీనికై
యడలఁగనేల గోలవయి యంగనఁ యూఱుమింక నావుడున్. 773

క. కాఁని వచనం బాసతి, యాలించి ముదంబుతోడ నప్పుడు తనదొ

గోతనంబున నతనికి, జాలించి బుట్టించి యొక్క సందియ మడిగెన్. 774

వ. మహాత్మా : కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు : దానికి హేతువెద్ది : తత్కారణం బెవ్వఁడు : ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నింద్రియంబులు ననునివి యెట్టివి : తద్దేవత లెవ్వి : జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారకమ్య మేమి : యనుగ్రహిం పనే యనుడు దండధరుండు వెండియు నిట్లనియె. 775

చ. పంచపతివ్రతామణి కుభంబగు ప్రశ్నముఁజేసి తిట్లు లె వ్వరు ననుఁ గోరఁబోరు విను వారక కర్మఫలానుభావియై హరివదభక్తిగల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁజూచు నే నరుఁ డతఁదాదిప్యత్యజననప్రతిపక్షుఁడు ముర్తుకుం జామి. 776

గీ. వేదబోధితకర్మంబు విహితమగును, శ్రుతిరహితకర్మ మెపుడు సంకతముగాడు హేతురహితుంబు సంకల్పహీనమైన, దేవ సేవయే పరమభక్తిప్రదంబు. 777

వ. ఓనతిమణి : భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుబూతుండు నగు. సదవద్దేదరూపంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞాన బీజంబు; దేహికి బలరూపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగు చుండు; బ్రకృతిపరంబు స్వప్నవ్యాపకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ యనంబడు; బ్రాణదేహియం భరించునదియే జీవాత్మ యనఁబడు; సోపతివ్రతా రత్నమా : దీన వీసంశయము దొలంగెఁగదా : యింక యితేవ్వం బొమ్మనుడు సావిత్రి యిట్లను. 778

ఉ. ఎచ్చటికేగుదాన హృదయేశ్వరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ విప్రులనుండఁ; జెప్పఁదగునే నొకప్రశ్నకు నుత్తరంబు వా క్రుద్వి యనుగ్రహింపుము నిరూఢిగ నాపుడు దానిమాటకు న్మెచ్చి నతిమణి : యదుగును మది సంశయమంచు నిల్చినా. 779

సీ. జీవుఁ దేకర్మంబు సేసి యేయేజన్మ , లంచు దా మధ్యపం బందుచుండు ఎట్టికర్మంబుచే నింద్రత్వముం గొను , నరక మెద్దాన సందర్శమగును విశ్వామున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు , గురులిక్తి యెద్దానఁ గురురనగును ముఖంబుముఁ జేయఁజూచు నేకర్మము , లామయ మెద్దాన నానహించు

- గీ. అంధుఁడును కాఱుఁడును వంగు వంగహీనుఁ , డల్పజీవుండు దేనిచే నగుదు రింను
పదవు లెద్దానివలన సంప్రాప్తమగును , దెల్పువే నాకు దయతోడ ధీవరేణ్య. 780
- మ. సదయుండొఁచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నోసాధ్యేశోరత్నమా
పదుమూఁడేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్యద్ జ్ఞానియోగింద్రులు
మదినూహింపనివ్రశ్నఁజేసె దిదియాసందంబు చేకూర్చె నీ
తెది యిష్టం బది దెల్పు మిచ్చెదను నీయాత్మేకునింగకిఁకన్. 781
- గీ. భర్తలేఁడటంచుఁ బరితాపమండకు, మఖిలసాధ్యులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వా రతిపోల్కి మాం, గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదునుష్టు. 782
- వ. అనవుడు సంతసీల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. 783
- ఆ.వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును, నాదుమామకు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరఁబుగ నాతండ్రి, కాత్మజనులు గలుగునట్లుగాఁగ. 784
- వ. అనుగ్రహింపవలయు. 785
- క. అనవుడు నట్లయ్యెడు నీ, మనమునఁ గలకోర్కు లని శమనుఁ డనఁగా దే
వనరులకర్మవిపాకము, వినిపింపుమటంచుఁబల్కె వినియముతోడఁ. 786
- ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే నుబడుఃఖములఁ బరించి నా
నావిధయోనులందు జననంబయి సంచితకర్మలోలతన్
దేవవిభుత్వము న్నరపతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదళాక్షిః సూక్ష్మముగఁ దెల్పితిఁ దక్రమమెంచి చూడుమా. 787
- వ. అనవుడు, 788
- ఆ.వె. ధర్మరాజుః యెట్టి కర్మంబు లొనరించి, త్రిదివలోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంతు దయనానతీఁగదే, యనిన నకఁడువలికె నతివతోడ. 789
- క. దానంబులందు నుత్తమ, దానము లోకమున నన్నదానమునుమ్మా
దానికిఁ గాలక్రమమును, న్యూనాధికవర్ణభేద ముండదు సుదతీ. 790
- నీ. అన్నదానంబుచే నలవిష్టురోకంబు , వస్త్రదానంబుచే వాయుపదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు , యానదానమునఁ దోయవతిజగము
దీపనాగమున స్వాహాపాలువాసంబు , ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తీరదానమున పార్వతీదవావసరంబు , దంతిదానమున నింద్రత్వమిట్లు

- గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రవాధు , లోకమున పడునల్గులు నాకపతులు
దనుక స్వర్ణేశ్వరకౌడ మోదముననుండి , ప్రియసతింగూడి జన్మము లేవయి గడవు.
- గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొసగువాడు, హేమరత్నాదికంబుల విచ్చువాడు
సప్తసంతానవిధులను సల్పువాడు, కోర్కి దీరంగ నిచ్చు వైకుంఠమందు. 792
- గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు, నరుడు సురపతి యర్ధాసనమున కర్హుఁ
దేవునుజనకు నేని దేవీమఱంబు, ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రపుల్లనేత్ర. 793
- మ. వినుమోసుందరి : సర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గాన వసరసీజగర్భుఁడును నీశానుండు పద్మాక్షుఁడున్
మనువుం దక్షసనత్కుమారులును సన్మానించి కావించి రెం
డును దేవీమఱ ముత్తమంబునును సుద్ధోషించు వేదఁబులుకా. 794
- క. కాపున ననుదినమందుం, దేవీపాదార్చనంబుఁ దీరిచి తగఁద
నైవేద్యము భుజియించి వి, జావాసముఁజేరి మగనియాస విడువుమా. 795
- ప. అనిన మహాత్మా : సరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేరి
నెఱింగింపు మనవుడు నోనశీనుడే! దుష్కర్మంబు లొనర్చువారేగు సరకకుండం
బులు వహ్నితప్తవిద్యుత్త్రడుస్సహృదులను నజువదికుండంబులు గలవు. అచ్చట
లయంకరులును శక్తిహస్తులు దయాశూన్యులు పింగలోచనులునగు మదీయకింకరు
లనేకులు గలరు. అట్టి యాకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మనిరతులు
మున్నగువారు గన్గొనకయె యుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. 796
- క. హరిసేవాపరకంఠ్రులు, పరయోగవిభుద్ధమతులు వ్రతులు తపస్సుల్
దర బ్రహ్మచారులును వీ, నుకంబునఁ బడరువారు నాకపత్వజినుల్. 797
- మ. బల మొక్కింతయులేని బంధువుల దుర్వాచావిధి న్నాదితా
త్ముంగాఁ జేసిన వహ్నికుండమనయందుం ద్రుంగి మైనెన్నియున్
గలుగుకా రోమము లన్నివర్షములదాక నిల్చి యామీద ను
బ్బలికుండ్రెవకుయోనియందుఁ బొడమున్ జన్మంబులన్ మూడిటన్. 798
- ఉ. ఆకవత పుత్రై కదుక్షిదాతురుడై ద్విజాఁదేగుదెంచెనే
కాకవిఁ గొందుఁటోయి కదుపాంగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యా
పాతికి తప్తజండమునఁ బార్చిడి పెక్కుయుగంబు లుండి యీ
ఘాతలమందు పక్షితనువుం గొవి పొల్పులు నేడు జన్మముల్. 799

చ. అమవసరండు శ్రాద్ధదినమందు నహస్కరువారమందు సం
క్రమజములందు ఎత్తములు జెరఁగియోగముజేయు మానవా
ధముఁ డలజెరకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ ధావకకులంబునఁ బుట్టును సప్తజన్మముల్. 800

చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల స్మృతి వారిసుంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నరపాలనుఁ డెంతయు జెరకుండమం
దఱువదివేలయేండ్లు పెను యాతనలం బడి కుంది పిమ్మటఁ
ద్వీరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు సుర్విల్. 801

గీ. దీనిఁ బోలి పాపార్తిదమైన కుండ, మింక నొక్కటిలేదు లే దిలను ; దేవిఁ
బరిభవించిన జనులకుఁ జాచితంబు, పాపముల తెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. 802

చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు నృతి న్నుపే
షితులను జేయనట్టి కొలచే గరకుండములోపలఁ శర
చ్చతమగునంతకు వ్విలిచి తద్గరముఁ బుజియించుచుండి యం
చితగతి భూతమై పొడమి చేద్దడుచుండు నిరంతరం బిలన్. 803

మ. అతిథిన్ గాంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుండ్రుపితరుల్ క్రూరవ్యధంగుందుచుఁ
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైకాచాకృతిం దాల్చియున్
శతవర్షంబులు ధాత్రి ద్రిమ్మరి తుదిన్ దన్యత్వముం బొందెడుఁ. 804

మ. మును దా నొందొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రహ్మఱ లాతికిఁ
గొనుమం చిచ్చిన భీకరంబగు వసాకుండంబునం గూలి దు
ర్జననం బొప్ప శరచ్చతంబు కృకలానత్వంబునుంబొంది పె
న్వనటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్. 805

క. సురభాసురమాన్యంబులు, హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్వ
త్సరములు మలకుండికఁ బడి, పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుంబిదవన్.

క. తనకై యన్యుని జంపిన, మనుజుఁడు వేవేలయేండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శశికిటికుక్కుట, తనువుల దరియించు మూఁడుతడవలు పిదపన్. 807

గీ. బిదిరుఁ గన్గొని కడుపరిభవముజేయు
నతఁడు కర్ణవిట్కుండమునందుఁ గూలి

పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప నంగ
హీనుఁడుం బధిరుండునై యిలనుబొడము.

808

క. వ్రతముల నుపవాసములం, బిత్తదినముల ముండనంబు విధవనము ననం
గతగుని పీడని మనుజుం, డతఁడల నఖరుండమందు నార్తింజెందుకా.

809

చ. పడఁతిలొ కేశయు త్తమగు పార్థివలింగముఁ బూజసేయువాఁ
డడలుచుఁ గేశరుండమునయందు వసించి దురంతచింతలన్
బడివడి శూలి కోపగరిచున్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొడచును ప్లేచ్చుఁడై పివవఁ బుట్టును రాక్షసమౌనియందిలకా.

810

గీ. విష్ణుపదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి. మానవుం డాత్మలోమప్రమాణవత్స
రమ్ము లయ్యెట్టియందనవికమునఁ బడి, కుక్కురింబయి పిమ్ముటఁ గుంభజు' డగు.

క. వేఁటటియగు అసనతి ను, ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేల్పు నతం డ
స్తోత్రవృధ నూతోండ్లు భ, యాకరమగు తాద్రుకుండమందు వసించున్.

812

గీ. కృష్ణసర్పంబులను జంపు నెవ్వఁ డాతఁ, డయతవర్షము లహికుండమందు సర్ప
మలయు దిని సుతి సర్పజన్మంబుబొంది, పిదప దానవుఁడై సంభవించు ధరణి.

చ. జడియక తేనెటీగలను జంపి తిదార్థితమైనకేనె గ్రో
లెడు జడు పుద్మటాళి యవలీల విషప్రదమందుఁ ద్రోయఁగా
నడలుచు దంశబిక్షితుఁడు నొచు ననేకశతాబ్దముల్ చనకా
పుడమిని పుక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు కుద్దుఁడౌ.

814

ఉ. నేరములేనివాని నవనీసురు డండులఁజేయువాఁడు దు
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రీల బిక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహా
కాంముఁజేయుచుం గ్రనుముగా వనసూకరకాకజన్మముల్
దారుణి నెత్తిపిష్టకు నతండు కుచిత్వముగాంచు మానినీ.

815

చ. విసమిది నిర్మయత్వమున విశ్రువిప్రాణముఁ గొన్నయట్టి పా
లసుడు నిరంతరం బిడుమలం బడుచుం గరకుండమధ్యమం
దనుచునుంచుఁ గూలి శతహాసనము ల్పన నేడుమార్లు మా
నిపియయి కుష్ఠరోగమున నెవ్వగలం బడి కుద్దుఁడౌఁ దుదికా.

816

ఆ. వె. సరము నొడ్డునందుఁ జరియించునక్రాది, జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
నక్రమ. డమం దనంతవత్సరములు, మనలిమనలి యంత మొసలియగును. 817

- ఉ. పాపపుబుద్ధిఁజేసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శ్రో
జీవటిమంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కినఁ గాంచినవాఁడు మోరిసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయఁ గుందుచుఁ గాకలోకవం
చూపుటచూర్జితాజ్ఞఁదగుచుఁ గుచియొనుగ్రమక్రమంబునఁ. 818
- కా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునరుఁ డార్తి న్వజ్రకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాగి మిక్కిలి జ్ఞాదాహవ్యధం గుంది రో
షావేశోద్ధతకింకరోక్కిరకరవ్యాలోలవేత్రాపాతిన
వేవర్ణంబులు బాదనొంది పిదప స్వితాముఁడై ద్రిమ్మరున్. 819
- క. ధర మ్లేచ్ఛుల పేవించెడు, ధంఠీసురుఁడెంతకేనిఁ దఱుఁగనిచింతఁ
బొరలును మసికుండంబున, నిరతము మద్భటుల దండవిహతులఁ బడుచున్. 820
- ఉ. దేవుగణంబు బ్రాహ్మణుల దిక్కుతిఁజేసినయట్టి పాపపు
న్యానిసి వక్రకుండమున మ్రాన్పడియుండి దరిద్రుఁడు నృతీ
హీనుఁడు నన్యవాయపరిహీనుఁడు నంగవిహీనుఁడు న్నువి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజుజన్మముఁ గాయను మానినీచుడీ. 821
- క. తిరిజపుతాదికముల మృ, చ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలకుండశిఖిల శతాబ్జం
బులు నిలిచి పిదప మూషక, జలచరజన్మములఁ బొంది చను కుద్ధుండై. 822
- క. పరిమళమగు ద్రవ్యంబుల, హరియించిన దగ్ధకుండమందు నే్వన
త్సరములు వడి దుర్గంధము, భరియించును మర్త్యఁ దగుచుఁ బడిజన్మములఁ. 823
- మ. దొరలం దిట్టిన నన్యుఁగొట్టిన దరిద్రు ని్నిందఁగావించినఁ
బరిదోషంబుల మెచ్చిన న్విబుధులం బ్రార్థింపకున్న నిరం
తరసూచీముఖవిద్ధుఁడై త్రియుగముల్లాఁక న్స్వదండెందుచు
న్దర మున్మాటులు నర్పవృత్తికములై ధన్యుండగుం విమ్ముటన్. 824
- గీ. గోవు డప్పిని జలములఁ గ్రోలునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విపులతప్త
జలముగల గోముఖంబున లలితుఁడగుచు
నొక్కమన్వంతరం బట్టుటండవలయు. 825
- న. నరుం డీట్లు తన సుకృతదుష్కృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాదు
నూనెః ఇంక నీవేమి యడిగెడు ? నెప్పుచునిన సావిత్రియు. 826

గీ. ఓ మహాభాగ! సర్వజ్ఞ! యొక్కడింకఁ, బ్రశ్నఁ గోరెద నానపురాణపార
మఖిలసమృత మభయంబు, సుఖకరింబు, కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదొ చెపుమ. 827
వ. అనవుడు,

గీ. ధర్మశాస్త్రాదిముల వేదంబులం ద, దంగములను బురాణోపాసములను
సారమగు పంచదేవతార్చనము మఱియు, జన్మమృత్యుజరాదినాశనకరంబు. 829

గీ. పురుషపదసౌధమునకు సోపానపంక్తి, భక్తిహిజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంస్మృతిపయోధి, తాంబూలు పుదేవతార్చనంబు. 830

మ. పుదేవీపరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు స్మిరం
తరము నిర్విష్టపదాబ్జయుగ్మ మెదలో ధ్యానించువాఁడు నివన
నరకద్వారముఁ జూడజుండఁ దొకఁ డెన్నం గల్గునే ధాత్రిలో
నరసంఘంబులకు నృదీయపురము న్నన్ గోపపోవ నృతీ: 831

క. దేవీభర్తల శ్రీహరి, సేవాసర్తుల గిరీశసేవకులఁ గనం
గా వైనతేయుఁగను నుర, గాపళిపోలికను మచ్చటాఁ యడఁగెడున్. 832

చ. షితిని దదీయభర్తల స్పృశించిన వారల పాపశాలముల్
హతమగు దాపపాపకమునంటిన కుష్కృతృదాళిపోల్కి నం
తరిమును వారిఁగొల్పెడి జనంబులు శాశ్వతపుష్కలంధల
స్థితిఁ గొనుటద్రుమే! యది త్యజించిన మత్సుర! జేరకుదురే. 833

క. నావిని సతి యిట్లను పితృ, దేవా! పాపాత్ము లెట్టిదేహంబులకోఁ
దావకపురి కేతెంత్రు మ, రేవిధమునఁ గష్టములు సహింతురు చెపుమా. 834

వ. అనవుడు, 835

చ. కృతమగు పాంచభౌతికకరీర మశాశ్వత మగ్నిదన్యసా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటవ్రేలు ప్రమాణముగల్గనట్టిసూ
త్యకమవుకోడ నెమ్మెయిని సంక్షయమందక దుఃఖియై పురా
కృత మనుభూతిఁగాంచు ననికీలికరాదికబాధ్యమానుడై. 836

క. ఓసాధ్వీచుణి! నీవు బ్ర, యానంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పో
మ్మీ నదనమునకు నాయా, వాసం వికఁ జేర రెట్టివా రిద్బంగన్. 837

వ. అనవుడు, 838

గీ. భర్త యెచ్చోటి కేగిన భార్య యచటి, కరుగు బుచితంబ కావి యన్యాయమగునె
హరిహరబ్రహ్మలకు దానినద్దగింపఁ, దరమె నీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజు. 839

- మ. అనుచు న్నార్వి గభీరతన్ బ్రబలదైర్యంబు స్మహాసాహసం
బునుగాఁ బల్కినఁ జూచి దండదరుఁడుం బూర్ణానుకంపాధ్యుడై
చనుమీ నీ పతితోడ నిచ్చితనన్ సంతుష్టయై భర్తతోఁ
జనియెన్ స్వాశ్రమ మత్తమామలమహాశ్చర్యంబుతోఁజూడఁగన్. 840
- వ. అవి పవించుటయు. 841
- మ. ఆల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధతల్లి కల్పిచెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుచునఁగా నారాయణుం దాదటన్
జలజప్రోద్భవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సంధిల్లఁగన్. 842
- శా. దుర్వాసోమునిదత్తశాపమున సద్యోబ్రష్టలక్ష్మీకుఁడౌ
గీర్వాణాదిపుఁ టాని లచ్చి హరిచక్కింజేరె బృందారకుఁ
న్వర్వానంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతతో నీతిమై
సర్వంబు న్వినిపించి రచ్యుతదదృశ్యైస క్రచిత్రాబ్జులై. 843
- ఉ. ఎల్లసురల్ విరించియు వహింప సహింపఁగరాని వెవ్వగన్
మెల్లనఁబోయి శౌరిఁగని మిండనభక్తి నమస్కరించి మో
మల్లనవాంచియున్న చతురాస్యుఁడు వీరవోనివంత లో
వెల్లియొనర్చు నిండ్రుగతి వెన్నునకు న్వినిచె న్నయంబునన్. 844
- ఉ. ఆవనజేషణుండు జనితాదరుడై సిరి బిల్వఁబంచి యా
దేవి విజాంశమాత్ర జలధిం బొడచు న్నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్తిద్రచ్చి దై
త్యావళి గెల్చి లక్ష్మీఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవతల్. 845
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 846
- మ. చతురామ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షీతిభృద్వేదికి శాపమేమిట నొపంగె న్వేల్పులుం దైత్యులే
గతి వారాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొనంగా వేల్చు తెల్లోపి రా
నతియివే వివవేడ్కయయ్యెడు నన న్నారాయణుం డిట్లనెశా. 847
- క. జంభారి మద్యపానవి, జృంభితుఁడై వెండికొండశిఖరంబున సం
రంభముమీఱఁగ నిచ్చలు, రంభాసంబోగకేళిరతుఁడై వెంపెన్. 848

- ఉ. వానపుఁ డంగజజ్వలనబాధితుఁడై యలరంభ గూడి తె
లాసమున నృదారతికళాకుశలండయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెల్లఁ దద్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛమెల్లఁగఁజోపుచుండఁగా. 849
- ఉ. నీతిదలిర్ప నవ్విబుధనేతయు నేనుఁగు డిగ్గి శిష్యునం
భూతనమేతుఁ డమ్మనికి గారివమొప్ప నమస్కరించిన్
బ్రీతినొసంగె మోని నగభేదికి ఘోరుజాబరాంబుభృ
ద్వాతము నిత్యనంశమితిపాతకజాతముఁ బారిజాతముగా. 850
- ఉ. మోని యొసంగినట్టి రుసుమంబును దా ననుమేది యాశచీ
జానియు హస్తీదు స్తమున జాఱఁగిపైచె సుమనసక్తి న
య్యేనుఁగు తేజచేతఁ గమలేశసూక్ష్మతయై రయంబునన్
గాననవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలాసురారికిన్. 851
- కా. హాలాస్యాదనసంప్రమత్తుఁడగు నయ్యాటండలం దెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతరుసుమం బాహస్తీదు స్తంబునగా
గూలవైచినఁ జూచి లేచి మునియుం గోవస్మరద్రూరుటి
వ్యాలోలాసనుఁడౌదు నిట్లనియె జంభద్వేషిపూర్ణిల్ల గన్. 852
- ఉ. కావపు వైభవాంధ్యమునఁ గావరమై త్రినతంబు మద్యముగా
బాసముజేయు చొక్క పెలభామినిగూడి రమించుచుండి దు
ర్మాఁముపేర్మి నమ్ము నవమానితుఁ జేసితి పూ మొసంగినన్
దానిని హస్తీపు స్తకమునం బడవైచి తిదేమి దుఁకతి. 853
- ఉ. వెన్నున కాదరంబుగ నివేదితమైన పదార్థ మబ్బెనే
విన్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన నెట్లునగా కుభా
భుక్తతి కల్లాఁగాని కొని యూంక పాఁజగనైచెనేని ని
ర్భిన్నమిష్టతుండు నవివేకియున్ నిం బ్రహ్మహుండగుగా. 854
- క. హరి నై వేద్యాస్వాదన, నిరుతుండగు నరుఁడు విష్ణునిభుఁడై వెలయున్
దరియుఁ బరిత్రతఁ గనుఁ ద, చ్చరణాబ్జరణం బొకింత తమ పోకినచోన్. 855
- క. ఏయెడ హరి నై వేద్యముఁ, జేయక భుజియంపఁ డబు భుజించినయేనిం
బాయును పిరియును సతతా, పాయంబును గల్గి రోగబాధితుఁడు నగున్. 856

వ. వేయేల హరికి ననివేదితంబయిన పదార్థంబు యథార్థంబుగ మాంసతుల్యంబుః పుంశ్చ
 ల్యన్నవీరాన్నకూద్రాన్నంబులును జీకిత్సకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోని
 జీవులయన్నంబును కన్యావిక్రియు లయన్నంబును నుచ్చిష్టాన్నంబును, శవదాహ
 కాన్నంబును సదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహులయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాన
 ఘాతుకులయు మిథ్యాసాక్షులయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి భుజిం
 పందగు; విష్ణుసేవాపరుడైనవాఁడు శ్వసమందైనను పంశశతం బుద్ధరింగలందుఁ
 హరిసేవాహీనుఁడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయాపాయుండగు నజ్ఞానం
 బున నయినవిష్టునిర్మల్యంబు కొందొక దాల్చినచో నిరస్తనమస్త కిల్బిషుండగుఁ
 నిది నేరక,

857

క. సుమనోపరుఁడ పటంచును, సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోపరమున్
 బ్రమదంబున నొనఁగంగఁ, గుమతీః విడిచితివి కంభికుంభమునందున్.

858

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి నైవేద్య మర్పించి న
 స్నీయతిం గాలముఁబుచ్చువాఁడను నను స్వీక్షించినఁ మిత్తియుఁ
 భయముంజెందు జరారుజ ల్వైఱు నావైవస్వతుండున్గత
 స్మయ్యుడై పాఠెడు నన్య నేల గణియింప న్నాకు నో దుర్మతీ.

859

క. నీతాత కళ్యపుండని, ఖ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
 బోతరమునఁ జరియించెద, వే తాపసిసంచు నెఱుంగవే దుశ్చ్యవనా.

860

ఉ. ఎందఱు వీకుఁ బ్రాపయిన నింతయులేదు భయంబునాకు న
 న్నిందు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలశాలినంచు నా
 యందు నయంబుఁజేర్చ కటులొటను మిమ్ముల జేరదీంక నా
 యిందీరయుం దిరంబ కమలేశ్వరు మందీరమందు నిల్చెడున్.

861

ఉ. పారెకుఁ గోప మేవుగని కాపమొసంగిన యట్టి యానిరా
 బారులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్చలోఁ
 గూరిన పంతలం బొగిలి కుందుచుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు డు
 చైర్చివమొప్ప మొట్టుయిడె శైలివిహారుల తత్తఱింపఁగఁ.

862

క. డెందము వగులఁగ నానం, క్రందనుఁ దామోనికాప రచనాగతి నా
 క్రందన మొనరించుచు సుర, వందితుఁడయ్యును మునీంద్రుపదములఁ బడియెఁ.

ఉ. పోయినకల్మిఁ గోరుటలు బోలడు నాకిఁకఁ గల్గి బుద్ధుడ
ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే
నీయెడ విట్టికాపము సహించితి నెంచితి బంధమోక్షమున్
జేయఁగ నాయెడం గరుణఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్. 864

వ. మహాత్మా! నమస్త వివత్సరింపరాకారణంబై యవవర్గమార్గకంటకంబై భక్తిఁగా
మూలచ్చేదంబై జ్ఞాననివాళననిదానంబైన వైభవంబున నొక్కండు ప్రయోజనంబు
గాన నవిన. మునీంద్రుండు సురేంద్రుఁగాంచి సంవన్మత్తుండు సురాపానమత్తునిం
బోలి బంధువరపేష్టికుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు; సంవన్మత్తుండు విషయాం
ధుండై రాజనతామసగుణోపేకుండై సత్విమార్గంబుం గమఁగొననేరండు; జీవ
లోకంబు ప్రకృతి పరంబయి దుఃఖార్థసంబులఁ గర్మగతి ముచఁగుచుఁ దేలుచు
విర్రాజంబుం బొందనేరక మృత్యుతోఁగామయకారణంబులయిన జన్మంబుల ననేక
యోనులందు చురలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తిమార్గంబున హరికరుణ వడసి
కొందొకకాలంబునకు నద్గతింబడయు శతనహస్రంబుల గణియింప నొక్కరుండు
సంసారార్థవతారదైకదక్షుం డగవడు నజ్ఞునుండు సత్వప్రధానుండై ముక్తిమార్గ
నిరోధంబైన రాజనతామసంబుల బారింబడక యనుదిన సేవ్యమూనపరతత్వంబై
యనశ్వరింబైన యవవర్గసుఖంబుం బొందఁగలండు; జీవుండెన్ని విధంబులను
సంసారింబంధమోక్షజోపాయంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు; జన్మయోగంబునంజేసి
యనశనుండై నిర్విచ్ఛంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు నవిన సంతసించి
మునీంద్రు వీడ్కొని ఎద్దితపైరాగ్యుండై వృత్రవైరి యమరావతికింజని యందు
నెల్లకడలు దైత్యావృతంబులై విషమోషస్థవంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుడు
వెంఁగువడి భాషాకాంతున కయ్యుడంతం బంతయు నివేదించునని వయనంబై
చనుచుండి మందాకినియం దస్పందహృదయాకవిందుండై యరవిందబాంధవున
కభిముఖుండై సమాధినిష్ఠుండై యున్న బృహస్పతింగని కొంతవడి నిలవిన. 865

ఉ. ఆగురుఁ డబ్జబాంధవున కర్హ్య మొసంగి ప్రతీరభూమికిన్
రాఁగనె వాసపుండును దరాస్థలి పాలము సోక మ్రొక్కి త
త్స్విగతి మాలకించి తనకానవిధంబును దెల్పినఁ రుషా
వేగచునస్కుండై గురుఁడు వేలుపురాయని గాంచి యట్లనెఱా. 866

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సూదివ; యంతఁగ జెప్పనేల జ
న్మాంతరకర్మభాజనములై ంథచక్రము వోవుటంగి న

త్యంతము చంచలంబులు శుభాశుభము ల్వైరవేది దీనికై

చింతలనేటి కీగతిని జిత్రము చేద్దడఁ గాతరుండవై.

867

క. షీతి నెల్లభూతములకుం, గృతమనుభోక్తవ్య మని త్రయిం గన నొప్పున్

గతజన్మభుక్తశేషము, వితయగునా దాని ననుభవింపఁగ వలదా.

868

గీ. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ, గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి

స్వర్గలోకాధిపత్యంబు జ్యోతిభుత్వ, ములును ; దానికి నడలంగవలదు జనుఁడు. 869

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ, గాని యపాత్రునకు నీయఁగా నశుభంబుల్

గానఁగ నగు దాత కడున్, న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్.

870

ప. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ : దత్తదను
రూపంబులగు ఫలంబులుం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన బీజంబులు మంచి
వైనను గేదారంబునుంబోలె సస్యాభివృద్ధిని గొననేరనట్లు లపాత్రున కొనంగిన
యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షకుండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు
నన్వేషింపవలయుఁ సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబుననగు ఫలంబుకంటె
ననువసలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొనంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱు
మణుంగు లధికంబు; చాతుర్మాస్యలఁ బౌర్ణముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బినం
తంబు ; సూర్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవికాదు; కుంభ
కారుండు మంటిచేఁ గడవలంజేయుగతి దాతయు జీవుల కఠిన్మాత్రంబున ఫలంబు
లొనంగుచుండు ; సృష్టిస్థితిలయకారణంబయిన విధి హరిహరాకారంబుల బ్రకృతి
వరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు.

871

క. ఆపద గలిగినయెడ ల, క్షీపతి సేవించెనేని మేలగు భవసం

తాపము వాయు నటంచును, రూపించి వచించె తొల్లి రుద్రుఁడు నాశో.

872

క. అని పలికి శక్రు నాలిం, గన మొనరిచి సర్వసౌఖ్యకలితుఁడ వగుచున్

మనుచుని దీవన లిడిన, నృతమున హరిఁ బ్రణతిఁజేసి మానితభక్తిన్.

873

క. పురుహూతుండును కమలా, పరునకు వందనముఁజేసి భక్తి గురుపుర

స్పృఁడై వెడలెను వాణీ, శ్వరునిం దర్శింప విజులసహితుం డగుచున్.

874

చ. గుఱువు విధాతలోకమునకుం జని కొంచనగర్భుఁ గాంచి త

చరణరజం బొకింత తనశంఖతలంబునఁ దాల్చి గోత్రవి

చృరితము విన్నవించగ హసన్మఖుడొడు విరించి వల్కెనా
సురవరుతోడ విర్మలవదోగరిమంబు తదార్తి నాటువన్.

875

క. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్వామివైయుండి యెం
తే వైదుష్యము నాబ్బహస్పతికి నంతేవాసివై కాంచి యి
చ్చాన్పత్రికా జరియించు నీవిటుల రోషం బూనఁగానేల కో
పావిప్టుండు విపత్సంపరలచే నశ్రాంతముం గుండఁడే.

876

క. జనని పతిసత జననీ, జనరుండు న్మాతులుండు కాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియుఁ డగుచో, మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలోనైవన్.

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబునను గురుదోషంబు
నను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సన్నిధానందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూత
దేహంబునందుండి వెడలనవచ్చుడు తత్కళేబరంబు శవంబునఁ బరఁగు; జ్ఞాన
రూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిబింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణం
బయిన ప్రకృతియగు; నింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవశరీరంబు దొరంగునపు
డన్నియును జీసెని దొటంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాటస్వరూపుండగు
విష్ణునరు ననుపర్తులమయి యుండుదుము; మీరలు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమ
భక్తుండగు దుర్వాసుం దొసంగిన కృష్ణపాదయ్యుకంబయిన పుష్పంబును కరిమస్త
కంబున పైచితిపి. దైవోపహతుండ పగుట నాగజంబు ననుదినంబును బూజింప
వలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుండెవ్వరికిని రక్షింప ననర్హుండు.

878

క. హరి నిర్మల్యము దొఱంగిన, దురితంబున కల్మిటోటి దొలఁగెను జనుడీ
సరగున పైరుంతమునకు, హరి సందర్శింపఁగా బృహస్పతితోడన్.

879

చ. అని సురనాథుఁ డూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు వల్కి తానుమన్
జని జలజాక్షుఁ గాంచి యవిశంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిలోదనుండు హతభాగ్యుల శోభిల్లన్నచిత్తులన్
వినయవిచారుల నివ్విబుధవీరులఁ గాంచి కడంక నిల్లనెన్.

880

ఉ. ఏఁగులుగంగ మీకు లయమేటికి దేవతలార న్నన్నసా
ఖ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి సిరిం గడుద్రీతి నిత్తు ని
చ్చాగతి నుండుఁ డింకఁ బురుషార్థవిదానము సారభూతమో
లాగువచింతు నొక్కముదలన్ వినుఁ డీంలు శోభనంబగున్.

881

- చ. ఇలఁ గల రెండఱేని మదధీనులు భక్తిపరాయణుల్ స్వతం
 త్రులు సకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
 గలుగవు భోగము ; ల్లలుగుఁ గని దరిద్రత ; నేను లక్ష్మితో
 నిలువను వనియింట నకనిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్. 882
- కా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకలోద్భూతుండు మద్భక్తిచే
 హర్షణ ముర్వసుబొందువాఁడతవికే నశ్రాంతముం గూర్చెదఁ
 గర్వాభ్యున్నతిఁజేసి యాతనిఁ దిరస్కారంబుఁ గావింప నే
 నోర్వంజాలక యిల్లు పేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్. 883
- సీ. మంగళాస్పదమైన మధురశంఖధ్వని , వజ్రలుచునుండ దెవ్వానియింట
 హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు , మానవులందు రెవ్వానియింట
 నాభక్తులను గాంచి నయమేది దూషించు , వారు వసింతు రెవ్వానియింట
 అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారిముల్ , మాని భుజింతు రెవ్వానియింట
- గీ. బాలికను విక్రయించిన వనియింట , నిముసమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
 దాత్మకిరవై నయెడకుఁ దా నరుగుఁ గని, కలిమిచెలి నెఱుంగవె బహువృథ యనంగ.
- క. కరణములఁ దృణముఁ ద్రుంపినఁ, బొరిఁబొరిఁ దక్కరజములను బుడమినిరాయన్
 సిరిపడఁతి వాని యింటఁ, జరణంబుల నిలువ దొక్కక్షణకాలంబుఁ. 885
- చ. ఇనుఁ దుదయించువేళ భుజియించుఁ బుల్ మరులూను నెమ్మి మై
 ధునరతిఁబూను వత్తరహితుండును స్నిగ్ధపడుండునై ముదం
 బున శయించుఁ దా నన్మతముం బవరించును నవ్వు మాటికిన్
 గొనకొని పల్కు వానరుని గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా. 886
- క. తెలవిలిప్రాంగుండై, తా లాఁతుల యొడ లొకింత తాకినయేనిన్
 బోలదు సిరినిలువంగా, వాలాయం బాపదలకు వాఁడె యిరవగుఁ. 887
- క. తనయొడలందున వాద్యము, లొనరింపనవాని భక్తు నుర్యిసురునిం
 గని నిందింపఁగఁ దివిరెడు, మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమామ్యుఁ డటంచున్.
- క. చింతిల్లట యభియాతుల, కెంతయు నెల్లిదఱుగాన నీరలు ధైర్య
 స్వాంతులరై క్షీరసదీ, కాంతుని వెనఁద్రచ్చుఁ డందుఁ గమల వొడమెడున్. 889
- క. జలనిధిఁ ద్రచ్చినదో నటఁ, గలుములచెలి వొడము మీ మృఖండవిభవనం
 కలితులఁ జేయును బొండని, పలికి సనెన్ శారి లొనిభవనంబునకున్. 890

- మ. అమరు ల్కొండొకవానరంబులకు బాహగర్వ మేపార నం
 భ్రమ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిదివి జేఁబోయి మంథాద్రిక
 వ్యము నాగాధిపు రిజ్జఁజేసి తరువ న్వరాశిఁ జూపట్టె నం
 దమృతం బిశ్వము గొరు లచ్చి పనమాలాదుల్ కుభాభ్యున్నతికా. 891
- క. వనమాల నిచ్చి రమరులు, వనజాతాక్షునకుఁ గల్గిపడఁతుక సవియె
 ఘనపథరేకుని ముదలం, గొని నాకంబునకు సురలకోరిక దీరన్. 892
- మ. మును గొల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగవేల్పుల్వొందియానందులై
 చని నాకంబున సౌఖ్యమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
 ఘనపాపాంతము దీని విన్న జనము లక్కాఞ్ము ల్గొంతు రిం
 కను నీవెద్ది వినంగఁ గోరితి పనంగ నారయం దిట్లనెకా. 893
- మ. నకలామ్నాయరహస్యవేదివగు నీవంపత్కృపాలబ్ధిచే
 నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు సుపాఖ్యానంబుల న్వింటి నే
 నిక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేనక్కథల్లలు మా
 మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపజెల్లదే నాపుడుకా. 894
- వ. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేకము లప్రకాశ్యముల్
 కలుషవివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ నీమనం
 బలవడుఁ జెప్పు మద్దిమె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
 జలజభవాత్మజుండనెఁ బ్రకంస యొనర్చుచు నమ్మునీంఱుతో, 895
- క. దేవా! యగ్నికి ధారలు, మూపురు గలరనుచు విందు మున్నలస్వాహా
 దేవియు స్వద దక్షిణ యనఁ, గా వారి చరిత్రఁ జెప్పఁగాఁదగుఁ గరుణకా. 896
- క. ఖ్యాతచరిత్రుండగు నా, మాతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతినంకలితం
 బైతగు స్వాహోదంతముఁ, గొతుకమునఁ బలికె విట్లు గారవమొప్పకా. 897
- క. అజాఁడు జగత్రయమును మును, సృజించిన విదవ నెల్లజేజేలు తురగా
 గణివిటిబొందుచు రహి నం, బుజగర్భుని గనుఁగొనంగఁబోయిరి కడఁకకా. 898
- క. బోయి విదాత్మని యడుగుం, దోయికఁ బ్రణమిల్లి నయముతో జ్ఞద్వారా
 పాయముఁ జేయు మటంచును, వేయోజల మతులుపేయ విద్యుక్తముగాన్. 899
- క. లోకేకుఁడు విబుధులతో, వైకుంఠనికడకుఁ బోయి పరైఁగను విబుధా
 నీకము నాఁకలి యుడువఁగ, దే కరుణామతి యవకా రమేకుం దనియెన్. 900

గీ. అట్టసంభవః విమమ బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్మములను
వ్రేల్చు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ.

801

వ. ఆవిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేడి తదాజ్ఞానుసారంబునఁ దన్నా
యాస్వరూపిణీయగు ప్రకృతిని ధ్యానిపూర్వకంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగవించి
వైశ్వానరునకు దాహకశక్తివి కమ్మని “నినుదొఱంగి యతండు హవ్యంబుఁ
దహియింపఁజాలఁడు; నరులు నీనామం బుచ్చరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు
వ్రేల్చుచుందురు; నీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొననగు నట్లనుగ్రహింపుము. ఇది
మొదలు సమస్తదేవతలచేఁ బూజింపఁబడు చుండు”వనిన విని ప్రకృతి విషణ్ణ
చిత్తయై నలువం గని మహాత్మాః నే నెట్లును వీతిహోత్రునకు దాహకశక్తినై
యిందనేరఁ బ్రకృతి పరుండగు పరమాత్మంగూర్చి తపఁబొనరెద, దానికంటెఁ
బ్రయోజనం బొక్కండును గాన ననిచెప్పి యద్దేవి శ్రీమహావిష్ణువుంగూర్చి లక్ష
హోయనంబులు తపంబునల్పుటయు, నారాయణుం దొకనాడు బ్రత్యక్షంబగుడు
నొడలెఱుంగక మూర్చితయైయున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱింగి తపోదీక్షాజ్ఞాంగి
యగు నారాధాంగిఁ గరింబులనెత్తి యూరుభాగంబున వసియింపఁజేసి కవిరంబు
దోష నిట్లనియె.

802

మ. పువుఁబోడిఁ చిరకాలమీగతి తపోముద్రావినిర్నిద్రవై
పవలన్ తేలును బెక్కుకష్టములకుం బాలేయఁగా నీయొడల్
దవునే! నగ్నభిదుర్విసాధునకు మోదంబొప్పఁగా నాత్మసం
భవవై నకును బిత్తివొడువు సుమీ వారాహకల్పంబునకా.

803

క. స్వాహా యనఁగ నగ్నికి వరారోహవగుచు
‘దాహితా’ శక్తివగుచు నుత్సాహ వగుము
మోహపావకుఁ డగుచు నారోహితాత్ముఁ
డహరహంబును వినుఁగూడి యలరుచుండు.

804

ఉ. నీరిజలోచనుం డిటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బాఱఁగ నూఱించి చనె; నగ్నియు రాతయనుజ్ఞ వంక లోఁ
గూర సతీసమీపమునకుం జని ప్రీతిఁ దదీయపాణిసం
కేరుహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలమర్త్యగతికా యథావిధిన్.

805

- ఉ. దావగరాని మోహపరితాపముచే ననిలాపుఁ తొక్క ర
మోహపవనస్థంబునను నుగ్గులితోఁ జని యంగజాతకే
శీవరతింతుఁడై తనర లేఖరచృతమయ్యె నంత ను
ద్దీపితమయ్యెఁ జాలు నుదతీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. 906
- ప. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు అహవనీయులు గార్హపత్యము
దక్షిణాగ్నియు జన్మించిరి. 907
- క. టూముఁ గల సృపులు చుహీను, త్రాములు నతినిక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హామంత్రంబుల వ్రేల్చిరి, కామితసంసిద్ధి గలుగుఁగాక ముటందుకా. 908
- క. పతిసేవ లేని మానిని, గతి ఫలములులేని మ్రానికైపడి స్వాహా
యంత్రహీనులగు నా, హుతియును విఫలంబునుమ్ము యూహింపంగకా. 909
- క. స్వాహాః పుణ్యాధరమున, నాహారము గలిగెనందు నభిలషితులు లు
త్సాహముతోడను ద్విజుడ, ల్లాహుతులను బొంది స్వస్థులైరి మునింద్రా. 910
- ప. అంత నాపితృన ప్రకంబు తర్పణసహితంబైన క్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ
బడసయును బ్రాహ్మణులవలన నలవడక ఊహులులై బ్రహ్మసలికుఁ బోయి దాతను
నివేదించిన పాతేకాంతండు కరుణాంతరింగుండై యనిత్యసాధారణతావల్యరేఖా
మాన్యయగు నొక కన్యను మానసకన్యం గావించి పితృనప్రకంబున కొనంగి
వారి ధ్యానాగ్రైహాస నియమించి పుచ్చి స్వధాంత మంత్రపూర్వకంబుగా
క్రాద్ధంబు దాతవర్గంబు బ్రాహ్మణుల రాక్షాపండి; నంత బ్రాహ్మణులు స్వధామంత్రో
బ్రాహ్మణపూర్వకంబుగా విత్తినప్రకంబునకు క్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి; దేవ
దానంబున స్వాహాదేవియుఁ విత్తదానంబున స్వధాదేవియు నన్నింట దక్షిణయును
బ్రధానదేవతలై యుండురు. 911
- క. విత్తినప్రకంబు దేవ, ప్రకతియు మనువులును మౌనిరాజులు కుతురా
వ్వితులై స్వధానపర్యా, మతులై రదిమొదలు ఉష్టిమానితు లగుచున్. 912
- మ. అవదానంబున నింటివే ప్రకృతివస్త్రాంశంబై యాశపినాఁ
దని పేరొక కుమంగుబోటియయి బోతత్రాణదోరేయయై
దవసంపంబుల రూపుమాపి శిశుస్వాప్నాయయై వాని కా
యపు పెంపొంది నొసంగు మాతృకలలో నొక్కర్తుజమ్మిమునీ. 913

- గీ. తత్సవర్యావిధానంబు ధర్మవక్త్ర, గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నద్ది వినుపింతు మిగుల సౌఖ్యదము పుత్ర, పౌత్రసంపర్ధనంబు సంపత్సదంబు. 914
- క. వినియుండువు స్వామంబువ, మనువనఁగా వెలయు విభువమానితయకునా
తనికిం గాదిలికొడుతై, యనఘుఁడు జనియించె తాఁ బ్రియవ్రతుఁ డనగన్. 915
- మ. అతఁ డన్వర్ధత నావహించుచును రాజ్యతాణసంరక్తి మా
ని తపస్యానిశరక్తిఁ బూని మనము నిన్మిత్యంబు నాత్మైకసం
గతి యొగై కవిచార మూని మునిమార్గ మ్మాని యెందే ననా
హతభోగై కనిదాన మిద్దియని యన్యంబొల్లఁ డావంతయుఁ. 916
- క. యోగరతి నైహికమ్ముల, లోఁగక పరమాత్మ నెడఁదలో గొని కాంతా
యోగం బాముష్మికమున, కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనన్. 917
- క. భవ ముజ్జగించి గురువై, భవము న్మది నేవగించి పరమతపోదీ
క్ష వహించియున్న ధరణీ, ధవుపై గనికరముగల్గి తడయక యటరుఁ. 918
- క. వేంచేసె నలువ నృపతియు, నంచితగతి లేచి కరము లొడలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి, రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుతో ననియెన్. 919
- గీ. ఎందుఁజూచిన సర్వసమృద్ధి నొప్పు, రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేదు
యేమి తలపోసి యొడలింత యింకఁజేయు, తపము జేయఁగదంగితి ధరిణినాధ. 920
- వ. అనిన నాకం డిట్లను. 921
- మ. అవధారయ్య, విరాతః తొల్లిటి ధరాధ్యక్షి లక్ష్మణున్ దుర్దళా
వ్యవగీతంబగు నీభవాద్విఁ బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యవై
భవలోభంబున దుష్క్రియల్ నలువఁగాఁ బాలైరి! గాకొక్కఁడే
నవివాళంబును గాంచనేరఁ డిహసౌఖ్యం బెట్లు నమ్మందగుఁ. 922
- మ. అపవర్గంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాదు ల
న్యవదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
నెపుడో కాలముపెల్లి కాలపురిలో నిక్కట్టులం గుండుచు
న్నపు డందొక్కఁడుగూడ నాపశుశ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే. 923
- క. ఎంత శ్రమమొందినను “రా, జ్యంతేనరకంద్రువం” బటందురు పెద్దల్
వంతలకు నాలయంబు దు, రింతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాజ్ఞ. 924

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాస క్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ మనికధ్యేయం బటంచు నృమా
హితవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగునే నీరేజినంహాననా. 925

చ. నలినదళాంతరోదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలధరిచక్రవాళవలనచ్చపలాషగుణంబు లీనియల్
లలితవయస్సమాగతవిలాసము నన్నఁ దరంగచంచలం
బులు జ్ఞజలంగురంబు తనువు నృధి నమ్మి చరింపనేటికిన్. 926

ప. అనిన మందహాసమందరపదనారవిండుండై యరవిందోదయం దిట్లనియె. 927

క. ధీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుతులు ధాత్రీపాఠనోల్లాసులై
నారీరత్నముల న్వరించి విపురానందంబుతోఁ గీర్తివి
స్తారోదారత పుత్రులందుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి విశ్చింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్ల పెట్టెరె చుహీశా సత్రపోనిష్ఠమై. 928

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాన్పదమై తగునట్టి నిండునం
సారసులంబు నొల్ల కిటు మౌనిసుదుర్లభమైన ముక్తికిఁ
బారిలు సాచుపెల్లఁ గనమబ్బులలో నుదకంబు నమ్మి కే
దాము గట్టుద్రెంచిన వివంబుగదా వివసించినన్ నృపా. 929

మ. తలియంబ్రాయుపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ జెంద్లాడఁ గా
వలె నిష్కంఠక మట్ల సర్వధంబీభాగంబు పాలింపఁగా
వలె సత్కీర్తిని దిక్కులెల్లెడల నింపంగావలెంగాని నీ
వలె నే రెంటిఁజెడ్డ రేవదక్రియం బాటఁపఁగా నొప్పునే. 930

ఉ. ప్రాయము రిత్తపుద్దురు జనంబు నెవఁబునఁ బూజ్యరాజ్యమున్
పేయక వైరుల న్వదముపేయక వైదికకర్మనిష్ఠలకా
గానుము సుక్కుఁగా విహసులంబుల నింతగ రోయనేల తే
జోముతమూర్తివై యనయశోధవళంబుగఁ జేయు ముర్వరన్. 931

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యగుణోత్తరయైన యట్టి రీ
లాపతి నొక్కతెం బ్రియమెలర్పఁగఁ బెండిలియాడి సాగర

వ్యావృతభూతలం బవనిసాలురు ప్రోవనిబంబులౌచు నీ
తైవనమొందఁ బాలన మఖండపాత్రము మొప్పజేయుమా.

932

క. అని యానతిచ్చి యాతని. మనమునఁ గల నందియంబు మానిపి దీవిం
చి నలినభివుండు యథేచ్ఛకా, జనియెం గలహంస నెక్కి సత్వంగతితో.

933

ఉ. సారసనూతియేగ మది నందియ పుంతయు ముజ్జగింగి యా
భూరమణుండు చక్కఁదనముం గులముంగల మాలతి నృహో
దారగుణాఢ్య నొక్కిరిత దానుగా వరియించి రాజ్యల
క్ష్మీరతుఁ డయ్యె నెల్లరును మేలని నంతస ముందుచుండఁగగా.

934

మ. చతురంభోనిధిపేష్టితోర్వికలరజైదక్షత న్మాలతీ
రతిసామ్రాజ్యరమాధురంధరత ధూర్తవ్రాతవివ్వంసనో
ద్ధతకౌర్యోన్నతిఁ బండితావనకళాధారేయతకా ధర్మస
మృతి గావించుచునుండె నెందును నధర్మం బింత లేకుండఁగగా.

935

క. కృతదారుం డయ్యుఁ బ్రియ, ప్రతుఁ దోకపుత్రకునినైనఁ బడయుఁగలేమిన్
హితమతి కశ్యపసంప్రే, రితుఁడై పుత్రేష్టియాచరింపఁగ నందున్.

936

క. క్రతువరు వొక్కఁడు కశ్యప, యతి యొసఁగ మహావ్రసాద మని కొంచుఁ బ్రియ
ప్రతుఁ డయ్యది సతి కిచ్చిన, సతియున్ భుజియించి చూచు చయ్యసఁ దాల్చెగా.

ఉ. సౌరశరచ్చతంబు నొకచాడునఁ జూచు ధరించి యొక్కనాఁ
దారమణీలలామ సకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాండె ను
త్తారకలోచనున్ మృతుఁ బదంపడి దుఃఖితులై రి బంధుపుల్
బోరన బాష్పవారిపరిపూర్ణవిలోచనులై రి చూపఱుల్.

938

ఉ. మాలతియు న్మనఁబునను మల్లడిఁగొన్న తనూజుతోక
ముద్వేలముగాఁగ మూర్చిలె మృతించిన పుత్రునితేఁడుమూపునం
దాలిచి దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతబే
తాళవిశాచఘోరిననదప్లతధాటికి వల్లకాటికిన్.

939

వ. అట్టి సమయంబున.

940

ఉ. కానఁబడె నివ్విచిత్రరుచిగంధమనోహరపుష్పమాలికా
నూనము కళ్యదుచ్చలితనూతనంత్తునిదాన మచ్చవా

- సోనివయ ప్రధానమయి సౌంపులునింపు విమాన మందు భ
క్తానుగుణాభిలార్థమటనై కనమాదరియౌ లతాంగియన్. 941
- వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనయుం డప్రతిహతనయుండు గావున, 942
- క. జోజిని దించి రుమారుని, బాణీద్యులు మాతృశిరముపై నిల్చి నమ
త్రాణవరాయణయగు గుహు, రాణీకిఁ బ్రణమిల్లి విక్రీరంజింఁ బలికెన్. 943
- ఉ. మానిమలందు భస్య పతిమాన్యము నీదుమహాత్వ మెన్న నే
వ్యానికి దారికిఁ బీవెనెవట్టివిఁ పర్జనమైన యివ్వన
స్థానమునో విహంగమును నల్పగ్రనేం యనంగ నాచుడు
తేనెయు నిట్లు బల్కెను షీతిప్రపరుంగని యార్తి దీక్షిఁ గన్. 944
- ఉ. భత సమకా నృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోచుపొంటె శశివాహను దారను జేసె మాతృకా
భ్యాతిని జెందితికా స్రుతినిండను పక్షియనంగఁ బొల్లు నో
భూతలనాధః నాచరితము నిర్విరిపించితి నింతవట్టుచున్. 945
- క. ధనహీనున కర్థంబును, పవితాహీనునకు ముద్దుపడఁతుల ననప
త్యునకుం బుత్రు నొసంగుచు, మనుజులయెడఁ గొంగుపసిఁడిమాడ్కిఁ జరింతున్. 946
- గీ. కర్మమాలంబు లెల్లనుభములు దుఃఖ, ములును గన్పమె శ్రుతిముఖంబునను మేటి
యంచు పినఁబడుచుండ దరాధినాథః జ్ఞానిపై యిట్లు చింతింపఁ గర్ణమగునె. 947
- ఉ. ఈ విసుపుంగుజించి యటులేటికి పంపర నెంచుఁ బల్కి వి
జ్ఞానముపేర్చి నాస్యపతినందనునిం గయిదాల్చి జీవితుం
గా నొనరించికొంచు నరుగం గని గడ్గదభిన్నకంఠరుం
డై సుతియించుచుండఁగఁ బ్రియప్రతుతో దయతోడ పట్లనెనా. 948
- ఉ. తక్కిదలిర్చ నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటితోడ నే
దోర్తవిధి నృదర్శనము నోలి నొవర్చుము నీవు యోగనం
రత్నని సద్గుణాన్వితుఁ బురందరిసన్నిభు సుప్రతాధిదా
న్యకుని బాఁ బడెదద సుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలరా. 949
౯. ఏచ్చెఱ్ఱముగాఁగ భూమివలయం బీతండ పాలించు సు
గ్లోతుడై పరియించుఁ బండితులఁ బ్రోచున్ ద్రవ్యమర్పించి యు

ల్లోకోదగ్రవిజయతావమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా

కౌకన్యంచయముల్ ముదంబుఁగనఁజేయు న్నూఱు జన్మంబులన్.

950

క. పీనిఁ గుమారునిఁగాఁ గనఁ, గో నోచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం

చూనిన నెనరున సుతు ధా, శ్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్.

951

ఉ. అసుతుతోడఁ గూడి ప్రియమందు చమాత్యులు వెంటగా నిజా

వాసముఁ జేరి పుత్రసముపార్జనరీతిని జెప్పుచున్ సమా

శ్వాసితబంధుమిత్రజనంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం

తానముపేతుఁడౌచు జతనంబున సల్పెను షష్ఠి కర్పనల్.

952

మ. తినయోత్పత్తిమహోత్సవంబున సమస్తబ్రాహ్మణశ్రేణికిన్

ధన మర్పించెను మాసమాసమున కుద్దంబందు షష్ఠిదినం

బున షష్ఠ్యర్చన మాచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా

లనముం జేయుచునుండెఁ గీర్తిఘనుఁడై శ్లాఘ్యాత్మశీలుండునై.

953

వ. మఱియు నాఁడాదిగా బాలర సూతికాగారంబుల నాటవనాఁడును నేకవింశతివాస

రంబునను ఆన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండని నగరంబున

నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్శనాపరుండై యుండెఁ; దత్పూజావాహనాది

విధానంబు కౌదుమోక్షంబైయున్న యది యద్దానంజేసి పటమూలంబున నొండె

ఘటకుడ్యపాలగ్రామంబుననొండె షష్ఠీవ్రతమం గావించి యర్చింపవలయు.

954

మ. ఇదిషష్ఠీచరితంబు పుణ్యాభరితం బేవాఁడు పుత్రార్థియై

పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని సుతుఁ డొప్పంబుటైడి న్నంద్యకే

సుదయించున్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁడేఁడాదితెం

త దురాపార్థములును సులభములగును షష్ఠీవ్రసాదంబునఁ.

955

క. బాలరకు రోగ మడరన, వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగలిగినచో

బాలగ్రహపీడలుడిగి, నూలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిను.

956

మంగళచంద్ర్యపాఖ్యానము.

చ. ఆమరమునీంద్రః వింటివికదా ! దురితాపహమైన షష్ఠ్యదం

తము పిత నాలకింపు మవధానత మంగళచండికాచరి

త్ర మఘలతాలవిత్రిమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా

ననుదురుమంగళార్థఘటనానిపుణాత్మికయై ధరిత్రిలో.

957

గీ. మనుజులొద్దపుడైనట్టి మంగళాఖ్య, భూవరుం డీల చండికాదేవి భక్తి
నిష్ఠదైవముగా బ్రజియించుకతన, నామె మంగళచండిక యనగఁబరఁగె. 958

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గరు మూలప్రకృతి, తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షదైవకంబు
అదికకడఁజూతఁగిఁపొంగ నామె, దొలుతఁ బూజించె నీళ్వరుం డలఘమతివి.

మ. త్రిపురంబు ల్లహియించునాఁడు రథధాత్రీచక్ర ముద్వృత్తదై
త్యవసంపాతితమై వియన్నిగదితంబైన న్వికర్మించి హ
య్యపదిష్టుండయి చండికఁగొలిచె నయ్యుగ్రుండు ముఖ చండి భ
క్తపరాధీనమనస్కు గావున ననుక్షుంబంద న్నత్యక్షమై. 959

ఉ. ఓయి మహానుభావ ! యిటు లూరిక నీతిలనేల యిప్పుడే
బాటుక యుద్ధక త్రిసటు బానటమై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేకొని రిజన్థలలోన దురాత్ముడైన దై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కితివ్రనుదం బొనరింపుమి వెనన్. 961

మ. ప్రతిఘాతోప మెల్పు తైలతనయాప్రాజేకుఁ డబ్బాక్షభా
వితిమౌ శత్రుమఁ గేలఁ దాల్చి నిజగంభీరాబ్జహానప్రఘా
ర్ణితిదిక్కుందరుడై సురారి తల ఖండించె స్మృతుల్ శంకరున్
స్తుతిఁగావించిరి పుష్పవర్షము సుధాంధుల్ ప్రీతి వర్షింపఁగఱ. 962

ఉ. మానితరీతి శంకరుఁడు మాధవపద్మభవోపదిష్టుడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులివర్మము మంగళచండికార్చనా
దీనమనస్కుడై శ్రుతివిదిన్ కృతసర్వవిధోపచారుడై
మానసవీధి నిర్మె నతమంగళదాయని చండికానతిన్. 963

గీ. కడఁగి మార్కండినో క్తమౌగతి శివుండు, ధ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రమముల, నామనఁకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 964

ఉ. అది శివుండు ఏమ్మట గ్రహంబగుచుంగకుఁ డంత మంగళో
ర్వీరయితుండు కన్య లటపిమ్మట మంగళవారమందు నా
పై దిగధీకు లిద్దండెవైఁ గలవార లభిప్సితార్థసం
పాదనక త్రిఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఱఁగఱ. 965

మ. మును ధాత్రీవిలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షిప్రవో
జనితోన్లపవాద్యమానంగు యోషాబంధుమిత్రాదులఱ

- గని యాయావదఁ బావలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై
చని నిష్ఠానిధియైన కళ్యపునమక్షు బం దెఱింగించినన్. 966
- క. మౌనియు భీతిలి క్రుతిబీ, జానుగుణంబయిన మనువు లల్లన వెలయం
గా నొనరించెను బద్మజా, నానతిచే నృపుఁడు తత్సమన్వితుఁ డగుచున్. 967
- వ. అమ్మంత్రమ్మున కదిష్ఠాన దైవతింబుగా మననయను నొక్క రిమఱిం గూడ
సృజియించెఁ బదంపదీ. 968
- క. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై
తైలానంబున కేగి యందుఁ గడు దీక్షంబుని వేయేడు లా
తైలాధీశశయానుఁ గూర్చి తప మున్నల్ప న్నమత్పాలన
వ్యాలోలుండగు శంభుఁ డారమణికిం బ్రకృక్షమై ప్రీతితో. 969
- వ. అష్టాక్షరసమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి తదుపాసనా
విధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱంగుటయు నా రమణియుఁ డదాజ్ఞా
ప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయంగడఁగి పుష్కరింబున కేఠించి యథాపూర్వంబగు
వియమంబున నారాయణు డెందంబున నిల్చి తపంబు నేయుచున్నంత నారాయ
ణుండు ప్రీతుండై దుస్తరతపశ్చాత్కాశాంగియగు నా లతాంగిం గాంచి పరంబు
లొసంగి యభేద్యం జనియె. 970
- ఉ. సాఁనగర్భనాజ్ఞ మనన స్వరియించి ముదంబునన్ జర
త్కారుఁడు స్వాశ్రమంబున నదా తన కానతి యాచరించు న
య్యో రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే
పార సమస్తసంయమినమన్వితుడై తపమాచరించుచున్. 971
- వ. ఒక్కనాఁడు. 972
- క. మనసామనజమనస్థల, మున తనకీర్ణమ్ము నుంచి ముని గాఢసుషు
ప్తిని జెందియుండ నంతట, వినుఁ డపవయోధిఁజేరె హీనస్ఫురణన్. 973
- వ. కవి యక్కాంత యిట్లని వితర్కించె. 974
- ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైమఱచి గాఢసుషుప్తిని జెందియుండె భా
స్వంతుఁడు నిప్పుదే చరమశైలము వెన్కెఱు నేగుచుండె సా
యంతినఃకృత్తిము ల్పలుపఁడయ్యెను బ్రాకృతునట్ల దీచిచే
నెంతయు బ్రహ్మఘాతియును హీనతపోవిభవుండు నొగదా. 975

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యుఁ బ్రబోధితుం జేయకున్న సంధ్యోపాసనాపీఠతచేఁ
బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని విందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు
గడుర శపించునొకో! మునుల మనంబులు నవనీతప్రాయంబులుగదా! యేమి
చేయుదు? నెవ్వరు దిక్కుని కొందొవడి యొజించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రా
భంగంబునకు శాంతుం జేయుట సుకంఠంబ; సంధ్యాహానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు
లేకునికి తెల్లంబని విశ్వయించి మెల్లన మెయితట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపో
ద్దిపీతమానసుండయి యమ్ముదవతిం గనుంగొని.

976

ఉ. ఓసి యదేమె నిద్రఁగొనియున్న ననుం గొఱమాలి మేల్కొనఁ
జేసితి వింతయాగడము జెల్లునఁజే మగనానికిం దను
గ్రానముఁ జేసి చేసిన యఖండతపంబును బుడ్యతీర్థం
వాసములుగా ఫలంబిడునె బిర్త నవజ్ఞ నొనర్చియుండినఁ.

977

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ, దనమగనికి సేవచేసి తవివినచో దే
వనికంమెల్ల ముసంబుం, గనునందు బుధు ల్వదించఁగా వినలేదే.

978

క. అంగనచే సుఖనిద్రా, భంగంబుం గన్నయతడవాప్యతలక్షి
సంగుఁడయి లాలసూత్రము, నం గూలునటంచు ము విసంబదదొక్క.

979

వ. అని కోపాటోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు ప్రపురితాదరుం డగుటయు.

980

వ. గడగడలాడుచు వ్యగవిఁ గన్గొని పల్కె. మహానుభావ! నీ
వెడవక నిద్రఁజెందుటయు పిప్పడె టాస్కరుఁ డస్తమించుటఁ
బొడఁగని సంధ్యవార్షదగు ప్రొద్దది మెల్లఁగ దాటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంతుచు నిన్నిటు మేలుకొల్పితిఁ.

981

క. ఏ దుష్టనయతి నాకిక, లే దొక పాచిత మటంచు లేమయు బాష్పం
భోమాపితాక్షియై ముని, పాదంబుం బడియె శోకపరవశయగుచున్.

982

ఉ. పాయని దుఃఖ మాపికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నామెలనాఁగఁ గన్గొని దయామతిఁ గొగిట గ్రుచ్చియెత్తి యా
కోయబుట్టపై నలుకతో శపించువఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుడై పతంగుఁడు మహర్షిఁజుఱంగట నిర్వి యిట్లనున్.

983

౯. ఈవద్యేక్షి సంతవేళ యని తానీక్షించి దర్మక్రియా
లోపం బొనను వీరిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతిఁ

- నానైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకపయిం బహ్మప్రయుంబోలఁగా
శాసంబీదగునయ్యఁ యోగలనా ? శాపాయదాగ్రేసరా : 984
- మ. సరసీసంభవసంభవు ల్పుధితతేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలగ్నినయెడ స్పిర్ధూమిధామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్యుట సృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
ధరణీదేవుల మానసంబు నవసీతప్రాయ మౌనేకదా. 985
- ఉ. ఎంచకు నేర మీవు భజియింపుము కృష్ణుని బావమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద విదే శరణం బను పద్మబంధు నై
రించి శఙ్ఖచక్రే విడిచి రేచిని కోపమునన్ వడి నివ్వ
ర్జించెను గళ్యపాత్ముఁ ; వచించెడి దేమిఁక మౌని చిత్తముఁ ॥ 986
- ప. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె. 987
- చ. కటకట ! యట్టికళ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల సన్నుతులంగొవి భాగ్యహీననై
పటుతరళోకవాద్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుడ కేను నన్ను నేఁ
డెటువలెఁ గాకువో యనుచు నింతి విచారముతోడ వేడుచున్. 988
- క. ననుఁ గన్నతండ్రి రారా ! వినుసిగదయ్యంబ రార ! విధి రారా ! నే
మనసను నాథవిస్మయ, ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ. 989
- ప. అని యెఱంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన. 990
- ఉ. ఆయెఱుఁ గాలకించి గుహానయ్యయుఁ గళ్యవమౌని యంచతే
జీ యొడయందు నత్తపసిచెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయని దోయిలించి ప్రణతుల్ వినుతుల్ బొనరించి యిందువేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ము లారయన్. 991
- ప. అని యిట్లు ముని వల్కిన నరోజుసంభవుండు సమయానుకూలంబుగాఁ గొన్ని
వాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు విట్లనియె. 992
- ఉ. తొల్లి కృశానుసాక్షిగ వధూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే ! యనపత్యను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మనంగ; నిటు లుగ్మరిని నిర్దనాదువారికిఁ
జల్లెడలోని వీరు దిగజాతినకైవడిఁగావె పున్నెముల్. 993

మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ, మనసాగంభీరనాభీవ్రదే
కము దాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్కరించి యమ్మాని “యో
రమణీ : గర్భముగల్గు నీకఖిలశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్రమతేజస్కుఁడు దార్మికుండును సముత్పన్నుం డగున్ బుత్రుఁడై . 994

చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవిత్పవకరంబు ముదంబుగాంచు ని
ర్జితదుఃఖఁడై సదా తపముజేయును గోలతనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల : చలిగట్టువయిం దొలిమాడ్కినే దృఢా
మృతకరు శంకరుం గొయవ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీతెడిఁ. 995

ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ర్యాసనిరూఢి నోజలరుహానన : యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థానుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల స్ఫుటియించెడు మాకు నర్హమే”. 996

చ. జటివరుఁ డిట్టులాడ మది యుల్లనఁ గన్నుల వేడిబాష్పముల్
జొటజొటరాలఁగా వగచుచు న్ననఁబోడి మునీంద్రుఁ జూచి తో
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫలించె నికెట్లు సుఖంబు లబ్బు నే
ప్పటికొకలాగు నానుదుట వ్రాసెనుబో విది మూఁడుపంక్తుంఁ. 997

ఉ. జారిజి కాముకాశిని, బ్రసాదము నాకలిగొన్నవాఁడునుఁ,
నీరములం దృష్టార్థికుఁడు, నేత్రము సంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు కాముకుండు రతిసూక్తుల సంగముఁ గోరుటంగి నీ
ధారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయుఁ గోరుదు రాత్మనాథునిన్. 998

చ. అని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున నిట్లను బ్రాజనాథ : నే
మనమున నెప్పు నిఁ దలఁతు మానక దర్శన చుప్పుడిత్తునం
చును వరపీయఁగావలయుఁ జూ యవిపెద్దమెలుంగు రాల్పడఁ
వనరునుఁ గాళ్ళపైఁబడియెఁ; బైదలు లోర్తురె నాథు వీడఁగన్. 999

చ. అనిన వల్లెయని యమ్మునిఁబల్లకుండు నిజవల్ల థ మెల్లవఁ దనకరంబుల లేవనెత్తి
యల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు కొన్ని యనునయాలాపంబుల
దెందంబునందలి కొందలం బుడిపికొని దైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగి ర్తించు
నాజంత్కారుండు తపంబునకుం జనియే. 1000

- ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన బిమ్మిటిచే శితికంఠరాణివా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
డమ్మునికొమ్మ మంచినమయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమోళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్రుని జ్ఞానపాత్రునిన్. 1001
- క. ఇది మనసోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కల్గి దేవీ, పదమందు వసించు రెపుడు పదపడి మోసీ. 1002

సు ర భ్య పా ఖ్యా న ము

- క. మనసోపాఖ్యానము విని, మనమున నానందరసనిమగ్నుడ నైతికా
వినిపింపుము సురభియన్, జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపతోడన్. 1003
- వ. అని ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. 1004
- ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయితియై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బాపవినాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. 1005
- ఉ. క్రేవల గోపిక ల్గొలువఁ గేళిలినమనస్కుడొచు రా
దావిభుఁ దామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కందు విజనమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతనికిఁ బాలనుద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్. 1006
- గీ. నామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వస్రభుండు, సృజనమొనరించె సంతటఁ డిన్నదూడ
పొదుఁగులో నోరువెట్టి సమ్ముదముగాంచు, నట్టి సురభిని గోమాత సఖిపూజ్య.
- గీ. జన్మమృత్యుజరావ్యాధిసంహరముల, క్షీరధారలఁ గుండ నిందారఁబితికి
త్రావినన్నియుఁ ద్రావి రాదావిభుండు, భాండమును బాలతో భూమిఁ బాటవైచె. 1008
- ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము లాయతిగల్గి కనుంగొనంగఁ బె
మ్మచటగొల్పు చేర్చడిమెఁ బొల్పుయి క్షీరసంమ్ము చుట్టునున్
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
నెచ్చెలిపిండుతోఁ గలిసి నిత్యము రాధయుఁ గేళిసల్పఁగన్. 1009

- గీ. కామధేనుసహస్రంబు రోమకూప. ముల జనించెను సురభికి మోదమలర,
బరదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నామె బూడించె శ్రీకృష్ణుఁ డంచితముగ.
- వ. సురభీధానస్తోత్రంబులును మూలమంత్రంబును బూర్వము దర్శించి వలన వింటి.
'ఓంసురభై నమః' అను నీ మంత్రము లక్షజపంబున సిద్ధియై ఓక్తులకు బుద్ధివృద్ధి
ముక్తుల నొసంగి స్వ కామంబుల నొడఁగూర్పు. 1011
- క. శ్రీరూపిణి రాధాసహ, చారిణి గోమాత స్వనంచితపాపా
పారరాజ్యదహసల, మై రహి నలరారు సుంభి నర్పించు మదికా. 1012
- గీ. కలకమునఁగాని ధేనువు తలను గాని, ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలశింఁగాని శిఖిఁగాని జలమునందుఁ గాని సుఃఖిఁ గొలువఁజెల్లుఁ గడఁగిదివ్విజాఁడు.
- గీ. పరదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నతిదృఢంబగువక్త్రీఁ బూర్వాష్టామందు
సురభిఁ బూడించునరుఁడు విశ్వరమణీయ, మైన సంపదఁగాంచి పూజ్యత వహించు.
- ఉ. పాఁడి యడంగె మూధవు నభంగురమాయకు నొక్కయస్పదీ
మూఁడుజగమ్మలన్ సురలు పొర్కుచుఁ బద్మజనొద్ద కేగి యీ
కీడు దొలంచునూ యనుచుఁ గేల్పుడువన్ సుంభికా బిణింపుచో
మూఁడిన యాపద త్రొలఁగిపోవు నటం చతఁ దానతిచ్చుటన్. 1015
- ఉ. పానియంత పద్మజుని పల్కులు నెమ్మనఁపందు నూని య
స్తోత్రవిప్రుశ్చక్షుఁడయి దోయిలవట్టి సురస్రపంకికా
శ్రీకమనీయవాగ్యములఁ జిత్తము మెత్తవడంగఁజేయుచుకా
వీరమెయిన్ సుతించె సుంభిన్ సురలోకము బాగుకొనమై. 1016
- సీ. పద్మాంశవలన సుదృవము గాంచినయట్టి , రాధికాసాహచర్యకు నమస్సు
శ్రీకృష్ణదేవుని చెల్వి నార్చించిన , వితతగోమాతృదేవికి జొహరు
క్షీరధారలచేత సిరియు బుద్ధి యశమ్ము , జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
అశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబొందు , బాలించునట్టి యంబకు బ్రణామ
- గీ. మవిన యండ్రుని స్తోత్రంబు నాలకించి , నంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్చి నొసంగి , మోదమునఁ బోయె స్వస్థానమునకుసురభి.
- ఉ. నారదః క్షీరపూర్ణమయి నాలుగుమూలం విశ్వమెల్ల శో
భించుణ్ణియమయ్యఁ బిదపన్ జనియించెను నేయి యజ్ఞ సం

భారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తక్కుతుక్కు లెల్లరా

హారము గల్గుటన్ హనున మంచిరి దెందములందుఁ బిమ్మటన్.

1018

గీ. ఈసురభి స్తోత్రరాజుంబు నెవ్వరేని, బరసనల్పినఁ జేకులు బహుళదనము

గోసమృద్ధియు శాశ్వతిగురుయశస్సు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సంపూర్ణ సుఖము.

1019

క. సర్వనదీస్నానమ్మును, సర్వక్రతుదీక్ష గొన్న సత్పుల మలరున్

నిర్వాణ మబ్బి పిమ్మట, మురుగ బ్రహ్మాత్మజత్వమును ఘటించున్.

1020

రాధా దుర్గా పూజావిధానము

క. ప్రకృతుల చరితమ్ముల నీ, వకలుషమౌ ప్రేమఁ దెల్పు నానించిత మా

మకకిల్పిషనంపుమ్ములు, వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశానా.

1021

క. నాటన్ రాధా దుర్గల, ప్రాకటభుభపూజనంపు ఫక్కి విసంగన్

లోకోత్తరః మననయ్యెడు, వీరమెయిన్ దెల్పు మింక విసతు లొనర్తు.

1022

చ. అతితరమందు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా

యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిణు లంటివి వారిఁ గొల్వ సం

గతమగుఁ బుణ్యలోకములఁ గాఁపురమందు వచించినావు నా

తుతుక మడంగునొక్కొ యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ :

1023

క. అను వీణామునిప్రార్థన, మునకు మనసొగ్గినట్టి మురహారుడు కృపా

బనియై తెల్పంగడఁగెను, వినుమందు మరందధార వీఁగు మృదూక్తి.

1024

గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులొచుఁ బుట్టినారు, వారలిర్వరు నల విరాట్రుముఖసకల

దేవతలుగూడ వారియదీనులగుట, వారి పదపద్మములపేవ వలలవలయు.

1025

గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ, దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ

వేయి నాలుక లుండియు వినుతిసేయఁ, దరముగాదయ్య యెట్టి తత్పరునితైన.

గీ. శ్రీయుతంబు చతుర్థ్యంతచిహ్నితమయి, రాధపావననామము రాజకెక్కె

ననలు నారినిగూడి షడక్షరముగ, నర్థిజనవాంఛితప్రదమై సతంబు.

1027

ఉ. మూలసనాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగృష్ణదేవుఁ డు

దేవలసుభక్తిపూర్ణుడయి దీనిని గోభువనంబునందు గో

పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ దాతఁనల్ల బ్రహ్మఁబున్

గీరితమయ్యె బ్రహ్మ పలికించెను ధన్యునిచేతఁ బిమ్మటన్.

1028

ఉ. దర్శునివల్ల నేనును బదంపడి గాంచి పరంపరాగతా
యుర్మహనీయభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదనుమా ! నిరతంబును దానిచేతనే
శక్తియుగల్గెఁ దజ్జపముశక్తి నే ఋషినైతి నారదా. 1029

చ. జలజభవాదిదేవత లజన్రము దీని జపించుచుండు ర
గ్గఁచుగు భక్తితోడ నదికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన దీవరుల్
నలువఁగజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నమ్రభావులై . 1030

చ. కృష్ణున కామె ప్రాదాధిదేవియు నామెరుఁ గృష్ణుఁ డభీనుండునై యుండురు. సకల
కామంబులను రాధించుటంబట్టి రాధానామ మామెఱుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహా
మంత్రంబునరు నేను ఋషిని; గాయత్రి ఛందము; రాధ యధిదేవత; తారమును
శక్తియు వీజంబులు; శక్తిమూలావృత్తిచే పడంగంబులు సేయవలయు; సామవే
దోత్తరీతి నష్టహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు. 1031

సీ. మల్లికార్జునలిమహితకై శక్తియుదాని , నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లసంపెఁగపూలఁ దెగడు దేహముదాని , శరదించునుందరాస్యంబుదాని
కోటివంద్రులకొంతి గోట మీఠెడుదాని , రత్నాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందనన్నిభదంకరుక్మలంబుల దాని , రమణీయబింబాదరమ్ముదాని

ఆ.వె. కుంభికుంభనదృశగురుకువంబులదాని , పృథునికంబయుగళమునకు శోభ
గలుగఁజేయునట్టి కాంచి గల్గినదాని , స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని. 1032

సీ. ఏవేళఁ బదియురేందేంద్ల ప్రాయముగల్గి , శృంగారలహరిమై జెలఁగుదాని
వహ్నికుద్ధంబైన వననంబు దాల్చిన , లావణ్యయుతదేహాలికిదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుకోఁ గృష్ణ , ననువుల కనువుగా నలరుదాని
దాన్యలేశముచేత దయగల్గి భక్తుల , సకలేష్టపూర్తిని నలుపుదాని

గీ. రానమండలమండున రత్నసింహ , పీఠమున నున్నదానిని విశ్వమాత
యైన దేవిని సేవించు ననుచుఁ బల్కి , ద్యానమొనరింపవలయు నయ్యా! మునీంద్ర.

గీ. ద్యాన మొనరించుచున్ బహిష్ఠలమునందు, నైన సాలిశలాపుటమండునైన
నన్దకలకంబయంత్రంబునండునైన. దేవి నావాహనమొనర్చి తివురజేసి. 1034

- ఉ. ఆనన మిచ్చి యంత ముఖమందుఁ ద్రివారము మూలవిద్యచే
నానకలేశ్వరేశ్వరికి నాచమసీయ మొసంగి పాద్యముం
బోసి పదంబులందు శిరమున్ సరిదర్శ్యముచే స్పృశించి యా
పై సవరింపఁజెల్లు మధుసంక్రము తిర్కములేని భక్తితో. 1035
- ఉ. స్నానవిధానముకా సలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులన్
గానుకవెట్టి వస్త్రములు గామితసుందరపారిజాతనా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పై నొనరింపఁగావలయుఁ బావమరారికి నంగపూజలన్. 1036
- గీ. అంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రదశము, నష్టదశపద్యమునఁ బూని యధికభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చనేయ, వలయు మునివర్యః తత్కృపం బలవరింతు.
- సీ. ప్రాగ్విశయందు మాలావతిం బూజించి , దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలుదిక్కున రత్నమాలను సేపించి , నైర్మతిని సుశీల నతులునల్చి
పడమట శశికళన్ బ్రస్తుతిఁగావించి , శ్వనఁబదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాళఁ బావతి భజియించి , పారకావ్యమందు సుందరిని దలచి
- గీ. బాహ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ , తలకు దిక్పాలరకుఁగూడ నెలమిఁగొల్చి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి , సకలరాజోపచారము ల్పలుచవలయు. 1038
- గీ. పావనాభ్యాసహస్రంబు బల్కుచుండి, మంత్రమును వేయిసారులు పుననసేయుఁ
బ్రతిదినం బెవ్వఁ డాతఁడు పాపమెడలి, యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి.
- గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు, రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్చ
నతనిఁమ్రోలఁ రాసేశ్వరి యనుదినంబు, నిలిచి వాంఛాప్రపూర్తిని గలుగఁజేయు.
- ప. మఱియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదే నొకకారణంబున వృషభానును
తయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పుఁబడిన మంత్రంబుల వర్ణనంభ్యా
విధానంబులు చెడనీయక పుంశ్రురజిత్రయామోగ్యంబగు దళాంశుంబు హోమముఁ
గావించి తిలలచే వేల్పువది; నావుడు రాధాస్తోత్రవిధానం బానతిమ్మనిన నారదునకు
నారాయణుం డిట్లనియె. 1041
- క. భాసితమో గోలోకని, వాసిని ! కరుణాప్రపూరవాసితహృదయా
భ్యాసితభక్తజనావని ! రాసేశ్వరి ! మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవి ! 1042

- క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ, కాకలితనమస్తస్పష్టి కాదిజననికీకా
లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ, పాకారిప్రముఖవంద్యపాదకు జేజే : 1043
- క. నీవే గారివి మనసవు, నీవే భారతివి లక్ష్మి నీవే మతి వ
ద్వాపతియును సావిత్రియు, నీవే తులసివియును నీవే నీకు నమస్సుల్. 1044
- క. మంగళవండిక షష్టి య, సంగన్ జను దుర్గ పీవే నాకప్రచల
ద్వంగవు గంగవు నీవే, సంగతమగు మమ్ముఁ డ్రోవఁ జయ్యన రమ్మా : 1045
- క. మూలప్రకృతివి నీవే, జాల మొనర్చంగనేల ? సంసారమహా
భీలాంభోనిధిచుగ్గుల, మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుచుఁ దల్లి : 1046
- క. అను నీ రాధాస్తోత్రం, బనుదినమును బతనసల్పు ననఘుండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం, బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. 1047
- క. సరిగానము దీనికి సం, స్మరణీయ మనంతమోక్షసాధనమును నీ
వొరులకుఁ దెల్పిందగ దిది, పరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. 1048
- సీ. ఏదేవివాచుంబు నెలమియై వినుమాత్ర , నఖిలావదలుఁగూడ సంతరించు
నేమాత కరుణతో నీ సర్వలోకమ్ము , లందు సంతర్జితమై వసింపు
నేతల్లి శైవులకేవి వైష్ణవులకు , నేని సంపేష్టయై యెసఁగుచుండు
నేరాజ్ఞి శక్తుల కేలికసానియై , ప్రకృతిరూపంబునఁ బరిధవిల్లు
- గీ. దుర్గమముల సంతటములఁ బొలఁగఁజేయు , కతవ నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నామె పూజాదిధానంబు నధికభక్తి , నింక వచియింతు నీకు మునింద్ర : వినుము.
- వ. వాగ్దానంబును శంభువనితయుఁ గామవీణంబును బిదపఁ 'జాముండాయై' పదంబును
'నయః' పదంబునుంగూడి దుర్గానవాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; నియ్యది భక్తులపాలిబి
కల్పపాదపయః; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయ
త్ర్యుష్టిగణపదులు. అదిదేవతలు మహాకాళీ మహాలక్ష్మి మహాసరస్వతులు. వీణం
బులు రక్తదింతికాదుర్గాద్రామరులు. శక్తులు సందాకాంతరీ భీమాదేవులు. వినియో
గము చతుర్విధ పురుషార్థములు. మోక్షియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందము
లను, హృదయంబున నిదిదేవతలను స్తనంబుల శక్తివీణంబులను స్యసింపవలయు.
వీణత్రయంబునీతను వీణచతుష్టయంచేతను వీణస్వయంబుచేతను షడంగంబుల
జాతియు క్షంబులఁ గావించి శిఖలోచనద్వంద్వకృతినాసాననగుదంబుల విన్యాస
మొనర్చి మంత్రవర్ణంబుల సర్వవ్యాపకంబు గావించునది.

- క. అసితోమరవక్రగదా, ముసలమ్ములు శంఖకూలముద్గరములు పా
శసుదర్శనచాపమ్ములు, నెనలారి న యట్టి దుర్గ నెంతుకా మదిలో. 1051
- క. నానాభూషణభూషిత, యై నీలాంజనసమానమగు సుప్రభ్యా
మానితయగుచున్ దశపా, దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతుకా మదిలో. 1052
- క. మధుకైటభులను నసురుల, వదియించు నిమిత్తమై వివన్నుం దగుచున్
విధి యేకాశి నుతించెన్, ప్రథితాత్మకులాలి నామెఁ బ్రార్థించు మదికా. 1053
- క. ఒకచేత సురాపాత్రయు, నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెడుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజకా, నకలేశ్వరియైనయట్టి శక్తిన్ దలఁతున్. 1054
- క. అరుణాంబుజవాసనియై, యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
సురదైత్యనిహంతిణియై, పరఁగు మహాలక్ష్మి నెంతు భావమునందున్. 1055
- క. కుంభనికుంభుల యధికో, జ్ఞుంభణము నడంపఁ బుట్టి శోభిలుదానిన్
జంభారిప్రముఖమతకా, కాంభవినిఁ ద్రినేత్ర నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. 1056
- క. వాణీబీజాత్మికయో, నేణాక్షిని సర్వవిద్య లేరెడు సర్వ
ప్రాణాదికయైన సరస్వతి, నాణెంబగు భక్తితో మనమ్మునఁ దలఁతున్. 1057
- వ. అని ద్యానించి షట్కోణసంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతిపత్ర
కంబగు నష్టదశపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సాంగ్రామంబునగాని
మటంబునంగాని యంత్రంబునంగాని బాణమునఁగాని లింగంబునంగాని సూర్యునం
దుంగాని దేవిని యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున సరస్వతీసహతుండగు పద్మ
జుని, నైర్వృతంబున లక్ష్మీసహతుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బార్వతీ
సహతుండగు శంభుదేవు, సుత్రరంబున సింహమును, వామంబున మహిషమును
బూజింపవలయు. నందఱార క్తదంతాశాకంభరీశివాక్షుగ్ధాబీమాభ్రామరులను షట్కోణం
బులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మి మాహేశ్వరీ కౌమారి వైష్ణవి నారసింహి
బంధి చాముండికల శక్తులకు దత్తవత్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ
చేతన, బుద్ధి, నిద్ర, ఊర్ధ, చ్ఛాయ, శక్తి, తృప్తి, జ్యేతి, జాతి, లజ్జ, కాంతి,
క్రద్ధ, కీర్తి, లక్ష్మి, వృత్తి, శృతి, స్మృతి, దయ, తుష్టి, పుష్టి, భ్రాంతి మొదలగు
వానిం బూజింపవలయు. పిదప భూపుర కోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలని
వటుకని యోగికులను నర్చింపవలయు; నాపిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పా
లుం యజింపఁజెల్లు; నిట్లు సావరణియగు దేవిఁ బూజించి సమస్తరాజోపచారం

బురఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశతీస్తోత్రంబును దేవ్యగ్రంథునఁ
బఠించునది. 1058

క. సప్తశతిం బోలినయది, ప్రాప్తింబుట దుర్లభంబు పావనము కుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు, నాప్తునిగతిఁ గాంచుఁ జదువుననఘుని మౌనీ. 1059

క. ఏవిధిఁ గృతకృత్యత్వము, భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు ; పాపనమౌ నా
దేవీపూజాప్రక్రమ, మావంతయు మిగులకుండ నంటి మునింద్రా. 1060

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసయక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులున్ పీరియు శాంకరి భారతియుఁ నమస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులందు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేమికోసమై. 1061

గీ. తచ్చరణపద్మసేవావిధానమందు, నాఱితేరుట నా భాగ్య మందినారు
పదియునల్గురు మనువులు నదీతిసుతులు, విశ్వలముగ న్వస్థలములనిల్చినారు. 1062

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నాప్రకృతిన్ వివరించియుంటి సు
శ్రీదము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంశదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములఁ వచించితిన్
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన నీదగు పుణ్యమేమియో. 1063

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రం, కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియున్ నకలవిధా
భ్యుదయంబులు వంతమునఁ, నదమలమైనట్టి మోక్షసంపద యనఘా ; 1064

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహియైగాని పూ
వికతోదన్ నవరాత్ర్యహంబులనుగానీ చేయఁగ నేర్పునే
యకలంకాత్మకుఁ డీచరిత్రవతనం బాద్యంతముంగూడ వా
వికి నాదేవియు దాసియై యలరు మౌనీ ; సానురాగంబునన్. 1065

ఉ. పుత్రులఁగోరు మానవుఁడు పుత్రుల, విద్యలఁగోరునట్ట న
ద్వాత్రకుఁ డన్ని విద్యలను, సాంగవిస్మర్దియుఁ గాంచనేర్పు నే
మాత్రము లోటు గల్గదు సుమా ; యెది గోరిన నద్ది కల్గ న
ర్వత్ర కుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుమారకా. 1066

చ. శకునపరీక్షపేయనగు స్నానమొనర్చుచుఁ జేయిమోడ్చి దే
వికి నొసేటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ శిరిసంకితోన్న బా

- లిక కరమందో, స్నానమొనరించికడుఁ గుచియైన బ్రహ్మచారి కరమునందో భక్తి నలరించిన భర్మశలాకచే ముసీ. 1067
- క. బంగారు శలాకఁ జొ, నృంగను విడివడినయట్టి పత్రమునందున్ సంగతమగు సంశముచే, తం గలుగు కుభాకుభములు తర్కింపవలెన్. 1068

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. ఆరామద్రామిడకుల, వరాన్నిది పూర్ణచంద్రః పరగుణసాంద్రః మూరిస్తవసీయ యశః, పూరితభువనాంతరాళః బుధజనతోలాః 1069
- క. ఆకపటహృదయాంతర్ని, త్యక్తలితవిద్యాస్వరూపః దాతృత్వశ్రీ ప్రకటితనిజగేహోత్సవః, సకలజగద్వంద్యకీర్తిః సత్పథవర్తీః 1070
- క. వైయాకరణ శిరోమణిః, సాయంనటదీశమౌళిసంభృతగంగా స్నాయచ్చలదూర్మినిభ, శ్రీయుతకవితాగురుత్వఽహ్నితినామా 1071

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదితరామకృష్ణాంధ్రీ కృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్మునందు నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

- కా. సాకల్యం బొనరింప నేర్పియున్ విశ్వశ్రేయముం గూర్చు ను శ్రీకళ్యాణదమైన కృత్యముల వాసిఁ బున్నెమున్ బంచఁగా నాకాంక్షించియు ఆదినైదు తుది రెండధ్యాయముల్ పేర్కొమై నాకుఁ వీడిన రామకృష్ణులకు సందానింతుఁగై మోడ్చులకా.
- క. తిరువతి వేంకట కవిగురు, చరణాంబురుహప్రవాససంజనితకవి త్వరమాయుతుఁడను నన్నం, దఱుఁ బిల్లారు వేంకటాచారావి సమాఖ్యన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్పరదేశతామ్రైవమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

దశమస్కంధము

తిరువతివేంకటవిద్య. ద్వరకవితాంసవిశేషవర్ణితకీర్తిః :

పరమార్థవియతమూర్తిః, స్వరచితదర్మప్రహరీః బ్రహ్మయశాశ్రీః :

1

ప. అదదరింపు చుట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను.

క. పైకతవచియింపుము ను, శ్లోకం బమహంము సకలశోకహరణయౌ
నేకత దాని వినఁగ నే, నేకతయున నింతమాత్రఁ దృప్తిఁగాంతున్.

3

ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు నారదుండు.

4

క. ఓ నారాయణః పాపా, జ్ఞానహరంబయిన దేవిచరితము వింటిన్
గానీ మన్వంతరముల, నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటులుండున్.

5

గీ. ఎట్టి యాకాంక్షునఁ బుట్టె నెట్లు లేరి
చేతిఁ బూడింపఁబడియె సమ్మాత యెవరి
కోర్కులెటు లీర్చె ? నది వినఁ గోరుచుంటిఁ
గానఁ గరుణించి తెల్పు మక్కితల ననుడు.

6

ఉ. నారదః యాలకింపు చుమనాశకము ప్నిఖిలేష్టసిద్ధి కా
రాంమునైన దేవిచరితింబు, జగమ్ములతాత ధాత దై
త్యారికి నాభిపద్మమునయిం దుదయించెను మాసపేర్చుచేఁ
బూరుపు నొక్కరున్ దలిరుబోడి నొకర్లు నతండుచేసినన్.

7

క. ఆయరుపురుసున్ దంపతు, లై యలరిరి లోకవిదితమైన యఖిఖ్యన్
స్వాయంభువనువన సకల, డాయెన్ శతరూపనుఁగ నాపె తనయ్యన్.

8

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు, జగదధీశ్వరఁ గొల్చె నచలితబక్తి
నెద్దియునులేమి మృతుచే నెనకమెనఁగ, నప్పరాంబిక రూపంబు ననుపువటిచి.

9

సీ. వాగ్మనమంత్రం బనాగ్మనంబుగఁడేసి, యాహారమం దిచ్చ నాహరించి
శ్వానదన్యస్థవిశ్వాసమ్మ విడనాడి, కామద్రవ్యక్తి నికామదుడచి

యతిరమ్యకాంత్యలంకృత మైన దేహమ్ము . సతతోపవాసకర్మితము చేసి
స్థిరయంద నిరతమ్ము స్థిరుడయి యొక్కపా . దమ్ముచే నిలిచి క్రోధమ్ము గెలిచి
గీ. స్థావరతఁదాల్చి నూఱువత్సరము లతుల
తపమొనర్చిన నతని కాతల్లిదర్శ
న మొసఁగి ' రాజ ! కోరు వరమ్ము ' లనఁగ
నమ్ముహదేవి నీగతి నతఁడు వొగదె. 10

ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన నీరజసూతి సృజించుచుండు ర
జైకరుఁడోఁ జతుర్భుజుఁడు శంభుఁడు నాశనముం బొనర్చు స్వ
ర్లోకము విండ్రుఁడేలు ననలుం డనిలుండును నాదిగాఁగలా
రో కరుణాన్వయాపిణి ! త్వదృదృపులుం ద్వదుపాసకుల్ గదా, 11

గీ. తల్లి ! వరము లొసంగెడి దానవేచి
నాయొనర్చెడి సృష్టి విష్ణుమ్ములేక
ప్రబలనటు లొనర్చుము వాగ్భవమ్ము జపము
సేయు వారలకు హితమ్ము సేయుమెపుడు. 12

గీ. ఎవ్వ రివ్వదముం బతియింతురో మ
తెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముక్తులు వక్తృత్వము దయసేయు
మమ్ము ! వినువేఁడెద నటించు నతఁడు వచక. 13

క. మనుజాధిప ! వాగ్భవజప, మునకున్ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంబకమున్
బొనరించి వంశకరులగు, తనయులఁగని పిదప మత్సరము చేరవగుఁ. 14

గీ. అనుచు నవ్వినద్యవాసిని యరిగె వింధ్య, గిరికి నెయ్యది మును పల తరణిమార్గ
మునకు నడ్డగి కలఁజొద్యపుని కతమునఁ, గ్రుంగె; నన మునిజపము లకుంతభక్తి. 15

చ. జననిమహాత్వముందెలుపు నద్భుర ! సూత ! భవద్వచోమ్మతం
బును గొనఁగాఁ గొనంగ రుచిపుట్టుచునున్నది, వింధ్యవర్షతం
బననెడి ? యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చె ? నెవ్విద
మ్మునఁ గలఁజొద్యపుండు నగమున్ బ్రకృతిస్థముచేసె ? నాపురున్, 16

చ. వివిధలతావితానపరివేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పజా
తివిలసితమ్మునై నదనదీహృదయంగమమై సుధాశనా

దివిహరణోచితంబయి ప్రదృష్ట మృగాకులమై మహీధర
ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజులు సర్వమహీద్రపూజ్యమై.

17

గి. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌచి, యరుగ నదియును నర్వ్యపాద్యాదులిచ్చి
యతని నొక యుచితాననమందు నిలిపి, యిట్లు వచించె గౌరవం జెనక మెనఁగ.

18

ఉ. ఎచ్చటినుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో
సచ్చరితాగ్రగణ్యః యనిశమ్ము దివాకరురీతి సర్వతో
కోచ్ఛయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ నీవకావె నీ
వచ్చుట యెల్ల వేల్పులును వచ్చుట నాపుడు నాతఁ డల్లనఁ.

19

గి. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీద్ర
మందుఁగల లోకముల నాలయములఁ గంటి
నవి యఖిలభోగముల నిచ్చు నవియటంచుఁ
బలికి యొకయూర్పు నీగిడించెఁ గలహభోజి.

20

ప. అంత సప్సర్వతం వీ నిట్టార్పునకేమి కతంబు వచింపు మనుటయు.

21

చ. శివునరు మామగారిగుటచే హేమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యె; న
ల్లవనధమోటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండ; య
న్యవివృతి సేయనేల? నిషదాద్రియు నీలము గంధమాదనం
బవియును భేరుగాంచినవియే యవిరాజః యిదిట్లులుండఁగన్.

22

ఉ. నాకు దివాకరుం డనుదినంబు ప్రదక్షిణ మాచరించు నే
నేకద పేరు గాంచితి నిఁ కే నగముల్ ననుఁబోలఁజాలు? ము
ల్లోకములందు నంచు మదిలోఁ గనరాద్రి యఖండగర్వమున్
జేకాని దేవిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్మముఁ.

23

క. అన్నగము బొగరు దలఁచి కొ, న న్నాకుచ్చాస మడరె; నగర్వ మ్ము
చ్చిన్నముపేయఁ దపంబున, నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమకాదే.

24

ప. ప్రసంగవశమ్మున నింతవట్టుఁ జెప్పవలసినదెని నొక నేగుదునే యనుడు వింధ్య
మాత్యుఁ జింతించి,

25

క. అందఱు నాబల మధికం, బందురు మేరువు జయించి యాయాయకమున్
బొ దకయుండిన నాదీ, బొంది మఱెందులకు విడువఁబోలదె యింకఁ.

26

- చ. తనకు దినాధినాథుఁడు ప్రదక్షిణముఁ జొనరించునంచుఁగా
కనకనగ మృఖర్వమగు గర్వము దాల్చుట మత్కరమ్ములం
దినకరమార్గలోధము విధించిన నాథఁడు తత్ప్రదక్షిణం
జొనరువనేరఁ డగ్గిరికి నుండెడి గర్వము తప్పు నప్పుడున్. 27
- క. అని తన భుజముల నాకన
మును ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై
యినుఁడెపు డుదయించునో యా
తని నెపు డడ్డుదునో యనుచుఁ ద్వరపడుచుండన్. 28
- ఉ. రాతిరి వోవునంతఁ దిమిరంబు గనంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుముద్వతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బద్మినుల కర్పణపేయటకల్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మనలుటబైఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్. 29
- గీ. అంతఁ బ్రాజ్ఞాపరాజ్ఞహుధ్యాహ్నభేద, ములఁదెలిసి హవ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు, ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతడనర. 30
- సీ. యామృదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ , రుండు 'మూర్తాంధ' మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింధ్యాద్రి యా , కన మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన విఠేగ శక్యముగా 'దనిననిని , భానుఁ డాశ్చర్యమ్ము పడుచు గొప్ప
పదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ , రాని కార్యము లెవ్వయేని గలవె
- గీ. అనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయిందె , రాహు వరికట్ట ఊణము పర్యంతమేని
యాగని యినుండు వింద్యరుద్ధాత్ముఁడగుచుఁ , జిర మటుండె విడి బలవత్తరమకాదె.
- గీ. ద్యుమణి యటులైనకతన లోకములు లోక, పతులు తల్లడమంది విఫలతగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె, నష్టతుల్యంబ యగుచుఁ గన్నట్టై జగము.
- క. పడమట దక్షిణమున నుం, దెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రంగొని ర
ప్పుడ ప్రాచ్యులౌ త్రాహణులు, కడుఁ గడుఁ వీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములగా. 31
- గీ. ప్రజలు కొందఱు మడిసిరి బాధపడుచుఁ, గొందఱుండిరి జగములయందు, బయలు
వెడలె 'హాహా' రవంబు దివిషదు లింద్రుఁ, జేరి 'కింకరణీయ' మన్వరలైరి. 32
- క. అంతఁ వారెల్ల శబ్ద, కాంతున్ వాక్యాంతు ముందుగా నిడికొని య
త్యంతార్తులగుచు గోరీ, కాంతుని గనుఁగొని మతింపఁగాఁ దొడఁగిరిటుల్, 33

సీ. ఆర్తార్తిహరణాత్తతీర్తివిశేషః కై , లాసవర్వతకృతావాసః విష్ణు
హృత్కంజవాసః సంపత్కరాః కరుణార , సాలయాః జగదీశః కాలకాలః
కాలస్వరూపః మాయాలవాలాః మహా , దేవః వృషధ్వజః దీనరక్ష
అక్షిణవిభవః వశక్షః విరూపాక్షః , యోగగమ్యాః మహాయోగనిరతః

గీ. యనుచ నొకమాటగా నెల్లరును నుతింప
విని మహేశుండు నగుచు "దివిషయలార
స్తుతిః బ్రసన్నుండనైతి మీహితము సేయు
వాడఁ దెల్పుండు" నాఁగ దేవతలు ననిరి.

36

గీ. దేవః వింధ్యాద్రి మేయివిద్యేషి యగుచు, భాను నరికట్టఁ గాల మేర్పడకయుండెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పె; నీ కీడుమాపి, ప్రోవుమీ ముమ్మనుచుఁ గ్రతుభుజులు వేడ.

చ. క్రితుభుజులారః మీ నుడువు కార్య చుశక్యము నాకుఁజేయః న
చ్యుతుఁ డభిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డన్మదభీకుఁడౌటచే
నతనికి దెల్పినన్ చునకు నబ్బినపేగి తొలంగునం చుమా
వతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముఖుల్ నని రచ్యుతున్ గనన్.

38

క. చని దేవదేవు భువనా, వనదీక్షితు వనరుహాక్షు వైకుంఠవిభున్
గని గద్గదస్వరము పెం. పున నిట్లు నుతించి రధిఁమోదంబలరన్.

39

క. జలచరము ఎగుచు సోమరు, జలనిర్ఘంఠర్నిలీనుఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితిదిగా, జలజాతిః భక్తవక్షః శక్తకటాక్షః

40

క. కూర్మబిదై పయోద్యం, తర్కగ్నుము నగమునెత్తి త్రావించి నుధా
నిష్కృతుల నుమ్ముఁ జేయవె, దర్మావనపక్షపాతిః దైత్యరాతీః

41

క. దర నుద్ధరించుటకు నూ, కరరూపము స్వీకరించి గర్వబలాను
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న, సురహేతు నయపవేః మురారిః శోకవిదారిః

42

క. నరసింహరూపముఁగొని, ఖరనఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుఁ లోకాం
తరిగతుఁ జేయవెః జగదు, ధ్వజనమానక్రచిక్రః దాదాయత్రాః

43

క. దామనఁడవై బలి ని్నిజ, దామము లీగంగఁజేసి తద్దామము ను
త్రాముని కొనంగవేః యు, ద్దామనిర్రామవిశిష్టః తాడితడుష్టాః

44

క. జనుదగ్గినుతుఁడవై శౌ, ర్యుదుదనముకృష్ణద్వద్ధరాణావశో నా
శము హివరించి యమేయయ, శము గొనవెః మహానుభావః జగతీదేవాః

45

- క. దశరథునకుఁ దనయుఁడనై, దశముఖముఖదితినూజితతిఁ ద్రుంచి విప
ద్ధక మాకుం దొలఁగింపవే ? విశదబలాత్యనువమాన ! విష్వక్సేనా ! 46
- క. నందతనూజుఁడనై కం, నుం దునిమి యధర్మ మెందుఁ జొరసీక మహా
నందమ్ము ధరణీకీవే ? వం దార్వానందదాయ ! ఫణిపతికాయా ! 47
- క. పశుహింస మాన్పుటకు బొ, ద్దశరీరము దాల్చి గర్హితమఖవిఘాతా
తిశితవచనములు సెప్పవే ? నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర ! నిఖిలచరిత్రా ! 48
- క. జగమెల్లఁ దుచ్చరాజ స, శగమై మేధ్యాసుకారిజనయుతమై పా
దుగనుండఁ గర్కవై బా, గుగఁ జేయవోకో ? ముకుంద ! గుణగణకందా ! 49
- గీ. ఎట్టి గర్హ్యస్వరూపమ్మ లేని దాల్చు, టార్తులగు భక్తుల భరింప, నవశదులగు
దైత్యుల హరింపఁగద ! యిట్టిదయ మఱేరి, కైవఁ గల్గినె ? దేవదేవా ! యనంత.
- వ. అని ప్రార్థించుటయు, 51
- పీ. దేవతలార ! నుతిం బ్రసన్నుఁడనైతి , దుస్సహంబైన మీదుఃఖముపుడ
బోనొనరెదఁ దాపముం బొందవలదు దు , ర్లభమైనదేని పంఁబుప్రీతి
వివేదఁ గొనుఁ దెవ్వ రీ స్తోత్రమును భక్తి , బెంచి ప్రొద్దుటఁ బలియించువారొ
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు , గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ
- గీ. తెవ్వియం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని , గల్గు సంతతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టదు రోగముల్ గనుటయేని , సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదలు. 52
- గీ. పలుపలుకులేల భుక్తిముక్తుల నొనంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయులై దేవతలు హరి కిట్లు లనిరి. 53
- క. దినకరహర్షనిరోధ, మ్మును వింద్య మొనరె దాన భోగమ్ములు వొం
దనివారమై నినుం గనుఁ, గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటా. 54
- చ. అనుటయు లోకకర్త్రయగు నంబికఁ గొల్చుచుఁ గాకికాపురి
దనరు నగస్త్యుఁడ న్మనివతంసుఁడు వానిన వేడికొండు విం
ర్యసిగమున్పుద్గించన యొనర్చ సమర్థుఁ డతందనన్ క్షణ
మ్మున నుల్లెల్లఁ గాకికుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికా దగన్.

- క. స్నానప్రముఖనమస్తవి, దానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవృ
జైవీక శ్రీరమ్యం, బైన యగస్తాశ్రమమున కరిగియు నచటఁ. 56
- వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱఁగి, 57
- సీ. కుంభసంభూతః విశ్వంభరాసురనేతః, వాతాపిహననవిభ్యాత చరితః
మిత్రావరుణపుత్రః స్మృతిపురాణాదివి, ద్యానపద్యప్రతిభానిరూప్యః
నహుషసముత్పాటనక్రియాదక్షహం, కరణ ప్రభావః సత్కార్యనిరతః
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసమ, స్తనదీకః ఋషివరిష్టాః యగస్త్యః
- గీ. శైలకృతశోకవహ్నిజాజ్వల్యమాన, హృదయులమగుచు నీవు గాచెదవటంచు
వచ్చినాఁము చుమ్ముఁ గాపాడుచుయ్య, యనుడు నమ్ముని మందహాసాన్వితుఁడయి.
- సీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రశక్తులగు మీ, రొనరింపలేకుండు పనియుఁగలదె
వక్రాయుధమువచ్చు స్వర్నాధునకుఁ జేయ, శక్యమృగాని కర్ణమ్ము గలదె
క్రతుభుగావళికి ముఖమ్ము గదాఁ వహ్ని, యతనిచేఁ గాని కార్యమ్ము గలదెః
ద్రష్టుమశక్యప్రతాపశాలియగు భా, స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదెః
- గీ. దండహస్తునకును నసాధ్యంబు కలదెః, యైన నాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెప్పుదు నిస్సంశయమ్ముగఁ జేయవాఁడ, ననుడు సంతనయంది యిట్లనిరి సురలు.
- క. అంబరమాణిమార్గము విం, ధ్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ
డుం బొందినయవి యవివృ, థ్రిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితశక్తిఁ. 60
- గీ. విజముగ నగమ్ము నప్రమౌ వీడమహిమ
వీవు పేయంగఁదగు కార్యమిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
చని రతం దీట్లు లనెఁ దనదాన గుణిచి. 61
- మ. నృపపుత్రీః యచటఁ వసిండుటకు నిశ్చేతంచె విప్పుమ్ము విం
ధ్యపరిస్తంబిన చేయు నక్కతన, మోజుపేక్షకుల్ గాక నొ
క్కపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మఱిఁ గాశ్యావాసులౌ వారికే
యేపుడున్ విప్పుము గల్గునంచు/ననరేః యిందిందిరాభాంకాః 62
- క. వి యమ్ముణికర్ణిక న, మ్ముని స్నానముచేసి కుతుకమున విశ్లేశం
గవి దండపాణికిం బూ, జన మొనరిచి కౌలరాజనమ్ముఖమునకున్. 63

మ. చని కాశీపురవాసివిప్పుహర । దాసస్వాంతవాసా । నను

జను లీ దుష్కృతి చేసినాడనుచు నెంచన్బో, రికే కర్మవా

సనచే గాని వీడఁజేసెదవు దోసంబెద్దియే నుండెనే ।

యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చునల్ సేసియున్.

84

గీ. దక్షిణపు దెసవట్టి యతండు సారె, సారెకుం గాళిఁ దలఁచుచు ఊజములోనఁ

దన తపమ్మును రథము నెక్కిన విధానఁ, జనియె నప్రీతుడై వింధ్యసపిఠమునకు.

కా. అంతః వింధ్యనగమ్ము గన్గొని స్వకీయోద్ధత్యముఁ మీడి య

త్యంతాల్పంబయి దండరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు శు

ద్ధాంతర్యుత్తి నొనర్చుగా నతఁడు వత్సాః గండతైలమ్మలం

దెంతేఁ గష్టము గల్గె నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండన్ జూపి.

88

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను నిటులనె, యుండుచుని చెప్పి యయ్యగస్తుండు దాని

శిఖరములఁ గ్రుముముగ నధిష్ఠించి దక్షి, జగతిగాఁ జని శ్రీతైలము గనుఁగొనియు.

క. మః యాద్రిఁ గృతాశ్రముడై, నిలిచెన్; వింధ్యాద్రి యట్టెనిలిచెన్; పునుపూ

జలఁగొని దేవియు దానన, నిలిచెన్ దా వింధ్యవాసిని యునఁ దనకుచున్.

88

సీ. శక్రనాశకము పవిత్రంబునగు నీ య , గస్త్యవింధ్యాద్ర్యుపాఖ్యానము విన

విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి నిచ్చెడు రాజ , లకు నిరాహతజయలక్ష్మి నొసఁగు

ధనదాన్యములను ప్రసాదార్థవృద్ధి వై , శుభలకుఁ గల్గించు శూద్రులకుఁ బాడి

పంటల సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్పు , నర్థకాంక్షల కధికార్థ మిచ్చు;

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు నిక్కరణిదేవిఁ గొలిచి స్వాయంభువమనువుగొనియె రాజ్య

మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిధితమౌ పరాంబిక చరిత్ర మీఁక నేమి యడుగుదుని.

వ. సూతుం డనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మాః యాద్యుండగు స్వాయంభువుని చరిత

వింటిమ. క్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మనువుల చరిత్రంబులు వినఁ గుతూహలాయ

మానమానసులమై యుంటిమి తెలుపుమనుడు నతండు నిట్లువలకు నట్లు వారాయ

జుండు నారదుంగాంచి.

70

గీ. ప్రథమమనువగు స్వాయంభువవిభునకు సు, తులు ప్రియప్రభోత్తానపాదు లనఁగలరు

వారు టూపాలనం బనిర్వారజగతి, గా నొనర్చి యుండ నిభ్యాతిగనిరి.

71

సీ. రెండవ మనువు ప్రవందబలుండు ప్రి , యప్రతిసుతుఁడు నత్యవ్రతుండు

స్వారోచిషాఖ్యుడవ్వఁడు కాశిందీత , బమ్మున నర్వసత్త్వమ్ములకుఁ ప్రి

యమ్ము సేయచు నివాసమ్ము చేసికొని జీ , ర్ణమ్ములై తనరు పర్ణములుతినుచు
దేవిరూపమ్ము పృత్తికచే నొనర్చి త , త్నూజ సేయచు భక్తితోఁ దవమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దమ్ము లొనరింప దశశతార్క , నమనిజద్యుతియును జగజ్జననిదర్శ
నమ్మొనఁగి నుతిచేఁ బ్రసన్నయయి యాద , రమ సమన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చి.

క. తాంజీయసఁ దాఁబరఁగెన్, స్వారోచిషమనుపు తత్కృపన్ బుత్రులతో
దాడుణి నేరి సుఖాతి, శ్రీరాజిలి స్వర్గమానకుఁ జేరెన్ విదవన్. 73

గీ. మూఁడవ యతిని పేరుత్తముఁడు ప్రియవ్ర
తతనయుఁ డతఁడు మూఁడు వత్సరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. 74

క. స్తుతిఁదనిపి రాజ్య మువ్రతి, హతగతిఁగొని నుతుఁగని నుజాన్వితుఁడై నం
గతధర్మవ ర్తనుండయి, యతఁడు రాజర్షిసేవ్యునిగు పదమందెన్. 75

సీ. తామసుండను పేరఁ దనను ప్రియవ్రత , తనయుండు నల్గవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీపునుఁ గాదు , రాజహరిజపపరాయణుఁడయి
చైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును , నవరాత్రిపూజ యొనర్చుచుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతేఁ గలుగఁ జేసి , తదతిపూర్ణ ప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శత్రువిరహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది , యది సుఖమంది శౌర్యబలాధిపతుగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత బామి విడిచి, మంజరమ్మును బొందె ననంతరమున.

గీ. ఆతని యనుజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతఁడు రాశిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్ధమునకు నదిపుఁ
డయి నుతులఁగాంచి బొందె లోకాంతరంబు. 77

క. చాక్షుఁ డాజువ మను వం, గక్షితివాధు నుతుఁ డతఁ డఖండతరతపో
ద్యక్షిఁ బులహా బ్రహ్మర్షిన్, వీక్షించి మహాత్మ్య నిన్ను నే శరణంటిన్. 78

గీ. వీజఁ గిందుఁడను ధరణీప్రభుత్వ, మధులేవి ఖుజలం మృనంతనంత
తియుఁ జింతింపితియును ముక్తియు లభింప, నెద్దియే నుపదేశింపనే యనవుడు.

క. పు హుండు దేవిదేవన్, గొలుపు యి తత్కృపను నీదు కోయలెల్లన్
ఫలియించు సనుబయును నె, ట్టులు గొలువఁగ వలయు ననవుడు నతండనియెన్.

సీ. దేని జపించుటచే నంబుజభవుండు , జగముల సృజించు జాణయ్యె
దేని జపించుటచే నుపేంద్రుడు రక్ష , కత్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేని జపించుటచే నుమాప్రియుడు ల , యమ్ము సేయఁగ శక్తినంది మించె
దేని జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్ , రక్షింప శిక్షింప దక్షులైరి

గీ. దేని జపించు వారి కెందేని హాని , పుట్టదో యట్టి వాగ్ధవమున్ జపింపు
మదియ నీకోర్కు లొనఁగూర్పు నన నతండు , తత్క్షణము విరజానదీతిటికిఁ బోయి.

ప. పల్లవాహారుండై యొక్కమేఁడును జలాహారుండై మఱియొక వత్సరమ్మును
బవనభక్షకుండై యొక నొక యబ్దంబును నిరాహారుండై స్థాణుపుంబోలెఁ దొప్పిది
వత్సరమ్ములును వాగ్ధవమంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గప్పిట్టి
'నీకోర్కు చెప్ప' మనుడు. 82

గీ. తల్లి : యెల్లర కంతరాత్మవగు నీవె, ఋగని నాకోర్కిగలదె యైనఁ గృప : దర్ప
నం బొనఁగి యదీగితివిగాన వదియింతు, నఖిల మన్వంతరవిభుత్వ మధిలపింతు.

భ. అనవుడు నట్ల యిచ్చితి మహామహాలౌ సుతు లుద్భవింతు నీ
వొనరుచరాజ్యమం దెపుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
చును వరమిచ్చి యంబి వనె; శూరులఁ బుత్రులఁగాంచి సార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమంది మనుమాన్యుడునై యతఁడొందె ముక్తియున్. 84

క. వైవస్వతుఁ దేదవ వాఁ, దైవఋణా శ్రాద్ధదేవుఁడనఁ బరమానం
దావహుఁడన నాతండున్, దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదినీ ముక్తిగొనెన్. 85

గీ. ఎనిమిదవవాడు సావర్ణియనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిది
యాపె కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రయాది
నాథుఁడయ్యె ననంగ నన్నారదుండు. 86

ప. సావర్ణి జన్మాంతరమున నెట్లు పూజించెఁ దెలుపుమనుటయు, 87

ఉ. యాచకులఁ గఱంచెడి మహాత్ముడుఁ జైత్రకురోద్భవుం డనం
కోదపరాక్రమక్రముడు గోవిందుడుం గవియుఁ నయాప్రవి
ద్యాచకురుండునైన సురభాఖ్యుడు మానధనుం దొకిండు స్వా
రోచిపుకాలమందుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. 88

గీ. అతని నగరమ్ము నరికట్టి యరులు ధనము

పుచ్చికొని యప్పురమునుండి పోదఱుచుగ

వాణినెక్కి యొక్కండయై బ్రాంతచిత్త

వృత్తి నాతం ధరణ్యమ్ములెల్లఁ దిరిగి.

89

క. అతిశాంతం బతిరమ్యము, యతియుతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గాం

చి తదభిమతహృదయతఁ గొం, త తడ నటన్ గడపి కృతవిధాను మునీంద్రున్.

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వదించి పూర్వమం

దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యమునున్ హరించి నఁ

వంచితుఁజేసినట్టి నరపాలరచేత హరింపఁగాఁబడెన్

గొండెమ యేనియున్ మమతగ్రుంగదు పోయినరాజ్యలక్ష్మిపై.

91

గీ. ఏమి పేయుదు నాదుఃఖమెట్లుతప్పుఁ, జెప్పుమయ్య నీదయ నపేక్షించువాఁడ

ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్య మద్దు. తకరము నకలాభీష్టప్రవమ్ము సుమ్ము.

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుశివోద్భవయు జగన్మయయు నౌ , మాయ మోహమ్ము నమస్తజంతు

పులకును గలిగించుఁ దలఁప నద్దియ నృష్టి , సేయుఁ బాలించు నశింపఁజేయు

నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ , హాలక్ష్మి కామద యనఁగనొప్పు

దానియంద జగమున్నవమోఁ బ్రతిష్ఠిత , మౌలయమ్మునుబొందు నక్కతమున

గీ. నది వరముకన్నఁ బరమగు నట్టి దేవి

కరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య

తండు మోహమ్మువొందఁ దన్ముండు తాదృ

కుండు గానేరఁదనఁగ రాజు ముని కనియె.

93

గీ. అమ్మహాదేవి యెవ్వరో యాపెరూప, మెట్టులుండునౌ పుట్టుట కేమికార

జంబు జంతుసంతతికి మోహంబు గలుగఁ, జేయఁగాఁ గారణంబేమి చెప్పుమయ్య.

గీ. అనుబయు ముని వదించు నారాయణుండు, విశ్వము హరించి యోగరాద్వృత్తిశేష

నాస్తూణసేసికొని సంద్రమందు నిమర, నొందఁ దద్గర్హమలమున నుద్భవించి.

క. మధుకైటభులను దానవు, లధికభయంకరశరీరులగుచు విధాతన్

వదియింఁగడఁగ నాతం, దధికతనిద్రు హరిఁ గాంచి యత్యార్థుండై.

96

క. నాకైతెంతటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల

క్ష్మికాంతుండు సుపుష్పిఁ జిక్కువడె నక్షిణప్రతాపోగ్రుహి

రాకాసుల్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాజఁబులిష్టాఁగునో
యాకష్టం బెటుదాఁటునో యనుచు నెంతేఁజింతమై నంతటన్.

97

క. ఏనిద్రాధిష్ఠాత్రికి, శ్రీనాయకుఁడు వశముపడి చెందెన్నిదురగా
దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన, నౌను హితాప్తియని విశ్వయముగొని పదపన్.

98

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి, దానశివదాయినీః జగత్కరిః పరాత్మ
శయనః సీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ, కృత్యముఁ దీర్చికొనియెన రెల్లవారు.

ప. మఱియుం గాళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనానస్వరూపమ్ములనొప్పు నీకు ననుష్ఠా
రమ్ము; నీచే గృహీతుండగు బగవంతు రమేళు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్ము
లగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేఁడుటయు నయ్యుంది దయ్యాప్తిమై హరిని
విడిచి రాక్షసుల మోహమయుల నొనరె; నంత హరియును నవ్వాసలఁ బూర్వోక్త
క్రమమ్మున వదిలియిచ్చె; నారక్కసుల మెదడు మీమియయ్యె; నియ్యది మహారాశీ
జన్మప్రకారం బింక మహాలక్ష్మ్యత్పత్తి నాకర్ణింపుము

100

క. మహిషీగర్భోద్భూతుఁడు, మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడౌ
మహిషాసురుండు దేవని, ఎహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభువై యుండెన్.

101

గీ. తత్పరాజితలయి దేవతలు పురముల, విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా నిడికొని హరి
హరులుగల లోకమున తేగి యతితరార్తి, కలితవచనులై వారిశోఁ బలిరిరిట్లు.

102

సీ. ఆన్మత్ప్రభువులార! యసుశిక్షకులార! , యవగరింపుఁడు మహిషాసురుండు
బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ , యించి మా స్థానమ్ములెల్ల ననుభ
వించుచునున్నాఁడు వేగవాని వధింప , వలను యోజింపఁగదలయు ననుడుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీపతి మొగమున , నుండి సహస్రసూర్యోపమాన

గీ. మైన తేజమ్ము వుద్భైఁ గ్రమానుగతిని , గోపదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము బుడ , యించె నెల్లర కొనంద మెనక మెనఁగ.

ప. అందు శంభుసంభూతమ్మగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యావ్యతేజమ్మునఁ గేళ
మ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, శౌర్యమ్మున న్ననమ్ములును, మాహేంద్ర
మ్మున మిధ్యమ్మును, వాయుమ్మున జంఘారువులును, భౌర్యమ్మున విశంబంబు
లును, బ్రాహ్మమ్మునఁ బాదమ్ములును, సౌరమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వానస్పయ్యునఁ
గదాంగుళులును, గౌదేరమ్మున నానికయుఁ, బ్రాజాపత్యమున దంతమ్ములును,

జావరమ్మున నేత్రత్రయమ్మును, సాంధ్యమ్మున బొమముడియును, వాయువ్యమ్మునఁ
గర్జమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను నంబ
పుట్టుటయు.

104

సీ. శివుఁడు చూలమ్ము విష్ణుపు చక్రమును పరు , ణుండు శంఖము ననలుండు శక్తి
ననిలుండు చాపసాయుధముల నిండ్రుఁ దై , రావతముంట వజ్రమ్ము జముఁడు
దండబద్ధముల శుద్ధసుగు చర్మమును బ్ర , హ్మ కమండలుపు నక్షమాల నినుఁడు
కిరణమాల సరిత్పులి రుచిరహారము , నంబరమ్ములఁ గుండలమ్ముల మణి

గీ. కటకముల నూపురమ్ములఁ గంతఘోష , జమ్ము సర్వచంద్రుని యక్షణాయకుఁడు ను
రాంబ శేషుఁడు ఫణిహరిమును ద్వష్టఁయుంగరము హిమపంతుఁడు సింగమునిడి.

క. పాలెల్లరు నటబంటుగల, పాలెల్లరు నుతులొనర్చు బరమేశ్వరి దు
త్వారబలుఁడు మహిషుని నెల, హారం బొనరింపఁగా మహాద్వని చేసెన్.

106

గీ. అంతమాత్రస దయమంది యద్దనుజుఁడు, వైదికులఁ దీసికొని యాకాశమ్ము నత్త
శక్తియులఁ గన్నుచును జగజ్జనతోడ, నెదిరికొని యుద్దమునొనర్చు గడియునంత.

వ. దేవి రోషబూషితాక్షియై చిహ్నరుద్ధరదుర్ముఖబాష్కలబిడాలపదనప్రభృతియోధాగ్ర
గణ్యుల స్కృదంటుటయు.

108

క. మహిషుంటి ననలి మాయగా, బహురూపమ్ములనుఁ దాల్చు బరమేశ్వరి దా
ని హరింపఁదేనుఁ దుదరున్, మహిషాకారమ్ము గొనియు మార్గమునునంతన్.

109

గీ. పాశమునఁగట్టి తలఁగొట్టి భగ్గువలుచె
మఱియుఁ దత్తై న్నిరుల రూపుమాపె దేవ
తలు ప్రమాదమ్ము నంది రిత్తైలమి లక్ష్మి
మహిషమర్దనియై పుట్టె మనుజునాథ .

110

చ. ఇంక సరస్వతి యావిర్భవించిన తెలుఁ గెలింగించెద నాలింపుము.

111

చ. సురల మదంబుపెంపుమెయి శుంభనిశుంభుల పీడవెట్టి న
త్వరిగతి వారలెల్ల హిమవన్నగమేగి పరాంబఁగూర్చి "శం
కరి : నిజపైర్తహృదయి : గర్వితరాక్షసనాశకారిణీ :
హరిహరపగ్మబాదిబిజాశ్శ్రీ : యంచ నుతించి యంతటగా.

112

గీ. తల్లి : శుంభనిశుంభులారల సహింప, లేక నిను శరణుంటి మేలీలనేని
మమ్ము రక్షింపు మన జగన్మాత కతము, దెలుపుఁడనునంతఁ గోశమ్మువలనఁబట్టి.

- క. కౌశికియను నొకకత్తి సు, భాళనులార! వరమిడుదు నడుగుడనన్ దే
వీ! శుంభవిశుంభాసుర, నాళనమొనరింపఁ బ్రార్థన మొనర్తుమనన్. 114
- క. రాకాసులఁ బోకొర్చెద, శోకము మీకేల యొక సుఖముండుఁ దటం
చాకె యదృశ్యయగుటయు, న్నాకొకసు లేగిరి సుంసగగుహ కంతన్. 115
- ఉ. సుందరమైన రూపు పడుచుండనముం గలదై నిశుంభు శుం
భుం దగఁగొల్పు చండునకు ముండునకున్ బరశక్తి కన్పడం
గం దమరాజు శుంభు సముఖమ్మునకున్ జని వాండ్రు పెప్పి రా
క్రందితశక్తులోకి యొక కామినిఁ గంటిమి లోకమోహినిన్. 116
- క. మనుజాంగనలున్ మన యం, గనలున్ గంధర్వరాజకాంతలు త్రిదళాం
గనలున్ నాగాంగనలున్, గనఁదగ రా పువ్వుఁబోడిఁ గను కన్నులతోన్. 117
- గీ. దాని యొయ్యార మదియు నింతయని చెప్పఁ
దరమె! తద్యోగమున కర్హతగలవాఁడ
వీవె కావున దాని నెల్లెవి రా నొ
నర్చికొని మేటి సుఖము లందంగఁ దగదె. 118
- క. అనుటయు విని శుంభుఁడు దూ, తను సుగ్రీవుఁడనువానిఁ దక్షణమునఁ బం
ప నతం డంబిక సముఖ, మ్మునకుం జని శుంభు పుహిమముఁ దెలిపి విదపన్.
- గీ. అతఁడు నీకుఁ జెప్పుచునిన యట్టిది విను, మనురసురనరరత్నము లనుభవించు
వాఁడ నీవు రత్నమహాఁడ. ద్వత్పూజాను, భూతి నాయది రతులఁ దన్ముము మృగాఁడి.
- చ. అనవుడు శుంభుఁడాడు విధమంతయుఁ దెల్పితి వల్లెచాని యే
నొనరిచికొంటిఁ జిన్నపుడ యొక్కప్రతిజ్ఞ “యెవండు యుద్ధపం
దు నను జయించు వాని కగుడున్ సతి” నం చది తప్పరాదు గా
న నటులొనర్చుఁ జెప్పుము మనమ్మగునే? మఱి వాని కిద్దియున్. 121
- గీ. ప్రతినవట్టుట నిట్లంటి బలియఁడతఁడు
ప్రతిన నెఱవేర్చి ననుఁ జెట్టఁ బట్టఁ గలఁడు
చను మనుడు దూత దేవి వచనము శుంభు
నకుఁ దెలుప రోషరూపితాననుఁ దతండు. 122
- చ. ధూమ్రాక్షునకుఁ దన కెదురాడిన దానిఁ గొప్పం బట్టి యెదుటికిం దెచ్చుట నాజ్ఞ
యిచ్చుటయు నవ్వాఁ డఱువదివేల రక్కసుల వెంటఁజెట్టికొని యంబిక సమక్ష
మునకరిగి యుచ్చైస్వంమ్మున. 123

- క. నీయంత నీవ కుంభ న, మేయ బలుం బొంది సుఖనమ్మద్దిఁగొనుము లే
దా యేఁ గవమ్మగొని కొని, పోయెదఁ దత్సన్నిదానమునకు ననవుడున్. 124
- గీ. నిక్క మీ వట్టివాఁడ వనియుఁ బరాంబ, నీ ప్రభువు నీవు చేయువనిఁ దెలుపుమని
హంకృతి న వానిఁ జంపుటయుఁ దదితరులఁ, వాహనము గాసివెట్టి నవ్వారలెల్ల.
- సీ. అర్చుచు నలుదెవలందు నిండఁగ కుంభుఁ , తావ్రవృత్తి నెఱింగి యాత్మరోష
కుటిలితఁబ్రతుకుటియై పటుతరుఁ జంకు ముం , దుని ర క్తబీజునిఁ బనుపఁ గ్రమము
గా మూగురును నేగి యాచుహేళ్వరి గ్రహిం , పఁగడంగి నేలపెఁబడఁగ నంత
కుంభనికుండు లాజ్ఞుంబత్సరాక్రమ , మ్మున మిక్కుటపు యుద్దము నొనరించి
- గీ. అంబరు పశమ్ము పడి మరణంబుచెంద , విబుధులెల్లరు నానందవివశులై ను
తించి రియ్యదియ నరస్వతీవరితము , శక్తియ నృణించుఁ బాలించు సంహరించు.
- ప. కావున చుహూమాయయ మోహనివారిణియునగు నయ్యంబ నారాధించితివయేని
మోహమ్ము విన్నంటదు రాజ్యంబు వొందెదవని పుంహండు దెల్పుటయు నప్పార్తి
పండు విస్మయహారుండై తనర క్తము బలియిచ్చుచు మృణ్మయంబగు దేవీమూర్తివి
యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రశ్నకేంద్రై. 127
- క. పర మడుగుచునుదు మోహము, హరియింపఁగ మరలరాజ్యమందఁగ నిడు మీ
శ్వరిఁ యన సల్లగు నిఁకనొ, వరమిచ్చెద దాన దీనిపైపుట్టువునన్. 128
- గీ. ప్రభుఁడవగుచువు మన్వంతరమున కఖిల, సంపదలు గల్గవని జగజ్జనని చనియె
నతఁడు మన్వంతరప్రభువయ్యె నీచ, రితముఁ జదివిన వినిన నీప్రీతములబ్బు. 129
- క. వినుమిఁక మిగిలిన మనువుల, జననముల స్మరించుమాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త, మ్మునఁ దనకేఱుఁగంగరాని ముదము జనించున్. 130
- ప. వైవస్వతునకుఁ గరూష వృషద్ర నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నార్చుదు
తనయు లాద్యవించి రవ్వారు. 131
- సీ. కాళింది తటికి కలితమృణ్మయమూర్తి , భ్రామర్యఖిదదేవి బహువిధోప
దారమ్ములిడుచు వేర్వేఱుఁ గొల్పదుఁ బర్ణ , పవనభక్షకులు శ్వాసవిరహాకులు
మదకద్రూమాంకుశ్శకోదరపోషణు , లై యుపాసనబల్లి నాత్మయంద
జగముగాంచుచు నెక్కుడగు తపమ్ముఁ బదిలెం,దెండ్లు నేయఁగ దేవియెడుటఁగాన
- గీ. పచ్చుట యు పాగ్గువనీతః పాగ్గువోత్తః
యాశః క్షేంకారవిగ్రహః పృథయదుఃఖ

- హరిణి : కృపార్థదృష్టిప్రసారిణి : యవ
రోక్షకారిణి : యనుచు నార్చును నుతింప. 132
- క. భూపతిసుతులార : తపో, దీపితులార : మదికోర్కి దెల్పుండనుడు ను
ర్వీపాలకత్వముఁ దను, జోపేతశ్రీయు మాకు నొసఁగుము తల్లీ : 133
- వ. అనుచును, 134
- క. మీ కోర్కి దీరు నింతియ, కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కాఁగల రధిక
శ్రీకీర్తిసంతతులనున్, గైకొనియెద రని పరాంబి కను మొఱుగె వెనకా. 135
- వ. అట్లయ్యార్యులు నప్పుట్టువున రాజ్యసంతత్యాది వైభవమ్ము లనుభవించి పైపుట్టు
వునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూఘండు తొమ్మిదవ మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు
పదునొకండవ మనువగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్ర
సావర్ణియు, శర్యాతి పదమూడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియు, ద్రిశంకుపు పదు
నాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి యనుగ్రహమ్మున నెల్లభోగమ్ముల
నంది లోకవండ్యులై రనుచును నారదుండు. 136
- క. దేవీకథామృతమ్ముం, ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్వేవి యెటు పుట్టె రూపం, బే విదమున నుండుఁ దెలుపు మిక్కత యనుడుకా. 137
- వ. నారాయణుండును. 138
- గీ. తల్లులకుఁ బ్రీతి యేరితఁ బిల్లలవయి, నుండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు నిర్వాజమగు పేర్మి యతివిచిత్ర, మంబి చారిత్ర మెఱుగ శక్యంబుగాదు.
- సీ. అరుణుం డనఁగ నొక్క యమరారి యమరులఁగెలువ నలువఁగూర్చి పరిమలదరిఁ
బండుటాకులు దివి పదివేల వత్సర , మ్ములు, జలశీతరమ్ములుగొని పది
వేల వర్షమ్ములు, పిదప మారుతభుక్తిఁ , బదివేల యేఁడులు శ్వాసబంధ
నమ్ము గాయత్రీ జపమ్ము సేయుచుఁ దామ , సమ్ము గ్రమ్ముకొనఁ దపమొనర్చు
- గీ. నంత వాని శరీరమ్ము నందు నుండి , పుట్టి యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్ట భువము
నంది యెల్లరు విధి శరణొంది తెలువ , నకఁడు గాయత్రితో నేగె నంచనెక్కి.
- గీ. ఏగి ప్రాణావశిష్టు నాదీగరిష్టు, నక్షిపీలనపూర్వకధ్యాననిష్టు
నగ్ని కేజోనిశిష్టు గాత్రావకృష్టు, నతికృతతపస్సముకృష్టు వరుణుఁ గాంచి. 141
- క. వినినంతి సంకపింపఁగ, ననియె “వరమ్ముడుగు” మని సుధాధికనుదురం
బనఁదగు న పృథకున్ విని, 1నున్ విప్పి విధిఁ గాంచి కడు వినయమునకా.

గీ. నతి మతి నొనర్చి “మృత్యువు నాకు లేక

పోవు నటు సేయు” మన మృత్యువు హరిహరుల

లేని దప్ప దొరుల మాటయేల : యే నొ

సంగఁ దగునది యడుగు మనంగ నతఁడు.

143

చ. యుద్ధముననొందె సన్యనిమిత్తములనొందె నాకు మృత్యువులేమిఁ గటాక్షింపును.

మఱియు దేవరం బయించు నంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నావుడు నతం

దట్లు హత యని చనుటయు నతంచును.

144

సి. చుట్టలఁ బిలిపింపఁ దమకు నాలని బ్రతు , పుగఁ జేసికొని వాండ్రు నగవిరోధి

కడను యుద్ధ మొనర్పఁగా చూత సంప నా , తఁడు భీతుఁడై భాత కడఁకుఁజనుడు

సంతాపి శ్రీపతిఁ బురోగతుఁ జేసికొని హుఁగఁనుఁగొని యెల్లఁటఁ గలిసియరుణఁ

జంబుగ యొచ్చించు నిమయమునన వాడు , సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. తాన నానాస్వరూపముల్ దాల్చి యేఁబుండ సూర్యేందుయమవహ్న లొక్కపెట్టి

పచ్చి తపహుట చప్ప సప్యట్టనందుఁగొప్ప యాలోచనము సేయఁ గుండునంత.

క. అంబల గొలుపుఁడు మీరా, ర్యంబుం బొసరించి నాపె యరుణుఁడు గాయ

శ్రంబెదవఁబ్ది విడిచిన ప్పు, తిం బొందున్ దజ్జపంబ దృఢబలుఁ జేసెన్.

146

చ. అనుచు నెలరీతికి పలుకుటయు నిండ్రుండు బృహస్పతింబిలిచి యే మెల్లర మంబ

నాదొంచెద నూపె నీకుసాహాయ్యంబాచరించు నీ పరిగి యరుణుఁడు గాయత్రి

మీడుచు నెట్లోనెప్పు మని యెల్లలం గలసి పంమేశ్వరిం గొలువ నరుగుడు బృహ

స్పతియు.

147

గీ. అఁడు నిచ్చిది కరుగ “నమరగుటా : య, రాతివైతి యుష్మత్పక్షపాతి విపుడు

గానుగిడు; యుట్లు గానేమి కారిం“మృ, నంగ మనకు సంబంధ మున్నయది కాదె.

క. ఏదేని నేను గొలచెద, మాదేవి స్త్రీవు గొలుచుటది లేదె యనం

గా; దానిఁ గొలువనని మా, నాదానమ్మునఁ ద్యజించె న మృంతంబున్.

149

క. గామశ్రీసరినాదర, మై యొప్పెడు మంత్ర మెప్పు డతఁడు విడిచెనో

బోయెను దీక్ష మ్మప్పుడ, గాయత్రిదికార తేజ కాయజమగునే.

150

క. అంగ నిట్లుగా బృహస్పతి, కృతకృత్యుల దగుచు వచ్చి యింద్రున కానం

గతి పొంగు నని బుటకా, నిర్విశ్రులై సుతియించి రంబ నెల్లఁటఁ విడవన్.

151

చ. మోము బహుకాలమ్ము మాయాపీఠ జపం బొసర్చునంత,

152

సీ. చిత్రవత్సద్వయాంచితయుఁ జిత్రానులే , పనపుష్పమాలికాపరిలసితయు
 హ్రీంకారతుల్యశబ్దంకితత్రమంసం , పృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
 నతిసుందరాతిశాంతాకారకలితయుఁ , గరుణార్ద్రదృక్పసంగతయనై ప
 రాంబ గన్నద సంత్రమంబున నెల్లరు , “సృష్టిస్థితిలయకారిణి ! మహాగ్రః
 గీ. యుగ్రతార ! యనుగ్రహోదగ్రః సర్వ , జనని ! సర్వజ్ఞ ! సర్వాత్మిక ! నిగమప్ర
 శంసిత ! దురాత్మనత్త్వనాశకరి ! ‘నేతి , నేతి’ వాక్యబోధ్య !” యని యెంతే నుశించి.
 వ. మఱియుఁ దదవతారిభేదములఁ దత్తద్రాక్షనబ్బేదములఁ బ్రకంపించి, “యావ
 గాయత్ర్యాదిరూపములఁ దాల్తు, నీరూపము యెల్లరూపముల నెసంగు, ఏక్య
 తైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మిక వీవ” యని యెల్ల భాగముల ననుస్మరించి “యో
 తల్లీ ! మమ్ము రక్షింపు” మనుటయు, 154

గీ. “చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పఁ” డన న
 రుణుఁడు శ్రుతిదేవప్రవిరోధియై క
 డుంగడుఁ గీడుసేయుఁ జంపంగవలయు
 ననుడుఁ బట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. 155

క. తనచుట్టుఁ దనరు తుమ్మెద, లనువానిఁ బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
 గిని మిడుతలదండు విద, మ్మున నవిగ్రమ్మఁగఁ దమంబు మోడమెఁ బుడమిన్.
 ఆ.వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు కుట్టు, నట్ల కోపమున సుదార్మకావీ
 దారజమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారిండు, కొనఁగఁ జాలరైరి దనుజులెల్ల. 157

గీ. అత్తములఁ బట్టుచేసి, యాహవము సేయు
 చేసి, యొకని దుస్థితి నొకఁ డెఱుంగుచేసి
 గలుగకయె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁదో యాతఁ
 డచ్చటన చచ్చె; నంతఁ గార్యమ్ముతీర. 158

క. తుమ్మెద లంబికసామీ, వ్యమ్మున కరుగంగ విస్తయమ్మందిరిలో
 కమ్మనఁ గల వారెల్లరు, “నిమ్మాయ యదీయ” యంచు నెంచు మనములఁ. 159

గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది, యంబ కళిలోపచాంఝు లాచరించి
 కాన్కరిదీ జయశబ్దసంకలితులై ను, మములు గురిసిరి మఱియు స్వర్గమున నపుడ.

వ. దుంధుభిద్వానమ్మందికొనియె; నచ్చర లిచ్చనచ్చిన కొలందిని నృత్యమ్మునెప్పిరి.
 గింపివారులు గానంబులఁ బ్రకంపించిరి. మృదంగాదివిరాఘంబు భూనభోంతిరాశ
 మ్మునఁ గరాళమ్ముగ నావరించె నంత. 161

- క. శరములఁ గరము లలర “జయ, పరమేశ్వరి” యనుచు నెల్లవారు నుతింపన్
వరము లొసఁగి “త్వద్భక్తిన్, గరమి” మృనుడు నిడి యంబ కనుమొఱఁగె వెనన్.
- గీ. పావతాపహరము చునుభ్రామరీ చ, రిత్ర మియ్యది చదివినఁ బ్రీతి వినిన
సఖిమతార్థసిద్ధియగు భవాద్ధి భీతి. నొందుగతి తప్పు నంబ సాయుజ్య మొదపు 163

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. విద్యావైశద్యాప్రతి, పాద్యావేద్యాతిశాంతభావవిభావా
భిద్యోతితచరితాప్రతి, వాద్యాద్భితికీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మనుదీంద్రః : 164
- క. భాష్యాంతపాతకత్వా, దూష్యరవిత్వప్రశస్తిదుస్సాధలన
చ్చిష్యప్రశిష్యకలితమ, నీష్యన్వేష్యాత్మకీర్తిః నిరుపహతోర్తీ : 165
- పంచచామరము, నిరంతరాన్నదానమానితః శుభదన్వితప్రజా
పరంసరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధః శుద్ధబుద్ధి బ
ద్ధరష్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనాః ధనాద్యనాదరాః
ధరాధరాలయీకృతార్థతత్త్వవిత్త్వః సత్త్వగాః : 166

గద్య.

ఇది శ్రీ చర్లబ్రహ్మాంతర్వాటిమణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వరకవిశిష్య
వేంకటేశ్వరవిష్ణునితృప్య శ్రీ వేంకటాచార్యపుత్ర సుబ్బమాంబా
గర్భకుర్తియురైయమాస సుకవి విధేయ వెంకట నామ
ధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహా
పురాణమునందు దశమస్కంధము.
శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.
సమస్తసస్మంగళానితవంతు.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరితః । విత్య, స్తుతవిద్యాన్నప్రవానః । సుగుణమణీసం

తతిభాస్వదన్నపూర్ణాః । పతివ్రతానాథః । బ్రహ్మపండితవేదాః ।

1

వ. ఆవధరింపుము నారదుండు నారాయణుం గాంచి,

2

గీ. దేవకార్యార్థ మమృహదేవి వాడము, టాదిగాఁగల యఖిలమ్ము నానతిచ్చి

తనఁను । యెద్దానికతన నయ్యంబ ప్రితి, చెందు నట్టి యాచారమ్ము చెప్పును నాకు. 3

క. ఆనవుడు నారాయణుఁ డి, ట్లను నోమునివర్యః । యేసదాచారము చే

యు నరుల కంబాకృప గ, ల్లనొ దాని వచింతు వినుము గుణరత్ననిధిః ।

4

గీ. ఉదయమున లేచినదిమొదల అత్తమద్వి, జులు సదాచారమునఁ బుచ్చపరియుఁ బ్రొద్దు
ధర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు సహాయ, మాచరింపఁగలేదు దారాదికింబు. 5

5

క. కావున ధర్మవిధానం, బేవిదిఁ జేయంగవలయు నెల్లరుఁ; దమముం

బోవిడువ నింతకన్నను, జేవగల విశేష మొందు చిక్కఁడు జగతిన్.

6

గీ. ధర్మములకెల్ల నుత్తమధర్మ మొందు

నరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు

దెలుఁగులుగ శ్రుతివాక్యః ధితము స్మృతి

విహితమునునయి ద్విజు లందు వెలయవలయు.

7

గీ. ఆయువును సంతతియు కుభ మన్న ముపువి

ముక్తియును గల్గ నాచారసక్తులకు వి

హంబు పరమును మేలగు నజ్ఞులకును

ముక్తి నొడగూర్పు విది నిక్కముగ మునింద్ర.

8

క. ఆచారమ్మున శ్రైవ్యం, బాచారమ్మునన గర్మ మలవడు మఱి త

త్రాచుర్యమ్మున జ్ఞాన, శ్రీ చెలఁగున్ దాన ముక్తి చెందు నరుఁ డొగిన్.

9

క. ఆచారము పరమ తపం, బాచారము జ్ఞానదాయి యది లేని ద్విజాఁ

దీపతురులు కూర్చునిఁగాఁ, జూచుచు బహివెట్టవలయు సుగుణాభరణాః.

10

వ. అదియును శాస్త్రీయలౌకికభేదమున రెండు దెలుగు లభయమును కుభార్థుల కావ
శ్యకంబి దేశాదిధర్మములును నిట్లకానెఱుంగునది. 11

క. ఎవఁడు దురాచారిఁడు వాఁ, దు ఎడయు నింపన్ నదా గడుఁ దుఃఖంబుఁ
దెపుయిన్ వానిన్ వదలక, పవలని నిశయనక పట్టిపాలార్పు మునీ. 12

గీ. ధర్మపర్వితమైన యుద్ధమును కామ, మును విసర్జింపవలె సుఖమునకుఁ గాక
యన్యవిద్యేష మొనరించునట్టి ధర్మ, మునకు నొడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు.

క. వివరింప నశక్యంబు బి, హువిహము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ పశమె దేనికెన ద, ద్రువు నిర్ణయ మెఱుకవడు నరులకు మహాత్మా. 14

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లను, 15

వ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి శ్రుతిస్మృతులట్టి లేకదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమందు విరోధము గల్గెనేనిఁ గై
కొనవలయున్ శ్రుతిఁ మఱియుఁ గొందొకచోట శ్రుతిస్మృతుల్విరో
ధింపఁగునేని రెంటిను శ్రుతిఁ గొనఁగఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్. 18

గీ. శ్రుతి ద్వితీయోదకత్వ మెచ్చొటను జెండు
సుఖయము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్లమ్యనేని నయ్యెడఁ బృథగ్వి
షయిత గల్పించు బది ధర్మసమ్మతంబు. 17

గీ. పటి పురాణతంత్రోక్తధర్మములు శ్రుతివి, రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని, యదియు ధర్మంబైఁ త త్తర్త యనముఁదగునె.

క. స్మృతియుఁ బురాణము తంత్రం, వికరములగు శాస్త్రములు మఱెయ్యవియేనిఁ
మఱియు లగునె ప్రత్యక్ష, శ్రుతిరుద్ధము లయ్యెనేని కుద్ధమనస్కా. 19

గీ. ఎన్ని తెలుగుల వేదంబి యెయ్యెడలఁ బ్ర
మాణ మది రెప్పు బహుధర్మమార్గములఁ ద
దిత్తవిధివిహీనం కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండమల గములు. 20

వ. పలునవనమ్ము లేరి శ్రుతపద్ధతికా నెరిగాని ధర్మముల్
సంఘటిముల్ స్మృతి ప్రవృత్తిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై

చెలఁగనిదోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తవర్జక

ర్తలు నరకమ్మునం బడి కరమ్ము భరమ్ముగ నుండు రండులఁ. 21

గీ. అనఘ ! వైభావనమతానుయాయు లగుచు, ద ప్రముద్రాంకనమ్ములఁ బాలు జడులు
లింగధారులు దుర్గతికిం గడంగు, వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. 22

క. ప్రతిదినమును బ్రతిపదమును, గృతమగునొకొ యించుకేని గిన్నిస మనుమా
మతి జంకుచు ధర్మమును ను, కృతు లొనరింపుదురు పుణ్యకీర్తులు పదయఁ. 23

వ. రాత్రి యామంబు కడచినమీఁద యథోచితమ్ముగఁ బ్రాణాయామం బొనరించి యద్దే
విని యథోక్తమ్ముగ ధ్యానించి పరపడి గురువుంగూర్చి. 24

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువే పరుండన్
బరమామ్నాయము బొప్పున, గురువునకే బక్తి మొక్కు గొల్పెద నెడఁదన్. 25

క. అని చెప్పి మఱియు నారా, యణుఁ డిట్లను వేదములు తదంగము లాచా
రనియతికూఝుఁ బవిత్రం, బొనరుప పీఠాట నిర్కముగఁ దెలియనగుఁ. 26

క. తనచదివిన వేదమ్ములు, తనకున్ మరణంబు దొడరుతఱి తెక్కలు ప
చ్చిన గూడు విడుచు పక్షిల, యనువునఁ దన్నుఁ ద్యజించుఁని యెఱుఁగుమునీ.

వ. అని వెండియు, 28

తే. గీ. అనఘ ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి

సకలమును విధియతముగ నుపవసయు

నాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము

రాత్రి నాల్గవజామున రిమణమెఱయ. 29

తే. గీ. పిదప నిష్ఠదేవస్తుతి మదినొనర్చ

వలయు ; మఱి యోగియేని యయ్యలఘుఁ దాత్మఁ

బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపుదును ధ్యాన

మాచరించుట యొప్పుగు ననఘచరిత. 30

క. తగ బ్రహ్మధ్యానం వీ, వగ నాసమయమ్మునం దెనఁడు నల్పు సతం

డగు జీవన్ముక్తుఁడు నుక, రగతిఁ బఠ్యైక్య మవుదు రంజితకతనన్. 31

వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు డీర్చికొనదగు. 32

క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి కు, తలమునఁ దృణమునిడి వా కొడవనీక నుచి

శృంవిశ్వాసుండై తా, నొలయఁగవలె నుమియుటుడిగి యొగి నవ్వేకన్. 33

సీ. జలమునఁ జిత మల శాద్వంఝునఁ బుట్టఁ , బాడుదేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగర్తములందుఁ జనమ విఙ్మాత్రవి , సర్వనం బొగి రెండు సంజలందు
జవదంతశుద్ధిభోజనపితృదైవనా , ర్యముఁ విఙ్మాత్రనిర్గమనిధువన
కృతుల యాగమ్మన వితరిణబ్రహ్మను , జ్ఞమ్మర దేశిఃసన్నిధాన

తే. గీ. మందు మౌనమ్ము వహించు బభిమతంబు

మఱియు దేవర్షిముఖుల సమగ్రవినయ

కలన నచ్చోటు విడుచు నల్లలవరించి

శౌచమొనరించు బది వేదసమ్మతంబు.

34

క. అనలానివారుణద్విజ, వనముఁ నాలఁ గనుఁగొంచు వలవదు విఙ్మా

త్రనిపాతన మొనరించుట, మనసుగు శ్రేయమ్ము గోరు కర్మతమణికా.

35

తే. గీ. పన బదజ్ఞాభతయు రాత్రిభాగమందు, దక్షిణాభిముఖత్వంబు దవులుటొప్పు

పర్ణలోష్ఠశృతాదులు వైది కప్ప, వలయు విఙ్మాత్రములు బయల్పడకయుండ. 36

చ. పనబడి కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గ నయ్యెడకా

గదిసి జలంబు పాత్రమునఁ గైకొని కొందొక నేల యేగి తె

ల్పొదపెడి బాలమృత్తికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు టొప్పు న

య్యెడ సమహరికున్నఁ గొననొ నెదియేని ద్విజుండు మృత్తికా.

37

ప. మఱియుఁ దదితరులు గ్రహమ్ముగ రక్తపీతకృష్ణమృత్తికలు గ్రహింపనగు, దేవ
గృహావర్ణిశాదులందు మృత్తిక గ్రహింపు టొప్పు; దన్యశౌచశిష్టమ్మును సగ్రా
హ్యంబు. మూత్రమ్మున కిన్న శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును సంతకన్న మైథునమ్మునఁ
ద్రిగుణమ్మును మృత్తిక వంయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు
బ్రహ్మరారికిని సంతకు ద్విగుణంబు వానప్రస్థునకుఁ జతుర్థుణంబు యతికి పని
యెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యుసిరికాయయంత
మృత్తిక గ్రహించుట విధివిహితం; బీసుది యెల్ల దివాశౌచమ్మునకు, రాత్రియేని
యేతిదర్శమ్మును, వాతురునకు; దదర్శమ్మును; మార్గస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి.

క. శ్రీలక్ష్మను శూద్రజనులకు, బాలుఁకు నశకులకుఁ బరమావధి నే

లీలనగు మష్టగంధం, బోలిన లేకుంట యుంకి యొనరువలయుకా.

38

క. గంధలేపక్షియావధింబు శౌచ, మఖిలవృష్టమ్ములకు నొప్పు ననియె మనువు

మఱియు దక్షిణకరిము వామకరమున వి, శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి.

తే. గీ. నాభి కూర్చున్నదేశమ్మునఁ గుడిచేయి, క్రిందు దేశమ్మున కెడమకేలు శౌచ
కర్మమున సమ్మతమ్ములు కర్మతు లిటు, దక్క వేతోక్కగతి స్పృహగదు మౌని.

క. విను విఙ్మాత్రోత్సర్జన, మున జలపాత్రమ్ము విప్రముఖులు గొనఁగాఁ
జన దక్షానమ్మునఁ గొను, జనులకుఁ బాచితము సర్వసమ్మత మనఘా. 42

క. అలసత్వాజ్ఞానమ్ముం, వలసకా శౌచంబు మానువాడు త్రిరాత్రం
బులు నీరాహారందై, సలుపసలెన్ జపము పిదప సంకుద్ధికినై. 43

తే. గీ. దేశకాలోపపత్తి శక్తిప్రసక్తి
వసుసరించి శౌచం బిటు లాచరింప
వలయు విటౌచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గంఢూషము లొనర్పఁ జను మునీంద్ర. 44

క. నాలుగు గంఢూషమ్ములు, పోలుకా మూత్రంపుశౌచమునఁ దన్నీరం
బోలి సద్దోమఃఖండై తా, వాలాయము విడువవలయు వాచంపుదెసన్. 45

క. పదపది కృతావచనుఁడై, రదనమ్ములు దోమవలయు రహిఁగంటకసం
పదయుకా కీరస్తుతియుకా, బొదలెడికాష్టమున నేమనమున మునిచంద్రా.

క. పదపది నద్వాదికమున, పదమలతాసిద్ధిపొంతు సజపఁగవలెఁగో
విదులొవారలు స్నాన, మ్మిది ప్రాతఃకాలమంద యేర్పడియె మునీ. 47

క. మలినమ్ముగు దేహమునకుఁ, గలవు సవద్వారములు నిరాచుప్రపం
బొలయించు వీని కుద్ధికి, వలయు నుషస్సాన్నన మెట్టివారికినేనిన్. 48

తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమనదుష్ప్రతిగ్రహభవ, దోషములు చాటునందగు దొనఁగు లెవ్వ
యేనిఁ బ్రాతఃకృతస్నానులైన వారి, కన్య లెయ్యది చేసిన నగు విఫలము. 49

తే. గీ. ఏడు దినము లుషస్సాన మెనయఁదేని
మాఁడు దినములు సంజకు మొనయఁదేని
బదియరెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁదేని
నగ్రజాఁడు శూద్రభావమ్ము నధిగమించు. 50

క. విను స్నానము సంధ్యావం, దనమును బొనరించు నరుఁడు దర్శయతుండై
చను నొలయఁగఁ దద్వరహం, బున నొనరిచెనేని నదియుఁ బొలివోవు మునీ. 51

తే. గీ. స్నానకర్మం బనూనమై చనెడి హోమ
కాల మర్చిల్పమై యొప్పుఁ గానఁ బ్రౌఢు

ఓను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ
కప్పటికిఁ దగుగతి నల్పు ఖదిమతంబు.

52

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయసంయుతమై ప్రణవన
హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ
వాయుసంయుమనం బొనర్చవలె మూఁడు
మార్లు ; గాయత్రి తెనయగు మంత్రమున్నె !

53

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర, గతిదాయకమగుచు నర్వకాలమ్మును ర
క్ష తగన్ నల్పుట దీనికి, సకమగు గాయత్రి యనెడి సదభిఖ్య మునీ.

54

తే. గీ. ఆశ్మర్యనిరతుఁ డైన యగ్రజుండు, వైదికమ్ముగు మంత్రమ్ము వదలక జప
మొనరునన్వలె లౌకిక మూన వలన, దుభయవక్ష సముద్భృతి యొలయు దీన.
వ. పదపడి దేవర్షి పితృశోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెడలి
శుద్ధపత్రధారణపూర్వకముగ విటూతి బూయవలయు.

55

తే. గీ. జపమునరు సాధికములుగ సకతమును న, నంతభక్తిప్రపూర్తి రుద్రాక్షమాల
లేనరుఁడు చాల్చి వాఁడు మహానుభావుఁ, ధవరనీలకంఠుండవి జపిత లంఢ్రు.

57

క. కనరముననొందె రజత, మ్మననొందెన్ ఖచితములుగఁ బొనఁగించి సికా
జనుఁ గర్ణములును దారిణ, మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా.

58

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుండ
మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్ముననైనఁ చాల్చి
పలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలననైన
నకులితస్మగు భక్తిసంతకము చెలఁగ.

59

క. విను రుద్రాక్ష రఠించుట, చను శివవిజ్ఞానమునకు సాదనమై వి
ష్ణునుపుగ సిగఁ చాల్చిన దా, ని నెఱుంగుము పారతత్వవియతి నృపాలా.

60

తే. గీ. కర్ణములయందు జగదంబగాఁగ జందె
మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెనలు
గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా రఘంజ
యునిఁగ స్మరియింపఁదగు చాని నూనునెడల.

61

తే. గీ. ఆఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార, జంబు విహితమ్ము ద్విజులు మంత్రంబుతో ధ
రింపవలెఁ దక్కింయఁ కట్టిరీతి చనదు, దీని ధరియించువాడె యీశానుఁ డభివ.

- క. ఇన్ని యననేల మఱి తా, నెన్నేని యకృత్యములను నెఱిగి యెఱుగ కు
ద్యన్నియతి విడిచి నలిపియు, బిన్నుగ నిది దాల్చువాడు పాపరహితుడౌ. 63
- తే. గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను దరియించు వాడు
తినుట కర్గుని దినుట, యయ్యనఘు పాన
కృతియు నట్టిదః మఱి దరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాడు గనఁ దెన్నఁదేని ముక్తి. 64
- క. మునివరః రుద్రాక్షలఁ దా, ల్పినవారిం గాంచి వాడుచేసెడి వానిన్
మనమున నూహించుము జన, ఖసికిన్ బొడమని యపాత్రకుండని యెప్పుడుకా. 65
- తే. గీ. రుద్రుఁ దెదానఁ గైకొనె రుద్రతను గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మశ్విమ్ము నెక్కతమున
మునులు సత్యసంకల్ప లేమూలమున న
యింౌ వచింపఁదం మె తన్మహిమ మొరులకుః 66
- క. రుద్రాక్షధారిఁ గని కుం, భద్రక్రికా ద్రవ్యధాన్యవస్థాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు నిడి యా, రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుఁడు మునితిలకా. 67
- తే. గీ. మఱియు రుద్రాక్ష దరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు నతివక్తిలోలుఁ డగుచుఁ
గళ్ళు గడిగి త్రానవవాడు గాంచు ముక్తి. 68
- క. హోదికమును రుద్రా, జెరూడముగా గఁ దాల్చు ననఘుఁడు రుద్రుం
దై రాజిలు నెఱ్ఱెనియు, ధారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మౌనీ. 69
- ఉ. హరిము లేల భూషణము లన్యము లేటికి దోడు గేవం
బై రహిమీఱ వియ్యది మహామహుఁ డెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రను
శ్రీరుచిరఁబుగా నయినఁ జెన్నగ మిన్నఁయైన లజ్జనొ
ప్పారియునైన వాఁ డమము నందఁడుజ్ఞాని యగుం గ్రమమ్ముగన్. 70
- క. వారదః వేయేటికి నా, కారసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గారాదు యత్నమునఁ ద, ద్ధారణ మొనరించువాడు ధన్యుం డెందుకా. 71
- క. అనవుడు ముని యిట్లను నో, యనఘా రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్య
మ్మునుగొనిన కారణమ్మును, వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. 72

క. పలికె నిటు లో మునీశ్వర !, యల షణ్ముఖుఁ డిట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నతఁ డయ్యదియే నీ, పలుకున కుత్తరమొనర్చుఁ బరమ ప్రీతి॥ 73

ప. శివుండు కుమారుం గాంచి పుత్రా ! తిప్పరుండను నొక్క రక్కసుండు బ్రహ్మాదుల
నుక్కడంచి దుర్జయుఁడై నెగడునెడ నురుగు నాకుం గుయివెట్టిన నేను నహార
నామకంబగు నొక్క దివ్యాత్మమ్మును దివ్యవర్ష సహస్రపరిమితమ్ముగు కాలమ్ము
చక్షురుస్మిలనంబొసర్చి చింతించితి ; నయ్యెడ నాకులమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి
బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్ష జనకమ్ములయ్యె; బదపడి
యయ్యవి ముప్పదియ్యెడి భేదమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె ;
నందుఁబదిరెండు సూర్యనేత్ర సముచ్చాతంబులు కపిలవర్ణమ్ములు, సోమనేత్రోద్ధి
తమ్ములు పదాఱు శ్వేతవర్ణమ్ములు, వహ్నినేత్రసంధివమ్ములు పది కృష్ణవర్ణమ్ములు
మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షేత్రంబును మిశ్రంబు వైశ్య
జాతియుఁ గృష్ణవర్ణంబు శూద్రజాతియు నగు ; నిం దేకముఖము సాక్షాద్రుద్రస్వ
రూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు ; ద్విముఖంబు దేవీ మహాదేవాకారమై
ద్వివిధానునాశకం బగుఁ; ద్విముఖం బనలాత్మకంబై శ్రీహత్య నడంచుఁ; జతు
ర్వక్త్రంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును నరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు
రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనా భిక్ష్యేభక్షణసంభవమ్ము
లగు సనేకదోషమ్ముల వారించు; షణ్ముఖంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ
దాల్చి నియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యఘమ్ముల నడంచు; సప్తముఖం బనం గాత్మకం
బది స్వర్ణస్త్రేయాద్యఘమ్ముల రూపుమాపు ; నష్టవదనంబు వినాయకస్వరూపం
బియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేక పాపమ్ముల నమయించుచు విష్ణుములవారించి
స్వకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమపవం బొడఁగూర్చు; నవము
ఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది వామభుజమ్మున ధరించు వారలకు భుక్తిముక్తులను
మత్తుల్యబలమ్మును బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకనివృత్తియు నొడఁగూర్చు; దశ
ముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతిభేతాళబ్రహ్మరాక్షసపన్నగాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దావి
బాని వారిల కుపశమించు నని వెండియు.

74

క. ఏకాదశవక్త్రం బది, యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను ను
శ్లోకులకు నశ్వమేదన, మాకఁ నన్ గలగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 75

త.గీ. ౩౪.గి ద్వాదశవక్త్రంబు కర్ణమండు, తాల్పవాఁ డశ్వమేదవిధానపలము
నంచి ద్వాదశాదిత్యుల దెందమునకుఁ, బ్రీతిదాసుకుఁ డగు భీతివిముఖుఁ డగుచు.

వ. మతీయు నిది ధరించువారలకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహాననజన్యంబగు పాతకం బొకిం
తవ సమము. 77

సీ. పనుమూడు మొగముల బాసలు రుద్రాక్ష , లభ్యంబుగా దని లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి సర్వ , కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దానః
నది ధరించెడివాని కభిలభిగమ్ములు , జేహరుఁ బాపమల్ జెంద వెందుఁ
బదునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష , దొరకడు దొరకుట దొడరెనేని

తే.గీ. దాని శిరమున నెప్పుడుఁ దాల్చువలయు , నింత వర్ణింపనేల వాఁడెవఁడు గాని
యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేనిఁ , బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుచు.

క. జపమాలాలక్షణమును, విపులగతి వచింతు వినుము నిధిముఖ్యులు భూ
తవతియ బిందువు విష్ణుండు పుచ్చుచు మాల్కికుఁ గొడుకుఁ నిష్కముగ 78

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు నిరువదియైదు సంగ్రహించి గోపుప్ప పలయాకారమ్ముగ
మాలికచేయనగు; గ్రుచ్చు నెడలఁ బుచ్చమ్ము బుచ్చమ్ముతోడను వక్త్రము వక్త్రమ్ము
తోడను గూర్చువలయు; సిసంఖ్య కదికంబయ్యెనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ
బొడయ; నీత్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రిసిద్ధి నిచ్చు. 80

తే.గీ. కంఠమునఁ గాని శిరమునఁగాని కర్ణ, మనను గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జప మొనరెడి వారికి సంతభవించు, భుక్తియును ముక్తియును గురుశక్తియు క్తి. 81

తే.గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసురార్చ, నముల వైశ్వదేవాదికసమయముల వ
రుండు రుద్రాక్షదారణం బొందు విడిచె, నేని నరకమ్మునకు నేగు నింత నిజము.

సీ. రుద్రాక్షభూజాతిరూఢవాత్సర్ధాక , తృణజాతమేని యొకింత మేను
సోకినవారు సుల్లికులై పుణ్యలో , కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు
దాల్చు రుద్రాక్ష నాఁడు పాతకము లెన్న , యే నొనర్చియు కుద్ది నెనయు ననుచు
జాబాలశ్రుతి పల్కు ; జ్ఞానకూన్యంబగు , పశువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. రుద్రతను గాంచు ననిన నరుఁడు ధరించి
ఖద్రిములు గాంపకున్నె ; పల్కులుకు లేం
యొక్క రుద్రాక్ష శిమి న నూనువాఁడు
పాపహతుండు చింపుజ్యౌభాజనుండు. 88

తే. గీ. ఎవఁడు మర్నామమున జపింతు మతీయు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాఁడ

వరమభాగవతుఁడు కుభవరత గలుగు

వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార.

84

క. సరసిజనంబవముఖసుర, వరులును దేవర్షులును శివర మగుటను దా

మరసి ధరియించి కుచులై, చరియింతురు దీనిమహిమ శక్యమె పొగడన్.

85

తే. గీ. ఎన్నియో జన్మముల నెత్తెనేని నరుఁడు, వానిపై మత్స్యపాలేశవైభవంబు

వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొడవు, నుతియే కాని సహజమై యలవడదిది.

క. కరమున గళమున సురమున, శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివవదయుగభ

క్రీతిన్ రుద్రాక్షలఁదా, ధరియించునో శివుఁ డతండు తథ్యము తనయా.

87

క. గళమున రుద్రాక్షఁ దా, వెలమిన్ ధరియించి కుక్కయేనియుఁ బ్రాణం

బులు వీడి ముక్తిఁ బొరయు న, రుల కయ్యడి గల్గు పెట్టరుదు పడవదనా.

88

క. జపమును ధ్యానమ్మును లే, క పశువుచలదానఁ దిరుగుఁగాక నరుఁడు ము

క్రీపదంబు గాంచు రుద్రా, క్షపూన ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁబోలెన్.

89

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొందె ని మానవుండు, యత్నమునఁ దాల్చునగు వాని కభిలషాప

ముక్తి యట్లుండ వంశనముద్ధాజను, కృతమునుం గల్గుఁ బరగతి యెనఁగుఁ దనయ.

తే. గీ. పాపమున భూతి రుద్రాక్షమాల గళము, నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ డన్నరుండు

వాని కిఁచుఁయునుఁ బూజ వఱలద మ్మ, హేళ్యురని లోకమున విమ మింతనిజము.

క. సుఁదావియుఁ బలలం బా, దంమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నభుముం

బొరియఁడు రుద్రాక్ష యొకటి, శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియుఁ.

92

తే. గీ. యజ్ఞానతపోనిరుమాధ్యయనన, మున్నవంబగు నాఫలము లభియించు

దిక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు పాపసులకు, నహహ! ఎర్ఘింపఁదరమె రుద్రాక్షమహిమ.

తే. గీ. నాల్గు సేములును బూజములు చదివి

తీర్థసేవ లొనర్చి విదైలు పఠించి

యెట్టి సుకృతంబు మహావీరు లెనయుదురొ ఁ

మాం; రుద్రాక్షలనఁ జేకూరు నదియు.

94

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా, దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా

త్ర రిహిన్ రుద్రత గను న, పురమునకున్ బుట్టు వెవుడు వఱలదు తనయా.

95

తే. గీ. కంఠమునఁగాని బాహయుగ్మలనఁ గాని

యెవఁడు రుద్రాక్ష తా ధరియించి ప్రాణ

ములఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్కి-

తన కొలముతోడ శివలోకమునకు నరుగు.

96

తే. గీ. పాఱుఁడైనను లేక శ్వపాకుఁడైన. గుణయుతుఁడైన లేక నిర్గుణుఁడు నైన
శుచియునైన నశుచియైన పొబ గెసంగ, ఓన్మరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. 97

క. విను తన్మాలిక కంఠ, మ్మున భక్తియులేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్

పొనరించు నెవఁడు ముక్తిం, గను నవ్వాఁడు నన వేతాకనికిం గఱవే.

98

క. అనయము రుద్రాజ్ఞిరీత, మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహాసీయుఁడు తా

ల్పనవాఁడె యాతఁ డెల్లర, కు నమస్యం డగుచు రుద్రుఁ గొల్పుచు నెగడు. 99

తే. గీ. వినుము విద్యావిదుండని విద్యలేని. వాఁ డనవలన దెవ్వఁడు భక్తిదీని

ధారణమృనఁడగు వాఁడు తప్ప కేగు, భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి. 100

క. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కట! కీకటమందు గర్దభం

బున తెవఁడిది తానొసఁగె; మున్నది తానెటుతాల్చె; మన్మనం

బున కొగివచ్చునట్లుగఁ బ్రమోదమెల్లర్ప వచింపుచుయ్య నాఁ

గ నకఁడు వల్కు నాదరవికాసవిభాసుంవక్త్రుడై తగన్.

101

న. కుమారా! వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్షభారమ్ము వహింపఁ

బడుచు నత్యాయాసమ్మున ననమర్థంబై యయ్యది మోయఁజాలక భువింబది యను

పులవీడి త్రినేత్రమ్మును కూలపాణియునై మత్స్రసాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్మునకు

వచ్చెనని వెండియు.

102

తే. గీ. అనఘ! తా ధరియించు రుద్రాక్ష తెన్ని

మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు న

హస్తములు నాదులోకమునందు భోగ

భాగ్యములు వొందు విరపాయవై భవమున.

103

న. ఇయ్యది ముఖ్యశిష్యునకును భక్తునకును దక్క నితరులకుఁ బ్రకాశింపఁ దగవిదని

వెండియు.

104

తే. గీ. భక్తుడు నభక్తుఁడని యెంచి పఞకనేల, నీచుఁడని నీచతరుఁడని నిర్ణయింప

నేల రుద్రాక్ష తాధరియించు నెవఁడు, వాఁడు పాతకములు నీచు పడయు ముక్తి.

రుద్రాక్షధారణ మహిమము.

క. తనయా : రుద్రాక్షం బ్రతి, దినమునా ధరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మృనుజుని సుకృతమ్మున కీ, డును గల్గినె యిదియసూ కడున్ వ్రతమెందున్.

సీ. వేయరుద్రాక్షం నే నునముఁడు తాల్చు , వాఁడెల్ల సురలకు వంద్యుఁడగుచు
రుద్రునియట్టెడై భద్రమ్ములనుగొను ; • నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్ధిపేని
పదియాలు పదియాలు బాహయుగ్మమ్మున , సికయం దొకండును జేతులందు
బందెందు పుడెందు పరఁగఁ గంతమ్మున , మువ్వుదిరెండు నిమ్ముగ శిరమ్ము
నందు నాలుగుపదు లట్ల కర్ణమ్ముల , నాకొలు పక్షమ్మునందు నూట

గీ. యెనిమిదియుఁ దార్చెనేని వాఁడెల్ల యెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మెలయుఁ
ముత్తైము ప్రవాళమును రౌఢ్యమును మొదలగు
సవి యమర్చి ధరించువాఁ డగు శివుండు.

107

క. అలసతచే నైనను గే, వలముగ రుద్రాక్షరే నెవఁడు దాచు నే
కలషములు వానిఁ బొరయవు, తలమె విధావసునిఁ జెనక తమమున కెందున్.

గీ. పేర్మి రుద్రాక్షమాల జపియించువాని, కబ్బు పున్నెం బదింతయు నంతగాదు
ఓక్క పూపేని నెవ్వైన నూనిఁదేని, వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. ! 09

క. శిరమున రుద్రాక్షన్ దా, ధరించుచి యెవండు పేర్మి దానము సల్పు
సురినద్యుదకస్నాన, స్పృణంబుననైన ఫలమువొందు నతఁ డొగిన్.

110

వ. మఱియు నేకముఖపంచముఖదశముఖచతుర్దశముఖమ్ములు విశేషించి యత్యర్హి
తమ్ము; లింతయేల యొద్దియేని రుద్రాక్షమదాత్మకం ; వియ్యది దరిద్రునేని రాజుం
జేయఁజాలు వియ్యర్థమున నొక కతి కలదు వినుము

111

క. కోవలదేశమ్మున నొక, భూసురుఁ డతిధార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రివ్యవతుఁడు, భాసెలు గిరినాథనామభాస్వరుఁడగుచున్.

112

గీ. అవరిచుకొనుఁ డతిసూక్ష్మయౌవనండు
గుజనిదిసఁ బుంఁ దాళిని కొనురుఁడు సుధి
షణుఁ డనెది తన గురువంశతప మదము
కలిమి ముక్తాశిని మోహకలితఁ జేసె.

113

ఉ. ఏమని చెప్పవాడఁ : నిటు లివ్వమెయిగా గురునింతఁ బొంది తా
నామెయి దేశికోత్తముని యద్దొయించుక లేక యుండ దు
ష్కాచుతఁ బిమ్మటన్ వెన పషమ్మిడి నిర్భయుడై నిరంతరం
బామధురోష్ఠిఁ గూడి మదనాగమవర్చ యొనర్చు పణ్ణుఖా. 114

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లిదియేమి యనుదు వారి, కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్ల వేళ
భోగవరుడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి, పిదపఁ జౌర్యమ్మునకు డిగి పేదయయ్యె.

తే. గీ. అంత నాయూరి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁడ
పాత్రుడని బహివెట్టి యప్పల్లె వెడలఁ
గొట్టుటయు నవ్వెలందుకఁ గూడి వాడు
వసమునకుఁ బోయి బోయ నాఁగను జరించె. 116

క. నిరతమ్ము నురాపానా, దరుడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మార్జించు నకటఁ : చ. చ్చిరి యెందఱో విప్రు లట్టి చెనఁటి కతమునగా. 117

గీ. ఇవ్విధమ్మున బహుకాల మేగునంత, నంతముంగనె నయ్యుధమాధముండు
వానిఁ గైకొన యమభటవర్గ మొకట, నొకట మద్భక్తులును మూఁగి రోతుమార.

ఉ. వారికి వాడుగలె నది వారక దెల్పెద నలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి “యక్కటాః !
ధీరహితుం డపాత్రకుడు దేశికదారహరుండు మీర లె
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు కైకొనవచ్చినవాడు” నావుడుగా. 118

తే. గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన పృథివి త్రవ్వఁ
డచట దశహస్తములలోఁకు నుడు లొక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూస యొక్క
రుండెఁ దన్మహిమం బిది యొందుగాదు. 120

ప. ఇక్కతమ్మున వీఁడు మహానభావుం డని చెప్పి విమానసంగతుగ నొనర్చి మత్స
న్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం బిది వినువారికి సర్వపాపక్షయ
మ్మును నభిప్రేయోభిస్సర్దియును గలిగెడిఁ : నని తండ్రి యానతిచ్చిన విని కుమా
రుండు కృతార్థుండయ్యె. 121

క. పనిగొని గీటు నికినచోఁ, గనకమ్మున కీడువచ్చు కాంతినెగడు దా
నిని ఎంమందు బుధులు నె, క్కొని శైవులు దాల్తు రదియి కుతుకమున ముని.

తే.గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమవిధి తదర్థ
ధారణము మధ్యమంబు నధమము మూఁడు
వదులు ధరియించు బోమునివర : నమస్త
కాలములఁ దాల్చివలె వీడఁగా వలవదు.

123

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత నిజము, దాని ధరియింపఁగల్గు దజ్ఞాన మనమః
ద్విముఖ మర్థసారీశ్వరతేజ మది ధ, రింప నద్దేవునకుఁ గలుఁ బ్రీతి మతియు. 124

గీ. గ్రహణమున విషువమున సంక్రమమునఁ నయ
నమున దర్శమునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దివసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
జం బొనర్చెడి వారి కమంబు లడఁగు.

125

వ. యథోక్తమ్ముగ భూతశుద్ధినొనర్చి మూలాధారగతయగు సయ్యంబిక ధ్యానించి
సమస్తకర్మకరణాదికారకంబగు భస్మోద్ధూళనం బొనర్చవగు; నేతద్ధారణంబు శిరో
ప్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు పెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును నవిద్యాభంజకం
బునుగా నెఱుంగుము.

126

శి రో వ్ర త మ హి మ ము

అ. వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి ధన్యత నీశిరో, ప్రత మెవం దొనర్చు దలఁపఁదొ
వాని తెల్లకృతులు వచ్చుగు బ్రహ్మదు, లిక్కతమునఁ గాదె యేవు గవిరి. 127

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నలరు నాఱు
మంత్రముల శుద్ధమైన భస్మమ్ముదేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మునీంద్రః యిది శి
రోవ్రతం బని పవయింతులు మునిపరులు.

128

క. వినుట శిరోవ్రతము ప్రతి, దినమును సంజల నొనర్చు ధీరుఁడు విద్యం
గను ఏదోదయ మొదవెడి, దనుక నిది యొనర్చుపలయుఁ దత్వజ్ఞునిధీ. 129

గీ. అనమః ద్వాదశాబ్దము లొందె నబ్ది మొందె
నాఱు నెలలొందె మఱియును దర్ద మొందెఁ
బది మురెండు దినములొందెఁ బరమభక్తి
నీ శిరోవ్రత మొనరింప నెనఁగు విద్య.

130

A. విను శిరోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి, పూతుడగువాని కుండేశమును బొనర్చు కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుఁడు వాని, విద్య నశియించునని తత్వవేత్తలంఁడు.

A. భస్మము పవిత్రమిది సమృద్ధి కుద్ద, ముగ సలిపి నిత్యము లలాటమును దిర్య గందితమ్మిగ ధరియించు టభిమతంబు, బ్రహ్మజాత్యుద్భవునకని పఱకు క్రతులు.

క. శ్రుతిసిద్ధవస్మదాఽణ, మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యవి తా మతిమంతుఁ డెప్పుడును మా, ని తగన్ మానితవిభూతి నెగడఁడు మానీ. 133

క. తెఱవగు భస్మమ్మున నొడ, లలమిస మనుజుండు వేగ మఘ మెడలి రజః కలసంబు వీడి కుద్దన్, జెలఁగున్ సంశయ మొకింత చేయకు మిచటన్. 134

చ. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నౌపాననముకృన్నమ్మును బచ నాగ్నిసముద్భూతమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును, నమిసగ్నిసంజనితమ్మునునై భస్మ మ్మాటుదెఱుగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవిధిగులకు మొట్టరెండును దార్శంబులు, గృహస్థు లౌపాననసముద్భవంబగు భస్మంబు ధరియించు టభిమతంబు, సమి దగ్ని సంజనితంబు భస్మంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమృతంబు, శ్రోత్రి యాగారపదకాగ్ని సముద్భూతంబగు భస్మంబు కూడ్రులకు ధరింప నర్హంబు, తది తరులకు దావానలౌద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు. 135

A. అనఘ ! పూర్వక్రయోదశి యందు స్నాతుఁ డగుచు సుకృతాహ్నికుండయ యార్యుడైన గురుని పూజించి యీవ్రతము రహితేయు వాఁడ నంచు సంకల్పింపవలయు వినుము.

136

సీ. తను వుండునంతకుంచును నొందెఁ బదియురెం, దేఁడు లనియునొందె నెలమి నాణు సంవత్సరము లొందె నగమొందె నద్దాన , వత్సరంబొందెఁ దద్వత్సరమున నగమొందె నొక్క మాసంబొందెఁ బదియురెం, డహములు నొందె నాఱుహము లొందె నద్దాన నగమొందె నహమొక్కఁ దొందెను , సంకల్పమున కవసానముగను

A. విశ్వయించియు మఱియు నగ్ని నతిభక్తి వఱల వింజాహవనిమున వలయుఁ దృప్తుఁ జేయ నాహోమసత్కృతి సేయు నపుడు మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనఘ.

137

గీ. మణియు వయ్యగ్నియంద గోమయము నుంచి

నాటికి హవిష్యబోక్తయై నవసి తాఁ జ

తుర్గని నుదయమ్మునఁ దొల్లిటి కృతు

లాచరించి నిహహరుఁడయి పడవడి.

138

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నువళమింపఁజేసి యందలి భిన్నమ్ము

గ్రహించి నియతుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధాళనం బొనర్చి

జపియింపవలయు.

139

గీ. మూఁడు సంజల నీగతి మూఁడుఁదేని, పాకువతమగు వ్రతమును భక్తిజేసి

తనవకుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి, ముక్తుఁను నిక్క మియ్యది మునివరేణ్య.

ఉ. ఆయు వొనంగు పౌఖ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము విచ్చు ను

శ్రీయును బుష్టియుఁ గుభనమృద్ధియు రోగవివృత్తియున్ నదా

దేయు నుజ్జ్వల యేఁబడికిఁ జెందదు మారభయమ్ము భక్తిమై

నే యనముల్ దరింతు రిటు లెప్పును భిన్నము వారి కెయ్యెడన్.

141

క. స్నానంబొనర్చి భిన్న, మూఁసంగ వలయు శక్తి యొలయని మనుజుం

డీ నియతి విడిచి కరచర, జాననములు గడిగియైన నది గొను బొప్పన్.

142

క. కరిదరణావనానం, తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం

బలము విడిచి పరిశుద్ధం, బరమున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రా

143

క. శిరము లలాటమ్మును గం, ధరమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్

ధరియింపవగు చోట్లని, పరమమునీంద్రులు వచింతు భస్మమ్మునకున్.

144

క. నరసింహః నరసింజను, నరుద్రులై మూఁడునం దనర్చును రేఖల్

ధరించునెడ నిగను ము, చ్చరించు బతిగర్హితము ద్విజస్మలు దక్కన్.

145

క. పదిపేలు పెప్ప నేటికి, నవమలమగు భస్మ పెవఁడు స్నాతుండై తా

ను వరించు నస్తుకాత్ముఁడు, మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమి

146

గీ. వైదికోత్తములొందె శైవవరలొందె

నొనఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెనఁగఁ గొనఁద

గును తొలగు రిదిన దావి గొనఁగఁ దగ ద

అంచుఁ బెద్దలు పచియింతు రంచుచరిత

147

- క. కరణమ్ము లెన్నియే శం, కరుపూజకు సంగ్రహించుఁగాక నరుఁడు భ
స్మరహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ, బండుమునీః వ్యర్థములయి పాడరుఁజుమ్మి.
- చ. జపము తపమ్ము హోమమును శ్రాద్ధము నన్యము సంస్కరముఁబూర్వదా
త్వపదవిఁగాంచు భస్మమును దాల్చనిచో నది తాల్చు విప్రు లె
ట్టిపను లొనర్పిరేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాకిరమ్ములై
యపగతరొగులై విగళితై ననులై చరియింతు రెప్పుడున్. 149
- గీ. సర్వవర్ణమ్ములకును భస్మము దరించు, టిలిహితమ్ముని చెప్పుట యనవసరము
హరిహరారులు దేవత లఖిలమునులు, దీని దరియింతు రెల్లప్పు డేవమౌని. 150
- క. ఎవని లలాటమ్మున భ, స్మవిలేపన మొప్పువాఁడు చతురాస్యుని దు
ర్యవసాయాక్షరపంక్తుల. నవలకుఁ బోఁద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రాః 151
- క. వాతము శ్లేష్మము పైతృము, హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను బిరో
పేతశరీరులఁ జెనకం, గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. 152
- క. విను భస్మస్నానమ్మున, కనఘాః వేతొందు తుల్య మనుకొనరుము భు
క్తి నిడుఁము క్తినిడున్ బా, వనతం గలిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. 153
- క. మణికన్న నెక్కుడుగ బ్రా, హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భస్మసంగ్రహము పేయు ద్విజా
గ్రణిః యాతం; డితిరుఁడు బ్రా, హ్మణేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డపవిత్రుండుఁ.
- క. జందెములు లేక సంద్యా, వందనము లొనర్ప నెట్టి ఫలమబ్బునో టూ
తిం దాల్చని యాక్రియ యా, చందమ్మున వమ్ముగున్ ద్విజప్రవరులకున్. 155
- క. దానమ్ములొందె భోజన, పానాదిక మొందె నెవఁడు భస్మరహితుఁడై
తా నొనరుచు విందు్యం డ. మూనవుఁ డవ్వనికంటె మూలఁడు లగ్న. 156
- గీ. శ్రౌ విష్ణుమ్ము స్వా ర్థభస్మమ్మునేని, లోకికంటేరి మేన నందవలయు
జపము వేళ భస్మస్థాగరిష్ఠుఁ, జేఁగరావు హెరిప్పజినచయములు. 157
- చ. ఇయ్యెడ నొకపురాతి నేతిహసమ్ము గలదు వినుము. 158
- చ. అనివై యొప్పు విభూతికొడ దృఢిరుద్రాక్షిణసూత్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ దొకప్పు పైతృకజగమ్ము న్నన నేగెఁ జగ

- జననీ : శాంకరి : శంకరా : త్రిజగదీశా : శర్వ : యంచున్ మహా
నినదం బొప్పగఁ గల్గవలముఖమౌని శ్రేష్ఠుఁడ౯ దవ్వలన్. 159
- క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిఁ
దెచ్చి రహి నర్హుపాద్యము, లిచ్చి మహాద్వాననమ్ము లిచ్చిరి భక్తిఁ. 160
- క. అకాలమ్మునఁ గుంభీ, పాకనుకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారములు పెల్లుగ, నాకాశము వ్రయ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. 161
- క. మునిమణియును నాకరుణా, నినదంబుల నలకించి నెగులొదవ మనం
బున నూతిదిల్లి పితరుల, కనియె నిదెవ్వారి రోదనారావమొకో. 162
- చ. అనవుడు మౌని కిట్లులని రయ్యది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్షసేయు యమరా జట భీకరయాపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము స్థాయివంగ నుండు యా
తన బహుబంగులన్ గొలుపు తావులఁడ౯ షడశీతి చొప్పడున్. 163
- క. అకుండమ్ముఁ గుంభీ, పాక మృతిదుస్సహం బహారం బవటన్
వ్యాకులతి దానఁ గలిగెడి, శోకం బిదమిద్దమనఁగఁ జొప్పడ దనఘా. 164
- సీ. విష్ణునిందరులును వేదదూషకులును , గణపతిద్రోహులు గమలబాంధ
పద్మేయులును విప్రవంశరులును దవ్త , ముద్రాంకితులు శూలమునుధరించు
వామకామచారివరులు స్మృతిపురాణ , ధిక్కారకులును బిత్తుగురువైరు
లును ధర్మవిరహితులును బ్రాత్యగర్హకు , లును మాతృపూజానులోమతులు
- గీ. కూలుదురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు , శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనసు ; యవ్వార లొనరించు నట్టి దెద్ది , వినినమాత్రిన వైరాగ్య మనుమఱించు.
- క. అనవిని దుర్వాప్యఁడు కుం, డనికటయన కరిగి కటకటా యను నారో
నని వారికెల్ల స్వర్లో, కనివాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. 165
- క. కొందఱు నగుచును నాట్యము, కొందఱు నల్పులును వీణ కొందరు వాయిం
నం దలకొంచు రమందా, నందమ్ముది మానసమ్మునఁ వెలివిరియఁ. 167
- చ. అదిగని మౌని యక్కజమునందె యమానుచుల్ మహాద్భుతా
స్పదులయినేగ మ య్యునినన్నిదికేగి యుదంతచుంతయున్
వింతముచేయ నన్నిటఁడు విస్మయమంది అలాయనాహఁదై
ముచునులరింగ నయ్యెడఁబోయి కనుంగొని శంకితాత్ముడై 168

- క. ఆవార్త దూతముఖమున, నవ్వాసపున తెఱిగింప నయ్యనముందున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు, నువ్విట్లారంగ నచటి కొయ్యనఁ జనియెన్. 169
- క. హరియు విరించియు దిగ్గా, లురు నట కరుదెంచి నువటిలోను సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ, పరశి హృదయంబు మిగు (బరువును దారి). 170
- క. ఈ కుంభీపాకం బతి, శోకదమై పాప పరివళుల కొఱ కేర్పా
తైకదః యున్నది దీనన్, నాకాదిక సుఖము గల్గుట క్యద్యుతమౌ. 171
- క. ఇంకఁ బాపమ్ముకతన భయ, ము కలదె యకటకటః వేదపుఁ మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే, శక్యతమగు వ్యవస్థ కీ దశయుఁ గల్గెనే. 172
- క. తన చేసిన సంకల్ప, మ్మునకు ముదాత్వమొసర్ప మోదించునె య
య్యనఘాత్మఁడంచు నెల్లరు, మనమున యోజించుచుండ మాధవుఁడంతన్. 173
- చ. రయమునఁ బార్వతీశ్వరు పురమ్మునకేగి గిరీకుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఘః యిట్టి చిత్రమునొగిఁ గనుఁగొంటిమి నేఁడటంచుఁ బ
ల్కి యఖిలవృత్తముందెఱచ నలమెఱుఁ నగి యువ్విటుండు సం
శయహరిణమ్ముగాఁ బలికె సాంసలోచనుతోడ నిగతిన్. 174
- పీ. అనఘః దుర్మానుఁడొక్క నిమిత్తమున దారిఁ, జనుచుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల పీడింపఁ జెచ్చెర బస్మావ, కుంతితమగు మోము కొంతవంచె
నయ్యెడ వాయుదేవాధూతమై బిన్న, మొక్కింత వడియెఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు, లై వారఁటి సుఖాతిశయము
- గీ. నెనసి రియ్యది భస్మమహిమము నేఁడు, మొదలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకునెల్లఁ దీర్థమై వఱలు నచట, స్నానమొనరింప నత్యంత సౌఖ్య మొదవు.
- క. పితృతీర్థవాసుమున న, ద్ది తనరు నిదిమొదలు నన్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయందగుఁ ద, త్పితృలోకనివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపఁ. 176
- చ. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల నుత్తమతీర్థమ్ము నావుడు హరి యమ్ముహేళు నన్జ్జనదసి
మున్నుండునేడ కరిగి కదచిన పృథ్వాంతమ్ము నొడుపుటయు వారెల్ల శిరఃకం
పమ్ము లొనర్చురు బిన్నమహిమమ్ము ప్రళంపించిరి, పితరులును దీర్థలాభమ్ముకతన
సంతుప్తులైరి. పదవది యయ్యెడఁ బరమేళు నాజ్ఞఁడని వారి విరువుర స్థాపించి
యమరుల యజించుచుండిరిని మఱియును, 177
- క. ఏపాపాత్ము లచట మును, పాపానాథవమున నిడుచు వడుచుండినో వా
రే పూతులగుచు హరిని న, పీపమ్మున నిత్యవరవి మేకొని రనఘా. 178

వ. వార లిప్పుడును గైలానమ్మున భద్రగణనామమ్మున నొప్పుదురని వెండియు. 179

క. అకారణమునఁ గుంభీ, పాఁము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ముల కా
లోకమున నేర్పరుపఁబడె, నీకేతమున నైవు లచటి కేగరు మరలన్. 180

క. ఇది లక్ష్మివిశేషం బి, ట్టియని యెవ్వఁడు చెప్పెడికా భస్మం బె
ట్టియైనను నగు దానికి, సదృశముగ వచింప నొందు జగమునఁగలదే. 181

వ. ఇంక నూర్వ్యపుండ్రవిదానం బాలింపుము. 182

గీ. శ్యామమిడుఁ గాంతి, యెఱుపు పశ్యమొనర్చు, బీకవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
దర్శనృద్ధికిరమ్ము శ్వేతిత్తులంచు, మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు
వ. పవిత్రతరస్థంబులందరి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుగుననియని వెండియు. 184

గీ. పర్తివెలగొల్పి ట్టి దీపమ్ముపగిది
పెరులుటాడురణి శంఖనిదమున నర
ఽజముడుకవంగి ముచ్చింపు సెరివిఁ గూర్చు
సామ్యమున నూర్వ్యపుండ్రమ్ము నలవవలయు. 185

పీ. ఇచ్చగుగతి లలాటమ్మునఁ గేశపు, రహి నుదరమున నారాయణు హృద
యమన నూదపుని గళమున గోవిందుని, గుడివ్రక్క విష్ణుని నెడమవ్రక్క
వామను దక్షిణవాఙ్మహాల మధు, సూదను శ్రీకరు నాదిత్య
మునను రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ, కేతు నశిననాథుఁ బృథ్వీమనఁ గ

గీ. కుత్తునందు దామోదరు నెత్తి వాసు, దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్చవలయు
పీవిఁదాల్చిన నకుచియునేని కుచియు, వానికి మదీసులోకమ్ము వచ్చు విజము. 186

చ. ఇదఁదగు నూర్వ్యపుండ్రముల విండుక యంతర ముందునట్లు లె
వ్వఁ దెడనినందొ దుర్గతికి బాజునమాతఁడు పుండ్రమర్చమం
దెడపఁ లచ్చియున్ హరియు నెప్పుడు నొప్పుడు రంతరాఁమున్
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిన్ మఱి శ్రీకి ద్రోహియౌ. 187

క. సిగయు నుపవీతమును నె, వ్వగ ముఖ్యములొను విప్రవర్యల కటమి లొ
వ్వగుఁ బుండ్రధారణము దీ, నిఁ గడచి కర్మమ్ము పేఁతనిష్ఠులమనఘా. 188

గీ. ఆర్ధింద్రాది చిహ్నము లాగమజ్జు, లైనవారలు ధరియించు ఉపనిమతము
గానఁ బూర్వోక్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి, దేని మఱియొందు దాల్చుట హితముగాదు.

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత, చిహ్నములు న్యాయ్యములుగావ శ్రీపతిపత
వకులు తత్సిద్ధులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి, తములు వారెల్లు ధరియించురు మునినాథ!

క. తత్తద్భక్తజనములకుఁ, దత్తచ్చిహ్నుములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రితైఱుఁగు తెలిసి తాల్పుట, యుత్తమగతి నొనఁగు నన్యమొందుగతి నిడుకఁ. 181

సంధ్యోపాసనా మహాత్మ్యము

వ. ఇంక సంధ్యోపాసనమ్ము వినుము. 182

గీ. అక్కడక్కడ నొలనెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంధ్య రెండవయది యహస్క-
రుండు గగన మధ్యమ్మున నుండువేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుంగు. 183

గీ. తారకోపేతమైన నుత్తమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము సూర్యయుతమైన
నధమ మీరీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంధ్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదుమౌని ; 184

క. తరణీయుత ముత్తమము త, ద్విరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురదుడుకం
బరయ నది యధమ మీగతి, నరయుము పాయంపుసంజ యనమవిచారా : 185

గీ. ద్విజాఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టవము, లాకులు దర్శకర్మవటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలదె. 186

క. తెలియమియుఁ దెలిసినలువమి, యలవడు ద్విజాఁడెట్టిఁదేనియగు భూద్రుం డ
మ్మరినుండు చచ్చి శ్వాస, మ్మలలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్మునఘా : 187

గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్చొమ్మొక్క
మూఁడుగడెలలోఁ దదుపాస్త్రీకూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్హమొక్కఁ దది
కముగ నీఁదగుఁ దత్పాతికము హరింప. 188

క. కాలాతిక్రమ మొనరుచు, బాలికులకు నింక నొక్క ప్రాయశ్చిత్తం
బాలింపు మెన్నిదియు నూ, తోలిన్ మొదలన మమజన మొనరింపవలెకా. 189

క. ఏకాలమ్మున మనుజుం, దేకర్మము పేయఁ బూను నేకాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి, నాకర్మమునకు మొదల మపాసింపఁదగున్. 200

గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య, మమగు నదియొద్దనం దుత్తమము విశేష
మంతఃస్పను దేవ్యాలయమ్మునందు, బ్రాహ్మణుల కింతఃన్న దైవమ్ములేను. 201

క. గాయత్రిఃస్పనస్యం, బేయెడ విప్రులకులే దిది బ్రహ్మచూడే
సేయుదురు జపము శ్రుతులుగా, గాగుత్రిజపించు సాటిగలదే మౌనీ : 202

క. శివవిష్ణూపాసన ల, య్యవి గాయత్రివిజపమున ని నుతములుగామిణ
భువిసెల్లరు శాస్త్రులుగా, లెవరుగా వైష్ణవులుతైపు లెఱుగము మౌనీ : 203

ప. గాయత్రిం జపించి ముద్రాదర్శనంబు గావించి పదపది హోమాదికంబు నిర్వ
ర్తించి పంచామృతన పూజగావింపవలయు.

గీ. మొదల శ్రీదేవి సర్పించి పిదపఁదక్క, దేవతల కర్పరిఁడగు దేవిపూజ
కన్న నెక్కుడు పున్నెముగన మక్కు, తనఁగదా! సంజలనది విత్యమును నొలయు

గీ. భుక్తియు క్తిప్రసము దుఃఖమూలహరము, శక్తిపూజన మది యనురక్తి విస్త
రించి పచియింతు నిను మెప్పురేని విసన, సర్పినను నెల్లయాపదల్ సమయు దాన.

క. లభకునమ్మును సంక, ల్పాచరణము భూరితుద్ధి యామిఁదను న్యా
సాచారము శంఖస్థితి, యాచార్యనతియును సర్పి యవహితమతియై. 207

ప. సామాన్యార్ఘ్యహృది పూజాద్రవ్యమ్ములు బ్రోక్షించి పీతమ్మునర్పించి దేవిని ధ్యానించి
నామోపచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము నుపర్పించి. 208

సీ. పుండ్రేజ్ఞః సవరపూర్ణ రుంభములను • గోస్తనీంసలనత్కుంభములను
తర్పూరితాశ్శీరఃస్తూరితాగురు • పంకిలాంబురంభపటలములను
జాలకుండలః బెర్గు భాండమ్ములను మదు • మృతశర్కరామటతతుల నెవ్వ
రంబును స్నానమ్ము ననుభుటింతురు నారు • స్వోత్తారినిరు నదృశమగు ఫలము

గీ. గిందు రహమనఁ బరమున జేపవత్త, యుగ్మమిది వాయులోకమ్ము నొందుదురు ను
రిత్తుభూషణ సిది నిధిరాజు లగుదు, రింద్రు లగుదురు గంధమ్ములిడి మునీంద్ర :

క. వివిధములగు పుష్పములిడి, శివలోకము పడయుదురు మన్వజులిల్లదశ
ప్రపంచపాతి దుఃఖం, బెనుఁదెన్నం దెవటనొందు తెఱుగ మునీంద్రా : 210

క. ఎవఁ దొక కోటికమ్ములు, భవాని కర్పించు నదికథక్రితుం దా
సువిదలశీలు డు బ్రహ్మం, డమితుండై నెగడు లోకనాయకి కరుణగా 211

గీ. కోటి లాలితీసుమములఁగొని వరాంబ, పూజనముపు నుండు చతుర్ముఖుఁడగు దశ
కోటి జతుర్ముల పూజఁగొలిపి విష్ణు, వై నెగడు స్వాదేవతాపంధ్యుఁడగుచు.

- క. ఒకఁ డనఁగనేల నానా, వికచసుమమ్ములను భక్తివివళుండై యం
 వికఁ బూజసేయనగుఁ ద, త్కుక్కుతము వర్ణింపఁ దరమె శూలికినేనిగా. 213
- గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధిఃనియతి, నంబ కిడఁదగు; దాన నత్యధిక మోద
 మంది భువనేశ భువనత్రయంబు నర్చు, కనకుఁ బ్రతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్యః
- క. కర్పూరఖండముల దీ, పార్పితసేయంగ నంబ యవ్వని మన
 స్తర్పణ మొనరుచు నిక్క మ, హర్పతిబోకమున వాన మురురించి మునీ. 215
- వ. పదపడి బిశ్మభోజ్యాదియతిమ్ముగ నై వేద్యమ్ము సమర్పించి.
- గీ. పిదపఁ బానీయమిడి మదిమిదము బొదలఁ, జేయు తాంబూలమిడి మహాగాయకులును
 గాయనులు నాలపించెడి గానములును, వేదపారాయణములును పి న్నరించి. 217
- గీ. ఫల్రవామరముం నిడి సకలరాజ
 సదృశగతి సెవచారమల్ సంతరించి
 చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కారము నిడి
 తన్ను క్షమియించుమంచు నెంతయు నుతించి. 218
- క. ఏతాదృశోపచారము, లేతం దొనరించు వాని నీశ్వరి ప్రోచుగా
 మాత స్వతస్పద్ధకృపా, న్నితగదా! పూజసేయనెడఁ గొడువేలా. 219
- పీ. ఇయ్యెడ నొక పూవృత్తము వచియింతుఁ , గలదొక చక్రవాకము హిమగిరి
 నది దేశమలయందు నలునిటుఁ దిరుగుచుఁ , గాళికి నేగి యొక్కటను సన్న
 పూర్ణ గుడికిఁజని భుక్తికై యేదేని , దొంకునే యని కొంత తొట్రుపాటు
 దనిర నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి , తనయంతఁ జని పిమ్ముటను భవాంత
- గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
 కల్పములు గాంచి పిదప భూఖండమందు
 క్షత్రియకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్కృ
 తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. 220
- క. నృపతి యొకఁడు పూర్వజ్ఞా, నపరీతుఁడు గలఁడటంచు నానామునిరా
 జ పటలి విని చని కని పూ, జపడసి కూర్చుండి పలికె జననాధునిశో. 221
- క. ఓ నృపవర ! పూర్వజ్ఞా, నానుభవము నీకుఁ గలిగెనవి విని కపఁగా
 మౌనుల మే మరుదెంచుట, గానఁ దెలుపు మదియు నీకుఁ గలిగినవలెనుగా. 222
- గీ. ఆన నృపుఁడు సెప్పె బ్రూహుం దన్నపూర్ణ
 కొనరిదితిఁ బ్రదక్షిణము పక్షిన్య తత్పు

భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్యయంబు

నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగు టబ్బె.

223

క. జగదంబచరిత మెవ్వఁ డె, ఊఁగును బదస్మృతిఫలమొఱుఁగువాఁ డున్నే
యగణితమది దానిం దల, పగ నాకానందబిందుపతనము గల్గెఁ.

224

చ. పలుకులు వేయునేల జనిపాపనకారణమైన యంబికఁ

గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్పెదమంచు వృథా భ్రమించువా

రల జననమ్ము ప మ్ముచుకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్ములేక చం

చల మయిపోవు విక్కమిట నందియమందకుఁ డించుకేనియుఁ.

225

క. ఆను పల్కులు విని మును లా, ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద । యే నెం

తని యాదేవిని పర్జిం, తును నుతియింతును నతులితుదును వినుమొకటన్.

226

క. జననము నఫలమైగ నె, వ్యవికిఁ గామండు గల్గి వానికిఁ దదృ

త్రివిదానమ్ముగు శ్రద్ధ త, దనిచ్చ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై.

227

చ. ఆయ్యదియు సంధ్యాక్రయమ్మున నయ్యంబ నర్పించుట పరమ తపంబై యొప్పెడి.

క. తపమున దేహమ్మును దా, పపరీతముసేయనగుఁ దపమ్మునఁ బితృప

త్కృప గననగుఁ దపమిడు న్వ, ర్గపదవి ముక్తియును దపము గనఁజేయు మునీ

క. నృపతికి బుజబలమును ద్ర, వ్యవటిమ వైశ్యాంఘ్రిజాలకు నావత్తరణం

బు పొనరుదు నుపాయమ్ములు, జపహోమాదికము విప్రజాతికిఁజామ్మి.

228

క తపములలో నుత్తమమగు, తప మంగతమత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృష్ణా

దివక్రమమన వేటొం, డుపనులఁ దనుశోషణము గడున్ గర్హితమౌ.

229

గీ విచ్చమెత్తి యన్నమ్మును దెచ్చి నాల్గ

భాగములుదేసి యందొక భాగము ద్విజ

లకు నిఁకొక్కటి యొకకు నొకటి యతిభు

లకు నొకటి తపకుఁ దన భార్యకును దగును.

232

క. ఒక ఓకువనుంత గ్రాసము, నకు మానః హ్మవియు గేస్తునకు నెన్నిది, వ

ర్జిగు యఃభేష్టం బార, జ్యకునకు గ్రాసములు నాలుగవరి మునీంద్రుల్.

233

చ. ఇట్లు నినుమితాహారందై గాయత్రీపుశ్చర్యం బొనర్చవలయు, నయ్యది ప్రారంభిం

చుటకు యథోక్తకాలంబు వెదుకఁదగునని వెండియు.

234

క. అనమాత్ములు విపులు మం, త్రినిదులు స్వస్తిని వచింప నాందిశ్రద్ధ

మ్మును నలుచవలయు భోజన, మన వప్రమ్ములను ద్విజాలు ముదమందంగన్.

- వ. పదపడి శివక్షేత్రమ్మల నయ్యది గుర్వాసుజ్ఞానసరణమ్ముగ జపింపవగునని వెండియు
క. ప్రారంభదినము మొదలుగ, నైరంతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
దొరితీ హెచ్చుకగులుఁ, గూఁనిగతి జపముసేయఁ గూరెడి సిద్ధుల్. 237
- క. ప్రాతఃకాలము మొదలు ని, రాతింకుండగుచు రెండు యామములు జపం
బేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము, చేతము నిశ్చలముచేసి చేయఁగవలయున్. 238
- అ. వె. పాలవంటిమ్ము పత్రసుమమ్ములు, యవలు తిలలు గొనియు నధిక నియతి
తనరఁ దద్దళాంశమున హోమ మొనరింప, మంత్రసిద్ధి యశ్రమమునఁ గలుగు.
చ. అకుటిలబుద్ధి నిష్కనువు నాత్మ మతెయ్యదిగోరి చేసినా
వికలముగాక కోర్కె యది వేగచు వానికిఁ జేకుఱున్ నను
స్తకృతులు నిద్రినొందు నిది సారె జపించెడి వారిః కిట్టి దిం
కొకఁడు జగత్త్రియన్ దొరక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్. 240
- క. ప్రతిదినము నహస్రము పరి, మితిగా జపించు నరుఁడు పేలున్ ధనమున్
సుతులన్ బహుమానువో, గతయున్ గని సుఖ మిహమునఁ గాంచుఁ బరమునా.
క. వినిసంతమాత్ర వారి, ద్ర్యవివారకమైన దీనిఁ దత్పరుఁడై యే
మనుజుఁడు జపించు వానికి, ధనానకసమృద్ధి యొందుఁ దఱుఁగుట కలదే. 242
- వ. ఇంకవైశ్వదేవప్రకాంఘ్ము వినుము. 243
- గీ. వైశ్వదేవమ్ము నలుపక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము సేయునేని యఘ్నార్థు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయు. 244
- క. శానెయ్యది దిను జనుఁ డ, ద్దానిని వ్రేల్చంగనగు విధానమ్మున నో
మోవిజనవర్యః శాకం, జేని ఫలమ్మేని పత్రమేనియు హితమో. 245
- గీ. వైశ్వదేవమ్మునకుమున్ను వచ్చెనేని, విజ్ఞ వయ్యెడ నతినికఁబెట్టివంప
నలయు వైశ్వదేవమునకు వలసినంత, వేఱుఁగాఁ దీసికొని యని దీరులండు. 246
- అ. వె. వైశ్వదేవమందు వచ్చెడి దోషమ్ము, నదఁన విజ్ఞవగు నమర్థుఁ డట్టి
విజ్ఞులను గారవింపమనగు కలి, దీర్చలేదు వైశ్వదేవ మనుచు. 247
- క. యతియును పర్ణియు వీ రరి, పతులగుచురు సిద్ధమైన వంటకమునకే
పతితుఁడు వీరి నెడపి తిను, నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మోసి. 248
- వ. పదపడి గోగ్రాస మొనంగఁ దగునని మతయును. 249

- క. అతిథి మతి యెవని గృహమును, గతాశుఁడై విడుచు నకని కాలవ్యము త
త్పతితాత్మ జాటికొను దు. ర్గతి దాటఁదరించె నతిథిఁ గడచినమేనిన్. 250
- క. కల్లియుఁ దండ్రియు గురువును, బిల్లలు నన్నయును శ్రీకులు బృహ్మ లతిభులౌ
నెల్లరు నభ్యాగతులును, జెల్లుదురు గృహస్థరౌష్యజీవనుఁగుచుకా. 251
- గీ. సోమయాగమొనర్చు భూసురున తెట్టి, ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము పంచ
యజ్ఞములొనర్చు రిక్తులు నందఁగలరు, గృహికి వింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె.
- క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె. న్యదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను న
య్యదిమునకు నిహపములం, దొవనదు సుఖ మతఁడు నిందుఁ దోమునిచంద్రా.
- క. ఇది యాదాంక్రమ మి, య్యది సంక్షేపముగ నారదాఁ తెల్పితి భు
క్తిదమున్ ముక్తిదమును ని, య్యది దీని నెఱుంగువారి నందిక ప్రోదున్. 254
- క. ఆచారమిచ్చు సుఖముల, నాచారము పూతుఁజేయు వనఘ నొనర్చుకా
శ్రీచేర్చు విద్య నొనఁగెడి, నాచారమునకు రాజ్ఞి యాయంబ జామీ. 255

స్కంధాంతపద్యములు.

- ఇంద్రవజ్రా. విత్యాన్నదానోన్నతః నిర్వికారాః
విత్యాశ్రయాః సర్వమవీషమభ్యాః
సత్యాదరాః దర్శవికాశీలాః
మత్యున్నతాః సూరిసమాజనుత్యాః 256
- క. ఆస్మదవదానవిద్యా, విస్మృతిపండితసమాజవివింశోక్తా
సస్మృతచిరికీర్తిః శ్రౌ, తస్మా ర్దపథప్రవర్తిః దర్శనమూర్తిః 257
- మారివి. సుకృతమయదగితాః సూరిసంప్రోక్తపాత్రాః
అఃకుషవథవర్తిః ఆస్మదానసపూర్తిః
ప్రకటమృదుతరోక్తిః తావితానూనరక్తిః
సఃకలగమదారిః సద్గుణద్రహ్మసూరీః 258

గద్య

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వరప్రణీ
తిందిగు దేవీదాగతంబును మహాపురాణ
మైనందు ఏకాదశ స్తంధము.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము.

పరిపూర్ణకీర్తితేజః, స్ఫురితాష్టదిగంతరాళః పుణ్యసుశీలాః

కరుణాకరః సాక్షాద్రూపః, హృదసాదరః బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రాః

1

వ. అవదరింపు మట్లు పురాణకథనోన్మథుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. 2

సురగర్వాపహరణము.

క. మునినాథ! ద్విజాంతెల్లర, కును శక్తియుపాన్యసుంటి కొంతక యోశ

క్తివి విడిచి యితరులను గొ, ల్వనేల మఱికొంద టిదియు వదియింపఁదగున్. 3

వ. వైష్ణవులమనియు, గాజపత్యుల మనియు, గాసాలికులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకు లనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తించుచు వెండియు.

4

తే. గీ. బుద్ధిమంతులు పండితుల్ శ్రద్ధగలుగు, వారే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల నాష్టవిధి పర్వములైన, మతిముల మెలంగఁ గతమేమిఁ మౌనివర్యుఁ
వ. ఇది యిట్లుండ మణిద్వీపమహిమంబు విశేషించి వినవలతుఁ బ్రసన్నులగు గురువు
లకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ దాఁపఁదగు ంహస్యముండదుగదా యన రాజానకు
ముని యిట్లను.

6

తే. గీ. శ్రద్ధగలవాఁడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు

వాఁడ వగుటను నీకుఁ జెప్పని దొక విష

యమ్ము గలుగను వదియింతు నమ్మదిమున

వినుము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము కుటము.

7

క. మును రక్కసులును సురలును, బెంగిరి నూజేకు లందు విజయ మ్ముచురుల్

గొవిరి వరశక్తికరుణాఁ. జనింసురులు దివము దిగి రసాతలమువకున్.

8

వ. పిదపసురల్ మనమ్మున వివేకము దక్కి “పరాశ్రమమ్ము లే

మి దమజాలెల్ల దీనక గమించిరి స్వర్గము వీడి నఃస్వినం

పదలును నెన్నుదీరుపునరాహుపరామమే గడించె” నం

కుఁ దంతమత్వమున్ మఱచి సొక్కుడు పోలుచు నిట్టవీఁగుచున్.

9

- క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని, స్వరీశత లభించెనందు స్వాంతమున నొకిం
తరయక మైఘటిది యిటుల్, దిరిగెనే తటి నంబమున్ మదిం దలపోసెన్. 10
- క. అకటాః పీఠల మచ్చ, క్రితతన స్వకౌగళుండి తేజవసేతి యి
ష్టోక కొంతయేని ననుఁ దలఁ, చక దెడిపోవంగ నన్యవాదు వివళులై. 11
- క. అని యెంచి సహజకరుణా, అనియు నన్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాని యక్షమను పే. రునఁ బొల్పెడి తేజమై నిరూఢి మెఱయుచున్. 12
- క. కనువచ్చిన నిత్యపుత, మును గాచుణాచిహితమును విశ్వశృంగ
డినిఁమ్ము నదృష్టచర, మును నగు నత్రేజు నుఁనముదయము గనియెన్. 13
- క. కిని విస్మయ మెఱియు చున, మునమున రుగ నేఁగుయొక్కమున్నెన్నఁడుఁజూ
చిన యిదిమున్ పనినట్టిది, యును గాదని యొదిమొగము లొఁకులు గనుచున్. 14
- క. అది దైత్యుల చైరయి, లే. క దురుద్ధమైఘ మాయ గావలయున్, యి
య్యది మెనరు పంపవచ్చిన, యదియోఁ యని యెల్లరును మహాశృంగమునన్. 15
- వ. కొందఱఁ విచారించి పితముని కరిగి యడిగినంగాని కర్ణము ప నకకృమ్యుని
యంద్రుండు వహ్నింబిలిచి. 16
- క. హరితైః రును మోగ పి. వేద, యటుగాన నీవయేగి యదియుఁ దా
వేరితన నిటలు వచ్చెనొ, వే కనుఁగొని రిమ్ము నాఁగ వేగ, నకంబున్. 17
- క. కిని యెరుట విలువఁబడు నం, తన యక్షం బానిఁగాంచి తగనిట్లు, నో
యనఘాః నీవెవ్వఁడ వే, పం నీయది తెల్పు నాఁగఁ బలుకు ననలుఁడున్. 18
- క. “ఏ నగ్నవి స్యుదహన, మే నాపని” నాఁగ, నొక్క తృణ మటనితి “యి
ద్దాం దహంపుము చూకము, కానీ నీశక్తి” యనఁగఁ గనలుచు నకడున్. 19
- క. తన యాచ్యుక్తి ము నట, కినియోగముచేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సుకేంద్రు నన్నిది, కిని జరి వృత్తాంత మకనికి నొడివె నెల్లన్. 20
- వ. ఇంద్రుండును విస్మయాటలుండై, వాయువుంగని నీవరిగి తత్రేజో విద్వారణం బొన
రింపుచుడు, నరిగిన, యక్షం “బేలంబితిః వేశక్తిరీయది” నాపుడు, 21
- క. ఏ నఖిందాంబుము, బూని యొనర్పంగనేర్తు చూకమ్ములు వ
న్నూనియె వ్యాపామ్ము, లో నొలసెనే నేన స్వరలోహితుండన్. 22
- క. అనుజఁ బృథంబ బమ్మదియే, యనియని మగ్రమున నికిము యక్షం బపు “దో
యనఘాః యుష దలియును, గ నొనర్పులు నిమిశక్తి గప్పట్టు” ననన్. 23

- క. తనయావచ్చక్రియు నట, పనియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై, ౦
జ్జను గొని సురేంద్రు నన్నిది, కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లా. 24
- గీ. అంత సురలెల్ల "నీవు దేవాధిపతివి, గాన వీరిని వారిని, గనుఁగొనుఁడని
నంపనేటికి నీవేగి పంపదిత్ర, మైన యాతేజమెట్టిదో యరియబొప్పు." 25
- క. అనంత నింద్రుఁడయ్యెడ, పునగర్వాంధత్వ మొలయఁగాఁ జని కనురో
జన యాతేజం బంత, ర్థినిగనె వానవుని మది విఱిగె లజ్జితమై. 26
- క. ఏ నేమని వెలవెలచును, నానవమున సురలంజూడ నర్హులగు నె
వ్వారికిఁ బ్రాణముకన్నఁ, మానం బదికింబు దాని మానిట మృతియో. 27
- క. అని గర్వముడిగి చిత్త, మ్మున 'నియ్యది దేని'తన మొనసెనో, మఱి నా
కును శరణ మదియె యగుఁగా', కను నారో నప్రవాణి యొని కనియెన్. 28
- క. మాయాపీఠ జపమ్మును, జేయుము సుఖమమ్ము జగదజేయుఁడవై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగదెడ, వో'యమరాధీశ, యనఁగ నొగి నతఁడంతన్. 29
- గీ. ధ్యానమీరితలోచనుఁడయి నిరళసుఁ, డగుచు నొక లక్ష వర్షము లా జపమ్ము
సంప నయ్యెంబ కరుణావిళాయగుచు, మధునవమినాఁడు రెండు యామములవేళ. 30
- క. వెనుకటి తేజోరూప, మ్ముననే పూర్వప్రదేశముననే కన్ప
ట్టిన సంత వానవుం డ, శ్రువయనుఁడై కాంచి కలితరోమాంచుండై. 31
- గీ. బాలకీలాంకురేణవిళాలమకుట, బాలకోటిరవిప్రభ బాల దివ్య
శీం వనయావనోద్ధతఁ జిత్రతరవి, భూషణాంచిత మసృజకపోయెగళ. 32
- క. చేలాంతరవ్యంజితకుఠ, నారోంకృపావిళాల సంచిరిపాం
మాలాభిరామ వేద, శ్రీ లాలితనిఱవమానశృంగారధ్యూ. 33
- క. తనదంతకాంతు లొంయు క, తన భూమిఁ బద్మరాగధామమ్ముగఁ జే
య నొయారినో భక్తులు గో, దిన పరముల నొనఁగు కల్పవృక్షము సంబన్. 34
- క. తత్రేజో మద్యమ్మునఁ, జిత్రమ్ము నళమ్ముదప్పు, తెచ్చెరఁగని యు
ద్యత్తరత క్రి నమస్కృతు, లత్తల్లికి నొనఁగి నుకుల నందించి యనుఁగా. 35
- క. "అతేజం పెక్కిదివి : యి, నేతాదృశమహిమ గలుగు పెక్కితమునఁ దా
నేలందు వంపె దానిఁ గృ, పాతత్పరనగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లి." 36

అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట

- క. అన నంబ పక్షునిది లో. కనిదానము బ్రహ్మము ననఘము మాయకును
గని న్నాచాక్షియునునై. తనరెడి మద్రాస మిది యథార్థం బింద్రా; 37
- గీ. దేని వేదమ్ము లెప్పుడఁ దెలియఁదిపురుఁ. దవము లెద్దాని వనియించుఁ దవసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మచర్యమ్మునఁ గోర్కెన్నితు. రిప్పదము సంగ్రహమ్ముగఁ జెప్పెదవను.
- గీ. బీజములు రెండు మస్తంత్రరాజమునకు, రెండు భాగములుగల నానృప్తి యెల్ల
జగదుగుటఁ గల్గె దైవవిద్య మగణితప్ర. భావమునఁ బొల్పు నారెండు భాగములను.
- క. ఒకఁ డలరు నప్పినానం, దరందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁదగు నొక్కఁడు చం
ద్రకరుం జంబ్రునకుంబలె. బ్రకృతికి నాత్మైక్యమొలయు వాననఁ యెపుడుగా. 40
- ఆ. పె. శక్తిసుప్తాన్న శక్తి వేటుగ లభ్య. మగుట యనఁకుభూత. మక్కుతమున
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రళయమ్ము. నందు నేన యగుచు నలరుదాన 41
- క. అవ్యక్తమైన రూపమే. సువ్యక్తంబగుచుఁ దోచు నురినానఁ నదా
భావ్యమగుఁ గ్రాణి బహు క. ర్మవ్యాపారమ్ము కతనఁ గ్రమపరిపాటికా. 42
- ప. అంతర్ముఖ బహిర్ముఖభేదమ్మున మాయకును దైవవిద్యంబొలయు, నందు రెండ
పది తమ శఃబ్దంబున వాదంబుడు, దానికతనఁద్రిగుణమ్ములుపుట్టె. బ్రహ్మాదులెల్ల
రును దదాత్మరులని దెలియుము. 43
- క. అజనకు గుణత్రితయమున, రజమెక్కుడు హరునకుం బరఁగుఁ దమ మ య్యం
బుజన మునవకున్ సత్వం. బు జగత్త్రయనాధఁ యద్రిముగఁ బొల్పుఁజామీ. 44
- క. స్థూలమజుఁడు సూక్ష్మము హరి. కూలియుఁ గారణమునేన సూఁ తుర్వావ
స్తాల్మీ నాదు రూపం, బాలింపుము రెండు దెఱఁగులై యొప్పురుగా. 45
- గీ. అందు నగుణంబు మాయతో నుటియుండు, నిరుణంబు తద్రహితమై నెగడునినుము
సర్వజగ మెర్పఱచి తదంతర్విలసిత, నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణమేన. 46
- గీ. కాలార్కములను బట్టి కంజజాదు
లను దదుచితకార్యమ్ములకు నియమింతు;
వీను నవిలుఁడు, ననలుఁడు వేచు, రివియుఁ
దోచు, హరి ప్రోచు. మద్భయోద్భూతిగరిమ. 47
- క. సురనాథఁ కణ్ణబొమ్మల. కరిణికా మిముఁ ద్రిప్పుచుండుఁ గనుమీ జయముగా
బరిఁగింతు మీకొకప్పు డ, సురలకు నది యొక్కవేళఁ జొప్పడ నిడుదున్. 48

- గీ. కాలకర్మాన సరణమ్మగా నమస్త, కార్యము నే స్వతంత్రునై గడపుము
నట్టి సకలాత్మనగు నను నజయఁజాల, కిపు దహంకారము మీదలెనఁగఁజూచి.
- క. కరుణింప నెంచి మీమీ, శరీరముల నుండి యక్షిసంజ్ఞదంబు నే
నరయంగనైతి, నిమయు ని, తర తేజముగాదు, దానిఁ దరిమే తెలియక. 50
- క. ఇది మొదలు గర్వమెల్లను, గుడియంది విశేషాక్తి కొనసాగఁగ మీ
హృదయముల నన్ను శరణము, గఁ దలఁపనగు వేఱుతలఁపు గఁదగదిక. 51
- క. అని పలకి యంది యంత, ర్థినిగనె సులదియు మొలు తేరువ గాయ
శ్రని మూఁడు సంజలను బి, క్రిని జనియింతురు నిరుతివికా కువడిక. 52
- గీ. అదియగమన సిగతి నిఖిలసేవ్య, యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నుతింప
విప్రులకు ముఖ్యమెఁడును వెనుక దొంక, దది విరుచువాంతుఁగల్గు సభలగుతులు.

గౌతమ కృత గోవధ.

- వ. రాజా! విషము మున్ను వదునేను వత్సామ్ము లేకరిత ననాస్పృహిషమ్ము కళిన
జ్ఞమంబొందుగలిగె, నప్పటి యువప్రపమ్మట్టిది యని చెప్పసలవిక; దేగృహ
మృతఁ జూచిన శపమ్ముఁ సంఖ్య యపారమ్ము; కొందఱొగిపట్టఁజాలమఁ దప్పక్ష
జమ్ముఁన పొట్టలు నిందికొందురు, కొందఱుశ్వసహిషవిరాజిది మృగమ్మలను
మఱికొదఱు మఱికొన్ని వస్తువులను యదాప్రాప్తమ్ముగ కుడిందురు; వ్రాణమా
త్రావశేషమ్ముగ నుండిరి 53
- గీ. ఇంత చెప్పఁగనేఁ తానెంత జాతి, గుండెకల తల్లి మేనిముఁ గుడిపొందఁ
బడినెలలు మోడకన్నట్టి బాలుఁ దనుట, పుటిమే! నాఁడుదక్కనో విడువకంప! 54
- క. పురుషులు తరుణులఁ దందురు, తరుణులు నినువులను దనఁగదలఁతురు జిత్రై
వ్వరి నెప్పని సేయింపదు, మరియూ యెఱుఁగునె, యదియు మనుజాధీశ! 55
- గీ. అట్టి యిక్ష్మణ్టుఁడు బ్రాహ్మణులు గొంప
తొలియేని యుపాయము నెంచువెదక
తుదకు గౌతమముని మహాత్మాఁడు సుభిక్ష
మతిని యాశ్రమమున నన్నదనదుఁ దెలిసి. 56
- క. గాయత్రీజపశత్రుఁడ, దై యేశ్వర గృతిదీక్షిదగు నశనిఁగనన్
దోయము వాయు దారు న, తీముతులై యరిగింబ కతిభులై యొకఁబన్. 57
- గీ. దెసలు నల్లిటినుండి యతిభుల మే, వేలు స్వబుంబుగోవధసృష్ట్యసహి
లై మరుగుదేరి దవ్వలవంపి యా పు, నుండు సంక్షోభమంది 'వారం' దఱుచు.

- క. తగఁ గుళంబి బడిగియుఁ గా, భుగడిగి యవ్వారి నెల్ల లోకోత్తరరీ
తగ గారివించి “యిటార, గఁ గతముదెచ్చె” ధని మటితకంకములుండె. 60
- క. అడుగుటయు వారు తమపడు, నిడుచులు తుదముట్టఁజెప్ప “విది మీ గృహ, మీ
రొడయులు నాకిం నూరక, తడఁబడఁగానేల యిట్టిదాసుం డుండన్. 61
- క. మీగాకకతి న దివ్యత, గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొందొకసుకృతం
బేడును జేయరు మజ్జా, నారంభము సార్థమయ్యె నధికుఁడనైతిన్.” 62
- క. అని యనున నుపార్జ్యకముగ, మను లన్నిప్రళకు నభయకారకుడై, యొ
య్యన గాయుతిని దాఁ ద్రా, ర్థనపేయఁగ నంబి యియె దర్శనమెలమిన్. 63
- గీ. అట్లు ప్రత్యక్షిమై నలాలితులను, దనువఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొనఁగి
“యెట్టిగోరిన నీ న్యుది యిచ్చు పీఠ, బంతు వచియించి యంతర్థి ననుగమించె.
- క. ఎవటల జూచిన నన్నం, దెవటంగనుఁగొన్న సూప మెటఁగన్న నని
ర్విచనీయ పక్షనమ్ముల, రుచులం గనుపట్టెఁ దన్నిరూఢప్రౌఢిన్. 65
- క. సగలఁట, వస్తుముఁట : యె, న్నఁగలమె యావస్తుసంఖ్య నగములనఁగఁది
స్వఁగ నెవటఁ గనినఁగనఁగని, నగణితమఁదగదె తన్మహామహిమమ్ముట. 66
- గీ. గౌతముఁడు తూమిసురులను గాంచి యివియ
యన్నిగాములు, నారంభయ్యునియ, యాజ్య
మల్లదగ్గోఁ త్తామి మ్యుది, మదియ దధి, య
దేవ్తముగ నారిగించి సంత్సప్తిఁగనుఁడి. 67
- క. పంచక వారెల్లు నె, మ్మదు లాసందానసింతుమగ్గుమ్ములుగా
నది ముఖమున భుజియించుమఁ, గలకతి యచ్చొటన ముండి కడుశ్రద్ధమెయిన్.
- గీ. ఎని, యో జన్మములు మఱి యెన్నియేని, బ్రాహ్మణాచారములు వ్రతములును బొ
నఁచును దీర్ఘకాల పన్నుమ్యు వెత్త, ములును సంపూర్ణగతి నొప్పఁజెఁగిరవట.
- క. వారలలన పీడిను మఱి, పీరిలన వారును విని వేలును లభిల్
గా గా మొగిలిడిఁట : సం, సామ్యులబోడ నెల్లజనులయ్యెడకున్. 70
- గీ. అత్తిభూషణు బొడుగుని రుచి, పట్టు, పుట్టులు దాన్ని నతి యవ్వడమి నెంచు
పెచ్చిఁను గానరాఁట : కొలువ మొకఁడు, గలుగనే యె మదియ స్వర్గముగనుండ.
- క. మ నిజనులెల్లడు స్పృహ, దనబూషితులగుచు దేవతలఁ గాదన, న
మ్యుఁనసతుల దివ్యమాషా, అనుకై నునకుం గేరిగానింపకొకో. 72

- గీ. అమ్మనీంద్రుని యాశ్రమమంత నూలు, యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నచట
నెప్పు డుత్సవములకల్పి యెనఁగు, రోగ, భయము దైత్యాదివియము నెప్పటికిలేదు.
- క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు, సేయు మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దినిసి మ, హాయకుఁ డొక గౌతముండె యని పొగడిరొగి. 74
- గీ. అహహ, యేమిందు! దేవేంద్రునంతవాడు, తనకుఁ గల్పనగమ్ము గొఱముఁ డటంచు
నొక్కి యెన్నేవిసార్లు పేరెక్కినట్టి, యల సురర్కను గొలుపుంతి సరిపె నుతుల.
- క. ఈగతిఁ బండ్రెండేం ద్దను, రాగముమెయి గర్వగంఠంహతుండై స్వ
ర్యోగం బొనఁగుచు గాయ, శ్రీగాయకుఁ డమ్మునిమణి దేబెన్ వారి. 75
- గీ. అప్పు డయ్యెడ మునియు గాయతి కొక్క
యాలయముగట్టె మునివరు లచటనెపుడు
సజపుడంద్రు పుంశ్చర్యః సవృశమొందు
గాదు తత్త్వానమునకు నిక్కము నృపాల. 76
- క. అటఁగన్నడు నంబిక యి, పృటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమండలికిఁ ద్రిసంధ్యల, నటనము గావించుచుఁ గనద్యూపజయై. 77
- గీ. అంతనొక్కడ నాందుఁ డటకువచ్చి, యర్పితుండయి “గౌతమ! యహహ! నీయ
శమ్ము నేమిని పొగడుదు నత్యలోక, మంపు స్వర్గమ్మునందుఁ దానెందు నిండె. 78
- క. మొన్న సురేంద్రుడు నట ని, న్నేన్నిన నేనలకించి యటకు వినుఁగనన్
గ్రన్న నరుదెంచికిని నీ, కన్నన్ గలదే యొకండు గంపమునకు. 79
- క. అని పొగడి విదప గాయ, శ్రీ నికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్షా
శ్రునయనుండై మొక్కిడి నుతు, లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కడ విప్రుల్. 80
- గీ. గౌతమని నారదుండింతగా మతిఃపఁ, జరునె యపునీర్వ్య నెచ్చనమును గలంప
నతని కపయశమును గూర్చి నాక్కినెంచి, రకట! యేమనవచ్చు బ్రాహ్మణుల చెల్లు.
- గీ. అంతఁ గొంతలాఁమునకు నఖిలలోక, సౌఖ్యదాయకమగుచు వర్షమ్ముగురిపె
దానఁ గల వెల్లదేశముల్ తాన విడిచె; నట్టి వార్తను వినిచి బ్రాహ్మణజనమ్ములు.
- మ. విని యేదేని విమిత్ర మేర్పఱచి యన్విప్రేంద్రునిన్ కావక
గ్రునిజేయన్ సమకట్టిక్కట! మహాత్ముల్ గారె; తాదృశ్యహ
జుఁజన్ గాంఢిన తల్లిదండ్రు; లిదియన్ సామాన్యమే; తిప్పుయం
టను వాసమ్ములు లెక్కపెట్టట నిహరం బెంచు విప్రాళిన్.

గీ. అంత నొక పృథ్వీగోవు మాయ నొనరించి
గౌతముని యజ్ఞశాల పెంకును దఱును
నది యశుడు తపమొనరించు నట్టియెడకుఁ
జన నకడు దానిచోదె 'హ' మ్మనుడు; నవీయు. 85

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన, మౌనులు గుమిగూడి గౌతమ మునిఁగి దగునే
యీ విమతి నెట్లపంటగ, దేనువు నిలువంపె నకట; తేఁకువ వలదే. 86

క. అను పలుకులు పని గౌతముఁ, డనుకంపకంపితాంతరంగుండై క్ర
న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో, పునుగని యెంతయును నశ్రుపూర్ణాక్షుండై. 87

గీ. గతిమునకుఁ జింతిచేసినఁ గలదె ఫలము
కారణబేము యూహింపఁ గడఁగు బొప్ప
టంచు యోజించి నేతమ్ము లట్లెఱుమాసి
జ్ఞానస్ఫుటిని గాండె నికమ్మునెల్ల. 88

క. కను గొని యది విప్రలు చే, సిన పని యని మనమునందుఁ జింతించి కటాః
యని లోనఁ గనలు గమరఁగఁ, గనుల ననలకణము బరులఁ గలుపితమతియై.

గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట.

గీ. బ్రాహ్మణాదుములాం, యిప్పట్టునందు, నెట్లపంటగ నయశంబుఁ గట్టనెంచి
నట్టి పుష్కేటుచేసిన నమముగలదె, యైన ఉమియించితిని మిమ్ము నతిథులగుట.

అ. వె. వేదవాత యగుదు వెలసిన గాయత్రి, జవము మీకు నింక నఫల మగుచుఁ
బొడలరుండుఁక. పొనఁగదు వేదమ్ము, లందు శ్రద్ధ, పొనఁగ వర్షరములు.

క. శివునియెడ శవములవునెడ, శివశాస్త్రమునెడల మీకు పేవకథావం
బు పృథా యగు మీరికె నె, ల్ల విధమ్ములఁ గం దధము లింకా కూన్యులరై. 92

గీ. దేవియందుఁ దత్కాలము దేని నిలుచు, చోటులను దేవి నవృత్తకోటులందు
దేని యున్నవముల సూడఁ దివులు నెడల, మీకు నదికార మీమీద లేకపోవు. 93

క. శివశాస్త్రాదిదృశ్యము, శివభర్తార్యనయు మతయు శివభక్తులు దా
య్య విటాతికా రుద్రాక్షల, ను విముఖులై మీ రదిమత ముల్కొనుఁ దింకన్. 94

గీ. జ్ఞానముల శాంతి వాంఛిని జన్నములను, నగ్నిహోత్రమ్మునను నిగమాద్యయనము
వంను సుత్తమదావమ్ములందుఁ బితృను, కర్మముల మీరు వింతిని గాంతుధింక. 95

- క. శ్రీదేవీకరులగు నా, యాదేవతలందు భక్తి నంది యుదరద
 త్రాదికవిష్ణుకులై పొలు, పేది యదమభావ మందుఁ దెల్లకు విపుల్. 96
- క. కొందఱు కాపాలకులై, కొందఱు పాషండులగుచుఁ గొందఱు బొద్ద
 నందులయి వేదవిద్యా, మందతగని చెడుఁడు నాదు మాటకతిమునన్. 97
- క. విశ్వసూత్రసుతబ్రాత్రా, త్మతమాజాభివ్యాలను వృథాద్రవ్యాన
 క్తతఁజేసి వేదముల ద, యితరుల విక్రయమొనర్చు మతిమిక్కుబ్బుకా. 98
- గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమకులు, భగినుల రమించునట్టి దుర్బగులు బరయు
 వకులఁ జెఱవట్టు దుర్మార్గవర్తనులును, గాఁగలరు మీకొలమ్ములఁ గలుగు జడులు. 99
- క. ఏనిదిన కావమిది మీ, కీనాటనకాక మజీయు నెల్లయపుడు మీ
 మీ నామరూపముల వం, కానుసరణ మొలయు నాశమందఁగఁజేయున్. 100
- క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ, నలి గాయత్రి యెడఁకుండు, నరఁము మీవా
 రలకెల్ల వాసుగు" నని, పలికి యరిం దంబ గుడికిఁ బునునముపేసెకా. 101
- క. చనియందకు మొక్కిడ న, జ్ఞఁనియు ద్వజగణమొనర్చు చ్యుతు నాశ్వ
 ర్యనిమగ్నుచిత్త యయ్యెన్. గనఁదగు నిష్పటికి నట్టికళ యామెయెడన్. 102
- క. జనని యిటు నవ్వెచును నా, తనఁగని శాంతింపు మెందుఁ దగదే భుజగ
 మ్మనకిడు పా ల్విషమగుట ను, జనత తదన్యతయుఁ గఁజన్యము లనఘా. 103
- వ. అనుటయు, 104
- గీ. గౌతముఁడు శాంతిజెందె; ద్వితాకులెల్ల. కావమున శ్రుతిపేతత నంభవింప
 నెంతయేనిఁ బల్కొత్తవ మినుమడింప, సిగ్గుగొని గౌతముని నకుఁజేసి విదప. 105
- క. కరుణింపుము కరుణింపుము, కరుణింపుమటంచు నైక్యఁతచ్చుగ నె
 ల్లరు వేడిరి; తత్త్వమునఁ, గండాద్భుతంద్రయ్యె నదివి. గౌతమునియున్. 106
- క. హరి యృష్టందై యెపు డవ, తరించు నందఱఁ మీకు దప్పను నక
 స్థి"వాన మ్మటపైఁ గలి, దొ"పై జనియించి కాపాడ్తుం దగుడి. 107
- క. నాకావము ద్రిష్ట కొనెడి, యాశచుదిం గంధయేని యుగ్గెన గాయ
 త్రిక క్రికిఁ గవింపుఁడు, నాకక్కమె క్రిమ్ముంప నాకాఁమ్ముకా. 108
- క. అని వారి విడిచి గౌతమ, మని యిది ప్రాఁబ్ధిమని సుముఖుడై శాంతిం
 గనఁ దత్కారణమున భువి, జనియందరి నాకగులు ద్వితాక్యాకులకా. 109
- సీ. పండితులయ్యను బరదాంబులు , గాయత్రి నెఱుఁగని కష్టమకులు
 తిష్ట ద్రాంకితుల హృదిహీనులు , వాపంపవర్తనల్ పరమపాత్రు

లాచారకూన్య లనూచానవృత్తవ , స్థితులు కలోదరీజితు లహితులు
కాపాతికరతులు కౌలాచరణమతుర్ , భక్తికూన్యలు పరిశక్తి నేటుగ
గీ. నేరని కురుతులగుచు వనేతిదుర్వి , దగ్ధమార్గముల మెలగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు సురానుగతికై బాలు , పదులు రెన్నటికిని వీరు పరము గనరు. 110
క. అదిగన నృజ్జ్వలకు, మురమిడు జగదంబి సేన్య బూపః । యాయం
బ దగు మణిద్వీపమ్మున, నది యదమిద్రమం తెలప నలవియెయెందున్. 111

మ ణి ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

క. ఐనను వచించెదను విను, నా నేరుమ కౌలఁది లోకనాయకిచే న
న్యూనింబ బడిమెడి త. త్ప్రాసము పదిలోమునకుఁ దగు మార్వమునన్. 112
చ. అదిదగు సర్వలోమను నాఖ్యను దానికి నీడు చూడ నీ
పరమును నాల్గు లోములఁ బాల్చి దొందున; సృష్టికాది సం
బ దనుఁగా యదృచ్ఛమయి మారపుఁదాదిగ వేల్పులందు నా
స్పదముల నిన్ను మిన్నయగు పాతిని దాని సృజించె కూపతి । 113
క. వైలాసము కన్నును మఱి, గోలోముకన్న నదియ గొప్పయగుటఁ గా
దే । గోపః స్వమం , గా లోపలు దానివాడఁగాఁ దివురుటయన్. 114
గీ. అదియు బ్రహ్మాండ మలరెల్ల నావప్త
మన నెలరు దనిమిట్టును నన్నులలది
పాల్క, గామ్యోది గల రత్నవాయులును
ఉత్కలఁగల వస్తువులు దెల్పఁ దరిమె నృపతి । 115
గీ. బలయు కట నొక్కోట యయోమయముగ
నెత్తె యేదామడ యునంగ సింతి దాని
వి సృతి యటంచు వలెయింబ వెట్టినే । నృ
పాలః యెల్లెడ నట ద్వారపాలు రుండ్రు 116
క. నల దెలల ద్వారముల బురు, జల నలరెడి రక్షకులను జూడఁగవరెగా
క్రి నొకిని శక్తిమే । ల, త్తయ కోటు ననుమఁ జెప్పఁగా విని తెలియన్. 117
క. జనపద్మస మనుని, చను వేల్పులతోడు లభకు సుఖమ్ములుగా
ననిశము నిల్చుట తద్వా, హనకుంబాస్వసము దిక్కులన్నియు నిండన్. 118
క. అట నొప్పెడి రత్నద్రుమ, పటలసమాప్యతములైన వనములును సము
త్కటమదురవారిపూరిత, కటాకములు మువమొసంగఁ దగు నెవ్వరికిన్. 119

- గీ. మితి నతిశయించి కాంస్యనిర్మితమయి గగ
నము స్పృశించుచు నాపైని నురుగు లెంక
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ బెక్కు గోపు
రములు వనములు నిలవమానములు గలవు. 120
- క. అట నొలనెడు పూలును ఫల, పటలములును గోకిలాది పక్షులును మృగీ
నటనములును మదికింపున్, మటియించు వానిఁ బొగడఁగా నాతింపే. 121
- వ. ఇయ్యది వెనుఁబిదానికన్న శతగుణతేజంబు గలిగియుండు నిద్దాని కవలఁ దామ్ర
పాలమ్ము వొల్పు; నియ్యది చతురస్రమ్మును సప్తయోజనోన్నతమ్మున నై యభ్యర్థ్య
గతి నలరు. 122
- క. ఈసాలములకు నడుమఁ బాసిల్లన్ గల్పవాటి బంగరుకన్నఁ
భాసురములైన పూవుల, రాసులు జివురులును నవకు రాజులు నెప్పుడున్. 123
- క. ఫలముల నెల్లెడ బీజ, మ్ములు రత్నములై తనయ్య బూమిక; పరీ
మళ మేతదీయ మెల్లెడ, నలమున్ బదియోజనముల యంతటిమేరన్. 124
- గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు, బూలతోడవులుగలిగి యెప్పుడు వసంకుఁ
డవ్వనమునుండుఁ బుష్పానవాతఘోర్తి, తాఱఁదై భార్యలనుగూడి యాడుచుండు. 125
- వ. మధుశ్రీయని మాధవశ్రీయని యతినికి నిర్వరుభార్య లవ్వారిం సౌందర్యం బవన
మమ; మఱియు నయ్యెడ. 126
- క. ఆంగనలు దండమెఱయి మృ, దంగధ్వను లొలయఁగా నుపాంగాది రవం
బంగములఁ బరివళత్వం, బుం గొలుపన్ బాదికొం దెప్పుడు గుంధర్వర్. 127
- వ. దీని కవల సీససాలంబు వఱయ; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదియ. మఱియు నీరెంటికి
నడుమ సంతానవృక్షవాటిక యలరు. 128
- క. ఆయెడఁ గాంతలు వీవన, లే యెడలఁ పీవఁ దనకు నిరుదెసల ఈ
శ్రీయు కుచిశ్రీయును దగ. నాయకుడై గ్రీష్మఋతువు నంవః పొల్చున్. 129
- వ. దీని కవ్వల నిత్తడికొట యలరు; నియ్యదియు మున్నతి నట్టిదియ. ఈరెంటి నడుమ
హరిచందనవనంబు వొల్పు; దీనికి నాడుండు వర్షర్తువు నభిశ్రీ మొదలుగాఁగల
పండ్రెండుగురు భార్యలతో నురెడి. 130
- క. నవనల్లవముల నెప్పుడు, నవనీజములు లతలు నలరు హరిత్యాజనయా
జవృత్తిమై దర యొలయు న, దవిశేష నదీకటాఃకకు లొప్పు నటన్. 131
- వ. నకులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింకు; రిద్దాని కవలఁ బండలొహమయ

మృగు సాలమ్ము వఱలు; నిట మందాంవృక్ష వాటిక తనరు; నియ్యెడ నివలక్ష్యము
మార్జలక్ష్యము నను తననకుంతో శరదృతువు వర్తిండు; నీమీద వెండికోట
యొక్కఁడు సప్తయోజనోన్నతంబగుయి యొప్పు. 132

గీ. పారిజాతవనం బిట వఱలుఁ దత్తు. మముల గంధమ్ము దళయోజనములు చెలఁగు
సగణుడై, సాయదుండలు స్వరాగి, హితకరుం డట హేమంతముతువు వొల్పు.
వ. ఇతనికి సహస్రీయును, సహస్రశ్రీయును భార్య; లీకోట కింతరిమన బంగారు
కోట కలదు. 134

క. కలవు కడింబితరువు లటఁ, గలుగున్ మదిరారసమ్ము కడవలకొలఁదిన్
తలమే తత్పానమ్మనఁ, గలిగెడి యానందమచియు గణుతింపంగన్. 135

వ. లటఁ దపశ్రీ తపస్వశ్రీంతో శరదృవు నిల్చు; మఱియు సిద్ధులనేకులు సకుటుంబ
సహవాసలై సుఖం బనుభవించు రిద్దరి కివలఁ బుష్కరాగమయమ్మగు ప్రాకా
రమ్ము వొల్పు; నియ్యెడ నుండు తూమియుఁ దక్కుంగల పదార్థమ్ములును దన్నుణి
మయమ్ములు కానెఱుఁగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాలమ్మునకన్న లక్ష
గుణితంబగు; నియ్యెడ సప్తాక్షులను నింద్రాది దిక్పాలురు వసించురు. ఈమీదఁ
గుంకుమారుజంబగు పద్మరాగప్రాకారంబుగల దయ్యది పదియమడ పొడవుగలిగి
యుండు. ఇచ్చట తూమియును దత్తతృదార్థమ్ములును బద్మరాగమణి మయంబులై
యొప్పు; నిట గోపురమ్ములును మండపమ్ములును వనేఁమ్ములు తనరు; మఱియుఁ
బింగరాజ్యదినామ ప్రసిద్ధపశుష్టశిశుల కీయది నెల; వక్కలలు. 136

క. అనలము గ్రక్కును సంద్రము, లను మ్రింగుదుమో జగత్తులను ద్రుంతుమో సూ
ర్యు సడంతుమో వాయుస్తం, తన మొనరుతుమో యటంబుఁ బలికెడి నెపుడున్. 137

క. ఏతై కాక్షహిణి త, ష్మేకాలము చుట్టుఁ గొలవ నేపనిమేని
జేకొని యొనరుతు మనుచుఁ, గేట వేసెడిని నమంకశీరతిమై. 138

క. ఒకలక్ష బిహ్వందము, లొకత్రుటిలో నమయజేయ నొకకక్తియి శ
క్తికలిగి యొప్పెడి టాపా, లక సర్వైక్యఁబు గల్గ లక్ష్యమె యొందున్. 139

వ. దీల కవుల గోమేదనుణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యదియును నొన్నత్యమ్మున
నిట్టిదియ; తూవ్యాది తత్రిత్యపదార్థమ్ములును యథాభార్యమ్మునం దన్నుణిమయ
మ్ముల. మఱియు నీయెడఁ బికారవదనలును యుద్ధోత్సుకలును నిరుపమబల
సన్నులును నగు విద్యాదికత్తులు ముప్పదియయ్యును ప్రత్యేకముగఁ బదిని యక్ష
హిణులు పేసలు గొలవ వసించురు. 140

- క. దీనికవుల వజ్రమయ, మ్రొ నెగదెడి బిత్తికలను నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకంబై, భూనాయక : నోలచు వజ్రభూములతోదన్. 141
- వ. బొన్నత్యాదికంబు స్వమును యథాభ్రాంబంబ; యాయెడ ననంగ రూపాదిక భువ
నేశ్వరీ పరిచారికలు కొందఱు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కరి నొక్కొక్క లక్షితేటి
కలు గొలువ వసంతురు. 142
- క. ఈ సాలమ్మున కావల, బాసలు వైదూర్యజాలభాసుమై యెం
తే సొగనగు ప్రాకారము, కాసారములును వసులును గల వయ్యెడలన్. 143
- వ. బొన్నత్యాదికంబు యథాభ్రాంబంబ; యాయెడ బ్రాహ్మ్యది మాతృకలు స్వస్వపేనా
పరివృతలై జగత్కళ్యాణదాయనులై యొలయుదురు. 144
- గీ. ఆమరు నయ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేనుఁ గులు గుఱ్ఱములును నినేకములగు
వాహనమ్ములు సింగముల్ సాహసమునఁ
బొల్పెడి పదాతులు నగణ్యముగ నృపాల. 145
- వ. దీని యనంతరమ్మున నింద్రవీలమణిమయమ్ముగు ప్రాకారంబుండు నియ్యదియు
యథాభ్రాంబంబునై నైత్యాదిభాసుంబ యని యెఱుంగునది. 146
- క. నానయోజనవిస్తృత, మె నెగడున్ బోడకారముగు పద్మ మొం
దానెవున శక్తులు మఱి, దానన్ బదియాయుగురు సదా యుండ్రు నృపాల. 147
- వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తులు దేవీవైస్వములు నడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యముగు వారలు;
దీని కవుల ముక్తామయమ్మును దశయోజనపరిమితమ్మునునగు సాంబు పూర్వోక్త
లక్షణలక్షితంబై యొప్పు; నీయెడ దేవీసదృశాకారముగు ననంగకుటుమాదు లెన
మండ్రు మండ్రులు గలరు. 148
- క. జ్ఞానాతులు సుందరులు న, దానందలు నెల్లనారై లరసెడి జాతల్
శ్రీనిధి లనూనిభోగని, దానలు తచ్చక్తి పొగడఁ దరమేరి కగుణ. 149
- వ. వీర లెల్లపుడు నంబకుఁ బ్రపంచరాల్లఁ దెలుపుచుండు; రిద్దాదికపుం మరకక
సాల మ్మలరు: నియ్యదియుఁ బూర్వోక్తంబైన లక్షితంబ. ఇది పద్మోజయం
త్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీసావిత్రులు బ్రహ్మ విష్ణు ద్రాగ్ని కుబేర వసుధపుదన
విఘ్నేశాదులు స్వపరివార సహితమ్ముగ నామాకోజమ్ముం నిసంతురీ యెడలన
వేదమ్ములును స్మృతులును మూఱుమ్ములును మూర్తిమంతమ్ములై వెలింగెడి:

నిద్దాని కవుల శతయోజనోన్నతమగు ప్రవాళసాలమ్ము వజ్రం. నియ్యదియుఁ దక్కు
గల లక్షణమ్ములఁ బూర్వోక్తసాలకుల్యంబు. 150

గీ. అచటఁ బంచభూతములకు నాదివత్స
మలరు నొఁద్రైసిగురు శక్తు లలరుచుండ్రు
తనరు హృల్లేఖగగనం క్రముఁ గరాళి
కయు మహోచ్చష్ట యనియు నాశ్యలు నృపాల. 151

వ. వీర లండఱును దేవీతుల్యవేషమ్ములు గలవాడు; దీని కవ్వల బహు యోజననిస్తీ
ర్ణమ్ముగు నొకంత్పిమహాసాలమ్ముకల; దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణలక్షితం.
దీయెడ నామ్నాయదేవులు వసంతురు. 152

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల, నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న, చోఁ దనూరెడు నృపాలః పౌంపులగుంపై. 153

వ. సప్తకోటిమహాచంద్రమ్ము లిటఁ దనర్పు; నీసాలమ్మునకావలఁ జింతామణిగృ
హమ్ము గలఁ దిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మయమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. 154

క. ఇందూద్ధారోపలముల, మందార్కద్ధారశీల మఱి విద్యుత్కాం
ఠం దన్నెడి తాలును జెయ, పొందందగుఁ గంబములది నున్నతదీప్తిన్. 155

గీ. అదియు దేవీనదనమన నుడు వేయి, కంబములఁబొచ్చు చెక్కుడు కాంతిగలిగి
మండపము లొక్కనాలుగు మలయువాని, యందచందములను దెల్పు నలవికాదు.

వ. అయ్యవి క్రమమ్ముగ శృంగారము క్షిణ్ణనై కాంతశాసములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయీ
వండపమ్ములఁ గాశ్మీంపనమ్ములాదిగ ననేక వనమ్ము లలరు. 157

క. అయీవనముల తావుల, నేయెడఁగా గ్రీడనల్పి యేతెంచెడి య
వ్వాయువుచే నాదీపం, బేయెడ గమ్మరను తావి నెనఁగు నృపాలః. 158

క. శృంగార మందపమ్ముల, బొంగరెడి వేడ్కఁ దామెవుడు దేవులహా
సంకితమ్ములు వాడుడు, లంకితమున నంబ యట నర దీర్చన్. 159

గీ. ముక్తిమండపమున నంబ ముక్తిసౌనఁగు
జ్ఞానమండపమున విజ్ఞాన మొనఁగు
సరియు నేకాంతమండపమందుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రములు చుట్టఁ దనకు దనర. 160

వ. చుఱియ విమృశద శక్తి లక్ష్మకమ్ములగు పదికొట్లుగల వద్దనబ్రహ్మయు

విష్ణుండును రుద్రుండును ఖరమ్ములై సదాశివుండు పరికయనై యొప్పుదురు.
దీనిపైఁ గోటిఁదర్పసుందరందగు భువనేశుండు జోడకహాయిండు మహాదే
వుండు విరిసిల్లు. 161

౧. ఆయనఘ వాసనక్తి. స్థాయినియై పోల్చు నంబ సంతతభూషా
శ్రీయంతయై వర్ణింపఁగ. నే యయ్యల కేనిగని యెనకఁబెనఁగఁ. 162

౨. చెరికత్తియ లెందఱో తఁ. గొలువఁగ నిచ్చాఁక క్రిహటసహితయై
వెలలేని విరాసమ్మల. నరు జగన్నేత్రి బొగడు నట్టిరు గలరే. 163

౩. మఱియు లజ్జాది పీఠకక్షులును, శంఖాది నిమయను నమ్యుంబికకు నన్నిదియం
దలరెడి 164

౪. అఁదులవలనఁ బొడమి మ. హనను లొకయేడు కలియు నమృతాబ్ధిని నా
యా నమలు కాంచనమ్మున, నీనిఁ రతిసముల నెల్లయెడ నునఁదా. 165

౫. ఆగృహమ్మున నద్దేవు నంతకిమున. వామభాగమ్మునం డట్లు నెఱుఁబు నంబ
యతఁడు సర్వేశ్వరగుట కీసతియ చుమ్ము. కాంబు బొందులేదు నిర్లఘుగ వినుము. 166

౬. ఈ గృహమ్ము సహస్రయోజనాయామ మృగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగ
మండిఁ నిద్దాసికఁ బ్రకయమ్మున సుకోచమ్మును సర్గమ్మున విరాసమ్మును గలుగు
చుండు. 167

౭. మనజాల దనుజుల నాగుల, ననిమిసులం దెవ్వ రెవ్వ రదికోపా స్తిగా
మును సలిపి సిద్ధిగాంచిరొ, యనఘలు వారిదట నుండు రారీతి దగఁ. 168

౮. మృతకుల్యలు, మధుకుల్యలు, సతతము దధికుల్యలును బ్రక సగతి నటన్
శఁముకొలఁదగఁ బాటు న. మృతకుల్యలు నొక్కఁడే లనేఁములుండన్. 169

౯. ఏకోరీఁ గోరిన నిమ. లోకాతీతయగు తయవులున్ గల వెల్పుడన్
శో.ము లోగము జరయును, నాఁమునందేని గలుగు నటలేవు నృపా. 170

౧౦. అందఱు యౌవనవంశలు, నందఱు కాంతాన మెఱుఁగఁదఱు విగుఁగా
నుందయల నచటఁగలవా, రిం దం మే యెన్న నెంత కృతపకకేనిఁ 171

౧౧. కొందఱు సారోక్యముత్తులును, గొందఱు నామీప్యముత్తులును, గొందఱు సారూ
ప్యముత్తులును, గొందఱు సాయుజ్యముత్తులును నై యుండుఁవి వెండియు, 172

౧౨. మూర్తిమంతిమ్మగుచు నెప్పుడును సప్త. కోటిమంత్రమ్ము ల్గలుఁపేటి నంబ
నుజలు నల్పుచునుండు నున్నటల కటల, గతులు గల్గు నెఱ్ఱాటల తగుగతి జపింప. 173

౧౩. ఇది మణిద్వీప వర్ణం మెప్పుడేని, దీని స్వరముంపఁ బాపముల్ మాన్పఁ బ్రాణ
మెదలునెడ స్మృతికఁ దగుల నిది గతియగు, సతతభువులు నిద్దాన సంతపించు. 174

ఎ. ఈమణిద్వీపసర్వసమ్మము నిత్యమృత పరింపనగు; విశేషించి యియ్యది సూతన
గృహసీన్మాజమ్ములఁ బరించిన నట పసించు వారికు భూతాది బాధలు దగులఁ
కళ్యాణసమ్మద్ది సులభం బగునని వెండియు, 175

జనమేజయుఁ డంబాపుర మాచరించుట.

౨. నారాయణముని మున్నల, నారాదనకుఁ జెప్పెనిట్లు నరనాయకః యా
భోరణి పచించితిని నీ, కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. 176

౩. అంబాపురమొసరించి ను, అంబుఁ నీ జనకున కీరకఁ గావింపుము సా
రంబైన యంబిరామం, శ్రంబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపాః. 177

౪. అని యాతఁ డొసఁగు మంత్రం, మను దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గొవి దా
మ్ముని నన్యులైన మునులను, బనిగొవి విలిపించి మఱియు ప్రారంభించెఁ. 178

౫. నవరాత్రులాల మందట, లవనీసురవరులు జపము నదిగా కీ భా
గవతియు పఠియింపఁగ వై, లవమున మఱి మాదరించె భాగ్యాన్వితుఁడై. 179

౬. సందట నేనియు బ్రాహ్మణు, లం దనియించెఁ మఱియున లక్షల కొలఁదన్
పిందులగు నక్షిణం నీతి, యుల దగుగతి భోజన మిడియున్ దత్పురుండై. 180

౭. అంత నారాదు డయిదెంచి మధిపుడే న, మర్పితుండయి వలుకు నోమానవేంద్రః
పరంగమఁడైన నీతండ్రి సురలుగొలుపఁ, జనె మణిద్వీప మంబికానదనమునట. 181

౮. శ్రుతశ్రుత్యుండఁడైతిని నీ, కతసఁ గులంబెల్ల సుకృతకని యయ్యె యశ
మ్ము తిలంబై స్వర్గమ్మునఁ, బ్రతిలేని విశాసమునకు భాజనమయ్యెన్. 182

౯. అనెడి నాగడు పదనము లాలకించి, వ్యాసు పదములఁ బడి గడ్గదారవముగఁ
బరితె జనమేజయుండు నీవలన నింత, సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికీ జనియె. 183

౧౦. పతియొంటి దక్కఁ బ్రత్యుప, కృతి నే నేమావరింతుఁ గృపఁజూడుఁమఱం
చతివినయమ్మున వేడు నృ, పతికిన్ వ్యాసుండు వల్కు బహుకృపయెనగన్. 184

౧౧. పను సందాపుర మెల్లపు, దొనరింపుము దేవిగొలుపు మొండొకచింతఁ
గన కీదాగపతమ్మున, మనసుడు మిది సర్వలోకమాన్యం బదిపాః. 185

౧౨. అని యాహ్వరాణమాహాశక్తింబు వేనోళ్ళ వక్కాణించి వ్యాసుండు చనియెఁ బిదప
భౌష్యులును దత్కృతబహుారృతుల నలరుచు స్వనిరేతనమ్ముల కరిగి రని
వెండియు, 186

- క. జనమేజయుండు రాజ్యం, బొనరించెఁ బ్రజలతెల్ల నున్నతసౌఖ్యం
బును గూర్చుచు భాగవతం, బును దజచుఁ బఠించుచున్ బ్రమోద మెంర్చుఁ. 187
- క. శ్లోకార్ధరూపముగ మును, లోకాంబిక మొగమునుండి లోకాతగమై
యేకత వెలువడెఁ బదపడి, శ్రీకాంతున కెది లభించెఁ గృతకృత్యతకై. 188
- గీ. దాని శతకోటిపరిమితి తనర బ్రహ్మ, విస్తరించి రచించె నప్పు స్తకంబు
వ్యాసుఁడు పఠించి సారంబుదీసి పదప, శుకునకై సంగ్రహమ్ముగా బ్రకటపరచె. 189
- క. వదునెన్నిదివేలగు ని, య్యది బ్రహ్మ రచించినట్టి యయ్యది దేవా
స్వదమున బహువిస్తృతము గ, లదు దీని మహత్త్వముం దలమె పర్థింపఁ. 190
- క. పౌరాణికముఖమున విది, గౌరవమలరార విని తగఁ వ్యాసునిఁగా
వారసి యాతనికిన్ బూ, జూచనన్ నలువ జననసఫలత గలుగున్. 191
- వ. అప్సారాజేకునకు దక్షిణయు, హేమమాలాలంకృతంబగు గోపునుసమర్పించి యేత
దర్శాయనంభ్యాపరిమితమ్ముగ బ్రాహ్మణులను నట్లన సువాసిసలను గుమారీపటు
సహితమ్ముగ భోజనమ్ములిడి దేవీబుద్ధిచే వస్త్రాంకారాదులఁ బూటించి యలంక
ఫలమ్ముల నందవచ్చు; నిప్పురాణంబు దానం బిచ్చువారలకు భూదావలంబితియ
ఫలమ్ము చేకులుటయొక యిహపరసుఖమ్ములు లభించు నిది నిత్యమ్మును విను
వారికి దుర్లభం బుండదు. 192
- క. కనుఁ బుత్రు నపుత్రుఁడు, ని, ర్దునుఁ డందు దనంబు, విద్య రాఁ గోరెడి వాఁ
డును దాని నంది తన కీ, ర్తిని లోకం బందు నెల్లదెసల న్నించున్. 193
- వ. వంద్యయుఁ గాకవంద్యయు మృతవంద్యయు నియ్యది విది తద్దోషముక్రితగుః
నెవ్వనియింట నిది పూజింపబడు నది లక్ష్మీనరస్వతులు వైరంబు విడిచి సంకతంబు
విలుతురు; పితాదాది బాధలకు లేకుండు; జ్వరపరీతు నొకవరి స్పృశియించి యది
పఠించిన నలువది దినములకది యెట్టిదియేని నిర్మూలంబగు; నూలునూలులిది
పఠించిన క్షయరోగం బడఁగు. 194
- గీ. ప్రతిదినము సంజవార్చి తత్పరత దీని, యందు నొకఁడేని యధ్యాయముం దగుగతిఁ
బతనచేసెడి వారికిఁ బ్రబలు జ్ఞాన, మతిశయించు విరక్తి యున్నతియుఁ గలుగు. 195
- వ. ఇయ్యది, శకునమ్ములకును నుపపరించు; జతుర్నవరాత్రమ్ములను నకలమతస్థు లిది
పఠించి కోర్కెలు వడయుదురు. శ్రీ శూద్రులు మాత్రమిది పఠింపక ద్విజముఖ
మ్మున వినుట లగ్గు; నిది వేదసారమ్మును బుణ్యమ్మునునగు పురాణంబు. 196

- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, హ్రీంతుయి మహానుభావ లోకేశి యభిం
శుభవిధాయని బుద్ధిప్రదోదనకరి, నాశ్రయింతు నుతింతు నే నహరహంబు. 197
- క. ఆవి సూతుఁడు చెప్పిన విని, మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలచేఁ
దనియించి నతులు నల్పియు, వినయం బలరారి నిట్లు వినుతించి రొగిశా. 198
- క. ధీరుఁడవై సంస్కృతియను, వారిధికిం దెప్పవై శివవ్రదుఁడవువై
సారంబగు భాగవతం, బారసి వినుపించితివి కృతార్థక గలిగెన్. 199
- క. అను మునుం యాదరఘ్నునఁ, దనిని చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనుపదముం దలఁచుచు; నిది, వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్.

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. నిరుపమసాహిత్యరసా, భరణాః దోషజ్ఞమౌళివందితచరణాః
శరణాగతశిష్యజనో, ద్ధరణైకవిలాసలోలః ధాన్తికశీలాః
- ఇంద్రపత్రా. ధీరాగ్రగణ్యార్చితధీవిలాసాః, వారాశిగంభీరః కృపాప్రచానాః
శ్రీరాజికోర్విధవశీర్షరోచి, ర్షీరాజితాంఘ్రిద్వయః నిర్వికారాః
- క. అసవ్యకళ్యాణోపద, కిసలయభసలాయితాత్మః కిల్బిషహరణ
ప్రసితాసవద్యవర్తనః, సుమయితసంతోషః బ్రహ్మగురువరమేశాః

గ ద్య

ఇది శ్రీ కింకరీంద్రఘటావంశానన విద్యత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీత్యాది విరుదాంకితులగు శ్రీ తిరువతి వేంకటేశ
శ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీ దేవీభాగవతమను మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.
సమప్త సన్మంగళాని భవంతు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

